BIBLIOTHECA
SCRIPTORVM GRAECORVM ET ROMANORVM
TEVBNERIANA

APPIANI
HISTORIA ROMANA

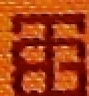
VOL. I

EDIDERVNT

P. VIERECK ET A. G. ROOS

1962

LIPSIAE IN AEDIBVS B. G. TEVBNERI

ACADEMIA SCIENTIARVM GERMANICA
BEROLINENSIS

BIBLIOTHECA
SCRIPTORVM GRAECORVM ET ROMANORVM
TEVBNERIANA

EDITA CONSILIO ATQVE AVCTORITATE
INSTITVTI
GRAECOROMANAE ANTIQVITATIS
STVDIIS COLENDIS DESTINATI

LIPSIAE IN AEDIBVS B.G.TEVBNERI MCMLXII

APPIANI
HISTORIA ROMANA

VOL. I

PROOEMIVM · IBERICA · ANNIBAICA
LIBYCA · ILLYRICA · SYRIACA
MITHRIDATICA · FRAGMENTA

EDIDERVNT

P. VIERECK ET A. G. ROOS

EDITIO STEREOTYPA CORRECTIOR
ADDENDA ET CORRIGENDA
ADIECIT
E. GABBA

LIPSIAE IN AEDIBVS B. G. TEVBNERI MCMLXII

BIBLIOTHECAE TEVBNERIANAE

HVIVS TEMPORIS

REDACTOR: JOHANNES IRMSCHER

HOC VOLVMEN IMPRIMENDVM

CVRAVIT VRSVLA FLIEGEL

QVISQVIS HVNC LIBRVM LEGIT,

NE PRAETEREAT „ADDENDA ET CORRIGENDA“

(p. 539 sqq.) SIGNO □ IN MARGINE APPOSITO.

ES 7 M

LIZ.-NR. 294-375/4/62

PRINTED IN THE DEMOCRATIC GERMAN REPVBLIC

LIPSIAE: TYPIS B. G. TEVBNERI (III/18/154) . 1677

PRAEFATIO

Belli magni vel potius maximi, quod adhuc homines viderunt, miseria et calamitate factum est, ut nunc demum, plus triginta annis postquam huius editionis Appianeae volumen alterum, Emphylia continens, in lucem prodiit, hoc prius volumen divulgari posset. Monente bibliopola honestissimo, ut nimiae impensae ob necessitates temporum etiamnunc manentes parceremus, ea tantum, quae ad apparatum criticum intellegendum utique opus sunt, in hac praefatione explicatius disseruimus. In argumentatione autem nostra magnam partem sequi potuimus Mendelssohnium, qui, qua erat ingenii acie et sagacitate, in Musei Rhenani tomo XXXI p. 201—218 anno 1876 dilucidis et perspicuis verbis exposuit et in praefatione editionis suae Appiani anno 1879 foras datae repetivit, quae fundamenta essent artis criticae in Appiani scriptis adhibendae i. e., ut uno verbo dicamus, quae ratio et necessitudo intercederet inter codices Appianeos. Haec circumcisa quidem et contracta, hic illic aucta et in melius, ut putamus, immutata, aliis tamen locis ipsius Mendelssohnii verbis servatis, in priore huius praefationis parte redintegrare nobis liceat.

DE APPIANI LIBRORUM SERIE

Exstant complures conspectus librorum Appiani historiae Romanae: Photii, Appiani ipsius duorumque Anonymorum.[1]) Ex his Photius, qui exemplum historiae Appiani integrum ante oculos habuisse videtur, in Bibl. cod. LVII

1) Anonymorum conspectus in Appiani libris manuscriptis servati typis exarati sunt a Schweighaeusero t. III p. 10 sqq., alterius Anonymi etiam a Mendelssohnio, Praef. p. VII adn.

viginti quattuor Appiani libros enumerat, cum Appianus ipse ex his solos priores novem et, missis qui sequuntur tribus mediis, Emphyliorum libros in Prooemii § 53—60 singillatim recenseat, unde colligere licet Prooemium ipsum ante confectam historiam totam ab eo esse scriptum. Quo factum videtur, ut postremi libri septem, qui Emphyliorum libros quinque excipiebant, in Prooemio ne memorentur quidem. Praeterea qui promittitur Prooemii § 61 (cf. futurum: ἐπιδείξει) de Romanorum oeconomia civili liber nunquam videtur scriptus esse.[1]) Anonymi denique in libris enumerandis et ordinandis plus minusve a Photio discrepant. Horum quattuor auctorum aliorumque testimoniorum ratione habita Mendelssohn libros Appiani ita se recepisse statuit:

I *Βασιλική*
II *Ἰταλική*
III *Σαυνιτική*
IV *Κελτική*
V *Σικελικὴ καὶ νησιωτική*
VI *Ἰβηρική*
VII *Ἀννιβαϊκή*
VIII *Λιβυκή* (*Καρχηδονιακὴ καὶ Νομαδική*)[2])
IX *Μακεδονικὴ καὶ Ἰλλυρική*[3])
X *Ἑλληνικὴ καὶ Ἰωνική*[4])

---

1) Huius libri argumentum Schweighaeuser quidem in Hecatontaetiam (v. p. V adn. 3) receptum esse suspicatus erat, quae tamen opinio nostra quidem sententia a probabilitate recedit.

2) Appianus ipse Prooemii § 57 nude *Καρχηδονιακήν* appellat, Photius *Λιβυκήν, Καρχηδονικὴν καὶ Νομαδικήν*, in Vat. gr. 141 (v. p. X) inscribitur *Ἀππιανοῦ Λιβυκὴ ἤτοι τὰ Καρχηδονιακά*. Mendelssohnio *Λιβυκή* quasi titulus generalis, *Καρχηδονιακὴ καὶ Νομαδική* velut species esse videbantur.

3) Historiam Illyricam, quam Photius et Anonymi omnino omiserunt, Macedonicae subiunctam fuisse Appianus ipse Emph. V § 602 testatur.

4) Ἡ *Ἑλληνική* proprie continebat res Graecas a Romanis in Graecia gestas (v. Syr. § 5), comprehendit autem (v. Mithr. § 34) etiam res Graecas a Romanis in Asia gestas. Hanc alteram rerum Graecarum partem eam fuisse apparet, quae apud Pho-

XI Συριακή [καὶ Παρθική][1])
XII Μιθριδάτειος
XIII Ἐμφυλίων πρώτη
XIV Ἐμφυλίων δευτέρα
XV Ἐμφυλίων τρίτη
XVI Ἐμφυλίων τετάρτη
XVII Ἐμφυλίων πέμπτη
XVIII Αἰγυπτιακῶν πρώτη[2])
XIX Αἰγυπτιακῶν δευτέρα
XX Αἰγυπτιακῶν τρίτη
XXI Αἰγυπτιακῶν τετάρτη
XXII Ἑκατονταετία[3])
XXIII Δακική[4])
XXIV Ἀράβιος.[5])

Quod opus tam multiplex aetate Byzantinorum consentaneam, ut Mendelssohnii verbis utamur, moli suae sortem

---

tium et Anonymum Schweighaeuseri alterum Ἰωνική, ab Appiano ipso Emph. II § 385 Ἀσιανή vocatur (v. Schweighaeuseri editionis t. III p. 889 sq.).

1) Historia Parthica, quam Photius Syriacae subiunxit, spuria est et libris vere Appianeis per fraudem supposita. Fragmentum quoque in Bekkeri Anecdotis p. 156, 29 editum spurium est (cf. Schweighaeuserum t. III p. 905 sqq.). Appianum autem historiam Parthicam scribere in animo habuisse, sed nondum scripsisse, quo tempore Emph. II et V composuit, documento sunt Emph. II § 67 et Emph. V § 276.

2) Photius novem libros Emphyliorum fuisse refert, sed in eis Aegyptiacorum quattuor inclusos fuisse Appianus ipse docet (v. Mithr. § 557, Emph. I § 24, II § 379), fragmenta in Bekkeri Anecdotis p. 179, 21; 139, 29; 174, 14 (v. fragm. 13. 14. 16) confirmant.

3) Res inde ab a. 30 a. Chr. usque ad a. 69 p. Chr. gestas comprehendisse existimanda est (cf. Schweighaeuserum t. III p. 895 sq.).

4) Appianus historiae Dacicae in historiae suae Romanae ea parte, quae hodie superest, mentionem omnino non facit, faciunt soli Photius et Schweighaeuseri Anonymus prior.

5) Librum Arabicum revera fuisse vigesimum quartum testatur fragmentum 19: περὶ Ἀράβων μαντείας. Ἀππιανός φησι τῷ τέλει τοῦ κδ' βιβλίου.

expertum est. Discerpendi autem rationes erant duae: cum integri libri, qui prae ceteris graves videbantur, electi et propagati sunt, tum singulares loci propter argumenti similitudinem collecti in Excerpta iussu Imperatoris Constantini Porphyrogeniti (qui ab a. 912 ad a. 959 regnavit) confecta transierunt. Qui cum ex solis novem illis prioribus libris, quos modo enumeravimus, sumpti sint, eclogarii Constantiniani unum tantum Appianeorum volumen priores novem libros continens aut novisse aut curasse videntur. Integri autem ex viginti quattuor illis libri supersunt, praeter Prooemium, Ibericus, Annibaicus, Libycus, Illyricus, Syriacus, Mithridaticus Emphyliorumque libri quinque necnon Celticorum epitome.

DE APPIANI LIBRORUM EDITIONIBUS

Appianei operis reliquiae altera utra ratione servatae hominibus doctis renascentium litterarum temporum non inde ab initio universae innotuerunt neque earum textus qui dicitur graecus. Primum enim volumina duo versionis latinae a Petro Candido Decembrio Nicolai V P. M. Brevium magistro medio saeculo XV (a. 1452, ut videtur) confectae in lucem prodierunt, e quibus altero Prooemium Appiani, Libyca, Syriaca, [Parthica], Mithridatica, altero Emphyliorum libri quinque, Illyrica integra, Celticorum epitome continentur. Quae versio, inde ab a. 1472 saepius typis expressa, quamquam non modo sermonis barbariem prae se fert, sed etiam mendis scatet et saepe infidelis est, ea tamen de causa ab omnibus, qui Appiano operam dederunt, non parvi est aestimata, quod ad bonum exemplum postea deperditum rediit.[1])

Anno 1551 demum, saeculo fere postquam versio latina Candidi apparuerat, Carolus Stephanus, Henrici patruus,

1) Quod Illyr. § 16 verba *καὶ περὶ Κρήτης λέγων* Candidus vertit '*cum de Celtis scriberemus*' et in margine adnotatum est: *in alio volumine positum erat 'cum de Cretensibus'*, nihil aliud effici debet nisi ut Candidus in Illyricis in eisque solis plures codices inspexerit (cf. Mendelssohnium, Praef. p. XXIV adn. 1).

Prooemium, Celticorum epitomen, Libyca, Illyricorum fragmentum, Syriaca, [Parthica], Mithridatica, Emphyliorum libros quinque, hoc ipso ordine dispestos, ex duobus libris Parisinis saec. XVI ineuntis vel XV exeuntis, qui nunc numerantur 1681 et 1682, — Schweighaeusero sunt Regii A[1]) et B, Mendelssohnio, qui et ipse hos codices tractavit, nobisque a et b — Parisiis edidit. Ordinem autem librorum, quem Parisini exhibent, Carolus Stephanus in editione sua mutavit, quippe in quibus Syriaca ante Libyca posita sint. Codices ipsos deteriores esse nunc omnes consentiunt. Caroli Stephani editionem in latinum sermonem satis eleganter transtulit Sigismundus Gelenius, quam versionem post Gelenii ipsius mortem Caelius Secundus Curio Basileae a. 1554 edidit, addita, quam ipse fecerat, historiae Ibericae translatione. Quae quidem quo ex codice fluxerit, plane latere maxime dolendum est: nam Caeliana translatio interdum praeter Vat. gr. 141 utilitatem suam habet.

Anno 1557 Henricus Stephanus libros a Carolo omissos, nempe Ibericum et Annibaicum, una cum Ctesiae, Agatharchidis, Memnonis fragmentis, Genevae divulgavit ex exemplo sane mendoso, quod per itineris sui Italici opportunitatem ab Arnoldo Arlenio acceperat.[2])

Paulo post has integrorum librorum editiones etiam ea Appianea, quae ex prioribus novem libris Excerpta Constantiniana servaverunt, tractari coepta sunt. Anno enim 1582 ex titulo de legationibus Fulvius Ursinus in libro, qui inscribitur 'Ex libris Polybii selecta de legationibus et alia', p. 109—127 Appianea Antverpiae edidit nisus libris manuscriptis Vat. gr. 1418 et Neapol. III B 15 (cf. de Boor, Exc. de legat. Praef. p. XIII sq.).

---

1) Hoc codice usus Claudius de Seyssel episcopus (qui a. 1520 obiit) translationem suam ex Candido expressam adiuvante Ioanne Lascari retractavit, eaque sola, priore oppressa, primum quidem Parisiis a. 1544, impressa est (cf. Mendelssohnium, Praef. p. X adn. 1).

2) De libris Iberico et Annibaico ceteroquin divulgatis v. Mendelssohnium, Praef. p. XI adn. 1.

Decem annis post a. 1592, ab Henrico Stephano Appiani editio altera Genevae emissa est, in qua libros Ibericum et Annibaicum ex sua editione anni 1557, ex Caroli Stephani editione anni 1551 ceteros sumpsit, aliis subsidiis non adhibitis, quo factum est, ut libri Illyrici, quem Candidus integrum latine verterat, fragmentum tantum ex deteriorum codicum genere servatum daret. Ut hanc lacunam expleret, Davidius Hoeschelius a. 1599 Illyrica graeca ex codice nunc Monacensi gr. 374, olim Augustano, Augustae Vindelicorum singulari libello vulgavit. Deinde ex Excerptis Constantinianis de virtutibus et vitiis Henricus Valesius a. 1634 insistens codice, quem a Nicolao Peirescio acceperat, nunc Turonensi C 980 (cf. Büttner-Wobst, Exc. de virt. et vit. I p. I sqq.), Appianea haud pauca protulit.[1]) Nullius ponderis vero est editio Alexandri Tollii (Amstelodami 1670), quae tam neglegenter facta est, ut nec Ursini nec Hoeschelii operam uno verbo tetigerit.

Haec igitur studia erant Appianea ante eum, qui plus quam ceteri omnes Appiano profuit et meliores codices primus adhibuit, dicimus Iohannem Schweighaeuserum. Is enim praeter codices Regios A et B a Carolo Stephano olim adhibitos (v. supra p. VII), quos ipse diligentissime retractavit — cum aliis eiusdem generis codicibus eos in nostra editione, Mendelssohnium secuti, comprehendimus littera i —, usus est codice vetustissimo Appianeo Vat. gr. 141, deinde codicibus classis quae dicitur Augustanae[2]), Monac. gr. 374 (A), Marc. 387 (B), Vat. gr. 134 (V), Paris. Reg. 1642 (Reg. C apud Schweighaeuserum, E apud Mendelssohnium)[3]) — eorum consensus signatur littera O —, tum codice Lauren-

1) Eius editionis titulus est: 'Polybii, Diodori Siculi, Nicolai Damasceni, Dionysii Halicarnassensis, Appiani Alexandrini, Diodori et Ioannis Antiocheni excerpta ex collectaneis Constantini Augusti Porphyrogenetae'. Appianea habent p. 546—567.

2) Hoc nomine significati sunt, quod unus ex eis, Monac. gr. 374, olim Augustanus fuit.

3) De hoc codice et Parisino Reg. 1672, qui ad classem O pertinentes Emphyliorum partes continent, v. infra p. XX et vol. II² p. VI.

tiano LXX 26 et H. Stephani libro (v. supra p. VII). Accedunt, ut alia levia subsidia omittamus, Illyricorum codex Vossianus miscell. 7 (L) a Wyttenbachio in Schweighaeuseri usum transscriptus, qui ad classem Augustanam pertinet, et Stephani Gradii Illyricorum ex codice Vaticano aliquo in sermonem latinum translatio a. 1668 edita.

Quibus fundamentis nisus et Musgravii, qui ipse quominus Appianum ederet, praematura morte prohibitus erat, consiliis et emendationibus nec non Reiskii ad Appiani Libyca, Syriaca, [Parthica], Mithridatica, Iberica animadversionibus[1]) adiutus Schweighaeuser a. 1785 Appiani Historias Romanas tribus voluminibus publici iuris fecit. Quam editionem versione latina instructam adnotationibusque ditissimis illustratam, quamvis sit praestantissima et etiam hodie suam utilitatem habeat, tamen non omnibus partibus esse absolutam quis miretur? Nam non omnium codicum Schweighaeusero data erat aequa potestas, velut codicem, qui gravissimus est, Vaticanum gr. 141, ipse oculis non vidit, Veneti Marciani 387 non habebat nisi collationem a Paulo Blessingio Ulmensi neglegentissime factam, ex Vaticano gr. 134 a Spalletto parum diligenter collata non habebat nisi Mithridatica. Quibus rebus factum est, ut ad veram codicum existimationem non perveniret.

In Schweighaeuseri copiis acquieverunt, qui ante Mendelssohnium Appiano operam dederunt, Teucherum dicimus (Lemgo 1796—1797), Schaeferum (Lipsiae 1829), a quibus nihil praestitum est, tum Duebnerum, qui a. 1840 Parisiis in Bibliotheca Didotiana, et Bekkerum, qui a. 1852—1853 Lipsiae in Teubneriana Appianum edidit, nisi quod hi, Duebnerus et Bekkerus, frustula quaedam tituli de sententiis Constantiniani ex horum excerptorum editione Maiana a. 1827[2]) editionibus suis inseruerunt, Bekker etiam egregias aliquot emendationes addidit.

---

1) Cf. Schweighaeuserum, Praef. t. I p. XXXIII.

2) Angelus Maius, Scriptorum veterum nova collectio e Vaticanis codicibus edita. Tomus II: Historicorum Graecorum partes novas complectens.

Quae autem cognatio inter codices a Schweighaeusero adhibitos intercederet, Ludovicus Mendelssohn domum enucleavit et ita artis criticae in Appiano factitandae satis certa fundamenta iecit. Quo factum est, ut editio, quam Appiani publici iuris fecit apud Teubnorum a. 1879—1881, prima critica vere dici posset.

DE CODICUM INTER SE COGNATIONE

Sunt, ut hoc repetamus, classes librorum manuscriptorum hae:

I	II	III	IV	V
Vat. 141	Laur. LXX 26 et H. Steph. liber, saec. XV	August. class. (O), saec. XV	Candidus (C), saec. XV	Reg. class. (i), saec. XVetXVI
Prooem. } saec. XII Celt. epit. Iber. } saec. XI Annib. Lib.	Iber. Annib.	Prooem. Lib. Syr. [Parth.] Mithr. Emph. l. V Illyr. integra	Prooem. Lib. Syr. [Parth.] Mithr. Emph. l. V Illyr. integra Celt. epit.	Prooem. Celt. epit. Syr. Lib. Illyr. fragm. [Parth.] Mithr. Emph. l. V

Vaticanus gr. 141, omnium codicum Appianeorum vetustissimus, ex duabus partibus constat, quarum prior foliorum octo saeculi XII Prooemium et Celticorum epitomen tenet, altera saeculi XI Iberica et Annibaica et Libyca. Huius alterius partis, i. e. inde a nono folio, quaterniones numerantur, unde hanc partem nihil habere commune cum priore apparet. Ratio igitur singulorum qui in hoc codice continentur librorum non eadem est. Quod ad Prooemium attinet, ex lectionum discrepantia efficitur neque Candidi neque codicum O Prooemium ad Vat. 141 redire, cum Prooemium codicum i illinc derivandum esse videatur. In Celticorum vero epitome, quae exstat in C et i, non

in O, Mendelssohn iure non dubitabat, quin C et i nullius auctoritatis essent prae Vat. 141. Undenam autem C hanc epitomen sumpsisset, se pro certo affirmare posse negavit, videri autem ex i. In Prooemio igitur praeter Vat. 141 respiciendi sunt etiam O et C, in Celticorum autem epitome nullus nisi Vat. 141.

Multo certius iudicium est de altera parte Vat. 141, Iberica, Annibaica, Libyca tenenti. Ad Iberica et Annibaica cum Schweighaeuser praeter Vat. 141, quem quidem ex sola Spallettiana collatione neglegentissime instituta noverat, Laurentianum LXX 26 et H. Stephani codicem adhibuisset (cf. p. VII. IX), Mendelssohn, ut ipsius verbis utamur, Laurentianum ex Vaticano satis religiose transscriptum esse. codicem Stephani foedissima omnis generis labe infectum tertio demum vel quarto gradu ad eundem Vaticanum ascendere ex collatione sua cognovit. Nullius igitur auctoritatis sunt, nisi quod H. Stephanus nonnumquam emendationes coniecturasque admisit, quamquam saepe decernere nequeas, quid ex Stephani ingenio, quid ex libro eius originem traxerit. Ex solo igitur Vat. 141 liber cum Ibericus tum Annibaicus edendus est.

Libyca codicum OCi ex Vat. 141 vel ex exemplis decursu temporum ex eo derivatis fluxisse inde cognovit Mendelssohn, quod in Vat. 141 Libycorum capita 56—59 extr. (= § 243—261) lacuna absorpta sunt eademque lacuna invenitur in OCi[1]). Quin autem lacuna ex Vat. 141, non ex alio quodam codice, quem ignoraremus, in OCi transierit, dubitari non potest. Nam — et id nimirum Schweighaeuserum, qui codicem non viderat, latebat — ea lacuna in Vat. 141 nata est, idque eo, quod quaternionis ιε̅, quattuor foliorum paria scilicet tenentis, pars interior excidit, i. e. illius quaternionis folia quartum et quintum, quod nisi casu evenire non potuit. Quandoquidem autem eadem lacuna, quae in Vat. 141 casui cuidam debetur, etiam in OCi ex-

1) Peropportune accidit, ut ex titulo de gentium ad Romanos legationibus Constantiniano expleri posset.

stat, OCi non possunt non transscripti esse aut ex Vat. 141 ipso aut ex exemplo ex illo derivato. OCi igitur nihil habent ponderis prae Libycis Vat. 141, nisi forte hic illic emendationes vel leves correctiones librariorum inveniuntur, qua re evenit, ut nonnumquam horum Apographorum mentio facienda fuerit.

In libris qui restant integris: Syriaco, [Parthico], Mithridatico, Emphyliorum libris V, libro Illyrico, codices O principem locum tenent, C autem, qui non modo totum ordinem librorum communem habet cum O, sed etiam cum solis codicibus O Illyricorum librum integrum servavit, aliquo modo ex eodem fonte atque O prodisse existimandus est et ea de causa suum pretium habet (cf. tamen infra p. XIII sq.). Regios denique (i) deterioris ordinis esse inter omnes constare iam supra (v. p. VII) commemoravimus.

Primarii generis (O) libros, nempe Monac. gr. 374, Ven. Marc. 387, Vat. gr. 134 (apud Schweighaeuserum Aug., Ven., Vat., apud Mendelssohnium A, B, V) eodem ex archetypo transscriptos esse iam Schweighaeuser vidit, cui astipulatus est Mendelssohn, Praef. p. XX. E quibus codicibus Schweighaeuser Monacensem, quem excusserat totum, cum Veneti et Vaticani aut parum aut omnino non haberet potestatem, prae ceteris maxime esse sequendum suo iure putavit. Sed Viereck cum Monacensem simul cum Veneto Berolini ante oculos haberet, illum ex hoc descriptum esse non tam ex singulari codicum consensu intellexit, qui tantus est, ut etiam omnia fere Gedeonis scribae, qui Venetum exaravit, vitia, quotienscumque in scribendo lapsus est, in Monacensem transierint, quam ex erroribus codicis Monacensis palaeographicis, quos ex locis parum dilucide in codice Veneto scriptis natos esse, qui utrumque codicem introspexerit, non negabit. In Monacensi autem non modo a correctoribus mendorum magnus numerus emendatus est, sed etiam multa verba omissa in margine addita sunt, quae non e Veneto, sed ex alio nescio quo codice classis deterioris, ut videtur, fluxerunt. Neque vero ex eis quicquam lucramur. Quae igitur in contextu verborum Mona-

censis propria habet, aut menda aut levium fere peccatorum correctiones sunt. Quo fit, ut perraro codicis A mentio in adnotationibus nostris facta sit. Ceteri duo (B et V)[1]) ex eodem archetypo fluxisse videntur. E quibus Mendelssohn codicem Vaticanum meliorem iudicavit quam Venetum, sed dubitamus, an hac in re a vero aberraverit. Nobis quidem Venetus Vaticano vix inferior esse videtur, immo multis in rebus etiam praestantior. Multo enim minor numerus locorum defectu verborum laborantium deprehenditur in Veneto quam in Vaticano, nec raro fit, ut verus verborum ordo, qui cum e nexu sententiarum tum ex Appiani aliquo hiatus vitandi studio[2]) cognoscitur, non tam in Vaticano quam in Veneto et alterius classis codicibus deprehendatur. Ad classem O pertinent praeterea codices Parisini 1642 et 1672 (E et F), qui Emphyliorum partes selectas continent (de quibus codicibus cf. Viereckium, vol. II² Praef. p. VI), et Vossianus miscellaneus 7 (L), qui Illyrica sola habet. Hactenus de primario codicum genere.

Multo inferior quam O neque vero plane neglegenda est Candidi translatio latina (C), quam cum O primitiva quadam necessitudine iungi supra (v. p. XII) exposuimus. Unam Celticorum epitomen, quae solis in generis i codicibus, non in O servata est, Candidus ex generis i aliquo codice videtur addidisse. Ne in eo exemplo, ex quo cetera sumpsit, haec epitome quoque fuerit, vel ipsa sedes, quam in C tenet, obstare videtur. Quem autem codicem generis O, quem generis i adhibuerit Candidus, incertum.[3]) Multas lectiones habet ab O recedentes et peculiares propriasque quasdam lacunas nec in O nec in i exstantes, quarum insigne prae ceteris exemplum est Emph. III c. 22, quod Candidus totum

---

1) Etiam solorum Ven. Marc. 387 (B) et Vat. gr. 134 (V) codicum consensus littera O a nobis significatus est.

2) De hoc adeundus A. Zerdik, Quaestiones Appianeae. Diss. Kiliensis 1886, p. 49—82.

3) Quae Mendelssohn de hac re acute investigaverit, videas in eius Praef. p. XXI sqq.

omisit.[1]) Saepissime etiam Candidi lectiones cum codicibus i convenire ex adnotationibus nemo erit quin intellegat. Quamvis autem parum eleganter et accurate invitaque Minerva plerumque Candidus verterit, tamen ab omnibus editoribus in honore est habitus, a Mendelssohnio, id quod iam vol. II² p. VII Viereck dixerat, in maiore, quam nostra quidem sententia licebat. Nam quod per se verisimile videbitur ei, qui, quae ratio intercedat inter libros graecos, quibus Appiani opera nobis sunt tradita, bene secum reputaverit, id ipsum nobis persuasimus: exemplar, quo Candidus usus est, non multum discrepuisse a codicibus adhuc servatis nec fuisse discrepantias alias atque quae permultis locis deprehenduntur inter B et V [et A] vel etiam inter O et i; Candidum ipsum autem multa omisisse, addidisse alia, haud paucos locos, qui difficiliores erant quam quos intellegeret, stultissime pervertisse; cum nexum sententiarum perspexerat vel perspexisse sibi videbatur, quamquam verba graeca turbata corruptave erant, ab exemplari suo recedentem liberius verba tradita reddidisse sive bene sive male; in rebus minutis velut in usu temporum, pronominum ei minime fidem habendam esse. Nihilo minus haud raro Candidi interpretationem latinam, ubi ex usu videbatur, in adnotationibus commemoravimus.[2])

Deterioris generis librorum (i), qui ante Schweighaeuserum unicum locum habebant (cf. supra p. VIII), Mendelssohn cum sordes cumulare nollet, duos Parisinos 1681 (a) et 1682 (b)

---

1) Cf. alios locos a Mendelssohnio Praef. p. XXIV adn. 2 allatos: Mithr. § 82 *καὶ εἴ τῳ—ῆν* om. C, hab. O i; Emph. I § 18 *αἱ δὲ στάσεις—μάλιστα* om. i, hab. OC, ibid. II § 187 *Ἀσίνιος—ἀναλαβεῖν* om. O, hab. C i, ibid. IV § 329 *κἀνταῦθα—κρατοῦντες* om. C i, hab. O.

2) Quae in apparatu critico afferuntur lectiones Candidi, ad exemplum, quod Mendelssohn accuratissime tractavit, Venetiis a. 1477 emissum, redeunt, nisi quod eum Mithr. § 42—600 ad exempli a Michaele Vascosano Parisiis a. 1538 vulgati fidem nescimus qua de causa exigere oportuit. Viereck etiam exemplum Bibliothecae publicae Berolinensis, ipsum quoque Venetiis a. 1477 impressum, sicubi utile videbatur, adhibuit.

adferre satis habuit, ambo ad unum idemque exemplar redeuntes[1]), quorum ille eleganter quidem exaratus, sed ex exemplari depravatiore derivatus est, hic mira quadam neglegentia et festinatione scriptus. Sed sicut ne Candidum quidem plane abicere possumus, ita etiam codices i nonnumquam sequi debemus; nam non solum aliquot vitiis, quae in O et C inveniuntur, carent, sed etiam, quod maius est, locos nonnullos, qui in libris melioribus defectu verborum laborant, libri huius classis integros exhibent.

DE CETERIS SUBSIDIIS CRITICIS

Praeter codices, qui Appiani libros plures paucioresve integros continent, alia subsidia editori praesto sunt ad eius historiam, quantum fieri potest, redintegrandam, ex quibus primum locum tenent Excerpta historica iussu Imperatoris Constantini Porphyrogeniti confecta, cum, qui ea collegerunt, etiam Appianum in usum suum converterint. E quo opere magno — de quo in universum adeundus est Th. Büttner-Wobst, Die Anlage der historischen Encyklopädie des Konstantinos Porphyrogennetos, Byzantin. Zeitschrift 15 (1906) p. 88 sqq. — quattuor tituli qui dicuntur aetatem tulerunt, sed in tribus tantum eorum ex Appiano excerpta exstant, nempe in titulis de legationibus, de sententiis, de virtutibus et vitiis; in Excerptis enim de insidiis, quae quidem hodie supersunt, fragmenta ex Appiano desumpta non inveniuntur.

Codices, qui Excerpta Constantiniana exhibent, cum infra p. XXIX sq. enumeraverimus — quo loco etiam, ubi singuli descripti et in examen vocati sunt, ascripsimus —, hic memorare sufficiat Excerpta de legationibus servata esse in multis codicibus saeculo XVI exeunte scriptis, quos tamen omnes ad vetustum codicem Scorialensem a. 1671 incendio dele-

1) De Vratislaviensi Rhedigerano 14 et Laurentiano LXX 33, quorum ille Emphyliorum libros I et II, hic eorundem libros III—V continet (v. vol. II[a] p. VI) et de aliis generis i codicibus v. Mendelssohnium in eius Praef. p. XXV.

tum redire, Excerpta de virtutibus et vitiis autem et Excerpta de sententiis in singulis codicibus exstare, sc. haec in Vaticano rescripto 73 saeculi X vel XI, illa in codice Peiresciano, nunc Turonensi C 980, saeculi fere XI. Titulum de legationibus primus edidit Fulvius Ursinus a. 1582 (cf. p. VII), titulum de virtutibus et vitiis Henricus Valesius a. 1634 (cf. p. VIII), titulum de sententiis Angelus Maius a. 1827 (cf. p. IX), sed hi viri docti ea tantum excerpta vulgaverunt, quae eclogarii Constantiniani e veterum historicorum libris nunc deperditis sumpserant, neglexerunt ea, quae transscripta sunt ex operibus vel operum partibus nostra aetate adhuc superstitibus. Omnia quotquot exstant excerpta annis 1903—1906 demum publici iuris facta sunt, adiecto amplo apparatu critico, in editione ab U. Ph. Boissevainio eiusque sociis curata[1]), quo factum est, ut eis, quae de quorundam excerptorum lectionibus nonnulli viri docti — inter quos Mendelssohn honoris causa nominandus est[2]) — variis in locis iam vulgaverant, carere possemus.

Operis Appianei novem libros priores tantum ab eclogariis Constantinianis adhibitos esse iam diximus p. VI et VII. Cum quinque priores libri et ex octavo *Νομαδική*, *Μακεδονική* e nono perierint, omnia fere, quae ex iis servata sunt, eclogariorum diligentiae debentur. In libris vero Iberico, Annibaico, Libyco, qui integri supersunt, excerpta vicem codicis obtinent et iuxta Appiani codices adhibenda sunt, ut ipsius auctoris verba, quantum fieri possit, restituantur. Eclogarios autem partes operum a se selectas non religiose transscripsisse, sed alia mutare praesertim in excerptorum initiis, omittere alia, alia in brevius contrahere solitos fuisse e comparatione excerptorum cum auctorum textu integro, sicubi superest, apparet. Qua de causa ex libris Iberico, Annibaico, Libyco, si qua eclogarii

1) Excerpta historica iussu Imp. Constantini Porphyrogeniti confecta ediderunt U. Ph. Boissevain, C. de Boor, Th. Büttner-Wobst, A. G. Roos. Vol. I—IV. Berolini apud Weidmannos 1903—1906.

2) Cf. Mendelssohnium in eius Praef. p. XVII sq. et Rhein. Mus. 38 (1883) p. 126 sqq.

omiserunt vel contraxerunt vel suo Marte mutaverunt, in apparatu critico non commemoravimus, quippe quod nullam utilitatem habuisset ad ipsius Appiani verba restituenda, sed eas tantum excerptorum lectiones ab Appiani codicibus discrepantes adnotavimus, quae eclogarii codicibus a se adhibitis debere videntur.[1]) Supervacaneum quoque nobis videbatur mendorum unius alteriusve codicis excerptorum de legationibus rationem habere, si e ceteris codicibus apparebat, quid archetypus Scorialensis habuisset. In apparatu igitur critico ad tres quos modo diximus Appiani libros raro singulos horum excerptorum codices allatos invenias, cum plerumque satis habuerimus adnotare 'Exc.', qua significatione velimus intellegas in Excerptis de virtutibus et vitiis codicem Peirescianum, in Excerptis de sententiis Vaticanum gr. 73, in Excerptis de legationibus eas lectiones, quas archetypus Scorialensis habuisse existimandus est. Excerptorum vero e ceteris libris petitorum verba, etiam ubi ad eclogarios redire, non Appiani ipsius esse nobis videbantur, exprimenda curavimus omnia, in iisque minus parci fuimus in commemorandis singulorum codicum excerptorum de legationibus, si qua inter se discrepabant, lectionibus, quamquam etiam in adnotationibus ad hos libros omnia, quae inutilia videbantur, praetermittere studuimus.

Ex excerptis Constantinianis exscriptas esse Suidae glossas historicas — id quod iam contenderat Mendelssohn vol. I p. XVII, nullo tamen argumento prolato —, non ex ipsis rerum scriptoribus, demonstravit C. de Boor, Byzant. Zeitschrift 21 (1912) p. 381—424; 23 (1914/1919) p. 1—127, confirmavit G. Becker, De Suidae excerptis historicis (Diss. Bonn. 1915). In eis igitur glossis Appianeis[2]), quas Sui-

1) Exempli gratia Iber. § 212 sq. legitur in Vat. gr. 141: *καταλυθῆναι. μετὰ γὰρ τὴν συνουσίαν νεργόβριγα μὲν ἀρουακῶν πεντακισχίλιοι κατέλαβον, μάρκελλος δ' ἐπὶ νομαντίαν ἐχώρει κτλ.*, in Excerptis *καταλυθῆναι. μαρκέλλου γὰρ ἐπὶ νομαντίαν χωροῦντος κτλ.* Hoc et similia, utpote consulto ab eclogario contracta, adnotare supersedimus.

2) De Suidae glossis Appianeis egerunt de Boor, l. c. 21 (1912) p. 393; 23 (1914/1919) p. 29. 94 sqq. et Becker, l. c. p. 16—21.

das ex excerptorum titulis adhuc superstitibus sumpsit, Suidas vicem codicis excerptorum obtinet, nisi quod, sicut eclogarios Appiani verba mutasse vidimus, eodem modo Suidas pro consilio et indole operis sui verba excerptorum mutavit; non raro enim ea in breve contraxit vel omisit aliqua vel ex alio excerpti loco atque ex eo, quem exscribebat, aliqua addidit. Suidas autem praeter titulos excerptorum adhuc superstites etiam alios nonnullos nunc perditos compilavit, quo fit, ut complures librorum quinque priorum necnon Numidici et Macedonici locos ei soli debeamus. Codicum Suidae lectiones inter se discrepantes ibi tantum adnotavimus, ubi id Appiano ipsi profore putabamus; prompsimus eas e Suidae editione, quam curavit femina doctissima Ada Adler (apud Teubnerum, a. 1928—1938).

Restat, ut cetera quibus usi sumus subsidia enumeremus.

Photius, Bibliothecae cod. LVII, p. 15 sqq. editionis Bekkeri, Appiani opus brevissime adumbravit, ampliora dedit tantum ex historia Regum; cf. vol. I p. 12 sqq.

Fragmentum ex Appiani libro vicesimo quarto *περὶ Ἀράβων μαντείας* e codice quodam non indicato primus edidit E. Miller, Revue archéol. 19 (1869) p. 102 sqq. (cf. eundem ibid. 25, 1873, p. 41 sq.), unde repetivit C. Mueller, Fragm. hist. Graec. vol. V, 1 p. LXV. Idem fragmentum, adiecto fragmento ex historia Regum *περὶ Ῥώμου καὶ Ῥωμύλου*, e codice Parisino Suppl. gr. 607 A edidit M. Treu, Programm d. Gymnasiums in Ohlau, a. 1880.

Gemistii Plethonis eclogae ex historia Syriaca c. 52—66 (§ 261—348) et c. 1—28 (§ 1—141) amplectuntur. Pletho codice quidem aliquo usus est, qui bonitate ad O accedebat, sed ipse tam multa immutavit, ut saepe dubites, Plethonisne habeas figmentum an verba Appiani. Emendationi tamen Appiani cum aliis locis prodest tum Syr. § 5, ubi lacuna codicum O Ci ab eo solo expletur. Mendelssohn haec excerpta ad codicem Marcianum 406 (P), prae quo utpote Plethonis autographo apographa a Schweighaeusero usurpata inutilia sunt, accurate exegit.

Magnum numerum fragmentorum, sed brevissimorum,

servavit Lexicon περὶ συντάξεως e codice Coisliniano 345 a. 1814 in Anecdotis graecis vol. I p. 117 sqq. a Bekkero editum. Quorum utilitas eo augetur, quod e quo libro sumpta sint, saepe eis adscriptum est. Denique Zonaras bis Appianum laudat, cf. fragm. 17 et 18.

DE SINGULIS CODICIBUS DEQUE EORUM FIDE

Omnium vetustissimus est:

V, Vaticanus gr. 141, membraneus, foliorum magnorum 166, quorum prior pars, fol. 1^r—fol. 8^v tenens, est saec. XII, altera, fol. 9^r—165^v tenens, saec. XI. Manus complures saec. XIV et XV correxerunt, maxime Libyca, praecipue ad orthographica attendentes; ι subscriptum ubique propemodum omissum, rarus adscripti usus, in accentibus et spiritibus summa neglegentia et libido. Schweighaeuser codicem ex collatione Spallettiana neglegentissime instituta noverat. Denuo contulerunt Mendelssohn et Viereck, hic res minoris quoque momenti respiciens. Imaginem phototypice factam primae paginae Prooemii v. apud Horace White, Roman History of Appian of Alexandria translated from the Greek (2 vol. London 1899), vol. I ante p. 1.

Sequuntur codices classis Augustanae, **O**:

B, Venetus Marcianus 387, chartaceus, foliorum quadratorum 390, e quibus tria ultima vacua sunt, olim bibliothecae Bessarionis cardinalis loco 69, a. 1441 a Gedeone quodam[1]) satis eleganter scriptus; correctiones omnes fere ab eadem manu primaria sunt factae. Cum nec Schweighaeuser Venetum inspexerit, sed collatione Blessingiana (v. supra p. IX) sit usus, nec Mendelssohn librum adierit, sed copias Schweighaeuseri expilare satis habuerit, Viereck totum codicem rerum orthographicarum quoque ratione habita excussit. Ex hoc codice descriptus est **A, Monacensis gr. 374**, cf. p. XII sq.

1) In folio 387 subscriptum est: Θεοῦ τὸ δῶρον καὶ τοῦ Γεδεὼν πόνος. ἔτους ,ϛϡμ̄θ ἰνδ. δ μηνὶ Δεκε(μ)βρίῳ ιθ̄ itemque latine.

V, Vaticanus gr. 134, chartaceus, forma quadrata, foliorum 318, saec. XIV—XV, manibus compluribus satis diligenter scriptus. Appianea, quae continentur fol. 125ʳ—318ʳ, a prima sola manu correcta sunt. Huius codicis Schweighaeuser cum non haberet nisi Mithridatica a Spalletto neglegenter tractata, Mendelssohn totum codicem accurate contulit rebus orthographicis quidem aliisque, quae minoris momenti ei videbantur, neglectis. Vaticani autem et Veneti Marciani etiam in his rebus magnum esse consensum postquam ex specimine, quod Ernestus Lommatzsch amicus Viereckio praebuit (Emph. III § 10—32), et ex aliis quibusdam rebus, quas Ed. Luigi De Stefani vir doctissimus cum eodem communicavit, facile cognosci potuit, Viereck denuo Syriaca, Mithridatica, Illyrica contulit. Imaginem phototypice factam primae paginae Libycorum huius codicis v. apud White l. c. ad vol. I p. 146.

L, Leidensis Vossianus miscell. 7, papyraceus, saec. XV vel XVI, forma maxima, Illyrica tenens fol. 2—13ʳ. Initium desideratur, incipit nunc ab Illyr. § 12 in voce *τοιοῦτον*, sed cum fol. 2 valde mutilum sit, textus integer demum § 18 a vocibus *ἐπαναχθέντες Ἰλλυρικοὶ* incipit. Schweighaeuseri in usum transscripsit Wyttenbach, quem tamen in referendis Vossiani lectionibus non raro errasse codice denuo collato Roos cognovit. Quamquam ad codices classis Augustanae pertinere videtur, tamen eis certe posthabendus est.

Ad quos accedunt, Emphyliorum II § 619—649 et IV § 1—224 tenentes:

F, Parisinus Reg. 1672, membraneus, forma maxima, foliorum 944. *Παρεκβολαὶ* Appianeae inde a fol. 937ʳ incipiunt, saec. XIV ineunte scriptae. Contulit Mendelssohn.

E, Parisinus Reg. 1642, chartaceus, miscellaneus, saec. XV. Transscripta sunt Appianea ex exemplo F simillimo, unde exiguus est codicis usus. Contulit satis accurate Schweighaeuser, cui Reg. C est; postea relegit Mendelssohn.

Deterioris ordinis sunt:

a, Parisinus 1681 (apud Schweighaeuserum Reg. A),

b, Parisinus 1682 (apud Schweighaeuserum Reg. B), uterque scriptus saec. XVI ineunte vel XV exeunte, uterque collatus post alios a Schweighaeusero, quem ad fidem collationis nihil reliqui fecisse Mendelssohn affirmat.

Haec sunt subsidia editionis nostrae. Quae autem fides libris manuscriptis Oi habenda sit, non facile est ad statuendum.[1]) Sed ut res, quantum fieri potest, diiudicetur, proficisci debemus ex Libycis, quae nobis et in Oi et ex quo Libyca codicum Oi fluxerunt, in Vat. gr. 141 servata sunt. Quam enim codicum Oi aut neglegentiam aut diligentiam, Vaticani archetypi testimonio usi, in Libycis deprehendimus, eandem eisdem libris fidem tribuendam esse etiam in ceteris Appiani scriptis consentaneum est. Qua de causa cum nec ex Schweighaeuseri nec ex Mendelssohnii editione cognosci posset, quatenus Apographa recederent a Vat. gr. 141, codicem Venetum accuratissime cum Libycis Vaticani gr. 141 Viereck comparavit, unde permagno omnium vitiorum numero scatere Venetum vel potius, quod idem est, codices Oi apparuit. Sed vitia illa non tam ad nexum sententiarum quam ad res orthographicas et grammaticas, ad formas verborum et syntacticas rationes spectant; aliis locis verba omissa, aliis addita sunt, haud pauca vitiose descripta, nonnulla etiam consulto videntur mutata esse. Inde sunt natae, id quod qui Mendelssohnii artem criticam improbandam esse censuerunt, non satis videntur intellexisse, permultae illius coniecturae, quibus an verum assecutus sit, multis locis sane dubium esse potest. Nobis autem codicum condicio ea videtur esse, ut haud raro paene desperes, si, quid Appianus re vera scripserit, restituere studeas.

DE REBUS ORTHOGRAPHICIS ET GRAMMATICIS

Quod modo diximus, maxime cadit in res orthographicas, in formas et flexiones nominum et verborum, in usum temporum similiaque, quarum rerum cum magna inconstantia esset in libris manuscriptis, etiam in Vat. gr. 141 et in Excerptis

1) Repetimus et amplificamus, quae Viereck in Praef. vol. II p. VIII sqq. exposuit.

Constantinianis, Mendelssohn praeeuntibus aliquatenus Duebnero et Bekkero aequabilitatem quandam efficere studebat, nos autem, quo est omnino vario colore Appiani genus dicendi ut imitatoris Herodoti, Thucydidis, poetarum, varietatem et diversitatem retinere e re esse putamus. Nam quam formarum varietatem in libris manuscriptis Appiani deprehendimus, eandem in papyris in Aegypto repertis eisque ipsius Appiani aetate scriptis invenimus. Fac, id quod Viereck iam in praefatione vol. II² p. IX dixit, scribam quendam Appiani dictantis verba excepisse vel describendo chartas illius manu scriptas bibliopolae in usum exemplar confecisse: quis pro certo affirmaverit semper illum scripsisse *ἀεί*, *ἐς*, *γίγνομαι*, *γιγνώσκω*, *θάλασσα*, *πράσσω* — id quod Mendelssohn constanter typis expressit —, semper posuisse augmentum e legibus Atticorum, semper litteras ου in littera latina v reddenda usurpasse aliaque multa eius generis? Non tamen Mendelssohn, quod in his rebus aequabilitatem revocavit, temere et leviter egisse dici potest. Consideres haec: Vat. gr. 141 semper scribit *τήμερον*, cum codices Oi fluctuent inter *τήμερον* et *σήμερον* et e. g. Lib. § 532 *τήμερον* Vaticani mutaverint in *σήμερον*. Vat. 141 semper utitur *τριήραρχος*, *ταξίαρχος*, *ναύαρχος* etc., codices Oi Lib. § 16 depravaverunt *τριηράρχοις* in *τριηράρχαις*; Vat. 141 fluctuat inter *σαλπικτής* et *σαλπιγκτής*, unde Mendelssohn vetustiores formas et meliores paulatim recentioribus et deterioribus demotas esse ratus ubique *τήμερον*, *τριήραρχος*, *σαλπικτής* exprimenda curavit, recte fortasse quod ad *τήμερον* et *τριήραρχος* attinet, cum de *σαλπι(γ)κτής* certi nihil statui posse putemus. At ne Mendelssohn quidem omnium formarum rerumque similium aequabilitatem assecutus est aut assequi potuit. Neque vero dubitari potest, quin ipse Appianus perfectam quandam scriptionum istarum aequabilitatem non curaverit, siquidem e. g. praeter *ἐδείκνυ*, *ἐγεγένητο*, *μέχρι* etiam *ἐδείκνυεν*, *γεγένητο*, *μέχρις* hiatus vitandi causa scripsisse videtur.[1]) Quibus de causis, etsi haud

1) Cf. Zerdikium (v. p. XIII adn. 2), qui hiatum quidem ab

ignoramus permulta arbitrio et neglegentiae scribarum medii aevi deberi, tamen dissentientes a Mendelssohnio codicum lectiones persaepe servavimus, quia quid Appianus scripserit vel scribi voluerit, nobis non videtur posse demonstrari certis argumentis. Tum demum has res enucleari posse putamus, cum aliquando ex papyro Appianea satis ampla et diligenter scripta novum ac certum subsidium nancti erimus. In scribendo autem *ἐς* et *εἰς*, *ἀεί* et *αἰεί*, *γίγνομαι* et *γίνομαι*, *γιγνώσκω* et *γινώσκω*, in elisionibus, in usu litterae *ν* paragogicae, in augmento plusquamperfecti aut omisso aut posito aliisque rebus similibus in eis libris, quos Vat. gr. 141 servavit, hunc secuti sumus inque eis, qui in O i tantum exstant, Venetum, quem cum Vat. gr. 134 plerumque congruere supra commemoravimus. Sed monemus hoc modo lectorum ante oculos poni varietatem unius codicis tanquam imaginem Appiani ipsius.

Ne apparatum criticum nimis oneraremus, errores, quos Schweighaeuser et Mendelssohn in tradendis codicum lectionibus commiserunt, tacite correximus, multa, quae ut librariorum maxime aetatis Byzantinae menda memoratu digna non erant, aut tacite praeteriimus aut uno verbo tetigimus. Spiritus et accentus falsos adnotare ferme supersedimus velut *Ἁρμένιοι*, *Αἰμίλιος*, *ἡλῶντο*, *ἄτακτος*, *αὑτόν* etc. pro *αὐτόν*, *Εὐμενῆς*, *ἰλαρχῶν* pro *ἰλάρχων* alia. Plerumque non adnotavimus nec rasuras nec correctiones innumeras eas, quae nullius momenti sunt; non adnotavimus menda librariorum manifesta velut *δύω*, *ἔδρον*, *ταλαιπόρω*, *ἔλεος* (pro *ἕλος*), *πετωμένους*, *συλλαβάνειν*, *πεισθεῖναι* aliaque multa huius generis; pro duplici consonanti saepe simplex a librariis posita est, maxime in nominibus: *Ἀσύριοι*, *Βρεττανοί*, *τυρηνικός*, *Ἀνίβας*, *Κάσιος*, *Μέτελος*, *Περδίκας*, *Σύλας*, *Ἑλάς*, *Χερόννησος*, item *ἀνερίπτουν*, *ἀπώλυντο*, aut duplex pro simplici: *Ἀσίννιος*, *ἠλίννυεν* (Mithr. § 169). Magna varietas est

---

Appiano vitatum esse docet, non tamen constanter. Qua de causa etsi non omnes loci, quibus hiatus exstant, corrupti esse putandi sunt, tamen, quantum fieri potest, cavendum est, ne coniecturis novi hiatus inculcentur.

in scribendo nomine Masinissae: in Vat. gr. 141 scriptum est aut *Μασανάσσης* aut *Μασσανάσσης* aut—idque a Libycorum § 40 ad 302 — *Μασσανάσης*, semper fere mutatum ex *Μασσανάσσης*. Eaedem formae traditae sunt in codicibus O, partim consentientibus et cum Vat. gr. 141 et inter se, partim dissentientibus, ita ut quid quoque loco Appianus scripserit, non posse expediri appareat, qua de causa semper meliorem codicem secuti sumus. Magnus est numerus eorum mendorum, quae debentur itacismo qui vocatur: *ἀνδρία*, *φειλονεικία*, *ἐπιτεθεῖναι*, *Σινώπει*, *Ἀλπίων*, *ἀψιμαχεῖαι*, *ἀφήκοντο*, *ἐπηχουρία*, *σκῖπτρον*, *σχῖμα*, *ἐγχειρήσαντα* (pro *ἐγχειρίσαντα*). Saepissime in nominibus propriis *ι* demotum est littera *η*, velut *Σκιπίων* Vaticani gr. 141 in Apographis depravatum est in *Σκηπίων*; legimus in Oi *Νασηκᾶς*, ubi Vat. gr. 141 *Νασικᾶς* servavit; *Μανήλιος* etiam in Vat. gr. 141 scriptum est, semel tantum correctum in *Μανίλιος*; *Μηκυθίων*, *Μηκίψης*, at ab altera parte *Κινσωρῖνος*. Codices praebent *μόλιβδος* et *μόλυβδος*, *βίβλος* et *βύβλος*, ita ut difficile sit discernere, utrum Appianus scripserit. Augmentum verborum ab *ευ* incipientium *ηυ*, quod Mendelssohn ubique restituendum putabat, uno loco (Lib. § 517) invenitur (*ηὔχοντο*).

Sed maioris momenti sunt alia. Saepius Vat. gr. 141 recentiores, Apographa vetustiores vel meliores formas habent, velut nominis Publii Vat. gr. 141 semel formam *Πόπλιος*, tredecies *Ποὺπλιος* et cum eo consentiens Venetus duodecies *Ποὺπλιος*, bis *Πόπλιος* habet, cum in Vat. gr. 134 *Πόπλιος* multo saepius legatur quam *Ποὺπλιος*. Tali in perturbatione rerum in scribendo aut *ου* aut *ο* codices optimos secuti sumus, cum Mendelssohn ubique *Πόπλιος* praeferret. Similiter res se habet in nominibus Lucii, Luculli, Lucanorum. Vat. gr. 141 semper fere praebet *Λούκουλλος*, semel *Λεύκολλος*, ter *Λεύκιος*, in Annibaicis constanter *Λευκανοί*, Apographa Oi ipsa quoque fluctuant et discrepant et inter se et a Vat. gr. 141, sed plerumque *ου* retinuerunt. Nos etiam in hac re codices secuti sumus, cum Mendelssohn omnibus locis *ευ* revocaverit. Forma *Συρα*-

κοσίων in Vat. gr. 141 Lib. § 56 servata non solum in Apographis Oi in *Συρακουσίων* depravata est, sed etiam in Excerptis (Sic. fr. 2, 2. 3). *Ἰογόρθας* quoque saepius codices praebent quam *Ἰουγόρθας*. Quid? quod in Libycis Vat. gr. 141 habet *Πίσων*, in Ibericis et Celticorum epitome *Πείσων*. *Πείσων* exhibent etiam Oi in Mithridaticis § 436 et in Emphyliis. Qua in re ne Mendelssohn quidem sibi constat, quippe qui in Emphyliis *Πείσων* scribat, in ceteris libris, partim contra codicum auctoritatem, *Πίσων*. Legimus in codicibus *Κέκλλιος*, *Κεπίων*, *Λέλιος* — hoc in Vat. gr. 141 constanter correctum in *Λαίλιος*; nos semper *Καικίλιος*, *Καιπίων*, *Λαίλιος* scripsimus. E contrario *Φαμαίας*, quod in omnibus codicibus traditum est, ex *Φαμέας* corruptum esse videtur, etiamsi id pro certo affirmari non possit. Huc etiam spectat *ἐξαιφαίνετο*, *κατακαίων*, correctum ex *κατακέων* (Iber. § 380). Scripsimus cum Vat. gr. 141 in Annibaicis *Βρύττιοι*, in Libycis cum eodem codice *Βρέττιοι* (bis), cum codices Oi in Emphyliis fluctuent inter *Βρέττιοι*, *Βρήττιοι*, *Βρούττιοι*. Praeter *Βρεντέσιον*, quae est scriptura Vat. gr. 141, in Vat. gr. 134 saepius, inde ab Emphyliis III § 147 constanter, apparet *Βρεντήσιον*, quod tamen dubitari non potest, quin reiciendum sit. Quod denique ad litteram latinam v attinet, in nomine Fulvii omnes codices, et Vat. gr. 141 et Oi, eam constanter reddunt littera *β*, in Venusiae nomine Vat. gr. 141 eodem modo littera *β*, sed codices Oi litteris *ου*; e contrario nomen Livii transscribitur in Vat. gr. 141 *Λίουιος*, in Oi tamen *Λίβιος*. Nonne sequitur, ut *Φούλβιος*, sed tum *Λίουιος* tum *Λίβιος* scribamus? Similes considerationes secuti scripsimus *Ὀκτάουιος*, *Φλάουιος* vel *Φλάυιος*, *Σέρουιος*, *Σερουίλιος* etc., scripsimus cum Oi *Βολκάτιος* (Illyr. § 79) et *Βούλσων* (Syr. § 203) multaque similia adferre possumus, sed iam satis esse putamus, ut percipiatur, quae rationes et deliberationes nostrae in hac re fuerint.

Nonnulla quoque, quae ad flexionem nominum et verborum pertinent, hic recensere nobis liceat. Fluctuant genetivi nominum in *ας* terminantium inter *ου* et *α*, velut Vat. gr. 141 *Ἀννίβα* iuxta *Ἀννίβου* adhibet. Mendelssohn

ου in α mutavit (Emph. I § 188), non tamen constanter (cf. Lib. § 685). Retinuimus formas solutas χρύσεος, ἔμπνοος, ἔαρος alias iuxta contractas χρυσοῦς etc.; ne hybridas quidem formas verbi ἐγγυᾶν mutare ausi sumus neque veriti sumus, qua in re Mendelssohn nobis — non tamen constanter — praeibat, scribere tum ἀπεδείκνυ tum ἀπεδείκνυεν vel similia, tum δώδεκα tum δυώδεκα et δυοκαίδεκα (codices saepe etiam δυόδεκα et διώδεκα) aliaque multa eius generis, quae in adnotationibus criticis nisi brevissime non commemorantur.

Ut in omnibus his rebus a Mendelssohnii sententia constanter fere formas meliores revocantis recessimus, ita ne in ea quidem re ei assentiri possumus, quod usum quoque temporum apud Appianum e legibus scriptorum Atticorum saeculorum V et IV innumeris coniecturis corrigere studuit. Qui de hac re egerunt viri doctissimi Berg, Kratt, Loesch, Schenkl, Zippel[1]), alii aliis ex causis tempora tradita defenderunt. Ac ne nostra quidem sententia dubitari potest, quin Appianus in usu temporum paulo neglegentior fuerit, quamquam non semper fides habenda est codicibus, quippe in quibus ut alia sic etiam formas verborum et tempora nonnumquam corrupta esse ex libris manuscriptis Oi non solum inter se, sed etiam cum eorum archetypo Vat. gr. 141 comparatis satis appareat. Velimus respicias paucas paginas Libycorum (§ 4—88):

περιτέμνοντες V 141, περιτεμόντες Oi
συμμεμαχήκεσαν, μεμισθοφορήκεσαν V 141 Oi
ἔβαλλον V 141, ἔβαλον Oi
ἐφεδρεύσειν V 141 O, ἐφεδρεύειν i et editiones veteres
μεταπέμψεσθαι V 141 (ε in ras., ut videtur, ex α), μεταπέμψασθαι
  V 134, utrum Bi habeant, dubium
ἐσβαλεῖν V 141 V 134 i, ἐσβάλλειν (sic) B
ἐρέσσειν V 141, ἐρέσειν Oi
ἐπεπαίδευτο (ε suprascr.) V 141, πεπαίδευτο Oi
ἐνεγγυήσε (γ suprascr. a m. 2) V 141, ἐνεγγύησε Oi
γεγένητο V 141 Oi

---

1) Titulos eorum librorum disputationumque v. p. XXXII sqq.

ἐκέλευσε V 141, ἐκέλευε O i
προσέβαλλεν V 141, προσέβαλεν O i
φυλάξειαν V 141 V 184, φυλάξειεν B
ἐθέλῃ V 141, ἐθέλοι O i
ἔγνω V 141, ἔγνωστο O i
παραγγελομένων V 141, παραγγελλομένων O i.

Quot mutationes, quot menda librariorum! Qua tamen ex re non efficitur, ut illo modo, quo Mendelssohn fecit, tempora mutare liceat, praesertim cum litteris traditis vim saepe attulerit non probandam, velut πλεῖν mutatum vult in πλευσεῖσθαι, ἀναιρούμενον in ἀνῃρημένον, γαμουμένη in γεγαμημένη, βοηθούντων in βοηθησάντων, ἠπείλει in ἠπειλήκει aliaque multa huius generis. Alia res est, si e. g. post ὑπισχνεῖσθαι legimus ἐργάσασθαι, ubi levi mutatione id, quod solum probari debet, ἐργάσεσθαι reponendum est. Facile etiam commutari potuit ὑπέσχετο cum ὑπέσχητο, ᾔσθετο cum ᾔσθητο, ἐπηγγέλλετο cum ἐπήγγελτο, ἐστρατοπέδευε cum ἐστρατοπέδευσε etc., facile depravari quoque potuit στρατοπεδεύων ex στρατοπεδεύσων, ἐκλύων ex ἐκλύσων, quae tamen si mutare velles omnia, permulta tempora in omni fere pagina, erant mutanda, quod ne Mendelssohn quidem, quia ab omni verisimilitudine et probabilitate abhorret, usque ad finem persecutus est. Statuere igitur oportet Appianum persaepe imperfecto usum esse pro aoristo vel plusquamperfecto, plusquamperfecto pro imperfecto vel aoristo, permulta esse, ut alia omittamus, exempla participiorum praesentis notione futuri, etiam aoristi vel perfecti, instructorum. Quae cum ita sint, facile intellegitur, quare coniecturas ad tempora pertinentes multas quidem, non tamen omnes ex apparatu critico eiecerimus. Praeterea etiam alias haud paucas coniecturas a viris doctis propositas, quae nobis nullam probabilitatis speciem prae se ferre videbantur, silentio pressimus.

De altero adnotationum genere, quod spectat ad res ab Appiano narratas explicandas et illustrandas, vix opus est pluribus disserere (v. vol. II[2] p. X). Id solum premendum est nos non id egisse, ut omnia litterarum monumenta huc spectantia adferremus, sed ea tantum, quae non modo nobis

ipsis in Appiani historiis legendis utilia fuerunt, sed etiam aliis utilia fore existimabamus.[1]) Titulos autem disputationum dissertationum librorumque, qui saepenumero nobis citandi erant, ne iterum iterumque in adnotationibus exscribendi essent, post praefationem ex ordine alphabetico enumeravimus, ita ut in adnotationibus ipsis sola virorum doctorum nomina adferre esset satis, ceterarum autem disputationum titulos in adnotationibus primo tantum, quo qui laudandus erat, loco exscripsimus, ad quem, si praeterea opus erat, lectorem delegavimus.

Quod argumenta rerumque gestarum annos exemplum vol. II² secuti supra singulas paginas vel in margine addidimus, lectori nos gratum fecisse etiamnunc speramus neque minus ex eius usu putamus singulos libros a nobis in paragraphos divisos esse, quarum numeri in parte paginarum exteriore positi inveniuntur; capitum numeri ne desiderarentur, maioribus typis ab interiore parte paginarum eos exprimendos curavimus.

Totam operam autem divisimus inter nos ita, ut A. G. Roos quidem in se reciperet libros, e quibus Excerpta et Fragmenta tantum hodie supersunt, praeterea Illyrica et Mithridatica, P. Viereck Prooemium, Iberica, Annibaica, Libyca, Syriaca, uterque tamen nostrum etiam libros ab altero curatos diligenter recenseret suaque de eis commenta cum altero communicaret.

Restat, ut iuveni diligentissimo J. E. van Niejenhuis Groningano, qui indicem nostro rogatu confecit, debitas agamus gratias.

---

1) Ad Lib. § 532 extr. addi potuit, id quod K. Ziegler vir doctissimus nobiscum communicavit, secundum Plutarchum Ages. 30, 6 (cf. Pomp. 82, 3; apophth. Ages. 10; apophth. Lac. 73 = mor. 191 c. 214 b; v. etiam Polyaenum 2, 1, 13) Agesilaum haec fere dixisse de eis, qui ex clade Leuctrica evasissent, Appianum vero memoria lapsum ea ad Spartanos Sphacteriae captos rettulisse videri.

Berolini et Groningae mense Decembri MCMXXXVIII.

P. Viereck et A. G. Roos.

Volumen primum Historiae Appiani Romanae, quod anno 1939 viri docti P. Viereck et A. G. Roos in lucem prodiderunt, addendis et corrigendis iussus instruere, ita egi ut non bibliothecas excuterem sed ut quae tantum maioris momenti, mea quidem sententia, sive ad criticum, ut vocant, apparatum locupletandum sive ad res gestas ab Appiano narratas explicandas inde ab anno 1939 innotuissent referrem et perpauca quoque adicerem ab editoribus non memorata. Indicem nominum totius Appiani Historiae, quem a J. E. van Niejenhuis diligentissime confectum P. Viereck et A. G. Roos volumini primo subiecerant, potius visum est ad volumen alterum reservare, quo libri de Bellis Civilibus, a P. Viereck anno 1905 editi, intra breve, ut spero, spatium meis curis publici iuris fient.

Pisis mense Martio MCMLXI

Emilio Gabba

CONSPECTUS CODICUM

I. CODICES APPIANI

V: Vat. gr. 141 (Prooem. Celt. Iber. Annib. Lib.) p. VIII. X sqq. XIX

B: Ven. Marc. 387 [A: Monac. gr. 374] V: Vat. gr. 134	(Prooem. Illyr. Syr. Mithr. Emph.)	p. VIII. O XII sq. XIX sq.
E: Paris. 1642 F: Paris. 1672	(Emph. II § 616—649, IV § 1—224)	p. VIII. XX

L: Leid. Voss. miscell. 7 (Illyr.) p. IX. XIII. XX

C: Candidi translatio p VI. XIII sq.

a: Paris. 1681 b: Paris. 1682 d: Vratisl. Rhedigeranus 14 f: Laur. LXX 33	i p. VII sq. XII. XIV sq. XX sq.

P: Pleiho p. XVIII. (Syr. § 261—348 et § 1—141)
Caelius Secundus Curio p. VII
Gradius p. IX

Apographa: in Iber. et Annib. Laur. LXX 26 et H. Stephani liber p. VII. IX. XI.,
in Lib. OCi

II. CODICES EXCERPTORUM
(cf. p. VII—IX. XV sq.)

de legationibus Romanorum (vol. I, 65—73 ed. de Boor)

E: Scorialensis R III 14, cf. de Boor, Praef. p. IX
V: Vaticanus gr. 1418, cf. ibid. p. XIII
B: Bruxellensis 11301—16, cf. ibid. p. X
M: Monacensis gr. 267, cf. ibid. p. XI
P: Palatinus Vaticanus gr. 413, cf. ibid. p. XII
O: omnium codicum consensum declarat

X : codicum BMP consensum indicat
U : Ursini et Augustini in cod. V coniecturae, cf. ibid. p. XIV

de legationibus gentium (vol. I p. 516—568 ed. de Boor)

A : Ambrosianus N. 135 sup., cf. de Boor, Praef. p. XIII ex ipso Scorialensi anno 1671 incendio deleto descriptus, cf. ibid. p. XV sq.
N : Neapolitanus III B 15, cf. ibid. p. XIII
B : Bruxellensis 11317—21, cf. ibid. p. X
M : Monacensis 185, cf. ibid. p. XI
P : Palatini Vaticani gr. 410—412, cf. ibid. p. XI sq.
O codicum AN consensum declarat, cf. ibid. p. XVI
X codicum BMP consensum indicat
U : Ursini et Augustini in cod. N coniecturae, cf. ibid. p. XIV

de virtutibus et vitiis (vol. II pars II p. 216—234 ed. Roos)

P : Turonensis C 980 (Peirescianus), cf. Büttner-Wobst, Praef. p. I sqq.

de sententiis (vol. IV p. 65—70 ed. Boissevain)

Z : Vaticanus gr. 73 rescriptus, cf. Boissevain, Praef. p. VII sqq.

III. CODICES SUIDAE
(v. editiones Bernhardyi et Adlerae)
(cf. p. XVII sq.)

A : Parisini 2625 et 2626
E : Bruxellensis 59
I : Angelicanus 75
V : Vossianus bibl. Lugdunensis 2

CONSPECTUS SIGLORUM ET ABBREVIATIONUM

C. Steph.:	Carolus Stephanus (editio Appiani a. 1551), cf. p. VI sq.
Gel.:	Sigism. Gelenius (interpretatio Appiani latina a. 1554), cf. p. VII.
Urs.:	Fulvius Ursinus, cf. titulum eius libri p. VII.
H. Steph.:	Henricus Stephanus (editio Appiani a. 1592), cf. p. VIII.
Val.:	Henricus Valesius, cf. titulum eius libri p. VIII.
Hoeschel:	Davidius Hoeschelius (editio Appiani Illyricorum a. 1599), cf. p. VIII.
Toll(iana):	Alex. Tollius (editio Appiani a. 1670), cf. p. VIII.
Musgr.:	Sam. Musgrave, cuius schedis usus est Schweighaeuser, cf. p. IX.
Reiske:	Joh. Iac. Reiske, cuius animadversionibus ad Appianum usus est Schweighaeuser, cf. p. IX.
Schw.:	Johannes Schweighaeuser (editio Appiani 1785), cf. p. VIII sq.
Didot.:	Fr. Duebneri editio Appiani Didotiana a. 1840, cf. p. IX.
Bk.:	Imman. Bekker (editio Appiani a. 1852. 1853), cf. p. IX.
Bernh.:	God. Bernhardy in editione Suidae (a. 1853).
Mend.:	Ludovicus Mendelssohn (editio Appiani a. 1879. 1881), cf. p. X.
Nauck:	Augustus Nauck, cuius coniecturis usus est Mendelssohn.
Nipperdey:	Carolus Nipperdey, cuius coniecturas Rudolfus Schoell cum Mendelssohnio communicavit.
Strachan-Davidson:	*Ἀππιανοῦ Ῥωμαϊκῶν Ἐμφυλίων Α.* Appian Civil Wars: Book I edited with notes and map by J. L. Strachan-Davidson, Oxford, At the Clarendon Press, 1902.
Wilam.:	Griechisches Lesebuch von U. von Wilamowitz-Moellendorff I p. 116—123, II p. 71—78 (edidit commentarioque instruxit Appiani Emph. I § 26—71).
Emph. I—V	significat Emphyliorum libros I—V, ceterorum librorum compendia velut Prooem., Bas., Celt., Iber., Annib., Lib. etc. non est cur explicemus. Numerus paragraphi solius si adfertur, spectat ad librum, de quo agitur, ipsum. Cetera sigla velut scr. (= scripsit), susp. (= suspectavit), e. g. (= exempli gratia) aliaque facile intelleguntur.

Uncis ( ) inclusa in parenthesi sunt dicta.
„ ⟨ ⟩ „ praeter codicum fidem sunt addita.
„ [ ] „ deleta sunt.

CONSPECTUS LIBRORUM DISPUTATIONUMQUE,

quarum tituli in adnotationibus non allati sunt

E. Babelon, Les rois de Syrie, d'Arménie et de Commagène. Paris, 1890. (Vol. I du Catalogue des monnaies grecques de la Bibliothèque nationale.)

K. J. Beloch, Griechische Geschichte. 2. Aufl. Band 1—4. Straßburg, Berlin-Leipzig, 1912—1927.

H. Berg, De Appiani usu temporum. Tirocinium philologum sodalium Regii Seminarii Bonnensis. Berolini, 1883, p. 91—97.

—, De participii temporum usu Appianeo. Diss. Bonn. 1884.

R. Bitschofsky, Zeitschrift für die österreichischen Gymnasien 33 (1882) p. 440—447 (recensio editionis Mendelssohnianae).

U. Ph. Boiss(evain), Cassii Dionis Cocceiani historiarum Romanarum quae supersunt. Vol. I—V. Berolini, 1895—1931.

B. Borghesi, Œuvres complètes. T. I—X. Paris, 1862—1897.

A. Bouché-Leclercq, Histoire des Séleucides. Deux parties. Paris, 1913. 1914.

C. G. Cobet, Ad Appianum. Mnemosyne N. S. 10 (1882) p. 211—238.

Guil. Crönert, Memoria graeca Herculanensis cum titulorum Aegypti papyrorum codicum denique testimoniis comparata. Lipsiae, 1903.

F. Dillenius, Appian's von Alexandrien römische Geschichte übersetzt. Stuttgart, 1828—1837.

J. Dobias, Studie k Appianově knize Illyrské. Pragae, 1930 (cum amplo excerpto lingua francogallica conscripto, p. 241—302: Études sur le livre illyrien d'Appien).

J. G. Droysen, Geschichte des Hellenismus. Teil 1—3. 2. Auflage. Gotha, 1877. 1878.

W. Drumann, Geschichte Roms in seinem Übergange von der republikanischen zur monarchischen Verfassung. 2. Aufl. besorgt von P. Groebe. Band 1—6. Berlin, 1899—1929.

Emperius. Ad. Emperius' marginalien zum Appianos. Philologus 10 (1855) p. 242.

J. C. Espersen, De excerptis et fragmentis aliquot Appiani. Progr. Hauniae 1851.

V. Gardthausen, Augustus und seine Zeit. Band I—III. Leipzig, 1891—1904.

L. Goetzeler, Quaestiones in Appiani et Polybii dicendi genus etc. Wirceburgi, 1890. Pars I. De Appiano p. 1—74.
St. Gsell, Histoire ancienne de l'Afrique du Nord. Tome 1—8. Paris, 1914—1928.
E. Hannak, Appianus und seine Quellen. Wien, 1869.
H. van Herwerden, Lectiones Rheno-Traiectinae. Lugduni Batav., 1882.
Aemilius Hübner, Monumenta linguae Ibericae. Berolini, 1893.
W. Ihne, Römische Geschichte. Band 1—8. Leipzig, 1868—1890. 2. Aufl. Band 1, 1893; Band 2, 1896.
Kahrstedt v. Meltzer.
H. Kloevekorn, De proscriptionibus a. a. Chr. n. 43 a M. Antonio, M. Aemilio Lepido, C. Iulio Caesare Octaviano triumviris factis. Diss. Regimonti 1891.
H. Krahe, Die alten balkanillyrischen geographischen Namen. (Indogermanische Bibliothek 3. Abt., 7. Bd.) Heidelberg, 1925.
G. Kramer, Theologumena Appiani. Diss. Vratisl. 1889.
G. Kratt, De Appiani elocutione. Diss. Heidelb. 1886.
Franz Krebs, Die Praepositionsadverbien in der späteren Graecität. Teil 1 u. 2. München, 1884. 1885.
—, Zur Rection der Casus in der späteren historischen Graecität. Heft 1—3, München, 1887. 1888. 1890.
J. Kromayer, Antike Schlachtfelder. Band I, II, III 1 und (bearbeitet von G. Veith) III 2, IV (bearbeitet von Kromayer und Veith). Berlin, 1903—1931.
Fr. Krumbholz, De praepositionum usu Appianeo. Diss. Ienensis 1885.
Kühner-Blass, Ausführliche Grammatik der griechischen Sprache. Erster Teil, 3. Aufl. besorgt von F. Blass. Hannover, 1890. 1892.
Kühner-Gerth, Dasselbe. Zweiter Teil, 3. Aufl. besorgt von B. Gerth, Hannover u. Leipzig, 1898. 1904.
K. Loesch, Philologischer Anzeiger 14 (1884) p. 514—522 (recensio editionis Mendelssohnianae).
—, Sprachliche und erläuternde Bemerkungen zu Appian. Beilage zum Jahresbericht des K. Neuen Gymnasiums in Nürnberg, 1892.
O. Meltzer, Geschichte der Karthager. Band I Berlin, 1879; II 1896; III (bearbeitet von U. Kahrstedt) 1913.
B. Niese, Geschichte der griechischen u. makedonischen Staaten seit der Schlacht bei Chaeronea. Teil 1—3. Gotha, 1893—1903.
E. Pais, Storia critica di Roma durante i primi cinque secoli. I—IV. Roma, 1913—1920.
J. Palmerius, Exercitationes in optimos fere auctores graecos. Lugduni Batav., 1668 (Traiecti ad Rhenum, 1694), p. 151—167.

RE = Paulys Real Encyclopädie der classischen Altertumswissenschaft. Neue Bearbeitung herausgegeben von Wissowa und Kroll. Stuttgart, 1893 ff.
Th. Reinach, Mithridates Eupator, König von Pontus. Mit Berichtigungen und Nachträgen des Verfassers ins Deutsche übertragen von A. Goetz. Leipzig, 1895.
P. Ribbeck, Senatores Romani qui fuerint idibus Martiis anni a. u. c. 710. Diss. Berol. 1899.
G. de Sanctis, Storia dei Romani. I—IV, 1. Torino, 1907—1923.
K. Schenkl, Jahresbericht über Appian. Jahresbericht über die Fortschritte der class. Altertumswiss. Begr. v. C. Bursian. Band 34 (1883) p. 170—180. Band 38 (1884) p. 274—275.
A. Schulten, Numantia. Eine topographisch-historische Untersuchung. Abhandlungen d. Königl. Ges. d. Wiss. zu Göttingen, philol.-hist. Klasse, N. F. Bd. VIII, 4 (1905).
—, Numantia. Die Ergebnisse der Ausgrabungen 1905—1912. München, Band 1 (1914), 2 (1931), 3 (1927), 4 (1929).
A. Schwegler, Römische Geschichte. Band 1—3. Halle, 1853—1858. Fortgeführt von O. Clason, Band 4 u. 5. 1873—1876.
Veith v. Kromayer.
A. Wannowski, Antiquitates Romanae ex Graecis fontibus expletae. Königsberg, 1846.
P. Willems, Le sénat de la république romaine. Tome I.[1]) II. Appendices. Paris, 1878. 1883. 1885.
G. Zeiss, Appians römische Geschichte übersetzt. Teil 1. 2. Leipzig, 1837. 1838.
A. Zerdik, Quaestiones Appianeae. Diss. Kiliae 1886. I. De Appiano Herodoti imitatore. II. De Appiano hiatus vitandi studioso.
G. Zippel, Die römische Herrschaft in Illyrien bis auf Augustus. Leipzig, 1877.
—, Literar. Zentralblatt 1880 p. 756—758, 1882 p. 360—361 (recensio editionis Mendelssohnianae).[2])

---

1) Paginae et numeri sunt editionis prioris, cum editio altera nobis praesto non fuerit.

2) Si qua harum paginarum ad Zippelii nomen citatur, scias hanc recensionem significari, sin alia quaevis pagina laudatur, ea ad eius librum (Die röm. Herrschaft in Ill.) pertinet.

T. R. S. Broughton, The Magistrates of the Roman Republic. New York, I 1951, II 1952, Suppl. 1960 (= Broughton).
L. Castiglioni, Athenaeum n. s. 18 (1940) pp. 289–292; recensio editionis Viereck-Roos (= Castiglioni).
—, Decisa forficibus. Milano 1954 (= Castiglioni, Decisa).
M. Engers, Museum. Maandblad voor Philologie en Geschiedenis 48, n. 5 (Februari 1941) coll. 115—117; recensio editionis Viereck-Roos (= Engers).
E. Gabba, Appiano e la storia delle Guerre Civili. Firenze 1956 (= Gabba, Appiano).
—, Sul Libro Siriaco di Appiano. Rendiconti Acc. Lincei, Cl. Scienze Morali, ser. VIII, 12 (1957) pp. 339—351 (= Gabba, Libro Sir.).
A. Klotz, Appians Darstellung des Zweiten Punischen Krieges. Eine Voruntersuchung zur Quellenanalyse der dritten Dekade des Livius (Studien zur Gesch. u. Kultur des Altertums XX 2). Paderborn 1936 (= Klotz).
P. Lévèque, Pyrrhos. Paris 1957 (= Lévèque).
P. Maas, The Journal of Roman Studies 38 (1948) pp. 143—145; recensio editionis Viereck-Roos (= Maas).
D. Magie, Roman Rule in Asia Minor. I—II, Princeton 1950 (= Magie).
P. Meloni, Perseo e la fine della monarchia macedone. Annali Fac. Lettere Cagliari 20 (1953) (= Meloni, Perseo).
—, Il valore storico e le fonti del Libro Macedonico di Appiano. Annali Fac. Lettere Cagliari 23 (1955) (= Meloni, Libro Mac.).
M. Rostovtzeff, The Social and Economic History of the Hellenistic World. I—III, Oxford 1941 (= Rostovtzeff).
F. W. Walbank, Philip V of Macedon. Cambridge 1940 (= Walbank).

Quod de Appiano doctissime scripsit Ed. Schwartz, RE II col. 216sqq. nunc legi potest in eiusdem auctoris libro, qui inscribitur Griechische Geschichtsschreiber, 2. Aufl., Leipzig 1959, pp. 361—393.

Dignae memoratu quoque sunt censurae editionis Viereck-Roos, quas fecerunt A. Klotz, Philologische Wochenschrift 61 (1941), coll. 9—11 et W. A. Oldfather, American Journal of Philology 63 (1942) pp. 485—487.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ

1 . Τὴν Ῥωμαϊκὴν ἱστορίαν ἀρχόμενος συγγράφειν ἀναγ- 1
καῖον ἡγησάμην προτάξαι τοὺς ὅρους, ὅσων ἐθνῶν ἄρχουσι
Ῥωμαῖοι. εἰσὶ δὲ οἵδε· ἐν μὲν τῷ ὠκεανῷ Βρεττανῶν τοῦ 2
πλείονος μέρους, διὰ δὲ τῶν Ἡρακλείων στηλῶν ἐς τήνδε
τὴν θάλασσαν ἐσπλέοντί τε καὶ ἐπὶ τὰς αὐτὰς στήλας περι-
πλέοντι νήσων ἄρχουσι πασῶν καὶ ἠπείρων, ὅσαι καθή-
κουσιν ἐπὶ τὴν θάλασσαν. ὧν εἰσιν ἐν δεξιᾷ πρῶτοι 3
Μαυρουσίων, ὅσοι περὶ τὴν θάλασσαν, ὅσα τε ἄλλα Λιβύων
ἔθνη μέχρι Καρχηδόνος καὶ τούτων ὕπερθε Νομάδες, οὓς
Ῥωμαῖοι καλοῦσι Νουμίδας καὶ τὴν χώραν Νουμιδίαν,
ἕτεροι δὲ Λίβυες, ὅσοι περιοικοῦσι τὰς Σύρτεις μέχρι
Κυρήνης, Κυρήνη τε αὐτὴ καὶ Μαρμαρίδαι καὶ Ἀμμώνιοι
καὶ οἳ τὴν Μάρειαν λίμνην κατοικοῦσι, καὶ ἡ μεγάλη
πόλις, ἣν Ἀλέξανδρος ἔθηκε πρὸ Αἰγύπτου, Αἴγυπτός
τε αὐτὴ μέχρι Αἰθιόπων τῶν ἑῴων ἀνὰ τὸν Νεῖλον
2 πλέοντι καὶ μέχρι Πηλουσίου διὰ θαλάσσης. ἐπιστρέ- 4
φοντι δὲ τὸν πλοῦν καὶ περιιόντι Συρία τε ἡ Παλαι-
στίνη καὶ ὑπὲρ αὐτὴν μοῖρα Ἀράβων, ἐχόμενοι δὲ τῶν
Παλαιστινῶν Φοίνικες ἐπὶ τῇ θαλάσσῃ καὶ Φοινίκων
ὕπερθεν ἥ τε Κοίλη Συρία καὶ μέχρι ἐπὶ ποταμὸν Εὐφράτην
ἀπὸ θαλάσσης ἄνω Παλμυρηνοί τε καὶ ἡ Παλμυρηνῶν
ψάμμος, ἐπ' αὐτὸν Εὐφράτην καθήκουσα, Κίλικές τε
Σύρων ἐχόμενοι καὶ Καππαδόκαι Κιλίκων ὅμοροι καὶ
μέρος Ἀρμενίων, οὓς καλοῦσιν Ἀρμενίαν βραχυτέραν,

ἀππιανοῦ τῆς ἰταλικῆς ἱστορίας τὸ προοίμιον V(at. 141), ἀππια-νοῦ σοφιστοῦ ἀλεξανδρέως ῥωμαϊκῆς (vel ἰταλικῆς) ἱστορίας προοίμιον OC   12 ἕτεροί τε ci. Mend., sed cf. l. 19   14 μα-ρείαν V, μαρίαν O

22 Παλμυρηνοί] cf. Cumont, Cambr. Anc. Hist. 11 p. 860

παρά τε τὸν Εὔξεινον πόντον ἄλλα ὅσα Ποντικὰ Ῥωμαίων
5 ὑπήκοα γένη. Σύροι μὲν δὴ καὶ Κίλικες ἐς τήνδε τὴν
θάλατταν ἀφορῶσιν, Ἀρμένιοι δὲ καὶ Καππαδόκαι ἔς
τε τὰ Ποντικὰ γένη καθήκουσι καὶ ἀνὰ τὴν μεσόγαιον
ἐπὶ τὴν καλουμένην Ἀρμενίαν μείζονα, ἧς Ῥωμαῖοι οὐκ
ἄρχουσι μὲν ἐς φόρου κομιδήν, αὐτοὶ δὲ αὐτοῖς ἀποδεικ-
6 νύουσι τοὺς βασιλέας. ἀπὸ δὲ Καππαδοκῶν καὶ Κιλίκων
ἐς τὴν Ἰωνίαν καταβαίνοντι ἔστιν ἡ μεγάλη χερρόνησος·
ὅ τε ⟨γὰρ⟩ πόντος ὁ Εὔξεινος καὶ ἡ Προποντὶς καὶ ὁ
Ἑλλήσποντος ἐπὶ δεξιά, [καὶ τὸ Αἰγαῖον,] ἐκ δὲ λαιᾶς
τὸ Παμφύλιον ἢ Αἰγύπτιον πέλαγος (λέγεται γὰρ ἄμφω)
7 ποιεῖ χερρόνησον, καὶ εἰσὶν αὐτῆς οἱ μὲν εἰς τὸ Αἰγύ-
πτιον πέλαγος ἀφορῶντες, Πάμφυλοί τε καὶ Λύκιοι καὶ
μετ' αὐτοὺς Καρία μέχρι Ἰωνίας, οἱ δ' ἐπὶ τὸν Εὔξεινον
καὶ τὴν Προποντίδα καὶ τὸν Ἑλλήσποντον, Γαλάται τε
καὶ Βιθυνοὶ καὶ Μυσοὶ καὶ Φρύγες, ἐν δὲ μεσογαίῳ
Πισίδαι τε καὶ Λυδοί. τοσαῦτα ἔθνη τὴν χερρόνησον
8 οἰκοῦσιν, καὶ πάντων ἄρχουσι Ῥωμαῖοι. περάσαντες δὲ 3
καὶ ἑτέρων ἐθνῶν ἄρχουσιν ἀμφὶ τὸν Πόντον καὶ Μυσῶν
9 τῶν ἐν Εὐρώπῃ καὶ Θρᾳκῶν ὅσοι περὶ τὸν Εὔξεινον. ἀπὸ
δὲ Ἰωνίας κόλπος ἐστὶ θαλάσσης ὁ Αἰγαῖος καὶ ἕτερος
Ἰονίου θαλάσσης καὶ ὁ Σικελικὸς πορθμὸς καὶ ἡ Τυρ-
10 ρηνικὴ θάλασσα μέχρι τῶν Ἡρακλείων στηλῶν. τοῦτο
μῆκός ἐστιν ἀπ' Ἰωνίας ἐπὶ τὸν ὠκεανόν, καὶ ἐν τῷδε
αὖ τῷ παράπλῳ Ῥωμαίων ὑπήκοα τοσαῦτα, ἥ τε Ἑλλὰς
πᾶσα καὶ Θεσσαλία καὶ Μακεδόνες καὶ ὅσα πρόσοικα

---

6 δ[...]εαυτοῖς (sic) V 6 sq. *ἀποδεικνύουσι* V[2], *ἐπιδεικνύουσι* V[1] 9 ⟨*γὰρ*⟩ add. Bk., ⟨*ἦν*⟩ *ὅ τε πόντος* ci. Wyttenbach, Bibl. crit. 3, 1 p. 97 10 *καὶ τὸ Αἰγαῖον* del. Schw., tenet Wyttenbach l. c. p. 96 sq. 12 *ποιεῖ* Wyttenbach l. c., verbis *λέγεται γὰρ ἄμφω* in parenthesi positis, *ποιεῖν* VO 19 *ἀμφὶ* add. V[2] 22 *Ἰονίου* corr. V[2] ex *ἰωνίου*, sollemnis error in omnibus fere libris, iam non notatur *Ἰονίου θαλάσσης*] cf. Radermacher, Rhein. Mus. 51 (1896) p. 334 sq. 22 sq. *Τυρρηνικὴ* Bk. (cf. p. 3, 8 et ind.), *τυρρηνὴ* VO

---

6 sq. cf. Mommsen, Röm. Gesch. 5[11] p. 395. 403; Hüttl, Antoninus Pius 1 p. 237

ἄλλα Θρᾳκῶν καὶ Ἰλλυριῶν καὶ Παιόνων ἔθνη, αὐτή τε
Ἰταλία μακροτάτη δὴ πάντων ἐθνῶν οὖσα καὶ ἀπὸ τοῦ
Ἰονίου παρήκουσα ἐπὶ πλεῖστον τῆς Τυρρηνικῆς θαλάσσης
μέχρι Κελτῶν, οὓς αὐτοὶ Γαλάτας προσαγορεύουσι, καὶ 11
Κελτῶν, ὅσα ἔθνη τὰ μὲν ἐς τήνδε τὴν θάλασσαν, τὰ δὲ
ἐς τὸν βόρειον ὠκεανὸν ἀφορᾷ, τὰ δὲ παρὰ Ῥῆνον ποταμὸν
ᾤκηται, Ἰβηρία τε πᾶσα καὶ Κελτίβηρες, ἐπὶ τὸν ἑσπέριον
καὶ βόρειον ὠκεανὸν καὶ τὰς Ἡρακλέους στήλας τελευ-
τῶντες. καὶ τούτων πέρι καὶ ἐφ' ἑκάστου δηλώσω τὰ 12
ἀκριβέστατα, ὅταν ἐς ἕκαστον ἔθνος ἡ γραφὴ περιίῃ.
νῦν δέ, ὅσον ὅροις μεγάλοις τὴν ἀρχὴν περιλαβεῖν, κατὰ 13
4 μὲν θάλασσαν εἴρηται, κατὰ δὲ γῆν περιοδεύοντι μοῖρά
τε Μαυρουσίων ἂν εἴη τῶν παρ' Αἰθίοψι τοῖς περὶ ἑσπέραν
καὶ εἴ τι θερμότερον ἢ θηριῶδες ἄλλο Λιβύης μέχρι
Αἰθιόπων τῶν ἑῴων. ταῦτα μὲν Λιβύης Ῥωμαίοις ὅροι, 14
τῆς δὲ Ἀσίας ποταμός τε Εὐφράτης καὶ τὸ Καύκασον
ὄρος καὶ ἡ Ἀρμενίας τῆς μείζονος ἀρχὴ καὶ Κόλχοι παρὰ
τὴν Εὔξεινον θάλασσαν ᾠκημένοι καὶ τὰ λοιπὰ τοῦδε τοῦ
πελάγους. ἐν δὲ τῇ Εὐρώπῃ ποταμοὶ δύο, Ῥῆνός τε καὶ 15
Ἴστρος, μάλιστα τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν ὁρίζουσιν, καὶ τού-
των Ῥῆνος μὲν ἐς τὸν βόρειον ὠκεανόν, Ἴστρος δὲ εἰς
τὸν Εὔξεινον πόντον καταδιδοῖ. περάσαντες δέ πῃ καὶ
τούσδε Κελτῶν τῶν ὑπὲρ Ῥῆνον ἄρχουσιν ἐνίων καὶ Γετῶν
τῶν ὑπὲρ Ἴστρον, οὓς Δακοὺς καλοῦσιν.

ὅροι μὲν οὗτοι κατ' ἤπειρον, ὡς ἐγγύτατα ἐλθεῖν τοῦ 16
5 ἀκριβοῦς· νῆσοι δὲ πᾶσαι, ὅσαι τῆς ἐντὸς θαλάσσης εἰσίν,
αἵ τε Κυκλάδες καὶ Σποράδες ἢ Ἰάδες ἢ Ἐχινάδες ἢ

---

2 *ἐθνῶν*] *ἰσθμῶν* ci. Usener, Rhein. Mus. 16 (1861) p. 481, sed cf. praeter alios Mend., Jahrb. f. class. Philol. 119 (1879) p. 822 8 *ἡρακλέους* V et O Mithr. § 586, *ἡρακλείους* O hic et alibi, Prooem. § 2 etiam V 10 *ἀκριβέστερα* ci. Mend., sed cf. Bitsch. p. 441 25 *μὲν* ⟨*οὖν*⟩ ci. Herw. p. 128 27 *καὶ Σποράδες* Vk. (cf. p. 4, 2), *ἢ σποράδες* V O C, vulgo *ἢ ἰάδες* Musgr. et Reiske, *ἢ ἠιάδες* V O, *vel Hyades* C

---

23 *Κελτῶν τ. ὑ. 'Ρ.*] cf. Bauer, Philol. NF 1 (1889) p. 261 adn. 5

Τυρρηνίδες ἢ Γυμνησίαι ἢ ὅσας ἄλλας ὀνομάζουσιν
ἑτέρως περί τε Λιβύην καὶ τὸ Ἰόνιον ἢ Αἰγύπτιον ἢ
Μυρτῷον ἢ Σικελικὸν ἢ ὅσα ἄλλα τῆσδε τῆς θαλάσσης
17 ὀνόματα, ὅσαι τε ἐξαιρέτως ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ὀνομά-
ζονται μεγάλαι νῆσοι, Κύπρος τε καὶ Κρήτη καὶ Ῥόδος
καὶ Λέσβος καὶ Εὔβοια καὶ Σικελία καὶ Σαρδὼ καὶ
Κύρνος καὶ εἴ τις ἄλλη μικροτέρα τε καὶ μείζων, ἅπαντα
18 ταῦτ᾽ ἐστὶ Ῥωμαίοις ὑπήκοα. καὶ τὸν βόρειον ὠκεανὸν
ἐς τὴν Βρεττανίδα νῆσον περάσαντες, ἠπείρου μεγάλης
μείζονα, τὸ κράτιστον αὐτῆς ἔχουσιν ὑπὲρ ἥμισυ, οὐδὲν
τῆς ἄλλης δεόμενοι· οὐ γὰρ εὔφορος αὐτοῖς ἐστιν οὐδ᾽ ἣν
ἔχουσι.
19 τούτων τοσούτων καὶ τηλικούτων ἐθνῶν ὄντων τὸ 6
μέγεθος, Ἰταλίαν μὲν αὐτὴν ἐπιμόχθως τε καὶ μόλις ἐν
20 πεντακοσίοις ἔτεσι κατειργάσαντο βεβαίως. καὶ τούτων
τὰ ἡμίσεα βασιλεῦσιν ἐχρῶντο, τὰ δὲ λοιπὰ τοὺς βασι-
λέας ἐκβαλόντες καὶ ἐπομόσαντες οὐκ ἀνέξεσθαι βασι-
λέων ἀριστοκρατίᾳ τε ἐχρήσαντο ἀπὸ τοῦδε καὶ προ-
21 στάταις [ἄρχουσιν] ἐτησίοις. διακοσίοις δὲ μάλιστα ἑξῆς
ἐπὶ τοῖς πεντακοσίοις ἐπὶ μέγα ἦλθεν ἡ ἀρχή, καὶ ξενικῆς
τε δυνάμεως ἐκράτησαν ἀπείρου καὶ τὰ πλεῖστα τῶν
22 ἐθνῶν τότε ὑπηγάγοντο. Γάιός τε Καῖσαρ, ὑπὲρ τοὺς τότε
δυναστεύσας καὶ τὴν ἡγεμονίαν κρατυνάμενός τε καὶ δια-
θέμενος ἐς φυλακὴν ἀσφαλῆ, τὸ μὲν σχῆμα τῆς πολιτείας
καὶ τὸ ὄνομα ἐφύλαξεν, μόναρχον δ᾽ ἑαυτὸν ἐπέστησε
23 πᾶσι. καὶ ἔστιν ἥδε ἡ ἀρχὴ μέχρι νῦν ὑφ᾽ ἑνὶ ἄρχοντι, οὓς
βασιλέας μὲν οὐ λέγουσιν, ὡς ἐγὼ νομίζω, τὸν ὅρκον
αἰδούμενοι τὸν πάλαι, αὐτοκράτορας δὲ ὀνομάζουσιν, ὃ
καὶ τῶν προσκαίρων στρατηγῶν ὄνομα ἦν· εἰσὶ δὲ ἔργῳ

---

1 Γυμνησίαι Gel. (cf. de forma nominis Boiss. ed. Cass. D. t. 2 p. 89), μνησίαι VO, *mesiae* C 7 εἴ τις O, ἤ τις V 19 ἄρχουσιν del. Vk. e Mend. coniectura 21 sq. τῶν ἐθνῶν τότε] τότε susp. Mend., τῶν τότε ἐθνῶν ci. Hilberg, Zeitschr. f. oesterr. Gymn. 30 (1879) p. 918

7 τὰ πάντα βασιλεῖς. καὶ ἔστι καὶ τοῖσδε τοῖς αὐτοκράτορσιν 24
ἐς τὸν παρόντα χρόνον ἐγγυτάτω διακοσίων ἐτῶν ἄλλων,
ἐν οἷς ἥ τε πόλις μάλιστα κατεκοσμήθη καὶ ἡ πρόσοδος
ἐπὶ πλεῖστον ηὐξήθη καὶ πάντα ἐν εἰρήνῃ μακρᾷ καὶ
εὐσταθεῖ προῆλθεν εἰς εὐδαιμονίαν ἀσφαλῆ. καί τινα 25
καὶ τοῖς προτέροις ἔθνεσιν οἵδε οἱ αὐτοκράτορες ἐς τὴν
ἡγεμονίαν προσέλαβον καὶ ἀφιστάμενα ἄλλα ἐκρατύναντο.
ὅλως τε δι' εὐβουλίαν τὰ κράτιστα γῆς καὶ θαλάσσης 26
ἔχοντες σῴζειν ἐθέλουσι μᾶλλον ἢ τὴν ἀρχὴν ἐς ἄπειρον
ἐκφέρειν ἐπὶ βάρβαρα ἔθνη πενιχρὰ καὶ ἀκερδῆ, ὧν ἐγώ
τινας εἶδον ἐν Ῥώμῃ πρεσβευομένους τε καὶ διδόντας ἑαυτοὺς
ὑπηκόους εἶναι καὶ οὐ δεξάμενον βασιλέα ἄνδρας οὐδὲν
αὐτῷ χρησίμους ἐσομένους. ἔθνεσί τε ἄλλοις, ἀπείροις τὸ 27
πλῆθος, αὐτοὶ διδόασι τοὺς βασιλέας, οὐδὲν αὐτῶν ἐς
τὴν ἀρχὴν δεόμενοι· καὶ τῶν ὑπηκόων ἐνίοις προσανα-
λίσκουσιν, αἰδούμενοι καίπερ ἐπιζημίους ὄντας ἀποθέσθαι.
τήν τε ἀρχὴν ἐν κύκλῳ περικάθηνται μεγάλοις στρατοπέ- 28
δοις καὶ φυλάσσουσι τὴν τοσήνδε γῆν καὶ θάλασσαν
ὥσπερ χωρίον.

8 ἀρχή τε οὐδεμία προῆλθέ πω μέχρι νῦν εἰς τοσοῦτο 29
μεγέθους καὶ χρόνου. οὔτε γὰρ τὰ Ἑλλήνων, εἴ τις ὁμοῦ
τὰ Ἀθηναίων καὶ Λακεδαιμονίων καὶ Θηβαίων, δυναστευ-
σάντων παρὰ μέρος, ἀπὸ τῆς Δαρείου στρατείας, ὅθεν
αὐτοῖς ἐστιν ἐλλαμπρύνεσθαι μάλιστα, ἐς τὴν Φιλίππου
τοῦ Ἀμύντου τῆς Ἑλλάδος ἡγεμονίαν συναγάγοι, πολλὰ ἂν
ἔτη φανείη. οἵ τε ἀγῶνες αὐτοῖς ἐγένοντο οὐκ ἐπὶ ἀρχῆς 30
περικτήσει μᾶλλον ἢ φιλοτιμίᾳ πρὸς ἀλλήλους, καὶ οἱ

---

8 ὅλως δὲ ci. Nipperdey, fort. recte   γῆς καὶ θαλάσσης O, τῆς θαλάσσης V   9 σῴζειν Usener (v. ad § 10), αὔξειν VOC, 'quod fort. teneri poterat' (Mend.)   26 ἔτη cum C Bk. et Mend., ἔτι VO

---

1 sq. 10 sq. de ratione temporum et aetate Appiani cf. Schwartz, RE 2 p. 216 et Reuss, Rhein. Mus. 54 (1899) p. 446 sqq., 464 sq. § 29 sqq. cf. Pol. 1, 2, Dionys. Hal. 1, 2 sq.; v. etiam Kaibel, Hermes 20 (1885) p. 500 sqq.

λαμπρότατοι περὶ τῆς αὐτῶν ἐλευθερίας πρὸς ἀρχὰς ἄλλας
ἐπιούσας. οἱ δέ τινες αὐτῶν ἐς Σικελίαν πλεύσαντες ἐπὶ
ἀρχῆς ἑτέρας ἐλπίδι προσέπταισαν, ἤ, εἴ τις ἐς τὴν
Ἀσίαν διῆλθεν, μικρὰ καὶ ὅδε δράσας εὐθὺς ἐπανήει.
31 *ὅλως τε ἡ Ἑλληνικὴ δύναμις, καίπερ ἐκθύμως ὑπὲρ*
ἡγεμονίας ἀγωνισαμένων, οὐ προῆλθεν ὑπὲρ τὴν Ἑλλάδα
βεβαίως, ἀλλὰ δεινοὶ μὲν ἐγένοντο ἀδούλωτον αὐτὴν καὶ
ἀήττητον κατασχεῖν ἐπὶ πλεῖστον, ἀπὸ δὲ Φιλίππου τοῦ
Ἀμύντου καὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Φιλίππου καὶ πάνυ μοι
32 *δοκοῦσι πρᾶξαι κακῶς καὶ ἀναξίως αὐτῶν. ἥ τε τῆς*
Ἀσίας ἀρχὴ ἔργων μὲν πέρι καὶ ἀρετῆς οὐδ' ἐς τὰ σμικρό-
τατα τῶν Εὐρωπαίων παραβάλλεται δι' ἀσθένειαν καὶ
33 *ἀτολμίαν τῶν ἐθνῶν. καὶ τοῦτο δηλώσει καὶ ἥδε ἡ γραφὴ*
προϊοῦσα· ὀλίγαις γὰρ μάχαις Ῥωμαῖοι τοσούτων τῆς
Ἀσίας ἐθνῶν κατέσχον, ὅσων ⟨ἔτι νῦν⟩ ἐπικρατοῦσι,
καὶ ταῦτα Μακεδόνων αὐτῶν ὑπερμαχομένων, τὰ δὲ
πολλὰ περὶ τὴν Λιβύην καὶ τὴν Εὐρώπην ἐξετρίφθησαν.
34 *Ἀσσυρίων τε αὖ καὶ Μήδων καὶ Περσῶν, τριῶν τῶνδε*
μεγίστων ἡγεμονιῶν εἰς Ἀλέξανδρον τὸν Φιλίππου, συν-
τιθεμένων οὔτ' ἂν ὁ χρόνος ἐφίκοιτο τῶν ἐνακοσίων
35 *ἐτῶν, ὅσα ἐστὶ Ῥωμαίοις ἐς τὸν παρόντα χρόνον, τό τε*
μέγεθος τῆς ἀρχῆς τῆς ἐκείνων οὐδὲ ἐς ἥμισυ νομίζω
τῆσδε τῆς ἡγεμονίας ἀπαντᾶν, τεκμαιρόμενος, ὅτι
Ῥωμαίοις ἀπό τε δύσεων καὶ τοῦ πρὸς ἑσπέραν ὠκεανοῦ
ἐπὶ τὸ Καύκασον ὄρος καὶ ποταμὸν Εὐφράτην καὶ ἐς
Αἰθίοπας τοὺς ἄνω Αἰγύπτου καὶ ⟨δι'⟩ Ἀράβων ἐπὶ τὸν

---

11 *οὐδ' ἐς*] *οὐδὲ πρὸς* ci. Mend. **14** *τοσοῦτον* B **15** *quod in praesenti adhuc obtinent* vertit C, i. e. *ὅσων ⟨ἔτι νῦν⟩ ἐπικρατοῦσι*, quod recepit Vk., vel *ὅσων ἔτι κρατοῦσι*, quod ci. Musgr. et Schw., *ὅσων ἐπικρατοῦσι* VO **18** *ἀσυρίων* V **26** *τοὺς ἄνω Αἰγύπτου καὶ δι' Ἀράβων*, nisi malis ob hiatum ⟨*τῆς*⟩ *Αἰγ.*, Vk. (cf. § 3 sq. et 13), *τοὺς ἄνω δι' αἰγύπτου καὶ ἀράβων* VOC, ⟨*δι'*⟩ *Ἀράβων* ci. iam Schw.

---

2 *τινες*] sc. Athenienses **8** *τις*] sc. Agesilaus **20 sq.** *τῶν ἐνακοσίων ἐτῶν*] cf. Reuss (v. ad § 24) p. 464 sq.

ἑῴον ὠκεανὸν ἡ ἀρχὴ διεξέρχεται, καὶ ὅρος ἐστὶν αὐτοῖς
ὁ ὠκεανὸς ἀνερχομένου τε καὶ δυομένου τοῦ θεοῦ, θαλάσσης
τε πάσης ἡγεμονεύουσι τῆς ἐντὸς οὔσης καὶ νήσων
ἁπασῶν καὶ ἐν τῷ ὠκεανῷ Βρεττανῶν. Μήδοις δὲ καὶ 36
Πέρσαις ἥ τε πλείστη θάλασσα [ἢ] ὁ Παμφύλιος κόλπος
ἦν καὶ μία νῆσος ἡ Κύπρος ἢ ⟨εἰ⟩ τί που ἄλλο σμικρὸν
τῆς Ἰωνίας ἐν θαλάσσῃ· τοῦ τε Περσικοῦ κόλπου (καὶ
γὰρ τοῦδε ἐκράτουν) πόσον τι καὶ τὸ τούτου πέλαγός ἐστιν;
10 *τὰ δὲ δὴ Μακεδόνων, τὰ μὲν πρὸ Φιλίππου τοῦ* 37
Ἀμύντου καὶ πάνυ σμικρὰ ἦν, καὶ ἔστιν ὧν ὑπήκουσαν·
τὰ δὲ αὐτοῦ Φιλίππου πόνου μὲν καὶ ταλαιπωρίας ἔγεμεν
οὐ μεμπτῆς, ἀλλὰ καὶ ταῦτα περὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰ
πρόσχωρα μόνα ἦν. ἐπὶ δὲ Ἀλεξάνδρου μεγέθει τε καὶ 38
πλήθει καὶ εὐτυχίᾳ καὶ ταχυεργίᾳ διαλάμψασα ἡ ἀρχὴ
καὶ ὀλίγου δεῖν εἰς ἄπειρον καὶ ἀμίμητον ἐλθοῦσα διὰ
τὴν βραχύτητα τοῦ χρόνου προσέοικεν ἀστραπῇ λαμπρᾷ·
ἧς γε καὶ διαλυθείσης ἐς πολλὰς σατραπείας ἐπὶ πλεῖστον
ἐξέλαμπε τὰ μέρη. καὶ τοῖς ἐμοῖς βασιλεῦσι μόνοις ἦν 39
στρατιά τε πεζῶν μυριάδες εἴκοσι καὶ μυριάδες ἱππέων
τέσσαρες καὶ ἐλέφαντες πολεμισταὶ τριακόσιοι καὶ ἅρ-
ματα ἐς μάχας δισχίλια καὶ ὅπλα ἐς διαδοχὴν μυριάσι
τριάκοντα. καὶ τάδε μὲν αὐτοῖς ἦν ἐς πεζομαχίαν, ἐς δὲ 40
ναυμαχίας κοντωτὰ καὶ ὅσα σμικρότερα ἄλλα, δισχίλια,
τριήρεις δὲ ἀπὸ ἡμιολίας μέχρι πεντήρους πεντακόσιαι

---

2 *ἀνερχομένου* Herw. p. 61, *ἀρχομένου* VOC, vulgo 4 *βρεττανῶν* V 5 *ἥ τε* a et Musgr., *ὅτε* VO, fort. scribendum *ποτὲ* vel *τότε*, nisi malis delere (Vk.) ἢ del. Musgr., possis etiam ⟨*ὁ Αἰγύπτιος*⟩ ἢ [ὁ] *Παμφύλιος*, cf. § 6 extr. (Vk.) 6 ⟨*εἰ*⟩ addendum ci. Nipperdey et Mend. 8 *καὶ τὸ τούτου* O, *καὶ ὅτου* V, locum corruptum putabat Mend., sed intellege: 'et sinus Persici quantumnam eius *πέλαγος* i. e. eius mare altum est'; ad *πέλαγος* cf. Plut. v. Alex. c. 17, Ev. Matth. 18, 6, Malalae chronogr. ed. Dindorfianae (1831) p. 485, 21 18 an *καὶ* ⟨*γὰρ*⟩? (Vk.)

---

10 *ἔστιν ὧν*] sc. Persarum, Atheniensium 18 *τοῖς ἐμοῖς βασιλεῦσι*] sc. Lagidis

καὶ χίλιαι καὶ σκεύη τριηριτικὰ διπλότερα τούτων θαλα-
μηγά τε χρυσόπρυμνα καὶ χρυσέμβολα ἐς πολέμου πομπήν,
οἷς αὐτοὶ διαπλέοντες ἐπέβαινον οἱ βασιλεῖς, ὀκτακόσια,
χρημάτων δ' ἐν τοῖς θησαυροῖς τέσσαρες καὶ ἑβδομήκοντα
41 *μυριάδες ταλάντων Αἰγυπτίων. ἐς γὰρ δὴ τοσοῦτο παρα-*
σκευῆς τε καὶ στρατιᾶς ἐκ τῶν βασιλικῶν ἀναγραφῶν
φαίνεται προαγαγών τε καὶ καταλιπὼν ὁ δεύτερος
Αἰγύπτου βασιλεὺς μετ' Ἀλέξανδρον, ὃς καὶ πορίσαι
δεινότατος ἦν βασιλέων καὶ δαπανῆσαι λαμπρότατος καὶ
42 *κατασκευάσαι μεγαλουργότατος. φαίνεται δὲ καὶ πολλὰ*
τῶν ἄλλων σατραπῶν οὐ πολὺ τούτων ἀποδέοντα. ἀλλὰ
πάντα ἐς τοὺς ἐπιγόνους αὐτῶν συνετρίφθη, φθαρέντας
ἐς ἀλλήλους, ᾧ μόνως ἀρχαὶ μεγάλαι καταλύονται,
στασιάσασαι.

43 *τὰ δὲ Ῥωμαίων μεγέθει τε καὶ χρόνῳ διήνεγκε δι'* 11
εὐβουλίαν καὶ εὐτυχίαν ἔς τε τὴν περίκτησιν αὐτῶν ἀρετῇ

---

1 *τριηριτικὰ* Vk., *τριηρετικὰ* VO, *τριηρικὰ* maluit Mend., cf. ad Emph. V § 397 *διπλότερα*] *διπλάσια* ci. Reiske, sed cf. Ev. Matth. 23, 15 4 sq. *talentorum quattuor et septuaginta millia* C 11 *σατραπῶν* cum Vat. 142 Schw. (cf. l. 12 *αὐτῶν*), *σατραπειῶν* cum VOC Mend. 11 sqq. locus difficillimus: *ἀλλὰ πάντα ἐπὶ τῶν ἐπιγόνων αὐτῶν συνετρίφθη, στασιασάντων ἐς ἀλλήλους· ᾧ ⟨δὴ⟩ μόνῳ — καταλύονται* ci. Mend., Acta soc. philol. Lips. 6 (1876) p. 347 sq., *ἀλλὰ πάντα ἐς τοὺς ἐπιγόνους αὐτῶν ⟨περιενόμενα⟩ συνετρίφθη [φθαρέντα?] ἐς ἀλλήλους, ᾧ μόνως — καταλύονται στασιάσαντας* Kaibel (v. ad § 29) p. 503 adn. 1. Scripsi tantummodo *φθαρέντας* pro *φθαρέντων* codicum (ad *φθαρέντας ἐς ἀλλ.* cf. *συντρίβεσθαι ἐς ἀλλ.* Emph. III § 306); ne quid aliud mutarem, monuit Roos 13 *μόνως* bene habet, cf. Lib. § 79, Syr. § 82, J. G. XII, 9, 906 15 sq. *μεγέθει τε καὶ χρόνῳ διήνεγκε δι' εὐβουλίαν καὶ εὐτυχίαν* Schw., *μεγέθει τε καὶ εὐτυχίᾳ διήνεγκε δι' εὐβουλίαν καὶ χρόνον* VOC, vulgo, quod coll. § 44 extr. frustra defendebat M. L. Earle, Class. Rev. 14 (1900) p. 22

---

1 sq. *θαλαμηγά τε χρυσόπρυμνα καὶ χρυσέμβολα*] cf. Köster, Stud. z. Gesch. d. antiken Seewesens, Klio, Beiheft 32 (1934) p. 20 sqq.; cf. etiam *ἐν τῶι ἀργυροπροίμνωι τῶι ἡμιολίωι*, Pap. greci e lat. d. Società Ital. VI n. 551, 1 sq. 4 sq. cf. Wilcken, Griech. Ostr. 1 p. 416 sqq., Beloch, Griech. Gesch.[2] 4, 1 p. 341 sq. § 43 sq. sunt deliberationes Polybii, cf. Schulten, Numantia, Abhandl. p. 108 sq.

καὶ φερεπονίᾳ καὶ ταλαιπωρίᾳ πάντας ὑπερῆραν, οὔτε
ταῖς εὐπραγίαις ἐπαιρόμενοι, μέχρι βεβαίως ἐκράτησαν,
οὔτε συστελλόμενοι ταῖς συμφοραῖς· ὧν γε καὶ δύο
μυριάδες ἀνδρῶν ἐνίοτε μιᾶς ἡμέρας καὶ ἑτέρας τέσσαρες
ἀπώλλυντο καὶ ἄλλης πέντε. καὶ περὶ τῆς πόλεως αὐτῆς 44
πολλάκις ἐκινδύνευον, καὶ λιμοί τε καὶ λοιμοὶ συνεχεῖς καὶ
στάσεις, ὁμοῦ πάντα ἐπιπίπτοντα, οὐκ ἀπέστησε τῆς φιλο-
τιμίας, ἕως ἑπτακοσίοις ἔτεσιν κακοπαθοῦντές τε καὶ
κινδυνεύοντες ἀγχωμάλως τὴν ἀρχὴν ἐς τόδε προήγαγον
καὶ τῆς εὐτυχίας ὤναντο διὰ τὴν εὐβουλίαν.

12 καὶ τάδε πολλοὶ μὲν Ἑλλήνων, πολλοὶ δὲ Ῥωμαίων 45
συνέγραψαν, καὶ ἔστιν ἡ ἱστορία τῆς Μακεδονικῆς,
μεγίστης δὴ τῶν προτέρων οὔσης, πολὺ μείζων. ἀλλ' 46
ἐντυγχάνοντά με καὶ τὴν ἀρετὴν αὐτῶν ἐντελῆ καθ'
ἕκαστον ἔθνος ἰδεῖν ἐθέλοντα ἀπέφερεν ἡ γραφὴ πολλάκις
ἀπὸ Καρχηδόνος ἐπὶ Ἴβηρας καὶ ἐξ Ἰβήρων ἐπὶ Σικελίαν
ἢ Μακεδονίαν ἢ ἐπὶ πρεσβείας ἢ συμμαχίας ἐς ἄλλα ἔθνη
γενομένας, εἶτ' αὖθις ἐς Καρχηδόνα ἀνῆγεν ἢ Σικελίαν
ὥσπερ ἀλώμενον καὶ πάλιν ἐκ τούτων ἀτελῶν ἔτι ὄντων
μετέφερεν, ἕως οὗ τὰ μέρη συνήγαγον ἐμαυτῷ, ὁσάκις ἐς 47
Σικελίαν ἐστράτευσαν ἢ ἐπρέσβευσαν ἢ ὁτιοῦν ἔπραξαν
[ἐς Σικελίαν], μέχρι κατεστήσαντο αὐτὴν ἐς τὸν κόσμον
τὸν παρόντα, ὁσάκις τε αὖ Καρχηδονίους ἐπολέμησαν ἢ
ἐσπείσαντο ἢ ἐπρέσβευσαν ἐς αὐτοὺς ἢ πρεσβείας ἐδέξαντο
παρ' ἐκείνων ἢ ἔδρασαν ὁτιοῦν ἢ ἔπαθον πρὸς αὐτῶν,
ἕως Καρχηδόνα κατέσκαψαν καὶ τὸ Λιβύων ἔθνος προσ-
έλαβον καὶ αὖθις ᾤκισαν αὐτοῖς Καρχηδόνα καὶ Λιβύην

---

4 *ἑτέρας*, ut videtur, corr. ex *ἕτεραι*, V 5 *ἀπώλλυντο* V (at. 134), *ἀπώλυντο* B, *ἀπόλλυνται* V (at. 141) 8 *ἔτεσιν*] *ν* eras. in V 14 *τὴν ἀρετὴν αὐτῶν*] i. e. virtutem Romanorum; aliter Schulten, Numantia, Abhandl. p. 102 22 *ἐς Σικελίαν* del. Mend. 23 *Καρχηδονίοις* editores inde a Schw., qui tamen ipse reprobavit t. 3 p. 128 sq.; cf. etiam ad Emph. III § 220 et Lib. § 9 27 *ᾤκησαν* V *αὐτοὶ* ci. Reiske, sed intellege *τοῖς Λίβυσιν*

---

§ 45 sqq. cf. Bauer (v. ad § 15) p. 261 sq.

48 κατέστησαν ἐς τὰ νῦν ὄντα. καὶ τόδε μοι κατὰ ἔθνος
ἕκαστον ἐπράχθη, βουλομένῳ τὰ ἐς ἑκάστους ἔργα
Ῥωμαίων καταμαθεῖν, ἵνα τὴν τῶν ἐθνῶν ἀσθένειαν ἢ
φερεπονίαν καὶ τὴν τῶν ἑλόντων ἀρετὴν ἢ εὐτυχίαν ἢ εἴ
49 τι ἄλλο συγκύρημα συνηνέχθη, καταμάθοιμι. νομίσας δ' **13**
ἄν τινα καὶ ἄλλον οὕτως ἐθελῆσαι μαθεῖν τὰ Ῥωμαίων,
συγγράφω κατὰ ἔθνος ἕκαστον· ὅσα δὲ ἐν μέσῳ πρὸς
ἑτέρους αὐτοῖς ἐγένετο, ἐξαίρω καὶ εἰς τὰ ἐκείνων μετα-
50 τίθημι. τοὺς δὲ χρόνους ἐπὶ μὲν πᾶσιν περισσὸν ἡγούμην
καταλέγειν, ἐπὶ δὲ τῶν ἐπιφανεστάτων ἐκ διαστήματος
51 ὑπομνήσω. καὶ τὰ ὀνόματα Ῥωμαίοις πάλαι μὲν ἦν ἕν,
ὥσπερ ἀνθρώποις ἅπασιν, ἑκάστῳ, μετὰ δὲ ἐγένοντο δύο·
καὶ οὐ πολὺς χρόνος, ἐξ οὗ καὶ τρίτον ἤρξατό τισιν ἐς
ἐπίγνωσιν ἐκ πάθους ἢ ἀρετῆς προστίθεσθαι, καθὰ καὶ
52 τῶν Ἑλλήνων τισὶν ἐπὶ τὰ ὀνόματα ἦσαν ἐπικλήσεις. ἐγὼ
δὲ ἔστι μὲν ὅπου καὶ πάντων ἐπιμνήσομαι, καὶ μάλιστα
ἐπὶ τῶν ἐπιφανῶν, ἐς γνώρισμα τῶν ἀνδρῶν· τὰ δὲ πολλὰ
καὶ τούτους καὶ τοὺς ἄλλους, ἃ κυριώτατα ἡγοῦνται, προσ-
αγορεύσω.

53 τριῶν δὲ βίβλων οὐσῶν, αἳ τὰ ἐς τὴν Ἰταλίαν ὄντα **14**
αὐτοῖς πολλὰ πεπραγμένα συνάγουσιν, τὰς μὲν τρεῖς
ἡγητέον εἶναι Ῥωμαϊκῶν Ἰταλικάς, διὰ δὲ πλῆθος ἔργων
54 διῄρηνται. καὶ δηλοῦσιν ἡ μὲν πρώτη τὰ τῶν βασιλέων
ἑπτὰ γενομένων ἔργα, ἐφεξῆς ἅπαντα ἐφ' ἑαυτῶν, ὡς
55 ἐγένετο· καὶ αὐτὴν ἐπιγράφω Ῥωμαϊκῶν βασιλικήν. ἡ δ'

---

3 *καταμαθεῖν*] *καταριθμεῖν* ci. Kaibel (v. ad § 42) p. 506 adn. 1; an *συναγαγεῖν*? Vk. (cf. § 47. 53) *ἵνα* ⟨*καὶ*⟩ ci. Hilberg (v. ad § 21) p. 918, inut. 5 *ἂν* ante *ἄλλο* add. O, *αὖ* scr. Bk. et Mend., cum V del. Vk. *καταμάθοιμι* susp. Mend., sine causa 12 *ὥσπερ ἀνθρώποις ἅπασιν* del. Nauck 13 *οὐ* susp. Schw., requirens quidem, quod C vertit: *nec multo post tertium — imponi coeptum*. An *ἐξ οὗ* delendum? (Vk.) 15 *ἐπὶ τῷ ὀνόματι* ci. Reiske, inut. 20 sq. *'Ιταλίαν αὐτὴν αὐτοῖς πάλαι πεπραγμένα* ci. Schw. editionis Did. praef. p. VI

---

11 sqq. cf. Bauer (v. ad § 15) p. 260

ἑξῆς τὰ ἐς τὴν ἄλλην Ἰταλίαν, χωρίς γε τῆς παρὰ τὸν
κόλπον τὸν Ἰόνιον· ἐς δὲ σύγκρισιν τῆς προτέρας ἥδε
λέγεται [ἡ ἑξῆς] Ῥωμαϊκῶν Ἰταλική. τελευταίῳ δὲ ἔθνει, 56
Σαυνίταις, οἳ παρὰ τὸν Ἰόνιον ᾤκηνται, μεγάλῳ τε καὶ
χαλεπῷ, ὀγδοήκοντα ἔτεσι συνεπλάκησαν, μέχρι καὶ
τούσδε καὶ ὅσα σφίσιν ἐγγὺς ἔθνη συνεμάχει, καὶ Ἕλληνας,
ὅσοι ὑπὸ τὴν Ἰταλίαν εἰσίν, ὑπηγάγοντο· καὶ ἔστιν ἥδε,
τῶν προτέρων εἰς σύγκρισιν, Ῥωμαϊκῶν Σαυνιτική. τὰ 57
δὲ λοιπά, τούτων ἑκάστη κατὰ λόγον ἐπιγράφονται,
Ῥωμαϊκῶν Κελτική τε καὶ Σικελικὴ καὶ Ἰβηρικὴ καὶ
Ἀννιβαϊκὴ καὶ Καρχηδονιακὴ καὶ Μακεδονικὴ καὶ
ἐφεξῆς ὁμοίως. τέτακται δ' αὐτῶν ἄλλη μετ' ἄλλην ὡς 58
ἑκάστῳ πολέμῳ τὴν ἀρχὴν πρὸ ἑτέρου λαβεῖν συνέπεσεν,
εἰ καὶ τὸ τέλος τῷ ἔθνει μετὰ πολλὰ ἕτερα γεγένηται.
ὅσα δ' αὐτοὶ Ῥωμαῖοι πρὸς ἀλλήλους ἐστασίασάν τε καὶ 59
ἐπολέμησαν ἐμφύλια, φοβερώτερα σφίσι ταῦτα μάλιστα
γενόμενα, ἐς τοὺς στρατηγοὺς τῶν στάσεων διῄρηται, τὰ
μὲν ἐς Μάριόν τε καὶ Σύλλαν, τὰ δ' ἐς Πομπήιόν τε καὶ
Καίσαρα, τὰ δὲ ἐς Ἀντώνιόν τε καὶ τὸν ἕτερον Καίσαρα,
τὸν Σεβαστὸν ἐπίκλην, πρὸς τοὺς ἀνδροφόνους τοῦ
προτέρου Καίσαρος, τὰ δὲ ἐς ⟨τὰ πρὸς⟩ ἀλλήλους, αὐτῶν
Ἀντωνίου τε καὶ Καίσαρος στασιασάντων. ᾧ τινι τελευταίῳ 60
τῶν ἐμφυλίων ὄντι καὶ Αἴγυπτος ὑπὸ Ῥωμαίους ἐγένετο
καὶ τὰ Ῥωμαίων εἰς μοναρχίαν περιῆλθεν.

15 ὧδε μὲν ἐς βίβλους ἕκαστα τῶν ἐθνῶν ἢ στρατηγῶν 61

---

3 ἡ ἑξῆς] ut glossema del. Zerdik p. 78   10 sq. καὶ ante Ἀννιβαϊκὴ om. V cum plerisque ceteris   11 ἀννιβιακὴ V ceterique plurimi   καρχηδονιακὴ et μακεδονιακὴ V, καρχηδονικὴ et μακεδονικὴ O, καρχηδονιακὴ probat Lobeck, Pathologiae sermonis Graeci proleg. p. 482   14 γεγένηται Brunck et Schw., γένηται VO   16 φοβερώτατα ci. Mend.   19 τε post Ἀντώνιον add. Mend. ex i, om. VO   21 ⟨τὰ πρὸς⟩ add. Vk., possis etiam ⟨τὰ ἐπ'⟩, cf. Syr. § 259   23 sq. Ῥωμαίους — καὶ τὰ om. VO, ex Photio suppl. Schw.   25 sq. ἢ στρατηγῶν] ἢ ἐς στρατηγοὺς ci. Schw., καὶ ἐς ⟨τοὺς⟩ στρατηγοὺς Mend. (v. ad § 42) p. 348, τὰ ἐμφύλια del. Kratt p. 58 sq., sed intellego: 'ἐς βίβλους διῄρηται

τὰ ἐμφύλια διήρηται· ἡ δὲ τελευταία καὶ τὴν στρατιὰν αὐτῶν, ὅσην ἔχουσιν, ἢ πρόσοδον, ἣν καρποῦνται καθ' ἕκαστον ἔθνος, ἢ εἴ τι προσαναλίσκουσιν εἰς τὰς ἐπινείους φρουρὰς ὅσα τε τοιουτότροπα ἄλλα ἐπιδείξει. ἁρμόζει δὲ ἀπὸ τοῦ γένους ἄρξασθαι τὸν περὶ τῆς ἀρετῆς αὐτῶν
62 συγγράφοντα. τίς δὲ ὢν ταῦτα συνέγραψα, πολλοὶ μὲν ἴσασι καὶ αὐτὸς προέφηνα, σαφέστερον δ' εἰπεῖν, Ἀππιανὸς Ἀλεξανδρεύς, ἐς τὰ πρῶτα ἥκων ἐν τῇ πατρίδι καὶ δίκαις ἐν Ῥώμῃ συναγορεύσας ἐπὶ τῶν βασιλέων, μέχρι με σφῶν ἐπιτροπεύειν ἠξίωσαν. καὶ εἴ τῳ σπουδὴ καὶ τὰ λοιπὰ μαθεῖν, ἔστι μοι καὶ περὶ τούτου συγγραφή.

ΕΚ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ

1 Ἄρχεται τῆς ἱστορίας ἀπὸ Αἰνείου τοῦ Ἀγχίσου τοῦ 1
Κάπυος, ὃς ἐν τῷ Τρωικῷ ἤκμαζε πολέμῳ, μετὰ δὲ τὴν ἅλωσιν τῆς Τροίας ἔφυγε καὶ μετὰ μακρὰν πλάνην κατέπλει ἔς τινα τῆς Ἰταλίας αἰγιαλόν, Λώρεντον ἐπικαλούμενον, ἔνθα καὶ στρατόπεδον αὐτοῦ δείκνυται, καὶ τὴν ἀκτὴν ἀπ' ἐκείνου Τροίαν καλοῦσιν. ἦρχε τότε Ἀβοριγίνων τῶν

---

sive ἕκαστα τῶν ἐθνῶν sive στρατηγῶν τὰ ἐμφύλια'; v. etiam Z(ippel) p. 757 et Bitsch., Berl. philol. Wochenschr. 1886 p. 1208; sententia perlucida non videtur logice expressa   2 ἢ] καὶ ci. Mend., bene   3 sq. ἐς τὰ ἐπίνεια καὶ φρουρὰς ci. Nipperdey; Goetzeler p. 46 comparat Arist. 1327 a 33 ἐπίνεια καὶ λιμένας   7 ἀππιανὸς O, om. V

12 Photiana Mend. contulit ad codicem Marcianum 450 (A Bekkeri)

---

6 sqq. cf. Arriani Anab. 1, 12, 5   8 sq. δίκαις ἐν Ῥώμῃ συναγορεύσας ἐπὶ τῶν βασιλέων] cf. Reuss (v. ad § 24) p. 463   9 sq. 'non administravit App. munus procuratoris, sed honorem tantum consecutus est' (Nipperdey, Opuscula p. 590). V. Mommsen, R. Staatsr. 3, 1 p. 559. 561

13 ad fr. 1 et 1ª cf. Cauer, Die röm. Aeneassage, Jahrb. f. class. Philol. Suppl. 15 (1887) p. 134   18 Τροίαν] cf. Schwegler 1 p. 291; Carcopino, Vergile et les origines d'Ostie p. 404

τῇδε Ἰταλῶν Φαῦνος ὁ τοῦ Ἄρεως, ὃς καὶ ζεύγνυσιν Αἰνείᾳ
τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Λαουινίαν, καὶ γῆν δίδωσιν ἐκ
περιόδου σταδίων τετρακοσίων. ὁ δὲ πόλιν ἔκτισε καὶ
ἀπὸ τῆς γυναικὸς Λαουίνιον ἐπωνόμασε. τρίτῳ δὲ ἔτει 2
τοῦ Φαύνου τελευτήσαντος ἐκδέχεται τὴν ἀρχὴν ὁ Αἰνείας
κατὰ τὸ κῆδος καὶ τοὺς Ἀβοριγῖνας ἀπὸ τοῦ κηδεστοῦ
Λατίνου Φαύνου Λατίνους ἐπωνόμασε. τρίτῳ δὲ ἔτει πάλιν
διὰ Λαουινίαν τὴν γυναῖκα ὑπὸ Ῥουτούλων τῶν Τυρρηνῶν,
προμνηστευθεῖσαν αὐτῶν τῷ βασιλεῖ, ἀναιρεῖται πολέ-
μου νόμῳ ὁ Αἰνείας, καὶ τὴν ἀρχὴν διεδέξατο Εὐρυλέων, 3
Ἀσκάνιος μετονομασθείς, ὃς ἐγεννήθη τῷ Αἰνείᾳ ἐκ
Κρεούσης τῆς Πριάμου, τῆς ἐν Ἰλίῳ γενομένης αὐτῷ
γυναικός. οἱ δὲ ἐκ τῆς Λαουινίας Ἀσκάνιον αὐτῷ γεννηθῆναί
φασι, τὸν διάδοχον τῆς ἀρχῆς. Ἀσκανίου δὲ τελευτήσαντος
ἔτει τετάρτῳ μετὰ τὴν Ἄλβης οἴκισιν (καὶ γὰρ οὗτος
ἔκτισε πόλιν, Ἄλβην καλέσας, καὶ ἀπὸ Λαουινίου τὸν λαὸν
μετῴκισεν) ἐκδέχεται τὴν ἀρχὴν Σίλουιος. καὶ Σιλουίου 4

---

3 *τετρακ.*] *τετταράκοντα* Rubino, Beitr. z. Vorgesch. Italiens (Leipz. 1868) p. 135, e Dionys. 1. 59, 1   8 *τῶν*] *καὶ* ci. Schw., cf. p. 15, 10; Philipp, RE, 2. Reihe, 1 p. 1282   15 *οἴκησιν* A, corr. Hoeschel

---

1. 5 Faunum (7 Latinum Faunum) pro Latino posuit Photius, non Appianus, cf. p. 15, 6. 8; *Λατῖνος ὁ Φαύνου τοῦ Ἄρεως* habuerit Appianus, cf. Dionys. 1, 31, 2; ceteris Faunus filius est Pici, cf. Otto, RE 6 p. 2071   4 *τρίτῳ δὲ ἔτει*] cf. Dionys. 1, 64, 1 *τῷ δὲ τετάρτῳ* (sc. *ἔτει ἀπὸ τῆς ἐξόδου τῆς ἐκ Τροίας*); Diod. 7, 5, 2 *μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Τροίας ἐτῶν τριῶν παρελθόντων*; Schwartz, Die Königslisten des Eratosthenes u. Kastor (Abh. d. K. Ges. d. Wiss. in Göttingen 40) p. 4   7 *τρίτῳ*] *τετάρτῳ* Dionys. 1, 64, 3; *κατασχὼν* (*τὴν τῶν Λατίνων βασιλείαν*) *τριετῆ χρόνον* Diod. 7, 5, 2   9 *βασιλεῖ*] Mezentio, cf. p. 15, 11; de eo v. Marbach, RE 15 p. 1511   13 *οἱ δὲ*] cf. Liv. 1, 1, 11; 3, 2 sq.; Schwegler 1 p. 338   14 sq. *τελ.—οἴκισιν*] aliter Dionys. 1, 66, 1; 70, 1; Diod. 7, 5, 6 sq., alii, cf. Schwegler 1 p. 337; de Appiani computatione cf. Espersen p. 27 adn. 13; Hannak p. 51   17 *Σίλουιος*] cf. Zwicker, RE, 2. Reihe, 3 p. 130; de regibus Albanis cf. Holzapfel, Röm. Chronol. p. 259; Trieber, Hermes 29 (1894) p. 124; Schwartz (v. ad l. 4) p. 3; De Sanctis 1 p. 204; Leuze, Röm. Jahrzählung p. 88; Pais 1 p. 263

παῖδα Αἰνείαν Σίλουιόν φασιν, Αἰνείου δὲ Λατῖνον Σίλουιον, τοῦ δὲ Κάπυν, Κάπυος δὲ Κάπετον γενέσθαι, Καπέτου δὲ Τιβερῖνον, τοῦ δὲ Ἀγρόπαν, τοῦ δὲ Ῥωμύλον· καὶ τόνδε μὲν βληθῆναι κεραυνῷ· οὗ γενέσθαι παῖδα Ἀουεντῖνον, Ἀουεντίνου δὲ Πρόκαν γενέσθαι. καὶ πᾶσι δὲ τὸν Σίλουιον ἐπώνυμον εἶναι. τῷ δὲ Πρόκᾳ δύο ἐγενέσθην υἱοί, πρεσβύ-
5 *τερος μὲν Νεμέτωρ, νεώτερος δὲ Ἀμούλιος. λαβόντος δὲ τοῦ πρεσβυτέρου παρὰ τοῦ πατρὸς τελευτῶντος τὴν ἀρχὴν ὁ νεώτερος ὕβρει καὶ βίᾳ κατέσχεν ἀφελόμενος. καὶ τὸν μὲν παῖδα τοῦ ἀδελφοῦ Ἔγεστον κτείνει, τὴν θυγατέρα δὲ Ῥέαν Σιλουίαν ἱέρειαν, ἵνα ἄπαις διαμείνῃ, καθίστησι· τὸν μέντοι Νεμέτορα τῆς εἰς τὸ σῶμα ἐπιβουλῆς ἡ τῶν*
6 *ἠθῶν ἐξεῖλε πραότης καὶ ἡ πολλὴ ἐπιείκεια. ἀλλ' ἡ Σιλουία ἔκυε παρὰ τὸν νόμον. καὶ τὴν μὲν Ἀμούλιος ἐπὶ κολάσει συνελάμβανε, δύο δὲ παῖδας ἐκ τῆσδε γενομένους ποιμέσιν ἔδωκεν, εἰς τὸν πλησίον ποταμὸν ἐμβαλεῖν τὰ βρέφη· Θύβρις ἦν ὄνομα τῷ ποταμῷ, Ῥῶμος δὲ καὶ Ῥωμύλος οἱ παῖδες, ἐξ Αἰνείου ἕλκοντες μητρόθεν τὸ γένος· τὸ γὰρ τοῦ φύντος ἄδηλον.* Photius, Biblioth. p. 16 b 4 Bekk.

1 *Περὶ Ῥώμου καὶ Ῥωμύλου. Ἁλούσης Τροίας ὀγδόῃ τοῦ* 1 a.
Δεκεμβρίου μηνὸς φεύγων Αἰνείας εἰς τὴν Ἴδην διῆλθε

---

3 *Ἀγρόπαν* reposuit Roos ex A, *Ἀγρίππαν* vulg., sed *ἀγρόπας* etiam p. 15, 20 cod. Paris.; Dionys. 1, 71, 2 sq. cod. Chisianus; *Acrota* Ovid. Metam. 14, 617. 619; Script. rer. myth. lat. ed. Bode I 63 5 *τὸν* 'melius abesset' (Mend.) 13 *ἐξεῖλε*, *λ* in ras. a m. 2, A, *ἐξεῖλκε* apographa 19 *φύσαντος* ci. Schw. 22 *διέλθοι* cod. (v. p. 17, 4), *διελθεῖν* Treu, corr. Mend.

---

3 *Ῥωμύλον*] cf. Trieber (v. ad p. 13, 17) p. 130. 134 10 *Ἔγεστον*] de forma nominis cf. Boiss. ad Cass. Dion. t. 1 p. 6, 11[b] 11 *Ῥέαν Σιλουίαν*] cf. Rosenberg, RE, 2. Reihe, 1 p. 341 13 sqq. cf. Rosenberg, RE, 2. Reihe, 1 p. 1089 19 *ἄδηλον*] cf. Liv. 1, 4, 2; Dionys. 1, 77; 2, 2, 3 21 fr. 1[a] sine auctoris nomine traditum Appiano attribuit Treu, initium (usque ad p. 15, 4 *συλλέξας*) non ex eo excerptum esse putat Mend. vol. 2 p. 1183, sine causa idonea *ὀγδ. τ. Δ. μ.*] vulgo mense Thargelione, ineunte aestate, Troiam captam putaverunt, cf. Jacoby, Marmor Parium p. 148

*τοὺς Ἀχαιοὺς συγχωροῦντας αὐτῷ βαστάζοντι εἴδωλα
καὶ γένος. οἱ δὲ λέγουσιν ὡς οὐ τὴν ὄψιν αὐτῶν συνενεγκεῖν,
ἀλλ' ὅτι πολλάκις εἰσηγήσατο τοῖς βαρβάροις ἀποδοῦναι
τὴν Ἑλένην τοῖς Ἀχαιοῖς. ἐκεῖ δὲ Φρυγῶν χεῖρα συλλέξας
ἀπῆλθεν εἰς Λωρεντὸν καὶ ἐγγυησάμενος τὴν Λαουινίαν,
θυγατέρα Λατίνου βασιλέως τῶν Ἀβοριγίνων, κτίζει πόλιν
καὶ ὀνομάζει αὐτὴν Λαουίνιον ἐκ τῆς γυναικός· καὶ* 2
*τρίτῳ ἔτει τελευτήσαντος Λατίνου διαδεξάμενος τὴν
ἀρχὴν ἀπὸ τοῦ κηδεστοῦ ὀνομάζει τοὺς Ἀβοριγῖνας
Λατίνους. καὶ τρίτῳ δ' αὖ πάλιν ἔτει Ῥουτούλων βασιλεὺς
Μεζέντιος συμβαλὼν μετ' αὐτοῦ πόλεμον διὰ τὸ προεγ-
γεγυῆσθαι αὐτῷ τὴν Λαουινίαν ἀναιρεῖ Αἰνείαν. βασιλεύει* 3
*οὖν ἀντ' αὐτοῦ Ἀσκάνιος. καὶ τὸ Λαουίνιον ὑπεριδὼν
ὡς εὐτελὲς ἑτέραν ᾤκισεν ὑπὸ τὸ ὄρος τὸ Ἀλβανὸν ὀνομά-
σας Ἄλβην, ἣν δυναστεύσασαν ἔτη τριακόσια ἀνεῖλον
Ῥωμαῖοι ὡς μηδὲ οἰκόπεδον αὐτῆς καταλειφθῆναι.
διαδέχεται δὲ τοῦτον Σίλουιος τρίτον· εἶτα τέταρτον* 4
*Αἰνείας ἄλλος· τοῦτον πέμπτον Λατῖνος· τὸν δὲ ἕκτον
Κάπυς· εἶτα ἕβδομον Κάπετος· μεθ' ὃν ὄγδοον Τιβερῖνος.
ἔνατον ⟨μετὰ⟩ τοῦτον Ἀγρόπας· δέκατον μετ' αὐτὸν
Ῥωμύλος. ἑνδέκατον εἶτα Αὐεντῖνος· μεθ' ὃν δωδέκατον
Πρόκας καὶ τρισκαιδέκατον Νεμέτωρ καὶ Ἀμούλιος.*

---

1 *συγχωροῦντι* cod., corr. Treu 2 *αὐτῷ* ci. Mend. 5 *λαϊουνίαν* cod., corr. Treu 6 *ἀβορηγίνων* et l. 9 *ἀβορηγίνας* cod., corr. Treu 7 *λαουίνιαν* cod., corr. Treu 10 *καὶ* del. Nauck, excerptori tribuit Schenkl p. 176 adn. 1 14 *ὤκησεν* cod., corr. Treu 17 *σιλόνιος* cod., corr. Treu 20 *ἔνατον* ⟨*μετὰ*⟩ Nauck, θ̄ cod. *Ἀγρίππας* Treu, sed cf. ad p. 14, 3 21 *Ἀουεντῖνος* Treu (ita Bas. 1, 4), cf. ad Emph. I § 114

---

8 *εἰσηγ.*] cf. Liv. 1, 1, 1; de Antenore tantum hoc tradit Hom. Il. 7, 350, ceterum cf. Il. 13, 460; Menecratem Xanthium apud Dionys. 1, 48, 3 6 *Λατίνου*] cf. ad p. 13, 1 8 *τρίτῳ*] cf. ad p. 13, 4 10 *τρίτῳ*] v. ad p. 13, 7 11 *Μεζέντιος*] v. ad p. 13, 9 15 *ἔτη τριακόσια*] cf. Mommsen, Röm. Chronol.[2] p. 158; Trieber, Herm. 27 (1892) p. 328; Pais 1 p. 265 17 *Σίλουιος*] de regibus Albanis v. ad p. 18, 17 21 *Ῥωμύλος*] cf. ad p. 14, 3

5 τούτων ὁ πατὴρ Νεμέτορι ὡς πρεσβυτέρῳ τὴν ἀρχὴν κατέλιπεν· Ἀμούλιος δὲ ὁ ἀδελφὸς παρωσάμενος αὐτὸν ἐβασίλευσεν· ὑποπτεύων δὲ τὴν τίσιν Ἔγεστον μὲν τὸν υἱὸν τοῦ ἀπωσμένου ἀναιρεῖ ἐν κυνηγεσίῳ, τὴν δὲ ἀδελφὴν αὐτοῦ δεδιὼς παῖδα εἰ τεκνογονήσοι, ἱέρειαν καθίστησιν.
6 ἡ δὲ ἔγκυος γενομένη, ὡς ἔφη, ὑπὸ Ἄρεως ἐν τῇ πηγῇ αὐτοῦ ὑδρευομένη, γεννᾷ Ῥῶμον καὶ Ῥωμύλον. ταύτην οὖν καθείρξας ὁ Ἀμούλιος τοὺς παῖδας δίδωσι ῥιφῆναι
7 εἰς τὸν Τίβεριν, τηνικάδε Θύβριν ὀνομαζόμενον. φερόντων δὲ τῶν παραλαβόντων τοὺς παῖδας εἰς τὸν ποταμόν —οὗτοι δὲ ποιμένες ἦσαν—καὶ θεμένων τὸν γαυλὸν εἰς τὸ πρῶτον ἐν ποσὶν ὕδωρ, ἐκλιμνιάσαντος τοῦ ποταμοῦ, καὶ ἀναχωρησάντων ὑπέρρει τὸ ὕδωρ, καὶ ἦν ἐπὶ τοῦ ξηροῦ τὰ βρέφη, καὶ λύκαινα εἰς τὸν γαυλὸν ἐμβᾶσα ἔτρεφεν· ἡ Λαυρεντία γυνὴ Φαιστύλου ποιμένος . . .

8 τούτων ἀνδρουμένων ἐπὶ λῃστείᾳ καὶ τὸν Ῥῶμον ἐπιχειροῦντα χωρίοις Νεμέτορος συλλαβόντες ἀνῆγον πρὸς τὸν Ἀμούλιον, ὁ δὲ Νεμέτορι τῷ ἀδελφῷ ὡς ὑπ' αὐτοῦ λῃστευθέντι ἀπέστειλεν, ὡς ἂν καταγνωσθέντα κολάσαι· ἀλλ' ὁ μὲν ἐς τὴν ὄψιν τοῦ μειρακίου ἰδὼν καὶ τὸν χρόνον τῆς ἐκθέσεως συγκρίνων καὶ τὰ ἄλλα εἰς ὑποψίαν τοῦ ἀληθοῦς γενόμενος ἐξήταζεν αὐτὸν περὶ τῆς
9 ἀνατροφῆς. ὁ δὲ Ῥωμύλος φοβηθεὶς καὶ παρὰ Φαιστύλου μαθὼν τὰ περὶ ἑαυτοῦ καὶ τοῦ ἀδελφοῦ τῆς τε μητρός, ὡς εἴη καθειργμένη, χεῖρα ποιμένων ἁλίσας ἐπιπίπτει σὺν αὐτοῖς, καὶ τὸν Ἀμούλιον ἀποκτείναντες ἀποφαίνουσιν Ἀλβανοῖς Νεμέτορα βασιλέα, αὐτοὶ δὲ πόλιν ἔκτισαν ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ, παρ' ὃν ἐκτεθέντες ἐτρέφοντο καὶ τραφέντες

---

4 τῆς δὲ ἀδελφῆς cod., corr. Roos 15 lacunam significavit Treu, proxima manum excerptoris produnt 25 καθειργμένη Treu, καθειρμένη αυτ. (sic) cod. ⟨Ἄλβῃ⟩ ἐπιπίπτει ci. Mend. 28 παρ' ὃν Treu, παρὸν cod.

---

3 Ἔγεστον] cf. ad p. 14, 10 4 τὴν δὲ ἀδ.] cf. ad p. 14, 11. 13 sqq.

ἐλῄστευον, ἣν καὶ ὠνόμασαν Ῥώμην, τὸ τηνικάδε τετράγωνον λεγομένην, ὅτι δέκα ἓξ σταδίων ἦν αὐτῆς ἡ περίμετρος, ἑκάστης πλευρᾶς τέσσαρα στάδια ἐχούσης. Excerpta anonymi Byzantini ex cod. Paris. suppl. Gr. 607 A ed. M. Treu (Progr. Ohlau a. 1880) p. 36, 10—37, 29.

2 ὁ μὲν πρῶτος τόμος τῶν ἑπτὰ βασιλέων, Ῥωμύλου, 1
Νουμᾶ Πομπιλίου, Ἄγκου Ὀστιλίου καὶ Ἄγκου ἑτέρου
τοῦ καὶ Μαρκίου, ἐπιγόνου Νουμᾶ, Ταρκυνίου, Σερουίου
Τυλλίου καὶ Ταρκυνίου Λευκίου τοῦ Ταρκυνίου, τούτων
τῶν ἑπτὰ ἔργα τε καὶ πράξεις περιέχει. ὧν ὁ πρῶτος κτίστης
τε Ῥώμης καὶ οἰκιστὴς γεγονὼς ἄρξας τε πατρικῶς μᾶλλον
ἢ τυραννικῶς ὅμως ἐσφάγη ἤ, ὡς ἄλλοι φασίν, ἠφανίσθη.
ὁ δὲ δεύτερος, οὐδὲν ἧττον βεβασιλευκώς, εἰ μὴ καὶ μᾶλλον, 2
τὸν ἑαυτοῦ βίον ἐτελεύτησε ζήσας . . . ὁ δὲ τρίτος ἐκεραυνώθη. νόσῳ δὲ τὸν βίον ὁ τέταρτος ὑπεξῆλθεν. ὁ δὲ πέμπτος ὑπὸ ποιμένων ἐσφάγη, καὶ ὁ ἕκτος ὁμοίως σφαγῇ κατέστρεψε τὸν βίον. ὁ δὲ ἕβδομος καὶ τῆς πόλεως καὶ τῆς βασιλείας παρανομῶν ἐξηλάθη. ἐξ οὗ τῆς βασιλείας καταλυθείσης εἰς τοὺς ὑπάτους τὰ τῆς ἀρχῆς μετετέθη. Photius, Biblioth. p. 15 b 22 Bekk.

---

2 δέκα ἓξ Nauck, δεκατεσσάρων cod. 8 ἀπογόνου vel ἐκγόνου ci. Schw. 9 τοῦ Ταρκυνίου del. Zippel p. 757 13 βεβασιλευκὼς ⟨εὖ⟩ Casaubonus, ⟨πατρικῶς⟩ (vel simile quid) βεβασιλευκώς Espersen p. 31 adn. 22 14 lacunam significavit Hoeschel (βιώσας ὑπὲρ ὀγδοήκοντα ἔτη Dionys. 2, 76, 5)

---

1 τετράγ.] cf. De Sanctis 1 p. 187; Richmond, Journ. of Rom. Stud. 4 (1914) p. 222; Leopold, Mededeelingen v. h. Ned. Hist. Inst. te Rome 1 (1921) p. 47; Täubler, Mitt. d. D. arch. Inst., Röm. Abt., 41 (1926) p. 212 7 Ἄγκου Ὀστ.] Appiani an Photii mendum sit, incertum 8 ἐπιγόνου] cf. Schwegler 1 p. 598 adn. 3 11 πατρικῶς] cf. Cic. de re publ. 1, 64 (Enn. Annal. 110 Vahlen³); 2, 12—16 12 τυραννικῶς] cf. Schwegler 1 p. 535 ἐσφάγη—ἠφαν.] cf. Rosenberg, RE, 2. Reihe, 1 p. 1098 14 ἐκεραυνώθη] cf. Schwegler 1 p. 578 adn. 2; Pais 1 p. 398 adn. 1 15 νόσῳ] cf. Dionys. 3, 45, 3 16 ἐσφάγη] cf. Schachermeyr, RE, 2. Reihe, 4 p. 2380 17 σφαγῇ] cf. Schwegler 1 p. 707 adn. 4

ἡ δὲ τὸν πατέρα φυλάξασα ἀποδημοῦντα ὑπισχνεῖται 3 *Τατίῳ προδώσειν τὸ φρούριον.* Suid. v. *Τάτιος* et v. *φυλάξασα.*

κελεύσαντος δὲ Τατίου τὸν χρυσὸν ἐς τὴν παῖδα ἐλί- 4 *θαζον, ἔστε τιτρωσκομένη κατεχώσθη.* Suid. v. *λιθάζω* et partim v. *ἔστε*, gl. 2.

1 *Περὶ πρέσβεων. Ἐκ τῆς ἱστορίας Ἀππιανοῦ* 5 *τῆς ἐπιγραφομένης Βασιλικῆς. ὅτι τὸν πόλεμον τὸν πρὸς Ῥωμύλον Τατίου αἱ Ῥωμαίων γυναῖκες καὶ Σαβίνων θυγατέρες διῄτησαν, αὗται τῷ χάρακι τῶν γονέων προσελθοῦσαι χεῖράς τε προτείνουσαι καὶ βρέφη τὰ ἤδη σφιν ἐκ τῶν ἀνδρῶν γενόμενα ἐπιδεικνύουσαι καὶ τοῖς ἀνδράσι μαρτυροῦσαι μηδὲν ὑβριστικὸν ἐς αὐτὰς ἁμαρτεῖν ἐδέοντό τε λαβεῖν τινα οἶκτον τοὺς Σαβίνους σφῶν τε αὐτῶν καὶ κηδεστῶν καὶ ἐκγόνων καὶ θυγατέρων καὶ φείσασθαι συγγενοῦς καὶ μιαροῦ πολέμου ἢ πρώτας ἀνελεῖν,*
2 *αἳ τὴν αἰτίαν ἔχουσι τοῦ πολέμου. οἳ δὲ τῶν τε παρόντων ἀπορίᾳ καὶ οἴκτῳ τῶν γυναικῶν, συγγινώσκοντες ἤδη μὴ καθ' ὕβριν εἰργάσθαι ταῦτα Ῥωμαίους, ἀλλὰ ὑπὸ χρείας, ἐς τὰς διαλλαγὰς ἐνεδίδουν, καὶ συνελθόντες Ῥωμύλος τε καὶ Τάτιος ἐς τὴν ἐξ ἐκείνου γενομένην ἱερὰν ὁδὸν ἐπὶ τοῖσδε συνέβησαν, βασιλεύειν μὲν ἄμφω, Τάτιόν τε καὶ Ῥωμύλον, Σαβίνους δὲ τοὺς τότε τῷ Τατίῳ συστρατεύσαντας καί, εἴ τινες ἄλλοι τῶν Σαβίνων ἐθέλοιεν, ἐς τὸ Ῥωμαίων μετοικίσασθαι ἐπ' ἴσῃ καὶ ὁμοίᾳ.* Exc. de leg. gent. 1, p. 516.

---

1 fragm. 3 ad Arrianum refert Suid. v. *φυλ.*, auctorem non adscribit v. *Τάτ.*, Appiano attribuit Kuester, recepit Mend. 4 fragm. 4 ad Arrianum refert Suid. v. *λιθ.*, ad Appianum v. *ἔστε* 11 *χεῖρά τε* O, corr. Schw. 12 *σφιν*] *σφίσιν* Schw. 14 *τε* (prius)] *τι* N *οἶκον* O, corr. U 21 *λεγομένην* ci. Vk. 25 *μετοικίζεσθαι* N

---

1 *ἡ δὲ*] Tarpeia, cf. Schwegler 1 p. 462 adn. 4; p. 485; Sanders, Rom. historical sources and instit. (Univ. of Michigan Studies, Human. ser. 1) p. 1; Pais, Anc. legends of Rom. hist. p. 96; Krappe, Rh. Mus. 78 (1929) p. 249; Mielentz, RE, 2. Reihe, 4 p. 2332 8 cf. Schwegler 1 p. 463 adn. 10; p. 468; Pais 1 p. 385. 426

6 ὁ δὲ στρατηγὸς αἰσθόμενος παρ' ἰδιοξένων ἐξήγγειλεν Ὀστιλίῳ. Suid. v. ἰδιόξενος.

7 οἱ δὲ ἐβλασφήμουν αὐτὸν ὡς κακῶς ἐπὶ τρισὶν ἀνδράσι τὰ πάντα θέμενον. Suid. v. βλάσφημος.

8 ξυμβάσεις ποιεῖν, ἐφ' οἷς ἂν Γάβιοι δικαιῶσιν. Suid. v. δικαιοῦν.

9 ὠνεῖται τὰ τρία βιβλία τῆς τιμῆς τῶν ἐννέα. Anecd. Bekk. p. 180, 15.

10 ὁ δὲ Ὁράτιος λελωβημένος ἦν τὰ σκέλη ὑπατείας τε οὐκ ἔτυχεν οὔτε ἐν πολέμῳ οὔτε ἐν εἰρήνῃ διὰ τὴν ἀχρηστίαν τῶν ποδῶν. Suid. v. ἀχρηστία et v. Ὁράτιος.

11 οἱ ὕπατοι τὰ ὅρκια προύτεινον καὶ ἐς πάντα ἔφασαν ἐνδώσειν μᾶλλον ἢ Ταρκύνιον προσήσεσθαι. Suid. v. προσήσεσθαι.

12 Ἐκ τῆς ἱστορίας Ἀππιανοῦ τῆς ἐπιγραφομένης Βασιλικῆς. Περὶ ἀρετῆς καὶ κακίας. ὅτι Ταρκύνιος Σαβίνους κατὰ Ῥωμαίων ἠρέθιζε. Κλαύδιος δέ, ἀνὴρ Σαβῖνος ἐκ Ῥηγίλλου πόλεως δυνατός, οὐκ εἴα τοὺς Σαβίνους παρασπονδεῖν, ἕως κρινόμενος ἐπὶ τῷδε ἔφυγεν ἐς Ῥώμην μετὰ συγγενῶν καὶ φίλων καὶ δούλων πεντακισχιλίων· οἷς πᾶσι Ῥωμαῖοι χώραν ἐς οἰκίας ἔδοσαν καὶ γῆν ἐς γεωργίαν καὶ πολίτας ἔθεντο. τὸν δὲ Κλαύδιον καὶ ἐς τὸ βουλευτήριον κατέλεξαν, ἀποδεικνύμενον ἔργα λαμπρὰ

5 συμβάσεις Schw. 12 πάντας Suid., corr. Schw. 18 ἐξ-ηριηλλουπόλεως P, corr. Val. coll. Dionys. 5, 40, 3; Suet. Tib. 1, 1 (Liv. 2, 16, 4: ab Inregillo)

1 στρατηγὸς] Mettus Fufetius, de re v. Dionys. 3, 8, 1 3 αὐτὸν] Mettum Fufetium τρισὶν ἀνδράσι] Curiatiis, cf. Liv. 1, 27, 1; Dionys. 3, 22, 1 5 ξυμβάσεις ποιεῖν] Tarquinium Superbum, cf. Dionys. 4, 54, 3 7 fragm. 9 adiectum est in Anecd. Bekk.: Ἀππιανὸς πρώτῳ Ῥωμαϊκῶν ὠνεῖται] Tarquinius Superbus, cf. Dionys. 4, 62, 3; Schachermeyr, RE, 2. Reihe, 4 p. 2385 9 cf. Dionys. 5, 25, 3; Münzer, RE 8 p. 2334 12 οἱ ὕπατοι] P. Valerius Poplicola et M. Horatius Pulvillus; de re cf. Dionys. 5, 26, 5; 27, 1 τὰ ὅρκια] 'iuramentum, quo sese obstrinxerant neminem amplius regem se passuros' (Reiske) 17 cf. Schwegler 2 p. 57 adn. 5; Groag, RE 3 p. 2663

κατὰ τῶν Σαβίνων· καὶ φυλὴν ἐπώνυμον αὐτοῦ κατέστησαν. Exc. de virt. 1, p. 216.

Λατῖνοι ἔνσπονδοι Ῥωμαίοις ὄντες ἐστράτευον ἐπ' αὐτούς. Suid. v. *ἔνσπονδος.* 13

οἱ δὲ Λατῖνοι ἐγκλήματα εἰς Ῥωμαίους ἐποιοῦντο τήν τε πάρεσιν αὐτῶν τὴν ἐπὶ σφᾶς,· ὄντας ἐνσπόνδους καὶ συγγενεῖς. Suid. v. *πάρεσις.*

πᾶσιν ἀπαντῶν. Anecd. Bekk. p. 180, 18. 14

οὐκ εἰσακουόντων οὐδέτερα Ῥωμαίων. Anecd. Bekk. p. 146, 8. 15

τὸ μὲν πρῶτον ἔριδες ἦν καὶ ἀψιμαχίαι σμικραί, μετὰ δὲ συμβολαί τε ⟨καὶ ἐσβολαὶ⟩ ἐς τὴν ἀλλήλων. Suid. v. *ἀψιμαχία,* et partim (*ἔριδες ἦν*) Anecd. Bekk. p. 148, 4. 16

πιπράσκων χρημάτων πολλῶν. Anecd. Bekk. 5, p. 170, 28. 17

ΕΚ ΤΗΣ ΙΤΑΛΙΚΗΣ

491 a.C. *ὁ δὲ δῆμος τὸν Μάρκιον μετιόντα τὴν ὑπατείαν οὐκ ἐχειροτόνησεν, οὐ τὸν ἄνδρα ἀπαξιῶν, ἀλλὰ τὸ φρόνημα δεδιὼς αὐτοῦ.* Suid. v. *ἀπαξιῶν.* 1 (2 M.)

ὁ Μάρκιος, πιμπράμενος ἐπὶ Ῥωμαίοις φυγὴν καταδικασθεὶς καὶ μικρὸν ἐς αὐτοὺς οὐδὲν ἐπινοῶν, ἐς Βολούσκους ἐτράπετο. Suid. v. *πίμπραται.* 2 (3 M.)

8—7 haec duo fragmenta iunxit Schw. 6 *αὐτῶν*] Etruscorum, cf. Dionys. 5, 61, 4 7 in media sententia oratio abrupta, supplere possis e. g.: *καὶ ὅτι συνέπραξαν ὅσων αὐτοῖς* (Etruscis sc.) *εἰς τὸν πόλεμον ἔδει,* e Dionys. l. c. 11 *ἦν* mirum pro *ἦσαν* 12 ⟨*καὶ ἐσβολαὶ*⟩ add. Roos, *συμβολαὶ* ⟨*ἐσβολαὶ*⟩ *τε* Bk.

---

8 fragmenta 14—17 incertae sedis; omnibus adiectum in Anecd. Bekk.: *Ἀππιανὸς πρώτῳ* vel *ἐν τῇ Βασιλικῇ*

16 de Coriolano adeundi Schwegler 2 p. 349; Mommsen, Röm. Forsch. 2 p. 113; De Sanctis 2 p. 109; Pais 2 p. 129; Schur, RE Suppl. 5 p. 653

3 ὅτι πατρίδα καὶ γένος ἀλλαξάμενος ἥκοι, ⟨ταῦτα⟩ τὸ □
(4 M.) μηδὲν ἡγησάμενος καὶ τὰ τῶν Οὐολούσκων ἀντὶ τῆς
πατρίδος αἱρήσεσθαι βουληθείς. Suid. v. ἀλλαξάμενος.

4 Βολοῦσκοι δὲ τοῖς πταίσμασι τῶν γειτόνων οὐ κατα-
(1 M.) πλαγέντες ἐστράτευον ἐπὶ Ῥωμαίους καὶ ἐπολιόρκουν τοὺς
αὐτῶν κληρούχους. Suid. v. κληροῦχον.

5 Περὶ πρέσβεων Ῥωμαίων πρὸς ἐθνικούς. Ἐκ 1
τῆς ἱστορίας Ἀππιανοῦ τῆς ἐπιγραφομένης 488 a. C.
Ἰταλικῆς. ὅτι τοῦ Μαρκίου φυγαδευθέντος καὶ ἐς
Βολούσκους καταφυγόντος καὶ κατὰ Ῥωμαίων ἐκστρατεύ-
σαντος καὶ μʹ σταδίους ἀποσχόντος ἀπὸ τοῦ ἄστεος καὶ
στρατοπεδεύσαντος ὁ δῆμος ἠπείλει τῇ βουλῇ παραδώσειν
τὰ τείχη τοῖς πολεμίοις, εἰ μὴ πρεσβεύσοιντο περὶ διαλ-
λαγῶν πρὸς Μάρκιον. ἡ δὲ μόλις ἐξέπεμψεν αὐτοκράτορας 2
εἰρήνης πέρι Ῥωμαίοις πρεπούσης, οἳ παρελθόντες εἰς τὸ
Βολούσκων στρατόπεδον Μαρκίῳ μετὰ Βολούσκων
ἀκροωμένῳ προύτειναν ἀμνηστίαν καὶ κάθοδον, εἰ
καταλύσει τὸν πόλεμον, τῆς τε βουλῆς αὐτὸν ὑπεμίμνησκον
ὡς οὐχ ἁμαρτούσης ἐς αὐτόν. ὁ δὲ πολλὰ τοῦ δήμου 3
κατηγορήσας περὶ ὧν ἐς αὐτὸν καὶ Βολούσκους ἐξημαρτή-
κεσαν, ἐπηγγέλλετο ὅμως Βολούσκους αὐτοῖς διαλλάξειν,
ἂν ἥν τε γῆν ἔχουσι Βολούσκων καὶ τὰς πόλεις ἀποδῶσι

---

1 ⟨ταῦτα⟩ add. Roos 2 καὶ] ἢ Suid., corr. Roos 3 αἱρεῖσθαι ci. Vk. 10 βουλούσκους O, ceteris locis vel βουλ. vel βολ. codd. 15 εἰρήνης πέρι Ῥωμαίοις πρεπούσης Nauck (πρεπούσης iam Espersen p. 40 et Schulze, De excerptis Constantinianis quaestiones criticae, Diss. Bonn. a. 1866, p. 33), εἰρήνην περὶ ῥωμαίοις πεμπούσης EV, εἰρήνης περὶ ῥωμαίων πεμπούσης (vel πεσούσης) X ἐς V 16 μετὰ ⟨τῶν πρώτων τῶν⟩ Schulze (v. ad l. 15) p. 34 coll. Dionys. 8, 22, 5 17 ἀναμνηστίαν V, ἀμνηστείαν rell. 19 ἐς αὐτόν] ἑαυτὸν V 21 ἐπηγγέλλει O, corr. Nauck 22 ἂν ἥν τε γῆν Bk., αὐτήν γε μήν O, ἂν τὴν γῆν ἣν vel ἂν γῆν τε ἣν Schw.

---

1 e Coriolani oratione ad Tullum Attium Volscorum principem, cf. Dionys. 8, 1, 6 4 hoc fragm., apud Schw. primum, quarto loco posuit Espersen p. 38, cf. Dionys. 8, 9, 2; 14, 1; Liv. 2, 35, 8; 39, 2 7 ad fragm. 5 cf. Espersen p. 39; Hannak p. 31. 69

433 a. C.
καὶ ποιήσωνται πολίτας ὥσπερ Λατίνους· ἕως δ' ἂν ἔχωσι
τὰ τῶν κρατούντων οἱ κρατούμενοι, οὐχ ὁρᾶν, τίνες αὐτοῖς
4 ἔσονται διαλύσεις. ταῦτα μετοίσοντας ἀπέλυε τοὺς πρέσβεις
καὶ λʹ ἡμέρας ἐς τὴν σκέψιν ἐδίδου. τραπεὶς δ' ἐπὶ τοὺς
ἄλλους Λατίνους ἑπτὰ πόλεις αὐτῶν εἷλε ταῖς λʹ ἡμέραις
καὶ ἧκεν ἐπὶ τὰς ἀποκρίσεις. οἱ δὲ ἀπεκρίναντο, ἐὰν ἐκ (2M.
τῆς Ῥωμαίων γῆς ἀπαγάγῃ τὸν στρατόν, πέμψειν τοὺς
5 συνθησομένους αὐτῷ τὰ πρέποντα. πάλιν δ' ἀντειπόντος
ἔπεμπον ἑτέρους ιʹ δεησομένους μηδὲν ἀνάξιον ποιεῖν τῆς
πατρίδος μηδ' ἐξ ἐπιτάγματος, ἀλλ' ἑκουσίους ἐᾶν γίγνε-
σθαι τὰς συνθήκας, αἰδούμενόν τε τὴν πατρίδα καὶ τὸ τῶν
προγόνων ἀξίωμα τιμῶντα τῶν ἐς αὐτὸν οὐχ ἁμαρτόντων.
6 ὁ δὲ τοσοῦτον αὐτοῖς ἀπεκρίνατο, τριῶν ἄλλων ἡμερῶν
ἥκειν βουλευσαμένους τι κάλλιον. οἱ μὲν δὴ τοὺς ἱερέας
ἔπεμπον ταῖς ἱεραῖς ἐσθῆσιν ἐσταλμένους, ταὐτὰ τοῦ Μαρ-
κίου δεησομένους· ὁ δὲ καὶ τούτοις ἔφη δεῖν ἢ τὰ κελευό-
μενα ποιεῖν ἢ μηδ' ἂν ἀφικνεῖσθαι πρὸς αὐτόν. ἐς οὖν
πολιορκίαν καθίσταντο καὶ τὸ τεῖχος ἐπλήρουν λίθων καὶ
7 βελῶν ὡς ἄνωθεν ἀμυνούμενοι Μάρκιον. Βαλερία δ', ἡ
Ποπλικόλα θυγάτηρ, πολλὰς ἀγομένη γυναῖκας ἐπί τε τὴν
μητέρα τοῦ Μαρκίου Βετουρίαν καὶ ἐπὶ τὴν γυναῖκα
Βολουμνίαν, πένθιμα ἠμφιεσμέναι πᾶσαι καὶ τὰ παιδία
ταῖς ἱκεσίαις ἐπιφέρουσαι, συνεξελθεῖν αὐταῖς πρὸς
Μάρκιον ἠξίουν αὐτὰς καὶ δεηθῆναι φείσασθαι σφῶν τε
8 αὐτῶν καὶ τῆς πατρίδος. αἱ μὲν δὴ τῆς βουλῆς ἐπιτρεπούσης (3M.)
ἐξῄεσαν, μόναι γυναῖκες, ἐς ἐχθρῶν στρατόπεδον. ὁ δὲ
Μάρκιος, θαυμάζων τῆς εὐτολμίας τὴν πόλιν, οἷα Ῥωμαίων

---

4. 26 εἰς V 5 αὐτῶν om. X 6 ταῖς ἀποκρίσεις (vel ταῖς ἀποκρίσεσι) O, corr. U 12 τιμῶντας X 15 ταῦτα O, corr. U 17 ἂν] αὖ Bk., αὖθις scribendum vel ἂν delendum ci. Zerdik p. 66 19 ἀμυνομένου O, ἀμυνόμενοι U, corr. Schw. δ' ἡ Bk., δή O 21 μάρκος X

---

12 προγόνων] cf. Dionys. 8, 24, 6 20 θυγάτηρ] ἀδελφή Dionys. 8, 39, 2; Plut. Coriol. 33, 1 21 sq. mater Οὐολουμνία, uxor Οὐεργιλία apud solum Plut. Coriol. 33. 34

ἐστὶ καὶ τὰ γύναια, προσιούσαις ἀπήντα καὶ τὰς ῥάβδους 488 a.C
καθῄρει καὶ τοὺς πελέκεας διὰ τὴν μητέρα προσδραμών
τε ἠσπάζετο καὶ ἦγεν ἐπὶ τὸ συνέδριον τῶν Βολούσκων
καὶ λέγειν ἐκέλευσεν, ὅ τι χρῄζοι. ἡ δὲ συνηδικῆσθαι μὲν 9
ἐξελαυνομένῳ τῆς πόλεως οὖσα μήτηρ ἔφη, ὁρᾶν δ', ὅτι
Ῥωμαῖοι πολλὰ πρὸς αὐτοῦ πεπόνθασιν ἤδη καὶ τίσιν
ἔτισαν ἱκανήν, ὧν χώρα τε τοσαύτη διέφθαρται καὶ πόλεις
ἀπολώλασι πολλαὶ καί, τὸ Ῥωμαίοις ἔσχατον, παρακαλοῦσι
καὶ πρέσβεις πέμπουσιν ὑπάτους καὶ ἱερέας καὶ μητέρα
καὶ γυναῖκα τό τε ἀδίκημα ἰῶνται ἀμνηστίᾳ καὶ καθόδῳ.
"σὺ δὲ μὴ ἀνιάτῳ κακῷ τὸ κακὸν ἰῶ μηδὲ συμφοραῖς 10
ἐπιχείρει κοιναῖς αὐτοῦ τε σοῦ καὶ τῶν ἀδικούντων. ποῖ
φέρων οἴσεις τὸ πῦρ; μετὰ τὴν χώραν ἐπὶ τὴν πόλιν;
⟨μετὰ τὴν πόλιν⟩ ἐπὶ τὴν ἑστίαν τὴν σήν; μετὰ τὴν
ἑστίαν ἐπὶ τὰ ἱερά; δὸς χάριν, ὦ παῖ, κἀμοὶ καὶ τῇ πατρίδι
(4 M.) *παρακαλούσαις." ἡ μὲν δὴ τοσαῦτα εἶπεν, ὁ δὲ Μάρκιος* 11
οὐκ εἶναι πατρίδα τὴν ἐκβαλοῦσαν, ἀλλὰ τὴν ὑποδεδεγμένην·
οὐδὲν γὰρ εἶναι φίλιον, ἂν ἀδικῇ, οὐδὲ ἐχθρὸν εὖ ποιοῦν.
καὶ τὸ τῶν παρόντων ἐκέλευεν ὁρᾶν, πίστιν τε δόντων
αὐτῷ καὶ λαβόντων καὶ πολίτην πεποιημένων καὶ στρα-
τηγὸν ἀποφηνάντων καὶ τὰ ἴδια ἐπιτρεψάντων, τιμάς τε,
ὅσων ἠξίωτο, καὶ ὅρκους, οὓς ὤμοσεν αὐτοῖς, ἐπεξῄει
καὶ παρεκάλει τὴν μητέρα τοὺς αὐτοὺς ἐκείνοις τίθεσθαι
(5 M.) *πολεμίους καὶ φίλους. ἡ δὲ ἔτι λέγοντος ἀγανακτήσασα* 12
καὶ τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνασχοῦσα θεοὺς γενεθλίους
ἐμαρτύρατο δύο μὲν ἤδη πρεσβείας γυναικῶν ἀπὸ Ῥώμης
ἐν μεγάλοις ἐστάλθαι κακοῖς, ἐπὶ Τατίου βασιλέως καὶ
Γαΐου Μαρκίου, τούτοιν δὲ Τάτιον μὲν ὄντα ξένον καὶ

---

2 sq. *προσδραμόντες ἠσπ.* O, corr. U 4 *συνηδικεῖσθαι* VX, *συναδικεῖσθαι* Urs. 5 *ἐξελαυνομένη* X *ἔφη μήτηρ οὖσα* X
7 *ὧν*] *ὡς* V 12 *ἀδικουμένων* O, corr. Schw., *ἀδικησάντων* ci. Mend., sed v. Berg, Diss. p. 29 14 *⟨μετὰ τὴν πόλιν⟩* add. U
17 *εἶναι* Urs. et Hilberg, Z. f. d. öst. Gymn. 30 (1879) p. 918, *εἴα* O, *οὐκ εἴα πατρίδα ⟨καλεῖν⟩* Schw. 22 *ὅρκων* O, corr. Schw. *ἐπεξῄει* Schw., *ἐπαξίει* EV, *ἐπαξιοῖ* X 23 *ἐκείνους* O, corr. U
28 *γναίου* O, corr. Urs.

a.C. ἀληθῆ πολέμιον ἐνδοῦναι ταῖς γυναιξὶν αἰδούμενον, Μάρκιον δ' ὑπερορᾶν πρεσβείας γυναικῶν τοσῶνδε, καὶ τῆς γεγαμημένης καὶ μητρὸς ἐπὶ ταύταις. "ἄλλη μὲν οὖν", ἔφη, "μηδεμία μήτηρ, ἀτυχοῦσα παιδός, ἐς ἀνάγκην ἀφίκοιτο προσπεσεῖν αὐτῷ· ἐγὼ δ', εἰ καὶ τοῦτο ὑφίστασαι, προκυλίσομαί σου." καὶ λέγουσα ἐς τὸ ἔδαφος ἑαυτὴν
13 ἐρρίπτει. ὁ δὲ ἐδάκρυσέ τε καὶ ἀνεπήδα καὶ ἀντείχετο (6 M. αὐτῆς ὑπό τε τοῦ πάθους ἐξεφώνησεν· "νικᾷς, ὦ μῆτερ, ἀλλὰ νίκην, ἐξ ἧς τὸν υἱὸν ἀπολεῖς." ταῦτα εἰπὼν ἀπῆγε τὴν στρατιὰν ὡς λόγον ἀποδώσων Βολούσκοις καὶ τὰ ἔθνη συναλλάξων· ἐλπίς τε ἦν, ὅτι καὶ ταῦτα πείσει Βολούσκους. κατελεύσθη δὲ φθονούμενος παρὰ τοῦ στρατηγοῦ Ἀττιδίου. Exc. de leg. Rom. 1, p. 65.

ὁ δὲ Μάρκιος ἀντιλέγειν μὲν πρὸς οὐδὲ ἓν αὐτῶν 5b ἐδικαίου. Suid. v. ἐδικαίου.

c. ἐλεεινοὶ τοῦ πάθους, ἀξιέπαινοι τῆς ἀρετῆς γενόμενοι. 6 μέγα γὰρ πάθος Ῥωμαίοις τοῦτο ἐγένετο, καὶ πλήθους ἕνεκα καὶ ἀξιώματος εὐγενοῦς οἴκου καὶ πανωλεθρίας. καὶ τὴν ἡμέραν ἀποφράδα τίθενται. Suid. v. ἐλεεινός et (inde a *μέγα*, l. 17) v. ἀποφράδες ἡμέραι.

---

5 *αὐτοῦ* O, corr. U *δ' εἰ* De Boor, *δεῖ* BEV, *δεῖ δὲ* P, *δὲ* MU *ὑφίστασαι* E et m. 1 corr. ex *ὑπίσταμαι* V, unde reposuit De Boor, *ἀφίστασαι* X, *ὑφίσταμαι* vulg. 6 *εἰς* V 7 *ἐδάκρυε* X 9 *νίκην*] *νίκης* vel *νικῆς* X 11 *συναλλάξων* E, *συναλλάξαν* X, *συναλλάξειν* corr. ex *συναλλάξαν* incertum qua m. V *βολούσκοις* (vel *βουλ.*) O, corr. U 12 *κατελέσθη* BEV, *κατελέχθη* MP, corr. U *Ἀττιδίου* Schw., *ἀτγιδίου* O, *Ἀττίου* Bk., *Ἀττίου Τυλλίου* ci. Mend. (*Ἄττιος* Dionys. vulgo, sed *ἀττίδιος* saepe codd., cf. Jacoby ad Dionys. t. 3 p. 225, 1; *αὐτίδιος* vel *ἀμφίδιος* codd. Plut. Coriol. 22, 1) 17 *μέγα — τοῦτο* Suid. v. *ἐλεεινός*, *μέγα τοῦτο Ῥωμαίοις πάθος* Suid. v. *ἀποφράδες ἡμέραι*

---

12 *κατελεύσθη*] cf. Dionys. 8, 59, 1; Liv. 2, 40, 10; Plut. Coriol. 39, 8; Cass. Dion. frg. 18, 12 14 fr. 5 b hic posuit Espersen p. 54 coll. Dionys. 8, 58, 1 16 *ἐλεεινοί*] Fabii ad Cremeram caesi, cf. Dionys. 9, 23, 2, et v. Schwegler 2 p. 748 adn. 2. 3; Mommsen, Röm. Forsch. 2 p. 246; De Sanctis 2 p. 126; Pais 2 p. 31. 151

7 τῷ δὲ στρατηγῷ στρατὸς δυσπειθὴς ἦν ὑπὸ μνησικακίας, 471 a. C.
ἐθελοκάκως τε ἠγωνίζοντο καὶ ἔφευγον ἐπιδησάμενοι τὰ
σώματα ὡς τετρωμένοι καὶ τὰς σκηνὰς διέλυον καὶ
ἀναχωρεῖν ἐπεχείρουν, ἀπειρίαν ἐπικαλοῦντες τῷ στρα-
τηγῷ. Suid. v. ἐθελοκάκως.

8 ὅτι σημείων γενομένων ἐκ Διὸς ἀηδῶν μετὰ τὴν Βηϊεν- 1
τίας ἅλωσιν οἱ μάντεις ἔλεγον ἐκλειφθῆναί τινα πρὸς 396 a. C.
εὐσέβειαν, καὶ ὁ Κάμιλλος ἀνήνεγκεν, ὅτι τὴν δεκάτην
τῆς λείας ἐκλάθοιτο τῷ θεῷ τῷ χρήσαντι περὶ τῆς λίμνης
ἐξελέσθαι. ἡ ⟨μὲν⟩ οὖν βουλὴ τοὺς λαβόντας ὁτιοῦν ἐκ 2
τῆς Βηϊέντης ἐκέλευσεν ἀποτιμήσασθαι καθ' αὑτοὺς καὶ σὺν
ὅρκῳ τὸ δέκατον ἐσενεγκεῖν, ὑπὸ δὲ εὐσεβείας οὐκ ὤκνη-
σεν καὶ τῆς γῆς ἤδη πεπραμένης ὡς λαφύρου τὸ δέκατον
ἀναθεῖναι. κρατήρ τε ἀπὸ τῶνδε τῶν χρημάτων ἐν Δελφοῖς 3
ἔκειτο χρύσεος ἐπὶ χαλκῆς βάσεως ἐν τῷ Ῥωμαίων καὶ
Μασσαλιητῶν θησαυρῷ, μέχρι τὸν μὲν χρυσὸν Ὀνόμαρχος
ἐν τῷ Φωκικῷ πολέμῳ κατεχώνευσε, κεῖται δ' ἡ βάσις. 355–346 a. C.
αὐτὸν δὲ Κάμιλλον ἐν τῷ δήμῳ τις ἐδίωκεν ὡς αἴτιον 4
γεγονότα τῇ πόλει φασμάτων καὶ τεράτων χαλεπῶν, καὶ 391 a. C.
ὁ δῆμος ἐκ πολλοῦ τὸν ἄνδρα ἀποστρεφόμενος ἐζημίωσε
πεντήκοντα μυριάσιν, οὐκ ἐπικλασθεὶς οὐδ' ὅτι πρὸ τῆς
δίκης αὐτῷ παῖς ἐτεθνήκει. τὰ μὲν οὖν χρήματα οἱ φίλοι 5
συνήνεγκαν, ἵνα μὴ ὑβρισθείη τὸ σῶμα τοῦ Καμίλλου·

---

1 τῶν δὲ στρατηγῶν et ὑπὲρ (pro ὑπὸ) Suidae codd. nonnulli 5 continuatur glossa apud Suid.: καὶ αὖθις· ἐθελοκακοῦντες αὐτῷ διὰ πλείους αἰτίας, quae Appiani esse ci. Bernhardy 6 βιεντίας, 11 βιέντης P, corr. Schw., cf. Boissevain ad Cass. Dion. t. 1 p. 10, 2 7 ἐλλειφθῆναι ci. Nauck, ἐκλειφθῆναί τινα ⟨τῶν⟩ ci. Mend., sed cf. Kratt p. 21 10 ⟨μὲν⟩ add. Val. 22 συνεισήνεγκαν Val., fortasse recte, cf. συνεισενέγκαντες Dionys. 13, 5, 1

---

1 στρατηγῷ] Appio Claudio Sabino, cf. Dionys. 9, 50, 3; Münzer, RE 3 p. 2698 n. 123 6—14 cf. Liv. 5, 23, 8—11; 25, 4—8; Plut. Cam. 7, 6—8, 2 14—17 cf. Münzer, RE 7 p. 328 18—p. 26, 7 cf. Schwegler 3 p. 174 adn. 1; Hirschfeld, Kl. Schriften p. 276; Pais 2 p. 325 21 δέκα μυριάσιν Dionys. 13, 5, 1; *quindecim millibus gravis aeris* Liv. 5, 32, 9 et alii, cf. Schwegler 3 p. 175 adn. 3

391 a. C. *αὐτὸς δὲ βαρυθυμῶν ἐς τὴν Ἀρδεατῶν πόλιν μετῴκησεν, εὐξάμενος τὴν Ἀχίλλειον εὐχήν, ἐπιποθῆσαι Ῥωμαίους*
6 *Κάμιλλον ἐν καιρῷ. καὶ ἀπήντησεν αὐτῷ καὶ τόδε οὐ* (3M.)
390 a. C. *πολὺ ὕστερον· Κελτῶν γὰρ τὴν πόλιν καταλαβόντων ὁ δῆμος ἐπὶ Κάμιλλον κατέφυγεν καὶ δικτάτωρα αὖθις εἵλετο, ὡς ἐν ταῖς Κελτικαῖς πράξεσιν συγγέγραπται.* Exc. de virt. 2, p. 216.

1 *ὅτι Μᾶρκος Μάλλιος εὐπατρίδης, Κελτῶν ἐπελθόντων τῇ Ῥώμῃ, ταύτην περιέσωσε καὶ τιμῶν μεγίστων ἠξιώθη.*
385 a. C. *ὕστερον δὲ πρεσβύτην πολλάκις ἐστρατευμένον ἀγόμενον ἐς δουλείαν ὑπὸ τοῦ δανειστοῦ γνωρίσας ἀπέδωκε τὸ χρέος ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τῷδε εὐφημούμενος πᾶσιν ἠφίει τοῖς*
2 *ἑαυτοῦ χρήσταις τὰ ὀφλήματα. προϊὼν δὲ τῇ δόξῃ καὶ ὑπὲρ ἄλλων ἀπεδίδου καὶ ταῖς δημοκοπίαις ἐπαιρόμενος ἐβούλευσεν ἤδη χρεῶν ἀποκοπὰς κοινὰς ἢ τὸν δῆμον ἠξίου τοῖς δανείσασιν ἀποδοῦναι, τὴν γῆν ἐς τοῦτο ἀποδόμενον, ἔτι οὖσαν ἀνέμητον.* Exc. de virt. 3, p. 217 (unde Suid. v. *Μάρκος Μάλλιος*).

ἀπέδοτο εὐτελεστάτης τιμῆς. Anecd. Bekk. p. 120, 19. 10

λιμὸς ὁμοῦ καὶ λοιμὸς ἐπέλαβε Ῥωμαίους. Anecd. Bekk. 11 p. 146, 7.

ἀναπείθει θανάτῳ ζημιοῦσθαι. Anecd. Bekk. p. 146, 24. 12

ἀμφοτέροις τοῖς γονεῦσι θάλλοντες. Anecd. Bekk. 13 p. 149, 5.

---

2 *εὐξάμενος*—6 transcripsit Suid. v. *Ἀχίλλειος εὐχή*, initio mutato 2 *Ῥωμαίους* Suid. (Val.), *ῥωμαίοις* P 3 *καὶ ἀπήντ.—τόδε*] *ἀπήντησε δὲ αὐτῷ* Suid. *αὐτῷ καὶ*] *καὶ* delendum ci. Mend., *καὶ αὐτῷ* Hilberg (v. ad p. 23, 17), cf. Zerdik p. 72 5 *δικτάτωρα* Suid. (nisi quod *δικάτωρα* A, *δικάτωρ* V), *δικατορα* (sine acc.) P 6 *ἀναγέγραπται* Suid. 9 *τὴν Ῥώμην* Suidae codd. optimi 15 *ἢ*] *καὶ* ci. Bernhardy 16 *δανείσασιν* Suid. (Val.), *δανείσασι* P ante vel post *ἀποδοῦναι* addendum suspicatur *αὐτὰ* vel *τὰ χρέα* Roos 17 ⟨*τὴν*⟩ *ἔτι* ci. Schw., sed cf. Kratt p. 19

---

2 cf. Iliad. 1, 240 sqq. 6 Celt. 5 8 de M. Manlio Capitolino cf. Münzer, RE 14 p. 1167 n. 51 19 fragmenta 10—15 incertae sedis: omnibus adiectum in Anecd. Bekk.: *Ἀππιανὸς δευτέρῳ*

14 πραθῆναι πάντα τοσοῦδε, ὅσου τὸν ἐκ τυραννίας ἑώνητο. Anecd. Bekk. p. 170, 29.

15 ὅθεν ἐσπάνιζε τροφῶν. Anecd. Bekk. p. 174, 7.

ΕΚ ΤΗΣ ΣΑΥΝΙΤΙΚΗΣ

1 ὅτι οἱ Ῥωμαίων στρατηγοὶ Κορνήλιος καὶ Κορβῖνος 1 καὶ Δέκιος δημότης Σαυνίτας νικήσαντες ὑπέλιπον 343 a. C. Καμπανοῖς φύλακας πρὸς τὰς Σαυνιτῶν ἐπιδρομάς. οἱ δὲ φύλακες οἷδε Καμπανοῖς ἁβροδιαίτοις καὶ πολυτελέσιν οὖσι κοινωνοῦντες ἐφθείροντο τὰς γνώμας καὶ ἐφθόνουν ὧν ἔχουσι ἀγαθῶν, αὐτοὶ πενόμενοι καὶ τὰ χρέα δεδιότες τὰ ἐν Ῥώμῃ. τέλος δὲ ἐπεβούλευον τοὺς ξένους ἑαυτῶν 2 ἀνελόντες ἕκαστοι τὴν περιουσίαν κατασχεῖν καὶ τὰς γυναῖκας ἐς γάμον προσαγαγέσθαι. καὶ τάχα ἂν ἔπραξαν αἰσχρὸν 3 οὕτω μῦσος, εἰ μὴ Μάμερκος, ἕτερος Ῥωμαίων στρατηγός, 342 a. C. ἐπὶ Σαυνίτας ὁδεύων ἔμαθε τὸ βούλευμα τῶν φυλάκων καὶ ἐπικρύψας τοὺς μὲν αὐτῶν ἐξώπλισε καὶ [τοὺς στρατιώτας] ἀφῆκεν οἷα κεκμηκότας, τοὺς δὲ πονηροτέρους ἐκέλευσεν ἐς Ῥώμην ἐπί τινα χρείαν ἐπείγεσθαι χιλίαρχόν τε αὐτοῖς συνέπεμψεν, ᾧ εἴρητο ἀφανῶς αὐτοὺς φυλάσσειν.
(2 M.) ἑκάτεροι δ' ὑπώπτευον μεμηνῦσθαι καὶ περὶ Ταρρακίνην 4

---

1 Τυρρηνίας ci. Schw. t. 3 p. 18
5 λογος (sine acc.) Γ' P in marg. κορβι/ P, Κορβῖνος Val.
16 sq. τοὺς στρατιώτας del. Bk.

---

5 ad fragm. 1 cf. De Sanctis 2 p. 224; Pais 3 p. 135 Κορν. καὶ Κορβ.] consules M. Valerius Corvinus III et A. Cornelius Cossus, a. 343 a. C., cf. Liv. 7, 28, 10 5 Δέκιος] P. Decius tribunus militum, cf. Liv. 7, 34, 3—37, 3; Münzer, RE 4 p. 2279 δημότης] 'procul dubio Appianus, pariter ut Liv. 7, 28, 10, in antecedentibus monuerat ambo consules patricios fuisse' (Schw.) 14 Μάμερκος] Μάρκιος voluit Schw., probante Mend. coll. Dionys. 15, 3, 10; C. Marcium Rutilum consulem IV a. 342 sive Appianus sive excerptor confudit cum L. Aemilio Mamerco magistro equitum M. Valerii Corvi dictatoris eiusdem anni, cf. Liv. 7, 39, 17

342 a. C.
ἀφίστανταί τε τοῦ χιλιάρχου καὶ τοὺς ἐπὶ τῶν ἔργων ἐν
τοῖς ἀγροῖς δεδεμένους ἐκλύσαντες καὶ ὁπλίσαντες, ὡς
ἐδύναντο, ἤλαυνον ἐς Ῥώμην, ὁμοῦ δισμύριοι γεγονότες.
5 ἔτι δ' αὐτῶν ὁδὸν ἡμέρας μιᾶς ἀπεχόντων ὑπήντα Κορ-
βῖνος καὶ παραστρατοπεδεύσας ἐν τοῖς ὄρεσι τοῖς
Ἀλβανῶν ἠρέμει, περισκοπῶν τε τὸ ἔργον ἔτι καὶ μέγα
6 ἡγούμενος ἀπεγνωκόσι μάχεσθαι. οἱ δὲ ἐπεμίγνυντο
ἀλλήλοις κρύφα, καὶ ὀδυρμοὶ καὶ δάκρυα τῶν φυλάκων ἦν,
ὡς ἐν οἰκείοις καὶ φίλοις ἁμαρτεῖν μὲν ὁμολογούντων, τὴν
7 δὲ αἰτίαν ἐς τὰ χρέα φερόντων τὰ ἐν Ῥώμῃ. ὧν ὁ Κορβῖνος (3 M.)
αἰσθανόμενος καὶ ὀκνῶν ἅψασθαι πολιτικοῦ καὶ τοσούτου
φόνου συνεβούλευσε τῇ βουλῇ τὰ χρέα τοῖς ἀνδράσι
μεθεῖναι, τόν τε πόλεμον ἐξαίρων ἐπὶ μέγα, εἰ τοσῶνδε
ἀνδρῶν δύναιτο κρατῆσαι μαχομένων ἐξ ἀπογνώσεως, καὶ
τὰς συνόδους αὐτῶν καὶ ἐπιμιξίας ἐν ὑπονοίᾳ τιθέμενος,
μὴ οὐδ' ὁ ἴδιος αὐτῷ στρατὸς ἐς πάντα ᾖ πιστός, ἅτε
συγγενεῖς ὄντες ἐκείνων καὶ οὐχ ἧσσον αὐτῶν αἰτιώμενοι
8 τὰ χρέα. σφαλέντα δὲ κινδυνεύσειν ἔφη περὶ μειζόνων· καὶ
τὴν νίκην, εἰ κρατήσειεν, ἀτυχεστάτην ἔσεσθαι τῇ πόλει
9 κατ' οἰκείων τοσῶνδε. οἷς ἡ βουλὴ πεισθεῖσα τὰς μὲν τῶν
χρεῶν ἀποκοπὰς ἐψηφίσατο πᾶσι Ῥωμαίοις, τοῖς δὲ τότε
ἐχθροῖς καὶ ἄδειαν. οἱ μὲν δὴ τὰ ὅπλα ἀποθέμενοι
κατῄεσαν ἐς τὴν πόλιν. Exc. de virt. 4, p. 217.
1 ὅτι Μάλλιος Τορκουᾶτος ὁ ὕπατος τοιοῦτος ἦν τὴν 2
340 a. C. ἀρετήν. τούτῳ πατὴρ γεγένητο μικρολόγος καὶ ἀμελὴς ἐς
αὐτὸν καὶ ἐν ἀγροῖς αὐτὸν εἶχε μετὰ τῶν θεραπόντων
2 ἐργαζόμενόν τε καὶ τρεφόμενον. γραφαμένου δὲ αὐτὸν
□ ἐπὶ πολλοῖς ἀδικήμασι Πομπωνίου δημάρχου καὶ μέλ-

18 δὲ] δὴ Bk., qui tamen praefert: σφαλείς τε δὴ κινδυνέσειν P, corr. Val. 19 κρατήσειαν P, corr. Schw. 28 πομπονίου P, corr. Schw.

24 Μάλλιος] T. Manlius Imperiosus Torquatus, consul III a. 340, cf. Münzer, RE 14 p. 1179 n. 57; de re cf. eundem l. c. p. 1178 et 1180 25 πατὴρ] L. Manlius Imperiosus, cf. Münzer, RE 14 p. 1176 n. 54

λοντος ἐρεῖν τι καὶ περὶ τῆς ἐς τὸν παῖδα κακώσεως ὁ 340 a. C.
παῖς ὅδε Μάλλιος ἧκεν, ἐπικρύπτων ξιφίδιον, ἐς τὴν
οἰκίαν τοῦ δημάρχου καὶ τυχεῖν ἠξίωσεν αὐτοῦ μόνου,
ὡς δή τι λέξων χρήσιμον ἐς τὴν δίκην. ὑποδεχθεὶς δὲ 3
καὶ λέγειν ἀρχόμενος ἐπέκλεισε τὰς θύρας καὶ τὸ ξίφος
ἐπισπάσας ἠπείλει τῷ δημάρχῳ κτενεῖν αὐτόν, εἰ μὴ
ὀμόσειεν, ὅτι λύσει τῷ πατρὶ τὴν δίκην. καὶ ὁ μὲν ὤμοσε καὶ
διέλυσεν, ἐκθέμενος τῷ δήμῳ τὸ συμβάν. ὁ δὲ Μάλλιος ἐξ
ἐκείνου λαμπρὸς ἦν, ἐπαινούμενος, ὅτι τοιόσδε ἐς τοιόνδε
πατέρα ἐγεγένητο. Exc. de virt. 5, p. 219.

3 ὁ δὲ αὐτὸν εἰς μονομαχίαν προὐκαλεῖτο σκώπτων ἐς
αὐτόν. ὁ δὲ τέως μὲν αὑτοῦ κατεῖχε· μετὰ δὲ οὐ φέρων
ἔτι τὸ ἐρέθισμα ἀντήλασε τὸν ἵππον. Suid. v. ἐρέθισμα.

4 ὅτι Σαυνῖται ἐς τὴν Φρεγελλανῶν ἐμβαλόντες ἐπόρθουν, 1
Ῥωμαῖοι δὲ Σαυνιτῶν καὶ Δαυνίων ὀγδοήκοντα κώμας καὶ 321 a. C.
μίαν εἷλον καὶ ἄνδρας ἐξ αὐτῶν χιλίους καὶ δισμυρίους
ἀνελόντες ἀπανέστησαν αὐτοὺς ἀπὸ τῆς Φρεγέλλης. καὶ
πάλιν ἐς Ῥώμην ἐπρέσβευον οἱ Σαυνῖται, νεκρὰ σώματα
ἀνδρῶν σύροντες, ὡς αἰτίους τοῦδε τοῦ πολέμου γεγονότας
ἀνῃρηκότες, καὶ χρυσίον, ὡς ἀπὸ τῆς ἐκείνων περιουσίας
πεπορισμένον. ἐφ' οἷς αὐτοὺς ἡ βουλὴ πάνυ νομίζουσα 2
τετρῦσθαι προσεδόκα κακοπαθοῦντας ἐνδώσειν περὶ τῆς
ἡγεμονίας. οἱ δὲ τὰ μὲν ἄλλα ἐδέχοντο καί, εἴ τῳ καὶ
ἀντέλεγον, ἢ παρῃτοῦντο καὶ παρεκάλουν ἢ ἐς τὰς πόλεις
ἀνετίθεντο· περὶ δὲ τῆς ἡγεμονίας οὐκ ἀνασχόμενοι πάλιν

---

14 φραγελλανῶν O, corr. U 17 ἐπανέστησαν N(X) φραγέλλης O, corr. U 19 σύροντες Hilberg (v. ad p. 23, 17), εὑρόντες O, φέροντες Schw. 23 τῳ De Boor, τῷ O, τι U 24 ἀντέλαβον N

---

11 ὁ δὲ αὐτὸν] Geminus Maecius eques Tusculanus T. Manlium consulis a. 340 filium, cf. Liv. 8, 7; Zon. 7, 26, 3—5; Münzer, RE 14 p. 1186 14 ad fr. 4 cf. De Sanctis 2 p. 309; Täubler, Imperium Romanum p. 140; Pais 4 p. 10. 127; Beloch, Röm. Gesch. p. 397; Kromayer, Antike Schlachtfelder 4 p. 481; Salmon, Journ. of Rom. Stud. 19 (1929) p. 12

321 a.C. οὐδ᾽ ἀκοῦσαι, οὐκ ἐκδωσόμενοι δὴ τὰς πόλεις ἔφασαν ἥκειν, ἀλλὰ ἐς φιλίαν συνάξοντες. λυσάμενοι δὴ τοῦ χρυσίου τοὺς αἰχμαλώτους ἀπῄεσαν ὀργῇ καὶ τὴν πεῖραν
3 ἔχοντες τὴν περὶ τῆς ἡγεμονίας. καὶ Ῥωμαῖοι μὲν ἐψηφί- (2M.) ζοντο μηδὲ πρεσβείας ἔτι παρὰ Σαυνιτῶν προσίεσθαι, ἀλλὰ ἄσπονδον καὶ ἀκήρυκτον πόλεμον αὐτοῖς πολεμεῖν, ἕως κατὰ κράτος ἐξέλωσιν, θεὸς δὲ ἐνεμέσησε τῆς μεγαληγορίας, καὶ ὕστερον ἡττήθησαν ὑπὸ Σαυνιτῶν καὶ ὑπὸ
4 ζυγὸν ἤχθησαν οἱ Ῥωμαῖοι. ἐς γὰρ στενότατον χῶρον τούτους συγκλείσαντες οἱ Σαυνῖται, τοῦ Ποντίου σφῶν στρατηγοῦντος, καὶ λιμῷ πιεζομένων Ῥωμαίων, οἱ στρατηγοὶ σφῶν πρεσβευσάμενοι παρεκάλουν τὸν Πόντιον καταθέσθαι Ῥωμαίοις χάριν, ἣν οὐ πολλοὶ παρέχουσι καιροί. ὁ δὲ ἀπεκρίνατο μὴ δεῖν μηδὲ πρεσβεύειν ἔτι πρὸς αὐτόν, εἰ μὴ τὰ ὅπλα καὶ αὐτοὺς παραδιδοῖεν. θρῆνος οὖν ἦν οἷα
5 πόλεως ἁλούσης. καὶ οἱ στρατηγοὶ διέτριψαν μὲν ἔτι ἄλλας ἡμέρας, ὀκνοῦντες ἀνάξιόν τι τῆς πόλεως ἐργάσασθαι· ὡς δ᾽ οὔτε μηχανὴ σωτηρίας ἐφαίνετο ὅ τε λιμὸς ἐπίεζεν αὐτοὺς καὶ νεότης ἦν πέντε μυριάδων, ἣν ὤκνουν φθειρομένην ὑπεριδεῖν, ἐπέτρεψαν ἑαυτοὺς τῷ Ποντίῳ καὶ παρεκάλουν, εἴτε κτείνειν εἴτε πωλεῖν εἴτε φυλάττειν ἐπὶ λύτροις ἕλοιτο, μηδὲν ἐς σώματα ἀνδρῶν ἀτυχούντων ὑβρίσαι.

6 ὁ δὲ τῷ πατρὶ συνεβουλεύετο, μεταπεμψάμενος αὐτὸν (3M.) ἐκ τοῦ Καυδίου, φερόμενον ὑπὸ γήρως ἁμάξῃ. καὶ ὁ πρεσβύτης ἔφη· "ἓν ἔστιν, ὦ παῖ, μεγάλης ἔχθρας φάρμακον, εὐεργεσίας ἢ κολάσεως ὑπερβολή. αἱ μὲν οὖν κολάσεις

1 ἐκσωσόμενοι m. 1 corr. ex ἐκσωσόμενον A, ἐκδοσόμενοι N(X) δὴ Schw., δὲ O   2 δὴ] τε ci. Mend.   3 ὀργὴν κατὰ τὴν πεῖραν ἔχ. ci. De Boor, καὶ τήνδε pro καὶ τὴν dubitanter Schw.   5 μηδὲ Schw., μήτε O   12 πρεσβευσόμενοι N(X)   15 παραδοῖεν N(X)   17 οὐκνοῦντες A, οὐκ ὀκνοῦντες N(X), corr. U   19 πέντε] τεσσάρων ci. Nissen, Rh. Mus. 25 (1870) p. 22 adn. 1 propter Dionys. 16, 1, 4 (t. 4, p. 277, 11 sq. Jac.)   20 ἐπέστρεψαν O, corr. U   26 ἓν ἔστιν Bk., ἔνεστιν O

321 a. C.

καταπλήσσουσιν, αἱ δὲ εὐεργεσίαι προσάγονται. ἴσθι νίκην
τήνδε πρώτην καὶ μεγίστην, θησαυρίζειν τὴν εὐτυχίαν,
καὶ πάντας ἀπόλυσον ἀπαθεῖς μήτ' ἐνυβρίσας μήτ' ἀφελό-
μενος μηδέν, ἵνα σῶον ᾖ σοι τὸ μέγεθος τῆς εὐεργεσίας.
εἰσὶ δ', ὡς ἀκούω, φιλότιμον κακόν, ἀλλὰ μόναις εὐεργε- 7
σίαις ἡττώμενον, διαγωνιοῦνταί ⟨τέ⟩ σοι περὶ τῆσδε τῆς χά-
ριτος. ἔχεις ἐνέχυρον τήνδε τὴν εὐεργεσίαν εἰρήνης ἀθανάτου
λαβεῖν. ἢν δέ σε ταῦτα μὴ πείθῃ, κτεῖνον ἅπαντας ὁμαλῶς, 8
μηδ' ἄγγελον ὑπολιπών. λέγω δ' ἐκεῖνα μὲν αἱρούμενος,
ταῦτα δ' ὡς ἀναγκαῖα. Ῥωμαῖοι γὰρ ὁτιοῦν ὑβρισθέντες
ἀμυνοῦνταί σε πάντως· ἀμυνεῖσθαι δὲ μέλλοντας αὐτοὺς
προκατάβλαπτε. μεῖζον δ' οὐκ ἂν εὕροις βλάβος νέων ὁμοῦ
πέντε μυριάδων."

(4 M.) ὁ μὲν τοσαῦτα εἶπεν, ὁ δὲ παῖς ἀντέλεξεν· "ὅτι μέν, ὦ 9
πάτερ, ἐναντιώτατα εἶπας ἀλλήλοις, οὐ θαυμάζω· προεῖπας
γὰρ ἐρεῖν ὑπερβολὰς ἑκατέρων. ἐγὼ δὲ οὐ κτενῶ μὲν ἄνδρας
τοσούτους, νέμεσίν τε θεοῦ φυλασσόμενος καὶ φθόνον ἀν-
θρώπων αἰδούμενος, καὶ τὰ ἔθνη τὰς ἐς ἀλλήλους ἐλπίδας
οὐκ ἀφαιρήσομαι δι' ἀνηκέστου κακοῦ. περὶ δὲ τῆς
ἀφέσεως οὐδ' αὐτῷ μέν μοι δοκεῖ, Ῥωμαίων πολλὰ καὶ
δεινὰ δεδρακότων ἡμᾶς καὶ χωρία καὶ πόλεις ἡμετέρας
ἔτι νῦν ἐχόντων, τούσδε τοὺς εἰλημμένους ἀπολύειν παντὸς
ἀπαθεῖς. οὐ ποιήσω· ἐμπληξία γὰρ ἡ ἄλογος φιλαν- 10
θρωπία. ἐπισκόπει δέ, παρεὶς ἐμέ, καὶ τὸ Σαυνιτῶν, ὧν
παῖδες καὶ πατέρες καὶ ἀδελφοὶ τεθνᾶσιν ὑπὸ Ῥωμαίων
καὶ κτήματα καὶ χρήματα ἀφῃρημένοι χρῄζουσι παρα-
μυθίας. φύσει δὲ γαῦρον ὁ νενικηκώς, καὶ τὰ κέρδη
περιβλέπονται. τίς οὖν ἀνέξεταί μου τούσδε μὴ κτείνειν

5 φιλότιμον κακόν ci. Mend. (qui etiam φιλότιμοι ἐν κακοῖς proposuit), φιλότιμοι κακόν O, φιλοτιμότατοι (et l. 6 ἡττώμενοι) Schw. 6 ⟨τέ⟩ add. Roos 8 λαβεῖν] λαχεῖν ci. Mend., aut τῇδε τῇ εὐεργεσίᾳ scribi aut λαβεῖν expungi voluit Nauck 13 μυρ. ⟨ὀλλυμένων⟩ vel sim. Nauck 17 θεῶν Nauck, prob. Vk. coll. § 17; Emph. I 331; IV 89 24 τὸ] τῶν N(X), τὰ τῶν Schw., τὸ τῶν Mend. 28 περιβλέπονται] περιβλέπον Schw. ed. Didotianae praef. p. VI, περιβλέπον ἀεί ci. Mend.

321 a.C. μήτε πωλεῖν μηδὲ ζημιοῦν, ἀλλ' ὡς εὐεργέτας ἀπαθεῖς
προπέμπειν; διὰ μὲν δὴ ταῦτα παρῶμεν τὰς ὑπερβολάς,
ἐπεὶ τῆς μὲν οὐ κύριος ἐγώ, τῆς δ' ἀπανθρωποτέρας οὐκ
11 ἀνέχομαι. ὡς δ' ἂν καὶ Ῥωμαίων τι τοῦ φρονήματος
περιέλοιμι καὶ τὰ πρὸς τοὺς ἄλλους ἀδιάβλητος εἴην,
ὅπλα μὲν αὐτούς, οἷς ἐχρήσαντο ἀεὶ καθ' ἡμῶν, ἀφαιρήσο-
μαι καὶ χρήματα (καὶ γὰρ ταῦτ' ἔχουσι παρ' ἡμῶν), ἐκπέμψω
δ' ὑπὸ ζυγὸν σώους, ᾗ τινι αἰσχύνῃ καὶ αὐτοὶ κατ' ἄλλων
12 ἐχρήσαντο· καὶ εἰρήνην εἶναι τοῖς ἔθνεσι συνθήσομαι τῶν
τε ἱππέων ἐπιλέξομαι τοὺς ἐπιφανεστάτους ὅμηρα τῶνδε
τῶν συνθηκῶν, ἕως ἅπας ὁ δῆμος ἐπιψηφίσῃ. καὶ τάδε
ποιῶν ἡγοῦμαι νενικηκότος τε ἔργα ποιήσειν καὶ φιλαν-
θρώπου Ῥωμαίους τε ἀγαπήσειν, ὅσα καὶ αὐτοί, φά-
σκοντες ἀρετῆς ἀντιποιεῖσθαι, πολλάκις ἐς ἄλλους ἔδρασαν."
13 ταῦτα τοῦ Ποντίου λέγοντος ὁ πρεσβύτης ἐδάκρυσέ τε (5 M.
καὶ ἐπιβὰς τῆς ἀπήνης εἰς τὸ Καύδιον ἀπήλαυνεν. ὁ δὲ
Πόντιος τοὺς πρέσβεις καλέσας ἤρετο, εἴ τις εἰρηνοδίκης
αὐτοῖς παρείη. τοῖς δὲ παρῆν οὐδεὶς ὡς ἐπὶ ἄσπονδον καὶ
14 ἀκήρυκτον πόλεμον ἐστρατευκόσι. τοῖς οὖν ὑπάτοις καὶ
τοῖς ἄλλοις ἄρχουσι τῆς στρατιᾶς ⟨καὶ⟩ παντὶ τῷ πλήθει
λέγειν ἐκέλευε τοὺς πρέσβεις· "ἡμεῖς ἀεὶ Ῥωμαίοις ἐσπεν-
δόμεθα φιλίαν, ἣν αὐτοὶ διελύσατε, Σιδικηνοῖς τοῖς
ἡμετέροις ἐχθροῖς συμμαχοῦντες· εἶτ' αὖθις αὖ φιλίας
ἡμῖν γενομένης Νεαπολίταις ἐπολεμεῖτε, τοῖς ἡμετέροις
γείτοσιν. καὶ οὐκ ἠγνοοῦμεν, ὅτι ταῦτ' ἦν ὑμῖν παρασκευὴ
15 πλεονεξίας ἐπὶ ὅλην τὴν Ἰταλίαν. ἔν τε ταῖς προτέραις
μάχαις πολλὰ παρὰ τὴν ἀπειρίαν τῶν ἡμετέρων στρατηγῶν

1 μήτε] μηδὲ Bk. 2 παρῶμεν Schw., περῶν μὲν O 4 ἀνέσχομαι N(X) 8 ᾗ U, ἢ O 12 φιλάνθρωπον N(X) 13 ῥωμαίοις O, corr. U ὅσα τε καὶ N 20 ⟨καὶ⟩ suppl. U 21 ⟨εἰς⟩ἀεὶ ci. Vk. 22 σιττικηνοῖς O, corr. Urs., an Σιδικίνοις? 27 ἀπορίαν N(X)

17 εἰρηνοδίκης] fetialis, cf. D. Magie, De Romanorum iuris publici sacrique vocabulis sollemnibus in graecum sermonem conversis (1905) p. 146

321 a.C.
προλαβόντες οὐδὲν ἐπεδείξασθε μέτριον ἐς ἡμᾶς οὐδ'
ἠρκεῖσθε τὴν χώραν πορθοῦντες καὶ χωρία καὶ πόλεις
ἔχοντες ἀλλοτρίας καὶ κληρούχους ἐς αὐτὰ πέμποντες,
ἀλλὰ καὶ πρεσβευσαμένων ἡμῶν δὶς πρὸς ὑμᾶς καὶ πολλὰ
συγχωρούντων ὑπερήφανα ἡμῖν ἀλλ' ἐπετάσσετε, τὴν
ἀρχὴν ὅλην ἀποθέσθαι καὶ ὑμῶν ὑπακούειν, ὥσπερ οὐ
σπενδομένους, ἀλλὰ ἑαλωκότας. καὶ ἐπὶ τοῖσδε τὸν 16
πόλεμον τόνδε ἄσπονδον καὶ ἀκήρυκτον ἐψηφίσασθε κατ'
ἀνδρῶν ποτε φίλων, κατὰ Σαβίνων ἐκγόνων τῶν ὑμῖν
συνοικούντων. ἕνεκα μὲν οὖν τῆς ὑμετέρας πλεονεξίας ἔδει 17
καὶ τὰ παρ' ἡμῶν ὑμῖν ἄσπονδα εἶναι, ἐγὼ δὲ νέμεσίν τε
θεῶν αἰδούμενος, ἣν ὑμεῖς ὑπερείδεσθε, καὶ συγγενείας
καὶ φιλίας τῆς ποτὲ μνημονεύων δίδωμι ἕκαστον ὑμῶν
σὺν ἱματίῳ σῶον ὑπὸ ζυγὸν ἀπελθεῖν, ἢν ὀμόσητε τήν
τε γῆν καὶ τὰ χωρία πάνθ' ἡμῖν ἀποδώσειν καὶ τοὺς
κληρούχους ἀπὸ τῶν πόλεων ἀπάξειν καὶ μηδέ ποτ' ἐπὶ
Σαυνίτας στρατεύσειν."

(6M.) ἀπαγγελθέντων δὲ τούτων ἐς τὸ στρατόπεδον ὀλοφυρμὸς 18
ἦν καὶ θρῆνος ἐπὶ πλεῖστον· θανάτου γὰρ ἡγοῦντο εἶναι
χείρονα τὴν ὕβριν τὴν ὑπὸ τῷ ζυγῷ. ὡς δὲ καὶ περὶ τῶν
ἱππέων ἐπύθοντο, αὖθις ἐθρήνουν ἐπὶ πλεῖστον, ὑπὸ δὲ ἀπο-
ρίας αὐτὰ ἐδέχοντο καὶ τοὺς ὅρκους ὤμνυον ὅ τε Πόντιος
καὶ οἱ Ῥωμαίων ὕπατοι, δύο ὄντες, Ποστούμιός τε καὶ
Βετούριος, καὶ ταμίαι δύο καὶ ταξίαρχοι δ' καὶ χιλίαρχοι
δώδεκα, σύμπαντες ὅσοι μετὰ τοὺς διεφθαρμένους ἦρχον.
γενομένων δὲ τῶν ὅρκων ὁ μὲν Πόντιος παραλύσας τι τοῦ 19
διατειχίσματος καὶ δυσὶ δόρασιν ἐς τὴν γῆν ἐμπεπηγόσιν

3 κληροῦχος O, corr. U 5 συγχωρούντων ὑπερήφανα ἡμῖν. ἀλλ' ἐπετάσσετε τὴν ἀρχὴν O, ἄλλ' corr. U, distinctionem mutavit et ⟨καὶ⟩ τὴν ἀρχὴν scribendum ci. Schw., post ἡμῖν quaedam intercidisse susp. De Boor, immerito 9 ὑμῖν ⟨ποτε⟩ ci. Vk. 12 προιδέσθε O, ὑπερίδεσθε U, corr. Bk. 24 ταμιάς N, ταμία Urs.

22—25 cf. Liv. 9, 5, 4; Nissen (v. ad p. 30, 19) p. 45 sq. 23 sq. Sp. Postumius, T. Veturius Calvinus consules a. 321 24 ταξιάρχαι] cf. Mommsen, Röm. Staatsr. 2 p. 701 adn. 2

321 a.C. ἐπικάρσιον ἄλλο ἐπιθεὶς ἐξέπεμπε Ῥωμαίων ἕκαστον ὑπὸ τούτῳ καί τινα ὑποζύγια ἔδωκεν αὐτοῖς ἐς τοὺς ἀρρωστοῦντας καὶ τροφήν, ἄχρι τῆς Ῥώμης φέρεσθαι. δύναται δ', ἐμοὶ δοκεῖν, τὸ εἶδος τῆς ἀφέσεως, ὃ καλοῦσιν οἱ τῇδε ζυγόν, ὀνειδίζειν ὡς δοριαλώτοις.

20 ἀπαγγελθείσης δὲ τῆς συμφορᾶς ἐς τὴν πόλιν οἰμωγὴ (7M. καὶ θρῆνος ἦν ὡς ἐπὶ πένθει, καὶ αἱ γυναῖκες ἐκόπτοντο τοὺς αἰσχρῶς περισεσωσμένους ὡς ἀποθανόντας, ἥ τε βουλὴ τὴν ἐπιπόρφυρον ἐσθῆτα ἀπέθετο, καὶ θυσίαι καὶ γάμοι καὶ ὅσα ἄλλα τοιουτότροπα ἐπέσχητο ἐπὶ τὸ ἔτος
21 ὅλον, ἕως τὴν συμφορὰν ἀνέλαβον. τῶν δὲ ἀφειμένων οἱ μὲν ἐς τοὺς ἀγροὺς διέφευγον ὑπὸ αἰδοῦς, οἱ δὲ νυκτὸς ἐς τὴν πόλιν ἐσῄεσαν. οἱ δὲ ἄρχοντες ἡμέρας μὲν ἐσῆλθον ὑπ' ἀνάγκης, καὶ τὰ σημεῖα τῆς ἀρχῆς ἐπέκειτο αὐτοῖς, ἔπρασσον δὲ οὐδέν. Exc. de leg. gent. 2, p. 517.

anno incerto Δεντάτῳ κατὰ ζῆλον ἀρετῆς εἵπετο νέων λογάδων 5 πλῆθος ὀκτακοσίων, ἐπὶ πάντα τὰ ἔργα ἕτοιμοι· καὶ βαρὺς ἦν τῇ βουλῇ παρὰ τὰς ἐκκλησίας. Suid. v. ζῆλος.

1 Ἐκ τῆς Σαυνιτικῆς ἱστορίας. ὅτι Κελτῶν Σενόνων 6
283 a.C. πολὺ πλῆθος Τυρρηνοῖς συνεμάχουν κατὰ Ῥωμαίων. Ῥωμαῖοι δ' ⟨ἐς⟩ τὰς Σενόνων πόλεις ἐπρέσβευον καὶ ἐνεκάλουν, ὅτι ὄντες ἔνσπονδοι μισθοφοροῦσι κατὰ Ῥωμαίων.
2 τούσδε τοὺς πρέσβεις Βριτόμαρις μετὰ τῶν κηρυκείων καὶ τῆς ἱερᾶς στολῆς κατέτεμεν ἐς πολλὰ καὶ διέρριψεν ἐγκαλῶν, ὅτι αὐτοῦ ὁ πατὴρ ἐν Τυρρηνίᾳ πολεμῶν ἀνῄρητο ὑπὸ
3 Ῥωμαίων. Κορνήλιος δὲ ὁ ὕπατος τοῦ μύσους ἐν ὁδῷ

1 ὑπὸ Schw., ἐπὶ O 2 τοῦτο maluit Mend., prob. Hering, Lateinisches bei Appian (Diss. Lips. 1935) p. 12 10 ἐπέσχετο Urs. 19 σεσόνων (δεσότων X hic et l. 21) O hic et deinceps (item Celt. 11), corr. ubique U 21 δ' ἐς De Boor, δὲ ἐς Mend., δὲ O 23 τοὺς δὲ τοὺς O, corr. Mend. κηρυκίων O, corr. Urs.

16 Δεντάτῳ] M'. Curio Dentato, cf. Cic. Brut. 14, 55; Auct. de vir. ill. 33, 10; Münzer, RE 4 p. 1841 19 — p. 35, 12 eadem fere exhibet Celt. fr. 11, cf. Mommsen, Röm. Forsch. 2 p. 370; De Sanctis 2 p. 378; Pais 4 p. 80. 299; Beloch, Röm. Gesch. p. 452 26 P. Cornelius Dolabella, consul a. 283 cum Cn. Domitio (p. 35, 10)

283 a. C.

πυθόμενος τὰ μὲν Τυρρηνῶν εἴασεν, ἐς δὲ τὰς Σενόνων πόλεις συντόνῳ σπουδῇ διὰ Σαβίνων καὶ Πικεντίνων ἐσβαλὼν πάντα καθῄρει καὶ ἐνεπίπρη καὶ τὰς μὲν γυναῖκας καὶ τὰ παιδία ἠνδραποδίζετο, τοὺς δὲ ἡβῶντας πάντας ἔκτεινε πλὴν Βριτομάριος, ὃν δεινῶς αἰκισάμενος ἦγεν
(2 M.) *ἐς τὸν θρίαμβον. οἱ δὲ Σενόνων, ὅσοι ἦσαν ἐν Τυρρηνίᾳ,* 4
πυθόμενοι ἀνῃρῆσθαι, Τυρρηνοὺς ἦγον ἐπὶ Ῥώμης. καὶ — πολλῶν μεταξὺ γενομένων — οἱ Σένονες, οὔτε πατρίδας ἔχοντες, ἐς ἃς διαφύγωσιν, ὀργιζόμενοί τε τῶν γεγονότων, ἐνέπιπτον τῷ Δομιτίῳ, καὶ διεφθάρησαν πολλοί, τὸ δὲ λοιπὸν σφᾶς αὐτοὺς διεχρῶντο μανικῶς. καὶ δίκη μὲν ἤδη παρανομίας ⟨ἐς⟩ πρέσβεις ἐγένετο Σένοσιν. Exc. de leg. Rom. 2, p. 68.

7 *ὅτι Κορνήλιος ἐπὶ καταφράκτων δέκα νεῶν ἐθεᾶτο τὴν* 1 □
282 a. C.
μεγάλην Ἑλλάδα. καί τις ἐν Τάραντι δημαγωγὸς Φιλόχαρις, αἰσχρῶς τε βεβιωκὼς καὶ παρὰ τοῦτο καλούμενος Θαΐς, παλαιῶν τοὺς Ταραντίνους ἀνεμίμνησκε συνθηκῶν, μὴ πλεῖν Ῥωμαίους πρόσω Λακινίας ἄκρας, παροξύνας τε ἔπεισεν ἐπαναχθῆναι τῷ Κορνηλίῳ. καὶ τέσσαρας μὲν 2
αὐτοῦ ναῦς κατέδυσαν οἱ Ταραντῖνοι, μίαν δὲ ἔλαβον αὐτοῖς ἀνδράσιν. ἔς τε Θουρίους ἐγκλήματα ποιούμενοι, ὅτι Ἕλληνες ὄντες ἐπὶ Ῥωμαίους κατέφυγον ἀντὶ σφῶν καὶ παρελθεῖν αὐτοὺς ἐπέκεινα αἴτιοι μάλιστα ἐγεγένηντο,

---

2 *συντόμως* O, corr. U e Celt. fr. 11 (p. 52, 9) *πικεντίας* O, corr. U indidem 7 *πειθόμενοι* V, *ποιθόμενοι* rell., corr. U; post *πυθόμενοι* Schw. lacunam statuit, quam dubites utrum eclogario an scribae imputes 8 'verba *πολλῶν μεταξὺ γενομένων* excerptorem Appiani narrationem uberiorem contraxisse demonstrant' (De Boor) 11 *ἤδη* EMP, *ἤδε* BV, cf. Celt. 11, 4 extr. 12 ⟨*ἐς*⟩ add. U indidem 21 *ἔγκλημα* ci. Mend. vol. 2 p. IV

---

14 ad fragm. 7 cf. Beloch, Griech. Gesch.² 4, 1 p. 546; Röm. Gesch. p. 462 sq. *Κορνήλιος*] *Λούκιος Οὐαλέριος* Cass. Dio fr. 39, 4 15 *Φιλόχαρις*] *Αἰνησίας* Dionys. 19, 4, 2 17 *συνθηκῶν*] cf. Beloch, Gr. Gesch.² 4, 1 p. 202; Cary, Journ. of philol. 35 (1920) p. 165

282 a. C. τοὺς μὲν ἐπιφανεῖς αὐτῶν ἐξέβαλον, τὴν δὲ πόλιν διήρπασαν
3 καὶ τοὺς Ῥωμαίων φρουροὺς ὑποσπόνδους ἀφῆκαν. Ῥωμαῖοι δὲ τούτων πυθόμενοι πρέσβεις ἐς Τάραντα πέμπουσι τοὺς μὲν αἰχμαλώτους κελεύοντες, οὓς οὐ πολεμοῦντας, ἀλλὰ θεωμένους ἔλαβον, ἀποδοῦναι, Θουρίων δ', οὓς ἐξέβαλον, ἐς τὴν πόλιν καταγαγεῖν, ἅ τε διηρπάκεσαν αὐτούς, ⟨ἀποκαταστῆσαι⟩ ἢ τὴν ζημίαν τῶν ἀπολομένων ἀποτῖσαι, σφίσι δ' ἐκδοῦναι τοὺς αἰτίους τῆς παρανομίας, εἰ Ῥωμαίων ἐθέ-
4 λουσιν εἶναι φίλοι. οἱ δὲ τοὺς πρέσβεις μόλις ποτὲ ἐπὶ τὸ κοινὸν ἐπήγαγον καὶ ἐπελθόντας ἐχλεύαζον, εἴ τι μὴ καλῶς ἑλληνίσειαν· ἔσκωπτον δὲ καὶ τὴν στολὴν αὐτῶν καὶ τὸ
5 ἐπιπόρφυρον. Φιλωνίδης δέ τις, ἀνὴρ γελοῖος καὶ φιλο- (2 M.) σκώμμων, Ποστουμίῳ τῷ τῆς πρεσβείας ἡγουμένῳ προσελθὼν ἀπεστράφη τε καὶ ἐπικύψας τὴν ἐσθῆτα ἀνεσύρατο τὴν ἑαυτοῦ καὶ τοῦ πρεσβευτοῦ κατησχημόνησεν.
6 καὶ τὸ μὲν θέατρον ἔπαιζεν ὡς ἐπὶ γελοίῳ, Ποστούμιος δὲ προτείνας τὸ μεμολυσμένον "ἐκπλυνεῖτ'," ἔφη, "τοῦτο αἵματι πολλῷ, τοιούτοις ἀρεσκόμενοι γέλωσιν." καὶ οὐδὲν τῶν Ταραντίνων ἀποκριναμένων ἀπῆλθον οἱ πρέσβεις.
7 ὁ δὲ Ποστούμιος τὴν ὕβριν ἐκ τῆς ἐσθῆτος οὐκ ἀποπλύνας
281 a. C. ἐπέδειξε Ῥωμαίοις, καὶ ὁ δῆμος ἀγανακτῶν Αἰμιλίῳ πολεμοῦντι Σαυνίταις ἐπέστειλε τὰ μὲν Σαυνιτῶν ἐν τῷ παρόντι ἐᾶν, ἐς δὲ τὴν Ταραντίνων ἐσβάλλειν καὶ αὐτούς, ἐφ' οἷς ἠξίουν οἱ πρέσβεις, ἐς διαλλαγὰς προκαλέσασθαι,
8 ἂν δ' ἀπειθῶσι, πολεμεῖν κατὰ κράτος. ὁ μὲν δὴ τάδε προύτεινε τοῖς Ταραντίνοις, οἳ δὲ οὐκ ἐγέλων ἔτι τὴν στρατιὰν ὁρῶντες, ἀλλ' ἐγίνοντο ταῖς γνώμαις ἀγχώμαλοι, μέχρι τις ἀποροῦσι καὶ βουλευομένοις ἔφη τὸ μὲν ἐκδοῦναί

1 αὐτὸς ἐξέβαλεν O, corr. U 6 ⟨ἀποκαταστῆσαι⟩ add. Urs. 7 ἀπολουμένων vel ἀπολλουμένων (ἀπολογομένων V) O, corr. U 7 sq. δ' ἐκδοῦναι Schw., δὲ δοῦναι O 15 καὶ ⟨τὴν⟩ U πρεσβύτου O, corr. Bk., cf. Dionys. 19, 5, 2 extr. 27 ἀγχέμαλοι vel ἀγχέμαχοι (-χον) O, corr. Schw.

21 L. Aemilius Barbula, consul a. 281, cf. Klebs, RE 1 p. 548 n. 31

281 a. C.
τινας ἤδη δεδουλωμένων εἶναι, τὸ δὲ πολεμεῖν μόνους
ἐπισφαλές. "εἰ δὲ καὶ τῆς ἐλευθερίας ἐγκρατῶς ἑξόμεθα 9
καὶ πολεμήσομεν ἐξ ἴσου, Πύρρον ἐξ Ἠπείρου τὸν βασιλέα
καλῶμεν καὶ στρατηγὸν ἀποφήνωμεν τοῦδε τοῦ πολέμου."
ὃ καὶ γέγονεν. Exc. de leg. Rom. 3, p. 68.

8 ὅτι μετὰ τὸ ναυάγιον ὁ Πύρρος, ὁ βασιλεὺς τῆς Ἠπείρου, 1
ἐς τὸν Τάραντα κατήγετο, καὶ οἱ Ταραντῖνοι τότε μάλιστα 280 a. C.
τοὺς βασιλικοὺς ἐβαρύνοντο, ἐσοικιζομένους τε παρὰ
σφᾶς βίᾳ καὶ φανερῶς ἐνυβρίζοντας αὐτῶν γυναιξὶ καὶ
παισίν. ὡς δὲ καὶ τὰ συσσίτια σφῶν ὁ Πύρρος καὶ τὰς 2
ἄλλας συνόδους καὶ διατριβὰς ὡς οὐ πρεπούσας πολέμῳ
διέλυε γυμνάσιά τε ἔνοπλα ἔτασσεν αὐτοῖς καὶ θάνατον
τοῖς ἀμελοῦσιν ὥριζε, τότε δὴ καὶ πάμπαν ἀήθεσιν ἔργοις
καὶ ἐπιτάγμασι κάμνοντες οἱ Ταραντῖνοι ⟨ἐκ⟩ τῆς πόλεως
ὡς ἀλλοτρίας ἐς τοὺς ἀγροὺς ἀπεδίδρασκον. καὶ ὁ βασιλεὺς 3
τὰς θύρας ἀπέκλειε καὶ φρουρὰς ἐφίστη. καὶ οἱ Ταραντῖνοι
τῆς ἀβουλίας σφῶν ᾐσθάνοντο σαφῶς. Exc. de virt. 6, p. 219.

9 ὅτι ⟨ὅσοι⟩ ἐν Ῥηγίῳ Ῥωμαίων ἐπὶ σωτηρίᾳ καὶ φυλακῇ 1
τῆς πόλεως, μή τι πάθοιεν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, παρέμενον,
αὐτοί τε καὶ Δέκιος, ὁ ἡγεμὼν αὐτῶν, τοῖς ἀγαθοῖς τοῖς Ῥη-
γίνων φθονήσαντες καὶ φυλάξαντες αὐτοὺς εὐωχουμένους
ἐν ἑορτῇ διέφθειραν καὶ ταῖς γυναιξὶν ἀκουσίαις συνῆσαν.
πρόφασιν δὲ τῆς παρανομίας ἔφερον, ὅτι Ῥηγῖνοι τὴν 2
φρουρὰν προεδίδοσαν Πύρρῳ. καὶ Δέκιος μὲν ἀντὶ φρου-
ράρχου τύραννος ἦν καὶ φιλίαν ἔθετο Μαμερτίνοις, τοῖς
ἐπὶ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Σικελικοῦ κατῳκημένοις, οὐ πρὸ
πολλοῦ κἀκείνοις ἐς ἰδίους ξένους ὅμοια δεδρακόσιν.
ἀλγήσαντα δ' αὐτὸν τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τοῖς ἐν Ῥηγίῳ 3

---

2 ἑξόμεθα V, ἑξώμεθα rell. 4 καλοῦμεν V ἀποφήνομεν O, corr. Bk. 9 ⟨ταῖς⟩ αὐτῶν Val. 14 ⟨ἐκ⟩ add. Roos 18 ⟨ὅσοι⟩ add. Schw. 20 sq. τοῖς ῥηγίων (sic) P, τῶν Ῥηγίνων Val. 22 ἀκούσαις malit Roos 23 τοῖς ὀφθαλμοῖς Val. ceterique

---

6 τὸ ναυάγιον] cf. Plut. Pyrrh. 15; Zon. 8, 2, 12 18 ad fragm. 9 cf. Beloch, Gr. Gesch.[2] 4, 2 p. 479 sqq. 20 Decius Vibellius, cf. Liv. 28, 28, 4, epit. 12; Val. Max. 2, 7, 15

280 a. C. ἰατροῖς ἀπιστοῦντα μετάπεμπτος ἀπὸ Μεσσήνης ἐθεράπευε Ῥηγῖνος ἀνήρ, μετῳκηκὼς ἐς Μεσσήνην πρὸ πολλοῦ, ὅτι Ῥηγῖνος ἦν ἀγνοούμενος. οὗτος αὐτὸν ἔπεισεν, ἐπὶ ἀπαλλαγῇ συντόμῳ, φαρμάκων ἀνασχέσθαι θερμῶν καὶ χρίσας ἰοῖς καταχαίουσι καὶ δαπανῶσιν ἐκέλευσεν ἀνασχέσθαι τοῦ πόνου, μέχρι αὐτὸς ἐπανέλθοι· καὶ λαθὼν ἔπλευσεν ἐς Μεσσήνην. ὁ δ' ἐς πολὺ τῆς ὀδύνης ἀνασχόμενος ἀπενίψατο
4 καὶ εὗρε τοὺς ὀφθαλμοὺς δεδαπανημένους. Φαβρίκιος δὲ ὑπὸ Ῥωμαίων ἐπὶ διορθώσει τῶνδε πεμφθεὶς τήν τε πόλιν
270 a. C. τοῖς ἔτι Ῥηγίνων λοιποῖς ἀπεδίδου καὶ τῶν φρουρῶν τοὺς
□ 5 αἰτίους τῆς ἀποστάσεως ἐς Ῥώμην ἔπεμψεν· οἳ μαστιγωθέντες ἐν ἀγορᾷ μέσῃ τὰς κεφαλὰς ἀπεκόπησαν καὶ ἐξερρίφησαν ἄταφοι. Δέκιος δὲ φυλασσόμενος ἀμελῶς, οἷα πηρός, ἑαυτὸν διεχρήσατο. Exc. de virt. 7, p. 219.

□ 1 ὅτι ὁ Πύρρος, ὁ βασιλεὺς τῆς Ἠπείρου, νικήσας τοὺς **10**
280 a. C. Ῥωμαίους καὶ ἀναλαβεῖν χρῄζων τὴν στρατιὰν ἐκ μάχης ἐντόνου καὶ Ῥωμαίους ἐλπίζων ἐς διαλύσεις τότε μάλιστα ἐνδώσειν ἔπεμπεν ἐς Ῥώμην Κινέαν τὸν Θεσσαλόν, δόξαν ἐπὶ λόγοις ἔχοντα μιμεῖσθαι τὴν Δημοσθένους ἀρετήν.
2 καὶ παρελθὼν ὁ Κινέας ἐς τὸ βουλευτήριον ἄλλα τε πολλὰ περὶ τοῦ βασιλέως ἐσεμνολόγει καὶ τὴν ἐπὶ τῷ ἀγῶνι μετριοπάθειαν κατελογίζετο, μήτ' ἐπὶ τὴν πόλιν εὐθὺς
3 ἐλάσαντος μήτ' ἐπὶ τὸ ἡσσημένον στρατόπεδον· ἐδίδου

---

2 ⟨καὶ⟩ ὅτι ci. Mend. 6 ἰοῖς Nauck apud Mend. vol. 2 p. IV, τοῖς P 10 ῥηγίνοις P, corr. Mend. 13 ἐπιμελῶς P, corr. Schw., ⟨οὐ⟩ φυλασσόμενος ἐπιμελῶς ci. Bk., φυλασσ. ⟨οὐκ⟩ ἐπιμελῶς ci. Vk. 17 εὐτόνου O, corr. Urs.

---

2 Ῥηγῖνος ἀνήρ] Δεξικράτης Dionys. 20, 5, 2 8 Φαβρίκιος etiam Dionys. 20, 5, 4, cf. Beloch, Gr. Gesch.[2] 4, 2 p. 484; Rheginm recepit C. Genucius Clepsina consul II a. 270, cf. Münzer, RE 7 p. 1209 n. 17, vel collega eius in consulatu Cn. Cornelius Blasio, cf. Münzer, RE 4 p. 1271 n. 73 15 ad fr. 10 et 11 cf. Niese, Hermes 31 (1896) p. 485; Stähelin, RE 11 p. 474; De Sanctis 2 p. 403; Judeich, Klio 20 (1926) p. 11; Beloch, Gr. Gesch.[2] 4, 1 p. 551 νικήσας] apud Heracleam 19 Δημοσθ.] cf. Plut. Pyrrh. 14, 1; Cass. Dion. fr. 40, 5

280 a. C.
δ' αὐτοῖς εἰρήνην καὶ φιλίαν καὶ συμμαχίαν πρὸς Πύρρον,
εἰ Ταραντίνους μὲν ἐς ταῦτα συμπεριλάβοιεν, τοὺς δ' ἄλλους
Ἕλληνας τοὺς ἐν Ἰταλίᾳ κατοικοῦντας ἐλευθέρους καὶ
αὐτονόμους ἐῷεν, Λευκανοῖς δὲ καὶ Σαυνίταις καὶ Δαυνίοις
καὶ Βρεττίοις ἀποδοῖεν, ὅσα αὐτῶν ἔχουσι πολέμῳ λαβόντες.
καὶ γιγνομένων ἔφη τούτων Πύρρον ἀποδώσειν αὐτοῖς
τοὺς αἰχμαλώτους ἄνευ λύτρων. οἱ δ' ἐνεδοίαζον ἐπὶ πλεῖστον, 4
τῇ τε δόξῃ τοῦ Πύρρου καὶ τῷ συμβεβηκότι πάθει κατα-
πλαγέντες, ἕως Ἄππιος Κλαύδιος ὁ Καῖκος ἐπίκλησιν, ἤδη
τετυφλωμένος, ἐς τὸ βουλευτήριον τοῖς παισὶν αὐτὸν ἀγα-
γεῖν κελεύσας "ἠχθόμην", εἶπεν, "ὅτι μὴ βλέπω, νῦν δ', 5
ὅτι ἀκούω. τὰ γὰρ τοιαῦτα ὑμῶν βουλεύματα ἠξίουν μήθ'
ὁρᾶν μήτ' ἀκούειν, οἳ δι' ἓν ἀτύχημα ἀθρόως οὕτως ἑαυτῶν
ἐκλέλησθε καὶ τὸν τοῦτο δράσαντα αὐτόν τε καὶ τοὺς
ἐπαγαγομένους αὐτὸν βουλεύεσθε φίλους ἀντὶ πολεμίων
θέσθαι καὶ τὰ τῶν προγόνων κτήματα Λευκανοῖς καὶ
Βρεττίοις δοῦναι. τί τοῦτ' ἐστὶν ἢ Ῥωμαίους ἐπὶ Μακεδόσι
γενέσθαι; καὶ ταῦτά τινες εἰρήνην ἀντὶ δουλείας τολμῶσιν
(2 M.) ὀνομάζειν." ἄλλα τε πολλὰ ὅμοια τούτοις ὁ Ἄππιος εἰπὼν 6
καὶ ἐρεθίσας εἰσηγήσατο Πύρρον, εἰ δέοιτο τῆς Ῥωμαίων
φιλίας καὶ συμμαχίας, ἐξ Ἰταλίας ἀπελθόντα πρεσβεύειν,
παρόντα δὲ μήτε φίλον ἡγεῖσθαι μήτε σύμμαχον μήτε
Ῥωμαίοις δικαστὴν ἢ διαιτητήν. καὶ ἡ βουλὴ ταῦθ', ἅπερ
καὶ Ἄππιος εἶπεν, ἀπεκρίνατο Κινέᾳ. Λαιβίνῳ δ' ἄλλα δύο 7
τέλη καταλέγοντες ἐκήρυξαν οὕτως, εἴ τις ἀντὶ τῶν
ἀπολωλότων αὐτὸν ἐπιδίδωσιν, ἐς τὴν στρατιὰν ἀπογρά-
φεσθαι. καὶ ὁ Κινέας ἔτι παρὼν καὶ θεώμενος αὐτοὺς 8

---

9 κέκος O, corr. U 10 ἐς τὸ βουλ.—14 ἐκλέλησθε hab. etiam Exc. de sent. 1, p. 66 10 ἐς (sed εἰς N) O, εἰς Z 10 sq. ἀγαγεῖν O, ἄγειν Z 12 ἠξίουν ⟨ἂν⟩ ci. Mend. 22 ἡγεῖσθε O, corr. U 24 λαβινίῳ O, corr. Schw., Λαιουίνου—25 καταλέγοντος Urs.; cf. p. 40, 5, Boiss. ad Cass. Dion. fr. 40, 28

7—28 cf. Münzer, RE 3 p. 2685; Lejay, Rev. de philol. 44 (1920) p. 92 24 P. Valerius Laevinus, consul a. 280

280 a.C.
ὠθουμένους ἐς τὰς ἀπογραφὰς λέγεται πρὸς τὸν Πύρρον
ἐπανελθὼν εἰπεῖν, ὅτι πρὸς ὕδραν ἐστὶν αὐτοῖς ὁ πόλεμος.
οἱ δὲ οὐ Κινέαν, ἀλλὰ Πύρρον αὐτὸν εἰπεῖν τοῦτο τὸ ἔπος,
ἰδόντα τὴν στρατιὰν τῶν Ῥωμαίων πολὺ τῆς προτέρας
πλείονα. καὶ γὰρ ὁ ἕτερος ὕπατος τῷ Λαιβίνῳ Κορογκάνιος
9 ἧκεν ἐκ Τυρρηνίας μεθ' ἧς εἶχε παρασκευῆς. λέγεται δὲ
καὶ τἄλλα περὶ τῆς Ῥώμης πυνθανομένῳ Πύρρῳ Κινέας
εἰπεῖν, ὅτι πόλις ἐστὶ στρατηγῶν ὅλη, καὶ τοῦ Πύρρου
θαυμάσαντος μεταλαβὼν φάναι· "βασιλέων μᾶλλον ἢ
10 στρατηγῶν." Πύρρος δ', ὡς οὐδὲν εἰρηναῖόν οἱ παρὰ τῆς
βουλῆς ἀπήντησεν, ἐπὶ τὴν Ῥώμην ἠπείγετο, πάντα δῃῶν,
καὶ φθάνει μὲν ἐς πόλιν Ἀναγνίαν, βαρεῖαν δ' ἔχων ἤδη
τὴν στρατιὰν ὑπὸ λείας καὶ πλήθους αἰχμαλώτων, ἀνα-
θέμενος μάχην, ἀνέστρεφεν ἐπὶ Καμπανίας, ἡγουμένων
τῶν ἐλεφάντων, καὶ τὴν στρατιὰν ἐς χειμασίαν κατὰ πόλεις
διῄρει.

11 Ῥωμαίων δὲ πρέσβεις αὐτὸν ἠξίουν λύσασθαι τῇ πόλει (3 M.
τοὺς αἰχμαλώτους ἢ ἀντιλαβεῖν, ὅσους ἔχουσι Ταραντίνων
καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων αὐτοῦ. ὁ δὲ σπενδομένοις μὲν
ἔφη, καθάπερ προεῖπε Κινέας, χαριεῖσθαι τοὺς αἰχμαλώ-
τους, πολεμοῦσι δ' οὐ δώσειν ἐφ' ἑαυτὸν ἄνδρας τοιούτους
12 καὶ τοσούτους. ἐξένιζε δ' αὐτοὺς βασιλικῶς καὶ τὸν τῆς
πρεσβείας ἡγούμενον Φαβρίκιον πυνθανόμενος ἐν τῇ πόλει

---

1 *ὠθούμενος* O, corr. U 2 *εἰπεῖν—5 πλείονα* hab. etiam Exc. de sent. 2, p. 65 4 *μετὰ τὴν νίκην*, quod post *Ῥωμαίων* habet Z, non O, eclogarii, non Appiani videtur *πολὺ* Z, om. O 5 *λαβινίῳ* A, *λαβίνῳ* N(X), corr. Urs., cf. ad p. 39, 24 *κορουκάνιος* O 7 *περὶ—10 στρατηγῶν* hab. etiam Exc. de sent. 3, p. 65 13 *ὑπὸ λείας* A (sed in ὁ suprascripta littera υ simillima), *ὑπουλείας* N(X) 15 *εἰς* N 17 *λῦσαι* ci. Schw. 22 *τὸν*—p. 41, 18 *Πύρρος* hab. etiam Exc. de sent. 4, p. 65

---

2 cf. Plut. Pyrrh. 19, 7; Cass. Dion. fr. 40, 28; Flor. 1, 13, 19 5 Ti. Coruncanius, cf. Münzer, RE 4 p. 1663 n. 3 8 cf. Plut. Pyrrh. 19, 6; Iustin. 18, 2, 10; Flor. 1, 13, 20; Eutrop. 2, 13, 3 22 sq. *τὸν—ἡγοῦμ.*] cf. Dionys. 19, 13, 1; Münzer, RE 6 p. 1934

μέγα δύνασθαι καὶ δεινῶς πένεσθαι καθωμίλει, λέγων, 280 a.C.
εἰ πράξειεν αὐτῷ τὰς διαλύσεις, ὑποστράτηγον καὶ
κοινωνὸν τῶν παρόντων ἀγαθῶν ἀπάξειν ἐς Ἤπειρον· χρή-
ματά τε αὐτὸν λαβεῖν ἐντεῦθεν ἤδη παρεκάλει, πρόφασιν
ὡς δώσοντα τοῖς τὴν εἰρήνην ἐργασομένοις. ἐπιγελάσας δ' 13
ὁ Φαβρίκιος περὶ μὲν τῶν κοινῶν οὐδ' ἀπεκρίνατο, "τὴν
δ' ἐμήν", ἔφη, "παρρησίαν οὔτε τῶν σῶν φίλων οὐδεὶς οὔτε
αὐτὸς οἴσεις σύ, ὦ βασιλεῦ, καὶ τὴν πενίαν τὴν ἐμαυτοῦ
μακαρίζω μᾶλλον ἢ τὸν τῶν τυράννων πλοῦτον ὁμοῦ καὶ
φόβον." οἱ δὲ οὐχ οὕτω φασὶν αὐτὸν εἰπεῖν, ἀλλ' ὅτι "μου 14
τῆς φύσεως Ἠπειρῶται ⟨πεῖραν⟩ λαβόντες ἐμὲ σοῦ
προθήσουσι." ὁποτέρως δ' οὖν ἀπεκρίνατο, θαυμάσας 15
αὐτὸν τοῦ φρονήματος ὁ Πύρρος ἑτέραν ὁδὸν ἐς τὰς
διαλλαγὰς ἐπενόει καὶ τοὺς αἰχμαλώτους ἐς τῶν Κρονίων
τὴν ἑορτὴν ἔπεμπεν ἄνευ φυλάκων, ἐφ' ᾧ, δεχομένης
μὲν τῆς πόλεως, ἃ [ὁ Πύρρος] προτείνει, μένειν καὶ τῆς
αἰχμαλωσίας ἀπολελύσθαι, μὴ δεχομένης δὲ ἑορτάσαντας
ἐπανήκειν ἐς αὐτόν. τούτους ἡ βουλὴ πάνυ παρακαλοῦντας 16
καὶ ἐνάγοντας ἐς τὰς διαλύσεις ἐκέλευσεν ἑορτάσαντας
Πύρρῳ παραδοῦναι σφᾶς αὐτοὺς ἐν ἡμέρᾳ ῥητῇ καὶ
θάνατον ἐπέταξε τοῖς ἀπολειφθεῖσι τῆς ἡμέρας. οἱ δὲ
αὐτὴν ἅπαντες ἐφύλαξαν, καὶ Πύρρῳ πολεμητέα πάντως
αὖθις ἐδόκει. Exc. de leg. gent. 3, p. 520.

11 ὅτι τὸν Πύρρον ἤδη μὲν τὰ Ῥωμαίων κατέπλησσεν, ἐτά- 1 □
ρασσε δὲ καὶ τὰ ἐν Μολοσσοῖς θορυβούμενα, Ἀγαθοκλῆς 279 a.C.

---

3 ἀπάξειν A Z, ἀπάγειν N, ab U, ut videtur, corr. 4 λαβεῖν Z (Urs. de coni.), λαθεῖν O 5 ἐργασομένοις O Z, ἐργασαμένοις vulgo δ' Z, om. O, de coni. add. Schw. 6 sq. τὴν δ' ἐμήν Z, τὴν δὲ μὴν vel τὴν δὲ ἐμήν O 10 οὐχ et ἀλλ' om. Z, quod non scribae, sed eclogario imputandum εἰπεῖν Z, om. O 11 ⟨πεῖραν⟩ add. Roos e Plut. Pyrrh. 20, 9, λαβόντες Z, μεταλαβόντες O 12 προθήσουσιν Schw., προσθήσουσι O, προθήσομαι in Z legit Mercati 16 [ὁ Πύρρος] del. Zerdik p. 52, qui etiam ἅ⟨περ⟩ ὁ Πύρρος proposuit 17 ἀπολελῆσθαι A, ἀπολελύσεσθαι ci. Vk. 21 sq. δὲ καὶ αὐτὴν N(X)

---

14 sq. sunt Saturnalia 24 ἤδη] post pugnam apud Ausculum

289 a.C. τε, ἄρχων Σικελίας, ἄρτι ἐτεθνήκει, οὗ θυγατέρα Λάνασσαν ἔχων ὁ Πύρρος ἐν ταῖς γυναιξὶ τὴν νῆσον ⟨ὡς⟩ οἰκείαν ἀντὶ 279 a.C. τῆς Ἰταλίας περιεβλέπετο. ᾤκνει δ' ὅμως ἔτι τοὺς ἐπι-
2 καλέσαντας ἄνευ τινὸς εἰρήνης καταλιπεῖν. ἄσμενος οὖν τῆς προφάσεως τῆς περὶ τὸν αὐτόμολον ἐπιβὰς ἐμαρτύρει τοῖς ὑπάτοις καὶ Κινέαν ἔπεμπεν ἐς Ῥώμην χάριν ὁμολογήσοντα τῆς σωτηρίας τοῦ βασιλέως καὶ τοὺς αἰχμαλώτους
3 ἀμοιβὴν ἄγοντα εἰρήνην τε, ὅπῃ δύναιτο, πράξοντα. δῶρα δ' ὁ Κινέας ἔφερε πολλὰ μὲν ἀνδράσι, πολλὰ δὲ γυναικῶν, φιλοχρήματον καὶ φιλόδωρον εἶναι τὴν πόλιν πυθόμενος
4 καὶ τὰς γυναῖκας ἰσχύειν παρὰ Ῥωμαίοις ἐκ παλαιοῦ. οἱ δὲ περὶ μὲν τῶν δώρων ἐνεκελεύσαντο ἀλλήλοις, καί φασιν οὐδένα λαβεῖν οὐδὲν οὔτε ἄνδρα οὔτε γυναῖκα, ἀπεκρίναντο δ' αὐτῷ, καθὰ καὶ πρότερον, ἀπελθόντα Πύρρον ἐξ Ἰταλίας πρεσβεύειν πρὸς αὐτοὺς ἄνευ δώρων·
5 ἀπορήσειν γὰρ οὐδενὸς τῶν δικαίων. τοὺς δὲ πρέσβεις καὶ αὐτοὶ πολυτελῶς ἐξένιζον καὶ Πύρρῳ τοὺς Ταραντίνων καὶ τῶν ἄλλων αὐτοῦ συμμάχων αἰχμαλώτους ἀντέ-
6 πεμπον. ὁ μὲν δὴ Πύρρος ἐπὶ τούτοις ἐς Σικελίαν διέπλει 278 a.C. μετά τε τῶν ἐλεφάντων καὶ ὀκτακισχιλίων ⟨πεζῶν καὶ . . .⟩ ἱππέων, ὑποσχόμενος τοῖς συμμάχοις ἐκ Σικελίας ἐπανήξειν ἐς τὴν Ἰταλίαν. καὶ ἐπανῆλθεν ἔτει τρίτῳ, Καρχη- 276 a.C. δονίων αὐτὸν ἐξελασάντων ἐκ Σικελίας. Exc. de leg. gent. 4, p. 523.

1 ὅτι Πύρρος μετὰ τὴν μάχην καὶ τὰς πρὸς Ῥωμαίους 12
278 a.C. συνθήκας ἐς Σικελίαν διέπλει, ὑποσχόμενος τοῖς συμμάχοις ἐκ Σικελίας ἐπανήξειν ἐς Ἰταλίαν. καὶ ἐπανῆλθεν ἔτει

---

1 λάνειαν O, corr. Schw., cf. Stähelin, RE 12 p. 617 n. 2 2 ⟨ὡς⟩ add. Mend. post οἰκείαν repetunt ἔχων ὁ πύρρος O 3 ὅποι O, corr. Schw. 9 γυναιξὶ U 20 lacunam significavit Schw.; equitum, non peditum, numerum intercidisse intellexit Niebuhr, Röm. Gesch. 3 p. 598 21 ὑποσχομένοις O, corr. U (ὑποσχόμενος l. 26 P) 23 αὐτῶν O, corr. U (αὐτὸν p. 43, 1 P) 25 sq. μετὰ—συνθήκας eclogarii sunt, cf. l. 19

---

5 αὐτόμολον] cf. Münzer, RE 6 p. 1935

276 a.C.

*τρίτῳ, Καρχηδονίων αὐτὸν ἐξελασάντων ἐκ Σικελίας, ἤδη
καὶ τοῖς Σικελιώταις βαρὺν ἐπί τε ξενίαις καὶ χορηγίαις
καὶ φρουραῖς καὶ εἰσφοραῖς γενόμενον. ὁ μὲν δὴ πλούσιος* 2
*ἐκ τῶνδε γεγονὼς ἐς τὸ Ῥήγιον διέπλει ναυσὶ καταφράκτοις
δέκα καὶ ρ', φορτίσι δὲ καὶ ὁλκάσι πολὺ πλείοσιν. οἱ δὲ
Καρχηδόνιοι διαναυμαχήσαντες αὐτῷ κατέδυσαν ναῦς ο'
καὶ τὰς λοιπὰς ἄπλους ἐποίησαν πλὴν ιβ' μόνων. αἷς* 3
*ὁ Πύρρος διαφυγὼν ἐτίνυτο Λοκροὺς τοὺς Ἐπιζεφυρίους,
ὅτι φρουρὰν αὐτοῦ καὶ τὸν φρούραρχον αὐτῆς, ὑβρί-
σαντας ἐς αὐτούς, ἀνῃρήκεσαν. ὠμῶς δ' αὐτοὺς καὶ* 4
*πικρῶς κτείνων τε καὶ συλῶν ὁ Πύρρος οὐδὲ τῶν ἀνα-
θημάτων τῆς Φερσεφόνης ἀπέσχετο, ἐπισκώψας τὴν
ἄκαιρον εὐσέβειαν εἶναι δεισιδαιμονίαν, τὸ δὲ συλλέξαι
πλοῦτον ἄπονον εὐβουλίαν. ἀναχθέντα δ' αὐτὸν μετὰ* 5
*τῶν σύλων χειμὼν ὑπέλαβε καὶ τῶν νεῶν τὰς μὲν
κατέδυσε καὶ διέφθειρεν αὐτοῖς ἀνδράσι, τὰς δ' ἐς τὴν γῆν
ἐξέρριψε, τὰ δὲ ἱερὰ πάντα σῶα ὁ κλύδων ἐς τοὺς Λοκρῶν
λιμένας ἐπανήγαγεν, ὥστε καὶ Πύρρον ὀψὲ τῆς ἀσεβείας* 6
*αἰσθόμενον ἀναθεῖναί τε αὐτὰ ἐς τὸ ἱερὸν τῇ Φερσεφόνῃ
καὶ θυσίαις ἱλάσκεσθαι τὴν θεὸν πολλαῖς. τῶν δὲ ἱερῶν
οὐκ ἀπαντώντων ἔτι μᾶλλον ἐξεμαίνετο καὶ τοὺς περὶ
τῆς ἱεροσυλίας αὐτῷ συμβουλεύσαντας ἢ λέγοντι συν-
θεμένους ἢ διακονησαμένους τὸ ἔργον ἔκτεινεν. ὁ μὲν
δὴ Πύρρος οὕτως ἐπεπράχει κακῶς.* Exc. de virt. 8, p. 220.

---

9 sq. *ὑβρίσαντες* P, corr. Schw. 11 *συλῶν—14 εὐβουλίαν* hab. etiam Exc. de sent. 5, p. 66 et Suid. v. *δεισιδαιμονία*, de qua glossa cf. De Boor, Byz. Zeitschr. 21 (1912) p. 393 12 *φερσεφόνης* Suidae codd. optimi et (Annib. § 231) V, *περσεφ.* (etiam l. 19) P, om. Z, cf. Riemann, Rev. de philol. 5 (1881) p. 161 sq. 13 *εὐσέβειαν* PZ, *θεοσέβεια* Suid. (qui haec oratione directa dedit) 19 *Φερσ.*] v. ad l. 12 24 an *ἐπεπράγει*? cf. Cobet, Observ. in Dionys. (1877) p. 184 sq.

---

14 sqq. cf. Liv. 29, 18, 2—6; Diod. 27, 4, 3; Dionys. 20, 9, 10; Val. Max. 1, 1, ext. 1; Cass. Dion. fr. 40, 48

ΕΚ ΤΗΣ ΚΕΛΤΙΚΗΣ

1 390 a.C. (Epitome). *Κελτοὶ Ῥωμαίοις ἐπεχείρησαν πρῶτοι καὶ τὴν Ῥώμην εἷλον ἄνευ τοῦ Καπιτωλίου καὶ ἐμπεπρήκασι. Κάμιλλος δὲ αὐτοὺς ἐνίκησε καὶ ἐξήλασε καὶ μετὰ χρόνον* 367 a.C. *ἐπελθόντας αὖθις ἐνίκησε καὶ ἐθριάμβευσεν ἀπ' αὐτῶν, ὀγδοήκοντα γεγονὼς ἔτη.*

2 361 a.C. *καὶ τρίτη δὲ Κελτῶν στρατιὰ ἐμβέβληκεν ἐς τὴν Ἰταλίαν, ἣν καὶ αὐτὴν οἱ Ῥωμαῖοι διεφθάρκασιν ὑφ' ἡγεμόνι Τίτῳ Κοϊντίῳ.*

3 358 a.C. *μετὰ δὲ ταῦτα Βοιοί, Κελτικὸν ἔθνος θηριωδέστατον, ἐπῆλθεν Ῥωμαίοις, καὶ αὐτοῖς Γάιος Σουλπίκιος δικτάτωρ μετὰ στρατιᾶς ἀπήντα, ὅς τις καὶ στρατηγήματι τοιούτῳ χρήσασθαι λέγεται· ἐκέλευσε γὰρ τοὺς ἐπὶ τοῦ μετώπου τεταγμένους ἐξακοντίσαντας ὁμοῦ συγκαθίσαι τάχιστα, μέχρι βάλωσιν οἱ δεύτεροι καὶ τρίτοι καὶ τέταρτοι· τοὺς δ' ἀφιέντας αἰεὶ συνίζειν, ἵνα μὴ κατ' αὐτῶν ἐνεχθείη τὰ δόρατα· βαλόντων δὲ τῶν ὑστάτων ἀναπηδᾶν ἅπαντας ὁμοῦ καὶ σὺν βοῇ τάχιστα εἰς χεῖρας ἰέναι· καταπλήξειν γὰρ ὧδε τοὺς πολεμίους τοσῶνδε δοράτων ἄφεσιν καὶ ἐπ' αὐτῇ ταχεῖαν ἐπιχείρησιν. τὰ δὲ δόρατα ἦν οὐκ*

---

in epitome Celticae (p. 44, 1—48, 9) V = Vatic. gr. 141
1 *ἐκ τῶν ἀππιανοῦ κελτικῶν* epitome inscribitur in V
9 *κοΐντῳ* V, corr. Fabricius ad Oros. 3, 6   16 *ἀφέντας* Schw., sed cf. Berg, Diss. p. 35   20 sq. *οὐκ* ⟨*ἀπ*⟩*εοικότα* Lipsius et Musgr., sed cf. Koechly, Opusc. philol. 2 p. 338 adn.

---

2 ad § 1 cf. Celt. fr. 2—8   4 M. Furius Camillus, cf. Münzer, RE 7 p. 331   5 *αὖθις*] cf. Beloch, Röm. Gesch. p. 341   7 ad § 2 cf. Celt. fr. 9   9 T. Quinctius Pennus Capitolinus Crispinus, cf. F. Bandel, Die röm. Diktaturen (Diss. Vratislav. 1910) p. 56; Beloch, Röm. Gesch. p. 69   11 C. Sulpicius Peticus, cf. Bandel l. c., p. 58; Münzer, RE, 2. Reihe, 4 p. 817; Beloch, Röm. Gesch. p. 138   12 *τοιούτῳ*] aliter Liv. 7, 14, 6—15, 7; Frontin. Strat. 2, 4, 5; cf. Ed. Meyer, Kl. Schr. 2 p. 221 adn. 2

ἐοικότα ἀκοντίοις, ἃ Ῥωμαῖοι καλοῦσιν ὑσσούς, ξύλου τετραγώνου τὸ ἥμισυ καὶ τὸ ἄλλο σιδήρου, τετραγώνου καὶ τοῦδε καὶ μαλακοῦ χωρίς γε τῆς αἰχμῆς. καὶ οἱ Βοιοὶ οὖν ὑπὸ Ῥωμαίων τότε ἐφθάρησαν πανστρατιᾷ. 358 a.C.

2M.) *ἄλλους δὲ πάλιν Κελτοὺς ἐνίκα Ποπίλλιος, καὶ μετ' ἐκεῖνον τοὺς αὐτοὺς Κάμιλλος, ὁ τοῦ Καμίλλου υἱός.* 4 350 a.C. 349 a.C.

ἔστησε δὲ κατὰ Κελτῶν καὶ Παῦλος Αἰμίλιος τρόπαια. 225 a.C.

πρὸ δὲ τῶν τοῦ Μαρίου ὑπατειῶν πλεῖστόν τι καὶ μαχιμώτατον τῇ τε ἡλικίᾳ μάλιστα φοβερώτατον χρῆμα Κελτῶν ἐς τὴν Ἰταλίαν τε καὶ Γαλατίαν εἰσέβαλε καί τινας ὑπάτους Ῥωμαίων ἐνίκησε καὶ στρατόπεδα κατέκοψεν· ἐφ' οὓς ὁ Μάριος ἀποσταλεὶς ἅπαντας διέφθειρε. 5 102 et 101 a.C.

τελευταῖα δὲ καὶ μέγιστα τῶν ἐς Γαλάτας Ῥωμαίοις πεπραγμένων ἐστὶ τὰ ὑπὸ Γαΐῳ Καίσαρι στρατηγοῦντι γενόμενα· μυριάσι τε γὰρ ἀνδρῶν ἀγρίων ἐν τοῖς δέκα ἔτεσιν, ἐν οἷς ἐστρατήγησεν, εἰς χεῖρας ἦλθον, εἴ τις ὑφ' ἓν τὰ μέρη συναγάγοι, τετρακοσίων πλείοσιν καὶ τούτων ἑκατὸν μὲν ἐζώγρησαν, ἑκατὸν δ' ἐν τῷ πόνῳ κατέκανον, ἔθνη δὲ τετρακόσια καὶ πόλεις ὑπὲρ ὀκτακοσίας, τὰ μὲν ἀφιστάμενα σφῶν, τὰ δὲ προσεπιλαμβάνοντες, ἐκρατύναντο. 6 58—49 a.C.

---

1 ⟨*ἀλλ'*⟩ *ἃ* Koechly, bene quod ad sensum 3 *τοῦδε* Lipsius, *τόδε* V 7 *Παῦλος*] *Πάππος* Schw., v. infra 11 *τε καὶ* Mend. (quod in V legisse sibi visus erat), *τὴν καὶ* V

---

1 *ὑσσούς*] cf. Caes. B. Gall. 1, 25, 2—4; Arr., Acies c. Alanos 17 extr., Couissin, Les armes romaines p. 281 5 M. Popilius Laenas, cf. Liv. 7, 23 sq.; Beloch, Röm. Gesch. p. 137 6 L. Furius M. f. Camillus, cf. Celt. fr. 10; Liv. 7, 25 sq.; Münzer, RE 7 p. 322 n. 41; post haec epitomator omisit, quae narrantur fr. 11 7 L. Aemilius Papus, cf. Klebs, RE 1 p. 575 n. 108; *Παῦλος* error Appiani 9 epitomator ordinem Appiani confudit, nam in opere integro ea, quae de Fabio Maximo narravit (Epit. § 7), praecedebant narrationem rerum a Mario et a Caesare gestarum (Epit. § 5 et 6), cf. Celt. fr. 12 et 13, quae sunt no. 6 et 7 excerptorum de leg. gent. et hoc igitur ordine in App. legebantur 11 sq. cf. Celt. fr. 13 18 cf. Celt. fr. 14 16—20 cf. Plut. Caes. 15 extr.

121 a.C.
7 πρὸ δὲ τοῦ Μαρίου καὶ Φάβιος Μάξιμος ὁ Αἰμιλιανός, ὀλίγην κομιδῇ στρατιὰν ἔχων, ἐπολέμησε τοῖς Κελτοῖς καὶ δώδεκα μυριάδας αὐτῶν ἐν μιᾷ μάχῃ κατέκανε, πεντεκαίδεκα μόνους τῶν ἰδίων ἀποβαλών· καὶ ταῦτα μέντοι ἔπραξε πιεζόμενος ὑπὸ τραύματος ὑπογύου καὶ τὰ τάγματα ἐπιὼν καὶ παραθαρρύνων καὶ διδάσκων, ὅπως τοῖς βαρβάροις πολεμητέον, τὰ μὲν ἐπ' ἀπήνης φερόμενος, τὰ δὲ καὶ βάδην χειραγωγούμενος.

8 Καῖσαρ δὲ πολεμήσας αὐτοῖς πρῶτον μὲν Ἐλουητίους (3 M.)
58 a.C. καὶ Τιγυρίους, ἀμφὶ τὰς εἴκοσι μυριάδας ὄντας, ἐνίκησεν.
107 a.C. οἱ Τιγύριοι δ' αὐτῶν χρόνῳ ἔμπροσθεν Πίσωνος καὶ Κασσίου τινὰ στρατὸν ἑλόντες ὑπὸ ζυγὸν ἐξεπεπόμφεσαν,
□ ὡς ἐν χρονικαῖς συντάξεσι δοκεῖ Παύλῳ τῷ Κλαυδίῳ.
58 a.C. τοὺς μὲν οὖν Τιγυρίους ὑποστράτηγος αὐτοῦ Λαβιηνὸς ἐνίκησε, τοὺς δὲ ἄλλους ὁ Καῖσαρ, καὶ Τρικούρους
9 ἀμύνοντας σφίσιν, ἔπειτα τοὺς μετ' Ἀριοβίστου Γερμανούς, οἳ καὶ τὰ μεγέθη μείζους τῶν μεγίστων ὑπῆρχον καὶ τὸ ἦθος ἄγριοι καὶ τὴν τόλμαν θρασύτατοι καὶ θανάτου καταφρονηταὶ δι' ἐλπίδα ἀναβιώσεως, καὶ κρύος ὁμοίως ἔφερον θάλπει καὶ πόᾳ ἐχρῶντο παρὰ τὰς

1 ὁ τοῦ Αἰμιλιανοῦ rescribebat Schw., v. infra 13 Παύλῳ] Κοΐντῳ vel Κουαδριγαρίῳ Schw., v. infra 15 *Tricurios* C, unde Τρικουρίους vel Τρικορίους ci. Schw. 20 παρὰ Schw., περὶ V

1 Q. Fabius Q. Aemiliani f. Maximus Allobrogicus, cf. Münzer, RE 6 p. 1794 n. 110 2 ἐπολέμησε] cf. Münzer, RE 5 p. 1322 sqq. 3 δώδεκα μυρ.] *milia CXX* Liv. Epit. 61; CXXX Plin. N. H. 7, 166 9 ad § 8 cf. Celt. fr. 15; Täubler, Bellum Helveticum (1924); Klotz, N. Jahrb. f. kl. Alt. 35 (1915) p. 609 10 *Tigurini* Caesar ceterique εἴκοσι μυρ.] cf. Müller, Klio 9 (1909) p. 69 11 L. Calpurnius Piso Caesoninus, consul a. 112, a. 107 legatus L. Cassii, cf. Caes. B. Gall. 1, 12, 5 sqq.; Münzer, RE 3 p. 1387 n. 87 12 L. Cassius Longinus, consul a. 107, cf. Münzer, RE 3 p. 1738 n. 62 13 Παύλῳ τῷ Κλαυδίῳ] cf. Peter, Hist. Rom. Rel. 1² p. CCXXXVIII; Niese, RE 3 p. 2860 extr.; Schanz, Gesch. d. röm. Lit. 1, 2³ p. 105 15 Τρικούρους] de his ceteri silent 16 ad § 9 cf. Celt. fr. 16 et 17 17–p. 47, 4 cf. Cass. Dion. 38, 35, 2; 47, 5

58 a.C. ἀπορίας τροφῇ, καὶ ὁ ἵππος ξύλοις. ἦσαν δέ, ὡς ἔοικεν, οὐ φερέπονοι ἐν ταῖς μάχαις οὐδὲ λογισμῷ ⟨ἢ⟩ καὶ ἐπιστήμῃ τινί, ἀλλὰ θυμῷ χρώμενοι καθάπερ θηρία· διὸ καὶ ὑπὸ τῆς Ῥωμαίων ἐπιστήμης καὶ φερεπονίας ἡσσῶντο. οἱ μὲν γὰρ μετὰ ὁρμῆς βαρυτάτης ἐπεπήδων αὐτοῖς καὶ ὅλην ὁμοῦ τὴν φάλαγγα ἀνεώθουν, Ῥωμαῖοι δ' ὑπέμενον ἐν τάξει καὶ κατεστρατήγουν αὐτοὺς καὶ ὀκτακισμυρίους αὐτῶν τελευτῶντες ἀπέκτειναν.

(4 M.) μετὰ τούτους ὁ Καῖσαρ τοῖς καλουμένοις Βέλγαις 10
ἐπιπεσών, ποταμόν τινα περῶσι, τοσούτους ἀπέκτεινεν 57 a.C.
ὡς τὸν ποταμὸν γεφυρωθέντα τοῖς σώμασι περᾶσαι.
Νέρβιοι δὲ αὐτὸν ἐτρέψαντο, ἄρτι στρατόπεδον ἐξ ὁδοι- 11
πορίας κατασκευάζοντι αἰφνιδίως ἐπιπεσόντες, καὶ παμπόλλους ἐφόνευσαν, τοὺς δὲ ταξιάρχους καὶ λοχαγοὺς ἅπαντας· καὶ αὐτὸν ἐκεῖνον εἰς λόφον τινὰ μετὰ τῶν ὑπασπιστῶν πεφευγότα περιέσχον κύκλῳ, ὑπὸ δὲ τοῦ δεκάτου τάγματος αὐτοῖς ἐξόπισθεν ἐπιπεσόντος ἐφθάρησαν, ἑξακισμύριοι ὄντες. ἦσαν δὲ τῶν Κίμβρων καὶ Τευτόνων ἀπόγονοι.

ἐκράτησε καὶ Ἀλλοβρίγων ὁ Καῖσαρ. 56 a.C.

Οὐσιπετῶν δὲ καὶ Ταγχαρέων τεσσαράκοντα μυριάδες, 12
στρατεύσιμοί τε καὶ ἀστράτευτοι, συνεκόπησαν. Σού- 55 a.C.
καμβροι δὲ πεντακοσίοις ἱππεῦσι τοὺς πεντακισχιλίους

1 ξύλοις] ὕλαις ci. Schw. 2 ⟨ἢ⟩ καὶ Roos, καὶ V, ἢ Schw. 14 ταξιάρχους maluit Mend., ταξιάρ^χ V, ταξιάρχας vulgo 20 δὲ καὶ i, δὲ om. O ἀλλοβρίγγων V, corr. Schw. 21 οἱ συπετῶν δὲ καὶ ταυχαρέων V, corr. Schw., cf. ad p. 55, 17

7 ὀκτακισμ.] cf. Plut. Caes. 19 extr. 10 ποταμόν τινα] Axonam 11 γεφυρ.] cf. Caes. B. Gall. 2, 10, 3 19 ἀπόγονοι] de Aduaticis hoc narrant Caes. B. Gall. 2, 29, 4; Cass. Dio 39, 4, 1 20 Ἀλλοβρίγων] cave ne de Allobrogibus inter Rhodanum et Isaram habitantibus agi putes, cf. Holder, Altkeltischer Sprachschatz 1 p. 96 et v. ad Celt. fr. 17 a 21 ad § 12 cf. Celt. fr. 18 22 Σούκαμβροι] errore epitomatoris pro Usipetibus et Tencteris, cf. Celt. fr. 18, 1; de Sugambris cf. Caes. B. Gall. 4, 16—19; Plut. Caes. 22 extr.; Cass. Dion. 39, 48, 3—5 23 πεντακοσίοις] ὀκτακοσίοις Celt. fr. 18, 1

55 a.C. ἱππεῖς τοῦ Καίσαρος ἔτρεψαν, ἐξαίφνης ἐπιπεσόντες, καὶ δίκην ἔδοσαν ἡττηθέντες μετὰ ταῦτα.

13 ἐπέρασε καὶ τὸν Ῥῆνον πρῶτος Ῥωμαίων ὁ Καῖσαρ (5 M.) καὶ ἐς τὴν Βρεττανίδα νῆσον, ἠπείρου τε μείζονα οὖσαν μεγίστης καὶ τοῖς τῇδε ἀνθρώποις ἄγνωστον ἔτι. ἐπέρασε δὲ κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἀμπώτεως· ἄρτι γὰρ τὸ πάθος ἥπτετο τῆς θαλάσσης, καὶ ὁ στόλος ἐσαλεύετο, ἠρέμα πρῶτον, εἶτα ὀξύτερον, μέχρι σὺν βιαίῳ τάχει διέπλευσεν ὁ Καῖσαρ ἐς τὴν Βρεττανίαν.

1 ὅτι Ὀλυμπιάδων τοῖς Ἕλλησιν ζʹ καὶ ϙʹ γεγενημένων, 2 τῆς γῆς τῶν Κελτῶν οὐκ ἀρκούσης αὐτοῖς διὰ τὸ πλῆθος, ἀνίσταται μοῖρα Κελτῶν τῶν ἀμφὶ τὸν Ῥῆνον ἱκανὴ κατὰ ζήτησιν ἑτέρας γῆς· οἳ τό τε Ἄλπειον ὄρος ὑπερέβησαν 390 a.C. καὶ Κλουσίνοις εὐδαίμονα γῆν ἔχουσι Τυρρηνῶν ἐπολέμουν. 2 οὐ πάλαι δὲ οἱ Κλουσῖνοι Ῥωμαίοις ἔνσπονδοι γεγονότες ἐπ' αὐτοὺς κατέφυγον. καὶ οἱ Ῥωμαῖοι πρέσβεις συνέπεμψαν αὐτοῖς Φαβίους τρεῖς, οἳ τοῖς Κελτοῖς ἔμελλον προαγορεύσειν ἀνίστασθαι τῆς γῆς, ὡς Ῥωμαίων φίλης, 3 καὶ ἀπειλήσειν ἀπειθοῦσιν. ἀποκριναμένων δὲ τῶν Κελτῶν, ὅτι ἀνθρώπων οὐδένα δεδίασιν οὔτε ἀπειλοῦντα σφίσιν οὔτε πολεμοῦντα, χρῄζοντες δὲ γῆς οὔπω τὰ Ῥωμαίων πολυπραγμονοῦσιν, οἱ πρέσβεις οἱ Φάβιοι τοὺς

---

10 ὀλύμπια—γεγενημένα O, corr. Schw. 13 ἄλπιον O, corr. Bk. 18 προσαγορεύειν O, προαγορεύειν U, προαγορεύσειν Mend. 19 ὑποκριναμένων O, corr. Schw. 22 φαβίου O, corr. U

---

2 sq. cf. Celt. fr. 19 5 τοῖς τῇδε—ἔτι] cf. Caes. B. Gall. 4, 20, 2—4 6 κατὰ τὸν καιρὸν cet.] de his silent Caes. B. Gall. 4, 23; Plut. Caes. 23; Cass. Dio 39, 51, 1 10 Ὀλυμπ.—γεγενημένων] κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ὀγδόης καὶ ἐνενηκοστῆς ὀλυμπιάδος (a. 388/7) Dionys. 1, 74, 4; cf. Ed. Meyer, Gesch. d. Alt. 5 p. 152; Leuze, Röm. Jahrz. p. 313; Niese, RE 7 p. 617 11 οὐκ ἀρκ.] cf. Plut. Cam. 15, 1 13—p. 49, 26 cf. Schwegler 3 p. 234; Mommsen, Röm. Forsch. 2 p. 303, 4; De Sanctis 2 p. 166; Pais 3 p. 1 17 Φαβίους τρεῖς] cf. Münzer, RE 6 p. 1751

Κλουσίνους ἐνῆγον ἐπιθέσθαι τοῖς Κελτοῖς, τὴν χώραν 330 a. C
λεηλατοῦσιν ἀπερισκέπτως. καὶ συνεκδημοῦντες αὐτοῖς 4
ἀναιροῦσι τῶν Κελτῶν πολὺ πλῆθος ἐν προνομῇ· καὶ τὸν
ἡγούμενον ἐκείνου τοῦ μέρους αὐτὸς ὁ Ῥωμαίων πρεσβευτὴς
Κόιντος Φάβιος ἀνεῖλέ τε καὶ ἐσκύλευε καὶ τὰ ὅπλα φορῶν
ἐπανῆλθεν ἐς Κλούσιον. Exc. de leg. Rom. 4, p. 70.

3 *ὅτι ὁ τῶν Κελτῶν βασιλεὺς Βρέννος, τῶν Φαβίων τῶν* 1
Ῥωμαίων πολλοὺς ἀνελόντων Κελτῶν, μὴ δεξάμενος τοὺς
Ῥωμαίων πρέσβεις, ἐπὶ τούτοις πρέσβεις ἐπιλεξάμενος
ἐς κατάπληξιν, οἳ Κελτῶν ἁπάντων μεγάλων τὰ σώματα
ὄντων ὑπερέβαλλον, ἐξέπεμπεν ἐς Ῥώμην, αἰτιώμενος τοὺς
Φαβίους, ὅτι πρεσβεύοντες παρὰ τοὺς κοινοὺς νόμους
ἐπολέμησαν, ᾔτει τε τοὺς ἄνδρας ἐς δίκην ἐκδότους οἱ
γενέσθαι, εἰ μὴ θέλουσι Ῥωμαῖοι κοινὸν αὐτῶν εἶναι τὸ
ἔργον. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι συνεγίνωσκον μὲν τοὺς Φαβίους 2
ἁμαρτεῖν, αἰδοῖ δὲ οἴκου διαφέροντος χρήματα τοὺς
Κελτοὺς πράξασθαι παρὰ σφῶν παρεκάλουν. οὐ πει- 3
θομένων δὲ χειροτονοῦσι τοὺς Φαβίους ἐπὶ τὴν ἐτήσιον
ἀρχὴν χιλιάρχους καὶ τοῖς πρεσβεύουσι τῶν Κελτῶν
ἔφασαν οὐ δύνασθαι νῦν οὐδὲν ἐς τοὺς Φαβίους ἄρχοντας
ἤδη, τοῦ δὲ ἐπιόντος ἔτους ἥκειν αὐτούς, ἂν ἔτι μηνίωσιν,
ἐκέλευον. Βρέννος δὲ καὶ ὅσοι Κελτῶν ἦσαν ὑπ' ἐκείνῳ, 4
νομίσαντες ὑβρίσθαι καὶ χαλεπῶς ἐνεγκόντες, ἐς τοὺς
ἄλλους Κελτοὺς περιέπεμπον, ἀξιοῦντες αὐτοὺς συνεφ-
άψασθαι τοῦδε τοῦ πολέμου. καὶ πολλῶν ἀφικομένων
ἄραντες ἤλαυνον ἐπὶ τὴν Ῥώμην. Exc. de leg. gent. 5, p. 523.

4 *ὁ δὲ ὑφίσταται γράμματα διοίσειν διὰ τῶν ἐχθρῶν ἐς τὸ Καπιτώλιον.* Suid. v. *ὑφίσταται.*

---

1 *κλουσσινούς* E, *κλοσσινούς* reliqui *ἀνῆγον* V 5 *κόιντος* U, *κύτος* O *ἐσκύλευσε* Bk., sed cf. Kratt p. 25 13 *ἤτησε* (sic) N 17 sq. *πειθομένους* O, corr. U 21 *μὴν ἰῶσιν* O, *μηνιῶσιν* U, corr. Bk.

---

5 Q. Fabius Ambustus, cf. Münzer, RE 6 p. 1756 n. 48
27 ὃ δὲ] Pontius Cominius, cf. Mommsen, Röm. Forsch. 2 p. 322 sqq.

390 a. C.
1 ὅτι ὁ Καιδίκιος γράμμα φέρων ἀπὸ τῆς βουλῆς περὶ τῆς 5
ὑπάτου ἀρχῆς παρεκάλει τὸν Κάμιλλον μηδὲν ἐν τῷ
παρόντι μηνῖσαι τῇ πατρίδι τῆς ζημίας. ὁ δὲ ἐπισχὼν
2 αὐτὸν ἔτι λέγοντα εἶπεν· "οὐκ ἂν εὐξάμην ἐπιποθῆσαί με
Ῥωμαίους, εἰ τοιαύτην ἤλπισα τὴν ἐπιπόθησιν αὐτοῖς
ἔσεσθαι. νῦν δὲ δικαιοτέραν εὐχὴν εὔχομαι, γενέσθαι τῇ
πατρίδι χρήσιμος ἐς τοσοῦτον ἀγαθοῦ, ἐς ὅσον κακοῦ
περιελήλυθεν." Exc. de virt. 9, p. 221.

1 ὅτι Κελτοὶ μηδεμιᾷ μηχανῇ δυνηθέντες ἐπιβῆναι τῆς 6
ἀκροπόλεως ἠρέμουν ὡς λιμῷ τοὺς ἔνδον παραστησόμενοι.
καί τις ἀπὸ τοῦ Καπιτωλίου κατέβαινεν ἱερεύς, ὄνομα
Δόρσων, ἐπὶ ἐτήσιον δή τινα ἱερουργίαν ἐς τὸν τῆς Ἑστίας
2 νεὼν στέλλων τὰ ἱερὰ διὰ τῶν πολεμίων εὐσταθῶς· τὸν
δὲ νεὼν ἐμπεπρησμένον ἰδὼν ἔθυσεν ἐπὶ τοῦ συνήθους
τόπου καὶ ἐπανῆλθεν αὖθις διὰ τῶν πολεμίων αἰδεσθέντων
ἢ καταπλαγέντων αὐτοῦ τὴν τόλμαν ἢ τὴν εὐσέβειαν ἢ
3 τὴν ὄψιν ἱερὰν οὖσαν. ὁ μὲν δὴ κινδυνεύειν ὑπὲρ τῶν ἱερῶν
ἑλόμενος ἐπ' αὐτῶν ἐσώζετο τῶν ἱερῶν. καὶ τόδε φησὶν
ὧδε γενέσθαι Κάσσιος ὁ Ῥωμαῖος. Exc. de virt. 10, p. 221.

367 a. C. ὅτι τοῦ οἴνου καὶ τῶν ἄλλων ἄδην ἐνεπίμπλαντο οἱ 7
Κελτοί, τήν τε φύσιν ὄντες ἀκρατεῖς καὶ χώραν ἔχοντες,
ὅτι μὴ πρὸς δημητριακοὺς καρπούς, τῶν ἄλλων ἄγονον
καὶ ἄφορα. τά τε σώματα αὐτοῖς, μεγάλα ὄντα καὶ τρυφηλὰ

---

1 καιδέκιος P, corr. Schw. 15 αἰδεσθέντων post τὴν τόλμαν ἢ (l. 16) transposuit Naeck, sed cave hiatum 19 κασσιος P, corr. Val. 20 sq. ὅτι—Κελτοί scripsit Roos, τοῦ δὲ οἴνου καὶ τῶν ἄλλων ἄδην ἐνεπίμπλαντο οἱ κελτοί Suid., ὅτι οἱ κελτοί ceteris omissis P 22 δημητριακοὺς Suid., δημητρίους P 23 τρυφηλὰ Suid., τρυφερὰ P

---

1 Q. Caedicius, cf. Mommsen, l. c.; Münzer, RE 3 p. 1245 n. 6 2 ἐπισχὼν] [illegible] App. Ital. 8, 6 4 εὐξάμην] cf. App. Ital. 8, 5 extr. 12 C. Fabius Dorsuo: Liv. 5, 46, 2; Καίσων Φάβιος: Cass. Dio fr. 25, 5; cf. Mommsen, Röm. Forsch. 2 p. 319, 16; Münzer, RE 6 p. 1768 n. 68 19 C. Cassius Hemina fr. 19 20 fr. 7 et 8 ex enarratione expeditionis Gallorum in Romam secundae (Epit. § 1 extr.); cf. Dionys. 14, 8 (12)

καὶ σαρκῶν ὑγρῶν μεστά, ὑπὸ τῆς ἀδηφαγίας καὶ μέθης ἐς ὄγκον καὶ βάρος ἐξεχεῖτο καὶ πρὸς δρόμους καὶ πόνους ἀδύνατα πάμπαν ἐγίγνετο, ὑπό τε ἱδρῶτος καὶ ἄσθματος, ὅπου τι δέοι κάμνειν, ἐξελύοντο ταχέως. Exc. de virt. 11, p. 222, unde Suid. v. ἄδην. 367 a.C.

8 Ἀππιανὸς περὶ τῶν Κελτῶν φησιν· οὓς γυμνοὺς ἐπεδείκνυε Ῥωμαίοις· "οὗτοί εἰσιν οἱ τὴν βοὴν τὴν βαρεῖαν ἱέντες ὑμῖν ἐν ταῖς μάχαις καὶ τὰ ὅπλα παταγοῦντες καὶ ξίφη μακρὰ καὶ κόμας αἰωροῦντες, ὧν τὸ ἄτολμον ὁρῶντες καὶ τὸ σῶμα μαλακὸν καὶ ἄτονον πρόσιτε τῷ ἔργῳ." Suid. v. ἱέντες.

9 τὸν δὲ δῆμον ἀπὸ τοῦ τείχους ὁρᾶν καὶ τοῖς πονουμένοις ἑτέρους νεαλεῖς ἐπιπέμπειν ἀεί. οἱ δὲ Κελτοὶ κεκμηκότες ἀκμῆσι συμπλεκόμενοι ἔφευγον ἀτάκτως. Suid. v. νεαλής. 361 a.C.

10 ὁ δὲ Κελτὸς ἀγανακτῶν καὶ λιφαιμῶν ἐδίωκε τὸν Βαλέριον, συγκατασπεσεῖν ἐπειγόμενος· ὑπὸ δὲ τοὺς πόδας ἀναχωροῦντος ἀεὶ τοῦ Βαλερίου κατέπεσε πρηνὴς ὁ Κελτός. καὶ δεύτερον τοῦτο μονομάχιον ἐπὶ Κελτοῖς ἐμεγαλαύχουν οἱ Ῥωμαῖοι. Suid. v. λιφαιμεῖ. 349 a.C.

11 ὅτι τὸ τῶν Σενόνων ἔθνος ἔνσπονδον ἦν Ῥωμαίοις, καὶ 1 283 a.C.

---

1 post μεστά add. καὶ Suid. 2 καὶ πρὸς δρόμους] ἐς δρόμους δὲ Suid. 3 ἐγίγνετο om. Suid. ὑπό τε] καὶ ὑπὸ Suid. 4 τι] τοι Suid. κάμνειν om. Suid. 8 ἡμῖν Suidae codex I et Zonarae Lexicon p. 1094 Titm. 9 ⟨τὰς⟩ κόμας ci. Bernh. 10 πρόσιτε Roos (cf. p. 78, 15), προσίετε Suid., προσίεσθε Suidae editio Aldina, προστίθεσθε ci. Bernh., προσπαίεσθε Richards, Class. Rev. 1907 p. 199 16 συγκαταπεσεῖν ci. Bernh. τοὺς ex A solo 20 Σεσόνων O hic et deinceps, cf. ad p. 34, 19

---

7 ἐπεδείκνυε] M. Furius Camillus, cf. Dionys. 14, 9 (13. 15) 12 fr. 9 ex enarratione expeditionis Gallorum in Romam tertiae (Epit. § 2); cf. Liv. 7, 11, 6 15 fr. 10 ex enarratione belli a L. Furio M. f. Camillo contra Gallos gesti (Epit. § 4); cf. Claud. Quadrig. fr. 12; Liv. 7, 26; Dionys. 15, 1; Zon. 7, 25, 8 16 M. Valerius Corvus, cf. Münzer, De gente Valeria (Diss. Berol. 1891) p. 25 18 δεύτερον] prius fuit T. Manlii Torquati, cf. Münzer, RE 14 p. 1180 20 fr. 11 fere simile est atque Samn. 6, ubi vide

283 a. C. ἐμισθοφόρουν κατὰ Ῥωμαίων. ἡ δὲ βουλὴ πρέσβεις
ἔπεμψεν ἐγκαλέσοντας, ὅτι ὄντες ἔνσπονδοι μισθοφοροῦσι
2 κατὰ Ῥωμαίων. τούτους Βριτόμαρις ὁ Κελτὸς ἀγανακτῶν
ὑπὲρ τοῦ πατρός, ὅτι συμμαχῶν Τυρρηνοῖς ὑπὸ Ῥωμαίων
ἐν τῷδε τῷ πολέμῳ διέφθαρτο, τά τε κηρύκεια φέροντας
καὶ τὴν ἄσυλον ἐσθῆτα περικειμένους κατέτεμεν ἐς πολλὰ
3 καὶ τὰ μέρη τῶν σωμάτων διέρριψεν ἐς τὰ πεδία. καὶ τοῦ
μύσους ὁ Κορνήλιος ἐν ὁδῷ πυθόμενος, ἐς τὰς Σενόνων
πόλεις συντόνῳ σπουδῇ διὰ Σαβίνων καὶ Πικεντίνων
ἐσβαλών, ἅπαντα καθῄρει καὶ ἐνεπίμπρη τῶν τε ἀνθρώπων
τὰς μὲν γυναῖκας καὶ τὰ παιδία ἠνδραποδίζετο, τοὺς δ'
⟨ἐν⟩ ἥβῃ πάντας ἔκτεινεν ὁμαλῶς καὶ τὴν χώραν ἐλυμαίνετο
ποικίλως καὶ ἄοικον ἐς τὸ λοιπὸν ἐποίει· Βριτόμαριν
4 δὲ μόνον ἦγεν αἰχμάλωτον ἐπὶ λύμῃ. ὕστερον δὲ Σένονες,
οὐκ ἔχοντες οὐκέτι πατρίδας, ἐς ἃς διαφύγωσιν, συνέπεσον
εἰς χεῖρας ὑπὸ τόλμης τῷ Δομετίῳ καὶ ἡττώμενοι σφᾶς
αὐτοὺς ὑπὸ ὀργῆς διεχρῶντο μανικῶς. καὶ δίκη μὲν ἥδη
παρανομίας ἐς πρέσβεις ἐγένετο Σένοσιν. Exc. de leg.
Rom. 5, p. 70.

1 ὅτι οἱ Σαλύων ⟨δυνάσται⟩, τοῦ ἔθνους ἡττηθέντος 12
121 a. C. ὑπὸ Ῥωμαίων, ἐς Ἀλλόβριγας κατέφυγον. καὶ αὐτοὺς
ἐξαιτοῦντες οἱ Ῥωμαῖοι στρατεύουσιν ἐπὶ τοὺς Ἀλλόβριγας
2 οὐκ ἐκδιδόντας, ἡγουμένου σφῶν Γναίου Δομετίου. ᾧ
παροδεύοντι ⟨τὴν⟩ τῶν Σαλύων ἐντυγχάνει πρεσβευτὴς
Βιτοίτου βασιλέως τῶν Ἀλλοβρίγων, ἐσκευασμένος τε

---

5 κηρύκια O, corr. Mend. 6 κατέτεμεν Schw. (cf. p. 34, 24), κατέτεμνεν (vel -ον) O 9 πικεντίνων E, ἐπικεντίνων V, πικεντίων X 11 sq. δ' ἐν De Boor, δὲ ἐν U, δὲ O 15 οὐκ ἔχοντες ἔτι U, vulgo, οὐκ ἔχοντες οὐκέτι cum O Roos 17 ἥδε B, ᾖδε U, cf. p. 35, 11 20 ⟨δυνάσται⟩ add. Schw., cf. p. 53, 8 ἡττηθέντες O, corr. Schw. 21 ἀλλούβριγας hic et deinceps O, corr. ubique Urs. 23 δομετίου N(X), δομιτίου ceteri 24 ⟨τὴν⟩ add. Schw.

---

20 ad fr. 12 cf. Keune, RE. 2. Reihe, 1 p. 1974 23 Cn. Domitius Ahenobarbus, cf. Münzer, RE 5 p. 1322 n. 20 25 Ἀλλοβρίγων] immo Arvernorum, cf. Klebs, RE 3 p. 546

πολυτελῶς, καὶ δορυφόροι παρείποντο αὐτῷ κεκοσμημένοι 121 a.C.
καὶ κύνες· δορυφοροῦνται γὰρ δὴ καὶ πρὸς κυνῶν οἱ τῇδε
βάρβαροι. μουσικός τε ἀνὴρ εἵπετο, βαρβάρῳ μουσικῇ τὸν 3
βασιλέα Βιτοῖτον, εἶτ' Ἀλλόβριγας, εἶτα τὸν πρεσβευτὴν
αὐτὸν ἔς τε γένος καὶ ἀνδρείαν καὶ περιουσίαν ὑμνῶν·
οὗ δὴ καὶ μάλιστα ἕνεκα αὐτοὺς οἱ τῶν πρεσβευτῶν
ἐπιφανεῖς ἐπάγονται. ἀλλ' ὁ μὲν συγγνώμην αἰτῶν τοῖς
Σαλύων δυνάσταις ἀπέτυχεν. Exc. de leg. gent. 6. p. 524.

13 ὅτι τῶν Τευτόνων μοῖρα λῃστεύουσα πολύανδρος ἐς 1
τὴν γῆν τῶν Νωρικῶν ἐσέβαλεν, καὶ ὁ Ῥωμαίων ὕπατος
Παπίριος Κάρβων δείσας, μὴ ἐς τὴν Ἰταλίαν ἐσβάλοιεν, 113 a.C.
ἐφήδρευε τοῖς Ἀλπείοις, ᾗ μάλιστά ἐστιν ἡ διάβασις
στενωτάτη. οὐκ ἐπιχειρούντων δὲ ἐκείνων αὐτὸς ἐπέβαινεν 2
αὐτοῖς αἰτιώμενος ἐς Νωρικοὺς ἐσβαλεῖν Ῥωμαίων ξένους
ὄντας. ἐποιοῦντο δ' οἱ Ῥωμαῖοι ξένους, οἷς ἐδίδοσαν μὲν
εἶναι φίλοις, ἀνάγκη δ' οὐκ ἐπῆν ὡς φίλοις ἐπαμύνειν.
οἱ μὲν δὴ Τεύτονες πλησιάζοντι τῷ Κάρβωνι προσέπεμπον 3
ἀγνοῆσαί τε τὴν ἐς Ῥωμαίους Νωρικῶν ξενίαν καὶ αὐτῶν
ἐς τὸ μέλλον ἀφέξεσθαι· ὁ δ' ἐπαινέσας τοὺς πρέσβεις
καὶ δοὺς αὐτοῖς ὁδῶν ἡγεμόνας κρύφα τοῖς ἡγουμένοις
ἐνετείλατο μακροτέραν αὐτοὺς περιάγειν, τῇ βραχυτέρᾳ
δὲ αὐτὸς διαδραμών, ἀδοκήτως ἀναπαυομένοις ἔτι τοῖς
Τεύτοσιν ἐμπεσών, ἔδωκε δίκην ἀπιστίας πολλοὺς ἀπο-
βαλών. τάχα δ' ἂν καὶ πάντας ἀπώλεσεν, εἰ μὴ ζόφος καὶ 4
ὄμβρος καὶ βρονταὶ βαρεῖαι τῆς μάχης ἔτι συνεστώσης
ἐπιπεσοῦσαι διέστησαν αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων καὶ ὁ ἀγὼν
ὑπὸ τῆς ἄνωθεν ἐκπλήξεως διελύθη. σποράδες δὲ καὶ

---

2 *προσκυνῶν* O, corr. U 7 *περιάγονται* ci. Mend. 10 *ἐσέβαλλεν* N 12 *ἀλπίοις* O, corr. Bk. 27 *ὑπὸ*] *ἀπὸ* N

---

2 *κυνες*] cf. Strab. 4, 5, 2 p. 200 3 *μουσικός τε ἀνὴρ*] cf. Posidon. fr. 17 Jac.; Diod. 5, 31, 2; Ihm, RE 3 p. 9 s. v. Bardi 9 *Τευτόνων*] immo Cimbrorum, cf. Liv. Epit. 63; Strab. 5, 1, 8 p. 214; Müllenhoff, Deutsche Altertumsk. 2 p. 292; Kahrstedt, Nachrichten v. d. Ges. d. Wiss. zu Göttingen 1927, Philol.-hist. Kl. p. 5 11 Cn. Papirius Carbo, consul a. 113

113 a.C. ὡς ἐς ὕλας οἱ Ῥωμαῖοι διαφυγόντες τρίτῃ μόλις ἡμέρᾳ
συνῆλθον. καὶ Τεύτονες ἐς Γαλάτας ἐχώρουν. Exc. de leg.
gent. 7, p. 524.

ὁ δὲ τοῖς σώμασι τῶν Κίμβρων ἀψαυστεῖν ἐκέλευεν, 14
ἕως ἡμέρα γένηται, πολύχρυσα εἶναι δοκῶν. Suid. v.
ἀψαύστως et v. Κίμβρος.

1 ὅτι ἔθνη δύο Τιγύριοι καὶ Ἐλουήτιοι ἐς τὴν Ῥωμαίων 15
58 a.C. Κελτικὴν ἐσέβαλον, καὶ τούτων τὸν στόλον ὁ Καῖσαρ
Γάϊος πυθόμενος διετείχισεν, ὅσα περὶ Ῥοδανόν ἐστι
ποταμὸν ἐς ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα σταδίους μάλιστα.
2 καὶ πρεσβευσαμένοις ἐπὶ διαπείρᾳ τοῖς πολεμίοις ὑπὲρ
σπονδῶν ἐκέλευεν ὅμηρα δοῦναι καὶ χρήματα. ἀποκρι-
ναμένων δ' εἰθίσθαι ταῦτα λαμβάνειν, οὐ διδόναι, βουλό-
μενος φθάσαι τὴν ὁμαιχμίαν αὐτῶν, ἐπὶ μὲν τοὺς Τιγυρίους
ἐλάσσους ὄντας ἔπεμπε Λαβιηνόν, αὐτὸς δὲ ἐπὶ τοὺς
Ἐλουητίους ἐχώρει προσλαβὼν Γαλατῶν τῶν ὀρείων ἐς
3 δισμυρίους. καὶ γίνεται Λαβιηνῷ τὸ ἔργον εὐμαρές,
ἀδοκήτοις Τιγυρίοις περὶ τὸν ποταμὸν ἐπιπεσόντι καὶ
τρεψαμένῳ καὶ σκεδάσαντι τοὺς πολλοὺς ἐν ἀσυνταξίᾳ.
Exc. de leg. gent. 8, p. 525.

ὅτι Ἀριοὺιστος, Γερμανῶν βασιλεὺς τῶν ὑπὲρ Ῥῆνον, 16
ἐπιβαίνων τῆς πέραν Αἰδούοις ἔτι πρὸ τοῦ Καίσαρος
ἐπολέμει, φίλοις οὖσι Ῥωμαίων. τότε μὲν δὴ τοῖς Ῥωμαίοις
κελεύουσι πεισθεὶς ἀνέζευξεν ἀπὸ τῶν Αἰδούων καὶ φίλος
9 a.C. ἠξίωσε Ῥωμαίοις γενέσθαι· καὶ ἐγένετο, ὑπατεύοντος
αὐτοῦ Καίσαρος καὶ ψηφισαμένου. Exc. de leg. gent 9, p. 525.

---

1 ὡς O, corr. Schw. διαφέροντες O, διαφεύγοντες Urs., corr. Schw. 7 λιγύριοι hic et deinceps O, Τιγύριοι Schw. ubique ex Epit. § 8, Τιγυρινοὶ Urs. ἐλβήττιοι hic et deinceps O, sed ἐλουητίους p. 46, 9 Epitomes codex V; cf. Boiss. ad Cass. Dion. t. 1 p. 451, 15 17 λαβιήνων O, ν in fine expunxit U 18 ἀδο-κήτως ci. Mend. 21 et p. 55, 1 Ἀριούιστος De Boor, ἀριοῦνστος (vel alio accentu) O, Ἀριοούιστος U 22 τῆς] τοῖς N 25 ἐγένοντο O, corr. Schw.

---

4 ὃ δὲ] ad Marium rettulit Schw. 7 ad fr. 15 cf. Epit. § 8, ubi vide 21 ad fr. 16 et 17 cf. Epit. § 9 25 ἐγένετο] cf. Caes.

17 ὅτι Ἀριόβιστος, ὁ Γερμανῶν βασιλεύς, φίλος γενόμενος Ῥωμαίων ἐς λόγους ἦλθε τῷ Καίσαρι καὶ διαχωρισθέντων 58 a.C. ἀπ' ἀλλήλων αὖθις συνελθεῖν ἐς λόγους ἠξίωσεν. τοῦ δὲ Καίσαρος οὐ συνελθόντος, ἀλλὰ τοὺς πρωτεύοντας Γαλατῶν ἀποστείλαντος, ἔδησε τοὺς πρέσβεις. καὶ ὁ Καῖσαρ ἐστράτευεν ἐπ' αὐτὸν μετὰ ἀπειλῆς. δέος δ' ἐμπίπτει τῷ στρατῷ κατὰ κλέος τῶν Γερμανῶν. Exc. de leg. Rom. 6, p. 71.

17a Ἀλλόβριγες, Γαλατῶν ἔθνος. δύσμαχοι δ' αὐτῶν ἦσαν αἱ πόλεις, ὑπὸ τῆς ἀμπώτεως ἐφ' ἡμέραν ἠπειρούμεναί τε καὶ νησούμεναι· οἱ δὲ πλοίοις ἐπολέμουν. τοῦ δὲ 56 a.C. Καίσαρος Γαΐου περὶ τὰς πόλεις σταυροὺς πηξαμένου ὑψηλοὺς καὶ τοῖς σταυροῖς ἐπιθέντος γεφυρώματα ὁ μὲν κλύδων ἐχώρει διὰ τῶν σταυρωμάτων ὑπὸ τοῖς γεφυρώμασι, Ῥωμαίοις δὲ ἀδεὲς καὶ ἐπίμονον ἦν τὸ ἔργον. Suid. v. ἤομεν.

18 ὅτι Οὐσιπέται, ἔθνος Γερμανικόν, καὶ Ταγχρεῖς δοκοῦσι 1 55 a.C. πρότεροι σφετέροις ἱππεῦσιν ὀκτακοσίοις τρέψασθαι τῶν Καίσαρος ἱππέων ἐς πεντακισχιλίους, ὁ δὲ Καῖσαρ αὐτοῖς πρεσβευομένοις ἐς αὐτὸν ἐπιθέσθαι τοὺς πρέσβεις κατασχών, καὶ τὸ πάθος ἐκείνοις ἐς τέλος αἰφνίδιον οὕτω

---

4 οὐκ ἐλθόντος ci. Nauck 6 μετὰ σπουδῆς F. W. Schmidt, Progr. Gymn. Neu-Strelitz 1886 p. 20 6 sq. κατὰ κλέος τῷ στρατῷ O, transposuit Schw. 17 Οὐσιπέται Schw., οἱ Οὐσιπέται Urs., οἰαπέται hic, sed p. 56, 6 οἰσυπέτας O, p. 47, 21 οἱ συπετῶν Epitomes codex V; cf. Boiss. ad Cass. Dion. t. 1 p. 491, 20 ταχρεῖς N (et sic potest legi in A, sed ταγχρεῖς veri similius), p. 56, 6 ταγχρέας O, p. 47, 21 ταυχαρέων Epitomes codex V; cf. Boiss. l. c. 18 ὀκτακοσίους O, corr. U

B. Gall. 1, 35, 2; Plut. Caes. 19; Cass. Dion. 38, 34, 3 9 huic fragmento a Schw. omisso, quod Mend. in ordinem recipere noluit, sed t. 1 p. 56 in adnot. posuit, Roos hic locum assignavit coll. Epit. § 11 extr.; Caesar B. Gall. 3, 12, 1 sqq. de Venetorum oppidis eadem narrat, quae Appianus de Allobrigum, cf. Roos, Mnemos. Ser. 3 t. 2 (1935) p. 233 sqq. 17 ad fr. 18 cf. Epit. § 12; Caes. B. Gall. 4, 12—15; Plut. Caes. 22; Cass. Dion. 39, 47 sq.

55 a. C. συνενεχθῆναι ὡς τεσσαράκοντα μυριάδας τούτων συγκο-
2 πῆναι. Κάτωνά τε ἐν Ῥώμῃ τῶν τις συγγραφέων φησὶ γνώμην ἐσενεγκεῖν ἐκδοῦναι τοῖς βαρβάροις τὸν Καίσαρα
3 ὡς ἐναγὲς ἔργον ἐς διαπρεσβευσαμένους ἐργασάμενον. ὁ δὲ Καῖσαρ ἐν ταῖς ἰδίαις ἀναγραφαῖς τῶν ἐφημέρων ἔργων φησὶ τοὺς Οὐσιπέτας καὶ Ταγχρέας, κελευομένους ἐκπηδᾶν ἐς τὰ ἀρχαῖα σφῶν, φάναι πρέσβεις ἐς τοὺς ἐκβαλόντας Σουήβους ἀπεσταλκέναι καὶ τὰς ἀποκρίσεις αὐτῶν ἀναμένειν καὶ ἐν ταῖσδε ταῖς διαπρεσβεύσεσιν ἐπιθέσθαι τοῖς ὀκτακοσίοις καὶ παρ' αὐτὸ τρέψαι τοὺς Ῥωμαίων
4 πεντακισχιλίους. ἐπιπρεσβευομένων δ' αὐτῶν καὶ περὶ τοῦ παρασπονδήματος ἀπολογουμένων, ὑποτοπήσας ἐνέδραν ὁμοίαν ἐπιθέσθαι πρὸ τῶν ἀποκρίσεων. Exc. de leg. gent. 10, p. 525.

εὐθὺς ἠρέθιζον τοὺς Βρεττανοὺς παρορκῆσαι, ἔγκλημα 19
ἔχοντας, ὅτι σπονδῶν σφίσι γενομένων ἔτι παρῆν τὸ στρατόπεδον. Suid. v. παρορκῆσαι.

54 a. C. δείσας ὁ Καῖσαρ περὶ τῷ Κικέρωνι ὑπέστρεφεν εἰς 20
τοὐπίσω. Suid. v. δείσαντες.

52 a. C. ὅτι ὁ Βριτόρης διέφθειρεν Αἰδούους Ῥωμαίων ἀποστῆναι· 21
καὶ τοῦ Καίσαρος ὀνειδίσαντος αὐτοῖς φιλίαν παλαιὰν ἔφασαν ἐφθακέναι. Exc. de sent. 6, p. 66.

---

1 μυριάδας Schw. ex Epit. § 12, χιλιάδας O 4 διαπρεσβευομένους ci. Nauck 6 οἰσυπέτας O, corr. Urs., cf. ad p. 55, 17 7 ἐκβαλλόντας N 8 νήβους O, corr. U 21 παλαιὰν ⟨νέαν⟩ Mend., παλαιὰν ⟨δουλείαν νέαν⟩ Polak, post αὐτοῖς interpungit Kuiper (apud Boiss., Exc. de sent. p. 66, 11)

---

2 τῶν τις συγγραφέων] Tanusius Geminus, cf. H. Peter, Histor. Rom. Reliquiae 2 p 50; P. Otto, Leipz. Stud. z. class. Philol., vol. 11 Supplem. (1889), p. 285 sq.; Münzer, RE, 2. Reihe, 4 p. 2231 n. 2 5 ἐν—ἔργων] cf. Nipperdey in ed. Caes. a. 1847, prolegom. p. 5; Dahms, Curae Hirtianae (Diss. Rostock. 1906) p. 18 15 cf. Caes. B. Gall. 4, 30 18 cf. Caes. B. Gall. 5, 46; Plut. Caes. 24; Cass. Dion. 40, 9, 1 20 Βριτόρης] de Littavico hoc tradunt Caes. B. Gall. 7, 42; Cass. Dio 40, 37, 1

22 *πρεσβεύειν εἰς Καίσαρα.* Anecd. Bekk. p. 170, 31.

23 *τὸ γενόμενον ὑποτοποῦντες.* Anecd. Bekk. p. 179, 1.

24 *οἱ δὲ Κελτοὶ ἐς Ῥωμαίους τι μήνιμα ἐκ πολλοῦ διέφερον.* Suid. v. *διέφερον.*

ΕΚ ΤΗΣ ΣΙΚΕΛΙΚΗΣ ΚΑΙ ΝΗΣΙΩΤΙΚΗΣ

1 *ὅτι ἀποροῦντες Ῥωμαῖοί τε καὶ Καρχηδόνιοι χρημάτων,* 1
οἱ μὲν οὐκ ἔτι ἐναυπήγουν, τετρυμένοι διὰ τὰς εἰσφοράς, Post a. 248 a. C.
ἀλλὰ πεζὴν στρατιὰν καταλέγοντες ἐξέπεμπον ἐς Λιβύην καὶ ἐς Σικελίαν ἀνὰ ἔτος ἕκαστον, Καρχηδόνιοι δ' ἐς Πτολεμαῖον ἐπρεσβεύοντο, τὸν Πτολεμαίου τοῦ Λάγου, βασιλέα Αἰγύπτου, δισχίλια τάλαντα κιχρώμενοι. τῷ δ' 2
ἦν ἔς τε Ῥωμαίους καὶ Καρχηδονίους φιλία, καὶ συναλλάξαι σφᾶς ἐπεχείρησεν ἀλλήλοις. οὐ δυνηθεὶς δ' ἔφη χρῆναι φίλοις κατ' ἐχθρῶν συμμαχεῖν, οὐ κατὰ φίλων. Exc. de leg. gent. 11, p. 526, et (inde a l. 10) Exc. de sent. 7, p. 66.

2 *ὅτι οἱ Καρχηδόνιοι δὶς ἐν τῇ γῇ τοῦ αὐτοῦ χρόνου καὶ* 1
δὶς ἐν τῇ θαλάσσῃ παθόντες, ἐν ᾗ δὴ καὶ πάνυ προύχειν ἐνόμιζον, καὶ χρημάτων ἀποροῦντες ἤδη καὶ νεῶν καὶ ἀνδρῶν, ᾔτουν ἀνοχὰς παρὰ τοῦ Λουτατίου καὶ λαβόντες 241 a. C.

---

10 sq. *Καρχηδονίων πρεσβευομένων πρὸς Πτολεμαῖον περὶ συμμαχίας* Exc. de sent.

---

1 sq. fragmento 22 *Ἀππιανὸς τετάρτῳ*, fr. 23 *Ἀππιανὸς ἐν τῷ Κελτικῷ* additum in Anecd. Bekk. 3 fr. 24, a Schw. inter sedis incertae fragmenta receptum, ad Celt. rettulit Mend. t. 1 p. 56 adn.

9 *ἐς Λιβύην*] error Appiani 11 ad Ptolemaeum Philadelphum, qui a. 246 mortuus est 13 *φιλία*] cf. Ciaceri, Processi politici e relazioni internazionali (1918) p. 3 sqq.; Holleaux, Rome, la Grèce et les monarchies hellénistiques au 3ᵉ siècle av. J. C. (1921) p. 60 sqq. 20 C. Lutatius Catulus, cf. Münzer, RE 13 p. 2068 n. 4

241 a. C.
ἐπρεσβεύοντο ἐς Ῥώμην περὶ διαλλαγῶν ἐπὶ βραχυτέροις
συνέπεμπόν τε τοῖς πρέσβεσιν Ἀτίλιον Ῥῆγλον τὸν
ὕπατον, αἰχμάλωτον ὄντα σφῶν, δεησόμενον τῆς πατρίδος
2 ἐπὶ τοῖσδε συνθέσθαι. ὁ δὲ ἧκε μὲν ὡς αἰχμάλωτος
ἐσταλμένος φοινικικῶς, ὑπολειφθεὶς δὲ τῶν πρέσβεων
ἐν τῷ βουλευτηρίῳ τετρῦσθαι τὰ Καρχηδονίων ἐδήλου
καὶ παρῄνεσεν ἢ πολεμεῖν ἐγκρατῶς ἢ ἐπὶ πλείοσι συν-
3 θέσθαι. καὶ τόνδε μὲν ἐς Καρχηδόνα ἑκόντα ἐπανελθόντα
ἔκτειναν οἱ Καρχηδόνιοι, κέντρα σιδήρεα σανίσιν ἐνηρμο-
σμένα πάντοθεν ἑστῶτι περιθέντες, ἵνα μηδαμόσε δύναιτο
ἐπικλίνεσθαι, αὐτοὶ δὲ τὴν εἰρήνην ἐπὶ πλέοσι συνέθεντο.
4 καὶ ἦν, ἐφ' οἷς συνέθεντο, τὰ μὲν αἰχμάλωτα Ῥωμαίων (2M.
καὶ τοὺς αὐτομόλους, ὅσοι παρὰ Καρχηδονίοις εἰσί,
Ῥωμαίοις εὐθὺς ἀποδοῦναι καὶ Σικελίας Ῥωμαίοις
ἀποστῆναι καὶ τῶν βραχυτέρων νήσων ὅσαι περὶ Σικελίαν,
Συρακουσίοις δὲ ἢ Ἱέρωνι, τῷ Συρακουσῶν τυράννῳ,
πολέμου Καρχηδονίους μὴ κατάρχειν μηδὲ ἐκ τῆς Ἰταλίας
ξενολογεῖν, ποινὴν δὲ τοῦ πολέμου Ῥωμαίοις ἐνεγκεῖν
τάλαντα Εὐβοϊκὰ δισχίλια ἐν ἔτεσιν εἴκοσι, τὸ μέρος
ἑκάστου ἔτους ἐς Ῥώμην ἀναφέροντας. ἔχει δὲ τὸ Εὐβοϊκὸν
5 τάλαντον Ἀλεξανδρείους δραχμὰς ἑπτακισχιλίας. ὁ μὲν
δὴ πρῶτος περὶ Σικελίας Ῥωμαίοις καὶ Καρχηδονίοις
264–241 a. C. πόλεμος, ἔτεσιν εἴκοσι καὶ τέσσαρσιν αὐτοῖς γενόμενος, ἐς
τοῦτο ἐτελεύτα. καὶ ἀπώλοντο νῆες ἐν αὐτῷ Ῥωμαίων
6 ἑπτακόσιαι, Καρχηδονίων δὲ πεντακόσιαι. Σικελίας δὲ
οὕτω τοῦ πλέονος Ῥωμαῖοι κατέσχον, ὅσου Καρχηδόνιοι

---

2 ἀντίλιον O, corr. U   18 καρχηδονίους O, corr. Urs.
16 τῷ N, τῶν reliqui   18 ἐσενεγκεῖν ci. Mend.   21 ἀλεξανδρίους O, corr. Schw.   24 ἐν αὐτῇ O, corr. U

---

2 συνέπεμπον] errat hic Appianus; Regulum non multo postquam a Carthaginiensibus captus esset, ab eis Romam missum esse narrat Lib. § 15; de re cf. Klebs, RE 2 p. 2088 sqq.; Pais, Ricerche sulla storia e sul diritto pubbl. di Roma 4 p. 411 sqq.
19 δισχίλια καὶ διακόσια Polyb. 1, 62, 9   24 sq. cf. De Sanctis 3, 1 p. 190 adn. 98

241 a. C.
κατεῖχον, φόρους τε αὐτοῖς ἐπέθεσαν καὶ τέλη τὰ θαλάσσια
ταῖς πόλεσι μερισάμενοι στρατηγὸν ἐτήσιον ἔπεμπον ἐς
Σικελίαν. Ἱέρωνα δέ, τὸν Συρακουσίων τύραννον, ἀνθ᾽ ὧν
αὐτοῖς ἐς τόνδε τὸν πόλεμον συνεπεπράχει, φίλον καὶ σύμ-
μαχον ἔθεντο.

M.) καταλυθέντος δὲ τοῦ πολέμου τοῦδε Κελτοὶ Καρχη- 7
δονίους τόν τε μισθὸν ᾔτουν τὸν ἔτι ὀφειλόμενον σφίσιν
ἐκ Σικελίας καὶ δωρεάς, ὅσας ὑπέσχη⟨το αὐ⟩τοῖς δώσειν
Ἀμίλχας. ᾔτουν δὲ καὶ Λίβυες, ὑπήκοοι μὲν ὄντες οἵδε 8
Καρχηδονίων, ἀπὸ δὲ τῆς ἐν Σικελίᾳ στρατείας ἐπὶ
φρονήματος γεγονότες καὶ τοὺς Καρχηδονίους ἀσθενεῖς
καὶ ταπεινοὺς ὁρῶντες, ἐχαλέπαινόν τε αὐτοῖς τῆς ἀναι-
ρέσεως τῶν τρισχιλίων, οὓς ἐσταυρώκεσαν τῆς ἐς Ῥωμαίους
μεταβολῆς οὕνεκα. διωθουμένων δὲ τῶν Καρχηδονίων 9
ἑκατέρους, κατέλαβον ἄμφω, Τύνητα πόλιν καὶ Ἰτύκην, 240 a. C.
ἣ μεγίστη Λιβύης ἐστὶ μετὰ Καρχηδόνα· ὅθεν ὁρμώμενοι
τήν τε ἄλλην ἀφίστανον καὶ τῶν Νομάδων τινὰς ἔπειθον
καὶ δούλων πολὺ πλῆθος ἀποδιδρασκόντων ὑπεδέχοντο
τά τε Καρχηδονίων πάντα ἐλεηλάτουν. οἱ δὲ πανταχόθεν 10
[τε] πολεμούμενοι συμμάχους ἐπὶ τοὺς Λίβυας Ῥωμαίους
ἐπεκαλοῦντο. καὶ Ῥωμαῖοι στρατιὰν μὲν αὐτοῖς οὐκ ἔπεμ-
ψαν, ἀγορὰν δὲ ἔκ τε Ἰταλίας καὶ Σικελίας ἐπάγεσθαι καὶ
ξενολογεῖν ἐκ τῆς Ἰταλίας ἐς μόνον τόνδε τὸν πόλεμον
ἐπέτρεψαν, ἔπεμψαν δὲ καὶ πρέσβεις ἐς Λιβύην, εἰ 11
δύναιντο διαλῦσαι τὸν πόλεμον· οἱ ἐπανῆλθον ἄπρακτοι.
καὶ Καρχηδόνιοι ἐγκρατῶς εἴχοντο τοῦ πολέμου. Exc. de
leg. gent. 12, p. 526.

3 ὅτι Ἱπποκράτης καὶ Ἐπικύδης, ἀδελφὼ μὲν ἀλλήλων, 1
στρατηγὼ δὲ Συρακουσίων, Ῥωμαίοις ἐκ πολλοῦ δυσχεραί-

3 τὸν m. 1 supra τῶν M, τῶν ceteri   8 ὑπέσχη τοῖς O, αὐτοῖς in mg. N adscr. U, ὑπέσχητο αὐτοῖς Schw.   10 στρατιᾶς O, corr. Schw.   17 ἄλλην ⟨Λιβύην⟩ ci. Schw.   20 τε del. Schw., ἤδη pro τε ci. Mend.   24 ἐπέστρεψαν O, corr. U   28 Ἐπικύδης καὶ Ἱπποκράτης Suid.

19 sqq. cf. App. Lib. § 19

νοντες, ἐπεὶ τὰς Συρακούσας οὐκ ἴσχυον ἐκπολεμῶσαι,
213 a. C. κατέφυγον ἐς Λεοντίνους, διαφερομένους τοῖς Συρακουσίοις,
καὶ κατηγόρουν τῆς πατρίδος, ὅτι τὰς σπονδὰς Ἱέρωνος
ἐφ' ὅλῃ Σικελίᾳ πεποιημένου μόνοι Συρακούσιοι σφίσιν
2 αὐτοῖς ἀνακαινίσειαν. οἱ δὲ ἠρεθίζοντο, καὶ Συρακούσιοι
μὲν ἐπεκήρυσσον, εἴ τις Ἱπποκράτους ἢ Ἐπικύδους
κομίσειε τὴν κεφαλήν, ἰσόσταθμον αὐτῷ χρυσίον ἀν-
τιδώσειν, Λεοντῖνοι δὲ αὐτὸν Ἱπποκράτη στρατηγὸν
ᾑροῦντο. Exc. de virt. 12, p. 222, unde Suid. v. Ἐπικύδης.
ὅτι Σικελοί, καὶ τέως ἀγανακτοῦντες ἐπὶ τῇ ὠμότητι 4
Μαρκέλλου τοῦ στρατηγοῦ, μᾶλλόν τι καὶ τῷδε τῷ ἔργῳ 11
συνεταράσσοντο, ἐφ' ᾧ κατὰ προδοσίαν ἐς Συρακούσας
212 a. C. ἐσῆλθεν, καὶ πρὸς Ἱπποκράτη μετετίθεντο καὶ συνώμνυντο
μὴ διαλύσασθαι χωρὶς ἀλλήλων ἀγοράν τε αὐτῷ καὶ
στρατιὰν ἔπεμπον, ἐς δισμυρίους πεζοὺς καὶ ἱππέας
πεντακισχιλίους. Exc. de virt. 13, p. 222.
ὅτι διαβεβλημένῳ τῷ Μαρκέλλῳ οὐκ ἐπίστευον χωρὶς 5
ὅρκων. διὸ καὶ Ταυρομενίων προσχωρούντων οἱ συνέθετο
καὶ ὤμοσε μήτε φρουρήσειν τὴν πόλιν μήτε στρατολογήσειν
ἀπ' αὐτῆς. Exc. de virt. 14, p. 223.
1 ὅτι Κρήτη ἐξ ἀρχῆς εὐνοϊκῶς ἔχειν ἐδόκει Μιθριδάτῃ 6
βασιλεύοντι Πόντου καὶ [ὑπὲρ] αὐτῷ μισθοφορῆσαι
πολεμοῦντι Ῥωμαίοις ἐλέγετο. ἔδοξε δὲ καὶ τοῖς πλεονάσασι
τότε λῃσταῖς ἐς χάριν τοῦ Μιθριδάτου συλλαβεῖν καὶ
74 a. C. συμμαχῆσαι σαφῶς διωκομένοις ὑπὸ Γαΐου Ἀντωνίου,
πρεσβευσαμένου ⟨δὲ⟩ τοῦ Ἀντωνίου πρὸς αὐτοὺς ὑπεριδεῖν

---

5 ἀνακοινώσειαν Suid. 6 Ἐπικύδους Suidae cod. E, ἐπικύδου P et Suidae cod. A 8 αὐτὸν P, αὐτῶν Suidae cod. A, αὖ τὸν Val. 14 διαλύεσθαι cum Schw. maluit Mend. 21 περὶ κρήτης inscriptio in O 22 ὑπὲρ expunxit U, παρ' ci. De Boor coll. Xen. Cyrop. 3, 2, 25; Polyb. 1, 7, 2 25 Γαΐου] Μάρκου U auctorem corrigens 26 ⟨δὲ⟩ add. Urs.

---

3 Ἱέρωνος] immo Ἱερωνύμου, cf. Polyb. 7, 4, 7—9; Liv. 24, 6, 8 sq. 25 M. Antonius Creticus, cf. Drumann[2] 1 p. 45, n. 10; Klebs, RE 1 p. 2594 n. 29

74 a.C.
καὶ ὑπερηφάνως ἀποκρίνασθαι. καὶ πολεμῆσαι μὲν αὐτοῖς 2
εὐθὺς ἐπὶ τῷδε Ἀντώνιος καὶ οὐ πρᾶξαι καλῶς, χρηματίσαι
δ' ὅμως διὰ τὴν πρᾶξιν Κρητικός. καὶ ἦν ὅδε πατὴρ
Μάρκου Ἀντωνίου τοῦ πολεμήσαντος ὕστερον Καίσαρι τῷ
κληθέντι Σεβαστῷ περὶ Ἄκτιον. ψηφισαμένων δὲ Ῥωμαίων 3
Κρησὶ πολεμεῖν διὰ τάδε, οἱ Κρῆτες ἐπρέσβευσαν ἐς Ῥώμην
περὶ διαλλαγῶν. οἱ δὲ αὐτοὺς ἐκέλευον ἐκδοῦναί τε αὐτοῖς 4
Λασθένη τὸν πολεμήσαντα Ἀντωνίῳ καὶ τὰ σκάφη τὰ
ληστικὰ πάντα παραδοῦναι καὶ ὅσα Ῥωμαίων εἶχον αἰχμά-
λωτα καὶ ὅμηρα τριακόσια καὶ ἀργυρίου τάλαντα τετρα-
κισχίλια. οὐ δεξαμένων δὲ ταῦτα Κρητῶν ᾑρέθη στρατηγὸς 5
ἐπ' αὐτοὺς Μέτελλος καὶ νικᾷ μὲν ὁ Μέτελλος ἐν Κυδωνίᾳ 69 a.C.
Λασθένη, καὶ φυγόντος ἐς Κνωσσὸν Πανάρης Μετέλλῳ τὴν
Κυδωνίαν παρέδωκεν ἐπὶ συνθήκῃ μηδὲν παθεῖν αὐτός.
Μετέλλου δὲ Κνωσσὸν περικαθημένου, ὁ Λασθένης τὴν
οἰκίαν χρημάτων πλήσας κατέφλεξε καὶ διέφυγεν ἀπὸ τῆς
Κνωσσοῦ. καὶ οἱ Κρῆτες ἐς Πομπήιον Μάγνον, στρατη- 6
γοῦντα τοῦ ληστικοῦ καὶ Μιθριδατείου πολέμου, πέμψαντες 68 a.C.
ἔφασαν ἑαυτοὺς ἐλθόντι ἐπιτρέψειν. ὁ δὲ ἀσχόλως τότε
ἔχων ἐκέλευε τὸν Μέτελλον, ὡς οὐ δέον ἔτι πολεμεῖν τοῖς
ἑαυτοὺς ἐπιτρέπουσιν, ἐξανίστασθαι τῆς νήσου· παραλήψε-
σθαι γὰρ αὐτὸς αὐτὴν ἐπελθών. ὁ δὲ οὐ φροντίσας ἐπέμεινε 7
τῷ πολέμῳ, μέχρι ὑπηγάγετο αὐτὴν Λασθένει συνθέμενος
ὅμοια Πανάρει, καὶ ἐθριάμβευσε καὶ Κρητικὸς ἐκλήθη 62 a.C.
ὅδε δικαιότερον Ἀντωνίου τὴν νῆσον ἐξεργασάμενος.

Fragm. 6 compositum ex Exc. de leg. Rom. 7, p. 71 (§ 1—3) et Exc. de leg. gent. 13, p. 527 (§ 3—7).

---

7 Exc. de leg. Rom. 7 terminatur in: διαλλαγῶν. οἱ δὲ οὐκ ἐδέξαντο, Exc. de leg. gent. 13 iam l. 5 incipit: ὅτι ψηφισαμένων Ῥωμαίων etc. 18 μιθριδατίου O, corr. Schw. 19 ἐπιτρέψειν, ut vid., m. 1 corr. ex ἐπιτρέπειν A, ἐπιτρέπειν N 22 ὁ δὲ U, οὐδὲ O

---

12 Q. Caecilius Metellus Creticus, cf. Drumann² 2 p. 41 n. 28; Münzer, RE 3 p. 1210 n. 87

ὅτι Κλώδιος ὁ πατρίκιος, ὁ Ποῦλχερ ἐπίκλην, τοῦτ' 7
62 a.C. ἔστιν εὐπρεπής, τῆς Γαΐου Καίσαρος γυναικὸς ἤρα. καὶ ἁρμόσασθαι αὐτὸν ἐς γυναῖκα ἐκ κεφαλῆς ἐς ἄκρους πόδας, ἔτι ὄντα ἀγένειον, καὶ ἐς τὴν οἰκίαν τοῦ Γαΐου παρελθεῖν οἷα γυναῖκα νυκτός, ὅτε μόναις γυναιξὶν ἐξῆν ἐσελθεῖν, μυστηρίων ἀγομένων. πλανηθέντα δὲ τῆς ὁδηγούσης, κατάφωρον ὑπ' ἄλλων ἐκ τῆς φωνῆς γενόμενον, ἐξελαθῆναι. Exc. de virt. 15, p. 223.

ΙΒΗΡΙΚΗ

1 Ὄρος ἐστὶ Πυρήνη διῆκον ἀπὸ τῆς Τυρρηνικῆς 1
θαλάσσης ἐπὶ τὸν βόρειον ὠκεανόν, οἰκοῦσι δ' αὐτοῦ πρὸς μὲν ἕω Κελτοί, ὅσοι Γαλάταί τε καὶ Γάλλοι νῦν προσαγορεύονται, πρὸς δὲ δύσεων Ἴβηρές τε καὶ Κελτίβηρες, ἀρχόμενοι μὲν ἀπὸ τοῦ Τυρρηνικοῦ πελάγους, περιιόντες δ' ἐν κύκλῳ διὰ τῶν Ἡρακλείων στηλῶν ἐπὶ τὸν βόρειον ὠκεανόν. οὕτως ἐστὶν ἡ Ἰβηρία περίκλυστος, ὅτι μὴ τῇ Πυρήνῃ μόνῃ, μεγίστῳ τῶν Εὐρωπαίων
2 ὀρῶν καὶ ἰθυτάτῳ σχεδὸν ἁπάντων. τοῦ δὲ περίπλου τοῦδε τὸ μὲν Τυρρηνικὸν πέλαγος διαπλέουσιν ἐπὶ τὰς στήλας τὰς Ἡρακλείους, τὸν δ' ἑσπέριον καὶ τὸν βόρειον ὠκεανὸν οὐ περῶσιν, ὅτι μὴ πορθμεύεσθαι μόνον ἐπὶ Βρεττανούς, καὶ τοῦτο ταῖς ἀμπώτεσι τοῦ
3 πελάγους συμφερόμενοι. ἔστι δ' αὐτοῖς ὁ διάπλους ἥμισυ ἡμέρας, καὶ τὰ λοιπὰ οὔτε Ῥωμαῖοι οὔτε τὰ

1 ὁ πατρίκιος ex iis, quae praecedebant, additum, cf. Schw. t. 3 p. 195 extr.; a καὶ ἁρμόσασθαι (l. 2 sq.) demum ipsa Appiani verba incipere videntur 7 ἐξελασθῆναι P, corr. Val.
9 inscriptio in V 141 haec est: ἀππιανοῦ ῥωμαϊκῶν ἰβηρική 15 διὰ] πέρα ci. Roos

1 P. Clodius Pulcher, cf. Fröhlich, RE 4 p. 82 n. 48 2 γυναικὸς] Pompeia Q. Pompei Rufi filia; de re v. Drumann[2] 2 p. 176

ἔθνη τὰ ὑπὸ Ῥωμαίοις πειρῶνται τοῦδε τοῦ ὠκεανοῦ. 4
μέγεθος δὲ τῆς Ἰβηρίας, τῆς Ἱσπανίας νῦν ὑπό τινων
ἀντὶ Ἰβηρίας λεγομένης, ἐστὶ πολὺ καὶ ἄπιστον ὡς ἐν χώρᾳ
μιᾷ, ὅπου τὸ πλάτος μυρίους σταδίους ἀριθμοῦσι, καὶ
ἔστιν αὐτῇ τὸ πλάτος ἀντὶ μήκους. ἔθνη τε πολλὰ καὶ
πολυώνυμα αὐτὴν οἰκεῖ, καὶ ποταμοὶ πολλοὶ ῥέουσι ναυσί-
ποροι.

2 οἵ τινες δ' αὐτὴν οἰκῆσαι πρῶτοι νομίζονται καὶ 5
οἳ μετ' ἐκείνους κατέσχον, οὐ πάνυ μοι ταῦτα φροντί-
ζειν ἀρέσκει, μόνα τὰ Ῥωμαίων συγγράφοντι, πλὴν
ὅτι Κελτοί μοι δοκοῦσί ποτε, τὴν Πυρήνην ὑπερβάν-
τες, αὐτοῖς συνοικῆσαι, ὅθεν ἄρα καὶ τὸ Κελτιβήρων
ὄνομα ἐρρύη. δοκοῦσι δέ μοι καὶ Φοίνικες, ἐς Ἰβη- 6
ρίαν ἐκ πολλοῦ θαμινὰ ἐπ' ἐμπορίᾳ διαπλέοντες, οἰκῆ-
σαί τινα τῆς Ἰβηρίας Ἕλληνές τε ὁμοίως, ἐς Ταρτησ-
σὸν καὶ Ἀργανθώνιον Ταρτησσοῦ βασιλέα πλέοντες,
ἐμμεῖναι καὶ τῶνδέ τινες ἐν Ἰβηρίᾳ. ἡ γὰρ Ἀργαν- 7
θωνίου βασιλεία ἐν Ἴβηρσιν ἦν, καὶ Ταρτησσός μοι
δοκεῖ τότε εἶναι πόλις ἐπὶ θαλάσσης, ἣ νῦν Καρπησ-
σὸς ὀνομάζεται. τό τε τοῦ Ἡρακλέους ἱερὸν τὸ ἐν 8
στήλαις Φοίνικές μοι δοκοῦσιν ἱδρύσασθαι· καὶ θρη-
σκεύεται νῦν ἔτι φοινικικῶς, ὅ τε θεὸς αὐτοῖς οὐχ ὁ
Θηβαῖός ἐστιν, ἀλλ' ὁ Τυρίων.

3 ταῦτα μὲν δὴ τοῖς παλαιολογοῦσιν μεθείσθω· τὴν 9

---

1 πειρῶνται Reiske, πε//ρῶνται, 1 litt. erasa, V 6 διαρρέουσι ci. Musgr. 19 ἐπὶ θαλάσσῃ ci. Steph., sed cf. Lib. § 206, Emph. II § 158, Dem. π. στεφ. § 216 20 sq. τὸ ἐν στήλαις susp. Mend., sed App. confudit omnia; cf. Prooem. § 2, Iber. § 275 24 παλαιολογοῦσιν V[1], sed ν, ut saepissime, erasum; reposuit ubique Vk.

---

11 sqq. aliter iudicat Schulten, Numantia, Ausgrab. 1 p. 16 sqq. 15 sq. de Tartesso v. F. Atenstaedt, De Hecataei fragm., Leipz. Stud. f. class. Philol. 14 (1893) p. 91 sqq., Schulten, RE, 2. Reihe, 8 p. 2446; vera forma nominis Ταρτησσός, cf. Sieglin, Zeitschr. f. Ortsnamenforschung 10 (1934) p. 266 sqq. 22 sq. θεὸς—ὁ Τυρίων] cf. Arr. Anab. 2, 16

δὲ γῆν τήνδε εὐδαίμονα οὖσαν καὶ μεγάλων ἀγαθῶν γέμουσαν Καρχηδόνιοι πρὸ Ῥωμαίων ἤρξαντο πολυπραγμονεῖν καὶ μέρος αὐτῆς τὸ μὲν εἶχον ἤδη, τὸ δ'
10 ἐπόρθουν, μέχρι Ῥωμαῖοι σφᾶς ἐκβαλόντες, ἃ μὲν εἶχον οἱ Καρχηδόνιοι τῆς Ἰβηρίας, ἔσχον αὐτίκα, τὰ δὲ λοιπὰ σὺν χρόνῳ πολλῷ καὶ πόνῳ λαμβανόμενά τε ὑπὸ σφῶν καὶ πολλάκις ἀφιστάμενα χειρωσάμενοι διεῖλον ἐς τρία καὶ στρατηγοὺς ἐς αὐτὰ πέμπουσι τρεῖς.
11 ὅπως δὲ εἷλον ἕκαστα καὶ ὅπως Καρχηδονίοις τε περὶ αὐτῶν καὶ μετὰ Καρχηδονίους Ἴβηρσι καὶ Κελτίβηρσιν ἐπολέμησαν, δηλώσει τόδε τὸ βιβλίον, μοῖραν μὲν ἐς
12 Καρχηδονίους τὴν πρώτην ἔχον· ὅτι δὲ καὶ τοῦτο περὶ Ἰβηρίας ἦν, ἀνάγκη μοι συνενεγκεῖν ἐς τὴν Ἰβηρικὴν συγγραφὴν ἐγένετο, ᾧ λόγῳ καὶ τὰ περὶ Σικελίας Ῥωμαίοις καὶ Καρχηδονίοις ἐς ἀλλήλους γενόμενα, ἀρξάμενα Ῥωμαίοις τῆς ἐς Σικελίαν παρόδου τε καὶ
13 ἀρχῆς, ἐς τὴν Σικελικὴν συνενήνεκται γραφήν. πρὸς 4 γὰρ δὴ Καρχηδονίους Ῥωμαίοις πρῶτος ἐγένετο πόλεμος ἔκδημος περὶ Σικελίας ἐν αὐτῇ Σικελίᾳ καὶ δεύτερος ὅδε περὶ Ἰβηρίας ἐν Ἰβηρίᾳ, ἐν ᾧ καὶ ἐς τὴν ἀλλήλων μεγάλοις στρατοῖς διαπλέοντες οἳ μὲν τὴν
14 Ἰταλίαν, οἳ δὲ τὴν Λιβύην ἐπόρθουν. ἤρξαντο δὲ
2[illegible] a.C. αὐτοῦ μεθ' ἑκατὸν καὶ τεσσαράκοντα ὀλυμπιάδας μάλιστα, ὅτε τὰς σπονδὰς ἔλυσαν, αἳ ἐπὶ τῷ Σικελικῷ
2[illegible] a.C. πολέμῳ σφίσιν ἦσαν γενόμεναι. ἔλυσαν δ' ἐκ τοιᾶσδε προφάσεως.

15 Ἀμίλχαρ ὁ Βάρκας ἐπίκλησιν, ὅτε περ ἐν Σικελίᾳ
2[illegible]–2[illegible] a.C. Καρχηδονίων ἐστρατήγει, Κελτοῖς τότε μισθοφοροῦσίν οἱ καὶ Λιβύων τοῖς συμμαχοῦσιν πολλὰς δωρεὰς ὑπ-

28 Κελ⟨τῶν⟩ τοῖς τότε ci. Mend. coll. Lib. § 18, inut., cf. Kratt p. 19

8 στρατηγοὺς—τρεῖς] cf. § 444 § 15 sqq. de Barcinorum rebus in Hisp. gestis v. Meltzer 2 p. 392 sqq., 591 sqq., De Sanctis 3, 1 p. 405 sqq.

ἔσχητο δώσειν, ἅς, ἐπειδὴ ἐπανῆλθεν ἐς Λιβύην, ἀπαιτούντων ἐκείνων ὁ Λιβυκὸς Καρχηδονίοις ἐξῆπτο πόλεμος, [241–238 a.C.] ἐν ᾧ πολλὰ μὲν πρὸς αὐτῶν Λιβύων ἔπαθον οἱ Καρχηδόνιοι, Σαρδόνα δὲ Ῥωμαίοις ἔδοσαν ποινὴν ὧν ἐς τοὺς ἐμπόρους αὐτῶν ἡμαρτήκεσαν ἐν τῷδε τῷ Λιβυκῷ πολέμῳ. ὑπαγόντων οὖν ἐπὶ τοῖσδε τὸν Βάρκαν 16 τῶν ἐχθρῶν ἐς κρίσιν, ὡς αἴτιον τῇ πατρίδι τοσῶνδε συμφορῶν γενόμενον, θεραπεύσας ὁ Βάρκας τοὺς πολιτευομένους, ὧν ἦν δημοκοπικώτατος Ἀσρούβας, ὁ τὴν αὐτοῦ Βάρκα θυγατέρα ἔχων, τάς τε δίκας διεκρούετο καὶ Νομάδων τινὸς κινήματος γενομένου στρατηγὸς ἔπραξεν ἐπ' αὐτοὺς αἱρεθῆναι μετὰ Ἄννωνος τοῦ Μεγάλου λεγομένου, ἔτι τὰς εὐθύνας τῆς προτέρας στρατηγίας ὀφείλων. παυομένου δὲ τοῦ πολέμου 17 καὶ Ἄννωνος ἐπὶ διαβολαῖς ἐς Καρχηδόνα μεταπέμπτου γενομένου, μόνος ὢν ἐπὶ τῷ στρατῷ καὶ τὸν κηδεστὴν Ἀσρούβαν ἔχων οἱ συνόντα, διῆλθεν ἐπὶ Γάδειρα [237 a.C.] καὶ τὸν πορθμὸν ἐς Ἰβηρίαν περάσας ἐλεηλάτει τὰ Ἰβήρων οὐδὲν ἀδικούντων, ἀφορμὴν αὑτῷ ποιούμενος ἀποδημίας τε καὶ ἔργων καὶ δημοκοπίας (ὅσα 18 γὰρ λάβοι, διῄρει καὶ τὰ μὲν ἐς τὸν στρατὸν ἀνάλισκεν, ἵνα προθυμότερον αὐτῷ συναδικοῖεν, τὰ δ' ἐς αὐτὴν ἔπεμπε Καρχηδόνα, τὰ δὲ τοῖς ὑπὲρ αὐτοῦ πολιτευομένοις διεδίδου), μέχρι Ἰβήρων αὐτὸν οἵ τε βασι- 19 λεῖς συστάντες οἱ κατὰ μέρος καὶ ὅσοι ἄλλοι δυνατοί, [229/28 a.C.] κτείνουσιν ὧδε· ξύλων ἁμάξας ἄγοντες, αἷς βοῦς ὑπέζευξαν, εἵποντο ταῖς ἁμάξαις ὡπλισμένοι. τοῖς δὲ Λίβυ- 20 σιν ἰδοῦσιν εὐθὺς μὲν ἐνέπιπτεν γέλως, οὐ συνιεῖσι τοῦ στρατηγήματος· ὡς δ' ἐν χερσὶν ἐγένοντο, οἱ μὲν Ἴβηρες αὐταῖς βουσὶν ἐξῆψαν τὰς ἁμάξας καὶ ἐξώτρυ-

---

4 δὲ in V suprascr. a m. 2 6 Λιβυκῷ del. Nauck 9 Ἀσρούβας restitutum ubique ex V, Ἀσδρούβας vulgo 10 Βάρκα del. Herw. p. 128, vix recte 24 αὐτὸν, quod scr. Mend. pro vulgato αὐτῶν, habet V, sed corr. in αὐτῶν

229/28 a.C. ναν ἐς τοὺς πολεμίους, τὸ δὲ πῦρ σκιδναμένων τῶν
21 βοῶν πάντῃ φερόμενον ἐτάρασσε τοὺς Λίβυας. καὶ
τῆς τάξεως διαλυθείσης οἱ μὲν Ἴβηρες αὐτοῖς ἐπι-
δραμόντες αὐτόν τε τὸν *Βάρκαν* καὶ πολὺ πλῆθος ἀμυ-
νομένων ἐπ᾽ αὐτῷ διέφθειραν.
22 οἱ δὲ *Καρχηδόνιοι*, τοῖς κέρδεσιν ἤδη τοῖς ἐξ Ἰβη- 6
ρίας ἀρεσκόμενοι, στρατιὰν ἄλλην ἔπεμπον ἐς Ἰβηρίαν
καὶ στρατηγὸν ἁπάντων ἀπέφηναν Ἀσρούβαν, τὸν τοῦ
23 *Βάρκα* κηδεστήν, ὄντα ἐν Ἰβηρίᾳ. ὁ δὲ Ἀννίβαν, τὸν
οὐ πολὺ ὕστερον ἀοίδιμον ἐπὶ στρατηγίαις παῖδά
τε ὄντα τοῦ *Βάρκα* καὶ τῆς γυναικός οἱ γιγνόμενον
ἀδελφόν, ἔχων ἐν Ἰβηρίᾳ, νέον ὄντα καὶ φιλοπόλεμον
24 καὶ ἀρέσκοντα τῷ στρατῷ, ὑποστράτηγον ἀπέφηνε. καὶ
τῆς τ᾽ Ἰβηρίας τὰ πολλὰ πειθοῖ προσήγετο, πιθανὸς
ὢν ὁμιλῆσαι, ἔς τε τὰ βίας δεόμενα τῷ μειρακίῳ χρώ-
μενος προῆλθεν ἀπὸ τῆς ἑσπερίου θαλάσσης ἐς τὸ
μεσόγεων ἐπὶ Ἴβηρα ποταμόν, ὃς μέσην που μάλιστα
τέμνων τὴν Ἰβηρίαν καὶ τῆς *Πυρήνης* ἀφεστὼς ὁδὸν
□ 25 ἡμερῶν πέντε ἐξίησιν ἐς τὸν βόρειον ὠκεανόν. *Ζα-* 7
226 a.C. *κανθαῖοι* δέ, ἄποικοι *Ζακυνθίων*, ἐν μέσῳ τῆς τε
Πυρήνης καὶ τοῦ ποταμοῦ τοῦ Ἴβηρος ὄντες, καὶ ὅσοι

---

3 *μὲν* del. Nauck 8—15 sq. *χρώμενος* hab. Exc. de virt. 16, p. 223, unde Suid. v. *Ἀννίβας* 8—p. 67, 12 sq. *προσεγράφη* hab. Exc. de leg. gentium 14, p. 528 (praemisso *λόγος ς′*), initio valde contracto 10 *ἐπὶ στρατηγίαις γενόμενον* Nipperdey, deleto *γιγνόμενον* l. 11, sed cave hiatum 12 *ἔχων ἐν Ἰβηρίᾳ* molesta putabat Mend. 14 *προσηγάγετο*, omisso *πειθοῖ*, Exc. 17 *μεσόγειον* scr. Mend., const., *μεσόγαιον* Exc. 19 *βόρειον* V, *ἑσπέριον* Exc. 21 *τοῦ*

---

19 sqq. errat App. in Sagunti situ, nisi forte ex auctore suo sumpsit (cf. Klotz, Rhein. Mus. 82 (1933) p. 15 sq.); de foedere v. post alios Meltzer 2 p. 595 sqq.; Täubler, Vorgeschichte d. 2. punischen Krieges (1921); Otto, Hist. Zeitschr. 145 (1932) p. 499 sqq.; Oertel, Rhein. Mus. 81 (1932) p. 221 sqq.; Gelzer, Hermes 68 (1933) p. 156 sqq.; Kolbe, Kriegsschuldfrage, Sitzungsber. d. Heidelb. Akad. d. Wiss., Phil.-hist. Kl. 1933/4, 4. Abh. (contra eum Bickermann, Rev. de philol., 3me Série, 10, 1936, p. 284 sqq.); Jacobs, Gaius Flaminius (Diss. Leiden 1937) p. 96 sqq.

226 a. C.
ἄλλοι Ἕλληνες περί τε τὸ καλούμενον Ἐμπόριον καὶ
εἴ πη τῆς Ἰβηρίας ᾤκουν ἀλλαχοῦ, δείσαντες ὑπὲρ
σφῶν ἐπρέσβευον ἐς Ῥώμην. καὶ ἡ σύγκλητος οὐκ 26
ἐθέλουσα τὰ Καρχηδονίων ἐπαίρεσθαι πρέσβεις ἐς
Καρχηδόνα ἔπεμπε. καὶ συνέβησαν ἀμφότεροι ὅρον 27
εἶναι Καρχηδονίοις τῆς ἀρχῆς τῆς ἐν Ἰβηρίᾳ τὸν Ἴβηρα
ποταμὸν καὶ μήτε Ῥωμαίους τοῖς πέραν τοῦδε τοῦ
ποταμοῦ πόλεμον ἐκφέρειν, Καρχηδονίων ὑπηκόοις
οὖσι, μήτε Καρχηδονίους ἐπὶ πολέμῳ τὸν Ἴβηρα δια-
βαίνειν, Ζακανθαίους δὲ καὶ τοὺς ἄλλους ἐν Ἰβηρίᾳ
Ἕλληνας αὐτονόμους καὶ ἐλευθέρους εἶναι. καὶ τάδε
ταῖς συνθήκαις ταῖς Ῥωμαίων καὶ Καρχηδονίων προσ-
εγράφη.

8 Ἀσρούβαν δ' ἐπὶ τοῖσδε Ἰβηρίαν τὴν ὑπὸ Καρχη- 28
δονίοις καθιστάμενον ἀνὴρ δοῦλος, οὗ τὸν δεσπότην 221 a. C.
ὠμῶς διεφθάρκει, λαθὼν ἐν κυνηγεσίοις ἀναιρεῖ. καὶ 29
τόνδε μὲν Ἀννίβας ἐλεγχθέντα δεινῶς αἰκισάμενος
διέφθειρε· ἡ στρατιὰ δὲ τὸν Ἀννίβαν, καίπερ ὄντα
κομιδῇ νέον, ἀρέσκοντα δ' ἰσχυρῶς, στρατηγὸν ἀπ-
έδειξαν αὐτῶν· καὶ ἡ Καρχηδονίων βουλὴ συνέθετο.
ὅσοι δὲ τοῦ Βάρκα διαπολιτευταὶ τὴν Βάρκα τε καὶ 30
Ἀσρούβα δύναμιν ἐδεδοίκεσαν, ὡς ἔμαθον αὐτοὺς
τεθνεῶτας, Ἀννίβα κατεφρόνουν ὡς νέου καὶ τοὺς
ἐκείνων φίλους τε καὶ στασιώτας ἐδίωκον ἐπὶ τοῖς ἐκεί-
νων ἐγκλήμασιν. ὅ τε δῆμος ἅμα τοῖς κατηγοροῦσιν 31
ἐγίγνετο, μνησικακῶν τοῖς διωκομένοις τῆς βαρύτητος
τῆς ἐπὶ Βάρκα τε καὶ Ἀσρούβα· καὶ τὰς δωρεὰς ἐκέ-

Ἴβηρος ποταμοῦ Exc.; an τοῦ ποταμοῦ delendum? (Vk.) 4 sq. *quatuor Romam legatos miserunt* Sec. 7 sq. τοὺς (τοῖς U) πέραν τοῦ ποταμοῦ τοῦδε Exc. 8 ἐπηκόοις Exc. 10 ζακυνθαίους V[1], corr. a m. 2, καὶ ζακυνθίους (vel -ινθίους, -ανθίους) Exc. ἄλλους om. Exc. 14—20 συνέθετο hab. Exc. de virt. 17, p. 224 18 δὲ in fine lineae add. a m. 2 in V, sed ante τὸν 2 litt. erasae 21—p. 69,18 ἐπόρθει hab. Exc. de virt. 18, p. 224 21 διαπολιτευταὶ Steph., διαπολῖται V et Exc., vulgo

221 a.C. λευον αὐτούς, ὅσας μεγάλας Ἀσρούβας τε καὶ Βάρ-
κας αὐτοῖς ἐπεπόμφεσαν, ἐς τὸ κοινὸν ἐσενεγκεῖν ὡς
32 ἐκ τῶν πολεμίων πεπορισμένας. οἱ δ' ἐπέστελλον τῷ
Ἀννίβᾳ, σφίσιν τε ἐπικουρεῖν δεόμενοι καὶ διδάσκον-
τες, ὅτι καὶ αὐτὸς ἔσοιτο τοῖς πατρῴοις ἐχθροῖς εὐκατα-
φρόνητος, εἰ τοὺς ἐν τῇ πατρίδι συνεργεῖν αὐτῷ δυ-
33 ναμένους ὑπερίδοι. ὁ δὲ καὶ ταῦτα προεώρα καὶ τὰς 9
ἐκείνων δίκας ἀρχὴν ⟨τῆς⟩ ἐφ' ἑαυτὸν οὖσαν ἐπιβουλῆς·
οὐδ' ἠξίου τὴν ἔχθραν, ὥσπερ ὁ πατὴρ καὶ ὁ κηδεστής,
ἐσαεὶ καὶ μετὰ φόβου διαφέρειν οὐδ' ἐπὶ τῷ Καρχη-
δονίων κουφόνῳ μέχρι παντὸς εἶναι, ῥᾳδίως ἐς εὐερ-
34 γέτας πρὸς ἀχαριστίαν τρεπομένων. ἐλέγετο δὲ καὶ
παῖς ὢν ἔτι ὑπὸ τοῦ πατρὸς ὁρκωθῆναι ἐπὶ ἐμπύρων
ἄσπειστος ἐχθρὸς ἔσεσθαι Ῥωμαίοις, ὅτε ἐς πολιτείαν
παρέλθοι. διὰ δὴ ταῦτ' ἐπενόει, μεγάλοις καὶ χρονίοις
πράγμασι τὴν πατρίδα περιβαλὼν καὶ καταστήσας ἐς
ἀσχολίας καὶ φόβους, τὸ ἑαυτοῦ καὶ τὰ τῶν φίλων ἐν
35 ἀδεεῖ θέσθαι. Λιβύην μὲν οὖν εὐσταθοῦσαν ἑώρα καὶ
Ἰβήρων, ὅσα ὑπήκοα ἦν· εἰ δὲ πρὸς Ῥωμαίους πόλεμον
αὖθις ἀναρριπίσειεν, οὗ μάλιστα ἐπεθύμει, ἐδόκει
Καρχηδονίους μὲν ἐν φροντίσι καὶ φόβοις ἔσεσθαι
μακροῖς, αὐτὸς δέ, εἴτε κατορθώσειεν, ἐπὶ κλέους
ἀθανάτου γενήσεσθαι, τὴν πατρίδα τῆς οἰκουμένης
[γῆς] ἄρχουσαν ἀποφήνας (οὐ γὰρ εἶναί τινας ἀντιμάχους
αὐτοῖς ἔτι ἐπὶ Ῥωμαίοις), εἴτε καὶ πταίσειε, μεγάλην
καὶ ὣς τὸ ἐγχείρημα αὐτῷ δόξαν οἴσειν.
36 220 a.C. ἀρχὴν δ' ὑπολαμβάνων ἔσεσθαι λαμπράν, εἰ τὸν 10

1 ant ἃς μεγάλας, aut, μεγάλας deleto, ὅσας scribendum ci. Mend., hoc probabiliter, nisi praeferas μεγάλας transponere inter τὰς et δωρεὰς (p. 67, 27)   2 ἐπεπόμφεισαν V   4 τε om. Exc.   8 ⟨τῆς⟩ add. Vk. e Mend. coniectura   ἐπιβολῆς (sic) Exc.   13 inter παῖς et ὢν in V 3 litt. (fortasse ἔτι) eras.   14 ἄπιστος Exc.   17 τὰ] τὸ Exc.   23 γενέσθαι Exc.   24 γῆς del. Vk. e Mend. coniectura   25 ῥωμαίους Exc.   26 δόξαν αὐτῷ Exc.

§ 36 sqq. cf. Kahrstedt 3 p. 143 sqq.

220 a. C.
Ἴβηρα διαβαίη, Τορβολήτας, οἳ γείτονές εἰσι Ζακαν- □
θαίων, ἀνέπεισε τῶν Ζακανθαίων παρὰ οἱ καταβοᾶν
ὡς τήν τε χώραν αὐτῶν ἐπιτρεχόντων καὶ πολλὰ σφᾶς
ἄλλα ἀδικούντων. οἱ δ' ἐπείθοντο. καὶ πρέσβεις αὐτῶν 37
ὁ Ἀννίβας ἐς Καρχηδόνα ἔπεμπεν αὐτός τε ἐν ἀπορ-
ρήτοις ἔγραφε Ῥωμαίους τὴν ὑπὸ Καρχηδονίοις Ἰβη-
ρίαν ἀναπείθειν ἀπὸ Καρχηδονίων ἀφίστασθαι καὶ
Ζακανθαίους Ῥωμαίοις ταῦτα συμπράσσειν. ὅλως τε
τῆς ἀπάτης οὐ μεθίει πολλὰ τοιαῦτα ἐπιστέλλων, ἕως
ἡ βουλὴ προσέταξεν αὐτῷ πράσσειν ἐς Ζακανθαίους,
ὅ τι δοκιμάσειεν. ὁ δ' ἐπεὶ τῆς ἀφορμῆς ἐλάβετο, Τορ- 38
βολήτας αὖθις ἔπραξεν ἐντυχεῖν οἱ κατὰ τῶν Ζακαν- 219 a. C.
θαίων καὶ Ζακανθαίων μετεπέμπετο πρέσβεις. οἱ δὲ
ἀφίκοντο μέν, κελεύοντος δὲ τοῦ Ἀννίβου λέγειν ἑκατέρους
ἐφ' ἑαυτοῦ, περὶ ὧν διαφέρονται, Ῥωμαίοις ἔφασαν
ἐπιτρέψειν τὴν δίκην. ὁ μὲν δὴ ταῦτ' εἰπόντας ἀπέπεμπεν 39
ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου καὶ τῆς ἐπιούσης νυκτὸς παντὶ
τῷ στρατῷ τὸν Ἴβηρα διαβὰς τὴν χώραν ἐπόρθει καὶ
τῇ πόλει μηχανήματα ἐφίστη. ἑλεῖν δ' οὐ δυνάμενος
ἀπετάφρευε καὶ περιετείχιζε καὶ φρούρια πολλὰ περιθεὶς
11 *ἐκ διαστημάτων ἐπεφοίτα. Ζακανθαῖοι δὲ αἰφνιδίῳ* 40
κακῷ καὶ ἀκαταγγέλτῳ συμπεσόντες ἐπρέσβευον ἐς
Ῥώμην. καὶ ἡ σύγκλητος αὐτοῖς συνέπεμπε πρέσβεις, οἳ

---

2 *ἀνέπεισε τῶν Ζακανθαίων* om. V, hab. Exc. 8 *ῥω-μαίους* Exc. *συνπράσσειν* V 9 *μεθείη* V 12 sq. alterum *Ζακανθαίων* om. V, hab. Exc., *ἐντυχεῖν οἱ καὶ Ζακανθαίων μετεπέμπετο πρέσβεις* coniecerat Nauck, *ἐντ. οἱ κατὰ τ. Ζ.*, ⟨*ὧν*⟩ *καὶ μετ. πρ.* Täubler (v. ad § 25) p. 46 adn. 88; ceterum *Ζακυν-θαίων* V, const.; mire Sec.: *quorum etiam oratores vocavit, qui ad eum quindecim virum legationem miserunt*, i. e. *οἳ ιε' ἀφ-ίκοντο μέν* (Schw.), sed numerum de suo dat etiam § 25 (v. ad p. 67, 3) 17—p. 70, 17 *γνώμη* hab. Exc. de leg. gent. 15, p. 528 18 *τὸν Ἴβηρα ποταμὸν περαιωθεὶς* Exc. 21 sq. *αἰφνιδίῳ καὶ ἀκατ. κακῷ* V, vulgo 22 *συμπεσόντες* Exc. et Apogr., *ἐμπεσόντες* V

---

20 *περιετείχιζε, περιθείς, περιεκάθητο* (§ 44)] verum non est, cf. Klotz (v. ad § 25) p. 11 sqq.

219 a. C. πρῶτον μὲν Ἀννίβαν ἔμελλον ὑπομνήσειν τῶν συγκει-
μένων, οὐ πειθομένου δὲ ἐς Καρχηδόνα πλευσεῖσθαι
41 κατ' αὐτοῦ. τούτοις τοῖς πρέσβεσι πλεύσασιν ἐς Ἰβη-
ρίαν καὶ ἐς τὸ στρατόπεδον ἀπὸ θαλάσσης ἀναβαί-
νουσιν ὁ Ἀννίβας ἀπηγόρευσε μὴ προσιέναι. καὶ οἳ
μὲν ἀπέπλευσαν ἐπὶ Καρχηδόνος σὺν τοῖς πρέσβεσιν
τοῖς Ζακανθαίων καὶ τῶν συνθηκῶν ἀνεμίμνησκον
αὐτούς· Καρχηδόνιοι δὲ ᾐτιῶντο τοὺς Ζακανθαίους
42 πολλὰ τοὺς ὑπηκόους σφῶν ἀδικεῖν. καὶ Ζακανθαίων
οἱ πρέσβεις ἐς δίκην αὐτοὺς προυκαλοῦντο ἐπὶ Ῥω-
μαίων κριτῶν· οἳ δ' οὐκ ἔφασαν χρῄζειν δίκης, ἀμύ-
43 νεσθαι δυνάμενοι. ὧν ἐς Ῥώμην ἀπαγγελθέντων, οἳ
μὲν ἐκέλευον ἤδη συμμαχεῖν τοῖς Ζακανθαίοις, οἳ δ'
ἐπεῖχον ἔτι, λέγοντες οὐ συμμάχους αὐτοὺς ἐν ταῖς
συνθήκαις σφῶν, ἀλλ' αὐτονόμους καὶ ἐλευθέρους ἀνα-
γεγράφθαι, ἐλευθέρους δὲ ἔτι καὶ τοὺς πολιορκουμέ-
44 νους εἶναι. καὶ ἐκράτησεν ἡ γνώμη. Ζακανθαῖοι δέ, 12
ἐπειδὴ τὰ Ῥωμαίων ἀπέγνωσαν καὶ ὁ λιμὸς σφᾶς ἐπίεζε
καὶ Ἀννίβας περιεκάθητο συνεχῶς (εὐδαίμονα γὰρ καὶ
πολύχρυσον ἀκούων εἶναι τὴν πόλιν οὐκ ἀνίει τῆς
πολιορκίας), τὸν μὲν χρυσὸν καὶ ἄργυρον, ὅσος ἦν
δημόσιός τε καὶ ἰδιωτικός, ἀπὸ κηρύγματος ἐς τὴν
ἀγορὰν συνήνεγκαν καὶ μολύβδῳ καὶ χαλκῷ συνεχώ-
45 νευσαν, ὡς ἀχρεῖον Ἀννίβᾳ γενέσθαι, αὐτοὶ δ', ἐν χερ-
σὶν ἑλόμενοί τι παθεῖν μᾶλλον ἢ ὑπὸ τοῦ λιμοῦ, ἐξ-
έδραμον ἔτι νυκτὸς ἐπὶ τὰ φρούρια τὰ τῶν Λιβύων,
ἀναπαυομένων ἔτι καὶ οὐδὲν τοιοῦτον [δ'] ὑπονοούντων·
ὅθεν αὐτοὺς ἀνισταμένους τε ἐξ εὐνῆς καὶ σὺν θορύβῳ
μόλις ὁπλιζομένους, ἔστι δ' οὓς ἤδη καὶ μαχομένους,
διέφθειρον. μακροῦ δὲ τοῦ ἀγῶνος γενομένου, Λιβύων

---

2 ἐς Καρχηδόνα om. V, hab. Exc. et Sec. 11 sq. ἀμύνασθαι Exc. 13 ἤδη et τοῖς om. Exc. 15 sq. ἀναγεγράφθαι ἐλευθέρους δὲ et καὶ om. Exc. 17 ἐκράτησαν V¹, corr. a m. 2
27 post τοιοῦτον 1 litt., sc. δ', ut videtur, erasa in V

μὲν ἀπώλοντο πολλοί, Ζακανθαῖοι δὲ πάντες. αἱ δὲ 219 a. C. 46
γυναῖκες, ἀπὸ τοῦ τείχους ὁρῶσαι τὸ τέλος τῶν ἀνδρῶν,
αἱ μὲν ἐρρίπτουν ἑαυτὰς κατὰ τῶν τεγῶν, αἱ δ' ἀνήρ-
των, αἱ δὲ καὶ τὰ τέκνα προκατέσφαζον. καὶ τοῦτο
τέλος ἦν Ζακανθαίοις, πόλει τε μεγάλῃ καὶ δυνατῇ
γενομένῃ. Ἀννίβας δ', ὡς ἔμαθε περὶ τοῦ χρυσοῦ, 47
τοὺς μὲν ὑπολοίπους καὶ ἔτι ἡβῶντας αὐτῶν αἰκιζό-
μενος διέφθειρεν ὑπὸ ὀργῆς, τὴν δὲ πόλιν ὁρῶν ἐπι-
θάλασσόν τε καὶ Καρχηδόνος οὐ μακρὰν καὶ χώρας
ἄρχουσαν ἀγαθῆς ᾤκιζεν αὖθις καὶ Καρχηδονίων
ἄποικον ἀπέφαινεν· ἣν νῦν οἶμαι Καρχηδόνα καλεῖ-
σθαι τὴν Σπαρταγενῆ.

13 Ῥωμαῖοι δὲ πρέσβεις ἐς Καρχηδόνα ἔπεμπον, οἷς 48
εἴρητο ἐξαιτεῖν παρὰ Καρχηδονίων Ἀννίβαν ὡς ἐς 218 a. C.
τὰς συνθήκας ἁμαρτόντα, εἰ μὴ κοινὸν ἡγοῦνται τὸ
ἔργον· ἢν δὲ μὴ διδῶσιν, εὐθέως αὐτοῖς πόλεμον
προαγορεύειν. καὶ οἱ μὲν ἔπραξαν ὧδε καὶ τὸν πόλε- 49
μον αὐτοῖς, οὐκ ἐκδιδοῦσι τὸν Ἀννίβαν, ἐπήγγειλαν·
λέγεται δ' οὕτω γενέσθαι. ὁ μὲν πρεσβευτὴς αὐτοῖς
γελώμενος ἔφη, τὸν κόλπον ἐπιδεικνύς· "ἐνταῦθ' ὑμῖν,
ὦ Καρχηδόνιοι, καὶ τὴν εἰρήνην καὶ τὸν πόλεμον φέρω·
ὑμεῖς δ', ὁπότερα αἱρεῖσθε, λάβετε". οἱ δ' ἔφασαν· "σὺ 50
μὲν οὖν, ἃ βούλει, δίδου". προτείναντος δὲ τὸν πόλε-
μον ἐξεβόησαν ὁμοῦ πάντες· "δεχόμεθα". καὶ εὐθὺς
ἐπέστελλον τῷ Ἀννίβᾳ πᾶσαν ἤδη τὴν Ἰβηρίαν ἀδεῶς

---

5 *πόλει μεγάλῃ τε* scr. Mend., sed cf. Annib. § 79, Lib. § 573, Emph. I 330 8 sq. *ἐπιθαλάσσιον* ci. Schw., sed cf. *ἔνσπονδος* Mithr. § 272. 279, *ἐνσύνθηκος* Mithr. § 49 (Goetzeler p. 46), etiam *ἀμφιθάλασσος* apud Xen., Pind. 12 *σπαρταγενήν* V, corr. Schw. 13—p. 72, 1 *λελυμένων* hab. Exc. de leg. Rom. 8, p. 71 17 *προαγορεύειν* Exc., *προσαγορεύειν* V 19 *πρεσβύτατος* ci. Nipperdey ex Pol. 3, 33, 2, nescio an recte, sed fort. alius auctor Appiani, alius Polybii 22 *ἐρεῖσθε* V[1], corr. ab alia m. in mg. *ἔφησαν* Exc.

---

10 sq. App. Saguntum cum Carthagine Nova ab Hasdrubale condita permutavit; cf. § 74 et 320

218 a.C.

51 ἐπιτρέχειν ὡς τῶν σπονδῶν λελυμένων. ὁ μὲν δὴ τὰ
ἔθνη τὰ ἀγχοῦ πάντα ἐπιὼν ὑπήγετο, ἢ πείθων ἢ
δεδιττόμενος ἢ καταστρεφόμενος, καὶ στρατιὰν πολλὴν
συνέλεγεν, τὴν μὲν χρείαν οὐχ ὑποδεικνύς, ἐς δὲ τὴν
52 Ἰταλίαν ἐπινοῶν ἐμβαλεῖν, Γαλάταις τε διεπρεσβεύετο
καὶ τὰς διόδους τῶν Ἀλπείων ὀρῶν κατεσκέπτετο καὶ
διῆλθεν, Ἀσρούβαν τὸν ἀδελφὸν ἐν Ἰβηρίᾳ . . .
53 . . . ⟨ἐν Ἰβηρίᾳ⟩ σφίσι καὶ Λιβύῃ τὸν πόλεμον ἔσε- **14**
σθαι (οὐ γὰρ δὴ μὴ Λίβυές ποτε ἐς τὴν Ἰταλίαν ἐσ-
βάλωσιν, οὐδ' ὑπενόουν), Τιβέριον μὲν Σεμπρώνιον
Λόγγον ἐπὶ νεῶν ἑκατὸν ἑξήκοντα σὺν δύο στρατοῦ
τέλεσιν ἐς Λιβύην ἐξέπεμπον (καὶ ὅσα Λόγγος τε καὶ
οἱ λοιποὶ Ῥωμαίων στρατηγοὶ περὶ Λιβύην ἔπραξαν,
54 ἐν τῇ Καρχηδονιακῇ βύβλῳ συγγέγραπται), Πούπλιον
δὲ Κορνήλιον Σκιπίωνα ἔστελλον ἐς Ἰβηρίαν ἐπὶ νεῶν
ἑξήκοντα μετὰ πεζῶν μυρίων καὶ ἱππέων ἑπτακοσίων
□ καὶ πρεσβευτὴν αὐτῷ συνέπεμπον Γναῖον Κορνήλιον
55 Σκιπίωνα τὸν ἀδελφόν. τούτοιν ὁ μὲν Πούπλιος παρὰ
Μασσαλιωτῶν ἐμπόρων πυθόμενος Ἀννίβαν διὰ τῶν
Ἀλπείων ὀρῶν ἐς τὴν Ἰταλίαν ὑπερβάντα, δείσας, μὴ
ἀδοκήτως τοῖς Ἰταλιώταις ἐπιπέσοι, παραδοὺς Γναίῳ
τῷ ἀδελφῷ τὴν ἐν Ἰβηρίᾳ στρατιὰν διέπλευσεν ἐπὶ
56 πεντήρους ἐς Τυρρηνίαν. καὶ ὅσα ἔπραξεν ἐν τῇ Ἰτα-
λίᾳ οὗτός τε καὶ ὅσοι μετ' αὐτὸν ἄλλοι στρατηγοὶ

---

6 *ἀλπίων* V, const. 7 sq. lacunam Steph. sic explevit: *ἐν Ἰβηρίᾳ ⟨καταλιπών· οἱ δὲ Ῥωμαῖοι προορῶντες καὶ ἐν Ἰβηρίᾳ⟩ σφίσι κτλ.*; Sec.: *Asdrubale in Iberia relicto. Romani sibi cum Carthaginiensibus in Iberia et in Africa* etc. 11 *cum CLXII navibus* Sec. 14 *Καρχηδονικῇ* Schw., cf. ad Prooem. § 57 *βίβλῳ*, *ι* corr. ex *υ*, V, et sic saepius; retinui *βύβλῳ* *Πόπλιον* Mend., const., v. Praef.

---

§ 54 sqq. de temporum ratione cf. praeter alios Wilsdorf, Fasti Hisp., Leipz. Stud. f. class. Philol. 1 (1878); Frantz, Die Kriege d. Scipionen in Spanien 536—548 a. u. c. (München 1883); Götzfried, Annalen d. röm. Provinzen beider Spanien 218—154 (Diss. Erlang. 1907). Multa incerta manent

τοῦδε τοῦ πολέμου ἐγένοντο, ἕως Ἀννίβαν ἑκκαιδε- 218 a.C.
κάτῳ μόλις ἔτει τῆς Ἰταλίας ἐξήλασαν, ἡ ἑξῆς βίβλος
ὑποδείκνυσιν, ἣ τὰ ἔργα Ἀννίβου τὰ ἐν Ἰταλίᾳ πάντα
περιλαμβάνει καὶ παρ' αὐτὸ λέγεται Ῥωμαϊκῶν Ἀννι-
βαϊκή.
15 Γναῖος δὲ οὐδέν, ὅ τι καὶ εἰπεῖν, ἔπραξεν ⟨ἐν⟩ τοῖς 57
Ἴβηρσι, πρὶν αὐτῷ Πούπλιον τὸν ἀδελφὸν ἐπανελθεῖν·
Ῥωμαῖοι γάρ, ληγούσης τῆς ἀρχῆς τῷ Πουπλίῳ, πρὸς
μὲν Ἀννίβαν ἐς τὴν Ἰταλίαν τοὺς μετὰ τὸν Πούπλιον 217 a.C.
ὑπάτους ἐξέπεμψαν, αὐτὸν δ' ἀνθύπατον ἀποφήναντες
ἐς Ἰβηρίαν αὖθις ἔστειλαν. καὶ ἀπὸ τοῦδε οἱ δύο Σκι- 58
πίωνες τὸν ἐν Ἰβηρίᾳ πόλεμον διέφερον, Ἀσρούβου
σφίσιν ἀντιστρατηγοῦντος, μέχρι Καρχηδόνιοι μὲν ὑπὸ 215 a.C.
Σύφακος, τοῦ τῶν Νομάδων δυνάστου, πολεμούμενοι
τὸν Ἀσρούβαν καὶ μέρος τῆς ὑπ' αὐτῷ στρατιᾶς μετ-
επέμψαντο, τῶν δ' ὑπολοίπων οἱ Σκιπίωνες εὐ-
μαρῶς ἐκράτουν. καὶ πολλαὶ τῶν πόλεων ἐς αὐτοὺς 59
ἑκοῦσαι μετετίθεντο· καὶ γὰρ ἤστην πιθανωτάτω στρα-
16 τηγῆσαί τε καὶ προσαγαγέσθαι. θέμενοι δ' οἱ Καρχη- 60
δόνιοι πρὸς Σύφακα εἰρήνην αὖθις ἐξέπεμπον εἰς Ἰβη-
ρίαν Ἀσρούβαν μετὰ πλέονος στρατοῦ καὶ ἐλεφάντων
τριάκοντα καὶ σὺν αὐτῷ ἄλλους δύο στρατηγούς,
Μάγωνά τε καὶ Ἀσρούβαν ἕτερον, ὃς Γέσκωνος ἦν
υἱός. καὶ χαλεπώτερος ἦν τοῖς Σκιπίωσιν ὁ πόλεμος
ἀπὸ τοῦδε, ἐκράτουν δὲ καὶ ὥς. καὶ πολλοὶ μὲν τῶν 61
Λιβύων, πολλοὶ δὲ τῶν ἐλεφάντων ἐφθάρησαν, μέχρι
χειμῶνος ἐπιλαβόντος οἱ μὲν Λίβυες ἐχείμαζον ἐν Τυρ- 212/11 a.C.
διτανίᾳ, τῶν δὲ Σκιπιώνων ὁ μὲν Γναῖος ἐν Ὀρσῶνι, □

---

4 sq. ἀννιβιακή V 6 ⟨ἐν⟩ add. Steph. 23 Γέσκωνος Mend. ex Lib. § 34. 37, γίσκωνος, γ corr. ex τ, V 28 ὀρσῶνι V, ὄρσωνι Mend., cf. § 274; res dubia (v. Wannowski p. 62)

---

§ 61—63 multi, ut Frantz et Götzfried (v. ad § 54), interitum Scipionum anno 212 tribuunt, anno 211 post alios De Sanctis 3, 2 p. 446 adn. 4

212 a.C.
62 ὁ δὲ Πούπλιος ἐν Καστολῶνι. ἔνθα αὐτῷ προσιὼν ὁ
Ἀσρούβας ἀπηγγέλθη· καὶ προελθὼν τῆς πόλεως μετ'
ὀλίγων ἐς κατασκοπὴν στρατοπέδου ἔλαθε πλησιάσας
τῷ Ἀσρούβᾳ, καὶ αὐτὸν ἐκεῖνος καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ
63 πάντας ἱππεῦσι περιδραμὼν ἀπέκτεινεν. ὁ δὲ Γναῖος
οὐδέν τι προμαθὼν ἐς τὸν ἀδελφὸν ἐπὶ σῖτον ἔπεμπε
στρατιώτας, οἷς ἕτεροι Λιβύων συντυχόντες ἐμάχοντο.
καὶ πυθόμενος ὁ Γναῖος ἐξέδραμεν, ὡς εἶχεν, μετὰ τῶν
εὐζώνων ἐπ' αὐτούς. οἱ δὲ τούς τε προτέρους ἀνῃρή-
κεσαν ἤδη καὶ τὸν Γναῖον ἐδίωκον, ἕως ἐσέδραμεν
ἔς τινα πύργον. καὶ τὸν πύργον ἐνέπρησαν οἱ Λίβυες,
καὶ ὁ Σκιπίων κατεκαύθη μετὰ τῶν συνόντων.
64 οὕτω μὲν οἱ Σκιπίωνες ἀπέθανον ἄμφω, ἄνδρες 17
ἐς πάντα ἀγαθοὶ γενόμενοι· καὶ αὐτοὺς ἐπεπόθησαν
65 Ἴβηρες, ὅσοι δι' αὐτοὺς ἐς Ῥωμαίους μετέθεντο. πυθό-
μενοι δ' οἱ ἐν ἄστει βαρέως τε ἤνεγκαν καὶ Μάρ-
κελλον ἐκ Σικελίας ἄρτι ἀφιγμένον καὶ σὺν αὐτῷ
210 a.C. Κλαύδιον ἐπὶ νεῶν . . . ἐξέπεμπον ἐς Ἰβηρίαν μετὰ
χιλίων ἱππέων καὶ πεζῶν μυρίων καὶ χορηγίας ἱκανῆς.
66 οὐδενὸς δὲ λαμπροῦ παρὰ τῶνδε γιγνομένου τὰ Λι-
βύων ὑπερηύξητο, καὶ πᾶσαν σχεδὸν Ἰβηρίαν εἶχον,

---

3 ⟨τοῦ⟩ *στρατ.* maluit Mend., sed cf. Schenkl p. 174 *ἔλαθεν ⟨αὐτὸν⟩* videtur scribendum (Vk.) 6 *οὐδέν τι προμαθὼν ⟨τῶν⟩ ἐς τὸν ἀδελφὸν* sc. *γεγονότων* ci. Schw. ex Sec.: *fratris casu nondum cognito*, haud male 15 *μετετέθειντο* ci. Mend. 18 *νεῶν ⟨ἑξήκοντα⟩* ci. Steph. 18 sq. *cum duobus millibus equitum* Sec. 21 *ὑπερηύξητο*, alterum *η* in ras. a m. 2 (?), V, *ὑπερηύξετο* Mend.

---

1 *Καστολῶνι*] de variis formis nominis v. Hübner p. 229 11 *πύργον*] cf. Schulten, Numantia, Abhandl. p. 45 § 64 sqq. cf. Jumpertz, Der röm.-karth. Krieg in Spanien 211—206 (Diss. Leipz. 1892); Brewitz, Scipio Africanus Maior in Spanien 210—206 (Diss. Tübingen 1914); Scullard, Scipio Africanus in the second Punic war (1930) 16 sq. *Μάρκελλον ἐκ Σικ.*] error Appiani. Marcium (Liv. 25, 37) intellegit Ihne[2] 2 p. 294 adn. 3; cf. etiam Kahrstedt 3 p. 280 18 C. Claudius Nero, cf. Münzer, RE 3 p. 2774 n. 246

210 a. C.

ἐς βραχὺ Ῥωμαίων ἐν τοῖς ὄρεσι τοῖς Πυρηναίοις
κατακεκλησμένων. πάλιν οὖν οἱ ἐν ἄστει πυνθανό- 67
μενοι μᾶλλον ἐταράσσοντο· καὶ φόβος ἦν, μὴ Ἀννίβου
πορθοῦντος τὰ πρόσω τῆς Ἰταλίας καὶ οἵδε οἱ Λίβυες
ἐς τὰ ἕτερα αὐτῆς ἐσβάλοιεν. ὅθεν οὐδ᾽ ἀποσχέσθαι
τῆς Ἰβηρίας βουλομένοις αὐτοῖς· δυνατὸν ἦν, δέει τοῦ
μὴ καὶ τόνδε τὸν πόλεμον ἐς τὴν Ἰταλίαν ἐπαγαγέ-
18 σθαι. προύγραφον οὖν ἡμέραν, ἐν ᾗ χειροτονήσουσιν 68
στρατηγὸν εἰς Ἰβηρίαν. καὶ οὐδενὸς παραγγέλλοντος ἔτι
πλείων ἐγίγνετο φόβος, καὶ σιωπὴ σκυθρωπὸς ἐπεῖχε
τὴν ἐκκλησίαν, ἐς οὗ Κορνήλιος Σκιπίων, ὁ Πουπλίου
Κορνηλίου τοῦ ἀναιρεθέντος ἐν Ἴβηρσιν υἱός, νέος
μὲν ὢν κομιδῇ (τεσσάρων γὰρ καὶ εἴκοσιν ἐτῶν ἦν),
σώφρων δὲ καὶ γενναῖος εἶναι νομιζόμενος, ἐς τὸ μέσον
ἐλθὼν ἐσεμνολόγησεν ἀμφί τε τοῦ πατρὸς καὶ ἀμφὶ
τοῦ θείου καὶ τὸ πάθος αὐτῶν ὀδυράμενος ἐπεῖπεν
οἰκεῖος εἶναι τιμωρὸς ἐκ πάντων πατρὶ καὶ θείῳ καὶ
πατρίδι. ἄλλα τε πολλὰ ἀθρόως καὶ λάβρως ὥσπερ 69
ἔνθους ἐπαγγειλάμενος, οὐκ Ἰβηρίαν λήψεσθαι μόνην,
ἀλλ᾽ ἐπ᾽ αὐτῇ καὶ Λιβύην καὶ Καρχηδόνα, τοῖς μὲν
ἔδοξε κουφολογῆσαι νεανικῶς, τὸν δὲ δῆμον ἀνέλαβε
κατεπτηχότα (χαίρουσι γὰρ ἐπαγγελίαις οἱ δεδιότες)
καὶ ᾑρέθη στρατηγὸς ἐς Ἰβηρίαν ὡς πράξων τι τῆς
εὐτολμίας ἄξιον. οἱ πρεσβύτεροι δ᾽ αὐτὴν οὐκ εὐτολ- 70
μίαν, ἀλλὰ προπέτειαν ἐκάλουν. καὶ ὁ Σκιπίων αἰ-
σθόμενος ἐς ἐκκλησίαν αὖθις αὐτοὺς συνεκάλει τε καὶ
ἐσεμνύνετο ὅμοια· καὶ τὴν ἡλικίαν εἰπὼν οὐδὲν ἐμ- 71
ποδὼν οἱ γενήσεσθαι προυκαλεῖτο ὅμως, εἴ τις ἐθέλοι
τῶν πρεσβυτέρων τὴν ἀρχὴν παραλαβεῖν ἑκόντος αὐ-

---

2 κατακεκλεισμένων vulgo, retinui hic et alibi lectiones cod. V
4 πρόσω] πρὸς ἕω. quod iam Reiske proposuerat, ci. Roos
15 παρελθὼν ci. Mend., probante Krebs, Praepositionsadv. 2 p. 62, 1; contra Schenkl p. 174

---

1 ἐν τ. ὄρεσι τ. Πυρ. bene habet secundum Jumpertz p. 11 et Brewitz p. 36 18 ἕβδομον πρὸς τοῖς εἴκοσι Pol. 10, 6, 10

210 a.C. 72 τοῦ παραδιδόντος. οὐδενὸς δ' ἑλομένου μᾶλλον ἐπαινούμενός τε καὶ θαυμαζόμενος ἐξῄει μετὰ μυρίων πεζῶν καὶ ἱππέων πεντακοσίων· οὐ γὰρ ἐνεχώρει πλέονα στρατὸν ἐξάγειν, Ἀννίβου δῃοῦντος τὴν Ἰταλίαν. ἔλαβεν δὲ καὶ χρήματα καὶ παρασκευὴν ἄλλην καὶ ναῦς μα-
210/9 a.C. κρὰς ὀκτὼ καὶ εἴκοσι, μεθ' ὧν ἐς Ἰβηρίαν διέπλευσε.

73 παραλαβών τε τὴν ἐκεῖ στρατιὰν καὶ οὓς ἦγεν ἐς ἓν 19
209 a.C. συναγαγὼν ἐκάθηρε καὶ διελέχθη καὶ τοῖσδε μεγαληγόρως. δόξα τε διέδραμεν ἐς ὅλην αὐτίκα τὴν Ἰβηρίαν, βαρυνομένην τε τοὺς Λίβυας καὶ τῶν Σκιπιώνων τὴν ἀρετὴν ἐπιποθοῦσαν, ὅτι στρατηγὸς αὐτοῖς ἥκοι Σκιπίων ὁ Σκιπίωνος κατὰ θεόν. οὗ δὴ καὶ αὐτὸς αἰσθανό-
74 μενος ὑπεκρίνετο πάντα ποιεῖν πειθόμενος θεῷ. πυνθανόμενος δ', ὅτι οἱ ἐχθροὶ σταθμεύουσι μὲν ἐν τέσσαρσι στρατοπέδοις, μακρὰν διεστηκότες ἀπ' ἀλλήλων, ἀνὰ δισμυρίους καὶ πεντακισχιλίους πεζοὺς καὶ ἱππέας πεντακοσίους ἐπὶ δισχιλίοις, τὴν δὲ παρασκευὴν τῶν τε χρημάτων καὶ σίτου καὶ ὅπλων καὶ βελῶν καὶ νεῶν καὶ αἰχμαλώτων καὶ ὁμήρων τῶν ἐξ ὅλης Ἰβηρίας ἔχουσιν ἐν τῇ πρότερον μὲν Ζακάνθῃ, τότε δὲ ἤδη Καρχηδόνι, καὶ φρουρὸς αὐτῶν ἐστι Μάγων μετὰ μυρίων
75 Καρχηδονίων, ἔκρινε πρῶτον ἐς τούτους ἐπιδραμεῖν διά τε τὴν ὀλιγότητα τοῦ στρατοῦ τοῦ μετὰ Μάγωνος καὶ τὸ μέγεθος τῆς παρασκευῆς καὶ ὡς ὁρμητήριον ἀσφαλὲς ἐκ γῆς καὶ θαλάσσης ἕξων ἐπὶ ὅλην τὴν Ἰβηρίαν πόλιν ἀργυρεῖα καὶ χώραν εὐδαίμονα καὶ πλοῦτον πολὺν ἔχουσαν καὶ τὸν διάπλουν ἐς Λιβύην βραχύτατον.

1 οἷς ci. Mend., speciose 26 ἀργύρια V, corr. Steph. 26 sq. χώραν καὶ πλοῦτον εὐδαίμονα καὶ πολὺν V, corr. Schw.

6 Frantz (v. ad § 54) p. 57 sqq. alii Livium secuti Scipionem iam a. 211 in Hisp. venisse putant, non recte, ut videtur 20 Ζακάνθῃ] idem error atque § 47 et 320. De situ Carth. Novae v. Kahrstedt, Arch. Anzeiger 1912 p. 225 sqq. et Brewitz (v. ad § 64) p. 47 sqq.

20 ὁ μὲν δὴ τοσοῖσδε λογισμοῖς ἐπαιρόμενος, οὐδενὶ 76
προειπών, ὅπῃ χωρήσειν ἔμελλεν, ἡλίου δύναντος ἦγε 209 a. C.
τὴν στρατιὰν δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ἐπὶ τὴν Καρχηδόνα.
καὶ αὐτὴν ἅμα ἕῳ τῶν Λιβύων καταπλαγέντων περι-
ταφρεύσας ἐς τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν ἡτοιμάζετο, κλί-
μακάς τε καὶ μηχανὰς πάντῃ περιτιθεὶς χωρὶς ἑνὸς
μέρους, ᾗ τὸ μὲν τεῖχος ἦν βραχύτατον, ἕλος δ' αὐτῷ
καὶ θάλασσα προσέκλυζε καὶ δι' αὐτὸ καὶ οἱ φύλακες
ἀμελῶς εἶχον. νυκτὸς δὲ πάντα πληρώσας βελῶν καὶ 77
λίθων καὶ τοῖς λιμέσι τῆς πόλεως ναῦς ἐπιστήσας,
ἵνα μὴ αἱ νῆες αὐτὸν αἱ τῶν πολεμίων διαφύγοιεν
(ὑπὸ γὰρ δὴ μεγαλοψυχίας ἤλπιζε πάντως αἱρήσειν
τὴν πόλιν), πρὸ ἕω τὴν στρατιὰν ἀνεβίβαζεν ἐπὶ τὰς
μηχανάς, τοὺς μὲν ἄνωθεν ἐγχειρεῖν κελεύων τοῖς
πολεμίοις, τοὺς δὲ κάτω τὰς μηχανὰς ὠθεῖν ἐς τὸ
πρόσω. Μάγων δὲ τοὺς μὲν μυρίους ἐπέστησεν ταῖς 78
πύλαις ὡς ἐκπηδήσοντας, ὅτε καιρὸς εἴη, μετὰ μόνων
ξιφῶν (οὐ γὰρ εἶναι δόρασιν ἐν στενῷ χρῆσθαι), τοὺς
δ' ἄλλους ἐς τὰς ἐπάλξεις ἀνῆγε. καὶ πολλὰ καὶ ὅδε
μηχανήματα καὶ λίθους καὶ βέλη καὶ καταπέλτας ἐπι-
στήσας εἴχετο τοῦ ἔργου προθύμως. γενομένης δὲ 79
βοῆς καὶ παρακελεύσεως ἑκατέρωθεν, οὐδέτεροι μὲν
ὁρμῆς καὶ προθυμίας ἐνέλειπον, [καὶ] λίθους τε καὶ
βέλη καὶ ἀκόντια ἀφιέντες, οἳ μὲν ἀπὸ χειρῶν, οἳ δ'
ἀπὸ μηχανῶν, οἳ δ' ἀπὸ σφενδόνης, εἴ τέ τις ἦν ἄλλη
παρασκευὴ καὶ δύναμις, ἐχρῶντο προθύμως ἅπασιν·
21 ἐκακοπάθει δὲ τὰ τοῦ Σκιπίωνος, καὶ οἱ μύριοι Καρ- 80
χηδονίων, οἳ περὶ τὰς πύλας ἦσαν, ἐκδραμόντες σὺν
τοῖς ξίφεσι γυμνοῖς ἐνέπιπτον ἐς τοὺς τὰ μηχανήματα
ὠθοῦντας καὶ πολλὰ μὲν ἔδρων, οὐχ ἧσσω δ' ἀντ-
έπασχον, μέχρι τῷ φιλοπόνῳ καὶ ταλαιπώρῳ τὰ Ῥω-

7 αὐτῷ Mend., αὐτὸ V, vulgo 14 ἄνωθε V 23 aut καὶ ante λίθους aut τε deleri voluit Schw.; καὶ del. Vk.

209 a.C.

81 μαίων ὑπανίστατο. καὶ μεταβολῆς γενομένης οἵ τε ἐπὶ
τῶν τειχῶν ἔκαμνον ἤδη, καὶ αἱ κλίμακες αὐτοῖς προσ-
επέλαζον. οἱ δὲ ξιφήρεις τῶν Καρχηδονίων ἐς τὰς
πύλας ἐσέτρεχον καὶ ἀποκλήσαντες αὐτὰς ἀνεπήδων
82 ἐπὶ τὰ τείχη. καὶ τοῖς Ῥωμαίοις αὖθις ἦν ὁ πόνος πολύς
τε καὶ χαλεπός, ἐς οὗ Σκιπίων ὁ στρατηγὸς πάντη
περιθέων τε καὶ βοῶν καὶ παρακαλῶν εἶδε περὶ με-
σημβρίαν, ᾗ τὸ βραχὺ τεῖχος ἦν καὶ τὸ ἕλος προσ-
έκλυζε, τὴν θάλασσαν ὑποχωροῦσαν· ἄμπωτις γὰρ
ἐφήμερός ἐστιν. καὶ ὁ κλύδων ἐπῄει μὲν ἐς μαστούς,
83 ὑπεχώρει δ' ἐς μέσας κνήμας. ὅπερ ὁ Σκιπίων τότε
ἰδὼν καὶ περὶ τῆς φύσεως αὐτοῦ πυθόμενος, ὡς ἔχοι
τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας, πρὶν ἐπανελθεῖν τὸ πέλαγος,
ἔθει πάντη βοῶν· "νῦν ὁ καιρός, ὦ ἄνδρες, νῦν ὁ σύμ-
μαχός μοι θεὸς ἀφῖκται. πρόσιτε τῷ μέρει τῷδε τοῦ
τείχους. ἡ θάλασσα ἡμῖν ὑποκεχώρηκε. φέρετε τὰς
84 κλίμακας, ἐγὼ δ' ἡγήσομαι." καὶ πρῶτος ἁρπάσας 22
τινὰ τῶν κλιμάκων μετέφερέν τε καὶ ἀνέβαινεν, οὔπω
τινὸς ἀναβάντος ἄλλου, μέχρι περισχόντες αὐτὸν οἵ τε
ὑπασπισταὶ καὶ ἡ ἄλλη στρατιὰ τόνδε μὲν ἐπέσχον,
αὐτοὶ δὲ πολλὰς ὁμοῦ κλίμακας προσετίθεσάν τε καὶ
85 ἀνεπήδων. βοῆς δὲ καὶ ὁρμῆς ἑκατέρωθεν γενομένης
καὶ ποικίλων ἔργων καὶ παθῶν, ἐκράτησαν ὅμως οἱ
Ῥωμαῖοι καὶ πύργων τινῶν ἐπέβησαν ὀλίγων, οἷς ὁ
Σκιπίων σαλπικτὰς καὶ βυκανιστὰς ἐπιστήσας ἐξοτρύ-
νειν ἐκέλευσε καὶ θορυβεῖν ὡς τῆς πόλεως εἰλημμένης
86 ἤδη. ἕτεροί τε περιθέοντες ὁμοίως διετάρασσον, καὶ
καθαλόμενοί τινες ἀνέῳξαν τῷ Σκιπίωνι τὰς πύλας· ὁ
δ' εἰσεπήδησε μετὰ τῆς στρατιᾶς δρόμῳ. καὶ τῶν

4 ἀποκλήσαντες] cf. ad p. 75, 2 6 ὁ] ὡς ci. Nipperdey, vix recte 16 ἡ, quod ci. Bk., habuit V, sed ab alia m. mutatum in ἡ

7 sqq. cf. Laqueur, Hermes 56 (1921) p. 131 sqq.

ἔνδον οἱ μὲν ἐς τὰς οἰκίας ἀπεδίδρασκον, ὁ δὲ Μάγων 209 a. C.
τοὺς μυρίους ἐς τὴν ἀγορὰν συνεκάλει. ταχὺ δὲ καὶ 87
τούτων κατακοπέντων ἐς τὴν ἄκραν σὺν ὀλίγοις ἀν-
εχώρει. τοῦ δὲ Σκιπίωνος καὶ ἐπὶ τὴν ἄκραν εὐθὺς
ἐπιόντος, οὐδὲν ἔτι δρᾶν σὺν ἡττημένοις τε καὶ κατ-
επτηχόσιν ἔχων ἐνεχείρισεν ἑαυτὸν τῷ Σκιπίωνι.
23 ὁ δὲ τόλμῃ καὶ τύχῃ πόλιν εὐδαίμονα καὶ δυνατὴν 88
ἑλὼν ἡμέρᾳ μιᾷ, τετάρτῃ τῆς ἐπ' αὐτὴν ἀφίξεως, ἐπῆρτο
μεγάλως καὶ μᾶλλον ἐδόκει κατὰ θεὸν ἕκαστα δρᾶν·
αὐτός τε οὕτως ἐφρόνει καὶ οὕτως ἐλογοποίει καὶ τότε
καὶ ἐς τὸν ἔπειτα βίον, ἀρξάμενος ἐξ ἐκείνου. πολ- 89
λάκις γοῦν ἐς τὸ Καπιτώλιον ἐσῄει μόνος καὶ τὰς θύρας
ἐπέκλειεν ὥσπερ τι παρὰ τοῦ θεοῦ μανθάνων. καὶ νῦν
ἔτι τὴν εἰκόνα τὴν Σκιπίωνος ἐν ταῖς πομπαῖς μόνου
προφέρουσιν ἐκ τοῦ Καπιτωλίου, τῶν δ' ἄλλων ἐξ
ἀγορᾶς φέρονται. τότε δ' εἰρηνικὸν ὁμοῦ καὶ πολεμικὸν 90
ταμιεῖον παραλαβὼν ὅπλα τε πολλὰ ἐν αὐτῷ καὶ βέλη
καὶ μηχανήματα καὶ νεωσοίκους καὶ ναῦς μακρὰς τρεῖς
καὶ τριάκοντα καὶ σῖτον καὶ ἀγορὰν ποικίλην καὶ ἐλέφαντα
καὶ χρυσὸν καὶ ἄργυρον, τὸν μὲν ἐν σκεύεσι πεποιημένον,
τὸν δὲ ἐπίσημον, τὸν δὲ ἀσήμαντον, ὅμηρά τε Ἰβήρων
καὶ αἰχμάλωτα καὶ ὅσα Ῥωμαίων αὐτῶν προείληπτο,
ἔθυε τῆς ἐπιούσης καὶ ἐθριάμβευε καὶ τὴν στρατιὰν
ἐπῄνει καὶ τῇ πόλει μετὰ τὴν στρατιὰν ἐδημηγόρει τῶν
τε Σκιπιώνων αὐτοὺς ἀναμνήσας ἀπέλυε τοὺς αἰχμαλώ-
τους εἰς τὰ ἴδια, θεραπεύων τὰς πόλεις. ἀριστεῖα δ' 91
ἐδίδου τῷ μὲν ἐς τὸ τεῖχος ἀναβάντι πρώτῳ μέγιστα, τῷ
δ' ἑξῆς τὰ ἡμίσεα τούτων, τῷ δὲ τρίτῳ τὰ τρίτα καὶ
τοῖς ἄλλοις κατὰ λόγον. τὰ δὲ λοιπὰ ἐς Ῥώμην ἔπεμψεν

---

2 τοὺς λοιποὺς τῶν μυρίων maluit Schw., inut. 8 τετάρτῃ] δευτέρᾳ ci. Nipperdey, sed 'omnes temporum notationes his in capitibus perversae' (Mend.) 11 sq. πολλάκι V 14 σκιπίωνος, h. l. corr. ab alia m. in σκηπίωνος V; v. Praef. 26 ἀριστεῖ V, corr. Musgr. et Schw. 27 τὸ μὲν V 29 τὰ δὲ λοιπὰ δ' V

209 a.C. ἐπὶ τῶν εἰλημμένων νεῶν, ὅσα χρυσὸς ἢ ἄργυρος ἦν
92 ἢ ἐλέφας. ἡ μὲν δὴ πόλις ἔθυεν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, ὡς
τῆς πατρῴας εὐπραξίας ἐκ πόνων πολλῶν αὖθις ἀνα-
κυπτούσης, ἡ δὲ Ἰβηρία καὶ οἱ ἐν αὐτῇ Φοίνικες κατ-
επεπλήγεσαν τῷ μεγέθει καὶ τάχει τοῦ τολμήματος.
93 ὁ δὲ φρουρὰν μὲν Καρχηδόνι ἐπέστησε καὶ τὸ τεῖχος 24
208 a.C. ἐκέλευσε τὸ παρὰ τὴν ἄμπωτιν ἐς ὕψος ἐγεῖραι· τὴν δ'
ἄλλην Ἰβηρίαν αὐτός τε ἐπιὼν καὶ τοὺς φίλους ἐς ἕκαστα
περιπέμπων ὑπήγετο καὶ τἄλλα τὰ ἀντέχοντα ἐβιάζετο.
94 Καρχηδονίων δ' οἱ στρατηγοί, δύο ὄντε λοιπὼ καὶ
δύο Ἀσρούβα, ὁ μὲν τοῦ Ἀμίλχαρος πορρωτάτω παρὰ
Κελτίβηρσιν ἐξενολόγει, ὁ δὲ τοῦ Γέσκωνος ἐς μὲν τὰς
πόλεις τὰς ἔτι βεβαίους περιέπεμπεν, ἀξιῶν Καρχηδο-
νίοις ἐμμένειν ὡς στρατιᾶς ἐλευσομένης αὐτίκα ἀπείρου
τὸ πλῆθος, Μάγωνα δ' ἕτερον ἐς τὰ πλησίον περιέπεμπεν
ξενολογεῖν, ὁπόθεν δυνηθείη, καὶ αὐτὸς ἐς τὴν Λέρσα
γῆν † τῶν ἀφισταμένων ἐνέβαλεν καί τινα αὐτῶν πόλιν
95 ἔμελλεν πολιορκήσειν. ἐπιφανέντος δ' αὐτῷ τοῦ Σκιπίωνος
ἐς Βαιτύκην ὑπεχώρει καὶ πρὸ τῆς πόλεως ἐστρατο-
πέδευεν· ἔνθα τῆς ἐπιούσης εὐθὺς ἡσσᾶτο, καὶ τὸν
χάρακα αὐτοῦ καὶ τὴν Βαιτύκην ἔλαβεν ὁ Σκιπίων.
96 ὁ δὲ τὴν στρατιὰν τὴν Καρχηδονίων τὴν ἔτι οὖσαν ἐν 25

---

10 sq. καὶ ⟨οὗτοι⟩ δύο ci. Steph., λοιπὼ τὼ δύο Nipperdey, Opusc. p. 590 12 γίσκωνος V, cf. ad p. 73, 20 16 sq. λέρσα (post ε parva rasura) γῆν τῶν V, Λερσαγηντῶν (sic) Bk., Λυσιτανῶν vel Τυρδιτανῶν ci. Schw., illud probaverunt Hübner p. 235 et Mend., Καρπητανῶν Nipperdey (cf. Pol. 10, 7, 8) 19. 21 verum nomen est Βαικύλη, quod iam Wesseling rescripsit (v. Hübner p. 225), sed fortasse est Appiani ipsius error 19 sq. ἐστρατοπέδευεν reposuit Vk. ex V, ἐστρατοπέδευσεν vulgo

---

§ 95 de tempore pugnae dissentiunt viri docti neque minus de rerum § 96—155 enarratarum temporibus. Ascripti anni, quos Kahrstedt probat, sed cave quaestionem profligatam putes. Ceterum Hasdrubal, Hamilcaris f., non Gisconis, ad Baeculam victus est (cf. Pol. 10, 39, Liv. 27, 18 sq.)

Ἰβηρίᾳ συνέλεγεν ἐς Καρμώνην πόλιν, ὡς ὁμοῦ πᾶσιν 207 a. C.
ἀμυνούμενος τὸν Σκιπίωνα. καὶ αὐτῷ συνῆλθον πολλοὶ
μὲν Ἰβήρων, οὓς Μάγων ἦγεν, πολλοὶ δὲ Νομάδων, ὧν
ἦρχε Μασανάσσης. καὶ τούτων ὁ μὲν Ἀσρούβας μετὰ 97
τῶν πεζῶν ὑπὸ χάρακι ἐστρατοπέδευεν, ὁ δὲ Μασανάσσης
καὶ ὁ Μάγων ἱππαρχοῦντες αὐτῷ προηυλίζοντο τοῦ
στρατοπέδου. ὧδε δὲ ἔχουσιν αὐτοῖς ὁ Σκιπίων τοὺς ἰδίους 98
ἱππέας ἐπιδιῄρει καὶ Λαίλιον μὲν ἐπὶ Μάγωνα ἔπεμπεν,
αὐτὸς δ' ἐπὶ Μασανάσσην ἐτράπετο. μέχρι μὲν οὖν τινος 99
ἦν ἐν ἀγῶνι καὶ πόνῳ δυσχερεῖ, τῶν Νομάδων αὐτὸν
ἀκοντιζόντων τε καὶ ὑποχωρούντων, εἶτ' αὖθις ἐπελαυνόν-
των· ὡς δὲ παρήγγειλεν ὁ Σκιπίων ἀμεταστρεπτὶ διώκειν
αὐτούς, τὰ δόρατα προβαλόντας, οὐκ ἔχοντες ἀναστρο-
φὴν οἱ Νομάδες κατέφυγον ἐς τὸ στρατόπεδον. καὶ ὁ
Σκιπίων ἀποσχὼν δέκα σταδίους ἐστρατοπέδευσεν εὐ-
σταθῶς, ᾗπερ ἐβούλετο. ἦν δὲ ἡ μὲν τῶν ἐχθρῶν σύμ- 100
πασα δύναμις ἑπτακισμύριοι πεζοὶ καὶ ἱππεῖς πεν-
τακισχίλιοι καὶ ἐλέφαντες ἓξ καὶ τριάκοντα· Σκιπίωνι
δὲ τούτων οὐδὲ τριτημόριον ἦν. διὸ καὶ μέχρι τινὸς
ἐνεδοίαζε καὶ μάχης οὐ κατῆρχε, ἀλλ' ἀκροβολισμοῖς
26 ἐχρῆτο μόνοις. ἐπεὶ δ' ἐπέλειπεν αὐτὸν ἡ ἀγορὰ καὶ 101

---

1 *Καρμώνην* Wesseling ad Itiner. Antonini p. 414, 2 (v. de formis nominis Hübner p. 228 et C. I. L. II p. 188), *καρεώνην* V (*καρμένην* § 246), *Cerbonem* Sec. 4 *Μασανάσσης* scr. Vk. cum V, qui tamen fluctuat, *Μασσανάσσης* vulgo inde a Schw. Cf. Dittenberger, Rhein. Mus. 36 (1881) p. 145 et Boiss. ed. Cass. D. t. 1 p. 253 12 *ἀμεταστρεπτεὶ* V, const., corr. Bk. 15 sq. *ἐστρατοπέδευσεν — ἐβούλετο* hab. Suid. s. v. *εὐσταθῶς* 19 *τριτημόριος* V, corr. Steph.; an *δύναμις* subaudiendum?

---

1 *Καρμώνην*] est idem proelium atque ad Ilipam, cf. Pol. 11, 20, 1, ubi *ἠλίγγασ* codicum in *'Ιλίπας* correctum est, et Liv. 28, 12, 14, ubi codices *ad Silpiam* habent. De pugna ipsa v. Kromayer-Veith, Antike Schlachtfelder 4 p. 517 sqq.; F. Taeger, Klio 24 (1931) p. 339 sqq.; A. Neumann, Klio 25 (1932) p. 255 sq.; Scullard, Journ. of Rom. stud. 26 (1936) p. 19 sqq. Hasdrubal Gisconis, non Hamilcaris filius est 8 est C. Laelius legatus et amicus Scipionis, cf. Münzer, RE 12 p. 400 n. 2 15 *δέκα*] non recte, cf. Kromayer-Veith 4 p. 520; cf. § 105

207 a.C. λιμὸς ἥπτετο τοῦ στρατοῦ, ἀναζεῦξαι μὲν οὐκ εὐπρε-
□ πὲς ἡγεῖτο εἶναι Σκιπίων· θυσάμενος δὲ καὶ εὐθὺς
ἐπὶ ταῖς θυσίαις τὴν στρατιὰν ἐς ἐπήκοον ἐλάσας καὶ
τὸ βλέμμα καὶ τὸ σχῆμα διαθεὶς πάλιν ὥσπερ ἔνθους,
ἔφη τὸ δαιμόνιον ἥκειν τὸ σύνηθες αὐτῷ καὶ καλεῖν
ἐπὶ τοὺς πολεμίους· χρῆναι δὲ θαρρεῖν θεῷ μᾶλλον
ἢ πλήθει στρατοῦ· καὶ γὰρ τῶν πρότερον ἔργων κατὰ
102 θεόν, οὐ κατὰ πλῆθος κρατῆσαι. ἔς τε πίστιν τῶν λεγο-
μένων τὰ ἱερὰ παραφέρειν ἐς τὸ μέσον ἐκέλευε τοὺς
μάντεις. καὶ λέγων ὁρᾷ τινας οἰωνοὺς πετομένους, οὓς
μεθ' ὁρμῆς καὶ βοῆς αὐτόθεν ἐπιστραφεὶς ἐδείκνυέν τε
καὶ ἔλεγεν, ὅτι οἱ σύμβολα νίκης οἱ θεοὶ καὶ τάδε ἔπεμψαν.
103 συνεκινεῖτο δὲ πρὸς αὐτὰ ἐνθέως ὁρῶν καὶ βοῶν· καὶ ἡ
στρατιὰ πᾶσα ἐς τὰς ἐκείνου φαντασίας, περιφερομένου
δεῦρο κἀκεῖσε, συνεπεστρέφετο, καὶ πάντες ὡς ἐπὶ
104 νίκην ἕτοιμον ἠρεθίζοντο. ὁ δ' ἐπεὶ πᾶν εἶχεν, ὅσον τι
καὶ ἐβούλετο, οὐκ ἀνέθετο οὐδ' εἴασε τὴν ὁρμὴν ἐκλυθῆναι,
ἀλλ' ὡς ἔτι ὢν θεόληπτος ἔφη δεῖν ἐπὶ τοῖσδε τοῖς ση-
μείοις εὐθὺς ἀγωνίσασθαι. καὶ φαγόντας ἐκέλευεν ὁπλί-
σασθαι καὶ ἐπῆγεν ἀδοκήτως τοῖς πολεμίοις, τοὺς μὲν
ἱππέας Σιλανῷ, τοὺς δὲ πεζοὺς Λαιλίῳ καὶ Μαρκίῳ
105 παραδούς. Ἀσρούβας δὲ καὶ Μάγων καὶ Μασανάσσης, 27
ἐπιόντος αὐτοῖς τοῦ Σκιπίωνος ἄφνω, σταδίων ὄντων
ἐν μέσῳ δέκα μόνων, ἄσιτον οὖσαν ἔτι τὴν στρατιὰν
106 ὥπλιζον μετὰ σπουδῆς καὶ θορύβου καὶ βοῆς. γενομένης
δὲ ὁμοῦ πεζομαχίας τε καὶ ἱππομαχίας οἱ μὲν ἱππῆς

---

2 *Σκιπίωνι* ci. Nipperdey, probabiliter 3—6 *πολεμίους* hab. Suid. v. *ἔνθους* 3 *ἐλάσας*] *καλέσας* Nipperdey, Opusc. p. 590, *ἀλίσας* Hilberg (v. ad Prooem. § 21) p. 918, sed *ἐλάσας* videtur notare ardorem Scipionis (Schw.) 3 sq. *καὶ τὸ σχῆμα καὶ τὸ βλέμμα* Suid. 4 *πάλιν* om. Suid. 5 *καλεῖν* Suid. et V², *βαλεῖν* V¹ 7 *προτέρων* ci. Schw.

---

21 M. Iunius Silanus, cf. Münzer, RE 10 p. 1092 n. 167 L. Marcius Septimus, cf. Münzer, RE 14 p. 1591 n. 101

207 a. C.

οἱ τῶν Ῥωμαίων ἐκράτουν ὑπὸ τῆς αὐτῆς μηχανῆς,
ἀμεταστρεπτὶ τοὺς Νομάδας διώκοντες, ὑποχωρεῖν εἰθι-
σμένους καὶ ἐπελαύνειν· οἷς τὰ ἀκόντια διὰ τὴν ἐγγύ-
τητα οὐδὲν ἦν ἔτι χρήσιμα· οἱ πεζοὶ δ' ἐπονοῦντο ὑπὸ
τοῦ πλήθους τῶν Λιβύων καὶ ἡττῶντο δι' ὅλης ἡμέρας.
οὐδὲ τοῦ Σκιπίωνος αὐτοὺς ἐπιθέοντός τε καὶ παρα- 107
καλοῦντος μετετίθεντο, μέχρι τὸν ἵππον Σκιπίων τῷ
παιδὶ παραδοὺς καὶ παρά τινος ἀσπίδα λαβὼν ἐξέδραμεν,
ὡς εἶχε, μόνος ἐς τὸ μεταίχμιον, κεκραγώς· "ἐπικουρεῖτε,
ὦ Ῥωμαῖοι, κινδυνεύοντι ὑμῶν τῷ Σκιπίωνι". τότε γὰρ 108
οἳ μὲν ἐγγὺς ὁρῶντες, οἷ κινδύνου φέρεται, οἳ δὲ πόρρω
πυνθανόμενοι καὶ πάντες ὁμοίως αἰδούμενοί τε καὶ περὶ
τῷ στρατηγῷ δεδιότες ἐσέδραμον ἐς τοὺς πολεμίους μετ'
ἀλαλαγμοῦ καὶ βίας, ἣν οὐκ ἐνεγκόντες οἱ Λίβυες ἐνέδω-
καν, ἐπιλειπούσης αὐτοὺς ἅμα τῆς δυνάμεως ὑπὸ τῆς
ἀσιτίας περὶ ἑσπέραν· καὶ πολὺς αὐτῶν δι' ὀλίγου τότε
φόνος ἐγίγνετο. τοῦτο μὲν δὴ τέλος ἦν Σκιπίωνι τῆς περὶ 109
Καρμώνην μάχης, ἐπισφαλοῦς ἐς πολὺ γενομένης. ἀπέθα-
νον δ' ἐν αὐτῇ Ῥωμαίων μὲν ὀκτακόσιοι, τῶν δὲ πολε-
μίων μύριοι καὶ πεντακισχίλιοι.

28 μετὰ δὲ τοῦθ' οἱ μὲν Λίβυες ὑπεχώρουν ἀεὶ μετὰ 110
σπουδῆς, ὁ δὲ Σκιπίων αὐτοῖς εἵπετο, βλάπτων τι καὶ
λυπῶν, ὁσάκις καταλάβοι. ὡς δ' οἳ μὲν ὀχυρόν τι χωρίον 111
προύλαβον, ἔνθα καὶ ὕδωρ ἦν ἄφθονον καὶ ἀγορὰ καὶ
οὐδὲν ἄλλο ἢ πολιορκεῖν αὐτοὺς ἔδει, Σκιπίωνα δ' ἤπειγον
ἕτεραι χρεῖαι, Σιλανὸν μὲν ἀπέλιπε τούσδε πολιορκεῖν,
αὐτὸς δ' ἐπῄει τὴν ἄλλην Ἰβηρίαν καὶ ὑπήγετο. Λιβύων δὲ 112
τῶν ὑπὸ Σιλανοῦ πολιορκουμένων αὖθις ὑποχωρούντων,

---

3 *ἀπελαύνειν* V, corr. Steph. An ⟨*αὖθις*⟩ *ἐπελαύνειν*? cf. § 99 et Lib. § 42 (Vk.) 10 *κινδυνεύοντι* ⟨*ὑπὲρ*⟩ *ὑμῶν* vel *προκινδυνεύοντι ὑμῶν* ci. Steph., sed fort. iungendum, quod quidem Steph. improbat, *ὑμῶν τῷ Σκ.* 18 *Καρμώνην* Schw., *καρβώνην* V[1], *ναρβώνην* V[2]; v. ad p. 81, 1 25 *σκιπίων δήπεῖγον* (sic) V 26 *ἀπέλειπε* V, sed alterum *ε* erasum

7 a.C.
ἕως ἐπὶ τὸν πορθμὸν ἀφικόμενοι ἐς Γάδειρα ἐπέρασαν,
ὁ Σιλανός, ὅσα δυνατὸν ἦν, βλάψας ἀνεζεύγνυεν ἐς
113 Καρχηδόνα πρὸς Σκιπίωνα. Ἀσρούβαν δὲ τὸν Ἀμίλχαρος
περὶ τὸν βόρειον ὠκεανὸν στρατιὰν ἔτι συλλέγοντα ὁ
ἀδελφὸς Ἀννίβας ἐκάλει κατὰ σπουδὴν ἐς τὴν Ἰταλίαν
ἐσβαλεῖν. ὁ δέ, ἵνα λάθοι τὸν Σκιπίωνα, παρὰ τὸν βόρειον
ὠκεανὸν τὴν Πυρήνην ἐς Γαλάτας ὑπερέβαινεν, μεθ' ὧν
ἐξενολογήκει Κελτιβήρων.
114 καὶ ὁ μὲν Ἀσρούβας ὧδε ἐς τὴν Ἰταλίαν τῶν Ἰταλῶν
ἀγνοούντων ἠπείγετο· Λεύκιος δ' ἀπὸ Ῥώμης ἐπανιὼν 29
ἔφραζε τῷ Σκιπίωνι, ὅτι αὐτὸν οἱ ἐν ἄστει Ῥωμαῖοι 11
115 διανοοῦνται στρατηγὸν ἐς Λιβύην ἀποστέλλειν. ὁ δὲ
τοῦδε αὐτοῦ μάλιστα ἐπιθυμῶν ἐκ πολλοῦ καὶ ἐλπίζων
ὧδε ἔσεσθαι Λαίλιον ἐπὶ νεῶν πέντε προύπεμπεν ἐς
Λιβύην πρὸς τὸν δυνάστην Σύφακα, δωρεάς τε φέροντα
καὶ τῶν Σκιπιώνων ὑπόμνησιν τῆς ἐς αὐτὸν Σύφακα
φιλίας καὶ δέησιν Ῥωμαίοις, ἂν ἐπίωσι, συλλαμβάνειν.
ὁ δὲ ὑπέσχετό τε ποιήσειν καὶ τὰ δῶρα ἔλαβεν καὶ
116 ἀντέπεμψεν ἕτερα. αἰσθανόμενοι δὲ τούτων οἱ Καρχηδόνιοι
καὶ αὐτοὶ περὶ συμμαχίας ἐπρεσβεύοντο παρὰ τὸν
Σύφακα. καὶ ὁ Σκιπίων, πυνθανόμενός τε καὶ μέγα
ποιούμενος ἐπὶ Καρχηδονίοις προλαβεῖν καὶ βεβαιώσασθαι Σύφακα, ᾔει πρὸς αὐτὸν ἐπὶ νεῶν δύο σὺν τῷ
117 Λαιλίῳ. καὶ αὐτῷ καταγομένῳ οἱ πρέσβεις τῶν Καρ-

---

10 *Λεύκιος*—p. 85, 9 *⟨ἀνα⟩πλέων* hab. Exc. de leg. Rom. 9, p. 72 15 *τε* om. Exc. 16 *Σύφακα* delendum videtur 17 *Ῥωμαίοις* Exc. et Steph. ex coniectura, *ῥωμαίων* V 18 *τε* om. Exc. 19 *αἰσθόμενοι* cum Exc. Mend., res incerta 21 *τε* om. Exc. 21 sq. *μέγα ποιούμενος* Steph. et Urs. in mg. Vat. 1418, *μεταποιούμενος* V et Exc. 22 *ἐπὶ Καρχηδονίους* ci. Steph., inut. *προλαβεῖν* V, Exc., Sec. *(anteverlere)*, *προσλαβεῖν* Apogr. (cf. § 150), vulgo 23 *ἐπὶ*—p. 86, 1 *παρὰ* om. Exc.

---

§ 113 Hasdrubal discessit post pugnam ad Baeculam factam (v. § 95) 10 L. Cornelius Scipio Asiaticus, Publii frater, legatus, qui referendi causa Romam missus erat (Liv. 28, 4)

207 a. C.
χηδονίων, ἔτι ὄντες παρὰ τῷ Σύφακι, ναυσὶν αἷς εἶχον
μακραῖς ἐπανήγοντο, λαθόντες τὸν Σύφακα. ἀλλ' ὁ μὲν 118
ἱστίῳ χρώμενος παρέπλευσεν αὐτοὺς ἀδεῶς καὶ κατήχθη,
ὁ δὲ Σύφαξ ἐξένιζεν ἀμφοτέρους καὶ τῷ Σκιπίωνι συνθέμενος ἰδίᾳ καὶ πίστεις παρασχὼν ἀπέπεμπε καὶ τοὺς
Καρχηδονίους ἐφεδρεύοντας αὖθις αὐτῷ κατεῖχεν, ἕως
ἐν βεβαίῳ τῆς θαλάσσης γένοιτο ὁ Σκιπίων. παρὰ μὲν 119
δὴ τοσοῦτον ἦλθε κινδύνου Σκιπίων, καταγόμενός τε
καὶ ⟨ἀνα⟩πλέων· λέγεται δ' ἐν Σύφακος ἑστιώμενος
συγκατακλιθῆναι τῷ Ἀσρούβᾳ καὶ αὐτὸν ὁ Ἀσρούβας
περὶ πολλῶν ἐρόμενος καταπλαγῆναι τῆς σεμνότητος καὶ
πρὸς τοὺς φίλους εἰπεῖν, ὅτι μὴ μόνον πολεμῶν οὗτος ὁ
ἀνήρ, ἀλλὰ καὶ ἑστιώμενος φοβερὸς εἴη.

31 τῷ δ' αὐτῷ χρόνῳ Μάγωνί τινες Κελτιβήρων καὶ 120
Ἰβήρων ἔτι ἐμισθοφόρουν, ὧν αἱ πόλεις ἐς Ῥωμαίους
μετετέθειντο· καὶ ὁ Μάρκιος αὐτοῖς ἐπιθέμενος χιλίους
μὲν καὶ πεντακοσίους διέφθειρεν, οἱ δὲ λοιποὶ διέφυγον
αὐτὸν ἐς τὰς πόλεις. ἑτέρους δὲ ἑπτακοσίους ἱππέας καὶ 121 □
πεζοὺς ἑξακισχιλίους, Ἄννωνος αὐτῶν ἡγουμένου, συνήλασεν ἐς λόφον, ὅθεν ἀποροῦντες ἁπάντων ἐπρεσβεύοντο
πρὸς τὸν Μάρκιον περὶ σπονδῶν. ὁ δ' ἐκέλευεν αὐτοὺς 122
Ἄννωνα καὶ τοὺς αὐτομόλους ἐκδόντας αὐτῷ τότε
πρεσβεύειν. οἱ μὲν δὴ καὶ τὸν Ἄννωνα στρατηγὸν ὄντα
σφῶν συναρπάσαντες, ἔτι τῶν λεγομένων ἀκροώμενον,
καὶ τοὺς αὐτομόλους παρέδοσαν· ὁ δὲ Μάρκιος ᾔτει καὶ
τὰ αἰχμάλωτα. λαβὼν δὲ καὶ ταῦτ' ἐκέλευεν αὐτοὺς 123
τακτὸν ἀργύριον κατενεγκεῖν ἅπαντας ἔς τι τοῦ πεδίου
χωρίον· οὐ γὰρ ἁρμόζειν τὰ ὑψηλότερα τοῖς παρακαλοῦσιν.
καταβάντων δ' ἐς τὸ πεδίον ἔφη· "ἄξια μὲν θανάτου 124
δεδράκατε, οἱ τὰς πατρίδας ἔχοντες ὑφ' ἡμῖν εἵλεσθε
μετὰ τῶν ἐχθρῶν ἐπ' αὐτὰς στρατεύειν· δίδωμι δ' ὑμῖν,

---

8 κινδύνῳ ὁ Σκ. Exc. Schw., πλέων V et Exc. 9 ⟨ἀνα⟩πλέων Vk., ⟨ἀπο⟩πλέων ci. 9—13 εἴη hab. Exc. de sent. 8, p. 66

207 a.C.
125 τὰ ὅπλα καταθεῖσιν, ἀπαθέσιν ἀπιέναι.'' ἀγανακτη-
σάντων δ' εὐθὺς ὁμοῦ πάντων καὶ ἀνακραγόντων οὐκ
ἀποθήσεσθαι τὰ ὅπλα μάχη γίγνεται καρτερά. καὶ τὸ
μὲν ἥμισυ τῶν Κελτιβήρων πολλὰ δρασάντων κατεκόπη,
126 τὸ δ' ἥμισυ πρὸς Μάγωνα διεσώθη. ὁ δ' ἄρτι μὲν
ἐς τὸ στρατόπεδον τὸ Ἄννωνος κατεπεπλεύκει ναυσὶν
ἑξήκοντα μακραῖς, μαθὼν δὲ τὴν Ἄννωνος συμφορὰν
ἐς Γάδειρα διέπλει καὶ λιμῷ κακοπαθῶν περιεσκόπει τὸ
μέλλον.

127 καὶ Μάγων μὲν ἐπὶ ἀργίας ἦν, Σιλανὸς δ' ἀπέσταλτο 32
206 a.C. μὲν ὑπὸ τοῦ Σκιπίωνος Κάστακα πόλιν προσαγαγέσθαι,
πολεμικῶς δ' αὐτῷ τῶν Κασταχαίων ἐχόντων παρεστρα-
128 τοπέδευε· καὶ τοῦτο ἐμήνυε τῷ Σκιπίωνι. ὁ δὲ προπέμψας
τινὰ παρασκευὴν πολιορκίας εἵπετο· καὶ παροδεύων
ἐνέβαλλεν ἐς Ἰλυργίαν πόλιν, ἣ Ῥωμαίων μὲν ἦν φίλη
κατὰ τὸν πρότερον Σκιπίωνα, ἀναιρεθέντος δ' ἐκείνου
κρύφα μετετέθειτο καὶ στρατιὰν ὑποδεξαμένη Ῥωμαίων
129 ὡς ἔτι φίλη Καρχηδονίοις ἐκδεδώκει. ὧν χάριν ὁ Σκιπίων
σὺν ὀργῇ τέσσαρσιν ὥραις ἐξεῖλεν αὐτήν, τρωθεὶς μὲν
τὸν αὐχένα, τῆς δὲ μάχης οὐκ ἀνασχών, ἕως ἐκράτησεν.
καὶ ἡ στρατιὰ δι' αὐτόν, οὐδενὸς ἐπικελεύσαντος, ὑπερ-
ιδοῦσα τῆς ἁρπαγῆς ἔκτεινον ὁμαλῶς καὶ παιδία καὶ
γυναῖκας, μέχρι καὶ τὴν πόλιν αὐτοῖς ἐπικατέσκαψαν.
130 ἀφικόμενος δ' ἐς τὴν Κάστακα ὁ Σκιπίων τὸν μὲν στρατὸν
ἐς τρία διεῖλε καὶ τὴν πόλιν ἐφρούρει, μάχης δ' οὐκ
ἦρχε, διδοὺς ἔτι τοῖς Κασταχαίοις μεταγνῶναι· καὶ γὰρ
ἤκουεν αὐτοὺς οὕτω φρονεῖν. οἱ δὲ τοῖς φρουροῦσι σφᾶς
ἐμποδὼν οὖσιν ἐπιθέμενοι καὶ κρατήσαντες ἐνεχείρισαν

10 ἀργείας V 15 ἐνέβαλεν Bk. et Mend., fort. recte 21 *hac de causa* Sec., 'h. e. δι' αὐτό' (Schw.) 28 ⟨Λίβυσιν⟩ ἐμποδὼν ci. Roos

11 *Κάστακα*] Liv. 28, 19. 20: Castulonem; v. ad § 61 15 *Ἰλυργία* est Ilurco (Plin. h. n. 3, 9); Liv. 28, 19 per errorem Iliturgis, cf. Ed. Meyer. Kleine Schriften 2 p. 445 adn. et Schulten, Hermes 63 (1928) p. 288 sqq.

206 a. C.

τὴν πόλιν τῷ Σκιπίωνι. καὶ τοῖσδε μὲν φρουρὰν ὁ Σκιπίων 131
ἐπέστησε καὶ τὴν πόλιν ἐπέτρεψεν ἑνὶ τῶν Κασταкαίων
ἐπὶ δόξης ὄντι ἀγαθῆς· αὐτὸς δ' ἐς Καρχηδόνα ἀνεζεύγνυε,
Σιλανὸν καὶ Μάρκιον περιπέμψας ἐπὶ τὸν πορθμὸν δῃοῦν,
ὅσα δύναιντο.

33 Ἀσταπὰ δ' ἦν πόλις Καρχηδονίοις αἰεὶ διαμείνασα 132
ὁμαλῶς· οἳ τότε τοῦ Μαρκίου σφᾶς περικαθημένου
συγγιγνώσκοντες, ὅτι Ῥωμαῖοι λαβόντες αὐτοὺς ἀνδραποδιοῦνται,
τὴν περιουσίαν σφῶν ἐς τὴν ἀγορὰν συνήνεγκαν
καὶ ξύλα περιθέντες αὐτῇ τὰ τέκνα καὶ τὰ
γύναια ἐπέβησαν ἐπὶ τὴν ὕλην. πεντήκοντα δὲ σφῶν 133
ὥρκωσαν τοὺς ἀρίστους, ὅταν ἡ πόλις ἁλίσκηται, τὰ
γύναια καὶ τοὺς παῖδας ἀνελεῖν καὶ τὸ πῦρ ἅψαι καὶ
ἑαυτοὺς ἐπικατασφάξαι. οἳ μὲν δὴ μάρτυρας τῶνδε 134
ποιησάμενοι τοὺς θεοὺς ἐξέδραμον ἐπὶ τὸν Μάρκιον οὐχ
ὑφορώμενον οὐδέν, ὅθεν αὐτοῦ τοὺς ψιλοὺς καὶ τοὺς
ἱππέας ἐτρέψαντο. ὁπλισαμένης δὲ τῆς φάλαγγος τὰ μὲν 135
τῶν Ἀσταπαίων ἦν ἄριστα, ἐξ ἀπογνώσεως μαχομένων,
Ῥωμαῖοι δ' ὅμως ἐκράτουν αὐτῶν διὰ τὸ πλῆθος· οὐ γὰρ
δὴ τῇ γε ἀρετῇ χείρους ἦσαν οἱ Ἀσταπαῖοι. πεσόντων δ' 136
ἁπάντων οἱ πεντήκοντα τὰς γυναῖκας καὶ τὰ παιδία
κατέσφαξαν καὶ τὸ πῦρ ἐγείραντες ἑαυτοὺς ἐπέρριψαν,
ἀκερδῆ τοῖς πολεμίοις τὴν νίκην ἐργασάμενοι. ὁ δὲ
Μάρκιος τὴν ἀρετὴν τῶν Ἀσταπαίων καταπλαγεὶς οὐκ
ἐνύβρισεν ἐς τὰ οἰκόπεδα αὐτῶν.

34 μετὰ δὲ τοῦθ' ὁ μὲν Σκιπίων ἐς ἀρρωστίαν ἐνέπεσεν, 137
καὶ ὁ Μάρκιος αὐτῷ διῴκει τὸ στρατόπεδον· ὅσοι δὲ
τῶν στρατιωτῶν ὑπ' ἀσωτίας ἀναλώκεσαν τὰ πεπορισμένα,
ἡγούμενοι τῶν μὲν πόνων οὐδὲν ἄξιον εὑρῆσθαι παρὰ τὸ

---

2 *κατασκ.ῴων* (sic) V, in mg. ab alia m. *κασταкαίων*   6 *διαμείνασα* bene habet, cf. Xen. Hellen. 7, 1, 44, ⟨*πιστὴ*⟩ vel ⟨*φίλη*⟩ *διαμ.* Steph.   18 ⟨*ἔργα*⟩ *ἦν* ci. Mend., inut., cf. etiam Emph. I § 524   29 *εὑρεῖσθαι* V, sed alterum *ε* eras.   29 sq. *παρὰ τὸ μ. ἔχειν* idem est atque *διὰ τὸ μ. ἔ.*, cf. § 56 *παρ' αὐτὸ*; iniuria Mend. (v. ad Prooem. § 42) p. 348 locum suspectavit

206 a. C.
μηδὲν ἔχειν, σφετερίζεσθαι δ' αὐτῶν τὰ ἔργα καὶ τὴν
δόξαν Σκιπίωνα, ἀφίσταντο ἀπὸ τοῦ Μαρκίου καὶ ἐφ'
138 ἑαυτῶν ἐστρατοπέδευον. ἔκ τε τῶν φρουρίων αὐτοῖς
πολλοὶ συνέτρεχον, καὶ παρὰ Μάγωνός τινες ἀργύριον
φέροντες ἔπειθον αὐτοὺς ἐς τὸν Μάγωνα μεταθέσθαι. οἱ
δὲ τὸ μὲν ἀργύριον ἔλαβον, στρατηγοὺς δ' ἀπὸ σφῶν
ἑλόμενοι καὶ ταξιάρχους καὶ τἆλλα διακοσμηθέντες ἐφ'
139 ἑαυτῶν ἐτάσσοντο καὶ συνώμνυον ἀλλήλοις. πυθόμενος
δ' ὁ Σκιπίων ἐπέστελλεν ἐν μέρει μὲν τοῖς ἀφεστηκόσιν,
ὅτι διὰ τὴν νόσον αὐτοὺς οὐκ ἀμείψαιτό πω, ἐν μέρει δὲ
τοῖς ἄλλοις, ἵνα μεταπείθωσιν αὐτοὺς πλανωμένους,
κοινῇ δ' ἅπασιν ἐπιστολὴν ἄλλην ὡς ἤδη συνηλλαγμένοις,
ὅτι αὐτοὺς αὐτίκα ἀμείψεται. καὶ ἐκέλευεν εὐθὺς ἥκειν
140 ἐπὶ σῖτον ἐς Καρχηδόνα. ἀναγινωσκομένων δὲ τούτων 35
οἱ μὲν ὑπώπτευον, οἱ δὲ πιστεύειν ἠξίουν καὶ συνετίθεντο,
141 καὶ πάντες ὥδευον ἐς τὴν Καρχηδόνα ὁμοῦ. προσιόντων
δ' αὐτῶν ὁ Σκιπίων προσέταξε τοῖς συνοῦσίν οἱ βουλευταῖς
ἕκαστον τῶν ἐξάρχων τινὰ τῆς στάσεως προσεταιρίσασθαι
προσιόντα καὶ ὡς ἀπ' εὐνοίας διορθοῦντα ὑποδέξασθαί τε
142 καὶ δῆσαι λαθόντα. προσέταξεν δὲ καὶ τοῖς χιλιάρχοις
τοὺς πιστοτάτους ἕκαστον ἀφανῶς ἅμα ἕῳ ξιφήρεις ἔχειν
καὶ τὰ εὔκαιρα τῆς ἐκκλησίας ἐκ διαστημάτων καταλαβόν-
τας, ἤν τις ἐπανιστῆται, κατακεντεῖν καὶ κατακαίνειν
143 αὐτίκα ἄνευ παραγγέλματος. αὐτὸς δ' ἄρτι φαινομένης
ἡμέρας ἐπὶ τὸ βῆμα ἐκομίζετο καὶ τοὺς κήρυκας ἐς ἐκ-
κλησίαν ἐποτρύνειν περιέπεμπεν. οἱ δέ, αἰφνιδίου μὲν
αὐτοῖς τοῦ κηρύγματος γενομένου, αἰδούμενοι δ' ἔτι
νοσοῦντα τὸν στρατηγὸν σφῶν παρακρατεῖν καὶ νομίζοντες
ἐπὶ τὰς ἀμοιβὰς καλεῖσθαι, συνέθεον ὁμοῦ πάντοθεν, οἱ
μὲν ἄζωστοι τὰ ξίφη, οἱ δὲ καὶ ἐν χιτῶσι μόνοις, οὐ
144 φθάσαντες οὐδὲ τὴν ἐσθῆτα πᾶσαν ἐπιθέσθαι. Σκιπίων 36
δέ, φρουρὰν ἔχων ἀμφ' αὑτὸν ἀφανῆ, πρῶτα μὲν αὐτοῖς

11 αὐτοὺς] τοὺς? (Vk.) 27 γενομένου Steph., γενόμενοι V

206 a. C.
ἐπεμέμφετο τῶν γεγονότων, εἶτ' ἔφη τὴν αἰτίαν ἀναθήσειν
μόνοις τοῖς ἄρξασιν, "οὓς ἐγὼ κολάσω δι' ὑμῶν". καὶ
λέγων ἔτι προσέταξε τοῖς ὑπηρέταις διαστῆσαι τὸ πλῆθος.
οἳ μὲν δὴ διίστανον, οἱ δὲ βουλευταὶ τοὺς αἰτίους παρῆγον 145
ἐς τὸ μέσον. ἀναβοησάντων δ' αὐτῶν καὶ τοὺς συστρα-
τιώτας βοηθῆσαι σφίσι παρακαλούντων τοὺς ἐπιφθεγ-
γομένους εὐθὺς ἔκτεινον οἱ χιλίαρχοι. καὶ τὸ μὲν πλῆθος, 146
ἐπειδὴ τὴν ἐκκλησίαν φρουρουμένην εἶδεν, ἐφ' ἡσυχίας
ἦν σκυθρωποῦ· ὁ δὲ Σκιπίων, τοὺς εἰς τὸ μέσον παραχθέν-
τας αἰκισάμενος, καὶ μᾶλλον αὐτῶν τοὺς ἐκβοήσαντας,
ἐκέλευσε τοὺς αὐχένας ἁπάντων ἐς τοὔδαφος παττάλοις
προσδεθέντας ἀποτμηθῆναι καὶ τοῖς ἄλλοις ἀμνηστίαν
ἐκήρυξεν διδόναι.

ὧδε μὲν τὸ στρατόπεδον καθίστατο τῷ Σκιπίωνι· 147
37 Ἰνδίβιλις δέ, τῶν συνθεμένων τις αὐτῷ δυναστῶν, στα-
σιαζούσης ἔτι τῆς Ῥωμαϊκῆς στρατιᾶς κατέδραμέν τι
τῆς ὑπὸ τῷ Σκιπίωνι γῆς. καὶ αὐτῷ τοῦ Σκιπίωνος 148
ἐπελάσαντος ὑπέστη μὲν τὸν ἀγῶνα γενναίως καὶ χιλίους
καὶ διακοσίους Ῥωμαίων διέφθειρεν, ἀπολομένων δ' αὐτῷ
δισμυρίων ἐδεῖτο προσπέμψας. καὶ ὁ Σκιπίων αὐτὸν
χρήμασι ζημιώσας συνηλλάσσετο.

λαθὼν δὲ καὶ Μασανάσσης Ἀσρούβαν ἐπέρασε τὸν 149
πορθμὸν καὶ φιλίαν τῷ Σκιπίωνι συνθέμενος ὤμοσε συμ-
μαχήσειν, ἂν ἐς Λιβύην στρατεύῃ. ἔπραξεν δὲ τοῦτο
ἀνὴρ ἐς πάντα βέβαιος διὰ τοιάνδε αἰτίαν. Ἀσρούβου τοῦ 150
τότε οἱ συνόντος στρατηγοῦ θυγάτηρ ἐς γάμον ἐγγε-

---

5 sq. *συστασιώτας* ci. Mend., at cf. Loesch, Bem. p. 5   13 *διδομέναι* (sic) V   18 *ἐπελάσαντος* Steph., *ἐπελάσιτος*, *ιτος* in ras. a m. 2, V   20 ⟨*συγγνώμης*⟩ *ἐδεῖτο* ci. Vk.   26 sq. *ἠγγύητο* scr. Mend., sed *ἐγγεγύητο* forma vulgaris Appiani aetate, cf. Preisigke, Wörterbuch d. Papyrusurkunden, Mayser, Grammatik d. griech. Pap. aus d. Ptolemäerzeit 1 p. 343; v. etiam Lib. § 37

---

15 *Ἰνδίβιλις* optima lectio, cf. Kempf, Jahrb. f. class. Philol. Suppl. 19 (1893) p. 617; Hübner p. 258

206 a.C. γύητο Μασσανάσσῃ· Σύφακα δ' ἄρα τὸν δυνάστην ἔρως ἔκνιζε τῆς παιδός, καὶ οἱ Καρχηδόνιοι, μέγα ποιούμενοι Σύφακα ἐπὶ Ῥωμαίους προσλαβεῖν, ἔδωκαν αὐτῷ τὴν παῖδα, οὐδὲν τοῦ Ἀσρούβου πυθόμενοι. καὶ τῶνδε πραχθέντων ὁ μὲν Ἀσρούβας αὐτὰ ἐπέκρυπτε, τὸν Μασσανάσσην αἰδούμενος, ὁ δὲ αἰσθόμενος συνέθετο τῷ Σκιπίωνι.
151 Μάγων δ' ὁ ναύαρχος, ἀπογνοὺς ἀπὸ τῶν παρόντων τὰ ἐν Ἰβηρίᾳ, πλεύσας ἐς Λίγυας καὶ Κελτοὺς ἐξενολόγει.
152 καὶ ὁ μὲν περὶ ταῦτ' ἦν, καὶ τὰ Γάδειρα ἐκλειφθέντα ὑπὸ τοῦ Μάγωνος οἱ Ῥωμαῖοι παρέλαβον· στρατηγοὺς δὲ 38 Ἰβηρίας ἐτησίους ἐς τὰ ἔθνη τὰ εἰλημμένα ἔπεμπον ἀπὸ τοῦδε ἀρξάμενοι, μικρὸν πρὸ τῆς τετάρτης καὶ τεσσαρακοστῆς καὶ ἑκατοστῆς ὀλυμπιάδος, ἁρμοστὰς ἢ
153 ἐπιστάτας αὐτοῖς τῆς εἰρήνης ἐσομένους. καὶ αὐτοῖς ὁ Σκιπίων ὀλίγην στρατιὰν ὡς ἐπὶ εἰρήνῃ καταλιπὼν συνῴκισε τοὺς τραυματίας ἐς πόλιν, ἣν ἀπὸ τῆς Ἰταλίας Ἰταλικὴν ἐκάλεσε· καὶ πατρίς ἐστι Τραϊανοῦ τε καὶ Ἀδριανοῦ, τῶν ὕστερον Ῥωμαίοις ἀρξάντων τὴν αὐτο-
154 κράτορα ἀρχήν. αὐτὸς δ' ἐς Ῥώμην ἐπὶ στόλου πολλοῦ διέπλει, λαμπρῶς τε κεκοσμημένου καὶ καταγέμοντος αἰχμαλώτων ὁμοῦ καὶ χρημάτων καὶ ὅπλων καὶ λαφύρων
155 ποικίλων. καὶ ἡ πόλις αὐτὸν ἐπιφανῶς ἐξεδέχετο μετὰ δόξης ἀοιδίμου τε καὶ παραλόγου διά τε νεότητα καὶ ταχυεργίαν καὶ μέγεθος εὐπραξίας. οἵ τε φθονοῦντες αὐτῷ τὴν πάλαι κουφολογίαν ὡμολόγουν ἐς ἔργον ἀποβῆναι.
156 καὶ Σκιπίων μὲν θαυμαζόμενος ἐθριάμβευεν, Ἰνδί-
205 a.C. βιλις δ' οἰχομένου τοῦ Σκιπίωνος αὖθις ἀφίστατο. καὶ

---

1 sq. **Σύφακα—παιδός** habet Suid. v. **ἔκνισεν**, ubi sequitur: **οἱ δὲ Καρχηδόνιοι ἔδωκαν αὐτήν** 2 **μέγα** corr. ex **μετὰ** V[1], cf. ad § 116

---

10 sq. **στρατηγοὺς ἐτησίους**] cf. Wilsdorf (v. ad § 54) p. 67 adn. 4; Götzfried (v. ibid.) p. 34; Albertini, Les divisions administr. de l'Espagne rom. (1923) p. 11 sq. 26 error Appiani: triumphare Scipioni e legibus non licuit, cf. Ihne[2] 2 p. 380 sq.

αὐτὸν οἱ στρατηγοὶ τῆς Ἰβηρίας τὸν στρατὸν ἀγείραντες, 205 a. C.
ὅσος αὐτοῖς ἦν περὶ τὰ φρούρια, καὶ δύναμιν ἄλλην ἀπὸ
τῶν ὑπηκόων συναγαγόντες ἔκτειναν. τοὺς δ' αἰτίους 157
τῆς ἀποστάσεως ἐς κρίσιν παραγαγόντες θανάτῳ μετ-
ῆλθον καὶ τὰ ὄντα αὐτοῖς ἐδήμευσαν. τά τε ἔθνη τὰ
συναράμενα αὐτῷ χρήμασιν ἐζημίωσαν καὶ τὰ ὅπλα
αὐτῶν παρείλοντο καὶ ὅμηρα ᾔτησαν καὶ φρουρὰς δυνα-
τωτέρας αὐτοῖς ἐπέστησαν.

καὶ τάδε μὲν ἦν εὐθὺς μετὰ Σκιπίωνα, καὶ ἡ πρώτη 158
Ῥωμαίων ἐς Ἰβηρίαν πεῖρα ἐς τοῦτο ἔληγε· χρόνῳ δ'
39 ὕστερον, ὅτε Ῥωμαῖοι Κελτοῖς τε τοῖς περὶ Πάδον ἐπο- 197 a. C.
λέμουν καὶ Φιλίππῳ τῷ Μακεδόνι, ἐνεωτέρισαν αὖθις
ἐς τὴν ἀσχολίαν αὐτῶν οἱ Ἴβηρες. καὶ αὐτοῖς ἐπεπέμφθη- 159
σαν ἐκ Ῥώμης στρατηγοὶ τοῦδε τοῦ πολέμου Σεμπρώνιός
τε Τουδιτανὸς καὶ Μᾶρκος Ἑλούιος, μετὰ δ' ἐκείνους
Μινούκιος. καὶ ἐπὶ τούτῳ μείζονος ἔτι τῆς κινήσεως 160
γιγνομένης μετὰ πλέονος δυνάμεως ἐπέμφθη Κάτων, 196 a. C.
νέος μὲν ὢν ἔτι πάμπαν, αὐστηρὸς δὲ καὶ φιλόπονος 195 a. C.
συνέσει τε γνώμης καὶ δεινότητι λόγων ἀριπρεπής, ὥστε
αὐτὸν ἐπὶ τοῖς λόγοις ἐκάλουν οἱ Ῥωμαῖοι Δημοσθένη,
πυνθανόμενοι τὸν ἄριστον ἐν τοῖς Ἕλλησι ῥήτορα γε-
40 γενῆσθαι Δημοσθένη. ὡς δὲ κατέπλευσε τῆς Ἰβηρίας ἐς 161
τὸ καλούμενον Ἐμπόριον ὁ Κάτων, οἱ μὲν πολέμιοι
πάντοθεν ἐπ' αὐτὸν ἐς τετρακισμυρίους ἀγηγέρατο, ὁ

---

7 ᾔτησαν V², ᾔτισαν V¹ 13 αὐτῶν ⟨ἀφορῶντες⟩ ci. Boos coll. § 421 13 sq. ἐπεπέμφθησαν ci. Mend., ἐπέμφθησαν V, vulgo 15 Τουδιτανὸς Schw., τουδερτῖνος V Ἑλούιος Schw., ἐλουΐδιος V 18 νέος—22 Δημοσθένην hab. Exc. de virt. 19, p. 225, unde Suid. v. Κάτων 19 συνέσεις, sed ς, eras., V 20. 22 Δημοσθένην Exc. 21 sq. γεγενῆσθαι, γε suprascr. a m. 2, V, γενέσθαι Exc. 23 ὁ Κάτων molestum indicavit Mend.

---

14 sq. C. Sempronius Tuditanus (cf. Münzer, RE, 2. Reihe, 2 p. 1440 n. 90) et M. Helvius (cf. Münzer, RE 8 p. 224 n. 4) 16 Q. Minucius Thermus, cf. Münzer, RE 15 p. 1967 n. 65 § 160 sqq. cf. G. Vollertsen, Quaestiones Catonianae (Diss. Kiel 1880)

195 a.C.
162 δ' ἐπὶ μέν τι τὴν στρατιὰν ἐγύμναζεν, ὡς δ' ἔμελλε
συνενεχθήσεσθαι μάχῃ, τὰς ναῦς, ἃς εἶχεν, ἐς Μασσαλίαν
ἀπέπεμψεν καὶ τὸν στρατὸν ἐδίδασκεν οὐ τοῦτ' εἶναι
φοβερόν, ὅτι πλήθει προύχουσιν οἱ πολέμιοι (τὴν γὰρ
εὐψυχίαν αἰεὶ τοῦ πλέονος ἐπικρατεῖν), ἀλλ' ὅτι νεῶν
ἀποροῦμεν, ὡς οὐκ ἔχειν, εἰ μὴ κρατοῖμεν, οὐδὲ σω-
163 τηρίαν. ταῦτα εἰπὼν αὐτίκα συνέβαλλεν, οὐκ ἐπελπίσας
ὥσπερ ἕτεροι τὸν στρατόν, ἀλλὰ φοβήσας. γενομένης δ'
ἐν χερσὶν τῆς μάχης ἐς πάντα μετεπήδα παρακαλῶν
164 καὶ παροξύνων. ἀκρίτου δ' αὐτῆς ἐς δείλην ἑσπέραν ἔτι
οὔσης καὶ πολλῶν πιπτόντων ἑκατέρωθεν ἔς τινα λόφον
ὑψηλὸν μετὰ τριῶν τάξεων ἐφέδρων ἀνέδραμεν, τὸ ἔργον
165 ὁμοῦ πᾶν ἐποψόμενος. ὡς δὲ εἶδε τοὺς μέσους τῶν
ἰδίων μάλιστα ἐνοχλουμένους, ὥρμησεν ἐς αὐτοὺς προ-
κινδυνεύων ἔργῳ τε καὶ βοῇ συνετάραξε τοὺς ἐχθροὺς καὶ
166 πρῶτος κατῆρξε τῆς νίκης. διώξας τε νυκτὸς ὅλης ἐκράτη-
σεν αὐτῶν τοῦ στρατοπέδου καὶ πολλοὺς ἀπέκτεινεν.
ἐπανιόντι δ' ὡς ἡγεμόνι τῆς νίκης συνήδοντο συμπλεκό-
μενοι. καὶ μετὰ τοῦτο ἀνέπαυε τὴν στρατιὰν καὶ τὰ
167 λάφυρα ἐπίπρασκεν. πρεσβευόντων δ' ἐς αὐτὸν ἁπάντων 41
ὅμηρά τε ᾔτησεν ἄλλα καὶ βιβλία ἐσφραγισμένα ἐς
ἑκάστους περιέπεμπε καὶ τοὺς φέροντας ἐκέλευεν ἡμέρᾳ
μιᾷ πάντας ἀποδοῦναι· καὶ ὥριζε τὴν ἡμέραν τεκμηρά-
μενος, ὅτε μάλιστα ἐς τὴν πορρωτάτω πόλιν ἀφίξονται.
168 ἐκέλευεν δ' ἡ γραφὴ ταῖς ἀρχαῖς τῶν πόλεων ἁπάσαις
καθαιρεῖν τὰ τείχη σφῶν αὐτῆς ἡμέρας, ᾗ τὰ γράμματα
λάβοιεν· εἰ δὲ ἀνάθοιντο τὴν ἡμέραν, ἀνδραποδισμὸν
169 ἠπείλει. οἱ δ' ἄρτι μὲν ἡττημένοι μεγάλῃ μάχῃ, ὑπὸ δ'

3 ἀπέπεμψεν Schw., περιέπεμψεν Steph., π̅ξ̅έπεμψ̅ V 3 μὴ εἶναι φοβερὸν—5 ἐπικρατεῖν hab. Suid. v. εὐψυχία 6 ἔχειν, ut videtur, corr. ex ειχεν (sic), V κρατοῦμεν? (Vk.) 7 ταῦτ' δ' εἰπών, corruptum, ut videtur, ex ταῦτα εἰπών V, ταῦτ' εἰπὼν Mend., ταῦτα δ' εἰπὼν vulgo συνέβαλεν scr. Mend. ἐπελπίσας Steph., ἐλπίσας V 15 ἔργῳ τε] τε ἔργῳ ci. Roos 16 <τῆς> νυκτὸς ὅλης ci. Mend., cf. Emph. III § 11 18 sq. subiectum desideravit Mend.

ἀγνοίας, εἴτε μόνοις, εἴθ' ἅπασι ταῦτα προσετάχθη, 193 a. C.
φοβούμενοι μόνοι μὲν ὡς εὐκαταφρόνητοι, μετὰ ⟨δὲ⟩
τῶν ἄλλων, μὴ μόνοι βραδύνωσι, καιρόν τε οὐκ ἔχοντες
περιπέμψαι πρὸς ἀλλήλους καὶ τοὺς στρατιώτας τοὺς
ἐληλυθότας μετὰ τῶν γραμμάτων ἐφεστῶτας σφίσιν
εὐλαβούμενοι, τὸ σφέτερον ἀσφαλὲς ἕκαστοι προὔργου
τιθέμενοι, τὰ τείχη καθῄρουν μετὰ σπουδῆς. ἐν ᾧ γὰρ
ἅπαξ ὑπακούειν ἐδόκει, καὶ τὸ ταχέως εἰργάσθαι προσ-
λαβεῖν ἐφιλοτιμοῦντο.

οὕτω μὲν αἱ πόλεις αἱ περὶ Ἴβηρα ποταμὸν μιᾶς 170
ἡμέρας ὑφ' ἑνὸς στρατηγήματος αὐταὶ τὰ τείχη τὰ
ἑαυτῶν καθῄρουν καὶ Ῥωμαίοις ἐς τὸ μέλλον εὐέφοδοι
42 γενόμεναι διέμειναν ἐς πλεῖστον ἐπὶ εἰρήνης· ὀλυμπιάσι 171
δ' ὕστερον τέσσαρσιν, ἀμφὶ τὰς πεντήκοντα καὶ ἑκατόν,
πολλοὶ τῶν Ἰβήρων γῆς ἀποροῦντες ἀπέστησαν ἀπὸ
Ῥωμαίων, ἄλλοι τε καὶ Λούσονες, οἳ περὶ τὸν Ἴβηρα
ᾤκηνται. στρατεύσας οὖν ἐπ' αὐτοὺς [ὕπατος] Φούλβιος 172
Φλάκκος ἐνίκα μάχῃ. καὶ πολλοὶ μὲν αὐτῶν κατὰ πόλεις 182—181 a. C.
διελύθησαν· ὅσοι δὲ μάλιστα γῆς ἠπόρουν καὶ ἐξ ἄλης
ἐβιότευον, ἐς Κομπλέγαν πόλιν συνέφυγον, ἣ νεόκτιστός
τε ἦν καὶ ὀχυρὰ καὶ ηὔξετο ταχέως. ὅθεν ὁρμώμενοι τὸν 173
Φλάκκον ἐκέλευον, καταθέντα σφίσιν ὑπὲρ τῶν ἀνῃρημέ-
νων ἑκάστου σάγον τε καὶ ἵππον καὶ ξίφος, ἀποτρέχειν
ἐξ Ἰβηρίας, πρίν τι κακὸν παθεῖν. ὁ δὲ πολλοὺς αὐτοῖς
ἔφη σάγους οἴσειν καὶ τοῖς πρέσβεσιν αὐτῶν ἑπόμενος
τῇ πόλει παρεστρατοπέδευσεν. οἳ δὲ ἀνομοίως ταῖς 174
ἀπειλαῖς σφῶν αὐτίκα ἀπεδίδρασκον καὶ τὰ τῶν ἐγγὺς

---

2 ⟨δὲ⟩ add. Steph. 17 ὕπατος del. Schw. maluitque *Κόιντος*; ὕπατος fort. error Appiani 20 *Κομπλέγαν* Steph., κομπλεγὸν V, sed in § 178 bis vera forma 21 ηὔξητο cum Steph. et Schw. maluit Mend.

---

§ 170—233] de bellis cum Celtiberis ab a. 182 ad a. 151/0 gestis cf. Schulten, Numantia, Ausgrab. 1 p. 326—353 17 sq. est Q. Fulvius Flaccus, cos. a. 179 a. C., cf. Münzer, RE 7 p. 246 n. 61
20 *Κομπλέγαν*] de situ v. Hübner p. 70

182–181 a. C. βαρβάρων ἐλήζοντο. χρῶνται δὲ διπλοῖς ἱματίοις παχέσιν, ἀντὶ χλαμύδων αὐτὰ περιπορπώμενοι, καὶ τοῦτο σάγον ἡγοῦνται.

175 Φλάκκῳ μὲν οὖν διάδοχος ἦλθεν ἐπὶ τὴν στρατηγίαν 43
180–179 a. C. Τιβέριος Σεμπρώνιος Γράκχος. Κάραυιν δὲ πόλιν, ἡ
Ῥωμαίων ἦν φίλη, δισμύριοι Κελτιβήρων ἐπολιόρκουν·
καὶ ἐπίδοξος ἦν ἁλώσεσθαι, Γράκχου σφόδρα μὲν
ἐπειγομένου βοηθῆσαι τῇ πόλει, περιιόντος δ' ἐν κύκλῳ
τοὺς πολεμίους καὶ οὐκ ἔχοντος οὐδὲ μηνῦσαι τῇ πόλει
176 περὶ ἑαυτοῦ. τῶν οὖν τις ἰλάρχων, Κομίνιος, ἐνθυμηθεὶς
πρὸς ἑαυτὸν καὶ Γράκχῳ τὸ τόλμημα ἀνενεγκών, ἐνεπορπή-
σατο σάγον Ἰβηρικῶς καὶ λαθὼν ἀνεμίχθη τοῖς χορτο-
λογοῦσιν τῶν πολεμίων συνεισῆλθέ τε αὐτοῖς ὡς Ἴβηρ
ἐς τὸ στρατόπεδον καὶ εἰς τὴν Κάραουιν διαδραμὼν
177 ἐμήνυσεν, ὅτι Γράκχος ἐπίοι. οἳ μὲν δὴ διεσώθησαν,
ἐγκαρτερήσαντες τῇ πολιορκίᾳ, μέχρι Γράκχος αὐτοῖς
ἐπῆλθε μετὰ τρίτην ἡμέραν καὶ οἱ πολιορκοῦντες ἀπαν-
178 έστησαν· δισμύριοι δ' ἐκ τῆς Κομπλέγας διέτρεχον ἐς
τὸ Γράκχου στρατόπεδον σὺν ἱκετηρίαις καὶ πλησιά-
σαντες ἀδοκήτως ἐπέθεντο αὐτῷ καὶ συνετάραξαν. ὁ δ'
εὐμηχάνως ἐξέλιπεν αὐτοῖς τὸ στρατόπεδον καὶ ὑπεκρί-
νατο φεύγειν· εἶτα διαρπάζουσιν ἐπιστραφεὶς ἐπέπεσέν
τε καὶ πλείστους ἔκτεινεν καὶ τῆς Κομπλέγας κατέσχε καὶ
179 τῶν περιοίκων. τοὺς δὲ ἀπόρους συνῴκιζε καὶ γῆν αὐτοῖς
διεμέτρει καὶ πᾶσιν ἔθετο τοῖς τῇδε συνθήκας ἀκριβεῖς,
καθ' ἃ Ῥωμαίων ἔσονται φίλοι· ὅρκους τε ὤμοσεν
αὐτοῖς καὶ ἔλαβεν, ἐπιποθήτους ἐν τοῖς ὕστερον πολέμοις
πολλάκις γενομένους. δι' ἃ καὶ ἐν Ἰβηρίᾳ καὶ ἐν Ῥώμῃ
4. Febr. 178 a. C. διώνυμος ἐγένετο ὁ Γράκχος καὶ ἐθριάμβευσε λαμπρῶς.

---

5 κάραυῖν h. l. V, κάραουιν § 176, utrumque bonum 10 εἰλάρχων, sed ε erasum, V et sic fere ubique 19 ἱκετηρίαις edid. Steph., ἱκετηρίας V 21 ἐξέλειπεν habuit V, sed tertium ε eras. 25 πᾶσιν ⟨ἔθνεσιν⟩ Steph. et Schw. 26 καθ' ἃς iidem, καθὰ V, καθ' ἃ Bk.

---

5 Κάραυιν] de situ v. Hübner p. 70

154 a. C.

44 ἔτεσιν δὲ οὐ πολλοῖς ὕστερον πόλεμος ἄλλος ἠγέρθη 180
περὶ Ἰβηρίαν χαλεπὸς ἐκ τοιᾶσδε προφάσεως. Σεγήδη
πόλις ἐστὶ Κελτιβήρων τῶν Βελλῶν λεγομένων μεγάλη
τε καὶ δυνατὴ καὶ ἐς τὰς Σεμπρωνίου Γράκχου συν-
θήκας ἐνεγέγραπτο. αὕτη τὰς βραχυτέρας πόλεις ἀν- 181
ῴκιζεν ἐς αὐτὴν καὶ τεῖχος ἐς τεσσαράκοντα σταδίους
κύκλῳ περιεβάλετο Τίτθους τε ὅμορον γένος ἄλλο
συνηνάγκαζεν ἐς ταῦτα. ἡ δὲ σύγκλητος πυθομένη τό τε 182
τεῖχος ἀπηγόρευε τειχίζειν καὶ φόρους ᾔτει τοὺς ὁρι-
σθέντας ἐπὶ Γράκχου στρατεύεσθαί τε Ῥωμαίοις προσ-
έτασσε· καὶ γὰρ τοῦθ' αἱ Γράκχου συνθῆκαι ἐκέλευον.
οἱ δὲ περὶ μὲν τοῦ τείχους ἔλεγον ἀπηγορεῦσθαι Κελ- 183
τίβηρσιν ὑπὸ Γράκχου μὴ κτίζειν πόλεις, οὐ τειχίζειν
τὰς ὑπαρχούσας· τῶν δὲ φόρων καὶ τῆς ξεναγίας ὑπ'
αὐτῶν ἔφασαν Ῥωμαίων ἀφεῖσθαι μετὰ Γράκχον. καὶ τῷ
ὄντι ἦσαν ἀφειμένοι, δίδωσι δ' ἡ βουλὴ τὰς τοιάσδε
δωρεὰς ἀεὶ προστιθεῖσα κυρίας ἔσεσθαι, μέχρι ἂν αὐτῇ
45 καὶ τῷ δήμῳ δοκῇ. στρατηγὸς οὖν ἐπ' αὐτοὺς Νωβελίων 184
ἐπέμπετο μετὰ στρατιᾶς οὐ πολὺ τρισμυρίων ἀνδρῶν *153 a. C.*
ἀποδεούσης· ὃν ἐπειδὴ σφίσιν οἱ Σεγηδαῖοι προσιόντα
ἔγνωσαν, οὔπω τὸ τεῖχος ἐκτελέσαντες ἔφευγον ἐς
Ἀρουακοὺς μετὰ παίδων καὶ γυναικῶν καὶ σφᾶς ὑποδέχε-
σθαι τοὺς Ἀρουακοὺς παρεκάλουν. οἱ δ' ὑποδέχονταί τε 185
καὶ Κάρον αὐτῶν Σεγηδαίων, πολεμικὸν εἶναι νομιζόμενον,

---

5 sq. *συνῴκιζεν* ci. A. Schaefer, Philol. 22 (1865) p. 29, inut. 13 *οὐ ⟨μὴ⟩ τειχίζειν* ci. Herw. p. 61, inut. 22. 23 *Ἀρουακοὺς* Schw., *ἀρουάσκους* V, sed deinceps *ἀρούακοι*, cf. Hübner p. 223 24 *αὐτῶν Σεγηδαίων* receptum ex V (v. etiam Kratt p. 9), *ἐκ τῶν Σεγ.* scr. Steph., *αὐτὸν Σεγηδαῖον* Schw., *αὐτῶν Σεγηδαῖον* Bk., *αὐτῶν Σεγηδαῖον* Mend.

---

2 *Σεγήδη*] de situ oppidi et nominis formis v. Hübner p. 76. 240 5 sqq. de tali oppidorum amplificatione cf. Schulten, Numantia, Abhandl. p. 44 18 Q. Fulvius Nobilior, cf. Münzer, RE 7 p. 268 n. 95. De rebus ab eo gestis cf. A. Lammerer apud Schulten, Numantia, Ausgrab. 1 p. 336—345 24 *Κάρον*] Schulten l. c. p. 335 adn. 10 eundem putat atque *Κάκυρον* Diodori (31, 39) et Megaravicum Flori (1, 34)

153 a.C.
αἱροῦνται στρατηγόν. ὁ δὲ τρίτῃ μετὰ τὴν χειροτονίαν
ἡμέρᾳ δισμυρίους πεζοὺς καὶ ἱππέας πεντακισχιλίους ἔς
τινα λόχμην ἐνεδρεύσας παροδεύουσι τοῖς Ῥωμαίοις
ἐπέθετο καὶ τῆς μάχης ἐπὶ πολὺ ἀγχωμάλου γενομένης
ἐκράτει τε λαμπρῶς καὶ Ῥωμαίων τῶν ἐξ ἄστεως ἔκτεινεν
ἐς ἑξακισχιλίους, ὡς μέγα τῇ πόλει γενέσθαι τὸ ἀτύχημα.
186 ἀτάκτου δ' αὐτῷ τῆς διώξεως ἐπὶ τῇ νίκῃ γενομένης
οἱ τὰ σκευοφόρα Ῥωμαίων φυλάσσοντες ἱππῆς ἐπέδραμον
καὶ Κάρον τε αὐτὸν ἀριστεύοντα ἔκτειναν καὶ ἑτέρους ἀμφ'
αὐτόν, οὐκ ἐλάσσους καὶ οἵδε τῶν ἑξακισχιλίων, μέχρι
187 νὺξ ἐπελθοῦσα διέλυσεν. ἐγίγνετο δὲ ταῦθ', ὅτε Ῥωμαῖοι
τῷ Ἡφαίστῳ τὴν ἑορτὴν ἄγουσιν· ὅθεν οὐδεὶς ἂν ἑκὼν
ἄρξειεν ἐξ ἐκείνου μάχης παρὰ τήνδε τὴν ἡμέραν.
188 Ἀρουακοὶ μὲν οὖν εὐθὺς αὐτῆς νυκτὸς ἐς Νομαντίαν, 46
ἣ δυνατωτάτη πόλις ἦν, συνελέγοντο καὶ στρατηγοὺς
Ἄμβωνα καὶ Λεύκωνα ᾑροῦντο· Νωβελίων δ' αὐτοῖς
τρισὶν ἡμέραις ὕστερον ἐπελθὼν παρεστρατοπέδευσεν
189 ἀπὸ σταδίων τεσσάρων καὶ εἴκοσιν. παραγενομένων δέ
οἱ Νομάδων ἱππέων τριακοσίων, οὓς Μασανάσσης ἐπ-
επόμφει, καὶ ἐλεφάντων δέκα τὴν στρατιὰν ἐπῆγε τοῖς
190 πολεμίοις, ἄγων ὀπίσω τὰ θηρία λανθάνοντα. καὶ γενο-
μένης ἐν χερσὶ τῆς μάχης οἱ μὲν ἄνδρες διέστησαν, τὰ
δὲ θηρία ἐξεφαίνετο· καὶ οἱ Κελτίβηρες αὐτοί τε καὶ οἱ
ἵπποι σφῶν, οὐ πρὶν ἑωρακότες ἐλέφαντας ἐν πολέμοις,
191 ἐθορυβοῦντο καὶ κατέφευγον ἐς τὴν πόλιν. ὁ δὲ καὶ τοῖς
τείχεσιν αὐτοὺς ἐπῆγε καὶ ἐμάχετο γενναίως, μέχρι τῶν
ἐλεφάντων τις ἐς τὴν κεφαλὴν λίθῳ μεγάλῳ καταπίπτοντι

---

5 ἄστεως V, ἄστεος vulgo 8 ἱππῆς, ab alia m. corr. ex ἱππεῖς, ut videtur, V 9 αὐτὸν corr. ex αὐτῶν V 25 καὶ τέφευγον, τε del. et κατε suprascr. a m. rec., V

---

12 Vulcanalia a. d. X Kal. Sept. celebrabantur 17 παρεστρατοπέδευσεν] de situ horum castrorum cf. Schulten, Numantia, Ausgrab. 1 p. 342 25 sq. τοῖς τείχεσιν αὐτοὺς ἐπῆγε] cf. ibid. p. 348 adn. 5

153 a. C.
πληγεὶς ἠγριώθη τε καὶ ἐκβοήσας μέγιστον ἐς τοὺς
φίλους ἐπεστρέφετο καὶ ἀνῄρει τὸν ἐν ποσίν, οὐ δια-
κρίνων ἔτι φίλιον ἢ πολέμιον. οἵ τε ἄλλοι ἐλέφαντες 192
πρὸς τὴν ἐκείνου βοὴν διαταραχθέντες ὅμοια πάντες
ἔδρων καὶ τοὺς Ῥωμαίους συνεπάτουν τε καὶ ἀνέτεμνον
καὶ ἀνερρίπτουν· ὅπερ ἀεὶ θορυβηθέντες οἱ ἐλέφαντες
εἰώθασι πάσχειν καὶ πάντας ἡγεῖσθαι πολεμίους· καί
τινες διὰ τήνδε τὴν ἀπιστίαν αὐτοὺς καλοῦσι κοινοὺς
πολεμίους. φυγὴ οὖν τῶν Ῥωμαίων ἐγίγνετο ἄτακτος· 193
ἣν οἱ Νομαντῖνοι κατιδόντες ἀπὸ τῶν τειχῶν ἐξέθορον
καὶ διώκοντες ἔκτειναν ἄνδρας μὲν ἐς τετρακισχιλίους,
ἐλέφαντας δὲ τρεῖς ὅπλα τε πολλὰ καὶ σημεῖα ἔλαβον.
47 Κελτιβήρων δ' ἀπέθανον ἐς δισχιλίους. καὶ ὁ Νωβελίων 194
μικρὸν ἐκ τοῦ πταίσματος ἀναλαβὼν ἀγορᾷ μέν τινι
τῶν πολεμίων ἐπεχείρει περὶ Ἀξείνιον πόλιν σεσωρευμένῃ,
οὐδὲν δὲ ἀνύσας, ἀλλὰ κἀνταῦθα πολλοὺς ἀποβαλὼν
ἐπανῆλθε νυκτὸς ἐς τὸ στρατόπεδον. ὅθεν Βιήσιον ἵπ- 195
παρχον ἐπὶ συμμαχίαν ἔς τι γειτονεῦον ἔθνος ἔπεμπεν,
ἱππέων δεόμενος. οἳ δὲ συνέπεμψαν αὐτῷ τινας ἱππέας,
οὓς ἐρχομένους ἐλόχων οἱ Κελτίβηρες· καὶ τῆς ἐνέδρας
ἐκφανείσης οἱ μὲν σύμμαχοι διεδίδρασκον, ὁ δὲ Βιήσιος
μαχόμενος αὐτός τε καὶ σὺν αὐτῷ πολλοὶ Ῥωμαίων
ἀπέθανον. συνεχῶν δὲ τοιῶνδε πταισμάτων αὐτοῖς ἐπι- 196
γιγνομένων πόλις Ὄκιλις, ἔνθα ἡ ἀγορὰ καὶ τὰ χρήματα
ἦν τὰ Ῥωμαίων, μετέθετο ἐς τοὺς Κελτίβηρας. καὶ ὁ 197
Νωβελίων ἀπιστῶν ἅπασιν ἐν τῷ στρατοπέδῳ διεχείμαζε, 153/2 a. C.
στεγάσας, ὡς ἐδύνατο, καὶ τὴν ἀγορὰν ἔχων ἔνδον καὶ
κακοπαθῶν αὐτῆς τε τῆς ἀγορᾶς τῇ ὀλιγότητι καὶ νιφετοῦ
πυκνότητι καὶ κρύους χαλεπότητι, ὥστε πολλοὶ τῶν

---

15 fuit in V ἐπεριαξείνιον, sed ἐ erasum et in mg. additum a 1 (?) m. ἐπεχείρῃ   17. 21 *Blesius* vocatur a Sec.   24 et p. 98, 7 ὄκιλις (-ιν) cum V scr. Mend., sed latine *Ocelum* sine aspiratione, cf. Hübner p. 237

---

15 Ἀξείνιον] est Uxama Arevacorum, cf. Hübner p. 244

153/2 a.C. στρατιωτῶν οἱ μὲν ἐν τοῖς φρυγανισμοῖς, οἱ δὲ καὶ ἔνδον
ὑπὸ στενοχωρίας καὶ κρύους ἀπώλλυντο.

198 τοῦ δ' ἐπιόντος ἔτους Νωβελίωνι μὲν ἐπὶ τὴν στρα- 48
152 a.C. τηγίαν ἀφικνεῖται διάδοχος Κλαύδιος Μάρκελλος, ἄγων
πεζοὺς ὀκτακισχιλίους καὶ ἱππέας πεντακοσίους· λοχών-
των δὲ καὶ τόνδε τῶν πολεμίων διῆλθε πεφυλαγμένως
καὶ σύμπαντι τῷ στρατῷ παρὰ τὴν Ὄκιλιν ἐστρατοπέ-
199 δευσεν. ἐπιτυχὴς δὲ τὰ πολέμια ὢν τὴν πόλιν αὐτίκα
παρεστήσατο καὶ συγγνώμην ἔδωκεν, ὁμηρά τινα καὶ
200 ἀργυρίου τάλαντα τριάκοντα λαβών. Νεργόβριγες δ',
αὐτοῦ περὶ τῆσδε τῆς μετριοπαθείας πυθόμενοι, πέμ-
ψαντες ἠρώτων, τί ἂν πράξαντες εἰρήνης ἐπιτύχοιεν.
201 ὡς δὲ αὐτοὺς ἐκέλευεν ἑκατὸν ἱππέας δοῦναι συστρα-
τεύσοντας, οἱ μὲν ὑπισχνοῦντο δώσειν, κατὰ δ' ἄλλο
μέρος τοῖς οὐραγοῦσιν ἐπετίθεντο καὶ τῶν σκευοφόρων
202 τι περιέσπων. εἶτ' ἀφίκοντο τοὺς ἑκατὸν ἱππέας ἄγοντες
ὡς δὴ κατὰ τὸ συγκείμενον περί τε τῶν ἐπὶ τῆς οὐραγίας
γενομένων ἔλεγόν τινας ἀγνοοῦντας τὰ ὡμολογημένα
203 ἁμαρτεῖν. ὁ δὲ τοὺς μὲν ἑκατὸν ἱππέας ἔδησε, τοὺς δ'
ἵππους αὐτῶν ἀποδόμενος καὶ τὸ πεδίον καταδραμὼν τὴν
λείαν διεῖλεν τῷ στρατῷ καὶ τῇ πόλει παρεστρατοπέδευσε.
204 Νεργόβριγες δέ, προσαγομένων αὐτοῖς μηχανημάτων ἅμα
καὶ χωμάτων, κήρυκα πέμψαντες λυκῆν ἀντὶ κηρυκείου
περικείμενον ᾔτουν συγγνώμην. ὁ δὲ οὐκ ἔφη δώσειν, εἰ
μὴ πάντες Ἀρουακοὶ καὶ Βελλοὶ καὶ Τίτθοι δεηθεῖεν

7 σύμπαντι cum V·Mend., σὺν παντὶ vulgo 8—11 πυθόμενοι Suid. v. μετριοπαθεῖν 9 ὁμηρά τινα καὶ om. Suid. 10 τριάκοντα τάλαντα Suid. Νεργόβριγες—11 πυθόμενοι Suid. etiam v. Νεργόβριγες 11 Suid. v. Νεργόβριγες om. τῆσδε post πυθόμενοι utroque loco Suid. hab. ἐθαύμαζον, unde ⟨ἐθαύμαζόν τε καὶ⟩ πέμψαντες ci. Schw. 21—p. 100, 18 hab. Exc. de leg. gent. 16, p. 529 21 sq. παρεστρατοπέδευσεν. ἐργόβριγες V 23 κηρυκίου V et Exc. 25 ἀρβακοὶ Exc., const. τιτθοὶ Exc., const.

4 M. Claudius Marcellus, cf. Münzer, RE 3 p. 2758 n. 225 10 Νεργόβριγες] v. de variis nominis formis Hübner p. 80. 218. 237

152 a. C.

δμοῦ. ὧν τὰ μὲν ἔθνη πυθόμενα προθύμως ἐπρεσβεύετο 205 καὶ τὸν Μάρκελλον ἠξίουν, ποινὴν αὐτοῖς ἐπιθέντα μετρίαν, ἐς τὰς Γράκχου συνθήκας ἀναγαγεῖν· ἀντέλεγον δ' αὐτοῖς

49 ἐπιχώριοί τινες ὑπ' ἐκείνων πεπολεμημένοι. καὶ ὁ 206 Μάρκελλος ἐξ ἑκατέρων πρέσβεις ἐς Ῥώμην ἔπεμπεν ἀντιλέξοντας ἀλλήλοις, ἰδίᾳ δ' ἐπέστελλε τῇ βουλῇ προτρέπων ἐς τὰς διαλύσεις· ἐβούλετο γὰρ ἐφ' ἑαυτοῦ τὸν πόλεμον ἐκλυθῆναι, δόξαν οἱ χρηστὴν καὶ ἀπὸ τοῦδε νομίζων ἔσεσθαι. τῶν δὲ πρέσβεων οἱ μὲν ἐκ τῆς φιλίας 207 ἐς τὴν πόλιν ἐσελθόντες ἐξενίζοντο, οἱ δὲ ἐκ τῶν πολεμίων, ὡς ἔθος ἐστίν, ἔξω τειχῶν ἐστάθμευον. ἀποδοκιμάζουσα 208 δ' ἡ βουλὴ τὴν εἰρήνην καὶ χαλεπῶς φέρουσα, ὅτι μή, καθάπερ αὐτοὺς ἠξίου Νωβελίων, ὁ πρὸ Μαρκέλλου, Ῥωμαίοις αὐτοὺς ἐπετετρόφεσαν, Μάρκελλον αὐτοῖς ἐξοίσειν ἔφη τὰ δόξαντα. καὶ στρατιὰν εὐθὺς ἐκλήρουν 209 ἐς Ἰβηρίαν τότε πρῶτον ἀντὶ καταλέξεως· πολλῶν γὰρ αἰτιωμένων τοὺς ὑπάτους ἀδίκως ποιεῖσθαι τὰς καταγραφὰς καί τινας ἐς τὰς κουφοτέρας στρατείας καταλέγειν ἔδοξεν ἀπὸ κλήρου τότε συναγαγεῖν. ὧν ἐστρατήγει Λικίνιος 210 Λούκουλλος ὕπατος, πρεσβευτῇ χρώμενος Κορνηλίῳ 151 a. C. Σκιπίωνι, τῷ Καρχηδόνα μετ' οὐ πολὺ ἑλόντι καὶ Νομαντίαν ὕστερον.

50 ὁ μὲν δὴ Λούκουλλος ὥδευεν, ὁ δὲ Μάρκελλος τόν τε 211 πόλεμον προεῖπε τοῖς Κελτίβηρσι καὶ τὰ ὅμηρα αἰτοῦσιν ἀπέδωκε. τὸν δ' ἐν Ῥώμῃ τοὺς λόγους διαθέμενον ὑπὲρ τῶν Κελτιβήρων ἰδίᾳ πρὸς αὐτὸν ἀνακαλέσας ἐπὶ πολὺ

2 τὸν κλαύδιον μάρκελλον Exc. 6 ἐπέστελλε Exc., ἐπέστελλον V 13 αὐτοὺς susp. Schw. post ἠξίου in V fuit μαρκέλλου, quo deleto νωβελίων ὁ πρὸ μαρκέλλου in mg. additum est, omnia a 1 m. 13 ὁ—14 ἐπετετρόφεσαν et 15 ἔφη om. Exc. 14 καὶ ante Μάρκελλον hab. V, del. Schw. cum Exc. 15 ἐξοίσει V, ν suprascr. ab alia m. 17 ἀδίκως, quod ci. Mend., recepit Vk., ἀδίκους V et Exc. 18 στρατιὰς Exc. 20 Λεύκολλος scr. Mend., cf. Praef. 21 νωμαντίαν et νωμαντῖνοι Exc., const.

9 sqq. cf. Mommsen, R. Staatsr. 3, 2 p. 1152 adn. 5; v. etiam p. 206, 30 19 sq. L. Licinius Lucullus, cf. Münzer, RE 13 p. 373 n. 102

151 a. C.

212 διέτριβεν· ὑπὲρ ὅτου δὴ καὶ ὑπωπτεύετο μὲν καὶ τότε, μᾶλλον δ' ἐπιστώθη τοῖς ὕστερον γενομένοις, ὅτι αὐτοὺς ἀνέπειθεν ἑαυτῷ τὰ κατὰ σφᾶς ἐπιτρέψαι, ἐπειγόμενος
213 ἄρα πρὸ τοῦ Λουκούλλου τὸν πόλεμον καταλυθῆναι. μετὰ γὰρ τὴν συνουσίαν Νεργόβριγα μὲν Ἀρουακῶν πεντακισχίλιοι κατέλαβον, Μάρκελλος δ' ἐπὶ Νομαντίαν ἐχώρει καὶ πέντε σταδίους ἀποσχὼν παρεστρατοπέδευεν αὐτοῖς καὶ
214 συνεδίωκεν ἐς τὴν πόλιν, ἕως ὁ τῶν Νομαντίνων στρατηγὸς Λιτέννων ὑποστὰς ἐβόα βούλεσθαι Μαρκέλλῳ συνελθεῖν ἐς λόγους καὶ συνελθὼν ἔφη Βελλοὺς καὶ Τίτθους καὶ Ἀρουακοὺς ἑαυτοὺς ἐπιτρέπειν Μαρκέλλῳ. ὁ δ' ἄσμενος ἀκούσας ὅμηρά τε καὶ χρήματα πάντας ᾔτησε καὶ λαβὼν ἀφῆκεν ἐλευθέρους.

215 ὁ μὲν δὴ πόλεμος ὁ Βελλῶν τε καὶ Τίτθων καὶ Ἀρουακῶν
ἔληγεν οὕτω πρὸ Λουκούλλου· ὁ δὲ Λούκουλλος, δόξης 51
τε ἐπιθυμῶν καὶ ἐκ πενίας χρήζων χρηματισμοῦ, ἐς Οὐακκαίους, ἕτερον γένος Κελτιβήρων, ἐνέβαλεν, οἳ γείτονες τῶν Ἀρουακῶν εἰσιν, οὔτε τινὸς αὐτῷ ψηφίσματος γεγονότος οὔτε Οὐακκαίων Ῥωμαίοις πεπολεμηκό-
216 των οὐδ' ἐς αὐτόν τι Λούκουλλον ἁμαρτόντων. περάσας δὲ τὸν ποταμὸν τὸν καλούμενον Τάγον ἀφίκετο πρὸς Καύκαν πόλιν καὶ παρεστρατοπέδευσεν. οἱ δ' ἐπύθοντο μὲν αὐτοῦ, τίνος ἥκοι δεόμενος ἢ τί πολέμου χρήζων, φήσαντος δέ, ὅτι Καρπητανοῖς ὑπὸ Οὐακκαίων ἀδικουμένοις βοηθοίη, τότε μὲν ἀνεχώρουν ἐς τὴν πόλιν, ξυλευομένῳ δ' αὐτῷ καὶ χορτολογοῦντι ἐπέκειντο καὶ κτείνουσι πολ-

---

1 διέτριβεν Exc., διέτριβον V, sed ο eras. prius καὶ deleri voluit Mend., sed cave hiatum 7 sq. lacuna videtur statuenda aut post αὐτοῖς aut post καὶ συν... (Vk.) 9 ἐπιστὰς? (Vk.) 15—20 ἁμαρτόντων hab. Exc. de virt. 20, p. 226 19 οὐακκαίων, οὐ suprascr. ab alia m., V 24 καρπητανοῖς V[1], καρπιτανοῖς V[2], illud etiam § 269. 298, hoc § 362; v. etiam Hübner p. 228 ὑποκαίων V, sed in mg. a m. rec.: γρ. καυκαίων ἢ οὐακκαίων

---

7 παρεστρατοπέδευεν] cf. Schulten, Numantia, Ausgrab. 3 p. 172 sq.

151 a. C.
λοὺς καὶ τοὺς λοιποὺς διώκουσιν ἐς τὸ στρατόπεδον. γενο- 217
μένης δὲ καὶ παρατάξεως οἱ Καυκαῖοι ψιλοῖς ἐοικότες
ἐκράτουν ἐπὶ πολὺ τοῦ Λουκούλλου, μέχρι σφῶν τὰ
ἀκόντια πάντα ἐξαναλώθη· καὶ τότε ἔφευγον, οὐκ ὄντες
μενεμάχοι, περί τε τὰς πύλας αὐτῶν ὠθουμένων ἀν-
52 ῃρέθησαν ἀμφὶ τοὺς τρισχιλίους. τῆς δ' ἐπιούσης οἱ 218
πρεσβύτατοι στεφανωσάμενοί τε καὶ φέροντες ἱκετηρίας
τὸν Λούκουλλον αὖθις ἠρώτων, τί ποιοῦντες ἂν εἶεν
φίλοι. ὁ δὲ αὐτοὺς ὅμηρά τε ᾔτει καὶ ἀργυρίου τάλαντα
ἑκατὸν καὶ τοὺς ἱππέας αὐτῶν ἐκέλευέν οἱ συστρατεύειν.
ὡς δὲ πάντα ἔλαβεν, ἠξίου φρουρὰν ἐς τὴν πόλιν ἐσαγαγεῖν. 219
δεξαμένων δὲ καὶ τοῦτο τῶν Καυκαίων ἐσήγαγε δισχι-
λίους ἀριστίνδην ἐξειλεγμένους, οἷς ἐσελθοῦσιν εἴρητο
γίγνεσθαι περὶ τὰ τείχη. καταλαβόντων δ' αὐτὰ τῶν
δισχιλίων ἐσήγαγε τὴν ἄλλην στρατιὰν ὁ Λούκουλλος καὶ
τῇ σάλπιγγι ὑπεσήμαινε κτείνειν Καυκαίους ἅπαντας
ἡβηδόν. οἱ μὲν δὴ πίστεις τε καὶ θεοὺς ὁρκίους ἐπικαλού- 220
μενοι καὶ Ῥωμαίους ἐς ἀπιστίαν λοιδοροῦντες διεφθείροντο
ὠμῶς, ἐκ δισμυρίων ἀνδρῶν κατὰ πύλας ἀποκρήμνους
διαφυγόντων ὀλίγων· ὁ δὲ Λούκουλλος τὴν πόλιν διήρπαζε
καὶ δόξης Ῥωμαίους ἐνεπίμπλη κακῆς. οἱ δ' ἄλλοι βάρβα- 221
ροι συνέθεον ἐκ τῶν πεδίων, οἱ μὲν ἐς τὰ ἀπόκρημνα, οἱ
δὲ ἐς τὰς ὀχυρωτέρας πόλεις, συμφέροντες, ἃ δύναιντο,
καὶ ἐμπιμπράντες, ὅσα λείποιεν, τοῦ μηδὲν ἔτι Λούκουλ-
λον εὑρεῖν.
53 ὁ δὲ πολλὴν γῆν ἔρημον ὁδεύσας ἔς τινα πόλιν Ἰντερκα- 222
τίαν ἀφίκετο, ἔνθα πεζοὶ μὲν ὑπὲρ δισμυρίους συνεπ-
εφεύγεσαν, ἱππῆς δὲ δισχίλιοι. καὶ αὐτοὺς ὁ Λούκουλλος ἐς
συνθήκας ὑπὸ ἀνοίας προυκαλεῖτο· οἱ δ' ἐπ' ὀνείδει τὰ

---

3 post *Λουκούλλου* ex § 216 in V legitur: *παρεστρατοπέδευσεν. οἱ δὲ πύθοντο* (sic) *μὲν αὐτοῦ τίνος*, sed punctis superpositis deletum 19 *πύλας*] *πέτρας*? (Vk.) 26 sq. *ἐντερκατίαν* V, sed § 229 rectius 28 *ἱππῆς* V, *ἱππεῖς* vulgo

---

7 de hac coronarum consuetudine cf. Lib. § 621, Pol. 3, 52, 3

151 a.C. Καυκαίων αὐτῷ προύφερον καὶ ἐπυνθάνοντο, εἰ ἐπὶ τὰς
223 ἐκείνων πίστεις αὐτοὺς καλοίη. ὁ δ', οἷον ἅπαντες οἱ
ἁμαρτόντες, ἀνθ' ἑαυτοῦ τοῖς ὀνειδίζουσιν χαλεπαίνων
ἔκειρεν αὐτῶν τὰ πεδία καὶ περικαθίσας κύκλῳ τὴν πόλιν
χώματα ἤγειρε πολλὰ καὶ συνεχῶς ἐξέτασσε προκαλού-
224 μενος ἐς μάχην. οἱ δ' οὔπω μὲν ἀντεξέτασσον, ἀλλ'
ἦσαν ἀκροβολισμοὶ μόνοι· θαμινὰ δέ τις τῶν βαρβάρων
ἐξίππευεν ἐς τὸ μεταίχμιον, κεκοσμημένος ὅπλοις περι-
φανῶς, καὶ προυκαλεῖτο Ῥωμαίων ἐς μονομαχίαν τὸν
ἐθέλοντα, οὐδενὸς δ' ὑπακούοντος ἐπιτωθάσας καὶ τῷ
225 σχήματι κατορχησάμενος ἀπεχώρει. γιγνομένου δὲ τού-
του πολλάκις ὁ Σκιπίων, ἔτι νέος ὤν, ὑπερήλγησέν τε καὶ
προσπηδήσας ὑπέστη τὸ μονομάχιον, εὐτυχῶς δ' ἐκράτησεν
226 ἀνδρὸς μεγάλου σμικρὸς ὤν. καὶ τόδε μὲν ἐπῆρε Ῥω- 54
μαίους, νυκτὸς δὲ φόβοι πολλοὶ κατεῖχον· οἱ γὰρ ἱππῆς,
ὅσοι τῶν βαρβάρων, πρὶν ἀφικέσθαι Λούκουλλον, ἐπὶ
χορτολογίαν προεληλύθεσαν, οὐκ ἔχοντες ἐσελθεῖν ἐς τὴν
πόλιν Λουκούλλου περικαθημένου, περιθέοντες ἐβόων καὶ
227 συνετάρασσον· καὶ συνεπήχουν οἱ ἔνδον αὐτοῖς. ὅθεν ὁ
φόβος ἦν τοῖς Ῥωμαίοις ποικίλος. ἔκαμνον δὲ καὶ τῇ
φυλακῇ δι' ἀγρυπνίαν καὶ ἀήθειαν τροφῶν ἐπιχωρίων·
οἴνου γὰρ οὐκ ὄντος οὐδ' ἁλῶν οὐδ' ὄξους οὐδ' ἐλαίου πυροὺς
καὶ κριθὰς καὶ ἐλάφων κρέα πολλὰ καὶ λαγωῶν χωρὶς
ἁλῶν ἑψόμενα σιτούμενοι κατερρήγνυντο τὰς γαστέρας,
καὶ πολλοὶ καὶ ἀπώλλυντο, μέχρι ποτὲ τὸ χῶμα ἠγέρθη
καὶ τὰ τείχη τῶν πολεμίων τύπτοντες μηχαναῖς μέρος
228 μέν τι κατέβαλον καὶ ἐσέδραμον ἐς τὴν πόλιν· μετὰ δ'
οὐ πολὺ βιασθέντες τε καὶ ἀναχωροῦντες ἐσπίπτουσιν ἔς
τινα δεξαμενὴν ὕδατος ὑπὸ ἀγνωσίας, ἔνθα οἱ πλείους
ἀπώλοντο. καὶ νυκτὸς οἱ βάρβαροι τὰ πεσόντα ἀνῳκοδό-
229 μουν. πάνυ δ' ἑκατέρων κακοπαθούντων (ὁ γὰρ λιμὸς
ἀμφοῖν ἥπτετο) Σκιπίων ἀνεδέχετο τοῖς βαρβάροις οὐδὲν

14 μεγάλους μικρὸς fuit in V, sed ς eras., σμικρὸς scr. Vk.
22 ἀλλῶν (sic) V, sed prius λ eras. 23 λαγ≡ωῶν V

151 a.C. ἔσεσθαι παράσπονδον καὶ πιστευθεὶς κατὰ κλέος ἀρετῆς διέλυσε τὸν πόλεμον ἐπὶ τοῖσδε, Λουκούλλῳ δοθῆναι παρὰ τῶν Ἰντερκατίων σάγους μυρίους καὶ θρεμμάτων τι πλῆθος ὡρισμένον καὶ πεντήκοντα ἄνδρας ἐς ὅμηρα. χρυσὸν δὲ καὶ ἄργυρον Λούκουλλος αἰτῶν, οὗ δὴ χάριν 230 ἡγούμενος ὅλην Ἰβηρίαν πολύχρυσον εἶναι καὶ πολυάργυρον ἐπολέμει, οὐκ ἔλαβεν· οὐ γὰρ εἶχον, οὐδ' ἐν δόξῃ ταῦτ' ἐκεῖνοι Κελτιβήρων τίθενται.

55 ἐπὶ δὲ Παλλαντίαν ᾔει πόλιν, ἣ δόξαν τε ἀρετῆς εἶχε 231 μείζω καὶ πολλοὶ συνεπεφεύγεσαν ἐς αὐτήν· ὅθεν αὐτῷ συνεβούλευόν τινες ἀποχωρεῖν πρὸ πείρας. ὁ δὲ πολυχρήματον εἶναι πυνθανόμενος οὐκ ἀνεχώρει, μέχρι σιτολογοῦντα αὐτὸν οἱ Παλλάντιοι συνεχῶς ἱππεῦσιν ἠνώχλουν τε καὶ σιτολογεῖν ἐκώλυον. ἀπορῶν δὲ τροφῶν ὁ Λού- 232 κουλλος ἀνεζεύγνυ, τετράγωνον ἐν πλινθίῳ τὸν στρατὸν ἄγων, ἑπομένων αὐτῷ καὶ τότε τῶν Παλλαντίων μέχρι Δορίου ποταμοῦ, ὅθεν οἱ μὲν Παλλάντιοι νυκτὸς ἀνεχώρουν, ὁ δ' ἐς τὴν Τυρδιτανῶν χώραν διελθὼν ἐχεί- 151/0 a.C. μαζε. καὶ τοῦτο τέλος ἦν τοῦ Οὐακκαίων πολέμου, παρὰ 233 ψήφισμα Ῥωμαίων ὑπὸ Λουκούλλου γενομένου. καὶ ὁ Λούκουλλος ἐπὶ τῷδε οὐδὲ ἐκρίθη.

56 τοῦ δ' αὐτοῦ χρόνου μέρος ἄλλο Ἰβήρων αὐτονόμων, 234 154 a.C. οἳ Λυσιτανοὶ καλοῦνται, Πουνίκου σφῶν ἡγουμένου, τὰ Ῥωμαίων ὑπήκοα ἐλῄζοντο καὶ τοὺς στρατηγοῦντας αὐτῶν, Μανίλιόν τε καὶ Καλπούρνιον Πείσωνα, τρεψάμενοι κτείνουσιν ἑξακισχιλίους καὶ ἐπ' αὐτοῖς Τερέντιον Οὐάρ-

6 ὅλην ⟨τὴν⟩ ci. Mend., cf. § 166 8 *Κελτιβήρων* del. Nauck 9 *παλαντίαν* V, sed mox bis *παλλάντιοι* habet ᾔει edid. Steph., ἤιει fuit in V, ut videtur, sed ι adscr. eras. 15 *ἐμπλινθίω* V 18 *τυριδιτανῶν* h. l. V, verum nomen § 61. 247 20 *idcirco ne se iudicio, qua de re accusatus erat, subiiceret, ** Nihilominus alia Hispanorum pars* etc. Sec. 26 sq. *οὐάρωνα* (sic) V

25 M.' Manilius (cf. Münzer, RE 14 p. 1135 n. 12) et L. Calpurnius Piso Caesoninus (cf. eundem, RE 3 p. 1386 n. 87)

134 a.C.
235 *ρωνα ταμίαν. οἷς ἐπαρθεὶς ὁ Πούνικος τὰ μέχρι ὠκεανοῦ*
κατέδραμεν καὶ Οὐέττωνας ἐς τὴν στρατείαν προσλαβὼν
ἐπολιόρκει Ῥωμαίων ὑπηκόους τοὺς λεγομένους Βλαστο-
φοίνικας, οἷς φασιν Ἀννίβαν τὸν Καρχηδόνιον ἐποικίσαι
τινὰς ἐκ Λιβύης καὶ παρὰ τοῦτο κληθῆναι Βλαστο-
236 *φοίνικας. Πούνικος μὲν οὖν λίθῳ πληγεὶς ἐς τὴν κεφα-*
λὴν ἀπέθανεν, διαδέχεται δ' αὐτὸν ἀνήρ, ᾧ ὄνομα ἦν
133 a.C. *Καίσαρος. οὗτος ὁ Καίσαρος Μουμμίῳ, μετὰ στρατιᾶς*
ἄλλης ἐπελθόντι ἀπὸ Ῥώμης, ἐς μάχην συνηνέχθη καὶ
237 *ἡττώμενος ἔφυγε. Μουμμίου δ' αὐτὸν ἀτάκτως διώκοντος*
ἐπιστραφεὶς ἔκτεινεν ἐς ἐνακισχιλίους καὶ τήν τε λείαν τὴν
ἡρπασμένην καὶ τὸ οἰκεῖον στρατόπεδον ἀνεσώσατο καὶ
τὸ Ῥωμαίων προσέλαβέ τε καὶ διήρπασεν ὅπλα καὶ
σημεῖα πολλά, ἅπερ οἱ βάρβαροι κατὰ τὴν Κελτιβηρίαν
238 *ὅλην περιφέροντες ἐπετώθαζον. Μούμμιος δ' ὑπολοίπους* 57
ἔχων πεντακισχιλίους ἐγύμναζεν ἔνδον ἐν τῷ στρατοπέδῳ,
δεδιὼς ἄρα προελθεῖν ἐς τὸ πεδίον, πρὶν τοὺς ἄνδρας ἀνα-
θαρρῆσαι. φυλάξας δέ, εἴ τι μέρος οἱ βάρβαροι τῆς ἀφῃ-
ρημένης λείας παρέφερον, ἀδοκήτως αὐτοῖς ἐπέθετο καὶ
πολλοὺς διαφθείρας ἔλαβε τὴν λείαν καὶ τὰ σημεῖα.
239 *Λυσιτανῶν δ' οἱ ἐπὶ θάτερα τοῦ Τάγου ποταμοῦ, κἀκεῖνοι*
Ῥωμαίοις πεπολεμωμένοι, Καυκαίνου σφῶν ἡγουμένου,
Κουνέους ἐπόρθουν, οἳ Ῥωμαίοις ἦσαν ὑπήκοοι, καὶ
240 *πόλιν αὐτῶν μεγάλην εἷλον Κονίστοργιν. παρά τε τὰς*
στήλας τὰς Ἡρακλείους τὸν ὠκεανὸν ἐπέρων, καὶ οἳ μὲν
τὴν ἄλλην Λιβύην κατέτρεχον, οἳ δ' Ὀκίλην πόλιν ἐπολιόρ-

2 *στρατιὰν* V, corr. Schw. 3 sq. et 5 sq. *Βαστουλοφοίνικας* ci. Schw., prob. Hübner p. 226 8 *καίσαρος* V, bene, cf. Hübner p. 256, *Cessaro* Sec. *μουμ...ίω* V 20 *ἀνέλαβε* ci. Nipperdey et Mend., bene 22 *duce Cancheno* Sec., cf. *Cancinus* CIL 2, 3055 26 *τὴν ἄλλην Λιβύην* iure susp. Schw., malim cum eo *Ἰβηρίαν*, etiamsi Ursin, De Lusitania prov. Rom. (Diss. Helsingiae 1884) p. 31 adn. 1 tradita defendit 26 et p. 105, 4 *Ὀκίλην* (-ης) Mend. cum V (v. ad § 196)

3 et 5 de Blastophoenicibus cf. Schulten, Numantia, Ausgrab. 1 p. 20, Hübner, RE 3 p. 113, Kahrstedt 3 p. 118 sq. 8 L. Mummius Achaicus cos. a. 146 a. C.

κουν. Μούμμιος δ', ἑπόμενος ἐνακισχιλίοις πεζοῖς καὶ 153 a. C. 241
ἱππεῦσι πεντακοσίοις, ἔκτεινε τῶν μὲν δῃούντων ἐς
μυρίους καὶ πεντακισχιλίους, τῶν δ' ἑτέρων τινάς, καὶ τὴν
πολιορκίαν διέλυσε τὴν Ὀκίλης. ἐντυχὼν δὲ καὶ τοῖς 242
φέρουσιν, ἃ σεσυλήκεσαν, ἔκτεινε καὶ τούσδε πάντας,
ὡς μηδ' ἄγγελον ἀπὸ τοῦ κακοῦ διαφυγεῖν. τὴν δὲ λείαν
διαδοὺς τῷ στρατῷ τὴν δυνατὴν φέρεσθαι τὰ λοιπὰ τοῖς
θεοῖς τοῖς ἐνυαλίοις ἔκαυσε.

καὶ Μούμμιος μὲν τάδε πράξας ἐπανῆλθεν ἐς Ῥώμην 243
58 καὶ ἐθριάμβευσεν, ἐνδέχεται δ' αὐτὸν Μᾶρκος Ἀτίλιος, ὃς 152 a. C.
Λυσιτανῶν μὲν ἐς ἑπτακοσίους ἐπιδραμὼν ἀπέκτεινε καὶ
τὴν μεγίστην πόλιν ἐξεῖλεν, ᾗ ὄνομα Ὀξθράκαι, τὰ δ' ἐγγὺς □
καταπληξάμενος ἅπαντα ἐπὶ συνθήκαις παρέλαβε. καὶ
τούτων ἦν ἔνια τοῦ Οὐεττώνων ἔθνους, ὁμόρου τοῖς
Λυσιτανοῖς. ὡς δ' ἀνεζεύγνυε χειμάσων ὁ Ἀτίλιος, αὐτίκα 244
πάντες μετετίθεντο καί τινας Ῥωμαίοις ὑπηκόους ἐπο-
λιόρκουν· οὓς ἐπειγόμενος ἐξελεῖν τῆς πολιορκίας Σέρουι- 151 a. C.
ος Γάλβας, ὁ Ἀτιλίου διάδοχος, ἡμέρᾳ μιᾷ καὶ νυκτὶ
πεντακοσίους σταδίους διελθὼν ἐπιφαίνεται τοῖς Λυσιτα-
νοῖς καὶ εὐθὺς ἐς μάχην ἐξέτασσε, κατάκοπον τὸν στρατὸν
ἔχων. τρεψάμενος δ' εὐτυχῶς τοὺς πολεμίους ἐπέκειτο 245
φεύγουσιν ἀπειροπολέμως. ὅθεν ἀσθενοῦς αὐτῷ καὶ
ἀσυντάκτου τῆς διώξεως οὔσης διὰ κόπον οἱ βάρβαροι
κατιδόντες αὐτοὺς διεσπασμένους τε καὶ ἀναπαυομένους
κατὰ μέρη συνελθόντες ἐπέθεντο καὶ κτείνουσιν ἐς ἑπτα-
κισχιλίους. ὁ δὲ Γάλβας μετὰ τῶν ἀμφ' αὐτὸν ἱππέων 246

---

2 ἱππέας videtur fuisse in V, sed α eras., voluit corrigere ἱππεῦσι, sed non perfecit   5 ἃ σεσυλήκεσαν Schw., ἃς ἐσυλήκεσαν V, ἃ ἐσεσυλήκεσαν Mend., sed cave hiatum   12 μεγίστην ⟨αὐτῶν⟩ ci. Mend., sed cf. Loesch, Bem. p. 34 sq.   14 τοῦτο V, ων suprascr. a m. alia   ἔνια τοῦ corr. ex ἐνιαυτοῦ V   οὐεττόνων V   16 ῥωμαίους V   17 sq. *Servius* Sec., σερουίλιος V, cf. Wehrmann, Fasti praet. (1875) p. 6

---

10 M. Atilius Serranus, cf. Klebs, RE 2 p. 2077 n. 22
17 sq. Ser. Sulpicius Galba, cf. Münzer, RE, 2. Reihe, 4 p. 759 n. 58

151 a. C. κατέφυγεν ἐς Καρμώνην πόλιν, ἔνθα τοὺς διαφυγόντας
ἀνελάμβανε, καὶ συμμάχους ἀθροίσας ἐς δισμυρίους
151/0 a. C. διῆλθεν ἐς Κουνέους καὶ παρεχείμαζεν ἐν Κονιστόργει.
247 Λούκουλλος δέ, ὁ τοῖς Οὐακκαίοις ἄνευ ψηφίσματος 59
150 a. C. πολεμήσας, ἐν Τυρδιτανίᾳ τότε χειμάζων ᾔσθετο Λυσι-
τανῶν ἐς τὰ πλησίον ἐμβαλόντων καὶ περιπέμψας τοὺς
ἀρίστους τῶν ἡγεμόνων ἔκτεινε τῶν Λυσιτανῶν ἐς τετρα-
248 κισχιλίους. περί τε Γάδειρα τὸν πορθμὸν ἑτέρων περώντων
ἔκτεινεν ἐς χιλίους καὶ πεντακοσίους καὶ τοὺς λοιποὺς
συμφυγόντας εἴς τινα λόφον ἀπετάφρευσε πλῆθός τε
ἔλαβεν ἀνδρῶν ἄπειρον. καὶ τὴν Λυσιτανίαν ἐπιὼν κατὰ
249 μέρος ἐπόρθει. ἐπόρθει δὲ καὶ Γάλβας ἐπὶ θάτερα. καί
τινων πρεσβευομένων ἐς αὐτὸν καὶ θελόντων βεβαιοῦν
καὶ ὅσα Ἀτιλίῳ τῷ πρὸ αὐτοῦ στρατηγῷ συνθέμενοι
παρεβεβήκεσαν, ἐδέχετο καὶ ἐσπένδετο καὶ ὑπεκρίνετο
αὐτοῖς καὶ συνάχθεσθαι ὡς δι' ἀπορίαν λῃστεύουσί τε
250 καὶ πολεμοῦσι καὶ παρεσπονδηκόσιν. "τὸ γὰρ λυπρόγεων,"
ἔφη, "καὶ πενιχρὸν ὑμᾶς ἐς ταῦτα ἀναγκάζει· δώσω δ'
ἐγὼ πενομένοις φίλοις γῆν ἀγαθὴν καὶ ἐν ἀφθόνοις
251 συνοικιῶ, διελὼν ἐς τρία." οἱ μὲν δὴ τάδε προσδοκῶντες 60
ἀπὸ τῶν ἰδίων ἀνίσταντο καὶ συνῄεσαν, οἷ προσέτασσεν
ὁ Γάλβας· ὁ δὲ αὐτοὺς ἐς τρία διῄρει καὶ πεδίον ἑκάστοις
τι ὑποδείξας ἐκέλευεν ἐν τῷ πεδίῳ περιμένειν, μέχρι
252 πολίσειεν αὐτοὺς ἐπελθών. ὡς δ' ἧκεν ἐπὶ τοὺς πρώτους,
ἐκέλευεν ὡς φίλους θέσθαι τὰ ὅπλα, θεμένους δ' ἀπετά-
φρευέν τε καὶ μετὰ ξιφῶν τινας ἐσπέμψας ἀνεῖλεν ἅπαντας,

---

1 Καρμώνην Schw., καρμένην V, cf. ad § 96 3 κονέους h. l. V, sed cf. § 239. 289 14 καὶ ante ὅσα aut cum Mend. delendum aut ὅσα καὶ cum Schw. scribendum 17 παρεσπονδηκασι (sic) V τὸ γὰρ—19 ἀγαθὴν hab. Suid. v. λυπρόγαιον λυπρόγεων ex V revocavit Vk. 18 ἐς ταῦτα ἀναγκάζει V, εἰς λῃστείαν ἄγει Suid. 24 πολίσειεν, quod ci. Steph., fuit in V, sed ι ab alia m. corr. in η *donec ipse ad eos veniens locum condendae urbis ostenderet* Sec., h. e. αὐτὸς ἐπελθών, quod prob. Mend.

150 a. C.
ὀδυρομένους τε καὶ θεῶν ὀνόματα καὶ πίστεις ἀνακα-
λοῦντας. τῷ δ' αὐτῷ τρόπῳ καὶ τοὺς δευτέρους καὶ 253
τρίτους ἐπειχθεὶς ἀνεῖλεν, ἀγνοοῦντας ἔτι τὰ πάθη τὰ
τῶν προτέρων, ἀπιστίᾳ μὲν ἄρα ἀπιστίαν μετιών, οὐκ
ἀξίως δὲ Ῥωμαίων μιμούμενος βαρβάρους. ὀλίγοι δ' αὐ- 254
τῶν διέφυγον, ὧν ἦν Οὐρίατθος, ὃς μετ' οὐ πολὺ ἡγήσατο
Λυσιτανῶν καὶ ἔκτεινε πολλοὺς Ῥωμαίων καὶ ἔργα μέ-
γιστα ἐπεδείξατο. ἀλλὰ τάδε μὲν ὕστερον γενόμενα ὕστε-
ρον λέξω· τότε δ' ὁ Γάλβας, Λουκούλλου φιλοχρηματώ- 255
τερος ὤν, ὀλίγα μέν τινα τῆς λείας τῇ στρατιᾷ διεδίδου
καὶ ὀλίγα τοῖς φίλοις, τὰ λοιπὰ δ' ἐσφετερίζετο, καίτοι
πλουσιώτατος ὢν ὁμοῦ τι Ῥωμαίων· ἀλλ' οὐδὲ ἐν τῇ
εἰρήνῃ φασὶν αὐτὸν διαλιπεῖν ψευδόμενόν τε καὶ ἐπιορ-
κοῦντα διὰ κέρδη. μισούμενος δὲ καὶ κατηγορούμενος
διέφευγε διὰ τὸν πλοῦτον. 149 a. C.

61 οὐ πολὺ δὲ ὕστερον, ὅσοι διέφευγον ἐκ τῆς Λουκούλλου 256 □
147 a. C.
καὶ Γάλβα παρανομήσεως, ἁλισθέντες ἐς μυρίους τὴν
Τυρδιτανίαν κατέτρεχον. καὶ αὐτοῖς ἀπὸ Ῥώμης ἐπελθὼν 257
Γάιος Οὐετίλιος, ἄγων τέ τινα στρατὸν ἄλλον καὶ τοὺς
ἐν Ἰβηρίᾳ προσλαβών, ἅπαντας ἔχων ἐς μυρίους, ἐπέπεσε
προνομεύουσι καὶ πολλοὺς ἀνελὼν συνέωσε τοὺς λοιποὺς
ἔς τι χωρίον, οἷ κινδυνεύειν τε μένοντας ἐχρῆν ὑπὸ λιμοῦ
καὶ ἀπιόντας ὑπὸ Ῥωμαίων· ὧδε γὰρ εἶχε δυσχωρίας. καὶ 258
διὰ τοῦτο πρέσβεις ἐς τὸν Οὐετίλιον ἔπεμπον σὺν ἱκετη-

---

6 οὐρίαθος h. l. V, postea const. οὐρίατθος   9—15 πλοῦτον hab. Exc. de virt. 21, p. 226   10 τῷ στρατῷ Exc.   12 φασὶν Exc. et Steph. de coniectura, φησὶν, sed η in ras., V   διαλείπειν Exc.   15 διέφυγε maluit Mend.   16 διέφυγον cum Schw. Mend.   17 παρανομίας ci. Mend.   18 τορδιτανίαν V, cf. ad § 232   19 *M. Vettilius* Sec.   22 οὐ μένοντάς τε κινδυνεύειν ἐχρῆν ci. Mend., bene

---

6 *Οὐρίατθος*] de variis nominis formis cf. Hübner p. 261 (v. etiam p. LXXXIII. CXXII) et Boiss. ed. Cass. D. t. 1 p. 321
§ 256 sqq. cf. Kornemann, Die neue Liviusepitome aus Oxyrhynchos, Beiträge z. alt. Gesch. 2. Beiheft (1904) p. 96—104

147 a.C. ρίαις, γῆν ἐς συνοικισμὸν αἰτοῦντες ὡς ἀπὸ τοῦδε ἐσόμενοι Ῥωμαίων ἐς πάντα κατήκοοι. ὁ δ' ὑπισχνεῖτο δώσειν
259 καὶ συνετίθετο ἤδη. Οὐρίατθος δ', ὁ ἐκ τῆς Γάλβα παρανομίας ἐκφυγών, τότε συνὼν αὐτοῖς ὑπεμίμνησκε τῆς Ῥωμαίων ἀπιστίας, ὁσάκις τε αὐτοῖς ὀμόσαντες ἐπιθοῖντο καὶ ὡς ὅδε πᾶς ὁ στρατὸς ἐκ τοιῶνδε ἐπιορκιῶν Γάλβα καὶ Λουκούλλου διαφύγοιμεν. οὐδ' ἀπορεῖν ἔφη σωτηρίας ἀπὸ τοῦδε τοῦ χωρίου, ἂν ἐθέλωσι πείθεσθαι.
260 ἐρεθισθέντων δ' αὐτῶν καὶ ἐν ἐλπίσι γενομένων ᾑρέθη 62
τε στρατηγὸς καὶ πάντας ἐκτάξας ἐς μέτωπον ὡς ἐπὶ μάχῃ τοὺς μὲν ἄλλους ἐκέλευσεν, ὅταν αὐτὸς ἐπιβῇ τοῦ ἵππου, διαιρεθέντας ἐς μέρη πολλὰ φεύγειν, ὡς δύνανται, κατ' ἄλλας καὶ ἄλλας ὁδοὺς ἐς Τριβόλαν πόλιν, ἔνθα αὐτὸν περιμένειν, χιλίους δὲ μόνους ἐπιλεξάμενος ἐκέ-
261 λευσεν αὐτῷ συνίστασθαι. καὶ γιγνομένων τούτων οἱ μὲν εὐθὺς ἔφυγον, ἐπειδὴ ὁ Οὐρίατθος τὸν ἵππον ἀνέβη, ὁ δὲ Οὐετίλιος αὐτοὺς δείσας διώκειν ἐς πολλὰ διῃρημένους, ἐπὶ τὸν Οὐρίατθον ἑστῶτα καὶ ἐφεδρεύοντα τῷ
262 γενησομένῳ τραπεὶς ἐμάχετο. ὁ δ' ὠκυτάτοις ἵπποις αὐτὸν ἐνοχλῶν καὶ ὑποφεύγων καὶ πάλιν ἱστάμενος καὶ ἐπιὼν ἐκείνην τε τὴν ἡμέραν ἐν τῷ αὐτῷ πεδίῳ καὶ τὴν ἐπιοῦσαν
263 ὅλην διέτριψε περιθέων. ὡς δ' εἴκασεν ἀσφαλῶς ἔχειν τῆς φυγῆς τοὺς ἑτέρους, τότε νυκτὸς ὁρμήσας δι' ὁδῶν ἀτρίβων κουφοτάτοις ἵπποις ἀπέδραμεν ἐς Τριβόλαν, Ῥωμαίων αὐτὸν διώκειν ὁμοίως οὐ δυναμένων διά τε βάρος ὅπλων
264 καὶ ἀπειρίαν ὁδῶν καὶ ἵππων ἀνομοιότητα. ὧδε μὲν ἐξ ἀέλπτου στρατὸν ἀπογιγνώσκοντα αὐτοῦ περιέσωσε, καὶ τὸ στρατήγημα τόδε περιφερόμενον ἐς τοὺς τῇδε βαρβάρους ἐξῆρεν αὐτόν, καὶ πολλοὶ πανταχόθεν αὐτῷ προσε-

---

7 *διαφύγοιμεν* cum V Mend. (cf. iam Schw. t. 3 p. 442 ad p. 402, 30 sq. = Lib. § 343), *διαφύγοιεν* vulgo 8 *ἀπὸ*] *ἐκ* ci. Mend., provocans ad Cobet, Observ. in Dionys. p. 75 13 *τριβόλαν* (§ 263. 266 *τριβόλαν*), *ι* in ras. ex *η*, ut videtur, V 15 *γενομένων* ci. Mend.

147 a.C.

63 χώρουν. ὁ δ' ἐς ὀκτὼ ἔτη Ῥωμαίοις ἐπολέμει· καί μοι δοκεῖ τὸν Οὐριάτθου πόλεμον σφόδρα τε ἐνοχλήσαντα Ῥωμαίοις καὶ δυσεργότατον αὐτοῖς γενόμενον συναγαγεῖν, ἀναθέμενον, εἴ τι τοῦ αὐτοῦ χρόνου περὶ Ἰβηρίαν ἄλλο ἐγίγνετο. 265

Οὐετίλιος μὲν δὴ αὐτὸν διώκων ἦλθεν ἐπὶ τὴν Τριβόλαν, ὁ δ' Οὐρίατθος ἐν λόχμαις ἐνέδραν ἐπικρύψας ἔφυγε, μέχρι τὰς λόχμας ὑπερελθόντος τοῦ Οὐετιλλίου αὐτός τε ἐπεστρέφετο καὶ οἱ ἐκ τῆς ἐνέδρας ἀνεπήδων καὶ Ῥωμαίους ἑκατέρωθεν ἔκτεινόν τε καὶ ἐζώγρουν καὶ ἐς τὰς φάραγγας ἐώθουν. ἐζωγρήθη δὲ καὶ ὁ Οὐετίλιος· καὶ αὐτὸν ὁ λαβὼν ἀγνοῶν, γέροντα ὑπέρπαχυν ὁρῶν, ἔκτεινεν ὡς οὐδενὸς ἄξιον. 266 Ῥωμαίων δὲ μόλις ἐκ μυρίων ἑξακισχίλιοι διέδρασαν ἐς Καρπησσόν, ἐπὶ θαλάσσῃ πόλιν, ἣν ἐγὼ νομίζω πρὸς Ἑλλήνων πάλαι Ταρτησσὸν ὀνομάζεσθαι καὶ Ἀργανθώνιον αὐτῆς βασιλεῦσαι, ὃν ἐς πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν ἔτη ἀφικέσθαι φασί. 267 τοὺς μὲν οὖν ἐς τὴν Καρπησσὸν διαφυγόντας ὁ ταμίας, ὃς εἵπετο τῷ Οὐετιλλίῳ, συνέτασσεν ἐπὶ τειχῶν δεδιότας· παρὰ δὲ Βελλῶν καὶ Τίτθων αἰτήσας πεντακισχιλίους συμμάχους καὶ λαβὼν προύπεμψεν ἐπὶ τὸν Οὐρίατθον. ὁ δὲ πάντας ἔκτεινεν, ὡς μηδ' ἄγγελον διαφυγεῖν. καὶ ὁ ταμίας ἡσύχαζεν ἐν τῇ πόλει, περιμένων 268

64 τινὰ βοήθειαν ἀπὸ Ῥώμης. Οὐρίατθος δὲ τὴν Καρπητανίαν, εὐδαίμονα χώραν, ἐπιὼν ἀδεῶς ἐλεηλάτει, ἕως ἧκεν ἐκ Ῥώμης Γάιος Πλαύτιος, ἄγων πεζοὺς μυρίους καὶ ἱππέας χιλίους ἐπὶ τριακοσίοις. 269 (146 a.C.) τότε δ' αὖθις ὑπεκρίνατο φεύγειν ὁ Οὐρίατθος, καὶ ὁ Πλαύτιος αὐτὸν ἔπεμψε διώ- 270

---

1 ὀκτὼ Schw. coll. § 319, τρία V ἐδόκει ci. Mend., sed cf. Ill. § 40, Mithr. § 415 (Zerdik p. 63) 3 ⟨ἐς ἓν⟩ συναγαγεῖν ci. Mend. (cf. § 280), inut. 7 τοῦ ἐτιλίου (sic) V 8 ἐπιστρέφετο (sic) V 13 καρπισσὸν V, vera forma § 7. 268; cf. Sieglin (v. ad § 6) p. 267 sq. 18 ἐπὶ ⟨τῶν⟩ τειχῶν maluit Mend., sed cf. ad § 62

---

1 ὀκτὼ] cf. Hoffmann, De Viriathi Numantinorumque bello (Diss. Gryphisw. 1865) p. 27 sq. et Kornemann (v. ad § 256) p. 97 18 sqq. cf. § 6

146 a.C. κειν ἐς τετρακισχιλίους, οὓς ἐπιστραφεὶς ὁ Οὐρίατθος
271 ἔκτεινε χωρὶς ὀλίγων. καὶ τὸν Τάγον ποταμὸν διαβὰς
ἐστρατοπέδευεν ἐν ὄρει περιφύτῳ μὲν ἐλάαις, Ἀφροδίτης
δ' ἐπωνύμῳ, ἔνθα ὁ Πλαύτιος καταλαβὼν καὶ τὸ πταῖσμα
ἀναλαβεῖν ἐπειγόμενος συνέβαλεν. ἡττηθεὶς δὲ φόνου
146/5 a.C. πολλοῦ γενομένου διέφυγεν ἀκόσμως ἐς τὰς πόλεις καὶ ἐκ
272 μέσου θέρους ἐχείμαζεν, οὐ θαρρῶν οὐδαμοῖ προϊέναι. ὁ
δ' Οὐρίατθος τὴν χώραν ἀδεῶς περιιὼν ᾔτει τοὺς κεκτη-
μένους τιμὴν τοῦ ἐπικειμένου καρποῦ καὶ παρ' ὧν μὴ
λάβοι, διέφθειρεν.
273 ὧν οἱ ἐν ἄστει Ῥωμαῖοι πυνθανόμενοι Φάβιον Μάξιμον 65
145 a.C. Αἰμιλιανόν, Αἰμιλίου Παύλου τοῦ Περσέα τὸν Μακεδόνων
βασιλέα ἀνελόντος υἱόν, ἔπεμπον ἐς Ἰβηρίαν καὶ στρατιὰν
274 ἑαυτῷ καταγράφειν ἐπέτρεπον. ὁ δέ, Ῥωμαίων ἄρτι
Καρχηδόνα καὶ τὴν Ἑλλάδα ἑλόντων καὶ τὸν τρίτον ἐν
Μακεδονίᾳ πόλεμον κατωρθωκότων, φειδοῖ τῶν ἀνδρῶν
τῶν ἐκεῖθεν ἐληλυθότων κατέλεγεν πρωθήβας, οὐ πρὶν
πολέμου πεπειραμένους, ἐς δύο τέλη. καὶ παρὰ τῶν συμ-
μάχων στρατὸν ἄλλον αἰτήσας ἧκεν ἐς Ὄρσωνα τῆς
Ἰβηρίας, σύμπαντας ἔχων πεζοὺς μυρίους καὶ πεντακισχι-
275 λίους καὶ ἱππέας ἐς δισχιλίους. ὅθεν οὔπω μάχης ἄρχων,
μέχρι τὴν στρατιὰν γυμνάσειεν, ἐς Γάδειρα διέπλευσε τὸν
πορθμόν, Ἡρακλεῖ θύσων. ὁ δὲ Οὐρίατθος αὐτοῦ τῶν
ξυλευομένων τισὶν ἐπιπεσὼν ἔκτεινε πολλοὺς καὶ ἐφόβησε
276 τοὺς λοιπούς. τοῦ δ' ὑποστρατήγου συντάξαντος αὐτοὺς
αὖθις ὁ Οὐρίατθος ἐκράτει καὶ πολλὴν λείαν περιεσύρατο.
ἀφικομένου τε τοῦ Μαξίμου συνεχῶς ἐξέτασσε προκαλού-

---

7 προϊέναι Schw., *prodire* Sec., προσιέναι V 13 ἀνελόντος] ἑλόντος (cf. Maced. fr. 19 § 2) vel καθελόντος ci. Mend., hoc fort. recte 16 ὁ δὲ φειδοῖ—18 τέλη hab. Suid. v. πρωθήβας 17 πρωθήβας Schw. ex Suida, πρὸ θήβης (sic) V 19 ἐσόρσωνα V (cf. ad § 61)

---

11 Q. Fabius Maximus Aemilianus, cf. Münzer, RE 6 p. 1792 n. 109 25 ὑποστρατήγου] de C. Nigidio cogitat Kornemann (v. ad § 256) p. 99

145 a. C.
μενος. ὁ δὲ ὅλῳ μὲν οὐ συνεμίσγετο τῷ στρατῷ, γυμνάζων 277
αὐτοὺς ἔτι, κατὰ δὲ μέρη πολλάκις ἠκροβολίζετο, πεῖράν
τε ποιούμενος τῶν πολεμίων καὶ τοῖς ἰδίοις ἐντιθεὶς θάρ-
σος. χορτολογῶν τε ἐνόπλους ἀεὶ τοῖς γυμνοῖς περιίστη
καὶ περιέτρεχε μεθ' ἱππέων αὐτός, οἷα Παύλῳ τῷ πατρὶ
συστρατευόμενος ἐν Μακεδόσιν ἑώρα. μετὰ δὲ χειμῶνα 278
γεγυμνασμένῳ τῷ στρατῷ τρέπεται δεύτερος ὅδε τὸν 144 a. C.
Οὐρίατθον καλῶς ἀγωνισάμενον καὶ πόλεις αὐτοῦ δύο □
τὴν μὲν διήρπασεν, τὴν δ' ἐνέπρησεν, αὐτόν τε φεύγοντα
ἐς χωρίον, ᾧ ὄνομα ἦν Βαικόρ, διώκων ἔκτεινε πολλούς.
καὶ ἐχείμαζεν ἐν Κορδύβῃ. 144/3 a. C.

66 *ἐφ' οἷς ὁ Οὐρίατθος, οὐχ ὁμοίως ἔτι καταφρονῶν,* 279 143 a. C.
Ἀρουακοὺς καὶ Τίτθους καὶ Βελλούς, ἔθνη μαχιμώ-
τατα, ἀπέστησεν ἀπὸ Ῥωμαίων. καὶ πόλεμον ἄλλον οἶδε ἐφ' 280
ἑαυτῶν ἐπολέμουν, ὃν ἐκ πόλεως αὐτῶν μιᾶς Νομαντῖ-
νον ἡγοῦνται, μακρόν τε καὶ ἐπίπονον Ῥωμαίοις γενόμενον,
καὶ συνάξω καὶ τόνδε ἐς ἓν μετὰ Οὐρίατθον. Οὐρίατθος 281
μὲν ἐπὶ θάτερα τῆς Ἰβηρίας ἑτέρῳ στρατηγῷ Ῥωμαίων
Κοϊντίῳ συνεπλέκετο καὶ ἡσσώμενος ἐς τὸ Ἀφροδίσιον □
ὄρος ἀνέστρεφεν. ὅθεν ἐπιστραφεὶς ἔκτεινε τῶν Κοϊντείων 282

---

5 *ipse obequitans* Sec., unde Schw. *αὐτὸς* (cf. etiam Lib. § 472), *αὐτοὺς* V 7 *δεύτερος* iure susp. Schw. Fort. *δεύτερος ὅδε* delendum 11 *ἐν Κορδύβῃ* deletum in V punctis singulis litteris suppositis; post *ἐχείμαζεν ἐν Κορδύβῃ* Schw., quem Bk. et Mend. secuti sunt, transferebat ex § 291 verba *δεύτερον ἔτος — Αὔλου*, mutato *ὁ σερουιλιανὸς* codicis V in *ὁ Αἰμιλιανὸς* et *τοῦ* addito ante *Αὔλου* — praetulerit Vk. *Αὔλου ⟨υἱοῦ⟩* — deletisque quae ibi sequuntur: *ὁ δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ Μάξιμος Αἰμιλιανὸς*. At etiamsi verba *δεύτερον ἔτος — πολέμου* hoc loco per se possint ferri, verba *καὶ τάδε μὲν — Αὔλου* neque illic neque hic suum locum habent, qua in re Münzer, RE 6 p. 1812 alii mecum consentiunt. Cf. ad p. 113, 23 sqq. 18 *⟨τῷ⟩ ἑτέρῳ* ci. Wilsdorf (v. ad § 54) p. 102 19 *κοϊντίῳ* V, quod prob. Mommsen, Röm. Gesch. 2[11] p. 11 et Wehrmann (v. ad § 244) p. 9 alii, contra disputavit Hoffmann (v. ad § 265) p. 41 adn. 2, *Q. Pompeio* Sec., sed cf. ad p. 113, 23 sqq. 20 *τῶν Κοϊντείων* vel *τοῦ Κοϊντίου* (hoc etiam Emperius) vel *τῶν Κοϊντίου* Schw., *τοὺς κοϊντείους* V, *τῶν Κοϊντίου ἐς* scr. Mend.

143 a.C. χιλίους καὶ σημεῖά τινα ἥρπασε· τοὺς δὲ λοιποὺς ἐς τὸ στρατόπεδον αὐτῶν συνεδίωξε καὶ τὴν ἐν Ἰτύκκῃ φρουρὰν ἐξέβαλε καὶ τὴν Βαστιτανῶν χώραν ἐλῄζετο, Κοϊντίου διὰ δειλίαν καὶ ἀπειρίαν οὐκ ἐπιβοηθοῦντος, ἀλλ' ἐν Κορδύβῃ χειμάζοντος ἐκ μέσου μετοπώρου καὶ Γάιον Μάρκιον θαμινὰ ἐπιπέμποντος αὐτῷ, ἄνδρα Ἴβηρα ἐκ πόλεως Ἰταλικῆς.

283 τοῦ δ' ἐπιόντος ἔτους Κοϊντίῳ μὲν ὁ ἀδελφὸς Αἰμιλια- 67
141 a.C. νοῦ, Φάβιος Μάξιμος Σερουιλιανός, ἦλθεν ἐπὶ τὴν στρατηγίαν διάδοχος, δύο ἄλλα τέλη Ῥωμαίων ἄγων καὶ συμμάχους τινάς, ἅπαντας ἐς μυρίους καὶ ὀκτακισχι-
284 λίους πεζοὺς καὶ ἱππέας ἑξακοσίους ἐπὶ χιλίοις. ἐπιστείλας δὲ καὶ Μικίψῃ, τῷ Νομάδων βασιλεῖ, πέμψαι οἱ τάχιστα ἐλέφαντας ἐς Ἰτύκκην ἠπείγετο, τὴν στρατιὰν ἄγων κατὰ μέρος· καὶ τὸν Οὐρίατθον ἑξακισχιλίοις ἀνδράσιν ἐπιόντα οἱ μετά τε κραυγῆς καὶ θορύβου βαρβαρικοῦ καὶ κόμης μακρᾶς, ἣν ἐν τοῖς πολέμοις ἐπισείουσι τοῖς ἐχθροῖς, οὐδὲν ὑποπτήξας ὑπέστη τε γενναίως καὶ ἀπεώσατο ἄπρακτον.
285 ὡς δέ οἱ καὶ τὸ ἄλλο πλῆθος ἀφῖκτο καὶ ἐκ Λιβύης ἐλέφαντες δέκα σὺν ἱππεῦσι τριακοσίοις, στρατόπεδον ὠχύρου μέγα καὶ προεπεχείρει τῷ Οὐριάτθῳ καὶ τρεψάμενος
286 αὐτὸν ἐδίωκεν. ἀτάκτου δὲ τῆς διώξεως γενομένης, ἰδὼν ἐν τῇ φυγῇ τοῦτο ὁ Οὐρίατθος ἐπανῆλθε καὶ κτείνας ἐς τρισχιλίους τοὺς λοιποὺς συνήλασεν ἐς τὸ στρατόπεδον καὶ προσέβαλε καὶ τῷδε, ὀλίγων μόλις αὐτὸν ὑφισταμένων

---

2 ἰτύκῃ V, ἰτύκκην § 287 3 βασσιτανῶν V, corr. Schw., cf. Hübner p. 226 κιντίου V 5 γάϊον μάρκιον V, sed in mg. a m. rec.: γαΐου μαρκίου 8 Κοϊντίῳ Schw., κοΐντῳ V 9 Σερουιλιανὸς post Pighium aliosque Schw., αἰμιλιανὸς V 12 χιλίους fuit in V, sed υ eras. 14 ἰτύκκην, priore κ in ras., V 17 πολέμοις in V corr a m. 2 ex πολεμίοις 25 προσέβαλε edid. Steph., προσέβαλλε V αὐτὸν cum Sec. Musgr., αὐτῶν V

---

8 de anno cf. Kornemann (v. ad § 256) p. 101 9 de Q. Fabio Maximo Serviliano cf. Münzer, RE 6 p. 1811 n. 115

141 a. C.

περὶ τὰς πύλας, τῶν δὲ πλεόνων ἐς τὰς σκηνὰς κατα-
δύντων ὑπὸ δέους καὶ μόλις ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ καὶ τῶν
χιλιάρχων ἐξαγομένων. τότε μὲν οὖν Φάνιός τε, ὁ Λαιλίου 287 □
κηδεστής, λαμπρῶς ἠρίστευε, καὶ νὺξ ἐπελθοῦσα Ῥω-
μαίους περιέσωσεν· ὁ δὲ Οὐρίατθος, ἢ νυκτὸς ἢ καύματος
ὥρᾳ θαμινὰ ἐπιὼν καὶ οὔ τινα καιρὸν ἀδόκητον ἐκλείπων,
ψιλοῖς ἀνδράσι καὶ ἵπποις ταχυτάτοις ἠνώχλει τοῖς πολε-
68 μίοις, μέχρι τὸν Σερουιλιανὸν ἐς Ἰτύκκην ἀναστῆσαι. τότε 288
δ' ἤδη τροφῶν τε ἀπορῶν ὁ Οὐρίατθος καὶ τὸν στρατὸν
ἔχων ἐλάττω, νυκτὸς ἐμπρήσας τὸ στρατόπεδον, ἐς Λυσιτα-
νίαν ἀνεχώρει. καὶ αὐτὸν ὁ Σερουιλιανὸς οὐ καταλαβὼν ἐς
Βαιτουρίαν ἐνέβαλε καὶ πέντε πόλεις διήρπαζεν, αἳ τῷ
Οὐριάτθῳ συνεπεπράχεσαν. μετὰ δὲ τοῦτο ἐστράτευεν ἐς 289
Κουνέους, ὅθεν ἐς Λυσιτανοὺς ἐπὶ τὸν Οὐρίατθον αὖθις
ἠπείγετο. καὶ αὐτῷ παροδεύοντι δύο λῄσταρχοι μετὰ
μυρίων ἀνδρῶν ἐπιθέμενοι, Κούριός τε καὶ Ἀπουλήιος,
ἐθορύβησαν καὶ τὴν λείαν ἀφείλοντο. καὶ Κούριος μὲν ἐν 290
τῷ ἀγῶνι ἔπεσεν, ὁ δὲ Σερουιλιανὸς τήν τε λείαν μετ' οὐ
πολὺ ἀνέλαβε καὶ πόλεις εἷλεν Εἰσκαδίαν τε καὶ Γέμελλαν
καὶ Ὀβόλκολαν, φρουρουμένας ὑπὸ τῶν Οὐριάτθου, καὶ
διήρπαζεν ἑτέρας καὶ συνεγίγνωσκεν ἄλλαις. αἰχμάλωτα 291
δ' ἔχων ἀμφὶ τὰ μύρια πεντακοσίων μὲν ἀπέτεμεν τὰς
κεφαλάς, τοὺς δὲ λοιποὺς ἀπέδοτο. καὶ [ἐχείμαζε, δεύ-
τερον ἔτος ἤδη στρατηγῶν τοῦδε τοῦ πολέμου. καὶ τάδε
μὲν ὁ Σερουιλιανὸς ἐργασάμενος ἐς Ῥώμην ἀπῆρε δια-
δεξαμένου τὴν ἀρχὴν Κοΐντου Πομπηίου Αὔλου. ὁ δὲ □
ἀδελφὸς αὐτοῦ Μάξιμος Αἰμιλιανὸς] Κοννόβαν μέν τινα

6 ἐκλείπων Steph., ἐκλιπὼν V 16 Κούριος] Κούτιος ci. Hübner p. 257, res plane incerta Ἀπουλήιος susp. Hübner p. CXXI 19 Εἰσκαδίαν susp. idem p. 234, cogitat de Nescania 20 ὀβολκόλαν V, Ὀβόλκολαν scr. Mend., latine est Obulcula vel sim. sine aspiratione, cf. Hübner p. 237 23 sqq. verba, quae uncis inclusi, conexum rerum turbant nec videntur esse Appiani; cf. ad p. 111, 11

3 C. Fannius, rerum ille scriptor, Laelii gener, cf. Münzer, RE 6 p. 1987 n. 7

141 a.C. λῄσταρχον ἑαυτὸν ἐγχειρίσαντα λαβὼν καὶ φεισάμενος
αὐτοῦ μόνου τοὺς σὺν αὐτῷ πάντας ἐχειροκόπησεν,
292 Οὐρίατθον δὲ διώκων Ἐρισάνην αὐτοῦ πόλιν ἀπετάφρευεν, 69
140 a.C. ἐς ἣν ὁ Οὐρίατθος ἐσδραμὼν νυκτὸς ἅμα ἕῳ τοῖς ἐργαζο-
293 μένοις ἐπέκειτο, μέχρι τὰ σκαφεῖα ῥίψαντες ἔφευγον. τήν
τε ἄλλην στρατιάν, ἐκταχθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Σερουιλιανοῦ,
τρεψάμενος ὁμοίως Οὐρίατθος ἐδίωκε καὶ συνήλασεν ἐς
294 κρημνούς, ὅθεν οὐκ ἦν τοῖς Ῥωμαίοις διαφυγεῖν. Οὐρίατ-
θος δὲ ἐς τὴν εὐτυχίαν οὐχ ὕβρισεν, ἀλλὰ νομίσας ἐν καλῷ
θήσεσθαι τὸν πόλεμον ἐπὶ χάριτι λαμπρᾷ συνετίθετο
Ῥωμαίοις, καὶ τὰς συνθήκας ὁ δῆμος ἐπεκύρωσεν, Οὐρίατ-
θον εἶναι Ῥωμαίων φίλον καὶ τοὺς ὑπ᾽ αὐτῷ πάντας ἧς
ἔχουσι γῆς ἄρχειν.

295 ὧδε μὲν ὁ Οὐριάτθου πόλεμος ἐδόκει πεπαῦσθαι,
χαλεπώτατός τε Ῥωμαίοις γενόμενος καὶ ἐπὶ εὐεργεσίᾳ
καταλυθείς, οὐ μὴν ἐπέμεινεν οὐδ᾽ ἐς βραχὺ τὰ συγ- 70
296 κείμενα· ὁ γὰρ ἀδελφὸς Σερουιλιανοῦ, τοῦ ταῦτα συν-
140-139 a.C. θεμένου, Καιπίων, διάδοχος αὐτῷ τῆς στρατηγίας γενό-
μενος, διέβαλλε τὰς συνθήκας καὶ ἐπέστελλε Ῥωμαίοις
297 ἀπρεπεστάτας εἶναι. καὶ ἡ βουλὴ τὸ μὲν πρῶτον αὐτῷ
συνεχώρει κρύφα λυπεῖν τὸν Οὐρίατθον, ὅ τι δοκιμάσειεν·
ὡς δὲ αὖθις ἠνώχλει καὶ συνεχῶς ἐπέστελλεν, ἔκρινε
λῦσαί τε τὰς σπονδὰς καὶ φανερῶς πολεμεῖν αὖθις Οὐριάτ-
298 θῳ. ἐψηφισμένου δὴ σαφῶς ὁ Καιπίων Ἄρσαν τε πόλιν
ἐκλιπόντος Οὐριάτθου παρέλαβε καὶ αὐτὸν Οὐρίατθον
φεύγοντά τε καὶ τὰ ἐν παρόδῳ φθείροντα περὶ Καρπητα-

---

5 *ἔφυγον* maluit Mend. 6 et 17 *Σερουιλιανοῦ* Schw., *αἰμιλιανοῦ* V 8—23 sq. *Οὐριάτθῳ* hab. Exc. de leg. gent. 17, p. 530 10 *συντίθετο* (sic) V 12 sq. *ἣν ἔχουσι γῆν, ἔχειν* ci. Schw. coll. p. 117, 26 sq. et 197, 9 sq. 15 *καὶ* om. Exc. 17 *αἰμιλιανοῦ* Exc. quoque (v. supra ad l. 6) 18 *Καιπίων* Schw., *κεπίων* V, const., *σκιπιων* Exc. 19 *ἐπέστελλε* cum Exc. scr. Mend., *ἐπέστειλε* V 25 *ἐκλειπόντος* (sic) V, unde *ἐκλιπόντος* Mend.

---

18 Q. Servilius Caepio, cf. Münzer, RE, 2. Reihe, 2 p. 1782 n. 48

νίαν κατέλαβεν, πολὺ πλείονας ἔχων. ὅθεν ὁ Οὐρίατθος, 299
οὐ δοκιμάζων αὐτῷ συμπλέκεσθαι διὰ τὴν ὀλιγότητα, κατὰ
μέν τινα φάραγγα ἀφανῆ τὸ πλέον τοῦ στρατοῦ περιέ-
πεμψεν ἀπιέναι, τὸ δὲ λοιπὸν αὐτὸς ἐκτάξας ἐπὶ λόφου
δόξαν παρεῖχε πολεμήσοντος. ὡς δ' ᾔσθετο τῶν προαπε- 300
σταλμένων ἐν ἀσφαλεῖ γεγονότων, ἐξίππευσεν ἐς αὐτοὺς
μετὰ καταφρονήσεως, ὀξέως οὕτως, ὡς μηδ' αἰσθέσθαι
τοὺς διώκοντας, ὅποι διέδραμεν. ὁ δὲ Καιπίων, ἐς Οὐέττω-
νας καὶ Καλλαίκους τραπείς, τὰ ἐκείνων ἐδῄου.

71 καὶ ζήλῳ τῶν ἔργων Οὐριάτθου τὴν Λυσιτανίαν λῃστήρια 301
πολλὰ ἄλλα ἐπιτρέχοντα ἐπόρθει. Σέξτος δὲ Ἰούνιος 138 a. C.
Βροῦτος, ἐπὶ ταῦτα πεμφθείς, ἀπέγνω μὲν αὐτὰ διώκειν
διὰ χώρας μακρᾶς, ὅσην ὁ Τάγος τε καὶ Λήθης καὶ Δόριος
καὶ Βαίτης ποταμοὶ ναυσίποροι περιέχουσιν, ὀξέως, οἷα
δὴ λῃστήρια, μεθιπταμένους δυσεργὲς ἡγούμενος εἶναι
καταλαβεῖν καὶ αἰσχρὸν οὐ καταλαβόντι καὶ νικήσαντι τὸ
ἔργον οὐ λαμπρόν· ἐς δὲ τὰς πόλεις αὐτῶν ἐτράπετο, 302
δίκην τε λήψεσθαι προσδοκῶν καὶ τῇ στρατιᾷ πολὺ κέρδος
περιέσεσθαι καὶ τοὺς λῃστὰς ἐς ἑκάστην ὡς πατρίδα
κινδυνεύουσαν διαλυθήσεσθαι. ὁ μὲν δὴ ταῦτ' ἐνθυμού- 303

---

9 *Καλλαίκους* V, bene, cf. Boissevain, Mnemos. 20 (1892) p. 292 et Hübner p. XCVII. CIV. 227 10 § 301—310, quae continent res a D. Iunio Bruto annis a. C. 138 et 137, h. e. post Viriathi necem, contra Lusitanos gestas, Schw. et eum secuti Bk. et Mend. propter temporum rerumque ordinis turbationem posuerunt post § 311—321, quamquam hanc turbationem expressis verbis Appianus ipse § 310 excusat. Cf. etiam Dillenium et Zeissium Appiani interpretes et Dominicum (v. ad Emph. IV § 560) p. 15 11 *Σέξτος*] *Δέκμος* ci. Schw., quod utique verum praenomen est, cf. Drumann-Groebe 4 p. 11 *Ἰούλιος* V[1], *Ἰούνιος* V[2] 14 *Βαίτης*, nisi error Appiani ipsius, videtur corruptum, fort. ex *Βαῖνις*, quod flumen ab aliis *Μίνιος* vocatur (v. Strab. 3, 3, 4); cf. CIL 2 Suppl. p. 816, Hübner p. 220 15 *μεθιπταμένους* bene habet, cf. Lib. § 471, Emph. IV § 350. 351

---

11 sq. de D. Iunio Bruto cf. Münzer, RE 10 p. 1021 n. 57

138 a.C. μενος ἐδῄου τὰ ἐν ποσὶν ἅπαντα, συμμαχομένων τοῖς
ἀνδράσι τῶν γυναικῶν καὶ συναναιρουμένων καὶ οὔ τινα
φωνὴν οὐδ' ἐν ταῖς σφαγαῖς ἀφιεισῶν. εἰσὶ δ' οἳ καὶ εἰς
τὰ ὄρη, μεθ' ὧν ἐδύναντο, ἀνεπήδων· καὶ αὐτοῖς δεομέ-
νοις συνεγίγνωσκεν ὁ Βροῦτος καὶ τὰ ὄντα ἐμερίζετο.
304 καὶ τὸν Δόριον περάσας πολλὰ μὲν πολέμῳ κατέ- 72
137 a.C. δραμεν, πολλὰ δὲ παρὰ τῶν αὐτοὺς ἐνδιδόντων ὅμηρα
αἰτήσας ἐπὶ Λήθην μετῄει, πρῶτος ὅδε Ῥωμαίων ἐπινοῶν
305 τὸν ποταμὸν τόνδε διαβῆναι. περάσας δὲ καὶ τόνδε καὶ
μέχρι Νίμιος, ἑτέρου ποταμοῦ, προελθών, Βρακάρων αὐτῷ
φερομένην ἀγορὰν ἁρπασάντων, ἐστράτευεν ἐπὶ τοὺς
Βρακάρους, οἳ εἰσιν ἔθνος . . . καὶ ἅμα ταῖς γυναιξὶν
ὡπλισμέναις καὶ οἵδε ἐμάχοντο καὶ προθύμως ἔθνησκον,
οὐκ ἐπιστρεφόμενος αὐτῶν οὐδεὶς οὐδὲ τὰ νῶτα δεικνὺς
306 οὐδὲ φωνὴν ἀφιέντες. ὅσαι δὲ κατήγοντο τῶν γυναικῶν,
αἳ μὲν αὑτὰς διεχρῶντο, αἳ δὲ καὶ τῶν τέκνων αὐτόχειρες
ἐγίγνοντο, χαίρουσαι τῷ θανάτῳ μᾶλλον τῆς αἰχμαλωσίας.
307 εἰσὶ δέ τινες τῶν πόλεων, αἳ τότε μὲν τῷ Βρούτῳ προσ-
ετίθεντο, οὐ πολὺ δ' ὕστερον ἀφίσταντο, καὶ αὐτὰς ὁ
308 Βροῦτος κατεστρέφετο αὖθις. ἐπὶ δὲ Ταλάβριγα πόλιν 73
136 (?) a.C. ἐλθών, ἣ πολλάκις μὲν αὐτῷ συνετέθειτο, πολλάκις δ' ἀπο-
στᾶσα ἠνώχλει, παρακαλούντων αὐτὸν καὶ τότε τῶν Ταλα-
βρίγων καὶ διδόντων αὑτούς, ἐς ὅ τι χρῄζοι, πρῶτα μὲν
τοὺς αὐτομόλους Ῥωμαίων ᾔτει καὶ τὰ αἰχμάλωτα καὶ
ὅπλα, ὅσα εἶχον, καὶ ὅμηρα ἐπὶ τούτοις, εἶτ' αὐτοὺς ἐκέ-

---

4 ἐδύναντο ⟨φέρειν⟩ ci. Mend., inut. 8 ἐπὶ Λήθης (sc. ποταμὸν) ci. Casaubonus in Strab. 3, 3, 4, sed cf. Schw. ad h. l. 10 Νίμιος] *ad Nibenem usque* Sec., Μινίου ci. Casaubonus in Strab. l. c. (cf. Schulten, RE 15 p. 1854), sed res prorsus incerta, cf. Schw. t. 3 p. 297 sq. βρακάρων, duplici binarum litterarum post utrumque α rasura, V 11 ⟨τὴν⟩ φερ. ci. Roos (cf. p. 120, 7) 12 lacunam statuit Schw., μαχιμώτατον vel tale quid excidisse ratus 15 ἀπήγοντο vel ⟨καὶ⟩ ἀπήγοντο ci. Steph., κατείχοντο Mend., inut. (Bitsch. p. 441) 20 τά λάβριγα V, *Labricam* Sec. 22 ἠνωχλήκει ci. Mend., sed cf. Loesch p. 518 22 sq. των τε λαβρίγων (sic) V

---

8 Λήθην] cf. Hübner p. LXXXVIII. XCI. 220

138 a. C.
λευσε σὺν παισὶ καὶ γυναιξὶν ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν. ὡς δὲ 309
καὶ τοῦθ' ὑπέστησαν, τὴν στρατιὰν αὐτοῖς περιστήσας
ἐδημηγόρει, καταλέγων, ὁσάκις ἀποσταῖεν καὶ ὅσους πο-
λέμους πολεμήσειαν αὐτῷ. φόβον δὲ καὶ δόξαν ἐμφήνας
ἐργασομένου τι δεινὸν ἐπὶ τῶν ὀνειδῶν ἔληξε καὶ τοὺς
μὲν ἵππους αὐτῶν καὶ τὸν σῖτον καὶ χρήματα, ὅσα κοινὰ
ἦν, ἢ εἴ τις ἄλλη δημοσία παρασκευή, πάντα περιεῖλε, τὴν
δὲ πόλιν αὖθις οἰκεῖν ἔδωκεν ἐξ ἀέλπτου.
τοσάδε μὲν δὴ Βροῦτος ἐργασάμενος ἐς Ῥώμην ἀπῄει. 310
καὶ αὐτὰ ἐς τὴν Οὐριάτθου γραφὴν συνήγαγον, ἐν τῷ
αὐτῷ χρόνῳ διὰ τὸν ἐκείνου ζῆλον ὑπὸ λῃστηρίων ἄλλων
ἀρξάμενα γίγνεσθαι.
74 *Οὐρίατθος δὲ Καιπίωνι περὶ συμβάσεων τοὺς πιστο-* 311
τάτους αὐτῷ φίλους ἐπέπεμπεν, Αὔδακα καὶ Διτάλκωνα 139 a. C.
καὶ Μίνουρον, οἳ διαφθαρέντες ὑπὸ τοῦ Καιπίωνος δώροις
τε μεγάλοις καὶ ὑποσχέσεσι πολλαῖς ὑπέστησαν αὐτῷ
κτενεῖν τὸν Οὐρίατθον. καὶ ἔκτειναν ὧδε· ὀλιγοϋπνότατος 312
ἦν διὰ φροντίδα καὶ πόνους ὁ Οὐρίατθος καὶ τὰ πολλὰ
ἔνοπλος ἀνεπαύετο, ἵνα ἐξεγρόμενος εὐθὺς ἐς πάντα
ἕτοιμος εἴη. τοῖς οὖν φίλοις ἐξῆν καὶ νυκτερεύοντι ἐντυγχά-
νειν. ᾧ δὴ καὶ τότε ἔθει οἱ περὶ τὸν Αὔδακα φυλάξαντες 313
αὐτὸν ἀρχομένου ὕπνου παρῆλθον ἐς τὴν σκηνήν, ὡς δή
τινος ἐπείγοντος, καὶ κεντοῦσιν ὡπλισμένον ἐς τὴν σφα-
γήν· οὐ γὰρ ἦν ἄλλοθι. οὐδεμιᾶς δ' αἰσθήσεως γενομένης διὰ 314
τὴν τῆς πληγῆς εὐκαιρίαν διέδρασαν ἐς Καιπίωνα καὶ τὰς
δωρεὰς ᾔτουν. ὁ δὲ αὐτίκα μὲν αὐτοῖς ἔδωκεν ἀδεῶς ἔχειν,
ὅσα ἔχουσι, περὶ δὲ ὧν ᾔτουν, ἐς Ῥώμην αὐτοὺς ἔπεμπεν.

---

13 v. adnot. ad p. 116, 10   14 *αὔλακα* h. l. V, *αὔδακα* infra l. 21   *διτάλκωνα*, *ι* in ras. ex *η*, ut videtur, V   22 *ἀρχόμενον ὕπνου* ci. Schw., bene ob hiatum, sed cf. p. 272, 29 (Mend.)   23 *κτεινοῦσιν*, - eras., V, *κεντοῦσιν* (vel *θένουσιν*) Emperius, *κατακεντοῦσιν* scribi aut *ὠθοῦντες τὸ ξιφίδιον* vel sim. post *σφαγὴν* addi voluit Schw.

---

14 *Αὔδακα καὶ Διτάλκωνα*] Diodoro (33, 21) sunt *Αὔδας* (cf. Hübner p. CXXXV) et *Διτάλκης* (Hübner p. 257)

139 a.C.
315 οἱ δὲ θεραπευτῆρες Οὐριάτθου καὶ ἡ ἄλλη στρατιά,
γενομένης ἡμέρας, ἀναπαύεσθαι νομίζοντες αὐτόν, ἐθαύ-
μαζον διὰ τὴν ἀήθειαν, μέχρι τινὲς ἔμαθον, ὅτι νεκρὸς
316 κέοιτο ἔνοπλος. καὶ εὐθὺς ἦν οἰμωγή τε καὶ πένθος ἀνὰ
τὸ στρατόπεδον, ἀλγούντων τε ἐπ' ἐκείνῳ καὶ περὶ σφῶν
δεδιότων καὶ ἐνθυμουμένων, ἐν οἵοις εἰσὶ κινδύνοις καὶ
οἵου στρατηγοῦ στέρονται. μάλιστα δὲ αὐτούς, ὅτι τοὺς
317 δράσαντας οὐχ εὕρισκον, ὑπερήλγυνεν. Οὐρίατθον μὲν δὴ 75
λαμπρότατα κοσμήσαντες ἐπὶ ὑψηλοτάτης πυρᾶς ἔκαιον
ἱερεῖά τε πολλὰ ἐπέσφαττον αὐτῷ, καὶ κατὰ ἴλας οἵ τε
πεζοὶ καὶ οἱ ἱππῆς ἐν κύκλῳ περιθέοντες αὐτὸν ἔνοπλοι
βαρβαρικῶς ἐπῄνουν μέχρι τε σβεσθῆναι τὸ πῦρ παρε-
κάθηντο πάντες ἀμφ' αὐτό. καὶ τῆς ταφῆς ἐκτελεσθείσης
318 ἀγῶνα μονομάχων ἀνδρῶν ἤγαγον ἐπὶ τοῦ τάφου. τοσοῦ-
τον αὐτοῦ πόθον κατέλιπεν Οὐρίατθος, ἀρχικώτατος μὲν
ὡς ἐν βαρβάροις γενόμενος, φιλοκινδυνότατος δ' ἐς
ἅπαντα πρὸ ἁπάντων καὶ ἰσομοιρότατος ἐν τοῖς κέρδεσιν.
οὐ γάρ ποτε πλέον ὑπέστη λαβεῖν, αἰεὶ παρακαλούντων·
319 ὃ δὲ καὶ λάβοι, τοῖς ἀριστεύσασιν ἐδίδου. ὅθεν αὐτῷ,
δυσχερέστατον ἔργον καὶ οὐδενί πω στρατηγῶν εὐμαρῶς
ἐγγενόμενον, ἔτεσιν ὀκτὼ τοῦδε τοῦ πολέμου παμμιγὴς
στρατὸς ἀστασίαστος ἦν καὶ κατήκοος ἀεὶ καὶ ἐς τοὺς
320 κινδύνους ὀξύτατος. τότε δὲ σφῶν Ταύταλον ἑλόμενοι
στρατηγεῖν ἐπὶ Ζάκανθαν ἐφέροντο, ἣν Ἀννίβας καθελὼν
ἔκτισεν καὶ ἀπὸ τῆς αὐτοῦ πατρίδος Καρχηδόνα προσεῖπεν.
321 ἀποκρουσθεῖσι δ' αὐτοῖς ἐκεῖθεν καὶ τὸν Βαῖτιν ποτα-
μὸν περῶσιν ὁ Καιπίων ἐπέκειτο, μέχρι κάμνων ὁ Ταύ-

7 *στέρονται* ci. Mend., quod recepi, *στερῶνται* V, *στεροῦνται* edid. Steph. 10 *ἴλας*, ras. corr. ex *εἴλας*, V 14—23 *ὀξύτατος* hab. Exc. de virt. 22, p. 226 15 *κατέλειπεν* fuit in V, sed ε eras. 19 *διεδίδου* ci. Mend., sed cf. Loesch, Bem. p. 5, Bitsch. p. 441 20 *στρατηγῷ* Exc. 20 sq. *εὐμαρῶς εὐμαροῦς ἐγγενόμενον* (sic) V 23 et 27 sq. *ταύταλον* (-ος) V, *Ταύταμον* Diod. 33, 1, 4, *Τάνταλον* edid. Steph. 24 *Ζάκανθαν* edid. Steph., *ζάκανθον* V 25 *ἀνέκτισε* ci. Steph. 27 sq. *Ταύταλος*] cf. ad l. 23

24 sq. cf. § 47 et 74

139 a. C.
ταλος αὐτόν τε καὶ τὴν στρατιὰν τῷ Καιπίωνι παρέδωκεν ὡς ὑπηκόοις χρῆσθαι. ὁ δὲ ὅπλα τε αὐτοὺς ἀφείλετο ἅπαντα καὶ γῆν ἔδωκεν ἱκανήν, ἵνα μὴ λῃστεύοιεν ἐξ ἀπορίας.

ὁ μὲν δὴ Οὐριάτθου πόλεμος ἐς τοῦτο ἐτελεύτα, 322
76 ἐπάνεισι δ' ἐς τὸν Ἀρουακῶν καὶ Νομαντίνων πό- 143/142 a. C.
λεμον ἡ γραφή, οὓς Οὐρίατθος μὲν ἠρέθισεν ἐς ἀπόστασιν, Καικίλιος δ' αὐτοῖς Μέτελλος ἀπὸ Ῥώμης ἐπιπεμφθεὶς μετὰ πλέονος στρατοῦ Ἀρουακοὺς μὲν ἐχειρώσατο, σὺν ἐκπλήξει καὶ τάχει θερίζουσιν ἐμπίπτων, Τερμεντία δ' αὐτῷ καὶ Νομαντία ἔτι ἔλειπον. ἦν δ' ἡ 323
Νομαντία ποταμοῖς δύο καὶ φάραγξιν ἀπόκρημνος, ὗλαί τε αὐτῇ πυκναὶ περιέκειντο, καὶ μία κάθοδος ἦν ἐς τὸ πεδίον, ἣ τάφρων ἐπεπλήρωτο καὶ στηλῶν. αὐτοὶ δ' ἦσαν 324
ἄριστοι μὲν ἱππῆς τε καὶ πεζοί, πάντες δ' ἀμφὶ τοὺς ὀκτακισχιλίους· καὶ τοσοίδε ὄντες ὅμως ὑπ' ἀρετῆς ἐς μέγα ἠνώχλησαν τὰ Ῥωμαίων. Μέτελλος μὲν δὴ μετὰ 325
χειμῶνα τὴν στρατιὰν Κοΐντῳ Πομπηίῳ Αὔλου ⟨υἱῷ⟩, 141 a. C.
διαδόχῳ τῆς στρατηγίας οἱ γενομένῳ, παρέδωκεν, τρισμυρίους πεζοὺς καὶ δισχιλίους ἱππέας ἄριστα γεγυμνασμένους, ὁ δὲ Πομπήιος τῇ Νομαντίᾳ παραστρατοπεδεύων ᾤχετό ποι, καὶ ἱππέας αὐτοῦ μεταθέοντας αὐτὸν οἱ Νομαντῖνοι καταβάντες ἔκτειναν. ἐπανελθὼν οὖν παρέ- 326

5 Ἀρουακῶν Schw., οὐακκαίων V, quod tenet Schulten (v. infra ad l. 5) 1 p. 143 7 κεκίλιος V, const. 8 Ἀρουακοὺς Schw., οὐακκαίους V 10 Τερμεντία Mend. coll. p. 120, 5. 8 (v. etiam Hübner p. 242), τερμαντία, quod praefert Schulten 2 p. 83, h. l. etiam V, vulgo. 13 στηλῶν bene habet, cf. p. 120, 2 et Schulten 2 p. 98 17 αὔλῳ V, del. Bk. et Mend., ⟨τῷ⟩ Αὔλου ci. Schw., Αὔλου ⟨υἱῷ⟩ scr. Vk. cum Wilsdorf (v. ad § 54 sqq.) p. 163 adn. 2; cf. ad p. 111, 11 21 varia tentavit Schw.: aut διαθέοντας αὐτοὶ scribendum aut lacunam statuendam censuit aut (edit. Didot. p. VI) αὐτὸν deleri vel ἑκατὸν scribi voluit, μεταθέοντας αὐτόθι ci. Nipperdey

3 γῆν — ἱκανήν] cf. Unger, Die Sitze d. Lusitaner, Philol. 41 (1882) p. 373 5 cf. de bello Numantino (§ 322—427) Schulten, Numantia, Abhandl., et Numantia, Ausgrab., imprimis t. 1 p. 353—375, et t. 2 et 3 10 sqq. cf. Schulten 2 p. 46. 91 sq. 95 sq. 126 sq. 20 τῇ Νομαντίᾳ παραστρατοπεδεύων] cf. Schulten 3 p. 172 sq.

141 a.C. τασσεν ἐς ⟨τὸ⟩ πεδίον, καὶ οἱ Νομαντῖνοι καταβάντες
ὑπεχώρουν κατ' ὀλίγον οἷα φεύγοντες, μέχρι ταῖς στήλαις
καὶ φάραγξιν ὁ Πομπήιος . . .
327 καὶ καθ' ἡμέραν ἐν ταῖς ἀκροβολίαις ἐλασσούμενος ὑπ' 77
ἀνδρῶν πολὺ ἐλασσόνων μετέβαινεν ἐπὶ Τερμεντίαν ὡς
328 εὐχερέστερον ἔργον. ὡς δὲ καὶ τῇδε συμβαλὼν ἑπτακο-
σίους τε ἀπώλεσε καὶ τὸν τὴν ἀγορὰν αὐτῷ φέροντα χι-
λίαρχον οἱ Τερμεντεῖς ἐτρέψαντο καὶ τρίτῃ πείρᾳ κατὰ
τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἐς ἀπόκρημνα τοὺς Ῥωμαίους συνελά-
σαντες πολλοὺς αὐτῶν πεζούς τε καὶ ἱππέας αὐτοῖς ἵπποις
κατέωσαν ἐς τὰ ἀπόκρημνα, περιφόβως ἔχοντες οἱ λοιποὶ
διενυκτέρευον ἔνοπλοι. καὶ ἅμα ἕῳ προσιόντων τῶν πολε-
μίων ἐκταξάμενοι τὴν ἡμέραν ὅλην ἠγωνίζοντο ἀγχω-
329 μάλως καὶ διεκρίθησαν ὑπὸ νυκτός. ὅθεν ὁ Πομπήιος ἐπὶ
πολίχνης Μαλίας ἤλασεν, ἣν ἐφρούρουν οἱ Νομαντῖνοι.
καὶ οἱ Μαλιεῖς, τοὺς φρουροὺς ἀνελόντες ἐξ ἐνέδρας,
330 παρέδοσαν τὸ πολίχνιον τῷ Πομπηίῳ. ὁ δὲ τά τε ὅπλα
αὐτοὺς καὶ ὅμηρα αἰτήσας μετῆλθεν ἐπὶ Σηδητανίαν,
ἣν ἐδῄου λῄσταρχος ὄνομα Ταγγῖνος· καὶ αὐτὸν ὁ Πομπή-
331 ιος ἐνίκα καὶ πολλοὺς ἔλαβεν αἰχμαλώτους. τοσοῦτον δ' ἦν
φρονήματος ἐν τοῖς λῃσταῖς, ὥστε τῶν αἰχμαλώτων οὐδεὶς
ὑπέμεινε δουλεύειν, ἀλλ' οἱ μὲν αὑτούς, οἱ δὲ τοὺς πρια-
μένους ἀνῄρουν, οἱ δὲ τὰς ναῦς ἐν τῷ διάπλῳ διετίτρων.
332 ὁ δὲ Πομπήιος αὖθις ἐλάσας ἐπὶ Νομαντίαν ποταμόν 78
140 a.C. τινα μετωχέτευεν ἐς τὸ πεδίον ὡς λιμῷ πιέσων τὴν πόλιν.

1 ⟨τὸ⟩ add. Mend. 3 lacunam statuerunt Musgr. et Schw., explevit Sec. neque vero ex exemplari suo: *rursum sese in collem retrahebant: quoad eos in ea loca ubi ductae fossae erant, et ligna et columnae transversae dispositae, pertraherent. Ita Pompeius in his excursionibus et velitationibus* cet.; ⟨*ἐνέπεσεν*⟩ supplevit Schulten, Numantia, Ausgrab. 1 p. 356 adn. 3 5. 8 *τερμεντίαν*, *τερμεντεῖς* V, cf. ad p. 119, 10 11 *ἐς τὰ ἀπόκρημνα* del. Kratt p. 62 sq. 18 *σηδητανίαν* V (sine correctura)

15 Schulten, Numantia, Ausgrab. 1 p. 357, *Μαλίαν* Appiani idem oppidum esse putat atque Diodori (33, 17) *Λαγνί* 25 *ἐς τὸ πεδίον*] cf. § 323 et Schulten l. c. 1 p. 358; 2 p. 64

140 a. C.
οἱ δὲ ἐργαζομένῳ τε ἐπέκειντο καὶ σαλπικτῶν χωρὶς
ἐκτρέχοντες ἀθρόοι τοὺς ὀχετεύοντας ἠνώχλουν. ἔβαλλον
δὲ καὶ τοὺς ἀπὸ τοῦ χάρακος ἐπιβοηθοῦντας, ἕως κατέ-
κλεισαν ἐς τὸ στρατόπεδον. καὶ σιτολογοῦσιν ἑτέροις ἐπι- 333
δραμόντες καὶ τῶνδε πολλοὺς διέφθειραν Ὀππιόν τε χι-
λίαρχον ἐπ᾽ αὐτοῖς ἀνεῖλον. καὶ κατ᾽ ἄλλο μέρος τάφρον
ὀρύσσουσι Ῥωμαίοις ἐπιδραμόντες ἔκτειναν ἐς τετρακο-
σίους καὶ τὸν ἡγούμενον αὐτῶν. ἐφ᾽ οἷς τῷ τε Πομπηίῳ 334
σύμβουλοι παρῆσαν ἐκ Ῥώμης καὶ τοῖς στρατιώταις (ἓξ
γὰρ ἔτη διεληλύθει στρατευομένοις) διάδοχοι νεοκατάγρα-
φοί τε καὶ ἔτι ἀγύμναστοι καὶ ἀπειροπόλεμοι. μεθ᾽ ὧν ὁ 335
Πομπήιος, αἰδούμενός τε τὰ ἐπταισμένα καὶ ἐπειγόμενος
τὴν αἰσχύνην ἀναλαβεῖν, ἐπέμενε χειμῶνος ἐν τῷ στρατο- 140/139 a. C.
πέδῳ. καὶ οἱ στρατιῶται, κρύους τε ὄντος ἐν ἀστέγῳ σταθ- 336
μεύοντες καὶ πρῶτον ἄρτι πειρώμενοι τοῦ περὶ τὴν
χώραν ὕδατός τε καὶ ἀέρος, κατὰ γαστέρα ἔκαμνον, καὶ
διεφθείροντο ἔνιοι. μέρους δ᾽ ἐπὶ σῖτον οἰχομένου κρύ- 337
ψαντες ἐνέδραν οἱ Νομαντῖνοι παρ᾽ αὐτὸ τὸ Ῥωμαίων
στρατόπεδον ἠκροβολίζοντο ἐρεθίζοντες, ἕως οἱ μὲν οὐ
φέροντες ἐπεξῄεσαν, οἱ δ᾽ ἐκ τῆς ἐνέδρας ἀνίσταντο· καὶ
Ῥωμαῖοι πολλοὶ μὲν ἐκ τοῦ πλήθους, πολλοὶ δὲ τῶν ἐπι-
φανῶν ἀπέθανον. οἱ δὲ Νομαντῖνοι, καὶ τοῖς τὸν σῖτον
φέρουσιν ἀπαντήσαντες, ἔκτειναν καὶ τῶνδε πολλούς.
79 καὶ ὁ Πομπήιος, τοσοῖσδε συνενεχθεὶς κακοῖς, ἐς τὰς 338
πόλεις μετὰ τῶν συμβούλων ἀνεζεύγνυε, χειμάσων τὸ
ἐπίλοιπον, τοῦ ἔαρος προσδοκῶν ἥξειν οἱ διάδοχον. καὶ

---

1 σαλπικτῶν, sed γ suprascr. (a m. 1?), V, codices fluctuant, Oi semper habent σαλπιγκτής 8 τῷ τε Schw., τότε V, quod fort. retineri debuit 24—p. 122, 24 Λούσονας hab. Exc. de leg. gent. 18, p. 530 24 τοσοῖσδε Exc., τοσοῖς V κακοῖς om. V 25 ἀνεζεύγνυ Exc.

---

9 sq. ἓξ γὰρ ἔτη] cf. Marquardt, R. Staatsverw. 4² p. 381 adn. 2; Mommsen, R. Staatsr. 1³ p. 505; Steinwender, Philol. N. F. 2 (1889) p. 288 sq. 290 14 sq. ἐν ἀστέγῳ σταθμ.] in tuguriis lapidibus exstructis, cf. Schulten 1 p. 359 adn. 2

140/39 a.C. δεδιὼς κατηγορίαν ἔπρασσεν ἐς τοὺς Νομαντίνους κρύφα
339 τοῦ πολέμου διαλύσεις. οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ κάμνοντες ἤδη
φόνῳ τε πολλῷ ἀρίστων καὶ γῆς ἀργίᾳ καὶ τροφῶν
ἀπορίᾳ καὶ μήκει τοῦ πολέμου, μακροῦ παρὰ προσδοκίαν
340 γεγονότος, ἐπρέσβευον ἐς Πομπήιον. ὁ δ᾽ ἐς μὲν τὸ φανε-
ρὸν ἐκέλευεν αὐτοὺς Ῥωμαίοις ἐπιτρέπειν (οὐ γὰρ εἰδέναι
συνθήκας ἑτέρας Ῥωμαίων ἀξίας), λάθρᾳ δ᾽ ὑπισχνεῖτο,
341 ἃ ἔμελλεν ποιήσειν. καὶ συνθεμένων ἐκείνων καὶ ἐπιτρε-
ψάντων ἑαυτοὺς ὁμηρά τε καὶ αἰχμάλωτα ᾔτησε καὶ τοὺς
αὐτομόλους καὶ πάντα ἔλαβεν. ᾔτησε δὲ καὶ ἀργυρίου
τάλαντα τριάκοντα· ὧν μέρος αὐτίκα ἔδοσαν οἱ Νομαντῖ-
342 νοι, καὶ τὰ λοιπὰ ὁ Πομπήιος ἀνέμενεν. παραγενομένου δ᾽
139 a.C. αὐτῷ διαδόχου Μάρκου Ποπιλίου Λαίνα, οἱ μὲν ἔφερον τὰ
λοιπὰ τῶν χρημάτων, ὁ δ᾽, ἀπηλλαγμένος μὲν τοῦ περὶ τοῦ
πολέμου δέους τῷ παρεῖναι τὸν διάδοχον, τὰς δὲ συνθή-
κας εἰδὼς αἰσχράς τε καὶ ἄνευ Ῥωμαίων γενομένας, ἠρνεῖτο
343 μὴ συνθέσθαι τοῖς Νομαντίνοις. καὶ οἱ μὲν αὐτὸν ἤλεγχον
ἐπὶ μάρτυσι τοῖς τότε παρατυχοῦσιν ἀπό τε βουλῆς καὶ
ἱππάρχοις καὶ χιλιάρχοις αὐτοῦ Πομπηίου, ὁ δὲ Ποπίλιος
αὐτοὺς ἐς Ῥώμην ἔπεμπε δικασομένους τῷ Πομπηίῳ.
344 κρίσεως δ᾽ ἐν τῇ βουλῇ γενομένης Νομαντῖνοι μὲν καὶ
Πομπήιος ἐς ἀντιλογίαν ἦλθον, τῇ βουλῇ δ᾽ ἔδοξε πολε-
345 μεῖν Νομαντίνοις. καὶ ὁ Ποπίλιος ἐνέβαλεν ἐς τοὺς γεί-
138 a.C. τονας αὐτῶν Λούσονας, οὐδὲν δ᾽ ἐργασάμενος (ἧκε γὰρ
αὐτῷ διάδοχος ἐπὶ τὴν στρατηγίαν Ὁστίλιος Μαγκῖνος)
ἀνέζευξεν ἐς Ῥώμην.

---

3 καὶ γῆς ἀργίᾳ om. Exc. τρυφῶν Exc. 4 καὶ μακροῦ Exc., unde ⟨ἐπιπόνου⟩ καὶ μακροῦ ci. Mend. 8 ἃ ⟨οὐκ⟩ ἤμελλε ci. Bk., vix recte 9 ἑαυτοὺς om. Exc. 13 μάρκου ποπλίου, omisso λαίνα, Exc. 16 ἤρνητο Exc. 19 ἱππάρχοις et χιλιάρχοις V et Exc., ων utrobique in V a m. alia suprascr. 21 μὲν] δὲ Exc. 21 sq. καὶ ὁ Πομπήιος Exc. 23 ἐνέβαλεν Exc., ἐνέβαλλεν V 25 Ὁστίλιος ex Sec. Schw., ἀτέλειος in V fuisse videtur, corr. in ἀτείλιος

---

25 C. Hostilius Mancinus, cf. Münzer, RE 8 p. 2508 n. 18

137 a. C.

80 ὁ δὲ Μαγκῖνος τοῖς Νομαντίνοις συμβαλὼν ἡττᾶτό 346
τε πολλάκις καὶ τέλος ἀναιρουμένων πολλῶν ἐς τὸ
στρατόπεδον ἔφυγεν. λόγου δὲ ψευδοῦς ἐμπεσόντος,
ὅτι Νομαντίνοις ἔρχονται βοηθοῦντες Κάνταβροί τε
καὶ Οὐακκαῖοι, δείσας ἄπυρον τὴν νύκτα διήγαγεν ὅλην
ἐν σκότῳ, φεύγων ἐς ἔρημον τὸ Νωβελίωνός ποτε
χαράκωμα. καὶ μεθ' ἡμέραν ἐς αὐτὸ συγκλεισθείς, 347
οὔτε κατεσκευασμένον οὔτε ὠχυρωμένον, περιεχόντων
αὐτὸν τῶν Νομαντίνων καὶ πάντας ἀποκτενεῖν ἀπει-
λούντων, εἰ μὴ συνθοῖτο εἰρήνην, συνέθετο ἐπὶ ἴσῃ
καὶ ὁμοίᾳ Ῥωμαίοις καὶ Νομαντίνοις. καὶ ὁ μὲν ἐπὶ 348
τούτοις ὤμνυε τοῖς Νομαντίνοις, οἱ δ' ἐν ἄστει πυθό-
μενοι χαλεπῶς ἔφερον ὡς ἐπὶ αἰσχίσταις πάνυ σπον-
δαῖς καὶ τὸν ἕτερον τῶν ὑπάτων Αἰμίλιον Λέπιδον
ἐς Ἰβηρίαν ἐξέπεμπον, Μαγκῖνον δ' ἀνεκάλουν ἐς
κρίσιν. καὶ τῷδε μὲν ἕσποντο πρέσβεις Νομαντίνων· 349
ὁ δ' Αἰμίλιος, ἀναμένων καὶ ὅδε τὰς ἐκ Ῥώμης ἀπο-
κρίσεις καὶ τὴν ἀργίαν οὐ φέρων (ὡς γὰρ ἐπὶ δόξαν
ἢ κέρδος ἢ θριάμβου φιλοτιμίαν ἐξῄεσάν τινες ἐς τὰς
στρατηγίας, οὐκ ἐπὶ τὸ τῇ πόλει συμφέρον), Οὐακκαίων
κατεψεύδετο ὡς ἀγορὰν ἐν τῷδε τῷ πολέμῳ Νομαν-
τίνοις παρασχόντων καὶ τὴν γῆν αὐτῶν κατέτρεχεν 350
Παλλαντίαν τε πόλιν, ἣ μεγίστη Οὐακκαίων ἐστίν, οὐδὲν
ἐξαμαρτοῦσαν ἐς τὰ συγκείμενα, ἐπολιόρκει καὶ Βροῦ-
τον, ἐφ' ἕτερα τῆς Ἰβηρίας ἀπεσταλμένον, ὥς μοι προ-
είρηται, κηδεστὴν ὄντα οἱ, τοῦδε τοῦ ἔργου μετασχεῖν
81 ἔπεισεν. κατέλαβον δ' αὐτοὺς ἀπὸ Ῥώμης πρέσβεις Κίννας 351
τε καὶ Καικίλιος, οἳ τὴν βουλὴν ἔφασαν ἀπορεῖν, εἰ

1—p. 124, 11 *τῇ βουλῇ* hab. Exc. de leg. gent. 19, p. 531 2 *πολλάκι* V 5 *βακκαῖοι* Exc., const. 6 *ποτε* om. Exc. 8 *περιεχόντων* Exc., *περισχόντων* V, vulgo 9 *αὐτὸν τῶν* Exc., *αὐτων*, ω mutatum in ὸ, V *ἀποκτενεῖν* ci. Steph., *ἀποκτείνειν* V et Exc. 18 *ὡς*—20 *συμφέρον* om. Exc. 23 *τε* hab. Exc., om. V, *καὶ Παλλ.* edid. Steph.

6 sq. cf. ad p. 96, 17 14 M. Aemilius Lepidus, cf. Klebs, RE 1 p. 566 n. 83

137 a.C.
τοσῶνδε πταισμάτων σφίσιν ἐν Ἰβηρίᾳ γενομένων ὁ Αἰμίλιος πόλεμον ἕτερον ἀρεῖται, καὶ ψήφισμα ἐπέδοσαν αὐτῷ προαγορεῦον Αἰμίλιον Οὐακκαίοις μὴ πολεμεῖν.
352 ὁ δὲ ἀρξάμενός τε ἤδη τοῦ πολέμου καὶ τὴν βουλὴν τοῦτ' ἀγνοεῖν ἡγούμενος, ἀγνοεῖν δ', ὅτι καὶ Βροῦτος αὐτῷ συνεπιλαμβάνει καὶ σῖτον καὶ χρήματα καὶ στρατιὰν Οὐακκαῖοι τοῖς Νομαντίνοις παρέσχον, ἔσεσθαι δὲ καὶ τὴν ἀνάζευξιν τοῦ πολέμου φοβερὰν ὑπολαβὼν καὶ σχεδὸν Ἰβηρίας ὅλης διάλυσιν, εἰ καταφρονήσειαν ὡς δεδιότων, τοὺς μὲν ἀμφὶ τὸν Κίνναν ἀπράκτους ἀπέλυσεν καὶ τάδε αὐτὰ ἐπέστειλε τῇ βουλῇ, αὐτὸς δ' ὀχυρωσάμενος φρούριον μηχανὰς ἐν αὐτῷ συνεπήγνυτο καὶ σῖτον
353 συνέφερε. Φλάκκος δ' αὐτῷ σιτολογῶν, ἐνέδρας ἐκφανείσης, εὐμηχάνως διέδωκεν, ὅτι Παλλαντίαν ἐξεῖλεν Αἰμίλιος· καὶ τοῦ στρατοῦ συναλαλάξαντος ὡς ἐπὶ νίκῃ, πυθόμενοι τούτων οἱ βάρβαροι καὶ ἀληθῆ νομίσαντες
354 ἀπεχώρουν. Φλάκκος μὲν δὴ τὴν ἀγορὰν κινδυνεύουσαν ὧδε περιέσωζε, μακρᾶς δὲ τῆς ἐπὶ τῇ Παλλαντίᾳ πολιορκίας οὔσης αἱ τροφαὶ Ῥωμαίους ἐπέλειπον, καὶ λιμὸς ἥπτετο αὐτῶν, καὶ τὰ ὑποζύγια πάντα ἔφθαρτο, καὶ πολλοὶ 82
355 τῶν ἀνθρώπων ἐξ ἀπορίας ἀπέθνησκον. οἱ στρατηγοὶ δέ, Αἰμίλιός τε καὶ Βροῦτος, ἐς μὲν πολὺ διεκαρτέρουν, ἡσσώμενοι δ' ὑπὸ τοῦ κακοῦ νυκτὸς ἄφνω περὶ ἐσχάτην φυλακὴν ἐκέλευον ἀναζευγνύναι· χιλίαρχοί τε καὶ λοχαγοὶ περιθέοντες ἐπέσπευδον ἅπαντας ἐς τοῦτο
356 πρὸ ἕω. οἱ δὲ σὺν θορύβῳ τά τε ἄλλα πάντα καὶ τοὺς τραυματίας καὶ τοὺς νοσοῦντας ἀπέλιπον, συμπλεκομένους τε σφίσι καὶ δεομένους. καὶ αὐτοῖς ἀτάκτου

2 ἀρεῖται Musgr., αἱρεῖται (sic) V, αἱρεῖτε Exc. ἐπέδωκαν Exc. 3 προσαγορεῦον V, sed σ eras. 8 ἀνάζευξιν ⟨ἐκ⟩ τοῦ πολ. ci. Steph., vix recte, sed ἀνάζευξις et διάλυσις utique singulariter dicta 14 ⟨λόγον⟩ διέδωκεν maluit Steph., sed cf. e. g. Emph. II § 105 ἀπεγύμνου sc. τὴν γνώμην 20 ἥπτετο αὐτῶν Schw., fuit fort. in V, qui hab. εἵπτετο αὐτοῖς, sed ει et ις in ras. 22 ὁ βροῦτος V 27 ἀπέλιπον, ε post λ eras., V

καὶ θορυβώδους τῆς ἀναχωρήσεως γιγνομένης καὶ φυγῇ 137 a. C.
μάλιστα ὁμοίας οἱ Παλλάντιοι πανταχόθεν ἐπικείμενοι
πολλὰ ἔβλαπτον ἐξ ἠοῦς ἐπὶ ἑσπέραν. νυκτὸς δ' ἐπιλα- 357
βούσης Ῥωμαῖοι μὲν ἐς τὰ πεδία ἑαυτοὺς ἐρρίπτουν ἀνὰ
μέρος, ὡς τύχοιεν, ἄσιτοί τε καὶ κατάκοποι, οἱ δὲ Παλ-
λάντιοι θεοῦ σφᾶς ἀποτρέποντος ἀνεχώρουν.

83 καὶ τάδε μὲν ἦν περὶ τὸν Αἰμίλιον, Ῥωμαῖοι δ' αὐτὰ 358
πυθόμενοι τὸν μὲν Αἰμίλιον παρέλυσαν τῆς στρατηγίας
τε καὶ ὑπατείας, καὶ ἰδιώτης ἐς Ῥώμην ὑπέστρεφεν
καὶ χρήμασιν ἐπεζημιοῦτο· Μαγκίνῳ δ' ἐδίκαζον καὶ 136 a. C.
τοῖς πρέσβεσι τοῖς Νομαντίνων. οἱ μὲν δὴ τὰς συνθήκας, 359
ἃς ἐπεποίηντο πρὸς Μαγκῖνον, ἐπεδείκνυον· ὁ δὲ τὴν
αἰτίαν αὐτῶν ἐς Πομπήιον ἀνέφερεν, τὸν πρὸ αὐτοῦ
γενόμενον στρατηγόν, ὡς ἀργὸν καὶ ἄπορον τὸν στρατὸν
ἐγχειρίσαντά οἱ καὶ δι' αὐτὸ κἀκεῖνον ἡσσημένον τε
πολλάκις καὶ συνθήκας ὁμοίας αὐτῷ θέμενον πρὸς τοὺς
Νομαντίνους· ὅθεν ἔφη καὶ τὸν πόλεμον τόνδε, παρὰ
τὰς συνθήκας ἐκείνας ὑπὸ Ῥωμαίων ἐψηφισμένον, ἀπαί-
σιον αὐτοῖς γεγονέναι. οἱ δ' ἐχαλέπαινον μὲν ἀμφοτέροις 360
ὁμοίως, ἀπέφυγε δ' ὅμως Πομπήιος ὡς περὶ τῶνδε
κριθεὶς καὶ πάλαι. Μαγκῖνον δ' ἔγνωσαν ἐκδοῦναι τοῖς
Νομαντίνοις, ἄνευ σφῶν αἰσχρὰς συνθήκας πεποιημένον,
ᾧ λόγῳ καὶ Σαυνίταις οἱ πατέρες, ὅμοια χωρὶς αὐτῶν
συνθεμένους, ἡγεμόνας εἴκοσιν ἐξεδεδώκεσαν. Μαγκῖνον 361
μὲν δὴ Φούριος ἀγαγὼν εἰς Ἰβηρίαν γυμνὸν παρεδίδου

1 φυγῆς, sed ς eras., V 2 ὁμοίας, α in ras. ex ω, V 9 ὑπατίας V 10—p. 126, 1 ἐδέξαντο hab. Exc. de leg. gent. 20, p. 532 16 πολλάκι V ὁμοίως Exc. 20 ὁμοίως fuit in V, sed οἱ eras. 25 Φούριος Steph., φρούριος V et Exc., quod quidem nomen exstat in inscr. serioris aetatis

6 θεοῦ—ἀποτρέποντος] Schulten, Numantia, Ausgrab. 1 p. 365 cogitat de lunae defectione anni 136 (Kal. Apr., cf. Ginzel, Spezieller Kanon d. Sonnen- u. Mondfinsternisse von 900 vor bis 606 n. Chr. [1899] p. 143 n. 813), in quem annum obsidionem tractam esse putat 8 sq. παρέλυσαν—ὑπατείας] at cf. Willems II p. 601 adn. 2 25 L. Furius Philus, cf. Münzer, RE 7 p. 360 n. 78

362 τοῖς Νομαντίνοις· οἱ δ' οὐκ ἐδέξαντο. στρατηγὸς δ'
135 a. C. ἐπ' αὐτοὺς αἱρεθεὶς Καλπούρνιος Πείσων οὐδ' ἤλασεν
ἐπὶ Νομαντίαν, ἀλλ' ἐς τὴν Παλλαντίων γῆν ἐσβαλὼν
135/134 a. C. καὶ μικρὰ δῃώσας ἐχείμαζεν ἐν Καρπητανίᾳ τὸ ἐπί-
λοιπον τῆς ἀρχῆς.
363 ἐν δὲ Ῥώμῃ κάμνων ὁ δῆμος ἐπὶ τοῖς Νομαντίνοις, 84
μακροῦ καὶ δυσχεροῦς τοῦ πολέμου σφίσι παρὰ προσ-
δοκίαν γεγονότος, ᾑροῦντο Κορνήλιον Σκιπίωνα, τὸν
Καρχηδόνα ἑλόντα, αὖθις ὑπατεύειν, ὡς μόνον ἐπι-
364 κρατῆσαι τῶν Νομαντίνων δυνάμενον. ὁ δὲ καὶ τότε
ἦν ἔτι νεώτερος τῆς νενομισμένης τοῖς ὑπατεύουσιν
ἡλικίας· ἡ οὖν βουλὴ πάλιν, ὥσπερ ἐπὶ Καρχηδονίοις
αὐτοῦ χειροτονουμένου [Σκιπίωνος], ἐψηφίσατο τοὺς
δημάρχους λῦσαι τὸν περὶ τῆς ἡλικίας νόμον καὶ τοῦ
365 ἐπιόντος ἔτους ⟨αὖθις⟩ θέσθαι. οὕτω μὲν ὁ Σκιπίων
134 a. C. αὖθις ὑπατεύων ἐς Νομαντίαν ἠπείγετο, στρατιὰν δ'
ἐκ καταλόγου μὲν οὐκ ἔλαβεν, πολλῶν τε πολέμων ὄντων
καὶ πολλῶν ἀνδρῶν ἐν Ἰβηρίᾳ, ἐθελοντὰς δέ τινας,
ἔκ τε πόλεων καὶ βασιλέων ἐς χάριν ἰδίαν πεμφθέντας
αὐτῷ, συγχωρούσης τῆς βουλῆς, ἐπηγάγετο καὶ πελά-
τας ἐκ Ῥώμης καὶ φίλους πεντακοσίους, οὓς ἐς ἴλην
366 καταλέξας ἐκάλει φίλων ἴλην. πάντας δὲ ἐς τετρα-
κισχιλίους γενομένους παραδοὺς ἄγειν ἀδελφιδῷ Βου-
τεῶνι σὺν ὀλίγοις αὐτὸς προεξώρμησεν ἐς Ἰβηρίαν

2 οὐδ'] οὐδ' ὅδ' ci. Vk. 4 *καρπιτανία* V, cf. ad p. 100, 24 13 *Σκιπίωνος* del. Nipperdey, *ταὐτοῦ* scribere maluit Mend. 15 *αὖθις* add. Mend. ex p. 281, 23 sq. (*αὖθις ἀναγράψαι*), in idem inciderat Nipperdey 21 *εἴλην* fuit in V, sed ε eras. 22 *φίλων ἴλην* Steph., *φιλον εἴλην* (sic) fuit in V, sed ε eras., *Philonida* Sec. 23 sq. *Βουτεῶνι* Wannowski p. 62, *Βουτέωνι* vulgo

2 Q. Calpurnius Piso, cf. Münzer, RE 3 p. 1386 n. 86 11 *νεώτερος*] error Appiani manifestus 22 *φίλων ἴλην*] cf. Mommsen, Hermes 14 (1879) p. 25 sqq.; p. 27 adn. 3 (= Ges. Schriften 6 p. 1 sqq.; p. 3 adn. 4); Schulten, Numantia, Ausgrab. 1 p. 366 sq. 23 sq. Q. Fabius Buteo, cf. Münzer, RE 6 p. 1794 n. 110; eius cognomen susp. Mommsen, Röm. Münzw. p. 578

134a.C.
ἐπὶ τὸ στρατόπεδον, πυνθανόμενος αὐτὸ γέμειν ἀργίας
καὶ στάσεων καὶ τρυφῆς, εὖ εἰδώς, ὅτι μὴ κρατήσει
85 *πολεμίων, πρὶν κατασχεῖν τῶν ἰδίων ἐγκρατῶς. ἐλθὼν* 367
δὲ ἐμπόρους τε πάντας ἐξήλαυνε καὶ ἑταίρας καὶ μάν-
τεις καὶ θύτας, οἷς διὰ τὰς δυσπραξίας οἱ στρατιῶται
περιδεεῖς γεγονότες ἐχρῶντο συνεχῶς· ἔς τε τὸ μέλλον
ἀπεῖπε μηδὲν ἐσφέρεσθαι τῶν περισσῶν, μηδὲ ἱερεῖον
ἐς μαντείαν πεποιημένον. ἐκέλευσεν δὲ καὶ τὰς ἁμάξας 368
καὶ τὰ περισσὰ τῶν ἐς αὐτὰς τιθεμένων καὶ τὰ ὑπο-
ζύγια, χωρὶς ὧν αὐτὸς ὑπελείπετο, πραθῆναι. καὶ σκεῦος
οὐκ ἐξῆν ἐς δίαιταν ἔχειν οὐδενὶ πλὴν ὀβελοῦ καὶ
χύτρας χαλκῆς καὶ ἐκπώματος ἑνός. τά τε σιτία αὐτοῖς
ὥριστο κρέα ζεστὰ καὶ ὀπτὰ εἶναι. κλίνας τε ἀπεῖπεν 369
ἔχειν καὶ πρῶτος ἐπὶ στιβάδων ἀνεπαύετο. ἀπεῖπεν δὲ
καὶ ὁδεύοντας ἡμιόνοις ἐπικαθέζεσθαι· τί γὰρ ἐν πο-
λέμῳ προσδοκᾶν ἔφη παρ' ἀνδρὸς οὐδὲ βαδίζειν δυνα-
μένου; κἀν τοῖς ἀλείμμασι καὶ λουτροῖς ἑαυτοὺς ἤλει-
φον, ἐπισκώπτοντος τοῦ Σκιπίωνος, ὡς αἱ ἡμίονοι,
χεῖρας οὐκ ἔχουσαι, χρῄζουσι τριβόντων. οὕτω μὲν 370
αὐτοὺς ἐς σωφροσύνην μετέβαλλεν ἀθρόως, εἴθιζεν δὲ
καὶ ἐς αἰδῶ καὶ φόβον, δυσπρόσιτος ὢν καὶ δυσχερὴς

---

1 *πυνθανόμενος*—3 *ἐγκρατῶς* hab. Suid. v. *γέμω*, sed per errorem ad Scipionis ex fratre nepotem rettulit: *πυνθανόμενος τὸν ἀδελφιδοῦν γέμειν κτλ.* 2 *στάσεως* Suid. *ἔφη* (pro *εὖ εἰδὼς ὅτι*) *μὴ κρατήσειν* Suid. 4 *ἑταίρας*—6 *ἐχρῶντο* hab. Suid. v. *ἑταίρα* 4 sq. *καὶ θύτας καὶ μάντεις ἐξήλαυνε τοῦ στρατοπέδου, οἷς κτλ.* Suid. 7 *μηδὲ ἱερεῖον κτλ.*] Sec. aut habuit in suo exemplo graeco aut finxit: *sacrificiis quoque, quibus per exta futura inquiruntur, interdixit et lixas calonesque paucos esse voluit. iumenta omnia clitellaria, exceptis paucis necessariis, venderent imperavit. milites coquos habere vetuit* 8 post *τὰς* in V una duaeve litterae, non tamen *τε*, ut Mend. suspicatur, eras. 13 *κλίνας*, corr. ex *κλείνας*, V 17 ⟨*κἀντεῦθεν*⟩ *κἀν* ci. Mend., inut. 18 ⟨*ὅτι*⟩ *ὡς* ci. Reiske, *ὡς οἷα* Mend., sed preme verba *αἱ ἡμίονοι*

---

1 *ἐπὶ τὸ στρατόπεδον*] fuit in Carpetania (v. p. 126, 4), vix, ut Schulten l. c. 1 p. 368 sqq. ponit, Tarracone (v. ad p. 128, 26 sq.; 129, 12. 14)

134 a. C.

371 ἐς τὰς χάριτας, καὶ μάλιστα τὰς παρανόμους. ἔλεγέν τε πολλάκις τοὺς μὲν αὐστηροὺς καὶ ἐννόμους τῶν στρατηγῶν τοῖς οἰκείοις, τοὺς δὲ εὐχερεῖς καὶ φιλοδώρους τοῖς πολεμίοις εἶναι χρησίμους· τὰ γὰρ στρατόπεδα τοῖς μὲν εἶναι κεχαρμένα τε καὶ καταφρονητικά, τοῖς δὲ σκυθρωπὰ μέν, εὐπειθῆ δὲ καὶ πᾶσιν ἕτοιμα.

372 οὐ μὴν οὐδ' ὡς ἐτόλμα πολεμεῖν, πρὶν αὐτοὺς 86 γυμνάσαι πόνοις πολλοῖς. τὰ οὖν ἀγχοτάτω πεδία πάντα περιιὼν ἑκάστης ἡμέρας ἄλλο μετ' ἄλλο στρατόπεδον ἤγειρέ τε καὶ καθῄρει καὶ τάφρους ὤρυσσε βαθυτάτας καὶ ἐνεπίμπλη τείχη τε μεγάλα ᾠκοδόμει καὶ κατέφερεν, αὐτὸς ἐξ ἠοῦς ἐς ἑσπέραν ἅπαντα ἐφ-

373 ορῶν. τὰς δὲ ὁδοιπορίας, ἵνα μή τις ὡς πάλαι διασκιδνῷτο, ἦγεν ἐν πλινθίοις ἀεί, καὶ τὴν δεδομένην ἑκάστῳ τάξιν οὐκ ἦν ἐναλλάξαι. περιιών τε τὴν ὁδοιπορίαν καὶ τὰ πολλὰ οὐραγῶν τοὺς μὲν ἀρρωστοῦντας ἐπὶ τοὺς ἵππους ἀνεβίβαζεν ἀντὶ τῶν ἱππέων, τὰ δὲ βαροῦντα τὰς ἡμιόνους ἐς τοὺς πεζοὺς διεμέριζεν.

374 εἰ δὲ σταθμεύοι, τοὺς μὲν προφύλακας τῆς ἡμέρας ἐκ τῆς ὁδοιπορίας ἔδει περὶ τὸν χάρακα ἵστασθαι καὶ ἱππέων ἑτέραν ἴλην περιτρέχειν· οἱ δ' ἄλλοι τὰ ἔργα διῄρηντο, καὶ τοῖς μὲν ταφρεύειν ἐτέτακτο, τοῖς δὲ τειχίζειν, τοῖς δὲ σκηνοποιεῖν, χρόνου τε μῆκος ὡρίζετο αὐτοῖς καὶ διεμετρεῖτο.

375 ὅτε δ' εἴκασεν ὀξὺ καὶ εὐπειθὲς αὐτῷ καὶ φερέ- 87 πονον γεγονέναι τὸ στράτευμα, μετέβαινεν ἀγχοῦ τῶν Νομαντίνων. προφυλακὰς δέ, ὥσπερ τινές, ἐπὶ φρου-

---

5 κεχαρμένα ci. H. Steph., verbum quidem poeticum, sed ab App. non alienum, κεχαρισμένα V, vulgo 6 ἐς πάντα ci. Mend., ⟨ἐν⟩ πᾶσιν Wilamowitz in exemplari suo Appiani; alterutrum videtur scribendum 21 εἴλην fuit in V, sed ε eras., τάξιν in mg. ab alia m. 27 προφύλακάς, priore accentu eraso, V

---

26 sq. ἀγχοῦ τῶν Νομ.] Schulten, Numantia, Ausgrab. 1 p. 371 adn. 8 iniuria videtur dissentire a Fabricio (Arch. Anz. 1911 p. 379), qui castra IV prope vicum Renieblas (v. ad p. 129, 12. 14) sita intellegit

ρίων οὐκ ἐποιεῖτο· οὐδὲ διῄρει ποι τὸν στρατὸν ὅλως, 134 a.C.
τοῦ μή τινος ἐν ἀρχῇ γενομένου πταίσματος εὐκατα-
φρόνητον τοῖς πολεμίοις αὐτὸν γενέσθαι, καὶ τέως
καταφρονοῦσιν. οὐδ' ἐπεχείρει τοῖς ἐχθροῖς, ἔτι περι- 376
σκοπῶν αὐτόν τε τὸν πόλεμον καὶ τὸν καιρὸν αὐτοῦ
καὶ τὴν τῶν Νομαντίνων ὁρμήν, ἐς ὅ τι τρέψοιντο.
τὰ δ' ὀπίσω τοῦ στρατοπέδου πάντα ἐχορτολόγει καὶ
τὸν σῖτον ἔκειρεν ἔτι χλωρόν. ὡς δὲ αὐτῷ ταῦτα ἐξ- 377
ετεθέριστο καὶ ἐς τὸ πρόσθεν ἔδει βαδίζειν, ὁδὸς μὲν
ἦν παρὰ τὴν Νομαντίαν ἐπὶ τὰ πεδία σύντομος, καὶ
πολλοὶ συνεβούλευον ἐς αὐτὴν τραπέσθαι. ὁ δ' ἔφη
τὴν ἐπάνοδον δεδιέναι, κούφων μὲν τότε τῶν πολε-
μίων ὄντων, καὶ ἐκ πόλεως ὁρμωμένων καὶ ἐς πόλιν
ἀφορμώντων· "οἱ δ' ἡμέτεροι βαρεῖς ἐπανίασιν ὡς 378
ἀπὸ σιτολογίας καὶ κατάκοποι καὶ κτήνη καὶ ἁμάξας
καὶ φορτία ἄγουσιν. δυσχερής τε ὅλως καὶ ἀνόμοιος
ὁ ἀγών· ἡσσωμένοις μὲν γὰρ πολὺς ὁ κίνδυνος, νικῶσι
δὲ οὐ μέγα τὸ ἔργον οὐδὲ ἐπικερδές." εἶναι δ' ἄλο- 379
γον κινδυνεύειν ἐπὶ ὀλίγοις καὶ στρατηγὸν ἀμελῆ
τὸν ἀγωνιζόμενον πρὸ τῆς χρείας, ἀγαθὸν δὲ τὸν ἐν
μόναις παρακινδυνεύοντα ταῖς ἀνάγκαις. συγκρίνων δ'
ἔφη καὶ τοὺς ἰατροὺς μὴ χρῆσθαι τομαῖς μηδὲ καύσεσι
πρὸ φαρμάκων. ταῦτ' εἰπὼν ἐκέλευεν τοῖς ἡγεμόσιν 380
τὴν μακροτέραν περιάγειν. καὶ συνεξῄει τότε μὲν
ἐς τὸ πέραν τοῦ στρατοπέδου, ὕστερον δ' ἐς τὰ Οὐακ-
καίων, ὅθεν οἱ Νομαντῖνοι τὰς τροφὰς ἐωνοῦντο, κεί-
ρων ἅπαντα καὶ τὰ χρήσιμα ἐς τὰς ἑαυτοῦ τροφὰς
συλλέγων, τὰ δὲ περιττὰ σωρεύων τε καὶ κατακαίων.

---

1 ἐποιῆτο (sic) V, sed accentus in ras. 6 τρέψοιντο, ι suprascr. a m. 2, V 8 ἔτι χλωρὸν ed. Steph., ἐπίχλωρον (sic) V 10 σύντομος Steph., συντόμως V

---

10 ἐπὶ τὰ πεδία sc. Vaccaeorum 12. 14 ἐπάνοδον, ἐπανίασιν 'reditum, redeunt' sc. in castra ἀγχοῦ τῶν Νομ. (v. ad § 375)

134 a.C.
381 ἐν δέ τινι πεδίῳ τῆς Παλλαντίας, ὄνομα Κοπλα- 88
νίῳ, πολλοὺς ἐπὶ τῶν ὀρῶν ὑπὸ λόφοις ἔκρυψαν οἱ
Παλλάντιοι καὶ ἑτέροις ἐς τὸ φανερὸν τοὺς σιτολογοῦντας
382 ἠνώχλουν. ὁ δὲ Ῥουτίλιον Ῥοῦφον, συγγραφέα τῶνδε τῶν
ἔργων, τότε χιλιαρχοῦντα, ἐκέλευσε τέσσαρας ἱππέων
ἴλας λαβόντα ἀναστεῖλαι τοὺς ἐνοχλοῦντας. Ῥοῦφος μὲν
οὖν ὑποχωροῦσιν αὐτοῖς ἀμέτρως εἵπετο καὶ φεύγουσιν
ἐς τὸν λόφον συνανεπήδα, ἔνθα τῆς ἐνέδρας ἐκφανείσης
ἐκέλευε τοὺς ἱππέας μήτε διώκειν μήτε ἐπιχειρεῖν ἔτι,
ἀλλ' ἐν προβολῇ τὰ δόρατα θεμένους ἑστάναι καὶ ἐπιόντας
383 ἀμύνεσθαι μόνον. ὁ δὲ Σκιπίων εὐθὺ ἀνατρέχοντος αὐτοῦ
παρὰ τὸ πρόσταγμα δείσας εἵπετο κατὰ σπουδὴν καί, ὡς
εὗρε τὴν ἐνέδραν, ἐς δύο διεῖλε τοὺς ἱππέας καὶ προσ-
έταξεν αὐτῶν ἑκατέροις παρὰ μέρος ἐμπηδᾶν τοῖς πολε-
μίοις καὶ ἀκοντίσαντας ὁμοῦ πάντας εὐθὺς ἀναχωρεῖν,
οὐκ ἐς τὸν αὐτὸν τόπον, ἀλλ' αἰεὶ κατ' ὀλίγον προστι-
384 θέντας ὀπίσω καὶ ὑποχωροῦντας. οὕτω μὲν τοὺς ἱππέας
ἐς τὸ πεδίον περιέσωσεν· ἀναζευγνύοντι δ' αὐτῷ καὶ
ἀναχωροῦντι ποταμὸς ἦν ἐν μέσῳ δύσπορός τε καὶ
385 ἰλυώδης, καὶ παρ' αὐτὸν ἐνήδρευον οἱ πολέμιοι. ὁ δὲ
μαθὼν ἐξέκλινε τῆς ὁδοῦ καὶ μακροτέραν ἦγε καὶ δυσενέ-
δρευτον, νυκτός τε ὁδεύων διὰ τὸ δίψος καὶ φρέατα
ὀρύσσων, ὧν τὰ πλέονα πικρὰ εὑρίσκετο. τοὺς μὲν οὖν
ἄνδρας ἐπιμόχθως περιέσωσεν, ἵπποι δέ τινες αὐτοῦ καὶ
ὑποζύγια ὑπὸ τῆς δίψης ἀπώλοντο.

---

4 ρουτίλιος, sine spiritu, ς ab alia m. corr. in ν, V hunc de Rutilio locum tangit Suid. v. Ῥουτίλιος Ῥοῦφος 6 εἴλας (sic) fuit in V, sed ε eras. 14 αὐτῶ (sic) V 16 sq. προστιθέντας om. Sec., susp. Steph., possis προστιθ. ⟨τι ἐς⟩ ὀπίσω, sed fort. tradita sana 20 ἀπολέμιοι V¹, α deleto et οἱ suprascr. V² 21 sq. δυσενέδρευτον Steph., δυσέδρευτον V, δυσύδρευτον scr. Bk., non recte 22 aut καὶ ante διὰ τὸ δίψος transponendum aut ⟨καὶ⟩ διὰ τὸ δ. καὶ φρέατα ὀρύσσων scribendum videtur (Vk.) 24 αὐτῷ ci. Schw.

---

4 P. Rutilius Rufus, cf. Münzer RE, 2. Reihe, 1 p. 1269 n. 34

134 a. C.
89 καὶ Καυκαίους δὲ παροδεύων, ἐς οὓς παρεσπόνδησε 386
Λούκουλλος, ἐκήρυξε Καυκαίους ἐπὶ τὰ ἑαυτῶν ἀκιν-
δύνως κατέρχεσθαι. καὶ παρῆλθεν ἐς τὴν Νομαντίνην 387
χειμάσων, ἔνθα αὐτῷ καὶ Ἰογόρθας ἐκ Λιβύης ἀφίκετο,
ὁ Μασσανάσσου υἱωνός, ἄγων ἐλέφαντας δυοκαίδεκα καὶ
τοὺς συντασσομένους αὐτοῖς τοξότας τε καὶ σφενδονήτας.
αἰεὶ δέ τι δῃῶν καὶ τὰ περικείμενα πορθῶν, ἔλαθε περὶ 388
κώμην ἐνεδρευθείς, ἣν ἐκ τοῦ πλέονος τέλμα πηλοῦ
περιεῖχεν, ἐπὶ δὲ θάτερα φάραγξ ἦν, καὶ ἀφανὴς ἐν
ἐκείνῃ λόχος ὑπεκρύπτετο. τῆς οὖν στρατιᾶς τῷ Σκιπίωνι 389
διῃρημένης οἳ μὲν τὴν κώμην ἐπόρθουν ἐσελθόντες, τὰ
σημεῖα ἔξω καταλιπόντες, οἳ δὲ περιίππευον οὐ πολλοί.
τούτοις οὖν ἐμπίπτουσιν οἱ λοχῶντες. καὶ οἳ μὲν αὐτοὺς 390
ἀπεμάχοντο, ὁ δὲ Σκιπίων (ἔτυχεν γὰρ πρὸ τῆς κώμης
παρὰ τὰ σημεῖα ἑστώς) ἀνεκάλει τῇ σάλπιγγι τοὺς ἔνδον
καί, πρὶν αὐτῷ γενέσθαι χιλίους, τοῖς ἱππεῦσιν ἐν-
οχλουμένοις ἐπεβοήθει. τοῦ[δε] δὲ [τοῦ] στρατοῦ τοῦ 391
πλέονος ἐκ τῆς κώμης ἐκδραμόντος ἐτρέψατο μὲν ἐς
φυγὴν τοὺς πολεμίους, οὐ μὴν ἐδίωκε φεύγοντας, ἀλλ'
ἐς τὸν χάρακα ἀνεχώρει πεσόντων ἑκατέρωθεν ὀλίγων.
90 μετ' οὐ πολὺ δὲ ἀγχοτάτω τῆς Νομαντίας δύο στρατό- 392
πεδα θέμενος τῷ μὲν ἐπέστησεν τὸν ἀδελφὸν Μάξιμον, 134/3 a. C.
τοῦ δ' αὐτὸς ἡγεῖτο. Νομαντίνων δὲ θαμινὰ ἐκτασσόντων
καὶ προκαλουμένων αὐτὸν ἐς μάχην ὑπερεώρα, οὐ δοκι-
μάζων ἀνδράσιν ἐξ ἀπογνώσεως μαχομένοις συμπλέ-
κεσθαι μᾶλλον ἢ συγκλήσας αὐτοὺς ἑλεῖν λιμῷ. φρούρια 393

---

2 *Καυκαίους* susp. Nauck, tenet Loesch, Bem. p. 6; possis *αὐτοὺς* (Vk.) 5 *μασσανάσσου* h. l. V, cf. ad § 96 et Lib. § 37. 39 10 *ὑπεκέκρυπτο* ci. Mend., sed cf. ad § 308; v. etiam Bitsch. p. 441 13 *οὖν ἐμπίπτουσιν* Schw., *συνεμπίπτουσιν* V 17 *τοῦ δὲ στρατοῦ* cum Schw. scr. Mend. 22 *τῷ* edid. Steph., *τὸ* V 23 supra *θαμινὰ* in V a m. rec. additum *πυκνὰ* 26 *συγκλήσας*] cf. ad § 66

---

21 sq. *δύο στρατόπεδα*] cf. Schulten, Numantia, Ausgrab. 3 p. 172 sq.; a quo hoc loco Fabricius (v. ad § 375) iniuria dissentit

134/3 a.C. δ' ἑπτὰ περιθείς, πολιορκίαν... ἐπιγράψας ἑκάστοις, οὓς ἔδει πέμπειν. ὡς δὲ ἦλθον, ἐς μέρη πολλὰ διεῖλεν αὐτοὺς καὶ τὴν ἑαυτοῦ στρατιὰν ἐπιδιεῖλεν· εἶθ' ἡγεμόνας ἐπιστήσας ἑκάστῳ μέρει προσέταξεν περιταφρεύειν καὶ
394 περιχαρακοῦν τὴν πόλιν. ἦν δὲ ἡ περίοδος ἡ μὲν αὐτῆς Νομαντίας τέσσαρες καὶ εἴκοσι στάδιοι, ἡ δὲ τοῦ χαρακώματος ὑπὲρ τὸ διπλάσιον. καὶ τοῦτο διῃρεῖτο πᾶν οἱ
395 κατὰ μέρος ἕκαστον. καὶ προείρητο, εἴ τι ἐνοχλοῖεν οἱ πολέμιοι, σημεῖον ἐξαίρειν, ἡμέρας μὲν φοινικίδα ἐπὶ δόρατος ὑψηλοῦ, νυκτὸς δὲ πῦρ, ἵνα τοῖς δεομένοις ἐπι-
396 θέοντες αὐτός τε καὶ Μάξιμος ἀμύνοιεν. ὡς δὲ ἐξείργαστο πάντα αὐτῷ καὶ τοὺς κωλύοντας εἶχεν ἱκανῶς ἀπομάχεσθαι, ἑτέραν τάφρον ὤρυσσεν οὐ μακρὰν ὑπὲρ ἐκείνην καὶ σταυροὺς αὐτῇ περιεπήγνυ καὶ τεῖχος ᾠκοδόμει, οὗ τὸ μὲν πάχος ἦν πόδες ὀκτώ, τὸ δὲ ὕψος δέκα χωρὶς τῶν ἐπάλξεων· πύργοι τε πανταχόθεν αὐτῷ διὰ πλέ-
397 θρου περιέκειντο. καὶ λίμνην συνάπτουσαν οὐκ ἐνὸν περιτειχίσαι χῶμα αὐτῇ περιέθηκεν ἴσον τῷ τείχει καὶ τὸ βάθος καὶ τὸ ὕψος, ὡς ἂν εἴη καὶ τόδε ἀντὶ τείχους.
398 οὕτω μὲν ὁ Σκιπίων ὅδε πρῶτος, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, 91
περιετείχισε πόλιν οὐ φυγομαχοῦσαν· τόν τε Δόριον 21
ποταμόν, συμφερόμενον τῷ περιτειχίσματι καὶ πολλὰ τοῖς Νομαντίνοις χρήσιμον ἔς τε ἀγορᾶς κομιδὴν καὶ διαπομπὴν ἀνδρῶν, ὅσοι κατ' αὐτὸν κολυμβηταί τε καὶ σκάφεσι μικροῖς ἐλάνθανον ἢ ἱστίοις, ὅτε λάβρον εἴη τὸ πνεῦμα, ἐβιάζοντο ἢ κώπαις κατὰ τὸ ῥεῦμα,

1 lacunam sic explevit Sec.: *quum igitur, ut gravius obsiderentur, circa urbem septem valla fecisset, literas ad socios misit, in quibus qui et quo milites ab eis mittendi essent, continebatur.* Schulten, Numantia, Ausgrab. 3 p. 16: πολιορκίαν ⟨παρεσκεύασεν, ἅμα δὲ πρὸς τοὺς συμμάχους ἔπεμψεν⟩ ἐπιγράψας 2 οὓς] ὅσους ci. Mend. 7 διῄρητο Bk. et Mend., διηιρεῖτο V 12 κωλύσοντας ci. Nauck, sed cf. Berg, Tiroc. p. 95, Loesch, Rec. p. 520 19 βάθος] πάχος ci. Nauck, sed cf. Lib. § 450. 565 (Loesch, Bem. p. 7 sq.) 24 κολυμβηταί susp. Steph., κολυμβήσει ci. Mend., bene

ζεῦξαι μὲν οὐκ ἐδύνατο, πλατὺν ὄντα καὶ πάνυ ῥοώδη, 134/3 a.C. φρούρια δὲ ἀντὶ γεφύρας αὐτῷ δύο περιθεὶς ἀπήρτησε καλῳδίοις δοκοὺς μακρὰς ἐξ ἑκατέρου φρουρίου καὶ ἐς τὸ πλάτος τοῦ ποταμοῦ μεθῆκεν, ἐχούσας ἐμπεπηγότα πυκνὰ ξίφη τε καὶ ἀκόντια. αἳ δ' ὑπὸ τοῦ ῥοῦ, 399
τοῖς ξίφεσι καὶ τοῖς ἀκοντίοις ἐμπίπτοντος, αἰεὶ περιστρεφόμεναι οὔτε διανηχομένους οὔτ' ἐπιπλέοντας οὔτε ὑποδύνοντας εἴων λαθεῖν. τοῦτο δ' ἦν, οὗ μάλιστα ὁ 400
Σκιπίων ἐπεθύμει, μηδενὸς αὐτοῖς ἐπιμιγνυμένου μηδ' εἰσιόντος ἀγνοεῖν αὐτούς, ὅ τι γίγνοιτο ἔξω· οὕτω γὰρ ἀπορήσειν ἀγορᾶς τε καὶ μηχανῆς πάσης.

92 ὡς δὲ ἡτοίμαστο πάντα καὶ καταπέλται μὲν ἐπ- 401
έκειντο τοῖς πύργοις ὀξυβελεῖς τε καὶ λιθοβόλοι, ταῖς 133 (1) a.C. δ' ἐπάλξεσιν παρέκειντο λίθοι καὶ βέλη καὶ ἀκόντια, τὰ δὲ φρούρια τοξόται καὶ σφενδονῆται κατεῖχον, ἀγγέλους μὲν ἐπέστησε πυκνοὺς κατὰ τὸ ἐπιτείχισμα πᾶν, οἳ νυκτός τε καὶ ἡμέρας ἔμελλον ἄλλοι παρ' ἄλλων τὸν λόγον ἐκδεχόμενοι μηνύσειν αὐτῷ τὰ γιγνόμενα, κατὰ 402
δὲ πύργον ἐκέλευσεν, εἴ τι γίγνοιτο, σημεῖον ἐκ πρώτου τοῦ πονοῦντος αἴρεσθαι καὶ τὸ αὐτὸ πάντας ἐπαίρειν, ὅταν τὸν ἀρξάμενον θεάσωνται, ἵνα τὸ μὲν κίνημα παρὰ τοῦ σημείου θᾶσσον ἐπιγιγνώσκοι, τὸ δὲ ἀκριβὲς παρὰ τῶν ἀγγέλων. τῆς δὲ στρατιᾶς οὔσης σὺν τοῖς ἐπιχωρίοις 403
ἐς ἑξακισμυρίους, τὸ μὲν ἥμισυ διετέτακτο αὐτῷ τειχοφυλακεῖν καὶ ἐς τὰ ἀναγκαῖα, εἴ πῃ δεήσειε, μεταχωρεῖν, δισμύριοι δὲ τειχομαχήσειν ἔμελλον, ὅτε χρεία γένοιτο, καὶ τούτοις ἐφεδρεύειν ἕτεροι μύριοι. χωρίον δὲ καὶ 404
τούτων ἑκάστοις διετέτακτο· καὶ μεταπηδᾶν, εἰ μὴ κελεύσειεν, οὐκ ἐξῆν. ἐς δὲ τὸ τεταγμένον εὐθὺς ἀνεπήδων, ὅτε τι σημεῖον ἐπιχειρήσεως ἐπαρθείη.

---

6 ἐμπίπτοντος, μ ras. corr. ex κ, V 17 παρ' ἄλλων Steph., παρ' ἄλλους V 21 παρὰ] ἐκ ci. Mend., fort. recte 27 ἐφήδρευον ci. Nipperdey, vix recte 29 κελευσθεῖεν ci. idem, bene

133 (?) a. C.
405 οὕτω μὲν τῷ Σκιπίωνι πάντα ἀκριβῶς διετέτακτο·
οἱ δὲ Νομαντῖνοι πολλάκις μὲν τοῖς φυλάσσουσιν ἐπ- 93
εχείρουν, ἄλλοτε ἄλλῃ κατὰ μέρη, ταχεῖα δ' αὐτίκα
406 καὶ καταπληκτικὴ τῶν ἀμυνομένων ἡ ὄψις ἦν, σημείων
τε ὑψηλῶν πανταχόθεν αἰρομένων καὶ ἀγγέλων διαθεόντων καὶ τῶν τειχομάχων ἀθρόως ἀναπηδώντων ἐς τὰ τείχη σαλπικτῶν τε κατὰ πάντα πύργον ἐξοτρυνόντων, ὥστε τὸν κύκλον ὅλον εὐθὺς ἅπασιν εἶναι φοβερώτατον, ἐς πεντήκοντα σταδίους ἐπέχοντα ἐν περιόδῳ, καὶ τόνδε τὸν κύκλον ὁ Σκιπίων ἑκάστης ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς ἐπισκοπῶν περιῄει.
407 ὁ μὲν δὴ τοὺς πολεμίους ὧδε συγκλήσας οὐκ ἐς πολὺ
133 a. C. ἀρκέσειν ἐνόμιζεν, οὔτε τροφῆς ἔτι προσιούσης σφίσιν
οὔτε ὅπλων οὔτ' ἐπικουρίας· Ῥητογένης δέ, ἀνὴρ Νομαν- 94
τῖνος, ᾧ Καραύνιος ἐπίκλησις ἦν, ἄριστος ἐς ἀρετὴν Νομαντίνων, πέντε πείσας φίλους, σὺν παισὶν ἄλλοις τοσοῖσδε καὶ ἵπποις τοσοῖσδε ἐν νυκτὶ συννεφεῖ διῆλθε λαθὼν
408 τὸ μεταίχμιον, κλίμακα φέρων πτυκτήν, καὶ φθάσας ἐς τὸ περιτείχισμα ἀνεπήδησεν αὐτός τε καὶ οἱ φίλοι καὶ τοὺς ἑκατέρωθεν φύλακας ἀνελόντες τοὺς μὲν θεράποντας ἀπέπεμψαν ὀπίσω, τοὺς δ' ἵππους διὰ τῆς κλίμακος ἀναγαγόντες ἐξίππευσαν ἐς τὰς Ἀρουακῶν πόλεις σὺν ἱκετηρίαις, δεόμενοι Νομαντίνοις συγγενέσιν οὖσιν ἐπι-
409 κουρεῖν. τῶν δ' Ἀρουακῶν οἳ μὲν οὐδ' ὑπήκουον αὐτῶν, ἀλλ' εὐθὺς ἀπέπεμπον δεδιότες, Λουτία δὲ πόλις ἦν εὐδαίμων, τριακοσίους σταδίους ἀφεστῶσα ἀπὸ Νομαντίνων, ἧς οἱ μὲν νέοι περὶ τοὺς Νομαντίνους ἐσπουδά-

---

9 *ἐπέχοντα* Steph., *ἀπέχοντα* V 11 *περιῄει* edid. Steph., *περιηίῃ* fuit in V, sed prius *η* eras. 15 *καραύινος* in cod. Secundi videtur fuisse 18 *πτυκτὴν* V, in mg. a m. rec. *πη(κτὴν)* 20 *ἑκατέρωθε* V 25 *Λουτία* susp. Schw., sine causa 26 *stadia triginta* Sec.

---

14 *Ῥητογένης—Καραύνιος*] cf. Schulten, Numantia, Ausgrab. 3 p. 53 adn. 1 25 *Λουτία*] cf. Hübner p. 235, Schulten l. c. 1 p. 184; 3 p. 53

133 a. C.
κεσαν καὶ τὴν πόλιν ἐς συμμαχίαν ἐνῆγον, οἱ πρεσβύτεροι
δ' ἐμήνυσαν κρύφα τῷ Σκιπίωνι. καὶ ὁ Σκιπίων ὀγδόης 410
ὥρας πυθόμενος ἐξήλαυνεν αὐτίκα σὺν εὐζώνοις ὅτι
πλείστοις καὶ ἅμα ἕῳ τὴν Λουτίαν φρουρᾷ περιλαβὼν
ᾔτει τοὺς ἐξάρχους τῶν νέων. ἐπεὶ δ' ἐξωρμηκέναι
τῆς πόλεως αὐτοὺς ἔλεγον, ἐκήρυξε διαρπάσειν τὴν
πόλιν, εἰ μὴ τοὺς ἄνδρας παραλάβοι. οἱ μὲν δὴ δεί- 411
σαντες προσῆγον αὐτούς, ἐς τετρακοσίους γενομένους·
ὁ δὲ τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐκτεμὼν ἀνέστησε τὴν φρου-
ρὰν καὶ διαδραμὼν αὖθις ἅμ' ἕῳ τῆς ἐπιούσης παρῆν
ἐς τὸ στρατόπεδον.

95 Νομαντῖνοι δὲ κάμνοντες ὑπὸ λιμοῦ πέντε ἄνδρας 412
ἔπεμπον ἐς τὸν Σκιπίωνα, οἷς εἴρητο μαθεῖν, εἰ μετριο-
παθῶς σφίσι χρήσεται παραδοῦσιν αὐτούς. Αὔαρος
δὲ αὐτῶν ἡγούμενος πολλὰ μὲν περὶ τῆς προαιρέσεως
καὶ ἀνδρείας τῶν Νομαντίνων ἐσεμνολόγησε καὶ ἐπ-
εῖπεν, ὡς οὐδὲ νῦν ἁμάρτοιεν, ὑπὲρ παίδων καὶ γυναι-
κῶν καὶ ἐλευθερίας πατρίου κακοπαθοῦντες ἐς τοσόνδε
κακοῦ. "διὸ καὶ μάλιστα", εἶπεν, "ὦ Σκιπίων, ἀξιόν 413
ἐστι σέ, τοσῆσδε ἀρετῆς γέμοντα, φείσασθαι γένους
εὐψύχου τε καὶ ἀνδρικοῦ καὶ προτεῖναι τὰ φιλανθρω-
πότερα τῶν κακῶν ἡμῖν, ἃ καὶ δυνησόμεθα ἐνεγκεῖν,
ἄρτι πειρώμενοι μεταβολῆς. ὡς οὐκ ἐφ' ἡμῖν ἔτι ἐστίν,
ἀλλ' ἐπὶ σοὶ τὴν πόλιν ἢ παραλαβεῖν, εἰ τὰ μέτρια κελεύοις,
ἢ μαχομένην ὑπεριδεῖν ἀπολέσθαι." ὁ μὲν Αὔαρος ὧδε 414
εἶπεν, ὁ δὲ Σκιπίων (ᾔσθετο γὰρ παρὰ τῶν αἰχμαλώτων
τὰ ἔνδον) ἔφη δεῖν αὐτοὺς ἐγχειρίσαι τὰ κατὰ σφᾶς
καὶ σὺν ὅπλοις παραδοῦναι τὴν πόλιν. ὧν ἀπαγγελθέντων 415
οἱ Νομαντῖνοι, χαλεποὶ καὶ τέως ὄντες ὀργὴν ὑπ' ἐλευθε-
ρίας ἀκράτου καὶ ἀηθείας ἐπιταγμάτων, τότε καὶ μᾶλλον

---

5 *ἐξῄτει* ci. Herw. p. 61, sed App. verba simplicia amat, cf. Schenkl p. 178   12—p. 136, 2 *ἀπέκτειναν* hab. Exc. de leg. gent. 21, p. 532   21 *ἐμψύχου* Exc.   26 *ᾔσθητο* ci. Mend., sed cf. Schenkl p. 178   30 *ἀηθίας* Exc. praeter N

133 a.C. ὑπὸ τῶν συμφορῶν ἠγριωμένοι τε καὶ ἀλλόκοτοι γεγονότες,
τὸν Αὔαρον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ πέντε πρέσβεις ἀπέκτειναν
ὡς κακῶν ἀγγέλους καὶ τὸ σφέτερον ἀσφαλὲς ἴσως
416 διῳκημένους παρὰ τῷ Σκιπίωνι. μετὰ δ' οὐ πολὺ πάντων 96
αὐτοὺς τῶν ἐδεστῶν ἐπιλιπόντων, οὐ καρπὸν ἔχοντες, οὐ
πρόβατον, οὐ πόαν, πρῶτα μέν, ὥσπερ τινὲς ἐν πολέμων
ἀνάγκαις, δέρματα ἕψοντες ἐλιχμῶντο, ἐπιλιπόντων δ'
αὐτοὺς καὶ τῶν δερμάτων ἐσαρκοφάγουν ἕψοντες τὰ
ἀνθρώπεια, πρῶτα μὲν τὰ τῶν ἀποθνησκόντων κοπτό-
μενα ἐν μαγειρείοις, ἐπὶ δ' ἐκείνοις τῶν νοσούντων
κατεφρόνουν, καὶ τοὺς ἀσθενεστέρους ἐβιάζοντο οἱ
417 δυνατώτεροι. κακῶν τε οὐδὲν αὐτοῖς ἀπῆν, ἠγριω-
μένοις μὲν τὰς ψυχὰς ὑπὸ τῶν τροφῶν, τεθηριωμένοις
δὲ τὰ σώματα ὑπὸ λιμοῦ καὶ λοιμοῦ καὶ κόμης καὶ
χρόνου. οὕτω δ' ἔχοντες αὐτοὺς ἐπέτρεπον τῷ Σκι-
418 πίωνι. ὁ δ' ἐκέλευεν αὐτοὺς τῆς μὲν ἡμέρας ἐκείνης
συνενεγκεῖν τὰ ὅπλα, ἔνθα συνέταξε, τῆς δ' ἐπιούσης
προσελθεῖν ἐς ἕτερον χωρίον. οἱ δ' ὑπερεβάλοντο τὴν
ἡμέραν, ὁμολογήσαντες, ὅτι πολλοὶ τῆς ἐλευθερίας ἔτι
ἔχονται καὶ ἐθέλουσιν αὐτοὺς ἐξαγαγεῖν τοῦ βίου. τὴν
419 οὖν ἡμέραν ᾔτουν ἐς τοῦ θανάτου τὴν διάθεσιν. τοσόσδε 97
ἔρως ἐλευθερίας καὶ ἀνδραγαθίας ἦν ἐν πόλει βαρβάρῳ
τε καὶ σμικρᾷ. ἐς γὰρ ὀκτακισχιλίους ἐπ' εἰρήνης γενό-
μενοι οἷα μὲν καὶ ὅσα Ῥωμαίους ἔδρασαν, οἵας δὲ συνθήκας
αὐτοῖς ἔθεντο ἐπὶ ἴσῃ καὶ ὁμοίᾳ, οὐδέσι ταῦτα συνθέσθαι
Ῥωμαίων ὑποστάντων, οἷον δὲ ὄντα τὸν τελευταῖον
στρατηγόν, ἓξ μυριάσιν αὐτοὺς περικαθήμενον, προυκα-
420 λέσαντο πολλάκις ἐς μάχην. ὁ δὲ ἦν ἄρα στρατηγικώτερος

---

7 ἐλιχμῶντο] cf. Mithr. § 147, Emph. IV § 486 ἐπιλειπόντων, sed ε eras., V 10 μαγερίοις V 11 aliquid videtur turbatum; fort. καταφρονοῦντες scribendum (Vk.) 14 λιμοῦ] λ[illegible]ιμοῦ, o eras., V 15 χρόνου] ῥύπου ci. Nipperdey, χνοῦ Radermacher, Rhein. Mus. 55 (1900) p. 149 sq., sed cf. § 75, Emph. I § 182 (Bitsch. p. 442) 25 τοιαῦτα ci. Nauck, probabiliter 28 τι, quod vulgo ante στρατ., om. Mend. cum V

133 a. C.

αὐτῶν, ἐς χεῖρας οὐκ ἰὼν θηρίοις, ἀλλὰ τῷ λιμῷ σφᾶς
κατεργαζόμενος, ἀμάχῳ κακῷ, ᾧ δὴ καὶ μόνῳ ληφθῆναί
τε δυνατὸν ἦν ἄρα Νομαντίνους καὶ ἐλήφθησαν μόνῳ.
ἐμοὶ μὲν δὴ ταῦτα περὶ Νομαντίνων εἰπεῖν ἐπῆλθεν, 421
ἐς τὴν ὀλιγότητα αὐτῶν καὶ φερεπονίαν ἀφορῶντι καὶ
ἔργα πολλὰ καὶ χρόνον, ὅσον διεκαρτέρησαν· οἱ δὲ πρῶτα 422
μὲν αὐτούς, οἱ βουλόμενοι, διεχρῶντο, ἕτερος ἑτέρως·
οἱ λοιποὶ δ' ἐξῄεσαν τρίτης ἡμέρας ἐς τὸ δεδομένον
χωρίον, δυσόρατοί τε καὶ ἀλλόκοτοι πάμπαν ὀφθῆναι,
οἷς τὰ μὲν σώματα ἦν ἀκάθαρτα καὶ τριχῶν καὶ ὀνύχων
καὶ ῥύπου μεστά, ὀδώδεσαν δὲ χαλεπώτατον, καὶ ἐσθὴς
αὐτοῖς ἐπέκειτο πιναρὰ καὶ ἥδε καὶ οὐχ ἧσσον δυσώδης.
ἐφαίνοντο δὲ τοῖς πολεμίοις ἐλεεινοὶ μὲν ἀπὸ τῶνδε, 423
φοβεροὶ δ' ἀπὸ τῶν βλεμμάτων· ἔτι γὰρ αὐτοὺς ἐνεώρων
ἔκ τε ὀργῆς καὶ λύπης καὶ πόνου καὶ συνειδότος ἀλληλοφαγίας.

98 ἐπιλεξάμενος δ' αὐτῶν πεντήκοντα ὁ Σκιπίων ἐς 424
θρίαμβον, τοὺς λοιποὺς ἀπέδοτο καὶ τὴν πόλιν κατέσκαψεν, δύο μὲν τάσδε πόλεις δυσμαχωτάτας ἑλὼν
στρατηγὸς ὅδε Ῥωμαίων, Καρχηδόνα μὲν αὐτῶν Ῥω- 425
μαίων ψηφισαμένων διὰ μέγεθος πόλεώς τε καὶ ἀρχῆς
καὶ εὐκαιρίαν γῆς καὶ θαλάσσης, Νομαντίαν δὲ σμικράν τε καὶ ὀλιγάνθρωπον, οὔπω τι Ῥωμαίων περὶ
αὐτῆς ἐγνωκότων, αὐτός, εἴτε συμφέρειν Ῥωμαίοις 426
ἡγούμενος, εἴτε ἄκρος ὢν ὀργὴν καὶ φιλόνεικος ἐς τὰ
λαμβανόμενα, εἴθ', ὡς ἔνιοι νομίζουσι, τὴν δόξαν ἡγούμενος διώνυμον ἐπὶ τοῖς μεγάλοις γίγνεσθαι κακοῖς.
καλοῦσι γοῦν αὐτὸν οἱ Ῥωμαῖοι μέχρι νῦν, ἀπὸ τῶν

---

5 ἀφορῶν τε V, corr. Steph. 9 δύσοσμοί τε ci. Mend. πάνπαν V 11 καὶ δρύπων ante καὶ ῥύπου eras. in V 12 πιναρὰ] in mg. a m. 2 hab. V ἀτελής / πενιχρά, voluit εὐτελής 14 αὐτοῖς ⟨δριμὺ⟩ ἐνεώρων Stephanum ex parte secutus ci. Schw. (cf. Emph. I § 110), ὑφεώρων Mend. 19 ἀνελὼν vel καθελὼν ci. Mend.

133 a. C. συμφορῶν, ἃς ἐπέθηκεν ταῖς πόλεσιν, Ἀφρικανόν τε
427 καὶ Νομαντῖνον. τότε δὲ τὴν γῆν τὴν Νομαντίνων τοῖς
ἐγγὺς οἰκοῦσι διελὼν καὶ ταῖς ἄλλαις πόλεσι χρηματίσας,
καί, εἴ τι ἦν ὕποπτον, ἐπιπλήξας τε καὶ ζημιώσας χρήμα-
σιν ἀπέπλευσεν ἐπ' οἴκου.
428 Ῥωμαῖοι δέ, ὡς ἔθος, ἐς τὰ προσειλημμένα τῆς Ἰβηρίας 99
ἔπεμψαν ἀπὸ τῆς βουλῆς ἄνδρας δέκα τοὺς καταστησομένους
αὐτὰ εἰς εἰρήνην, ὅσα Σκιπίων τε ἔλαβε καὶ Βροῦτος πρὸ
429 τοῦ Σκιπίωνος ὑπηγάγετο ἢ ἐχειρώσατο. χρόνῳ δ'
112 a. C. ὕστερον ἀποστάσεων ἄλλων ἐν Ἰβηρίᾳ γενομένων
430 Καλπούρνιος Πείσων στρατηγὸς ᾑρέθη. καὶ αὐτὸν διεδέ-
111 a. C. 102–101 ξατο μὲν Σέρουιος Γάλβας, Κίμβρων δ' ἐπιστρατευόντων
a. C. τῇ Ἰταλίᾳ καὶ Σικελίας πολεμουμένης τὸν δεύτερον
103–99 a. C. δουλικὸν πόλεμον στρατιὰν μὲν ἐς Ἰβηρίαν οὐκ ἔπεμπον
ὑπ' ἀσχολίας, πρέσβεις δ' ἀπέστελλον, οἳ τὸν πόλεμον
431 ἔμελλον, ὅπῃ δύναιντο, καταθήσεσθαι. Κίμβρων δ'
101 a. C. 98–93 ἐξελαθέντων Τίτος Δείδιος ἐπελθὼν Ἀρουακῶν μὲν
a. C. ἔκτεινεν ἐς δισμυρίους, Τερμησὸν δέ, μεγάλην πόλιν αἰεὶ
δυσπειθῆ Ῥωμαίοις γενομένην, ἐξ ἐρυμνοῦ κατήγαγεν ἐς
432 τὸ πεδίον καὶ ἐκέλευσεν οἰκεῖν ἀτειχίστους. Κολένδαν δὲ
προσκαθίσας ἐνάτῳ μηνὶ παρέλαβεν ἐγχειρίσασαν ἑαυ-
τὴν καὶ τοὺς Κολενδέας ἅπαντας μετὰ παίδων καὶ
433 γυναικῶν ἀπέδοτο. πόλιν δ' ἑτέραν τῆς Κολένδης πλη- 100
σίον ᾤκουν μιγάδες Κελτιβήρων, οὓς Μᾶρκος Μάριος
c. 102 a. C. συμμαχήσαντας αὐτῷ κατὰ Λυσιτανῶν, τῆς βουλῆς
ἐπιτρεπούσης, ᾠκίκει πρὸ πέντε ἐνιαυτῶν. ἐλῄστευον
434 δ' ἐξ ἀπορίας οὗτοι· καὶ κρίνας αὐτοὺς ὁ Δείδιος ἀνελεῖν,
συνθεμένων αὐτῷ τῶν δέκα πρέσβεων ἔτι παρόντων,

1 τοῖν πολέοιν ci. Mend. 16 καταστήσεσθαι ci. Mend., sed cf. Bitsch. p. 442 17 ἐξελασθέντων V Ἀρουακῶν Schw., Arvacceorum Sec., οὐαρκαίων, κ a m. 2 supra ρ, V 18 Τερμη-

11 L. Calpurnius Piso Frugi, cf. Münzer, RE 3 p. 1395 n. 97
12 Ser. Sulpicius Galba, cf. Münzer, RE, 2. Reihe, 4 p. 767 n. 59
17 T. Didius, cf. Münzer, RE 5 p. 407 n. 5 24 M. Marius, cf. Münzer, RE 14 p. 1818 n. 22

98–93 a.C.
ἔφη τοῖς ἐπιφανέσιν αὐτῶν ἐθέλειν τὴν Κολενδέων
χώραν αὐτοῖς προσορίσαι πενομένοις. ἀσπαζομένους δὲ 435
ὁρῶν ἐκέλευεν, τῷ δήμῳ ταῦτα μετενεγκόντας, ἥκειν μετὰ
γυναικῶν καὶ παίδων τὴν χώραν μεριουμένους. ἐπεὶ δ'
ἀφίκοντο, προσέταξε τοὺς στρατιώτας ἐκ τοῦ χάρακος
ἐξελθεῖν καὶ τοὺς ἐνεδρευομένους εἴσω παρελθεῖν ὡς
ἀπογραψόμενος αὐτῶν ἔνδον τὸ πλῆθος, ἐν μέρει μὲν ἀνδρῶν,
ἐν μέρει δὲ παίδων καὶ γυναικῶν, ἵν' ἐπιγνοίη, πόσην
χώραν αὐτοῖς δέοι διελεῖν. ὡς δὲ παρῆλθον ἐς τὴν τάφρον 436
καὶ τὸ χαράκωμα, περιστήσας αὐτοῖς τὸν στρατὸν ὁ Δείδιος
ἔκτεινε πάντας. καὶ ἐπὶ τοῖσδε Δείδιος μὲν καὶ ἐθριάμ- 93 a.C.
βευσεν, πάλιν δὲ τῶν Κελτιβήρων ἀποστάντων Φλάκκος mense Iunio
ἐπιπεμφθεὶς ἔκτεινε δισμυρίους. ἐν δὲ Βελγήδῃ πόλει 437
ὁ μὲν δῆμος ἐς ἀπόστασιν ὁρμῶν τὴν βουλὴν ὀκνοῦ-
σαν ἐνέπρησεν αὐτῷ βουλευτηρίῳ, ὁ δὲ Φλάκκος ἐπ-
ελθὼν ἔκτεινε τοὺς αἰτίους.

101 τοσάδε μὲν εὗρον ἄξια λόγου Ῥωμαίοις ἐς τότε πρὸς 438
Ἴβηρας αὐτοὺς γενόμενα· χρόνῳ δ' ὕστερον στασιαζόντων
ἐν Ῥώμῃ Σύλλα τε καὶ Κίννα καὶ ἐς ἐμφυλίους πολέμους
καὶ στρατόπεδα κατὰ τῆς πατρίδος διῃρημένων Κόιντος 80–72 a.C.
Σερτώριος, ἐκ τῆς Κίννα στάσεως αἱρεθεὶς τῆς Ἰβηρίας
ἄρχειν, Ἰβηρίαν τε αὐτὴν ἐπανέστησε Ῥωμαίοις καὶ πολὺν 439
στρατὸν ἀγείρας καὶ βουλὴν τῶν ἰδίων φίλων ἐς μίμημα
τῆς συγκλήτου καταλέξας ἤλαυνεν ἐς Ῥώμην ἐπὶ τόλμης
καὶ φρονήματος λαμπροῦ, καὶ τἆλλα ὢν ἐς θρασύτητα
περιώνυμος, ὥστε τὴν βουλὴν δείσασαν ἑλέσθαι τοὺς 440
παρὰ σφίσιν ἐπὶ μεγίστης τότε δόξης στρατηγούς,

σὸν] alibi Τερμεντία, v. ad p. 119, 10 7 ἐν μέρει μὲν ἀνδρῶν ab alia m. in mg. additum V 8 ἵν ab alia m., ut videtur, insertum V 9 διελεῖν Reiske et Schw., διελθεῖν V 15 βουλευτηρίῳ, τηρίῳ in mg. ab alia m., ut videtur, additum, V

---

12 πάλιν — ἀποστάντων] compluribus annis post Didium C. Valerius Flaccus, cf. Münzer, de gente Valeria (Diss. Berol. 1891) p. 42 n. 26 adn. 7 13 Βελγήδῃ] de nominis formis v. Hübner, RE 3 p. 207

79–72 a.C. Καικίλιόν τε Μέτελλον μετὰ πολλοῦ στρατοῦ καὶ Γναῖον
76–72 a.C. Πομπήιον ἐπ' ἐκείνῳ μεθ' ἑτέρου στρατοῦ, ἵνα τὸν πόλε-
μον, ὅπῃ δύναιντο, ἐξωθοῖεν ἐκ τῆς Ἰταλίας ἐν διχο-
441 στασίᾳ τότε μάλιστα οὔσης. ἀλλὰ Σερτώριον μὲν τῶν
72 a.C. στασιωτῶν τις αὐτοῦ Περπέρνας ἀνελὼν ἑαυτὸν ἐπὶ
Σερτωρίῳ στρατηγὸν ἀπέφηνε τῆς ἀποστάσεως, Περ-
πέρναν δ' ἔκτεινε μάχῃ Πομπήιος, καὶ ὁ πόλεμος ὅδε,
θορυβήσας δὴ τῷ φόβῳ μάλιστα Ῥωμαίους, διελύθη·
τὸ δ' ἀκριβὲς αὐτοῦ δηλώσει τὰ περὶ Σύλλαν ἐμφύλια.
442 μετὰ δὲ τὸν Σύλλα θάνατον Γάιος Καῖσαρ αἱρε- 102
61 a.C. θεὶς Ἰβηρίας στρατηγεῖν, ὥστε καὶ πολεμεῖν, οἷς δεήσειεν, 11
ὅσα τῶν Ἰβήρων ἐσαλεύετο ἢ Ῥωμαίοις ἔτι ἔλειπεν,
443 πολέμῳ συνηνάγκασεν πάντα ὑπακούειν. καί τινα αὖθις
26. 25 a.C. ἀφιστάμενα Ἰούλιος Καῖσαρ, ὁ τοῦ Γαΐου παῖς, ὁ Σεβα-
444 στὸς ἐπίκλην, ἐχειρώσατο. καὶ ἐξ ἐκείνου μοι δοκοῦσι
Ῥωμαῖοι τὴν Ἰβηρίαν, ἣν δὴ νῦν Ἰσπανίαν καλοῦσιν,
ἐς τρία διαιρεῖν καὶ στρατηγοὺς ἐπιπέμπειν, ἐτησίους
μὲν ἐς τὰ δύο ἡ βουλή, τὸν δὲ τρίτον βασιλεύς, ἐφ' ὅσον
δοκιμάσειεν.

---

5 alibi Περπέννας, v. Boiss. ad Cass. D. 41, 14, 5   6 ἀπέφηνε τῆς in mg. ab alia m., ut videtur, additum V, τῆς ἀποστάσεως ἀπέφηνε vulgo ante Mend.   7 ὧδε ci. Steph., bene, nisi οὕτως ante διελύθη inserere malis   12 ἔλειπεν edid. Steph., ἔλιπεν V   14 Ἰούλιος reposuit Mend. ex V[1], in mg. ὀκτάουιος V a m. rec., vulgo ante Mend., sed cf. Lib. § 647   18 ἡ βουλὴ et βασιλεὺς verba sedem commutare voluit Rualdus, Observ. XXX ad Plut. vitas (v. Strab. 3, 4, 20), quod displicet vel ob verba ἐφ' ὅσον δοκιμάσειεν (Schw.); ceterum ἡ βουλὴ—δοκιμάσειεν a m. rec. in V addita

---

1 A. Caecilius Metellus Pius, cf. Münzer, RE 3 p. 1221 n. 98
5 M. Perperna Vento (vel Veiento), cf. Münzer, RE 19 p. 897 n. 6
15 ἐξ ἐκείνου] cf. Marquardt, R. Staatsverw. 1[2] p. 252 sq., Gardthausen, Augustus 1, 2 p. 691 sq.

ΑΝΝΙΒΑΙΚΗ

1 *Ὅσα δὲ Ἀννίβας ὁ Καρχηδόνιος ἐξ Ἰβηρίας ἐς Ἰταλίαν* 1
ἐσβαλὼν ἑκκαίδεκα ἔτεσιν, οἷς ἐπέμεινε πολεμῶν, ἔδρασέν
τε καὶ ἔπαθεν ὑπὸ Ῥωμαίων, ἕως αὐτὸν Καρχηδόνιοί τε
κινδυνεύοντες περὶ τῇ πόλει ἐπὶ τὰ σφέτερα μετεπέμψαντο
καὶ Ῥωμαῖοι τῆς Ἰταλίας ἐξήλασαν, ἥδε ἡ γραφὴ δηλοῖ.
ἥ τις δὲ τῷ Ἀννίβᾳ γέγονε τῆς ἐσβολῆς αἰτία τε ἀληθὴς 2
καὶ πρόφασις ἐς τὸ φανερόν, ἀκριβέστατα μὲν ἐν τῇ
Ἰβηρικῇ συγγραφῇ δεδήλωται, συγγράψω δὲ καὶ νῦν ὅσον
εἰς ἀνάμνησιν.

2 *Ἀ μίλχαρ, ᾧ Βάρκας ἐπίκλησις ἦν, Ἀννίβου τοῦδε πατήρ,* 3
ἐστρατήγει Καρχηδονίων ἐν Σικελίᾳ, ὅτε Ῥωμαῖοι καὶ 247–241 a.C.
Καρχηδόνιοι περὶ αὐτῆς ἀλλήλοις ἐπολέμουν. δόξας δὲ
πρᾶξαι κακῶς ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ἐδιώκετο καὶ δεδιὼς
ἔπραξεν ἐς τοὺς Νομάδας αἱρεθῆναι στρατηγὸς πρὸ τῶν 238/7 a.C.
εὐθυνῶν. γενόμενος δὲ χρήσιμος ἐν τῷδε καὶ τὴν στρατιὰν 4
θεραπεύσας ἁρπαγαῖς καὶ δωρεαῖς ἤγαγεν ἄνευ τοῦ
κοινοῦ Καρχηδονίων ἐπὶ Γάδειρα καὶ ἐπέρασε τὸν πορθ- 237 a.C.
μὸν ἐς Ἰβηρίαν, ὅθεν λάφυρα πολλὰ διέπεμπεν ἐς Καρχηδόνα,
θεραπεύων τὸ πλῆθος, εἰ δύναιτο μὴ χαλεπαίνειν αὐτῷ
τῆς στρατηγίας τῆς ἐν Σικελίᾳ. χώραν δ' αὐτοῦ κατα- 5
κτωμένου πολλὴν κλέος τε μέγα ἦν καὶ Καρχηδονίοις ἐπι-
θυμία πάσης Ἰβηρίας ὡς εὐμαροῦς ἔργου. Ζακανθαῖοι δὲ 6

---

1 *Ἀππιανὸς ἕκτῳ· ἐφήδοντό μοι τῆς ὕβρεως* Anecd. Bekk. p. 146, 9; in libri numero, ut videtur, erratum inscriptio in V 141 haec est: *ἀππιανοῦ ῥωμαϊκῶν ἀννιβαϊκή* 5 *μετεπέμψατο* V 8 sq. *τῆι βηρικῆι συγγραφῆι* (sic) V 23 *ἔργου ⟨ἐνεγένετο⟩* ci. Mend., lacunam iam statuerat Schw., sed subaudi *ἦν* ex l. 22 et cave hiatum

---

7 sq. *αἰτία-πρόφασις*] cf. Thuc. 1, 23, 6 (Strebel, Wertung u. Wirkung des Thukydideischen Geschichtswerkes in der griechisch-römischen Literatur, Diss. München 1935, p. 83). Ad rem v. quae allata sunt ad Iber. § 25

καὶ ὅσοι ἄλλοι Ἕλληνες ἐν Ἰβηρίᾳ, καταφεύγουσιν ἐπὶ
226 a.C. Ῥωμαίους, καὶ γίγνεται Καρχηδονίοις ὅρος Ἰβηρίας, μὴ
διαβαίνειν τὸν Ἴβηρα ποταμόν· καὶ τόδε ταῖς Ῥωμαίων
7 καὶ Καρχηδονίων σπονδαῖς ἐνεγράφη. ἐπὶ δὲ τούτῳ
Βάρκας μέν, τὴν ὑπὸ Καρχηδονίοις Ἰβηρίαν καθιστάμενος,
229 a.C. ἔν τινι μάχῃ πεσὼν ἀποθνήσκει, καὶ στρατηγὸς Ἀσρούβας
8 ἐπ' αὐτῷ γίγνεται, ὃς ἐκήδευε τῷ Βάρκᾳ. καὶ τόνδε μὲν
221 a.C. κτείνει θεράπων ἐν κυνηγεσίοις, οὗ τὸν δεσπότην ἀνῃρή-
κει· τρίτος δ' ἐπὶ τοῖσδε στρατηγὸς Ἰβήρων ὑπὸ τῆς 3
στρατιᾶς ἀποδείκνυται, φιλοπόλεμος καὶ συνετὸς εἶναι
δοκῶν, Ἀννίβας ὅδε, Βάρκα μὲν υἱὸς ὤν, Ἀσρούβου δὲ
τῆς γυναικὸς ἀδελφός, νέος δὲ κομιδῇ καὶ ὡς μειράκιον
ἔτι τῷ πατρὶ καὶ τῷ κηδεστῇ συνών. καὶ ὁ δῆμος ὁ Καρχη-
9 δονίων αὐτῷ τὴν στρατηγίαν ἐπεψήφισεν. οὕτω μὲν
Ἀννίβας, περὶ οὗ τάδε συγγράφω, γίγνεται στρατηγὸς
Καρχηδονίων ἐπὶ Ἴβηρσι· τῶν δ' ἐχθρῶν τῶν Βάρκα
τε καὶ Ἀσρούβου τοὺς φίλους τοὺς ἐκείνων διωκόν-
των καὶ Ἀννίβου τοῦδε καταφρονούντων ὡς ἔτι νέου,
ἀρχὴν εἶναι τοῦθ' ὁ Ἀννίβας ἐφ' ἑαυτὸν ἡγούμενος
καὶ νομίζων οἱ τὸ ἀσφαλὲς ἐκ τῶν τῆς πατρίδος φόβων
περιέσεσθαι, ἐς πόλεμον αὐτοὺς μέγαν ἐμβαλεῖν ἐπ-
10 ενόει. ὑπολαβὼν δ', ὥσπερ ἦν, τὸ Ῥωμαίοις ἐπιχει-
ρῆσαι χρόνιόν τε Καρχηδονίοις ἔσεσθαι καὶ μεγάλην
αὐτῷ δόξαν, εἰ καὶ τύχοι πταίσας, τό γε ἐγχείρημα
οἴσειν, λεγόμενος δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἐπὶ βωμῶν
ἔτι παῖς ὁρκωθῆναι Ῥωμαίοις ἐπιβουλεύων οὔ ποτ'
219 a.C. ἐκλείψειν, ἐπενόει παρὰ τὰς σπονδὰς τὸν Ἴβηρα δια-
βῆναι καὶ παρεσκεύαζέ τινας ἐς πρόφασιν κατηγορεῖν
11 Ζακανθαίων. γράφων τε ταῦτα συνεχῶς ἐς Καρχη-
δόνα καὶ προστιθείς, ὅτι Ῥωμαῖοι κρύφα τὴν Ἰβη-

9 στρατηγὸς ⟨κατ'⟩ Ἰβήρων ci. Steph., sed cf. Sturz ad Cass. D. t. 5 p. 34, Lib. § 339. 379. 587, Emph. I § 551, III § 203
22 ὥσπερ] ὅπερ maluit Steph.

2 sqq. ad Hasdrubalem hoc foedus referendum, cf. Iber. § 25 sqq.

ρίαν αὐτῶν ἀφιστᾶσιν, ἔτυχε παρὰ Καρχηδονίων πράσ- 219 a.C.
σειν, ὅ τι δοκιμάσειεν. ὁ μὲν δὴ τὸν Ἴβηρα διαβὰς 12
τὴν Ζακανθαίων πόλιν ἡβηδὸν διέφθειρε, Ῥωμαίοις δὲ καὶ Καρχηδονίοις ἐπὶ τῷδε ἐλέλυντο αἱ σπονδαὶ αἱ γενόμεναι αὐτοῖς μετὰ τὸν πόλεμον τὸν ἐν Σικελίᾳ.
4 *Ἀννίβας δὲ ὅσα μὲν αὐτὸς καὶ οἱ μετ᾽ αὐτὸν ἄλλοι* 13
Καρχηδονίων τε καὶ Ῥωμαίων στρατηγοὶ περὶ Ἰβηρίαν ἔπραξαν, ἡ Ἰβηρικὴ γραφὴ δηλοῖ· ἐπιλεξάμενος δὲ Κελτιβήρων τε καὶ Λιβύων καὶ ἑτέρων ἐθνῶν ὅτι πλείστους καὶ τὰ ἐν Ἰβηρίᾳ παραδοὺς Ἀσρούβᾳ τῷ ἀδελφῷ τὰ Πυρηναῖα ὄρη διέβαινεν ἐς τὴν Κελτικὴν τὴν νῦν λεγο- 218 a.C.
μένην Γαλατίαν, ἄγων πεζοὺς ἐνακισμυρίους καὶ ἱππέας ἐς δισχιλίους ἐπὶ μυρίοις καὶ ἐλέφαντας ἑπτὰ καὶ τριά-
κοντα. Γαλατῶν δὲ τοὺς μὲν ὠνούμενος, τοὺς δὲ πείθων, 14
τοὺς δὲ καὶ βιαζόμενος διώδευε τὴν χώραν. ἐλθὼν δ᾽ 15
ἐπὶ τὰ Ἄλπεια ὄρη καὶ μηδεμίαν μήτε δίοδον μήτε ἄνοδον εὑρὼν (ἀπόκρημνα γάρ ἐστιν ἰσχυρῶς) ἐπέβαινε κἀκείνοις ὑπὸ τόλμης, κακοπαθῶν χιόνος τε πολλῆς οὔσης καὶ κρύους, τὴν μὲν ὕλην τέμνων τε καὶ κατακαίων, τὴν δὲ τέφραν σβεννὺς ὕδατι καὶ ὄξει καὶ τὴν πέτραν ἐκ □
τοῦδε ψαφαρὰν γιγνομένην σφύραις σιδηραῖς θραύων καὶ ⟨ὁδὸν⟩ ὁδοποιῶν, ἣ καὶ νῦν ἐστιν ἐπὶ τῶν ὀρῶν ἐντρι-
βὴς καὶ καλεῖται δίοδος Ἀννίβου. τῶν δὲ τροφῶν αὐτὸν 16
ἐπιλειπουσῶν ἠπείγετο μέν, ἔτι λανθάνων, ὅτι καὶ πάρεστιν ἐς τὴν Ἰταλίαν, ἕκτῳ δὲ μόλις ἀπὸ τῆς ἐξ Ἰβήρων ἀναστάσεως μηνί, πλείστους ἀποβαλών, ἐς
5 *τὸ πεδίον ἐκ τῶν ὀρῶν κατέβαινεν καὶ μικρὸν ἀναπαύ-*

10—22 *ὁδοποιῶν* hab. Suid. v. *ψαφαρόν*, sed quaedam immutata et omissa   11 sq. *λεγομένην* om. Suid.   22 ⟨*ὁδὸν*⟩ *ὁδοποιῶν* ci. Mend. (cf. Xen. Anab. 4, 8, 8; 5, 1, 13), *ὁδοποιῶν* V et Suid., *ὁδὸν ποιῶν* Musgr., *ὁδοποιῶν* ⟨*δίοδον*⟩ Schw. (cf. Emph. IV § 432)   *ὀρῶν* Musgr., *ὁδῶν* V

---

2 sq. idem error, qui Iber. § 25   23 *δίοδος Ἀννίβου*] neque Polybio neque Livio nomen notum

218 a.C.
17 σας προσέβαλλε Ταυρασίᾳ, πόλει Κελτικῇ. κατὰ κρά-
τος δ' αὐτὴν ἐξελὼν τοὺς μὲν αἰχμαλώτους ἔσφαξεν ἐς
κατάπληξιν τῆς ἄλλης Κελτικῆς, ἐπὶ δὲ ποταμὸν Ἠριδανόν,
τὸν νῦν Πάδον λεγόμενον, ἐλθών, ἔνθα Ῥωμαῖοι Κελτοῖς
τοῖς καλουμένοις Βοιοῖς ἐπολέμουν, ἐστρατοπέδευσεν.

ὁ δ' ὕπατος ὁ Ῥωμαίων Πούπλιος Κορνήλιος Σκι-
18 πίων, Καρχηδονίοις ἐν Ἰβηρίᾳ πολεμῶν, ἐπεὶ τῆς εἰσ-
βολῆς Ἀννίβου τῆς ἐς τὴν Ἰταλίαν ἐπύθετο, τὸν ἀδελ-
φὸν καὶ ὧδε Γναῖον Κορνήλιον Σκιπίωνα ἐπὶ τοῖς ἐν
Ἰβηρίᾳ πράγμασι καταλιπὼν διέπλευσεν ἐς Τυρρηνίαν,
ὅθεν ὁδεύων τε καὶ συμμάχους, ὅσους δύναιτο, ἀγείρων
ἔφθασεν ἐπὶ τὸν Πάδον Ἀννίβαν. καὶ Μάλλιον μὲν
19 καὶ Ἀτίλιον, οἳ τοῖς Βοιοῖς ἐπολέμουν, ἐς Ῥώμην ἔπεμψεν,
ὡς οὐ δέον αὐτοὺς ἔτι στρατηγεῖν ὑπάτου παρόντος,
αὐτὸς δὲ τὸν στρατὸν παραλαβὼν ἐς μάχην ἐξέτασσεν
πρὸς Ἀννίβαν. καὶ γενομένης ἀκροβολίας τε καὶ ἱππο-
20 μαχίας οἱ Ῥωμαῖοι, κυκλωθέντες ὑπὸ τῶν Λιβύων, ἔφευγον
ἐς τὸ στρατόπεδον καὶ νυκτὸς ἐπιγενομένης ἐς Πλακεν-
τίαν ἀνεχώρουν, ἀσφαλῶς τετειχισμένην, τὸν Πάδον ἐπὶ
γεφυρῶν περάσαντές τε καὶ λύσαντες τὰς γεφύρας. τὸν
21 μὲν οὖν ποταμὸν καὶ ὁ Ἀννίβας ζεύξας ἐπέρα, τὸ δ'
ἔργον εὐθὺς τόδε, πρῶτον ἢ δεύτερον ἐπὶ τῇ τῶν Ἀλπείων 6
ὀρῶν διαβάσει, παρὰ τοῖς ἐπέκεινα Κελτῶν ἐξῆρε τὸν
Ἀννίβαν ὡς ἄμαχον στρατηγὸν καὶ τύχῃ λαμπρᾷ χρώμε-
νον. ὁ δ', ὡς ἐν βαρβάροις τε καὶ τεθηπόσιν αὐτὸν καὶ δι'
22 ἄμφω δυναμένοις ἀπατᾶσθαι, τὴν ἐσθῆτα καὶ τὴν κόμην
ἐνήλλασσε συνεχῶς ἐσκευασμέναις ἐπινοίαις· καὶ αὐτὸν

1 *προσέβαλε* Mend., sed cf. Zippel p. 757 12 *Μάλλιον* Steph., *μάνλιον* h. l. V 23 *Κελτοῖς* auctore Schw. Bk. et Mend., sed intellege *παρὰ τούτοις τῶν Κελτῶν, οἳ ἐπέκεινα τῶν Ἄλπεων* — hoc respectu Hannibalis e Gallia venientis — *οἰκοῦσιν* 27 in *ἐσκευασμέναις ἐπινοίαις* haesit Schw., *ἐσκευασμένος ⟨νέαις⟩ ἐπ.* 'G. Hermann apud Nipperdeium' (Mend.)

12 L. Manlius Vulso, cf. Münzer, RE 14 p. 1222 n. 92 18 C. Atilius Serranus, cf. Klebs, RE 2 p. 2097 n. 62

οἱ Κελτοὶ περιιόντα τὰ ἔθνη πρεσβύτην ὁρῶντες, εἶτα 218 a. C.
νέον, εἶτα μεσαιπόλιον καὶ συνεχῶς ἕτερον ἐξ ἑτέρου,
θαυμάζοντες ἐδόκουν θειοτέρας φύσεως λαχεῖν.
Σεμπρώνιος δ', ὁ ἕτερος ὕπατος, ἐν Σικελίᾳ τότε 23
ὢν καὶ πυθόμενος, διέπλευσε πρὸς τὸν Σκιπίωνα καὶ
τεσσαράκοντα σταδίους αὐτοῦ διασχὼν ἐστρατοπέδευ-
σε· καὶ τῆς ἐπιούσης ἔμελλον ἅπαντες ἐς μάχην ἥξειν.
ποταμὸς δ' ἦν ἐν μέσῳ Τρεβίας, ὃν Ῥωμαῖοι πρὸ ἕω, 24
χειμερίου τε [τῆς] τροπῆς οὔσης καὶ ὑετοῦ καὶ κρύους,
ἐπέρων βρεχόμενοι μέχρι τῶν μαστῶν. Ἀννίβας δὲ καὶ
ἐς δευτέραν ὥραν ἀνέπαυσε τὴν στρατιὰν καὶ τότε ἐξῆγε.
7 παράταξις δ' ἦν ἑκατέρων ... τὰ κέρατα κατεῖχον, ἀμφὶ 25
τὴν φάλαγγα τῶν πεζῶν. Ἀννίβας δὲ τοῖς μὲν ἱππεῦσιν
ἀντέταξε τοὺς ἐλέφαντας, τῇ δὲ φάλαγγι τοὺς πεζούς·
τοὺς δ' ἱππέας ἐκέλευσεν ὀπίσω τῶν ἐλεφάντων ἀτρεμεῖν,
ἕως αὐτός τι σημήνῃ. γενομένων δ' ἐν χερσὶ πάντων οἱ 26
μὲν Ῥωμαίων ἵπποι τοὺς ἐλέφαντας, οὐ φέροντες αὐτῶν
οὔτε τὴν ὄψιν οὔτε τὴν ὀδμήν, ἔφευγον· οἱ δὲ πεζοί,
καίπερ ὑπὸ τοῦ κρύους καὶ τοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς ἀγρυπνίας
τετρυμένοι τε καὶ μαλακοὶ ὄντες, ὅμως ὑπὸ τόλμης τοῖς
θηρίοις ἐπεπήδων καὶ ἐτίτρωσκον αὐτὰ καί τινων καὶ τὰ
νεῦρα ὑπέκοπτον καὶ τοὺς πεζοὺς ἐνέκλινον ἤδη. θεασά- 27
μενος δ' ὁ Ἀννίβας ἐσήμηνε τὴν ἵππον κυκλοῦσθαι τοὺς
πολεμίους. ἐσκεδασμένων δ' ἄρτι τῶν Ῥωμαϊκῶν ἱππέων
διὰ τὰ θηρία καὶ τῶν πεζῶν μόνων τε ὄντων καὶ κακοπα-
θούντων καὶ δεδιότων τὴν περικύκλωσιν φυγὴ πανταχό-
θεν ἦν ἐς τὰ στρατόπεδα. καὶ ἀπώλλυντο οἱ μὲν ὑπὸ τῶν 28

---

8 Τρεβίας Schw., τριβίας V, quod tenet Wannowski p. 3
9 τῆς, quod susp. Mend., del. Vk. 10 καὶ delendum? (Vk.)
12 lacunam indicavit Steph., explevit Schw. ex Pol. 3, 72, 8 sq.
ita: ἑκατέρων ⟨τοιάδε· ἱππεῖς μὲν ὑπάτου ἑκατέρου — Ῥωμαίων
mavult Vk. —⟩ τὰ κέρατα; ceterum κέρα V, corr. Steph. 20 τετρυ-
μένοι Schw., τετρυμμένοι V

---

8 sqq. de loco pugnae v. Kromayer 3, 1 p. 47 sqq.

218 a.C. ἱππέων, καταλαμβανόντων ἅτε πεζούς, οἱ δ' ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ παραφέροντος· τοῦ γὰρ ἡλίου τὴν χιόνα τήξαντος ὁ ποταμὸς ἐρρύη μέγας, καὶ οὔτε στῆναι διὰ τὸ βάθος οὔτε

29 νεῖν διὰ τὰ ὅπλα ἐδύναντο. Σκιπίων δὲ αὐτοῖς ἑπόμενος καὶ παρακαλῶν ὀλίγου μὲν ἐδέησε τρωθεὶς διαφθαρῆναι, μόλις δ' ἐς Κρεμῶνα διεσώθη φερόμενος.

30 ἐπίνειον δὲ ἦν τι βραχὺ Πλακεντίας, ᾧ προσβαλὼν ὁ Ἀννίβας ἀπώλεσε τετρακοσίους καὶ αὐτὸς ἐτρώθη. καὶ ἀπὸ τοῦδε πάντες ἐχείμαζον, Σκιπίων μὲν ἐν Κρεμῶνι καὶ Πλακεντίᾳ, Ἀννίβας δὲ περὶ Πάδον.

31 οἱ δ' ἐν ἄστει Ῥωμαῖοι, πυθόμενοι καὶ τρίτον ἤδη 8 πταίοντες περὶ Πάδον (ἥττηντο γὰρ δὴ καὶ ὑπὸ Βοιῶν πρὸ Ἀννίβου), στρατιάν τε παρ' αὐτῶν ἄλλην κατέλεγον, σὺν τοῖς οὖσι περὶ τὸν Πάδον ὡς εἶναι τρισκαίδεκα τέλη, καὶ τοῖς συμμάχοις ἑτέραν διπλασίονα ταύτης ἐπήγγελλον. ἤδη δ' αὐτοῖς τὸ τέλος εἶχε πεζοὺς

32 πεντακισχιλίους καὶ ἱππέας τριακοσίους. καὶ τούτων τοὺς μὲν ἐς Ἰβηρίαν ἔπεμπον, τοὺς δ' ἐς Σαρδόνα, κἀκείνην πολεμουμένην, τοὺς δ' ἐς Σικελίαν· τὰ πλέονα δ' ἦγον

217 a.C. ἐπὶ τὸν Ἀννίβαν οἱ μετὰ Σκιπίωνα καὶ Σεμπρώνιον αἱρεθέντες ὕπατοι, Σερουίλιός τε Γναῖος καὶ Γάιος

33 Φλαμίνιος. ὧν ὁ μὲν Σερουίλιος, ἐπὶ τὸν Πάδον ἐπειχθείς, τὴν στρατηγίαν ἐκδέχεται παρὰ τοῦ Σκιπίωνος (ὁ δὲ Σκιπίων, ἀνθύπατος αἱρεθείς, ἐς Ἰβηρίαν διέπλευσεν), Φλαμίνιος δὲ τρισμυρίοις τε πεζοῖς καὶ τρισχιλίοις ἱππεῦσι τὴν ἐντὸς Ἀπεννίνων ὀρῶν Ἰταλίαν ἐφύλασσεν,

---

11 Ῥωμαῖοι del. Nauck, at cf. Loesch, Bem. p. 10 12 πταίσαντες maluit Mend., sed cf. Schenkl p. 173, Loesch p. 519 14 ὡς εἶναι ante σὺν τοῖς οὖσι poni maluit Schw. 14 sq. τρισκαίδεκα V, τρισκαίδεκα vulgo ante Mend. 26 ἀπενίνων et p. 147, 1 ἀπενίνινα V

---

4 sq. error Appiani. Scipio ad Ticinum vulneratus est 6 Κρεμῶνα] de formis nominis cf. Nissen 2, 1 p. 199 adn. 2 14 sq. de numero legionum hic et deinceps cf. Klotz, Philol. 88 (1933) p. 53 sqq.

217 a.C.

ἣν καὶ μόνην ἄν τις εἴποι κυρίως Ἰταλίαν. τὰ γὰρ Ἀπεννῖνα 34
κατέρχεται μὲν ἐκ μέσων τῶν Ἀλπείων ἐπὶ θάλασσαν, ἔστι δ' αὐτῶν τὰ μὲν ἐπὶ δεξιὰ πάντα καθαρῶς Ἰταλία, τὰ δ' ἐπὶ θάτερα, ἐς τὸν Ἰόνιον φθάνοντα, νῦν μέν ἐστι καὶ ταῦτ' Ἰταλία [ὅτι καὶ Τυρρηνία νῦν Ἰταλία], οἰκοῦσι δ' αὐτῶν τὰ μὲν Ἕλληνες, ἀμφὶ τὴν Ἰόνιον ἀκτήν, τὰ δὲ λοιπὰ Κελτοί, ὅσοι τῇ Ῥώμῃ τὸ πρῶτον ἐπιθέμενοι τὴν
πόλιν ἐνέπρησαν. ὅτε γὰρ αὐτοὺς ἐξελαύνων Κάμιλλος 35
ἐδίωκε μέχρι τῶν Ἀπεννίνων ὀρῶν, ἐμοὶ δοκοῦσιν ὑπερβάντες αὐτά, ἀντὶ ἠθῶν τῶν ἰδίων, παρὰ τὸν Ἰόνιον οἰκῆσαι· καὶ τὸ μέρος τῆς χώρας ἔτι νῦν οὕτω καλοῦσιν, Ἰταλίαν Γαλατικήν.

9 Ῥωμαῖοι μὲν δὴ μεγάλοις στρατοῖς ἐς πολλὰ ὁμοῦ 36
διῄρηντο· Ἀννίβας δὲ τούτων αἰσθόμενος ἅμα τῷ ἦρι τοὺς ἄλλους λαθὼν ἐδῄου τὴν Τυρρηνίαν καὶ πρού-
βαινεν ἐς τὸ μέρος τὸ ἐπὶ Ῥώμης. οἱ δὲ πλησιάζοντος 37
αὐτοῦ πάνυ ἔδεισαν, οὐ παρούσης σφίσιν ἀξιομάχου δυνάμεως. ἐστράτευον δὲ ὅμως ἐκ τῶν ὑπολοίπων ὀκτακισχιλίους καὶ Κεντήνιον αὐτοῖς, τινὰ τῶν ἐπιφανῶν ἰδιωτῶν, οὐδεμιᾶς ἀρχῆς παρούσης, ἐπέστησάν τε καὶ ἐξέπεμπον ἐς Ὀμβρικοὺς ἐς τὴν Πλειστίνην λίμνην, τὰ στενὰ προληψόμενον, ᾗ συντομώτατόν ἐστιν ἐπὶ τὴν
Ῥώμην. ἐν δὲ τούτῳ καὶ Φλαμίνιος ὁ τοῖς τρισμυρίοις 38
τὴν ἐντὸς Ἰταλίαν φυλάσσων, αἰσθόμενος τῆς σπουδῆς Ἀννίβου, μετέβαινεν ὀξέως, οὐ διαναπαύων τὴν στρατιάν· δέει τε περὶ τῆς πόλεως καὶ αὐτὸς ὢν ἀπειροπόλεμός

---

5 ὅτι—Ἰταλία, quod susp. Schw., uncis seclusit Vk. An καθότι scribendum? 15 ἄλλους] πολεμίους ci. Schw., ἀντιπάλους maluit Mend., sed intellege τοὺς ἄλλους λαθών, οὐ τοὺς ἐν ἄστει 21 Περυσίνην ci. Cluverius, Italia antiqua, p. 586 sqq. (v. § 45)

---

19 Κεντήνιον] cf. praeter alios Ihne 2[2] p. 200, Jung, Wien. Stud. 18 (1896) p. 99 sqq., Kromayer 3, 1 p. 193 sqq., Kahrstedt 3 p. 413, De Sanctis 3, 2 p. 122 sqq., Klotz (v. ad § 31) p. 56
21 sq. de lacu Plestino cf. Nissen 2, 1 p. 388

217 a.C.
τε καὶ ἐς τὴν ἀρχὴν ἀπὸ δοξοκοπίας ἠρημένος ἠπείγετο
39 Ἀννίβᾳ συμπλεχῆναι. ὁ δὲ αἰσθόμενος αὐτοῦ τῆς τε ὁρμῆς 10
καὶ ἀπειρίας ὄρος μέν τι καὶ λίμνην προυβάλετο πρὸ
ἑαυτοῦ, ψιλοὺς δὲ καὶ ἱππέας ἐς φάραγγα ἀποκρύψας
40 ἐστρατοπέδευεν. καὶ αὐτὸν ὁ Φλαμίνιος κατιδὼν ἅμα ἕῳ
σμικρὸν μέν τι διέτριψε, τὸν στρατὸν ἀναπαύων ἐξ
ὁδοιπορίας καὶ χαρακοποιούμενος, μετὰ δὲ τοῦτο ἐξῆγεν
εὐθὺς ἐπὶ τὴν μάχην, αὔους ὄντας ὑπ' ἀγρυπνίας καὶ
41 κόπου. τῆς δ' ἐνέδρας ἐκφανείσης, ἐν μέσῳ ληφθεὶς
τοῦ τε ὄρους καὶ τῆς λίμνης καὶ τῶν ἐχθρῶν, αὐτός τε
42 ἀνῃρέθη καὶ σὺν αὐτῷ δισμύριοι. τοὺς δὲ λοιποὺς ἔτι
μυρίους ἔς τινα κώμην ὀχυρὰν συμφυγόντας Μαάρ-
βαλ, ὁ ὑποστράτηγος Ἀννίβου, μεγίστην καὶ ὅδε ἐπὶ
στρατηγίᾳ δόξαν ἔχων, οὐ δυνάμενος ἑλεῖν εὐχερῶς
οὐδ' ἀξιῶν ἀπεγνωκόσι μάχεσθαι, ἔπεισε τὰ ὅπλα ἀπο-
θέσθαι, συνθέμενος ἀπολύσειν, ὅπῃ θέλοιεν. ὡς δὲ ἀπ-
έθεντο, λαβὼν ἦγεν αὐτοὺς πρὸς τὸν Ἀννίβαν γυμνούς.
43 ὁ δ' οὐ φάμενος εἶναι κύριον χωρὶς αὐτοῦ ταῦτα συν-
θέσθαι τὸν Μαάρβαλ, τοὺς μὲν ἐκ τῶν συμμάχων
φιλανθρωπευσάμενος ἀπέλυσεν ἐς τὰ ἑαυτῶν, θηρεύων
τῇ φιλανθρωπίᾳ τὰς πόλεις, ὅσοι δὲ Ῥωμαίων ἦσαν,
44 εἶχε δήσας. τὴν δὲ λείαν τοῖς συστρατεύουσι Κελτοῖς
ἀποδόμενος, ἵνα καὶ τούσδε θεραπεύσειε τῷ κέρδει,
□ προύβαινεν ἐς τὸ πρόσθεν, αἰσθομένου μὲν ἤδη τῶν γιγνο-

---

1 τὴν ἀρχὴν—2 συμπλακῆναι hab. Suid. v. δοξοκοπία ἐς om. Suid., ἀρχὴν om. V δημοκοπίας Bk. et Mend., praeter rem, cf. § 74 2 συμπλεχῆναι ex V reposuit Mend., συμπλακῆναι Suid., vulgo (cf. Crönert p. 230) 6 σμικρὸν Steph., μικρὸν, 2 litt. ante μ spatio, V 8 αὔους Hercher, Philol. 7 (1852) p. 553, αὐτοὺς V, ἐκλύτους Bitsch. p. 442, αὐτοὺς μαλακοὺς vel sim. ὄντας Schw. cum Steph., alii alia ὑπ' Schw., ἀπ' V, quod fort. tenendum, cf. ἀπὸ δοξοκοπίας § 38 23 ἀποδόμενος] ἀποδοὺς vel διαδοὺς ci. Schw., probabiliter 24 sq. γενομένων ci. Mend., sed cf. Bitsch. p. 444

---

3 λίμνην sc. lacum Trasumennum; v. de loco pugnae Kromayer 3, 1 p. 148 sqq.

217 a.C.

μένων τοῦ περὶ Πάδον στρατηγοῦ Σερουιλίου καὶ τετρα-
κισμυρίοις ἐπὶ Τυρρηνίας ἐπειγομένου, Κεντηνίου δὲ ἤδη
τοῖς ὀκτακισχιλίοις τὰ στενὰ προειληφότος.

11 Ἀννίβας δέ, ἐπειδὴ τήν τε λίμνην εἶδε τὴν Πλει- 45
στίνην καὶ τὸ ὄρος τὸ ὑπὲρ αὐτὴν καὶ τὸν Κεντήνιον
ἐν μέσῳ κρατοῦντα τῆς διόδου, τοὺς ἡγεμόνας τῶν
ὁδῶν ἐξήταζεν, εἴ τις εἴη περίοδος. οὐδεμίαν δὲ φαμένων 46
εἶναι τρίβον, ἀλλὰ ἀπόκρημνα πάντα καὶ φαραγγώδη
δι' αὐτῶν ὅμως ἔπεμπε τοὺς ψιλοὺς νύκτωρ τὸ ὄρος
περιιέναι, καὶ Μαάρβαλ μετ' αὐτῶν. τεκμηράμενος
δ', ὅτε δύναιντο περιελθεῖν, προσέβαλλε τῷ Κεντηνίῳ
κατὰ μέτωπον. καὶ συνεστώτων ἑκατέρων πάνυ προ- 47
θύμως, ὁ Μαάρβαλ ἐκ κορυφῆς ἄνωθεν ὤφθη τε καὶ
ἠλάλαξεν. Ῥωμαίων δ' εὐθὺς ἦν φυγὴ καὶ φόνος κεκυκλω-
μένων, καὶ τρισχίλιοι μὲν ἔπεσον, ὀκτακόσιοι δ' ἐλήφθη-
σαν· οἱ δὲ λοιποὶ μόλις διέφυγον. πυθόμενοι δ' οἱ ἐν 48
ἄστει καὶ δείσαντες, μὴ εὐθὺς ἐπὶ τὴν πόλιν ὁ Ἀννίβας
ἔλθοι, τό τε τεῖχος ἐπλήρουν λίθων καὶ τοὺς γέροντας
ὥπλιζον, ὅπλων μὲν ἀποροῦντες, τὰ δὲ λάφυρα ἐκ τῶν
ἱερῶν καταφέροντες, ἃ ἐκ πολέμων ἄλλων κόσμος αὐτοῖς
περιέκειτο· δικτάτορά τε, ὡς ἐν κινδύνῳ, Φάβιον
εἵλοντο Μάξιμον.

12 Ἀννίβας δέ, θεοῦ παράγοντος αὐτόν, ἐπὶ τὸν Ἰόνιον 49
αὖθις ἐτράπη καὶ τὴν παράλιον ὁδεύων ἐπόρθει λείαν
τε περιήλαυνε πολλήν. Σερουίλιος δ' ὕπατος ἀντιπαριὼν 50
αὐτῷ κατῆρεν εἰς Ἀρίμινον, ἀπέχων Ἀννίβου μίαν
ἡμέραν· ἔνθα τὴν στρατιὰν συνεῖχε καὶ τοὺς ἔτι φί-
λους Κελτῶν ἀνεθάρρυνεν, ἕως ἀφικόμενος Φάβιος

---

11 ὅτι V, corr. Steph. et Musgr. προσέβαλλε reposuit Vk. ex V (cf. ad p. 144, 1), προσέβαλε Steph., vulgo 12 sq. distinxit Vk. e Mend. coniectura post προθύμως 23 παράγοντος Mend., παραγαγόντος V 28 ἀνεθάρρυνεν Musgr., ἀπεθάρρυνεν V, vulgo

---

§ 45—47 cf. libros ad § 37 adlatos 28 sqq. cf. Mommsen, R. Staatsr. 2[3] p. 155 adn. 4

217 a.C. Μάξιμος ὁ δικτάτωρ Σερουίλιον μὲν ἐς Ῥώμην ἔπεμπεν, ὡς οὔτε ὕπατον οὔτε στρατηγὸν ἔτι ὄντα δικτάτορος ᾑρημένου, αὐτὸς δὲ τῷ Ἀννίβᾳ παρακολουθῶν ἐς μὲν χεῖρας οὐκ ᾔει, πολλάκις ἐκείνου προκαλουμένου, πολιορκεῖν δ' οὐδένα εἴα, παραφυλάσσων καὶ ἐπικείμενος.
51 ὁ δὲ τῆς χώρας ἐξανηλωμένης τροφῶν ἠπόρει καὶ αὐτὴν αὖθις περιιὼν ἑκάστης ἡμέρας ἐξέτασσε, προκαλούμενος ἐς μάχην· Φάβιος δ' οὐ συνεπλέκετο, καταγινώσκοντος αὐτοῦ Μινουκίου Ῥούφου, ὃς ἵππαρχος μὲν ἦν αὐτῷ, ἔγραφε δ' ἐς Ῥώμην τοῖς φίλοις, ὡς ὀκνοίη Φάβιος ὑπὸ
52 δειλίας. διαδραμόντος δ' ἐς Ῥώμην ἐπὶ θυσίας τινὰς τοῦ Φαβίου ὁ Μινούκιος ἡγούμενος τοῦ στρατοῦ συνεπλέκη τινὰ μάχην τῷ Ἀννίβᾳ καὶ δόξας πλέον ἔχειν θρασύτερον ἐς Ῥώμην ἐπέστελλε τῇ βουλῇ, τὸν Φάβιον αἰτιώμενος οὐκ ἐθέλοντα νικῆσαι. καὶ ἡ βουλή, ἐπανεληλυθότος ἐς τὸ στρατόπεδον ἤδη τοῦ Φαβίου, ἴσον ἰσχύειν αὐτῷ τὸν
53 ἵππαρχον ἀπέφηνεν. οἳ μὲν δὴ μερισάμενοι τὴν στρατιὰν πλησίον ἀλλήλων ἐστρατοπέδευον καὶ τῆς γνώμης ἑκάτερος εἴχοντο τῆς ἑαυτοῦ, Φάβιος μὲν ἐκτρύχειν Ἀννίβαν τῷ χρόνῳ καὶ πειρᾶσθαι μηδὲν ὑπ' αὐτοῦ 13
54 παθεῖν, ὁ δὲ Μινούκιος μάχῃ διακριθῆναι. συνιόντος δ' ἐς μάχην τοῦ Μινουκίου Φάβιος, τὸ μέλλον ἔσεσθαι προορῶν, ἐν μέσῳ τὴν στρατιὰν ἀτρεμοῦσαν ἔστησε τὴν ἑαυτοῦ καὶ τοὺς τοῦ Μινουκίου τραπέντας ἀνελάμβανεν,
55 τοὺς δ' Ἀννίβου διώκοντας ἀπεκρούετο. καὶ Φάβιος μὲν ὧδε τὴν συμφορὰν ἐπεκούφισε τῷ Μινουκίῳ, οὐδὲν ἐπιμηνίσας τῆς διαβολῆς· ὁ δὲ Μινούκιος αὑτοῦ καταγνοὺς ἀπειρίαν ἀπέθετο τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ μέρος τοῦ στρατοῦ παρέδωκε τῷ Φαβίῳ, ἡγουμένῳ πρὸς ἄνδρα τεχνίτην

5 οὐδένας ci. Mend. 6 ἐξαναλωμένης Mend., const., sed cf. Crönert p. 286 9 offendit Mend., sine causa 12 συνεπλέκη] cf. ad p. 148, 2 18 ἐστρατοπέδον (sic) V, corr. Steph. 23 τὸ ⟨αὐτοῦ⟩ vel ⟨ἴδιον⟩ μέρος? (Vk.) 29 ἀπέδωκε ci. Mend., sed cave hiatum

§ 52—55 narranda erant post § 65

217 a. C
μάχης ἕνα καιρὸν εἶναι τὴν ἀνάγκην. οὗ δὴ καὶ ὁ Σεβαστὸς 56
ὕστερον πολλάκις ἐμέμνητο, οὐκ ὢν εὐχερὴς οὐδ' οὗτος
ἐς μάχας τόλμῃ μᾶλλον ἢ τέχνῃ χρῆσθαι.

Φάβιος μὲν οὖν αὖθις ὁμοίως ἐφύλασσε τὸν Ἀννί- 57
βαν καὶ τὴν χώραν πορθεῖν ἐκώλυεν, οὐ συμπλεκό-
μενος αὐτοῦ τῷ στρατῷ παντί, τοῖς δ' ἀποσκιδναμένοις
μόνοις ἐπιτιθέμενος καὶ σαφῶς εἰδὼς ἀπορήσοντα τρο-
14 φῶν αὐτίκα τὸν Ἀννίβαν. στενῆς δὲ διόδου πλησια- 58
ζούσης, ὁ μὲν Ἀννίβας αὐτὴν οὐ προείδετο, Φάβιος
δὲ προπέμψας τετρακισχιλίους κατέλαβε καὶ τοῖς λοι-
ποῖς αὐτὸς ἐπὶ θάτερα ἐστρατοπέδευεν ἐπὶ λόφου καρ-
τεροῦ. ὁ δὲ Ἀννίβας, ὡς ᾔσθετο ληφθεὶς ἐν μέσῳ Φαβίου 59
τε καὶ τῶν στενῶν φυλασσομένων, ἔδεισε μὲν ὡς οὔ
ποτε πρότερον· οὐ γὰρ εἶχε διέξοδον, ἀλλὰ πάντα ἦν
ἀπόκρημνα καὶ δύσβατα, οὐδ' ἤλπιζε Φάβιον ἢ τοὺς ἐπὶ
τῶν στενῶν βιάσεσθαι διὰ τὴν τῶν χωρίων ὀχυρότητα.
ὧδε δὲ ἔχων ἀπορίας τοὺς μὲν αἰχμαλώτους, ἐς πεντα- 60
κισχιλίους ὄντας, κατέσφαξεν, ἵνα μὴ ἐν τῷ κινδύνῳ
νεωτερίσειαν, βοῦς δὲ ὅσας εἶχεν ἐν τῷ στρατοπέδῳ
(πολὺ δὲ πλῆθος ἦν), τοῖς κέρασιν αὐτῶν δᾷδας περιέ-
θηκε καὶ νυκτὸς ἐπιγενομένης τὰς δᾷδας ἐξάψας τὸ
λοιπὸν ἐν τῷ στρατοπέδῳ πῦρ ἔσβεσεν καὶ σιγὴν βαθεῖαν
ἔχειν παρήγγειλε, τοῖς δ' εὐτολμοτάτοις τῶν νέων
ἐκέλευσε τὰς βοῦς ἐλαύνειν μετὰ σπουδῆς ἄνω πρὸς τὰ
ἀπόκρημνα, ἃ ἦν ἐν μέσῳ τοῦ τε Φαβίου καὶ τῶν στενῶν.
αἳ δ', ὑπό τε τῶν ἐλαυνόντων ἐπειγόμεναι καὶ τοῦ πυρὸς 61
ἐκκαίοντος αὐτάς, ἀνεπήδων ἐπὶ τοὺς κρημνοὺς ἀφειδῶς

---

8 τόλμῃ μᾶλλον ἢ τέχνῃ scr. Vk. e Schw. coniectura (cf. Zerdik p. 79), ἢ μᾶλλον τόλμῃ τέχνῃ V, μᾶλλον τόλμῃ ἢ τέχνῃ Steph., vulgo 13 ἔδεισεν ὡς ci. Mend. 16 βιάσεσθαι Musgr. et Schw., βιάσασθαι V 19 βοῦς δὲ ⟨λαβὼν⟩ ci. Schw., ⟨συνελάσας⟩ vel sim. maluit Mend., vix recte

---

§ 58—65 res ad Calliculam montem gesta, cf. Kromayer 3, 1 p. 214 sqq.

217 a. C.

62 καὶ βιαίως, εἶτα κατέπιπτον καὶ αὖθις ἀνεπήδων. Ῥωμαῖοι 15
δὲ οἱ ἑκατέρωθεν, ὁρῶντες ἐν μὲν τῷ Ἀννίβου στρατο-
πέδῳ σιγὴν καὶ σκότον, ἐν δὲ τοῖς ὄρεσι πῦρ πολὺ καὶ
ποικίλον, οὐκ ἔχοντες ὡς ἐν νυκτὶ τὸ γινόμενον ἀκριβῶς
ἐπινοῆσαι, ὁ μὲν Φάβιος εἴκαζεν εἶναί τι στρατήγημα
τοῦτο Ἀννίβου καὶ συνεῖναι μὴ δυνάμενος ἀτρέμα συνεῖχε
63 τὴν στρατιάν, τὴν νύκτα ὑφορώμενος· οἱ δ' ἐν τοῖς στενοῖς
ὑπέλαβον, ἅπερ ἤθελεν ὁ Ἀννίβας, φεύγειν αὐτὸν ὡς ἐν
ἀπόροις, ἄνω διὰ τῶν κρημνῶν βιαζόμενον, καὶ μετεπήδων
ἐπὶ τὴν φαντασίαν τοῦ πυρὸς καταθέοντες, ὡς ἐκεῖ
64 ληψόμενοι τὸν Ἀννίβαν κακοπαθοῦντα. ὁ δέ, ὡς εἶδε
καταβάντας αὐτοὺς ἐκ τῶν στενῶν, διέδραμεν ἐς αὐτὰ
τοῖς ταχυτάτοις ἄνευ φωτὸς μετὰ σιωπῆς, ἵνα διαλάθοι,
καταλαβὼν δὲ αὐτὰ καὶ κρατυνάμενος ἐσήμηνε τῇ
σάλπιγγι· καὶ τὸ στρατόπεδον ἀντεβόησεν αὐτῷ, καὶ
65 πῦρ αἰφνίδιον ἐξέφηναν. Ῥωμαῖοι μὲν δὴ τότε ᾔσθοντο τῆς
ἀπάτης, ὁ δὲ στρατὸς ὁ ἄλλος Ἀννίβου καὶ οἱ τὰς βοῦς
ἐλαύνοντες ἐπὶ τὰ στενὰ ἀδεῶς διέδραμον. καὶ αὐτοὺς
συναγαγὼν ἀπῆρεν ἐς τὸ πρόσω.

66 οὕτω μὲν ἐξ ἀέλπτου τότε ὁ Ἀννίβας αὐτός τε περιῆν
καὶ τὸν στρατὸν περιέσωζε καὶ ἐς Γερωνίαν τῆς Ἰαπυγίας
ἐπειχθείς, ἣ σίτου πλήρης ἦν, ἐξεῖλεν αὐτὴν καὶ ἐν
67 ἀφθόνοις ἀδεῶς ἐχείμαζεν· ὁ δὲ Φάβιος, καὶ τότε τῆς 16
αὐτῆς γνώμης ἐχόμενος, εἵπετο καὶ τῆς Γερωνίας ἀποσχὼν
δέκα σταδίους ἐστρατοπέδευεν, λαβὼν ἐν μέσῳ ποταμὸν
68 Ὄφιλον. ληγόντων δ' αὐτῷ τῶν ἓξ μηνῶν, ἐφ' οὓς
αἱροῦνται Ῥωμαῖοι τοὺς δικτάτορας, οἱ μὲν ὕπατοι

---

8 ὅπερ ci. Mend., sed cf. Frohberger-Gebauer ad Lys. 12, 9 et Kratt p. 5 (Bitsch. p. 442) 19 ἀπῆρεν ex V reposuit Vk., ἀπῇρεν vulgo 22 ἐπιχθείς, ι in ras. ex η, V 26 ὤφειλον V[1], ὄφιλον in ras. V[2], Αὔφιδον ci. Schw., Φέρτορα (hodie Fertore, Nissen 2, 2 p. 785 adn. 3; nomen certe corruptum

---

21 Γερωνίαν] de situ et loco pugnae v. Kromayer 3, 1 p. 248 sqq. de nominis formis Nissen 2, 2 p. 785 adn. 1

Σερουίλιός τε καὶ Ἀτίλιος ἐπὶ τὰς ἑαυτῶν ἀρχὰς ἐπανήεσαν 217 a.C.
καὶ ἦλθον ἐπὶ τὸ στρατόπεδον, καὶ ὁ Φάβιος ἐς Ῥώμην
ἀπήει. γίγνονται δέ τινες ἐν τῷδε τῷ χειμῶνι Ἀννίβᾳ 69
καὶ Ῥωμαίοις ἀκροβολισμοὶ συνεχεῖς ἐς ἀλλήλους· καὶ
τὰ Ῥωμαίων ἐπικυδέστερα καὶ εὐθαρσέστερα ἦν. ὁ δ' 70
Ἀννίβας ἐπέστελλε μὲν αἰεὶ τὰ γιγνόμενα Καρχηδονίοις
ὑπερεπαίρων, τότε δὲ ἀπολωλότων αὐτῷ πολλῶν ἠπόρει
καὶ στρατιὰν ᾔτει καὶ χρήματα. οἱ δ' ἐχθροί, πάντα 71
ἐπισκώπτοντες τὰ Ἀννίβου, καὶ τότε ὑπεκρίνοντο ἀπορεῖν, ὅτι τῶν νικώντων οὐκ αἰτούντων χρήματα, ἀλλὰ
πεμπόντων ἐς τὰς πατρίδας ὁ Ἀννίβας αἰτοίη, λέγων
νικᾶν. οἷς οἱ Καρχηδόνιοι πεισθέντες οὔτε στρατιὰν
ἔπεμπον οὔτε χρήματα. καὶ ὁ Ἀννίβας ταῦτ' ὀδυρόμενος 72
ἔγραφεν ἐς Ἰβηρίαν Ἀσρούβᾳ τῷ ἀδελφῷ, παρακαλῶν
αὐτὸν ἀρχομένου θέρους μεθ' ὅσης δύναιτο στρατιᾶς
καὶ χρημάτων ἐσβαλεῖν ἐς τὴν Ἰταλίαν καὶ πορθεῖν
αὐτῆς τὰ ἐπέκεινα, ἵνα δῃῷτο πᾶσα καὶ Ῥωμαῖοι κάμνοιεν
ὑπ' αὐτῶν ἑκατέρωθεν.

17 καὶ τάδε μὲν ἦν περὶ Ἀννίβαν, Ῥωμαῖοι δέ, τῷ τε 73
μεγέθει τῆς ἥττης τῆς Φλαμινίου καὶ Κεντηνίου περιαλγοῦντες ὡς ἀνάξια σφῶν καὶ παράλογα καὶ ἀθρόα
παθόντες καὶ τὸν πόλεμον ὅλως οὐ φέροντες ἔνδον
ὄντα παρ' ἑαυτοῖς, ἄλλα τε κατέλεγον ἐκ Ῥώμης τέλη
στρατιωτῶν τέσσαρα μετ' ὀργῆς ἐπὶ τὸν Ἀννίβαν καὶ
τοὺς συμμάχους πανταχόθεν ἤγειρον ἐς Ἰαπυγίαν.
ὑπάτους τε αἱροῦνται ἐκ μὲν δόξης πολεμικῆς Λεύκιον 74
Αἰμίλιον, τὸν Ἰλλυριοῖς πολεμήσαντα, ἐκ δὲ δημοκοπίας 216 a.C.
Τερέντιον Οὐάρρωνα, πολλὰ αὐτοῖς ἐκ τῆς συνήθους
δοξοκοπίας ὑπισχνούμενον. καὶ αὐτοὺς παραπέμποντες 75
ἐξιόντας ἐδέοντο κρῖναι τὸν πόλεμον μάχῃ καὶ μὴ τὴν

---

3 sq. τινες—συνεχεῖς] alterutrum molestum (Vk.) 9 noli cum Schw. ἀπεκρίναντο 26—28 Τερέντιον hab. Suid. v. δημοκοπεῖν

---

1 Cn. Servilius Geminus et M. Atilius Regulus 8 sqq. cum App. consentit Zon. 8, 26, 4. 5, aliter Pol. 3, 87, 5

216 a.C. πόλιν ἐκτρύχειν χρόνῳ τε καὶ στρατείαις συνεχέσι καὶ
76 εἰσφοραῖς καὶ λιμῷ καὶ ἀργίᾳ τῆς γῆς δῃουμένης. οἱ δέ,
τὴν στρατιὰν τὴν ἐν Ἰαπυγίᾳ προσλαβόντες καὶ τὸ
σύμπαν ἔχοντες πεζοὺς μὲν ἑπτακισμυρίους, ἱππέας
δ' ἑξακισχιλίους, ἐστρατοπέδευον ἀμφὶ κώμῃ τινὶ καλου-
μένῃ Κάνναις. καὶ ὁ Ἀννίβας αὐτοῖς ἀντεστρατοπέδευε.
77 φύσει δ' ὢν φιλοπόλεμος ὁ Ἀννίβας καὶ οὔ ποτε φέρων
ἀργίαν, τότε μάλιστα τῆς ἀπορίας αὐτὸν ἐνοχλούσης,
ἐξέτασσε συνεχῶς ἐς μάχην, δεδιώς, μὴ οἱ μισθοφόροι
μετάθοιντο διὰ τὴν ἀμισθίαν ἢ σκεδασθεῖεν ἐπὶ συλλογὴν
78 ἀγορᾶς. καὶ ὁ μὲν οὕτω προυκαλεῖτο τοὺς πολεμίους,
γνώμη δὲ τῶν ὑπάτων ἦν, Αἰμιλίου μέν, ὑπομένειν 18
ἐκτρύχοντας Ἀννίβαν, οὐ δυνησόμενον ἀντέχειν ἐπὶ πολὺ
διὰ τὴν ἀπορίαν, μηδὲ διὰ χειρὸς ἔρχεσθαι γεγυμνασμένῳ
πολέμοις καὶ εὐτυχίαις ἀνδρὶ καὶ στρατῷ, Τερεντίου δ',
οἷα δημοκόπου, μνημονεύειν ὧν ὁ δῆμος ἐξιοῦσιν ἐνετέλ-
79 λετο, καὶ κρῖναι τὴν μάχην ὀξέως. τούτοιν Αἰμιλίῳ μὲν
προσετίθετο Σερουίλιος, ὁ πέρυσιν ὕπατος ἔτι παρών,
Τερεντίῳ δέ, ὅσοι τε ἀπὸ βουλῆς καὶ τῶν καλουμένων ἱπ-
80 πέων ἡγοῦντο τῆς στρατιᾶς. ἀντεχόντων δ' ἔτι τῶν ἑτέρων
ὁ Ἀννίβας τοῖς χορτολογοῦσιν αὐτῶν ἢ ξυλευομένοις
ἐπιτιθέμενος ὑπεκρίνετο ἡττᾶσθαι καὶ περὶ ἐσχάτην
81 ποτὲ φυλακὴν ἐκίνει τὸ πλῆθος ὡς ἀναζευγνύς. ὁ δὲ

7 φύσει—8 ἀργίαν hab. Exc. de virt. 23, p. 226, unde Suid. v. Ἀννίβας 9 ἐς μάχην ⟨προκαλούμενοι⟩ vel sim. ci. Mend., quod vix opus 15 ⟨ἐπαιρομένῳ⟩ εὐτυχίαις ci. Schw., sed cave hiatum ἀνδρικῷ στρατῷ ci. Nauck, inut. 17 κρῖναι τὴν μάχην susp. Steph., sed cf. Pol. 3, 117, 11 19 ὅσοι ἀπό τε ci. Mend., sed cf. ad p. 71, 5 23 ποτὲ] τότε ci. Schw.. που Mend.

5 sqq. de pugna Cannensi cf. praeter multos alios Kromayer 3, 1 p. 278 sqq., imprimis p. 295 sqq., Kahrstedt 3 p. 212 sqq., De Sanctis 3, 2 p. 131 sqq., K. Lehmann, Klio 24 (1931) p. 70 sqq., Obst, ibid. p. 164 sqq., Kromayer-Veith 4 p. 610 sqq., Cornelius, Cannae, Klio, 26. Beiheft (1932) p. 68 sqq., de utraque acie etiam Klotz (v. ad Iber. § 25) p. 16 sqq.

216 a. C.
Τερέντιος ἰδὼν ἐξῆγε τὴν στρατιὰν ὡς ἐπὶ φεύγοντα
τὸν Ἀννίβαν, ἀπαγορεύοντος αὐτῷ καὶ τότε τοῦ Αἰμι-
λίου. ὡς δ' οὐκ ἔπειθεν, οἰωνίζετο ὁ Αἰμίλιος ἐφ' ἑαυτοῦ, 82
καθάπερ εἰώθασιν, καὶ πέμψας ὁδεύοντι ἤδη τῷ Τερεντίῳ
τὴν ἡμέραν ἀπαίσιον ἔλεγεν εἶναι. ὁ δ' ἐπανήει μέν,
αἰδούμενος οἰωνοῖς ἀπειθῆσαι, τὰς δὲ κόμας ἐν ὄψει
τῆς στρατιᾶς ἐτίλλετο καὶ χαλεπῶς ἔφερεν ὡς τὴν νίκην
ἀφῃρημένος ὑπὸ ζηλοτυπίας τοῦ συνάρχου, καὶ τὸ
πλῆθος αὐτῷ συνηγανάκτει.

19 Ἀννίβου δ', ἐπεὶ τῆς πείρας ἐξέπιπτεν, αὐτίκα εἰς 83
τὸ στρατόπεδον ἐπανελθόντος καὶ τὴν ὑπόκρισιν ἐκ-
φήναντος, οὐδὲ τοῦτ' ἐδίδασκε τὸν Τερέντιον πάνθ'
ὑπονοεῖν τὰ Ἀννίβου, ἀλλ', ὡς εἶχεν, ἐν τοῖς ὅπλοις
ἐς τὸ στρατήγιον ἐσδραμών, παρόντων ἔτι τῶν τε ἀπὸ
βουλῆς καὶ ταξιάρχων καὶ χιλιάρχων, ᾐτιᾶτο περὶ τῶν
οἰωνῶν τὸν Αἰμίλιον προφασίσασθαι καὶ νίκην φανε-
ρὰν ἀφελέσθαι τὴν πόλιν, ὀκνοῦντα ὑπὸ δειλίας ἢ οἷ
φθονοῦντα διὰ ζηλοτυπίαν. οὕτω δ' αὐτοῦ βοῶντος 84
ὑπὸ ὀργῆς ἡ στρατιὰ περιεστῶσα τὴν σκηνὴν ἐπήκουε,
καὶ τὸν Αἰμίλιον ἐβλασφήμουν. ὁ δὲ πολλὰ μὲν εἶπεν
τοῖς ἔνδον συμφέροντα μάτην, Τερεντίῳ δὲ πλὴν Σερουι-
λίου τῶν ἄλλων συντιθεμένων εἶξε. καὶ τῆς ἐπιούσης
ἐξέτασσεν αὐτὸς ἡγούμενος· παρεχώρει γὰρ ὁ Τερέντιος.
Ἀννίβας δ' ᾔσθετο· καὶ τότε μὲν οὐκ ἐπεξῆλθεν (οὐ 85
γάρ πω πρὸς μάχην διετέτακτο), τῇ δ' ἐπιούσῃ κατέ-
βαινον ἐς τὸ πεδίον ἑκάτεροι, Ῥωμαῖοι μὲν ἐς τρία τεταγ-
μένοι, μικρὸν ἀπ' ἀλλήλων διεστῶτες, καὶ μέρος ἕκαστον
αὐτῶν εἶχε τοὺς πεζοὺς ἐν μέσῳ, τοὺς δὲ ψιλοὺς καὶ
ἱππέας ἑκατέρωθεν. στρατηγοὶ δ' ἐφειστήκεσαν τῷ μέσῳ 86
μὲν Αἰμίλιος, τῷ δὲ λαιῷ Σερουίλιος, Τερέντιος δὲ τοῖς
ἐπὶ δεξιά, χιλίους ἀμφ' αὐτὸν ἕκαστος ἔχων ἱππέας

---

10 ⟨τῆσδε⟩ τῆς ci. Mend., inut., cf. e. g. § 183 13 ἐν τοῖς ὅπλοις spuria esse ci. Mend., sed cf. Bitsch. p. 442 27 ἀπ' edid. Steph., ἐπ' V[2], ε in ras.

216 a.C. ἐπειλεγμένους ἐπικουρεῖν, ὅπῃ τι πονοίη. οὕτω μὲν
87 ἐτάξαντο Ῥωμαῖοι· ὁ δ' Ἀννίβας πρῶτα μέν, εἰδὼς περὶ 20
μεσημβρίαν εὖρον ζοφώδη τὸν χῶρον ἐξ ἔθους ἐπι-
πνέοντα, προύλαβεν, ὅπῃ κατὰ νώτου τὸ πνεῦμα ἔμελλεν
ἕξειν· ἔπειτ' ἐς ὄρος περίφυτον καὶ φαραγγῶδες ἱππέας
προενήδρευσεν καὶ ψιλούς, οἷς εἴρητο, ὅταν αἱ φάλαγγες
ἔργων ἔχωνται καὶ τὸ πνεῦμα ἐπίῃ, κατόπιν γίγνεσθαι
88 τῶν πολεμίων. ἄνδρας τε πεντακοσίους Κελτίβηρας
ἐπὶ τοῖς μακροῖς ξίφεσιν ὑπὸ τοῖς χιτῶσιν ἄλλα ξίφη
βραχύτερα περιέζωσεν, οἷς ἔμελλεν αὐτός, ὅτε δέοι χρῆ-
89 σθαι, σημαίνειν. σύμπασαν δὲ τὴν στρατιὰν κἀκεῖνος
ἐς τρία διῄρει καὶ τοὺς ἱππέας τοῖς κέρασιν ἐπέτασσεν
ἐκ μεγάλων διαστημάτων, εἰ δύναιντο κυκλώσασθαι
90 τοὺς πολεμίους. ἐπέστησε δὲ τῷ μὲν δεξιῷ Μάγωνα
τὸν ἀδελφόν, τῷ δὲ ἑτέρῳ τὸν ἀδελφιδοῦν Ἄννωνα·
τὸ δὲ μέσον αὐτὸς εἶχεν κατὰ δόξαν Αἰμιλίου τῆς ἐμ-
91 πειρίας. δισχίλιοί τε ἱππεῖς ἐπίλεκτοι παρέθεον αὐτῷ,
καὶ Μαάρβαλ, ἑτέρους ἔχων χιλίους, ἐφήδρευεν, ὅπῃ τι
πονούμενον ἴδοι. καὶ τάδε πράσσων ἐς δευτέραν παρ-
έτεινεν ὥραν, ἵνα τὸ πνεῦμα θᾶσσον ἐπέλθοι.

92 γενομένων δὲ πάντων εὐτρεπῶν ἑκατέροις οἱ στρα- 21
τηγοὶ διέθεον παρακαλοῦντες αὐτοὺς καὶ ὑπεμίμνη-
σκον οἱ μὲν γονέων τε καὶ παίδων καὶ γυναικῶν καὶ
τῆς προγεγενημένης ἥττης, ὡς ἐν τῇδε τῇ μάχῃ περὶ
σωτηρίας κριθησομένους, ὁ δ' Ἀννίβας τῶν τε προ-

---

7 ἔργων] ⟨τοῦ⟩ ἔργου ci. Mend. (cf. Krüger ad Thuc. 2, 2, 4), sed retine ἔργων ob hiatum, ἔργου aut ⟨τῶν⟩ ἔργων Cobet, Variae lect. p. 41 (cf. Observ. in Dionys. Hal. p. 182)   11 σηματεῖν Mend., sed cf. ad Emph. I § 82   14 Μάγωνα em. Steph., μακρῶννα V   18 ἐφήδρευεν Schw., ἐφηδρεύειν V, ἐφεδρεύειν Steph. coll. ἐπικουρεῖν supra l. 1, vix recte

---

3 εὖρον ζοφώδη] nomen venti Vulturnus (Liv. 22, 43, 10, Sil. Ital. 9, 495). Ceterum haec omnia ficta esse ab annalium scriptoribus putat Ihne[2] 2 p. 227 sq., aliter alii iudicant, velut Cornelius (v. ad p. 154, 5 sqq.) p. 69 sqq., Klotz (v. ad p. 66, 19 sqq.) p. 18

γεγονότων ἐπὶ τοῖσδε τοῖς ἀνδράσι κατορθωμάτων 210a. C.
καὶ ὡς αἰσχρὸν ἡττᾶσθαι τῶν ἡττημένων. ἐπεὶ δ' αἵ 93
τε σάλπιγγες ἤχησαν καὶ αἱ φάλαγγες ἐβόησαν, πρῶ-
τον μὲν αὐτῶν οἱ τοξόται καὶ σφενδονῆται καὶ λιθο-
βόλοι προδραμόντες ἐς τὸ μέσον ἀλλήλων κατῆρχον,
μετὰ δὲ τούτους αἱ φάλαγγες ἐχώρουν ἐπὶ τὸ ἔργον,
φόνος τε καὶ πόνος ἦν πολὺς ἐκθύμως ἀγωνιζομένων
ἑκατέρων. ἐν ᾧ σημαίνει μὲν ὁ Ἀννίβας τοῖς ἱππεῦσι 94
κυκλοῦσθαι τὰ κέρατα τῶν ἐχθρῶν, οἱ δὲ τῶν Ῥω-
μαίων ἱππεῖς ὀλιγώτεροι τῶν πολεμίων ὄντες ἀντι-
παρῆγον αὐτοῖς καὶ τὴν τάξιν ἐκτείναντες ἐπὶ λεπτὸν
ἠγωνίζοντο ὅμως ὑπὸ προθυμίας, καὶ μάλισθ' οἱ τὸ
λαιὸν ἔχοντες ἐπὶ τῇ θαλάσσῃ. Ἀννίβας δὲ καὶ Μαάρβαλ 95
ὁμοῦ τοὺς περὶ σφᾶς ἐπῆγον ἀπλέτῳ ⟨κραυγῇ⟩ καὶ
βαρβαρικῇ, νομίσαντες ἐκπλήξειν τοὺς ἐναντίους. οἳ
δὲ καὶ τούτους εὐσταθῶς καὶ ἀκαταπλήκτως ὑπέμενον.
22 διαπιπτούσης δὲ καὶ τῆσδε τῆς πείρας ὁ Ἀννίβας τὸ 96
σημεῖον ἐπῆρε τοῖς Κελτίβηρσι τοῖς πεντακοσίοις· οἳ
δὲ τῆς τάξεως ἐκδραμόντες ἐς τοὺς Ῥωμαίους μετετί-
θεντο καὶ τὰς ἀσπίδας αὐτοῖς καὶ τὰ δόρατα καὶ τὰ
ξίφη τὰ φανερὰ ὤρεγον ὥσπερ αὐτομολοῦντες. καὶ ὁ 97
Σερουίλιος αὐτοὺς ἐπαινέσας τὰ μὲν ὅπλα αὐτῶν αὐτίκα
παρεῖλεν, ἐν δὲ μόνοις, ὡς ᾤετο, τοῖς χιτῶσιν ἔστησεν
ὀπίσω. οὐ γὰρ ἐδοκίμαζε καταδεῖν αὐτομόλους ἐν ὄψει
πολεμίων οὐδ' ὑπώπτευεν, ἐν χιτῶσι μόνοις ὁρῶν, οὐδὲ
καιρὸς ἦν ἐν τοσῷδε πόνῳ. σπεῖραι δ' ἕτεραι Λιβύων 98
προσεποιήσαντο φεύγειν ἄχρι τῶν ὀρῶν, ἀναλαλάξασαι
μέγα. σύμβολον δ' ἦν ἡ βοὴ τοῖς ἐν ταῖς φάραγξι κεκρυμ-

---

6 τούτους Mend. et Nipperdey, τοῦτ' V, τοῦθ' corr. Schw. 14 βοῇ vel κραυγῇ addi voluit Steph., ⟨κραυγῇ⟩ ἀπλέτῳ Schw., ἀπλέτῳ ⟨κραυγῇ⟩ Zerdik p. 79, quod recepit Vk. 15 οἳ] ὁ V 18 ἐπῆρε vulgo 27 ἀναλαλάξασαι ci. Mend. et Nipperdey, αἱ. ἀλαλάξασαι (sic) V, συναλαλάξασαι Steph., vulgo (cf. p. 124, 15)

---

12 sq. τὸ λαιὸν—θαλάσσῃ] cf. Kromayer 3, 1 p. 307 adn. 2

216 a. C.
99 μένοις ἀναστρέφειν ἐς τοὺς διώκοντας. καὶ εὐθὺς οἵ τε
ψιλοὶ καὶ ἱππεῖς ἐκ τῆς ἐνέδρας ἐξεφαίνοντο, καὶ τὸ
πνεῦμα κατέβαινε πολὺ καὶ ζοφῶδες, ἐς τὰς Ῥωμαίων
ὄψεις μετὰ κονιορτοῦ φερόμενον· ὃ καὶ μάλιστα αὐτοὺς
100 ἐκώλυε προορᾶν τοὺς πολεμίους. τά τε βέλη Ῥωμαίοις
μὲν πάντα ἀμβλύτερα διὰ τὴν ἀντίπνοιαν ἦν, τοῖς δ' ἐχθροῖς
ἐπιτυχῆ, τοῦ πνεύματος τὴν βολὴν συνωθοῦντος. οἱ δὲ
οὔτε ἐκκλίνειν αὐτὰ προορῶντες οὔτ' ἀφιέναι καλῶς
δυνάμενοι σφίσι τε αὐτοῖς περιπταίοντες ἤδη ποικίλως
101 ἐθορυβοῦντο. τότε δὴ τὸν καιρὸν ὁρῶντες τὸν ἐπηγγελ- 23
μένον σφίσιν οἱ πεντακόσιοι, τὰ ξίφη τὰ βραχύτερα ἐκ τῶν
κόλπων ἐπισπάσαντες, πρώτους ἀνῄρουν, ὧν ἦσαν ὀπίσω,
μετὰ δ' ἐκείνους, ἁρπάσαντες αὐτῶν τὰ ξίφη τὰ μείζω καὶ
τὰς ἀσπίδας καὶ τὰ δόρατα, πᾶσιν ἐνέπιπτον καὶ μετ-
επήδων ἀφειδῶς· καὶ φόνον εἰργάζοντο πλεῖστον οὗτοι
102 μάλιστα, ἅτε πάντων ὄντες ὀπίσω. τό τε κακὸν ἤδη
πολὺ τοῖς Ῥωμαίοις καὶ ποικίλον ἦν, πονουμένοις μὲν
ὑπὸ τῶν ἐναντίων, κεκυκλωμένοις δ' ὑπὸ τῆς ἐνέδρας,
ἀναιρουμένοις δ' ὑπὸ τῶν ἀναμεμιγμένων. οὐδ' ἐπι-
στρέψαι πρὸς αὐτοὺς ἐδύναντο διὰ τοὺς ἐπικειμένους
σφίσιν ἐκ μετώπου· οὐδ' ἐπεγίγνωσκον ἔτι αὐτοὺς
103 εὐμαρῶς, Ῥωμαϊκὰς ἀσπίδας ἔχοντας. ὑπὲρ ἅπαντα
δ' αὐτοὺς ὁ κονιορτὸς ἠνώχλει, καὶ οὐκ εἶχον οὐδ'
εἰκάσαι τὸ συμβαῖνον, ἀλλ' οἷον ἐν θορύβῳ καὶ φόβῳ
πάντα πλείω νομίζοντες εἶναι καὶ τὰς ἐνέδρας οὐ το-
σαύτας οὐδὲ τοὺς πεντακοσίους εἰδότες, ὅτι ἦσαν πεντα-
κόσιοι, ἀλλὰ ὅλον σφῶν τὸ στρατόπεδον ὑπὸ ἱππέων
καὶ αὐτομόλων ἡγούμενοι κεκυκλῶσθαι, τραπέντες ἔφευ-
104 γον ἀκόσμως, πρῶτοι μὲν οἱ ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ, καὶ ὁ Τερέν-
τιος αὐτοῖς ἐξῆρχε τῆς φυγῆς, μετὰ δ' ἐκείνους οἱ τὸ
λαιὸν ἔχοντες, ὧν ὁ Σερουίλιος ἡγούμενος πρὸς τὸν
Αἰμίλιον διέδραμεν· καὶ περὶ αὐτοὺς ἦν, ὅσον ἄριστον
105 ἱππέων τε καὶ πεζῶν, ἀμφὶ τοὺς μυρίους. καταθορόντες 24
δ' ἀπὸ τῶν ἵππων οἱ στρατηγοὶ καὶ μετ' αὐτούς, ὅσοι

216 a.C.

ἄλλοι ἦσαν ἐπὶ ἵππων, ἐπεζομάχουν τοῖς ἱππεῦσιν τοῖς Ἀννίβου κεκυκλωμένοι. καὶ πολλὰ μὲν ἐξ ἐμπειρίας σὺν εὐψυχίᾳ καὶ ἀπονοίᾳ λαμπρὰ ἔδρασαν, ἐμπίπτοντες σὺν ὀργῇ τοῖς πολεμίοις, πανταχόθεν δ' ἀνῃροῦντο, περιτρέχοντος αὐτοὺς τοῦ Ἀννίβου καὶ τοὺς ἰδίους ὅτὲ μὲν ἐξοτρύνοντος καὶ παρακαλοῦντος τὸ λείψανον τῆς νίκης ἐκπονῆσαι, ὅτὲ δ' ἐπιπλήσσοντός τε καὶ ὀνειδίζοντος, εἰ τὸ πλῆθος νενικηκότες ὀλίγων οὐ περιέσονται. Ῥωμαῖοι 106 δ', ἕως μὲν αὐτοῖς ὁ Αἰμίλιος καὶ ὁ Σερουίλιος περιῆσαν, πολλὰ δρῶντές τε καὶ πάσχοντες ὅμως ὑπέμενον ἐν τάξει· ἐπεὶ δ' ἔπεσον αὐτῶν οἱ στρατηγοί, διὰ μέσων βιαζόμενοι τῶν ἐχθρῶν μάλα καρτερῶς κατὰ μέρη διέφευγον, οἳ μέν, ἔνθαπερ οἱ πρὸ αὐτῶν ἐπεφεύγεσαν, ἐς 107 τὰ στρατόπεδα δύο ὄντα· καὶ σύμπαντες οἵδε ἐγένοντο ἀμφὶ τοὺς μυρίους καὶ πεντακισχιλίους, οἷς ὁ Ἀννίβας φυλακὴν ἐπέστησε· οἳ δὲ ἐς Κάννας, περὶ δισχιλίους, καὶ παρέδωκαν ἑαυτοὺς οἵδε οἱ δισχίλιοι τῷ Ἀννίβᾳ. ὀλίγοι δ' ἐς Κανύσιον διέδρασαν, καὶ οἱ λοιποὶ κατὰ μέρος ἐσκεδάσθησαν ἀνὰ τὰς ὕλας.

25 τοῦτο τέλος ἦν τῆς ἐπὶ Κάνναις Ἀννίβου τε καὶ Ῥωμαίων 108 μάχης, ἀρξαμένης μὲν ὑπὲρ ὥραν δευτέραν, ληξάσης δὲ πρὸ δύο τῆς νυκτὸς ὡρῶν, οὔσης δ' ἔτι νῦν ἀοιδίμου Ῥωμαίοις ἐπὶ συμφορᾷ· ἀπέθανον γὰρ αὐτῶν ἐν ταῖσδε 109 ταῖς ὥραις πεντακισμύριοι, καὶ ζώντων ἐλήφθη πολὺ πλῆθος ἀπό τε τῆς βουλῆς πολλοὶ παρόντες ἐτελεύτησαν, καὶ ἐπ' αὐτοῖς ταξίαρχοί τε πάντες καὶ λοχαγοὶ καὶ τῶν στρατηγῶν αὐτῶν οἱ ἄριστοι δύο. ὁ δὲ φαυλότατός τε καὶ τῶν συμφορῶν αἴτιος ἀρχομένης τῆς τροπῆς ἐπεφεύγει. καὶ Ῥωμαῖοι δύο ἔτεσιν ἤδη περὶ τὴν Ἰταλίαν Ἀννίβᾳ 110

---

5 αὐτοὺς] αὐτοῦ ci. Schw.   17 οἱ δισχίλιοι susp. Nauck
23 ἐπὶ ⟨τῇ⟩ συμφορᾷ ci. Mend., sed cf. ad Iber. § 62

---

§ 107. 109 de numeris inter se discrepant auctores. Ad πεντακισμύριοι (l. 24) cf. Klotz, Rhein. Mus. 84 (1935) p. 125 sqq.

216 a.C. πολεμοῦντες ἀπολωλέκεσαν ἀνδρῶν ἰδίων τε καὶ συμμά-
χων ἐς δέκα μυριάδας.
111 Ἀννίβας δὲ νίκην ἀρίστην τε καὶ σπάνιον ἐξενεγκά- 26
μενος ἡμέρας μιᾶς στρατηγήμασι τέσσαρσι, τοῦ τε πνεύ-
ματος τῇ φορᾷ καὶ τοῖς ὑποκριθεῖσιν αὐτομολεῖν καὶ
τοῖς προσποιηθεῖσι φεύγειν καὶ τοῖς ἐν μέσαις ταῖς
φάραγξι κεκρυμμένοις, εὐθὺς ἀπὸ τοῦ ἔργου τοὺς
πεσόντας ἐπῄει, θεώμενος δὲ τῶν φίλων τοὺς ἀρίστους
ἀνῃρημένους ᾤμωξε καὶ δακρύσας εἶπεν οὐ χρῄζειν
112 ἑτέρας τοιᾶσδε νίκης. ὃ καὶ Πύρρον φασὶν εἰπεῖν πρὸ
αὐτοῦ, τὸν Ἠπείρου βασιλέα, Ῥωμαίων κἀκεῖνον ἐν
113 Ἰταλίᾳ κρατοῦντα σὺν ὁμοίᾳ ζημίᾳ. τῶν δὲ φυγόντων ἐκ
τῆς μάχης οἱ μὲν ἐν τῷ μείζονι στρατοπέδῳ στρατηγὸν
αὑτῶν ἑσπέρας ἑλόμενοι Πούπλιον Σεμπρώνιον ἐβιάσαντο
τοὺς Ἀννίβου φύλακας, ὕπνου καὶ κόπου πλήρεις ὄντας,
καὶ διέδραμον ἐς Κανύσιον περὶ μέσας νύκτας ἀμφὶ
τοὺς μυρίους, οἱ δ' ἐν τῷ βραχυτέρῳ πεντακισχίλιοι τῆς
114 ἐπιούσης ἡμέρας ἐλήφθησαν ὑπὸ τοῦ Ἀννίβου. Τερέντιος
δὲ στρατὸν ἀγείρας τοὺς διερριμμένους ἐπειρᾶτο παρα-
θαρρύνειν καὶ στρατηγὸν αὐτοῖς ἐπιστήσας τῶν χιλιάρ-
χων τινὰ Σκιπίωνα ἐς Ῥώμην διέδραμεν.
115 ἡ δὲ πόλις, ἀπαγγελθείσης τῆς συμφορᾶς, οἳ μὲν 27
ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐθρήνουν τε τοὺς οἰκείους ἀνακαλοῦντες
καὶ σφᾶς ὡς αὐτίκα ἁλωσομένους ὠλοφύροντο, αἱ δὲ
γυναῖκες ἱκέτευον ἐν τοῖς ἱεροῖς μετὰ τῶν τέκνων λῆξαί
ποτε τὰς συμφορὰς τῇ πόλει, οἱ ⟨δ'⟩ ἄρχοντες θυσίαις
τε καὶ εὐχαῖς ἱλάσκοντο τοὺς θεούς, εἴ τι μήνιμα ἐνοχλεῖ,
116 κορεσθῆναι τοῖς γεγονόσιν. ἡ δὲ βουλὴ Κόιντον μὲν
Φάβιον, τὸν συγγραφέα τῶνδε τῶν ἔργων, ἐς Δελφοὺς

---

1 *ἀπωλωλέκεσαν* scr. Mend. 5 *φρουρᾷ*, sed *ρ* et *υ* eras., V
19 *στρατὸν* deleri voluit Schw., ⟨*ἐς*⟩ *στρατὸν* ci. Mend. 26 ⟨*δ'*⟩
add. Schw. monente Musgr.

---

21 sc. Scipionem Africanum maiorem 27 *εἴ τι μήνιμα ἐνοχλεῖ*]
cf. Hom. Il. 22, 358 29 Q. Fabius Pictor, cf. Münzer, RE 6
p. 1836 n. 126

216 a. C.

ἔπεμπε χρησόμενον περὶ τῶν παρόντων, δούλους δὲ ἐς ὀκτακισχιλίους τῶν δεσποτῶν ἐπιδόντων ἠλευθέρου ὅπλα τε καὶ τόξα τοὺς ἐν ἄστει πάντας ἐργάζεσθαι παρεσκεύαζε καὶ συμμάχους καὶ ὥς τινας συνέλεγεν Κλαύδιόν 117 τε Μάρκελλον, μέλλοντα πλεῖν ἐς Σικελίαν, ἐς τὸν Ἀννίβου πόλεμον μετέφερεν. ὁ δὲ τὸν μὲν στόλον ἐμερίσατο τῷ συνάρχῳ Φουρίῳ καὶ τὸ μέρος ἔπεμψεν ἐς τὴν Σικελίαν, αὐτὸς δὲ τοὺς δούλους ἄγων καὶ ὅσους ἄλλους ἐδύνατο τῶν πολιτῶν ἢ συμμάχων, γενομένους ἅπαντας ἐς μυρίους πεζοὺς καὶ δισχιλίους ἱππέας, ἐς τὸ Τεανὸν παρῆλθε καί, ὅ τι πράξειν ὁ Ἀννίβας μέλλοι, παρεφύλασσεν.

28 Ἀννίβου δὲ δόντος τοῖς αἰχμαλώτοις ἐς Ῥώμην πρε- 118 σβεύσασθαι περὶ σφῶν, εἰ θέλοιεν αὐτοὺς οἱ ἐν ἄστει λύσασθαι χρημάτων, καὶ τοὺς αἱρεθέντας ὑπ' αὐτῶν τρεῖς, ὧν ἡγεῖτο Γναῖος Σεμπρώνιος, ὁρκώσαντος ἐς αὐτὸν ἐπανήξειν, οἱ μὲν οἰκεῖοι τῶν ἁλόντων, περιστάντες τὸ βουλευτήριον, ἐπηγγέλλοντο λύσεσθαι τοὺς οἰκείους ἕκαστος ἰδίοις χρήμασι καὶ παρεκάλουν τὴν βουλὴν τοῦτο σφίσιν ἐπιτρέψαι, καὶ ὁ δῆμος αὐτοῖς συνεδάκρυε καὶ συνεδεῖτο. τῶν δὲ βουλευτῶν οἱ μὲν οὐκ ἠξίουν ἐπὶ 119 τοσαῖσδε συμφοραῖς ἄλλους τοσούσδε βλαβῆναι τὴν πόλιν οὐδὲ δούλους μὲν ἐλευθεροῦν, τοὺς δὲ ἐλευθέρους ὑπερορᾶν, οἱ δ' οὐκ ᾤοντο δεῖν αὐτοὺς ἐθίζειν τῷδε τῷ ἐλέῳ φεύγειν, ἀλλ' ἢ νικᾶν μαχομένους ἢ ἀποθνήσκειν, ὡς οὐκ ὂν οὐδ' ὑπὸ τῶν οἰκείων ἐλεεῖσθαι τὸν φυγόντα. πολλῶν δὲ παραδειγμάτων ἐς ἑκάτερα λεχθέντων οὐκ 120

---

3 τόξα sanum? (Vk.) 5 πλευσεῖσθαι maluit Mend., sed cf. Schenkl p. 174, Loesch, Rec. p. 521 13 εἰ—14 χρημάτων hab. Anecd. Bekk. p. 166, 29 17 ἐπηγγέλοντο (sic) V 22 ἐλευθέρους 〈δουλεύοντας〉 ci. Steph., δεδουλωμένους praefert Mend., inut., ut videtur

---

4 καὶ ὥς τινας: permulti enim desciverant M. Iunium Peram dictatorem omittit Appianus 7 P. Furius Philus, cf. Münzer, RE 7 p. 361 n. 80 10 Teanum Sidicinum, cf. Liv. 22, 57, 8 15 τρεῖς] *decem* Liv. 22, 58, 6, sed cf. etiam 22, 61, 5 sqq. 16 sqq. cf. Mommsen, R. Staatsr. 3, 2 p. 1121 adn. 3

216 a.C. ἐπέτρεψεν ἡ βουλὴ τοῖς συγγενέσι λύσασθαι τοὺς αἰχμα-
λώτους, ἡγουμένη, πολλῶν σφίσιν ἔτι κινδύνων ἐπόντων,
οὐ συνοίσειν ἐς τὸ μέλλον τὴν ἐν τῷ παρόντι φιλανθρω-
πίαν, τὸ δ' ἀπάνθρωπον, εἰ καὶ σκυθρωπὸν εἴη, πρός
τε τὰ μέλλοντα χρήσιμον ἔσεσθαι καὶ ἐν τῷ παρόντι
121 καταπλήξειν Ἀννίβαν τῷ τολμήματι. Σεμπρώνιος οὖν
καὶ οἱ σὺν αὐτῷ δύο τῶν αἰχμαλώτων πρὸς Ἀννίβαν
ἐπανῄεσαν. ὁ δ' ἔστι μὲν οὓς ἀπέδοτο τῶν αἰχμαλώ-
των, ἔστι δ' οὓς ὑπ' ὀργῆς ἀνῄρει καὶ τοῖς σώμασι
122 τὸν ποταμὸν ἐγεφύρου καὶ ἐπέρα. ὅσοι δ' ἦσαν ἀπὸ
τῆς βουλῆς ἢ ἄλλως ἐπιφανεῖς, μονομαχεῖν αὐτοὺς
ὑπὸ θεαταῖς τοῖς Λίβυσιν ἠνάγκασεν, πατέρας τε υἱοῖς
καὶ ἀδελφοὺς ἀδελφοῖς, οὐδὲν ἐκλείπων ὑπεροψίας
ὠμῆς.

□ 123 μετὰ δὲ τοῦτο ἐπιὼν τὰ ὑπὸ Ῥωμαίοις ἐλυμαίνετο 29
καὶ Πετηλίνοις μηχανήματα προσῆγεν. οἱ δ' ὀλίγοι
μὲν ἦσαν, ὑπὸ δὲ τόλμης μετὰ τῶν γυναικῶν ἐπεξ-
έθεον αὐτῷ καὶ πολλὰ καὶ γενναῖα ἔδρων τάς τε μηχανὰς
αὐτοῦ συνεχῶς ἐνεπίμπρασαν, οὐχ ἧσσον αὐτοῖς τῶν
124 γυναικῶν ἀνδριζομένων. ὀλιγώτεροι δὲ γιγνόμενοι καθ'
ἕκαστον ἔργον ἐκακοπάθουν μάλιστα ὑπὸ λιμοῦ· καὶ
ὁ Ἀννίβας αἰσθανόμενος περιετείχισεν αὐτοὺς καὶ Ἄννωνα
125 ἐπέστησε τῇ πολιορκίᾳ. οἱ δ', ἐπιτείνοντος αὐτοῖς τοῦ
κακοῦ, πρῶτα μὲν τοὺς ἀχρείους σφῶν ἐς μάχας ἐξέβαλον
ἐς τὸ μεσοτείχιον καὶ κτιννυμένους ὑπὸ τοῦ Ἄννωνος
126 ἐφεώρων ἀλύπως ὡς εὐμοιρότερον ἀποθνήσκοντας. τῷ
δ' αὐτῷ λόγῳ καὶ οἱ λοιποὶ πάμπαν ἀποροῦντες ἐξέδραμον
ἐπὶ τοὺς πολεμίους καὶ πολλὰ μὲν καὶ γενναῖα καὶ τότε
ἔδρασαν, ὑπὸ δὲ ἀτροφίας καὶ ἀσθενείας σωμάτων οὐδ'
ὑποστρέψαι δυνάμενοι διεφθάρησαν ἅπαντες ὑπὸ τῶν
Λιβύων. καὶ τὴν πόλιν εἷλεν ὁ Ἄννων, ἐκφυγόντων

6 ἀννίβα V 7 τῶν αἰχμαλώτων spuria esse ci. Mend.
16 πετηδένοις, λι supra τη a m. rec., V, corr. iam Steph.

31 Ἄννων] immo Himilco, cf. Liv. 23, 30, 1

καὶ ὡς ἀπ' αὐτῆς ὀλίγων τῶν δραμεῖν δυνηθέντων. 216 a. C.
τούτους διερριμμένους οἱ Ῥωμαῖοι σπουδῇ συνῆγον καὶ 127
γενομένους ἐς ὀκτακοσίους κατήγαγόν τε καὶ συνῴκισαν
μετὰ τόνδε τὸν πόλεμον αὖθις εἰς τὴν πατρίδα, ἀγάμενοι
τῆς τε περὶ σφᾶς εὐνοίας καὶ τοῦ παραδόξου τῆς προθυμίας.

30 *τῶν δὲ Κελτιβήρων ἱππέων, οἳ ἐμισθοφόρουν Ἀν-* 128
νίβᾳ, λαμπρῶς ἀγωνιζομένων, ὅσοι Ῥωμαίων ἐστρατή- 215 a. C.
γουν ἐν Ἰβηρίᾳ, τοιούσδε ἑτέρους τὰς πόλεις τὰς ὑπὸ
σφίσιν αἰτήσαντες εἰς ἀντίπαλον ἐκείνων ἔπεμψαν ἐς
τὴν Ἰταλίαν, οἳ τοῖς ὁμοεθνέσιν, ὅτε πλησίον Ἀννίβου
στρατοπεδεύοιεν, ἀναμιγνύμενοι μετέπειθον αὐτούς. καὶ 129
πολλῶν μετατιθεμένων τε καὶ αὐτομολούντων ἢ ἀποδιδρα-
σκόντων οὐδὲ τὸ λοιπὸν ἦν ἔτι τῷ Ἀννίβᾳ πιστόν, ὑπο-
πτευόμενόν τε ὑπ' ἐκείνου καὶ ὑποπτεύοντες αὐτόν. κάκιον
οὖν ἔπρασσεν ὁ Ἀννίβας τὸ ἀπὸ τοῦδε.

31 *Ἀργύριππα δ' ἐστὶ πόλις ἐν τῇ Δαυνίᾳ, ἣν Διομήδης* 130
ὁ Ἀργεῖος λέγεται κτίσαι. καί τις ἔκγονος εἶναι τοῦ
Διομήδους νομιζόμενος, Δάσιος, ἀνὴρ εὐμετάβολός τε
τὸ φρόνημα καὶ οὐ Διομήδους ἄξιος, Ῥωμαίων περὶ
Κάννας τὴν μεγάλην ἧτταν ἡττημένων, ἀπέστησε τὴν
πατρίδα πρὸς τοὺς Λίβυας ἀπὸ Ῥωμαίων. τότε δ' αὖ 131
δυσπραγοῦντος Ἀννίβου ἔλαθεν ἐς Ῥώμην διαπεύσας 213 a. C.
καὶ ἐπὶ τὴν βουλὴν ἐπαχθεὶς ἔφη δύνασθαι τὸ ἁμάρτημα
ἰάσασθαι καὶ μεταβαλεῖν αὖθις ἐς Ῥωμαίους τὴν πόλιν.
οἱ δ' ὀλίγου μὲν αὐτὸν καὶ διέφθειραν, ἐξέβαλον δ'
εὐθὺς ἐκ τῆς πόλεως. ὁ δὲ καὶ τούσδε καὶ τὸν Ἀννίβαν 132
δεδιὼς ἠλᾶτο ἀνὰ τὴν χώραν, καὶ ὁ μὲν Ἀννίβας αὐτοῦ

---

9 *τοσούσδε* cum Bk. scr. Mend., vix recte 17—p. 164, 1 *ἔκαυσε* hab. Exc. de virt. 24, p. 226 17 *ἀργυρίππα* h. l. V 19 *τε* om. Exc. 21 prius *τὴν* om. Exc. 22 *ἀπὸ τῶν Ῥωμαίων* Exc., fort. recte, sed cf. Kallenberg, Berl. philol. Woch. 1910 p. 1600 26 *καὶ* om. Exc. *ἐξέβαλ⟦λ⟧ον*, 1 litt. (sc. *λ*) eras., V

---

17 *Ἀργύριππα*] cf. Hübner, RE 2 p. 1217 s. v. Arpi

213 a.C. τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα ζῶντας ἔκαυσε, τὰ δ' Ἀργύριππα ἑτέρων ἐνδόντων εἷλε Φάβιος Μάξιμος νυκτὸς καὶ κτείνας ὅσους εὗρε Λιβύων, φρουρὰν ἐπέστησε τῇ πόλει.

133 Τάραντα δὲ φρουρουμένην ὑπὸ Ῥωμαίων Κονω- 32
212 a.C. νεὺς ὧδε προέδωκε. κυνηγετεῖν εἴθιστο ὁ Κονωνεὺς καὶ φέρων αἰεί τι τῷ φρουράρχῳ Λιβίῳ συνήθης ἐκ τοῦδε ἐγεγένητο, ὡς δ' ἐν πολεμουμένῃ χώρᾳ νυκτὸς ἔφη δεῖν κυνηγετεῖν καὶ νυκτὸς φέρειν τὰ λαμβανό-
134 μενα. νυκτὸς οὖν αὐτῷ τῶν πυλῶν ἀνοιγομένων, συνθέμενος Ἀννίβᾳ καὶ στρατιώτας λαβών, τοὺς μὲν ἔκρυψεν ἐν λόχμῃ τινὶ πλησίον, τοὺς δ' ἐπακολουθεῖν ἐκέλευσεν ἑαυτῷ δι' ὀλίγου, τοὺς δὲ σὺν αὐτῷ προσιέναι, θώρακας ἔνδοθεν ὑπεζωσμένους καὶ ξίφη, τὰ δ' ἐκτὸς ὡς ἂν ἐς
135 κυνηγέτας ἐσκευασμένους. κάπρον τε αὐτοῖς ἐπὶ ξύλων ἐπιθεὶς ἧκε νυκτὸς ἐπὶ τὰς πύλας, καὶ τῶν φυλάκων, ὥσπερ ἔθος ἦν, ἀνοιξάντων, οἳ μὲν συνεισελθόντες αὐτῷ τοὺς ἀνοίξαντας αὐτίκα διεχρῶντο, οἳ δ' ἑπόμενοι κατὰ σπουδὴν συνεισέπιπτον ἐκείνοις καὶ τοὺς ἀπὸ τῆς λόχμης
136 ἐδέχοντο καὶ τὰς πύλας ἀνεῴγνυον τῷ Ἀννίβᾳ. ὁ δ' εἴσω παρελθὼν τῆς μὲν ἄλλης πόλεως εὐθὺς ἐκράτει καὶ τοὺς Ταραντίνους ἑταιρισάμενος τὴν ἄκραν ἔτι φρουρουμένην ἐπολιόρκει.

137 ὧδε μὲν Κονωνεὺς Τάραντα προέδωκε· Ῥωμαῖοι 33
δ', ὅσοι τὴν ἀκρόπολιν εἶχον, ἐς μὲν πεντακισχιλίους ἦσαν, καὶ αὐτοῖς Ταραντίνων τέ τινες προσεχώρουν, καὶ ὁ τῆς ἐν Μεταποντίῳ φρουρᾶς ἡγεμὼν τὸ ἥμισυ τῆς φρουρᾶς ἔχων ἦλθε, βελῶν τε καὶ ὀργάνων πολλῶν εὐπόρουν, ὡς ἀπὸ τείχους εὐμαρῶς ἀμύνεσθαι
138 τὸν Ἀννίβαν. εὐπόρει δὲ καὶ ὁ Ἀννίβας. πύργους τε οὖν

---

6 *Λιουίῳ* Oudendorp ad Front. strat. 3, 3, 6 et Schw., *Ἰουνίῳ* V
8 ⟨*ἐσ*⟩*φέρειν* ci. Mend., sed cf. l. 6   13 sq. *ὡσανεὶ κυνηγέτας* ci. Schw., *ὡς ἂν* deleri maluit Mend., *ὡς ἂν ἐς κυνηγέσια* vel *κυνηγεσίαν* ci. Kratt p. 46 sq., inut., cf. Plut. Anton. 24, 4
27 sq. *πολλῶν*] *πολεμικῶν* ci. Mend.   28 *ἀπὸ* ⟨*τοῦ*⟩ *τείχους* ci. Mend., cf. ad p. 74, 3

212 a. C.

καὶ καταπέλτας ἐπάγων καὶ χελώνας ἔνια διέσειε καὶ
δρεπάνοις ἀπὸ κάλων ἐπάλξεις τε κατέσυρε καὶ τὸ τεῖχος
ἀπεγύμνου. οἳ δὲ λίθους μὲν ἐπὶ τὰς μηχανὰς ἀφιέντες 139
πολλὰ συνέτριβον, βρόχοις δὲ τὰ δρέπανα περιέσπων καὶ
πολλάκις ἐκθέοντες ἄφνω συνετάρασσον ἀεί τι καὶ
κτείναντες ἐπανῄεσαν. ὡς δὲ καὶ πνεῦμά ποτε λάβρον 140
ἐθεάσαντο, οἳ μὲν ἀπὸ τοῦ τείχους δᾷδας ἡμμένας καὶ
στυππίον καὶ πίσσαν αὐτοῦ τοῖς μηχανήμασιν ἐπερρίπτουν,
οἳ δὲ καὶ ἐκδραμόντες ὑπέθηκαν. ἀπογνοὺς οὖν ὁ Ἀννίβας 141
τῆσδε τῆς πείρας περιετείχισε τὴν ⟨ἀκρό⟩πολιν χωρίς
γε τοῦ πρὸς θαλάσσῃ μέρους· οὐ γὰρ ἦν καὶ τοῦτο δυνατόν.
καὶ παραδοὺς Ἄννωνι τὴν πολιορκίαν εἰς Ἰάπυγας ἀνεχώρει.

34 λιμένες δ' εἰσὶ τοῖς Ταραντίνοις πρὸς βορρᾶν ἄνε- 142
μον ἐκ πελάγους ἐσπλέοντι διὰ ἰσθμοῦ, καὶ τὸν ἰσθμὸν
ἀπέκλειον γεφύραις, ὃν τότε κρατοῦντες οἱ Ῥωμαίων
φρουροὶ σφίσι μὲν ἐδέχοντο τὴν ἀγορὰν ἐκ θαλάσσης,
Ταραντίνοις δ' ἐκώλυον ἐσκομίζεσθαι. ὅθεν ἠπόρουν 143
ἀγορᾶς οἱ Ταραντῖνοι, ἕως ἐπελθὼν αὐτοῖς ὁ Ἀννίβας
ἐδίδαξε λεωφόρον ὁδόν, ἣ διὰ μέσης τῆς πόλεως ἔφερεν
ἀπὸ τῶν λιμένων ἐπὶ τὴν νότιον θάλασσαν, ὀρύξαντας
ἰσθμὸν ἕτερον ποιήσασθαι. καὶ οἳ μὲν οὕτω πράξαν- 144
τες εἶχόν τε ἀγορὰν καὶ τριήρεσι τοὺς Ῥωμαίων φρου-
ρούς, ναῦς οὐκ ἔχοντας, ὑπὸ τὸ τεῖχος ἔβλαπτον, ὅτε

---

1 *χελώνας*, *χε* a m. rec. suprascr., V 4 *πολλὰς* maluit Mend. 5 *ἀεί τι* Schw., *ἀντι* (sic) V 6 *κτείναντες* ⟨*πολλοὺς*⟩ vel ⟨*τινὰς*⟩ maluit Schw. 8 *στύππιον*, a m. rec. mutatum in *στυππεῖον*, V *αὐτοῦ*] *αὐτίκα* 'G. Hermann apud Nipperdeium' (Mend.), *ἄνωθεν* hic ipse, *αὐτοῖς* Schenkl p. 175, sed *αὐτοῦ* est *Hannibalis* 10 ⟨*ἀκρό*⟩*πολιν* scr. Vk. e Schw. coniectura, possis etiam ⟨*ἄκραν*⟩ *πόλιν* 12 an *ἀπεχώρει*? (Vk.) 14 *ἐσπλέοντι διὰ μυχοῦ* vel *ἐσπλ.*, ⟨*χωρισθέντες ἀπὸ τῆς ἔξω θαλάσσης* vel sim.⟩ *διὰ ἰσθμοῦ* et deinceps *ἔσπλουν* et l. 21 *ἔσπλουν* vel *ἔκπλουν* pro *ἰσθμὸν* ci. Schw., parum probabiliter; *ἰσθμὸς* hic et Arr. Ind. 41, 2 idem valet atque *πορθμὸς* vel *εὔριπος* 23 *ὑπὸ τὸ τεῖχος* ⟨*ἐπιπλέοντες*⟩ ci. Mend., locum iam susp. Schw.

---

13 sqq. de Tarento et eius portubus cf. Nissen 2, 2 p. 865 sqq.; Philipp et Oehler, RE, 2. Reihe, 4 p. 2299 sqq.

212 a.C.
μὴ χειμὼν εἴη μάλιστα, καὶ τὴν ἀγορὰν τὴν κατα-
145 πλέουσαν ἐκείνοις ἀφῃροῦντο· οἱ δ' ἠπόρουν. καὶ νυκτὸς
αὐτοῖς Θουρίων σῖτόν τε ναυσὶ πεμπόντων καὶ τριήρεις
ἐς φυλακὴν τῶν νεῶν οἱ Ταραντῖνοι καὶ οἱ σὺν αὐτοῖς
Λίβυες πυθόμενοι καὶ λοχήσαντες ἔλαβον αὐτῷ τε σίτῳ
146 καὶ αὐτοῖς ἀνδράσιν ἁπάσας. πρεσβευομένων δὲ θαμινὰ
τῶν Θουρίων καὶ ἀξιούντων λύσασθαι τοὺς εἰλημμένους
οἱ Ταραντῖνοι τοὺς φοιτῶντας αὐτῶν μετέπειθον ἐς
Ἀννίβαν. καὶ ὁ Ἀννίβας, ὅσους εἶχε Θουρίων αἰχμαλώτους,
εὐθὺς ἀπέλυεν. οἱ δέ, τοὺς οἰκείους σφῶν βιασάμενοι, τὰς
147 πύλας Ἄννωνι ἀνέῳξαν. καὶ Θούριοι μέν, Ῥωμαίοις
Τάραντα περιποιούμενοι, ἔλαθον οὕτως ὑπὸ Καρχηδονίοις
αὐτοὶ γενόμενοι· ἡ ⟨δ'⟩ ἐν τῇ πόλει φρουρὰ Ῥωμαίων
148 εἰς Βρεντέσιον λαθοῦσα διέπλευσεν. Μεταποντῖνοι δ', ἐξ 35
οὗ σφῶν ὁ φρούραρχος τὸ ἥμισυ τῆς φρουρᾶς ἄγων ἐς
Τάραντα ᾤχετο, τοὺς λοιποὺς ὀλίγους γενομένους ἀπέ-
149 κτειναν καὶ Ἀννίβᾳ προσέθεντο. προσέθετο δὲ καὶ ἡ μεταξὺ
Μεταποντίνων τε καὶ Θουρίων Ἡράκλεια, δέει μᾶλλον
ἢ γνώμῃ. καὶ πάλιν ἦν ἐπικυδέστερα τὰ Ἀννίβου.
150 τοῦ δ' ἑξῆς ἔτους καὶ Λευκανῶν τινες ἀπέστησαν
ἀπὸ Ῥωμαίων· οἷς Σεμπρώνιος Γράκχος ἀνθύπατος
151 ἐπελθὼν ἐπολέμει. Λευκανὸς δέ τις ἐκ τῶν ἔτι Ῥω-
μαίοις ἐμμενόντων, Φλάυιος, φίλος ὢν καὶ ξένος Γράκχου,
προδιδοὺς αὐτὸν ἔπεισεν ἔς τι χωρίον ἐλθόντα συνθέσθαι
Λευκανῶν τοῖς στρατηγοῖς, ὡς μετανοοῦσι καὶ δοῦναι
καὶ λαβεῖν πίστεις. ὁ δ' οὐδὲν ὑποτοπήσας εἵπετο μεθ'
152 ἱππέων τριάκοντα. Νομάδων δὲ πολλῶν αὐτὸν ἐξ ἐνέδρας
κυκλωσαμένων ὁ μὲν Φλάυιος ἐξίππευσεν ἐς ἐκείνους,
ὁ δὲ Γράκχος συνεὶς τῆς προδοσίας καθήλατο μετὰ τῶν
ἱππέων καὶ πολλὰ καὶ γενναῖα δρῶν κατεκόπη μετὰ
πάντων πλὴν τριῶν, οὓς μόνους εἷλεν ὁ Ἀννίβας, πολλὴν

10 ἀπέλυσεν maluit Mend., sed cf. Emph. IV § 300, V § 28. 535
13 ⟨δ'⟩ edid. Steph., om. V 18 Θουρίων Schw., ταραντίνων V

20 τοῦ δ' ἑξῆς ἔτους] immo eodem anno

212 a.C.
ποιησάμενος σπουδὴν λαβεῖν ζῶντα Ῥωμαίων τὸν ἀνθύ-
πατον. αἰσχρῶς δ' αὐτὸν ἐνηδρευμένον ἀγάμενος ὅμως τῆς
τελευταίας ἀρετῆς ἔθαψεν καὶ τὰ ὀστᾶ Ῥωμαίοις ἔπεμψεν.
καὶ ἀπὸ τοῦδε αὐτὸς μὲν ἐν Ἰάπυξιν ἐθέριζεν καὶ 153
36 σῖτον πολὺν ἐσώρευεν, Ῥωμαίων δ' ἐπιθέσθαι Κα-
πυαίοις ἐγνωκότων ἔπεμπεν Ἄννωνα μετὰ χιλίων πεζῶν
καὶ χιλίων ἱππέων ἐσδραμεῖν νυκτὸς ἐς Καπύην. καὶ 154
ὁ μὲν ἐσέδραμε Ῥωμαίους λαθών, οἱ δὲ ἡμέρας γενο-
μένης, ὡς πλέονας εἶδον ἐπὶ τῶν τειχῶν, τὸ συμβὰν
ἔγνωσαν καὶ τῆς μὲν πόλεως εὐθὺς ἀνεχώρουν, τὰ
δὲ θέρη τὰ Καπυαίων καὶ τῶν ἄλλων Καμπανῶν προ-
κατελάμβανον. ὀδυρομένοις δὲ περὶ τοῦδε τοῖς Καμ- 155
πανοῖς ὁ Ἀννίβας ἔφη πολὺν ἔχειν σῖτον ἐν Ἰαπυγίᾳ
καὶ πέμποντας ἐκέλευεν λαμβάνειν, ὁσάκις θέλοιεν. οἱ
δ' οὐχ ὑποζύγια μόνον οὐδ' ἄνδρας, ἀλλὰ καὶ γύναια
καὶ παιδία ἔπεμπον ἀχθοφορήσοντα τοῦ σίτου· καὶ 156
γὰρ ἐθάρρουν τῇ διόδῳ, μετελθόντος ἐς αὐτὴν ἐξ Ἰαπύγων
Ἀννίβου καὶ παρὰ τὸν Κάλωρα ποταμὸν στρατοπεδεύοντος
πλησίον Βενεβενδέων, οὓς μόνους ἐδεδοίκεσαν, Ῥωμαίοις
ἔτι συμμάχους ὄντας. τότε δ' Ἀννίβου παρόντος ἁπάντων 157
37 κατεφρόνουν. συνέβη δ' Ἀννίβαν μέν, καλοῦντος αὐτὸν
Ἄννωνος, ἐς Λευκανοὺς διελθεῖν, τὰ πολλὰ τῆς κατα-
σκευῆς ἐν τῷ περὶ Βενεβενδὸν στρατοπέδῳ μετ' ὀλίγης
φρουρᾶς καταλιπόντα, δυοῖν δὲ Ῥωμαίοις στρατηγοῦντοιν 158
<ὑπάτοιν, Φουλβίου τε Φλάκκου> καὶ Κλαυδίου Ἀππίου,
τὸν ἕτερον αὐτοῖν πυθόμενον ἐπιδραμεῖν τοῖς Καμπανοῖς,
διαφέρουσι τὰ θέρη, καὶ πολλοὺς μὲν οἷα ἀπαρασκεύους
διαφθεῖραι καὶ τὸν σῖτον Βενεβενδεῦσι δοῦναι, λαβεῖν

18 Κάλωρα Schw. ex Liv. 25, 17, 1, ἄλωρα (sic) V 23 βενέβενδον V, βενεβεντὸν Schw.; cf. ad Emph. IV § 11 24 sq. στρατηγούντων κλαυδίου τε καὶ ἀννίου V, corr. Schw., sed fort. error debetur neglegentiae Appiani, cf. Espersen p. 24 adn. 4

§ 153 defectio Capuae ab App. omissa est 25 consules sunt Q. Fulvius Flaccus et Appius Claudius Pulcher

212 a.C. δὲ καὶ τὸ στρατόπεδον Ἀννίβου καὶ τὴν ἐν αὐτῷ παρα-
σκευὴν ἁρπάσαι καὶ Καπύην, ἔτι ὄντος ἐν Λευκανοῖς
Ἀννίβου, περιταφρεῦσαί τε καὶ ἐπὶ τῇ τάφρῳ περιτειχίσαι
159 πᾶσαν ἐν κύκλῳ. καὶ τοῦδε τοῦ περιτειχίσματος ἐκτὸς
ἄλλο ποιήσαντες οἱ στρατηγοὶ τὸ μέσον εἶχον ἀντὶ στρατο-
πέδου. ἐπάλξεις δ' ἦσαν αὐτοῖς αἱ μὲν ἐς Καπυαίους
πολιορκουμένους, αἱ δ' ἐς τοὺς ἔξωθεν ἐπιόντας ἐπε-
στραμμέναι, ἥ τε ὄψις ἦν πόλεως μεγάλης, σμικροτέραν
160 ἐχούσης ἐν μέσῳ. τὸ δ' ἀπὸ τοῦ περιτειχίσματος ἐς τὴν
Καπύην διάστημα διστάδιον ἦν μάλιστα· ἐν ᾧ πολλαὶ
ἐγίγνοντο πεῖραι καὶ συμβολαὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν,
πολλὰ δὲ ὡς ἐν θεάτρῳ μεσοτειχίῳ μονομάχια, προκα-
161 λουμένων ἀλλήλους τῶν ἀρίστων. καί τις Καπυαῖος,
Ταυρέας, Ῥωμαίων ἐν μονομαχίῳ Κλαύδιον Ἄσελλον
περιφεύγων ὑπεχώρει, μέχρι τοῖς Καπυαίων τείχεσιν ὁ
Ἄσελλος ἐγκύρσας καὶ τὸν ἵππον οὐ δυνάμενος ἐκ τῆς
ῥύμης ἐπιστρέψαι διὰ τῶν πολεμίων πυλῶν ἐς τὴν
Καπύην ἐσήλατο σὺν ὁρμῇ καὶ διιππεύσας τὴν πόλιν
ὅλην κατὰ τὰς ἑτέρας ἐξέδραμεν ἐς τοὺς ἐπὶ θάτερα
Ῥωμαίους.

162 καὶ ὁ μὲν οὕτως παραβόλως διεσώζετο, Ἀννίβας δέ, 38
211 a.C. τῆς χρείας ψευσθείς, ἐφ' ἣν ἐς Λευκανοὺς μετεκέκλητο,
ἀνέστρεφεν ἐς Καπύην, μέγα ποιούμενος μὴ περιιδεῖν
πόλιν μεγάλην καὶ εὔκαιρον ὑπὸ Ῥωμαίοις γενομένην.
163 προσβαλὼν δὲ τῷ περιτειχίσματι καὶ μηδὲν δυνηθεὶς
μηδ' ἐπινοῶν, ὅπως ἂν ἐς τὴν πόλιν ἐσπέμψειεν ἢ σῖτον
ἢ στρατιάν, οὐδενὸς οὐδ' ἀπ' ἐκείνων αὐτῷ συμβαλεῖν
δυναμένου διὰ τὴν ἐπιτείχισιν πάντῃ περιλαμβάνου-
σαν, ἐπὶ τὴν Ῥώμην ἠπείγετο παντὶ τῷ στρατῷ, πυν-
θανόμενος μὲν κἀκείνους ὑπὸ λιμοῦ πιέζεσθαι, ἐλπίζων

12 ⟨ἐν⟩ μεσοτειχίῳ ci. Jacobitz et Seiler, Griech.-deutsches Wörterbuch v. μεσοτείχιον, perperam, ⟨τῷ⟩ μεσ. Nauck, probabiliter 21 παραλόγως ci. Mend., sed cf. Bitsch. p. 442 sq. 23 μεταποιούμενος V, corr. Schw.

211 a.C.
δὲ τοὺς στρατηγοὺς αὐτῶν ἀπὸ Καπύης ἀναστήσειν
ἢ αὐτός τι Καπύης μεῖζον ἐργάσεσθαι. συντόνῳ δὲ 164
σπουδῇ διελθὼν ἔθνη πολλὰ καὶ πολέμια, τῶν μὲν οὐ
δυνηθέντων αὐτὸν ἐπισχεῖν, τῶν δὲ οὐδ' ἐς πεῖραν
ἐλθεῖν ὑποστάντων, ἀπὸ δύο καὶ τριάκοντα σταδίων □
τῆς Ῥώμης ἐστρατοπέδευσεν ἐπὶ τοῦ Ἀνιῆνος ποταμοῦ.
39 καὶ ἡ πόλις ἐθορυβήθη θόρυβον οἷον οὐ πρότερον, 165
οἰκεῖον μὲν οὐδὲν ἔχοντες ἱκανόν (ὃ γὰρ εἶχον, ἐν Καμ-
πανίᾳ τότε ἦν), πολεμίου δὲ στρατοῦ τοσοῦδε σφίσιν
ἐπιστάντος ἄφνω καὶ στρατηγοῦ δι' ἀρετὴν καὶ εὐτυχίαν
ἀμάχου. ὅμως δ' ἐκ τῶν παρόντων οἱ μὲν δυνάμενοι 166
φέρειν ὅπλα τὰς πύλας ἐφύλασσον, οἱ δὲ γέροντες ἐς τὸ
τεῖχος ἀνεπήδων, γύναια δὲ καὶ παιδία λίθους καὶ βέλη
παρέφερον· οἱ δ' ἐκ τῶν ἀγρῶν συνέθεον ἐς τὸ ἄστυ
δρόμῳ. βοῆς δὲ παμμιγοῦς καὶ θρήνων καὶ εὐχῶν καὶ
παρακελεύσεων πρὸς ἀλλήλους πάντα μεστὰ ἦν. εἰσὶν δ'
αὐτῶν, οἳ τὴν γέφυραν τὴν ἐπὶ τοῦ Ἀνιῆνος ἐκδραμόντες
ἔκοπτον. μικρὸν δέ τι πολίχνιον Ῥωμαῖοί ποτε ἐπιτειχί- 167
ζοντες Αἰκανοῖς Ἄλβην ἀπὸ τῆς αὐτῶν μητροπόλεως
ἐκάλεσαν· σὺν χρόνῳ δ' ἐπισύροντες ἢ διαφθείροντες ἢ
ἐς τὴν Ἀλβανῶν σύγκρισιν Ἀλβησέας αὐτοὺς καλοῦσιν.
τούτων τότε τῶν Ἀλβησέων ἐς Ῥώμην δισχίλιοι δρόμῳ 168
διέθεον, τοῦ κινδύνου μετασχεῖν, καὶ ἅμα ἀφικνοῦντο καὶ
ὡπλίζοντο καὶ τὰς πύλας ἐφρούρουν. τοσῇδε προθυμίᾳ 169
βραχὺ πολίχνιον ἐκ τοσῶνδε ἀποικιῶν ἐχρήσατο μόνη,
οἷόν τι καὶ Ἀθηναίοις ἐς Μαραθῶνα μικρὰ πόλις, ἡ
Πλαταιέων, ἔδραμε τοῦ τότε κινδύνου μετασχεῖν.
40 τῶν δὲ στρατηγῶν Ἄππιος μὲν Καπύῃ παρέμενε, 170

---

2 ἐργάσεσθαι edid. Steph., ἐργάσασθαι V 6. 17. p. 170, 8 ἀνιῆντος, -τα V, sed ἀνιῆνα p. 170, 8 22 ἀλβησσέων V 23 ἄννιος V, cf. ad § 158

---

19 *Αἰκανοῖς*] de formis nominis v. Nissen 2, 1 p. 461 adn. 6
21 *Ἀλβησέας*] cf. Nissen 2, 1 p. 457 adn. 3

211 a.C.
κἀκεῖνος ἡγούμενος ἑλεῖν Καπύην, Φούλβιος δὲ Φλάκ-
κος ἑτέραις ὁδοῖς ἐπειχθεὶς ἀλήκτῳ τάχει ἀντεστρατο-
171 πέδευσε τῷ Ἀννίβᾳ, μέσον ἔχων τὸν Ἀνιῆνα. τῷ δ'
Ἀννίβᾳ τὴν γέφυραν εὑρόντι λελυμένην καὶ τὸν Φούλ-
βιον ἀντικαθήμενον ἔδοξε τὰς πηγὰς τοῦ ποταμοῦ
172 περιοδεῦσαι. καὶ ὁ μὲν Φούλβιος ἀντιπαρώδευεν, ὁ δὲ
καὶ ὣς ἐνήδρευε, Νομάδας ἱππέας ὑπολιπών, οἳ τῶν
στρατῶν ἀναστάντων τὸν Ἀνιῆνα ἐπέρασαν καὶ τὰ
Ῥωμαίων ἐδῄουν, μέχρι παρὰ τὴν πόλιν αὐτὴν γενό-
μενοι καὶ φοβήσαντες ἐπέστρεψαν ἐς Ἀννίβαν· οὕτω
173 γὰρ αὐτοῖς παρήγγελτο. αὐτὸς δ', ἐπεὶ τάς τε πηγὰς
τοῦ ποταμοῦ περιῆλθεν καὶ ὁδὸς ἦν ἐς τὸ ἄστυ οὐ πολλή,
λέγεται μὲν νυκτὸς σὺν τρισὶν ὑπασπισταῖς λαθὼν
κατασκέψασθαι τὸ ἄστυ καὶ τὴν τῆς δυνάμεως ἐρημίαν
καὶ θόρυβον τὸν ἐπέχοντα ἰδεῖν, ἀναστρέψαι δ' ἐς Καπύην,
εἴτε θεοῦ παράγοντος αὐτὸν αἰεὶ ὡς καὶ τότε, εἴτε τὴν
τῆς πόλεως ἀρετὴν καὶ τύχην δείσας, εἴτε, ὡς αὐτὸς τοῖς
ἐσβαλεῖν προτρέπουσιν ἔλεγεν, οὐκ ἐθέλων τὸν πόλεμον
ἐκλῦσαι δέει Καρχηδονίων, ἵνα μὴ καὶ τὴν στρατηγίαν
αὐτὸς ἀποθοῖτο· οὐ γὰρ ὅ γε σὺν Φουλβίῳ στρατὸς ἦν
174 αὐτῷ πάμπαν ἀξιόμαχος. ὁ δὲ Φούλβιος ἀναστρέφοντι
παρείπετο, κωλύων τε προνομεύειν καὶ φυλασσόμενος
μηδὲν ἐξ ἐνέδρας παθεῖν.
175 ὁ δ' ἐπιτηρήσας νύκτα ἀσέληνον καὶ χωρίον, ἐν ᾧ 41
Φούλβιος ἑσπέρας τεῖχος μὲν οὐκ ἔφθανεν ἐγεῖραι, τά-
φρον δ' ὀρυξάμενος καὶ διαστήματα ἀντὶ πυλῶν κατα-

---

1 κἀκεῖνος] κἂν μόνος vel κἂν εἷς ci. Mend., Rhein. Mus. 38 (1883) p. 131 adn. 1, χειμῶνος Hirschwälder, Jahrb. f. class. Philol. 122 (1882) p. 528 coll. § 184 et Livio 26, 20, 8. ἑλεῖν futurum Appiano non inusitatum, cf. Schenkl p. 171 1 sq. κλαύδιος φλάκκος V, const., cf. ad § 158 2 ἀλήκτῳ Palmerius p. 164, ἀλέκτω V 10 ἀνέστρεψαν mavult Vk. 14 τῆς delendum ci. Mend. 16 ὡς αἰεὶ καὶ τότε ci. Bk.; cf. Zerdik p. 79 25 ἑσπέρας Schw., ἐπέρασεν V ἔφθασεν ci. Mend.

---

5 sqq. cf. Kromayer, Gött. Gel. Anz. 179 (1917) p. 470

λιπὼν καὶ τὸ χῶμα προβαλὼν ἀντὶ τείχους ἡσύχαζεν, 211 a.C.
ἔς τε λόφον ὑπερκείμενον αὐτοῦ καρτερὸν ἔπεμψε λα-
θὼν ἱππέας, οἷς εἴρητο ἡσυχάζειν, ἕως οἱ Ῥωμαῖοι τὸν 176
λόφον ὡς ἔρημον ἀνδρῶν καταλαμβάνωσι, τοῖς δ' ἐλέφασι
τοὺς Ἰνδοὺς ἐπιβήσας ἐκέλευσεν ἐς τὸ τοῦ Φουλβίου
στρατόπεδον ἐσβιάζεσθαι διά τε τῶν διαστημάτων καὶ
διὰ τῶν χωμάτων, ὡς δύναιντο. σαλπικτὰς δὲ αὐτοῖς 177
καὶ βυκανητάς τινας ἐξ ὀλίγου διαστήματος ἕπεσθαι
κελεύσας προσέταξεν, ὅταν ἔνδον γένωνται, τοὺς μὲν
θόρυβον πολὺν ἐγείρειν περιθέοντας, ἵνα πολλοὶ δόξωσιν
εἶναι, τοὺς δὲ ῥωμαΐζοντας βοᾶν, ὅτι Φούλβιος, ὁ Ῥω-
μαίων στρατηγός, κελεύει τὸ στρατόπεδον ἐκλιπόντας ἐπὶ
τὸν ἐγγὺς λόφον ἀναπηδᾶν. τόδε μὲν ἦν τὸ στρατήγημα 178
τοῦ Ἀννίβου, καὶ τούτων τὰ μὲν πρῶτα πάντα κατὰ
νοῦν ἀπήντησεν· οἵ τε γὰρ ἐλέφαντες ἐσῆλθον τοὺς
φύλακας καταπατήσαντες, καὶ οἱ σαλπικταὶ τὸ αὑτῶν
ἐποίουν, καὶ ὁ θόρυβος Ῥωμαίοις ἐξ εὐνῆς ἀνισταμένοις
ἐν μελαίνῃ νυκτὶ ἀδόκητος ἐμπεσὼν ἐπιφοβώτατος ἦν,
τῶν τε ῥωμαϊζόντων ἀκούοντες, ὅτι παρήγγελται
42 φεύγειν ἐς τὸν λόφον, περὶ τοῦτ' ἐγίγνοντο. Φούλβιος 179
δ' αἰεί τινα προσδοκῶν ἐνέδραν καὶ τοῦτο ὑποπτεύων ἐν
ἅπασι τοῖς Ἀννίβου, εἴθ' ὑπ' οἰκείας τότε συνέσεως, εἴτε
θεολήπτῳ γνώμῃ προσπεσών, εἴτε παρὰ αἰχμαλώτου
τὰ ἀκριβέστατα μαθών, τοὺς χιλιάρχους ὀξέως ἐπέστησε
ταῖς εἰς τὸν λόφον ἀγούσαις ὁδοῖς, κωλύειν τοὺς δι'
αὐτῶν φερομένους καὶ μεταδιδάσκειν, ὅτι τοῦτ' οὐχ ὁ
στρατηγὸς Ῥωμαίων, ἀλλ' Ἀννίβας ἐκήρυξεν ἐνεδρεύων.
αὐτὸς δὲ τοῖς χώμασι φυλακὰς ἀκριβεῖς ἐπιστήσας, μή 180
τις ἔφοδος ἔξωθεν ἄλλη γένοιτο, ἐβοηδρόμει μεθ' ἑτέρων
ἀνὰ τὸ στρατόπεδον, ἅπαντα ἔχειν ἀσφαλῶς καὶ ὀλίγους

---

2 ἔς τε V, ἐς τὸν vel ἔς τινα Schw. 11 sq. ὁ Ῥωμαίων στρατηγός susp. Mend., tenet Bitsch. p. 443 12 ἐκλίποντας (sic) V 28 περιπεσὼν ci. Nauck, inut. 30 στρατόπεδον ⟨κηρύσσων⟩ ci. Musgr. et Schw., inut., cf. e. g. Emph. II § 499

11 a.C.
181 τοὺς μετὰ τῶν ἐλεφάντων ἐσελθόντας εἶναι. δᾷδάς τε
ἧπτε καὶ πῦρ πανταχόθεν ἤγειρε, καὶ καταφανὴς ἦν ἡ τῶν
ἐσελθόντων ὀλιγότης, ὥστε αὐτῶν πάνυ καταφρονή-
σαντες οἱ Ῥωμαῖοι, ἐς ὀργὴν ἐκ τοῦ πρὶν δέους μετα-
βαλόντες, εὐμαρῶς οἷα ψιλοὺς καὶ ὀλίγους διέφθειραν.
182 οἱ δ' ἐλέφαντες, οὐκ ἔχοντες εὐρύχωρον οὐδὲν ἐς ἀνα-
στροφήν, εἱλούμενοι περὶ σκηνὰς καὶ φάτνας, ἐβάλ-
λοντο πρὸς ἁπάντων ἐπιτυχῶς διὰ τὴν στενότητα τοῦ
χωρίου καὶ τὸ μέγεθος τῶν σωμάτων, μέχρι περι-
αλγοῦντές τε καὶ ἀγανακτοῦντες καὶ ἐπιδραμεῖν ἐς
τοὺς πολεμίους οὐκ ἔχοντες τοὺς ἐπιβάτας σφῶν ἀπ-
εσείοντο καὶ κατεπάτουν σὺν ὀργῇ καὶ βοῇ πάνυ ἠγριω-
μένοι καὶ ἐξεπήδων ἐκ τοῦ στρατοπέδου.

183 Φούλβιος μὲν δὴ Φλάκκος, εὐσταθῶς καὶ εὐμηχά-
νως αἰφνιδίῳ συνενεχθεὶς ἐνέδρᾳ, περιῆν τοῦ Ἀννίβου
καὶ τὸν στρατὸν περιέσωζεν αἰεὶ πεφρικότα τὰς Ἀννί-
βου μηχανάς· ὁ δ' Ἀννίβας, ἐπεὶ τῆς πείρας ἀπέτυχεν, 43
211/10 a.C. ἐς Λευκανοὺς διελθὼν ἐχείμαζε καὶ ἐπὶ τρυφῆς ἦν
οὐ συνήθους ἐρωμένην τε εἶχεν ἄγριος ἀνήρ. καὶ εὐθὺς
184 αὐτῷ κατ' ὀλίγον ἐτρέπετο πάντα. Φούλβιος δ' ἐς
Καπύην πρὸς τὸν συστράτηγον ἐπανῄει, καὶ τοῖς Καπυ-
αίοις προσέβαλλον ἄμφω καρτερῶς, ἐπειγόμενοι χειμῶνος
185 ἑλεῖν τὴν πόλιν, ἕως Ἀννίβας ἠρεμεῖ. Καπυαῖοι δέ, τῶν
τροφῶν σφᾶς ἐπιλειπουσῶν καὶ οὐδαμόθεν ἄλλων ἐπεισ-
αγομένων, ἐνεχείρισαν ἑαυτοὺς τοῖς στρατηγοῖς· ἐνεχεί-
ρισαν δὲ καὶ ὅσοι Λιβύων αὐτοὺς ἐφρούρουν, αὐτοῖς
186 στρατηγοῖς, Ἄννωνι ἑτέρῳ καὶ Βωστᾷ. Ῥωμαῖοι δὲ τῇ
μὲν πόλει φρουρὰν ἐπέστησαν καὶ ὅσους εὗρον αὐτομο-
λοῦντας, χεῖρας αὐτῶν ἀπέτεμον· Λιβύων δὲ τοὺς μὲν

10 ἀγανακτοῦντες] ἀτακτοῦντες ci. Nauck 16 πεφρικὼς maluit Mend. 18 ἐπὶ τρυφῆς—20 πάντα hab. Exc. de virt. 25, p. 227, unde Suid. v. Ἀννίβας 27 Βωστᾷ vel Βώσταρι ci. Schw., cf. de formis nominis Niese, RE 8 p. 789 n. 5

ἐπιφανεῖς ἐς Ῥώμην ἔπεμψαν, τοὺς δὲ λοιποὺς ἀπέδοντο. 211/10 a.C.
καὶ Καπυαίων αὐτῶν τοὺς μὲν αἰτίους μάλιστα τῆς 187
ἀποστάσεως ἀπέκτειναν, τῶν δ' ἄλλων τὴν γῆν ἀφείλοντο
μόνον. εὔφορος δ' ἐστὶν ἐς σῖτον ἡ περὶ τὴν Καπύην
πᾶσα· πεδιὰς γάρ ἐστιν.

Καπύη μὲν δὴ πάλιν ἐς Ῥωμαίους ἐπανῆκτο, καὶ 188
μέγα τοῦτο Λιβύων ἐς τὴν Ἰταλίαν πλεονέκτημα περι-
44 ῄρητο· ἐν δὲ Βρυττίοις, οἳ μέρος εἰσὶ τῆς Ἰταλίας, ἀνὴρ 210 a.C.
ἐκ πόλεως Τισίας φρουρουμένης ὑπὸ τῶν Λιβύων,
ἐθίσας αἰεί τι λῄζεσθαι καὶ φέρειν τῷ φρουράρχῳ καὶ
παρὰ τοῦτο αὐτῷ συνήθης ἐς πάντα γεγονὼς καὶ σχε-
δὸν συστράτηγος, ἤλγει τῶν φρουρῶν ἐς τὴν πατρίδα
ὑβριζόντων. συνθέμενος οὖν τῷ Ῥωμαίων στρατηγῷ 189
καὶ πιστὰ δοὺς καὶ λαβὼν ἑκάστοτέ τινας ὡς αἰχμαλώ-
τους ἐσῆγεν ἐς τὴν ἄκραν καὶ τὰ ὅπλα αὐτῶν ἐσέφερεν
ὡς σκῦλα. ἐπεὶ δὲ πλέονες ἐγένοντο, ἐξέλυσεν αὐτοὺς
καὶ ὥπλισε καὶ τὴν Λιβύων φρουρὰν ἀνεῖλε καὶ παρὰ
Ῥωμαίων ἄλλην ἐσηγάγετο. Ἀννίβου δὲ οὐ πολὺ ὕστε- 190
ρον παροδεύοντος αὐτοὺς οἱ μὲν φρουροὶ καταπλαγέν-
τες ὑπὸ τοῦ δέους ἐξέφυγον ἐς Ῥήγιον, οἱ δὲ Τισιᾶται
παρέδωκαν αὐτοὺς τῷ Ἀννίβᾳ. καὶ ὁ Ἀννίβας τοὺς
μὲν αἰτίους τῆς ἀποστάσεως ἔκαυσε, τῇ δὲ πόλει φρου-
ρὰν ἐπέστησεν ἄλλην.

45 Ἰαπύγων δ' ἐν πόλει Σαλαπίᾳ, Λιβύων ὑπηκόῳ, 191
δύο ἤστην ἄνδρε τῶν μὲν ἄλλων γένει καὶ πλούτῳ καὶ
δυνάμει διαφέροντε, ἀλλήλοιν δ' ἐκ πολλοῦ διαφόρω.
τούτοιν Δάσιος μὲν τὰ Λιβύων ᾑρεῖτο, Βλάτιος δὲ τὰ

---

5 *πᾶσαν* fuit in V, sed *ν* eras. 8 *βρυττίοις* V, const. in Annib., *βρέττιοι* in Lib. (bis), ita etiam Samn. fr. 10 § 3. 5 codices Exc. de leg., fluctuant Oi *μέρος* ⟨*ἔσχατον*⟩ ci. Schw., *πέρας* pro *μέρος* Mend., *τέλος* Nipperdey (cf. Mithr. § 71)
9 *Τισίας*, ras correctum, V, cf. l. 20 20 *ὑπὸ τοῦ δέους* spuria esse ci. Mend., sed cf. ad Emph. III § 249 24 *ἰαπὺ* (sic) V, corr. Steph. *σαλλατία* V, corr. Palmerius p. 164 (cf. Emph. I § 227) 27 *ᾕρητο* ci. Mend., sed cf. Loesch p. 518

210 a. C.

192 Ῥωμαίων. ἕως μὲν οὖν ἤκμαζεν τὰ Ἀννίβου, ἐφ' ἡσυ-
χίας ἦν ὁ Βλάτιος· ἐπεὶ δὲ ἠγείρετο τὰ Ῥωμαίων καὶ
τὰ πολλὰ τῆς ἐσφετερισμένης ἀρχῆς ἀνελάμβανον,
ἔπειθεν ὁ Βλάτιος τὸν ἐχθρὸν ὑπὲρ τῆς πατρίδος αὐτῷ
συμφρονῆσαι μόνης, μή τι πάθοι, Ῥωμαίων αὐτὴν βίᾳ
193 λαβόντων, ἀνήκεστον. ὁ δ' ὑποκρινάμενος συντίθεσθαι
κατεμήνυσε τοῦτ' Ἀννίβᾳ. καὶ ἐδίκαζεν αὐτοῖς ὁ Ἀννί-
βας, Δασίου μὲν κατηγοροῦντος, Βλατίου δ' ἀπολογου-
μένου καὶ συκοφαντεῖσθαι διὰ τὴν ἔχθραν λέγοντος·
ὃ καὶ τέως ἄρα προορῶν ἐτόλμησεν ἐχθρῷ προσενεγκεῖν
λόγον τοιόνδε, ὡς ἀπίστῳ κατηγόρῳ διὰ τὴν ἔχθραν
194 ἐσομένῳ. Ἀννίβας δ' οὔτε ἀπορρῖψαι τὸ ἔργον οὔτε τῷ
παρ' ἐχθροῦ πιστεῦσαι ῥᾳδίως ἀξιῶν μεθίστατο αὐτοὺς
ὡς σκεψόμενος ἐφ' ἑαυτοῦ. στενῆς δὲ τῆς ἐξόδου πάμπαν
οὔσης ὁ Βλάτιος ἔφη τῷ Δασίῳ, τοὺς ἄλλους λαθών·
"οὐ σώσεις, ὦ ἀγαθέ, τὴν πατρίδα;" ὁ δὲ καὶ τοῦτ'
195 εὐθὺς ἐκβοήσας ἐμήνυεν. καὶ ὁ Βλάτιος οἰκτισάμενος 46
τότε μάλιστα ἀξιοπίστως εἶπεν, ὡς ἐπιβουλεύοιτο ὑπ' ἐχ-
θροῦ τεχνίτου. "τοῦτο δ'," ἔφη, "τὸ νῦν ἐπιβούλευμα
196 καὶ τῆς πρότερον ἀμφιλογίας, εἴ τις ἦν, ῥύσεταί με. τίς
γὰρ ἂν ἢ πρότερον ἐχθρῷ περὶ τοιῶνδε διεπίστευ-
σεν ἢ νῦν, εἰ καὶ τέως ἐπεπλάνητο, ἀπίστῳ καὶ κατ-
ηγόρῳ περὶ ἐκεῖνα γεγενημένῳ, κινδυνεύων ἔτι καὶ
κρινόμενος καὶ ἀρνούμενος αὖθις ἂν τὰ δεύτερα ταῦτ'
ἐθάρρησεν εἰπεῖν, καὶ μάλιστ' ἐν τῷ δικαστηρίῳ, πολ-
λῶν μὲν ἀκοῦσαι δυναμένων, τοῦ δὲ κατηγόρου καὶ
197 τόδε μέλλοντος εὐθὺς ὁμοίως ἐρεῖν; εἰ δὲ δὴ καὶ ἐγεγένητο",
ἔφη, "χρηστὸς ἐξαίφνης καὶ φίλος, τί μοι συλλαβεῖν ὑπὲρ
τῆς πατρίδος ἔτι δυνατὸς ἦν; τί δ' ἂν ἐδεόμην ἐγὼ
198 μηδὲν ἐπικουρεῖν δυναμένου;" ἅ μοι δοκεῖ προϊδὼν πάλιν

2 ἠγείρετο] ἐπήρετο ci. Mend. coll. p. 285, 7 3 ἐσφετερισμένης] sc. ὑπὸ Λιβύων 12 sq. τῷ παρ' ἐχθροῦ ⟨λόγῳ⟩ ci. Steph.; an τοῖς παρ' ἐχθροῦ? (Vk.); ceterum ἐχθροῦ, υ in ras. ex ν, V 18 post τότε in V circa 15 litterae eras. 30 πάλιν] πάλαι ci.

210 a. C.
ὁ Βλάτιος ψιθύρως ἐντυχεῖν τῷ Δασίῳ καὶ ἐς ἀπιστίαν
αὐτὸν ἐμβαλεῖν μείζονα, ἐπαγαγέσθαι δ' ἐκ τοῦδε καὶ
Ἀννίβαν ἐς ἀπιστίαν τῶν πρότερον εἰρημένων. οὐ μὴν 199
οὐδ' ἐκφυγὼν τὴν δίκην ὁ Βλάτιος ἀφίστατο μὴ μεταπεί-
θειν τὸν ἐχθρόν, καταφρονῶν ἄρα ὡς ἐς πάντα γεγονότος
ἀπίστου. ὃ δὲ αὖθις ὑπεκρίνετο συντίθεσθαι καὶ τὴν
ἐπίνοιαν τῆς ἀποστάσεως ᾔτει μαθεῖν. ὃ δὲ οὐδὲν ὀκνήσας 200
ἔφη· "διαδραμοῦμαι μὲν ἐπί τι τῶν στρατοπέδων ἐγὼ τῶν
Ῥωμαϊκῶν", μηνύσας αὐτῷ τὸ πάνυ πορρωτάτω, "καὶ
στρατιὰν ἄξω λαβών· ἔστι γάρ μοι φίλος ὁ στρατηγὸς
ἐκείνου τοῦ στρατοῦ· σὺ δ' ὑπομένειν μοι δεῦρο καὶ
47 τὰ ἔνδον ἐπιτηρεῖν." ὃ μὲν εἶπεν οὕτω καὶ εὐθὺς ἐξέδραμε, 201
λαθὼν Δάσιον, οὐκ ἐς ἐκεῖνο τὸ στρατόπεδον, ἀλλὰ
ἐς Ῥώμην, ὁδὸν ἐλάσσονα. καὶ δοὺς τῇ βουλῇ τὸν υἱὸν
ὅμηρον ἱππέας ᾔτει χιλίους, μεθ' ὧν ἠπείγετο κατὰ
σπουδήν, τὸ μέλλον ἔσεσθαι προορώμενος. ὁ δὲ Δάσιος 202
ταῖς ἐπιούσαις ἡμέραις τὸν ἐχθρὸν οὐχ ὁρῶν, εἴκασεν
αὐτὸν ἐγχειρεῖν τοῖς ἐγνωσμένοις ὡς ἤδη πιστεύοντα
αὐτῷ. νομίσας οὖν ἐς ἐκεῖνο τῷ ὄντι τὸ πορρωτέρω
στρατόπεδον αὐτὸν οἴχεσθαι διέδραμεν πρὸς Ἀννίβαν,
καταφρονῶν, ὅτι φθάσει ἐκεῖνον ἐπανελθών, καὶ "νῦν
μέν", ἔφη, "παραδώσω σοι τὸν Βλάτιον ἐπ' αὐτοφώρῳ
στρατιὰν ἐπάγοντα τῇ πόλει." καὶ τὸ γεγονὸς ἐκθέμενος 203
καὶ λαβών τινας ἐπανῆγεν ἐς τὴν πατρίδα μετὰ σπουδῆς
ὡς οὔπω τοῦ Βλατίου πλησιάζοντος. ὁ δ' ἔνδον τε ἦν
ἄρτι καὶ τὴν φρουρὰν τὴν Λιβύων ὀλίγην οὖσαν ἀνελὼν
ἐφύλασσε μηδένα παρελθεῖν καὶ πύλας τὰς μὲν ἄλλας
ἐκεκλείκει, τὰς δ' ἐς τὴν ἐπάνοδον Δασίου μόνας εἴασεν
ἀνεῷχθαι. καὶ τὸ κατ' ἐκείνας μέρος ἅπαν εἶχεν ἀνυπό- 204
πτως· τὰ δ' ἐντὸς ἐξετετάφρευτο καὶ διείληπτο, ὡς μὴ

Beraldus, sed πάλιν defenditur verbis l. 24 sq.: αὖθις ἂν τὰ δεύτερα ταῦτ' ἐθάρρησεν εἰπεῖν 13 ἐς om. V, hab. Laur. LXX 26 et H. Stephani liber 14 ἔλασσον V, corr. Schw. 17 εἴκασεν, ει a m. 2 corr. ex η, V, ᾔκασεν fort. tenendum

210 a. C.
□ δύνασθαι τοὺς ἐμπεσόντας ἐς ὅλην διαδραμεῖν. Δάσιος
δέ, ἐπεὶ τὰς πύλας εἶδεν ἀνεῳγμένας, ἥσθη νομίσας
205 προλαβεῖν τὸν ἐχθρὸν καὶ ἐσήλατο γεγηθώς. ὁ δ' ἐπι-
κλείσας διέφθειρεν αὐτόν τε καὶ τοὺς ἐσδραμόντας,
ὠθουμένους ἐν στενῷ καὶ διαδρομὴν διὰ τὰς τάφρους
οὐκ ἔχοντας. ὀλίγοι δ' αὐτῶν διὰ τοῦ τείχους ἐξαλόμενοι
διέφυγον.
206 καὶ Βλάτιος μὲν οὕτω περιῆν Δασίου, τρὶς ἀντενε-
δρεύων, Φούλβιος δέ, Ῥωμαίων ὕπατος, Ἑρδονίαν ἐπο- 48
λιόρκει· καὶ αὐτὸν Ἀννίβας ἔλαθεν ἑσπέρας ἐγγὺς
γενόμενος καὶ ἀπεῖπε πυρὰ μὴ καίειν καὶ σιωπὴν παρήγ-
207 γειλε. περὶ δὲ ἕω, γενομένης ὁμοῦ τι καὶ ὁμίχλης, τοὺς
μὲν ἱππέας ἔπεμψεν ἐπιχειρεῖν τῷ Ῥωμαίων στρα-
τοπέδῳ, καὶ αὐτοὺς ἠμύνοντο ἐκεῖνοι, σὺν θορύβῳ
μὲν ὡς ἀπ' εὐνῆς, σὺν θάρσει δὲ οἷα ὀλίγους ποθὲν
208 αὐτοῖς ἐπιφανέντας. ὁ δ' Ἀννίβας ἐπὶ θάτερα τῷ πεζῷ
τὴν πόλιν περιῄει, κατασκεπτόμενος ἅμα καὶ τοὺς ἔν-
δον ἐπελπίζων, ἕως ἐπῆλθεν τοῖς Ῥωμαίοις ἐν τῇ περι-
όδῳ, εἴτε προϊδόμενος, εἴτε κατὰ συντυχίαν κυκλού-
209 μενος αὐτούς. οἱ δ' ἔπιπτον ἤδη λάβρως καὶ ἀθρόως,
ἀμφίβολοι γεγονότες· καὶ ἀπέθανον αὐτῶν ἐς ὀκτα-
κισχιλίους καὶ ὁ ὕπατος αὐτὸς ὁ Φούλβιος. οἱ λοιποὶ
δ' ἔς τι χῶμα πρὸ τοῦ στρατοπέδου ἀναθορόντες αὐτό
τε διέσωσαν γενναίως ἀμυνόμενοι καὶ τὸν Ἀννίβαν
ἐκώλυσαν λαβεῖν τὸ στρατόπεδον.
210 μετὰ δὲ τοῦτο Ῥωμαῖοι μὲν τὴν Ἰαπύγων ἀποστάν- 49

1 ἐς ὅλην] ἐς πόλιν edid. Steph., de coniectura, ut videtur, ἐς ὅλην ⟨πόλιν⟩ ci. Schw. 6 διὰ τοῦ τείχους] cf. Acta apost. 9, 25 (Loesch p. 516) 8 ⟨τρίς τε ἐνεδρευθεὶς καὶ⟩ τρὶς ci. Mend. 9 Ἑρδωνίαν maluit Wannowski p. 54 20 λάβρως καὶ ex Iber. § 69 interpolata ci. Mend., immo nonne defenditur? 23 αὐτό, ὀ in ras. ex ω, V 23 sq. αὐτοί τε διεσώθησαν ci. Mend., αὐτούς τε διέσωσαν Schenkl p. 175

9. 22 immo ἀνθύπατος; consul fuit Cn. Fulvius Centumalus a. 211 a. C., cf. Münzer, RE 7 p. 235 n. 43

των ἐδῄουν, Ἀννίβας δὲ τὴν Καμπανῶν, ἐς Ῥωμαίους 210 a. C.
μεταθεμένων χωρὶς Ἀτέλλης μόνης. καὶ Ἀτελλαίους
μετῴκιζεν ἐς Θουρίους, ἵνα μὴ τῷ Βρυττίων καὶ Λευκα-
νῶν καὶ Ἰαπύγων ἐνοχλοῖντο πολέμῳ. καὶ Ῥωμαῖοι 211
τοὺς ἐκ Νουκερίας ἐκπεσόντας ἐν Ἀτέλλῃ μετῴκιζον
ἔς τε τὴν Ἀννίβου ἔτι ὑπήκοον ἐσβαλόντες Αὐλωνίαν
τε εἷλον καὶ τὴν Βρυττίων γῆν ἐπέτρεχον καὶ Τάραντα, 209 a. C.
φρουρουμένην ὑπὸ Καρθάλωνος, ἐκ γῆς καὶ θαλάσσης
ἐπολιόρκουν. ὁ δὲ Καρθάλων ὀλίγων Καρχηδονίων 212
παρόντων Βρυττίους ἐς τὴν φρουρὰν προσέλαβεν. τῶν
δὲ Βρυττίων ὁ φρούραρχος ἤρα γυναικός, ἧς ἀδελφὸς ὑπὸ
Ῥωμαίοις στρατευόμενος ἔπραξεν διὰ τῆς ἀδελφῆς τὸν
φρούραρχον ἐνδοῦναι Ῥωμαίοις, ἐπάγουσι τὰς μηχανάς, ᾗ
τοῦ τείχους αὐτὸς ἐφρούρει.

Τάραντα μὲν δὴ Ῥωμαῖοι τόνδε τὸν τρόπον ἀνέλαβον, 213
εὔκαιρον ἐς πολέμους χωρίον καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ
50 θάλασσαν· Ἀννίβας δ᾽ ἐπειγόμενος ἐς αὐτήν, ὡς ἔμαθεν 208 a. C.
εἰλημμένην, παρῆλθεν ἀχθόμενος ἐς Θουρίους κἀκεῖθεν
ἐς Βενουσίαν, ἔνθα αὐτῷ Κλαύδιός τε Μάρκελλος, ὁ
Σικελίαν ἑλών, πέμπτον ὑπατεύων τότε, καὶ Τίτος
Κρισπῖνος ἀντιστρατοπεδεύοντες οὐκ ἐτόλμων ἄρχειν
μάχης. λείαν δέ τινα ὑπὸ Νομάδων ἀγομένην Μάρκελλος 214
ἰδὼν καὶ δόξας ὀλίγους εἶναι τοὺς ἄγοντας ἐπέδραμεν
αὐτοῖς μετὰ τριακοσίων ἱππέων σὺν καταφρονήσει καὶ
πρῶτος ἡγεῖτο, θυμικὸς ὢν ἐς μάχας καὶ παρακινδυνευτι-
κὸς αἰεί. ἄφνω δὲ πολλῶν τῶν Λιβύων φανέντων καὶ 215
πανταχόθεν αὐτῷ προσπεσόντων οἱ μὲν οὐραγοῦντες
Ῥωμαίων πρῶτοι φυγῆς ἦρχον, ὁ δὲ Μάρκελλος ὡς
ἑπομένων αὐτῶν ἐμάχετο γενναίως, μέχρι κατακοντισθεὶς
ἀπέθανε. καὶ αὐτοῦ τῷ σώματι ὁ Ἀννίβας ἐπιστάς, ὡς 216

2 ἀτελλέους V 5 καὶ ante μετῴκιζον in V eras. 14 αὐτοὺς fuit in V, sed υ eras. 30—p. 178, 3. 5 περιελὼν ἐτύπωσεν ἐπιστολὴν hab. Suid. v. δακτύλιος, eadem usque ad verba p. 178, 9 ὑποδέξασθαι κελεύοι idem v. τύπος

208 a.C. εἶδε τὰ τραύματα πάντα ἐπὶ τῶν στέρνων, ἐπῄνεσε μὲν
217 ὡς στρατιώτην, ἐπέσκωψε δὲ ὡς στρατηγόν. καὶ τὸν δακτύλιον αὐτοῦ περιελὼν τὸ μὲν σῶμα ἔκαυσε λαμπρῶς, καὶ τὰ ὀστᾶ τῷ παιδὶ προσέπεμψεν ἐς τὸ Ῥωμαίων στρα-
218 τόπεδον· Σαλαπίνοις δὲ μηνίων εὐθὺς ἐτύπωσεν ἐπιστολὴν 51 τῇ σφραγῖδι Μαρκέλλου, πρὶν αἰσθέσθαι πολλοὺς περὶ τοῦ θανάτου, καὶ αὐτόμολον ἄνδρα Ῥωμαῖον ἔπεμψε φέρειν δηλοῦντα, ὅτι στρατιὰ Μαρκέλλου κατόπιν ἔρχοιτο
219 καὶ ὁ Μάρκελλος αὐτὴν ὑποδέξασθαι κελεύοι. ἄρτι δ' εἰλήφεσαν Κρισπίνου γράμματα περιπέμψαντος ἐς ἅπαντας, ὅτι τῆς Μαρκέλλου σφραγῖδος Ἀννίβας κεκρατήκοι. τὸν οὖν ἄγγελον, ἵνα μὴ παραμένων ἐπιγνοίη τὰ γιγνόμενα, ἀπέπεμψαν ὑποσχόμενοι τὰ προστασσόμενα ποιήσειν, αὐτοὶ δ' ὁπλισάμενοι τὴν ἐνέδραν ἐπὶ τῶν
220 τειχῶν ἀνέμενον. καὶ προσιόντος τοῦ Ἀννίβου μετὰ Νομάδων, οὓς Ῥωμαϊκοῖς ὅπλοις ἐσκεύασεν, τὰς μὲν πύλας ἐκ μηχανήματος ἀνέσπασαν ὡς δὴ Μαρκέλλου προσιόντος ἀσμενίζοντες, εἰσδεξάμενοι δ', ὅσων εὐμαρῶς κρατήσειν ἔμελλον, αὖθις ἐκ τοῦ μηχανήματος αὐτὰς ἐπικαθῆκαν καὶ τοὺς μὲν ἐσελθόντας ἔκτειναν, τοὺς δ' ἔξω τῶν τειχῶν ἔτι περιεστῶτας ἄνωθεν ἔβαλλόν τε καὶ κατετίτρωσκον. καὶ δευτέρας τῆσδε πείρας ὁ Ἀννίβας ἐπὶ τῇ πόλει σφαλεὶς ἀπεχώρει.

221 ἐν τούτῳ δὲ καὶ Ἀσρούβας, ὁ ἀδελφὸς Ἀννίβου, τὴν 52 στρατιάν, ἣν ἐξενάγησεν ἐν τοῖς Κελτίβηρσιν, ἔχων,
207 a.C. διέβαινεν ἐς τὴν Ἰταλίαν καὶ Κελτῶν φιλίως αὐτὸν δεχομένων τὰ Ἄλπεια ὄρη, ὡδοποιημένα πρότερον ὑπὸ Ἀννίβου, διώδευε δύο μησίν, ὅσα τέως Ἀννίβας ἐξ διῆλθεν, ἐσέβαλλέν τε ἐς Τυρρηνίαν, ἄγων πεζοὺς μὲν

1 πάντα et τῶν ex Suid. v. τύπος add. Schw., om. V; πάντα ἐπὶ τοῦ στέρνου Suid. v. δακτύλιος 5 σαλατίνοις V, corr. Palmerius p. 164 7 ῥωμαίων Suid. 9 κελεύει Suid. codices quidam 14 ὠπλισάμενοι, ω ex ο mutatum et ς post οι eras., V 22 τῆσδε <τῆς> π. ei. Mend. 29 ἐσέβαλε scr. Mend., sed cf. Zippel p. 757

τετρακισμυρίους ἐπὶ ὀκτακισχιλίοις, ἱππέας δὲ ὀκτα- 207 a. C.
κισχιλίους καὶ ἐλέφαντας πεντεκαίδεκα, καὶ γράμματα
πρὸς τὸν ἀδελφὸν ἔπεμπε, δηλῶν, ὅτι παρείη. τούτων 222
τῶν γραμμάτων ὑπὸ Ῥωμαίων ἁλόντων οἱ ὕπατοι
Σαλινάτωρ καὶ Νέρων, μαθόντες αὐτοῦ τὸ πλῆθος τῆς
στρατιᾶς ἀπὸ τῶν γραμμάτων, συνῆλθον ἐς ταὐτὸ πάσαις
ταῖς δυνάμεσιν καὶ ἀντεστρατοπέδευσαν αὐτῷ περὶ πόλιν
Σήνας. ὁ δ' οὔπω μάχεσθαι κεκρικώς, ἀλλὰ τῷ ἀδελφῷ 223
συνελθεῖν ἐπειγόμενος ὑπεχώρει καὶ νυκτὸς ἀναζεύξας
περὶ ἕλη καὶ τέλματα καὶ ποταμὸν οὐκ εὔπορον ἠλᾶτο,
μέχρι φανείσης ἡμέρας οἱ Ῥωμαῖοι, καταλαβόντες αὐτοὺς
διερριμμένους τε καὶ κεκμηκότας ὑπὸ ἀγρυπνίας καὶ
κόπου, πλείστους μὲν αὐτῶν ἅμα τοῖς ταξιάρχοις συντασ-
σομένους ἔτι καὶ συνιόντας διέφθειραν καὶ αὐτὸν ἐπ'
ἐκείνοις Ἀσρούβαν, πλείστους δ' αἰχμαλώτους ἔλαβον
καὶ μεγάλου δέους ἀπήλλαξαν τὴν Ἰταλίαν, ἀμάχου ἂν
σφίσι τοῦ Ἀννίβου γενομένου, εἰ καὶ τήνδε τὴν στρατιὰν
53 προσέλαβεν. θεὸς δέ μοι δοκεῖ τόδε Ῥωμαίοις ἀντιδοῦναι 224
τῆς ἐπὶ Κάνναις ἀτυχίας, οὐ πόρρω τε ἐπ' ἐκείνῃ καὶ ἰσο-
στάσιόν πως ἐκείνῃ γενόμενον· στρατηγοί τε γὰρ οἱ
ἑκατέρων ἀπώλοντο, καὶ στρατοῦ πλῆθος ἐγγυτάτω
μάλιστα ἐπ' ἴσης, καὶ τὰ αἰχμάλωτα πολλὰ γενέσθαι
καὶ τοῖσδε κἀκείνοις συνηνέχθη, στρατοπέδων τε καὶ
παρασκευῆς τῆς ἀλλήλων δαψιλοῦς ἐκράτουν ἑκάτεροι.
οὕτω παραλλὰξ ἡ πόλις εὐτυχιῶν καὶ συμφορῶν ἐπει-
ρᾶτο. Κελτιβήρων δ' ὅσοι διέφυγον ἐκ τοῦ κακοῦ, οἳ
μὲν ἐς τὰ οἰκεῖα, οἳ δ' ἐς Ἀννίβαν ἐχώρουν.

54 ὁ δ', ἐπί τε τῷ ἀδελφῷ καὶ στρατιᾷ τοσῇδε δι' 225
ἀπειρίαν ὁδῶν αἰφνίδιον ἀπολωλυίᾳ δυσφορῶν καὶ 206 a. C.
τεσσαρεσκαιδέκατον ἔτος ἔχων ἐν πόνοις ἀτρύτοις, ἐξ

---

19 ἀπ' ἐκείνης edid. Steph., ut videtur, de coniectura

---

§ 222 de loco pugnae v. Kromayer 3, 1 p. 429 sqq. et Kahrstedt 3 p. 527 adn. 1 30 τεσσαρεσκαιδέκατον] immo δωδέκατον

206 a.C. οὐ Ῥωμαίοις ἐν Ἰταλίᾳ διεπολέμει, πάντων τε ὧν εἰλήφει πρότερον, ἐκπεπτωκώς, ἐς Βρυττίους, ὅπερ αὐτῷ λοιπὸν ἔθνος ὑπήκοον ἦν, ἀνεχώρει καὶ ἡσύχαζεν ὡς ἑτέρας
226 δυνάμεως ἀφιξομένης ἀπὸ Καρχηδόνος. οἱ δ' ἔπεμψαν
205 a.C. μὲν αὐτῷ ναῦς ἑκατὸν στρογγύλας, ἐφ' ὧν σῖτός τε ἦν καὶ στρατιὰ καὶ χρήματα, οὐδενὸς δ' ἐρετικοῦ παραπέμποντος αὐτὰς ἄνεμος ἐς Σαρδόνα κατήνεγκεν, καὶ ὁ τῆς Σαρδόνος στρατηγὸς ἐπιπλεύσας μακραῖς ναυσὶν κατέδυσε μὲν αὐτῶν εἴκοσιν, ἑξήκοντα δ' ἔλαβεν, αἱ δὲ λοιπαὶ
227 διέφυγον ἐς Καρχηδόνα. καὶ ὁ Ἀννίβας ἔτι μᾶλλον ἀπορούμενός τε καὶ τὰ παρὰ Καρχηδονίων ἀπεγνωκώς, οὐδὲ Μάγωνος αὐτῷ τι, τοῦ ξενολογοῦντος ἐν Κελτοῖς καὶ Λίγυσιν, ἐπιπέμποντος, ἀλλὰ τὸ μέλλον ἔσεσθαι περιορωμένου, συνιδών, ὅτι μένειν ἐπὶ πλεῖον οὐ δυνήσεται, αὐτῶν ἤδη Βρυττίων ὡς ἀλλοτρίων ὅσον οὔπω γενησομένων κατεφρόνει καὶ ἐσφορὰς ἐπέβαλλεν αὐτοῖς πάνυ πολλὰς τάς τε ὀχυρὰς τῶν πόλεων μετῴκιζεν ἐς τὰ πεδινά, ὡς βουλευούσας ἀπόστασιν, πολλούς τε τῶν ἀνδρῶν αἰτιώμενος διέφθειρεν, ἵνα τὰς περιουσίας αὐτῶν σφετερίζοιτο.

228 καὶ ὁ μὲν ἐν τούτοις ἦν, ἐν δὲ Ῥώμῃ γίγνονται μὲν 55
ὕπατοι Λικίνιός τε Κράσσος καὶ Πόπλιος Σκιπίων, ὁ λαβὼν Ἰβηρίαν· τούτων δὲ Κράσσος μὲν ἀντεστρατοπέδευσεν Ἀννίβᾳ περὶ Ἰαπυγίαν, Σκιπίων δὲ τὸν δῆμον ἐδίδασκεν οὔ ποτε Καρχηδονίους οὐδ' Ἀννίβαν ἀποστήσεσθαι σφίσιν ἐνοχλοῦντας ἀμφὶ τὴν Ἰταλίαν, εἰ μὴ Ῥωμαίων στρατὸς ἐς Λιβύην διέλθοι καὶ κίνδυνον αὐτοῖς
229 ἐπιστήσειεν οἰκεῖον. λιπαρήσας τε πάνυ καρτερῶς καὶ πείσας ὀκνοῦντας ᾑρέθη στρατηγὸς αὐτὸς ἐς Λιβύην καὶ
230 διέπλευσεν εὐθὺς ἐς Σικελίαν. ἔνθα στρατὸν ἀγείρας τε

---

6 τριηρετικοῦ ci. Bk. (debuit τριηριτικοῦ, cf. ad Emph. V § 397), ἐρετικοῦ tenet Goetzeler p. 47 adn. 5 22 πόπλιος h. l. V, v. Praef.

---

12 de Magone cf. Iber. § 60. 151

205 a. C.
καὶ γυμνάσας ἐπέπλευσε Λοκροῖς ἄφνω τοῖς ἐν Ἰταλίᾳ,
φρουρουμένοις ὑπὸ Ἀννίβου· καὶ τὴν φρουρὰν κατα-
σφάξας τε καὶ παραδοὺς Πλημινίῳ τὴν πόλιν αὐτὸς ἐς
Λιβύην διέπλευσεν. Πλημίνιος δέ, οὐδεμίαν ὕβριν ἢ 231
ἀσέλγειαν ἢ ὠμότητα ἐς τοὺς Λοκροὺς ἐκλιπών, ἐσύλησε
λήγων καὶ τὸ τῆς Φερσεφόνης ἱερόν. καὶ τόνδε μὲν
Ῥωμαῖοι μετὰ τῶν συναμαρτόντων αὐτῷ φίλων διέφθειραν
ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ καὶ τὰς περιουσίας αὐτῶν ἔδοσαν
Λοκροῖς ἐς τὸν θησαυρὸν τῆς θεοῦ φέρειν· ὅσα τε ἄλλα
ἐδύναντο τῶν ἀπολωλότων ἀνευρόντες, τὸ λεῖπον ἐκ τοῦ
56 κοινοῦ σφῶν ταμιείου τῇ θεῷ προσέθεσαν. τοῦ δ' αὐτοῦ 232
χρόνου Κωνσεντίαν τε, μεγάλην πόλιν Βρυττίων, καὶ
ἄλλας ἓξ ἐπ' αὐτῇ περιέσπασεν ἀπὸ Ἀννίβου Κράσ-
σος. καὶ γιγνομένων ἐν Ῥώμῃ σημείων ἐκ Διὸς φοβε- 233
ρῶν οἱ μὲν τὰ Σιβύλλεια ἐπισκεπτόμενοι δέκα ἄνδρες 204 a. C.
ἔφασαν ἐξ οὐρανοῦ τι ἐς Πεσινοῦντα τῆς Φρυγίας,
ἔνθα σέβουσιν οἱ Φρύγες θεῶν μητέρα, πεσεῖσθαι
τῶνδε τῶν ἡμερῶν καὶ δεῖν αὐτὸ ἐς τὴν Ῥώμην ἐνε-
χθῆναι. μετ' οὐ πολὺ δὲ πεσεῖν τε προσηγγέλθη καὶ
ἐς Ῥώμην ἐκομίσθη τὸ βρέτας. καὶ τὴν ἡμέραν ἑορτά- 234
ζουσι καὶ νῦν μητρὶ θεῶν, ᾗ τότε ἐκομίσθη. λέγεται
δὲ τὴν ναῦν, ᾗ ἔφερεν αὐτό, ἰλύι τοῦ ποταμοῦ τοῦ Τιβέριος
ἐνσχεθεῖσαν οὐδεμιᾷ μηχανῇ σαλεύεσθαι, μέχρι τῶν
μάντεων προειπόντων ἕψεσθαι μόνως, εἰ γυνὴ καθαρεύουσα
ξένων ἀνδρῶν ἑλκύσειεν, Κλαυδίαν Κόινταν, μοιχείας
ἔγκλημα ἔχουσαν ἔτι ἄκριτον καὶ δι' ἀσωτίαν ἐς αὐτὸ
πιθανωτάτην οὖσαν, ἐπιθειάσαι τε πολλὰ περὶ τῆς

4—11 προσέθεσαν hab. Exc. de virt. 26, p. 227 4 πλημμίνιος Exc. 6 περσεφόνης Exc., cf. ad Samn. fr. 12 § 4 17 ⟨τὴν⟩ θεῶν μητέρα maluit Schw., contra Loesch, Bem. p. 7 22 τοῦ Τιβέριος susp. Loesch, Bem. p. 31 sq.; cf. Emph. I § 307 24 προειπόντων edid. Steph., προσειπόντων V 25 Κόινταν Mend., κυΐντίαν V, κύινταν Schw.

---

15 decemviri sacris faciundis 20 sq. Megalesia celebrabantur die IV mensis Aprilis

204 a. C. ἀναμαρτησίας καὶ ἀναδήσασθαι τῇ μίτρᾳ τὸ σκάφος. καὶ
235 ἡ θεὸς ἕσπετο. Κλαυδία μὲν δὴ ἐξ αἰσχίστης δόξης ἐς
ἀρίστην μετέβαλεν. Ῥωμαίοις δὲ καὶ πρὸ τῆς Κλαυδίας
ἐκέλευε τὰ Σιβύλλεια διὰ τοῦ παρὰ σφίσιν ἀρίστου τὸ
236 βρέτας ἐκ Φρυγίας μεταγαγεῖν, καὶ τὸν ἄριστον ἐν τῷ τότε
σφίσι δοκοῦντα εἶναι, Σκιπίωνα τὸν Νασικᾶν ἐπίκλην,
ἐπεπόμφεσαν, υἱὸν μὲν ὄντα Γναίου Σκιπίωνος τοῦ
στρατηγήσαντος ἐν Ἰβηρίᾳ καὶ ἐν αὐτῇ πεσόντος,
ἀνεψιὸν δὲ Σκιπίωνος τοῦ Καρχηδονίους ἀφελομένου τὴν
ἡγεμονίαν καὶ πρώτου κληθέντος Ἀφρικανοῦ.
237 ὧδε μὲν ἡ θεὸς ἐς Ῥώμην δι' ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν
ἀρίστων ἀφικνεῖτο· ἐν δὲ Λιβύῃ Καρχηδονίων συνεχῶς 57
ὑπὸ τοῦδε τοῦ Σκιπίωνος ἡττωμένων, ὅσοι Βρυττίων
ταῦτ' ἐγίγνωσκον, ἀφίσταντο ἀπὸ τοῦ Ἀννίβου καὶ
238 τὰς φρουρὰς οἳ μὲν ἔκτεινον, οἳ δ' ἐξέβαλλον. οἱ δὲ
οὐδέτερα τούτων δυνάμενοι λάθρᾳ πρὸς τὴν σύγκλη-
τον ἐπρέσβευον, τὴν μὲν ἀνάγκην αὐτῶν καὶ τὴν προ-
239 αίρεσιν ὑποδεικνύοντες. Ἀννίβας δὲ ἐς μὲν Πετηλίαν
ἔνοπλος παρῆλθεν, οὐκέτι Πετηλίνων ἐχόντων αὐτήν·
ἐκβαλὼν γὰρ αὐτοὺς ἐδεδώκει Βρυττίοις. ᾐτιᾶτο δ',
ὅτι ἐπρέσβευσαν ἐς Ῥώμην, ἀρνουμένων δ' ἐκείνων
240 ὑπεκρίνετο πιστεύειν. "Ἵνα δ'," ἔφη, "μηδ' ὑπονοῆσθε,"
τοὺς μὲν δυνατοὺς παρέδωκε τοῖς Νομάσιν κεχωρι-
σμένως τηρεῖν αὐτῶν ἕκαστον, τοῦ δὲ πλήθους τὰ
ὅπλα παρείλετο, τοὺς δὲ δούλους καθοπλίσας ἐπέστησε
τῇ πόλει φύλακας. καὶ τούτοις ὅμοια τὰς ἄλλας πόλεις
241 ἐπιὼν ἐποίει. Θουρίων δὲ τρισχιλίους Καρχηδονίοις

---

1 ἀμαρτησίας V, corr. Schw. (cf. p. 223, 18) μίτρα V[2], μήτρα V[1] 11 δι' ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς ci. Wesseling ad Diod. t. 2 p. 605 (= t. 5 p. 503 ed. Dind. a. 1828) 17 μὲν deleri voluit Mend. 19 πετηλίων h. l. V, sed cf. p. 162, 16; 184, 21 20—27 ἐποίει hab. Exc. de virt. 27, p. 227 22 ὑπονοῆσθε V, sed ε in αι corr. a m. rec., ὑπονοῆσθαι Exc. 27 Θουρίων—p. 183, 4 μετῴκιζε hab. Exc. de virt. 28, p. 228 27 τοῖς Καρχ. Exc.

204 a. C.
μάλιστα εὔνους ἐξελόμενος καὶ πεντακοσίους ἄλλους
ἀπὸ τῶν ἀγρῶν τὰ λοιπὰ τῇ στρατιᾷ διαρπάζειν ἔδω-
κε. καὶ τῆς πόλεως ἐγκρατῆ φρουρὰν καταλιπὼν ἐς 242
Κρότωνα τοὺς τρισχιλίους καὶ πεντακοσίους μετῴκιζε,
τὴν πόλιν εὔκαιρον ἡγούμενος εἶναι καὶ ταμιεῖον αὐτὴν
ἑαυτῷ καὶ ὁρμητήριον ἐπὶ τὰς ἄλλας τιθέμενος.

58 Καρχηδονίων δ' αὐτὸν μετακαλούντων κατὰ σπου- 243
δὴν ἐπικουρεῖν κινδυνευούσῃ τῇ πατρίδι ὑπὸ Σκιπίω- 203 a. C.
νος καὶ τὸν ναύαρχον Ἀσρούβαν ἐπ' αὐτόν, ἵνα μὴ βραδύ-
νειε, πεμψάντων ἤχθετο μέν, τῆς Καρχηδονίων ἐς τοὺς
ἄρχοντας ἀπιστίας τε καὶ ἀχαριστίας ἐς πεῖραν ἐρχόμενος
διὰ μακροῦ, καὶ τὴν αἰτίαν ἐδεδοίκει τοῦ τοσοῦδε πολέμου
πρῶτος ἐμβαλὼν ἐν Ἰβηρίᾳ, ἐγνώκει δ' ὑπ' ἀνάγκης
ὅμως ἕπεσθαι καὶ ναῦς εἰργάζετο πολλάς, εὐξύλου τῆς
Ἰταλίας οὔσης. τῶν δ' ἔτι ὑπηκόων οἱ πόλεων ὡς ἀλλο- 244
τρίων καταφρονῶν ἔγνω διαρπάσαι πάσας καὶ τὴν στρατιὰν
πλουτίσας εὔνουν ἐς τὰς ἐν Καρχηδόνι συκοφαντίας
ἐπαγαγέσθαι. αἰδούμενός τε αὐτὸς παρασπονδεῖν Ἀσρού- 245
βαν τὸν ναύαρχον ἐπὶ προφάσει περιέπεμπε, τοὺς φρουροῦν-
τας ὀψόμενον. ὁ δὲ εἰς ἑκάστην πόλιν εἰσιὼν ἐκέλευε τοῖς
ἐνοικοῦσιν αὐτούς τε καὶ δούλους αὐτῶν, ὅσα δύναιντο,
λαβόντας ἐκ τῶν πόλεων μεθίστασθαι καὶ τὰ λοιπὰ
διήρπαζε. τούτων ἔνιοι πυνθανόμενοι, πρὶν τὸν Ἀσρούβαν 246
ἥκειν, τοῖς φρουροῖς ἐπετίθεντο, καὶ συνέβαινεν ὅπου μὲν
κρατεῖν τὰς πόλεις, ὅπου δὲ τοὺς φρουρούς, σφαγή τε

---

3 καὶ τῆς πόλεως] τῆς τε πόλεως Exc. (cf. Kallenberg, Berl. philol. Woch. 1910 p. 1600), τῇ πόλει ἐγκρατῆ φρουρὰν aut φρουρὰν τῆς πόλεως ἐγκρατῆ maluit Mend. 3 collocationem verborum susp. Mend. 13 ἐμβαλὼν ἐν Ἰβηρίᾳ susp. Mend., nescio an iniuria (v. etiam Schw. t. 3 p. 382) 15 — p. 185, 2 πολεμίων hab. Exc. de virt. 29, p. 228 15 sq. ὡς ἀλλοτρίων ⟨ὅσον οὔπω γενησομένων⟩ ci. Steph. coll. § 227, sed cf. § 251 17 ἐν om. Exc. 19 περιέπεμπε V, διέπεμπε Exc. 20 ἐποψόμενον ci. Nipperdey, sed cf. Loesch, Bem. p. 6; v. etiam ad Emph. I § 10 ἐκέλευε, quod pro vulgato ἐκέλευσε ci. Mend., hab. V et Exc. 21 καὶ ⟨τοὺς⟩ ci. Vk. 23 πυθόμενοι ci. Mend. (cf. ad p. 186, 11)

203 a.C. ποικίλη καὶ γυναικῶν ὕβρις καὶ παρθένων ἀπαγωγαὶ
καὶ πάντα, ὅσα ἐν πόλεσιν ἑαλωκυίαις, ἐγίγνοντο.
247 αὐτὸς δὲ ὁ Ἀννίβας τοὺς συστρατευομένους οἱ τῶν 59
Ἰταλῶν εἰδὼς εὖ γεγυμνασμένους ἔπειθε πολλαῖς ὑπο-
σχέσεσιν ἐς τὴν Λιβύην αὐτῷ συστρατεῦσαι. καὶ τού-
των οἳ μὲν τὰ ἡμαρτημένα σφίσιν ἐς τὰς πατρίδας
δεδιότες εἵποντο, φεύγοντες τὴν οἰκείαν ἑκόντες, οἳ
248 δὲ οὐδὲν ἁμαρτόντες ὤκνουν. ἀθροίσας οὖν τούσδε
τοὺς ὑπομένειν ἀξιοῦντας ὡς δή τι λέξων αὐτοῖς ἢ χαριού-
μενος τῶν γεγονότων ἢ περὶ τοῦ μέλλοντος ἐπισκήψων
περιέστησε τὴν στρατιὰν ὡπλισμένην ἄφνω καὶ προσ-
έταξε τοῖς ἰδίοις ἀνδράποδα ἐξ αὐτῶν, ὅσα θέλουσιν,
249 ἐπιλέξασθαι. ὡς δὲ οἳ μὲν ἐπελέξαντο, οἳ δὲ ᾐδοῦντο
συστρατιώτας πολλὰ συνειργασμένους σφίσιν ἀνδρα-
ποδίσασθαι, τοὺς λοιποὺς κατηκόντισεν ἅπαντας, τοῦ
μὴ τοιούσδε ἄνδρας ποτὲ Ῥωμαίοις γενέσθαι χρησίμους·
ἐπικατέσφαξε δ' αὐτοῖς καὶ ἵππους ἐς τετρακισχιλίους
καὶ πλῆθος ὑποζυγίων, οὐ δυνάμενος ἐς Λιβύην ἐπάγεσθαι.
250 μετὰ δὲ τοῦτ' ἐς τὰς ναῦς τὸ πλῆθος ἐμβιβάσας τὸ 60
πνεῦμα ἀνέμενεν, ὀλίγους ἐς φυλακὴν ἐπὶ τῆς γῆς καταλιπών.
οἱ δὲ Πετηλῖνοι καὶ σὺν αὐτοῖς ἕτεροι Ἰταλοὶ ἐπέθεντο καί
251 τινας αὐτῶν κατασφάξαντες ἀπέδρασαν. Ἀννίβας δ' ἐπὶ
Λιβύης ἀνήγετο, ἑκκαίδεκα ἔτεσιν ὁμαλῶς πορθήσας τε
τὴν Ἰταλίαν καὶ τοὺς ἄνδρας ἐμπλήσας κακῶν μυρίων καὶ
ἐς κίνδυνον ἔσχατον πολλάκις συναγαγὼν τοῖς τε ὑπηκόοις
αὐτοῦ καὶ συμμάχοις ἐνυβρίσας ὡς πολεμίοις· ἅτε γὰρ
καὶ τέως αὐτοῖς οὐκ ἐπ' εὐνοίᾳ μᾶλλον ἢ χρείᾳ χρώμενος,

---

1 ὕβρεις Naber, Mnemos. 1 (1873) p. 337, fort. recte 16 ῥω-μαίους Exc. 19 τοῦτ' V, ταῦτα Exc. (cf. Kallenberg loco ad p. 183, 3 citato) ἐμβήσας Exc., fort. Appiani ipsius imitatio Herodotea (cf. Kallenberg l. c.) 21 πετηλινοὶ Exc., πετηλη-νοὶ V, quod corr. Schw. in Πετηλινοί, Πετηλῖνοι Mend., sed accentus incertus, cf. p. 182, 19 prius καὶ om. Exc. ⟨τούτοις⟩ ἐπέθεντο ci. Mend. 23 τε om. Exc. 26 πολεμίους Exc. 27 αὐτοῖς καὶ τέως Exc.

203 a. C.

οὐδὲν ἔχων ἔτι πρὸς αὐτῶν ὠφελεῖσθαι, κατεφρόνησεν ὡς πολεμίων.

61 *Ἀννίβου δ' ἀποπλεύσαντος ἡ βουλὴ τοῖς μὲν ἄλλοις* 252
ἔθνεσι τῆς Ἰταλίας, ὅσοι μετέθεντο πρὸς ἐκεῖνον, συν-
έγνω τῶν γεγονότων καὶ ἀμνηστίαν ἐψηφίσατο, Βρυτ-
τίων δὲ μόνων, οἳ μέχρι τέλους αὐτῷ προθυμότατοι
γεγένηντο, χώραν τε πολλὴν ἀφείλετο καὶ ὅπλα, εἴ
τινα ἦν ἔτι χωρὶς ὧν Ἀννίβας ἀφῄρητο· ἔς τε τὸ μέλ- 253
λον ἀπεῖπεν αὐτοῖς μὴ στρατεύεσθαι ὡς οὐδ' ἐλευθέροις
οὖσιν, ὑπηρέτας δὲ τοῖς τε ὑπάτοις καὶ στρατηγοῖς, τοῖς
ἐς τὰς τῶν ἐθνῶν ἡγεμονίας ἀπιοῦσιν, ἐς τὰς δημοσίας
ὑπηρεσίας οἷα θεράποντας ἀκολουθεῖν.

τοῦτο τὸ τέλος ἦν Ἀννίβου τῆς ἐς τὴν Ἰταλίαν γενομένης ἐσβολῆς.

Carthago condita] ΛΙΒΥΚΗ c. 1 (§ 1—2).

1 *Καρχηδόνα τὴν ἐν Λιβύῃ Φοίνικες ᾤκισαν ἔτεσι* 1
πεντήκοντα πρὸ ἁλώσεως Ἰλίου, οἰκισταὶ δ' αὐτῆς
ἐγένοντο Ζῶρός τε καὶ Καρχηδών, ὡς δὲ Ῥωμαῖοι καὶ
αὐτοὶ Καρχηδόνιοι νομίζουσιν, Διδώ, γυνὴ Τυρία, ἧς
τὸν ἄνδρα κατακαίνει Πυγμαλίων, Τύρου τυραννεύων,
καὶ τὸ ἔργον ἐπέκρυπτεν. ἡ δὲ ἐξ ἐνυπνίου τὸν φό- 2

---

14 post *ἐσβολῆς* sequuntur in V: *καὶ ἔτη τῶ* (fuit *τῶν*, sed *ν* eras.) *Καρχηδονίων τῷδε πολέμω δύο καὶ πεντήκοντα ἦν*, quae aut aliena a scriptore aut penitus corrupta esse cum pateret, iam Schw. ab ipso verborum contextu exclusit 15 inscriptio in V 141 haec est: *ἀππιανοῦ λιβυκὴ ἤτοι τὰ καρχηδονιακά* 17 *πεντήκοντα*] *εἴκοσι* (*κ̄* pro *ν̄*) Müller, Geogr. gr. min. t. 1 p. XX adn.; v. infra 18 *Ζῶρος* Scaliger (cf. Olshausen, Monatsber. d. Berl. Ak. d. Wiss. 1879 p. 555 sqq.), *ξῶρος* V *Ζῶρός τ. κ. Καρχ.*] huius prioris quoque opinionis auctores significari debuisse, velut: *ὡς Ἑλλήνων μέν φασιν ἔνιοι* vel sim. Schw. putabat, vix recte

---

16 sqq. v. Meltzer 1 p. 458. 468; 2 p. 457 sq., Unger, Rhein. Mus. 35 (1880) p. 31, Rühl ibid. 49 (1894) p. 256 sq., Gsell 1 (1913) p. 374 sqq.

νον ἐπέγνω καὶ μετὰ χρημάτων πολλῶν καὶ ἀνδρῶν,
ὅσοι Πυγμαλίωνος τυραννίδα ἔφευγον, ἀφικνεῖται πλέ-
3 ουσα Λιβύης ἔνθα νῦν ἐστιν Καρχηδών. ἐξωθούμενοι
δ' ὑπὸ τῶν Λιβύων ἐδέοντο χωρίον ἐς συνοικισμὸν
λαβεῖν, ὅσον ἂν βύρσα ταύρου περιλάβοι. τοῖς δὲ ἐνέπιπτε
μέν τι καὶ γέλωτος ἐπὶ τῇ τῶν Φοινίκων μικρολογίᾳ
καὶ ᾐδοῦντο ἀντειπεῖν περὶ οὕτως βραχυτάτου· μάλιστα
δ' ἠπόρουν, ὅπως ἂν πόλις ἐν τηλικούτῳ διαστήματι
γένοιτο, καὶ ποθοῦντες ἰδεῖν, ὅ τι ἐστὶν αὐτοῖς τοῦτο τὸ
4 σοφόν, συνέθεντο δώσειν καὶ ἐπώμοσαν. οἱ δὲ τὸ δέρμα
περιτέμνοντες ἐς ἱμάντα ἕνα στενότατον περιέθηκαν,
ἔνθα νῦν ἐστιν ἡ Καρχηδονίων ἀκρόπολις· καὶ ἀπὸ τοῦδε
5 Βύρσα ὀνομάζεται. χρόνῳ δ', ἐντεῦθεν ὁρμώμενοι καὶ 2
τῶν περιοίκων ἀμείνους ὄντες ἐς χεῖρας ἐλθεῖν ναυσί τε
χρώμενοι καὶ τὴν θάλασσαν οἷα Φοίνικες ἐργαζόμενοι,
6 τὴν πόλιν τὴν ἔξω τῇ Βύρσῃ περιέθηκαν. καὶ δυναστεύον-
τες ἤδη Λιβύης ἐκράτουν καὶ πολλῆς θαλάσσης ἐκδήμους
τε πολέμους ἐστράτευον ἐς Σικελίαν καὶ Σαρδὼ καὶ
νήσους ἄλλας, ὅσαι τῆσδε τῆς θαλάσσης εἰσί, καὶ ἐς
Ἰβηρίαν· πολλαχῇ δὲ καὶ ἀποικίας ἐξέπεμπον· ἥ τε ἀρχὴ
αὐτοῖς ἐγένετο δυνάμει μὲν ἀξιόμαχος τῇ Ἑλληνικῇ, περι-
7 ουσίᾳ δὲ μετὰ τὴν Περσικήν. ἑπτακοσίοις δ' αὐτοὺς
241 a.C. ἔτεσιν ἀπὸ τοῦ συνοικισμοῦ Ῥωμαῖοι Σικελίαν ἀφεί-
238 a.C. λοντο καὶ Σαρδὼ μετὰ Σικελίαν, δευτέρῳ δὲ πολέμῳ
8 καὶ Ἰβηρίαν. ἔς τε τὴν ἀλλήλων ἐμβαλόντες μεγάλοις
στρατοῖς, οἱ μέν, Ἀννίβου σφῶν ἡγουμένου, τὴν Ἰτα-
λίαν ἐπόρθουν ἑκκαίδεκα ἔτεσιν ἑξῆς, οἱ δὲ Λιβύην,
Κορνηλίου Σκιπίωνος τοῦ πρεσβυτέρου σφῶν στρατη-
201 a.C. γοῦντος, μέχρι τὴν ἡγεμονίαν Καρχηδονίους ἀφείλοντο

11 περιτεμόντες cum Apogr. scr. Mend., sed cf. Berg, Diss. p. 30, Loesch, Rec. p. 519   στενότατον hab. V

13 Βύρσα] cf. Meltzer 2 p. 192 sqq., 584 sqq., Kahrstedt 3 p. 15 sq., Gsell 2 p. 10 sqq.   22 ἑπτακοσίοις] item p. 223, 1 et 300, 15, aliter p. 185, 16 sq.; cf. Gsell 1 p. 397 adn. 6

καὶ ναῦς καὶ ἐλέφαντας καὶ χρήματα σφίσιν ἐπέταξαν 201 a.C. ἐσενεγκεῖν ἐν χρόνῳ. δεύτεραί τε σπονδαὶ Ῥωμαίοις 9 καὶ Καρχηδονίοις αἵδε διέμειναν ἐς ἔτη πεντήκοντα, μέχρι λύσαντες αὐτὰς τρίτον πόλεμον καὶ τελευταῖον 149–146 a.C. ἀλλήλους ἐπολέμησαν, ἐν ᾧ Καρχηδόνα Ῥωμαῖοι κατέσκαψαν, Σκιπίωνος τοῦ νεωτέρου σφῶν στρατηγοῦντος, καὶ ἐπάρατον ἔγνωσαν. αὖθις δ' ᾤκισαν ἰδίοις 44 a.C. ἀνδράσιν, ἀγχοτάτω μάλιστα τῆς προτέρας, ὡς εὔκαιρον ἐπὶ Λιβύῃ χωρίον. τούτων τὰ μὲν ἀμφὶ Σικελίαν 10 ἡ Σικελικὴ γραφὴ δηλοῖ, τὰ δ' ἐν Ἰβηρίᾳ γενόμενα ἡ Ἰβηρική, καὶ ὅσα Ἀννίβας ἐς Ἰταλίαν ἐσβαλὼν ἔπραξεν, ἡ Ἀννιβαϊκή· τὰ δ' ἐν Λιβύῃ γενόμενα ἀπ' ἀρχῆς ἥδε συνάγει.

3 ἤρξαντο δ' αὐτῶν ἀμφὶ τὸν Σικελικὸν πόλεμον οἱ 11 Ῥωμαῖοι, ναυσὶ πεντήκοντα καὶ τριακοσίαις ἐπιπλεύ- 256 a.C. σαντες ἐς Λιβύην καὶ πόλεις τινὰς ἑλόντες καὶ στρατηγὸν ἐπὶ τῇ δυνάμει καταλιπόντες Ἀτίλιον Ῥῆγλον, ὃς ἄλλας τε πόλεις διακοσίας προσέλαβεν, αἳ Καρχηδονίων ἔχθει πρὸς αὐτὸν μετετίθεντο, καὶ τὴν χώραν □ ἐπιὼν ἐπόρθει. Καρχηδόνιοι δὲ Λακεδαιμονίους στρατη- 12 γὸν ᾔτουν, οἰόμενοι δι' ἀναρχίαν κακοπραγεῖν. οἱ μὲν δὴ Ξάνθιππον αὐτοῖς ἔπεμπον, ὁ δὲ Ἀτίλιος, ἀμφὶ λίμνῃ 255 a.C. στρατοπεδεύων, ὥρᾳ καύματος περιώδευε τὴν λίμνην ἐπὶ τοὺς πολεμίους, ὅπλων τε βάρει καὶ πνίγει καὶ δίψῃ καὶ ὁδοιπορίᾳ κακοπαθῶν καὶ βαλλόμενος ἀπὸ κρημνῶν ἄνωθεν. ὡς δ' ἐπλησίασεν περὶ ἑσπέραν καὶ ποταμὸς 13 αὐτοὺς διεῖργεν, ὁ μὲν εὐθὺς ἐπέρα τὸν ποταμόν, ὡς καὶ τῷδε τὸν Ξάνθιππον ἐκπλήξων, ὁ δὲ συντεταγμένην τὴν

5 ἀλλήλους V, ἀλλήλοις Schw., hic fort. recte, cf. ad Emph. III § 220 12 ἀννιβαΐκή, αϊ in ras. a m. 2, V 18 διακοσίας del. Herw. p. 61 sq., fort. recte, sed cf. etiam Meltzer 2 p. 571 24 δίψῃ reposuit Vk. ex V, δίψει vulgo

17 M. Atilius Regulus] cf. Klebs, RE 2 p. 2086 n. 51 18 πόλεις] intellege πύργους, cf. ad p. 74, 11

στρατιὰν ἐπαφίησι διὰ τῶν πυλῶν, ἐλπίσας κεκμηκότος
καὶ κακοπαθοῦντος περιέσεσθαι καὶ τὴν νύκτα πρὸς τῶν
14 νικώντων ἔσεσθαι. τῆσδε μὲν οὖν τῆς ἐλπίδος ὁ Ξάνθιπ-
πος οὐκ ἀπέτυχεν· ἀπὸ γὰρ τρισμυρίων ἀνδρῶν, οὓς ὁ
Ἀτίλιος ἦγεν, ὀλίγοι μόλις αὐτῶν ἐς Ἀσπίδα πόλιν
διέδρασαν, οἱ δὲ λοιποὶ πάντες, οἳ μὲν ἀπώλοντο, οἳ δ'
ἐζωγρήθησαν. καὶ μετ' αὐτῶν ὁ στρατηγὸς Ἀτίλιος,
15 ὕπατος γεγονώς, αἰχμάλωτος ἦν. τόνδε μὲν δὴ μετ' οὐ 4
251 a. C. πολὺ κάμνοντες οἱ Καρχηδόνιοι σὺν οἰκείοις πρέσβεσιν
ἔπεμψαν ἐς Ῥώμην, ἐργασόμενον σφίσι διαλλαγὰς ἢ
ἐπανήξοντα· καὶ ὁ Ἀτίλιος Ῥῆγλος, ἐν ἀπορρήτῳ τοῖς
τέλεσι Ῥωμαίων ἐπισκήψας ἐγκρατῶς ἔχεσθαι τοῦ πολέ-
μου, ἐπανῆλθεν ἐς λύμην ἕτοιμον, καὶ αὐτὸν οἱ Καρχη-
δόνιοι καθείρξαντες ἐν γαλεάγρᾳ κέντρα πάντοθεν
16 ἐχούσῃ διέφθειραν. Ξανθίππῳ δὲ τὸ εὐτύχημα ξυμ-
φορῶν ἦρξε· Καρχηδόνιοι γὰρ αὐτόν, ἵνα μὴ δοκοίη
Λακεδαιμονίων ἔργον εἶναι τοσοῦτον, ὑποκρινάμενοι
τιμᾶν δωρεαῖς πολλαῖς καὶ προπέμπειν ἐπὶ τριήρων ἐς
Λακεδαίμονα τοῖς τριηράρχοις ἐνετείλαντο μετὰ τῶν
17 συμπλεόντων Λακώνων καταποντίσαι. ὁ μὲν δὴ δίκην
ἔδωκε τήνδε εὐπραξίας, καὶ τάδε ἦν τοῦ πρώτου πολέ-
μου Ῥωμαίοις περὶ Λιβύην εὐπραγήματά τε καὶ ἀτυχή-
241 a. C. ματα, μέχρι Καρχηδόνιοι Σικελίας Ῥωμαίοις ἀπέστη-
σαν. ὅπως δὲ ἀπέστησαν, ἐν τῇ Σικελικῇ γραφῇ δε-
δήλωται.

18 μετὰ δὲ τοῦτο Ῥωμαίοις μὲν καὶ Καρχηδονίοις εἰρη- 5
241 sqq. a. C. ναῖα ἦν ἐς ἀλλήλους, Λίβυες δ', ὅσοι Καρχηδονίων

---

5 αὐτῶν molestum putabat Mend., sed cf. Kratt p. 39 7—15 διέφθειραν hab. Exc. de leg. gent. 22, p. 533 11 aut Ἀτίλιος aut Ῥῆγλος deleri voluit Mend. 13 λοίμην Exc. 15 ἐχούσῃ ⟨αἰκίσαντές τε χρόνῳ μακρῷ⟩ διέφθειραν Polyaen. 8, 12, sed cave hiatum 19 τριηράρχαις Apogr., v. Praef. 27 ⟨τὰ⟩ ἐς ἀλλήλους ci. Schw.

---

4 τρισμυρίων] cf. Meltzer 2 p. 571 11 sqq. cf. Sic. fr. 2 § 1 sqq. 13 sqq. cf. Meltzer 2 p. 305 sq. § 18—22 cf. Sic. fr. 2 § 7 sqq.; Iber. § 15

ὄντες ὑπήκοοι συμμεμαχήκεσαν αὐτοῖς ἐπὶ Σικελίαν,
καὶ Κελτῶν, ὅσοι μεμισθοφορήκεσαν, ἐγκλήματά τινα
μισθῶν καὶ ὑποσχέσεων ἐς τοὺς Καρχηδονίους ἔχοντες,
ἐπολέμουν αὐτοὺς μάλα καρτερῶς. οἱ δὲ Ῥωμαίους ἐς 19
συμμαχίαν ὡς φίλους ἐκάλουν, καὶ αὐτοὺς οἱ Ῥωμαῖοι
ξενολογεῖν ἐς μόνον τόνδε τὸν πόλεμον ἀπὸ τῆς Ἰτα- 241–238 a. C.
λίας ἐφῆκαν· ἀπείρητο γὰρ ἐν ταῖς σπονδαῖς καὶ τόδε.
ἔπεμψαν δὲ καὶ διαλλακτῆρας, οἷς οἱ Λίβυες οὐχ ὑπή- 20
κουον, ἀλλὰ τὰς πόλεις ἐδήλωσαν ὑπηκόους εἶναι Ῥωμαίων,
εἰ θέλοιεν· οἱ δ' οὐκ ἐδέξαντο. Καρχηδόνιοι δὲ ναυτικῷ 21
πολλῷ ταῖς πόλεσιν ἐφεδρεύοντες τὴν ἀγορὰν αὐτῶν ἀφῃ-
ροῦντο τὴν ἐκ τῆς θαλάσσης. ἀσπόρου δὲ καὶ τῆς γῆς ὡς ἐν
πολέμῳ γενομένης Λιβύων μὲν διὰ τὸν λιμὸν ἐκράτουν,
ἐμπόρους δ', ὅσοι παρέπλεον, ἐλῄστευον ἐξ ἀπορίας· τοὺς
δὲ Ῥωμαίων καὶ κτείνοντες ἔβαλλον ἐς τὸ πέλαγος, ἵνα
λανθάνοιεν. καὶ διέλαθον ἐπὶ πολύ. γνωσθέντος δὲ τοῦ 22
γιγνομένου ποινὴν αἰτούμενοι διωθοῦντο, μέχρι Ῥωμαίων 238 a. C.
ἐπιστρατεύειν αὐτοῖς ψηφισαμένων Σαρδὼ ποινὴν ἔδω-
καν. καὶ τόδε ταῖς προτέραις συνθήκαις ἐνεγράφη.

6 οὐ πολὺ δὲ ὕστερον οἱ Καρχηδόνιοι στρατεύουσιν 23 □
ἐς Ἰβηρίαν καὶ αὐτὴν κατὰ μέρος ὑπήγοντο, μέχρι 237 a. C.
Ζακανθαίων ἐπὶ Ῥωμαίους καταφυγόντων Καρχηδο- 226 a. C.
νίοις ὅρος ἐν Ἰβηρίᾳ γίνεται, μὴ διαβαίνειν τὸν Ἴβηρα
ποταμόν. καὶ τάσδε αὖ τὰς σπονδὰς ἔλυσαν Καρχηδόνιοι, 219 a. C.
περάσαντες Ἀννίβου σφῶν ἡγουμένου. διαβάντες δέ, ὁ μὲν 24
Ἀννίβας, διαστρατηγεῖν ἑτέροις τὰ ἐν Ἰβηρίᾳ καταλιπών,
ἐς τὴν Ἰταλίαν ἐσέβαλεν· στρατηγοὶ δὲ Ῥωμαίων ἐν 218 a. C.

---

4 αὐτοὺς V, cf. ad Emph. III § 220, αὐτοῖς vulgo 20 sqq. Appiani verba non integra ad nos pervenisse, sed ab epitomatore in brevius redacta esse statuit Keller, de Iuba Appiani Cassiique Dionis auctore (diss. Marburg. 1872) p. 29, memor Iber. § 53, sed videntur Appiano animo excidisse, quae promiserat 25 διαβάντων ci. Nauck, sed cf. Kratt p. 17

---

23 sq. μὴ διαβαίνειν τὸν Ἴβηρα ποταμόν] cf. Iber. § 25 sqq. et Annib. § 6

Ἰβηρίᾳ, Πούπλιός τε Κορνήλιος Σκιπίων καὶ Γναῖος
211 a. C. Κορνήλιος Σκιπίων, ἀλλήλοιν ἀδελφώ, λαμπρὰ ἔργα
ἀποδεικνυμένω θνήσκετον ἄμφω πρὸς τῶν πολεμίων.
25 καὶ οἱ μετ᾽ αὐτοὺς στρατηγοὶ κακῶς ἔπρασσον, μέχρι
210 a. C. Σκιπίων, ὁ Πουπλίου Σκιπίωνος τοῦδε τοῦ περὶ Ἰβηρίαν
ἀναιρεθέντος υἱός, ἐπιπλεύσας καὶ δόξαν ἅπασιν ἐμβαλών,
ὡς ἥκοι κατὰ θεὸν καὶ δαιμονίῳ χρῷτο συμβούλῳ περὶ
ἁπάντων, ἐκράτει τε λαμπρῶς καὶ ἐπὶ δόξης ἐκ τοῦδε
πολλῆς γενόμενος τὴν μὲν στρατηγίαν τοῖς ἐς διαδοχὴν
206 a. C. ἐπιπεμφθεῖσι παρέδωκεν, ἐς δὲ Ῥώμην ἐπανελθὼν ἠξίου
πεμφθῆναι στρατηγὸς ἐς Λιβύην, ὡς ἀναστήσων Ἀννίβαν
ἐξ Ἰταλίας καὶ Καρχηδονίοις δίκην ἐπιθήσων ἐν τῇ
26 πατρίδι. τῶν δὲ πολιτευομένων οἳ μὲν ἀντέλεγον οὐ 7
χρῆναι, κεκενωμένης ἄρτι τῆς Ἰταλίας τοσοῖσδε πολέμοις
καὶ πορθουμένης ἔτι πρὸς Ἀννίβου καὶ Μάγωνος ἐν πλευ-
ραῖς ἐπ᾽ αὐτὴν Λίγυάς τε καὶ Κελτοὺς ξενολογοῦντος,
ἐς Λιβύην στρατεύειν οὐδὲ τὴν ἀλλοτρίαν χειροῦσθαι,
27 πρὶν τὴν οἰκείαν ἀπαλλάξαι τῶν παρόντων· οἳ δὲ ᾤοντο
Καρχηδονίους νῦν μὲν ἀδεεῖς ὄντας ἐφεδρεύειν τῇ Ἰταλίᾳ,
οὐδὲν ἐνοχλουμένους οἴκοι, πολέμου δὲ οἰκείου σφίσι
28 γενομένου καὶ Ἀννίβαν μεταπέμψεσθαι. οὕτω μὲν ἐκράτησε
πέμπειν ἐς Λιβύην Σκιπίωνα, οὐ μὴν συνεχώρησαν αὐτῷ
καταλέγειν στρατὸν ἐξ Ἰταλίας πονουμένης ἔτι πρὸς
Ἀννίβου· ἐθελοντὰς δέ, εἴ τινες εἶεν, ἐπέτρεψαν ἐπάγεσθαι
καὶ τοῖς ἀμφὶ τὴν Σικελίαν ἔτι οὖσι χρῆσθαι· τριήρεις τε
ἔδοσαν αὐτῷ κατασκευάσασθαι δέκα καὶ πληρώματα
29 αὐταῖς λαβεῖν, ἐπισκευάσαι δὲ καὶ τὰς ἐν Σικελίᾳ. καὶ
χρήματα οὐκ ἔδωκαν, πλὴν εἴ τις ἐθέλοι τῷ Σκιπίωνι
κατὰ φιλίαν συμφέρειν. οὕτως ἀμελῶς ἥπτοντο τοῦδε

1 *κούπλιος*, ut videtur, corr. ex *κόπλιος* V   8 *θνήσκετον* bene habet; possis *ἔθνησκον*, sed cave hiatum   10 *ἐφεδρεύειν* veteres editiones, *ἐφεδρεύσειν* V, etiam Apogr. et C   21 *μεταπέμψεσθαι*, tertium *ε* in ras. ex *α*, ut videtur, V   29 *συνεσφέρειν* ci. Vk.

206 a. C.
τοῦ πολέμου τὰ πρῶτα, μεγίστου σφίσι καὶ ἀξιοτιμοτάτου
μετ' ὀλίγον γενομένου.
8 ὁ δὲ Σκιπίων, ἔνθους ὢν ἐπὶ Καρχηδόνι ἐκ πολλοῦ 30
205 a. C.
καί τινας ἱππέας τε καὶ πεζούς, ἐς ἑπτακισχιλίους μά-
λιστα, ἀθροίσας, διέπλευσεν ἐς Σικελίαν, ἔχων ἀμφ'
αὑτὸν ἀρτιγενείους ἐπιλέκτους τριακοσίους, οἷς εἴρητο
χωρὶς ὅπλων ἕπεσθαι. Σικελῶν δὲ αὖ τριακοσίους 31
καταγράψας εὐδαίμονας ἐκέλευσεν ἥκειν ἐς ἡμέραν
ῥητήν, ἐσκευασμένους ὅπλοις τε καὶ ἵπποις, ὅτι δύ-
ναιντο, καλλίστοις. ὡς δὲ ἀφίκοντο, προύθηκεν, εἴ τις
ἑαυτοῦ θέλοι τὸν στρατευσόμενον ἀντιδοῦναι. δεξα- 32
μένων δὲ πάντων ἤγαγεν ἐς μέσον τοὺς τριακοσίους
τοὺς ὅπλων ἐρήμους καὶ ἐς τούσδε ἐκείνοις προσέταξε
μετασκευάσασθαι. οἳ δ' ἑκόντες παρεδίδοσαν ὅπλα καὶ
ἵππους. καὶ περιῆν τῷ Σκιπίωνι τριακοσίους νέους 33
Ἰταλιώτας ἔχειν ἀντὶ Σικελιωτῶν, κάλλιστα ἵπποις καὶ
ὅπλοις ἀλλοτρίοις ἐσκευασμένους καὶ χάριν εὐθὺς ἐπὶ
τῷδε εἰδότας· οἷς δὴ καὶ προθυμοτάτοις ἐς πάντα
χρώμενος διετέλει.
9 Καρχηδόνιοι δὲ ταῦτα πυνθανόμενοι Ἀσρούβαν μὲν 34
τὸν Γέσκωνος ἐπὶ θήραν ἐλεφάντων ἐξέπεμπον, Μάγωνι
δ' ἀμφὶ τὴν Λιγυστίνην ξεναγοῦντι πεζοὺς ἀπέστελλον
ἐς ἑξακισχιλίους καὶ ἱππέας ὀκτακοσίους καὶ ἐλέφαντας
ἑπτὰ καὶ προσέτασσον αὐτῷ μεθ' ὅσων δύναιτο ἄλλων
ἐσβαλεῖν ἐς Τυρρηνίαν, ἵνα τὸν Σκιπίωνα περισπάσειεν
ἐκ Λιβύης. Μάγων μὲν δὴ καὶ τότε ἐβράδυνεν, Ἀννίβᾳ 35
τε συνελθεῖν οὐ δυνάμενος πολὺ διεστῶτι καὶ τὸ μέλλον
αἰεὶ προορώμενος· Ἀσρούβας δ' ἀπὸ τῆς θήρας ἐπανελθὼν
κατέλεγεν Καρχηδονίων τε καὶ Λιβύων ἐς ἑξακισχιλίους
πεζοὺς ἑκατέρων καὶ ἱππέας ἑξακοσίους δούλους τε
ἠγόραζε πεντακισχιλίους, τὸ ναυτικὸν ἐρέσσειν, καὶ παρὰ
τῶν Νομάδων ἔλαβε δισχιλίους ἱππέας καὶ ξένους ἐμι-

---

28 περιορώμενος scr. Schw. coll. Annib. § 227, Emph. I § 290, sed ad προορώμενος cf. Annib. § 201, Lib. § 112

205 a. C.

σθοῦτο καὶ πάντας ἐγύμναζεν, διακοσίους σταδίους ἀποσχὼν ἀπὸ Καρχηδόνος.

36 Νομάδων δὲ τῶν ἐν Λιβύῃ δυνάσται μὲν ἦσαν κατὰ 10 μέρη πολλοί, Σύφαξ δ' ὑπὲρ ἅπαντας, καὶ τιμὴν εἶχε 37 πρὸς τῶν ἄλλων ἐπιφανῆ. Μασσυλίων δ' αὖ, γένους ἀλκίμου, παῖς ἦν τοῦ βασιλέως Μασσανάσης, ὃς ἐτέθραπτο μὲν ἐν Καρχηδόνι καὶ ἐπεπαίδευτο, ὄντι δ' αὐτῷ καὶ τὸ σῶμα καλῷ καὶ τὸν τρόπον ἀρίστῳ, Ἀσρούβας ὁ Γέσκωνος, οὐδενὸς Καρχηδονίων δεύτερος, ἐνεγγύησε τὴν θυγατέρα, καίπερ ὄντι Νομάδι, Καρχηδόνιος ὤν. ὡς δ' ἐνεγγύησεν, ἐπήγετο ἐς Ἰβηρίαν στρατηγῶν τὸ μειράκιον. 38 Σύφαξ δὲ κνιζόμενος ὑπ' ἔρωτος ἐπὶ τῇ παιδὶ τὰ Καρχηδονίων ἐλεηλάτει καὶ Σκιπίωνι διαπλεύσαντι πρὸς αὐτὸν ἐξ Ἰβηρίας συνέθετο συμμαχήσειν ἐπὶ Καρχηδονίους 39 ἰόντι. αἰσθόμενοι δ' οἱ Καρχηδόνιοι καὶ μέγα ποιούμενοι ἐς τὸν πρὸς Ῥωμαίους πόλεμον Σύφακα προσλαβεῖν ἐξέδοσαν αὐτῷ τὴν παρθένον ἀγνοούντων καὶ ὄντων ἐν 40 Ἰβηρίᾳ Ἀσρούβου τε καὶ Μασσανάσσου. ἐφ' οἷς ὁ Μασσανάσσης ὑπεραλγῶν συνετίθετο καὶ ὅδε ἐν Ἰβηρίᾳ τῷ 41 Σκιπίωνι, λανθάνων, ὡς ᾤετο, Ἀσρούβαν. ὁ δ' αἰσθόμενος βαρέως μὲν ἔφερεν ὑπὲρ τοῦ μειρακίου καὶ τῆς θυγατρός, ὑβρισμένοιν ἀμφοῖν, ἡγεῖτο δ' ὅμως τῇ πατρίδι συμφέρειν ἐκποδὼν Μασσανάσσην ποιήσασθαι καὶ ἐπανιόντι ἐς Λιβύην ἐξ Ἰβηρίας ἐπὶ θανάτῳ τοῦ πατρὸς συνέπεμπε προπομποὺς ἱππέας, οἷς εἴρητο ἀφανῶς ἐπιβουλεύειν αὐτῷ καὶ κτείνειν, ὅπῃ δύναιντο, Μασσα-
42 νάσσην. ὁ δὲ αἰσθόμενος ἐξέφυγέν τε καὶ τὴν πατρῴαν 11 ἀρχὴν ἐκρατύνετο, ἱππέας ἀθροίζων, οἷς ἡμέρας τε καὶ

---

6 *μασσανάσης* V, cf. ad Iber. § 96. 387 et infra ad l. 18 7 *πεπαίδευτο*, sed ε supra π additum, V 9. 10 sq. *ἐνεγγύησε(ν)*, sed alterum γ ab alia m. suprascr., V, *ἠγγύησε* scr. Mend.; cf. ad Iber. § 150 10 *Καρχηδόνιος ὤν* susp. Mend., sed v. Loesch, Bem. p. 12; cf. etiam Thuc. 6, 59, 3 18 *μασσανάσσου*, rasura mutatum in *μασσανάσου*, V, et sic abhinc const. mutatum usque ad § 302; illud retinendum videtur 26 sq. *Μασσανάσσην* seclusit Mend.

νυκτὸς ἦν ἔργον ἀκοντίοις πολλοῖς χρωμένους ἐπελαύ- 205 a. C.
νειν αἰεὶ καὶ ἀναχωρεῖν καὶ αὖθις ἐπελαύνειν, καὶ ὅλως
ἐστὶν αὐτοῖς ἡ μάχη φυγὴ καὶ δίωξις. ἴσασιν δὲ καὶ λιμὸν 43
φέρειν οἱ Νομάδες οἷδε καὶ πόᾳ χρῆσθαι πολλάκις ἀντὶ
σίτου· καὶ τὸ πάμπαν ὑδροποτοῦσιν. ὅ τε ἵππος αὐτοῖς
κριθῆς μὲν οὐδ' ὅλως γεύεται, ποηφαγῶν αἰεί, πίνει δὲ
διὰ πολλοῦ. τοιούτους ὁ Μασσανάσσης ἐς δισμυρίους 44
συναγαγὼν ἐξῆγεν ἐπὶ θήρας ἢ λεηλασίας ἑτέρων ἐθνῶν·
ἅπερ ᾤετο καὶ ἔργα καὶ γυμνάσια εἶναι. Καρχηδόνιοι δὲ 45
καὶ Σύφαξ, νομίζοντες ἐπὶ σφᾶς εἶναι τὴν παρασκευὴν τοῦ
μειρακίου (οὐ γὰρ ἠγνόουν, ἃ λελυπήκεσαν αὐτόν), ἔκριναν
προτέρῳ τῷδε πολεμεῖν, ἔστε καθέλωσιν, καὶ τότε Ῥω-
12 *μαίοις ἀπαντᾶν. Σύφαξ μὲν οὖν καὶ Καρχηδόνιοι πλείους* 46
ἦσαν παρὰ πολύ, μετὰ δὲ ἁμαξῶν καὶ παρασκευῆς
βαρείας καὶ τρυφῆς ἐστρατεύοντο· Μασσανάσσης δὲ πόνων
τε πᾶσιν ἐξῆρχε καὶ ἱππικὸν μόνον εἶχε καὶ ὑποζύγιον
οὐδὲν οὐδὲ ἀγοράν. ὅθεν ῥᾳδίως ὑπέφευγέ τε καὶ ἐπεχείρει 47
καὶ ἐς τὰ ὀχυρὰ ἀνεπήδα· πολλάκις τε καὶ καταλαμ-
βανόμενος διεσκίδνη τὸ στράτευμα, ὅπῃ δυνηθεῖεν
ἀποφεύγειν κατὰ μέρη, καὶ σὺν ὀλίγοις αὐτὸς ὑπεκρύ-
πτετό ποι, μέχρι συνέλθοιεν αὐτῷ νυκτὸς ἢ μεθ' ἡμέραν
ἐς τὸ συγκείμενον. τρίτος δέ ποτε ἐν σπηλαίῳ κρυπτόμενος
ἔλαθε, τῶν πολεμίων περὶ τὸ σπήλαιον στρατοπεδευόντων.
οὐδὲ ἔστιν, ὅτε ἐστάθμευεν ἐν στρατοπέδῳ, ἀλλὰ καὶ 48
μάλιστ' ἐστρατήγει λανθάνειν, ὅποι ποτὲ εἴη· ὅθεν οὐκ εἶχον
αὐτῷ συνεχῶς προεπιχειρεῖν οἱ πολέμιοι, ἀλλ' ἠμύνοντο
ἐπιόντα. ἀγορὰ δ' ἦν αὐτῷ καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ὅ 49
τι περὶ ἑσπέραν καταλάβοι χωρίον ἢ κώμην ἢ πόλιν,

---

4 *χρῶνται* ci. Nauck 6 post *μὲν* 4—5 litterae erasae, deinde sequitur *οὐδ' ὅλως*, corr. in *οὐδόλως* (sic), V 11 *λελυπήκεσαν* Zerdik p. 64, *ἐλυπήκεσαν* V, *ἐλελυπήκεσαν* vulgo 15 *τρυφερᾶς* an *τρυφῆς* ⟨*μεγάλης*⟩? (Vk.) 22 *τριταῖος* ci. Herw. p. 62, sed intellege: 'ipse tertius cum duobus aliis' 25 *ὅποι* susp. Mend., etsi sic interdum rediret, *ὅπου* ci. Herw. p. 62 26 *συχνῶς* ci. Schw., alii alia; an *συνεχῶς* transponendum post *ἠμύνοντο*? (Vk.)

205 a. C. ληιζομένῳ τε πάντα καὶ διαρπάζοντι καὶ μεριζομένῳ
τοῖς συνοῦσιν· ὅθεν αὐτῷ πολλοὶ τῶν Νομάδων ἐπε-
φοίτων, μισθοὺς μὲν οὐ διδόντι τεταγμένους, τὰς δ'
ὠφελείας πολὺ πλείονας ἔχοντες.
50 καὶ Μασσανάσσης μὲν Καρχηδονίοις οὕτως ἐπολέ- 13
μει, ὁ δὲ Σκιπίων, ἐπεί οἱ πάντα εὐτρεπῆ γεγένητο
204 a. C. ἐν Σικελίᾳ, ἔθυε Διὶ καὶ Ποσειδῶνι καὶ ἐς Λιβύην
ἀνήγετο ἐπὶ νεῶν μακρῶν μὲν δύο καὶ πεντήκοντα,
φορτίδων δὲ τετρακοσίων· κέλητές τε καὶ λέμβοι πολλοὶ
51 συνείποντο αὐτῷ. καὶ στρατιὰν ἦγε πεζοὺς μὲν ἑξα-
κισχιλίους ἐπὶ μυρίοις, ἱππέας δὲ χιλίους καὶ ἑξακοσίους·
ἐπήγετο δὲ καὶ βέλη καὶ ὅπλα καὶ μηχανήματα ποικίλα
52 καὶ ἀγορὰν πολλήν. καὶ Σκιπίων μὲν ὧδε διέπλει,
Καρχηδόνιοι δὲ καὶ Σύφαξ πυνθανόμενοι ἔγνωσαν ἐν
τῷ παρόντι ὑποκρίνασθαί τε ⟨πρὸς⟩ Μασσανάσσην καὶ ἐς
φιλίαν ὑπαγαγέσθαι, μέχρι ὅτου Σκιπίωνος ἐπικρατή-
53 σαιεν. ὁ δ' οὐκ ἠγνόει μὲν ἐξαπατώμενος, ἀντενεδρεύων
δὲ καὶ μηνύων πάντα τῷ Σκιπίωνι ἧκε πρὸς τὸν Ἀσρούβαν
ὡς συνηλλαγμένος μετὰ τῶν ἰδίων ἱππέων. καὶ ἐστρα-
τοπέδευον οὐ μακρὰν ἀπ' ἀλλήλων Ἀσρούβας τε καὶ
Σύφαξ καὶ Μασσανάσσης περὶ Ἰτύκην πόλιν, ἐς ἣν ὁ
Σκιπίων καταχθεὶς ὑπ' ἀνέμων καὶ αὐτὸς ἐστρατοπέδευσε
54 περὶ αὐτήν. οὐ πολὺ δ' ἀπεῖχεν ὁ Ἀσρούβας αὐτοῦ,
στρατιὰν ἔχων ἐς δισμυρίους πεζοὺς καὶ ἱππέας ἑπτακισχι-
55 λίους καὶ ἐλέφαντας ἑκατὸν ἐπὶ τεσσαράκοντα. Σύφαξ 14
μὲν οὖν, εἴτε δείσας, εἴτε ἄπιστος ἐς ἑκατέρους γιγνόμενος
παρὰ μέρος, ἐσκήψατό τι λυπεῖν τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ τοὺς
ὁμόρους βαρβάρους καὶ ἀνεζεύγνυεν ἐς τὰ οἰκεῖα· Σκιπίων
δὲ κατ' ὀλίγους ἔπεμπεν ἐπιχειρεῖν τῷ Ἀσρούβᾳ, καί τινες
56 αὐτῷ καὶ τῶν πόλεων προσεχώρουν. νυκτὸς δὲ λαθὼν ὁ

---

15 ⟨πρὸς⟩ add. Reiske, ⟨ἐς⟩ Musgr., Μασσανάσσῃ maluit Schw., possis etiam ὑποκρίνασθαί τε καὶ Μασσανάσσην ἐς φιλ. ὑπαγαγέσθαι 16 μέχρις B 26 εἴτε δείσας add. in mg. V a 1 m.

---

10 sq. de numeris cf. Liv. 29, 25

204 a. C.
Μασσανάσσης ἧκεν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον τοῦ Σκιπίωνος καὶ
δεξιωσάμενος αὐτὸν ἐδίδασκε τῆς ἐπιούσης ἔς τι χωρίον
ἀπὸ τριάκοντα σταδίων Ἰτύκης, ἔνθα πύργος ἐστὶν Ἀγα-
θοκλέους, ἔργον τοῦ Συρακοσίων τυράννου, μὴ πλείους
πεντακισχιλίων ἐνεδρεῦσαι. ἅμα δ' ἡμέρᾳ τὸν Ἀσρούβαν 57
ἔπειθε τὸν ἵππαρχον Ἄννωνα πέμψαι τό τε πλῆθος τῶν
ἐχθρῶν ἐπισκεψόμενον καὶ ἐς Ἰτύκην ἐσδραμούμενον, μή
τι πλησιαζόντων πολεμίων νεωτερίσειαν· καὶ αὐτὸς ὑπ-
ισχνεῖτο, εἰ κελεύοιτο, ἕψεσθαι. Ἄννων μὲν δὴ χιλίους 58
ἦγεν ἐπιλέκτους ἱππέας Καρχηδονίους καὶ Λιβύων τι
πλῆθος, Μασσανάσσης δὲ Νομάδας τοὺς ἑαυτοῦ· ὡς
δ' ἐπὶ τὸν πύργον ἀφίκοντο καὶ ὁ Ἄννων ἐξίππευσεν
ἐς τὴν Ἰτύκην σὺν ὀλίγοις, μέρος τι τῆς ἐνέδρας ἐξ-
εφαίνετο, καὶ ὁ Μασσανάσσης ἐκέλευσε τὸν τεταγμένον
ἐπὶ τοῖς ἱππεῦσι τῶν Καρχηδονίων ἐπιδραμεῖν αὐτοῖς,
ὡς οὖσιν ὀλίγοις, καὶ αὐτὸς ἐκ βραχέος εἵπετο ὡς ἐπιβοη- 59
θήσων. ἐν μέσῳ δὲ τῶν Λιβύων γενομένων ἥ τε πλείων
ἐνέδρα κατεφαίνετο, καὶ συνηκόντισαν αὐτοὺς ἑκατέρωθεν
οἵ τε Ῥωμαῖοι καὶ ὁ Μασσανάσσης πλὴν τετρακοσίων, οἳ
ἐλήφθησαν αἰχμάλωτοι. Μασσανάσσης δ', ἐπεὶ τοῦτο 60
ἐξετετέλεστο, ἀπήντα τῷ Ἄννωνι κατὰ σπουδὴν ὡς φίλος
ἐπανιὼν καὶ συλλαβὼν αὐτὸν ἀπῆγεν ἐς τὸ τοῦ Σκιπίω-
νος στρατόπεδον καὶ ἀντέδωκεν Ἀσρούβᾳ τῆς μητρὸς
τῆς ἑαυτοῦ.

15 Σκιπίων δὲ καὶ Μασσανάσσης τὴν χώραν ἐπόρθουν 61
καὶ Ῥωμαίων ἐξέλυον, ὅσοι δεθέντες ἔσκαπτον ἐν τοῖς
ἀγροῖς, ἐξ Ἰβηρίας ἢ Σικελίας ἢ ἀπ' αὐτῆς τῆς Ἰτα-
λίας πεμφθέντες ὑπὸ Ἀννίβου. πολιορκοῦσι δ' αὐτοῖς 62
πόλιν μεγάλην, ᾗ ὄνομα ἦν Λόχα, καὶ πολλὰ δεινὰ πάσχου-

8 ⟨τῶν⟩ πολεμίων ci. Reiske 22 ἐπανιόντι ci. Reiske, valde probabiliter 29 πολλὰ ⟨καὶ⟩ δεινὰ ci. Schw., inut.

8 de pugna ad Agathoclis turrim facta cf. Veith 3, 2 p. 580 sqq. 29 Locham idem oppidum atque Salaecam (Liv. 29, 34, 6) fuisse suspicatur Keller (v. ad p. 189, 20 sqq.) p. 27 adn.

294a. C.
σιν οἱ μὲν Λοχαῖοι προστιθεμένων τῶν κλιμάκων ἐπεκη-
ρυκεύοντο ἐκλείψειν τὴν πόλιν ὑπόσπονδοι, καὶ ὁ Σκιπίων
63 ἀνεκάλει τῇ σάλπιγγι τὴν στρατιάν· ἡ δ' οὐχ ὑπήκουεν ὑπὸ
ὀργῆς ὧν ἐπεπόνθεσαν, ἀλλ' ἐπιβάντες τοῖς τείχεσι καὶ
γύναια καὶ παιδία κατέσφαττον· ὁ δὲ τοὺς μὲν ἔτι ὄντας
Λοχαίων ἀφῆκεν ἀπαθεῖς, τὴν δὲ στρατιὰν τὴν λείαν
ἀφείλετο καὶ τοὺς λοχαγούς, ὅσοι συνεξήμαρτον, ἐκλή-
ρωσεν ἐν τῷ μέσῳ καὶ τρεῖς τοὺς λαχόντας ἐκόλασε
64 θανάτῳ. καὶ τάδε πράξας αὖθις ἐλεηλάτει. Ἀσρούβας δ'
αὐτοὺς ἐνήδρευε, Μάγωνα μὲν τὸν ἵππαρχον ἐπιπέμψας
65 ἐκ μετώπου, αὐτὸς δὲ ὄπισθεν ἐπιών· οἳ δ' ἐν μέσῳ
γενόμενοι τὸ ἔργον ἐμερίσαντο καὶ ἐς ἑκατέρους αὐτῶν
ἑκάτερος ἐπιστραφεὶς πεντακισχιλίους τῶν Λιβύων ἀπέ-
κτειναν καὶ χιλίους καὶ ὀκτακοσίους ἔλαβον αἰχμαλώτους,
τοὺς δὲ λοιποὺς ἐς τὰς πέτρας κατήραξαν.

66 καὶ ὁ Σκιπίων εὐθὺς ἐπὶ τοῖσδε προσέβαλλεν Ἰτύκῃ 16
κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν, δύο μὲν πεντήρεσιν
ἐζευγμέναις πύργον ἐπιθείς, ὅθεν τριπήχη βέλη καὶ
λίθους μεγάλους ἐς τοὺς πολεμίους ἠφίει, καὶ πολλὰ
μὲν ἐλύπει, πολλὰ δ' ἀντέπασχε θραυομένων τῶν νεῶν,
χώματα δ' ἐπαίρων μέγιστα καὶ κριοῖς τὸ τεῖχος, ὅτε
προσπελάσειε, τύπτων δρεπάνοις τε περισπῶν, ὅσαι
67 βύρσαι περὶ αὐτὸ καὶ ἄλλα σκεπαστήρια ἦν. οἳ δὲ τὰ
μὲν χώματα ὑπετάφρευον καὶ τὰ δρέπανα βρόχοις
παρῆγον καὶ τοὺς κριοὺς τῆς ὁρμῆς ἐξέλυον, ἐπιβάλ-
λοντες ἐπικαρσίας δοκούς· εἰς δὲ τὰς μηχανὰς ἐξεπήδων
μετὰ πυρός, ὅτε πνεῦμα φυλάξειαν ἐς αὐτὰς ἐπίφορον·
ὅθεν ὁ Σκιπίων ἀπογνοὺς οὕτως αἱρήσειν τὴν πόλιν
ἐς πολιορκίαν αὐτῆς καθίστατο.

---

3 οἳ δ' οὐχ ὑπήκουον ci. Schw., praeter necessitatem 9 αὖθις Schw., αὐτὸς V 11 ὄπισθεν V 16 προσέβαλεν Apogr., vulgo, contra Zippel p. 757 25 sq. προβάλλοντες ci. Mend.

---

17 sq. δύο μὲν πεντήρεσιν ἐζευγμέναις πύργον ἐπιθείς] cf. Köster (v. ad p. 8, 1 sq.) p. 84

204 a. C

17 Σύφαξ δέ, τῶν γιγνομένων πυνθανόμενος, ἧκε μετὰ 68
τοῦ στρατοῦ καὶ οὐ μακρὰν ἐστάθμευεν ἀπὸ Ἀσρού-
βου. ἔτι δ' ὑποκρινόμενος εἶναι φίλος ἑκατέροις καὶ 69
τρίβειν τὸν πόλεμον ἐγνωκώς, μέχρι νῆές τε ἕτεραι
ναυπηγούμεναι πρὸς τῶν Καρχηδονίων ἐπιγένοιντο καὶ
μισθοφόροι τινὲς Κελτῶν καὶ Λιγύων ἐπέλθοιεν, ἐπ-
εχείρει διαιτᾶν διαλύσεις· καὶ ἐδικαίου μήτε Ῥωμαίους 70
Λιβύης μήτε Καρχηδονίους Ἰταλίας ἐπιβαίνειν ἐπὶ
πολέμῳ, ἔχειν δὲ Ῥωμαίους Σικελίαν καὶ Σαρδὼ καὶ
εἴ τινας ἄλλας νήσους ἔχουσι, καὶ Ἰβηρίαν· ἣν δέ τις
ἀπειθῇ, τοῖς πειθομένοις ἔφη συμμαχήσειν. ἅμα δὲ ταῦτ' 71
ἔπρασσε καὶ Μασσανάσσην ἐπείρα μεταθέσθαι πρὸς αὑτόν,
τήν τε Μασσυλίων ἀρχὴν αὐτῷ βεβαιώσειν ὑπισχνού-
μενος καὶ τῶν θυγατέρων τριῶν οὐσῶν δώσειν ἐς γάμον,
ἣν ἂν ἐθέλῃ. ἔφερε δ' ὁ ταῦτα λέγων χρυσίον, ἵνα, εἰ μὴ 72
πείσειε, δῴη τῶν θεραπευτήρων αὐτοῦ τῷ κτείνειν Μασσα-
νάσσην ὑπισχνουμένῳ. ὁ μὲν δὴ μὴ πείθων ἔδωκέ τινι τὸ
χρυσίον ἐπὶ τῷ φόνῳ· ὁ δὲ λαβὼν ἔδειξε τῷ Μασσανάσσῃ
καὶ τὸν δόντα ἤλεγξε.

18 Σύφαξ δ', οὐ προσδοκῶν ἔτι λήσειν, φανερῶς τοῖς 73
Καρχηδονίοις συνεμάχει πόλιν τε ἐν μεσογείῳ Θολοῦν- 203 a. C.
τα, Ῥωμαίων παρασκευὴν καὶ σῖτον πολὺν ἔχουσαν,
ἐκ προδοσίας εἷλε καὶ τοὺς φρουροῦντας αὐτὴν ἔκτει-
νεν, οὐκ ἐθελήσαντας ἀπελθεῖν ὑποσπόνδους, συμμαχίαν
τε ἄλλην πολλὴν Νομάδων μετεπέμπετο. καὶ οἱ μισθο- 74
φόροι παρῆσαν αὐτοῖς ἤδη, καὶ νῆες εὐτρεπῶς εἶχον,
ὥστε ἔγνωστο πολεμεῖν Σύφακα μὲν ὁρμώμενον ἐπὶ
τοὺς πολιορκοῦντας Ἰτύκην, Ἀσρούβαν δ' ἐπὶ τὸ Σκι-

---

1 Suid. v. *ἐδικαίου*: *Σύφαξ δὲ τῶν γινομένων πυνθανόμενος ἐπεχείρει διαιτᾶν διαλύσεις κτλ.* — 11 *συμμαχήσειν* 12 *μεταθέσθαι* cum Apogr. quibusdam, velut B, Schw. (cf. Maced. fr. 18 § 1), *ἐπιθέσθαι* V 13 *μασσαλίων* V, corr Steph. 16 *δῴη*] cf. Kühner-Blass 1, 2 p. 209, 8 et 192 adn. 2 *κτενεῖν* maluit Mend., sed cf. Loesch, Rec. p. 521 26 *εὐτρεπῶς* cum B scr. Schw., *εὐπρεπῶς* V 27 *ἔγνωστο* Apogr., *ἔγνω* V; an *ἔγνωσαν*? (Vk.)

203 a.C.
πίωνος στρατόπεδον· τὰς δὲ ναῦς ἔδει ταῖς ναυσὶν
ἐπιπλεῖν καὶ γίγνεσθαι ταῦτα τῆς ἐπιούσης ἡμέρας
ἅπαντα ὁμοῦ, ἵνα μὴ διαρκέσειαν αὐτοῖς οἱ Ῥωμαῖοι
75 διὰ τὴν ὀλιγότητα. ὧν ἤδη νυκτὸς οὔσης ὁ Μασσα- 19
νάσσης παρά τινων Νομάδων πυθόμενος μετέδωκε τῷ
Σκιπίωνι. ὁ δὲ ἔδεισε καὶ ἠπόρει, μὴ ἐς πολλὰ αὐτῷ
διαιρούμενος ὁ στρατὸς ἀσθενέστερος ἐς πάντα γίγνη-
76 ται. τοὺς οὖν ἡγεμόνας αὐτίκα νυκτὸς ἐπὶ τὴν σκέψιν
ἐκάλει καὶ ἀπορούντων ἁπάντων ἐπὶ πολὺ σύννους
γενόμενος εἶπεν· "τόλμης καὶ ταχυτῆτος ἡμῖν, ὦ φίλοι,
δεῖ καὶ μάχης ἐξ ἀπογνώσεως. φθάσωμεν ἐπελθόντες
τοῖς πολεμίοις. ὅσα δ' ἐν τῷδε πλεονεκτήσομεν, μάθετε
77 ἤδη. ἐκείνους μὲν ἐκπλήξει τὸ ἀδόκητον τῆς ἐφόδου
καὶ τὸ παράδοξον τοῦ ἔργου, τῶν ὀλιγωτέρων προ-
επιχειρούντων· ἡμεῖς δ' οὐκ ἐς πολλὰ διῃρημένῃ τῇ
στρατιᾷ χρησόμεθα, ἀλλὰ ἀθρόᾳ, οὐδ' ἐπάξομεν αὐτὴν
ἅπασι τοῖς ἐχθροῖς, ἀλλ' οἷς ἂν ἐπιλεξώμεθα πρώτοις.
78 σταθμεύουσι δ' ἐφ' ἑαυτῶν ἕκαστοι, καί ἐσμεν αὐτοῖς
κατὰ μέρος ἰσόμαχοι, τόλμῃ δὲ καὶ εὐτυχίᾳ προύχομεν.
καὶ ἢν ὁ θεὸς δῷ τῶν πρώτων ἐπικρατῆσαι, τῶν ἄλλων
καταφρονήσομεν. οἷς δ' ἐπιχειρητέον ἐστὶ πρώτοις καὶ
τίς ὁ καιρὸς ἢ τρόπος ἔσται τῆς ἐπιχειρήσεως, ἢν ἀρέσκῃ,
79 τὰ τῆς γνώμης ἐρῶ." συνθεμένων δὲ πάντων "ὁ μὲν 20
καιρός," εἶπεν, "εὐθὺς ἐπιχειρεῖν ἀπὸ τοῦδε τοῦ συλ-
λόγου, νυκτὸς ἔτι οὔσης, ὅτε καὶ τὸ ἔργον ἐστὶ φοβε-
ρώτερον καὶ ἀνέτοιμα τὰ ἐκείνων καὶ οὐδεὶς τῶν συμμάχων
αὐτοῖς δύναται βοηθεῖν ἐν σκότῳ, φθάσομέν τε οὕτως
αὐτῶν τὰ βουλεύματα μόνως, ἐγνωκότων ἡμῖν τῆς
80 ἐπιούσης ἡμέρας ἐπιθέσθαι. τριῶν δ' αὐτοῖς ὄντων
στρατοπέδων, αἱ μὲν νῆές εἰσι πόρρω, καὶ οὐκ ἔστιν
ναυσὶ νυκτὸς ἐπιχειρεῖν, Ἀσρούβας δὲ καὶ Σύφαξ οὐ
81 μακρὰν ἀπ' ἀλλήλων. καὶ τούτοιν Ἀσρούβας μέν ἐστι
τὸ τοῦ πολέμου κεφάλαιον, Σύφαξ δὲ οὐκ ἂν νυκτὸς
ἐπιτολμήσειε τῷ πόνῳ, βάρβαρος ἀνὴρ καὶ τρυφῆς

203 a. C.

γέμων καὶ δέους. φέρε οὖν, ἡμεῖς μὲν ἐπὶ Ἀσρούβαν 82
μετὰ παντὸς ἴωμεν τοῦ στρατοῦ, Μασσανάσσην δὲ τόνδε
ἐπιτάξωμεν ἐφεδρεύειν τῷ Σύφακι, ἢν ἄρα καὶ παρὰ
δόξαν ἐξίῃ τοῦ στρατοπέδου. πεζοὶ δὲ χωρῶμεν ἐπὶ τὸν 83
χάρακα τοῦ Ἀσρούβου καὶ περιστάντες ἐπιχειρῶμεν
ἐκ παντὸς μέρους σὺν ἐλπίδι τε χρηστῇ καὶ τόλμῃ
θρασυτάτῃ· τούτων γὰρ τὰ παρόντα δεῖται μάλιστα.
τοὺς δ' ἱππέας (οὐ γάρ ἐστιν αὐτοῖς χρῆσθαι νυκτὸς 84
ἔτι οὔσης) προπέμψω πορρωτέρω κυκλοῦσθαι τὸ
στρατόπεδον τῶν πολεμίων, ἵνα, εἰ μὲν βιασθείημεν,
ὑποδέχοιντο ἡμᾶς καὶ ἐς φιλίους καταφεύγοιμεν, εἰ
δ' ἐπικρατοίημεν, ἐκφεύγοντας ἐκείνους διώκοιεν καὶ
διαχρῷντο."

21 ταῦτ' εἰπὼν καὶ τοὺς ἡγεμόνας ἐκπέμψας ὁπλίσαι 85
τὸν στρατὸν αὐτὸς ἐθύετο Τόλμῃ καὶ Φόβῳ, μηδὲν
ὡς ἐν νυκτὶ πανικόν οἱ γενέσθαι, ἀλλὰ τὸν στρατὸν
αὐτῷ θρασύτατόν τε... μάλιστα ὀφθῆναι. τρίτης δὲ ἤδη 86
φυλακῆς ἠρέμα τῇ σάλπιγγι ὑπεσήμαινε, καὶ μετὰ σιγῆς
βαθυτάτης στρατὸς τοσοῦτος ἐβάδιζεν, ἕως οἱ μὲν ἱππεῖς
περιέστησαν ἐν κύκλῳ τοὺς πολεμίους, οἱ πεζοὶ δ' ἐπὶ
τὴν τάφρον αὐτῶν ἀφίκοντο. βοῇ δὲ τότε παμμιγεῖ 87
καὶ σάλπιγξιν ἀθρόαις καὶ βυκανήμασιν ἐς κατάπληξιν
χρώμενοι τοὺς μὲν φύλακας ἐξέωσαν ἐκ τῶν φυλακτηρίων, τὴν δὲ τάφρον ἔχουν καὶ τὰ σταυρώματα διέσπων·
οἱ δ' εὐτολμότατοι προδραμόντες ἐνέπρησάν τινας σκηνάς. καὶ οἱ Λίβυες μετ' ἐκπλήξεως ἀνεπήδων τε ἐξ 88
ὕπνου καὶ τὰ ὅπλα μετελάμβανον καὶ ἐς τὰς τάξεις
ἀτάκτως ἐφέροντο καὶ τῶν παραγγελλομένων διὰ τὸν

---

17 post τε lacunam significavit Vk., τε deleri voluit Schw., nisi quid excidisset, θρασύτατον ⟨ὡς οἷόν⟩ τε ci. Mend. 26 ἀνεπήδων—27 μετελάμβανον hab. Anecd. Bekk. p. 158, 3, sed tamquam ex Annib. desumpta

---

15 Τόλμῃ καὶ Φόβῳ] cf. L. Deubner, Mitteil des Deutschen Arch. Inst. 27 (1902) p. 253 sq.

203 a.C.

θόρυβον οὐ κατήκουον, οὐδ' αὐτοῦ τοῦ στρατηγοῦ τὸ
89 ἀκριβὲς τῶν γιγνομένων εἰδότος. ἀναπηδῶντας οὖν αὐτοὺς
οἱ Ῥωμαῖοι καὶ ὁπλιζομένους ἔτι καὶ ταρασσομένους
κατελάμβανον καὶ σκηνὰς πλέονας ἐνεπίμπρασαν καὶ
90 τοὺς ἐν ποσὶν ἀνῄρουν. τοῖς δ' ἦν ἥ τε βοὴ τῶν ἐχθρῶν
καὶ ἡ ὄψις καὶ τὰ ἔργα φοβερώτατα ὡς ἐν νυκτὶ καὶ
ἀγνωσίᾳ τοῦ γινομένου κακοῦ· ἡγούμενοί τε εἰλῆφθαι
τὸ στρατόπεδον καὶ τὸ πῦρ τῶν ἐμπεπρησμένων σκηνῶν
δεδιότες ἐξέπιπτον ἑκόντες ἐξ αὐτῶν καὶ ἐς τὸ πεδίον
ὡς ἀσφαλέστερον ἐωθοῦντο· ὅθεν κατὰ μέρος, ὅπῃ
τύχοιεν, ἀκόσμως διεδίδρασκον καὶ ἐς τοὺς Ῥωμαίων
ἱππέας, οἳ κύκλῳ περιεστήκεσαν, ἐμπίπτοντες ἀπέθνησκον.
91 Σύφαξ δέ, νυκτὸς μὲν ἔτι τῆς βοῆς αἰσθόμενος καὶ τὸ 22
πῦρ ὁρῶν, οὐκ ἐπεξῆλθεν, ἀλλὰ τῶν ἱππέων τινὰς ἐπικου-
ρεῖν ἔπεμψεν Ἀσρούβᾳ, οἷς ὁ Μασσανάσσης ἐπιπεσὼν
92 ἄφνω πολὺν ἐργάζεται φόνον. ἅμα δ' ἡμέρᾳ μαθὼν ὁ
Σύφαξ Ἀσρούβαν μὲν ἤδη φυγόντα, τῆς δὲ στρατιᾶς
αὐτοῦ τοὺς μὲν ἀπολωλότας, τοὺς δ' εἰλημμένους ὑπὸ
τῶν πολεμίων, τοὺς δὲ διερριμμένους καὶ τὸ στρατόπεδον
αὐτῇ παρασκευῇ Ῥωμαίους ἔχοντας ἀνεζεύγνυε φεύγων
ἐς τὰ μεσόγεια μετὰ θορύβου, πάντα καταλιπών, οἰόμενος
εὐθὺς ἀπὸ τῆς Καρχηδονίων διώξεως αὐτῷ τὸν Σκιπίωνα
ἐπανιόντα ἐπιστήσεσθαι· ὅθεν καὶ τοῦδε τὸν χάρακα καὶ
93 τὴν ἐν αὐτῷ παρασκευὴν εἷλε Μασσανάσσης. καὶ Ῥω- 23
μαῖοι διὰ τόλμης μιᾶς, ἐν ὀλίγῳ μέρει νυκτός, δύο
στρατοπέδων καὶ δύο στρατῶν πολὺ μειζόνων ἐκράτη-
94 σαν ὁμοῦ. ἀπέθανον δὲ Ῥωμαίων μὲν ἀμφὶ τοὺς ἑκα-
τὸν ἄνδρας, τῶν δ' ἐχθρῶν ὀλίγῳ δέοντες τρισμύριοι·
καὶ αἰχμάλωτοι ἐγένοντο δισχίλιοι καὶ τετρακόσιοι. τῶν
δὲ ἱππέων ἑξακόσιοι ἐπανιόντι τῷ Σκιπίωνι ἑαυτοὺς
παρέδοσαν. καὶ τῶν ἐλεφάντων οἱ μὲν ἀνῄρηντο, οἱ
95 δὲ ἐτέτρωντο. Σκιπίων δέ, ὅπλων τε καὶ χρυσοῦ καὶ

---

17 μὲν διαφυγόντα maluit Nipperdey

203 a.C.
ἀργύρου καὶ ἐλέφαντος πολλοῦ καὶ ἵππων ἄλλων τε
καὶ Νομαδικῶν κεκρατηκὼς καὶ διὰ μιᾶς τῆσδε νίκης,
λαμπροτάτης δὴ γενομένης, ἐς γόνυ τὰ Καρχηδονίων
καταβαλὼν ἅπαντα, ἀριστεῖα τῷ στρατῷ διεδίδου καὶ
τῶν λαφύρων τὰ ἀξιολογώτατα ἐς Ῥώμην ἔπεμπε.
καὶ τὸν στρατὸν ἐγύμναζε φιλοπόνως, προσδοκῶν Ἀν- 96
νίβαν τε αὐτίκα ἀπὸ τῆς Ἰταλίας καὶ Μάγωνα ἀπὸ
Λιγυστίνων ἐπελεύσεσθαι.

24 καὶ Σκιπίων μὲν περὶ ταῦτα ἦν, Ἀσρούβας δέ, ὁ 97
στρατηγὸς ὁ Καρχηδονίων, ἐν μὲν τῇ νυκτομαχίᾳ μεθ'
ἱππέων πεντακοσίων τετρωμένος εἰς Ἀνδὰν κατέφυγεν,
ἔνθα μισθοφόρους τέ τινας ἐκ τῆς μάχης ἐκπεσόντας
καὶ Νομάδας συνέλεγε καὶ δούλους εἰς ἐλευθερίαν
συνεκάλει· πυθόμενος δ', ὅτι Καρχηδόνιοι θάνατον 98
αὐτοῦ κατέγνωσαν ὡς κακῶς ἐστρατηγηκότος καὶ Ἄν-
νωνα τὸν Βουμίλχαρος εἵλοντο στρατηγεῖν, ἴδιον αὐτοῦ
τὸν στρατὸν ἐποίει καὶ κακούργους προσελάμβανε καὶ
ἐλῄζετο ἐς τὰς τροφὰς καὶ ἐγύμναζεν, οὓς εἶχεν, ἀμφὶ
τρισχιλίους ἱππέας, πεζοὺς δὲ ὀκτακισχιλίους, ὡς ἐν
μόνῳ τῷ μάχεσθαι τὰς ἐλπίδας ἔχων.

ὁ μὲν δὴ ταῦτα ποιῶν Ῥωμαίους ὁμοῦ καὶ Καρχη- 99
δονίους ἐπὶ πολὺ ἐλάνθανε, Σκιπίων δ' ἐπῆγεν αὐτῇ
Καρχηδόνι τὸν στρατὸν ὡπλισμένον καὶ σοβαρῶς ἐς
μάχην προυκαλεῖτο, οὐδενὸς ἐξιόντος. Ἀμίλχαρ δὲ ὁ 100
ναύαρχος ναυσὶν ἑκατὸν ἐσπευσμένως εἰς τὸν ναύ-
σταθμον ἀνήγετο τοῦ Σκιπίωνος, ἐλπίσας αὐτόν τε
φθάσειν ἐπανιόντα καὶ τὰς οὔσας ἐκεῖ Ῥωμαίων εἴκοσι

---

7 *Μάγωνα* Reiske et Schw., *ἄννωνα* V 9 sq. *ὁ στρατηγὸς ὁ Καρχηδονίων* del. Herw. p. 128, sed cf. Bitsch. p. 443 10 sq. aut cum C *ἐκ μὲν τῆς νυκτομαχίας* legendum aut *τετρωμένος* post *ἐν μὲν τῇ νυκτομαχίᾳ* ponendum ci. Schw. 16 *βουμίλχαρος* C et Apogr., *τοῦ μίλχαρος* V, sed *τ* in ras. 24 *δὲ* post *Ἀμίλχαρ* in V omissum, sed ab alia m. ante *ἐξιόντος* insertum; *ἀντεξιόντος* malnit Mend. 27 *ἐκεῖ* Apogr., *ἐκ* V

---

§ 100 sqq. cf. Ihne[2] 2 p. 402 et adn. 3. 4

203 a.C.

101 τριήρεις ῥᾳδίως ταῖς ἑκατὸν αἱρήσειν. καὶ ὁ Σκιπίων 25 ἰδὼν αὐτοῦ τὸν ἀπόπλουν προύπεμπέ τινα τὸν ἔσπλουν τοῦ λιμένος ἐμφράξαι στρογγύλοις πλοίοις ἐπ' ἀγκυρῶν ἐκ διαστήματος, ἵνα ὡς διὰ πυλῶν αἱ τριήρεις ἐκθέοιεν, ὅτε καιρὸς εἴη, καὶ τὰ πλοῖα τοῖς κέρασι συνδῆσαί τε
102 καὶ ἁρμόσαι πρὸς ἄλληλα, ἵνα ἀντὶ τείχους ᾖ. καταλαβὼν δὲ τὸ ἔργον ... ἥπτετο τοῦ πόνου. καὶ βαλλομένων τῶν Καρχηδονίων ἀπό τε τῶν πλοίων καὶ ἀπὸ τῆς γῆς καὶ ἀπὸ τοῦ τείχους αἱ νῆες ἐθραύοντο καὶ
103 καμοῦσαι περὶ ἑσπέραν ἀπέπλεον. ἀπιούσαις δ' αὐταῖς αἱ Ῥωμαίων ἐπέκειντο, ἐκθέουσαί τε διὰ τῶν διαστημάτων καί, ὅτε βιάζοιντο, ὑποχωροῦσαι· μίαν δὲ καὶ ἀνεδήσαντο κενὴν ἀνδρῶν καὶ πρὸς τὸν Σκιπίωνα ἀνήγαγον.
104 μετὰ δὲ τοῦτο ἐχείμαζον ἄμφω. καὶ Ῥωμαίοις μὲν ἦν ἐκ θαλάσσης ἀγορὰ δαψιλής, Ἰτυκαῖοι δὲ καὶ Καρχηδόνιοι λιμώττοντες ἐλῄστευον τοὺς ἐμπόρους, μέχρι Ῥωμαίων νῆες ἄλλαι, πεμφθεῖσαι τῷ Σκιπίωνι, ἐφώρμουν τοῖς πολεμίοις καὶ τὰς λῃστρικὰς ἐκώλυον. οἱ δ' ἔκαμνον ἤδη σφόδρα τῷ λιμῷ.

105 τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος, ἐγγὺς ὄντος Σύφακος, Μασ- 26
204/3 a.C. σανάσσης ᾔτησεν ἐπὶ τῇ ἰδίᾳ στρατιᾷ τὸ τρίτον τῆς Ῥωμαϊκῆς παρὰ Σκιπίωνος καὶ λαβών, ἡγουμένου τῶν
106 Ῥωμαίων Λαιλίου, τὸν Σύφακα ἐδίωκεν. ὁ δὲ ὑπέφευγεν, μέχρι καθορώμενος περί τινι ποταμῷ συνετάσσετο ἐς μάχην. οἱ μὲν οὖν Νομάδες ἑκατέρωθεν, ὥσπερ ἔθος

---

2 τινα] sc. ἄγγελον (cf. § 122 et ad infinitivum § 129), τινας ex C Schw., nisi cum Reiske et Schw. delere praeferas 7 τετελεσμένον vel ἐπιτελεσθὲν post ἔργον addi voluit Reiske, ἕτοιμον Schw. 9 καὶ ἀπὸ τοῦ τείχους susp. Schw., sed debetur fort. Appiani neglegentiae 22 λαιλίου, αι in ras. ex ε, ut videtur, V, const., *Laelius* etiam C, λολίου Apogr.

---

12 sq. quae Liv. 30, 10, Zon. 9, 12 hoc nexu rerum narrant, ea apud Appianum legimus infra § 127 20 sqq. secundum Liv. 30, 11 sq. et Zon. 9, 12 (v. etiam Pol. 14, 9, 2 H.) hoc statim post Syphacis fugam (v § 92) factum est

αὐτοῖς, πολλὰ καὶ ἀθρόα ἠφίεσαν ἐπ' ἀλλήλοις, οἱ δὲ 203 a.C.
Ῥωμαῖοι προβαλλόμενοι τὰς ἀσπίδας ἐπῄεσαν. Σύφαξ 107
δὲ Μασσανάσσην ἰδὼν ἵετο ἐπὶ αὐτὸν ὑπὸ ὀργῆς· ὁ δ'
ἀντεπήλασεν γεγηθώς, καὶ ἀγῶνος πολλοῦ περὶ ἄμφω
γενομένου τραπέντες οἱ τοῦ Σύφακος ἐς φυγὴν τὸν
ποταμὸν ἐπέρων, ἔνθα τις αὐτοῦ τὸν Σύφακος ἵππον
ἔβαλεν· ὁ δ' ἀπεσείσατο τὸν δεσπότην, καὶ ὁ Μασσανάσσης
ἐπιδραμὼν εἷλεν αὐτόν τε Σύφακα καὶ τὸν ἕτερον αὐτοῦ
τῶν υἱῶν. καὶ τούσδε μὲν εὐθὺς ἔπεμπε Σκιπίωνι, ἀπέθα- 108
νον δ' ἐν τῇ μάχῃ Σύφακος μὲν ἐς μυρίους ἄνδρας. Ῥω-
μαίων δὲ πέντε καὶ ἑβδομήκοντα, Μασσανάσσου δὲ τρια-
κόσιοι. καὶ αἰχμάλωτοι Σύφακος ἐγένοντο τετρακισχίλιοι.
τούτων ἦσαν Μασσύλιοι δισχίλιοι καὶ πεντακόσιοι, τῶν 109
εἰς Σύφακα ἀπὸ Μασσανάσσου μεταστάντων· καὶ αὐτοὺς
ὁ Μασσανάσσης ἐπὶ τῷδε ᾔτησεν παρὰ Λαιλίου καὶ λαβὼν
κατέσφαξεν.

27 μετὰ δὲ τοῦτο Μασσυλίους καὶ τὴν χώραν τὴν Σύ- 110
φακος ἐπῄεσαν, τοὺς μὲν αὖθις εἰς τὴν ἀρχὴν τὴν Μασ-
σανάσσου καθιστάμενοι, τοὺς δὲ προσποιούμενοί τε καὶ
τοὺς ἀπειθοῦντας αὐτῶν καταστρεφόμενοι. ἀφίκοντο 111
δ' αὐτοῖς καὶ ἐκ Κίρτης πρέσβεις, τὰ βασίλεια τοῦ Σύ-
φακος παραδιδόντες, ἰδίᾳ δὲ πρὸς Μασσανάσσην ἕτεροι
παρὰ Σοφωνίβας, τῆς Σύφακος γυναικός, τὴν ἀνάγκην
τοῦ γάμου διηγούμενοι. Σοφωνίβαν μὲν οὖν ἄσμενος 112
εἶχε λαβὼν ὁ Μασσανάσσης· καὶ αὐτήν, ἐπανιὼν πρὸς
Σκιπίωνα αὐτός, ἐν Κίρτῃ κατέλιπε, προορώμενος ἄρα τό
μέλλον. Σκιπίων δ' ἤρετο Σύφακα· "τίς σε δαίμων ἔβλαψε, 113
φίλον ὄντα μοι καὶ αὐτὸν ἐπὶ Λιβύην ἐλθεῖν προτρέ-

6 *αὐτοῦ Σύφακος τὸν ἵππον* scr. Bk. et Mend., *Σύφακος* deleri maluit Nipperdey 14 *μεταστάντων* Apogr., *μεταναστάντων* V 18 sq. *τὴν μασσ.* Apogr., *τοῦ μασσ.* V 27—p. 204, 23 *Σοφωνίβαν* hab. Exc. de sent. 9, p. 66 28 *καὶ* Exc. et Apogr., om. V *αὐτὸν* ex Exc. add. Roos, om. V et Apogr.

23 *Σοφωνίβας*] de variis nominis formis cf. Boiss. ed. Cass. D. t. 1 p. 258

203 a. C.
ψαντα, ψεύσασθαι μὲν θεούς, οὓς ὤμοσας, ψεύσασθαι
δὲ μετὰ τῶν θεῶν Ῥωμαίους καὶ μετὰ Καρχηδονίων
ἀντὶ Ῥωμαίων ἑλέσθαι πολεμεῖν, τῶν ἐπὶ Καρχηδονίους
□ 114 οὐ πρὸ πολλοῦ σοι βεβοηθηκότων;" ὁ δ' εἶπεν· "Σοφω-
νίβα, Ἀσρούβα θυγάτηρ, ἧς ἐγὼ ἤρων ἐπ' ἐμῷ κακῷ.
φιλόπατρις δ' ἐστὶν ἰσχυρῶς καὶ ἱκανὴ ἅπαντά τινα
πεῖσαι, πρὸς ἃ βούλεται. αὕτη με καὶ ἐκ τῆς ὑμετέρας
φιλίας ἐς τὴν ⟨τῆς⟩ ἑαυτῆς μετέθηκε πατρίδος καὶ ἐς τόδε
115 συμφορᾶς ἐκ τοσῆσδε εὐδαιμονίας κατέβαλεν. σοὶ δὲ
παραινῶ (χρὴ γάρ, ὑμέτερον γενόμενον καὶ Σοφωνίβας
ἀπηλλαγμένον, νῦν γε ὑμῖν εἶναι βέβαιον)· φύλασσε
Σοφωνίβαν, μὴ Μασσανάσσην ἐς ἃ βούλεται, μεταγάγῃ.
οὐ γὰρ δή, μὴ τὸ γύναιόν ποτε ἕληται τὰ Ῥωμαίων,
116 ἐλπίζειν ἄξιον· οὕτως ἐστὶν ἰσχυρῶς φιλόπολις." ταῦθ' 28
ὁ μὲν ἔλεγεν, εἴτ' ἀληθεύων, εἴτε ζηλοτυπούμενος καὶ
Μασσανάσσην ἐς τὰ μέγιστα βλάπτων· ὁ δὲ Σκιπίων
Σύφακα μέν, συνετόν τε φαινόμενον καὶ τῆς χώρας
ἔμπειρον, ἐπὶ τὰ κοινὰ ἐπήγετο καὶ γνώμης καὶ συμ-
βουλῆς μετεδίδου, οἷόν τι καὶ Κροίσῳ τῷ Λυδῷ Κῦρος
ἐχρῆτο· Λαιλίου δ' ἀφικομένου καὶ ταὐτὰ περὶ τῆς
Σοφωνίβας πυθέσθαι παρὰ πολλῶν λέγοντος ἐκέλευσε
τὸν Μασσανάσσην τὴν Σύφακος γυναῖκα παραδοῦναι.
117 παραιτουμένου δὲ ἐκείνου καὶ τὰ περὶ αὐτῆς ἄνωθεν,
ὡς ἐγένετο, διηγουμένου τραχύτερον ὁ Σκιπίων ἐκέ-
λευεν αὐτὸν μηδὲν ἀφαιρεῖσθαι βίᾳ τῶν Ῥωμαϊκῶν
λαφύρων, ἀλλ' εἰς τὸ μέσον καταθέντα αἰτεῖν καὶ πείθειν,
118 εἰ δύναιτο. ᾤχετο οὖν ὁ Μασσανάσσης μετά τινων Ῥω-
μαίων παραδώσων αὐτοῖς τὴν Σοφωνίβαν. κρύφα δὲ
αὐτῇ φέρων φάρμακον πρῶτος ἐνέτυχεν καὶ τὰ
παρόντα προύθηκεν, ἢ πιεῖν ἢ Ῥωμαίοις δουλεύειν

---

2 μετὰ τοὺς θεοὺς ci. Mend., inut. 5 ἀσρούβου Exc. 7 αὕτη Bk., αὐτὴ V 8 ⟨τῆς⟩ add. Roos, πατρίδος ex Exc. revocato, πατρίδα V, vulgo 20 λελίου Exc., de V v. ad p. 202, 23 ταὐτὰ Apogr., ταῦτα V et Exc. 23 περὶ αὐτὴν Exc.

203 a. C.

ἑκοῦσαν, οὐδέν τε εἰπὼν ἔτι ἐξήλασεν τὸν ἵππον. ἡ δέ, 119
τῇ τροφῷ δείξασα τὴν κύλικα καὶ δεηθεῖσα μηδὲν
ὀδύρασθαι καλῶς ἀποθανοῦσαν, ἔπιεν τοῦ φαρμάκου.
καὶ αὐτὴν ὁ Μασσανάσσης τοῖς ἥκουσι Ῥωμαίων ἐπι- 120
δείξας καὶ θάψας βασιλικῶς ὑπέστρεφεν πρὸς Σκιπίωνα.
ὁ δὲ αὐτὸν ἐπαινέσας τε καὶ παρηγορήσας, ὅτι πονηρᾶς
γυναικὸς ἀπηλλάγη, ἐστεφάνωσε τῆς ἐφόδου τῆς ἐπὶ
Σύφακα καὶ ἐδωρήσατο πολλοῖς. ἀχθέντος δ' ἐς Ῥώμην 121
τοῦ Σύφακος, οἱ μὲν ἠξίουν περισώζειν ἄνδρα ἐν Ἰβη-
ρίᾳ φίλον καὶ σύμμαχον αὐτοῖς γενόμενον, οἱ δὲ κολά-
ζειν, ὅτι τοῖς φίλοις ἐπολέμησεν. ὁ δὲ ὑπὸ λύπης νοσῶν
ἀπέθανεν.

29. Ἀσρούβας δὲ ἐπειδὴ καλῶς τοὺς συνόντας ἐγύμνα- 122
σεν, ἔπεμπέ τινα πρὸς Ἄννωνα, τὸν στρατηγὸν τῶν
Καρχηδονίων, ἀξιῶν αὐτῷ τὸν Ἄννωνα κοινωνῆσαι
τὴν στρατηγίαν καὶ ὑποδεικνύς, ὅτι πολλοὶ Σκιπίωνι
σύνεισιν Ἴβηρες ἄκοντες, οὓς ἐάν τις χρυσίῳ καὶ ὑπο-
σχέσεσι διαφθείρῃ, τὸ στρατόπεδον ἐμπρήσουσι τὸ Σκι-
πίωνος. ἔφη δὲ καὶ αὐτός, εἰ προμάθοι τὸν καιρόν,
ἥξειν ἐπὶ τὸ ἔργον. ταῦτα μὲν Ἀσρούβας· ὁ δὲ Ἄννων 123
ἐς μὲν τὸν Ἀσρούβαν ἐπανούργει, τοῦ δ' ἐγχειρήματος
οὐκ ἀπήλπισεν, ἀλλ' ἄνδρα πιστὸν μετὰ χρυσίου καθάπερ
αὐτόμολον εἰς τὸ Σκιπίωνος στρατόπεδον κατέπεμψεν,
ὃς πιθανὸς ὢν ἐντυχεῖν ἑκάστῳ διέφθειρε πολλοὺς
ἡμέραν τε συνθέμενος αὐτοῖς ἐπανῆλθεν. καὶ τὴν ἡμέραν
ὁ Ἄννων τῷ Ἀσρούβᾳ μετέφερεν. Σκιπίωνι δὲ θυομένῳ 124
κίνδυνον τὰ ἱερὰ ἐδήλου ἐμπρησμοῦ· καὶ περιπέμψας εἰς
ἅπαν τὸ στρατόπεδον, εἴ πού τι λάβρον εὕρισκε πῦρ,
κατέπαυεν. καὶ αὖθις ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἐθύετο. ὡς 125
δ' οὐκ ἀνίει τὰ ἱερὰ τὸν ἐμπρησμὸν ὑποδεικνύοντα, ὁ

30 μὲν ἐβαρυθύμει καὶ μεταστρατοπεδεῦσαι διεγνώκει, ἱππέως

---

11 νοσήσας ci. Mend., sed cf. Loesch, Rec. p. 519 et Berg, Diss. p. 83 17 sq. ὑποσχέσεσι Schw., ὑποσχέσει V 30 τὸν deleri voluit Mend., sed respicit ad l. 27

203 a. C.

δὲ Ῥωμαίου θεράπων Ἴβηρ, ὑπονοήσας τι περὶ τῶν
συνθεμένων, ὑπεκρίνατο συνειδέναι, ἕως τὸ πᾶν ἔμαθεν
καὶ ἐμήνυσε τῷ δεσπότῃ· ὁ δὲ αὐτὸν ἐς τὸν Σκιπίωνα
ἤγαγεν, καὶ τὸ πλῆθος ἠλέγχετο· καὶ πάντας ὁ Σκιπίων
126 ἔκτεινεν καὶ ἐξέρριψε πρὸ τοῦ στρατοπέδου. αἴσθησις δ'
ἦν Ἄννωνι μὲν ὀξεῖα πλησίον ὄντι, καὶ οὐκ ἦλθεν ἐπὶ
τὸ συγκείμενον, Ἀσρούβας δ' ἀγνοῶν ἀφίκετο. ὡς δὲ τὸ
πλῆθος εἶδε τῶν νεκρῶν, εἴκασε τὸ συμβὰν καὶ ἀνεχώρει.
καὶ αὐτὸν ὁ Ἄννων ἐς τὸ πλῆθος διέβαλλεν, ὡς ἀφ-
ίκοιτο Σκιπίωνι διδοὺς ἑαυτόν, ὃ δὲ οὐ λάβοι.
127 Ἀσρούβας μὲν δὴ καὶ ἐκ τοῦδε τοῖς Καρχηδονίοις
ἦν μᾶλλον διὰ μίσους· ὑπὸ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν Ἀμίλ-
χαρ μὲν ἄφνω ταῖς Ῥωμαίων ναυσὶν ἐπιπλεύσας μίαν
ἔλαβεν τριήρη καὶ φορτίδας ἕξ, Ἄννων δ' ἐπιθέμενος
128 τοῖς πολιορκοῦσιν Ἰτύκην ἀπεκρούσθη. Σκιπίων δέ,
χρονίου τῆς πολιορκίας οὔσης, ταύτην μὲν διέλυσεν
οὐδὲν ἀνύων, τὰς δὲ μηχανὰς ἐς Ἱππῶνα πόλιν μετετί-
θει· καὶ οὐδενὸς οὐδ' ἐνταῦθα προκόπτοντος αὐτῷ, κατα-
καύσας ὡς ἄχρηστα τὰ μηχανήματα τὴν χώραν ἐπέτρεχεν,
τοὺς μὲν εἰς φιλίαν ἐπαγόμενος, τοὺς δὲ ληζόμενος.
129 Καρχηδόνιοι δ' ἐπὶ ταῖς κακοπραγίαις δυσφοροῦντες 31
αἱροῦνται στρατηγὸν αὐτοκράτορα Ἀννίβαν, τὸν δὲ
ναύαρχον ἔπεμπον ἐπὶ νεῶν, ἐπισπέρχειν αὐτὸν ἐπὶ τὴν
130 διάβασιν. ἅμα δὲ ταῦτ' ἔπρασσον καὶ ἐς τὸν Σκιπίωνα
περὶ εἰρήνης ἐπρεσβεύοντο, ἡγούμενοι τούτοιν πάντως
⟨ἂν⟩ ἑνὸς τυχεῖν, ἢ τὴν εἰρήνην ἕξειν, ἢ χρόνον δια-
131 τρίψειν, ἕως ἀφίκοιτο ὁ Ἀννίβας. Σκιπίων μὲν οὖν
αὐτοῖς ἀνοχάς τε ἔδωκεν, καὶ τὴν δαπάνην τοῦ στρατοῦ
λαβὼν πρεσβεύειν ἐφῆκεν ἐς Ῥώμην· οἱ δὲ ἐπρέσβευον
καὶ τειχῶν ἐκτὸς ἐστάθμευον, ὡς ἔτι πολέμιοι, ἀχθέντες

2 συντεθειμένων ci. Vk. 14 τριήρην, sed ν eras., V 19 ὡς ἄχρηστα τὰ Apogr., ἄχρι τὰ V 21—p. 210, 17 γενομένης hab. Exc. de legat. gent. 28, p. 588 22 τὸν—24 διάβασιν om. Exc. 23 νηῶν V 25 sq. ἑνὸς πάντως Exc. 26 ⟨ἂν⟩ add. Nauck

30 cf. ad p. 99, 9 sqq.

203 a. C.

τε ἐπὶ τὴν βουλὴν ἐδέοντο συγγνώμης τυχεῖν. τῶν δὲ 132
βουλευτῶν οἱ μὲν τῆς Καρχηδονίων ἀπιστίας ὑπεμί-
μνησκον, ὁσάκις συνθοῖντο καὶ παραβαῖεν ὅσα τε Ἀννί-
βας δράσειε δεινὰ Ῥωμαίους καὶ τοὺς Ῥωμαίων συμμά-
χους ἔν τε Ἰβηρίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ· οἱ δὲ τὸ τῆς εἰρήνης χρή- 133
σιμον οὐ Καρχηδονίοις μᾶλλον ἢ σφίσιν ὑπεδείκνυον
ἔσεσθαι, τῆς Ἰταλίας τοσοῖσδε πολέμοις ἐκτετρυμένης,
τό τε τοῦ μέλλοντος περιδεὲς ἐπεξῄεσαν, ἐπιπλευσομένων
ἐπὶ τὸν Σκιπίωνα αὐτίκα σὺν μεγάλοις στρατοῖς Ἀννίβου
τε ἐξ Ἰταλίας καὶ Μάγωνος ἐκ Λιγύων καὶ Ἄννωνος ἀπὸ
32 Καρχηδόνος. ἐφ' οἷς ἀποροῦσα ἡ βουλὴ συμβούλους ἔπεμψε 134
τῷ Σκιπίωνι, μεθ' ὧν ἔμελλε κρινεῖν τε καὶ πράξειν, ὅ τι
δοκιμάσειεν συνοίσειν. ὁ δὲ ἐς τὴν εἰρήνην τοῖς Καρχη- 135
δονίοις ἐπὶ τοῖσδε συνέβη· Μάγωνα μὲν ἀποπλεῖν ἐκ
Λιγύων αὐτίκα καὶ τοῦ λοιποῦ Καρχηδονίους μὴ ξενο-
λογεῖν μηδὲ ναῦς ἔχειν μακρὰς πλείους τριάκοντα μηδὲ
πολυπραγμονεῖν τι πέραν ὧν ἔχουσιν ἐντὸς τῶν λεγομένων
Φοινικίδων τάφρων, ἀποδοῦναι δὲ Ῥωμαίοις, ὅσους
αἰχμαλώτους αὐτῶν ἔχουσι καὶ αὐτομόλους, ἀργυρίου τε
αὐτοῖς τάλαντα χίλια καὶ ἑξακόσια ἐσενεγκεῖν ἐν χρόνῳ,
ἔχειν δὲ Μασσανάσσην Μασσυλίους τε καὶ τῆς Σύφα-
κος ἀρχῆς, ὅσα δύναιτο. τάδε μὲν συνέθεντο ἀλλήλοις, 136
καὶ πρέσβεις διέπλεον, οἱ μὲν ἐς Ῥώμην, τοὺς ὑπά-
τους ὁρκιοῦντες, οἱ δ' ἀπὸ Ῥώμης ἐς Καρχηδόνα, καὶ
τὰ τέλη τῶν Καρχηδονίων αὐτοῖς ὤμνυεν. Μασσα- 137
νάσσῃ δὲ Ῥωμαῖοι χαριστήρια τῆς συμμαχίας στέφανόν
τε ἀπὸ χρυσοῦ καὶ σφραγῖδα χρυσῆν ἔπεμπον καὶ ἐλεφάν-

---

2 συμβουλευτῶν V   3 ὁσάκι V   καὶ om. V   4 δεινὰ δράσειε Exc.   5 sq. χρήσιμον om. Exc.   7 ἐκτετρυμένης ci. Mend., ἐκτετρυμμένης V, ἐκτετρυχομένης (sic) Exc., cf. p. 145, 20   10 λιβύων V et Exc., corr. Steph.   14 sq. ἐκ λιβύων ἀποπλεῖν Exc.   17 πέραν reposuit Vk. ex Exc. et V, in quo quidem ν eras., πέρα vulgo   ἐντὸς τῶν] ἐν τοῖς Exc.   18 δὲ Exc., τε, supra l. add. a m. alia, V   21 μασσυλίους Exc.   24 ὁρκιοῦντες, quod ex B iam recepit Schw., Exc., ὀρκοῦντες V   25 αὐτὰ Exc.   25 sq. Μασσανάσσῃ—p. 208, 2 πανοπλίαν om. Exc.

203 a. C.
τινοῦ δίφρον καὶ πορφύραν καὶ στολὴν Ῥωμαϊκὴν καὶ ἵππον χρυσοφάλαρον καὶ πανοπλίαν.

138 *γιγνομένων δ' ἔτι τούτων ὁ Ἀννίβας ἄκων ἐς Καρ-* 33
χηδόνα ἔπλει, τὴν ἐς τοὺς ἄρχοντας ἀπιστίαν τοῦ δήμου
139 *καὶ ταχυεργίαν ὑφορώμενος. ἀπιστῶν δ' ἔτι τὰς σπον-*
δὰς ἔσεσθαι καί, εἰ γένοιντο, εὖ εἰδὼς οὐκ ἐς πολὺ
βεβαίους ἐσομένας ἐς Ἀδρυμητὸν Λιβύης κατήγετο
πόλιν καὶ σῖτον συνέλεγεν ἐπί τε ὠνὴν ἵππων περιέπεμπεν,
καὶ τὸν δυνάστην τῶν Νομάδων τῶν καλουμένων Ἀρεακι-
140 *δῶν ἐς φιλίαν ὑπήγετο. καὶ τετρακισχιλίους ἱππέας*
αὐτομόλους αὐτῷ προσφυγόντας, οἳ Σύφακος ὄντες τότε
ἐγίγνοντο Μασσανάσσου, κατηκόντισεν ὑποπτεύσας· τοὺς
141 *δ' ἵππους διέδωκε τῷ στρατῷ. ἦλθε δὲ καὶ Μεσότυλος*
αὐτῷ δυνάστης ἕτερος μετὰ χιλίων ἱππέων καὶ Οὐερμινᾶς,
Σύφακος υἱὸς ἕτερος, ἔτι τῶν πλεόνων τῆς πατρῴας
ἀρχῆς ἐπικρατῶν. πόλεις τε Μασσανάσσου τὰς μὲν ὑπήγετο,
142 *τὰς δ' ἐβιάζετο. Νάρκην δ' ἐνήδρευσεν ὧδε. ἀγορᾷ*
χρώμενος ἐσέπεμπεν ὡς ἐς φίλους. ὅτε δ' ἔδοξεν ἐπιθέσθαι,
πλείους ἔπεμπε ξιφίδια ἐπικρύπτοντας, οἷς εἴρητο τὰ
δίκαια ποιεῖν ἐς τοὺς πιπράσκοντας, μέχρι σαλπίγγων
ἀκούσειαν, τότε δ' ἐπιχειρεῖν τοῖς ἐντυχοῦσι καὶ τὰς
πύλας οἱ φυλάσσειν.

143 *οὕτω μὲν ἑάλω Νάρκη, Καρχηδονίων δὲ ὁ δῆμος,* 34
ἄρτι τὰς συνθήκας πεποιημένοι καὶ Σκιπίωνος αὐτοῖς ἔτι
παρόντος, οὔπω τῶν ἰδίων πρέσβεων ἀπὸ Ῥώμης
ἀνεστροφότων, ἀγορὰν Σκιπίωνος ὑπ' ἀνέμων κατενε-
χθεῖσαν ἐς Καρχηδόνα διήρπασαν καὶ τοὺς παραπέμ-

---

9 sq. *ναρεακίδων* Exc. praeter N, qui hab. *ἀρεακιδῶν* 10 sq. *ἱππέας αὐτομόλους* Mend., *ἱππέων αὐτομόλους* Exc., *αὐτομόλους ἱππέας* V 11 sq. *ποτὲ ἐγεγένηντο* ci. Mend., iniuria 13 *μεσώτυλος* Exc. 14 *Οὐερμινᾶς* Schw., *οὐέρνας* V, *βέρνας* Exc. 17 *Νάρκην—22 φυλάσσειν* om. Exc. 21 *δηχειρεῖν*, sed *η* eras. et in mg. *δ' ἐγ* additum a m. rec., i. e. *δ' ἐγχειρεῖν*, quod fort. tenendum, V, *δ' ἐπιχειρεῖν* Apogr. 24 *αὐτοῖς* ex Exc. add. Mend., om. V 26 *ἀναστρεφόντων* Exc.

203 a.C.
ποντας αὐτὴν ἔδησαν, πολλὰ τῆς βουλῆς ἀπειλούσης
καὶ παραινούσης μὴ λύειν συνθήκας ἄρτι γεγενημένας.
οἱ δὲ καὶ ταῖς συνθήκαις ἐπεμέμφοντο ὡς ἀδίκως γενο-
μέναις καὶ τὸν λιμὸν ἔφασαν ἐνοχλεῖν ὑπὲρ τὰς παρα-
βάσεις. Σκιπίων μὲν οὖν οὐκ ἠξίου πολέμου κατάρχειν 144
μετὰ σπονδάς, ἀλλ' ᾔτει δίκας ὡς φίλους ἁμαρτόντας·
οἱ δὲ καὶ τοὺς πρέσβεις αὐτοῦ κρατεῖν ἐπενόουν, ἕως
ἀφίκοιντο αὐτοῖς οἱ ἀπὸ Ῥώμης. ἀλλὰ τούσδε μὲν Ἄν- 145
νων τε ὁ Μέγας καὶ Ἀσρούβας ὁ Ἔριφος ἐξείλοντο τοῦ
πλήθους καὶ προύπεμπον δύο τριήρεσιν· ἕτεροι δὲ Ἀσ-
ρούβαν τὸν ναύαρχον ἔπεισαν, ὁρμοῦντα περὶ τὴν
Ἀπόλλωνος ἄκραν, ὅταν ἀποστῶσιν αἱ προπομποὶ τριή-
ρεις, ἐπιθέσθαι τοῖς τοῦ Σκιπίωνος. καὶ ὁ μὲν ἐπέθετο, 146
καὶ τῶν πρέσβεών τινες ἐκ τοξευμάτων ἀπέθανον· οἱ
δὲ λοιποὶ τιτρωσκόμενοί τε καὶ ἐρέσσοντες ἔφθασαν
ἐς τὸν λιμένα τοῦ σφετέρου στρατοπέδου καὶ ἐξήλαντο
τῆς νεὼς ἤδη λαμβανομένης. παρὰ τοσοῦτον ἦλθον
αἰχμάλωτοι γενέσθαι.

35 ὧν οἱ ἐν ἄστει Ῥωμαῖοι πυθόμενοι τοὺς πρέσβεις 147
τοὺς Καρχηδονίων, οἳ περὶ τῆς εἰρήνης ἔτι παρῆσαν,
ἐκέλευον ἀποπλεῖν αὐτίκα ὡς πολεμίους. καὶ οἳ μὲν
ἐξέπλεον καὶ ὑπὸ τοῦ χειμῶνος ἐς τὸ τοῦ Σκιπίωνος
στρατόπεδον κατήγοντο· Σκιπίων δὲ τῷ ναυάρχῳ, πυ- 148
θομένῳ περὶ αὐτῶν, ὅ τι δέοι ποιεῖν, "οὐδὲν ὅμοιον",
ἔφη, "ταῖς Καρχηδονίων ἀπιστίαις, ἀλλ' ἀπόπεμπε ἀπα-

---

3 ἀπεμέμφοντο Exc. 4 sq. συμβάσεις ci. Reiske 8 αὐτοῖς οἱ om. Exc. 9 τε om. Exc. σέριφος Exc., const. 12 αἱ] οἱ Exc. 13 τοῖς (et ταῖς) Apogr., om. Exc. et V 14 τῶν ἐπιβατῶν τινες ci. Ihne[2] 2 p. 412 adn. 1 (cf. Pol. 15, 2, 13 sqq.), dubitans tamen 15 καὶ ἐρέσσοντες om. V 16 τὸν om. Exc. 19 πειθόμενοι Exc. 20 τοὺς Exc., τῶν V 21 ὡς, ut videtur, eras. in V 22 ἀπὸ Exc. 23 sq. πυθόμενος V, πυνθανομένῳ maluit Mend., sed cf. Loesch, Rec. p. 520, Berg, Diss. p. 24 25 ἀπιστίαις om. V

---

23 nauarchus fuit Baebius (cf. Pol. 15, 4, 1 H.)

203 a.C.
149 θεῖς.” μαθοῦσα δὲ ἡ γερουσία τὸν δῆμον ὠνείδιζε
τῇ συγκρίσει καὶ συνεβούλευε καὶ νῦν δεηθῆναι Σκι-
πίωνος τὰ μὲν συγκείμενα φυλάσσειν, δίκας δὲ τῶν
150 ἡμαρτημένων παρὰ Καρχηδονίων λαβεῖν. οἱ δὲ καὶ
αὐτῇ τῇ γερουσίᾳ δυσχεραίνοντες ἐκ πολλοῦ διὰ τὴν
κακοπραγίαν, ὡς οὐκ εὖ τὰ συμφέροντα προορωμένῃ,
καὶ ὑπὸ ἀνδρῶν δημοκόπων ἐρεθιζόμενοί τε καὶ ἐς
202 a.C. ἀλόγους ἐλπίδας ἐπαιρόμενοι τὸν Ἀννίβαν ἐκάλουν
151 μεθ᾽ ἧς ἔχει στρατιᾶς. ὁ δέ, ὁρῶν τὸ μέγεθος τοῦ 36
πολέμου, Ἀσρούβαν αὐτοὺς ἐκέλευε σὺν τῇ παρούσῃ
δυνάμει καλεῖν. Ἀσρούβας μὲν δὴ τῆς καταδίκης
αὐτῷ λυθείσης παρεδίδου τὸν στρατὸν Ἀννίβᾳ καὶ
οὐδ᾽ ὣς ἐπιφαίνεσθαι τοῖς Καρχηδονίοις ἐθάρρει, ἀλλ᾽
152 ἐκρύπτετο ἐν τῇ πόλει· Σκιπίων δὲ ναῦς τῇ Καρχη-
δόνι ἐπιστήσας εἶργεν αὐτοὺς ἀγορᾶς ἀπὸ θαλάσσης,
οὐκ εὐποροῦντας οὐδ᾽ ἀπὸ τῆς γῆς, ἀσπόρου διὰ τὸν
153 πόλεμον γενομένης. τῶν δ᾽ αὐτῶν ἡμερῶν Ἀννίβου
καὶ Σκιπίωνος ἱππομαχία γίνεται περὶ Ζάμαν, ἐν ᾗ
Σκιπίων ἐπλεονέκτει· καὶ ταῖς ἐπιούσαις ἀκροβολίσματα
ἦν ἐς ἀλλήλους, ἕως αἰσθόμενος ὁ Σκιπίων Ἀννίβαν
ἰσχυρῶς τε ἀπορούμενον καὶ περιμένοντα ἀγορὰν φε-
ρομένην νυκτὸς ἔπεμψε Θέρμον χιλίαρχον ἐπὶ τοὺς
154 ἄγοντας αὐτήν. καὶ λόφον ὁ Θέρμος ἐν στενῇ διόδῳ
καταλαβὼν ἔκτεινε τῶν Λιβύων ἐς τετρακισχιλίους καὶ
ἐζώγρησεν ἑτέρους τοσούσδε καὶ τὴν ἀγορὰν ἧκε φέ-
ρων τῷ Σκιπίωνι.

---

2 ⟨ἔτι⟩ καὶ νῦν? (Vk.) 6 περιορωμένῃ ci. Mend. 9 εἶχε Exc. 11 καλεῖν om. Exc. μὲν] τε Exc. 18 Ζάμαν edit. Tolliana, σάμον V

---

18 Ζάμαν] ad Narraggaram pugnam commissam esse cum aliis contenderunt De Sanctis 3, 2 p. 588 sqq., Veith 3, 2 p. 599 sqq., vel ad Margaron Veith 4 p. 626 sqq., alii ad Zamam, ut Mommsen, Hermes 20 (1885) p. 144 sqq. (= Ges. Schriften 4 p. 36 sqq.) et p. 318 adn. 1 (v. etiam Kahrstedt 3 p. 563 adn. 1 et infra ad p. 213, 3) 22 de Minucio Thermo cf. ad p. 91, 16

202 a. C.

37 ὁ δ' Ἀννίβας, εἰς ἔσχατον ἀφιγμένος ἀπορίας καὶ 155
τὸ παρὸν ἐπινοῶν, ὅπως δύναιτο διαθέσθαι, πρέσβεις
ἐς Μασσανάσσην ἔπεμπεν, ὑπομιμνήσκων τε τῆς ἐν
Καρχηδόνι διατριβῆς καὶ παιδεύσεως καὶ παρακαλῶν
ἔτι οἱ συναγαγεῖν ἐς συνθήκας Σκιπίωνα· τὰ γὰρ πρό-
τερα τοῦ δήμου καὶ τῶν ἀνοητοτέρων τοῦ δήμου ἁμαρ-
τήματα γενέσθαι. ὃ δὲ τῷ ὄντι τεθραμμένος τε καὶ 156
πεπαιδευμένος ἐν Καρχηδόνι καὶ τὸ ἀξίωμα τῆς πόλεως
αἰδούμενός τε καὶ φίλος ὢν ἔτι πολλοῖς ἐκεῖθεν ἐδε-
ήθη τοῦ Σκιπίωνος καὶ συνήγαγεν αὐτοὺς αὖθις ἐς
τοιάσδε συνθήκας, ὥστε Καρχηδονίους τάς τε ναῦς
καὶ τοὺς ἄνδρας, οὓς ἔλαβον Ῥωμαίοις ἀγορὰν φέ-
ροντας, ἀποδοῦναι καὶ τὰ ἡρπασμένα ἅπαντα ἢ τῶν
ἀπολωλότων τιμήν, ἣν ἂν ὁρίσῃ Σκιπίων, ποινήν τε
τοῦ ἀδικήματος χίλια τάλαντα εἰσενεγκεῖν. τάδε μὲν 157
ἦν τὰ συγκείμενα· καὶ γενομένων ἀνοχῶν, μέχρις αὐτὰ
μάθωσι Καρχηδόνιοι, ὁ μὲν Ἀννίβας ἐξ ἀέλπτου περι-
38 εσώζετο, Καρχηδονίων δ' ἡ μὲν βουλὴ τὰ συμβάντα
ὑπερησπάζετο καὶ παρεκάλει τὸν δῆμον ἐμμεῖναι τοῖς
ἐγνωσμένοις, τήν τε κακοπραγίαν σφῶν τὴν ἐς ἅπαντα
διηγουμένη καὶ τὴν παροῦσαν ἀπορίαν στρατοῦ τε καὶ
χρημάτων καὶ ἀγορᾶς· οἳ δέ, οἷον ὄχλος, ἀφρόνως 158
ἡγοῦντο τοὺς στρατηγοὺς σφῶν δι' ἑαυτοὺς ταῦτα
Ῥωμαίοις συντίθεσθαι, ἵνα δι' ἐκείνων δυναστεύσωσι
τῆς πατρίδος· ὃ καὶ Ἀννίβαν νῦν καὶ Ἀσρούβαν οὐ
πρὸ πολλοῦ ποιῆσαί τε καὶ τὸ στρατόπεδον νυκτὸς
ἐγχειρίσαντα τοῖς πολεμίοις μετ' ὀλίγον καὶ ἑαυτὸν
ἐθελῆσαι τῷ Σκιπίωνι ἐνδοῦναι, ἐπὶ τῷδε προσπελά-

1—p. 212, 14 ἔλυσε τὰς ἀνοχὰς <καὶ ὁ πόλεμος ἤρχετο> hab. Exc. de legat. gent. 24, p. 536   1 ἐς ἔσχατον κακοῦ ἀφιγμένος καὶ Exc.   3 τε Exc., δὲ V   6 τοῦ δήμου καὶ susp. Nauck, τοῦ δήμου ante ἁμαρτήματα om. Exc.   7 περιτεθραμμένος Exc., unde πάλαι τεθρ. vel sim. aliquid ci. Mend.   17 sq. περιεσέσωστο ci. Mend., sed cf. ad p. 173, 27   24 συντίθεσθαι om. Exc.   δυναστεύσωσι (quod iam corr. Schw. ex A) Exc., δυναστεύωσι V   28 καὶ ἐπὶ τῷδε Exc.; male

202 a.C.
159 σαντα, κρύπτεσθαί τε νῦν ἐν τῇ πόλει. βοῆς δ' ἐπὶ
τούτῳ καὶ θορύβου γενομένου τὴν ἐκκλησίαν τινὲς
καταλιπόντες ἐζήτουν Ἀσρούβαν περιιόντες. ὁ δ'
ἔφθασε μὲν ἐς τὸν τοῦ πατρὸς τάφον καταφυγὼν καὶ
φαρμάκῳ διαχρησάμενος αὐτόν· οἱ δὲ κἀκεῖθεν αὐτοῦ
τὸν νέκυν ἐξελόντες καὶ τὴν κεφαλὴν [αὐτοῦ] ἀπο-
τεμόντες περιέφερον ἐπὶ δόρατος ἀνὰ τὴν πόλιν.
160 Ἀσρούβας μὲν δὴ καὶ τὸ πρῶτον ἀδίκως ἐξεπεπτώ-
κει καὶ τὸ δεύτερον ψευδῶς διεβέβλητο ὑπὸ Ἄννωνος
καὶ τότε πρὸς Καρχηδονίων οὕτως ἀνῄρητο καὶ οὕτως
161 ἀποθανὼν ὑβρίζετο· Καρχηδόνιοι δὲ ἐπέστελλον Ἀν- 39
νίβᾳ λῦσαι τὰς ἀνοχὰς καὶ πολεμεῖν Σκιπίωνι, κρῖναι
δ' ὅτι τάχιστα τὸν πόλεμον μάχῃ διὰ τὴν ἀπορίαν. ὁ
μὲν δὴ πέμψας ἔλυσε τὰς ἀνοχάς, καὶ Σκιπίων Πάρ-
θον τε, μεγάλην πόλιν, αὐτίκα προσπεσὼν εἷλε καὶ
162 πλησίον Ἀννίβου μετεστρατοπέδευεν. ὁ δὲ ἀνεζεύγνυεν,
τρεῖς τοῖς Ῥωμαίοις κατασκόπους ἐπιπέμψας, οὓς ὁ
Σκιπίων ἔλαβέν τε καὶ οὐκ ἔκτεινεν, ὥσπερ ἔθος τοὺς
κατασκόπους κτείνειν, ἀλλ' ἐς τὸ στρατόπεδον καὶ τὰς
ὁπλοθήκας καὶ τὰ μηχανήματα περιαχθῆναι κελεύσας
καὶ τὴν στρατιὰν γυμναζομένην ἰδεῖν ἀπέλυσε φρά-
163 ζειν Ἀννίβᾳ περὶ ἑκάστων. ὁ δὲ ἠξίωσεν ἔτι συν-
ελθεῖν ἐς λόγους Σκιπίωνι καὶ συνελθὼν ἔλεγε
Καρχηδονίους ἀγανακτῆσαι τῇ πρότερον εἰρήνῃ διὰ
τὰ χρήματα καί, εἰ τοῦτο ἐκλυθείη, Σικελίας δὲ μόνον
ἀξιοῖεν οἱ Ῥωμαῖοι καὶ Ἰβηρίας καὶ νήσων, ὅσων ἄρ-
164 χουσι, κρατεῖν, ἔσεσθαι τὰς συνθήκας βεβαίους. ὁ δὲ
"πολύ", ἔφη, "κέρδος Ἀννίβᾳ τῆς φυγῆς ἔσται τῆς ἐξ
Ἰταλίας, εἰ ταῦτα προσλάβοι παρὰ Σκιπίωνος." καὶ

1 τε Apogr., om V et Exc. δ' Exc., τε V, quod fort. tenendum 1 sq. ἐπὶ τοῦτο V 5 οἱ δὲ — 11 ὑβρίζετο om. Exc. 6 αὐτοῦ del. Zerdik p. 66 14 post ἀνοχάς addunt Exc. καὶ ὁ πόλεμος ἤρχετο 18 sq. τοὺς κατασκόπους κτείνειν interpolata ci. Mend.

202 a. C.

ἀπηγόρευε πέμπειν ἔτι πρὸς αὐτόν. διαπειλησάμενοί τε
ἀλλήλοις ἀνεζεύγνυον ἑκάτερος ἐς τὸ αὑτοῦ στρατόπεδον.
40 πόλις δ' ἐγγὺς ἦν Κίλλα καὶ παρ' αὐτὴν λόφος 165
εὐφυὴς ἐς στρατοπεδείαν, ὃν ἐπινοῶν ὁ Ἀννίβας προ-
λαβεῖν ἔπεμπέ τινας διαγράφειν τὸ στρατόπεδον, καὶ
εὐθὺς ἀναστήσας ἐβάδιζεν ὡς ἔχων τὸν λόφον. Σκι- 166
πίωνος δ' αὐτὸν φθάσαντός τε καὶ προλαβόντος, ἀπο-
ληφθεὶς ἐν πεδίῳ μέσῳ καὶ ἀνύδρῳ διετέλει τὴν νύκτα
πᾶσαν ὀρύσσων φρέατα, καὶ ὁ στρατὸς αὐτῷ διαμώ-
μενος τὴν ψάμμον ὀλίγον καὶ θολερὸν ἔπινον ἐπι-
μόχθως ἀθεράπευτοί τε καὶ ἄσιτοι, καὶ ἐν τοῖς ὅπλοις
ἔνιοι, διενυκτέρευσαν. ὧν ὁ Σκιπίων αἰσθανόμενος 167
προσέβαλεν ἅμα ἕῳ κεκμηκόσιν ἐξ ὁδοῦ καὶ ἀγρυπνίας
καὶ ἀνυδρίας. Ἀννίβας δ' ἤχθετο μέν, οὐχ, ὅτε βού-
λοιτο, συνιὼν ἐς μάχην, ἑώρα δέ, εἴτε μένοι κατὰ
χώραν, κακοπαθήσων ὑπὸ τῆς ἀνυδρίας, εἴτε φεύγοι,
τὰ φρονήματα τῶν ἐχθρῶν ἀναστήσων καὶ πολλὰ
πεισόμενος ὑπ' αὐτῶν ἐπικειμένων. ὅθεν ἀναγκαῖον
ἦν αὐτῷ μάχεσθαι. καὶ παρέτασσεν αὐτίκα ἄνδρας 168
μὲν ἐς πεντακισμυρίους, ἐλέφαντας δὲ ὀγδοήκοντα.
ἵστη δὲ πρώτους μὲν τοὺς ἐλέφαντας, ἐκ διαστημάτων,
ἐφ' ὅλου τοῦ μετώπου, φοβερώτατα σκευάσας. καὶ ὑπ' 169
αὐτοῖς ἦν τὸ τρίτον τῆς στρατιᾶς, Κελτοὶ καὶ Λίγυες·
τοξόται τε αὐτοῖς ἀναμεμίχατο πάντῃ καὶ σφενδονῆται
Μαυρούσιοί τε καὶ Γυμνήσιοι. τούτων δ' ὄπισθεν ἡ 170

---

3 *Κίλλα*] *Σίκκα* ci. Pareti, Atti dell' Accad. delle Scienze di Torino 46 (1910—11) p. 317, perperam, cf. De Sanctis 3, 2 p. 592 sq. 4 ὃν Apogr., ὃ V 6 ὡς ⟨ἤδη⟩ ἔχων ci. Reiske, melius est ὡς ἔχων ⟨ἤδη⟩ 7 sq. ἀποληφθεὶς Apogr., ἀπολειφθεὶς V 15 δὲ Schw., τε V ὡς, quod ante εἴτε add. Apogr., del. Vk. 17 *ἀναστήσων*] αὐξήσων ci. Herw. p. 128, non recte 22 sq. ἐπ' αὐτοῖς Musgr., fort. recte

---

3 *Κίλλα*] cf. Dessau, RE 3 p. 2545 et 1878; Konr. Lehmann, Jahrb. f. class. Phil., Suppl. 21 (1894) p. 551 sq., Pareti (cf. supra) p. 302 sqq.; v. etiam ad p. 210, 18

202 a.C. δευτέρα τάξις ἦν, Καρχηδόνιοί τε καὶ Λίβυες. τρίτοι
δ', ὅσοι ἐξ Ἰταλίας εἵποντο αὐτῷ· οἷς δὴ καὶ μάλιστα
ὡς πλέον δεδιόσιν ἐθάρρει. ἡ δ' ἵππος περὶ τὰ κέ-
171 ρατα ἦν. οὕτω μὲν Ἀννίβας ἐξέτασσε, Σκιπίωνι δ' 41
ἦσαν ⟨πεζοὶ μὲν⟩ ἀμφὶ τοὺς δισμυρίους καὶ τρισχιλίους,
ἱππεῖς δ' Ἰταλῶν καὶ Ῥωμαίων χίλιοι καὶ πεντακόσιοι.
συνεμάχει δὲ Μασσανάσσης ἱππεῦσι Νομάσι πολλοῖς καὶ
172 Δακάμας ἕτερος δυνάστης ἱππεῦσιν ἑξακοσίοις. τὸ μὲν
οὖν πεζὸν ἐς τρεῖς καὶ ὅδε τάξεις ἐπέταττεν ὁμοίως
Ἀννίβᾳ, λόχους δ' ὀρθίους ἐποιεῖτο πάντας, ἵνα δι'
173 αὐτῶν οἱ ἱππεῖς εὐχερῶς διαθέοιεν. ἐφίστη δ' ἑκάστῳ
λόχῳ προμάχους κατὰ μέτωπον, οἳ ξύλα παχέα διπήχεα
μάλιστα, πυκνὰ καὶ τὰ πολλὰ αὐτῶν σεσιδηρωμένα,
ἔμελλον ὡς καταπέλτας ἐκ χειρὸς ἐς τοὺς ἐλέφαντας
174 ἐπιόντας ἀφήσειν. παρήγγελτο δ' αὐτοῖς τε καὶ τοῖς
ἄλλοις πεζοῖς ἐκκλίνειν τὴν ὁρμὴν τῶν θηρίων καὶ
περιθέοντας ἀκοντίζειν ἐς αὐτὰ συνεχῶς καὶ προσ-
175 πελάζοντας, ὅτε δύναιντο, ὑποτέμνειν τὰ νεῦρα. οὕτω
μὲν οἱ πεζοὶ διετετάχατο τῷ Σκιπίωνι· τοὺς δ' ἱππέας
τοὺς μὲν Νομαδικοὺς ἐπέστησε τοῖς κέρασιν, εἰθι-
σμένους τὴν τῶν ἐλεφάντων ὄψιν καὶ ὀδμὴν φέρειν,
τοὺς δὲ Ἰταλικοὺς διὰ τὸ ἄηθες ὀπίσω πάντων, ἑτοί-
μους ἐπελθεῖν διὰ τῶν διαστημάτων, ὅτε τὴν πρώτην
176 τῶν ἐλεφάντων ὁρμὴν ὑπομείνειαν οἱ πεζοί. παρ'
ἕκαστον δὲ τῶν ἱππέων τῶνδε ὑπηρέτης ἦν πολλὰ
ἀκόντια φέρων, οἷς ἐπενόει τὰ θηρία ἀμύνεσθαι. οὕτω
μὲν αὐτῷ καὶ ἡ ἵππος εἶχεν, παρεδίδου δὲ τὸ μὲν
177 δεξιὸν Λαιλίῳ, τὸ δὲ λαιὸν Ὀκταουίῳ. ἐν δὲ τοῖς μέ-

---

2 εἵποντο Schw., ἕσποντο, sed σ eras. neque vero ι add., V 3 πλέονα εἰδόσιν ci. Herw. p. 62, praeter rem (cf. Schenkl p. 178) 5 ⟨πεζοὶ μὲν⟩ add. Vk. 10. 12 λόγους et λόγῳ V, sed γ utrobique in ras.; λόχος est manipulus 11 ἵστη—14 ἐλέφαντας [προσκολλᾶν] hab. Suid. v. ἀφάπτειν et καταπέλτης, 'sed et mendosa et mutila' (Mend.) 21 ἐλεφάντων μὲν ὄψιν V

202 a. C.

σοις ἤστην αὐτός τε καὶ Ἀννίβας, κατὰ δόξαν ἀλλήλων, ἔχοντες ἀμφ' αὑτοὺς ἱππέας ἐπικουρεῖν, ὅπῃ τι πονούμενον ἴδοιεν, ὁ μὲν Ἀννίβας τετρακισχιλίους, ὁ δὲ Σκιπίων δισχιλίους· καὶ τοὺς τριακοσίους Ἰταλούς, οὓς αὐτὸς ὥπλισεν ἐν Σικελίᾳ.

42 ἐπεὶ δὲ ἕτοιμα ἦν αὐτοῖς, ἐπέτρεχε τοὺς ἰδίους 178 ἐπισπέρχων ἑκάτερος, ὁ μὲν Σκιπίων τοὺς θεοὺς καταχαλῶν ἐν ὄψει τῶν στρατευομένων, ἐς οὓς οἱ Καρχηδόνιοι παρεσπονδήκεσαν, ὁσάκις ἔλυον τὰ συγκείμενα, καὶ τὴν στρατιὰν ἀξιῶν μὴ ἐς τὸ πλῆθος τῶν πολεμίων ἀφορᾶν, ἀλλ' ἐς τὴν ἀρετὴν αὑτῶν, ᾗ καὶ πρότερον τῶνδε τῶν ἐχθρῶν πλειόνων ὄντων ἐπεκράτησαν ἐν τῇδε τῇ γῇ· εἰ δ' ἔστι καὶ τοῖς νικήσασιν ἐπὶ τῷ μέλλοντι φόβος ἢ δέος ἢ ἀμφιβολία, πόσῳ ταῦτα τοῖς νενικημένοις πλεονάζειν ἀνάγκη. οὕτω μὲν ὁ Σκιπίων 179 ἠρέθιζέ τε καὶ παρηγόρει τῆς ὀλιγότητος· ὁ δ' Ἀννίβας τῶν τε ἐν Ἰταλίᾳ γεγονότων ἔργων ὑπεμίμνησκεν αὐτούς, ὡς λαμπρὰ καὶ μεγάλα πράξειαν, οὐκ ἐπὶ Νομάσιν, ἀλλ' ἐπὶ πᾶσιν Ἰταλοῖς κατὰ τὴν Ἰταλίαν, καὶ τὴν ὀλιγότητα τῶν ἐχθρῶν αὐτόθεν ἑστὼς ἐπεδείκνυεν καὶ παρεκάλει μὴ χείρους ὀλιγωτέρων ἐν οἰκείᾳ γῇ πλέονας ὄντας ὀφθῆναι. τὸν δὲ κίνδυνον τοῦ 180 παρόντος ἀγῶνος καὶ τὸ μέγεθος ἑκάτερος τοῖς ἰδίοις ὑπερεπῆρεν, Ἀννίβας μέν, ὅτι Καρχηδόνα καὶ Λιβύην ἅπασαν ὁ ἀγὼν ὅδε κρινεῖ, ἢ δούλην εὐθὺς ἡσσωμένων εἶναι ἢ εἰς τὸ ἔπειτα ἄρχειν ἁπάντων, ὧν ἐπεκράτουν, Σκιπίων δ', ὅτι νικωμένοις μὲν οὐδ' ἀναχώρησίς ἐστιν ἀσφαλής, ἐπικρατοῦσι δὲ ἀρχὴ μεγάλη προσγίγνεται καὶ ἀνάπαυλα πόνων τῶν παρόντων καὶ ἐς τὰ οἰκεῖα ἀπόπλους καὶ ἐς τὸ μέλλον εὔκλεια.

---

6 ⟨πάνθ'⟩ ἕτοιμα ci. Mend., sed tradita sunt ex usu Thuc., cf. Schenkl p. 174 24 ὑπερεπῆρεν V, const. sine ι subscr. in Impf. et Aor. 25 sq. ἡσσωμένην Reiske, sed subaudi σφῶν 28 δὲ Steph., τὲ V

181 οὕτω παροξύνας τοὺς ἰδίους ἑκάτερος ἐς τὸν ἀγῶνα 43
συνῄεσαν, Ἀννίβας μὲν σαλπίγγων κατάρξας, Σκιπίων
182 δ' ἀντηχεῖν κελεύσας. συνιόντων δ' αὐτῶν οἱ μὲν
ἐλέφαντες κατῆρχον τῆς μάχης, ἐς τὸ φοβερώτατον
ἐσκευασμένοι καὶ τοῖς κέντροις ἐξοτρυνόμενοι πρὸς
τῶν ἐπικαθημένων· περιθέοντες δ' αὐτοὺς οἱ Νομά-
δες ἱππεῖς ἐσηκόντιζον ἀθρόως, μέχρι τρωθέντας τε
καὶ φεύγοντας καὶ δυσπειθῶς ἔτι ἔχοντας ἀπήγαγον
183 ἐκ τῆς μάχης οἱ ἐπιβάται. καὶ τάδε μὲν ἦν περὶ τοὺς
ἀμφὶ τὰ κέρατα ἐλέφαντας· οἱ δ' ἐν μέσῃ τῇ φάλαγγι
τοὺς Ῥωμαίων πεζοὺς κατεπάτουν, ἀπείρους τε μάχης
τοιᾶσδε ὄντας καὶ βαρεῖς ὑπὸ τῆς ὁπλίσεως καὶ παρ'
αὐτὸ φεύγειν εὐκόλως ἢ διώκειν οὐ δυναμένους, ἕως
ὁ Σκιπίων τοὺς ἱππέας τοὺς Ἰταλικούς, ὀπίσω τεταγ-
μένους καὶ κουφότερον ἐσκευασμένους, ἐπαγαγὼν ἀπο-
βῆναι τῶν ἵππων ταρασσομένων ἐκέλευσεν καὶ τοὺς
184 ἐλέφαντας περιθέοντας ἐσακοντίζειν. πρῶτός τε αὐτὸς
ἀποβὰς ἔτρωσε τὸν προπηδῶντα τῶν ἐλεφάντων. θαρ-
ρησάντων δὲ τῶν ἄλλων καὶ τιτρωσκόντων ἤδη πάντα-
χόθεν αὐτούς, καὶ οἵδε ὑπεχώρουν καί, γενομένης τῆς 44
μάχης καθαρᾶς θηρίων, ὁ ἀγὼν ἐγίγνετο μόνων ἀν-
185 δρῶν τε καὶ ἵππων. τὸ μὲν οὖν δεξιὸν τὸ Ῥωμαίων,
οὗ Λαίλιος ἐπεστάτει, τρέπεται τοὺς ἐναντίους Νομά-
δας, Μασσανάσσου βαλόντος αὐτῶν τὸν δυνάστην
Μασσάθην· ὀξέως δ' αὐτοὺς ὁ Ἀννίβας ἐπιδραμὼν
186 συνέτασσε τὴν μάχην. τὸ δὲ λαιόν, ἔνθα Ῥωμαίων
μὲν Ὀκτάουιος ἐπεστάτει, τῶν δὲ πολεμίων Κελτοὶ καὶ
Λίγυες ἦσαν, ἐπόνει μάλα καρτερῶς ἑκατέροις. καὶ
Σκιπίων μὲν ἔπεμπε Θέρμον τὸν χιλίαρχον ἐπικουρεῖν

---

8 ἔτι] ἤδη cum Gel. scr. Mend., sed ἔτι idem atque προσέτι 21 βάλλοντος, ras. corr. in βαλόντος, V 26 τὴν μάχην] ἐς μάχην maluit Schw.

---

29 de Minucio Thermo cf. ad p. 91, 16

μετ' ἐπιλέκτων· Ἀννίβας δ', ἐπεὶ τὸ λαιὸν συνέστησεν, 202 a. C.
ἐς τοὺς Λίγυας καὶ Κελτοὺς μεθίππευεν, ἐπάγων ἅμα
τὴν δευτέραν τάξιν Καρχηδονίων τε καὶ Λιβύων. κατ- 187
ιδὼν δ' αὐτὸν ὁ Σκιπίων ἀντιπαρῆγε μεθ' ἑτέρου στί-
φους. δύο δὲ στρατηγῶν ἀρίστων ἐς ἀγῶνα συνιόν-
των ἔρις ἦν τῶν ὑφ' ἑκατέρῳ λαμπρὰ καὶ δέος, καὶ
προθυμίας οὐδετέροις τι ἐνέλιπεν, σφοδροῦ καὶ ὀξέος
45 ὄντος πόνου τε καὶ παρακελεύσεως. μακρᾶς δὲ καὶ 188
ἀκρίτου τῆς μάχης οὔσης οἱ στρατηγοί, τοὺς κάμνον-
τας ἐλεοῦντες, ὥρμων ἐπ' ἀλλήλους ὡς ἐν σφίσι τῆς
κρίσεως ταχυτέρας ἐσομένης. καὶ ἠκόντισαν ὁμοῦ, 189
Σκιπίων μὲν Ἀννίβου τὴν ἀσπίδα, ὁ δ' Ἀννίβας ἔτυχε
τοῦ ἵππου. καὶ ὁ ἵππος ὑπὸ τῆς πληγῆς ἐξέφερεν
ὀπίσω τὸν Σκιπίωνα, μέχρι περιβὰς ἕτερον ἵππον
αὖθις ἐς τὸν Ἀννίβαν ἠκόντισεν. ἀλλ' ἀπέτυχεν αὐτοῦ
καὶ τότε, τὸν δὲ ἱππέα τὸν ἐγγὺς ἔβαλεν. ἧκε δ' ἐν 190
τούτῳ καὶ Μασσανάσσης πυθόμενος. καὶ οἱ Ῥωμαῖοι
τὸν στρατηγὸν ὁρῶντες στρατιωτικῶς σφῶν ὑπερμαχό-
μενον, καρτερώτερον ⟨ἔτι⟩ τοῖς πολεμίοις ἐνέπεσον καὶ
ἐτρέψαντο καὶ φεύγοντας ἐδίωκον· οὐδὲ προσιππεύοντος
αὐτοῖς τοῦ Ἀννίβου καὶ δεομένου στῆναι καὶ τῆς μάχης
αὖθις ἐς πεῖραν ἐλθεῖν ἔτι ἐπείθοντο. ἀπογνοὺς οὖν 191
αὐτῶν ὁ Ἀννίβας τοὺς ἐξ Ἰταλίας οἱ συνελθόντας,
ἐφεδρεύοντας ἔτι καὶ ἀτρεμοῦντας, ἦγεν ἐπὶ τὴν μάχην,
ἐλπίσας Ῥωμαίοις ἅτε διώκουσιν ἀσυντακτοτέροις ἐπι-

1 *ἐπὶ*, a m. 2 corr. in *ἐπεὶ*, V 4 *δ'* in V add. a m. 2 7 *ὀξέος*, ras. corr. ex *ὀξέως*, V 14 lacunam ante *μέχρι* statuit Reiske 16 *ἔβαλλεν* V, sed alterum *λ* eras. 19 *καρτερώτερον* Apogr., *καρτερὸν ἔτι* V, unde scr. Vk. e Schw. coniectura *καρτερώτερον ⟨ἔτι⟩* 20 *προσιππεύοντος* scr. Vk. e Mend. coniectura, *παριππεύοντος* V 23 *αὐτῶν* Apogr., *αὐτὸν*, corr. in *αὐτόν*, V, *ἀπογνοὺς οὖν ἑαυτοῦ Ἀννίβας* Anecd. Bekk. p. 124, 13 24 *ἦγεν* addiderunt Apogr., om. V

§ 188 sqq. cf. L. Bauer, Silius und Livius, Acta semin. philol. Erlang. 3 (1884) p. 131

192 πεσεῖσθαι. οἱ δὲ τὸ ἐνθύμημα αὐτοῦ θεασάμενοι μετὰ
σπουδῆς ἀλλήλους ἐκ τῆς διώξεως ἀνεκάλουν καὶ συνε-
τάσσοντο αὖθις ἐς μάχην. οὔτε δὲ ἵππων σφίσι παρ-
όντων οὔτε ἀκοντίων ἔτι ὄντων ξίφεσιν ἐς ἀλλήλους
193 ἐχρῶντο καὶ συνεπλέκοντο. φόνος τε ἦν πολὺς ἐνθάδε
μάλιστα καὶ τραύματα μέγιστα καὶ πιπτόντων στόνος
καὶ ἀναιρούντων μεγαλαυχία, μέχρι ποτὲ καὶ τούσδε
ἐτρέψαντο [οἱ Ἰταλοὶ] καὶ φεύγουσιν εἵποντο, κρίσις τε
ἦν λαμπρὰ τοῦ πολέμου.
194 καὶ ὁ Ἀννίβας, ἐν τῇ φυγῇ θεασάμενος ἱππέων 46
Νομάδων πλῆθος συνεστώς, προσδραμὼν ἠξίου μὴ 11
προλιπεῖν αὐτὸν καὶ πείσας ἐπῆγε τοῖς διώκουσιν,
195 ἐλπίσας ἐργάσεσθαί τινα παλινδίωξιν. πρώτοις δὲ Μασ-
συλίοις ἐντυχὼν ἐμάχετο, καὶ μόνος ἦν ἔτι οὗτος ὁ
ἀγὼν Μασσανάσσου καὶ Ἀννίβου συνεστώτων. φερο-
μένων δὲ καὶ τῶνδε ἐπ' ἀλλήλους ὑπὸ προθυμίας ἐς
μὲν τὴν ἀσπίδα ὁ Μασσανάσσης ἠκόντισε βαλών, ὁ
196 δὲ Ἀννίβας καὶ τότε ἔτυχε τοῦ ἵππου. καὶ ὁ Μασσα-
νάσσης ἐκπεσὼν πεζὸς ἐπὶ τὸν Ἀννίβαν ὥρμα τόν τε
ἐπελαύνοντά οἱ πρὸ τῶν ἄλλων ἱππέα βαλὼν ἀπέκτει-
197 νεν. καὶ τῶν λοιπῶν τὰ ἀκόντια ἐς τὸν ἐλεφαντιστὴν
ἐκδεχόμενος ἓν τῶν ἐμπεπηγότων ἐξεῖλκε καὶ ἀκον-
τίσας ἐς τὸν Ἀννίβαν αὖθις οὐδ' ὣς ἐπετύγχανεν,
ἀλλὰ τὸν ἐγγὺς ἱππέα καὶ ὧδε ἀπέκτεινεν. ἕτερον δ'
ἐξέλκων ἐς τὸν βραχίονα ἐτρώθη καὶ ὑπεχώρησεν ἐκ
198 τῆς μάχης ἐπ' ὀλίγον. Σκιπίων δὲ πυθόμενος ἔδεισε

8 οἱ Ἰταλοὶ del. Nipperdey 11 συνεστὼς (συνεστὸς Vat. 134) Apogr. fort. ex p. 219, 6 sumpserunt, συνελὰ V, unde Schw. ci. συνελάσαν vel συνελασάντων, fort. recte 13 ἐργάσεσθαι cum B scr. Mend., ἐργάσασθαι V παλινδίωξιν Apogr., παλιδίωξιν V; παλίωξις exstat Mithr. § 196, quod etiam hic scribendum putat Goetzeler p. 15, 44 adn. 4, sed cf. Lobeck ad Soph. Aiac.[3] p. 368 22 ἐξεῖλκε ci. Mend., ἐξεῖλε V 24 ὧδε cum V Mend., ὅδε Apogr.; an τότε? (Mend.)

21 ἐλεφαντιστὴν] cf. Goetzeler p. 58; v. Plin. Hist. nat. 11, 39 (93)

202 a. C.
περὶ τῷ Μασσανάσσῃ καὶ ἐς τὸ ἔργον ἠπείγετο· καὶ
εὗρε τὸν Μασσανάσσην ἐς τὴν μάχην αὖθις ἐπὶ ἵππου
φερόμενον ἑτέρου, τὸ τραῦμα ἐπιδήσαντα. ὅ τε ἀγὼν 199
ἦν ἴσος αὖθις αὐτοῖς καὶ πάνυ καρτερός, αἰδουμένων
τοὺς στρατηγοὺς ἑκατέρων, ἕως ὁ Ἀννίβας ἐπί τινος
λόφου θεασάμενος Ἴβηρας καὶ Κελτοὺς συνεστῶτας
ἐξίππευσεν ὡς κἀκείνους ἐπάξων. τότε γὰρ οἱ μαχό- 200
μενοι, τῆς μὲν αἰτίας οὐ συνιέντες, τὴν δ' ἀποχώρησιν
αὐτοῦ φυγὴν ὑπολαβόντες εἶναι, τὸν ἀγῶνα μεθῆκαν
ἑκόντες καὶ ἔφυγον ἀκόσμως, οὐχ ᾗπερ ἑώρων Ἀννί-
βαν, ἀλλ' ὅπῃ τύχοιεν ἕκαστοι. καὶ οἱ μὲν οὕτω δι- 201
ελύθησαν, Ῥωμαῖοι δ' αὐτούς, ὡς τετελεσμένης τῆς
μάχης, ἐδίωκον ἀτάκτως, οὐδ' αὐτοὶ τῆς Ἀννίβου προ-
47 αιρέσεως συνιέντες. ὁ δ' ἐπανῄει πεφραγμένος Ἴβηρσι
καὶ Κελτοῖς ἀπὸ τοῦ λόφου. καὶ ὁ Σκιπίων αὖθις ἐκ 202
τῆς διώξεως τοὺς Ῥωμαίους ἀνεκάλει μετὰ σπουδῆς,
καὶ παρέτασσε πολὺ πλείονας τῶν ἀπὸ τοῦ λόφου κατα-
βεβηκότων· ὅθεν αὐτῶν οὐ δυσχερῶς περιεγίνετο.
Ἀννίβας δέ, καὶ τῆσδε τῆς πείρας τελευταίας γενομένης 203
ἀποτυχών, ἔφευγεν ἤδη σαφῶς ἀπογνοὺς ἅπαντα. καὶ
αὐτὸν ἐδίωκον ἱππεῖς ἄλλοι τε πολλοὶ καὶ Μασσανάσ-
σης, περιώδυνος ὢν ἐκ τοῦ τραύματος αἰεί τε πλησιά-
ζων καὶ μέγα ποιούμενος αἰχμάλωτον Ἀννίβαν ἀγα-
γεῖν Σκιπίωνι. τὸν δὲ νὺξ ἐρύσατο, καὶ σκοταῖος μετ' 204
εἴκοσιν ἱππέων, τῶν δυνηθέντων σὺν αὐτῷ συνανύσαι
τὸν δρόμον, ἐς πόλιν κατέφυγεν, ᾗ ὄνομα Θῶν, ἔνθα
Βρεττίων ἔγνω καὶ Ἰβήρων ἱππέας πολλοὺς ἀπὸ τῆς
ἥττης συμπεφευγότας. δείσας οὖν περὶ μὲν τῶν Ἰβή- 205
ρων ὡς βαρβάρων ταχυέργων, περὶ δὲ Βρεττίων ὡς
Ἰταλῶν ὁμοεθνῶν Σκιπίωνι, μὴ ἐς συγγνώμην ὧν

14 ἐπανίει V 20 ἀπογνοὺς ἅπαντα Anecd. Bekk. p. 124, 12 22 ⟨καίπερ⟩ περιώδυνος ci. Mend., inut., cf. e. g. § 253 extr. 24 ἐρύσατο scr. Vk. cum V, ἐρρύσατο vulgo σκοταῖος Herw. p. 128, σκότος V, σκότιος Apogr., vulgo 25 σὺν ante αὐτῷ deleri maluit Mend., probabiliter 27. 29 βρετίων V, const.

203 a.C. ἐξήμαρτον ἐς τὴν Ἰταλίαν, προσαγάγωσιν αὐτὸν τῷ Σκιπίωνι, λαθὼν ἐξέφυγε μεθ' ἑνὸς ἱππέως, ᾧ μάλιστ'
206 ἐπίστευε. σταδίους δ' ἀνύσας ἐς τρισχιλίους δύο νυξί τε καὶ ἡμέραις, ἧκεν ἐς πόλιν ἐπὶ θαλάσσης Ἀδρυμητόν, ἔνθα τι μέρος ἦν αὐτῷ στρατιᾶς σιτοφυλακοῦν. περιπέμπων δ' ἐς τὰ πλησίον καὶ τοὺς ἐκ τῆς μάχης διαφυγόντας ἀναλαμβάνων ὅπλα καὶ μηχανήματα εἰργάζετο.

207 Σκιπίων δὲ νίκην ἀρίστην νενικηκὼς τὰ μὲν ἄχρη- 48
στα τῆς λείας ἐνεπίμπρη διαζωσάμενος αὐτός, ὥσπερ εἰώθασι Ῥωμαίων οἱ στρατηγοί, χρυσίου δ' ἐς Ῥώμην τάλαντα δέκα καὶ ἀργυρίου δισχίλια καὶ πεντακόσια καὶ ἐλέφαντα εἰργασμένον καὶ τοὺς ἐπιφανεῖς τῶν αἰχμαλώτων ἔπεμπε καὶ Λαίλιον ἐξαγγελοῦντα περὶ
208 τῆς νίκης, ἐπὶ νεῶν . . . ,τὰ δὲ λοιπὰ ἀποδόμενος τὴν τιμὴν ἐπιδιεῖλε τῷ στρατῷ καὶ δῶρα τοῖς ἀριστεύσασιν ἐδίδου καὶ Μασσανάσσην ἐστεφάνου καὶ τότε. καὶ τὰς πόλεις ἐπιὼν ἐχειροῦτο.

209 τὸ μὲν δὴ τέλος τῆς Ἀννίβου τε καὶ Σκιπίωνος ἐν Λιβύῃ μάχης, τότε πρῶτον ἀλλήλοις ἐς χεῖρας ἐλθόντων, τοῦτ' ἦν, ἀπέθανον δὲ Ῥωμαίων μὲν δισχίλιοι καὶ πεντακόσιοι, Μασσανάσσου δ' ἔτι πλείονες καὶ
210 τῶν πολεμίων δισμύριοι καὶ πεντακισχίλιοι. αἰχμάλωτοι δ' ἐλήφθησαν ὀκτακισχίλιοι καὶ πεντακόσιοι. καὶ Ἴβηρες ηὐτομόλησαν πρὸς Σκιπίωνα τριακόσιοι καὶ Νομάδες πρὸς Μασσανάσσην ὀκτακόσιοι.

---

9 sq. *ἄχρι* corr. in *ἄχρηστα* a m. rec. V 10 *ἐνεπίμπρα*, *α* in ras. ex *η* a m. alia, V 15 lacunam significavit Schw. 17 *διεδίδου* ci. Mend., sed cf. ad p. 118, 19 22 *μασσανάσσου* h. l. non corr. in *μασσανάσου* (cf. ad p. 192, 18) *πλείονες*, corr. ex *πλέονες*, ut videtur, V

---

3 *σταδίους—ἐς τρισχιλίους κτλ.*] de hac celeritate cf. Nep. Hannib. 6, Mithr. § 550, alios, v. etiam Veith 3, 2 p. 600 sqq. 10 *διαζωσάμενος*] agitur de cinctu Gabino in sacris perficiendis adhibito, cf. § 632 (v. etiam p. 105, 7 sq.)

202 a. C
49 οὔπω δὲ οὔτε Καρχηδόνιοι τῶνδε οὔτε Ῥωμαῖοι 211
πυθόμενοι, οἳ μὲν ἐπέστελλον Μάγωνι, ξενολογοῦντι
ἔτι Κελτούς, ἐσβαλεῖν εἰς τὴν Ἰταλίαν, εἰ δύναιτο, ἢ
ἐς Λιβύην μετὰ τῶν μισθοφόρων καταπλεῦσαι, οἳ δέ,
τῶνδε τῶν γραμμάτων ἁλόντων καὶ ἐς Ῥώμην κομι-
σθέντων, στρατιὰν ἄλλην καὶ ἵππους καὶ ναῦς καὶ χρή-
ματα ἔπεμπον τῷ Σκιπίωνι. ὁ δὲ ἤδη τῇ Καρχηδόνι 212
κατὰ μὲν τὴν γῆν ⟨ἐπ⟩έπεμπεν Ὀκτάουιον, ταῖς δὲ ναυσὶν
αὐτὸς ἐπέπλει. καὶ οἱ Καρχηδόνιοι τὴν ἧσσαν Ἀννίβου 213
πυθόμενοι πρέσβεις ἐπὶ κελητίου προσέπεμπον τῷ Σκι-
πίωνι, ὧν ἡγοῦντο Ἄννων τε ὁ Μέγας λεγόμενος καὶ
Ἀσρούβας ὁ Ἔριφος· οἳ τὸ κηρύκειον ὑψηλὸν ἔστησαν
ἐπὶ τῆς πρῴρας καὶ τὰς χεῖρας ὤρεγον ἐς τὸν Σκι-
πίωνα ἱκετῶν τρόπον. ὁ δὲ αὐτοὺς ἐκέλευσεν ἥκειν ἐς 214
τὸ στρατόπεδον καὶ ἐλθοῦσιν ἐφ' ὑψηλοῦ προκαθή-
μενος ἐχρημάτιζεν. οἳ δὲ μετ' οἰμωγῆς ἑαυτοὺς ἐρρί-
πτουν ἐς τὸ ἔδαφος, καὶ τῶν ὑπηρετῶν ἀνιστάντων καὶ
λέγειν κελευόντων, ὅ τι θέλοιεν, Ἀσρούβας ὁ Ἔριφος
50 εἶπεν· "ἐμοὶ μὲν ἔστιν, ὦ Ῥωμαῖοι, καὶ Ἄννωνι τῷδε 215
καὶ ὅσοι Καρχηδονίων ἔμφρονες, καθαρεύειν ἁμαρτη-
μάτων, ὧν ἡμῖν ἐπικαλεῖτε· τοὺς γὰρ πρέσβεις ὑμῶν,
ἐς οὓς ἐξήμαρτεν ἡ πατρὶς ἄκουσα ὑπὸ λιμοῦ, περι-
εσώζομεν καὶ πρὸς ὑμᾶς ἐπέμπομεν. χρὴ δ' ὑμᾶς μηδὲ 216
Καρχηδονίων καταγινώσκειν ἁπάντων, οἵ γε τὴν
εἰρήνην καὶ πρότερον ᾔτησαν καὶ λαβόντες προθύμως
ὤμνυον. εἰσὶ δ' αἱ πόλεις ἐπὶ τὸ χεῖρον εὐεπίστρεπτοι, 217
καὶ τὸ πρὸς χάριν αἰεὶ παρὰ τοῖς πλήθεσιν ἐπικρατεῖ.

---

8 *ἐπέπεμπεν* Schw., *ἔπεμπεν* V 9 — p. 235, 28 *ἐσήλαυνε* hab. Exc. de legat. gent. 25, p. 536 10 *κελτιου* corr. ab alia m. in *κελλητίου* V 12 *σέριφος* Exc. const. praeter l. 18, in V σ eras. *κηρύκιον* V, corr. Bk., *τό ⟨τε⟩ κηρ.* ci. Mend. 20 *ἔμφρονες* Apogr. (cf. Emph. I § 537), *εὔφρονες* V et Exc. *καθαρεύειν* susp. Vk. ⟨*τῶν*⟩ *ἁμαρτημάτων* ci. Mend. 21 *ἐπεκαλεῖτε* Exc. 26 *δεπόλεις* corr. in *δ' αἱ πόλεις* V, *δ' οἱ πολλοί* ci. Musgr., bene *εὐεπίτρεπτοι*, corr. in *εὐεπίστρεπτοι*, V, *εὐεπίτρεπτοι* Exc.

203 a.C. ἃ καὶ ἡμεῖς ἐπάθομεν, οὔτε πεῖσαι δυνηθέντες τὸ πλῆ-
θος οὔτ' ἐπισχεῖν διὰ τοὺς ἐκεῖ μὲν διαβάλλοντας
218 ἡμᾶς, παρὰ δ' ὑμῖν τὴν παρρησίαν ἀφῃρημένους. μὴ
δὴ ἀπὸ τῆς ὑμετέρας εὐπειθείας ἢ εὐβουλίας, ὦ Ῥω-
μαῖοι, τὰ παρ' ἡμῖν κρίνετε, ἀλλ' εἴ τῳ καὶ τὸ πει-
σθῆναι τοῖς ἐπιτρίβουσιν ἀδίκημα εἶναι δοκεῖ, τὸν λιμὸν
ὑπίδεσθε καὶ τὴν ἀνάγκην, ἣ γέγονεν ἡμῖν ὑπὸ τοῦ
219 πάθους. οὐ γὰρ δὴ τῶν αὐτῶν ἔργον ἑκούσιον ἦν
ἄρτι μὲν περὶ εἰρήνης παρακαλεῖν καὶ χρήματα τοσαῦτα
διδόναι καὶ τῶν νεῶν τῶν μακρῶν πλὴν ὀλίγων ἀφ-
ίστασθαι καὶ τὸ πολὺ τῆς ἀρχῆς ὑμῖν παριέναι καὶ
περὶ τῶνδε ὀμνύναι τε καὶ ὁρκοῦν πέμψαντας ἐς Ῥώ-
μην, ἔτι δ' ὄντων τῶν ἡμετέρων πρέσβεων παρ' ὑμῖν
220 ἑκόντας ἁμαρτεῖν. ἀλλὰ μάλιστα μὲν θεῶν τις ἔβλαψε
καὶ ὁ χειμὼν ὁ τὴν ἀγορὰν ὑμῶν ἐς Καρχηδόνα κατ-
αγαγών· ἐπὶ δὲ τῷ χειμῶνι ὁ λιμὸς ἡμᾶς ἀφείλετο μὴ
καλῶς ὑπὲρ τῶν ἀλλοτρίων φρονῆσαι, πάντων ἐνδεεῖς
ὄντας. οὐδὲ λογισμὸν αἰτεῖν ἄξιον παρὰ πλήθους
221 ἀσυντάκτου καὶ ἀτυχοῦντος. εἰ δὲ καὶ ὡς ἀδικεῖν ὑμῖν 51
δοκοῦμεν, οὐκ ἀτυχεῖν, ὁμολογοῦμεν καὶ δι' αὐτὸ καὶ
παρακαλοῦμεν. ἔστι δὲ τῶν μὲν οὐδὲν ἁμαρτόντων
222 δικαιολογία, τῶν δ' ἁμαρτόντων παράκλησις. ἐφ' ᾗ
ταχύτερός ἐστιν ὁ τῶν εὐτυχούντων ἔλεος, τὰ ἀνθρώ-
πεια ὑφορωμένων, ὅταν αἴσθωνται διὰ τὰς αἰφνιδίους
μεταβολὰς παρακαλοῦντας τοὺς ἐχθὲς ἀδικεῖν δυναμέ-
223 νους. οἷα καὶ ἡ Καρχηδονίων πόλις, ἡ τῆς Λιβύης
μεγίστη καὶ δυνατωτάτη ναυσὶ καὶ χρήμασιν ὁμοῦ καὶ
ἐλέφασιν καὶ στρατῷ πεζῷ τε καὶ ἱππικῷ καὶ ὑπηκόοις

---

7 ὑπίδεσθαι corr. in ὑπίδεσθε (sic iam Steph.), a m. 1 an 2, incertum, V, ἐπίδεσθε Schw., vulgo, sed cf. infra l. 24 et p. 229, 29 sq. 11 παρεῖναι V, corr. Schw. ex B 13 τῶν ὑμετέρων πρέσβεων παρ' ἡμῖν Exc. 14 ἔβλαπτε Exc. 15 ὅταν vel ὅτ' ἂν ἀγορὰν (sic) Exc. 16 ἡμᾶς om. Exc. μὴ] τὸ maluerunt Reiske et Schw., inut. 21—25 sq. δυναμένους hab. Exc. de sent. 10, p. 67 26 οἷα καρχηδόνιοι, πόλις ἡ τῆς Λιβ. Exc., quod De Boor coll. p. 233, 3 praefert

πολλοῖς, ἑπτακοσίοις ἔτεσιν ἀνθήσασα καὶ Λιβύης 202 a. C.
πάσης καὶ ἄλλων ἐθνῶν καὶ νήσων καὶ θαλάσσης
τοσῆσδε, ἄρξασα καὶ ὑμῖν αὐτοῖς ἐς ἀμφήριστον ἐπὶ
πλεῖστον ἐλθοῦσα, νῦν οὐκ ἐν τῇ θαλάσσῃ καὶ ταῖς
ναυσὶν οὐδ' ἐν τοῖς ἐλέφασι καὶ ἵπποις οὐδ' ἐν τοῖς
ὑπηκόοις, ὧν πάντων ὑμῖν ἀφίσταται, τὴν ἐλπίδα τῆς
σωτηρίας, ἀλλ' ἐν αὐτοῖς ὑμῖν ἔχει τοῖς προπεπονθόσι
κακῶς. ἃ χρὴ θεωροῦντας ὑμᾶς καὶ τὴν ἐπ' αὐτοῖς 224
νέμεσιν φυλαττομένους μετριοπαθῶς χρῆσθαι ταῖς
εὐπραξίαις καὶ τῆς σφετέρας αὐτῶν, ὦ Ῥωμαῖοι, μεγαλοφροσύνης καὶ τῆς Καρχηδονίων ποτὲ τύχης ἄξια
πράσσειν τάς τε τοῦ δαιμονίου μεταβολὰς ἀνεπιφθόνως ἐν ταῖς ἡμετέραις συμφοραῖς διατίθεσθαι, ἵνα
καὶ πρὸς τοὺς θεοὺς ἀναμάρτητα ᾖ τὰ ὑμέτερα ὑμῖν
52 καὶ πρὸς ἀνθρώπους ἀξιέπαινα πάντας. οὐ γὰρ δή, 225
μὴ μετάθωνταί γε καὶ νῦν οἱ Καρχηδόνιοι, δέος ἐστίν,
οἳ τοσήνδε μετάνοιαν καὶ δίκην τῆς πρὶν ἀγνωμοσύνης
ὑφίστανται. ἔστιν δ' ἀναμαρτησίας τοῖς μὲν σώφροσιν
ἡ εὐβουλία φυλακή, τοῖς δ' ἁμαρτοῦσι τὸ προπαθεῖν
καὶ μεταγνῶναι. βεβαιοτέρους τε εἰκός ἐστιν τοὺς
νενουθετημένους γε εἶναι τῶν ἀπειράτων. οὐδ' ἄξιον 226
Καρχηδονίοις ὑμᾶς ὠμότητα καὶ ἁμαρτίαν ἐπικαλοῦντας ταῦτα μιμεῖσθαι· τοῖς μὲν γὰρ ἀτυχοῦσιν ἑτέρων
ἁμαρτημάτων ἄρχουσιν ὑπὸ τῆς ἀπορίας αἱ συμφοραί,
τοῖς δ' εὖ πράσσουσιν ἐν ἐξουσίᾳ τὸ φιλάνθρωπόν
ἐστιν. οὐδ' εὐκλεὲς οὐδὲ συμφέρον ἐς τὴν ἀρχὴν 227
ὑμῖν ἐστιν πόλιν τοσήνδε καθαιρεῖν μᾶλλον ἢ περισώζειν. ἐστὲ δὲ ἀμείνονες μὲν ὑμεῖς τῶν ὑμετέρων συμ-

13 parum dilucide dicta 14 ἡμέτερα V² 15 πρὸς ἀνθρώπων Exc. πάντας Apogr., πάντων V et Exc., πάντως ci. Mend. 16 μὴ in V supra l. additum 18 ἀναμαρτησίας, quod iam corr. Schw. (v. t. 3 ad p. 367 l. 72), B et Exc., ἁμαρτησίας V; cf. supra p. 182, 1 19 προσπαθεῖν Exc. 21 γε cum Exc. om. Mend.

1 ἑπτακοσίοις] cf. Gsell 1 p. 397 adn. 6

203 a.C. φερόντων κριταί, ἡμεῖς δ' ὑμῖν ἐς τὴν ἑαυτῶν σω-
τηρίαν δύο ταῦτα μάλιστα φέρομεν ἐκ πάντων, τὸ τῆς
Καρχηδονίων ἀρχῆς ποτε ἀξίωμα καὶ τὴν ὑμετέραν
αὐτῶν ἐς πάντα μετριοπάθειαν, ἢ μετὰ τῶν ὅπλων ἐς
228 τοσοῦτον ὑμᾶς ἐπῆρεν ἀρχῆς καὶ δυνάμεως. τίσιν δὲ
συνθήκαις, ἂν ἄρα διδῶτε τὴν εἰρήνην, χρησόμεθα
περὶ αὐτῆς, περισσὸν λέγειν τοὺς ἐφ' ὑμῖν τὰ ἑαυτῶν
τιθεμένους."

229 τοσαῦτ' εἰπὼν ὁ Ἔριφος ἐπέκλαυσεν. ὁ δὲ Σκιπίων 53
μεταστησάμενος αὐτοὺς ἐβουλεύετο μετὰ τῶν ἀρίστων
ἐπὶ πολύ. ὡς δ' ἔκρινεν, ἐσκαλέσας αὐτοὺς ἔλεγεν
230 ὧδε· "ἐστὲ μὲν οὐδεμιᾶς συγγνώμης ἄξιοι, πολλάκις
ἐς σπονδὰς ἡμῶν ὑβρίσαντες καὶ τὰ τελευταῖα νῦν
καὶ ἐς πρεσβείας ἁμαρτόντες οὕτω φανερῶς καὶ ἀθε-
μίτως, ὡς μήτε ἐξαρνεῖσθαι μήτε ἀντιλέγειν, ὅτι μὴ
231 τῆς ἐσχάτης ἐστὲ τιμωρίας ἄξιοι. τί δὲ δεῖ κατηγορεῖν
τῶν ὁμολογούντων; ἐς ἱκεσίας καταφεύγετε οἱ μηδ'
ὄνομα Ῥωμαίων ὑπολιπόντες ἄν, εἰ ὑμεῖς ἐκρατήσατε.
232 ἀλλ' ἡμεῖς μὲν οὐδέποθ' ὑμῖν ὅμοια ποιήσομεν, ἐπεὶ
καὶ τοὺς πρέσβεις ὑμῶν, ἔτι ὄντας ἐν Ῥώμῃ, παρ-
εσπονδηκότων ὑμῶν καὶ ἐς πρέσβεις ἁμαρτόντων, ἥ τε
πόλις ἀπέλυσε, κἀγὼ καταχθέντας ἐς τὸ στρατόπεδον
233 πρὸς ὑμᾶς ἤδη πολεμοῦντας ἀπέπεμψα ἀπαθεῖς. χρὴ
δ' ὑμᾶς, καταγινώσκοντας αὐτῶν, ὅ τι ἂν λάβητε,
κέρδος ἡγεῖσθαι. λέξω δ', ἅ μοι δοκεῖ, καὶ ἡ σύγκλη-

---

2 μάλιστα om. Exc. προφέρομεν maluerunt Schw. aliique, sed cf. ad p. 118, 19; 135, 5 3 ἀρχῆς ποτε ἀξίωμα Exc., ποτὲ ἀξίωμα ἀρχῆς V 6 ante ἂν primus distinxit Bk. 6 sq. ἀρεσόμεθα ci. Mend. et l. 7 περὶ αὐτῆς deleri voluit; περὶ αὐτῆς certe molestum, ἐπὶ αὐτῆς ci. Schenkl p. 175, vix recte 9 σέριφος, σ non eras., V 12 ἄξιοι⟨οἱ⟩ ci. Mend., inut. 13 ἡμῶν Exc. et V², ὑμῶν V¹ 16 partim δέ, partim δεῖ om. Exc. 18 ὑπολιπόντες corr. ex ὑπολείποντες V 21 ἐς πρέσβεις ⟨ἡμετέρους⟩ ci. Reiske, ἐς τοὺς ἡμετέρους ἁμαρτόντων Mend.; certe tradita non videntur sana 23 ἀπέπεμψα] ἀπέλυσα Exc.

202 a. C.

54 τος ἐπιψηφιεῖ, ἃ ἂν δοκιμάσῃ. δίδομεν ὑμῖν τὴν εἰρή- 234
νην ἔτι καὶ νῦν, ὦ Καρχηδόνιοι, ἢν τάς τε ναῦς τὰς
μακρὰς παραδιδῶτε Ῥωμαίοις χωρὶς δέκα μόνων καὶ
τοὺς ἐλέφαντας, ὅσους ἔχετε, καὶ ὅσα ἡρπάσατε πρῴην
ἢ τὴν τῶν ἀπολωλότων τιμήν, ἐμοῦ τὰ ἀμφίβολα κρίνον-
τος, καὶ αἰχμάλωτα πάντα καὶ αὐτομόλους καὶ ὅσους
Ἀννίβας ἐξ Ἰταλίας ἤγαγεν. ταῦτα μὲν ἐν τριάκοντα 235
ἡμέραις, ἀφ' οὗ ἂν ἡ εἰρήνη κριθῇ· ἐν δ' ἑξήκοντα
ἡμέραις Μάγωνα χρὴ Λιγύων ἀποστῆναι καὶ τὰς
φρουρὰς ὑμᾶς ἐξαγαγεῖν ἐκ τῶν πόλεων, ὅσαι τῶν Φοι-
νικίδων τάφρων ἐκτός εἰσι, καὶ ὅσα αὐτῶν ἔχετε ὅμηρα,
ἀποδοῦναι καὶ ἐς Ῥώμην ἑκάστου ἔτους ἀναφέρειν
Εὐβοϊκὰ τάλαντα διακόσια ἐπὶ πεντήκοντα ἐνιαυτούς.
καὶ μήτε ξενολογεῖν ἀπὸ Κελτῶν ἢ Λιγύων ἔτι μήτε 236
Μασσανάσσῃ μηδὲ ἄλλῳ Ῥωμαίων φίλῳ πολεμεῖν μηδὲ
στρατεύειν τινὰ Καρχηδονίων ἐπ' ἐκείνους ἀπό γε τοῦ
κοινοῦ. τὴν δὲ πόλιν ὑμᾶς ἔχειν καὶ τὴν χώραν, ὅσην
ἐντὸς τῶν Φοινικίδων τάφρων εἴχετε ἐμοῦ διαπλέοντος
ἐς Λιβύην. Ῥωμαίων τε εἶναι φίλους καὶ συμμάχους 237
κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν, ἢν ἀρέσκῃ ταῦτα τῇ
βουλῇ. ἀρεσάντων δέ, Ῥωμαίους ἀναχωρεῖν ἐκ Λιβύης
πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν ἡμέραις. ἀνοχὰς δὲ ἢν ἐθέλητε 238
λαβεῖν, ἔστε πρεσβεύσητε ἐς Ῥώμην, δώσετε μὲν ἡμῖν
αὐτίκα ὅμηρα πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν παῖδας, οὓς ἂν
αὐτὸς ἐπιλέξωμαι, δώσετε δὲ ἐς δαπάνην τῇ στρατιᾷ
τάλαντα ἄλλα χίλια καὶ ἀγοράν. καὶ γενομένων τῶν
σπονδῶν ἀπολήψεσθε τὰ ὅμηρα."

---

1 sq. τὴν εἰρήνην ἔτι καὶ νῦν Exc., καὶ ἔτι τὴν εἰρήνην V, vulgo 5 ἢ τῶν V, τὴν τῶν Exc., unde Schw. ci. ἢ τὴν τῶν, quod rec. Vk. 6 καὶ ante ὅσους om. Exc. 8 ἡ om. V 14 sq. μήτε μασσανάσσῃ Exc., μὴ μασ. V 15 μηδὲ ἄλλῳ Bk., μήτε ἄλλῳ V et Exc. 17 ὑμῖν Exc. 22 ⟨ἐν⟩ πεντήκ.? (Vk.) ἡμέρας Exc. δὲ Exc., τε, τ in ras., V 26 τάλαντα ἄλλα scr. Vk. cum Exc. (cf. Zerdik p. 59), ἄλλα τάλαντα V, vulgo

203 a.C.
239 ταῦτα τοῦ Σκιπίωνος εἰπόντος οἱ μὲν πρέσβεις ἔφε- 55
ρον ἐς Καρχηδόνα τοὺς λόγους, συνιόντος δὲ τοῦ
πλήθους ἐς ἐκκλησίαν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας τοῖς μὲν
ἀρίστοις ἐδόκει τὰ προτεινόμενα δέξασθαι καὶ μὴ περί
240 τινων ἀπειθοῦντας κινδυνεύειν περὶ ἁπάντων, τὸ δ'
ἀγοραῖον πλῆθος, οὐ τὸ παρὸν δεινὸν ἐκλογιζόμενοι
μᾶλλον ἢ τὴν ἀφαίρεσιν ὧν ἔχουσιν, τοσήνδε οὖσαν,
ἠπείθουν καὶ ἠγανάκτουν, εἰ ἐν λιμῷ τὸν σῖτον οἱ
ἄρχοντες αἱροῦνται Ῥωμαίοις ἀντὶ τῶν πολιτῶν ἐς
τὰς ἀνοχὰς παρασχεῖν, ἐφ' ἕκαστόν τε αὐτῶν συν-
ιστάμενοι πᾶσιν ἠπείλουν τὰς οἰκίας αὐτῶν διαρπά-
241 σειν καὶ καταπρήσειν. τέλος δ' ἔγνωσαν Ἀννίβαν,
ἔχοντα μὲν ἤδη πεζοὺς ἑξακισχιλίους, ἱππέας δὲ πεν-
τακοσίους, σταθμεύοντα δ' ἐν πόλει Μαρθαμά,
σύμβουλον ἐπὶ τοῖς παροῦσι καλεῖν. ὁ δ' ἧκε καὶ
τῶν μετρίων δεδιότων, μὴ φιλοπόλεμος ἀνὴρ ἐπιτρίψῃ
τὸ πλῆθος, πάνυ σεμνῶς ἐκέλευε τὴν εἰρήνην δέχεσθαι.
242 ὁ δὲ δῆμος καὶ τόνδε ὑπὸ ὀργῆς μανιώδους ἐβλασφή-
μει καὶ πᾶσιν ἠπείλει, μέχρι τῶν γνωρίμων τοὺς μὲν
ἐς Μασσανάσσην καταφυγεῖν, τοὺς δὲ ἐς αὐτοὺς Ῥω-
243 μαίους αὐτομολῆσαι, τῆς πόλεως ἀπογνόντας. οἱ δὲ 56
Καρχηδόνιοι, πυθόμενοι σῖτον πολὺν ἐς ἐμπόριόν τι
ὑπ' Ἀννίβα σεσωρεῦσθαι, ὁλκάδας ἐπ' αὐτὸν ἐξέπεμ-
πον καὶ ναῦς μακράς, ἐγνωκότες, εἰ τὸν σῖτον λάβοιεν,
ἐκστρατεῦσαι καὶ ὑπομεῖναι πᾶν, ὅ τι ἂν ἡ τύχη κρίνῃ,
244 μᾶλλον ἢ Ῥωμαίοις δουλεύειν ἑκόντες. ἐπεὶ δὲ ἄνεμός
τε καὶ χειμὼν τὰς ναῦς συνέτριψαν, ἀπογνόντες ἁπάν-

7 μᾶλλον V, μόνον Exc. 8 εἰ V, ἢ Exc. 14 μαρθαμᾶ V, βαρθαμά Exc. 18 ὀργῆς Exc., ὁρμῆς V 20 καταφεύγειν V, cf. Berg, Diss. p. 31 23 in σεσω desinit fol. 117ʳ Vaticani 141 absorptaque duorum foliorum fortuito interitu proxima usque ad p. 229, 28 νώμαλον καὶ ἐπίφθονόν ἐστιν. Cf. Praef. 26 ῥωμαίοις Exc., corr. Schw.

14 Μαρθαμά] urbs incognita, cf. Windberg, RE 16 p. 1698

201 a. C.

των ἐμέμφοντο τοῖς θεοῖς ὡς ἐπιβουλεύουσι καὶ συν-
ετίθεντο τῷ Σκιπίωνι καὶ ἐπρεσβεύοντο ἐς Ῥώμην.
καὶ ὁ Σκιπίων ἔπεμπε τοὺς συμβουλεύσοντας κυροῦν
τὰ συγκείμενα. λέγεται δὲ τοῦτο ἐσηγήσασθαι τῇ τε 245
πόλει συμφέρειν ὑπολαβὼν καὶ πυθόμενος Γναῖον
Κορνήλιον Λέντλον τὸν ὕπατον ἐφεδρεύειν αὐτοῦ τῇ
στρατηγίᾳ, τὴν δόξαν οὐκ ἐθέλων ἑτέρου γενέσθαι.
προσέταξε γοῦν λέγειν τοῖς ἀπιοῦσιν, ὅτι βραδυνόντων
Ῥωμαίων αὐτὸς ἐφ᾽ ἑαυτοῦ συνθήσεται.

57 οἱ δὲ πάνυ μὲν ἥδοντο κεκρατηκότες πόλεως τοσαύ- 246
της, ἣ πολλὰ καὶ δεινὰ πρότερον αὐτοὺς ἐδεδράκει
καὶ τῶν ἐπὶ τῆς γῆς δευτέραν ἢ τρίτην εἶχεν ἡγεμο-
νίαν· οἱ σύμβουλοι δ᾽ ἐστασίαζον, οἱ μὲν ἔτι σὺν 247
ὀργῇ χαλεπαίνοντες τοῖς Καρχηδονίοις, οἱ δὲ ἐλεοῦντες
αὐτοὺς ἤδη καὶ ἀξιοῦντες ἐν ταῖς ἀλλοτρίαις συμ-
φοραῖς τὸ σφέτερον εὐπρεπῶς διατίθεσθαι. ὑποστὰς 248
δέ τις τῶν Σκιπίωνος φίλων εἶπεν· „οὐ περὶ τῆς Καρ-
χηδονίων σωτηρίας ἐστὶν ἡμῖν ἡ φροντίς, ὦ ἄνδρες,
ἀλλὰ περὶ τῆς Ῥωμαίων ἔς τε θεοὺς πίστεως καὶ πρὸς
ἀνδρῶν εὐφημίας, μὴ Καρχηδονίων αὐτῶν ὠμότερα
πράξωμεν, οἳ Καρχηδονίοις ὠμότητα ἐπικαλοῦμεν, καὶ
μετριοπαθείας ἀεὶ φροντίσαντες ἐπὶ τῶν βραχυτέρων
ἀμελήσωμεν ἐν τοῖς μείζοσιν· ἃ μηδὲ λαθεῖν ἔνεστι 249
διὰ τὸ μέγεθος, ἀλλ᾽ ἐς ἅπασαν γῆν περιελεύσεται καὶ νῦν
καὶ ὕστερον, ἣν πόλιν περιώνυμον καὶ θαλασσοκράτορα
ἀνέλωμεν, ἣ καὶ νήσων ἦρξε πολλῶν καὶ θαλάσσης
ὅλης καὶ Λιβύης ὑπὲρ ἥμισυ ἔν τε τοῖς πρὸς ἡμᾶς
αὐτοὺς ἀγῶσι πολλὰ καὶ τύχης καὶ δυνάμεως ἔργα

---

3 *συμβουλεύσαντας* Exc., corr. Schw. 7 *ἔθελον* Exc., corr. Schw. 16 *εὐπρεπῶς* Mend. (cf. Jahrb. f. class. Philol. 133 [1893] p. 396 sq.), *εὐπρεπὲς* Exc., quod Kratt p. 1 defendit 20 *ἀνδρῶν*] *ἀνθρώπων* ci. Nauck, sed cf. Emph. II § 560. 605

---

13 *σύμβουλοι* h. l. dictum pro *βουλευταί* i. e. senatores, cf. p. 230, 18; v. etiam Magie (cf. ad p. 32, 17) p. 6

201 a.C.
250 ἐπεδείξατο. οἷς ἔτι μὲν φιλονεικοῦσιν ἐρίζειν ἔδει, πε-
σόντων δὲ φείδεσθαι, καθὰ καὶ τῶν ἀθλητῶν οὐδεὶς
τὸν πεσόντα ἔτι τύπτει καὶ τῶν θηρίων τὰ πολλὰ
φείδεται τῶν καταπεσόντων. καλὸν δ' ἐν τοῖς εὐτυχή-
μασι νέμεσιν θεῶν φυλάσσεσθαι καὶ ἀνθρώπων φθόνον.
251 εἰ δέ τις, ὅσα ἔδρασαν ἡμᾶς, ἀκριβῶς ἐκλογίζεται, αὐτὸ
μάλιστά ἐστι τοῦτο τῆς τύχης τὸ φοβερώτατον, εἰ περὶ
μόνης ἄρτι σωτηρίας παρακαλοῦσιν οἱ πόσα καὶ πηλίκα
δεδυνημένοι δρᾶσαι καὶ οὐ πρὸ πολλοῦ περί τε Σικε-
252 λίας καὶ Ἰβηρίας καλῶς ἀγωνισάμενοι. ἀλλ' ἐκείνων
μὲν δίκας ἔδοσαν, τῶν δὲ τελευταίων παραβάσεων
λιμὸν αἰτιῶνται, κακὸν ἀνθρώποις ἐπιπονώτατον, ὃ
πάντας ἐξαιρεῖν δύναται λογισμούς.
253 ἐγὼ δ' οὐκ ἐρῶ μὲν οὐδὲν ὑπὲρ Καρχηδονίων (οὐ 58
γὰρ ἄξιον), οὐδ' ἀγνοῶ καὶ πρότερον αὐτοὺς ἄλλας
συνθήκας πρὸ τῶνδε παραβῆναι· ἃ δ' ἐπὶ τοῖς τοιού-
τοις ποιοῦντες οἱ πατέρες ἡμῶν ἐς τόδε τύχης προῆλ-
254 θον, εἰδότας ὑμᾶς ἀναμνήσω. τῶν γὰρ γειτόνων ἡμῖν
τῶνδε πάντων ἐν κύκλῳ πολλάκις ἀποστάντων καὶ
σπονδὰς συνεχῶς λυσάντων οὐ κατεφρόνησαν, οὐ Λατί-
255 νων, οὐ Τυρρηνῶν, οὐ Σαβίνων. τούς τε αὖ μετ'
ἐκείνους περιοικοῦντας ἡμῖν Αἰκανοὺς καὶ Οὐολούσκους
καὶ Καμπανοὺς καὶ ὅσα ἄλλα τῆς Ἰταλίας ἐς σπονδὰς
256 ὕβρισεν, εὐσταθῶς ἔφερον. καὶ τὸ Σαυνιτῶν γένος
τρὶς μὲν φιλίας καὶ συνθηκῶν καταφρονῆσαν, ἔτεσι
δ' ὀγδοήκοντα μεγίστους ἡμῖν πολέμους πεπολεμηκὸς
οὐκ ἀνέστησαν, οὐδὲ τοὺς ἄλλους, ὅσοι Πύρρον προσ-
257 ηγάγοντο κατὰ τῆς Ἰταλίας. οὐδ' ἡμεῖς, τὰ ἔναγχος

---

12 sq. hab. Exc. de sent. 11, p. 67; ceterum ne ⟨τὸν⟩ λιμὸν scribas, cf. Loesch, Bem. p. 18 sqq. 15 ἄξιοι ci. Herw. p. 62, inut. αὐτοὺς Schw., τοὺς Exc. 20 in κατεφρόνησαν haesit Schw. 22 περιοικοῦντας] παρενοχλοῦντας ci. Nauck, ἐπιορκοῦντας Herw. p. 63, at cf. Herod. 4, 49: ἔσχατοι μετὰ Κύνητας οἰκέουσι βολούσκους vel sim. Exc. 24 εὐσταθεῖς ci. Schw., sed cf. p. 167, 16

ταῦτα, τοὺς Ἰταλῶν Ἀννίβᾳ προσθεμένους διεφθείρα- 201a.C.
μεν, οὐδὲ Βρεττίους, οἳ μέχρι τέλους αὐτῷ συνηγωνί-
σαντο, ἀλλὰ γῇ μόνῃ ζημιώσαντες εἰάσαμεν ἔχειν τὰ
ὑπόλοιπα, ὡς εὐσεβὲς ὁμοῦ καὶ ἐς εὐτυχίαν ἡμῖν χρήσι-
μον μὴ ἀφανίζειν ἀνθρώπων γένη μᾶλλον ἢ νουθετεῖν.
59 τί οὖν παθόντες ἐπὶ Καρχηδονίων ἀλλάξωμεν τὴν 258
φύσιν, ᾗ χρώμενοι μέχρι νῦν εὐτυχοῦμεν; ὅτι μείζων
ἐστὶν ἡ πόλις αὕτη; δι' αὐτὸ μέντοι καὶ τοῦτο μᾶλλον
ἔτι φειδοῦς ἀξία. ἀλλ' ὅτι πολλάκις παρεσπόνδησεν
εἰς ἡμᾶς; καὶ γὰρ ἕτεροι καὶ σχεδὸν ἅπαντες. ἀλλ' 259
ὅτι μικρὰν νῦν ὑφίστανται τιμωρίαν; ὧν νῆές τε πᾶσαι
χωρὶς δέκα παραιροῦνται, καὶ τοὺς ἐλέφαντας, οἷς
ἰσχύουσι, παραδιδόασι καὶ τάλαντα Εὐβοϊκὰ μύρια
τελοῦσι καὶ πόλεων ἁπασῶν ἀφίστανται καὶ χώρας,
ὅσης ἄρχουσιν ἐκτὸς τῶν Φοινικίδων τάφρων, καὶ στρα-
τολογεῖν αὐτοῖς ἀπηγόρευται, καὶ ὅσα λιμώττοντες ἥρπα-
σαν, ἀποδιδόασιν ἔτι λιμώττοντες, καὶ τῶν ἀμφιλόγων
ἐστὶν αὐτοῖς Σκιπίων ὁ πολεμήσας κριτής. ἐγὼ μὲν καὶ 260
τοῦ μεγέθους τῶνδε καὶ τοῦ πλήθους ἐπαινῶ τὸν Σκι-
πίωνα καὶ ὑμᾶς ἀξιῶ φείσασθαι διὰ τὸν φθόνον καὶ τὴν
τῶν ἀνθρωπείων μεταβολήν, οἷς εἰσιν ἔτι νῆες, πρὶν συν-
θώμεθα, πολλαὶ καὶ πλῆθος ἐλεφάντων, καὶ Ἀννίβας
στρατηγικώτατος ἀνὴρ ἤδη στρατιὰν ἔχει, καὶ Μάγων ἐκ
Κελτῶν καὶ Λιγύων ἑτέρους ἄγει πολλούς, καὶ Οὐερμινᾶς
ὁ Σύφακος αὐτοῖς συμμαχεῖ καὶ ἄλλα Νομάδων ἔθνη,
δούλους τε ἔχουσι πολλούς. καὶ ἢν ἀπογνῶσι τὰ παρ' 261
ἡμῶν, ἀφειδῶς ἅπασι χρήσονται. χαλεπώτερον δ' οὐδὲν
ἀφειδίας ἐν μάχαις, ἐν αἷς καὶ τὸ δαιμόνιον ἀνώμα-
60 λον καὶ ἐπίφθονόν ἐστιν. ἃ καὶ Σκιπίων ἔοικεν ὑφ- 262

2 βρυττίους Exc. 6 ἀλλάξομεν Exc. 8 δι' αὐτὸ μέντοι τοῦτο καὶ μᾶλλον dubitanter ci. Mend. 9 ἔτι] ἐστι ci. Nauck, inut. πολλάκι A 11 ὑφίστανται editiones, ὑφίσταται Exc. 12 οἷς Ursinus et Schw., οἱ Exc. 24 λιβύων Exc., corr. Schw. Βερμινᾶς Exc., cf. ad p. 208, 14 28 a νώμαλον incipit rursus V 141 (cf. ad p. 226, 23)

201 a.C. ορώμενος ἐπιστεῖλαι μὲν ἡμῖν τὴν ἑαυτοῦ γνώμην,
ἐπειπεῖν δ', ὅτι καὶ βραδυνόντων συνθήσεται. εἰκὸς
δ' ἐκεῖνον καὶ τάδε ἄμεινον ἡμῶν ἐκλογίζεσθαι καὶ
263 πλέον τι συνορᾶν, ὄντα ἐπὶ τῶν ἔργων. λυπήσομέν
τε ἀκυροῦντες αὐτοῦ τὴν παραίνεσιν, ἄνδρα φιλό-
πολιν καὶ στρατηγὸν ἐξαίρετον, ὃς οὐδ' ἐς Λιβύην
ἡμᾶς ὁρμωμένους παρώξυνέ τε καὶ στρατιὰν οὐ λα-
βὼν αὐτῷ συνεστήσατο καὶ τὰ ἐκεῖ προήγαγεν ἡμῖν,
ἐς ὅσον οὐκ ἠλπίζομεν. ὃ καὶ θαυμάζειν ἄξιον, ὅτι
ῥαθύμως ἔχοντες ἐν ἀρχῇ τοῦδε τοῦ πολέμου νῦν ἔχετε
φιλονείκως καὶ ἀμέτρως.
264 εἰ δέ τις ταῦτα μὲν ἡγεῖται καλῶς ἔχειν, δέδιε δέ,
μὴ καὶ νῦν τὰς σπονδὰς παραβῶσιν οἱ Καρχηδόνιοι,
μάλιστα μὲν εἰκὸς αὐτοὺς ἤδη σπονδῶν φυλακῆς αἰσθά-
νεσθαι, πολλὰ ἐκ τῶν παραβάσεων παθόντας, καὶ τὴν
εὐσέβειαν ἐς τὸ μέλλον ποιήσεσθαι περὶ πολλοῦ, ἐξ
ἀσεβείας ἐς γόνυ πεσόντας· οὐκ ἔστι δὲ τῶν αὐτῶν
συμβούλων ἄρτι μὲν καταφρονεῖν τῶν Καρχηδονίων
ὡς οὐδὲν ἔτι ἰσχυόντων, δεδιέναι δ' αὖθις ὡς ἀπο-
265 στῆναι δυναμένους. ἡμῖν δὲ τὸ φυλάσσειν αὐτοὺς ἐς
τὸ μὴ πάλιν αὐξῆσαι τοῦ νῦν ἀνελεῖν εὐχερέστερόν
ἐστι· νῦν μὲν γὰρ ἐξ ἀπογνώσεως μαχέσονται, ὕστερον
266 δ' αἰεὶ δεδιότας τηρήσομεν. ἅλις δὲ κακῶν ἕξουσι καὶ
χωρὶς ἡμῶν, οἷς οἵ τε περίοικοι πάντες ἐπικείσονται,
δυσμεναίνοντες τῆς ποτε βίας, καὶ Μασσανάσσης, ἀνὴρ
πιστότατος ἡμῖν, ἐφεδρεύσει παρὼν αἰεί.
267 εἰ δ' ἄρα τις καὶ τῶνδε πάντων καταφρονεῖ, ὅπως 61

1 ἡμῖν Apogr., ὑμῖν V et Exc. 2 ὅτι Exc., ὡς, ς suprascr., V, quod fort. tenendum erat βραδυνόντων sc. ἡμῶν 4 τι Apogr., ἔτι V et Exc., quod Schw. praetulit, vix recte 7 τε om. Exc. 10 ῥαθύμως Exc., εὐθύμως, ευ corr. ex α a m. 1, V 14 αὐτὸς Exc. 14 sq. αἰσθάνεσθαι] ἐρασθήσεσθαι ci. Musgr., ἀνθέξεσθαι Schw., quod prob. Mend. 16 ποιήσεσθαι Exc., ποιήσασθαι V, quod iniuria retinet Loesch, Rec. p. 521 21 αὔξεσθαι Mend.

18 συμβούλων] cf. ad p. 227. 13

201 a. C.
δ' αὐτὸς ἐκδέξεται τὴν Σκιπίωνος ἀρχήν, τὸ ἑαυτοῦ
μόνον σκοπεῖ καὶ πιστεύει καὶ τὰ τῆς τύχης αὐτῷ
ἐς τέλος ἀπαντήσειν, τί καὶ χρησόμεθα τῇ πόλει λα-
βόντες αὐτήν, ἣν καὶ λάβωμεν; ἀνελοῦμεν ἄρδην, ὅτι
σῖτον ἡμῶν καὶ ναῦς ἥρπασαν; ἃ μετὰ πολλῶν ἄλλων
ἀξιοῦσιν ἀποδοῦναι. ἢ τοῦτο μὲν οὐ πράξομεν, νέμε- 268
σίν τε θεῶν φυλασσόμενοι καὶ ψόγον ἀνθρώπων,
Μασσανάσσῃ δ' ἔχειν δώσομεν; ἀλλ' εἰ καὶ φίλος
ἐστίν, οὐ χρὴ στερροποιεῖν οὐδ' ἐκεῖνον ἀμέτρως,
ἡγεῖσθαι δὲ τὴν ἔριν αὐτῶν τὴν ἐς ἀλλήλους τῷ Ῥω-
μαίων κοινῷ συμφέρειν. ἀλλ' ἐς προσόδους τὴν χώραν
ἀνήσομεν; ἀλλ' ἡ φυλάξουσα στρατιὰ τὴν πρόσοδον 269
ἀναλώσει· πολλῆς γάρ, ὡς ἐν πολλοῖς περιοίκοις καὶ
πᾶσι βαρβάροις, δεησόμεθα. ἀλλ' ἀποίκους πέμψομεν
ἐς μέσους τοσούσδε Νομάδας; οἳ τῶν μὲν βαρβάρων 270
ἰσχυόντων ἀεὶ δεινὰ πείσονται, ἢν δ' ἐπικρατήσωσιν
αὐτῶν, ἐς τὸ μέλλον ἡμῖν ἔσονται φοβεροὶ καὶ ἐπί-
φθονοι, χώραν τοσήνδε καὶ πολὺ κρείττονα τῆς ἡμε-
τέρας ἔχοντες. ἃ καὶ αὐτά μοι δοκεῖ συνιδὼν ὁ Σκι- 271
πίων κελεύειν ἡμῖν δέχεσθαι τὰς Καρχηδονίων παρα-
κλήσεις. πειθώμεθα οὖν καὶ τοῖς δεομένοις καὶ τῷ
στρατηγῷ."

62 ὁ μὲν οὕτως εἶπεν, Πούπλιος δὲ Κορνήλιος, Κορνη- 272
λίου Λέντλου συγγενής, τοῦ τότε ὄντος ὑπάτου καὶ
τὸν Σκιπίωνα διαδέξεσθαι προσδοκῶντος, ἀντέλεγεν

---

1 τὴν Σκιπ. ἀρχὴν om. Exc. 3 ἀπαντής cum duarum litterarum ras. — fuit, ut videtur, ἀπαντήσαν — corr. in ἀπαντήσ" i. e. ἀπαντήσειν V, ἀπαντήσειν N et, ut videtur, A (ἀπαντήσαν [-τῆσαν M] EX et sic legi potest in A) 6 ἢ V, καὶ Exc. 11 ἀλλ' om. Exc. 14 δεησόμεθα V, δεῖ Exc. πέμψομεν Exc., πέμπομεν V 20 ἡμῖν Apogr., ὑμῖν V et Exc. καὶ ante τὰς add. Exc. 25 διαδέξεσθαι edit. princ. et ex Apogr. certe B, διαδέξασθαι V et Exc., quod retinet Loesch p. 521

---

23 P. Cornelius Lentulus] cf. Münzer, RE 4 p. 1373 n. 200. A. 201 a. C. fuit in Hispania, cf. Keller (v. ad p. 189, 20 sqq.) p. 30

201 a. C.
273 οὕτως· "τὸ μὲν συμφέρον ἐστὶ μόνον ἐν τοῖς πολέ-
μοις, ὦ ἄνδρες, χρήσιμον· καὶ ὅσῳ δυνατὴν ἔτι καὶ
νῦν ἀποφαίνουσιν οὗτοι τὴν πόλιν, φυλάξασθαι χρὴ
τὴν ἀπιστίαν αὐτῆς μετὰ τῆς δυνάμεως καὶ τὴν ἰσχὺν
274 προανελεῖν, ἐπεὶ μὴ τὴν ἀπιστίαν δυνάμεθα. οὐδεὶς
δ' ἡμῖν καιρὸς ἐς τὸ λῦσαι τὸν ἀπὸ Καρχηδονίων
φόβον ἐπιτηδειότερός ἐστι τοῦ παρόντος, ἐν ᾧ πάν-
των εἰσὶν ἀσθενεῖς καὶ ἄποροι, πρὶν αὖθις αὐτῶν ἐς
275 ἑκάτερον αὐξῆσαι. οὐ μέντοι καὶ τὸν τοῦ δικαίου
λογισμὸν ἂν περιφύγοιμι οὐδ' ἀμετρίας μοι δοκῶ
δόξαν οἴσεσθαι τὴν πόλιν ἐπὶ Καρχηδονίοις, οἳ παρὰ
μὲν τὰς εὐπραξίας ἀδικοῦσι καὶ ἐνυβρίζουσιν ἐς ἅπαν-
τας, ἐν δὲ ταῖς συμφοραῖς παρακαλοῦσιν, ἂν δὲ τύχω-
276 σιν, εὐθὺς ἐπὶ ταῖς συνθήκαις μετατίθενται. καὶ οὔτε
σπονδῶν ἐστιν αὐτοῖς αἰδὼς οὔτε λόγος ὅρκων· οὓς
οὗτος ἀξιοῖ περισώζειν διὰ νέμεσιν θεῶν καὶ ἀνθρώ-
277 πων φθόνον. ἐγὼ δ' αὐτοὺς ἡγοῦμαι τοὺς θεοὺς ἐς
τόδε τὴν Καρχηδόνα περιενεγκεῖν, ἵνα δῶσί ποτε δίκην
τῆς ἀσεβείας, οἳ καὶ περὶ Σικελίαν καὶ Ἰβηρίαν καὶ
Ἰταλίαν καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Λιβύῃ καὶ πρὸς ἡμᾶς καὶ πρὸς
τοὺς ἄλλους ἅπαντας αἰεὶ συνετίθεντο καὶ παρώρκουν
καὶ δεινὰ καὶ σχέτλια ἔδρων. ὧν τὰ ἀλλότρια ὑμῖν

1 *μὲν* fort. delendum ci. Mend. 1 sq. *πολέμοις*, *μ* in ras. ex *μι*, V, *πολεμίοις* Exc. 7 sq. *πάντως* ci. Steph., bene, *πάνυ* aut *πάντων* ⟨*μάλιστα*⟩ Reiske 8 *αὐτῶν* Exc. et Reiske de coniectura; nimirum *σθένους καὶ εὐπορίας* subaudiendum (cf. Stein ad Herod. 5, 2, 17 sq.), *αὐτὸν* V (sc. *φόβον*), *αὐτοὺς* ci. Musgr. 9 *αὐξηθῆναι* Mend., inut., cf. p. 230, 21 *καὶ*] *οὐδὲ* ci. Mend., bene 10 *πεφύγοιμι* Exc.; sequitur locus difficilis, ad quem sanandum multa tentata sunt. Mihi videtur *μοι* aut cum Schw. delendum aut ut dat. ethicus cum *οἴσεσθαι* iungendum *οὐδ*⟨*ὲ γὰρ*⟩ ci. Mend. 11 *οἴεσθε* Exc. et V[1], *οἴσεσθαι* V[2] 14 *καὶ* om. V 17 *φθόνον*] *ψόγον* ci. Nipperdey (cf. p. 231, 7), sed cf. etiam p. 31, 17 sq.; 228, 5; Emph. I § 331; IV § 39 *αὐτοὺς ἡγοῦμαι τοὺς θεοὺς* Exc., *αὐτοὺς τοὺς θεοὺς ἡγοῦμαι* V, sed *τοὺς* insertum a m. alia 19 *τῆς* insertum a m. alia (v. ad l. 17) in V, om. Exc. 20 *καὶ* ante *ἐν* om. Exc. praeter N *τῇ* ex Exc. add. Mend.

πρὸ τῶν ἡμετέρων διέξειμι, ἵνα εἰδῆτε πάντας ἐφη- 201 a.C.
σθησομένους Καρχηδονίοις, εἰ δίκην δοῖεν.
63 οὗτοι Ζακανθαίους, πόλιν Ἰβηρίας ἐπιφανῆ, σφίσι 278
τε αὐτοῖς ἔνσπονδον καὶ φίλην ἡμῖν, ἡβηδὸν ἔκτειναν
οὐδὲν ἀδικοῦντας. οὗτοι Νουκερίαν ὑπήκοον ἡμῶν
ἐπὶ συνθήκῃ λαβόντες καὶ ὀμόσαντες σὺν δύο ἱμα-
τίοις ἕκαστον ἀπολύσειν τὴν μὲν βουλὴν αὐτῶν ἐς
τὰ βαλανεῖα συνέκλεισαν καὶ ὑποκαίοντες τὰ βαλα-
νεῖα ἀπέπνιξαν, τὸν δὲ δῆμον ἀπιόντα κατηκόντισαν.
Ἀχερρανῶν δὲ τὴν βουλὴν ἐν σπονδαῖς ἐς τὰ φρέατα
ἐνέβαλον καὶ τὰ φρέατα ἐπέχωσαν. Μᾶρκόν τε Κορ- 279
νήλιον ὕπατον ἡμέτερον ὅρκοις ἀπατήσαντες ἤγαγον
μὲν ὡς ἐπισκεψόμενον αὐτῶν τὸν στρατηγὸν ἀρρω-
στοῦντα, συναρπάσαντες δ' ἀπήγαγον ἐς Λιβύην ἐκ
Σικελίας αἰχμάλωτον μετὰ δύο καὶ εἴκοσι νεῶν. ἔκτει-
ναν δὲ καὶ Ῥῆγλον αἰκισάμενοι, στρατηγὸν ἕτερον
ἡμῶν, ὑπὸ εὐορκίας ἐπανελθόντα πρὸς αὐτούς. ὅσα 280
δ' Ἀννίβας ἢ πολεμῶν ἢ ἐνεδρεύων ἢ παρορκῶν ἔς
τε πόλεις καὶ στρατόπεδα ἡμῶν καὶ λήγων ἐς τοὺς
συμμάχους ἔδρασε τοὺς αὐτοῦ, τάς τε πόλεις πορθῶν
καὶ τοὺς αὐτῷ συστρατευσαμένους κατακαίνων, μακρὸν
ἂν εἴη καταλέγειν, πλὴν ὅτι τετρακόσια ἡμῶν ἀνέ-
στησεν ἄστη. τοὺς δ' αἰχμαλώτους ἡμῶν τοὺς μὲν ἐς 281
τάφρους καὶ ποταμοὺς ἐμβαλόντες ὡς γεφύραις ἐπέ-
βαινον, τοὺς δὲ τοῖς ἐλέφασιν ὑπέβαλλον, τοὺς δ'
ἀλλήλοις μονομαχεῖν ἐκέλευον, ἀδελφοὺς ἀδελφοῖς
συνιστάντες καὶ πατέρας υἱοῖς. τὰ δ' ἔναγχος ταῦτα, 282
περὶ εἰρήνης ἐπρέσβευον ἐνταῦθα καὶ παρεκάλουν καὶ

---

7 ἀπολύειν Exc. 10 ἀχεράνων V 12 ἀπαντήσαντες Exc. 16 δὲ om. Exc. 20 τε om. Exc. 21 μακρὰν Exc. 22 sq. ἀνέστησαν V 25 ὑπέβαλον M P V, alterum λ a m. 2 suprascr. in A 28 περιεκάλουν M

---

11 immo est Cn. Cornelius Scipio Asina, cf. Münzer, RE 4 p. 1485 n. 341 22 sq. τετρακόσια ἄστη] cf. § 635; Nissen 2,1 p. 57

201a.C. ὤμνυον. καὶ οἱ πρέσβεις αὐτῶν ἔτι παρῆσαν, ἐν δὲ
Λιβύῃ τὰς ναῦς ἡμῶν διήρπαζον καὶ τοὺς στρατιώτας
κατέδεον. τοσοῦτον αὐτοῖς καὶ ἀνοίας διὰ τὴν ὠμό-
τητα περίεστι.
283 τούτοις οὖν τίς ἐστιν ἔλεος ἢ μετριοπάθεια παρ' 64
ἑτέρων, τοῖς οὐδὲν μέτριον οὐδ' ἥμερον ἐς οὐδένας
εἰργασμένοις; τοῖς, ὥσπερ ἔφη Σκιπίων, εἰ ἐλάβοντο
284 ἡμῶν, οὐδ' ἂν ὄνομα Ῥωμαίων ὑπολιποῦσιν; ἀλλὰ
πίστις ἐστὶ βέβαιος ἢ δεξιά. ποία; τίς σπονδή, τίς
ὅρκος, ὃν οὐκ ἐπάτησαν; τίς δὲ συνθήκη καὶ χάρις, ἐς
285 ἣν οὐχ ὕβρισαν; μὴ μιμησώμεθα, φησίν, αὐτούς. τίνα
γὰρ συνθήκην ἡμεῖς λύομεν, οἱ μήπω τι συνθέμενοι;
ἀλλὰ τὴν ὠμότητα, φησίν, αὐτῶν μὴ μιμησώμεθα.
φίλους οὖν καὶ συμμάχους ποιησόμεθα τοὺς ὠμοτά-
286 τους; οὐδέτερα τούτων ἄξια. ἀλλ' ἐπιτρεψάτωσαν ἡμῖν
αὑτοὺς νόμῳ νενικημένων, ὡς πολλοὶ σφᾶς ἐπέτρεψαν,
σκεψόμεθα δ' ἡμεῖς. καὶ ὅ τι ἂν δῶμεν, εἴσονται
287 χάριν, οὐχὶ συνθήκην νομίζοντες εἶναι. διαφέρει δὲ
τούτοιν ἑκάτερον ὧδε. μέχρι μὲν συντίθενται, παρα-
βήσονται, καθάπερ καὶ πάλαι, πρόφασιν αἰεί τινα τῶν
συνθηκῶν φέροντες ὡς ἐν αὐταῖς ἠλαττωμένοι· τὰ δ'
ἀμφίλογα εὐπροφάσιστα· ὅταν δὲ παραδῶσιν αὑτοὺς
καὶ τὰ ὅπλα παρελώμεθα καὶ τὰ σώματα ἐφ' ἡμῖν
γένηται καὶ πεισθῶσιν, ὅτι μηδὲν αὐτοῖς ἐστιν ἴδιον,
τὰ μὲν φρονήματα αὐτῶν καταβήσεται, ἀγαπήσουσιν

---

5 ἔσται ci. Nauck, non recte 7 σκηπίων h. l. V 9 ἡ δεξιά Exc. et C, καὶ δεξιά ci. Mend., probabiliter 11 μὴ μιμησώμεθα, ή ex ι et ω ex ο a m. 2 corr., V μιμησώμεθα οὖν, omisso μή, Exc., unde μὴ μιμησώμεθ' οὖν ci. Mend., quod probat de Boor 13 ἀλλὰ—μὴ μιμησώμεθα Apogr., ἀλλὰ μὴ—μιμησώμεθα, μή suprascr. et ώ ex ό a m. 2 corr., V, ἀλλὰ—μιμησώμεθα, μή omisso, Exc. 14 ποιησώμεθα Exc. 16 νόμῳ μὲν νενικημένων Exc. ὡς πολλοί, sed ς add. a m. 2, V ὥ Exc. 17 σκεψώμεθα Exc. 18 νομίζοντες cum Exc. Bk. et Mend., νομίσουσιν, priore σ in ras. a m. 2, V 19 τούτοιν, ν in ras. a m. 2, V, τούτοις A N, τούτους M 24 ἐστιν om. Exc.

201 a. C.
δ', ὅ τι ἂν παρ' ἡμῶν λάβωσιν ὡς ἀλλότριον. εἰ μὲν 288
οὖν Σκιπίωνι ἑτέρως δοκεῖ, τὰς γνώμας ἔχετε συγ-
κρίνειν· εἰ δὲ συνθήσεται Καρχηδονίοις χωρὶς ὑμῶν,
τί καὶ ἐπέστελλεν ὑμῖν; ἐγὼ μὲν γάρ, ὡς ὑμῖν κυρίοις
οὖσι περὶ τῶνδε κρῖναι, τὴν γνώμην εἶπον, ἣν νομίζω
συνοίσειν τῇ πόλει."

65 τοιαῦτα μὲν καὶ ὁ Πούπλιος εἶπεν· ἡ δὲ βουλὴ κατὰ 289
ἄνδρα παρ' ἑκάστου ψῆφον ᾔτει, καὶ ἐς τὴν Σκιπίω-
νος γνώμην αἱ πλείους συνέδραμον. ἐγίγνοντο οὖν
αἱ συνθῆκαι, τρίται αἵδε, Ῥωμαίοις καὶ Καρχηδονίοις
πρὸς ἀλλήλους. καὶ ὁ Σκιπίων ἐς αὐτὰς ἐδόκει μά- 290
λιστα τοὺς Ῥωμαίους ἐναγαγέσθαι, εἴτε τῶν εἰρημένων
οὕνεκα λογισμῶν, εἴτε ὡς ἀρκοῦν Ῥωμαίοις ἐς εὐτυ-
χίαν τὸ μόνην ἀφελέσθαι Καρχηδονίους τὴν ἡγεμονίαν·
εἰσὶ γάρ, οἳ καὶ τόδε νομίζουσιν, αὐτὸν ἐς Ῥωμαίων
σωφρονισμὸν ἐθελῆσαι γείτονα καὶ ἀντίπαλον αὐτοῖς
φόβον ἐς ἀεὶ καταλιπεῖν, ἵνα μή ποτε ἐξυβρίσειαν ἐν
μεγέθει τύχης καὶ ἀμεριμνίᾳ. καὶ τόδε οὕτω φρονῆ- 291
σαι τὸν Σκιπίωνα οὐ πολὺ ὕστερον ἐξεῖπε τοῖς Ῥω-
μαίοις Κάτων, ἐπιπλήττων παρωξυμμένοις κατὰ Ῥόδου.

ὁ δὲ Σκιπίων ταῦτα συνθέμενος ἐκ Λιβύης ἐς τὴν 292
Ἰταλίαν παντὶ τῷ στρατῷ διέπλει καὶ ἐς τὴν Ῥώμην
ἐσήλαυνε θριαμβεύων, ἐπιφανέστατα δὴ τῶν πρὸ αὐτοῦ.
66 καὶ ὁ τρόπος, ᾧ καὶ νῦν ἔτι χρώμενοι διατελοῦσιν,
ἐστὶ τοιόσδε. ἐστεφάνωνται μὲν ἅπαντες, ἡγοῦνται δὲ 293

---

2 σκιπίωνι V², σκιπίων V¹ et Exc. 3 ὑμῶν V¹ et Exc., sed in V a m. 2 η supra ὐ additum 4 ἐπέστελλεν ὑμῖν, sed η a m. 2 supra ὐ additum, V 7 μὲν om. Exc. 17 ἐς ἀεὶ φόβον Exc. 19 ὁ ante οὐ add. V, om. Schw. cum Exc. τοῖς om. Exc. 23 in ἐσήλαυνεν terminatur Exc. (cf. ad p. 221, 9), ἐσήλαυνε V¹, ἐσέλαυνε V² 25 ἐστεφάνωνται, αι in ras. ex ο, V

---

13 sqq. cf. Meltzer, Jahrb. f. class. Philol. 143 (1891) p. 685 sqq. 20 Catonis oratio scripta exstabat in Originum quinto libro inclusa, cf. Liv. 45, 25, A. Gell. 7, 3

201 a. C. σαλπιγκταί τε καὶ λαφύρων ἅμαξαι, πύργοι τε παρα-
φέρονται μιμήματα τῶν εἰλημμένων πόλεων καὶ γρα-
φαὶ καὶ σχήματα τῶν γεγονότων, εἶτα χρυσὸς καὶ
ἄργυρος ἀσήμαντός τε καὶ σεσημασμένος καὶ εἴ τι
τοιουτότροπον ἄλλο, καὶ στέφανοι, ὅσοις τὸν στρατηγὸν
ἀρετῆς ἕνεκα ἀναδοῦσιν ἢ πόλεις ἢ σύμμαχοι ἢ τὰ
294 ὑπ᾽ αὐτῷ στρατόπεδα. βόες δ᾽ ἐπὶ τοῖσδε λευκοὶ καὶ
ἐλέφαντες ἦσαν ἐπὶ τοῖς βουσίν, καὶ Καρχηδονίων
αὐτῶν καὶ Νομάδων, ὅσοι τῶν ἡγεμόνων ἐλήφθησαν.
295 αὐτοῦ δ᾽ ἡγοῦνται τοῦ στρατηγοῦ ῥαβδοῦχοι φοινι-
κοῦς χιτῶνας ἐνδεδυκότες καὶ χορὸς κιθαριστῶν τε
καὶ τιτυριστῶν, ἐς μίμημα Τυρρηνικῆς πομπῆς, περι-
εζωσμένοι τε καὶ στεφάνην χρυσῆν ἐπικείμενοι· ἴσα
τε βαίνουσιν ἐν τάξει μετὰ ᾠδῆς καὶ μετ᾽ ὀρχήσεως.
λυδοὺς αὐτοὺς καλοῦσιν, ὅτι, οἶμαι, Τυρρηνοὶ Λυδῶν
296 ἄποικοι. τούτων δέ τις ἐν μέσῳ, πορφύραν ποδήρη
περικείμενος καὶ ψέλια καὶ στρεπτὰ ἀπὸ χρυσοῦ, σχη-
ματίζεται ποικίλως ἐς γέλωτα ὡς ἐπορχούμενος τοῖς
297 πολεμίοις. ἐπὶ δ᾽ αὐτῷ θυμιατηρίων πλῆθος καὶ ὁ
στρατηγὸς ἐπὶ τοῖς θυμιάμασιν, ἐφ᾽ ἅρματος κατα-
γεγραμμένου ποικίλως· ἔστεπται μὲν ἀπὸ χρυσοῦ καὶ
λίθων πολυτίμων, ἔσταλται δ᾽ ἐς τὸν πάτριον τρόπον
πορφύραν, ἀστέρων χρυσῶν ἐνυφασμένων, καὶ σκῆπ-
τρον ἐξ ἐλέφαντος φέρει καὶ δάφνην, ἣν ἀεὶ Ῥωμαῖοι
298 νομίζουσι νίκης σύμβολον. ἐπιβαίνουσι δ᾽ αὐτῷ ἐπὶ
τὸ ἅρμα παῖδές τε καὶ παρθένοι, καὶ ἐπὶ τῶν παρη-
όρων ἑκατέρωθεν ἤθεοι συγγενεῖς. καὶ παρέπονται
ὅσοι παρὰ τὸν πόλεμον ἦσαν αὐτῷ γραμματεῖς τε καὶ
299 ὑπηρέται καὶ ὑπασπισταί. καὶ μετ᾽ ἐκείνους ἡ στρα-
τιὰ κατά τε ἴλας καὶ τάξεις, ἐστεφανωμένη πᾶσα καὶ

3 sq. καὶ ἄργυρος Apogr., ἢ ἄργυρος V 7 δ᾽ om. V 15 λυδίους ci. Nipperdey, intellegens '*ludios*' i. e. σατυριστάς 21 ⟨καὶ⟩ ἔστεπται μὲν ⟨στεφάνῳ⟩ ci. Schw., sed ipse t. 8 ad p. 388 l. 14 reprobavit; fortius post ποικίλως distinxit Vk. 24 ἀεὶ] δὴ ci. Mend., bene 25 συνεπιβαίνουσι ci. Bk., quod non opus

δαφνηφοροῦσα· οἱ δὲ ἀριστεῖς καὶ τὰ ἀριστεῖα ἐπί- 201 a. C.
κεινται. καὶ τῶν ἀρχόντων οὓς μὲν ἐπαινοῦσιν, οὓς
δὲ σκώπτουσιν, οὓς δὲ ψέγουσιν· ἀφελὴς γὰρ ὁ θρίαμ-
βος καὶ ἐν ἐξουσίᾳ λέγειν, ὅ τι θέλοιεν. ἀφικόμενος 300
δὲ ἐς τὸ Καπιτώλιον ὁ Σκιπίων τὴν μὲν πομπὴν
κατέπαυσεν, εἱστία δὲ τοὺς φίλους, ὥσπερ ἔθος ἐστίν,
67 ἐς τὸ ἱερόν. καὶ τέλος εἶχε Ῥωμαίοις ὁ δεύτερος πρὸς 301
Καρχηδονίους πόλεμος, ἀρξάμενος ἀπὸ Ἰβηρίας, λήξας
δ' ἐν Λιβύῃ ἐς τάσδε τὰς περὶ αὐτῆς Καρχηδόνος
σπονδάς. καὶ ὀλυμπιάδες ἐν τοῖς Ἕλλησιν ἦσαν ἀμφὶ
τὰς ἑκατὸν καὶ τεσσαράκοντα καὶ τέσσαρας.

Μασσανάσσης δὲ Καρχηδονίοις τε μηνίων καὶ Ῥω- 302
μαίοις θαρρῶν ἐπέβαινε γῇ πολλῇ τῶν Καρχηδονίων 200 sqq. a. C.
ὡς γενομένῃ ποτὲ ἑαυτοῦ, καὶ οἱ Καρχηδόνιοι Ῥω-
μαίους παρεκάλουν σφίσι Μασσανάσσην συναλλάξαι.
οἳ δ' ἔπεμπον διαλλακτάς, οἷς εἴρητο συμπράσσειν,
ὅσα δύναιντο, Μασσανάσσῃ. οὕτω μὲν τὴν γῆν ἀπε- 303
τέμετο Καρχηδονίων ὁ Μασσανάσσης, καὶ συνθῆκαι
Καρχηδονίοις καὶ πρὸς τόνδε ἐγένοντο, αἳ διέμειναν
ἐς ἔτη πεντήκοντα, ἐν οἷς μάλιστα ἡ Καρχηδὼν εἰρη-
νεύουσα ὁμαλῶς ἐς μέγα δυνάμεως καὶ εὐανδρίας ἦλθεν
68 ἔκ τε πεδίων εὐκαρπίας καὶ θαλάσσης εὐκαιρίας. καὶ 304
εὐθύς, οἷον ἐν ταῖς εὐτυχίαις γίγνεται, οἳ μὲν ἐρρω-
μάιζον, οἳ δὲ ἐδημοκράτιζον, οἷς δ' ἤρεσκε Μασσα-
νάσσης. ἡγοῦντο δὲ ἑκάστων οἱ καὶ δόξῃ καὶ ἀρετῇ 305
προύχοντες, τῶν μὲν ῥωμαϊζόντων ὁ Μέγας Ἄννων,
τῶν δ' αἱρουμένων τὰ Μασσανάσσου Ἀννίβας, ὁ Ψὰρ

13—p. 239, 27 ἤδη hab. Exc. de legat. gent. 26, p. 545 14 ἑαυτοῦ Exc., εαυτοῦ (sine spiritu), ras. mutatum in αὐτοῦ, V 17 ab hinc μασσανάσσῃ in V non iam corr. in μασσανάσῃ, cf. ad p. 192, 18 20 πεντήκοντα susp. Ihne 3 p. 275 adn. 1; fort. πεντήκοντα μάλιστα, ἐν οἷς ἡ Καρχ. (Vk.) 21 ⟨αὖθις⟩ ἦλθεν ci. Herw. p. 63, haud male, ἀνῆλθεν Schenkl p. 178 27 ὁ ψὰρ V, ὀψαρὸν Exc.

---

27 Ἀννίβας ὁ Ψὰρ] cf. Kahrstedt 3 p. 613 adn. 1

200 sqq. a. C. ἐπικαλούμενος, τῶν δὲ δημοκρατιζόντων Ἀμίλχαρ, ᾧ
306 Σαυνίτης ἐπώνυμον ἦν, καὶ Καρθάλων· οἳ φυλάξαντες Ῥωμαίους τε Κελτίβηρσι πολεμοῦντας καὶ Μασσανάσσην ἐπικουροῦντα υἱῷ πρὸς ἑτέρων Ἰβήρων συγκεκλεισμένῳ πείθουσι τὸν Καρθάλωνα, βοήθαρχον ὄντα καὶ ἐπὶ τῇδε τῇ ἀρχῇ τὴν χώραν περιιόντα, ἐπιθέσθαι τοῖς Μασσανάσσου σκηνουμένοις ἐν ἀμφιλόγῳ
307 γῇ. ὁ δὲ καὶ ἔκτεινέν τινας αὐτῶν καὶ λείαν περιήλασε καὶ τοὺς ἐν τοῖς ἀγροῖς Λίβυας ἐπὶ τοὺς Νομάδας ἤγειρεν. ἄλλα τε πολλὰ αὐτοῖς ἔργα πολέμων ἐς ἀλλήλους γίγνεται, μέχρι Ῥωμαίων ἕτεροι πρέσβεις ἐπῆλθον ἐς διαλύσεις, οἷς ὁμοίως εἴρητο Μασσανάσσῃ βοηθεῖν
308 ἀδήλως. καὶ ἐβεβαίωσαν οἵδε τῷ Μασσανάσσῃ, ὅσα προειλήφει, μετὰ τέχνης ὧδε. εἶπον μὲν οὐδὲν οὐδὲ ἤκουσαν, ἵνα μή τι ὡς ἐν δίκῃ Μασσανάσσης ἐλαττοῖτο, ἐν μέσῳ δ᾽ ἀμφοῖν γενόμενοι τὰς χεῖρας διέστησαν· καὶ τοῦτο ἦν αὐτοῖς κέλευσμα πρὸς ἀμφοτέρους ἐς
309 διαλύσεις. οὐ πολὺ δὲ ὕστερον ὁ Μασσανάσσης ἠμφισβήτει καὶ τῶν λεγομένων μεγάλων πεδίων καὶ χώρας πεντήκοντα πόλεων, ἣν Τύσκαν προσαγορεύουσιν. ἐφ᾽ οἷς πάλιν οἱ Καρχηδόνιοι κατέφυγον ἐπὶ Ῥωμαίους.
310 οἳ δ᾽ ὑπέσχοντο μὲν αὐτοῖς καὶ τότε πρέσβεις πέμψειν

---

3 sqq. *μασσανάσσην τῷ υἱῷ πρ° ἑτέρων ἰβηρίων συγκεκλεισμένον*, o in ras. ex ω, V; Exc. ut in contextu   4 *πρὸς ἑτέρων Ἰβήρων* susp. Mend.   5 *καρθόλωνα* Exc.   8 *λείαν* om. V   10 *ἔργα πολέμων* bene habet, cf. Mithr. § 525, Emph. I § 270 (Bitsch. p. 443)   11 sq. *ἦλθον ἐπὶ διαλύσεις* Exc.   13 *τῷ* Exc., *το*, accentu gravi eras., non tamen o in ω mutato, V   15 *ἐλαττοῖτο* Exc., *ἐλαττῷτο* V   16 *διέστησαν* videtur corruptum, *διέτειναν* aut *διεπέτασαν* ci. Herw. p. 63   18 *οὐ πολὺ*—20 *προσαγορεύουσιν* ita contracta in Exc.: *ἠμφισβήτει δὲ καὶ ἄλλων τινῶν ὁ μασσανάσσης*

---

2 *Σαυνίτης ἐπώνυμον*] cf. Gsell 2 p. 282 adn. 6   4 sq. res alibi non commemorata   19 *τῶν λεγομένων μεγάλων πεδίων*] cf. Veith 3, 2 p. 589 sqq. et Kahrstedt 3 p. 110 sq.; 550   20 *Τύσκαν*] i. e. Thugga, cf. Kahrstedt 3 p. 110 adn. 3

ἐς δίαιταν, διέτριψαν δέ, ἕως εἴκασαν πολλὰ τῶν Καρχη-
69 δονίων διεφθάρθαι, καὶ τότε πρέσβεις ἔπεμπον ἑτέ- 157 a. C.
ρους ⟨τε⟩ καὶ Κάτωνα, οἳ εἰς τὴν ἀμφίλογον γῆν ἀφ-
ικόμενοι ἠξίουν σφίσιν ἀμφοτέρους περὶ ἁπάντων ἐπι-
τρέπειν. Μασσανάσσης μὲν οὖν, οἷα πλεονεκτῶν καὶ 311
Ῥωμαίοις αἰεὶ θαρρῶν, ἐπέτρεπεν, οἱ Καρχηδόνιοι δ'
ὑπώπτευον, ἐπεὶ καὶ τοὺς πρότερον ᾔδεσαν οὐκ εὖ
δικάσαντας. ἔφασαν οὖν τὰς συνθήκας τὰς ἐπὶ Σκι-
πίωνος οὐδὲν χρῄζειν δικῶν οὐδὲ διορθώσεως, ὅσα
μὴ ἐξ αὐτῶν παραβαίνεται μόνα. οἱ δ' οὐκ ἀνασχό- 312
μενοι περὶ μέρους δικάζειν ἐπανῄεσαν καὶ τὴν χώραν
περιεσκόπουν, ἀκριβῶς τε εἰργασμένην καὶ κατασκευὰς
μεγάλας ἔχουσαν. εἶδον δὲ καὶ τὴν πόλιν εἰσελθόντες,
ὅση τε τὴν δύναμιν ἦν, καὶ πλῆθος, ὅσον ηὔξητο ἐκ
τῆς οὐ πρὸ πολλοῦ κατὰ Σκιπίωνα διαφθορᾶς. ἐπαν- 313
ελθόντες τε ἐς Ῥώμην ἔφραζον οὐ ζήλου μᾶλλον ἢ
φόβου γέμειν αὐτοῖς τὰ Καρχηδονίων, πόλεως δυσ-
μενοῦς τοσῆσδε καὶ γείτονος εὐχερῶς οὕτως αὐξανο-
μένης. καὶ ὁ Κάτων μάλιστα ἔλεγεν οὔ ποτε Ῥωμαίοις 314
βέβαιον οὐδὲ τὴν ἐλευθερίαν ἔσεσθαι, πρὶν ἐξελεῖν
Καρχηδόνα. ὧν ἡ βουλὴ πυνθανομένη ἔκρινε μὲν
πολεμεῖν, ἔτι δ' ἔχρῃζε προφάσεων, καὶ τὴν κρίσιν
ἀπόρρητον εἶχον. Κάτωνα δ' ἐξ ἐκείνου φασὶν ἐν τῇ 315
βουλῇ συνεχεῖ γνώμῃ λέγειν, Καρχηδόνα μὴ εἶναι,
Σκιπίωνα δὲ τὸν Νασικᾶν τὰ ἐναντία ἀξιοῦν, Καρχη-
δόνα ἐᾶν, ἐς φόβον ἄρα καὶ τόνδε Ῥωμαίων ἐκδιαιτω-
μένων ἤδη.

70 Καρχηδονίων δ' οἱ δημοκρατίζοντες τοὺς τὰ Μασσα- 316
νάσσου φρονοῦντας ἐξέβαλον, ἐς τεσσαράκοντα μάλιστα 152 a. C.

2 sq. ἑτέρους om. V 3 ⟨τε⟩ add. Schw. 8 τὰς συνθήκας τὰς ἐπὶ A, τὰς συνθ. ἐπὶ M, αὖ τὰς συνθ. τὰς ἐπὶ V, unde ci. Mend.: αὐτὰς ⟨τὰς⟩ συνθ. τὰς ἐπὶ 8 sq. Σκιπίωνος ⟨γενομένας⟩ ci. Mend., inut. 15 διαφορᾶς Exc. 16 τε Exc., δὲ V 17 πόλεις (sic) V 24 μὴ ⟨δεῖν⟩ εἶναι ci. Vk. 25 ναυσικᾶν Exc. 26 τῶνδε V

152 a.C. ὄντας, καὶ ψῆφον ἐπήνεγκαν φυγῆς καὶ τὸν δῆμον
ὥρκωσαν μήτε καταδέξεσθαί ποτε μήτε ἀνέξεσθαι τῶν
317 λεγόντων καταδέχεσθαι. οἱ δ' ἐξελαθέντες ἐπὶ τὸν
Μασσανάσσην κατέφυγον καὶ ἐξώτρυνον ἐς πόλεμον.
ὁ δὲ καὶ αὐτὸς οὕτως ἔχων ἔπεμπε τῶν παίδων ἐς
Καρχηδόνα Γολόσσην τε καὶ Μικίψαν, ἀξιῶν κατα-
318 δέχεσθαι τοὺς δι' αὐτὸν ἐξεληλαμένους. τούτοις προσ-
ιοῦσι τὰς πύλας ὁ βοήθαρχος ἀπέκλεισε, δείσας, μὴ
τὸν δῆμον οἱ συγγενεῖς τῶν φευγόντων καταδακρύσειαν.
Γολόσσῃ δὲ καὶ ἐπανιόντι Ἀμίλχαρ ὁ Σαυνίτης ἐπ-
έθετο καί τινας μὲν ἔκτεινεν, αὐτὸν δὲ ἐθορύβησεν.
319 ἐφ' οἷς ὁ Μασσανάσσης προφάσεις τάσδε ποιούμενος
ἐπολιόρκει πόλιν Ὀρόσκοπα, καὶ τῆσδε παρὰ τὰς συν-
θήκας ἐφιέμενος. οἱ δὲ Καρχηδόνιοι πεζοῖς μὲν δισ-
μυρίοις καὶ πεντακισχιλίοις, ἱππεῦσι δὲ πολιτικοῖς τε-
τρακοσίοις Ἀσρούβα τοῦ τότε σφῶν βοηθάρχου στρα-
320 τηγοῦντος ἐπὶ τὸν Μασσανάσσην ἐστράτευον. καὶ
πλησιάσασιν αὐτοῖς Ἄγασίς τε καὶ Σούβας, ταξίαρχοι
τοῦ Μασσανάσσου, διενεχθέντες τι τοῖς παισὶ Μασσα-
νάσσου, προσέδραμον ἐς αὐτομολίαν ἱππέας ἄγοντες
ἑξακισχιλίους, οἷς ἐπαρθεὶς ὁ Ἀσρούβας μετεστρατο-
πέδευεν ἐγγυτέρω τοῦ βασιλέως, καὶ ἐν ταῖς ἀκροβο-
321 λίαις ἐπὶ κρεισσόνων ἦν. ὁ δὲ Μασσανάσσης ἐνεδρεύων
αὐτὸν ὑπεχώρει κατ' ὀλίγον οἷα φεύγων, ἕως προσ-
ήγαγεν ἐς πεδίον μέγα καὶ ἔρημον, οὗ πανταχόθεν ἦσαν
λόφοι καὶ ἀπόκρημνα καὶ ἀγορᾶς ἀπορία. τότε δ'
ἐπιστρέψας ἐστρατοπέδευεν ἐν τοῖς πεδινοῖς· ὁ δὲ
Ἀσρούβας ἐς τοὺς λόφους ὡς ὀχυρωτέρους ἀνέδρα-
322 μεν. καὶ οἱ μὲν τῆς ἐπιούσης ἔμελλον ἐς χεῖρας ἥξειν, 71
150 a.C.

2 καταδέξεσθαι Apogr., καταδέξασθαι V 3 ἐξελασθέντες V 7 ἐξεληλασμένους V 7 sq. προσιοῦσι Apogr., προϊοῦσι V 15 πολιτικὸς (sic) V 18 ἄγασις V, Ἄσασις vulgo 28 ὀχυροτέρους V

6 Γολόσσην] de aliis formis nominis v. Boiss. ed. Cass. D. t. I p. 311

150 a. C.
Σκιπίων δ' ὁ νεώτερος, ὁ τὴν Καρχηδόνα ὕστερον □
ἑλών, ὑποστρατευόμενος τότε Λευκόλλῳ Κελτίβηρσι
πολεμοῦντι, ἐς τὸν Μασσανάσσην ἀφικνεῖτο, πεμφθεὶς
ἐλέφαντας αἰτῆσαι, καὶ αὐτῷ Μασσανάσσης, τοῦ σώ-
ματος ὡς ἐς μάχην ἐπιμελούμενος, ἱππέας ἀπαντᾶν
ἔπεμψε καὶ τῶν παίδων τισὶν ἐκέλευεν ἐλθόντα ὑπο-
δέξασθαι. αὐτὸς δ' ἅμ' ἕῳ τὸν στρατὸν ἐξέτασσεν, 323
ὀγδοήκοντα μὲν καὶ ὀκτὼ γεγονὼς ἔτη, ἱππεύων δ'
ἔτι καρτερῶς καὶ γυμνὸν τὸν ἵππον ἀναβαίνων, ὡς
ἔθος ἐστὶ Νομάσι, καὶ στρατηγῶν καὶ μαχόμενος. εἰσὶ 324
γὰρ Λιβύων οἱ Νομάδες εὐρωστότατοι καὶ μακροβίων
ὄντων μακροβιώτατοι. αἴτιον δ' ἴσως ὅ τε χειμὼν οὐ
πολὺ κρύος ἔχων, ὑφ' οὗ φθείρεται πάντα, καὶ τὸ □
θέρος οὐ κατακαῖον ὥσπερ Αἰθίοπάς τε καὶ Ἰνδούς.
διὸ καὶ τῶν θηρίων τὰ δυνατώτατα ἥδε ἡ γῆ φέρει, 325
καὶ οἱ ἄνδρες ἐν ὑπαίθρῳ καὶ πόνοις εἰσὶν αἰεί. ὀλί-
γος τε ὁ οἶνος αὐτοῖς καὶ ἡ τροφὴ πᾶσιν ἁπλῆ τε καὶ
εὐτελής. ὁ μὲν δὴ Μασσανάσσης ἐπιβὰς ἵππου διεκόσμει 326
τὸν στρατόν, καὶ Ἀσρούβας ἀντεξῆγε τὸν ἴδιον αὐτῷ,
πολὺ πλῆθος· ἤδη γὰρ καὶ τῷδε πολλοὶ προσεληλύθει-
σαν ἐκ τῆς χώρας. ὁ δὲ Σκιπίων ἐθεᾶτο τὴν μάχην ἀφ' 327
ὑψηλοῦ καθάπερ ἐκ θεάτρου. ἔλεγέν τε πολλάκις ὕστερον,
ἀγῶσι συνενεχθεὶς ποικίλοις, οὔποτε ὧδε ἡσθῆναι· μόνον
γὰρ ἔφη τόνδε τὸν πόνον ἄφροντις ἰδεῖν, μυριάδας ἀνδρῶν
συνιούσας ἐς μάχην ἕνδεκα. ἔλεγέν τε σεμνύνων δύο πρὸ
αὐτοῦ τὴν τοιάνδε θέαν ἰδεῖν ἐν τῷ Τρωϊκῷ, τὸν Δία ἀπὸ □
τῆς Ἴδης καὶ τὸν Ποσειδῶνα ἐκ Σαμοθρᾴκης.

---

5 *ἀπαντᾶν* Reiske et Schw., *ἄπαντας* V 12 *ὅ τε* Reiske et Schw., *ὅτι* V 13 *ὑφ' οὗ — πάντα* seclusit Mend., vix iure 17 *αὐτοῖ* (sic) V 19 *ἴδιον* Apogr., *λαὸν* V *αὐτῷ* post *πλῆθος* l. 20 repetitum in V 20 *πολλοὶ* Apogr., *πολλῶ* V, voluit ras. corrigere, non tamen perfecit 24 sq. *μυριάδων ἀνδρῶν συνιουσῶν* ci. Mend. 26 ad *Τρωϊκῷ* add. *πολέμῳ* Apogr. et editiones

---

1 sq. Scipio missus a. 151, non a. 150 sec. Schulten, Numantia, Ausgrab. 1 p. 351 adn. 4

150 a.C.
328 γενομένης δὲ τῆς μάχης ἐς νύκτα ἀπ᾽ ἠοῦς καὶ 72
πολλῶν πεσόντων ἑκατέρωθεν ἔδοξεν ἐπὶ κρεισσόνων
ὁ Μασσανάσσης γενέσθαι. καὶ αὐτῷ ὑποστρέφοντι ἀπὸ
τοῦ ἔργου ὁ Σκιπίων ὤφθη. ὁ δὲ αὐτὸν οἷα φίλον
329 ἐκ πάππου περιεῖπε θεραπεύων. ὅπερ οἱ Καρχηδόνιοι
μαθόντες ἐδέοντο τοῦ Σκιπίωνος πρὸς Μασσανάσσην
σφᾶς συναλλάξαι. ὁ δὲ συνήγαγε μὲν αὐτούς, γιγνο-
μένων δὲ προκλήσεων οἱ Καρχηδόνιοι τῷ Μασσανάσσῃ
τὴν μὲν περὶ τὸ Ἐμπόριον γῆν ἔλεγον μεθήσειν καὶ
ἀργυρίου τάλαντα δώσειν διακόσια αὐτίκα καὶ ὀκτα-
κόσια σὺν χρόνῳ, τοὺς δ᾽ αὐτομόλους αἰτοῦντος οὐχ
ὑπέστησαν οὐδ᾽ ἀκοῦσαι, ἀλλ᾽ ἄπρακτοι διεκρίθησαν.
330 καὶ Σκιπίων μὲν ἐς Ἰβηρίαν ἔχων τοὺς ἐλέφαντας ἐπ-
ανῄει, Μασσανάσσης δέ, τὸν λόφον τῶν πολεμίων περι-
ταφρεύσας, ἐφύλασσε μηδεμίαν αὐτοῖς ἀγορὰν ἐσφερε-
σθαι. οὐδ᾽ ἄλλως ἐγγὺς ἦν οὐδέν, ἐπεὶ καὶ αὐτῷ μό-
331 λις ἐκ μακροῦ σφόδρα ἐπιμόχθως ἐφέρετο ὀλίγη. Ἀσ-
ρούβας δ᾽ εὐθὺς μὲν ἐδόκει δύνασθαι διεκπαῖσαι
τοὺς πολεμίους ἐρρωμένῳ ἔτι καὶ ἀπαθεῖ τῷ στρατῷ,
ἀγορὰν δ᾽ ἔχων Μασσανάσσου πλείονα προκαλεῖσθαι
τὸν Μασσανάσσην ἐνόμιζε καὶ παρέμενε, πυνθανό-
μενος ἅμα καὶ Ῥωμαίων ἐπιέναι πρέσβεις ἐς διαλύσεις.
οἳ δ᾽ ἦλθον μέν, εἴρητο δ᾽ αὐτοῖς, εἰ Μασσανάσσης
ἐλασσοῖτο, λῦσαι τὴν διαφοράν, εἰ δ᾽ ἐπὶ κρεισσόνων
332 εἴη, καὶ παροξῦναι. οἳ μὲν δὴ τὸ ἑαυτῶν ἔπραξαν,
ὁ δὲ λιμὸς τὸν Ἀσρούβαν καὶ τοὺς Καρχηδονίους 73
ἐξέτριβε· καὶ τοῖς σώμασι πάντα ἔχοντες ἀσθενῶς
βιάσασθαι μὲν οὐκέτι τοὺς πολεμίους ἐδύναντο, τὰ
δ᾽ ὑποζύγια πρῶτον, εἶτα τοὺς ἵππους ἐπὶ τοῖς ὑπο-
333 ζυγίοις ἔθυον καὶ ἱμάντας ἑψοῦντες ἤσθιον. καὶ
νόσων αὐτοὺς ἰδέαι πᾶσαι κατελάμβανον ἔκ τε πονη-
ρίας τροφῶν καὶ ἀκινησίας ἔργων καὶ ὥρας ἔτους·

---

1 ἀπ᾽ οἱοῦς (sic) V 16 ἄλλως] ὅλως ci. Vk. 27 πάντες Mend.

συνεκέκλειστο γὰρ ἐς ἓν χωρίον, καὶ τόδε ὂν στρατό- 150 a. C.
πεδον, ὄχλος ἀνθρώπων ⟨ἐν⟩ Λιβύῃ θέρους. τῶν τε ξύ- 334
λων αὐτοῖς ἐς τὴν ἕψησιν ἐπιλειπόντων τὰ ὅπλα κατ-
έκαιον. καὶ τῶν ἀποθνησκόντων οὐδεὶς οὔτ᾽ ἐξεφέρετο,
Μασσανάσσου τὴν φυλακὴν οὐκ ἀνιέντος, οὔτ᾽ ἐξ-
εκαίετο ξύλων ἀπορίᾳ. ὁ οὖν φθόρος αὐτοῖς ἦν πολύς
τε καὶ περιώδυνος, συνοῦσιν ὀδωδόσι καὶ σηπομένοις
σώμασι. τό τε πλεῖστον ἤδη τοῦ στρατοῦ διέφθαρτο· 335
καὶ τὸ ὑπόλοιπον οὐδεμίαν σφίσιν ἐλπίδα σωτηρίας
ὁρῶντες τοὺς αὐτομόλους ὑπέστησαν ἐκδοῦναι τῷ
Μασσανάσσῃ καὶ πεντακισχίλια ἀργυρίου τάλαντα
πεντήκοντα ἔτεσιν ἐσενεγκεῖν τούς τε φυγάδας σφῶν
καταδέξασθαι παρὰ τὸ ὅρκιον καὶ αὐτοὶ διὰ μιᾶς
πύλης τοὺς ἐχθροὺς καθ᾽ ἕνα διεξελθεῖν σὺν χιτω-
νίσκῳ μόνῳ. Γολόσσης δ᾽ αὐτοῖς ἀπιοῦσι, χαλε- 336
παίνων τῆς οὐ πρὸ πολλοῦ διώξεως, εἴτε συνειδότος
τοῦ πατρός, εἴτε δι᾽ ἑαυτοῦ, Νομάδας ἱππέας ἐπέπεμψεν,
οἳ οὐκ ἀμυνομένους, οὔτε ὅπλον ἔχοντας ἐς ἄμυναν
οὔτε φυγεῖν ὑπ᾽ ἀσθενείας δυναμένους, ⟨ἔκτειναν⟩.
ἔκ τε μυριάδων πέντε στρατοῦ καὶ ὀκτακισχιλίων ἀν- 337
δρῶν ὀλίγοι πάμπαν ἐς Καρχηδόνα περιεσώθησαν καὶ
σὺν αὐτοῖς Ἀσρούβας τε ὁ στρατηγὸς καὶ ἕτεροι τῶν
ἐπιφανῶν.

---

1 sq. *καὶ τόδε ὂν στρατόπεδον* Tyrwhitt in edit. Didot. praef. p. VII, *καὶ τόδεον* (sic) *στρατ.* V, *καὶ ἐς στενὸν στρατ.* ci. Schw., item, omisso *ἐς*, Mend., *καὶ τόδε ⟨στεν⟩ὸν στρατ.* Roos 2 *⟨ἐν⟩ Λιβύῃ* ci. Reiske, prob. Loesch, Bem. p. 13, *Λιβύης* dubitanter Schw.; locus nondum videtur sanatus 3 *αὐτοὺς* Mend. *ἔστιν* pro *ἐς τὴν* V *ἐπιλιπόντων* cum Apogr. scr. Mend. 4 *οὔτ᾽* Bk., *οὐδὲ* V 5 sq. *ἐκαίετο* ci. Mend., bene 14 sq. *σὺν χιτωνίσκῳ μόνῳ* Schw., *διὰ χιτωνίσκου μόνου* V; cf. p. 33, 14 et 233, 6 17 *ἐπέπεμψεν* Schw., *ἔπεμψεν* V 18 *οἳ οὐκ* Musgr., *οἷς* V 19 *ἔκτεινον* cum C add. Musgr., melius Schw. *ἔκτειναν*, om. V

---

20 sq. numeri copiarum hic et deinceps saepe exaggerati videntur, cf. Gsell 2 p. 331 (342) sqq.

338 τοιόσδε μὲν ὁ Μασσανάσσου καὶ Καρχηδονίων 74
149 a. C. πόλεμος ἦν, ἐκδέχεται δ' αὐτὸν ὁ τρίτος ἐν Λι-
339 βύῃ καὶ τελευταῖος Ῥωμαίων. καὶ Καρχηδόνιοι τῷ
Μασσανάσσου πταίσματι συμπεσόντες, ἀσθενεστάτης ὑπ'
αὐτοῦ τῆς πόλεως γενομένης, αὐτόν τε Μασσανάσσην
ἐδεδοίκεσαν, ἐγγὺς ἔτι ὄντα μετὰ πολλοῦ στρατοῦ, καὶ
Ῥωμαίους δυσμεναίνοντας αἰεὶ σφίσιν καὶ πρόφασιν θησο-
340 μένους τὰ ἐς τὸν Μασσανάσσην γενόμενα. ὧν οὐδέτε-
ρον κακῶς ὑπενόουν· αὐτίκα γὰρ οἱ Ῥωμαῖοι πυθό-
μενοι στρατὸν ἐπήγγελλον ἐς ὅλην τὴν Ἰταλίαν, τὴν
μὲν χρείαν οὐ λέγοντες, ὡς δ' ἂν ὀξέως ἔχοιεν ἐς τὰ
341 παραγγελλόμενα χρῆσθαι. καὶ οἱ Καρχηδόνιοι, νομί-
ζοντες ἐκλύσειν τὴν πρόφασιν, ἐπεκήρυσσον Ἀσρούβᾳ
τε τῷ στρατηγήσαντι τοῦδε τοῦ πρὸς Μασσανάσσην
πολέμου καὶ Καρθάλωνι τῷ βοηθάρχῳ καὶ εἴ τις
ἄλλος ἐφῆπτο τοῦ ἔργου, θάνατον, ἐς ἐκείνους τὴν
342 αἰτίαν τοῦ πολέμου περιφέροντες. ἔς τε Ῥώμην πρέ-
σβεις ἔπεμπον, οἳ κατηγόρουν μὲν αὐτοῦ Μασσανάσσου,
κατηγόρουν δὲ καὶ τῶνδε τῶν ἀνδρῶν ὡς ἀμυναμένων
αὐτὸν ὀξέως τε καὶ προπετῶς καὶ τὴν πόλιν ἐς πρό-
343 φασιν ἔχθρας ἐμβαλόντων. ὡς δέ τις τῶν βουλευτῶν
τοὺς πρέσβεις ἤρετο, ὅπως οὐκ ἐν ἀρχῇ τοῦ πολέμου
τοὺς αἰτίους, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἧσσαν ἐξεκήρυξαν καὶ
πρὸς ἡμᾶς οὐ πρότερον, ἀλλὰ νῦν πρεσβεύεσθε, οἳ
μὲν ἀποκρίσεως ἠπόρουν, ἡ δὲ βουλὴ πάλαι διεγνω-
κυῖα πολεμῆσαι καὶ προφάσεις ἐρεσχηλοῦσα ὧδε ἀπ-
εκρίνατο, Καρχηδονίους οὔπω Ῥωμαίοις ἱκανῶς ἀπολο-
344 γήσασθαι. πάλιν οὖν ἀγωνιῶντες ἠρώτων, εἰ δοκοῦ-
σιν ἁμαρτεῖν, τί παθόντες ἀπολύσονται τὸ ἔγκλημα.

3—p. 262, 25 *παίδων* hab. Exc. de legat. gent. 27, p. 547 4 ⟨ἐκ⟩ *Μασσανάσσου πταίσματι* ci. Musgr., at cf. ad p. 142, 9 17 *ἔς τε* cum Exc. Mend., *ἐς* V, *καὶ ἐς* Apogr. 19 *ἀμυναμένων* Bk., *ἀμυνομένων* V et Exc. 20 *τε* om. Exc. 24 sq. *οὐ πρότερον—ἠπόρουν* om. V, hab. Exc. 25 *ἡ* a m. 1 suprascr. in V *δὲ* om. V 29 *ἀπολούσονται* fuit in V, sed alterum o eras.

149 a. C.

οἱ δὲ οὕτως ἔφασαν τῷ ῥήματι· "εἰ τὸ ἱκανὸν ποιήσετε
Ῥωμαίοις." ζητούντων δ' ἐκείνων, ὅ τι εἴη τὸ ἱκανόν, 345
οἱ μὲν ᾤοντο Ῥωμαίους ἐθέλειν τοῖς χρήμασιν προσ-
επιθεῖναι τοῖς ἐπὶ Σκιπίωνος ὡρισμένοις, οἱ δὲ Μασσα-
νάσσῃ τῆς ἀμφιλόγου γῆς μεταστῆναι. ἀποροῦντες οὖν 346
πάλιν ἐς Ῥώμην ἔπεμπον καὶ παρεκάλουν γνῶναι
σαφῶς, ὅ τι ἐστὶν αὐτοῖς τὸ ἱκανόν. οἱ δὲ αὖθις
ἔφασαν εἰδέναι Καρχηδονίους καλῶς καὶ εἰπόντες
ἀπέπεμψαν.

75 οἱ μὲν δὴ φόβου καὶ ἀπορίας ἦσαν ἐν τούτῳ, 347
Ἰτύκη δέ, ἡ Λιβύης μεγίστη μετὰ Καρχηδόνα πόλις,
λιμένας τε ἔχουσα εὐόρμους καὶ στρατοπέδων κατ-
αγωγὰς δαψιλεῖς, ἑξήκοντα σταδίους ἀπὸ Καρχηδόνος
ἀφεστῶσα καὶ καλῶς ἐς πόλεμον αὐτοῖς ἐπικειμένη,
τὰ Καρχηδονίων ἄρα καὶ αὐτὴ τότε ἀπογνοῦσα καὶ
τὸ πάλαι μῖσος ἐς αὐτοὺς ἐκφέρουσα ἐν καιρῷ, πρέ-
σβεις ἐς Ῥώμην ἔπεμψεν, οἳ τὴν Ἰτύκην Ῥωμαίοις
ἐπέτρεπον. ἡ δὲ βουλή, καὶ τέως ἐς τὸν πόλεμον 348
ὁρμῶσά τε καὶ παρασκευαζομένη, πόλεως ὀχυρᾶς οὕτως
καὶ ἐπικαίρου προσγενομένης ἐξέφηνέ τε τὴν γνώμην
καὶ ἐς τὸ Καπιτώλιον, οὗπερ εἰώθασιν περὶ πολέμου
σκοπεῖν, συνελθοῦσα ἐψηφίσατο Καρχηδονίοις πολεμεῖν.
στρατηγούς τε τοὺς ὑπάτους αὐτίκα ἐξέπεμπον, ἐπὶ 349
μὲν τοῦ πεζοῦ Μᾶρκον Μανίλιον, ἐπὶ δὲ τοῦ στόλου
Λεύκιον Μάρκιον Κηνσωρῖνον, οἷς ἐν ἀπορρήτῳ λέ-
λεκτο μὴ ἀνασχεῖν τοῦ πολέμου, πρὶν Καρχηδόνα κατα-
σκάψαι. οἱ μὲν δὴ θύσαντες ἐς Σικελίαν ἔπλεον ὡς 350
ἐκεῖθεν εἰς τὴν Ἰτύκην διαβαλοῦντες, ναυσὶ δ' ἐφέ-

11—15 *ἰτύκη δὲ ἡ πόλις καὶ αὐτὴ* (hoc rec. Vk.) *τὰ καρχηδονίων ἀπογνοῦσα*, mediis omissis, Exc., *καὶ αὕτη* (sic) hab. V, *καὶ αὕτη* vulgo 18 *καὶ* ante *τέως* om. Exc. 20 *γενομένης* V *ἐξέφαινε* V *τε* om. Exc. 23 *ἐξέπεμψαν* M 24 *Μᾶρκον*] *Μάνιον* Tolliana, sed cf. Boiss. ed. Cass. D. t. 1 p. 306 *μανίλιον*, ms. corr. ex *μανήλιον*, V 25 *μάρκον* Exc. *κηνσορῖνον* V 27 *οἱ μὲν*—p. 246, 7 *κατάλογον* om. Exc.

149 a. C. ροντο πεντήκοντα μὲν πεντήρεσιν, ἑκατὸν δ' ἡμιολίαις, ἀφράκτοις δὲ καὶ κερκούροις καὶ στρογγύλοις πολλοῖς.
351 καὶ στρατὸν ἦγον ὀκτακισμυρίους πεζοὺς καὶ ἱππέας ἐς τετρακισχιλίους, ἀρίστους ἅπαντας· ὡς γὰρ ἐς ἐπιφανῆ στρατείαν καὶ προὖπτον ἐλπίδα πᾶς τις ἀστῶν καὶ συμμάχων ὥρμα, καὶ πολλοὶ καὶ ἐθελονταὶ παρήγγελλον ἐς τὸν κατάλογον.

352 Καρχηδονίοις δὲ προσέπεσεν ἥ τε κρίσις τοῦ πο- 76 λέμου καὶ τὸ ἔργον ὁμοῦ δι' ἑνὸς ἀγγέλου· ὁ γὰρ αὐτὸς ἔφερέν τε τὸ ψήφισμα τοῦ πολέμου καὶ τὰς
353 ναῦς ἐδήλου πλεῖν ἐπὶ σφᾶς. ἐκπλαγέντες οὖν ἀπεγίνωσκον αὑτῶν ἀπορίᾳ τε νεῶν καὶ ἀπωλείᾳ προσφάτῳ τοσῆσδε νεότητος, οὐ συμμάχους ἔχοντες, οὐ μισθοφόρους ἑτοίμους, οὐ σῖτον ἐς πολιορκίαν συνενηνεγμένον, οὐκ ἄλλο οὐδέν, ὡς ἐν ἀκηρύκτῳ καὶ ταχεῖ πολέμῳ, οὐδ' αὐτοὶ διαρκεῖν δυνάμενοι Ῥωμαίοις τε καὶ
354 Μασσανάσσῃ. πρέσβεις οὖν ἑτέρους ἐς Ῥώμην ἔπεμπον αὐτοκράτορας, ὅπῃ δύναιντο, τὰ παρόντα διαθέσθαι. οἷς ἡ σύγκλητος εἶπεν, ἐὰν τοῖς ὑπάτοις ἔτι οὖσιν ἐν Σικελίᾳ, τριάκοντα ἡμερῶν τῶνδε, οἱ Καρχηδόνιοι τριακοσίους τοὺς ἐνδοξοτάτους σφῶν παῖδας ἐς ὁμηρείαν παράσχωσι καὶ τἆλλα κατακούσωσιν αὐτῶν, ἕξειν Καρχηδόνα ἐλευθέραν τε καὶ αὐτόνομον καὶ γῆν,
355 ὅσην ἔχουσιν ἐν Λιβύῃ. ταῦτα μὲν ἐς τὸ φανερὸν ἐψηφίσαντο καὶ τοῖς πρέσβεσιν ἔδωκαν ἐς Καρχηδόνα φέρειν τὸ δόγμα, ἐν ἀπορρήτῳ δὲ τοῖς ὑπάτοις ἐπέστειλαν ἔχεσθαι τῶν ἰδίᾳ σφίσιν ἐντεταλμένων.

---

2 ⟨*πλοίοις*⟩ *πολλοῖς* ci. Mend., sed cf. p. 290, 24 et Bitsch. p. 443 4 sq. *ἐς* ante *ἐπιφανῆ* hab. Apogr., om. V, *ἐπ'* maluit Reiske 8 *προσέπεσεν* cum Exc. Mend., *προσέπεσε μὲν* V 14 sq. *συνενηνεγμένον*, quod ci. Bk., hab. N, hic quoque e coniectura (cf. de Boor, Sitzungsber. d. Berl. Ak. 1902 p. 163), *συνηνεγμένον* AV, *συνενηγμένον* M, *συνηγμένον* ci. Mend. 21 *τριακοσίους* (vel *τ'*) om. Exc. *τοὺς ἐνδοξοτάτων* Exc. 21 sq. *ὁμηρίαν* V 22 *ἕξειν* V

149 a. C.

77 οἱ δὲ Καρχηδόνιοι τὴν μὲν γνώμην ὑπώπτευον, 356
οὐκ ἐπὶ συνθήκῃ βεβαίᾳ τὰ ὅμηρα παρέχοντες· οἷα
δ' ἐν κινδύνῳ τοσῷδε τὰς ἐλπίδας, ἐν ᾧ μηδὲν ἐκ-
λείψουσι, τιθέμενοι, σπουδῇ προλαβόντες τὴν προθεσ-
μίαν τοὺς παῖδας ἦγον ἐς Σικελίαν, γονέων τε αὐ-
τοῖς ἐπικλαιόντων καὶ οἰκείων καὶ μάλιστα τῶν μητέρων,
αἳ σὺν ὀλολυγῇ μανιώδει τῶν τέκνων ἐξήπτοντο καὶ νεῶν
τῶν φερουσῶν αὐτὰ καὶ στρατηγῶν τῶν ἀγόντων
ἀγκυρῶν τε ἐπελαμβάνοντο καὶ καλῴδια διέσπων καὶ
ναύταις συνεπλέκοντο καὶ τὸν πλοῦν ἐκώλυον. εἰσὶ 357
δ', αἳ καὶ μέχρι πολλοῦ τῆς θαλάσσης παρένεον, δεδα-
κρυμέναι τε καὶ ἐς τὰ τέκνα ἀφορῶσαι. αἱ δ' ἐπὶ τῆς γῆς 358
τὰς κόμας ἐτίλλοντο καὶ τὰ στέρνα ἔκοπτον ὡς ἐπὶ
πένθει· ἐδόκουν γὰρ ὄνομα μὲν ἐς εὐπρέπειαν εἶναι
τὴν ὁμηρείαν, ἔργῳ δὲ τῆς πόλεως ἔκδοσιν, ἐπ' οὐ-
δεμιᾷ συνθήκῃ τῶνδε τῶν παίδων διδομένων. καὶ
πολλαὶ καὶ τοῦτο ἐν ταῖς οἰμωγαῖς κατεμαντεύοντο τῇ
πόλει, μηδὲν αὐτὴν ὀνήσειν τοὺς παῖδας ἐκδιδομένους.
ἐν μὲν δὴ τῇ Καρχηδόνι τῶν ὁμήρων ἡ ἀναγωγὴ 359
τοιάδε τις ἦν, ἐν δὲ τῇ Σικελίᾳ παραλαβόντες αὐτὰ
οἱ ὕπατοι διέπεμπον ἐς Ῥώμην καὶ τοῖς Καρχη-
δονίοις ἔφασαν ἐς τὸ τέλος τοῦ πολέμου τὰ λοιπὰ
ἐρεῖν ἐν Ἰτύκῃ.

78 διαπλεύσαντές τε ἐς αὐτὴν ἐστρατοπέδευον, ὁ μὲν 360
πεζός, ἔνθα πάλαι τὸ Σκιπίωνος ἦν στρατόπεδον, αἱ
δὲ νῆες ἐν τοῖς λιμέσι τοῖς Ἰτυκαίων. ἀφικομένων δὲ 361
κἀκεῖ πρέσβεων ἐκ Καρχηδόνος οἱ μὲν ὕπατοι πρου-
κάθηντο ἐπὶ βήματος ὑψηλοῦ, ἡγεμόνων τε σφίσι καὶ
χιλιάρχων παρεστώτων, ἡ στρατιὰ δ' ἑκατέρωθεν ἐπὶ
μῆκος πολὺ ὅπλοις τε ἐπισήμοις ἐσκεύαστο, καὶ τὰ

8 ἀγόντων om. V 15 ἔνδοσιν Exc. 18 ὀνίσειν (sic) V, sed una litt. ante ι eras. 18 sqq. ἐκδιδωμένους (sic). καὶ παραλαβόντες, mediis omissis, Exc. 21 ἔπεμπον Exc. 24 ὁ μὲν — 26 Ἰτυκαίων om. Exc. 26 δὲ post ἀφικομένων om. Exc.

149 a.C.
σημεῖα ἔφερον ὀρθά, ἵνα οἱ πρέσβεις τὸ πλῆθος ἐκ
362 τούτων συμβάλοιεν. ἐπεὶ δ' οἱ μὲν ὕπατοι τῷ σαλ-
πικτῇ προσέταξαν ὑποσημῆναι σιωπήν, ὁ δὲ κῆρυξ
ἀνεῖπεν τοὺς Καρχηδονίων πρέσβεις προσιέναι, οἳ μὲν
εἰσήγοντο διὰ στρατοπέδου μακροῦ καὶ τοῦ βήματος
οὐ προσεπέλαζον, ἀλλὰ περισχοίνισμα ἦν ἐν μέσῳ, οἱ
363 δ' ὕπατοι λέγειν αὐτοὺς ἐκέλευον, ὅ τι χρῄζοιεν. καὶ
οἱ πρέσβεις ἔλεγον ἐλεεινὰ πολλὰ καὶ ποικίλα συνθη-
κῶν τε πέρι τῶν σφίσι πρὸς Ῥωμαίους γενομένων καὶ
Καρχηδόνος αὐτῆς χρόνου καὶ πλήθους καὶ δυνάμεως καὶ
ἀρχῆς τῆς ἐς πολὺ μεγίστης ἐν γῇ καὶ θαλάσσῃ γενο-
364 μένης. οὐκ ἐπὶ σεμνολογίᾳ δ' ἔφασαν λέγειν· οὐ γὰρ
εἶναι καιρὸν ἐν συμφοραῖς σεμνολογίας, "ἀλλ' ἐς
σωφρόνισμα ὑμῖν, ὦ Ῥωμαῖοι, καὶ μετριοπάθειαν ἡ
τῆς ἡμετέρας μεταβολῆς ὀξύτης ἔστω. κράτιστοι δέ,
ὅσοι τοὺς πταίσαντας ἐλεοῦντες τὸ σφέτερον εὔελπι
365 ποιοῦνται τῷ μηδὲν ἐς ἄλλας τύχας ἁμαρτεῖν. καὶ
τάδε μὲν ὑμῶν ἄξια καὶ τῆς ὑμετέρας εὐσεβείας, ἣν
προσποιεῖσθε μάλιστα ἀνθρώπων· εἰ δὲ καὶ ἀνημέρων 79
τετυχήκειμεν ἐχθρῶν, κόρος ἐστὶν ἀτυχημάτων, ὅσα
πεπόνθαμεν, οἳ τὴν ἡγεμονίαν τῆς τε γῆς καὶ θαλάσ-
σης ἀφῃρήμεθα καὶ τὰς ναῦς ὑμῖν παρεδώκαμεν καὶ
ἄλλας οὐκ ἐπικτώμεθα καὶ θήρας καὶ κτήσεως ἐλε-
φάντων ἀπέστημεν καὶ ὅμηρα τὰ κράτιστα καὶ πάλαι
καὶ νῦν παρεδώκαμεν καὶ φόρους τελοῦμεν εὐτάκτως,
366 οἱ παρ' ἑτέρων αἰεὶ λαβόντες. καὶ τάδε ἤρκεσε τοῖς
πατράσιν ὑμῶν, οἷς ἐπολεμήσαμεν· καὶ συνθήκας ἐπ'

---

2 συμβάλλοιεν N 2 sq. σαλπικτῇ V N, σαλπιγκτῇ reliqui 11 τῆς om. V 13 ἐν addid. Apogr., om. V et Exc. 15 κρά-τιστοι—17 ἁμαρτεῖν hab. Exc. de sent. 12, p. 68 17 ἄλλας] ἄλλων ci. Steph., inut. 18 καὶ ante τῆς om. Exc. ἣν Exc., ἦν V 19 προσποιεῖσθαι Exc. et V, corr. Reiske et Schw. 20 ἔστω ci. Mend., sed cave hiatum 22 παρέδομεν Exc. 25 παρεδώκα-μεν Exc., παραδωδεκαμεν (sic) V, unde παραδεδώκαμεν ci. Mend. 26 λαμβάνοντες cum V Mend.

αὐτοῖς ἐγράψαντο ἡμῖν ὡς φίλοις τε καὶ συμμάχοις, 149 a. C.
καὶ ὅρκος ἔστιν ἐν ταῖς συνθήκαις ἀμφοῖν ὅμοιος.
κἀκεῖνοι μὲν ἡμῖν, οἷς ἐπολεμήσαμεν, πιστοὶ μετὰ 367
ταῦτα ἐγένοντο· ὑμεῖς δ', οἷς οὐδὲ εἰς χεῖρας ἤλθομεν,
τί τῶνδε τῶν συνθηκῶν αἰτιώμενοι παραβεβάσθαι
τὸν πόλεμον τόνδε ὀξέως οὕτως ἐψηφίσασθέ τε καὶ
ἀκηρύκτως ἐπηγάγετε ἡμῖν; πότερον οὐ δίδομεν τοὺς
φόρους; ἢ ναῦς ἔχομεν ἢ τοὺς ἐπιφθόνους ἐλέφαντας;
ἢ οὐ πιστοὶ τὰ πρὸς ὑμᾶς ἐξ ἐκείνου γεγόναμεν; ἢ
οὐκ ἐλεεινοὶ τῶν πέντε μυριάδων τῶν χθὲς ἀπολο-
μένων ὑπὸ λιμοῦ; ἀλλὰ Μασσανάσσῃ πεπολεμήκαμεν. 368
πολλά γε πλεονεκτοῦντι· καὶ πάντα δι' ὑμᾶς ἐφέρομεν.
ἀπαύστως δ' ἔχων καὶ ἀθεμίστως ἐς ἡμᾶς καὶ τὸ
ἔδαφος, ἐν ᾧ καὶ ἐτράφη καὶ ἐπαιδεύθη, γῆν ἄλλην
ἡμῶν ἀπέσπα περὶ τὸ Ἐμπόριον· καὶ λαβὼν καὶ τήνδε
ἐπέβαινεν ἑτέρας, μέχρι τὰς συνθήκας ἡμῖν τὰς πρὸς
ὑμᾶς συνέχεεν. εἰ τοῦτό ἐστιν ἡ τοῦδε τοῦ πολέμου 369
πρόφασις, ἡμεῖς δὲ καὶ τοὺς ἀμυναμένους αὐτὸν ἐξ-
εκηρύξαμεν καὶ πρὸς ὑμᾶς πρέσβεις ἐπέμψαμεν, οἳ περὶ
τούτων ἀπελογοῦντο, καὶ ἑτέρους αὐτοκράτορας, ὅπῃ
θέλετε, συνθέσθαι. τί οὖν ἔδει νεῶν καὶ στόλου καὶ
στρατοῦ πρὸς ἄνδρας οὐχ ὁμολογοῦντας μὲν [μὴ] ἁμαρτεῖν,
ἑαυτοὺς δὲ ὑμῖν ἐπιτρέποντας; ὅτι δὲ οὐκ ἀπατῶντες 370
ὑμᾶς οὐδὲ μικρολογούμενοι παθεῖν, ὅ τι ἂν ζημιῶτε,
ταῦτα προυτείνομεν, ἐπιδέδεικται σαφῶς, ὅτε τοὺς
ἀρίστους παῖδας ἐς ὁμηρείαν αἰτοῦσιν ὑμῖν εὐθύς, ὡς
τὸ δόγμα ἐκέλευε, τὰς τριάκοντα προλαβόντες ἡμέρας

---

3 *ἐπολέμησαν* ci. Reiske, hab. A, sed m. 1 in mg.: *γρ. ἐπολεμήσαμεν*; *οἷς* pertinet ad *κἀκεῖνοι*, cf. p. 458, 22 et adn. 6 *ἐψηφίσασθαι* fuit, ut videtur, in V, sed *αι* eras., non tamen *ε* additum 9 *ἢ οὐ—γεγόναμεν* om. V 13 *ἀπαύστως*] *ἀπλήστως* scr. Mend., inut. 14 *καὶ* ante *ἐτράφη* om. V 16 *ὑμῖν* fuit in V, sed *υ* eras. neque vero *η* additum 17 *τοῦδε* om. Exc. 18 *ἡμεῖς δὴ* ci. Schw., inut., cf. etiam Kratt p. 59, Zerdik p. 17 *αὐτῶν* Exc. 22 *μὴ* hab. V, om. Exc., deleri iam maluerunt Steph. et Musgr.

149 a.C. ἀπεστείλαμεν. τοῦ δ' αὐτοῦ δόγματός ἐστιν, ἢν παράσχωμεν ὑμῖν τὰ ὅμηρα, τὴν Καρχηδόνα ἐλευθέραν ἐᾶν καὶ αὐτόνομον, κεκτημένην, ἃ ἔχομεν."

371 οἱ μὲν δὴ πρέσβεις τοσαῦτα εἶπον, Κηνσωρῖνος δ' ὑπαναστὰς ἀντέλεξεν ὧδε· "τὰς μὲν αἰτίας τοῦ πολέμου τί δεῖ λέγειν ὑμῖν, ὦ Καρχηδόνιοι, πρεσβεύσασιν ἐς Ῥώμην καὶ παρὰ τῆς συγκλήτου μαθοῦσιν; ὃ δὲ ἐψεύ-
372 σασθε περὶ ἡμῶν, τοῦθ' ὑμᾶς ἐλέγξω. καὶ γὰρ τὸ δόγμα δηλοῖ, καὶ ἡμεῖς ὑμῖν ἐν Σικελίᾳ προείπομεν τὰ ὅμηρα παραλαμβάνοντες, τὰ λοιπὰ τῶν δοξάντων
373 ἐπικελεύσειν ἐν Ἰτύκῃ. τῶν μὲν οὖν ὁμήρων τῆς τε ταχυτῆτος καὶ τῆς ἐπιλέξεως ἐπαινοῦμεν ὑμᾶς· τί δὲ ὅπλων δεῖ τοῖς εἰρηνεύουσι καθαρῶς; φέρετε· πάντα, ὅσα δημοσίᾳ τε καὶ ἰδίᾳ ἕκαστος ὑμῶν ἔχει, βέλη τε
374 καὶ καταπέλτας, ἡμῖν παράδοτε." ὁ μὲν οὕτως εἶπεν, οἱ δὲ πρέσβεις ἔφασαν ἐθέλειν μὲν καὶ τοῖσδε ὑπακοῦσαι, ἀπορεῖν δέ, ὅπως Ἀσρούβαν, ᾧ θάνατον ἐπεκήρυξαν, δύο μυριάδας ἀνδρῶν ἤδη συναγαγόντα καὶ αὐτῇ Καρχηδόνι παραστρατοπεδεύοντα ἀμυνοῦνται.
375 εἰπόντων δὲ τῶν ὑπάτων, ὅτι Ῥωμαῖοι τούτων ἐπιμελήσονται, οἳ μὲν καὶ ταῦτα δώσειν ὑπέσχοντο, καὶ συμπεμφθέντες αὐτοῖς Κορνήλιός τε Σκιπίων ὁ Νασικᾶς καὶ Γναῖος Κορνήλιος ὁ Ἱσπανὸς ἐπίκλησιν παρελάμβανον εἴκοσι μυριάδας πανοπλιῶν καὶ βελῶν καὶ ἀκοντίων πλῆθος ἄπειρον καὶ καταπέλτας ὀξυβελεῖς
376 τε καὶ λιθοβόλους εἰς δισχιλίους. καὶ φερομένων αὐτῶν ἡ μὲν ὄψις ἦν λαμπρὰ καὶ παράλογος, ἁμαξῶν τοσῶνδε ὑπ' αὐτῶν τῶν πολεμίων ἀγομένων, οἱ δὲ πρέσβεις

---

5 ἀντέλεγεν V 7 sq. ἔψευσθε ci. Mend. 12 τῆς om. V 13 post φέρετε primus distinxit Schw. 14 δημοσία τε καὶ ἰδία V et Exc., δημόσιά τε καὶ ἴδια vulgo 22 τε om. Exc. 23 ἰσπάνος Exc., ισπανος (sine acc.) V 26 φερομένων δ' αὐτῶν Exc.

---

23 cf. CIL I[2] n. 15: Cn. Cornelius Cn. f. Scipio Hispanus

εἵποντο αὐτοῖς καὶ ὅσοι τῆς γερουσίας ἢ τῆς ἄλλης 149 a.C.
βουλῆς ἄριστοι ἢ ἱερεῖς ἢ ἄλλως ἐπιφανεῖς ἔμελλον
τοὺς ὑπάτους ἐς ἐντροπὴν ἢ ἔλεον ἄξειν. ἐσαχθέντες 377
δὲ αὐτῷ κόσμῳ τοῖς ὑπάτοις παρέστησαν. καὶ ὁ Κην-
σωρῖνος (ἦν γὰρ εἰπεῖν ἱκανώτερος τοῦ συνάρχου)
ἀναστὰς καὶ τότε καὶ σκυθρωπάσας ἐπὶ πολὺ ἔλεξεν
81 ὧδε· "τῆς μὲν εὐπειθείας ὑμᾶς, ὦ Καρχηδόνιοι, καὶ 378
προθυμίας τῆς μέχρι νῦν ἔς τε τὰ ὅμηρα καὶ τὰ ὅπλα
ἐπαινοῦμεν, χρὴ δ' ἐν τοῖς ἀναγκαίοις βραχυλογεῖν.
ὑπόστητε γενναίως τὸ λοιπὸν τῆς συγκλήτου κέλευσμα.
ἔκστητε τῆς Καρχηδόνος ἡμῖν καὶ ἀνοικίσασθε, ὅπῃ
θέλετε τῆς ὑμετέρας, ὀγδοήκοντα σταδίους ἀπὸ θαλάσ-
σης· τήνδε γὰρ ἡμῖν ἔγνωσται κατασκάψαι." οἱ δ' ἔτι 379
λέγοντος αὐτοῦ τὰς χεῖρας ἐς τὸν οὐρανὸν ἀνέσχον
μετὰ βοῆς καὶ τοὺς θεοὺς ὡς ἠπατημένοι κατεκάλουν
πολλά τε καὶ δυσχερῆ κατὰ Ῥωμαίων ἐβλασφήμουν, ἢ
θανατῶντες ἢ ἔκφρονες ὄντες ἢ τοὺς Ῥωμαίους ἐς
μύσος πρέσβεων διερεθίζοντες. ἔς τε τὴν γῆν σφᾶς 380
ἐρρίπτουν καὶ χερσὶ καὶ κεφαλαῖς αὐτὴν ἔτυπτον· οἱ
δὲ καὶ τὰς ἐσθῆτας ἐπερρήγνυντο καὶ τοῖς σώμασι
τοῖς ἑαυτῶν ἐνύβριζον ὡς ὑπὸ ἀνοίας ἐνηδρευμένοι.

1 ἄλλης susp. Schw., defendit Kratt p. 64 2 βουλῆς, quod dubitanter ci. Mend., rec. Vk. collatis, quos Mend. ipse postea attulit, locis Pol. 10, 18, 1 et Liv. 30, 16, 3, πόλεως V C Exc., vulgo ἄλλ[illegible]ς, una litt. eras., V 3 ἄξειν V et A, cuius in mg. a m. 1: ἴσως ἕξειν (sic), ἕξειν NMB, in P ἕξειν corr. videtur ex ἄξειν 4 αὐτῷ κόσμῳ V i. e. 'cum ornatu' (Roos), τῷ αὐτῷ κόσμῳ Exc., quod defendebat Dillenius, αὐτὰ (sc. τὰ ὅπλα) κόσμῳ ci. Musgr., improbabiliter 6 καὶ τότε om. Exc. 7 ὦ om. V 10 ὑποστήσετε V 11 ὅποι V 13 τὴν δέ γε Exc. 18 μέσος πρέσβεων] cf. ad p. 142, 9 19 καὶ ταῖς χερσὶ κεφαλαῖς Exc., unde ἐρρίπτουν καὶ ταῖς κεφαλαῖς αὐτὴν ἔτυπτον ci. De Boor (v. Exc. p. 551 ad l. 26), χερσὶ in archetypo errore scriptum et adscripto κεφαλαῖς correctum ratus 20 καὶ ante τὰς om. Exc. περιερρήγνυντο ci. Herw. p. 63, sed cf. Aesch. Pers. 1001 (Schenkl p. 178, Goetzeler p. 20) 21 noli turbare ὡς ὑ. ἀ. ἐνηδρευμένοι, cf. Schenkl p. 174

§ 378 sqq. de his orationibus v. Kahrstedt 3 p. 644 adn. 1
12 ὀγδοήκοντα σταδίους] cf. Meltzer (v. ad p. 235, 13) p. 685 sqq.

149 a. C.
ἐπεὶ δέ ποτε αὐτοῖς ὁ οἶστρος ἔληξε, σιωπὴ πολλὴ καὶ
381 κατήφεια ἦν οἷα νεκρῶν κειμένων. Ῥωμαῖοι δ' ἐξ-
επλήσσοντο, καὶ οἱ ὕπατοι φέρειν αὐτοὺς ἐγνώκεσαν
ὡς ἐπὶ ἀλλοκότῳ κελεύσματι, μέχρι παύσαιντο ἀγα-
νακτοῦντες, καλῶς εἰδότες, ὅτι τὰ μέγιστα δεινὰ αὐτίκα
μὲν θρασύτητα ἐκπλήσσει, σὺν χρόνῳ δὲ κατα-
382 δουλοῖ τὴν τόλμαν ἡ ἀνάγκη. ὃ καὶ τότε ἔπαθον οἱ
Καρχηδόνιοι· παρὰ γὰρ τὴν σιωπὴν ἁπτομένου σφῶν
τοῦ κακοῦ μᾶλλον, ἀγανακτεῖν μὲν ἔτι ἐπαύσαντο,
ἀνέκλαιον δὲ καὶ κατεθρήνουν ἑαυτούς τε καὶ παῖδας
καὶ γυναῖκας ἐξ ὀνομάτων καὶ τὴν πατρίδα αὐτήν,
ὡς ἐς ἄνθρωπον ἀκούουσαν λέγοντες οἰκτρὰ καὶ πολλά.
383 οἱ δὲ ἱερεῖς καὶ τὰ τῶν ἱερῶν ὀνόματα καὶ τοὺς ἐν
αὐτοῖς θεοὺς ἀνεκάλουν, ὡς παροῦσι κἀκείνοις προ-
φέροντες τὴν ἀπώλειαν. ἦν τε παμμιγὴς καὶ ἐλεεινὸς
οἶκτος οἰμωζόντων ὁμοῦ τά τε κοινὰ καὶ τὰ ἴδια,
μέχρι καὶ Ῥωμαίους αὐτοῖς ἐπιδακρῦσαι.

384 τοὺς δὲ ὑπάτους ἐσῄει μὲν οἶκτος ἀνθρωπίνης 82
μεταβολῆς, σκυθρωποὶ δ' ἀνέμενον καὶ τούτων κόρον
αὐτοῖς ἐγγενέσθαι. ὡς δὲ καὶ ὀδυρμῶν ἔληξαν, αὖθις
385 ἦν σιωπή. καὶ λόγον αὐτοῖς διδόντες, ὡς ἡ μὲν πόλις
ἐστὶν ἄνοπλος, ἔρημος, οὐ ναῦν, οὐ καταπέλτην, οὐ
βέλος, οὐ ξίφος ἔχουσα, οὐκ ἄνδρας οἰκείους ἱκανοὺς
ἀπομάχεσθαι, πέντε μυριάδων ἔναγχος διεφθαρμένων,
ξενικὸν δὲ οὐδὲν ἔστιν ἢ φίλος ἢ σύμμαχος ἢ καιρὸς
ἐς ταῦτα, ἔχουσι δ' αὐτοῖς οἱ πολέμιοι καὶ τὰ τέκνα
καὶ τὰ ὅπλα καὶ τὴν χώραν καὶ περικάθηνται τὸ ἄστυ

---

3 οἱ om. V 5—8 καλῶς εἰδότες. οἱ δὲ παρὰ τὴν σιωπήν, mediis omissis, Exc. de leg. 5 τὰ μέγιστα — 7 ἀνάγκη hab. Exc. de sent. 13, p. 68 6 ἐκπλήσσει Exc. de sent. et Apogr., ἐκπλήσσῃ V 9 ἔτι del. Herw. p. 63, post μᾶλλον poni voluit Kratt p. 46 12 πολλὰ καὶ οἰκτρά ci. Herw. p. 63 13 sq. τοῖς ἐν αὐτοῖς θεοὺς (sic) V 14 κἀκεῖνοι Exc. 15 παμμιγής τε καὶ Exc. 17 αὐτοὺς ci. Herw. p. 63, inut. 18 ἐσηει (sine acc.), non ἐπῄει V, ἐπίει Exc. 26 αὐτὸς (sic) V 26 sq. καὶ τέκνα καὶ ὅπλα Exc.

149 a. C.
ἔνοπλοι ναυσὶ καὶ πεζῷ καὶ μηχανήμασι καὶ ἵπποις, Μασσανάσσης δ' ἐχθρὸς ἕτερος ἐν πλευραῖς, θορύβου μὲν ἔτι καὶ ἀγανακτήσεως ἐπέσχον, ὡς οὐδὲν ἐν ταῖς συμφοραῖς ὠφελούντων, ἐς δὲ λόγους αὖθις ἐτράποντο.
καὶ Βάννων, ᾧ Τιγίλλας ἐπώνυμον ἦν, ἐπιφανέστατος 386
83 *ὢν ἐν τοῖς τότε παροῦσιν, αἰτήσας εἰπεῖν, ἔλεξεν· "εἰ μέν ἐστι καὶ τῶν πρότερον εἰρημένων ἔτι πρὸς ὑμᾶς, ὦ Ῥωμαῖοι, λόγος, ἐροῦμεν, οὐχ ὡς δίκαια προφέροντες (οὐ γάρ ἐστιν ἐν καιρῷ τοῖς ἀτυχοῦσιν ἀντιλογία), ἀλλ' ἵνα μάθητε, ὡς οὐκ ἀπροφάσιστός ἐστιν ὑμῖν ὁ ἔλεος ὁ ἐφ' ἡμῖν οὐδὲ ἄλογος. ἡμεῖς γὰρ Λιβύης* 387
ἄρχοντες καὶ θαλάσσης ὅτι πλείστης περὶ ἡγεμονίας ὑμῖν ἐπολεμήσαμεν· καὶ ταύτης ἀπέστημεν ἐπὶ Σκιπίωνος, ὅτε τὰς ναῦς ὑμῖν παρέδομεν καὶ ἐλέφαντας, ὅσους εἴχομεν, καὶ φόρους ἐταξάμεθα δώσειν καὶ δίδομεν ἐν καιρῷ. πρὸς οὖν θεῶν τῶν τότε ὀμωμοσμέ- 388
νων φείδεσθε μὲν ἡμῶν, φείδεσθε δὲ τῶν Σκιπίωνος ὅρκων, ὀμόσαντος ἔσεσθαι Ῥωμαίους Καρχηδονίοις συμμάχους καὶ φίλους. οὐδ' ἔστιν ἐς ταῦθ' ὅ τι ἡμάρτομεν. οὐ ναῦς ἔχομεν, οὐκ ἐλέφαντας, οὐ τοὺς φόρους ἐκλείπομεν, ἀλλὰ καὶ συνεμαχήσαμεν ὑμῖν ἐπὶ τρεῖς βασιλέας. μηδέ τῳ παραστῇ καταγινώσκειν, εἰ 389
ταῦτα καὶ πρῴην εἴπομεν, ὅτε τὰ ὅπλα ᾐτεῖτε· αἵ τε γὰρ συμφοραὶ ποιοῦσι μακρολόγους, καὶ ἅμα συνθηκῶν οὐδὲν ἐν ταῖς ἱκεσίαις δυνατώτερον, οὐδ' ἔχομεν ἐς οὐδὲν ἕτερον ἀντὶ λόγων καταφυγεῖν, οἳ τὴν δύναμιν ὑμῖν ἅπασαν ἐξέδομεν.

---

1 *ἔνοπλοι* om. Exc. 'nescio an recte' (Mend.) 3 *ἔτι*] *ἤδη* maluit Schw., prob. Mend. 7 sq. aliquid vitii latere putabat Mend., sine causa, ut videtur 11 *γὰρ* Exc., *γε* V 15 *ὅσους* Exc., *οὓς* V 16 sq. *ὀμωσμένων* M, unde ante Mend. *ὠμοσμένων* vulgo 18 *ῥωμαίοις καρχηδονίους* Exc. 22 *βασιλεῖς* Exc.

---

5 *Βάννων*] de forma nominis v. Boiss. ed. Cass. D. t. 1 p. 208
22 *τρεῖς βασιλέας*] intellege Philippum (?), Antiochum, Persea

149a.C.
390 τὰ μὲν δὴ πρότερα τοιαῦτα, ὧν ὁ Σκιπίων ἐστὶν
ἡμῖν, ὦ Ῥωμαῖοι, βεβαιωτής· τῶν δὲ παρόντων ὑμεῖς,
ὦ ὕπατοι, δημιουργοὶ καὶ μάρτυρές ἐστε ἡμῖν. ὅμηρα
ᾐτήσατε, καὶ τὰ κράτιστα ἠγάγομεν ὑμῖν. ὅπλα ᾐτή-
σατε, καὶ πάντα ἐλάβετε, ὧν οὐδὲ οἱ ληφθέντες ἐν
391 ταῖς πολιορκίαις ἑκόντες μεθίενται. ἐπιστεύσαμεν δὲ
ἡμεῖς τῷ Ῥωμαίων ἤθει καὶ τρόπῳ· καὶ γὰρ ἡ σύγ-
κλητος ἡμῖν ἐπέστειλεν, καὶ ὑμεῖς, τὰ ὅμηρα αἰτοῦντες,
ἔφατε τὴν Καρχηδόνα αὐτόνομον ἐάσειν, εἰ λάβοιτε.
392 εἰ δὲ προσέκειτο καὶ τὰ λοιπὰ ὑμῶν ἀνέξεσθαι κελευ-
όντων, οὐκ εἰκὸς ἦν ὑμᾶς ἐπὶ μὲν τοῖς ὁμήροις, αἰτή-
ματι σαφεῖ, τὴν πόλιν αὐτόνομον ἔσεσθαι προαγορεῦ-
σαι, ἐν δὲ προσθήκῃ τῶν ὁμήρων ποιεῖσθαι τὴν
Καρχηδόνος αὐτῆς κατασκαφήν, ἣν εἰ θέμις ὑμῖν
ἐστιν ἀνελεῖν, πῶς ἐλευθέραν ἔτι ἀφήσετε ἢ αὐτόνο-
μον, ὡς ἐλέγετε;

393 τάδε μὲν εἴχομεν εἰπεῖν καὶ περὶ τῶν προτέρων 84
συνθηκῶν καὶ περὶ τῶν πρὸς ὑμᾶς γενομένων. εἰ δὲ
καὶ τούτων οὐκ ἀνέξεσθε, παρίεμεν ἅπαντα καί, ὃ
τοῖς ἀτυχοῦσίν ἐστι λοιπόν, ὀδυρόμεθα καὶ δεόμεθα.
394 πολλὴ δ' ἡ ἱκεσία δι' ἀφθονίαν κακῶν· ὑπέρ τε γὰρ
πόλεως παρακαλοῦμεν ἀρχαίας, χρησμοῖς μετὰ θεῶν
συνῳκισμένης, καὶ ὑπὲρ δόξης ἐπὶ μέγα προελθούσης
καὶ ὀνόματος ἐπιφοιτήσαντος ἐπὶ τὴν γῆν ὅλην ὑπέρ
τε ἱερῶν τῶν ἐν αὐτῇ τοσῶνδε καὶ θεῶν οὐδὲν ἀδι-
κούντων, οὓς μὴ πανηγύρεις ἀφέλησθε καὶ πομπὰς
καὶ ἑορτὰς μηδὲ τοὺς τάφους τὰ ἐναγίσματα, οὐδὲν
395 ὑμῖν ἔτι τῶν νεκρῶν ἐπιζημίων ὄντων. εἰ δὲ καὶ
ἡμῶν ἐστιν ἔλεος (φατὲ δὲ καὶ ἡμᾶς ἐλεεῖν, οἳ συγ-

---

2 βεβαιότης Exc. 6 ἑκόντες om. Exc. δὲ Exc., δὲ καὶ V
12 προσαγορεῦσαι, sed prius σ eras., V, προσαγορεύσειν Exc.
14 αὐτὴν Exc. 17 καὶ om. Exc. 21 δ' ἡ V², δὴ V¹, δ' Exc.
22 μετὰ] τε ci. Reiske 29 καὶ ante ἡμᾶς om. Exc. οἳ] οἷς
ci. Schw., non recte, ut videtur

149 a.C.
χωρεῖτε μετοικίσασθαι), φείσασθε πολιτικῆς ἑστίας,
φείσασθε ἀγορᾶς, φείσασθε βουλαίας θεοῦ πάντων
τε τῶν ἄλλων, ὅσα τοῖς ἔτι ζῶσι τερπνὰ καὶ τίμια. τί 396
γὰρ δὴ καὶ δέος ἐστὶν ὑμῖν ἔτι Καρχηδόνος, οἳ καὶ
τὰς ναῦς ἔχετε ἡμῶν καὶ τὰ ὅπλα καὶ τοὺς ἐπιφθό-
νους ἐλέφαντας; περὶ δὲ τῆς ἀνοικίσεως, εἴ τῳ δοκεῖ 397
τοῦτο ἐς παρηγορίαν ἡμῖν προτίθεσθαι, ἔστι καὶ τόδε
ἀμήχανον ἀνδράσιν ἐς ἤπειρον ἀνοικίσασθαι θαλασσο-
βιώτοις, ὧν ἄπειρον πλῆθος ἐργάζεται τὴν θάλασσαν.
δίδομεν δ' ὑμῖν ἀντίδοσιν αἱρετωτέραν ἡμῖν καὶ εὐκλε- 398
εστέραν ὑμῖν· τὴν μὲν πόλιν ἐᾶτε τὴν οὐδενὸς ὑμῖν
αἰτίαν, αὐτοὺς δὲ ἡμᾶς, οὓς ἀνοικίζετε, εἰ θέλετε, δια-
χρήσασθε. οὕτω γὰρ ἀνθρώποις δόξετε χαλεπαίνειν,
οὐχ ἱεροῖς καὶ θεοῖς καὶ τάφοις καὶ πόλει μηδὲν ἀδικούσῃ.
85 δόξης δ' ἀγαθῆς καὶ εὐσεβοῦς ἐφίεσθε, ὦ Ῥωμαῖοι, 399
παρὰ πάντα ἔργα καὶ μετριοπάθειαν ἐν τοῖς εὐτυχή-
μασιν ἐπαγγέλλεσθε καὶ τοῦθ', οἷς ἂν αἰεὶ λάβητε,
καταλογίζεσθε. μὴ δή, πρὸς Διὸς καὶ θεῶν, τῶν τε 400
ἄλλων καὶ ὅσοι Καρχηδόνα ἔτι ἔχουσί τε καὶ μή ποτε
μνησικακήσαιεν ὑμῖν μηδὲ παισὶν ὑμετέροις, μὴ ἀγα-
θὴν δόξαν ὑμῶν αὐτῶν ἐν ἡμῖν πρώτοις διαβάλητε
μηδὲ τοιῷδε ἔργῳ τὴν εὔκλειαν ὑμῶν καταμιάνητε,
χαλεπῷ μὲν ἐργασθῆναι, χαλεπῷ δὲ ἀκουσθῆναι παρά
τε πρώτοις ὑμῖν ἐξ ἅπαντος τοῦ βίου γενησομένῳ.
πόλεμοι γὰρ πολλοὶ μὲν Ἕλλησιν ἐγένοντο καὶ βαρβά- 401
ροις, πολλοὶ δὲ ὑμῖν, ὦ Ῥωμαῖοι, πρὸς ἑτέρους· καὶ
οὐδείς πω κατέσκαψε πόλιν χεῖράς τε πρὸ μάχης καθι-

---

8 ἐς ἤπειρον ἀνοικίσασθαι videtur delendum. Fort. in mg. additum erat ad τόδε l. 7 (Vk.) 13 γὰρ om. V 15 ⟨τοῦ⟩ εὐσεβοῦς ci. Steph., ut videtur, inut. 16 μετροιοπάθειαν (sic) V 18 δή om. Exc. καὶ θεῶν om. Exc. 20 μνησικακῆσαι ἐν Exc. 21 αὐτῶν ὑμῶν V διαβάλητε, ras. corr. ex διαβάλλητε, V 22 τοσῷδε, 1 litt. post o eras., V 23 γὰρ ante ἐργασθῆναι add. Exc. 27 sq. καθεῖσαν scr. Mend., contra Loesch, Rec. p. 519, Berg, Diss. p. 25

149 a. C.
εἶσαν καὶ ὅπλα καὶ τέκνα παραδοῦσαν καὶ εἴ τις ἔστιν
εἰς ἀνθρώπους ἄλλη ζημία, καὶ ταύτην παθεῖν ὑπο-
402 μένουσαν. προφέροντες δ' ὑμῖν ὁρκίους θεοὺς καὶ
τύχην ἀνθρωπείαν καὶ τὴν φοβερωτάτην τοῖς εὐτυ-
χοῦσι Νέμεσιν δεόμεθα μήτε ἐς τὴν ὑμετέραν εὐπρα-
γίαν ὑμᾶς ὑβρίσαι μήτε τὰς ἡμετέρας συμφορὰς ἐς
ἀνήκεστον προαγαγεῖν, συγχωρῆσαι δ', εἰ μὴ δίδοτε
τὴν πόλιν ἔχειν, ἔς γε τὴν σύγκλητον ἔτι πρεσβεῦσαι
403 περὶ αὐτῆς καὶ δεηθῆναι. βραχὺ δ' ὁρᾶτε τὸ διάστημα
τοῦ χρόνου, βάσανον μὲν ἡμῖν φέρον μακρὰν ἐν ὀλίγῳ
διὰ τὴν τῶν ἐσομένων ἀμφιβολίαν· ὑμῖν δὲ τὸ μὲν
ἀσφαλὲς ἴσον, ἢ νῦν ἢ μετ' ὀλίγον τὰ δοκοῦντα δρᾶν,
τὸ δ' εὐσεβὲς καὶ φιλάνθρωπον ἐπιγίνεται."
404 τοιαῦτα μὲν εἶπεν ὁ Βάννων, οἱ δὲ ὕπατοι δῆλοι 86
μὲν ἦσαν ἐσκυθρωπακότες παρὰ πάντα τὸν λόγον, ὅτι
μηδὲν ἐνδώσουσιν αὐτοῖς, παυσαμένου δὲ ὁ Κηνσω-
ρῖνος ἔλεξεν· "περὶ μὲν ὧν ἡ σύγκλητος προσέταξεν, τί
δεῖ πολλάκις λέγειν; προσέταξε γάρ, καὶ χρὴ γενέσθαι·
οὐδὲ ἀναθέσθαι δυνάμεθα τὰ ἤδη κεκελευσμένα γενέ-
405 σθαι. ταῦτα δὲ εἰ μὲν ὡς ἐχθροῖς ἐπεκελεύομεν, ἔδει
μόνον εἰπεῖν καὶ ποιεῖν ἀναγκάζειν· ἐπεὶ δὲ ἐπ' ὠφε-
λείᾳ κοινῇ, τάχα μέν τι καὶ ἡμῶν, τὸ δὲ πλέον ὑμῶν,
ὦ Καρχηδόνιοι, γίνεται, οὐκ ὀκνήσω καὶ τοὺς λογι-
σμοὺς ὑμῖν εἰπεῖν, ἢν δύνησθε πεισθῆναι μᾶλλον ἢ
406 βιασθῆναι. ἡ θάλασσα ὑμᾶς ἥδε, μεμνημένους τῆς
ἐν αὐτῇ ποτε ἀρχῆς καὶ δυνάμεως, ἀδικεῖν ἐπαίρει
καὶ ἀπὸ τοῦδε ἐς συμφορὰς περιφέρει. Σικελίᾳ τε γὰρ
δι' αὐτὴν ἐπεχειρήσατε καὶ Σικελίαν ἀπωλέσατε· ἔς
407 τε Ἰβηρίαν διεπλεύσατε καὶ Ἰβηρίαν ἀφῄρησθε. ἐν

4 ἀνθρώπειον Exc. 4 sq. εὐτυχοῦσιν ἔμεσιν (sic) V 16 παυσαμένου scr. Mend., παυσαμένων V et Exc. 19 sq. οὐδὲ—γενέσθαι om. Exc.; γενέσθαι fort. delendum (Vk.) 20 ταῦτα δ' ⟨ὑμῖν⟩ εἰ ci. Mend., sed cf. Loesch, Bem. p. 33 (cf. Mithr. § 501, Emph. I § 17. 533) 22 κοινῇ V, τινὶ Exc.; an κοινῇ τινι? (Vk.) 27 γάρ τε Exc.

τε ταῖς συνθήκαις ἐλῄζεσθε τοὺς ἐμπόρους καὶ τοὺς 149 a.C.
ἡμετέρους μάλιστα, ἵνα λανθάνοιτε, κατεποντοῦτε,
ἕως ἁλόντες ποινὴν ἡμῖν ἔδοτε Σαρδώ. οὕτω καὶ
Σαρδοῦς ἀφῃρέθητε διὰ τὴν θάλασσαν, ἣ πέφυκε πεί-
θειν ἅπαντας αἰεὶ τοῦ πλέονος ὀρέγεσθαι διὰ τὴν ἐν
87 αὐτῇ ταχυεργίαν. ὃ καὶ Ἀθηναίους, ὅτε ἐγένοντο 408
ναυτικοί, μάλιστα ηὔξησέ τε καὶ καθεῖλεν· ἔοικε γὰρ
τὰ θαλάσσια τοῖς ἐμπορικοῖς κέρδεσιν, ἃ καὶ τὴν
αὔξησιν ἔχει καὶ τὴν ἀπώλειαν ἀθρόαν. ἴστε γοῦν 409
αὐτοὺς ἐκείνους, ὧν ἐπεμνήσθην, ὅτι τὴν ἀρχὴν ἐπὶ
τὸν Ἰόνιον ἐκτείνοντες ἐς Σικελίαν οὐ πρὶν ἀπέστησαν
τῆς πλεονεξίας, πρὶν τὴν ἀρχὴν ἅπασαν ἀφαιρεθῆναι
καὶ λιμένας καὶ ναῦς παραδοῦναι τοῖς πολεμίοις καὶ
φρουρὰν ἐνδέξασθαι τῇ πόλει καὶ τὰ τείχη σφῶν
αὐτοὶ τὰ μακρὰ καθελεῖν καὶ σχεδὸν ἠπειρῶται τότε
κἀκεῖνοι γενέσθαι. ὃ καὶ διέσωσεν ἐπὶ πλεῖστον αὐτούς· 410
εὐσταθέστερος γάρ, ὦ Καρχηδόνιοι, ὁ ἐν ἠπείρῳ βίος,
γεωργίᾳ καὶ ἠρεμίᾳ προσπονῶν· καὶ σμικρότερα μὲν
ἴσως τὰ κέρδη, βεβαιότερα δὲ καὶ ἀκινδυνότερα καθ-
άπαξ τὰ τῆς γεωργίας παρὰ τοὺς ἐμπόρους. ὅλως τέ μοι 411
δοκεῖ πόλις ἡ μὲν ἐν τῇ θαλάσσῃ ναῦς τις εἶναι μᾶλ-
λον ἢ γῆ, πολὺν τὸν σάλον τῶν πραγμάτων ἔχουσα
καὶ τὰς μεταβολάς, ἡ δὲ ἐν τῷ μεσογείῳ καρποῦσθαι
τὸ ἀκίνδυνον ὡς ἐν γῇ. διὰ τοῦτ' ἄρα καὶ τὰ πάλαι 412
βασίλεια ὡς ἐπίπαν ἦν ἐν μέσῳ, καὶ ἀπὸ τοῦδε μέ-
γιστα ἐγένοντο τὰ Μήδων καὶ Ἀσσυρίων καὶ Περσῶν

---

10 ἐπὶ] ὑπὲρ Letronne, Praef. Steph. Thes. t. 4 p. 12; v. ad l. 11 11 τὸν] τὴν Schw. ἐπεκτείνοντες ἐς τὴν σικελίαν Exc., ⟨καὶ⟩ ἐς Σικελίαν mavult Vk. 13 λίμνας Exc. 18 ἠρεμία καὶ γεωργία Exc. προσπονῶν Apogr., πρὸς πόνων Exc., πρὸς πόνον V 19 sq. καθάπαξ, αξ in ras. a m. 2 ex ερ, V, καθάπερ Exc. 20 παρὰ τοὺς ἐμπόρους Roos ex Exc., τοὺς ἐμπόρους, corr. a m. alia in τῶν ἐμπόρων, V, τῶν ἐμπορικῶν ci. Schw. 22 τῶν om. V 24 ὡς ἐν γῇ, quod susp. Mend., iure defendit Bitsch. p. 443 coll. p. 368, 13 sq. 26 τὸ μήδων V

149 a.C.
413 καὶ ἑτέρων. ἀλλὰ βασιλικῶν μὲν ὑποδειγμάτων παύ- 88
ομαι, οὐδὲν ὑμῖν ἔτι διαφερόντων· ἐς δὲ τὴν ὑμετέ-
ραν Λιβύην ἀπίδετε, ὅσαι μεσόγειοι πόλεις ἀκινδύνως
414 βιοῦσιν. ὧν ἧς ἂν ἐθέλητε, γείτονες ἔσεσθε, ἵνα τὴν
ἐρεθίζουσαν ὑμᾶς ὄψιν τε καὶ μνήμην ἀφῆτε τῶν νῦν
ἐνοχλούντων κακῶν, ὅταν ἐς τὴν θάλασσαν κενὴν σκα-
φῶν ἀφορῶντες ἀναμιμνήσκησθε τοῦ πλήθους ὧν
εἴχετε νεῶν, καὶ λαφύρων ὅσων ἐφέρετε, καὶ ἐς οἵους
γε τοὺς λιμένας κατήγεσθε σοβαροὶ καὶ τὰ νεώρια
415 καὶ τὰ τῶν σκευῶν ταμιεῖα ἐνεπίμπλατε. τί δὲ αἱ ἐν
τοῖς τείχεσιν ὑποδοχαὶ στρατοπέδων τε καὶ ἵππων καὶ
ἐλεφάντων; τί δὲ θησαυροὶ τούτοις παρῳκοδομημένοι;
τί ταῦτα μνημεῖα ὑμῖν ἐστιν; ἢ τί ἄλλο πλὴν ὀδύνη
καὶ ἐρέθισμα ἐπανελθεῖν ἐς αὐτά, εἴ ποτε δύναισθε;
πάθος ἐστὶν ἀνθρώπειον τοῖς μεμνημένοις τῆς ποτὲ
τύχης ἐλπίζειν τὴν τύχην ἐπανελεύσεσθαι, φάρμακον
δὲ κακῶν ἀκεστήριον λήθη, ἧς οὐκ ἔνι μετασχεῖν ὑμῖν,
416 ἢν μὴ τὴν ὄψιν ἀπόθησθε. καὶ τούτου σαφέστατος
ἔλεγχος, ὅτι πολλάκις συγγνώμης καὶ συνθηκῶν τυ-
χόντες παρεσπονδήσατε. εἰ μὲν οὖν ἔτι τῆς ἀρχῆς
ἐφίεσθε καὶ δυσμεναίνετε ἡμῖν ὡς ἀφῃρημένοι καὶ
καιροφυλακεῖτε, δεῖ τῆσδε τῆς πόλεως ὑμῖν καὶ λιμέ-
νων τοιῶνδε καὶ νεωρίων καὶ τειχῶν ἐς στρατοπέδου
417 τρόπον εἰργασμένων. καὶ τί ἔτι φειδόμεθα ἐχθρῶν

---

1 καὶ om. Exc. 7 ἀναμιμνήσκησθε V[2], ἀναμιμνήσκεσθε Exc. et V[1] 8 sq. ἐς οἵους γε τοὺς λιμένας, οἵ supra ους adscr. a m. 2, V, ἐς τούσδε τοὺς λιμένας Exc. et Schw., ἐς οἵους τούσδε τ. λ. vel ἐς τοιούσδε τ. λ. ci. Schw. 10 ⟨ἃ⟩ vel ⟨οἷα⟩ ἐνεπίμπλατε ci. Reiske 13 τί ⟨ἄλλο⟩ ταῦτα ⟨ἢ⟩ μνημεῖα vel sim. ci. Steph. τί ταῦτα ⟨τὰ⟩ μν. Reiske, τί ταῦτα ⟨εἰ μὴ⟩ μν. Hilberg (v. ad p. 4, 21 sq.) p. 918, totum locum corruptum putabat Mend. 14 ⟨τοῦ⟩ ἐπανελθεῖν ci. Steph. 15 πάθος — 16 ἐπανελεύσεσθαι om. Exc. de leg. gent., hab. Exc. de sent. 14, p. 68 usque ad l. 17 λήθη 18 τούτων V 20 ⟨ἀεὶ⟩ παρεσπονδήσατε ci. Schw., 'haud improbabiliter' (Mend.)

---

10 τὰ τῶν σκευῶν ταμιεῖα] cf. Wilcken, Griech. Ostr. 1 p. 662 adn. 3

149 a. C.

εἰλημμένων; εἰ δὲ τῆς μὲν ἀρχῆς ἀπέστητε καθαρῶς,
οὐ λόγῳ μᾶλλον ἢ γνώμῃ, μόνα δ' ἐξήρησθε Λιβύης
ἃ ἔχετε, καὶ τάδε ἀπροφασίστως συνέθεσθε ἡμῖν, φέ-
ρετε καὶ ἔργῳ ταῦτ' ἐπιδείξατε, ἐς μὲν Λιβύην, ἣν
ἔχετε, ἀνοικισάμενοι, τῆς δὲ θαλάσσης ἐκστάντες, ἧς
89 ἀπέστητε. μηδ' ὑποκρίνεσθε ἐλεεῖν ἱερὰ καὶ ἑστίας 418
καὶ ἀγορὰς καὶ τάφους· ὧν τάφοι μὲν ἔστων ἀκίνητοι,
καὶ ἐναγίζετε αὐτοῖς ἐπερχόμενοι καὶ τοῖς ἱεροῖς, θύειν
εἰ θέλετε, ἐπιόντες, τὰ δὲ λοιπὰ καθέλωμεν. οὐ γὰρ
καὶ νεωρίοις θύετε οὐδ' ἐναγίζετε τείχεσιν. ἑστίας 419
δὲ καὶ ἱερὰ ἄλλα καὶ ἀγορὰς ἔνι καὶ μετελθόντας
ἐργάσασθαι, καὶ ταχὺ κἀκεῖνα ὑμῖν ἔσται πάτρια, ᾧ
λόγῳ καὶ τὰ ἐν Τύρῳ καταλιπόντες ἠλλάξασθε Λιβύην
τά τε ἐπίκτητα ὑμῖν τότε γενόμενα νῦν πάτρια τίθεσθε.
βραχεῖ τε λόγῳ μάθοιτε ἄν, ὡς οὐχ ὑπὸ δυσμενείας, 420
ἀλλ' ἐπὶ βεβαίῳ τε ὁμονοίᾳ καὶ ἀμεριμνίᾳ κοινῇ τάδε
προστάσσομεν, εἰ ἀναμνησθείητε, ὅτι καὶ Ἄλβην ἡμεῖς,
οὐκ ἐχθράν, ἀλλὰ μητρόπολιν οὖσαν, οὐδὲ δυσμεναί-
νοντες, ἀλλ' ὡς ἄποικοι προτιμῶντες, ἐπὶ συμφέροντι
κοινῷ μετῳκίσαμεν ἐς Ῥώμην, καὶ ἐλυσιτέλησεν ἀμφο-
τέροις. ἀλλ' εἰσὶ γὰρ ὑμῖν ἔτι χειρώνακτες πολλοὶ 421
θαλασσοβίωτοι. καὶ τούτου πεφροντίκαμεν, ὡς ἂν
εὐκόλως ἐπιμιγνύοισθε τῇ θαλάσσῃ καὶ τὴν τῶν
ὡραίων διάθεσίν τε καὶ ἀντίληψιν ἔχοιτε εὐμαρῆ· οὐ
γὰρ μακρὰν ὑμᾶς ἀπὸ θαλάσσης, ἀλλ' ὀγδοήκοντα
σταδίους ἀναδραμεῖν κελεύομεν. ἡμεῖς δ' οἱ ταῦτα
προστάσσοντες ὑμῖν ἑκατὸν τῆς θαλάσσης ἀπέχομεν.
χωρίον δὲ ὑμῖν δίδομεν, ὃ θέλετε, ἐπιλέξασθαι καὶ 422

8 sq. κἂν — hoc vix recte, cf. l. 10 — τοῖς ἱεροῖς θύετε, εἰ θέλετε, ἐπιόντες ci. Schw., καὶ τοῖς ἱεροῖς θύειν εἰ θέλετε, ⟨θύετε⟩ ἐπιόντες Mend. 10 νεωρίοις, ras. corr. ex νεωρείοις, V 10 sq. ἑστίας δὲ καὶ ἀγορὰς καὶ ἱερὰ καὶ ἄλλα Exc., quod prob. Mend., καὶ ante ἄλλα deleto 15 μάθητε ἂν Exc. 17 ὅτε Exc. ὑμεῖς Exc. 19 ἀλλὰ in V corr. a m. 1 in — non, ut Mend. putabat, ex — ἀλλ ὡς 23 ἐπιμίγνυσθε V τῶν om. Exc. 28 ἐπιλέξασθαι V[1], ἐπιλέξασθε V[2] N et, a m. 1 corr. ex ἐπιλέξεσθε, A

149 a. C.
μετελθοῦσιν αὐτονόμοις εἶναι. τοῦτο δ' ἐστίν, ὃ προυλέγομεν, αὐτόνομον ἐάσειν Καρχηδόνα, εἰ πείθοιτο ἡμῖν· Καρχηδόνα γὰρ ὑμᾶς, οὐ τὸ ἔδαφος ἡγούμεθα."
423 τοσαῦτα εἰπὼν ὁ Κηνσωρῖνος ἡσύχασε. καὶ τῶν 90
Καρχηδονίων ὑπ' ἐκπλήξεως οὐδὲν ἀποκριναμένων ἐπεῖπεν· "ἃ μὲν ἔδει πείθοντα καὶ παρηγοροῦντα εἰπεῖν, εἴρηται· τὸ δὲ πρόσταγμα τῆς βουλῆς δεῖ γενέσθαι καὶ αὐτίκα γενέσθαι. ἄπιτε οὖν· ἐστὲ γὰρ ἔτι πρέσβεις."
424 ὁ μὲν εἶπεν οὕτως, οἱ δ' ἐξωθούμενοι πρὸς τῶν ὑπηρετῶν καὶ τὸ μέλλον ὑπὸ Καρχηδονίων ἔσεσθαι προορῶντες ᾔτησαν αὖθις εἰπεῖν. καὶ εἰσαχθέντες ἔφασαν· "τὸ μὲν ἀπαραίτητον τοῦ κελεύσματος ὁρῶμεν· οὐ γὰρ οὐδὲ πρεσβεῦσαι δίδοτε ἐς Ῥώμην. ἡμεῖς δ' ἐπανελεύσεσθαι μὲν πρὸς ὑμᾶς οὐκ ἐλπίζομεν, ἀλλ' ὑπὸ Καρχηδονίων ἔτι λέγοντες
425 ἀπολεῖσθαι· δεόμεθα δ' ὑμῶν, οὐχ ὑπὲρ ἑαυτῶν (ἐσμὲν γὰρ πάντα παθεῖν ἕτοιμοι), ἀλλ' ὑπὲρ αὐτῆς ἔτι Καρχηδόνος, εἰ δύναιτο καταπλαγεῖσα τὰς συμφορὰς ὑποστῆναι· περιστήσατε αὐτῇ τὰς ναῦς, ἕως ὁδεύοντες ἄπιμεν, ἵνα καὶ θεωροῦντες καὶ ἀκούοντες ὧν προσετάξατε, ἐνέγκωσιν, ἂν ἄρα δύνωνται. ἐς τοῦτο δ' ἡμῖν ἀνάγκης ἀφῖκται καὶ τύχης, ὡς αὐτοὶ παρα-
426 καλεῖν ὑμᾶς τὰς ναῦς ἐπάγειν ἐπὶ τὴν πατρίδα." οἱ μὲν δὴ τοσαῦτα εἰπόντες ἀπῄεσαν, καὶ ὁ Κηνσωρῖνος πεντήρεσιν εἴκοσι παραπλεύσας ἀνεκώχευε παρὰ τὴν πόλιν· τῶν δὲ πρέσβεων οἱ μὲν ἐκ τῆς ὁδοῦ διεδίδρασκον, οἱ δὲ πλέονες ἐπορεύοντο σιγῇ.
427 Καρχηδόνιοι δὲ οἱ μὲν ἀπὸ τῶν τειχῶν ἐς τοὺς πρέ- 91

---

5 ἀποκρινομένων ci. Nauck, probabiliter, ἀποκριναμένων tenent Loesch. Rec. p. 520, Berg, Diss. p. 38   8 καὶ αὐτίκα γενέσθαι om. Exc.   13 δίδοται V   μὲν om. V   15 δεόμεθ' ὑμῶν Exc.   18 αὐτης sine acc., sed ς eras., V   19 καὶ ἀκούοντες καὶ θεωροῦντες V   21 δ'] γὰρ ci. Nauck, inut.   ἀνάγκης καὶ τύχης ἀφῖκται ⟨τὰ πράγματα⟩ — potuit ἀνάγκης ἀφῖκται ⟨τὰ πράγματα⟩ καὶ τ. — ci. Steph.   24 ἀνεκόχευε V

---

27 sqq. cf. Meltzer 2 p. 23

σβεις, ὁπότε ἥξουσιν, ἀφεώρων καὶ βραδύνουσιν αὐ- 149 a. C
τοῖς ἤχθοντο καὶ τὰς κόμας ἐτίλλοντο· οἱ δ' ὑπήντων
ἔτι προσιοῦσιν, οὐκ ἀναμένοντες, ἀλλ' ἐπειγόμενοι μα-
θεῖν. σκυθρωποὺς δὲ ὁρῶντες ἐτύπτοντο τὰ μέτωπα 428
καὶ διηρώτων, οἱ μὲν ὁμοῦ πάντας, οἱ δ' ἕκαστον,
ὡς εἶχεν ἕκαστός τις φιλίας ἢ γνώσεως ἐς αὐτόν, ἐπιστρέ-
φων τε καὶ πυνθανόμενος. ὡς δὲ οὐδεὶς ἀπεκρίνετο,
ἀνῴμωζον ὡς ἐπ' ὀλέθρῳ σαφεῖ. καὶ οἱ ἐπὶ τοῦ 429
τείχους ἀκούοντες συνανῴμωζον αὐτοῖς, οὐκ εἰδότες
μὲν οὐδέν, ὡς δ' ἐπὶ σαφεῖ καὶ μεγάλῳ κακῷ. περὶ
δὲ τὰς πύλας ὀλίγου μὲν αὐτοὺς καὶ συνεπάτουν,
ἐπιπίπτοντες ἀθρόοι, ὀλίγου δὲ καὶ διέσπασαν, εἰ μὴ
τοσόνδε ἔφασαν, ὅτι χρὴ τῇ γερουσίᾳ πρότερον ἐντυ-
χεῖν. τότε γὰρ οἱ μὲν διίσταντο αὐτοῖς, οἱ δὲ καὶ 430
ὡδοποίουν ἐπιθυμίᾳ τοῦ θᾶσσον μαθεῖν. ὡς δὲ ἐς
τὸ βουλευτήριον εἰσῆλθον, ἡ μὲν γερουσία τοὺς ἄλλους
μετεστήσατο καὶ μόνοι συνήδρευον ἐφ' ἑαυτῶν, τὸ
δὲ πλῆθος ἔξω περιειστήκεσαν. οἱ δὲ πρέσβεις ἀπήγ- 431
γελλον πρῶτα μὲν τὸ κέλευσμα τῶν ὑπάτων· καὶ
εὐθὺς ἦν βοὴ τῆς γερουσίας, καὶ ὁ δῆμος ἔξω συν-
εβόα. ὡς δὲ ἐπῆγον οἱ πρέσβεις, ὅσα ἀντέλεξαν δικαιο-
λογούμενοι καὶ δεόμενοι καὶ ἐς Ῥώμην πρεσβεῦσαι
παραιτούμενοι, αὖθις ἦν τῆς βουλῆς σιγὴ βαθεῖα, τὸ
τέλος μαθεῖν περιμενούσης, καὶ ὁ δῆμος αὐτῇ συν-
εσιώπα. ὡς δὲ ἔμαθον, ὅτι μηδὲ πρεσβεύειν ἐπέτρεψαν, 432
ἠλάλαξαν ἐξαίσιον ὀδυρόμενοι, καὶ ὁ δῆμος ἐσέδραμεν
92 ἐς αὐτούς. καὶ ἀπὸ τοῦδε ἦν οἶστρος ἄλογός τε καὶ
μανιώδης, οἷον ἐν τοῖς βακχείοις πάθεσί φασι τὰς

---

4 ἐτύπτοντο cum Exc. Mend., ἔτυπτον V 6 ἕκαστος cum Exc. om. Mend., cf. Thuc. 1, 22, 3 καὶ γνώσεως Exc. 7 ἀπεκρίνατο Exc. 8. 9 ἀνώμοζον, συνανώμοζον V 9 ἑαυτοῖς Exc. 11 συνεπάτησαν Exc. 12 καὶ om. V 16 τοὺς ἀγγέλους Exc. 17 σήδρευον (sic) ἐφ' ἑαυτῶν, ἐ eras., V 18 περιεστήκεσαν V 19 καὶ — 20 sq. συνεβόα om. Exc. 24 αὐτοῖς Exc. 26 ἠλάλαξαν] an ὠλόλυξαν? (Vk.) 27 τε om. V

149 a.C.
433 μαινάδας ἀλλόκοτα καινουργεῖν. οἳ μὲν τῶν βουλευ-
τῶν τοὺς περὶ τῶν ὁμήρων ἐσηγησαμένους ὡς ἐξάρχους
τῆς ἐνέδρας ᾐκίζοντο καὶ διέσπων, οἳ δὲ τοὺς συμβουλεύ-
σαντας περὶ τῶν ὅπλων. οἳ δὲ τοὺς πρέσβεις κατέλευον
ὡς κακῶν ἀγγέλους, οἳ δὲ καὶ περιέσυρον ἀνὰ τὴν πόλιν.
434 ἕτεροι δὲ τοὺς Ἰταλούς, οἳ ἔτι παρ' αὐτοῖς ὡς ἐν αἰφνιδίῳ
καὶ ἀκηρύκτῳ κακῷ ἦσαν, ἐλυμαίνοντο ποικίλως, ἐπιλέ-
γοντες ὁμήρων πέρι καὶ ὅπλων καὶ ἀπάτης ἀμύνεσθαι.
435 οἰμωγῆς τε ἅμα καὶ ὀργῆς καὶ δέους καὶ ἀπειλῆς ἡ πόλις
ἐνεπέπληστο, καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς ἀνεκάλουν τὰ φίλτατα καὶ
ἐς τὰ ἱερὰ ὡς ἐς ἄσυλα κατέφευγον καὶ τοὺς θεοὺς
ὠνείδιζον ὡς οὐδὲ σφίσιν αὐτοῖς ἐπικουρῆσαι δυνα-
436 μένους. ἕτεροι δὲ ἐς τὰς ὁπλοθήκας ἰόντες ἔκλαιον,
ὁρῶντες κενάς· οἳ δ' ἐς τὰ νεώρια καταθέοντες ὠδύρον-
το τὰς ναῦς ὡς ἀπίστοις ἀνδράσιν ἐκδεδομένας. καὶ
τὰ ὀνόματά τινες τῶν ἐλεφάντων ἀνεκάλουν ὡς ἔτι παρ-
όντων τούς τε προγόνους καὶ σφᾶς αὐτοὺς ἐλοιδόρουν,
ὡς δέον μήτε ναῦς μήτε ἐλέφαντας μήτε ὁμήρους μήτε
τὰ ὅπλα παραδόντας ἀποθανεῖν σὺν τῇ πατρίδι ὡπλι-
437 σμένῃ. μάλιστα δ' αὐτοὺς ἐς ὀργὴν ἀνέκαιον αἱ μη-
τέρες αἱ τῶν ὁμήρων, οἷά τινες ἐκ τραγῳδίας ἐρινύες
ἐντυγχάνουσαι μετ' ὀλολυγῆς ἑκάστῳ καὶ τὴν ἔκδοσιν
τῶν παίδων προφέρουσαι καὶ τὴν ἑαυτῶν ἀπόρρησιν·
ἐπεγέλων τε αὐτοῖς ὡς θεῶν ἀμυνομένων αὐτοὺς ἀντὶ
438 τῶν παίδων. ὀλίγον δ' ὅσον ἐσωφρόνει, τὰς πύλας
ἀπέκλειε καὶ τὸ τεῖχος λίθων ἀντὶ καταπελτῶν ἐπλήρουν.
439 ἡ δὲ βουλὴ πολεμεῖν μὲν ἐψηφίσατο αὐτῆς ἡμέρας 93
καὶ τοὺς δούλους ἐκήρυξεν ἐλευθέρους εἶναι, στρατη-
γοὺς δὲ εἵλοντο τῶν μὲν ἔξω πράξεων Ἀσρούβαν, ᾧ

1 ⟨καὶ⟩ οἳ μὲν ci. Bk. 3 ἠκίζοντο Exc., ἠκιζόν τε (sic) V, ἠκίζοντό τε Reiske 6 κακῷ Exc. 6 sq. ὡς ἐν αἰφνιδίῳ κακῷ καὶ ἀκηρύκτῳ Exc. 8 ἀμύνασθαι Exc. 10 ἐνέπληστο Exc. 15 ἀνδράσιν om. Exc. 18 ὁμήρους ci. Mend., φόρους V et Exc. 19 παραδόντες Exc. 19 sq. ὡπλισμένοι, η supra οι a m. 1, A 25 in παίδων terminantur Exc.

149 a. C.

θάνατος ἐπικήρυκτος ἦν, ἔχοντα δισμυρίων ἤδη σύν-
οδον ἀνδρῶν· καί τις ἐξέτρεχεν αὐτοῦ δεησόμενος μὴ
μνησικακῆσαι τῇ πατρίδι ἐν ἐσχάτῳ κινδύνου μηδέ,
ὧν ὑπ' ἀνάγκης ἠδικήθη Ῥωμαίων δέει, νῦν ἀναφέρειν.
ἐντὸς δὲ τειχῶν ᾑρέθη στρατηγὸς ἕτερος Ἀσρούβας,
θυγατριδοῦς Μασσανάσσου. ἔπεμψαν δὲ καὶ ἐς τοὺς 440
ὑπάτους, αἰτοῦντες αὖθις ἡμερῶν τριάκοντα ἀνοχάς,
ἵνα πρεσβεύσειαν ἐς Ῥώμην. ἀποτυχόντες δὲ καὶ τότε,
ἐπὶ θαυμαστῆς ἐγίγνοντο μεταβολῆς τε καὶ τόλμης
ὁτιοῦν παθεῖν μᾶλλον ἢ τὴν πόλιν ἐκλιπεῖν. ταχὺ δὲ 441
καὶ θάρσους ἐκ τῆς μεταβολῆς ἐπίμπλαντο. καὶ δη-
μιουργεῖα μὲν τὰ δημόσια τεμένη καὶ ἱερὰ πάντα καὶ
εἴ τι ἄλλο εὐρύχωρον ἦν, ἐγένετο· εἰργάζοντο δὲ
ὁμοῦ ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες ἡμέρας τε καὶ νυκτός,
[μὴ] ἀναπαυόμενοι καὶ σῖτον αἱρούμενοι παρὰ μέρος, ἐπὶ
ὅρῳ τακτῷ, θυρεοὺς ἑκατὸν ἡμέρας ἑκάστης καὶ ξίφη
τριακόσια καὶ καταπελτικὰ βέλη χίλια, σαύνια δὲ καὶ
λόγχας πεντακοσίας καὶ καταπέλτας, ὅσους δυνηθεῖεν.
ἐς δὲ τὰς ἐπιτάσεις αὐτῶν ἀπέκειραν τὰς γυναῖκας
τριχῶν ἑτέρων ἀπορίᾳ.

94 καὶ οἳ μὲν ἐν τούτῳ σπουδῆς καὶ παρασκευῆς ἦσαν, 442
οἱ δ' ὕπατοι τάχα μέν τι καὶ ὄκνῳ, μὴ εὐθὺς ἐπιχει-
ρεῖν ἐς ἔργον ἀλλόκοτον, ἅμα δὲ καὶ τὴν πόλιν ἄνο-
πλον οὖσαν λήψεσθαι κατὰ κράτος, ὅτε θέλοιεν, ἡγού-
μενοι, διέμελλον ἔτι καὶ ἐνδώσειν αὐτοὺς ἐνόμιζον
ἐκ τῆς ἀπορίας, οἷον ἐν τοῖς δυσχερέσι γίγνεσθαι φιλεῖ,
εὐθὺς μὲν ἀντιλέγειν, προϊόντος δὲ χρόνου. καὶ λογι-
σμοῦ φόβον ἅπτεσθαι τῶν ἀπειθούντων. ἃ καὶ τῶν 443
Καρχηδονίων τις αὐτῶν, εἰκάσας σφῶν ἤδη τὸ δέος
ἅπτεσθαι, ἐτόλμησεν ὡς ἐπὶ δή τι ἄλλο παρελθὼν ἐς

---

13 δὲ, quod Bk. ci. pro vulgato τε, hab. V   14 νύκτας ci. Roos   15 μὴ del. Schw.   22 οἱ ὕπατοι — 24 λήψεσθαι ἡγοῦντο paulo immutata hab. Suid. v. ἀλλόκοτον   25 διέμελλον, sed alterum λ eras., V   30 ἐπὶ δὴ Apogr., ἐπειδὴ V

149 a. C. τὸ μέσον εἰπεῖν, ὅτι χρὴ τῶν κακῶν ἐπιλέγεσθαι τὰ μετριώτερα, ὄντας ἀνόπλους· οὕτω σαφῶς εἰπόντα
444 τὴν γνώμην... Μασσανάσσης δὲ ἤχθετο Ῥωμαίοις καὶ ἔφερε βαρέως, ὅτι τὴν Καρχηδονίων δύναμιν αὐτὸς ἐς γόνυ βαλὼν ἄλλους ἑώρα τῷ ἐπιγράμματι αὐτῆς ἐπιτρέχοντάς τε καὶ οὐ κοινώσαντας αὐτῷ, πρὶν ἐπελ-
445 θεῖν, ὡς ἐν τοῖς πάλαι πολέμοις ἐποίουν. ὅμως δ' αὐτοῦ τῶν ὑπάτων ἀποπειρωμένων καὶ καλούντων ἐπὶ συμμαχίαν ἔφη τὴν συμμαχίαν πέμψειν, ὅταν αἴσθηται δεομένων. καὶ μετ' οὐ πολὺ πέμψας ἤρετο, εἴ τινος ἤδη δέονται. οἱ δὲ οὐ φέροντες αὐτοῦ τὸ σοβαρόν, ἤδη δέ τι καὶ ἀπιστοῦντες ὡς δυσμεναίνοντι
446 ἀπεκρίναντο προσπέμψειν, ὅτε δεηθεῖεν. περὶ δὲ ἀγορᾶς τῷ στρατῷ καὶ πάνυ ἐφρόντιζον, ἐκ μόνης ἔχοντες Ἀδρυμητοῦ καὶ Λέπτεως καὶ Θάψου καὶ Ἰτύκης καὶ Ἀχόλλης· τὰ γὰρ δὴ λοιπὰ Λιβύης ἦν ἔτι πάντα ὑπὸ Ἀσρούβᾳ, ὅθεν ἐκεῖνος ἀγορὰν ἐς Καρχηδόνα ἔπεμπεν.

447 ὀλίγων δ' ἐς ταῦτα διατριφθεισῶν ἡμερῶν οἱ μὲν ὕπατοι προσῄεσαν ἄμφω τῇ πόλει τῶν Καρχηδονίων,
448 ἐς μάχην ἐσκευασμένοι, καὶ ἐπεχείρουν. ἦν δὲ ἡ πόλις 95
ἐν μυχῷ κόλπου μεγίστου, χερρονήσῳ τι μάλιστα προσεοικυῖα· αὐχὴν γὰρ αὐτὴν ἀπὸ τῆς ἠπείρου διεῖργεν,
449 εὖρος ὢν πέντε καὶ εἴκοσι σταδίων. ἀπὸ δὲ τοῦ αὐ-

---

3 lacunam statuit Zerdik p. 33 adn. 2 coll. Herodoti narratiuncula (9, 5); quaedam fort. intercidisse iam Mend. suspicatus erat, *εἰπὼν τὰ τῆς γνώμης* scr. Schw., vulgo 3—18 *δεηθεῖεν* hab. Exc. de sent. 15, p. 68 5 *ὥρα* V, *ὁρώη* Exc. *αὐτῆς* susp. Schw., sed intellege *τῆς δυνάμεως*, sc. *ἐς γόνυ βεβλημένης* 10 *εἴρετο* Exc. 13 *προσπέμψειν*, quod ci. Reiske et Schw., hab. Exc., *προπέμψειν* V 15 *Θάψου* Schw., *σαξοῦ* V 16 *Ἀχόλλης* Schw., *χόλλης* V 22 *διεῖργεν* Apogr., *διήγειρεν* V

---

§ 448 sqq. de topographia Carthaginis antiquae cf. post alios Kahrstedt 3 p. 7 sqq. et contra eum iure, ut videtur, Kromayer, Gött. gel. Anz. 179 (1917) p. 450 sqq.; v. etiam Meltzer 2 p. 191 sqq. et Gsell 2 (1918) p. 1 sqq.

χένος ταινία στενὴ καὶ ἐπιμήκης, ἡμισταδίου μάλιστα 149 a.C.
τὸ πλάτος, ἐπὶ δυσμὰς ἐχώρει, μέση λίμνης τε καὶ
τῆς θαλάσσης . . . ἁπλῷ τείχει περίκρημνα ὄντα, τὰ
δὲ πρὸς μεσημβρίαν ἐς ἤπειρον, ἔνθα καὶ ἡ Βύρσα
ἦν, ἐπὶ τοῦ αὐχένος, τριπλῷ τείχει. τούτων δ' ἕκα- 450
στον ἦν ὕψος μὲν πηχῶν τριάκοντα, χωρὶς ἐπάλξεών
τε καὶ πύργων, οἳ ἐκ διπλέθρου διαστήματος αὐτοῖς
τετρώροφοι περιέκειντο, βάθος δὲ ποδῶν τριάκοντα,
διώροφον δ' ἦν ἑκάστου τείχους τὸ ὕψος, καὶ ἐν
αὐτῷ, κοίλῳ τε ὄντι καὶ στεγανῷ, κάτω μὲν ἐστάθ-
μευον ἐλέφαντες τριακόσιοι, καὶ θησαυροὶ παρέκειντο
αὐτοῖς τῶν τροφῶν, ἱπποστάσια δ' ὑπὲρ αὐτοὺς ἦν
τετρακισχιλίοις ἵπποις καὶ ταμιεῖα χιλοῦ τε καὶ κρι-
θῆς ἀνδράσιν τε καταγωγαί, πεζοῖς μὲν ἐς δισμυρίους,
ἱππεῦσι δὲ ἐς τετρακισχιλίους. τοσήδε παρασκευὴ
πολέμου διετέτακτο σταθμεύειν ἐν τοῖς τείχεσι μόνοις.
γωνία δ', ἣ παρὰ τὴν γλῶσσαν ἐκ τοῦδε τοῦ τείχους 451
ἐπὶ τοὺς λιμένας περιέκαμπτεν, ἀσθενὴς ἦν μόνη καὶ
96 ταπεινὴ καὶ ἠμέλητο ἐξ ἀρχῆς. οἱ δὲ λιμένες ἐς ἀλλή- 452
λους διεπλέοντο, καὶ ἔσπλους ἐκ πελάγους ἐς αὐτοὺς
ἦν εἰς εὖρος ποδῶν ἑβδομήκοντα, ὃν ἁλύσεσιν ἀπ-
έκλειον σιδηραῖς. ὁ μὲν δὴ πρῶτος ἐμπόροις ἀνεῖτο,
καὶ πείσματα ἦν ἐν αὐτῷ πυκνὰ καὶ ποικίλα· τοῦ δ'
ἐντὸς ἐν μέσῳ νῆσος ἦν, καὶ κρηπῖσι μεγάλαις ἥ τε
νῆσος καὶ ὁ λιμὴν διείληπτο. νεωρίων τε ἔγεμον αἱ 453

---

3 lacunam statuit Schw., quam sic explevit: τῆς θαλάσσης ⟨καὶ περιτετείχιστο (vel περιείληπτο) τῆς πόλεως τὰ μὲν πρὸς τῆς θαλάσσης⟩; invita Minerva locum tractavit Ch. Graux, 35° fascicule de la Bibl. de l'École des Hautes Études (1878) p. 179 sqq., cf. Tissot, Géogr. comparée de la prov. rom. d'Afrique 1 p. 571 adn. 1   21 εἰς ante εὖρος delendum ci. Mend., inut., cf. Schenkl p. 174

---

5 τριπλῷ τείχει] error Appiani, cf. Meltzer 2 p. 177 sq., 529 sqq., Tissot (v. supra) 1 p. 572 sqq., Gsell 2 p. 27 sqq. (v. § 456)
§ 452—455 cf. Meltzer 2 p. 197 sqq., 527 sq., Kahrstedt 3 p. 16 sqq. Gsell 2 p. 39 sqq.

149 a. C.
κρηπῖδες αἵδε ἐς ναῦς διακοσίας καὶ εἴκοσι πεποιη-
μένων καὶ ταμιείων ἐπὶ τοῖς νεωρίοις ἐς τριηριτικὰ
σκεύη. κίονες δ' ἑκάστου νεωσοίκου προῦχον Ἰωνικοὶ
δύο, ἐς εἰκόνα στοᾶς τὴν ὄψιν τοῦ τε λιμένος καὶ τῆς
454 νήσου περιφέροντες. ἐπὶ δὲ τῆς νήσου σκηνὴ πεποίητο
τῷ ναυάρχῳ, ὅθεν ἔδει καὶ τὸν σαλπικτὴν σημαίνειν
καὶ τὸν κήρυκα προλέγειν καὶ τὸν ναύαρχον ἐφορᾶν.
ἔκειτο δ' ἡ νῆσος κατὰ τὸν ἔσπλουν καὶ ἀνετέτατο
ἰσχυρῶς, ἵνα ὅ τε ναύαρχος τὰ ἐκ πελάγους πάντα
ἐφορᾷ καὶ τοῖς ἐπιπλέουσιν ἀφανὴς ᾖ τῶν ἔνδον ἡ ὄψις ἡ
455 ἀκριβής. οὐ μὴν οὐδὲ τοῖς ἐσπλεύσασιν ἐμπόροις εὐθὺς ἦν
τὰ νεώρια σύνοπτα· τεῖχός τε γὰρ αὐτοῖς διπλοῦν περι-
έκειτο καὶ πύλαι, αἳ τοὺς ἐμπόρους ἀπὸ τοῦ πρώτου λι-
μένος ἐς τὴν πόλιν ἐσέφερον, οὐ διερχομένους τὰ νεώρια.
456 οὕτω μὲν εἶχεν ἡ πόλις ἡ Καρχηδονίων ἡ τότε, 97
οἱ δ' ὕπατοι διελόμενοι τὸ ἔργον ᾖεσαν ἐπὶ τοὺς πολε-
μίους, Μανίλιος μὲν ἀπὸ τῆς ἠπείρου κατὰ τὸν αὐχένα,
ἐγχώσων τε τὴν τάφρον καὶ βραχὺ ἐπιτείχισμα τὸ ἐπ'
αὐτῇ βιασόμενος καὶ ἐπ' ἐκείνῳ τὰ ὑψηλὰ τείχη·
Κηνσωρῖνος δὲ κλίμακας ἔκ τε γῆς καὶ νεῶν ἐπέφερε
457 κατὰ τὴν εὐτελῆ τοῦ τείχους γωνίαν. ἄμφω δ' ὡς
ἀνόπλων κατεφρόνουν, ἕως ἐντυχόντες ὅπλοις τε και-
νοῖς καὶ ἀνδρῶν προθυμίᾳ παραλόγῳ κατεπλάγησαν
καὶ ὑπεχώρουν. καὶ εὐθὺς αὐτοῖς τοῦτο πρῶτον ἀντ-
458 εκεκρούκει, ἐλπίσασιν ἀμαχεὶ λήψεσθαι τὴν πόλιν. ὡς

---

2 *τριηρετικὰ* V, cf. ad Emph. V § 397 6 *τῷ* Apogr., om. V 7 *καὶ τὸν κήρυκα προλέγειν* per errorem om. Mend. 10 *ᾖ*] *ἡ* V, quod correxit Vk., *ἡ τῶν ἔνδον ἡ ὄψις ἡ ἀκριβής* vulgo, sed V hab. *ἡ ὄψις* 12 *σύνοπλα*, λ eras., sed non corr., ut abhinc permultae litterae erasae, sed non correctae sunt, quae non iam notantur 15 *ἡ* ante *τότε* susp. Nauck 17 *μανήλιος* V, const., cf. ad § 349, v. etiam Iber. § 234 18 *προτείχισμα* ci. Graux (v. ad p. 265, 8) p. 203 adn. 1 20 *δὲ* Apogr., *καὶ* V 21 sq. *ὡς ἀνόπλων* ⟨*τῶν πολεμίων*⟩ ci. Mend., quod non videtur opus esse (cf. Bitsch. p. 443 sq.)

149 a. C.
δὲ καὶ αὖθις ἐπεχείρουν καὶ αὖθις ἀπετύγχανον, τὰ
μὲν τῶν Καρχηδονίων φρονήματα ἐπῆρτο, οἱ δ' ὕπα-
τοι δεδιότες Ἀσρούβαν ὄπισθεν σφῶν ὑπὲρ τὴν λί-
μνην οὐκ ἐκ μακροῦ διαστήματος ἐστρατοπεδευμένον
ὠχύρουν καὶ αὐτοὶ δύο στρατόπεδα, Κηνσωρῖνος μὲν
ἐπὶ τῆς λίμνης ὑπὸ τοῖς τείχεσι τῶν πολεμίων, Μανί-
λιος δ' ἐν τῷ αὐχένι τῆς ἐς τὴν ἤπειρον ὁδοῦ. ὡς δὲ 459
αὐτοῖς ἐγήγερτο τὰ στρατόπεδα, ὁ Κηνσωρῖνος ἐπὶ ὕλῃ
ἐς μηχανὰς διέπλευσεν διὰ τῆς λίμνης· καὶ ἀπέβαλεν
ὑλοτόμων ἐς πεντακοσίους ἄνδρας ὅπλα τε πολλά,
Ἰμίλκωνος αἰφνίδιον αὐτῷ, τοῦ Καρχηδονίων ἱππάρχου,
προσπεσόντος, ᾧ Φαμέας ἐπώνυμον ἦν. κομίσας δ'
ὅμως τινὰ ὕλην μηχανὰς ἐποίησεν καὶ κλίμακας.
καὶ πάλιν ἐπεχείρουν ἄμφω τῇ πόλει καὶ ἀπε- 460
τύγχανον ὁμοίως. Μανίλιος μὲν οὖν μικρὸν ἔτι
προσκαμὼν καὶ μόλις τι τοῦ προτειχίσματος καταβαλὼν
98 ἀπέγνω μηδὲ ἐπιχειρεῖν ἔτι ταύτῃ· Κηνσωρῖνος δὲ 461
χώσας τι τῆς λίμνης παρὰ τὴν ταινίαν, ἵνα εὐρύτερον
εἴη, δύο μηχανὰς κριοφόρους ἐπῆγε μεγάλας, τὴν
μὲν ὠθουμένην ἑξακισχιλίοις πεζοῖς, ἡγουμένων τῶν
χιλιάρχων, τὴν δὲ ὑπὸ τῶν ἐρετῶν, ἡγουμένων καὶ
τοῖσδε ναυάρχων. φιλονεικίας δ', ὡς ἐν ἴσῳ καὶ ὁμοίῳ 462
ἔργῳ, τοῖς τε ὑπηρέταις καὶ τοῖς ἄρχουσιν αὐτῶν
γενομένης συνέπεσέ τι τοῦ τείχους, καὶ τὰ ἐντὸς ἤδη
κατεφαίνετο. Καρχηδόνιοι δὲ καὶ ὣς αὐτοὺς ἀπωσά-
μενοι τὰ πεσόντα νυκτὸς ᾠκοδόμουν. οὐκ ἀρκούσης 463

---

2 ἐπήρετο mavult Vk. 6 τῶν πολεμίων Apogr., τῶν πόλεων V, τῆς πόλεως ci. Mend. 7 ⟨ἐπὶ⟩ τῆς ci. Graux (v. ad p. 265, 3) p. 203 8 ἐπὶ ὕλην dubitanter ci. Schw., inut. 11 Ἰμίλκωνος cum C editiones, καὶ μίλκωνος V 12 Φαμέας Bk., Φαμαίας V, const., quod fort. tenendum erat 22 ⟨τῶν⟩ ναυάρχων ci. Mend., videntur potius suspecta verba καὶ τοῖσδε 24 ἐγγενομένης ci. Mend. 26 ἀνῳκοδόμουν ci. Reiske, bene

---

11 sq. de formis nominum Ἰμίλκων et Φαμέας v. Boiss. ed. Cass. D. t. 1 p. 308

149 a.C. δ' ἐς τὸ ἔργον αὐτοῖς τῆς νυκτός, δεδιότες περὶ τῷ
ἤδη γεγονότι, μὴ καὶ τοῦτο μεθ' ἡμέραν αἱ Ῥωμαίων
μηχαναὶ νεότευκτον καὶ ὑγρὸν ἔτι καταβάλοιεν, ἐξ-
έδραμον ἐπὶ τὰ μηχανήματα τῶν πολεμίων, οἳ μὲν σὺν
ὅπλοις, οἳ δὲ γυμνοὶ λαμπάδας ἡμμένας ἔχοντες, καὶ
ἐνέπρησαν μὲν οὐχ ὅλα (οὐ γὰρ ἔφθασαν Ῥωμαίων
ἐπιδραμόντων), ἀχρεῖα δ' ὅλα ποιήσαντες ἀνεχώρουν.
464 ἅμα δ' ἡμέρα Ῥωμαίοις ἐπέπεσεν ὁρμὴ διὰ τοῦ πεσόν-
τος οὔπω τελέως ἐγηγερμένου βιάσασθαι καὶ ἐσδρα-
μεῖν· καὶ γάρ τι πεδίον ἐντὸς ἐφαίνετο εὐφυὲς ἐς
μάχην, ἐν ᾧ τοὺς ἐνόπλους ἔστησαν οἱ Καρχηδόνιοι
κατὰ μετώπον, τοὺς δ' ἀνόπλους αὐτοῖς ἐπέταξαν σὺν
λίθοις ὀπίσω καὶ ξύλοις ἑτέρους τε πολλοὺς διαθέντες
ἐπὶ τῶν περικειμένων οἰκιῶν ἀνέμενον τοὺς ἐπερχο-
μένους ἐσδραμεῖν. οἳ δ' ἔτι μᾶλλον ἠρεθίζοντο ὡς
ὑπὸ γυμνῶν ἀνδρῶν καταφρονούμενοι καὶ θρασέως
465 ἐπεπήδων. Σκιπίων δέ, ὃς μετ' ὀλίγον εἷλεν Καρχη-
δόνα καὶ παρὰ τοῦτο Ἀφρικανὸς ἐπεκλήθη, χιλιαρχῶν
τότε ᾤκνει καὶ τοὺς ἑαυτοῦ λόχους ἐς πολλὰ διελὼν
καὶ στήσας ἐκ διαστήματος ἐπὶ τοῦ τειχίου κατιέναι
μὲν εἰς τὴν πόλιν οὐκ εἴα, τοὺς δὲ ἐσελθόντας ἐξ-
ωθουμένους ὑπὸ τῶν Καρχηδονίων πάντοθεν αὐτοῖς
ἐπιπεσόντων ὑπεδέχετο καὶ περιέσωζεν. καὶ τοῦτο
πρῶτον αὐτὸν ἐπὶ δόξης ἐποίησεν, εὐβουλότερον τοῦ
στρατηγοῦ φανέντα.

466 κυνὸς δ' ἦν ἐπιτολή, καὶ τὸ Κηνσωρίνου στρατό- 99
πεδον ἐνόσει, σταθμεῦον ἐπὶ λίμνῃ σταθεροῦ καὶ
βαρέος ὕδατος καὶ ὑπὸ τείχεσι μεγίστοις, οὐ καταπνεό-
μενον ἐκ τῆς θαλάσσης. ὅθεν ὁ Κηνσωρῖνος ἐς τὴν
467 θάλασσαν ἀπὸ τῆς λίμνης μετεστρατοπέδευσεν. καὶ οἱ

---

3 ὑγρὸν ⟨ὂν⟩ ἔτι ci. Mend., aptius adderetur ⟨ὂν⟩ post νεότευκτον 7 ἀχρεῖα δ' ὅμως ci. Reiske, inut. 8 ἐπέπεσεν Apogr., ἔπεσεν V, 'possis etiam ἐνέπεσεν' (Mend.) 19 τοὺς Apogr., τάς, inter α et ς parva ras., V

149 a. C.

Καρχηδόνιοι, ὅτε γίγνοιτο πνεῦμα ἐς τοὺς Ῥωμαίους
ἐπίφορον, σκάφας φρυγάνων καὶ στυππίου εἷλκον ὑπὸ
τοῖς τείχεσιν, οὐ καθορώμενοι τοῖς πολεμίοις, ἀπὸ
κάλων· εἰ δὲ ἐπικάμπτοντες ἔμελλον γενήσεσθαι κατα-
φανεῖς, θεῖον αὐταῖς καὶ πίσσαν ἐπιχέοντες ἀνέτεινον
τὰ ἱστία καὶ πλήσαντες ἀνέμου πῦρ ἐνέβαλον ἐς τὰ
σκάφη. τὰ δὲ τῷ τε ἀνέμῳ καὶ τῇ ῥοπῇ τοῦ πυρὸς
ἐς τὰς Ῥωμαίων ναῦς ἐωθεῖτο καὶ ἐλυμαίνετο καὶ
ὀλίγου τὸν στόλον κατέφλεξεν. μετὰ δὲ οὐ πολὺ Κην- 468
σωρῖνος μὲν ἐς Ῥώμην ᾤχετο ἀρχαιρεσιάσων, οἱ δὲ
Καρχηδόνιοι τῷ Μανιλίῳ θρασύτερον ἐπέκειντο· καὶ
νυκτός, οἳ μὲν ὅπλα ἔχοντες, οἳ δὲ γυμνοί, σανίδας
φέροντες ἐπετίθεσαν τῇ κατὰ σφᾶς τάφρῳ τοῦ Μανι-
λίου, καὶ τὸ χαράκωμα διέσπων. ἀπορουμένων δὲ ὡς 469
ἐν νυκτὶ τῶν ἔνδον ὁ Σκιπίων ἐξέδραμεν σὺν ἱππεῦ-
σιν ἐκ τοῦ στρατοπέδου κατὰ πύλας ἄλλας, ἔνθα οὐδεὶς
πόλεμος, καὶ περιδραμὼν τοὺς Καρχηδονίους κατεφό-
βησεν. οἳ δὲ ἀνεχώρουν ἐς τὴν πόλιν. καὶ δεύτερον
ὁ Σκιπίων ἐδόκει τῷδε τῷ ἔργῳ περισῶσαι Ῥωμαίους
ἐν νυκτὶ θορυβουμένους.

100 *ὁ δὲ Μανίλιος τὸ μὲν στρατόπεδον ἔτι μᾶλλον* 470
ὠχύρου, τεῖχός τε ἀντὶ χάρακος αὐτῷ περιτιθεὶς καὶ
ἐπίνειον φρούριον ἐγείρων ἐπὶ τῆς θαλάσσης διὰ τὴν
καταπλέουσαν ἀγοράν· τραπεὶς δ' ἐς τὰ μεσόγαια μυρίοις
πεζοῖς καὶ ἱππεῦσι δισχιλίοις τὴν χώραν ἐπόρθει, ξυλευό-
μενός τε καὶ χορτολογῶν καὶ ἀγορὰν συλλέγων· ἡγεῖτο δ'
ἀεὶ τῶν προνομευόντων χιλίαρχος ἕτερος παρ' ἕτερον. καὶ 471
Φαμέας, ὁ ἵππαρχος ὁ τῶν Λιβύων, νέος τε ὢν ἔτι καὶ

---

2 *ἐμπιμπλάντες* vel *ἐμπλήσαντες* post *στυππίου* desideravit Schw., *μεστὰς* vel sim., ut hiatum vitaret, Zerdik p. 80; cf. ad Emph. IV § 205 extr. 10 *ἀρχαιρεσιάσων* Apogr., *ἀρχεσιασῶν*, corr. ex *ἀρχεσίας ὢν* (sic), V 12 *σανίδας* Apogr., *σανίδα* V 17 *πολέμιος* Musgr., inut. 23 *ἐπινείῳ* vel *ἐπινείου* ci. Musgr., probabiliter 27 *παρ' ἕτερον* ci. Reiske et Schw., recepit Mend. (cf. Emph. I § 457, Mithr. § 142), *παρετέρω* (sic) V

149 a. C. θρασύτερος ἐς μάχας, καὶ ἵπποις χρώμενος σμικροῖς καὶ
ταχέσι καὶ ποηφαγοῦσιν, ὅτε μηδὲν εἴη, καὶ φέρουσι
δίψος, εἰ δεήσειε, καὶ λιμόν, ὑποκρυπτόμενος ἐν λόχ-
μαις ἢ φάραγξιν, ὅπῃ τι ἀμελούμενον ἴδοι, ἐφίπτατο
ἐξ ἀφανοῦς ὥς τις αἰετὸς καὶ λυμηνάμενος ἀπεπήδα·
472 ὅτε δὲ Σκιπίων ἄρχοι, οὐδαμοῦ οὐδ' ἐπεφαίνετο. ὁ
γάρ τοι Σκιπίων αἰεὶ συντεταγμένους ἦγε τοὺς πεζοὺς
καὶ τοὺς ἱππέας τῶν ἵππων ἐπιβεβηκότας· ἔν τε ταῖς
προνομαῖς οὐ πρὶν διέλυε τὴν σύνταξιν ἢ τὸ πεδίον,
ὃ ἔμελλεν θεριεῖν, ἱππεῦσι καὶ ὁπλίταις περιλάβοι· καὶ
τότε κυκλῶν αὐτὸς ἑτέραις ἴλαις ἱππέων αἰεὶ περιῄει
καὶ τῶν θεριζόντων τὸν ἀποσκιδνάμενον ἢ ἐξιόντα
473 τοῦ κύκλου πικρῶς ἐκόλαζεν. ὅθεν οἱ Φαμέας οὐκ 101
ἐπεχείρει μόνῳ. καὶ γιγνομένου τοῦδε συνεχῶς τὸ μὲν
κλέος ηὔξετο τῷ Σκιπίωνι, οἱ δ' ἕτεροι χιλίαρχοι
κατὰ φθόνον ἐλογοποίουν ξενίαν ἐκ πατέρων εἶναι
474 Φαμέᾳ πρὸς Σκιπίωνα, τὸν τοῦδε πάππον. Λιβύων
δὲ τοῖς ἐς πύργους καὶ φρούρια, ἃ πολλὰ ἦν ἐν τῇ
χώρᾳ, καταφεύγουσιν οἱ μὲν ἄλλοι χιλίαρχοι σπενδό-
μενοι καὶ μεθιέντες ἐπετίθεντο ἀπιοῦσιν, ὁ δὲ Σκι-
πίων ἐς τὰ οἴκοι παρέπεμπεν, καὶ ἀπὸ τοῦδε οὐ πρὶν
475 ἢ Σκιπίωνα ἀφικέσθαι συνετίθετο οὐδείς. τοσαύτη
δόξα αὐτοῦ ἀνδρείας τε πέρι καὶ πίστεως καὶ παρὰ
τοῖς ἰδίοις δι' ὀλίγου γεγένητο καὶ παρὰ τοῖς πολε-
476 μίοις. ἐπανελθόντων δ' αὐτῶν ἀπὸ τῆς προνομῆς ἐς
τὸ στρατόπεδον οἱ Καρχηδόνιοι νυκτὸς ἐπέθεντο τῷ
ἐπινείῳ· καὶ θόρυβος ἦν ποικίλος, συνεπηχούντων ἐς
477 ἔκπληξιν τῶν ἐν ἄστει Καρχηδονίων. ὁ μὲν οὖν
Μανίλιος τὸν στρατὸν ἔνδον συνεῖχεν ὡς ἐν ἀγνοίᾳ

---

1 θρασύτατος ci. Mend., sed cf. Bitsch. p. 444 6 οὐδαμοῦ, ras. corr., ut videtur, ex οὐδ' ἅμα οὐδ', V 11 κύκλῳ Schw., vulgo, sed cave hiatum ἴλαις, ras. corr. ex εἴλαις, V, const. 12 τὸν om. V, hab. Apogr. 19 καταφυγοῦσιν ci. Mend., cf. Loesch, Rec. p. 519; Berg, Diss. p. 30 sq. 21 οἴκοι Apogr., οἰκ≡ (sic) V, scriba ω corrigere voluisse videtur in οι

τοῦ κακοῦ· ὁ δὲ Σκιπίων ἱππέων ἴλας δέκα λαβὼν 149 a. C.
ἐπῆγε μετὰ δᾴδων ἡμμένων, προειπὼν διὰ τὴν νύκτα
μὴ συμπλέκεσθαι, περιτρέχειν δὲ σὺν τῷ πυρὶ καὶ τὸ
πλῆθος ἐπιφαίνειν καὶ φόβον ἐμπεσουμένων παρέχειν
αἰεί, μέχρι ταρασσόμενοι διχόθεν οἱ Καρχηδόνιοι κατ-
επλάγησαν καὶ ἐς τὴν πόλιν ἐσέφυγον. καὶ τόδε τοῖς 478
Σκιπίωνος κατορθώμασιν προσεγίγνετο. ἦν τε διὰ στό-
ματος ἐπὶ πᾶσιν ἔργοις ὡς μόνος ἄξιος Παύλου τε
τοῦ πατρός, τοῦ Μακεδόνας ἑλόντος, καὶ τῶν Σκιπιώ-
νων, ἐς οὓς κατὰ θέσιν ἀνείληπτο.

102 Μανιλίου δὲ ἐς Νέφεριν ὁδεύοντος ἐπὶ Ἀσρού- 479
βαν ἐδυσχέραινεν ὁ Σκιπίων, ὁρῶν πάντα ἀπόκρημνα
καὶ φάραγγας καὶ λόχμας καὶ τὰ ὑψηλὰ προειλημμένα.
ὡς δ' ἀπὸ σταδίων τριῶν ἐγίγνοντο τοῦ Ἀσρούβα
καὶ ἔς τι ῥεῦμα καταβάντας ἐχρῆν ἀναβαίνειν ἐπὶ τὸν
Ἀσρούβαν, ἐνέκειτο δὴ τότε καὶ συνεβούλευε στρα-
φῆναι ὡς ἄλλου καιροῦ καὶ μηχανῆς ἄλλης ἐπὶ τὸν
Ἀσρούβαν δεομένους. ἀντιλεγόντων δὲ κατὰ ζῆλον 480
αὐτοῦ τῶν ἑτέρων χιλιάρχων καὶ μαλακίαν καὶ οὐκ
εὐβουλίαν ἡγουμένων, εἰ τοὺς πολεμίους ἰδόντες ἀνα-
χωρήσουσιν, ἐν ᾧ καὶ καταφρονοῦντες φεύγουσιν ἐπι-
κείσονται, δεύτερα τούτων ἠξίου στρατόπεδον πρὸ τοῦ
ῥεύματος ἐγεῖραι, ἵν', εἰ βιασθεῖεν, ἔχοιεν ἀναχώρησιν,
οὐκ ὄντος αὐτοῖς νῦν οὐδ' ὅποι καταφεύγοιεν. οἱ δὲ 481
καὶ τοῦτο ἐγέλων, καὶ τὸ ξίφος τις ἠπείλησεν ἀπορ-
ρίψειν, εἰ μὴ Μανίλιος, ἀλλὰ Σκιπίων ἄρχοι. διέβαι-
νεν οὖν ὁ Μανίλιος, οὐδὲ τἆλλα ὢν ἐμπειροπόλεμος,
καὶ αὐτῷ περάσαντι ὁ Ἀσρούβας ἀπήντα, φόνος τε

---

14 ἐγένοντο Apogr., ἐγεγένηντο Mend., sed cf. Schenkl p. 173, Loesch, Rec. p. 518 16 τότε δὴ ἐνέκειτο ci. Mend., sed cave hiatum 18 δεομένους Bk., δεομένου V 21 ⟨ὡς⟩ φεύγουσιν? (Vk.)

---

§ 479 sqq., § 507 sqq., § 596 sqq. de pugnis ad Nepherim factis cf. Veith 3, 2 p. 703 sqq.

149 a. C.
482 ἦν πολὺς ἐξ ἑκατέρων. καὶ ὁ Ἀσρούβας, ἀναδραμὼν
ἐς τὸ φρούριον, ἔνθα μηδὲν παθεῖν ἐδύνατο, ἐφή-
δρευεν ἀπιοῦσιν ἐπιθέσθαι. οἱ δὲ σὺν μετανοίᾳ τῶν
γεγονότων ἀπεχώρουν, ἄχρι μὲν ἐπὶ τὸ ῥεῦμα ἐν τάξει·
δυσπόρου δ᾽ ὄντος τοῦ ποταμοῦ καὶ διαβάσεων ὀλί-
γων τε καὶ δυσχερῶν ἐς ἀταξίαν διῃροῦντο ὑπ᾽
483 ἀνάγκης. καὶ ὁ Ἀσρούβας καθορῶν ἐπέκειτο λαμπρῶς
τότε μάλιστα καὶ πλῆθος ἔκτεινεν οὐδ᾽ ἀμυνομένων,
ἀλλὰ φευγόντων. ἔπεσον δὲ καὶ τῶν χιλιάρχων τρεῖς,
οἳ τὸν στρατηγὸν μάλιστα ἐπεπείκεσαν ἐς τὴν μάχην.
484 ὁ δὲ Σκιπίων τριακοσίους ἱππέας, οὓς εἶχεν ἀμφ᾽ αὐτὸν 103
καὶ ὅσους ἄλλους συναγαγεῖν ἔφθασεν, διελὼν ἐς δύο
τοῖς ἐχθροῖς ἐπῆγε σὺν δρόμῳ πολλῷ, παρὰ μέρος
ἀκοντίζοντάς τε καὶ εὐθὺς ἀποχωροῦντας, εἶτ᾽ αὖθις
ἐπιόντας καὶ πάλιν εὐθὺς ἀποπηδῶντας· οὕτω γὰρ
εἴρητο αὐτοῖς, τοὺς ἡμίσεας αἰεὶ παρὰ μέρος ἐπιέναι
καὶ ἀκοντίσαντας ἀπελαύνειν, ὥσπερ ἐν κύκλῳ περι-
485 ιόντας. γιγνομένου δὲ τοῦδε πυκνοῦ καὶ διαστήματος
οὐδενὸς ὄντος οἱ μὲν Λίβυες ἐβάλλοντο συνεχῶς καὶ
ἐπιστρέφοντες ἐς τὸν Σκιπίωνα ἧσσον τοῖς περῶσιν
ἐπέκειντο, οἱ δ᾽ ἔφθασαν διελθεῖν τὸ ῥεῦμα. καὶ ὁ
Σκιπίων ἐπ᾽ αὐτοῖς ἀφίππευσεν βαλλόμενός τε καὶ χαλε-
486 πῶς. σπεῖραι δ᾽ ἐν ἀρχῇ τοῦδε τοῦ πόνου τέσσαρες
ἀποσχισθεῖσαι τοῦ ῥεύματος ὑπὸ τῶν πολεμίων ἔς τινα
λόφον ἀνέδραμον· καὶ αὐτὰς ὁ Ἀσρούβας περιεκάθητο,
487 ἀγνοούντων ἔτι Ῥωμαίων, ἕως ἐστάθμευσαν. ἐπεὶ δ᾽
ἔμαθον, ἠπόρουν, καὶ τοῖς μὲν ἐδόκει φεύγειν καὶ μὴ
κινδυνεύειν ἅπασι δι᾽ ὀλίγους, ὁ δὲ Σκιπίων ἐδίδασκεν
□ ἀρχομένων μὲν ἔργων εὐβουλίᾳ χρῆσθαι, κινδυνευόν-
των δὲ ἀνδρῶν τοσῶνδε καὶ σημείων τόλμῃ παρα-
488 βόλῳ. αὐτὸς δ᾽ ἐπιλεξάμενός τινας ἱππέων ἴλας, ἐπ-

15 ἀποπηδῶντας] cf. Mithr. § 184 18 πυκνὰ vel πυκνῶς ci. Mend., probabiliter 22sq. βαλλόμενός τε καὶ χαλεπῶς] cf. Mithr. § 275 29 χρηστέον ci. Mend., quod vix opus

149 a.C.
ανοίσειν ἔφη ἐκείνους ἢ χαίρων αὐτοῖς συναπολεῖσθαι.
δύο τε ἡμερῶν σιτία φέρων εὐθὺς ὥδευε, δεδιότος
πάνυ τοῦ στρατοῦ, μὴ οὐδ' αὐτὸς ἐπανέλθοι. ὡς δ' 489
ἧκεν ἐπὶ τὸν λόφον, ἔνθα ἦσαν οἱ πολιορκούμενοι, τὸν
μὲν ἄντικρυς αὐτοῦ δρόμῳ κατέλαβεν, καὶ μία τοὺς
δύο χαράδρα διεῖργεν, οἱ δὲ Λίβυες τότε μάλιστα ἐπ-
έκειντο τοῖς πολιορκουμένοις καὶ πρὸς αὐτοὺς ἐνενεύ-
κεσαν, ὡς οὔπω δυναμένου τοῦ Σκιπίωνος ἐπικουρεῖν
ἐξ ὁδοιπορίας συντόνου. ὁ δὲ Σκιπίων, ὡς εἶδε τὰς 490
πέζας τῶν δύο λόφων τὴν χαράδραν περιιούσας, τὸν
καιρὸν οὐ μεθῆκεν, ἀλλὰ περιέδραμε δι' αὐτῶν ὑπὲρ
τοὺς πολεμίους. οἱ δ' ἤδη κυκλούμενοι διέφευγον
ἀκόσμως, μεθιέντος αὐτοὺς ἀπιέναι τοῦ Σκιπίωνος
ἀδεῶς, πολὺ πλείονας ὄντας.

104 οὕτω μὲν δὴ καὶ τούσδε ὁ Σκιπίων περιέσωσεν ἐν 491
ἀπογνώσει γενομένους. καὶ αὐτὸν ἡ στρατιὰ μακρόθεν
ἰδοῦσα ἐξ ἀέλπτου περισεσωσμένον τε καὶ περισώ-
σαντα τοὺς ἑτέρους μέγα ἠλάλαξαν ἡδόμενοι καὶ
δαιμόνιον αὐτῷ συλλαμβάνειν ἐδόξαζον, ὃ καὶ τῷ
πάππῳ Σκιπίωνι προσημαίνειν ἐδόκει τὰ μέλλοντα. ὁ 492
μὲν δὴ Μανίλιος ἀνεζεύγνυεν ἐς τὸ πρὸς τῇ πόλει
στρατόπεδον, πολλὴν τίσιν ὑποσχὼν τοῦ μὴ πεισθῆναι
Σκιπίωνι τῆς στρατείας ἀποτρέποντι· ἀχθομένων δὲ
πάντων ἐπὶ τῇ τῶν πεσόντων ἀταφίᾳ, καὶ μάλιστα
ἐπὶ τοῖς χιλιάρχοις, ὁ Σκιπίων τινὰ λύσας αἰχμάλωτα
ἔπεμψε πρὸς Ἀσρούβαν καὶ παρῄνει θάψαι τοὺς
χιλιάρχους. ὁ δ' ἐρευνησάμενος τὰ νεκρὰ καὶ ἀπὸ 493
τῆς σφραγῖδος εὑρὼν (χρυσοφοροῦσι γὰρ τῶν στρα-

---

1 κείνους V 3 ἐπανελθειν (sic) corr. in ἐπανέλθοι V 7 sq. πρὸς αὐτοὺς ἐνένευσαν ci. Mend., πρὸς ἀλλήλους maluit Schw. ceterum ἐνενεύκευσαν (sic) V, ἐνενεύκεισαν B 8 σκηπίωνος, ι supra η additum, V 12 κυκλούμενοι Apogr., κυκλούμεν (sic) V 18 ἑταίρους (sic) V 25 αἰχμάλωτα scr. Mend. (cf. p. 283, 8), αἰχμάλωτους (sic) V, τῶν αἰχμαλώτων Apogr.; an τινὰς λύσας αἰχμαλώτους? (Vk.)

149 a. C. τευομένων οἱ χιλίαρχοι, τῶν ἐλαττόνων σιδηροφορούν-
των), ἔθαψεν αὐτούς, εἴτε τὸ ἔργον ἀνθρώπειον καὶ
κοινὸν ἐν τοῖς πολέμοις ἡγούμενος, εἴτε τὴν Σκιπίω-
494 νος δόξαν ἤδη δεδιώς τε καὶ θεραπεύων. Ῥωμαίοις
δ' ἀναζευγνύουσι μὲν ἀπὸ τοῦ Ἀσρούβα ἐπέκειτο
Φαμέας, διὰ τὸ πταῖσμα θορυβουμένοις· ἐσιοῦσι δὲ
οἱ Καρχηδόνιοι, τῆς πόλεως ἐκδραμόντες, ὑπήντων καί
τινα καὶ τῶν σκευοφόρων διέφθειραν.

495 ἐν τούτῳ δὲ καὶ ἡ σύγκλητος ἐς τὸ στρατόπεδον 105
ἔπεμπε τοὺς εἰσομένους καὶ μεταδώσοντας αὐτῇ τὰ
ἀκριβέστατα, ἐφ' ὧν ὅ τε Μανίλιος καὶ τὸ συνέδριον
καὶ οἱ λοιποὶ τῶν χιλιάρχων, ἐσβεσμένου τοῦ φθόνου
διὰ τὴν εὐπραγίαν, ἐμαρτύρουν τῷ Σκιπίωνι καὶ ὁ
στρατὸς ἅπας καὶ τὰ ἔργα ἐπ' ἐκείνοις, ὥστ' ἐπανελ-
θόντες οἱ πρέσβεις διεθρόησαν ἐς ἅπαντας τὴν ἐμπει-
ρίαν καὶ ἐπίτευξιν τοῦ Σκιπίωνος καὶ τῆς στρατιᾶς
496 τὴν ἐς αὐτὸν ὁρμήν. ἡ δὲ βουλὴ τούτοις μὲν ἔχαιρεν,
πολλῶν δὲ γεγενημένων πταισμάτων ἐς Μασσανάσσην
ἔπεμπε καὶ παρεκάλει συμμαχεῖν αὐτὸν ἐρρωμένως
497 ἐπὶ Καρχηδόνα. ὁ δ' ὑπὸ μὲν τῶν πρέσβεων οὐ κατ-
ελήφθη, κάμνων δὲ γήρᾳ καὶ νόσῳ καὶ παῖδας ἔχων
νόθους μὲν πλείονας, οἷς ἐδεδώρητο πολλά, γνησίους
δὲ τρεῖς, οὐδὲν ἀλλήλοις τὰ ἔργα ἐοικότας, ἐκάλει τὸν
Σκιπίωνα κατὰ φιλίαν αὐτοῦ τε καὶ τοῦ πάππου σύμ-
βουλόν οἱ περὶ τῶν τέκνων καὶ τῆς ἀρχῆς ἐσόμενον.
498 ὃ δὲ ᾔει μὲν αὐτίκα, μικρὸν δὲ πρὶν ἐλθεῖν ὁ Μασσα-

---

6 *ἐσιοῦσι δ'* ⟨*ἐς τὸ στρατόπεδον*⟩ delendaque ea verba in l. 9 ci. Mend., haud male 8 *σκευφόρων* (sic) V 13 *εὐπραγίαν*] *εὐεργεσίαν* ci. Mend., sed cf. p. 266, 5 sq.; 277, 4 (*δυσπραξίαν*) 18 *πολλῶν — 25 τέκνων* hab. Exc. de legat. Rom. 10, p. 72 19 *αὐτὸν* deleri voluit Mend., sine causa 24 *αὐτοὺς* corr. in *αὐτοὺ* (sic) V 24 sq. *σύμβουλον οἴεσθαι* Exc.; 'Ursinus in mg. V(at.) 1418 corr. *ἔσεσθαι*, debuit *οἱ ἔσεσθαι*' (Mend.)

---

20 sq. *οὐ κατελήφθη*] mortuus erat fine anni 149 a. C.

149 a. C.
νάσσης ἀποψύχων ἐπέσκηψε τοῖς παισὶ πείθεσθαι τοῦ
106 Σκιπίωνος, ὡς ἂν αὐτοῖς διαιρῇ τὰ ὄντα. καὶ ὁ μὲν 499
τοῦτ' εἰπὼν ἐτελεύτησεν, ἀνὴρ ἐς πάντα ἐπιτυχής, ᾧ
τὴν μὲν ἀρχὴν τὴν πατρῴαν θεὸς ἔδωκεν, ἀφαιρεθέντι
πρὸς Καρχηδονίων καὶ Σύφακος, ἀναλαβεῖν καὶ προ-
αγαγεῖν ἐπὶ μέγιστον, ἀπὸ Μαυρουσίων· τῶν παρ'
ὠκεανῷ μέχρι τῆς Κυρηναίων ἀρχῆς ἐς τὰ μεσόγαια,
ἡμερῶσαι δὲ γῆν πολλήν, τὰ πολλὰ τῶν Νομάδων
ποηφαγούντων διὰ τὸ ἀγεώργητον, θησαυρούς τε με-
γάλους χρημάτων καταλιπεῖν καὶ στρατιὰν πολλὴν
γεγυμνασμένην, τῶν δ' ἐχθρῶν Σύφακα μὲν αἰχμάλω-
τον ἑλεῖν αὐτοχειρί, Καρχηδόνι δ' αἴτιον τῆς ἀναστά-
σεως γενέσθαι, πάμπαν ἀσθενῆ Ῥωμαίοις ὑπολιπόντα.
ἔφυ δὲ καὶ τὸ σῶμα μέγας τε καὶ εὔρωστος ἐς γῆρας 500
πολὺ καὶ μάχης ἐπειρᾶτο μέχρι τοῦ θανάτου ἵππου
τε χωρὶς ἀναβολέως ἐπέβαινε. καὶ μεγίστῳ δὴ τῷδε
τεκμηριῶσαι μάλιστά ⟨τις ἂν⟩ τὴν εὐρωστίαν αὐτοῦ· πολ-
λῶν γὰρ αὐτῷ παίδων γιγνομένων τε καὶ ἀποθνησκόντων
οὔποτε μὲν ἦσαν αὐτῷ μείους τῶν δέκα, τετραετὲς δὲ
παιδίον ἐνενηκοντούτης ὢν ἀπέλιπεν. ὁ μὲν δὴ Μασσα- 501
νάσσης ὧδε χρόνου τε καὶ σώματος ἔχων ἐτεθνήκει,
Σκιπίων δὲ τοῖς μὲν νόθοις αὐτοῦ παισὶ προσέθηκεν
ἑτέρας δωρεάς, τοῖς δὲ γνησίοις τοὺς μὲν θησαυροὺς

---

1 sq. τοῦ Σκιπίωνος] cf. Krüger et Steup ad Thuc. 7, 73, 2 3 ἀνὴρ — 21 ἐτεθνήκει hab. Exc. de virt. 30, p. 229, unde Suid. v. Μασσανάσσης 5 sq. προσαγαγεῖν Exc. 7 μεσόγεια Exc. 9 διὰ τὸ ἀγεώργητον παφαγούντων (sic) Exc. 12 Καρχηδόνι — 13 ὑπολιπόντα hab. Suid. v. ἀνάστασις, perperam Polybio pro auctore citato 12 sq. per errorem ἀναστεω, ut videtur, scriba scripserat, sed statim εω erasit et σεως addidit, non tamen addidit ασ loco litterarum εω, V 13 αὐτὴν post πάμπαν add. Exc. 15 ἵππου — 16 ἐπέβαινεν hab. Suid. v. ἀναβολεύς 17 sq. τεκμηριῶσαι ⟨τις ἂν⟩ τὴν εὐρωστίαν αὐτοῦ Kallenberg, Berl. philol. Woch. 1910 p. 1600, bene, sed retinuit Vk. etiam μάλιστα; τεκμηριῶσαι μάλιστα τὴν V, τεκμηριώσω μάλιστα τὴν Exc., τῷ δ' ἐτεκμηρίωσε μάλιστα τὴν Schw. 19 τῶν om. V et Exc., hab. Suidae codices nonnulli 20 ὢν om. Exc.

149 a.C. καὶ φόρους καὶ τὸ ὄνομα τῆς βασιλείας κοινὸν ἀπέφηνεν,
502 τὰ δ' ἄλλα διέκρινεν, ὡς ἔμελλεν ἁρμόσειν πρὸς ὃ ἐβούλετο ἕκαστος, Μικίψῃ μέν, ὃς πρεσβύτατος ὢν εἰρηνικώτατος ἦν, Κίρτην ἐξαίρετον ἔχειν καὶ τὰ βασίλεια τὰ ἐν αὐτῇ, Γολόσσῃ δέ, στρατιωτικῷ τε ὄντι καὶ δευτέρῳ καθ' ἡλικίαν, πολέμου τε καὶ εἰρήνης εἶναι κυρίῳ, Μαστανάβᾳ δέ, ὃς νεώτατος ὢν ἤσκει δικαιοσύνην, δικάζειν τοῖς ὑπηκόοις τὰ ἀμφίλογα.

503 οὕτω μὲν ὁ Σκιπίων τὴν ἀρχὴν καὶ περιουσίαν 107
148 a.C. Μασσανάσσου διεῖλε τοῖς παισὶ καὶ Γολόσσην εὐθὺς ἐς συμμαχίαν ἐπήγετο· ὁ δὲ τὰς Φαμέου μάλιστα ἐνέδρας, αἳ πολλὰ Ῥωμαίους ἐλύπουν, ἐρευνώμενος
504 ἀνέστελλεν. ἐν δέ τινι χειμασίᾳ Σκιπίων καὶ Φαμέας ἀντιπαρώδευον ἀλλήλοις, μέσην ἔχοντες ἄβατον χαράδραν καὶ οὐδὲν ἐς ἀλλήλους δυνάμενοι. δεδιὼς δ' ὁ Σκιπίων, μή τις ἐνέδρα κατὰ τὸ πρόσθεν εἴη, προϊὼν κατεσκέπτετο σὺν τρισὶ φίλοις. καὶ αὐτὸν ὁ Φαμέας
505 ἰδὼν ἀντιπροῄει μεθ' ἑνὸς φίλου. ἐλπίσας δ' αὐτὸν ὁ Σκιπίων εἰπεῖν τι θέλειν ἐξίππευσε μεθ' ἑνὸς καὶ ὅδε φίλου. καὶ ὡς ἤδη κατακούειν ἐδύναντο ἀλλήλων, πρότερος εἶπεν ὁ Σκιπίων· "ὁρᾷς, ὦ Φαμέα, τὰ
506 Καρχηδονίων οἷ προελήλυθεν· τί δὴ τῆς ἰδίας σωτηρίας οὐ προνοεῖς, εἰ μὴ τῆς κοινῆς δύνασαι;" ὁ δέ "τίς ἐστιν", ἔφη, "μοι σωτηρία, Καρχηδονίων μὲν οὕτως ἐχόντων, Ῥωμαίων δ' ὑπ' ἐμοῦ κακὰ πολλὰ πεπονθότων;" καὶ ὁ Σκιπίων "ἐγγυῶμαί σοι", φησιν, "εἰ πιστὸς ἐγὼ καὶ ἀξιόχρεως, καὶ σωτηρίαν καὶ συγγνώμην παρὰ Ῥωμαίων καὶ χάριν ἔσεσθαι." ὁ δ'

18—p. 277, 8 διεκρίθησαν hab. Exc. de sent. 16, p. 68
21 τερος—τὰ om. V, add. Vk. ex Exc., et ita locus multum temptatus sanatur 22 οἷ Exc., οἱ V 25 πολλὰ κακὰ Exc. 25 sq. παθόντων Exc.

---

7 Μαστανάβᾳ] de forma nominis v. Boiss. ed. Cass. D. t. 1 p. 310

ἐπήνεσε μὲν ὡς ἀξιοπιστότατον ἐκ πάντων, "κρινῶ", 148 a.C.
δ' ἔφη· "κἂν δυνατὸν ἡγῶμαι, φανερὸν ἔσται σοι."
108 καὶ οἳ μὲν ἐπὶ τούτοις διεκρίθησαν, ὁ δὲ Μανίλιος, 507
αἰδούμενος τὴν δυσπραξίαν τὴν ἐς Ἀσρούβαν αὐτῷ
γενομένην, αὖθις ἐς Νέφεριν ἐστράτευε, πεντεκαίδεκα
ἡμερῶν τροφὰς ἐπαγόμενος. πλησιάσας δ' ἔθετο χά- 508
ρακα καὶ ὠχύρου καὶ ἐτάφρευεν, καθὰ Σκιπίων ἐν τῇ
προτέρᾳ στρατείᾳ παρήγγειλεν. οὐδὲν δὲ ἀνύων ἐν
αἰδοῖ μείζονι ἐγίγνετο καὶ φόβῳ τοῦ πάλιν αὐτοῖς
ἀπιοῦσιν τὸν Ἀσρούβαν ἐπιθέσθαι. καὶ ὃ μὲν ἐν τῷδε 509
ἦν ἀπορίας, ἐπιστολὴν δέ τις ἐκ τοῦ Γολόσσου στρα-
τοῦ ἔφερεν τῷ Σκιπίωνι. ὃ δ', ὡς εἶχε, σεσημασμένην
ἐπέδειξε τῷ στρατηγῷ. καὶ λύσαντες εὗρον· "ἐς τήνδε 510
τὴν ἡμέραν ἐγὼ μὲν τόδε τὸ χωρίον καταλήψομαι·
σὺ δ' ἐλθὲ μεθ' ὅσων βούλει, καὶ τοῖς προφύλαξιν
εἰπὲ δέχεσθαι τὸν νυκτὸς ἀφικνούμενον." ἡ μὲν ἐπι-
στολὴ χωρὶς ὀνομάτων τοιάδ' ἐδήλου, συνῆκε δὲ ὁ
Σκιπίων εἶναι παρὰ Φαμέου. καὶ ὁ Μανίλιος ἐδεδοίκει 511
μὲν περὶ τῷ Σκιπίωνι, μή τις ἀπάτη παρ' ἀνδρὸς
γένοιτο πιθανωτάτου πάντων ἐς ἐνέδρας· εὔελπιν δ'
αὐτὸν ὁρῶν ἔπεμπεν, ἐπιτρέψας περὶ μὲν τῆς σωτηρίας
δοῦναι πίστιν ἀσφαλῆ τῷ Φαμέᾳ, χάριν δὲ μὴ ὁρί-
ζειν, ἀλλ' ἐπαγγέλλεσθαι Ῥωμαίους τὰ πρέποντα ποι-
ήσειν. οὐ μὴν ἐδέησεν οὐδ' ἐπαγγελίας· ὁ γάρ τοι 512
Φαμέας, ὡς ἧκεν εἰς τὸ συγκείμενον, περὶ μὲν τῆς σω-
τηρίας ἔφη πιστεύειν δεξιουμένῳ Σκιπίωνι, τὰς δὲ
χάριτας Ῥωμαίοις ἐπιτρέπειν. ταῦτα δ' εἰπὼν ἐξέτασσε 513
τῆς ἐπιούσης ἐς μάχην καὶ προπηδήσας μετὰ τῶν

---

1 αὐτὸν desideravit Mend., sed cf. ad p. 266, 21 sq. κρινῶ Apogr., κρίνω V et Exc. 4 αὐτῷ maluit Bitsch. p. 444 18 sq. ἐς τὴν καὶ τὴν ἡμέραν ἐγὼ μὲν τὸ καὶ τὸ χωρίον ci. Bk., cf. ad Emph. I § 121 16 ἀφικνούμενοι V 21 ἔπεμπεν Apogr., ἐπέπεμπεν V 25—p. 278, 6 συνοίσοντα hab. Exc. de sent. 17, p. 69 25 εἰς] ἐπὶ Exc.

148 a.C.
Ἰλάρχων ἐς τὸ μεσαίχμιον ὡς ἐπί τινα σκέψιν ἑτέραν
εἶπεν· "εἰ μὲν ἔστιν ἔτι τῇ πατρίδι βοηθεῖν, ἕτοιμός
εἰμι μεθ' ὑμῶν· εἰ δ' ἔχει τὰ ἐκείνης, ὡς ἔχει, ἐμοὶ
μὲν δοκεῖ τῆς ἰδίας σωτηρίας προνοεῖν, καὶ πίστιν
ἔλαβον ἐπί τε ἐμαυτῷ καὶ ὅσους πείσαιμι ὑμῶν. και-
514 ρὸς δὲ καὶ ὑμᾶς ἐπιλέγεσθαι τὰ συνοίσοντα." ὁ μὲν
οὕτως εἶπεν, τῶν δ' Ἰλάρχων οἳ μὲν σὺν τοῖς αὐτῶν
ηὐτομόλησαν, καὶ ἐγένοντο πάντες εἰς διακοσίους καὶ
δισχιλίους ἱππέας· τοὺς δ' Ἄννων κατεκώλυσεν, ᾧ
Λεῦκος ἦν ἐπίκλησις.

515 ἐπανιόντι δὲ τῷ Σκιπίωνι μετὰ τοῦ Φαμέου ὁ 109
στρατὸς ἀπήντα καὶ τὸν Σκιπίωνα εὐφήμουν ὡς ἐπὶ
θριάμβῳ. Μανίλιος δ', ὑπερηδόμενός τε καὶ οὐκέτι
τὴν ἐπάνοδον αἰσχρὰν ἐπὶ τῷδε ἡγούμενος οὐδ'
Ἀσρούβαν ἕψεσθαι προσδοκῶν καταπεπληγμένον, ἀν-
εζεύγνυεν αὐτίκα δι' ἔνδειαν, ἑπτακαιδεκάτην ἡμέραν
ἀντὶ πεντεκαίδεκα ἔχων. τρισὶ δ' ἄλλαις ἐχρῆν κακο-
516 παθοῦντα ἐπανελθεῖν. ὁ οὖν Σκιπίων, τόν τε Φαμέαν
καὶ Γολόσσην καὶ τοὺς ὑφ' ἑκατέρῳ λαβὼν ἱππέας,
προσλαβὼν δέ τινας καὶ τῶν Ἰταλικῶν, ἐς πεδίον
ἠπείχθη τὸ καλούμενον Μέγα Βάραθρον καὶ πολλὴν
ἐξ αὐτοῦ λείαν τε καὶ ἀγορὰν ἧκε φέρων τῷ στρατῷ
517 περὶ Τύνητα. Μανίλιος δέ, πυθόμενός οἱ διάδοχον ἐπ-
ιέναι Καλπούρνιον Πίσωνα, προέπεμπεν ἐς Ῥώμην Σκι-
πίωνα μετὰ Φαμέου· καὶ ὁ στρατὸς ἐπὶ τὴν ναῦν κατα-
θέοντες εὐφήμουν τὸν Σκιπίωνα καὶ ηὔχοντο ὕπατον

---

1 *Ἰλάρχων*] cf. Praef., *ἰλαρχῶν* V, vulgo (l. 7 etiam V hab. *ἰλάρχων*) *μεταίχμιον* Mend. 6 *συνύσοντα* (sic) V 7 *δ' ⋮ιλάρχων*, fuit *δ' ειλάρχων* (sic), V 10 *Λευκὸς* Bk. 23 *περὶ Τύνητα* Roos, *περι⋮ύνητα* V, *περὶ νύκτα* Apogr. e coniectura, vulgo 24 *Πίσωνα*] sic V hab. in Lib., sed in Celt. et Iber. *Πείσων*, ita Oi quoque in Emph. 26 *ηὔχοντο*] hoc uno loco augmentum *ηυ* scriptum

---

18 *ἐπανελθεῖν*] sc. Uticam sec. Zon. 27, 7 (v. Kahrstedt 3 p. 651 adn. 1)

148 a. C.

ἐς Λιβύην ἐπανελθεῖν ὡς μόνον αἱρήσοντα Καρχη-
δόνα. θεόληπτος γάρ τις αὐτοῖς ἤδε ἡ δόξα ἐνέπιπτεν,
Σκιπίωνα μόνον αἱρήσειν Καρχηδόνα· καὶ πολλοὶ ταῦτα
τοῖς οἰκείοις ἐς Ῥώμην ἐπέστελλον. ἡ δὲ βουλὴ Σκι- 518
πίωνα μὲν ἐπήνει, Φαμέαν δ' ἐτίμησαν ἁλουργίδι
καὶ ἐπιπορπήματι χρυσῷ καὶ ἵππῳ χρυσοφαλάρῳ καὶ
πανοπλίᾳ καὶ ἀργυρίου δραχμαῖς μυρίαις, ἔδωκαν δὲ
καὶ μνῶν ἑκατὸν ἀργύρωμα καὶ σκηνὴν καὶ κατασκευὴν
ἐντελῆ. καὶ ἐπήλπισαν περὶ πλειόνων, εἰ τὰ λοιπὰ
τοῦ πολέμου συνεκπονήσειεν αὐτοῖς. ὁ δ' ὑποσχόμε-
νος ἐς Λιβύην διέπλευσεν ἐς τὸ Ῥωμαίων στρατόπεδον.

110 ἧκεν δὲ Καλπούρνιος Πίσων ὁ ὕπατος ἅμα ἦρι, 519
καὶ σὺν αὐτῷ Λεύκιος Μαγκῖνος ἐπὶ τὴν ναυαρχίαν· □
οἳ Καρχηδονίοις μὲν οὐκ ἐπεχείρουν, οὐδὲ Ἀσρούβᾳ,
τὰς δὲ πόλεις ἐπιόντες Ἀσπίδος μὲν ἀπετύγχανον, ἐκ
γῆς καὶ θαλάσσης ἀποπειράσαντες, ἑτέραν δ' ἐγγὺς
εἷλεν ὁ Πίσων καὶ διήρπαζεν, αἰτιωμένην ἐπὶ συν-
θήκαις αὐτῷ προσελθεῖν. ἀπὸ δὲ ταύτης ἐς Ἱππάγρετα 520
μετῆλθεν, ἣ μεγάλη τε ἦν καὶ τείχεσι καὶ ἀκροπόλει
καὶ λιμέσι καὶ νεωρίοις ὑπ' Ἀγαθοκλέους, τοῦ Σικελιω-
τῶν τυράννου, κατεσκεύαστο καλῶς, μέση δ' οὖσα Καρχη-
δόνος καὶ Ἰτύκης τὴν ἀγορὰν ἐλῄστευεν τὴν Ῥωμαίοις
διαπλέουσαν· ὅθεν καὶ πάνυ ἐπλούτουν. καὶ ὁ Καλ- 521
πούρνιος ἀμύνασθαί τε αὐτοὺς ἐπενόει καὶ τό γε κέρ-
δος ἀφελέσθαι. ἀλλ' ὁ μέν, τὸ θέρος ὅλον ἐφεδρεύων,
οὐκ ἤνυεν, δὶς δὲ ἐκδραμόντες οἱ Ἱππαγρέτιοι, Καρχη-
δονίων αὐτοῖς συμμαχούντων, τὰς μηχανὰς αὐτοῦ κατ-

---

16 'in ἑτέραν vide an ipsum *Νέαν πόλιν* nomen lateat' (Mend.). v. infra ἐγγὺς ⟨ταύτης οὖσαν⟩ vel tale quid ci. Mend. 21 *μέση*] ἐγγύς vel *πλησίον* ci. Schw., prob. Krebs, Praepositionsadv. 2 p. 51 adn. 1 (cf. § 640), sed errores Appiani geogr. haud rari 26 *οὐκ*] cf. ad Emph. V § 143

---

13 L. Hostilius Mancinus praetor fuit 16 ἑτέραν] *Νέαν πόλιν* sec. Zon. 9, 29 18 Ἱππάγρετα] cf. Dessau, RE 8 p. 1721 n. 9

149 a.C.
522 ἐπρησαν. καὶ ὁ μέν, ἄπρακτος ἐς Ἰτύκην ἐπανελθών,
ἐχείμαζεν· οἱ Καρχηδόνιοι δέ, ἐπειδή σφισι καὶ τὸ 111
Ἀσρούβα στρατόπεδον ἀπαθὲς ἦν καὶ αὐτοὶ κρείτ-
τους ἐν τῇ μάχῃ γεγένηντο Πίσωνος ἀμφὶ τὰ Ἱππά-
γρετα Βιθύας τε αὐτοῖς ὁ Νομὰς μετὰ ὀκτακοσίων
ἱππέων ἀπὸ Γολόσσου προσκεχωρήκει καὶ Μικίψην
καὶ Μαστανάβαν, τοὺς Μασσανάσσου παῖδας, ἑώρων
ὑπισχνουμένους μὲν αἰεὶ Ῥωμαίοις ὅπλα καὶ χρήματα,
βραδύνοντας δὲ καὶ περιορωμένους ἄρα τὸ μέλλον,
ἐπήρθησαν τοῖς φρονήμασι καὶ Λιβύην ἀδεῶς ἐπῄεσαν,
κρατυνόμενοί τε τὴν χώραν καὶ πολλὰ ὑβριστικὰ ἐν
523 ταῖς πόλεσι κατὰ Ῥωμαίων ἐκκλησιάζοντες. ἔς τε τὴν
ἀνανδρίαν αὐτῶν προύφερον τὰ ἐς Νέφεριν αὐτοῖς
δὶς γενόμενα καὶ ὅσα ἔναγχος ἐς Ἱππάγρετα, καὶ τὸ
αὐτῆς Καρχηδόνος, ἀνόπλου τε οὔσης καὶ ἀφράκτου,
524 μὴ δεδυνῆσθαι κατασχεῖν. ἔπεμπον δὲ καὶ ἐς Μικίψην
καὶ Μαστανάβαν καὶ ἐς τοὺς αὐτονόμους Μαυρουσίων,
παρακαλοῦντες ὁμοῦ καὶ διδάσκοντες, ὅτι καὶ σφίσι
525 μεθ' αὐτοὺς ἐπιχειρήσουσι Ῥωμαῖοι. ἔστελλον δὲ καὶ
ἐς Μακεδονίαν ἄλλους πρὸς τὸν νομιζόμενον υἱὸν
εἶναι Περσέως, πολεμοῦντα Ῥωμαίοις, καὶ ἀνέπειθον
ἔχεσθαι τοῦ πολέμου καρτερῶς, ὡς οὐκ ἐλλειψόντων
αὐτῷ χρημάτων καὶ νεῶν ἀπὸ Καρχηδόνος. ὅλως τε
μικρὸν οὐδὲν ἔτι ἐφρόνουν ὁπλισάμενοι, ἀλλὰ θυμῷ
526 καὶ τόλμῃ καὶ παρασκευῇ κατὰ μικρὸν ηὔξοντο. ἐπῆρτο
δ' ἐν μέρει καὶ Ἀσρούβας, ὁ κατὰ τὴν χώραν στρα-
τηγός, τῷ δὶς κρατῆσαι Μανιλίου· τήν τε τῆς πόλεως
στρατηγίαν προσλαβεῖν ἐπειγόμενος Ἀσρούβαν, τὸν
ἄρχοντα αὐτῆς, ἀδελφιδοῦν ὄντα Γολόσσου, διέβαλλε
527 τῇ βουλῇ τὰ Καρχηδονίων Γολόσσῃ προδιδόναι. καὶ
τοῦ λόγου προτεθέντος ἐς μέσον ὁ μὲν ἠπορεῖτο ὡς

4 ἐγεγένηντο V, corr. Zerdik p. 64 8 ὑπισχνουμένοις V
19 μετ' αὐτοὺς V, corr. Mend.

ἐπ' ἀδοκήτῳ, οἱ δὲ τύπτοντες αὐτὸν τοῖς ὑποβάθροις 148 a.C.
κατέβαλον.
112 ἐς δὲ Ῥώμην ἐξαγγελλομένης τῆς τε Πίσωνος ἀπρα- 528
ξίας καὶ Καρχηδονίων παρασκευῆς ὁ δῆμος ἤχθετο
καὶ ἐδεδοίκει αὐξομένου πολέμου μεγάλου τε καὶ ἀδιαλ-
λάκτου καὶ γείτονος· οὐ γάρ τινα διάλυσιν προσεδό-
κων, ἄπιστα πρότεροι κελεύσαντες. τῶν δ' οὐ πρὸ 529
πολλοῦ Σκιπίωνος ἔργων, ἐν Λιβύῃ χιλιαρχοῦντος ἔτι,
μεμνημένοι καὶ παραβάλλοντες αὐτὰ τοῖς παροῦσιν
τῶν τε ἐπεσταλμένων σφίσιν ὑπὸ τῶν ἐκ στρατοπέδου
φίλων καὶ οἰκείων ἀναφέροντες ὥρμηντο ὕπατον ἐς
Καρχηδόνα πέμπειν Σκιπίωνα. ἐνειστήκει δ' ἀρχαι- 530
ρέσια, καὶ ὁ Σκιπίων (οὐ γάρ πω δι' ἡλικίαν αὐτῷ
συνεχώρουν ὑπατεύειν οἱ νόμοι) ἀγορανομίαν μετῄει,
καὶ ὁ δῆμος αὐτὸν ὕπατον ᾑρεῖτο. παρανόμου δ' ὄντος 531
καὶ τῶν ὑπάτων προφερόντων αὐτοῖς τὸν νόμον ἐλι-
πάρουν καὶ ἐνέκειντο καὶ ἐκεκράγεσαν ἐκ τῶν Τυλλίου
καὶ Ῥωμύλου νόμων τὸν δῆμον εἶναι κύριον τῶν
ἀρχαιρεσίων καὶ τῶν περὶ αὐτῶν νόμων ἀκυροῦν ἢ
κυροῦν, ὃν ἐθέλοιεν. τέλος δὲ τῶν δημάρχων τις ἔφη 532
τοὺς ὑπάτους ἀφαιρήσεσθαι τὴν χειροτονίαν, εἰ μὴ
συνθοῖντο τῷ δήμῳ. καὶ ἡ βουλὴ τοῖς δημάρχοις ἐπέ-
θετο λῦσαι τὸν νόμον τόνδε καὶ μετὰ ἔτος ἓν αὖθις
ἀναγράψαι, οἷόν τι καὶ Λακεδαιμόνιοι, λύοντες ἐν
χρείᾳ τὴν ἀτιμίαν τῶν ἁλόντων περὶ Πύλον, ἔφασαν·

---

7 *ἄπιστα* 'fidem omnem excedentia' (Mend.), *ἄοιστα* coniecerat Musgr., *ἀνύποιστα* Reiske, *ἄσπειστα* Naber, Mnemos. 1 (1873) p. 327 *πρότερον* maluit Mend. 12 sq. *ἀρχαιρέσια* Reiske et Schw. (cf. Emph. I § 196), *ἀρχαιρεσία* V, *δ⟨ὲ τ⟩ἀρχαιρέσια* maluit Mend. 19 *ἀρχαιρεσίων*] cf. supra l. 12 sq., *ἀρχαισιῶν* (sic) V 22 sq. *ἐπέθετο*, *έ* in ras. (ex *ει*?), V; bene habet, cf. Preisigke, Wörterbuch d. griech. Papyrusurk., s. v.; Athen. p. 465 D; Herodot. 1, 111; 3, 63; v. p. 126, 13 sq. *ἐψηφίσατο τοὺς δημάρχους λῦσαι* 24 *οἱ Λακεδαιμόνιοι* — p. 282, 1 *τήμερον* hab. Exc. de sent. 18, p. 69

---

15 *παρανόμου δ' ὄντος*] cf. Mommsen, R. Staatsr. 1[3] p. 539 adn. 1

145 a.C.
533 "κοιμάσθων οἱ νόμοι τήμερον". οὕτω μὲν ὁ Σκιπίων,
ἀγορανομίαν μετιών, ᾕρητο ὕπατος, καὶ αὐτὸν ὁ σύν-
αρχος Δροῦσος περὶ Λιβύης πρὸς αὐτὸν ἐκέλευε δια-
κληροῦσθαι, μέχρι τις τῶν δημάρχων εἰσηγήσατο τῆσδε
τῆς στρατηγίας τὴν κρίσιν τοῦ δήμου γενέσθαι· καὶ
534 ὁ δῆμος εἵλετο τὸν Σκιπίωνα. ἐδόθη δ' αὐτῷ στρα-
τὸς ἐκ μὲν καταλόγου, ὅσος ἦν ἀντὶ τῶν ἀπολωλότων,
ἐθελοντὰς δ' ἄγειν, ὅσους πείσειε παρὰ τῶν συμμάχων,
καὶ ἐς βασιλέας καὶ πόλεις, ὅσας δοκιμάσειε, πέμπειν,
τὸν Ῥωμαίων δῆμον ταῖς ἐπιστολαῖς ἐπιγράφοντα. καὶ
ἔστιν οὓς ἔλαβεν οὕτω παρά τε πόλεων καὶ βασιλέων.
535 ὁ μὲν δὴ τάδε διοικησάμενος ἐς Σικελίαν καὶ ἀπὸ 113
147 a C. Σικελίας ἐς Ἰτύκην ἔπλει· Καλπούρνιος δὲ Πίσων
ἐπολιόρκει τὰ μεσόγαια, καὶ Μαγκῖνος, ἐφορμῶν Καρχη-
δόνι, μέρος τι τοῦ τείχους ἀμελούμενον ἰδών, οὗ κρη-
μνοὶ προύκειντο συνεχεῖς καὶ δύσβατοι, καὶ παρ' αὐτὸ
ἦν καὶ ἀμελούμενον, ἤλπισε λαθὼν κλίμακας ἐποίσειν
536 ἐπὶ τὸ τεῖχος. καὶ προσέθηκε μέν, καί τινες τῶν στρα-
τιωτῶν ἀνῆλθον εὐτόλμως· οἱ Καρχηδόνιοι δ', ὀλίγων
ἔτι ὄντων καταφρονήσαντες, ἀνέῳξαν πύλην ἐς τοὺς
κρημνοὺς ἐκφέρουσαν καὶ ἐπὶ τοὺς Ῥωμαίους ἐξέδρα-
μον. καὶ αὐτοὺς οἱ Ῥωμαῖοι τρεψάμενοί τε καὶ διώ-
κοντες ἐς τὴν πόλιν διὰ τῆς πύλης συνεσέδραμον.
537 βοῆς δ' ὡς ἐπὶ νίκῃ γενομένης ὅ τε Μαγκῖνος, ἐκφε-
ρόμενος ὑπὸ τῆς ἡδονῆς καὶ τὰ ἄλλα ταχὺς ὢν καὶ
κουφόνους, καὶ ὁ ἄλλος ὅμιλος ἅμα τῷ Μαγκίνῳ, τὰς
ναῦς ἀφέντες, ἐς τὸ τεῖχος ἐβοηδρόμουν ἄνοπλοί τε
538 καὶ γυμνοί. ἤδη δὲ τοῦ θεοῦ περὶ δείλην ἑσπέραν
ὄντος ἐχυρόν τι πρὸς τῷ τείχει καταλαβόντες ἡσύχα-
ζον. τροφῶν δ' ἀπορῶν ὁ Μαγκῖνος ἐκάλει Πίσωνα
καὶ τοὺς Ἰτυκαίων ἄρχοντας ἐπικουρεῖν αὐτῷ κινδυ-
539 νεύοντι καὶ τροφὰς φέρειν κατὰ σπουδήν. καὶ ὁ μὲν

---

14 ἐπολιόρκει] ἐπόρθει ci. Mend., 'ipsa verborum confusio haud rara' 29 καταλαβόντες Apogr., καταβαλόντες V

147 a.
ἔμελλεν ἅμ' ἕῳ πρὸς τῶν Καρχηδονίων ἐξωθούμενος
114 ἐς τοὺς κρημνοὺς συντριβήσεσθαι, Σκιπίων δ' ἑσπέ-
ρας ἐς Ἰτύκην κατήγετο καὶ περὶ μέσας νύκτας ἐντυ-
χὼν οἷς ὁ Μαγκῖνος ἔγραφε, τόν τε σαλπικτὴν ἐκέλευεν
εὐθὺς ἐπὶ πόλεμον ἠχεῖν καὶ τοὺς κήρυκας συγκαλεῖν ἐπὶ
θάλασσαν, ὅσοι συνεληλύθεσαν ἐξ Ἰταλίας αὐτῷ, καὶ
τοὺς ἡβῶντας Ἰτυκαίων· ὅσοι δ' ὑπερήλικες, ἀγορὰν
ἐς τὰς τριήρεις καταφέρειν. αἰχμάλωτά τε Καρχηδονίων 540
τινὰ λύσας ἀφῆκεν ἐξαγγέλλειν αὐτοῖς ἐπιπλεῖν Σκιπίωνα.
ἔς τε τὸν Πίσωνα ἱππέας ἄλλους ἐπ' ἄλλοις ἔπεμπε, καλῶν
αὐτὸν κατὰ τάχος. καὶ αὐτὸς ἐσχάτης φυλακῆς ἀνήγετο
κελεύσας, ὅταν πλησιάζωσιν, ὀρθοὺς ἐπὶ τῶν καταστρωμά-
των ἑστάναι τοῦ πλέονα τὴν ὄψιν ἐμποιεῖν τοῖς πολεμίοις.
ὁ μὲν δὴ τάδε ἔπρασσεν, ὁ δὲ Μαγκῖνος, ἅμ' ἕῳ τῶν 541
Καρχηδονίων αὐτῷ πανταχόθεν ἐπιπιπτόντων, πεντακο-
σίους μέν, οὓς μόνους εἶχεν ἐνόπλους, περιέστησε τοῖς
γυμνοῖς, τρισχιλίοις οὖσι, τιτρωσκόμενος δὲ δι' ἐκείνων καὶ
συνωθούμενος ἐπὶ τὸ τεῖχος ἤδη κατεκρημνίζετο, καὶ αἱ
νῆες ὤφθησαν αἱ τοῦ Σκιπίωνος, ῥοθίῳ τε φοβερῷ κατα- 542
πλέουσαι καὶ μεσταὶ πανταχόθεν ὁπλιτῶν ἐφεστώτων,
Καρχηδονίοις μὲν ᾐσθημένοις διὰ τῶν αἰχμαλώτων οὐκ
ἀνέλπιστοι, Ῥωμαίοις δ' ἀγνοοῦσιν ἀδόκητον σωτηρίαν
φέρουσαι· μικρὸν γὰρ ὑποχωρησάντων τῶν Καρχη-
δονίων ὁ Σκιπίων τοὺς κινδυνεύοντας ἐς αὐτὰς ἀν-
έλαβεν. καὶ Μαγκῖνον μὲν ἐς Ῥώμην αὐτίκα ἔπεμψε
(καὶ γὰρ ἧκεν αὐτῷ Σερρανὸς ἐπὶ τὴν ναυαρχίαν διά- 543

---

8 ἐς τὰς τριήρεις Apogr., ἐς αὐτῶν τριήρεις V; ὅσοι δ' αὐτῶν ὑπερήλικες, ἀγορὰν ἐς τριήρεις ci. Musgr., ἀγορὰν αὐτῷ ἐς τὰς τριήρεις Mend., sed αὐτῷ molestum et efficit hiatum 13 πλεόνων ci. Mend., inut. 17 δι' ἐκείνων videtur corruptum, ὑπ' ἐκείνων vel διὰ ⟨πλῆθος⟩ ἐκείνων ci. Schw., διηνεκῶς Mend., sed neutrum probabiliter; τιτρωσκόμενος — συνωθούμενος — κατεκρημνίζετο de militibus nimirum capiendum, cf. Emph. I § 418 sq.; II § 223 26 Σερρανὸς Gel., σερρας (sine acc.) V

---

26 fort. Sex. Atilius Serranus, cos. a. 136 a. C.; cf. Klebs, RE 2 p. 2098 n. 69

147 a. C.
δοχος), αὐτὸς δ' οὐ μακρὰν τῆς Καρχηδόνος ἐστρατο-
544 πέδευεν. οἱ δὲ Καρχηδόνιοι, τῶν τειχῶν ἐς πέντε
σταδίους προσελθόντες, ἀντήγειραν αὐτῷ χάρακα, καὶ
αὐτοῖς ἐς τόνδε τὸν χάρακα ἀφίκοντο Ἀσρούβας τε,
ὁ στρατηγὸς ὁ τῆς χώρας, καὶ Βιθύας ὁ ἵππαρχος, ἑξα-
κισχιλίους πεζοὺς ἄγοντες καὶ ἱππέας ἐς χιλίους, χρόνῳ
καὶ μελέτῃ γεγυμνασμένους.
545 ὁ δὲ Σκιπίων οὐδὲν εὔκοσμον ἐν τοῖς στρατιώταις 115
ὁρῶν οὐδὲ τεταγμένον, ἀλλ' ἐς ἀργίαν καὶ πλεονεξίαν
καὶ ἁρπαγὰς ὑπὸ τοῦ Πίσωνος ἐπιτετραμμένους ἄλλο
τε πλῆθος αὐτοῖς συνόντας ἀγοραῖον, οἳ τῆς λείας
χάριν ἑπόμενοι τοῖς θρασυτέροις συνεξέτρεχον ἐπὶ
τὰς ἁρπαγάς, ἄνευ παραγγέλματος ἰοῦσιν, τοῦ νόμου
λειποστρατιώτην ἐν τοῖς πολέμοις ἡγουμένου τὸν ἀποχω-
ροῦντα πορρωτέρω σάλπιγγος ἀκοῆς, ὅσα τε πταίσειαν
οὗτοι, πάντα ἐς τὸν στρατηγὸν ἀναφερόμενα καί, ὅσα
διαρπάσειαν, ἑτέρας ἔριδος αὐτοῖς καὶ κακῶν γιγνό-
546 μενα ἀρχάς· πολλοὶ γὰρ καὶ συσκήνων κατεφρόνουν
διὰ τὰ κέρδη καὶ ἐς ἀνόμους πληγὰς καὶ τραύματα
καὶ ἀνδροφονίας ἐχώρουν· ὧν αἰσθόμενος ὁ Σκιπίων
καὶ ἐλπίζων οὔποτε κρατήσειν τῶν πολεμίων, εἰ μὴ
τῶν ἰδίων κρατήσειε, συνήγαγεν ἐς ἐκκλησίαν αὐτοὺς
547 καὶ ἐπὶ βῆμα ὑψηλὸν ἀναβὰς ἐπέπληξεν ὧδε· "ἐγώ, 116
μεθ' ὑμῶν, ὦ ἄνδρες, ὑπὸ Μανιλίῳ τῷ στρατηγῷ τασσό-
μενος, τῆς εὐπειθείας ἐν ὑμῖν μάρτυσιν ἔδωκα πεῖραν,
ἣν νῦν ὑμᾶς αἰτῶ στρατηγῶν, κολάσαι μὲν ἐς ἔσχατον
ἔχων ἐξουσίαν τοὺς ἀπειθοῦντας, ὠφέλιμον δ' ἡγού-

---

3 προσελθόντες, sed σ eras., V 5 ὁ τῆς χώρας στρατηγὸς Apogr., vulgo 14 λειποστρατιώτη V, λιποστρατιώτην Bk., ad quam nominis formam Vk. conferri iubet λ(ε)ιπεργάτης Longus 2, 22, λιποναύτης Theocr. 13, 73, λιποπάτωρ Eurip. Or. 1305; λιποστράτιον ex Suida, qui λειποστράτιον habet, posuit Mend. 16 στρατηγὸν Apogr., στρατὸν V 21 ἐλπίζων vel λογιζόμενος ci. Reiske, ἐλπιζόμενος V 24 τῷ cum Apogr. om. Mend.

μενος προαγορεῦσαι. ἴστε δέ, ἃ πράττετε· καὶ τί με 548
δεῖ λέγειν, ἃ αἰσχύνομαι; ληστεύετε μᾶλλον ἢ πολε-
μεῖτε καὶ διαδιδράσκετε, οὐ στρατοπεδεύετε· καὶ πανη-
γυρίζουσιν ὑπὸ τῶν κερδῶν, οὐ πολιορκοῦσιν ἐοίκατε·
καὶ τρυφᾶν ἐθέλετε πολεμοῦντες ἔτι, οὐ νενικηκότες.
τοιγάρτοι τὰ τῶν πολεμίων ἐξ ἀέλπτου καὶ βραχέος, 549
οὗ κατέλιπον, ἐς τοσοῦτον ἐπῆρται δυνάμεως, καὶ
ἡμῖν ὁ πόνος ἐκ τῆσδε τῆς ῥαστώνης γέγονε χαλεπώ-
τερος. τὰς δ' αἰτίας εἰ μὲν ἐν ὑμῖν οὔσας ἑώρων,
εὐθὺς ἂν ἐκόλαζον· ἐπεὶ δ' ἀνατίθημι ἑτέρῳ, νῦν μὲν
ὑμᾶς ἀφίημι τῶν μέχρι νῦν γεγονότων. ἥκω δὲ οὐ 550
ληστεύσων ἔγωγε, ἀλλὰ νικήσων οὐδὲ χρηματιούμενος
πρὸ τῆς νίκης, ἀλλὰ τοὺς ἐχθροὺς πρῶτον ἐξεργασό-
μενος. ἄπιτε πάντες ἐκ τοῦ στρατοπέδου τήμερον, ὅσοι
μὴ στρατεύεσθε, χωρὶς τῶν ἐπιτραπησομένων ὑπ' ἐμοῦ
μένειν. τοῖς δ' ἐξιοῦσιν οὐδ' ἐπανελθεῖν δίδωμι, πλὴν 551
εἴ τις ἀγορὰν φέροι, καὶ ταύτην στρατιωτικήν τε καὶ
ψιλήν. ἔσται δὲ καὶ τούτοις χρόνος ὡρισμένος, ἐν ᾧ
τὰ ὄντα διαθήσονται, καὶ τῆς πράσεως αὐτῶν ἐγὼ
καὶ ὁ ταμίας ἐπιμελησόμεθα. καὶ τάδε μὲν εἰρήσθω 552
τοῖς περιττοῖς, ὑμῖν δὲ τοῖς ἐστρατευμένοις ἓν ἔστω
παράγγελμα κοινὸν ἐπὶ πᾶσιν ἔργοις ὁ ἐμὸς τρόπος
καὶ πόνος· πρὸς γὰρ τόδε κατευθύνοντες αὐτοὺς οὔτε
προθυμίας ἁμαρτήσεσθε οὔτε χάριτος ἀτυχήσετε. χρὴ 553
δὲ νῦν μὲν πονεῖν, ἐν ᾧ κινδυνεύομεν, τὰ δὲ κέρδη
καὶ τὴν τρυφὴν ἐς τὸν πρέποντα καιρὸν ἀναθέσθαι.
ταῦτ' ἐγὼ προστάσσω καὶ ὁ νόμος, καὶ τοῖς μὲν εὐπει-
θῶς ἔχουσιν οἴσει πολλὴν ἀγαθῶν ἀμοιβήν, τοῖς δ'
ἀπειθοῦσι μετάνοιαν."

---

6 *καὶ βραχέος*] *διὰ βραχέος* ci. Mend., inut., intellege: 'praeter spem et ex brevi (tempore), ex quo afui' *καὶ ἐκ* (*τοῦ*) *βραχέος* (*χρόνου*), (*ἐξ*) *οὗ κατέλιπον* (*τὰ τῶν πολεμίων*) 14 *σήμερον* Apogr. 18 *ψιλήν*] *λιτὴν* ci. Herw. p. 63, contra Schenkl p. 178 21 *στρατευομένοις* ci. Mend., inut., cf. Berg, Diss. p. 25 23 *τόνδε* ci. Reiske, inut. 28 *πολλῶν* cum Apogr. vulgo ante Mend.

146 a.C.
554 ὁ μὲν δὴ Σκιπίων ταῦτ' εἶπε, καὶ εὐθὺς ἀπήλαυνε 117
τὸ πλῆθος ἀνδρῶν ἀχρείων καὶ σὺν αὐτοῖς, ὅσα πε-
ριττὰ καὶ μάταια καὶ τρυφερὰ ἦν. καθαροῦ δὲ τοῦ
στρατοῦ γενομένου καὶ περιδεοῦς καὶ ἐς τὰ παραγγελ-
λόμενα ὀξέος ἀπεπείραζε τῶν καλουμένων Μεγάρων
555 νυκτὸς μιᾶς διχῇ λανθάνων. χωρίον δ' ἐστὶν εὐμέγε-
θες ἐν τῇ πόλει τὰ Μέγαρα, τῷ τείχει παρεζευγμένον·
ἐς ὃ τῇ μὲν ἑτέρους περιέπεμπε, τῇ δ' αὐτὸς σὺν πελέ-
κεσι καὶ κλίμαξι καὶ μοχλοῖς ἐβάδιζε σταδίους εἴκοσιν
556 ἀψοφητί, μετὰ σιγῆς βαθυτάτης. αἰσθήσεως δ' ἄνωθεν,
ὅτε μάλιστ' ἐπλησίαζε, καὶ βοῆς ἀπὸ τειχῶν γενο-
μένης ἀντεβόησεν αὐτός τε πρῶτος καὶ ὁ στρατὸς
αὐτοῦ καὶ οἱ ἐπὶ θάτερα ἀπεσταλμένοι μέγιστον, ὡς
τῷδε πρώτῳ τοὺς Καρχηδονίους καταπλαγῆναι, τοσού-
των ἐχθρῶν ἐν πλευραῖς ἄφνω νυκτὸς ἐπιγενομένων.
557 κατὰ μὲν οὖν τὸ τεῖχος οὐδέν, καίπερ ἐπιχειρῶν,
ἤνυεν, ἐς δέ τινος ἰδιώτου πύργον ἔρημον, ἐκτὸς
ὄντα τοῦ τείχους καὶ τὸ ὕψος ἴσον ὄντα τῷ τείχει,
νεανίας ἀνεβίβασεν εὐτόλμους, οἳ τοὺς ἐπὶ τῶν τειχῶν
ἀκοντίοις ἀνέστελλον ξύλα τε καὶ σανίδας ἐς τὸ διά-
στημα ἐπιθέντες καὶ δι' αὐτῶν ἐς τὰ τείχη διαδρα-
μόντες καθήλαντο ἐς τὰ Μέγαρα καὶ πυλίδα κόψαντες
558 ἐδέχοντο τὸν Σκιπίωνα. ὁ δὲ ἐσῆλθε μὲν σὺν ἀνδράσι
τετρακισχιλίοις, καὶ φυγὴ ταχεῖα τῶν Καρχηδονίων ἐς
τὴν Βύρσαν ἦν, ὡς τῆς ἄλλης πόλεως ἁλούσης. βοή
τε ἐγίγνετο ποικίλη καί τινων αἰχμαλωσία καὶ θόρυ-
βος, ὡς καὶ τοὺς ἔξω στρατοπεδεύοντας ἐκλιπεῖν τὸ
χαράκωμα καὶ ἐς τὴν Βύρσαν ὁμοῦ τοῖς ἄλλοις ἀνα-
559 δραμεῖν. ὁ δὲ Σκιπίων (τὸ γὰρ χωρίον, τὰ Μέγαρα,

---

10 μετὰ σιγῆς βαθυτάτης susp. Mend., sed cf. Bitsch. p. 442
11 ⟨τῶν⟩ τειχῶν scr. Mend.

---

§ 554 sqq. de loco impetus cf. Kahrstedt 3 p. 654 sq. et contra eum Kromayer (v. ad § 448 sqq.) p. 456 5 Μεγάρων] de formis nominis v. Boiss. ed. Cass. D. t. 1 p. 314

ἐλαχανεύετο καὶ φυτῶν ὡραίων ἔγεμεν αἱμασιαῖς τε 147 a. C.
καὶ θριγκοῖς βάτου καὶ ἄλλης ἀκάνθης καὶ ὀχετοῖς
βαθέος ὕδατος ποικίλοις τε καὶ σκολιοῖς κατάπλεων
ἦν) ἔδεισε, μὴ ἄβατον καὶ δυσχερὲς ᾖ στρατῷ διώκοντι,
ἐν ἀγνωσίᾳ μάλιστα διόδων, καί τις ἐν νυκτὶ ἐνέδρα
γένοιτο. ἀνεζεύγνυε δή.

118 καὶ γενομένης ἡμέρας ὁ Ἀσρούβας, χαλεπῶς ἔχων 560
τῆς ἐς τὰ Μέγαρα ἐπιχειρήσεως, ὅσα Ῥωμαίων εἶχεν
αἰχμάλωτα, ἐπὶ τὸ τεῖχος ἀγαγών, ὅθεν εὐσύνοπτα
Ῥωμαίοις ἔμελλε τὰ δρώμενα ἔσεσθαι, τῶν μὲν ὀφθαλ-
μοὺς ἢ γλώττας ἢ νεῦρα ἢ αἰδοῖα σιδηρίοις ἐξεῖλκε
καμπύλοις, τῶν δ' ὑπέτεμνε τὰ πέλματα καὶ τοὺς
δακτύλους ἐξέκοπτεν ἢ τὸ δέρμα τοῦ λοιποῦ σώματος
ἀπέσπα καὶ πάντας ἔμπνους ἔτι κατεκρήμνιζεν, ἀδιάλ-
λακτα τοῖς Καρχηδονίοις τὰ ἐς Ῥωμαίους ἐπινοῶν. καὶ 561
ὁ μὲν αὐτοὺς οὕτως ἠρέθιζε τὴν σωτηρίαν ἔχειν ἐν
μόνῃ τῇ μάχῃ, περιέστη δ' αὐτῷ ἐς τὸ ἐναντίον ὧν
ἐπενόει· ὑπὸ γὰρ συνειδότος οἱ Καρχηδόνιοι τῶνδε
τῶν ἀθεμίστων ἔργων περιδεεῖς ἀντὶ προθύμων ἐγί-
γνοντο καὶ τὸν Ἀσρούβαν ὡς καὶ τὴν συγγνώμην
σφῶν ἀφῃρημένον ἐμίσουν· καὶ μάλισθ' ἡ βουλὴ
αὐτοῦ κατεβόα ὡς ὠμὰ καὶ ὑπερήφανα δεδρακότος ἐν
συμφοραῖς οἰκείαις τοσαῖσδε. ὁ δὲ καὶ τῶν βουλευ- 562
τῶν τινας ἔκτεινε συλλαμβάνων καὶ ἐς πάντα ὢν ἤδη
περιδεὴς ἐς τυραννίδα μᾶλλον ἢ στρατηγίαν περιῆλθεν,
ὡς ἐν τῷδε μόνῳ τὸ ἀσφαλὲς ἕξων, εἰ φοβερὸς αὐτοῖς
εἴη καὶ δι' αὐτὸ καὶ δυσεπιχείρητος.

---

3 κατάπλεων] 'c. dat. etiam ap. Dionys. Hal. 1 c. 90 p. 202 R' (Mend.) 7—27 δυσεπιχείρητος hab. Exc. de virt. 31, p. 230, unde Suid. v. Ἀσδρούβας gl. 2 8 ἐς V, ἐπὶ Exc. 14 sq. ἀδιάλλακτα τοῖς V, ἀδιαλλάκτοις Exc., ἀδιάλλακτα, omisso τοῖς, Suid. 18 ὑπενόει Exc. τοῦ συνειδότος Suid. 19 ἀθεμίτων Exc. 23 καὶ et 24 συλλαμβάνων om. Suid., totum locum susp. Mend. 27 καὶ δι' αὐτὸ καὶ] καὶ διὰ τοῦτο Exc., καὶ δι' αὐτὸ ⟨τοῦτο⟩ καὶ ci. Nauck

147 a.C.
563 ὁ δὲ Σκιπίων τὸν μὲν χάρακα τῶν ἐχθρῶν, ὃν τῇ 110
προτέρᾳ κατελελοίπεσαν ἐς τὸ ἄστυ φεύγοντες, ἐνέ-
πρησεν, ὅλου δὲ τοῦ ἰσθμοῦ κρατῶν διετάφρευεν αὐτὸν
ἐκ θαλάσσης ἐπὶ θάλασσαν, ἀπέχων τῶν πολεμίων ὅσον
ὁρμὴν βέλους. οἱ δὲ ἐπέκειντο, καὶ ἦν αὐτῷ τὸ ἔργον
ἐπὶ σταδίους τοῦ μετώπου πέντε καὶ εἴκοσιν ἐργαζο-
564 μένῳ τε ὁμοῦ καὶ μαχομένῳ. ὡς δὲ αὐτῷ τοῦτ' ἐξετε-
τέλεστο, ἑτέραν ὤρυσσε τάφρον ἴσην, οὐ πολὺ τῆς
προτέρας διασχών, ἐς τὴν ἤπειρον ἀφορῶσαν. δύο τε
ἐπικαρσίας αὐταῖς ἑτέρας περιθείς, ὡς γενέσθαι τὸ
ὅλον ὄρυγμα τετράγωνον, ἐσταύρωσε πάντα ξύλοις
565 ὀξέσι. καὶ ἐπὶ τοῖς σταυροῖς τὰς μὲν ἄλλας τάφρους
ἐχαράκωσε, τῇ δ' ἐς τὴν Καρχηδόνα ὁρώσῃ καὶ τεῖχος
παρῳκοδόμησεν ἐπὶ τοὺς πέντε καὶ εἴκοσι σταδίους,
ὕψος μὲν δυώδεκα ποδῶν χωρὶς ἐπάλξεών τε καὶ πύρ-
γων, οἳ ἐκ διαστήματος ἐπέκειντο τῷ τείχει, τὸ δὲ
βάθος ἐφ' ἥμισυ μάλιστα τοῦ ὕψους· ὁ δ' ἐν μέσῳ
πύργος ὑψηλότατός τε ἦν, καὶ ἐπ' αὐτοῦ ξύλινος ἐπ-
έκειτο τετρώροφος, ὅθεν καθεώρα τὰ γιγνόμενα ἐν τῇ
566 πόλει. ταῦτα δ' ἡμέραις εἴκοσι καὶ νυξὶν ἐργασάμενος
ὅλῳ τῷ στρατῷ πονοῦντι καὶ παραλλὰξ ἐργαζομένῳ
τε καὶ πολεμοῦντι καὶ σῖτον ἢ ὕπνον αἱρουμένῳ τὴν
567 στρατιὰν ἐσήγαγεν ἐς τόδε τὸ χαράκωμα. καὶ ἦν αὐτῷ 120
τοῦτο στρατόπεδόν τε ὁμοῦ καὶ κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἐπι-
τείχισμα ἐπίμηκες, ὅθεν ὁρμώμενος τὴν ἀγορὰν ἀφ-
ῃρεῖτο Καρχηδονίους, ὅση κατὰ γῆν αὐτοῖς ἐφέρετο·
ὅτι γὰρ μὴ τῷδε τῷ αὐχένι μόνῳ, τὰ λοιπὰ ἡ Καρχη-
568 δὼν περίκλυστος ἦν. καὶ τοῦτο πρῶτον αὐτοῖς καὶ
μάλιστα ἐγίγνετο λιμοῦ καὶ κακῶν αἴτιον· ἅτε γὰρ
τοῦ πλήθους παντὸς ἐκ τῶν ἀγρῶν ἐς τὴν πόλιν ἀνοι-
κισαμένου, οὔτε προϊόντες ποι διὰ τὴν πολιορκίαν,

---

5 τὸ Apogr., cum V om. Mend., sed cf. Zerdik p. 72 sq. 6 ⟨ἐκ⟩ τοῦ μετώπου ci. Reiske 7 sq. ἐξετέλεστο (sic) V 17 τοῦ ὕψους Apogr., τὸ ὕψος V 27 τῷδε Apogr., τόδε V

147 a. C.

οὔτε ξένων ἐμπόρων διὰ τὸν πόλεμον θαμινὰ ἐπιόντων, μόνῃ τῇ τῆς Λιβύης ἀγορᾷ χρώμενοι, μικρὰ μέν ποτε καὶ διὰ θαλάσσης, ὅτε ὡραῖον εἴη, τὰ πλέονα δὲ κατὰ τὴν γῆν ἐπεκομίζοντο, ἀφῃρημένοι δὲ τότε τὴν ἐκ τῆς γῆς κομιδὴν ἐπιπόνως ᾔσθοντο τοῦ λιμοῦ. Βιθύας δέ, ὅσπερ ἵππαρχος ἦν αὐτοῖς καὶ ἐπέπεμπτο 669 ἐπὶ σῖτον ἐκ πολλοῦ, προσελθεῖν μὲν ἢ βιάσασθαι τὸ χαράκωμα τοῦ Σκιπίωνος οὐκ ἐτόλμα, περιφέρων δὲ τὴν ἀγορὰν ἐς τὰ πόρρω διὰ μακροῦ ναυσὶν ἐσέπεμπεν, ἐφορμουσῶν μὲν τῇ Καρχηδόνι νεῶν τοῦ Σκιπίωνος· ἀλλ' οὔτε διηνεκῶς οὔτε πυκναὶ συνειστήκεσαν, ὡς ἐν ἀλιμένῳ καὶ περικρήμνῳ θαλάσσῃ, παρά τε τὴν πόλιν αὐτὴν οὐκ ἐδύναντο ἀνακωχεύειν, τῶν Καρχηδονίων τοῖς τείχεσιν ἐφεστώτων καὶ τοῦ κύματος ἐκεῖ μάλιστα διὰ τὰς πέτρας ταρασσομένου. ὅθεν αἱ φορτίδες αἱ 570 Βιθύου καὶ εἴ τις ἄλλος ἔμπορος ὑπὸ κέρδους ἐθελοκινδύνως ἠπείγετο, φυλάσσοντες ἄνεμον ἐκ πόντου πολὺν πεπετασμένοις τοῖς ἱστίοις διέθεον, ἀδυνάτων οὐσῶν ἔτι τῶν τριήρων ὁλκάδας, φερομένας ἱστίῳ καὶ πνεύματι, διώκειν. σπανίως μὲν οὖν ἐγίγνετο καὶ 571 μόνον, ὅτε βίαιον εἴη πνεῦμα ἐκ πόντου· καὶ ταῦτα δ', ὅσα φέροιεν αἱ νῆες, Ἀσρούβας τρισμυρίοις ἀνδράσι μόνοις διένεμεν, οὓς ἐς μάχην ἐπείλεκτο, καὶ τοῦ ἄλλου πλήθους κατεφρόνει· ὅθεν ἐμόχθουν μάλιστα ὑπὸ τοῦ λιμοῦ.

121 καὶ ὁ Σκιπίων αἰσθανόμενος ἐπενόει τὸν ἔσπλουν 572 αὐτοῖς τοῦ λιμένος, ἐς δύσιν τε ἀφορῶντα καὶ οὐ πάνυ πόρρω τῆς γῆς ὄντα, ἀποκλεῖσαι. χῶμα οὖν ἐς τὴν θάλασσαν ἔχου μακρόν, ἀρχόμενος μὲν ἀπὸ τῆς ταινίας, ἣ μεταξὺ τῆς λίμνης οὖσα καὶ τῆς θαλάσσης

---

4 δὲ ante κατὰ Apogr., om. V δὲ τότε Apogr., δὴ τότε V 15 φορτίδες Apogr., φροντίδες V, sed ορ eras. 18 διέθεον Apogr., διέθεντο V 19 ἔτι] ἄρα ci. Mend. 23 ἐπείλεκτο Bk., ἐπίλεκτο V, ἐπιλέλεκτο Apogr.

147 a. C.
γλῶσσα ἐκαλεῖτο, προϊὼν δ' ἐς τὸ πέλαγος καὶ εὐθύ-
573 νων ἐπὶ τὸν ἔσπλουν. ἔχου δὲ λίθοις τε μεγάλοις καὶ
πυκνοῖς, ἵνα μὴ ὑπὸ τοῦ κλύδωνος διαφέροιντο. καὶ
πλάτος τοῦ χώματος τὸ μὲν ἄνω τεσσάρων καὶ εἴκοσι
574 ποδῶν, τὸ δ' ἐς τὸν βυθὸν καὶ τετραπλάσιον ἦν. τοῖς
δὲ Καρχηδονίοις ἀρχομένου μὲν τοῦδε τοῦ ἔργου κατα-
φρόνησις ἦν ὡς χρονίου τε καὶ μακροῦ καὶ ἴσως ἀδυ-
νάτου· προϊόντος δὲ σὺν ἐπείξει τοσοῦδε στρατοῦ,
μήτε ἡμέραν ἐκλείποντος ἐπὶ τοῖς ἔργοις μήτε νύκτα,
ἔδεισαν καὶ στόμα ἕτερον ἐπὶ θάτερα τοῦ λιμένος
ὤρυσσον ἐς μέσον τὸ πέλαγος, οἷ μηδὲν χῶμα προ-
ελθεῖν ἐδύνατο ὑπὸ βάθους τε καὶ πνευμάτων ἀγριω-
575 τέρων. διώρυσσον δ' ἅμα γυναιξὶ καὶ παισίν, ἔνδοθεν
ἀρχόμενοι καὶ πάνυ λανθάνοντες· ἅμα δὲ καὶ ναῦς
ἐξ ὕλης παλαιᾶς ἐναυπήγουν, πεντήρεις τε καὶ τρι-
ήρεις, οὐδὲν ὑπολείποντες εὐψυχίας τε καὶ τόλμης.
576 οὕτω δ' ἅπαντα ἐπέκρυπτον, ὡς μηδὲ τοὺς αἰχμαλώ-
τους ἔχειν τι τῷ Σκιπίωνι σαφὲς εἰπεῖν, ἀλλὰ κτύ-
πον μὲν ἐν τοῖς λιμέσιν ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς εἶναι
πολὺν ἀπαύστως, τὴν δὲ χρείαν οὐκ εἰδέναι, μέχρι
γε δὴ πάντων ἑτοίμων γενομένων οἱ Καρχηδόνιοι τὸ
στόμα ἀνέῳξαν περὶ ἕω καὶ ναυσὶ πεντήκοντα μὲν
τριηριτικαῖς, κερκούροις δὲ καὶ μυοπάρωσι καὶ ἄλλοις
βραχυτέροις πολλοῖς ἐξέπλεον, ἐς κατάπληξιν ἐσκευα-
577 σμένοι φοβερῶς. Ῥωμαίους δὲ τό τε στόμα ἄφνω γενό- 122
μενον καὶ ὁ στόλος ἐπὶ τῷ στόματι ἐς τοσόνδε κατ-

2 ἔσπλουν Apogr., ἔμπλουν V μεγάλοις τε Schw., cf. ad p. 71, 5 9 ἐπὶ τῷ ἔργῳ ci. Mend. 12 sq. ἀγριωτέρων] ἀγριότητος ci. Nauck 15 ἐναυπηγοῦντο maluit Mend. 16 ἀπολειποντες ci. Nauck 17 μηδὲ Bk., μήτε V 18 sq. κτύπων V 23 τριηρειτικαῖς V, sed cf. ad Emph. V § 397 μοιωπάρωσι, sed οι eraso et priore ω corr. in ο, V 24 ⟨πλοίοις⟩ πολλοῖς ci. Mend., cf. ad p. 246, 2 26 ἐπι το στόμα (sic) V

17 sqq. cf. Kahrstedt 3 p. 657 adn. 1

ἐπληξεν, ὡς τοὺς Καρχηδονίους, εἰ αὐτίκα ταῖς ναυσὶ 147 a. C
ταῖς Ῥωμαίων ἐπέθεντο, ἠμελημέναις τε ὡς ἐν τειχο-
μαχίᾳ καὶ οὐδενὸς ναύτου παρόντος οὐδ' ἐρέτου, ὅλου
ἂν τοῦ ναυστάθμου κρατῆσαι. νῦν οὖν (ἁλῶναι γὰρ 578
ἔδει Καρχηδόνα) τότε μὲν ἐς μόνην ἐπίδειξιν ἐπέπλευ-
σαν καὶ σοβαρῶς ἐπιτωθάσαντες ἀνέστρεφον, τρίτῃ
δὲ ἡμέρᾳ μετὰ τοῦτο ἐς ναυμαχίαν καθίσταντο· καὶ οἱ
Ῥωμαῖοι τάς τε ναῦς καὶ τἆλλα εὐτρεπισάμενοι ἀντα-
νήγοντο. βοῆς δὲ καὶ παρακελεύσεως ἑκατέρωθεν γενο- 579
μένης καὶ προθυμίας ἐρετῶν τε καὶ κυβερνητῶν καὶ
τῶν ἐπιβατῶν, ὡς ἐν τῷδε λοιπῷ Καρχηδονίοις μὲν
τῆς σωτηρίας οὔσης, Ῥωμαίοις δὲ τῆς νίκης ἐντελοῦς,
πληγαί τε πολλαὶ καὶ τραύματα ποικίλα ἐγίγνετο παρ'
ἀμφοῖν μέχρι μέσης ἡμέρας. ἐν δὲ τῷ πόνῳ τὰ σκάφη 580
τῶν Λιβύων τὰ σμικρὰ ταῖς Ῥωμαϊκαῖς ναυσί, μεγά-
λαις οὔσαις, ἐς τοὺς ταρσοὺς ὑποτρέχοντα διετίτρη
πρύμνας καὶ ἐξέκοπτε πηδάλια καὶ κώπας καὶ ἄλλα
πολλὰ καὶ ποικίλα ἐλύπει, εὐμαρῶς τε ὑποφεύγοντα
καὶ εὐμαρῶς ἐπιπλέοντα. ἀκρίτου δ' ἔτι τῆς ναυμαχίας 581
οὔσης καὶ τῆς ἡμέρας ἐς δείλην τρεπομένης ἔδοξε
τοῖς Καρχηδονίοις ὑποχωρεῖν, οὔ τι κατὰ ἧτταν, ἀλλ'
123 ἐς τὴν ἐπιοῦσαν ὑπερτιθεμένοις. καὶ αὐτῶν τὰ σκάφη 582
τὰ βραχύτερα προύφευγε καὶ τὸν ἔσπλουν προλαβόν-
τα ἐς ἄλληλα ὠθεῖτο ὑπὸ πλήθους καὶ τὸ στόμα
βύζην ἀπέκλειεν. ὅθεν αἱ μείζους ἐπανιοῦσαι τὸν
ἔσπλουν ἀφῄρηντο καὶ εἰς τὸ χῶμα κατέφυγον, ὃ πρὸ
τοῦ τείχους εὐρύχωρον ἐμπόροις ἐς διάθεσιν φορτίων

4 νῦν οὖν] νῦν δὲ hab. B, οἱ δ' οὖν ci. Nauck; an νῦν δ' οὖν? (Vk.) 11 ὡς—12 ἐντελοῦς hab. Suid. v. ἐντελεῖς λοιπῷ V, λοιπὸν Suid. 14 σκάφη—17 πηδάλια ἐξέκοπτεν paulo immutata hab. Suid. v. διετίτρη 14 sq τῶν Λιβύων τὰ σκάφη μικρὰ ὄντα Suid. 17 τὰς πρύμνας et τὰ πηδάλια Suid. 23 εὔπλουν (sic) V 24 ὑπὸ τοῦ πλήθους Apogr., vulgo, sed cf. p. 392, 23; 503, 5

26 χῶμα] cf. Kahrstedt 3 p. 20 sq., Gsell 2 p. 43 sqq., 68 sqq. 27 ἐς διάθεσιν φορτίων] cf. § 421 et Emph. V § 87

147 a.C. ἐγεγένητο ἐκ πολλοῦ· καὶ παρατείχισμα ἐπ' αὐτοῦ βραχὺ ἐν τῷδε τῷ πολέμῳ πεποίητο, ἵνα μὴ ὡς ἐν
583 εὐρυχώρῳ στρατοπεδεύσειάν ποτε οἱ πολέμιοι. ἐς μὲν δὴ τόδε τὸ χῶμα αἱ νῆες αἱ τῶν Καρχηδονίων ἀπορίᾳ λιμένος καταφυγοῦσαι μετωπηδὸν ὡρμίσαντο· καὶ τοὺς ἐχθροὺς ἐπιπλέοντας οἳ μὲν ἀπ' αὐτῶν τῶν νεῶν, οἳ δ' ἀπὸ τοῦ χώματος, οἳ δ' ἐκ τοῦ διατειχίσματος
584 ἀπεμάχοντο. Ῥωμαίοις δ' ὁ μὲν ἐπίπλους ἦν ῥᾴδιος καὶ τὸ μάχεσθαι ναυσὶν ἑστώσαις εὐμαρές, αἱ δ' ἀναχωρήσεις δι' ἀναστροφὴν τῶν νεῶν, μακρῶν οὐσῶν, βραδεῖαί τε καὶ δυσχερεῖς ἐγίγνοντο· ὅθεν ἀντέπασχον ἐν τῷδε τὰ ὅμοια (ὅτε γὰρ ἐπιστρέφοιεν, ἐπλήσ-
585 σοντο ὑπὸ τῶν Καρχηδονίων ἐπιπλεόντων), μέχρι νῆες Σιδητῶν πέντε, αἳ φιλίᾳ Σκιπίωνος εἵποντο, τὰς μὲν ἀγκύρας καθῆκαν ἐκ πολλοῦ διαστήματος ἐς τὸ πέλαγος, ἁψάμεναι δ' ἀπ' αὐτῶν κάλους μακροὺς εἰρεσίᾳ τοῖς Καρχηδονίοις ἐπέπλεον καί, ὅτε ἐγχρίμψειαν, ὑπεχώρουν, τοὺς κάλους ἐπισπώμεναι κατὰ πρύμναν, αὖθίς τε ῥοθίῳ καταπλέουσαι πάλιν ἀνήγοντο κατὰ
586 πρύμναν. τότε γὰρ ὁ στόλος ἅπας, τὸν νοῦν τῶν Σιδητῶν ὁρῶντές τε καὶ μιμούμενοι, πολλὰ τοὺς ἐχθροὺς ἔβλαπτον. καὶ τὸ ἔργον ἐς νύκτα ἐτελεύτα, καὶ ἐς τὴν πόλιν διέφυγον αἱ τῶν Καρχηδονίων νῆες, ὅσαι γε ἔτι ἦσαν ὑπόλοιποι.

587 Σκιπίων δὲ γενομένης ἡμέρας ἐπεχείρει τῷ χώματι· 124 καὶ γὰρ ἦν εὔκαιρον ἐπιτείχισμα τοῦ λιμένος. κριοῖς

---

2 πεποίητο Zerdik p. 64, ἐπεποίητο V 5 ὁρμίσαντο V 7 παρατειχίσματος? cf. supra l. 1 et p. 293, 1, sed διατειχίσματος etiam p. 293, 27 sq. 11 ἐγίγνοντο ci. Mend., ἐπεγίγνοντο V, vulgo 16 formam κάλους hic et l. 18 susp. Mend., κάλως legitur p. 506, 27 et κάλῳ p. 488, 22 εἰρεσίᾳ Apogr., εἰρεσίαν V 26 verba satis obscura; de ἐπιτείχισμα τοῦ λιμένος cf. ad p. 142, 9

---

1. 7 παρατείχισμα et διατειχίσματος] cf. Kahrstedt 3 p. 657 adn. 2; Gsell 2 p. 44 adn. 4; res parum perspicua

147 a. C.
οὖν τὸ παρατείχισμα τύπτων καὶ μηχανήματα πολλὰ
ἐπάγων μέρος αὐτοῦ κατέβαλεν. οἱ δὲ Καρχηδόνιοι, 688
καίπερ ὑπὸ λιμοῦ καὶ κακώσεως ποικίλης ἐνοχλούμενοι,
νυκτὸς ἐξέδραμον ἐπὶ τὰ Ῥωμαίων μηχανήματα, οὐ
κατὰ γῆν (οὐ γὰρ ἦν δίοδος) οὐδὲ ναυσὶν (ἁλιτενὴς
γὰρ ἦν ἡ θάλασσα), ἀλλὰ γυμνοὶ δᾷδας ἔφερον, οὐχ
ἡμμένας, ἵνα μὴ μακρόθεν εἶεν καταφανεῖς· ἐς δὲ τὴν 689
θάλασσαν ἐμβάντες, ᾗ μή τις ἂν προσεδόκησεν, οἳ μὲν
ἄχρι τῶν μαστῶν βρεχόμενοι διεβάδιζον, οἳ δὲ καὶ
διένεον, ἕως ἐπὶ τὰ μηχανήματα ἐλθόντες ἐξῆψαν τὸ
πῦρ καὶ κατάφωροι γενόμενοι πολλὰ μὲν ἔπαθον, ἅτε
γυμνοὶ τιτρωσκόμενοι, πολλὰ δ' ἀντέδρασαν ὑπὸ τόλ-
μης· οἳ καὶ τὰς ἀκίδας τῶν βελῶν καὶ τὰς αἰχμὰς ἐν 690
στέρνοις καὶ ὄψεσι φέροντες οὐκ ἀνίεσαν, ὥσπερ θηρία
ταῖς πληγαῖς ἐγκείμενοι, μέχρι τὰ μηχανήματα ἐν-
έπρησαν καὶ τοὺς Ῥωμαίους ἐτρέψαντο θορυβουμένους.
ἔκπληξίς τε καὶ τάραχος ἦν ἀνὰ ὅλον τὸ στρατόπεδον 591
καὶ φόβος, οἷος οὐ πρίν, ὑπὸ μανίας γυμνῶν πολε-
μίων, ὥστε δείσας ὁ Σκιπίων μετὰ ἱππέων ἔξω περι-
έθει καὶ τοὺς οἰκείους, εἰ μὴ λήξαιεν τῆς φυγῆς,
ἐκέλευε βάλλειν. ἔστι δὲ οὓς ἔβαλε καὶ ἀπέκτεινεν, 592
ἕως οἱ πλείους συνεώσθησαν ἐς τὸ στρατόπεδον ὑπὸ
ἀνάγκης καὶ διενυκτέρευσαν ἔνοπλοι, τὴν ἀπόγνωσιν
τῶν ἐχθρῶν δεδιότες. οἳ δέ, τὰς μηχανὰς ἐμπρήσαντες,
ἐξένεον αὖθις ἐς τὰ οἰκεῖα.

125 ἅμα δ' ἡμέρᾳ Καρχηδόνιοι μέν, οὐκ ἐνοχλουσῶν 593
σφᾶς ἔτι μηχανῶν πολεμίων, τὸ διαπεπτωκὸς τοῦ δια-

---

3 ποικίλης — p. 294, 6 πύργων in mg. codicis V scripta a m. saec. XII 4 νυκτὸς—10 διένεον multis praetermissis hab. Suid. v. ἁλιτενής 4 τὰ τῶν Ῥωμαίων Suid. 9 μαζῶν Suid. 14 ἀνίεσαν Apogr., ἀνήεσαν V 15 sq. ἐνέπρη (sic in fine lineae) V 19 σκηπίων h. l. V

---

1 παρατείχισμα] immo διατείχισμα scribere debuit (cf. § 593); v. etiam Kahrstedt 3 p. 658 adn. 2

147 a.C. τειχίσματος ᾠκοδόμουν καὶ πύργους ἐν αὐτῷ πολλοὺς
ἐποίουν ἐκ διαστήματος, Ῥωμαῖοι δ', ἑτέρας ἐργασά-
μενοι μηχανάς, χώματα ἤγειρον ἀντιμέτωπα τοῖς πύρ-
γοις δᾷδά τε συγκεκομμένην καὶ θεῖον ἐν κώθωσι
καὶ πίσσαν ἐπ' αὐτοὺς ἐσφενδόνων καὶ ἔστιν οὓς
τῶν πύργων ἐνεπίμπρασαν καὶ τοὺς Καρχηδονίους
φεύγοντας ἐδίωκον. ὀλισθηρὸς δ' ἦν ὁ δρόμος ὑφ'
αἵματος πεπηγότος ὑπογύου τε καὶ πολλοῦ, ὥστε τῶν
594 φευγόντων ἀπελίποντο ἄκοντες. ὁ δὲ Σκιπίων τοῦ
χώματος ὅλου κατασχὼν ἀπετάφρευεν αὐτὸ καὶ τεῖχος
ἤγειρεν ἐκ πλίνθων, οὔτε κολοβώτερον τοῦ τῶν πολε-
595 μίων οὔτ' ἐκ μακροῦ διαστήματος ἀπ' αὐτῶν. ὡς δ'
ἐξείργαστο αὐτῷ καὶ τὸ τεῖχος, τετρακισχιλίους ἐς αὐτὸ
ἔπεμψεν, ἐπαφιέναι τοῖς ἐχθροῖς βέλη τε καὶ ἀκόντια
σὺν καταφρονήσει. οἳ δὲ ἰσομέτωποι γενόμενοι ἔβαλ-
λον αὐτοὺς ἐπιτυχῶς. καὶ τὸ θέρος ἐς ταῦτα ἀναλώθη.
596 χειμῶνος δ' ἀρχομένου τὴν ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Καρχη- 126
147/6 a.C. δονίων δύναμίν τε καὶ συμμάχους ὁ Σκιπίων ἔγνω
προκαθελεῖν, ὅθεν αὐτοῖς ἀγορὰ διεπέμπετο. περι-
πέμψας οὖν ἑτέρωσε ἑτέρους, αὐτὸς ἐς Νέφεριν ἐπὶ
Διογένη, τὸν μετὰ Ἀσρούβαν φρουροῦντα τὴν Νέφε-
ριν, ἠπείγετο διὰ τῆς λίμνης καὶ Γάιον Λαίλιον κατὰ
597 γῆν περιέπεμπεν. ὡς δὲ ἀφίκετο, δύο σταδίους ἀπο-
σχὼν τοῦ Διογένους ἐστρατοπέδευε καὶ Γολόσσην

---

1 *ἀνῳκοδόμουν* ci. Nauck, *ᾠκοδόμουν* tenet Loesch, Bem. p. 6 coll. p. 450, 23 4 *ἔφερε δὲ δᾷδα συγκεκομμένην καὶ θεῖον ἐν κώθωσι* Suid. v. *κώθων* et schol. Aristoph. Equ. 597, *δᾷδάς τε συγκεκομισμένοι κτλ.* V 7 *ὀλισθηρὸς*—9 *ἄκοντες* hab. Suid. v. *ὑπόγυον* 8sq. *ὡς τῶν φευγόντων ἀπελείποντο* Suid. 13 *ἐς*] *ἐπ* ci. Mend., cf. Loesch p. 516 15sq. *ἔβαλλον* Apogr., *ἔβαλον* V 20 *ἑτέρωσε* Reiske, *ἑτέρωθεν* V, quod tenet Kratt p. 50 coll. p. 492, 12 *πάντοθεν*, fort. recte 21 *μετὰ* suprascr. a 2 m. 24 *Γολόσσην*] aut *Λαίλιον* aut *καὶ Λαίλιον καὶ Γολόσσην* maluit Schw.

---

13 *τετρακισχιλίους*] cf. Kahrstedt 3 p. 659 adn. 1 21 *Διογένη*] hoc cognomen Bithyae esse ci. Freinsheim, Suppl. Liv. 51, 21 (v. Drakenborch in ed. Liv. t. 5 (1743) p. 1001)

147/6 a.C.
καταλιπὼν ἐγχειρεῖν ἀπαύστως τῷ Διογένει αὐτὸς ἐπὶ Καρχηδόνος ἠπείγετο· ὅθεν ἐς Νέφεριν τε καὶ Καρχηδόνα διετρόχαζεν, αἰεὶ τὰ γιγνόμενα ἐφορῶν. δύο δὲ 598
τοῦ Διογένους μεσοπυργίων καταπεσόντων ἧκεν ὁ Σκιπίων καὶ χιλίους ἐπιλέκτους ὄπισθεν τοῦ Διογένους ἐνεδρεύσας ἑτέροις ἐκ μετώπου τρισχιλίοις, ἀριστίνδην καὶ τοῖσδε ἐπιλεγομένοις, ἐπέβαινεν ἐπὶ τὰ πεπτωκότα τῶν μεσοπυργίων, οὐκ ἀθρόους ἀναβιβάζων, ἀλλὰ κατὰ μέρη πυκνοὺς ἐπ' ἀλλήλοις, ἵνα μηδὲ βιασθέντες οἱ πρῶτοι φυγεῖν δύναιντο διὰ τοὺς ἑπομένους. πολλῆς 599
δὲ βοῆς οὔσης καὶ πόνου καὶ τῶν Λιβύων ἐς ταῦτ' ἐπεστραμμένων οἱ χίλιοι, καθάπερ αὐτοῖς προείρητο, οὐδενὸς ἐς αὐτοὺς ἀποβλέποντος οὐδ' ὑπονοοῦντος ἐνέπεσον ἐς τὸ χαράκωμα εὐτόλμως καὶ διέσπων αὐτὸ καὶ ὑπερέβαινον. καὶ τῶν πρώτων ἔνδον γενομένων 600
αἴσθησις ἐγίγνετο ταχεῖα, καὶ ἔφευγον οἱ Λίβυες, οὐχ ὅσους ἑώρων, ἀλλὰ πολὺ πλείονας ἡγούμενοι τοὺς ἐσελθόντας εἶναι. Γολόσσης δ' αὐτοῖς ἐπιτρέχων σὺν 601
Νομάσι πολλοῖς καὶ ἐλέφασι πολὺν εἰργάζετο φόνον, ὡς ἀπολέσθαι μὲν ἐς ἑπτακισμυρίους σὺν τοῖς ἀχρείοις, ἁλῶναι δ' ἐς μυρίους, διαφυγεῖν δ' ἀμφὶ τοὺς τετρακισχιλίους. ἑάλω δὲ καὶ ἡ πόλις ἡ Νέφερις ἐπὶ τῷ 602
στρατοπέδῳ, δύο καὶ εἴκοσιν ἡμέραις ἄλλαις πολιορκηθεῖσα πρὸς τοῦ Σκιπίωνος πάνυ κακοπαθῶς ἐν χειμῶνι καὶ ψυχρῷ χωρίῳ. τὸ δὲ ἔργον τόδε μάλιστα 603
συνήνεγκεν ἐς τὴν τῆς Καρχηδόνος ἅλωσιν· ἥδε γὰρ ἡ στρατιὰ τὴν ἀγορὰν αὐτοῖς διεπόρθμευεν, καὶ ἐς τόδε τὸ στρατόπεδον οἱ Λίβυες ἀφορῶντες ἐθάρρουν. τότε

---

3 *τὰ ἀεὶ γιγνόμενα* ci. Mend. 4 *καταπεσόντων* ⟨*κατὰ τάχος*⟩ ci. Mend. 5 *ὄπισθε* V 7 *ἐπιλελεγμένοις* ci. Herw. p. 63, probabiliter, *ἐπιλεγομένοις* tenet Berg, Diss. p. 18 8 *τῶν*] *των* (sine acc.) V 17 *πλείονας* V, *πλέονας* vulgo 18 *ἐσελθόντας* Mend., *ἐπελθόντας* V *Γολόσση* (sic) V *αὐτοῖς* Schw., *αὐτοὺς* V 24 *σκιπίων* (sic) V

---

20 sqq. de numeris cf. Kahrstedt 3 p. 660 adn. 1

147/6 a.C. δ' αὐτοῦ ληφθέντος καὶ τὰ λοιπὰ τῆς Λιβύης χωρία
τοῖς στρατηγοῖς Σκιπίωνος προσεχώρει ἢ οὐ δυσχερῶς
604 ἐλαμβάνετο. ἥ τε ἀγορὰ τοὺς Καρχηδονίους ἐπέλιπε,
καὶ οὐδὲν οὔτ' ἐκ Λιβύης, ἀλλοτρίας ἤδη γενομένης, οὔτ'
ἀλλαχόθεν αὐτοῖς καταπλεῖν ἐδύνατο διά τε τὸν πόλεμον
αὐτὸν καὶ τὴν ὥραν χειμέριον οὖσαν.
605 ἀρχομένου δ' ἔαρος ὁ μὲν Σκιπίων ἐπεχείρει τῇ τε 127
146 a.C. Βύρσῃ καὶ τῶν λιμένων τῷ καλουμένῳ Κώθωνι, ὁ δὲ
Ἀσρούβας νυκτὸς ἐνεπίμπρη τὸ μέρος τοῦ Κώθωνος
606 τὸ τετράγωνον. ἐλπίσαντος δ' ἔτι τὸν Σκιπίωνα ἐπιθή-
σεσθαι καὶ πρὸς τόδε τῶν Καρχηδονίων ἐπεστραμμέ-
νων, ἔλαθε Λαίλιος ἐπὶ θάτερα τοῦ Κώθωνος ἐς τὸ
607 περιφερὲς αὐτοῦ μέρος ἀνελθών. βοῆς δ' ὡς ἐπὶ
νίκῃ γενομένης οἱ μὲν ἔδεισαν, οἱ δὲ πανταχόθεν ἤδη
καταφρονοῦντες ἐβιάζοντο τὴν ἀνάβασιν, ξύλα καὶ μη-
χανήματα καὶ σανίδας ἐπὶ τὰ διαστήματα διατιθέντες,
ἀσθενῶν τὰ σώματα τῶν φυλάκων ὑπὸ τοῦ λιμοῦ γεγο-
608 νότων καὶ ταῖς γνώμαις ἀπαγορευόντων. ληφθέντος
δὲ τοῦ περὶ τὸν Κώθωνα τείχους τὴν ἀγοράν, ἐγγὺς
οὖσαν, ὁ Σκιπίων κατέλαβεν. οὐδέν τε ὡς ἐν ἑσπέρᾳ
πλέον ἔτι δυνάμενος ἐν τοῖς ὅπλοις διενυκτέρευσε μεθ'
609 ἁπάντων. ἀρχομένης δὲ τῆς ἡμέρας ἑτέρους ἀκμῆτας
ἐκάλει τετρακισχιλίους, οἳ ἐσιόντες ἱερὸν Ἀπόλλωνος,
οὗ τό τε ἄγαλμα κατάχρυσον ἦν καὶ δῶμα αὐτῷ χρυσή-
λατον ἀπὸ χιλίων ταλάντων σταθμοῦ περιέκειτο, ἐσύ-
λων καὶ ταῖς μαχαίραις ἔκοπτον, ἀμελήσαντες τῶν
ἐφεστώτων, ἕως ἐμερίσαντο καὶ ἐπὶ τὸ ἔργον ἐτράποντο.

---

10 ἐλπίσαντος Vk., ἐλπίσας V, vulgo δ' ἔτι] δὲ τῇδε vel δ' ἔτι ⟨τῇδε⟩ ci. Mend., hoc fort. recte σκιπίων (sic) V 17 λιμοῦ corr. ex λοιμοῦ V 23 ⟨ἐς τὸ⟩ ἱερὸν mavult Vk. 25 περιέκειτο Apogr., περιέκειντο V 27 ἐμερίσαντο· καὶ ⟨τότε⟩ ἐπὶ ci. Schw.

---

8. 9 sq. 12 de Cothone Appianus sibi ipse discrepat nomine translato tum ad alterum portum tum ad utrumque; cf. etiam § 452 sqq. 23 Ἀπόλλωνος] cf. Mordtmann, Zeitschr. d. morgenländ. Ges. 32 (1878) p. 554 sq.

146a.C

128 Σκιπίωνι δ' ἦν μὲν ἐπὶ τὴν Βύρσαν ἡ σπουδή· 610
τὸ γὰρ ὀχυρώτατον τῆς πόλεως ἦν, καὶ οἱ πλέονες ἐς
αὐτὴν συνεπεφεύγεσαν. τριῶν δ' οὐσῶν ἀπὸ τῆς ἀγο-
ρᾶς ἀνόδων ἐς αὐτήν οἰκίαι πυκναὶ καὶ ἑξώροφοι
πανταχόθεν ἦσαν· ὅθεν οἱ Ῥωμαῖοι βαλλόμενοι τὰς
πρώτας τῶν οἰκιῶν κατέλαβον καὶ ἀπ' αὐτῶν ἠμύ-
νοντο τοὺς ἐπὶ τῶν πλησίον. ὅτε δ' αὐτῶν κρατή- 611
σειαν, ξύλα καὶ σανίδας τοῖς διαστήμασι τῶν στενω-
πῶν ἐπιτιθέντες διέβαινον ὡς ἐπὶ γεφυρῶν. καὶ ὅδε 612
μὲν ὁ πόλεμος ἦν ἐπὶ τῶν τεγῶν ἄνω, ἕτερος δ' ἐν
τοῖς στενωποῖς κατὰ τοὺς ἀπαντῶντας. στόνου δὲ καὶ
οἰμωγῆς καὶ βοῆς πάντα καὶ ποικίλων παθῶν ἐνεπίμ-
πλατο, κτεινομένων τε ἐν χερσὶ καὶ ζώντων ἔτι
ῥιπτουμένων ἄνωθεν ἀπὸ τῶν τεγῶν ἐς τὸ ἔδαφος
καὶ φερομένων ἐνίων ἐπὶ δόρατα ὀρθὰ ἢ αἰχμὰς ἄλλας
ἢ ξίφη. ἐνεπίμπρη δ' οὐδὲν οὐδείς πω διὰ τοὺς ἐπὶ 613
τῶν τεγῶν, ἕως ἐπὶ τὴν Βύρσαν ἧκεν ὁ Σκιπίων· καὶ
τότε τοὺς τρεῖς ὁμοῦ στενωποὺς ἐνεπίμπρη καὶ τὸ αἰεὶ
πιμπράμενον ἑτέροις ὁδοποιεῖν ἐκέλευεν, ἵνα εὐμαρῶς
129 ὁ στρατὸς ἀλλασσόμενος διαθέοι. ἄλλη δ' ἦν ἐκ τοῦδε 614
ὄψις ἑτέρων κακῶν, τοῦ μὲν πυρὸς ἐπιφλέγοντος πάντα
καὶ καταφέροντος, τῶν δὲ ἀνδρῶν τὰ οἰκοδομήματα οὐ
διαιρούντων ἐς ὀλίγον, ἀλλ' ἀθρόα βιαζομένων ἀνατρέ-
πειν. ὅ τε γὰρ κτύπος ἐκ τοῦδε πολὺ πλείων ἐγίγνετο, 615
καὶ μετὰ τῶν λίθων ἐξέπιπτον ἐς τὸ μέσον ἀθρόοι
νεκροὶ ζῶντές τε ἕτεροι, πρεσβῦται μάλιστα καὶ παιδία
καὶ γύναια, ὅσα τοῖς μυχοῖς τῶν οἰκιῶν ἐκέκρυπτο,
οἳ μὲν καὶ τραύματα φέροντες, οἳ δ' ἡμίφλεκτοι, φωνὰς
ἀηδεῖς ἀφιέντες. ἕτεροι δ', ὡς ἀπὸ τοσοῦδε ὕψους 616
μετὰ λίθων καὶ ξύλων καὶ πυρὸς ὠθούμενοι καὶ κατα-

---

4 οἰκεῖαι, ras. corr. ex οἰκείας, ut videtur, V 22 καταφέροντος] καταφθείροντος ci. Mend., sed cf. Iber. § 372, Illyr. § 10, Mithr. § 562, Emph. I § 377 (Bitsch. p. 444) 27 ⟨ἐν⟩ τοῖς ci. Nauck, inut., cf. Loesch, Bem. p. 13

146 a. C.
πίπτοντες, ἐς πολλὰ σχήματα κακῶν διεσπῶντο ῥηγνύ-
617 μενοί τε καὶ καταρασσόμενοι. καὶ οὐδ' ἐς τέλος αὐτοῖς
ταῦτα ἀπέχρη· λιθολόγοι γάρ, ὅσοι πελέκεσι καὶ ἀξί-
ναις καὶ κοντοῖς τὰ πίπτοντα μετέβαλλόν τε καὶ ὡδο-
ποίουν τοῖς διαθέουσιν, οἱ μὲν τοῖς πελέκεσι καὶ ταῖς
ἀξίναις, οἱ δὲ ταῖς χηλαῖς τῶν κοντῶν, τούς τε νεκροὺς
καὶ τοὺς ἔτι ζῶντας ἐς τὰ τῆς γῆς κοῖλα μετέβαλλον
ὡς ξύλα καὶ λίθους ἐπισύροντες ἢ ἀνατρέποντες τῷ
618 σιδήρῳ, ἦν τε ἄνθρωπος ἀναπλήρωμα βόθρου. μετα-
βαλλόμενοι δ' οἱ μὲν ἐς κεφαλὰς ἐφέροντο, καὶ τὰ
σκέλη σφῶν ὑπερίσχοντα τῆς γῆς ἤσπαιρον ἐπὶ πλεῖ-
στον· οἱ δ' ἐς μὲν τοὺς πόδας ἔπιπτον κάτω καὶ
ταῖς κεφαλαῖς ὑπερεῖχον ὑπὲρ τὸ ἔδαφος, ἵπποι δ'
αὐτοὺς διαθέοντες ἐς τὰς ὄψεις ἢ τὸν ἐγκέφαλον ἐκό-
λαπτον, οὐχ ἑκόντων τῶν ἐποχουμένων, ἀλλ' ὑπὸ σπου-
δῆς, ἐπεὶ οὐδ' οἱ λιθολόγοι ταῦτ' ἔδρων ἑκόντες·
619 ἀλλ' ὁ τοῦ πολέμου πόνος καὶ ἡ δόξα τῆς νίκης ἐγγὺς
⟨οὔσης⟩ καὶ ἡ τοῦ στρατοῦ σπουδὴ καὶ κήρυκες ὁμοῦ
καὶ σαλπικταὶ πάντα θορυβοῦντες χιλίαρχοί τε καὶ λοχα-
γοὶ μετὰ τῶν τάξεων ἐναλλασσόμενοι καὶ διαθέοντες
ἐνθους ἅπαντας ἐποίουν καὶ ἀμελεῖς τῶν δρωμένων
ὑπὸ σπουδῆς.

620 καὶ ταῦτα πονουμένων ἐδαπανήθησαν ἓξ ἡμέραι 130
τε καὶ νύκτες, τῆς μὲν στρατιᾶς ἐναλλασσομένης, ἵνα
μὴ κάμοιεν ὑπ' ἀγρυπνίας καὶ κόπου καὶ φόνου καὶ
ὄψεως ἀηδοῦς, Σκιπίωνος δ' ἀπαύστως ἐφεστῶτος ἢ
διαθέοντος ἀύπνου καὶ σῖτον οὕτως ἐπὶ τῶν ἔργων
αἱρουμένου, μέχρι κάμνων καὶ παρειμένος ἐκαθέζετο
621 ἐφ' ὑψηλοῦ, τὰ γιγνόμενα ἐφορῶν. πολλῶν δ' ἔτι

---

2 κατασσόμενοι V, sed hanc in Appiano formam suspectantes alii alia proposuerunt, καταρασσόμενοι scr. Vk. e Nauckii coniectura 7 μετέβαλλον Apogr., μετέβαλον V 11 ἤσπαιρον, o in ras. ex α, V 14 ὄψις V 17 ἐγγὺς ⟨οὔσης⟩ ci. Mend. 18 στρατηγοῦ ci. Mend. 22 ὑπὸ σπουδῆς delendum ci. Mend.

πορθουμένων καὶ τοῦ κακοῦ μακροτάτου δοκοῦντος 146 a.C.
ἔσεσθαι, προσέφυγον ἑβδόμης ἡμέρας αὐτῷ τινες ἐστεμ-
μένοι στέμματα Ἀσκληπίεια· τόδε γὰρ ἦν τὸ ἱερὸν
ἐν ἀκροπόλει μάλιστα τῶν ἄλλων ἐπιφανὲς καὶ πλού-
σιον, ὅθεν οἵδε τὰς ἱκετηρίας λαβόντες ἐδέοντο τοῦ
Σκιπίωνος περὶ μόνης συνθέσθαι σωτηρίας τοῖς ἐθέ-
λουσιν ἐπὶ τῷδε τῆς Βύρσης ἐξιέναι. ὁ δὲ ἐδίδου,
χωρὶς αὐτομόλων. καὶ ἐξῄεσαν αὐτίκα μυριάδες πέντε 622
ἀνδρῶν ἅμα καὶ γυναικῶν, ἀνοιχθέντος αὐτοῖς στενοῦ
διατειχίσματος. καὶ οὗτοι μὲν ἐφυλάσσοντο, ὅσοι δ'
αὐτόμολοι Ῥωμαίων ἦσαν, ἀμφὶ τοὺς ἐνακοσίους μάλι-
στα, ἀπογνόντες αὑτῶν ἐς τὸ Ἀσκληπιεῖον ἀνέδραμον
μετὰ Ἀσρούβα καὶ τῆς γυναικὸς τῆς Ἀσρούβα καὶ
δύο παίδων ἀρρένων. ὅθεν εὐμαρῶς ἀεὶ ἐμάχοντο, 623
καίπερ ὄντες ὀλίγοι, διὰ τὸ ὕψος τοῦ τεμένους καὶ
τὸ ἀπόκρημνον, ἐς ὃ καὶ παρὰ τὴν εἰρήνην διὰ βαθ-
μῶν ἑξήκοντα ἀνέβαινον. ὡς δὲ ὅ τε λιμὸς αὐτοὺς 624
καθῄρει καὶ ἡ ἀγρυπνία καὶ ὁ φόβος καὶ ὁ πόνος, τοῦ
κακοῦ προσπελάζοντος, τὸ μὲν τέμενος ἐξέλιπον, ἐς δὲ
131 τὸν νεὼν αὐτοῦ καὶ τὸ τέγος ἀνέτρεχον. κἀν τούτῳ 625
λαθὼν ὁ Ἀσρούβας ἔφυγε πρὸς τὸν Σκιπίωνα μετὰ
θαλλῶν· καὶ αὐτὸν ὁ Σκιπίων ἐκάθισε πρὸ ποδῶν
ἑαυτοῦ καὶ τοῖς αὐτομόλοις ἐπεδείκνυεν. οἱ δ', ὡς
εἶδον, ᾔτησαν ἡσυχίαν σφίσι γενέσθαι καὶ γενομένης
Ἀσρούβᾳ μὲν ἐλοιδορήσαντο πολλὰ καὶ ποικίλα, τὸν
δὲ νεὼν ἐνέπρησάν τε καὶ κατεκαύθησαν. τὴν δὲ γυ- 626
ναῖκα τὴν Ἀσρούβα λέγουσιν, ἁπτομένου τοῦ πυρός,
ἀντικρὺ τοῦ Σκιπίωνος γενομένην καταχοσμήσασθαί
τε, ὡς ἐν συμφοραῖς ἐδύνατο, καὶ παραστησαμένην τὰ

11 αὐτόμολοι Apogr., αὐτόμοι (sic) V 20 αὐτὸν ci. Mend. 22 πρὸ Apogr., πρὸς V 26 τὴν γυναῖκα — p. 300, 10 παρακαθέξῃ hab. Exc. de sent. 19, p. 69 paulum concisa 27 τὴν Ἀσρούβα (V Ἀσρούβου) reposuit Vk. ex V et Exc., τοῦ Ἀσρ. vulgo

2 sq. cf. ad p. 101, 7

146 a. C.
τέκνα εἰπεῖν ἐς ἐπήκοον τοῦ Σκιπίωνος· "σοὶ μὲν οὐ
νέμεσις ἐκ θεῶν, ὦ Ῥωμαῖε· ἐπὶ γὰρ πολεμίαν ἐστρά-
τευσας· Ἀσρούβαν δὲ τόνδε, πατρίδος τε καὶ ἱερῶν
καὶ ἐμοῦ καὶ τέκνων προδότην γενόμενον, οἵ τε Καρχη-
δόνος δαίμονες ἀμύναιντο καὶ σὺ μετὰ τῶν δαιμό-
627 νων." εἶτ' ἐς τὸν Ἀσρούβαν ἐπιστρέψασα εἶπεν· "ὦ
μιαρὲ καὶ ἄπιστε καὶ μαλακώτατε ἀνδρῶν, ἐμὲ μὲν
καὶ τοὺς ἐμοὺς παῖδας τόδε τὸ πῦρ θάψει· σὺ δὲ τίνα
κοσμήσεις θρίαμβον, ὁ τῆς μεγάλης Καρχηδόνος ἡγε-
μών; τίνα δ' οὐ δώσεις δίκην τῷδε, ᾧ παρακαθέζῃ;"
τοσαῦτ' ὀνειδίσασα κατέσφαξε τοὺς παῖδας καὶ ἐς τὸ
πῦρ αὐτούς τε καὶ ἑαυτὴν ἐπέρριψεν.
628 ὧδε μέν φασι τὴν Ἀσρούβα γυναῖκα, ὡς αὐτὸν
ἐχρῆν Ἀσρούβαν, εἰποῦσαν ἀποθανεῖν· ὁ δὲ Σκιπίων, 132
πόλιν ὁρῶν ἑπτακοσίοις ἔτεσιν ἀνθήσασαν ἀπὸ τοῦ
συνοικισμοῦ καὶ γῆς τοσῆσδε καὶ νήσων καὶ θαλάσ-
σης ἐπάρξασαν ὅπλων τε καὶ νεῶν καὶ ἐλεφάντων καὶ
χρημάτων εὐπορήσασαν ἴσα ταῖς ἀρχαῖς ταῖς μεγίσταις,
τόλμῃ δὲ καὶ προθυμίᾳ πολὺ διασχοῦσαν, ἥ γε καὶ
ναῦς καὶ ὅπλα πάντα περιῃρημένη τρισὶν ὅμως ἔτεσιν
ἀντέσχε πολέμῳ τοσῷδε καὶ λιμῷ, τότε ἄρδην τελευ-
τῶσαν ἐς πανωλεθρίαν ἐσχάτην, λέγεται μὲν δακρῦσαι
629 καὶ φανερὸς γενέσθαι κλαίων ὑπὲρ πολεμίων, ἐπὶ πολὺ
δ' ἔννους ἐφ' ἑαυτοῦ γενόμενός τε καὶ συνιδών, ὅτι
καὶ πόλεις καὶ ἔθνη καὶ ἀρχὰς ἁπάσας δεῖ μεταβαλεῖν
ὥσπερ ἀνθρώπους δαίμονα καὶ τοῦτ' ἔπαθε μὲν Ἴλιον,
εὐτυχής ποτε πόλις, ἔπαθε δὲ ἡ Ἀσσυρίων καὶ Μήδων

---

1 *μὲν* om. Exc. 8 *τούσδε* fuit in V, sed *υσ* eras. 13 *ἀσρούβου* V cf. p. 299, 27 14 *εἰποῦσαν*] *ἐχοῦσαν* maluit Schw., utrumque supervacaneum 14 *Σκιπίων* — p. 301, 10 *ἐδεδίει* hab. Exc. de sent. 20, p. 69, multum concisa et immutata 24 *τε* om. Exc. 25 *μεταβαλεῖν* Exc. et Apogr., *μεταλαβεῖν* V 26 *ἀνθρώπους* Apogr., *ἀνθρώπου* V et Exc. 26 *καὶ* — p. 301, 2 *Μακεδόνων* om. Exc.

---

15 *ἑπτακοσίοις*] cf. ad p. 186, 22 25 sq. cf. Kramer p. 23 sqq.

καὶ Περσῶν ἐπ' ἐκείνοις ἀρχὴ μεγίστη γενομένη καὶ 146 a.C.
ἡ μάλιστα ἔναγχος ἐκλάμψασα, ἡ Μακεδόνων, εἰπεῖν,
ἐς Πολύβιον τὸν λογοποιὸν ἀποβλέψαντα, εἴτε ἑκών,
εἴτε προφυγόντος αὐτὸν τοῦδε τοῦ ἔπους· "ἔσσεται
ἦμαρ, ὅταν ποτ' ὀλώλῃ Ἴλιος ἱρὴ καὶ Πρίαμος καὶ
λαὸς ἐυμμελίω Πριάμοιο." Πολυβίου δ' αὐτὸν ἐρο- 630
μένου σὺν παρρησίᾳ (καὶ γὰρ ἦν αὐτοῦ καὶ διδάσκα-
λος), ὅ τι βούλοιτο ὁ λόγος, φασὶν οὐ φυλαξάμενον
ὀνομάσαι τὴν πατρίδα σαφῶς, ὑπὲρ ἧς ἄρα, ἐς τἀν-
θρώπεια ἀφορῶν, ἐδεδίει.
καὶ τάδε μὲν Πολύβιος αὐτὸς ἀκούσας συγγράφει· 631
133 *Σκιπίων δ', ἐπεὶ κατέσκαπτο Καρχηδών, ἐπὶ μέν τινα*
ἡμερῶν ἀριθμὸν ἐπέτρεψεν τῇ στρατιᾷ διαρπάζειν, ὅσα
μὴ χρυσὸς ἢ ἄργυρος ἢ ἀναθήματα ἦν, μετὰ δὲ τοῦτ'
ἀριστεῖα πολλὰ διαδοὺς ἅπασι, χωρὶς τῶν ἐς τὸ Ἀπολ-
λώνιον ἁμαρτόντων, ναῦν μὲν ὀξυτάτην κοσμήσας λαφύ-
ροις ἄγγελον τῆς νίκης ἔστειλεν ἐς Ῥώμην, ἐς δὲ Σικελίαν
περιέπεμπεν, ὅσα Καρχηδόνιοι σφῶν ἀναθήματα κοινὰ
πολεμοῦντες ἔλαβον, ἐλθόντας ἐπιγινώσκειν καὶ κομί-
ζεσθαι· ὃ καὶ μάλιστα αὐτὸν ἐδημαγώγησεν ὡς μετὰ τοῦ
δυνατοῦ φιλάνθρωπον. ἀποδόμενος δὲ τὴν λείαν τὴν 632
περισσὴν ὅπλα καὶ μηχανήματα καὶ ναῦς ἀχρήστους Ἄρει
καὶ Ἀθηνᾷ διαζωσάμενος αὐτὸς ἔκαιεν κατὰ τὰ πάτρια.
134 *οἱ δ' ἐν ἄστει, ὡσαύτως τὴν ναῦν ἰδόντες καὶ τῆς* 633
νίκης περὶ δείλην ἑσπέραν πυθόμενοι, ἐς τὰς ὁδοὺς

---

2 *ἐ▒λάψασα* (sic) V 2 sq. *εἰπεῖν ἐς Πολύβιον—ἀποβλέψαντα* om. V, add. Vk. ex Exc., et ita locus multum temptatus sanatus est *ἀποβλέψας* mavult Roos 4 *αὐτὸν* om. Exc. 6 *ἐυμελίω*, ω in ras., V *πολυβέου* aut *πολυβείου* fuit in V, sed ε aut ει eras. 8 *φυλαξαμεν▒* Exc. 9 sq. *τὰ ἀνθρώπεια* Exc. 15 sq. *ἀπολλώνειον* V 23 *τὰ* add. Apogr., om. V 24 *ὡσαύτως*] *Ῥωμαῖοι* vel *ὡσαυτίκα* (sic) ci. Schw., *αὐτίκα* Mend., sed *ὡσαύτως* dubitat Vk. an sit Appiani (v. etiam Loesch, Bem. p. 10 sqq.)

---

4 sqq. v. Il. 6, 448 sq. 11 *συγγράφει*] Pol. 39, 6 H. (unde hic Appiani locus); cf. Diod. 39, 24 23 cf. Iber. § 242

146 a.C. ἐξεπήδων καὶ διενυκτέρευον μετ' ἀλλήλων, ἡδόμενοι καὶ συμπλεκόμενοι ὡς ἄρτι μὲν ἐλεύθεροι φόβων γεγονότες, ἄρτι δ' ἄρχοντες ἑτέρων ἀσφαλῶς, ἄρτι δὲ
634 βέβαιον τὴν πόλιν ἔχοντες καὶ νενικηκότες οἵαν οὔτινα πρότερον ἄλλην. πολλὰ μὲν γὰρ αὐτοῖς συνῄδεσαν ἔργα λαμπρά, πολλὰ δὲ τοῖς πατράσιν ἔς τε Μακεδόνας καὶ Ἴβηρας καὶ ἐς Ἀντίοχον τὸν Μέγαν ἔναγχος καὶ περὶ αὐτὴν Ἰταλίαν· πόλεμον δ' οὐδένα ἄλλον οὕτως ἐπὶ θύραις ἐπίφοβον αὐτοῖς ᾔδεσαν, διά τε ἀνδρείαν
635 καὶ φρόνημα καὶ τόλμαν ἐχθρῶν καὶ ἀπιστίαν ἐν σφίσιν ἐπικίνδυνον γενόμενον. ἀνέφερον δὲ καὶ ὧν ἔπαθον ὑπὸ Καρχηδονίων ἔν τε Σικελίᾳ καὶ Ἰβηρίᾳ καὶ περὶ αὐτὴν Ἰταλίαν ἑκκαίδεκα ἔτεσιν, Ἀννίβου τετρακόσια ἐμπρήσαντος ἄστη καὶ μυριάδας ἀνδρῶν τριάκοντα ἐν μόναις μάχαις ἀνελόντος ἐπί τε τὴν
636 Ῥώμην πολλάκις ἐλάσαντος καὶ ἐς ἔσχατον κινδύνου συναγαγόντος. ὧν ἐνθυμούμενοι μάλιστα ἐξίσταντο περὶ τῆς νίκης ἐς ἀπιστίαν αὐτῆς καὶ αὖθις ἀνεπυνθάνοντο ἀλλήλων, εἰ τῷ ὄντι Καρχηδὼν κατέσκαπται· ἐλεσχήνευόν τε δι' ὅλης νυκτός, ὅπως μὲν αὐτῶν τὰ ὅπλα περιῃρέθη καὶ ὅπως αὐτίκα παρὰ δόξαν ἐτεκτήναντο ἕτερα, ὅπως δὲ τὰς ναῦς ἀφῃρέθησαν καὶ στόλον ἐπήξαντο πάλιν ἐξ ὕλης παλαιᾶς τό τε στόμα τοῦ λιμένος
637 ὡς ἀπεκλείσθη καὶ στόμα ὡς ὠρύξαντο ἕτερον ὀλίγαις ἡμέραις. καὶ τὸ τῶν τειχῶν ὕψος αὐτοῖς διὰ στόματος ἦν καὶ τὰ τῶν λίθων μεγέθη καὶ τὸ πῦρ, ὃ πολλάκις ταῖς μηχαναῖς ἐπήνεγκαν. ὅλως τε τὸν πόλεμον ὡς ὁρῶντες ἄρτι γιγνόμενον ἀλλήλοις διετύπουν καὶ ἐς τὰς φαντασίας τῶν λεγομένων τῷ σχήματι τοῦ σώματος

---

5 ἄλλην νίκην hab. Apogr., νίκην cum V eiecit Mend. 10 ἐν deleri voluerunt Musgr. et Schw., aut ἐπίφοβον (l. 9) aut ἐπικίνδυνον (l. 11) Reiske, sed ne sic quidem omnia plana 16 ἐς Apogr., om. V 23 πάλιν cum C Mend., πολὺν Apogr., πλοῦν fuit in V, sed ο et accentus eras., πάλιν πολὺν in V latere ci. Schw. 24 στόμα susp. Nauck 26 πολλάκι V

συνεφέροντο. καὶ τὸν Σκιπίωνα ὁρᾶν ἐδόκουν ἐπὶ 146 a. C.
κλιμάκων, ἐπὶ νεῶν, ἐν πύλαις, ἐν μάχαις, πανταχοῦ
135 διαθέοντα. οὕτω μὲν οἱ Ῥωμαῖοι διενυκτέρευσαν, ἅμα 638
δ' ἡμέρᾳ θυσίαι τε καὶ πομπαὶ τοῖς θεοῖς ἐγίγνοντο
κατὰ φυλὴν καὶ ἀγῶνες ἐπὶ τούτοις καὶ θέαι ποικίλαι.
δέκα δὲ σφῶν αὐτῶν ἡ βουλὴ τοὺς ἀρίστους ἔπεμπε 639
διαθησομένους Λιβύην μετὰ Σκιπίωνος ἐς τὸ Ῥωμαίων
συμφέρον· οἳ Καρχηδόνος μὲν εἴ τι περίλοιπον ἔτι
ἦν, ἔκριναν κατασκάψαι Σκιπίωνα καὶ οἰκεῖν αὐτὴν
ἀπεῖπον ἅπασι καὶ ἐπηράσαντο, μάλιστα περὶ τῆς
Βύρσης, εἴ τις οἰκήσειεν αὐτὴν ἢ τὰ καλούμενα Μέ-
γαρα· ἐπιβαίνειν δ' οὐκ ἀπεῖπον. ὅσαι δὲ πόλεις συμ- 640
μεμαχήκεσαν τοῖς πολεμίοις ἐπιμόνως, ἔδοξε καθελεῖν
ἁπάσας· καὶ ὅσαι Ῥωμαίοις βεβοηθήκεσαν, χώραν ἔδω-
καν ἑκάστῃ τῆς δοριχτήτου, καὶ πρῶτον μάλιστα Ἰτυ-
καίοις τὴν μέχρι Καρχηδόνος αὐτῆς καὶ Ἱππῶνος ἐπὶ
θάτερα. τοῖς δὲ λοιποῖς φόρον ὥρισαν ἐπὶ τῇ γῇ καὶ 641
ἐπὶ τοῖς σώμασιν, ἀνδρὶ καὶ γυναικὶ ὁμοίως. καὶ στρα-
τηγὸν ἐτήσιον αὐτοῖς ἐκ Ῥώμης ἐπιπέμπειν ἔκριναν.
οἳ μὲν δὴ ταῦτα προστάξαντες ἀπέπλεον ἐς Ῥώμην, ὁ 642
δὲ Σκιπίων ἐποίει τὰ δόξαντα καὶ θυσίας ἐτέλει καὶ
ἀγῶνας ἐπὶ τῇ νίκῃ. ὡς δὲ αὐτῷ πάντα ἐξετετέλεστο,
διαπλεύσας ἐπιφανέστατα δὴ πάντων διεθριάμβευε
πολύχρυσον θρίαμβον, ἀγαλμάτων τε γέμοντα καὶ ἀνα-
θημάτων, ὅσα Καρχηδόνιοι χρόνῳ πολλῷ καὶ συνεχέσι
νίκαις ἐκ πάσης γῆς συνενηνόχεσαν ἐς Λιβύην. τότε 643
δ' ἦν, ὅτε καὶ κατὰ Μακεδόνων, ἁλόντος Ἀνδρίσκου
τοῦ Ψευδοφιλίππου, τρίτος ἤγετο θρίαμβος καὶ κατὰ

---

10 ἐπηράσαντο Apogr., ἐπειράσαντο, sed ε ante ι eras., V 16 ἵππωνος V 18 γυναικὶ, ras. corr. ex γυναικὰν (sic), ut videtur, V 22 ἐξετέλεστο (sic) V 23 ἐπιφανέστατον ci. Nauck 24 πολύχρυσον del. idem; potuit etiam ἐπιφανέστατον — ⟨καὶ⟩ πολύχρυσον (Vk.) 26 συνενηνόχεσαν Mend., συνενηνόχασιν V, quod fort. retineri potuit

---

6 sqq. cf. Mommsen, R. Staatsr. 2³ p. 643 adn. 2

146 a.C. τῆς Ἑλλάδος πρῶτος ὑπὸ Μομμίου. καὶ ἦν ταῦτα ἀμφὶ
τὰς ἑξήκοντα καὶ ἑκατὸν ὀλυμπιάδας.
644 χρόνῳ δ' ὕστερον, Γαΐου Γράκχου δημαρχοῦντος 136
122 a.C. ἐν Ῥώμῃ καὶ στάσεων οὐσῶν ἐξ ἀπορίας, ἔδοξε κλη-
ρούχους ἐς Λιβύην πέμπειν ἑξακισχιλίους, διαγραφο-
μένων δ' ἀμφὶ τὴν Καρχηδόνα τῶν θεμελίων λύκοι
645 τὰ θεμέλια ἀθρόα διέσπασαν καὶ συνέχεαν. καὶ τότε
121 a.C. μὲν ἀνέσχεν ἡ βουλὴ τοῦ συνοικισμοῦ· χρόνῳ δὲ
48 a.C. αὖθις, ὁπότε Γάιος Καῖσαρ, ὁ καὶ δικτάτωρ ὕστερον
□ αὐτοῖς διηνεκὴς γενόμενος, Πομπήιον ἐς Αἴγυπτον
ἐδίωκεν καὶ τοὺς Πομπηίου φίλους ἐς Λιβύην ἀπ'
46 a.C. Αἰγύπτου, λέγεται, τῇ Καρχηδόνι παραστρατοπεδεύων,
ὑπ' ἐνυπνίου στρατὸν πολὺν ἰδὼν κλαίοντα ἐνοχλη-
θῆναι καὶ αὐτίκα ἑαυτῷ ἐς μνήμην ὑπογράψασθαι
646 Καρχηδόνα συνοικίζειν. καὶ μετ' οὐ πολὺ τῶν ἀπό-
45/44 a.C. ρων αὐτὸν ἐς Ῥώμην ⟨ἐπανελθόντα⟩ περὶ γῆς παρα-
καλούντων συνέτασσεν ὡς πέμψων τοὺς μὲν ἐς τὴν
647 Καρχηδόνα, τοὺς δ' ἐς Κόρινθον. ἀλλ' ὅδε μὲν θᾶσ-
44 a.C. σον ἀνῃρέθη πρὸς ἐχθρῶν ἐν τῷ Ῥωμαίων βου-
λευτηρίῳ, ὁ δ' ἐκείνου παῖς Ἰούλιος Καῖσαρ, ὁ Σεβα-
στὸς ἐπίκλησιν, ἐντυχὼν ἄρα ταῖς ὑπογραφαῖς τοῦ
29 a.C. πατρός, συνῴκισε τὴν νῦν Καρχηδόνα, ἀγχοτάτω μά-
λιστα ἐκείνης, φυλαξάμενος τῆς πάλαι τὸ ἐπάρατον.
οἰκήτοράς τε Ῥωμαίους μὲν αὐτὸν τρισχιλίους μάλιστα
πυνθάνομαι, τοὺς δὲ λοιποὺς ἐκ τῶν περιοίκων συναγαγεῖν.
648 ὧδε μὲν Λιβύης τῆς ὑπὸ Καρχηδονίοις Ῥωμαῖοι
κατέσχον καὶ Καρχηδόνα κατέσκαψάν τε καὶ συνῴκι-
σαν αὖθις μετὰ ἔτη τῆς κατασκαφῆς ἑκατὸν καὶ δύο.

1 μομμίου, ras. corr. ex μουμμιου, V   3 γάκχου (sic) V   7 ἀθρόοι ci. Nauck   10 διηνεκὴς Schw., διανίκης (sic) V   16 ⟨ἐπανελθόντα⟩ add. Schw., *cum Romam rediisset* C. 'An ἐν Ῥώμῃ περὶ?' (Mend.)   19 ⟨τῶν⟩ ἐχθρῶν Mend.   28 τῆς κατασκαφῆς Reiske et Schw., τῆς καφῆς V

3 sqq. cf. Emph. I § 102 sqq.   7 sq. καὶ τότε—συνοικισμοῦ] cf. Emph. I § 102—105

ΕΚ ΤΗΣ ΝΟΜΑΔΙΚΗΣ

1 *ὅτι Βομίλχαρ κατηγορούμενος ἔφυγε πρὸ δίκης καὶ* 111 a.C.
Ἰογόρθας σὺν αὐτῷ, τοῦτο δὴ τὸ περιφερόμενον ἐς τοὺς
δωροδοκοῦντας εἰπών, ὅτι Ῥωμαίων ἡ πόλις ἐστὶν ὠνία
πᾶσα, εἴ τις ὠνητὴς αὐτῆς εὑρεθείη. Exc. de sent. 21, p. 70.

2 *ὅτι Μέτελλος αἰτίαν ἔχων παρὰ τῷ στρατῷ ἀν-* 109 a.C.
εζεύγνυεν ἐς Λιβύην τὴν ὑπὸ Ῥωμαίοις βραδυτῆτος ἐς
τοὺς πολεμίους καὶ ἐπὶ σφίσι ὠμότητος. σφόδρα γὰρ
τοὺς ἁμαρτάνοντας ἐκόλαζεν. Exc. de virt. 32, p. 231.

3 *ὅτι Μέτελλος Βαγαίων ἀνῄρει τὴν βουλὴν ὅλην, ὡς* 107 a.C.
τὴν φρουρὰν προδόντας Ἰογόρθᾳ, καὶ τὸν φρούραρ-
χον Τουρπίλιον, ἄνδρα Ῥωμαῖον, οὐκ ἀνυπόπτως ἑαυτὸν
ἐγχειρίσαντα τοῖς πολεμίοις, ἐπαπέκτεινε τῇ βουλῇ.
Θρᾷκας δὲ καὶ Λίγυας αὐτομόλους λαβὼν παρὰ Ἰογόρ-
θα τῶν μὲν τὰς χεῖρας ἀπέτεμνε, τοὺς δὲ ἐς τὴν γῆν
μέχρι γαστρὸς κατώρυσσε καὶ περιτοξεύων ἢ ἐσακοντί-
ζων ἔτι ἐμπνέουσι πῦρ ὑπετίθει. Exc. de virt. 33, p. 231.

4 *ὅτι τοῦ Μαρίου ἐς Κίρταν ἀφικομένου πρέσβεις* 1
Βόκχου παρῆσαν, οἳ πεμφθῆναί τινας ἐς λόγους 105 a.C.
Βόκχῳ παρεκάλουν. καὶ ἐπέμφθησαν Αὖλός τε Μάλλιος
ὁ πρεσβευτὴς καὶ Κορνήλιος Σύλλας ὁ ταμίας, οἷς ὁ
Βόκχος ἔφη Ῥωμαίοις πολεμῆσαι διὰ Μάριον· γῆν γάρ,

---

1 'Numidicus liber appendix Punici, non singularis scriptio fuit' (Mend.) 5 *αὐτῆς* Z secundum Herwerdenum, Spicil. Vat. p. 221, *ὁ ἦγε* sec. Maium, *ὅλης* (sic) sec. Boiss. 6 *αἰτίαν—στρατῷ* post *Ῥωμαίοις* (l. 7) posuit Val., nescio an recte 12 *τουρτίλιον* P, corr. Val. *ῥωμαίων* P, corr. Val. *ἀνυπόπτος* (sic) P, corr. Val.

---

3 *τὸ περιφερ.*] Sall. B. Iug. 35, 10 6 Q. Caecilius Metellus Numidicus, cf. Münzer, RE 3 p. 1218 n. 97 6 sq. *ἀνεζεύγνυεν—Ῥωμαίοις*] cf. Sall. B. Iug. 61, 2; de tempore cf. Mommsen, Röm. Gesch. 2 p. 116 adn. 12 T. Turpilius Silanus: Sall. B. Iug. 66, 3; de re v. Gsell 7 p. 203 sqq.; Carcopino, Revue histor. 158 (1928) p. 8 sqq. 20 A. Manlius, cf. Münzer, RE 14 p. 1155 n. 12; Gsell 7 p. 249 adn. 4 21 sqq. haec cum Sallustio, Bell. Iug. 102, 5 sqq., componit W. A. Baehrens, Neue Wege zur Antike 4 (1926) p. 73 sq.

105 a. C.
ἣν αὐτὸς Ἰογόρθαν ἀφείλετο, πρὸς Μαρίου νῦν ἀφῃρῆ-
2 σθαι. Βόκχος μὲν δὴ ταῦτα ἐνεκάλει, Μάλλιος δ' ἔφη·
τὴν γῆν τήνδε Ῥωμαίους ἀφελέσθαι Σύφακα πολέμου
νόμῳ καὶ δοῦναι Μασσανάσσῃ δωρεάν, διδόναι δὲ
Ῥωμαίους τὰς δωρεὰς ἔχειν τοῖς λαβοῦσιν, ἕως ἂν τῇ
3 βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ δοκῇ. οὐ μὴν ἀλόγως μεταγνῶναι·
Μασσανάσσην τε γὰρ ἀποθανεῖν καὶ τοὺς Μασσανάσσου
παῖδας Ἰογόρθαν κατακαίνοντα Ῥωμαίοις πολέμιον γενέ-
σθαι. οὔκουν ἔτι εἶναι δίκαιον οὔτε τὸν πολέμιον ἔχειν
δωρεάν, "ἣν ἔδομεν φίλῳ, οὔτε σὲ δοκεῖν Ἰογόρθαν
ἀφαιρεῖσθαι τὰ Ῥωμαίων." καὶ Μάλλιος μὲν τάδε περὶ
τῆς γῆς ἔλεξεν. Exc. de leg. gent. 28, p. 558.
1 ὅτι ὁ Βόκχος ἑτέρους ἔπεμπε πρέσβεις, οἳ Μα- 5
ρίου μὲν ἔμελλον περὶ εἰρήνης δεήσεσθαι, Σύλλα δέ,
ἵνα συμπράξειεν ἐς τὰς διαλύσεις. ληστευθέντας δ' ἐν
ὁδῷ τούς τε πρέσβεις τούσδε ὁ Σύλλας ὑπεδέξατο . . .
καὶ ξενίζων, μέχρι Μάριον ἀπὸ Γαιτούλων ἐπανελ-
θεῖν. παρῄνει δὲ Βόκχον διδάσκειν, ὅτι χρὴ Σύλλᾳ
2 πείθεσθαι περὶ ἁπάντων. ἐνδιδοὺς οὖν ἤδη πρὸς τὴν
τοῦ Ἰογόρθα προδοσίαν ὁ Βόκχος ἐς μὲν ὑπόκρισιν
ἐπ' ἄλλον στρατὸν περιέπεμπεν ἐς Αἰθίοπας τοὺς
γείτονας, οἳ ἐπὶ ἑσπέραν ἀπὸ τῶν ἑῴων Αἰθιόπων
διήκουσιν ἐς τὸ Μαυρούσιον ὄρος, ὃ καλοῦσιν Ἄτλαντα,
Μάριον δ' ἠξίου Σύλλαν οἱ πέμψαι συνελθεῖν ἐς λόγους.
3 καὶ Μάριος μὲν ἔπεμπε τὸν Σύλλαν, Ἄψαρα δὲ Ἰογόρθου
φίλον, ἐν Βόκχου καταλελειμμένον ἐφορᾶν τὰ γιγνόμενα,

---

13 ἔπεμψεν A, sed in mg. m. 1: γρ. ἔπεμπε, lectio N incerta 15 συμπράξαιεν O, corr. Schw. 16 τάς τε πρ. A ex τούς τε πρ., ut videtur, corr., τε del. Urs. post ὑπεδέξατο intercidisse quaedam suspicatur De Boor, ξενίζει pro ξενίζων Schw. 17 γετούλων O, corr. U post ἐπανελθεῖν lacunam statuit U 18 παρῄνει U, παρελθεῖν O 25 ἄψαρα (sine acc.), ut videtur, A; *Aspar* Sall. B. Iug. 108, 1 25—p. 307, 3 nimis ab eclogario contracta, cf. Hannak p. 145 sq.

---

13 de hoc fragm. cf. E. Kind, Quaestionum Plutarchearum capita tria (Diss. Lips. 1900) p. 20 sqq.

αὐτός τε Βόκχος καὶ Μαγδάλσης, φίλος Βόκχου, καὶ *105 a. C.*
τις ἐξελεύθερος ἀνδρὸς Καρχηδονίου, Κορνήλιος, ἐνήδρευ-
σαν ὧδε. Exc. de leg. gent. 29, p. 559.

ΕΚ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗΣ

1 *ὅτι Ῥωμαῖοι τοῦ Φιλίππου τοῦ Μακεδόνος, τοῦ πο-* 1 □
λεμήσαντος αὐτοῖς, πέρι πάμπαν ἐπολυπραγμόνουν
οὐδέν, οὐδὲ σφίσιν ἐνθύμιος ἦν ὅλως, πονουμένης ἔτι
τῆς Ἰταλίας ὑπὸ Ἀννίβου, τοῦ Καρχηδονίων στρατηγοῦ,
καὶ αὐτοὶ μεγάλοις στρατοῖς Λιβύην καὶ Καρχηδόνα
καὶ Ἰβηρίαν περικαθήμενοι καὶ καθιστάμενοι Σικελίαν.
αὐτὸς δὲ Φίλιππος ἀρχῆς ἐπιθυμίᾳ μείζονος, οὐδέν τι 2
προπαθών, ἔπεμπε πρὸς Ἀννίβαν ἐς τὴν Ἰταλίαν πρέσβεις, *216 a. C.*
ὧν ἡγεῖτο Ξενοφάνης, ὑπισχνούμενος αὐτῷ συμμαχή-
σειν ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν, εἰ κἀκεῖνος αὐτῷ σύνθοιτο κατεργά-
σασθαι τὴν Ἑλλάδα. συμβάντος δὲ ἐς ταῦτα τοῦ Ἀννίβου 3
καὶ ἐπὶ τῇ συνθήκῃ ὀμόσαντος πρέσβεις τε ἀντιπέμψαν-
τος ἐπὶ τοὺς ὅρκους τοῦ Φιλίππου, Ῥωμαίων τριήρης
ἔλαβε τοὺς ἑκατέρων πρέσβεις ἀναπλέοντας καὶ ἐς
Ῥώμην ἐκόμισεν. ἐφ' ᾧ Φίλιππος ἀγανακτῶν Κερκύρᾳ
προσέβαλεν, ᾗ Ῥωμαίοις συνεμάχει. Exc. de leg. gent. 30,
p. 559.

2 *ὅτι ἐνῆγε τοὺς Ῥωμαίους τὰ Σιβύλλεια ἐς τὸν Φιλίπ-*
που πόλεμον· ἔστι δὲ ταῦτα·

---

3 *ζήτει ἐν τῷ περὶ ἐπιβουλῶν* post *ὧδε* O

5 sq. *τοῦ πολεμήσαντος αὐτοῖς* eclogarii videtur 15 *ἐς ταῦτα* Schw., *ἐνταῦθα* O 17 *τριήρεις* O, corr. U

---

12 sqq. cf. Engers, Mnemos. Ser. 3 vol. 6 (1938) p. 133 sqq.
22 sq. *ἐς τὸν Φιλ. πόλεμον*] bellum Macedonicum secundum (200—197 a. C.) intellege; fortasse igitur huic fragmento, quod hic posuerunt Duebner, Bk., Mend., post fragmentum demum, quod nunc est quartum, locus assignandus est; cf. Boerma, Hist. Kommentar zu Justins Epitome Hist. Philipp. d. Pompeius Trog. (Diss. Groningen 1937) p. 125, thes. 2

αὐχοῦντες βασιλεῦσι Μακηδόνες Ἀργεάδῃσιν,
ὑμῖν κοιρανέων ἀγαθὸν καὶ πῆμα Φίλιππος.
ἤτοι ὁ μὲν πρότερος πόλεσιν λαοῖσι τ' ἄνακτας
θήσει, ὁ δ' ὁπλότερος τιμὴν ἀπὸ πᾶσαν ὀλέσσει,
δμηθεὶς δ' ἑσπερίοισιν ὑπ' ἀνδράσιν ἐνθάδ' ὀλεῖται.

Exc. de sent. 22, p. 70.

□ 1 207 a.C. *ὅτι Πτολεμαίου τοῦ βασιλεύοντος Αἰγύπτου πρέσβεις, καὶ σὺν αὐτοῖς ἕτεροι παρά τε Χίων καὶ Μιτυληναίων καὶ Ἀμυνάνδρου, τοῦ Ἀθαμανῶν βασιλέως, δίς, ἔνθα περ οἱ Αἰτωλοὶ τὰς πόλεις ἐπισκεψομένας ἐκάλουν, συνῆλθον ἐπὶ διαλλαγῇ Ῥωμαίων καὶ Αἰτωλῶν καὶ Φιλίππου. Σουλπικίου δ' εἰπόντος οὐκ εἶναι κυρίου περὶ τῆς εἰρήνης τι κρῖναι καὶ ἐς τὴν βουλὴν κρύφα ἐπιστέλλοντος, ὅτι Ῥωμαίοις συμφέρει πολεμεῖν Αἰτωλοὺς* 3
2 *Φιλίππῳ, ἡ μὲν βουλὴ τὰς συνθήκας ἐκώλυσε καὶ τοῖς Αἰτωλοῖς ἔπεμπε συμμαχίαν πεζοὺς μυρίους καὶ ἱππέας χιλίους, μεθ' ὧν οἱ Αἰτωλοὶ κατέλαβον Ἀμβρακίαν, ἣν οὐ πολὺ ὕστερον αὐτῶν Φίλιππος ἀποπλευσάντων*
3 *ἀνέλαβεν. οἱ δὲ πρέσβεις αὖθις συνῆλθον καὶ πολλὰ* 206 a.C. *φανερῶς ἔλεγον, ὅτι Φίλιππος καὶ Αἰτωλοὶ διαφερόμενοι τοὺς Ἕλληνας ἐς δουλείαν Ῥωμαίοις ὑποβάλλουσιν, ἐθίζοντες αὐτοὺς τῆς Ἑλλάδος θαμινὰ πειρᾶσθαι. ἐφ' οἷς ὁ μὲν Σουλπίκιος ἀντιλέξων ἀνίστατο, τὸ δὲ πλῆθος οὐκ*

1—5 idem oraculum exstat ap. Pausan. 7, 8, 9, cf. Wachsmuth, Leipziger Stud. z. cl. Philol. 10 (1887) p. 282; Zerdik p. 24 adn. 2 1 *Μακεδόνες* Z et Pausaniae codd. praeter unum, *Μακηδόνες* Mend. e Pausania edito *Ἀργεάδῃσιν* Paus., *ἀργιάδεσσιν* Z 3 *πόλεσιν λαοῖσι τ'* Paus., *πόλεσι λαοῖσιν* Z 5 *ἑσπερίοισιν ὑπ'* Paus., *ἑσπερίοισι μετ'* Z *ἐνθάδ'* Maius, *ἔνθα* Z *ἐνθάδ' ὀλεῖται*] *ἠῴοις τε* Paus. 18 *αὐτῷ* A, *αὐτῶ* N, corr. U 23 *σουπλίκιος* O, corr. U

---

7 ad § 1 cf. Klaffenbach, Inscr. Graecae 9, 1², fascic. 1 p. XXXI, 74 sqq. 12 P. Sulpicius Galba Maximus, cf. Münzer, RE, 2. Reihe, 4 p. 801 n. 64 16 *ἔπεμπε* sqq.] cf. De Sanctis 3, 2 p. 429 adn. 83; Holleaux (v. ad Sic. fr. 1) p. 255 adn. 2 19 ad § 3 cf. Klaffenbach, l. c. p. XXXII, 15 sqq.

208 a. C.

ἤκουσεν, ἀλλ' ἐκεκράγεσαν τοὺς πρέσβεις εὖ λέγειν. καὶ τέλος Αἰτωλοί τε πρῶτοι κατὰ σφᾶς ἄνευ Ῥωμαίων 4 Φιλίππῳ συνέβησαν, καὶ πρέσβεις αὐτοῦ Φιλίππου καὶ Ῥωμαίων ἐπὶ διαλλαγαῖς ἀφίκοντο ἐς Ῥώμην. καὶ ἐγένοντο συνθῆκαι Ῥωμαίοις καὶ Φιλίππῳ, μηδετέρους ἀδικεῖν 205 a. C. τοὺς ἑκατέρωθεν φίλους. ἐς μὲν δὴ τοῦτ' ἔληξεν ἡ Φιλίππου καὶ Ῥωμαίων ἐς ἀλλήλους πεῖρα πρώτη, καὶ τὰς συνθήκας οὐδέτεροι βεβαίους οὐδ' ἀπ' εὐνοίας ἐδόκουν πεποιῆσθαι. Exc. de leg. gent. 31, p. 560.

4 ὅτι μετ' οὐ πολὺ Φίλιππος μὲν τῶν ὑπηκόων τοῖς 1 □ ἐπὶ θαλάσσης στόλον ἐπαγγείλας Σάμον καὶ Χίον εἷλε 201 a. C. καὶ μέρος τῆς Ἀττάλου γῆς ἐπόρθησε καὶ αὐτῆς ἀπεπείρασε Περγάμου, μὴ φειδόμενος ἱερῶν ἢ τάφων, τήν τε Ῥοδίων Περαίαν ἐδῄου, διαλλακτήρων οἱ γεγονότων, καὶ ἑτέρῳ μέρει στρατοῦ τὴν Ἀττικὴν ἐλυμαίνετο □ καὶ τὰς Ἀθήνας ἐπολιόρκει, ὡς οὐδὲν τῶνδε Ῥωμαίοις προσηκόντων. λόγος τε ἦν, ὅτι Φίλιππος καὶ Ἀντίοχος, ὁ Σύρων βασιλεύς, ὑπόσχοιντο ἀλλήλοις, Ἀντιόχῳ μὲν ὁ Φίλιππος συστρατεύσειν ἐπί τε Αἴγυπτον καὶ ἐπὶ Κύπρον, ὧν τότε ἦρχεν ἔτι παῖς ὢν Πτολεμαῖος ὁ τέταρτος, ᾧ Φιλοπάτωρ ἐπώνυμον ἦν, Φιλίππῳ δ' Ἀντίοχος ἐπὶ Κυρήνην καὶ τὰς Κυκλάδας νήσους καὶ □ Ἰωνίαν. καὶ τήνδε τὴν δόξαν ἐκταράσσουσαν ἅπαντας 2 □ Ῥόδιοι μὲν Ῥωμαίοις ἐμήνυσαν, ἐπὶ δὲ τοῖς Ῥοδίων Ἀθηναίων πρέσβεις ᾐτιῶντο Φίλιππον τῆς πολιορκίας, καὶ Αἰτωλοὶ μεταγινώσκοντες κατηγόρουν ὡς καὶ περὶ σφᾶς ἀπίστου γεγονότος ἠξίουν τε αὖθις ἐς τοὺς Ῥω-

---

16 *οὐδὲν* Schw. in ind. Graec. v. *προσήκειν*, *οὐδένος* A, *οὐδενός* rell. 24 *μὲν*] *δὲ* A(X); *δὲ* etiam in N, sed a m. 1 suprascr. *μὲν*

---

4 sqq. cf. Täubler (v. ad Samn. fr. 4 § 1) p. 214 14 *διαλλακτήρων οἱ γεγον.*] cum Aetolis, cf. Holleaux (v. ad Sic. fr. 1) p. 36 sq. 20 sq. 'debebat *Πτολεμαῖος ὁ πέμπτος, ᾧ Ἐπιφανὴς ἐπώνυμον ἦν*' (Mend.) 26 sqq. cf. Holleaux (v. ad Sic. fr. 1) p. 293 adn. 1; Klaffenbach (v. ad p. 308, 7) p. XXXIII, 56 sqq.

201 a.C. μαίων συμμάχους ἐγγραφῆναι. Ῥωμαῖοι δ' Αἰτωλοῖς ἐμέμψαντο τῆς οὐ πρὸ πολλοῦ μεταβολῆς, πρέσβεις δ' ἐς τοὺς βασιλέας ἔπεμπον, οἳ προηγόρευον αὐτοῖς Ἀντίοχον μὲν Αἰγύπτῳ μὴ ἐπιχειρεῖν, Φίλιππον ⟨δὲ⟩ μηδὲν ἐς Ῥοδίους ἢ Ἀθηναίους ἢ Ἄτταλον ἢ ἐς ἄλλον
3 τινὰ Ῥωμαίων φίλον ἁμαρτάνειν. τούτοις ὁ Φίλιππος ἀπεκρίνατο Ῥωμαίοις ἕξειν καλῶς, ἂν ἐμμένωσιν ἣ
200 a.C. συνέθεντο πρὸς αὐτὸν εἰρήνῃ. οὕτω μὲν αἱ γενόμεναι σπονδαὶ ἐλέλυντο, καὶ στρατιὰ Ῥωμαίων ἐς τὴν Ἑλλάδα ἠπείγετο, στρατηγοῦντος Ποπλίου καὶ ναυαρχοῦντος Λευκίου. Exc. de leg. gent. 32, p. 560.

198 a.C. ὅτι ὁ Φίλιππος, ὁ Μακεδόνων βασιλεύς, τῷ Φλα- 5
μινίνῳ ἐς λόγους ᾔει, συναγόντων αὐτοὺς Ἠπειρωτῶν πρέσβεων εἰς σύμβασιν· ὡς δὲ ὁ Φλαμινῖνος Φίλιππον ἐκέλευεν ἐκστῆναι τῆς Ἑλλάδος οὐ Ῥωμαίοις, ἀλλὰ ταῖς πόλεσιν αὐταῖς καὶ τὰς βλάβας τοῖς παρεσπονδημένοις ἀποδοῦναι, ὁ Φίλιππος τὰ μὲν | .... Exc. de sent. 23, p. 70.

ποιμὴν ὑπέσχετο στρατὸν εὔζωνον ἄξειν ὁδὸν ἀτριβῆ 6
τρισὶν ἡμέραις. Suid. v. εὔζωνοι.

□ ὅτι Λεύκιος Κοΐντιος ἐς τὸν τῶν Ἀχαιῶν σύλλο- 7
γον ἀπέστειλε πρέσβεις, οἳ μετὰ Ἀθηναίων καὶ Ῥοδίων ἔπειθον αὐτοὺς μεταθέσθαι πρὸς σφᾶς ἀπὸ τοῦ Φιλίππου, διεπρεσβεύετο δὲ καὶ Φίλιππος αἰτῶν βοη-

---

4 δὲ add. U, om. O 12 sq. 14 φλαμινίῳ et φλαμίνιος Z, corr. Bk. 14 σύμβασιν scripsit Boiss., qui ... μασιν vel ... γσιν e Z enotavit 17 τὰ Maius, τὸ legit Boiss. post τὸ μὲν in Z desunt duo folia, quo factum est, ut cetera excerpta de sententiis Appianea perirent 20 κάντος O, corr. Urs. 22 διεπρέσβ.— Φίλιππος om. V

---

10 Ποπλίου] v. ad p. 308, 12 11 Λευκίου] L. Apustius, cf. Klebs, RE 2 p. 291 n. 2 18 cf. Liv. 32, 10; Diod. 28, 11
17 cf. Diod. l. c.: ὁ δὲ ἔφη δεῖν τὰ μὲν παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτῷ καταλελειμμένα βεβαίως ἔχειν, ὅσα δὲ τυγχάνει προσηγμένος, ἐκ τούτων ἐξάγειν τὰς φρουράς, περὶ δὲ τῆς βλάβης κρίνεσθαι
18 cf. De Sanctis 4, 1 p. 65 adn. 122 20 L. Quinctius, T. Quinctii consulis frater, cf. Liv. 32, 19, 5 sqq.

198 a.C.

θειαν ὡς συμμάχους. οἱ δὲ ἐνοχλούμενοι μὲν οἰκείῳ καὶ γείτονι πολέμῳ Νάβιδος, τοῦ Λακεδαιμονίων τυράννου, διεστῶτες δὲ ταῖς γνώμαις ἠπόρουν, καὶ οἱ πλείονες ᾑροῦντο τὰ Φιλίππου καὶ ἀπεστρέφοντο Ῥωμαίους διά τινα ἐς τὴν Ἑλλάδα Σουλπικίου τοῦ στρατηγοῦ παρανομήματα. ἐγκειμένων δὲ βιαίως τῶν ῥωμαϊζόντων οἱ πολλοὶ τῆς ἐκκλησίας ἀπεχώρουν δυσχεραίνοντες, καὶ οἱ λοιποί, διὰ τὴν ὀλιγότητα ἐκβιασθέντες, συνέθεντο τῷ Λευκίῳ καὶ εὐθὺς ἠκολούθουν ἐπὶ Κόρινθον, μηχανήματα φέροντες. Exc. de leg. Rom. 11, p. 72.

8 ὅτι Φλαμινῖνος αὖθις συνῆλθεν ἐς λόγους Φιλίππῳ 1
κατὰ τὸν Μηλιέα κόλπον, ἔνθα κατηγορούντων τοῦ
Φιλίππου Ῥοδίων καὶ Αἰτωλῶν καὶ Ἀμυνάνδρου τοῦ
Ἀθαμᾶνος ἐκέλευσε Φίλιππον ἐξάγειν τὰς φρουρὰς ἐκ
Φωκίδος καὶ πρέσβεις ἐς Ῥώμην ἀμφοτέρους ἀποστεῖλαι.
γενομένων δὲ τούτων οἱ μὲν Ἕλληνες ἐν τῇ βουλῇ τῇ 2
Ῥωμαίων ἠξίουν τὸν Φίλιππον ἐξαγαγεῖν ἐκ τῆς Ἑλλάδος
τὰς τρεῖς φρουράς, ἃς αὐτὸς πέδας ἐκάλει τῆς Ἑλλάδος,
τὴν μὲν ἐν Χαλκίδι Βοιωτοῖς καὶ Εὐβοεῦσι καὶ Λοκροῖς
ἐπικειμένην, τὴν δὲ ἐν Κορίνθῳ καθάπερ [ἐν] πύλαις
τὴν Πελοπόννησον ἀποκλείουσαν καὶ τρίτην ἐν Δημητριάδι τὴν Αἰτωλοῖς καὶ Μάγνησιν ἐφεδρεύουσαν. ἡ δὲ 3
βουλὴ τοὺς Φιλίππου πρέσβεις ἤρετο, τί φρονοίη περὶ
τῶνδε ⟨τῶν⟩ φρουρῶν ὁ βασιλεύς, ἀποκριναμένων δὲ
ἀγνοεῖν, Φλαμινῖνον ἔφη κρινεῖν καὶ πράξειν, ὅ τι ἂν
δίκαιον ἡγῆται. οὕτω μὲν οἱ πρέσβεις ἐκ Ῥώμης ἐπανῄεσαν,
Φλαμινῖνος δὲ καὶ Φίλιππος ἐς οὐδὲν συμβαίνοντες

1 ὡς Bk., ἐς O 2 λάβιδος (vel λάβυδος) O, corr. U 5 σιλπικίου O, corr. Urs. 11 Φλαμινῖνος Urs. ubique, φλαμίνιος O constanter 12 μείλεα O, μειλιέα U, corr. Schw. 13 Ῥοδίων Schw., ῥωμαίων O 14 sq. ἐκ ⟨τῆς⟩ Φωκίδος maluit Kallenberg, Philol. 49 (1891) p. 533 20 [ἐν] del. Bk. 23 εἴρετο O, corr. Schw. 24 τῶν add. Schw., contra Loesch p. 515 25 κρίνειν O, corr. Schw. 26 ἡγεῖται O, corr. Bk.

5 sq. παρανομήματα] cf. Liv. 32, 22, 10; Pausan. 7, 8, 2; 11, 1; 17, 5

198 a. C. ἀλλήλοις αὖθις ἐς πόλεμον καθίσταντο. Exc. de leg. gent. 88, p. 560.

1 ὅτι ἡττηθεὶς πάλιν ὁ Φίλιππος περὶ συμβάσεων 9
197 a. C. ἐπεκηρυκεύετο πρὸς Φλαμινῖνον. ὁ δ' αὖθις αὐτῷ
συνελθεῖν ἐς λόγους συνεχώρει, πολλὰ μὲν τῶν Αἰτω-
λῶν δυσχεραινόντων καὶ διαβαλλόντων αὐτὸν ἐς δωρο-
δοκίαν ⟨καὶ⟩ καταγιγνωσκόντων τῆς ἐς ἅπαντα εὐχεροῦς
μεταβολῆς, ἡγούμενος δ' οὔτε Ῥωμαίοις συμφέρειν οὐδὲ
τοῖς Ἕλλησι Φιλίππου καθαιρεθέντος ἐπιπολάσαι τὴν
Αἰτωλῶν βίαν. τάχα δ' αὐτὸν καὶ τὸ παράδοξον τῆς
νίκης ἀγαπᾶν ἐποίει. συνθέμενος δὲ χωρίον, οἷ τὸν
Φίλιππον ἐπελθεῖν ἔδει, τοὺς συμμάχους ἐκέλευε
γνώμην προαποφήνασθαι κατὰ πόλεις. τὰ μὲν δὴ παρὰ
τῶν ἄλλων φιλάνθρωπα ἦν, τό τε τῆς τύχης ἄδηλον ἐξ
ὧν ἔπαθεν ὁ Φίλιππος, ὑφορωμένων καὶ τὸ πταῖσμα τοῦτο
οὐ κατ' ἀσθένειαν, ἀλλὰ πλέον ἐκ συντυχίας αὐτὸν
παθεῖν ἡγουμένων. Ἀλέξανδρος δέ, ὁ τῶν Αἰτωλῶν
πρόεδρος, ἀγνοεῖν ἔφη τὸν Φλαμινῖνον, ὅτι μηδὲν ἄλλο
μήτε Ῥωμαίοις μήθ' Ἕλλησι συνοίσει πλὴν ἐξαιρεθῆναι
2 τὴν ἀρχὴν τὴν Φιλίππου. ὁ δὲ Ἀλέξανδρον ἀγνοεῖν
ἔφη τὴν Ῥωμαίων φύσιν, οἳ οὐδένα πω τῶν ἐχθρῶν
εὐθὺς ἀπ' ἀρχῆς ἀνέτρεψαν, ἀλλὰ πολλῶν ἐς αὐτοὺς
ἁμαρτόντων καὶ Καρχηδονίων ἔναγχος ἐφείσαντο, τὰ
σφέτερα αὐτοῖς ἀποδόντες καὶ φίλους ποιησάμενοι τοὺς
ἠδικηκότας. "ἀγνοεῖς δ'," ἔφη, "καὶ τοῦθ', ὅτι τοῖς Ἕλ-
λησιν ἔθνη πολλά, ὅσα βάρβαρα τὴν Μακεδονίαν περικά-
θηται, εἴ τις ἐξέλοι τοὺς Μακεδόνων βασιλέας, ἐπιδραμεῖται

7 ⟨καὶ⟩ καταγιγνωσκόντων Schw., καταγιγνώσκων O 8 οὐδὲ] οὔτε Bk. 9 ἐπιπολαῦσαι O, corr. Schw. 11 οἱ O, ᾗ U, corr. Schw. 12 ἐλθεῖν vel παρελθεῖν Herwerden p. 68 ἐκέλευσε N 19 συνοίσειν O, corr. U 20 τὴν Φιλ. corr. ex τοῦ Φιλ., incertum qua m., N (τοῦ Φιλ. X) 21 οὐδένα πω Schw., οὐδὲν ἀπὸ O 22 ἀνέτρεψαν U, ἀνέγραψαν O

3 ἡττηθεὶς πάλιν] ad Cynoscephalas; anno priore ad Aoum flumen victus erat

197 a.C.

ῥᾳδίως. ὅθεν ἐγὼ δοκιμάζω τὴν μὲν ἀρχὴν ἐᾶν τῶν Μακεδόνων προπολεμεῖν ὑμῶν πρὸς τοὺς βαρβάρους, Φίλιππον δὲ ἐκστῆναι τοῖς Ἕλλησιν ὧν πρότερον ἀντέλεγε χωρίων, καὶ Ῥωμαίοις ἐς τὴν τοῦ πολέμου δαπάνην ἐσενεγκεῖν τάλαντα διακόσια ὅμηρά τε δοῦναι τὰ ἀξιολογώτατα καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Δημήτριον, μέχρι δὲ ταῦθ' ἡ σύγκλητος ἐπικυρώσει, τετραμήνους ἀνοχὰς γενέσθαι.'' δεξαμένου δὲ πάντα τοῦ Φιλίππου τὴν μὲν 3 εἰρήνην ἡ βουλὴ μαθοῦσα ἐπεκύρωσεν, τὰς δὲ προτάσεις τὰς Φλαμινίνου σμικρύνασα καὶ φαυλίσασα ἐκέλευσε τὰς πόλεις, ὅσαι ἦσαν Ἑλληνίδες ὑπὸ Φιλίππῳ, πάσας ἐλευθέρας εἶναι καὶ τὰς φρουρὰς ἀπ' αὐτῶν Φίλιππον ἐξαγαγεῖν πρὸ τῶν ἐπιόντων Ἰσθμίων, ναῦς τε ὅσας ἔχει, χωρὶς ἑξήρους μιᾶς καὶ σκαφῶν πέντε καταφράκτων, παραδοῦναι τῷ Φλαμινίνῳ καὶ ἀργυρίου τάλαντα Ῥωμαίοις ἐσενεγκεῖν πεντακόσια μὲν αὐτίκα, πεντακόσια δὲ ἔτεσι δέκα, ἑκάστου τὸ μέρος ἔτους ἐς Ῥώμην ἀναφέροντα, ἀποδοῦναι δὲ καὶ αἰχμάλωτα καὶ αὐτόμολα αὐτῶν, ὅσα ἔχοι. τάδε μὲν ἡ βουλὴ προσέθηκεν, καὶ Φίλιππος ἐδέξατο ἅπαντα· ᾧ καὶ μάλιστα ἡ σμικρολογία Φλαμινίνου καταφανὴς ἐγένετο. συμβούλους δ' ἔπεμπον αὐτῷ, καθάπερ εἰώθεσαν ἐπὶ τοῖς λήγουσι πολέμοις, δέκα ἄνδρας, μεθ' ὧν αὐτὸν ἔδει τὰ εἰλημμένα καθίστασθαι. καὶ τάδε μὲν διετίθετο 4 σὺν ἐκείνοις, αὐτὸς δ' ἐς τὸν τῶν Ἰσθμίων ἀγῶνα ἐπελθών, 196 a.C. πληθύοντος τοῦ σταδίου, σιωπήν τε ἐσήμηνεν ὑπὸ σάλπιγγι καὶ τὸν κήρυκα ἀνειπεῖν ἐκέλευσεν· ''ὁ δῆμος ὁ Ῥωμαίων καὶ ἡ σύγκλητος καὶ Φλαμινῖνος ὁ στρατηγός, Μακεδόνας καὶ βασιλέα Φίλιππον ἐκπολεμήσαντες, ἀφιᾶσι τὴν Ἑλλάδα ἀφρούρητον ἀφορολόγητον ἰδίοις

30 ἀφιᾶσι Schw., ἀφίασι A, ἀφίησι, ut videtur, N

10 σμικρύνασα] cf. Hannak p. 160; de condicionibus pacis cf. Täubler (v. ad Samn. fr. 4 § 1) p. 228 sqq.; De Sanctis 4, 1 p. 95 adn. 185 14 sq. cf. Pol. 18, 44, 6 B. W.: τὰς καταφράκτους ναῦς πλὴν πέντε σκαφῶν καὶ τῆς ἑκκαιδεκήρους

196 a. C. ἤθεσι καὶ νόμοις χρῆσθαι.” πολλῆς δ' ἐπὶ τούτῳ βοῆς καὶ χαρᾶς γενομένης θόρυβος ἥδιστος ἦν, ἑτέρων μεθ' ἑτέρους τὸν κήρυκα καὶ παρὰ σφᾶς ἀνειπεῖν μετακαλούντων. στεφάνους τε καὶ ταινίας ἐπέβαλλον τῷ στρατηγῷ καὶ ἀνδριάντας ἐψηφίζοντο κατὰ πόλεις πρέσβεις τε μετὰ χρυσῶν στεφάνων ἔπεμπον ἐς τὸ Καπιτώλιον, οἳ χάριν ὡμολόγουν καὶ ἐς τοὺς Ῥωμαίων συμμάχους ἀνεγράφοντο. καὶ δεύτερος ὅδε πόλεμος Ῥωμαίοις τε καὶ Φιλίππῳ ἐς τοῦτο ἐτελεύτα.

5 οὐ πολὺ δὲ ὕστερον καὶ συνεμάχησε Ῥωμαίοις ὁ 191.190 a. C. Φίλιππος ἐν τῇ Ἑλλάδι κατὰ Ἀντιόχου βασιλέως περῶντάς τε ἐπὶ Ἀντίοχον ἐς τὴν Ἀσίαν διὰ Θράκης καὶ Μακεδονίας ὁδὸν οὐκ εὐμαρῆ παρέπεμπεν οἰκείοις τέλεσι καὶ τροφαῖς καὶ δαπανήμασιν, ὁδοποιῶν καὶ ποταμοὺς δυσπόρους ζευγνὺς καὶ τοὺς ἐπικειμένους Θρᾶκας διακόπτων, ἕως ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον ἤγαγεν. ἐφ' οἷς ἡ μὲν βουλὴ τὸν υἱὸν αὐτῷ Δημήτριον παρὰ σφίσιν ὁμηρεύοντα ἀπέλυσε καὶ τῶν χρημάτων ἀφῆκεν, ὧν ἔτι ὤφειλεν· οἱ δὲ Θρᾶκες οἵδε Ῥωμαίους ἀπὸ τῆς ἐπ' Ἀντιόχῳ νίκης ἐπανιόντας, οὐκ ἔτι Φιλίππου παρόντος, τήν τε λείαν ἀφείλοντο καὶ πολλοὺς διέφθειραν, ᾧ καὶ μάλιστα ἐπεδείχθη, ὅσον αὐτοὺς ἀνιόντας ὤνησεν ὁ Φίλιππος.

6 ἐκτελεσθέντος δὲ . . . πολλοὶ κατηγόρουν τοῦ Φιλίππου, τὰ μὲν ἀδικεῖν αὐτόν, τὰ δὲ οὐ ποιεῖν ὧν ὥρισε Φλαμινῖνος, ὅτε διετίθετο τὴν Ἑλλάδα. καὶ Δημήτριος ἐς 183 a. C. ἀντιλογίαν ἐπρέσβευεν ὑπὲρ αὐτοῦ, κεχαρισμένος μὲν

---

4 ἐπέβαλον O, corr. Bk. 7 sq. ἐνεγράφοντο Nauck 14 καὶ δαπανήμασιν susp. Schw., del. Mend. 20 ἐπανιόντες E et sic m. 1 scripsisse videtur in AN 22 αὐτοῦ ἀπιόντος O, αὐτοὺς ἀπιόντας Schw., corr. Mend. 24 lacunam indicavit U, 'excidit τοῦ κατ' Ἀντιόχου πολέμου vel simile quid' (Mend.)

---

11 sqq. cf. App. Syr. § 110 17 sq. iam antea Demetrium dimissum esse narrat App. Syr. § 92 19 sqq. cf. App. Syr. § 227

183 a. C. ἔκπαλαι Ῥωμαίοις ἀπὸ τῆς ὁμηρείας, Φλαμινίνου δὲ αὐτὸν τῇ βουλῇ γνωρίζοντος ἰσχυρῶς. νεώτερον δ' ὄντα καὶ θορυβούμενον ἐκέλευσαν τὰ τοῦ πατρὸς ὑπομνήματα ἀναγνῶναι, ἐν οἷς ἦν ἐφ' ἑκάστου, τὰ μὲν ἤδη γεγονέναι, τὰ δὲ γενήσεσθαι, καίπερ ἀδίκως ὡρισμένα· καὶ γὰρ τοῦτο προσέκειτο πολλοῖς. ἡ δὲ βουλὴ τὴν ὑπόγυον αὐτοῦ ἐς Ἀντίοχον προθυμίαν αἰδουμένη συγγινώσκειν τε ἔφη καὶ προσεπεῖπε· "⟨διὰ⟩ Δημήτριον". ὁ δ' ὁμολογουμένως αὐτοῖς ἐς τὸν Ἀντιόχου πόλεμον 7 χρησιμώτατός τε γεγονὼς καὶ βλαβερώτατος ἂν φανείς, εἰ Ἀντιόχῳ παρακαλοῦντι συνέπραξεν, πολλὰ ἐλπίσας ἐπὶ τῷδε, καὶ ὁρῶν αὐτὸν ἀπιστούμενον καὶ κατηγορούμενον καὶ συγγνώμης ἀντὶ χαρίτων ἀξιούμενον, καὶ τῆσδε διὰ Δημήτριον, ἤχθετο καὶ ἠγανάκτει καὶ ἐπέκρυπτεν ἄμφω. ὡς δὲ καὶ ἐν δίκῃ τινὶ Ῥωμαῖοι πολλὰ τῶν Φιλίππου πρὸς Εὐμένη μετέφερον, ἀσθενοποιοῦντες ἀεὶ τὸν Φίλιππον, ἐς πόλεμον ἤδη λανθάνων ἡτοιμάζετο. Exc. de leg. gent. 34, p. 561.

10 ὁ δὲ Φίλιππος τοὺς ἐπιπλέοντας διέφθειρεν, ἵνα μὴ Ῥωμαίοις λέγοιεν τὰ Μακεδόνων ἐκτετρῦσθαι. Suid. v. τετρῦσθαι.

11 ὅτι Ῥωμαῖοι ταχέως αὐξανόμενον τὸν Περσέα ὑφεωρῶντο· καὶ μάλιστα αὐτοὺς ἠρέθιζεν ἡ τῶν Ἑλλήνων φιλία καὶ γειτνίασις, οἷς ἔχθος ἐς Ῥωμαίους ἐπεποιήκεσαν οἱ Ῥωμαίων στρατηγοί. ὡς δὲ καὶ οἱ πρέσβεις οἱ ἐς Βαστέρνας ἀπεσταλμένοι τὴν Μακεδονίαν ἔφασκον ἰδεῖν ἀσφαλῶς 1 176 a. C.

---

8 *διὰ* add. Schw. 9 *ἀντίοχον* N, *πρὸς 'Αντίοχον* Urs. 15 *ἄμφω*] *ὅμως* Herwerden p. 63 16 *εὐμενῆ* O, corr. Urs. similiterque in sequentibus 22 sq. *ὑφορῶντο* O, corr. Bk. 24 *ἐμπεποιήκεσαν* vel *ἐνεπεπ.* maluit Schw. 25 *Βαστάρνας* Urs., cf. Boiss. ad Cass. Dion. 51, 23, 2

---

15 *ἐν δίκῃ τινὶ*] cf. Pol. 23, 3 B. W. 19 fragm. 10 hic posuit Schw.; quo pertineat incertum, cf. Hannak p. 166 25 sq. de hac legatione cf. A. J. Reinach, Bull. de corr. hellén. 34 (1910) p. 291 adn. 1

17[illegible] a.C. ὠχυρωμένην καὶ παρασκευὴν ἱκανὴν καὶ νεότητα γεγυμνασμένην, Ῥωμαίους καὶ τάδε διετάρασσεν. αἰσθόμενος δ' ὁ Περσεὺς ἑτέρους ἔπεμπε πρέσβεις τὴν 172 a.C. ὑπόνοιαν ἐκλύων. ἐν δὲ τούτῳ καὶ Εὐμένης, ὁ τῆς περὶ τὸ Πέργαμον Ἀσίας βασιλεύς, ἀπὸ τῆς πρὸς Φίλιππον ἔχθρας δεδιὼς Περσέα, ἧκεν ἐς Ῥώμην καὶ κατηγόρει φανερῶς αὐτοῦ, παρελθὼν ἐς τὸ βουλευτήριον, ὅτι Ῥωμαίοις δυσμενὴς γένοιτο ἀεὶ καὶ τὸν ἀδελφὸν οἰκείως ἐς αὐτοὺς ἔχοντα ἀνέλοι καὶ Φιλίππῳ τε παρασκευὴν τοσήνδε κατ' αὐτῶν συναγαγόντι συμπράξειεν καὶ βασιλεὺς γενόμενος οὐδὲν ἐκλύσειεν αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ προσεξεργάσαιτο ἕτερα καὶ τὴν Ἑλλάδα ἀμέτρως θεραπεύοι, Βυζαντίοις τε καὶ Αἰτωλοῖς καὶ Βοιωτοῖς συμμαχήσας, καὶ Θρᾴκην κατακτῷτο, μέγα ὁρμητήριον, καὶ Θετταλοὺς καὶ Περραιβοὺς διαστασιάσειε βουλομένους τι πρεσβεῦσαι πρὸς ὑμᾶς.

2 "καὶ τῶν ὑμετέρων", ἔφη, "φίλων καὶ συμμάχων Ἀβρούπολιν μὲν ἀφῄρηται τὴν ἀρχήν, Ἀρθέταυρον δ' ἐν Ἰλλυριοῖς δυνάστην καὶ ἔκτεινεν ἐπιβουλεύσας καὶ τοὺς ἐργασαμένους ὑποδέδεκται." διέβαλλε δ' αὐτοῦ καὶ τὰς ἐπιγαμίας βασιλικὰς ἄμφω γενομένας καὶ τὰς νυμφαγωγίας ὅλῳ τῷ Ῥοδίων στόλῳ παραπεμφθείσας. ἔγκλημα δ' ἐποίει καὶ τὴν ἐπιμέλειαν αὐτοῦ καὶ τὸ νηφάλιον τῆς διαίτης, ὄντος οὕτω νέου, καὶ ὅτι πρὸς πολλῶν ὀξέως ἐν ὀλίγῳ ἀγαπῷτο καὶ ἐπαινοῖτο. ζήλου τε καὶ φθόνου καὶ δέους μᾶλλον

---

4 ἐκλύσων ci. Vk. 13 sq. συμμαχήσεις O, „σας vel σειε" U 15 Περραιβοὺς U, ἰταλοὺς O, Αἰτωλοὺς Niese, Gesch. d. griech. u. maked. Staaten 3 p. 105 adn. 4, minus recte, cf. Liv. 42,13,9 15 sq. βουλομένοις O, corr. U 16 τι] ἄρτι ci. Mend. 17 ἀβρόπολιν O, corr. Schw. 18 δυνάστην καὶ Schw., καὶ δυνάστην O, καὶ del. Nauck

---

6 κατηγόρει] de criminibus Perseo obiectis cf. Ditt. Syll.[3] 2 n. 643 8 τὸν ἀδελφὸν] Demetrium 17 Ἀβρούπολιν] cf. Wilcken, RE 1 p. 116 18 Ἀρθέταυρον] cf. Niese, RE Suppl. 1 p. 145 20 ἐπιγαμίας] cf. Niese (v. supra ad l. 15) 3 p. 100

112 a. C.

ἢ ἐγκλημάτων οὐδὲν ὁ Εὐμένης ἀπολιπὼν ἐκέλευε τὴν σύγκλητον ὑφορᾶσθαι νέον ἐχθρὸν εὐδοκιμοῦντα καὶ γειτονεύοντα.

3 ἡ δ' ἔργῳ μὲν οὐκ ἀξιοῦσα βασιλέα σώφρονα καὶ φιλόπονον καὶ ἐς πολλοὺς φιλάνθρωπον, ἀθρόως οὕτως ἐπαιρόμενον καὶ πατρικὸν ὄντα σφίσιν ἐχθρόν, ἐν πλευραῖς ἔχειν, λόγῳ δ', ἃ προὔτεινεν ὁ Εὐμένης, αἰτιωμένη πολεμεῖν ἔκρινε τῷ Περσεῖ. καὶ τοῦτ' ἀπόρρητον ἔτι ἐν σφίσιν αὐτοῖς ποιούμενοι Ἅρπαλόν τε πεμφθέντα παρὰ Περσέως ἐς ἀντιλογίαν Εὐμένους καὶ Ῥοδίων τινὰ πρεσβευτήν, βουλομένους ἐς ὄψιν τὸν Εὐμένη διελέγχειν, παρόντος μὲν ἔτι τοῦ Εὐμένους οὐ προσήκαντο, μεταστάντος δὲ ἐδέξαντο. καὶ οἱ μὲν ἐπὶ τῷδε πρῶτον ἀγανακτοῦντές τε καὶ παρρησίᾳ χρώμενοι πλέον † βουλομένους δ' ἤδη Ῥωμαίους Περσεῖ καὶ Ῥοδίοις μᾶλλον ἐξηγρίωσαν· τῶν δὲ βουλευτῶν πολλοὶ τὸν Εὐμένη δι' αἰτίας εἶχον ὑπὸ φθόνου καὶ δέους αἴτιον τοσοῦδε πολέμου γενόμενον. καὶ Ῥόδιοι τὴν θεωρίαν αὐτοῦ, μόνου βασιλέων, ἐς τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἡλίου πεμπομένην οὐκ ἐδέξαντο.

4 αὐτὸς δ' ἐς τὴν Ἀσίαν ἐπανιὼν ἐκ Κίρρας ἐς Δελφοὺς ἀνέβαινε θύσων, καὶ αὐτῷ τέσσαρες ἄνδρες ὑπὸ τὸ τειχίον ὑποστάντες ἐπεβούλευον. καὶ ἄλλας δέ τινας αἰτίας οἱ Ῥωμαῖοι ἐς τὸν Περσέως πόλεμον ὡς οὔπω κεκριμένον προσελάμβανον, καὶ πρέσβεις ἐς τοὺς φίλους βασιλέας Εὐμένη καὶ Ἀντίοχον καὶ Ἀριαράθην καὶ Μασσανάσσην καὶ Πτολεμαῖον τὸν Αἰγύπτου περιέπεμπον, ἑτέρους δ' ἐς

5 φιλόσοφον O, corr. Schw., cf. p. 320, 8 ἐς πάντας ci. Mend., cf. Loesch, Progr. p. 14 8 τοῦτ' Mend., ταῦτ' O ἀπόρρητα U 9 ἅρπαλόν τε O, corr. Urs. 12 sq. προσήκατο O, corr. Schw. 15 πλέον del. Bk., πλέονι maluit Mend., πλέον ⟨τοῦ δέοντος⟩ ci. Roos ⟨πολεμεῖν⟩ βουλομένους [δ'] ἤδη Schw. 17 ⟨ὡς⟩ ὑπὸ Nauck 22 ὑπὸ τὸ] ὑπό τι ci. Schw. in edit. Didot. praef. p. VII; cf. Liv. 42, 15

22 τὸ τειχίον] cf. Pomtow, Beiträge z. Topographie von Delphi p. 85 adn. 2

172 a.C. τὴν Ἑλλάδα καὶ Θεσσαλίαν καὶ Ἤπειρον καὶ Ἀκαρνανίαν καὶ ἐς τὰς νήσους, ὅσας δύναιντο προσαγαγέσθαι· ⟨ὁ⟩ καὶ μάλιστα τοὺς Ἕλληνας ἐτάραττεν, ἡδομένους μὲν τῷ Περσεῖ, φιλέλληνι ὄντι, ἀναγκαζομένους δ' ἐνίους Ῥωμαίοις ἐς συμβάσεις χωρεῖν.

5 ὧν ὁ Περσεὺς αἰσθόμενος ἔπεμπεν ἐς Ῥώμην,
171 a.C. ἀπορῶν τε καὶ πυνθανόμενος, τί παθόντες ἐκλήθονται τῶν συγκειμένων καὶ πρέσβεις κατ' αὐτοῦ περιπέμπουσιν ὄντος φίλου, δέον, εἰ καί τι μέμφονται, λόγῳ διακριθῆναι. οἳ δ' ἐνεκάλουν, ὅσα Εὐμένης εἴποι καὶ πάθοι, καὶ μάλιστα, ὅτι Θρᾴκην κατακτῷτο καὶ στρατιὰν ἔχοι καὶ παρασκευὴν οὐκ ἠρεμήσοντος ἀνδρός. ὁ δ' αὖθις ἔπεμπεν ἑτέρους, οἳ ἐς τὸ βουλευτήριον ἐσαχθέντες ἔλεγον ὧδε· "τοῖς μὲν προφάσεως ἐς πόλεμον, ὦ Ῥωμαῖοι, δεομένοις ἱκανὰ πάντα ἐς τὴν πρόφασίν ἐστιν. εἰ δ' αἰδεῖσθε συνθήκας οἱ πολὺν ἀξιοῦντες αὐτῶν λόγον ἔχειν, τί παθόντες ὑπὸ Περσέως αἱρεῖσθε πόλεμον; οὐ γάρ, ὅτι στρατιὰν ἔχει καὶ παρασκευήν. οὐ γὰρ ἔχει ταῦτα καθ' ὑμῶν, οὐδὲ τοὺς ἄλλους κεκτῆσθαι βασιλέας κωλύετε. οὐδ' ἄδικον ἀσφαλῶς ἔχειν ἐς τοὺς ἀρχομένους καὶ τὰ περίοικα καὶ εἴ τις ἔξωθεν ἐπιβουλεύοι. πρὸς δὲ ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες Ῥωμαῖοι, ὑπὲρ τῆς εἰρήνης

□ 6 ἐπρέσβευσε καὶ τὰς συνθήκας ἔναγχος ἀνεκαίνισεν. ἀλλὰ Ἀβρούπολιν ἐξέβαλε τῆς ἀρχῆς. ἐπιδραμόντα γε τοῖς ἡμετέροις ἀμυνόμενος. καὶ τοῦτ' αὐτὸς ὑμῖν ἐδήλωσε Περσεύς, καὶ τὰς συνθήκας αὐτῷ μετὰ τοῦτο ἀνενεώσασθε, οὔπω διαβάλλοντος Εὐμένους. τὸ μὲν δὴ περὶ Ἀβρούπολιν καὶ πρεσβύτερόν ἐστι τῶν συνθηκῶν καὶ

---

2 ⟨ὁ⟩ add. Schw. 4 sq. ῥωμαίους O, corr. U 7 τε Schw., δὲ O 9 καὶ susp. Nauck 12 οὐκ ἐρήμης ὄντος O, corr. Schw. 13 ἐσαχθέντες Schw., ἀπαχθέντες O, ἀχθέντες ci. Mend. 16 αἰδεῖσθαι O, corr. U 17 αἱρεῖσθαι O, corr. U 18 ὅτι Schw., ἔτι O 25 ὑμῖν om. N 26 μετὰ U, ἀντὶ O 27 οὔπω U, οὕτω O διαβαλόντος ci. Mend.

171 a.C.

παρ’ ὑμῖν, ὅτε συνετίθεσθε, δίκαιον ἐφάνη. Δόλοψι γὰρ ἐπεστράτευσεν, οὖσι τῆς ἰδίας ἀρχῆς, καὶ δεινόν, εἰ τῶν ἑαυτοῦ λογισμὸν ὑμῖν ὀφλήσει. δίδωσι δ’ ὅμως περὶ πολλοῦ ποιούμενος ὑμᾶς τε καὶ δόξαν ἀγαθήν. ἔκτειναν δ’ οἱ Δόλοπες οἵδε τὸν ἡγούμενον αὐτῶν αἰκισάμενοι, καὶ ζητεῖ Περσεύς, τί ἂν ὑμεῖς ἐδράσατε τοὺς ὑπηκόους τοιαῦτα πράξαντας. ἀλλὰ Ἀρθέταυρόν τινες ἀνελόντες ἐν Μακεδονίᾳ διέτριβον. κοινῷ γε πάντων ἀνθρώπων νόμῳ, καθὰ καὶ ὑμεῖς τοὺς ἑτέρων φεύγοντας ὑποδέχεσθε. μαθὼν δὲ καὶ τοῦθ’ ὅτι ἔγκλημα ποιεῖσθε, ἐξεκήρυξεν αὐτοὺς τῆς ἀρχῆς ὅλης. Βυζαντίοις δὲ καὶ Αἰτωλοῖς καὶ Βοιωτοῖς οὐ καθ’ 7
ὑμῶν, ἀλλὰ καθ’ ἑτέρων συνεμάχησεν. καὶ ταῦτα πρῴην ὑμῖν ἡμέτεροι πρέσβεις ἐμήνυον, καὶ οὐκ ἐμέμφεσθε μέχρι τῆς Εὐμένους διαβολῆς, ἣν οὐκ εἰάσατε τοὺς ἡμετέρους πρέσβεις ἐς ὄψιν αὐτὸν ἐλέγξαι. ἀλλὰ τὴν ἐπιβουλὴν τὴν ἐν Δελφοῖς αὐτῷ γενομένην προσγράφετε Περσεῖ, πόσων Ἑλλήνων, πόσων δὲ βαρβάρων κατ’ Εὐμένους πρεσβευσάντων πρὸς ὑμᾶς, οἷς πᾶσιν ἐχθρός ἐστι τοιοῦτος ὤν. Ῥέννιον τὸν ἐν Βρεντεσίῳ τίς ἂν πιστεύσειεν ὅτι Περσεύς, Ῥωμαῖον ὄντα καὶ φίλον ὑμέτερον καὶ πρόξενον, ἤλειφεν ἐπὶ τὴν τῆς βουλῆς φαρμακείαν, ὡς ἀναλῶσαι τὴν σύγκλητον δι’ αὐτοῦ δυνάμενος ἢ τοὺς ὑπολοίπους εὐμενεστέρους ἕξων διὰ τοὺς ἀναιρουμένους; ἀλλὰ Ῥέννιος μὲν ἐψεύσατο τοῖς

---

1 γὰρ] δ’ ci. Mend. 3 λογισμῶν O, corr. Schw. 4 τε om. N 5 δὲ οἱ N, δὴ οἱ Nauck αὐτῶν U, αὐτὸν O 7 ἄλλα O, corr. Schw. ἀνθέταυρον O, corr. U 9 ἑτέρωθεν Bk., ⟨παρ’⟩ ἑτέρων ci. Mend. 13 πρῴην] πλὴν O, πρὶν U, πάλαι Mend., πρῴην, quod Mend. minus placebat, suasit Zerdik p. 59 16 αὐτὸν] αὐτοῦ ci. Roos 20 ἐρρέννιον O, Ἑρέννιον Bk., Ῥέννιον Giles, Class. Rev. 1 (1887) p. 170 ex inscr. Dodonaea, Gr. Dial.-Inschr. 2, 1339; vitium in archetypo Appiani codicum ortum p. 320, 8 sq., ubi quis δ’ ἐρέννιον male pro δὲ ῥέννιον scripsit, unde huc irrepsit 21 Ῥωμαῖον del. Nauck 22 εἴληφεν O, corr. Mend. 25 ἀλλ’ ἐρρέννιος A, ἀλλ’ ἐρρένιος N, v. ad l. 20

---

20 cf. Münzer, RE 8 p. 662 v. Herennius n. 1

171 a. C. ἐπιτρίβουσιν ἐς τὸν πόλεμον ὑμᾶς πρόφασιν εὐσχήμονα διδούς. Εὐμένης δ' ὑπ' ἔχθρας τε καὶ φθόνου καὶ δέους οὐδὲ ταῦτ' ὤκνησεν ἐγκαλέσαι Περσεῖ, ὅτι πολλοῖς ἔθνεσι κεχαρισμένος καὶ φιλέλλην καὶ σωφρόνως ἀντὶ μέθης καὶ τρυφῆς ἄρχει· καὶ ταῦθ' ὑμεῖς αὐτοῦ
8 λέγοντος ὑπέστητε ἀκροάσασθαι. τοιγάρτοι τὴν ἐκείνου διαβολὴν αὔξετε καθ' ὑμῶν, ὡς οὐ φέροντες σώφρονας καὶ δικαίους καὶ φιλοπόνους γείτονας. Περσεὺς δὲ Ῥέννιον μὲν καὶ Εὐμένη καὶ εἴ τις ἄλλος θέλοι, προκαλεῖται παρ' ὑμῖν ἐς ἐξέτασιν καὶ κρίσιν, ὑμᾶς δ' ἀναμιμνήσκει μὲν τῆς ἐς Ἀντίοχον τὸν Μέγαν τοῦ πατρὸς ἑαυτοῦ προθυμίας καὶ βοηθείας, ἧς ἐπιγιγνομένης καλῶς ᾔσθάνεσθε, αἰσχρὸν δὲ παρελθούσης ἐπιλαθέσθαι. προφέρει δὲ συνθήκας πατρῴας τε καὶ ἰδίας πρὸς αὐτὸν ὑμῖν γενομένας. καὶ ἐπὶ τοῖσδε οὐκ ὀκνεῖ καὶ παρακαλεῖν ὑμᾶς θεούς, οὓς ὠμόσατε, αἰδεῖσθαι, καὶ μὴ πολέμου κατάρχειν ἀδίκως ἐς φίλους μηδ' ἔγκλημα ποιεῖσθαι γειτνίασιν καὶ σωφροσύνην καὶ παρασκευήν. οὐ γὰρ ἄξιον ὡς Εὐμένους καὶ ὑμῶν ἅπτεσθαι φθόνον ἢ φόβον. τὸ δὲ ἐναντίον ἐστὶ σῶφρον, φείδεσθαι γειτόνων ἐπιμελῶν καί, ὡς Εὐμένης φησίν, εὖ παρεσκευασμένων."

9 οἱ μὲν δὴ πρέσβεις τοιαῦτα εἶπον, οἱ δὲ οὐδὲν αὐτοῖς ἀποκρινάμενοι τὸν πόλεμον ἐς τὸ φανερὸν ἐκύρουν. καὶ ὁ ὕπατος ἐκέλευε τοὺς πρέσβεις ἐκ μὲν τῆς πόλεως αὐτῆς ἡμέρας, ἐκ δὲ τῆς Ἰταλίας τριάκοντα ἄλλαις ἐξιέναι. τὰ δὲ αὐτὰ καὶ τοῖς ἐπιδημοῦσι Μακεδόνων ἐκήρυττεν. καὶ θόρυβος αὐτίκα μετὰ τὸ βουλευτήριον ἐπίφθονος ἦν, ἐν ὀλίγαις ὥραις ἐλαυνομένων τοσῶνδε

4 ἔθνεσι Schw., ἔτεσι O   5 ἀντὶ] ἄνευ D. Bruins, Plutarchi vita Pompeii cum Ciceronis testimoniis collata (Diss. Lugd.-Bat. 1882), p. 101   8 sq. δ' ἐρέννιον A, δ' ἐρρένιον N, v. ad p. 319, 20   9 ἐθέλοι N   23 ὑποκρινάμενοι O, corr. Mend.   25 ἄλλας O, corr. Schw.

24 ὁ ὕπατος] P. Licinius Crassus, cf. Münzer, RE 13 p. 286 n. 60

171 a.C.

δμοῦ, καὶ οὐδὲ ὑποζύγια εὑρεῖν ἐν οὕτω βραχεῖ διαστήματι οὐδὲ πάντα φέρειν δυναμένων. ὑπὸ δὲ σπουδῆς οἱ μὲν οὐκ ἔφθανον ἐπὶ τοὺς σταθμούς, ἀλλ' ἐν μέσαις ἀνεπαύοντο ταῖς ὁδοῖς, οἱ δὲ παρὰ ταῖς πύλαις μετὰ παίδων ἑαυτοὺς ἐρρίπτουν καὶ μετὰ γυναικῶν, πάντα τε ἐγίγνετο, ὅσα εἰκὸς ἐπ' αἰφνιδίῳ καὶ τοιῷδε κηρύγματι· αἰφνίδιον γὰρ αὐτοῖς ἐφαίνετο διὰ τὰς ἔτι πρεσβείας. Exc. de leg. gent. 35, p. 564.

12 ὅτι μετὰ τὴν νίκην ὁ Περσεύς, εἴτ' ἐπιγελῶν Κράσσῳ 1
καὶ τωθάζων αὐτόν, εἴτ' ἀποπειρώμενος, ὅπως ἔτι φρονήματος ἔχοι, εἴτε τὴν Ῥωμαίων δύναμίν τε καὶ παρασκευὴν ὑφορώμενος, εἴθ' ἑτέρῳ τῳ λογισμῷ, προσέπεμπεν αὐτῷ περὶ διαλλαγῶν καὶ πολλὰ δώσειν ὑπισχνεῖτο ὧν ὁ πατὴρ Φίλιππος οὐ συνεχώρει· ᾧ καὶ μᾶλλον ὕποπτος ἦν ἐπιγελῶν καὶ πειρώμενος. ὁ δὲ Περσεῖ 2
μὲν ἀπεκρίνατο Ῥωμαίων ἀξίας οὐκ εἶναι διαλύσεις αὐτῷ, εἰ μὴ καὶ Μακεδόνας καὶ ἑαυτὸν ἐπιτρέψειε Ῥωμαίοις· αἰδούμενος δ', ὅτι Ῥωμαῖοι τῆς ἥττης κατῆρξαν, ἐκκλησίαν συναγαγὼν Θεσσαλοῖς μὲν ἐμαρτύρησεν ὡς ἀνδράσιν ἀγαθοῖς περὶ τὴν συμφορὰν γενομένοις, Αἰτωλῶν δὲ καὶ ἑτέρων Ἑλλήνων κατεψεύσατο ὡς πρώτων τραπέντων. καὶ τούτους ἐς Ῥώμην ἔπεμψεν. Exc. de leg. gent. 36, p. 567.

13 τὸ δὲ λοιπὸν τοῦ θέρους ἀμφότεροι περὶ σιτολογίαν ἐγίνοντο, Περσεὺς μὲν ἐν τοῖς πεδίοις ἀλωνευόμενος, Ῥωμαῖοι δὲ ἐν τῷ στρατοπέδῳ. ὁ δὲ Περσεὺς ἐμπρήσειν ἐβούλετο διὰ τῶν ἀχύρων. Suid. v. ἀλωνευόμενος.

---

4 παρὰ τὰς πύλας ci. Mend. 6 ἐπ' Roos, ἐν O 7 ἔτι] ἄρτι Mend., ἔτι <παρούσας> Schw. in edit. Didot. praef. p. VII 16 αὐτῷ] ἄλλας requirit Mend. 18 ἥττας A 22 τούτους susp. Schw., τούτων τοὺς ἡγουμένους vel simile quid ci. Mend. coll. Pol. 27, 15 (13), 14 B.W.; Liv. 42, 60 extr. 25 ὁ δὲ — 26 ἀχύρων om. Schw., reposuit Mend. coll. Liv. 42, 64 ἐμπρῆσαι Mend., sed totus locus turbatus 26 διὰ τῶν ἀχύρων Roos coll. Liv. l. c., διὰ τὰ ἄχυρα Suid., διὰ del. Mend.

---

9 νίκην] cf. De Sanctis 4, 1 p. 288 sqq. 14 οὐ συνεχώρει] cf. Pol. 27, 8, 2. 13 B.W.

169 a. C. ὃς δὲ πρῶτος ἐξῆρχε τοῦ πόνου, ἑξηκοντούτης ὢν 14 καὶ βαρὺς τὸ σῶμα καὶ πιμελής. Suid. v. *πιμελή*.

τότε δὲ ἔθει τις δρόμῳ δηλώσων τῷ Περσεῖ λουο- 15 μένῳ καὶ τὸ σῶμα ἀναλαμβάνοντι. ὁ δὲ ἐξήλατο τοῦ ὕδατος βοῶν, ὅτι ἑαλώκοι πρὸ τῆς μάχης. Suid. v. *ἀναλαμβάνειν* gl. 2.

ὅτι Περσεὺς ἀναθαρρῶν ἤδη κατ' ὀλίγον μετὰ τὴν 16 φυγὴν Νικίαν καὶ Ἀνδρόνικον, οὓς ἐπὶ τὸν καταποντισμὸν τῶν χρημάτων καὶ τὸν ἐμπρησμὸν τῶν νεῶν ἐπεπόμφει, περιποιήσαντας αὐτῷ καὶ τὰς ναῦς καὶ τὰ χρήματα, συνίστορας ἡγούμενος αἰσχροῦ φόβου καὶ ἑτέροις ἐξαγγελεῖν, ἀπέκτεινεν ἀθεμίστως, καὶ ἀπὸ τοῦδε εὐθὺς ἐκ μεταβολῆς ὠμὸς καὶ εὐχερὴς ἐς ἅπαντας ἐγένετο, καὶ οὐδὲν ὑγιὲς οὐδ' εὔβουλόν οἱ ἔτι ἦν, ἀλλ' ὁ πιθανώτατος ἐς εὐβουλίαν καὶ λογίσασθαι δεξιὸς καὶ εὐτολμότατος ἐς μάχας, ὅσα γε μὴ σφάλλοιτο δι' ἀπειρίαν, ἀθρόως τότε καὶ παραλόγως ἐς δειλίαν καὶ ἀλογιστίαν ἐτρέπετο, καὶ ταχὺς καὶ εὐμετάθετος ἄφνω καὶ σκαιὸς ἐς πάντας ἐγίγνετο, ἀρχομένης αὐτὸν ἐπιλείπειν τῆς τύχης. ὅπερ ἔστι πολλοὺς ἰδεῖν, μεταβολῆς προϊούσης, ἀλογωτέρους γιγνομένους ἑαυτῶν. Exc. de virt. 34, p. 231, unde Suid. v. *Περσεὺς Μακεδών* et partim (supra l. 11sq. *ὁ δὲ συνίστορας—ἀθεμίστως*) v. *συνίστωρ*.

---

3 *Περσεῖ* Bk., *Πέρση* Suid. 9 *ἐμπρησμὸν*] *καταποντισμὸν* Suid. 10 *περιποιήσαντας αὐτῷ* Cobet, Mnemos. N. S. 9 (1881) p. 354 coll. Liv. 44, 10, *περιποιήσας αὐτῷ* P, vulgo 12 *ἐξαγγελεῖν* Schw., *ἐξαγγέλλειν* P et Suid. v. *Περσ.*, *ἐπαγγέλλειν* vel *ἐπεξαγγελεῖν* Suid. codd. v. *συνίστ.* 13 *δυσχερὴς* ci. Mend. 14 *οὐδ'* P, *οὔτε* Suid. 14 sq. *ἀλλ' ὁ ⟨τέως⟩* ci. Schw. 18 *ἐτρέπετο* P et Suid. codd. AV, *ἐτράπετο* vulgo ap. Suid. 19 *πάντα* Schw. *ἐγίγνετο* P, *ἐγίνετο* vel *ἐγένετο* Suidae codd. 20 *ὥσπερ* Val. 21 *προσιούσης* Schw. *γενομένους* Suid.

---

1 ὃς δὲ] Q. Marcius Philippus, cf. Münzer, RE 14 p. 1573 n. 79 3 cf. Liv. 44, 6, 1; Diod. 30, 10, 2 7 cf. De Sanctis 4, 1 p. 305 adn. 183

169 a. C.

17 ὅτι Ῥόδιοι πρέσβεις ἐς Μάρκιον ἔπεμψαν συνηδόμενοι ☐ τῶν γεγονότων Περσεῖ. ὁ δὲ Μάρκιος τοὺς πρέσβεις ἐδίδασκε Ῥοδίους πεῖσαι πέμψαντας ἐς Ῥώμην διαλῦσαι τὸν πόλεμον Ῥωμαίοις τε καὶ Περσεῖ. καὶ Ῥόδιοι πυθόμενοι μετέπιπτον ὡς οὐ φαύλως ἔχοντος τοῦ Περσέως· οὐ γὰρ εἴκαζον ἄνευ Ῥωμαίων ταῦτα Μάρκιον ἐπισκήπτειν. ὁ δ' ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ τάδε καὶ ἕτερα πολλὰ δι' ἀτολμίαν ἔπραττεν. Ῥόδιοι μὲν οὖν καὶ ὡς πρέσβεις ἔπεμπον ἐς Ῥώμην καὶ ἑτέρους πρὸς Μάρκιον. Exc. de leg. gent. 37, p. 568.

18 ὅτι Γένθιος, βασιλεὺς Ἰλλυριῶν, ἑνὸς ἔθνους προσοίκου Μακεδόσι, Περσεῖ συμμαχῶν ἐπὶ τριακοσίοις ταλάντοις, ὧν τι καὶ προειλήφει, ἐσέβαλλεν ἐς τὴν ὑπὸ Ῥωμαίοις Ἰλλυρίδα καὶ πρέσβεις περὶ τούτων πρὸς αὐτὸν ἐλθόντας Περπένναν καὶ Πετίλιον ἔδησεν. ὧν ὁ Περσεὺς αἰσθόμενος οὐκέτι τὰ λοιπὰ τῶν χρημάτων ἔπεμπεν, ὡς ἤδη καὶ δι' αὐτὸν Ῥωμαίοις πεπολεμωμένου. ἐς δὲ Γέτας ἔπεμπε τοὺς ὑπὲρ Ἴστρον καὶ Εὐμένους ἀπεπείρασεν ἐπὶ χρήμασιν, ἢ μεταθέσθαι πρὸς αὐτὸν ἢ διαλῦσαι τὸν πόλεμον ἢ ἀμφοτέροις ἐκστῆναι τοῦ ἀγῶνος, εὖ μὲν εἰδὼς οὐ λησόμενα ταῦτα Ῥωμαίους, ἐλπίζων. 1

168 a. C.

1. 2 οἱ δὲ πρέσβεις ἔπεμψαν συνηδόμενοι τῷ γεγονότι Suid. v. συνηδόμενοι, sed συνηδόμενοι τῶν γεγονότων Anecd. Bekk. p. 174, 14 tamquam e quarto Aegyptiacorum 2 Περσεῖ, quod susp. Schw. (qui et ⟨ἐπὶ⟩ Περσεῖ ci.) et del. Mend., eclogario tribuendum videtur 9 ἕτερα N, τέλος τῆς ἱστορίας Ἀππιανοῦ add. O 11 ἑνὸς] τινὸς Nauck, eclogarium corrigens 13 ἐσέβαλεν Val. 15 πετήλιον P, corr. Schw. 17 πεπολεμωμένου Roos, πεπολεμωμένον P, πεπολεμωμένῳ Schw. 18 εὐμένους hic P, ceterum εὐμενοῦς, -νεῖ, -νῆ ubique 21 εὖ μὲν εἰδὼς Bk., εὐμενεῖ δ' ὡς P λησομένῳ P, corr. Schw. ῥωμαίοις P, corr. Val.

1 cf. Polyb. 28, 17; De Sanctis 4, 1 p. 315 adn. 207; Frank, Class. Philology 5 (1910) p. 358 sqq. 9 πρὸς Μάρκιον] immo ad L. Aemilium Paulum, cf. Liv. 44, 35, 4—7; Zon. 9, 23, 3 11 Γένθιος] de hoc nomine cf. Boiss. ad Cass. Dion. t. 1 p. 296, 6 18 Γέτας] Bastarnas intellege, cf. A. J. Reinach (v. ad p. 315, 25 sq.) p. 295 sqq.; Patsch, Beiträge z. Völkerk. v. Südosteuropa V, Sitzber. d. Wien. Akad., phil.-hist. Kl., Bd. 214 (1932) Abh. 1 p. 16 sq.

168 a. C. ⟨δ' ἢ⟩ πράξειν τι αὐτῶν ἢ τῇ πείρᾳ διαβαλεῖν τὸν Εὐμένη. ὁ δὲ μεταθήσεσθαι μὲν οὐκ ἔφη, τάλαντα δ' ᾔτει τῆς μὲν διαλύσεως χίλια καὶ φ', τῆς δὲ ἡσυχίας χίλια. καὶ ὁ Περσεὺς ἤδη Γετῶν αὐτῷ προσιέναι μισθοφόρους μυρίους ἱππέας καὶ μυρίους πεζοὺς πυθόμενος, αὐτίκα τοῦ Εὐμένους κατεφρόνει καὶ τῆς μὲν ἡσυχίας οὐκ ἔφη δώσειν οὐδέν (αἰσχύνην γὰρ φέρειν ἀμφοῖν), τὰ δὲ τῆς διαλύσεως οὐ προδώσειν, ἀλλ' ἐν Σαμοθράκῃ καταθήσειν, μέχρι γένοιτο ἡ διάλυσις, εὐμετάβολος ἤδη καὶ μικρολόγος ὑπὸ θεοβλαβείας ἐς

2 πάντα γενόμενος. ἑνὸς δὲ ὧν ἤλπισεν, ὅμως οὐκ ἀπέτυχε, Ῥωμαίοις Εὐμένους ὑπόπτου γενομένου. Γετῶν δὲ τὸν Ἴστρον περασάντων ἐδόκει Κλοιλίῳ μὲν τῷ ἡγεμόνι δοθῆναι χιλίους χρυσοῦς στατῆρας, ἱππεῖ δ' ἑκάστῳ δέκα, καὶ τὰ ἡμίσεα πεζῷ. καὶ τοῦτο σύμπαν ἦν ὀλίγῳ πλέον πεντεκαίδεκα μυριάδων χρυσίου. ὁ δὲ χλαμύδας μέν τινας ἐπήγετο καὶ ψέλια χρυσᾶ καὶ ἵππους ἐς δωρεὰν τοῖς ἡγουμένοις, στατῆρας δὲ φερομένους μυρίους. καὶ πλησιάσας μετεπέμπετο Κλοίλιον. ὁ δὲ τοὺς ἐλθόντας, εἰ φέρουσι τὸ χρυσίον, ἤρετο· καὶ μαθὼν οὐκ ἔχοντας, ἀναστρέφειν ἐπ' αὐτὸ ἐκέλευσεν. ὧν ὁ Περσεὺς πυθόμενος, πάλιν αὐτὸν ἐλαύνοντος θεοῦ, κατηγόρει τῶν Γετῶν ἐν τοῖς φίλοις ἐκ μεταβολῆς ὡς φύσεως ἀπίστου, καὶ ὑπεκρίνετο μὴ θαρρεῖν δισμυρίους αὐτῶν ἐς τὸ στρατόπεδον ὑποδέξασθαι, μόλις δ' ἔφη μυρίους, ὧν

---

1 ⟨δ' ἢ⟩ add. Bk. *πράξειν τι* Val., *πράξοντι* P, *διαπράξεσθαί τι* ci. Mend. 9 *καθήσειν* P, corr. Val. 10 *μικρολόγου* P, corr. Val. 13 *Κλοιλίῳ* Val., *κοιλίω* P, sed l. 19 *κλοίλιον*, p. 325, 6 *κλοίλιος* 18 *στατῆρας δὲ*] *καὶ στατῆρας* Val. 19 *ἐθέλοντας* P, corr. Val. 20 *εἰ φέρουσι* Val., *εἰσφέρουσι* P 20 et p. 325, 6 *εἴρετο* P (ut solet eclogarius, cf. Kallenberg, Berl. phil. Wochenschr. 1907 p. 1520), corr. Val. 21 *ἐπ' αὐτὸ* 'ad aurum apportandum' Roos, *ἐπ' αὐτὸν* P 23 *φύσει ἀπίστων* ci. Bk.

---

4 *χίλια*] *πεντακόσια* Polyb. 29, 8, 5 B. W. 13 *Clondicus* Liv. 40, 58, 8; 44, 26, 11. 27, 2 13 sqq. de stipendio Bastarnis solvendo cf. A. J. Reinach (v. ad p. 315, 25 sq.) p. 295 adn. 4

168 a.C.
καὶ νεωτεριζόντων κρατῆσαι δύνασθαι. ταῦτα δὲ τοῖς 3
φίλοις εἰπὼν ἕτερα τοῖς Γέταις ἐπλάττετο καὶ τὸ ἥμισυ
τῆς στρατιᾶς ᾔτει, τὸ χρυσίον τὸ γιγνόμενον ὑπισχνού-
μενος δώσειν. τοσαύτης ἀνωμαλίας ἔγεμε, φροντίζων
χρημάτων τῶν πρὸ βραχέος ἐς θάλασσαν μεθιεμένων.
ὁ δὲ Κλοίλιος τοὺς ἀφικομένους ἰδὼν ἤρετο μετὰ βοῆς,
εἰ τὸ χρυσίον κεκομίκασι, καὶ βουλομένους τι λέγειν
ἐκέλευε πρῶτον εἰπεῖν περὶ τοῦ χρυσίου. ὡς δ' ἔμαθεν
οὐκ ἔχοντας, οὐκ ἀνασχόμενος αὐτῶν οὐδ' ἀκοῦσαι,
τὴν στρατιὰν ἀπῆγεν ὀπίσω. καὶ Περσεὺς ἀφῄρητο καὶ
τῆσδε τῆς συμμαχίας, πολλῆς τε καὶ κατὰ καιρὸν
ἐλθούσης. ὑπὸ δ' ἀφροσύνης ἐν Φίλᾳ χειμάζων καὶ 4
στρατὸν ἔχων πολὺν Θεσσαλίαν μὲν οὐκ ἐπέτρεχεν, ἣ
Ῥωμαίοις ἐχορήγει τροφάς, ἐς δὲ τὴν Ἰωνίαν ἔπεμπε
κωλύειν τὴν ἀγορὰν τὴν ἐκεῖθεν αὐτοῖς φερομένην. Exc.
de virt. 35, p. 232.

19 ὅτι Παύλῳ ἐπ' εὐτυχίας τοσῆσδε γενομένῳ τὸ δαιμό- 1
νιον ἐφθόνησε τῆς εὐτυχίας. καί οἱ τεσσάρων παίδων 167 a.C.
ὄντων, τοὺς μὲν πρεσβυτέρους αὐτῶν ἐς θέσιν ἄλλοις
ἐδεδώκει, Μάξιμόν τε καὶ Σκιπίωνα, τοὺς δὲ νεωτέρους
ἄμφω ⟨συνέβη⟩ τὸν μὲν πρὸ τριῶν ἡμερῶν τοῦ θριάμβου,
τὸν δὲ μετὰ ε', ἀποθανεῖν. καὶ τοῦτ' οὐδενὸς ἧττον ὁ
Παῦλος κατελογίσατο τῷ δήμῳ. ἔθους γὰρ ὄντος τοῖς 2
στρατηγοῖς καταλέγειν τὰ πεπραγμένα, παρελθὼν ἐς
τὴν ἀγορὰν εἶπεν ἐς μὲν Κέρκυραν ἐκ Βρεντεσίου δια-
πλεῦσαι μιᾶς ἡμέρας, ἐκ δὲ Κερκύρας πέντε μὲν ἐς
Δελφοὺς ὁδεῦσαι καὶ θῦσαι τῷ θεῷ, ε' δὲ ἄλλαις ἐς
Θεσσαλίαν παραγενέσθαι καὶ παραλαβεῖν τὸν στρα-
τόν, ἀπὸ δὲ ταύτης πεντεκαίδεκα ἄλλαις ἑλεῖν Περ-

---

5 μεθιεμένων Roos, μεθειμένων P, καθιεμένων Nauck; de re v. fr. 16 initio 21 ⟨συνέβη⟩ add. Val. 23 ἔθος (sic) P, corr. Val.

---

3 τὸ γιγν.] *iustum, debitum;* cf. Vollgraff, Mnemos. N. S. 45 (1917), p. 168 sqq. 17 sq. τὸ—ἐφθόνησε] cf. Zerdik p. 11

167 a. C. σέα καὶ Μακεδόνας παραλαβεῖν. οὕτω δὲ ὀξέως ἁπάντων ἐπιτυχὼν δεῖσαι, "μή τι τῷ στρατῷ συμπέσοι πρὸς ὑμᾶς 3 ἐπανιόντι. διασωθέντος δὲ τοῦ στρατοῦ περὶ ὑμῶν ἐδεδοίκειν", ἔφη· "φθονερὸς γὰρ ὁ δαίμων. εἰς ἐμὲ δὲ ἀποσκήψαντος τοῦ κακοῦ καὶ ἀθρόως μοι τῶν β' παίδων ἀποθανόντων, ἐπ' ἐμαυτῷ μέν εἰμι βαρυσυμφορώτατος, ἐπὶ δὲ ὑμῖν ἀμέριμνος." ταῦτ' εἰπὼν καὶ καταθαυμαζόμενος ἐπὶ πᾶσιν, οἰκτιζόμενος δὲ ἐπὶ τοῖς τέκνοις, μετ' 160 a. C. οὐ πολὺν χρόνον ἀπέθανεν. Exc. de virt. 36, p. 238.

ἐπιθείασας δὲ καὶ τοῖσδε. Anecd. Bekk. p. 143, 11. 20

ΙΛΛΥΡΙΚΗ

[fines Illyrici

□ 1 Ἰλλυριοὺς Ἕλληνες ἡγοῦνται τοὺς ὑπέρ τε Μακεδονίαν 1 καὶ Θρᾴκην ἀπὸ Χαόνων καὶ Θεσπρωτῶν ἐπὶ ποταμὸν Ἴστρον. καὶ τοῦτ' ἐστὶ τῆς χώρας τὸ μῆκος, εὖρος δ' ἐκ Μακεδόνων τε καὶ Θρᾳκῶν τῶν ὀρείων ἐπὶ Παίονας 2 καὶ τὸν Ἰόνιον καὶ τὰ πρόποδα τῶν Ἄλπεων. καὶ ἔστι τὸ

---

9 πολύχρονον P, corr. Val. τέλος τῆς ἱστορίας Ἀππιανοῦ τῆς ἐπιγραφομένης βασιλικῆς add. P; 'βασιλικῆς error est compilatoris, qui cum librum primum Appiani Βασιλικὴν inscribi cerneret, ita et totum opus inscriptum esse existimavit' (Val.) 10 fragmentum hic collocavit Bk.; ei adiectum est in Anecd. Bekk.: Ἀππιανὸς Μακεδονικοῖς.

11 ἀππιανοῦ ῥωμαϊκῶν ἰλλυρικὴ BV, nisi quod B addit: ιθ; Illyrica post Macedonica posuit Mend., vulgo post Mithridatica legebantur, cf. App. Emph. V § 602; Schw. t. 3 p. 897 13 ⟨ἕως⟩ ἐπὶ Krebs, Präpositionsadverbien 1 p. 39 16 τοὺς πρόποδας Hoeschel de coni., τὰς πρόποδας i

---

12 de Illyrico libro eiusque fontibus optime egit J. Dobias, Studie k Appianově knize Illyrské (cum amplo excerpto lingua francogallica conscripto: Etudes sur le livre illyrien d'Appien), Pragae 1930, qui ad singula huius libri capita adeundus est 12 sqq. cf. Theopomp. fr. 129 Jac. (Strab. 7, 5, 9 p. 317) et v. Vulić, Bulletin de l'Acad. r. serbe, Lettres, 1935 p. 205 sqq. 15 Παίονας] Pannonios intellege, cf. p. 327, 17; 330, 21; 338, 25 sq.

*μὲν εὖρος ἡμερῶν πέντε, τὸ δὲ μῆκος τριάκοντα, καθὰ
καὶ τοῖς Ἕλλησιν εἴρηται. Ῥωμαίων δὲ τὴν χώραν μετρη-
σαμένων ἔστιν ὑπὲρ ἑξακισχιλίους σταδίους τὸ μῆκος,
καὶ τὸ πλάτος ἀμφὶ τοὺς χιλίους καὶ διακοσίους.
2 φασὶ δὲ τὴν μὲν χώραν ἐπώνυμον Ἰλλυριοῦ τοῦ* 3
*Πολυφήμου γενέσθαι· Πολυφήμῳ γὰρ τῷ Κύκλωπι
καὶ Γαλατείᾳ Κελτὸν καὶ Ἰλλυριὸν καὶ Γάλαν παῖδας
ὄντας ἐξορμῆσαι Σικελίας, καὶ ἄρξαι τῶν δι' αὐτοὺς
Κελτῶν καὶ Ἰλλυριῶν καὶ Γαλατῶν λεγομένων. καὶ τόδε
μοι μάλιστα, πολλὰ μυθευόντων ἕτερα πολλῶν, ἀρέσκει.
Ἰλλυριῷ δὲ παῖδας Ἐγχέλεα καὶ Αὐταριέα καὶ Δάρδανον* 4
*καὶ Μαῖδον καὶ Ταύλαντα καὶ Περραιβὸν γενέσθαι, καὶ
θυγατέρας Παρθὼ καὶ Δαορθὼ καὶ Δασσαρὼ καὶ
ἑτέρας, ὅθεν εἰσὶ Ταυλάντιοί τε καὶ Περραιβοὶ καὶ
Ἐγχέλεες καὶ Αὐταριεῖς καὶ Δάρδανοι* ⟨*καὶ Μαῖδοι*⟩
*καὶ Παρθηνοὶ καὶ Δασσαρήτιοι καὶ Δάρσοι. Αὐταριεῖ
δὲ αὐτῷ Παννόνιον ἡγοῦνται παῖδα ἢ Παίονα γενέ-
σθαι, καὶ Σκορδίσκον Παίονι καὶ Τριβαλλόν, ὧν ὁμοίως
τὰ ἔθνη παρώνυμα εἶναι. καὶ τάδε μὲν τοῖς ἀρχαιολο-* 5
3 *γοῦσι μεθείσθω, γένη δὲ ἔστιν Ἰλλυριῶν, ὡς ἐν τοσῇδε
χώρᾳ, πολλὰ καὶ περιώνυμα ἔτι νῦν, χώραν νεμόμενα
πολλὴν Σκορδίσκων καὶ Τριβαλλῶν, οἳ ἐς τοσοῦτον
ἀλλήλους πολέμῳ διέφθειραν, ὡς Τριβαλλῶν εἴ τι*

---

1 *longitudo in triplo productior est* C 2 *καὶ* om. C 3 *ὑπὲρ* om. C 7 *Γαλάτην* Geffcken, Timaios' Geogr. d. Westens p. 151 adn. 29, e Timaei fr. 37 13 *δασαρὼ* V, *Daseram* C 15 ⟨*καὶ Μαῖδοι*⟩ add. Roos 16 *δασαρήτιοι* V, *Dasaretii* C, cf. Krahe p. 21 *δάρσοι* Oi, *Darsii* C, *Δάρσιοι* Schw., non recte, cf. Krahe l. c. 17 *πανόνιον* V, *Autario ipsi Panonium vel Peonum potius et Scordiscum filios fuisse aiunt, Peoni Tribalum* C

---

5 sq. vulgo Illyrius Cadmi et Harmoniae filius, cf. Weicker, RE 9 p. 1088 15 *'Εγχέλεες*] cf. Zippel p. 12; Schütt, Untersuchungen z. Gesch. d. alten Illyrier (Diss. Breslau a. 1910) p. 24 19 sq. *τοῖς ἀρχαιολογοῦσι*] innuit Timaeum, v. supra ad l. 7 20 sqq. ad cap. 3—5 cf. A. J. Reinach (v. ad p. 315, 25 sq.) p. 310 sqq. 22 cf. Fluss, RE, 2. Reihe, 2 p. 834

ὑπόλοιπον ἦν, ἐς Γέτας ὑπὲρ Ἴστρον φυγεῖν, καὶ γένος
ἀκμάσαν μέχρι Φιλίππου τε καὶ Ἀλεξάνδρου νῦν ἔρημον
6 καὶ ἀνώνυμον τοῖς τῇδε εἶναι, Σκορδίσκους δὲ ἀσθενε-
στάτους ἀπὸ τοῦδε γενομένους ὑπὸ Ῥωμαίων ὕστερον
ὅμοια παθεῖν καὶ ἐς τὰς νήσους τοῦ αὐτοῦ ποταμοῦ
φυγεῖν, σὺν χρόνῳ δέ τινας ἐπανελθεῖν καὶ Παιόνων
ἐσχατιαῖς παροικῆσαι· ὅθεν ἔστι καὶ νῦν Σκορδίσκων
7 γένος ἐν Παίοσι. τῷ δ' αὐτῷ τρόπῳ καὶ Ἀρδιαῖοι τὰ θα-
λάσσια ὄντες [πρὸς αὐτὰ] ἄριστοι πρὸς Αὐταριέων ἀρίστων
ὄντων τὰ κατὰ γῆν, πολλὰ βλάψαντες αὐτούς, ὅμως ἐφθάρη-
σαν. καὶ ναυτικοὶ μὲν ἐπὶ τοῖς Ἀρδιαίοις ἐγένοντο Λιβυρ-
νοί, γένος ἕτερον Ἰλλυριῶν, οἳ τὸν Ἰόνιον καὶ τὰς νήσους
ἐλῄστευον ναυσὶν ὠκείαις τε καὶ κούφαις, ὅθεν ἔτι νῦν
Ῥωμαῖοι τὰ κοῦφα καὶ ὀξέα δίκροτα Λιβυρνίδας προσαγο-
8 ρεύουσιν. Αὐταριέας δὲ καὶ ἐκ θεοβλαβείας Ἀπόλλωνος 4
ἐς ἔσχατον κακοῦ περιελθεῖν. Μολιστόμῳ γὰρ αὐτοὺς
καὶ Κελτοῖς τοῖς Κίμβροις λεγομένοις ἐπὶ Δελφοὺς
συστρατεῦσαι, καὶ φθαρῆναι μὲν αὐτίκα τοὺς πλέονας
αὐτῶν πρὸ ἐπιχειρήσεως, ὑετῶν σφίσι καὶ θυέλλης καὶ
πρηστήρων ἐμπεσόντων, ἐπιγενέσθαι δὲ τοῖς ὑποστρέψα-
σιν ἄπειρον βατράχων πλῆθος, οἳ διασαπέντες τὰ
9 νάματα διέφθειραν. καὶ ἐκ τῆς γῆς ἀτμῶν ἀτόπων γενο-
μένων λοιμὸς ἦν Ἰλλυριῶν καὶ φθόρος Αὐταριέων
μάλιστα, μέχρι φεύγοντες τὰ οἰκεῖα καὶ τὸν λοιμὸν
σφίσι περιφέροντες, οὐδενὸς αὐτοὺς δεχομένου, διὰ
τοῦτο τὸ δέος ὑπερῆλθον ὁδὸν ἡμερῶν εἴκοσι καὶ τριῶν

---

1 ⟨τοὺς⟩ ὑπὲρ Loesch, Progr. p. 31 coll. p. 3, 23 et 323, 18
2 φιλίππου πατρὸς ἀλ. i 9 πρὸς αὐτὰ del. Schw. 15 *fama est Autarios* C, unde Αὐτ. δέ φασιν ἐκ ci. Schw. 20 sq. ὑπο-στρέφουσιν Nauck, cf. Berg, Diss. p. 35 25 ⟨ἐν⟩ σφίσι περιφ. vel σφίσι ⟨συμ⟩περιφ. ci. Mend.

---

5 sq. cf. p. 330, 13 sq.; Zippel p. 177 8 cf. Zippel p. 37 14 cf. Emph. II § 156 15 cf. Zippel p. 141 21 βατρ. πλ.] cf. Zippel p. 40

καὶ τὴν Γετῶν ἑλώδη καὶ ἀοίκητον, παρὰ τὸ Βαστερνῶν ἔθνος, ᾤκησαν. Κελτοῖς δὲ ὁ θεὸς τὴν γῆν ἔσεισε καὶ 10
τὰς πόλεις κατήνεγκε· καὶ τὸ κακὸν οὐκ ἔληγε, μέχρι καὶ οἵδε τὰ οἰκεῖα φεύγοντες ἐνέβαλον ἐς Ἰλλυριοὺς τοὺς συναμαρτόντας σφίσιν, ἀσθενεῖς ὑπὸ τοῦ λοιμοῦ γενομένους, καὶ ἐδῄωσάν τε τὰ ἐκείνων, καὶ τοῦ λοιμοῦ μετασχόντες ἔφυγον καὶ μέχρι Πυρήνης ἐλεηλάτουν. ἐπιστρέφουσι δ' αὐτοῖς ἐς τὴν ἕω, Ῥωμαῖοι, δεδιότες ὑπὸ μνήμης τῶν προπεπολεμηκότων σφίσι Κελτῶν, μὴ καὶ οἵδε ἐς τὴν Ἰταλίαν ὑπὲρ Ἄλπεις ἐσβάλοιεν, ἀπήντων ἅμα τοῖς ὑπάτοις καὶ πανστρατιᾷ διώλλυντο. καὶ τὸ 11
πάθος τοῦτο Ῥωμαίων μέγα δέος Κελτῶν ἐς ὅλην τὴν 105 a.C.
Ἰταλίαν ἐνέβαλε, μέχρι Γάιον Μάριον ἑλόμενοι σφῶν οἱ Ῥωμαῖοι στρατηγεῖν, ἄρτι Λιβύων τοῖς Νομάσι καὶ 104 a.C.
Μαυρουσίοις ἐγκρατῶς πεπολεμηκότα, τοὺς Κίμβρους ἐνίκων καὶ πολὺν φόνον αὐτῶν εἰργάσαντο πολλάκις, 102–101 a.C.
ὥς μοι περὶ Κελτῶν λέγοντι εἴρηται. οἱ δέ, ἀσθενεῖς τε ἤδη γενόμενοι καὶ πάσης γῆς ἀποκλειόμενοι διὰ τὸ ἀσθενές, ἐς τὰ οἰκεῖα ἐπανῆλθον πολλὰ καὶ δράσαντες καὶ παθόντες.

5 τοιοῦτον μὲν δὴ τέλος τῆς ἀσεβείας ὁ θεὸς ἐπέθηκεν 12
Ἰλλυριοῖς τε καὶ Κελτοῖς. οὐ μὴν ἀπέσχοντο τῆς ἱεροσυλίας, ἀλλ' αὖθις, ἅμα τοῖς Κελτοῖς, Ἰλλυριῶν οἱ Σκορδίσκοι μάλιστα καὶ Μαῖδοι καὶ Δάρδανοι τὴν Μακεδονίαν

1 τὴν Γετῶν B, τῶν Γετῶν V, τήνδε τὴν a, τήνδε τῶν b d 4 φυγόντες Nauck, sed cf. Berg, Diss. p. 31 adn. 1 ἐνέβαλλον B i 13 Γάιον Car. Steph. et Hoeschel, γὰρ Oi, om. C 16 sq. πολλάκις δὲ μοὶ i 18 sq. ἀσθενές] ἀσέβημα ci. Mend., inut. 20 in παθόντες vocabulum desinunt i 21 in τοιοῦτον vocabulo incipit L, qui usque ad ἐπαναχθέντες (p. 331, 20) valde mutilus est τοιοῦτο V

11 ἅμα τοῖς ὑπ.] sub Cn. Mallio Maximo consule et Q. Servilio Caepione proconsule, cf. Münzer, RE, 2. Reihe, 2 p. 1784 17 Celt. fr. 13 sq. 23 sqq. de hac expeditione cf. Pomtow (v. ad p. 330, 2) p. 364 sqq.; A. J. Reinach (v. ad p. 315, 25 sq.) p. 308 sqq.; Dobias p. 248 sqq.; G. Daux, Delphes au 2e et au 1er siècle (Paris 1936) p. 392 sqq.

*ἐπέδραμον ὁμοῦ καὶ τὴν Ἑλλάδα, καὶ πολλὰ τῶν ἱερῶν
καὶ τὸ Δελφικὸν ἐσύλησαν, πολλοὺς ἀποβαλόντες ὅμως
13 καὶ τότε. Ῥωμαῖοι δ᾽ ἔχοντες ἤδη δεύτερον καὶ τριακο-
σ⟨ιοσ⟩τὸν ἔτος ἀπὸ τῆς πρώτης ἐς Κελτοὺς πείρας, καὶ
ἐξ ἐκείνου πολεμοῦντες αὐτοῖς ἐκ διαστημάτων, ἐπι-
στρατεύουσι τοῖς Ἰλλυριοῖς ἐπὶ τῇδε τῇ ἱεροσυλίᾳ,
ἡγουμένου Λευκίου Σκιπίωνος, ἤδη τῶν τε Ἑλλήνων
καὶ Μακεδόνων προστατοῦντες. καί φασι τοὺς μὲν
περιχώρους οὐ συμμαχῆσαι τοῖς ἱεροσύλοις, ἀλλ᾽ ἑκόν-
τας ἐγκαταλιπεῖν τῷ Σκιπίωνι ἀβοηθήτους, μνήμῃ τῶν
14 δι᾽ Αὐταριέας ἐς πάντας Ἰλλυριοὺς συμπεσόντων· Σκιπίω-
να δὲ Σκορδίσκους μὲν διαφθεῖραι, καὶ εἴ τι λοιπὸν
αὐτῶν ἦν, ἐς τὸν Ἴστρον καὶ τὰς νήσους τοῦ ποταμοῦ
μετοικῆσαι φυγόντας, Μαίδοις δὲ καὶ Δαρδανεῦσι συνθέ-
σθαι δωροδοκήσαντα τοῦ ἱεροῦ χρυσίου. καί τις ἔφη τῶν
Ἰταλικῶν συγγραφέων, ⟨ὡς⟩ διὰ τοῦτο μάλιστα Ῥωμαίοις
πλεόνως μετὰ Λεύκιον τὰ ἐμφύλια ἤκμασε μέχρι μοναρχίας.
15 καὶ περὶ μὲν τῶν νομιζομένων εἶναι τοῖς Ἕλλησιν
Ἰλλυριῶν τοσαῦτά μοι προλελέχθω· Ῥωμαῖοι δὲ καὶ 6
τούσδε καὶ Παίονας ἐπ᾽ αὐτοῖς καὶ Ῥαιτοὺς καὶ Νωρι-
κοὺς καὶ Μυσοὺς τοὺς ἐν Εὐρώπῃ, καὶ ὅσα ἄλλα ὅμορα
τούτοις ἐν δεξιᾷ τοῦ Ἴστρου καταπλέοντι ᾤκηται, διαιροῦ-
σι μὲν ὁμοίως τοῖς Ἕλλησιν ἀπὸ Ἑλλήνων, καὶ καλοῦσι*

---

2 *Δελφικὸν*] *Δωδωναῖον* Pomtow, Rhein. Mus. 51 (1896) p. 370, coll. Cass. Dion. fr. 101, 2   3 sq. *τριακοστὸν* O C, corr. Duchesne, Archives des missions, 3e série 3 (1876) p. 289 sq., et Pomtow l. c., *τριακοστὸν ⟨καὶ διακοσιοστὸν⟩* Holzapfel, Röm. Chronologie p. 45, perperam   7 *σκηπίωνος* O const.   9 *οὐ* om. CV   11 *αὐταρίας* L   14 *μετοικίσαι* V   16 *⟨ὡς⟩* add. Bk.

---

3 sq. significetur annus 88 a. C. (quod praetulerit Roos) an 84 (ita Reinach) an 83 (ita Pomtow), incertum   4 *ἀπὸ—πείρας*] cladem Alliensem intellege; cf. Daux (v. ad p. 329, 23 sqq.) p. 394 sq   7 L. Cornelius Scipio Asiagenus, cf. Münzer, RE 4 p. 1483 n. 338   13 *τὰς νήσους*] cf. § 6   16 sq. *τις—συγγραφέων*] Cremutium Cordum significari putavit Reinach (v. ad p. 315, 25 sq.) p. 314 adn. 2, sed cf. Dobias p. 251

τοῖς ἰδίοις ἑκάστους ὀνόμασι, κοινῇ δὲ πάντας Ἰλλυρίδα
ἡγοῦνται, ὅθεν μὲν ἀρξάμενοι τῆσδε τῆς δόξης, οὐκ 16
ἔσχον εὑρεῖν, χρώμενοι δ' αὐτῇ καὶ νῦν, ὅπου καὶ τὸ τέλος
τῶνδε τῶν ἐθνῶν, ἀπὸ ἀνίσχοντος Ἴστρου μέχρι τῆς
Ποντικῆς θαλάσσης, ὑφ' ἓν ἐκμισθοῦσι καὶ Ἰλλυρικὸν
τέλος προσαγορεύουσιν. ὅπως δὲ αὐτοὺς ὑπηγάγοντο
Ῥωμαῖοι, ὡμολόγησα μὲν καὶ περὶ Κρήτης λέγων οὐχ
εὑρεῖν τὰς ἀκριβεῖς τῶν πολέμων ἀρχάς τε καὶ προφά-
σεις, καὶ ἐς τοῦτο τοὺς δυναμένους τι πλέον εἰπεῖν παρε-
κάλουν· ὅσα δ' αὐτὸς ἔγνων, ἀναγράψω.
7 Ἄγρων ἦν βασιλεὺς Ἰλλυριῶν μέρους ἀμφὶ τὸν κόλπον 17
τῆς θαλάσσης τὸν Ἰόνιον, ὃν δὴ καὶ Πύρρος, ὁ τῆς
Ἠπείρου βασιλεύς, κατεῖχε καὶ οἱ τὰ Πύρρου διαδεξάμε-
νοι. Ἄγρων δ' ἔμπαλιν τῆς τε Ἠπείρου τινὰ καὶ Κέρκυραν
ἐπ' αὐτοῖς καὶ Ἐπίδαμνον καὶ Φάρον καταλαβὼν ἔμφρου-
ρα εἶχεν. ἐπιπλέοντος δ' αὐτοῦ καὶ τὸν ἄλλον Ἰόνιον,
νῆσος, ᾗ ὄνομα Ἴσσα, ἐπὶ Ῥωμαίους κατέφυγεν. οἳ δὲ 18
πρέσβεις τοῖς Ἰσσίοις συνέπεμψαν, εἰσομένους τὰ Ἄγρω- 230 a. C.
νος ἐς αὐτοὺς ἐγκλήματα. τοῖς δὲ πρέσβεσιν ἔτι προσ-
πλέουσιν ἐπαναχθέντες Ἰλλυρικοὶ λέμβοι τῶν μὲν Ἰσ-
σίων πρεσβευτὴν Κλεέμπορον, τῶν δὲ Ῥωμαίων Κορογκά-

---

1 ἰδίοις V C et ex Gradio Schw., om. B L ἑκάστοις L 1 sq. *Illyrios arbitrantur* C 7 *cum de Celtis scriberemus* C, sed in mg.: *in alio volumine positum erat cum de Cretensibus*, contra Gradius in textu *de Creta*, in mg. *Celtis* 13 τὰ B V, τοῦ L, τὰ τοῦ ci. Mend. 14 κέρκυραν hic et alibi V, κόρκ. plerumque B L 17. 18 Ἴσσα et Ἰσσίοις] ἡσσὸς et ἡσσίοις O, etiam in sequentibus, corr. ubique Schw. 18 οἰσομένους legit C 20 ἐπαναχθέντες] incipit L integer 20 sq. ἰσσίων om. L 21 *Calemporum* C 21 sq. *Coruncanium ut quidam arbitrantur interemerunt. reliqui seipsos neci tradiderunt* C 'h. e. διεχρήσαντο αὐτούς' (Mend.)

---

1 sq. Ἰλλυρίδα ἡγ.] cf. E. Swoboda, Octavian u. Illyricum p. 49 sqq. 5 sq. vectigal Illyricum, cf. Rostowzew, Gesch. d. Staatspacht in der röm. Kaiserzeit p. 393; Hirschfeld, Die kaiserl. Verwaltungsbeamten[2] p. 78 adn. 2; p. 85 11 Ἄγρων] cf. De Sanctis 3, 1 p. 293; Beloch, Gr. Gesch.[2] 4, 1 p. 635 12 Πύρρος] cf. Schütt (v. ad p. 327, 15) p. 61; Dobias p. 253 21 sq. cf. De Sanctis 3, 1 p. 295 adn. 86

230 a. C.
19 νιον ἀναιροῦσιν· οἱ δὲ λοιποὶ διέδρασαν αὐτούς. καὶ
ἐπὶ τῷδε Ῥωμαίων ἐπ' Ἰλλυριοὺς ναυσὶν ὁμοῦ καὶ πεζῷ
229 a. C. στρατευόντων, Ἄγρων μὲν ἐπὶ παιδίῳ σμικρῷ, Πίννῃ
ὄνομα, ἀποθνήσκει, τῇ γυναικὶ τὴν ἀρχὴν ἐπιτροπεύειν
τῷ παιδὶ παραδούς, καίπερ οὐκ οὔσῃ μητρὶ τοῦ παιδίου,
Δημήτριός δ', ὁ Φάρου ἡγούμενος Ἄγρωνι (Φάρου τε
γὰρ αὐτῆς ἦρχε καὶ ἐπὶ τῇδε Κερκύρας), παρέδωκεν
ἄμφω Ῥωμαίοις ἐπιπλέουσιν ἐκ προδοσίας. οἳ δ' ἐπὶ
ταύταις Ἐπίδαμνον ἐς φιλίαν ὑπηγάγοντο, καὶ τοῖς
Ἰσσίοις καὶ Ἐπιδαμνίοις πολιορκουμένοις ὑπὸ Ἰλλυριῶν
20 ἐς ἐπικουρίαν ἔπλεον. Ἰλλυριοὶ μὲν δὴ τὰς πολιορκίας
λύσαντες ἀνεχώρουν, καί τινες αὐτῶν ἐς Ῥωμαίους, οἱ
Ἀτινταvοὶ λεγόμενοι, μετετίθεντο. μετὰ ταῦτα δὲ ἡ
Ἄγρωνος γυνὴ πρέσβεις ἐς Ῥώμην ἔπεμψε τά τε αἰχ-
μάλωτα ἀποδιδόντας αὐτοῖς καὶ τοὺς αὐτομόλους ἄγον-
τας, καὶ ἐδεῖτο συγγνώμης τυχεῖν τῶν οὐκ ἐφ' ἑαυτῆς,
21 ἀλλ' ἐπὶ Ἄγρωνος γενομένων. οἳ δὲ ἀπεκρίναντο Κέρκυ-
ραν μὲν καὶ Φάρον καὶ Ἴσσαν καὶ Ἐπίδαμνον καὶ Ἰλλυ-
ριῶν τοὺς Ἀτινταvοὺς ἤδη Ῥωμαίων ὑπηκόους εἶναι,
Πίννην δὲ τὴν ἄλλην Ἄγρωνος ἀρχὴν ἔχειν καὶ φίλον
εἶναι Ῥωμαίοις, ἢν ἀπέχηται τῶν προλελεγμένων, καὶ
τὴν Λίσσον μὴ παραπλέωσιν Ἰλλυρικοὶ λέμβοι δυοῖν
22 πλείονες, καὶ τούτοιν δὲ ἀνόπλοιν. ἣ μὲν δὴ ταῦτα 8
πάντα ἐδέχετο, καὶ γίγνονται Ῥωμαίοις αἵδε πρῶται
228 a. C. πρὸς Ἰλλυριοὺς πεῖραί τε καὶ συνθῆκαι· Ῥωμαῖοι δ'
ἐπ' αὐταῖς Κέρκυραν μὲν καὶ Ἀπολλωνίαν ἀφῆκαν

---

3 modo πίννης, modo πίννης O, cf. Boiss. ad Cass. Dion. fr. 49, 3 4 ἐπιτροπεύσειν V 12 sq. ἐς Ῥωμ. post μετετ. colloc. Nauck 16 sq. ὑπὸ utrobique legit C 16 ἑαυτῶν (in mg. ἑαυτῆς) L 19 ἀντιτανοὺς (etiam p. 333, 8) L, ἀντινταvοὺς (priore ν postea inserto) B 20 ἄλλην om. L 21 ἀπέχητε (suprascripto αι) L, ἀπέχηταί τε Mend. 22 Λίσσον Schw. coll. Polyb. 2, 12, 3, ἡσσὸν O δυεῖν L 26 μὲν om. L

---

1 sqq. de tempore cf. Beloch, Gr. Gesch.[2] 4, 2 p. 262 sq.; De Sanctis 3, 1 p. 297 adn. 89; Dobias p. 270 sqq.; Vulić (v. ad p. 326, 12 sqq.) p. 231 sqq.

*ἐλευθέρας, Δημητρίῳ δ' ἔστιν ἃ χωρία μισθὸν ἔδοσαν
τῆς προδοσίας, ἐπειπόντες, ὅτι ἐν τοσῷδε διδόασι, τὴν
ἀπιστίαν ἄρα τοῦ ἀνδρὸς ὑφορώμενοι. ἣ δὴ καὶ ἦρξεν
αὐτοῦ μετ' ὀλίγον. Ῥωμαίων γὰρ Κελτοῖς ἐπὶ τριετὲς* 23
τοῖς ἀμφὶ τὸν Ἠριδανὸν οὖσι πολεμούντων, ὁ Δημήτριος, 224–222 a.C.
*ὡς ὄντων ἐν ἀσχολίᾳ, τὴν θάλασσαν ἐληΐζετο καὶ
Ἴστρους, ἔθνος ἕτερον Ἰλλυριῶν, ἐς τοῦτο προσελάμβανε
καὶ τοὺς Ἀτιντανοὺς ἀπὸ Ῥωμαίων ἀφίστη. οἳ δέ, ἐπεὶ
τὰ Κελτῶν διετέθειτο, εὐθὺς μὲν ἐπιπλεύσαντες αἱροῦσι* 221. 220 a.C.
τοὺς λῃστάς, ἐς νέωτα δὲ ἐστράτευον ἐπὶ Δημήτριον 219 a.C.
καὶ Ἰλλυριῶν τοὺς συναμαρτόντας αὐτῷ. Δημήτριον μὲν 24
*δὴ πρὸς Φίλιππον, τὸν Μακεδόνων βασιλέα, φυγόντα
καὶ αὖθις ἐπιόντα καὶ λῃστεύοντα τὸν Ἰόνιον κτείνουσι,
καὶ τὴν πατρίδα αὐτῷ Φάρον συναμαρτοῦσαν ἐπικατέ-
σκαψαν, Ἰλλυριῶν δ' ἐφείσαντο διὰ Πίννην αὖθις δεηθέν-
τα. καὶ ⟨αἵδε⟩ δεύτεραι πεῖραί τε καὶ συνθῆκαι πρὸς
Ἰλλυριοὺς αὐτοῖς ἐγίγνοντο.*

9 *τὰ λοιπὰ δ' οὔτι μοι πάντα χρόνῳ καὶ τάξει μᾶλλον* 25
*ἢ κατὰ ἔθνος Ἰλλυριῶν ἕκαστον, ὅσα εὗρον, συγγέ-
γραπται.*

*Ῥωμαῖοι Μακεδόσιν ἐπολέμουν, καὶ Περσεὺς ἦν ἤδη
Μακεδόνων βασιλεὺς μετὰ Φίλιππον· Περσεῖ δὲ Γένθιος,
Ἰλλυριῶν ἑτέρων βασιλεύς, ἐπὶ χρήμασι συνεμάχει καὶ
ἐς τοὺς Ῥωμαίων Ἰλλυριοὺς ἐνέβαλε καὶ πρέσβεις Ῥω-* 168 a.C.
μαίων πρὸς αὐτὸν ἐλθόντας ἔδησεν, αἰτιώμενος οὐ

---

1 *δ' ἔστιν ἃ χωρία* Schw., *δὲ ἐστιαχωπα* V, *δὲ στιάχωπα* B[1] (*δ' ἐστ.* B[2]), *δ' ἐστιάχωπα* L, om. C 3 *ἄρα* add. Mend. ex V 3 sq. *ὑφορ. ἤδη. καὶ ἦρξεν αὐτῆς* ci. Schw., *ἣ δὴ καὶ ἀνερράγη* vel *ἐξερράγη κατ' αὐτῶν* ci. Mend. 4 *καὶ* post *τριετὲς* add. L 6 *οὖσι* om. L 8 sq. *quum primum celtarum res composuissent* C 16 ⟨*αἵδε*⟩ *δεύτεραι* ci. Zerdik p. 71, *δεύτεραι* ⟨*αἵδε*⟩ Schw. 23 *ἕτερος* legit C 25 *πρὸς*] *ἐς* L

---

7 *Ἴστρους* cf. De Sanctis 3, 1 p. 319 13 *κτείνουσι*] ita etiam Zonar. 8, 20, 13, non recte, cf. Pol. 3, 19, 11 14 sq. *ἐπικατέσκ.*] sed cf. De Sanctis 3, 1 p. 325, adn. 150 22 sqq. cf. Maced. fr. 18 § 1

168 a.C.
26 πρέσβεις ἀλλὰ κατασκόπους ἐλθεῖν. Ἀνίκιος δέ, Ῥω-
μαίων στρατηγός, λέμβους τε τοῦ Γενθίου τινὰς εἷλεν
ἐπιπλεύσας καὶ κατὰ γῆν αὐτῷ συνενεχθεὶς ἐκράτει
τὴν μάχην καὶ συνέκλεισεν ἔς τι χωρίον, ὅθεν αὐτῷ
δεομένῳ ὁ μὲν Ἀνίκιος ἐκέλευσε Ῥωμαίοις ἑαυτὸν
ἐπιτρέψαι, ὁ δ' ἐς βουλὴν ᾔτησε τρεῖς ἡμέρας καὶ
ἔλαβεν. ἐν δὲ ταύταις τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ πρὸς τὸν
Ἀνίκιον μετατιθεμένων ἠξίωσεν ἐντυχεῖν τῷ Ἀνικίῳ καὶ
27 γονυπετὴς ἐδεῖτο αὐτοῦ πάνυ αἰσχρῶς. ὁ δὲ αὐτὸν ἐπι-
θαρρύνων κατεπτηχότα ἀνίστη καὶ καλέσας ἐπὶ ἑστίασιν
ἀπιόντα ἀπὸ τοῦ δείπνου προσέταξε τοῖς ὑπηρέταις
ἐς φυλακὴν ἐμβαλεῖν. καὶ τόνδε μὲν ἐς θρίαμβον
ἅμα τοῖς παισὶν ὁ Ἀνίκιος ἐς Ῥώμην ἤγαγε, καὶ ὁ
Γενθίου πόλεμος ἅπας εἴκοσιν ἡμέραις πεπολέμητο.
28 ἑβδομήκοντα δ' αὐτοῦ πόλεις οὔσας Αἰμίλιος Παῦλος,
ὁ τὸν Περσέα ἑλών, τῆς βουλῆς ἐπιστειλάσης ἐν ἀπορρή-
τῳ, ἐπανιὼν ἐς Ῥώμην παρώδευεν ἐπίτηδες καὶ δεδιόσιν
αὐτοῖς ὑπέσχετο συγγνώσεσθαι τῶν γεγονότων, ἐὰν
ὅσον ἔχουσιν ἀργύριόν τε καὶ χρυσίον εἰσενέγκωσιν.
ὑποδεξαμένων δὲ ἐκείνων συνέπεμπεν αὐτοῖς τοῦ στρατοῦ
μέρος ἐς πόλιν ἑκάστην, ὁρίσας ἡμέραν τοῖς στρατηγοῦσι
τοῦ στρατοῦ πᾶσι τὴν αὐτήν, καὶ ἐντειλάμενος ἅμ' ἕῳ
κηρύσσειν ἕκαστον ἐν ἑκάστῃ πόλει τρισὶν ὥραις ἐς τὴν
ἀγορὰν τὰ χρήματα φέρειν, συνενεγκόντων δὲ τὰ λοιπὰ
διαρπάσαι.
29 οὕτω μὲν ὁ Παῦλος ἑβδομήκοντα πόλεις διήρπασεν 10
ὥρᾳ μιᾷ· Ἀρδεῖοι δὲ καὶ Παλάριοι, γένη ἕτερα Ἰλλυριῶν,

---

4 τι] τὸ L 14 'an λ' ἡμέραις pro κ' ex Livio 44, 32 reponendum?' (Mend.) 15 αὐτῷ ci. Mend. 20 δεξαμένων ci. Mend. 25 διαρπάσας L 27 Ardiei C, Οὐαρδαῖοι ci. Schw., cf. Zippel p. 44; Boiss. ad Cass. Dion. fr. 49, 2; Krahe p. 15 δὲ om. L

---

1 L. Anicius Gallus, praetor 168 a. C., cf. Klebs, RE 1 p. 2197 n. 15 15 αὐτοῦ] non Genthii, sed Epiroticas urbes 70 diripuit Aemilius, cf. De Sanctis 4, 1 p. 350 27 Παλάριοι idem qui vulgo Πληραῖοι, cf. Zippel p. 96; Krahe p. 32

τὴν ὑπὸ Ῥωμαίους Ἰλλυρίδα ἐδῄουν, καὶ οἱ Ῥωμαῖοι δι' 135 a.C.
ἀσχολίαν πρέσβεις ἔπεμψαν ἐπιπλήξοντας αὐτοῖς. οὐ
μεταθεμένων δὲ ἐκείνων ἐστράτευον ἐπ' αὐτοὺς μυρίοις
πεζοῖς καὶ ἱππεῦσιν ἑξακοσίοις. οἱ δὲ πυθόμενοι καὶ
ἔτι ὄντες ἀπαράσκευοι, πρέσβεις ἔπεμψαν μεταγινώσκον-
τες καὶ δεόμενοι. καὶ ἡ βουλὴ τὰς βλάβας αὐτοὺς
ἐκέλευσεν ἀποδοῦναι τοῖς ἠδικημένοις. οὐκ ἀποδιδόντων
δὲ ἐστράτευεν ἐπ' αὐτοὺς Φούλβιος Φλάκκος. καὶ ὁ
πόλεμος ἄρα μέχρι καταδρομῆς ἔληξε μόνης· οὐ γὰρ
εὗρον αὐτοῦ τέλος ἀκριβές.
Ἰάποσι δὲ τοῖς ἐντὸς Ἄλπεων ἐπολέμησε μὲν Σεμπρώ- 30
νιος ὁ Τουδιτανὸς ἐπίκλην καὶ Πανδούσας Τιβέριος. 129 a.C.
καὶ ἐοίκασιν οἱ Ἰάποδες αὐτοῖς ὑπακοῦσαι, ἐοίκασι δὲ
καὶ Σεγεστανοὶ Λευκίῳ Κόττᾳ καὶ Μετέλλῳ, ἀμφότεροι 119 a.C.
δ' οὐ πολὺ ὕστερον ἀποστῆναι.
11 Δαλμάται δ', Ἰλλυριῶν ἕτερον γένος, Ἰλλυριοὺς τοὺς ὑπὸ 31
Ῥωμαίοις κατέθεον καὶ πρέσβεις ἀφικομένους περὶ
τοῦδε Ῥωμαίων οὐ προσίεντο. στρατεύουσιν οὖν ἐπ'
αὐτοὺς οἱ Ῥωμαῖοι, Μαρκίου Φίγλου σφῶν ὑπατεύοντός 156 a.C.
τε καὶ ἐς τὸν πόλεμον ἡγουμένου. οἱ δὲ ἄρτι τοῦ Φίγλου
παραστρατοπεδεύοντος τὰς φυλακὰς ἐνίκων ἐπιδραμόν-
τες καὶ αὐτὸν ἐκ τοῦ στρατοπέδου κατήραξαν ἐς πεδίον,

---

1 sq. πρέσβεις ἔπεμψαν δι' ἀσχολίαν L 2 ἐπιπλήξοντες Nauck 6 αὐτοῖς O, corr. Nauck 11 Ἰάποσι] de forma nominis cf. Boiss. ad Cass. Dion. vol. 2, p. 315, 16 12 τουρδιτανὸς O 14 Σεγεσταvοὶ Schw. cum C, γεσταανοὶ BV, γεταvοὶ L 19 ὑπατεύοντος V, ὑποπτεύοντος BL 22 κατήρραξαν V

---

8 Ser. Fulvius Flaccus, cf. Münzer, RE 7 p. 248, n. 64 11 de Iapudibus cf. Kahrstedt (v. ad p. 53, 9) p. 1 sqq. 11 sq. C. Sempronius Tuditanus, cf. Zippel p. 135; Münzer, RE, 2. Reihe, 2 p. 1441 n. 92 12 Ti. (Latinius?) Pandusa, cf. Münzer, RE 12 p. 927 n. 6 14 Sisciani, cf. Fluss, RE, 2. Reihe, 3 p. 362 L. Aurelius Cotta, cf. Klebs, RE 2 p. 2485 n. 99 L. Caecilius Metellus Delmaticus, cf. Münzer, RE 3 p. 1212 n. 91 16 sqq. cf. Zippel p. 130 19 C. Marcius Figulus, cf. Münzer, RE 14 p. 1557 n. 61

156 a.C. πρανές, μέχρις ἐπὶ Νάρωνα ποταμὸν ἧκεν ὑποφεύγων.

32 ὡς δὲ οἱ μὲν ἀνεχώρουν, ἀρχὴ δὲ χειμῶνος ἦν, ὁ Φίγλος, ἐλπίσας αὐτοῖς ἀδοκήτως ἐπιπεσεῖσθαι, συνερρυηκότας εὗρεν ἐκ τῶν πόλεων πρὸς τὴν ἔφοδον αὐτοῦ. καὶ συνήλασεν ὅμως ἐς πόλιν Δελμίνιον, ὅθεν ἄρα καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῖς ἐς Δελματέας, εἶτα Δαλμάτας ἐτράπη. οὐδὲν δὲ πρὸς ἐχυρὰν πόλιν ἐξ ἐφόδου δυνάμενος οὐδὲ μηχανήμασιν ἔχων χρῆσθαι διὰ τὸ ὕψος ᾕρει τὰς ἄλλας ἐπιθέων, ἐρημοτέρας ἀνδρῶν ὑπὸ τῆς ἐς τὸ Δελμίνιον συνόδου γενομένας. εἶτα διπήχεας κορύνας πίσσῃ καὶ θείῳ καὶ στυππίῳ περιβαλὼν ἐς τὸ Δελμίνιον ἐκ καταπελτῶν ἐσφενδόνα. αἱ δ᾽ ὑπὸ τῆς ῥύμης ἐξεκαίοντο καὶ φερόμεναι καθάπερ λαμπάδες ὅπου τύχοι⟨εν⟩ ἐνεπίμπρασαν, ἕως πολλὰ μὲν κατεπρήσθη, καὶ τέλος ἄρα τοῦτο

33 ἦν τότε Φίγλῳ τοῦ Δαλματῶν πολέμου. χρόνῳ δὲ

119 a.C. ὕστερον Καικίλιος Μέτελλος ὑπατεύων οὐδὲν ἀδικοῦσι τοῖς Δαλμάταις ἐψηφίσατο πολεμεῖν ἐπιθυμίᾳ θριάμβου, καὶ δεχομένων αὐτὸν ἐκείνων ὡς φίλον διεχείμασε παρ᾽ αὐτοῖς ἐν Σαλώνῃ πόλει καὶ ἐς Ῥώμην ἐπανῆλθε καὶ

117 a.C. ἐθριάμβευσε.

34 τοῦ δὲ Καίσαρος ἡγουμένου Κελτῶν οἱ Δαλμάται 12

58–51 a.C. οἵδε καὶ ὅσοι ἄλλοι Ἰλλυριῶν τότε μάλιστα διευτύχουν, Λιβυρνούς, ἕτερον ἔθνος Ἰλλυριῶν, Προμόναν πόλιν ἀφείλοντο. οἱ δὲ σφᾶς Ῥωμαίοις ἐπιτρέποντες ἐπὶ τὸν Καίσαρα ἐγγὺς ὄντα κατέφευγον. ὁ δὲ ἔπεμψε μέν, καὶ προ-

---

1 *μέχρις* V, *μέχρι* BL 2 *φίγλας* V 3 *ἀπροσδοκήτως* L 5 *Δελμίνιον* ex hoc loco attulit Steph. Byz. v. *Δάλμιον* 6 *δελματέας* V, *δαλματαίας* BL; de forma per *ε* et per *α* cf. C. I. L. 3 p. 280; Boiss. ad Cass. Dion. vol. 1 p. 304, 25 11 *περιβαλὼν* BL, *ἐπιβαλὼν* V 13 *τύχοι⟨εν⟩ ἐνεπίμπρασαν* Schw., *τύχοι ἐνεπίμπρασαν* O, *τύχοιεν ἐπίμπρασαν* Hoeschel 14 post *κατεπρήσθη* lacunam statuit Schw. 15 *τότε* BL, *τοῦτο* V 16 *κεκίλιος* O 25 *κατέφυγον* ci. Mend.

---

16 *Καικ. Μετ.*] v. ad p. 335, 14 et cf. Cuntz, Hermes 53 (1918) p. 103 § 34 sqq. cf. Zippel p. 201 sqq.; Dobias p. 281 sqq.

ηγόρευσε τοῖς ἔχουσι τὴν Πρωμόναν ἀποδοῦναι τοῖς Λιβυρ-
νοῖς· οὐ φροντισάντων δὲ ἐκείνων τέλος ἔπεμψε στρατοῦ 50 a.C.
πολλοῦ, οὓς ἅπαντας ἔκτειναν οἱ Ἰλλυριοί. καὶ ὁ Καῖσαρ οὐκ □
ἐπεξῆλθεν· οὐ γὰρ ἦν οἱ σχολὴ τότε στασιάζοντι πρὸς
Πομπήιον. ἐκραγείσης δὲ ἐς πόλεμον τῆς στάσεως ὁ μὲν 35
Καῖσαρ μεθ' ὅσων εἶχεν, ἐκ Βρεντεσίου χειμῶνος [ἐς]
τὸν Ἰόνιον ἐπέρα καὶ Πομπηίῳ κατὰ Μακεδονίαν ἐπολέ- 49 a.C.
μει. τοῦ δ' ἄλλου στρατοῦ τὸν μὲν Ἀντώνιος ἐς τὴν
Μακεδονίαν ἦγε τῷ Καίσαρι, περῶν καὶ ὅδε τὸν Ἰόνιον
χειμῶνος ἄκρου, σπείρας δὲ πεζοῦ πεντεκαίδεκα καὶ
τρισχιλίους ἱππέας Γαβίνιος ἦγεν αὐτῷ διὰ τῆς Ἰλλυ-
ρίδος, περιοδεύων τὸν Ἰόνιον. οἱ δὲ Ἰλλυριοὶ φόβῳ τῶν 36
οὐ πρὸ πολλοῦ γεγονότων ἐς Καίσαρα, τὴν νίκην αὐτοῦ
νομίζοντες ὄλεθρον γενέσθαι ἑαυτοῖς, κτείνουσι πάντα 48 a.C.
τὸν ὑπὸ τῷ Γαβινίῳ στρατὸν ἐπιδραμόντες, χωρὶς
αὐτοῦ Γαβινίου καὶ ὀλίγων διαφυγόντων. καὶ ἐς χρήματα
τότε μάλιστα καὶ τὴν ἄλλην ἰσχὺν ἐκ τοσῶνδε λαφύρων
13 ἔστησαν. ὁ δὲ Καῖσαρ ἠσχολεῖτο μὲν ὑπ' ἀνάγκης ἐς
Πομπήιον καὶ Πομπηίου καθαιρεθέντος ἐς τὰ ὑπόλοιπα
τῆς ἐκείνου στάσεως πολυμερῆ γενόμενα, καταστησάμε-
νος δὲ πάντα ἐπανῆλθεν ἐς Ῥώμην καὶ ἐστράτευεν ἐπὶ 45 a.C.
Γέτας τε καὶ Παρθυαίους. ἔδεισαν οὖν οἱ Ἰλλυριοί, μὴ 37
ἐν ὁδῷ σφίσιν οὖσιν ἐπιθοῖτο, καὶ πρέσβεις πέμψαντες

---

2 sq. τέλος—Ἰλλυριοί om. L   στρατὸν πολλὸν (πολὺν Nauck) Hoeschel, στρατοῦ πολλούς ⟨τε ἱππέας⟩ Herw. p. 63, στρατοῦ ⟨οὐ⟩ πολλοὺς Schenkl p. 178, πολλοῦ delendum ci. Vk.; an ⟨τοῦ⟩ στρατοῦ πολλούς? (Roos)   4 ἐν σχολῇ L   6 βρεντησίου V   χειμῶνος ἐς O, aut praepositionem deleri aut oppidi nomen inseri voluit Schw., χειμῶνος μέσου ci. Mend.   14 γενήσεσθαι Mend., *internitionem rebus suis allaturam* C; cf. Kratt p. 27   18 ἔστησαν] κατέστησαν ci. Mend., ἐκτήσαντο, deleto l. 16 ἐς, Nauck   19 ἐς τὰ ὑπόλοιπα om. L   21 ἐστράτευεν V, ἐστράτευσεν BL, *expeditionem praeparavit* C   23 ἐπιθοῖντο O, corr. Schw. ex C

---

8 C. Antonius, triumviri frater, cf. Emph. II § 165. 191; Drumann[2] 1 p. 384   11 A. Gabinius, cf. § 71. 78; Emph. II § 242; Drumann[2] 3 p. 55 sq.

45 a.C. ἐς Ῥώμην ᾔτουν τε συγγνώμην τῶν γεγονότων καὶ ἐς φιλίαν ἑαυτοὺς καὶ συμμαχίαν ἐδίδοσαν, ὡς περὶ ἔθνους ἀλκίμου μάλιστα σεμνολογούμενοι. ὁ δέ, ἐπειγόμενος ἄρα ἐς Παρθυαίους, σεμνότερον ὅμως αὐτοῖς ἀπεκρίνατο, φίλους μὲν οὐ θήσεσθαι τοὺς τὰ τοιαῦτα δεδρακότας, συγγνώσεσθαι δέ, εἰ φόρους ὑποσταῖεν καὶ
38 ὅμηρα δοῖεν. ὑπισχνουμένων δὲ ἐς ἀμφότερα αὐτῶν Οὐατίνιον ἔπεμψε σὺν στρατοῦ τέλεσι τρισὶ καὶ ἱππεῦσι πολλοῖς, φόρους τε ὀλίγους τάξοντα αὐτοῖς καὶ τὰ
Id. Mart. 44 ὅμηρα ληψόμενον. ἀναιρεθέντος δὲ τοῦ Καίσαρος, ἡγούμενοι τὴν Ῥωμαίων ἰσχὺν ἐν τῷ Καίσαρι γεγονέναι τε καὶ διεφθάρθαι, οὐδὲν ἔτι τοῦ Οὐατινίου κατήκουον οὔτε ἐς τοὺς φόρους οὔτε ἐς τὰ ἄλλα, βιάζεσθαι δὲ ἐγχειροῦντος αὐτοὶ πέντε τάξεις ἐπιδραμόντες ἔφθειραν καὶ τὸν ἡγούμενον τῶν τάξεων Βαίβιον, ἄνδρα ἀπὸ
39 βουλῆς. καὶ Οὐατίνιος μὲν σὺν τοῖς ὑπολοίποις ἐς Ἐπίδαμνον ἀνεχώρει· ἡ δὲ Ῥωμαίων βουλὴ τὸν στρατὸν τόνδε καὶ Μακεδονίαν ἐπ' αὐτῷ καὶ Ἰλλυριούς, ὅσων
43 a.C. ἦρχον, ἐνεχείρισε Βρούτῳ Καιπίωνι, τῷ κτείναντι Γάιον, ὅτε περ καὶ Συρίαν Κασσίῳ, καὶ τῷδε ἀνδροφόνῳ Γαΐου γενομένῳ. ἀλλὰ καὶ οἵδε, πολεμούμενοι πρὸς Ἀντωνίου καὶ τοῦ δευτέρου Καίσαρος, τοῦ Σεβαστοῦ προσαγορευθέντος, ἐς οὐδὲν ἐσχόλασαν Ἰλλυριοῖς.

□ 40 οἱ δὲ Παίονές εἰσιν ἔθνος μέγα παρὰ τὸν Ἴστρον, 14
ἐπίμηκες ἐξ Ἰαπόδων ἐπὶ Δαρδάνους, Παίονες μὲν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων λεγόμενοι καὶ ῥωμαϊστὶ Παννόνιοι,

---

5 τὰ V, om. BL 7 δοῦναι ci. Mend. ἐς delendum ci. Mend.; Schenkl p. 174 confert Xen. Anab. 1, 9, 16 8 ἀτίνιον V, ἀτίννιον BL (ita etiam in sequentibus), corr. Schw. coll. Emph. IV § 317 τρισὶ om. L 15 βαίβιον L² in mg. et C, βέσβαιον O 17 ἀνεχώρει BL, ἐχώρει V; an ἀπεχώρει? (Roos) 19 Κεπίωνι L, καπίωνι BV, *Marco Bruto* C 20 ὥσπερ καὶ L, *quemadmodum et* C κασίῳ V 26 καὶ om. L πανόνιοι V

---

8 P. Vatinius, cf. Zippel p. 207 19 cf. Gelzer, RE 10 p. 1002
26 Pannonios cum Paeonibus confundit, cf. Cass. Dion. 49, 36, 6;

συναριθμούμενοι δὲ ὑπὸ Ῥωμαίων τῇ Ἰλλυρίδι, ὡς προεῖπον. διὸ καὶ περὶ τῶνδέ μοι δοκεῖ νῦν κατὰ τὰ Ἰλλυρικὰ εἰπεῖν. ἔνδοξοι δ' εἰσὶν ἐκ Μακεδόνων δι' 41
Ἀγριᾶνας, οἳ τὰ μέγιστα Φιλίππῳ καὶ Ἀλεξάνδρῳ κατεργασάμενοι Παίονές εἰσι τῶν κάτω Παιόνων, Ἰλλυριοῖς ἔποικοι. ἐπεὶ δ' ἐπὶ τοὺς Παίονας ἐστράτευσε Κορνήλιος, κακῶς ἀπαλλάξας μέγα δέος Παιόνων Ἰταλοῖς ἅπασιν ἐνεποίησε καὶ ἐς πολὺ τοῖς ἔπειτα ὑπάτοις ὄκνον, ἐπὶ Παίονας ἐλαύνειν.

τὰ μὲν δὴ πάλαι τοσαῦτα περὶ Ἰλλυριῶν καὶ Παιόνων 42
ἔσχον εὑρεῖν· ἐν δὲ τοῖς ὑπομνήμασι τοῦ δευτέρου Καίσαρος, τοῦ κληθέντος καὶ Σεβαστοῦ, παλαιότερον μὲν οὐδὲν οὐδ' ἐν τοῖσδε περὶ Παιόνων εὗρον, Ἰλλυριῶν δέ μοι φαίνεται χωρὶς τῶν εἰρημένων ἐθνῶν καὶ ἕτερα Ῥωμαίων προϋπακοῦσαι. καὶ ὅπως μέν, οὐκ ἔγνων (οὐ 43
γὰρ ἀλλοτρίας πράξεις ὁ Σεβαστός, ἀλλὰ τὰς ἑαυτοῦ συνέγραφεν), ὡς δ' ἀποστάντας ἐς τοὺς φόρους ἐπανήγαγεν καὶ ἑτέρους, ὡς ἀρχῆθεν ἔτι ὄντας αὐτονόμους, εἷλε καὶ πάντας ἐκρατύνατο, ὅσοι τὰς κορυφὰς οἰκοῦσι τῶν Ἄλπεων, βάρβαρα καὶ μάχιμα ἔθνη καὶ κλοπεύοντα τὴν Ἰταλίαν ὡς γείτονα. καί μοι θαῦμά ἐστιν, ὅτι καὶ 44
πολλοὶ καὶ μεγάλοι Ῥωμαίων στρατοὶ ἐπὶ Κελτοὺς καὶ Ἴβηρας διὰ τῶν Ἄλπεων ὁδεύοντες ὑπερεῖδον τάδε τὰ ἔθνη καὶ οὐδὲ Γάιος Καῖσαρ, εὐτυχέστατος ἐς πολέμους ἀνήρ, ἐξήνυσεν αὐτά, ὅτε Κελτοῖς ἐπολέμει

---

2 κατὰ om. L 6 ἔποικοι Bk., ἄποικοι O, *ab Illyriis coloni editi* C, πάροικοι vel Ἰλλυριῶν ἄποικοι Schw. 9 ἐλαύνει L 12 καὶ BL, om. VC 17 συγγέγραφεν ci. Mend. ὡς δὴ vel ὡς καὶ vel ὃς καὶ tentavit Schw., inutiliter 18 ὡς] ὁ V, 'ὡς aut transponendum aut delendum videtur' (Mend.)

---

de utroque nomine cf. Kerényi, Glotta 22 (1934) p. 36 sqq.; de Paeonibus cf. Tomaschek, Sitz.-Ber. d. Ak. d. Wiss. in Wien, Philos.-hist. Kl. 128, Abh. 4 (1893) p. 18; Kazarow, Klio 18 (1923) p. 20; Vulić, Musée belge 30 (1926) p. 107 2 προεῖπον] cf. § 15 7 Κορνήλιος] quis fuerit, incertum, cf. Zippel p. 134; Kahrstedt (v. ad p. 53, 9) p. 33 11 sqq. H. Peter, Hist. Rom. rel. 2 p. 61, fr. 13

45 καὶ δέκα ἔτεσιν ἀμφὶ τήνδε τὴν χώραν ἐχείμαζεν. ἀλλά μοι δοκοῦσιν οἱ μέν, ἐφ' ἃ ᾑρέθησαν, ἐπειγόμενοι, τῆς διόδου τῶν Ἄλπεων μόνης φροντίσαι, ὁ δὲ Γάιος ἀμφί τε τὰ Κελτικὰ γενέσθαι καὶ τῆς στάσεως τοῦ Πομπηίου τὰ Κελτικὰ ἐπιλαβούσης τὸ τούτων τέλος ὑπερθέσθαι. φαίνεται μὲν γὰρ καὶ Ἰλλυρίδος ἅμα Κελτοῖς αἱρεθεὶς ἄρχειν, οὐ πάσης δ' ἄρα ἦρχεν, ἀλλ' ὅση τις ἦν τότε Ῥωμαίοις Ἰλλυρίς.

46 35–33 a.C. ὁ δὲ Σεβαστὸς πάντα ἐχειρώσατο ἐντελῶς καὶ ἐν 16 παραβολῇ τῆς ἀπραξίας Ἀντωνίου κατελογίσατο τῇ βουλῇ τὴν Ἰταλίαν ἡμερῶσαι δυσμάχων ἐθνῶν θαμινὰ ἐνοχλούντων. Ὀξυαίους μὲν δὴ καὶ Περθεηνάτας καὶ Βαθιάτας καὶ Ταυλαντίους καὶ Καμβαίους καὶ Κινάμβρους 35 a.C. καὶ Μερρομένους καὶ Πυρισσαίους εἷλε δι' ὅλης πείρας·

47 ἔργῳ δὲ μείζονι ἐλήφθησαν καὶ φόρους, ὅσους ἐξέλιπον, ἠναγκάσθησαν ἀποδοῦναι Δοκλεᾶταί τε καὶ Κάρνοι καὶ Ἰντερφρουρῖνοι καὶ Ναρήσιοι καὶ Γλιντιδίωνες καὶ Ταυρίσκοι. ὧν ἁλόντων οἱ ὅμοροι προσέθεντο αὐτῷ καταπλαγέντες, Ἱππασῖνοί τε καὶ Βεσσοί. ἑτέρους δὲ

---

7 sq. ῥωμαίοις τότε L 12 *Perthenetas* C 13 κινάμβρους, corr. ex κανάμβρους, L 14 μερρομένους V, μερρομέννους, corr. ex -ένους, B, μερομέννους L, *Merromenos* C, cf. Fluss, RE 15 p. 442 v. Melcumani διὰ μόνης sive ὀλίγης πείρας vel δι' ἄλων ἀπορίας ci. Schw., διὰ πρώτης vel μιᾶς π. ci. Mend.; an δι' ὅλης πείρας ⟨μιᾶς⟩? Roos 16 δοκλεάται O, cf. Krahe p. 62 *Carinii* C 17 ἰντερφρουρῖνοι V, idem, sed corr. ex ἰντερφουρῖνοι, B, ἰντερφουρῖνοι L

---

6 cf. Drumann² 3 p. 198 9 de Octaviani in Illyrico rebus gestis cf. Zippel p. 226 sqq.; J. Kromayer, Hermes 33 (1898) p. 1 sqq.; G. Veith, Die Feldzüge d. C. Julius Octav. in Illyrien (Schriften der Balkan-Kommission, Antiquarische Abt. 7) 1914; Dobias p. 287 sqq.; E. Swoboda, Octavian u. Illyricum 1932; C. Patsch (v. ad p. 323, 18) p. 57 sqq.; N. Vulić, L'Acropole, Revue du monde hellénique 7 (1932) p. 115 sqq. et Journ. of Rom. Stud. 24 (1934) p. 163 sqq. 12 Ὀξ.—14 Πυρ.] populi (praeter Ταυλαντίους, cf. Fluss, RE, 2. Reihe, 4 p. 2526) sedis incertae, cf. Swoboda l. c. p. 78. 85 et Klio 30 (1937) p. 290 sqq.; Fluss, RE Suppl. 5 p. 462 sq. 16 sqq. Δοκλ. etc.] cf. Swoboda, Octav. u. Illyr. p. 70 sqq. 19 Ἱππασῖνοι aliunde ignoti Βεσσοί] cf. Oberhummer, RE 3 p. 329; alibi

αὐτῶν ἀποστάντας, Μελιτηνοὺς καὶ Κορκυρηνούς, οἳ 35 a.C.
νήσους ᾤκουν, ἀνέστησεν ἄρδην, ὅτι ἐλήστευον τὴν
θάλασσαν· καὶ τοὺς μὲν ἡβῶντας αὐτῶν ἔκτεινε, τοὺς
δ' ἄλλους ἀπέδοτο. Λιβυρνῶν δὲ τὰς ναῦς ἀφείλετο,
ὅτι καὶ οἵδε ἐλήστευον. Ἰαπόδων δὲ τῶν ἐντὸς Ἄλπεων 48
Μοεντῖνοι μὲν καὶ Αὐενδεᾶται προσέθεντο αὐτῷ προσ-
ιόντι, Αὐρουπῖνοι δ', οἳ πλεῖστοι καὶ μαχιμώτατοι
τῶνδε τῶν Ἰαπόδων εἰσίν, ἐκ τῶν κωμῶν ἐς τὸ ἄστυ
ἀνῳκίσαντο καὶ προσιόντος αὐτοῦ ἐς τὰς ὕλας συνέφυ-
γον. ὁ δὲ Καῖσαρ τὸ ἄστυ ἑλὼν οὐκ ἐνέπρησεν, ἐλπίσας
ἐνδώσειν αὐτούς· καὶ ἐνδοῦσιν οἰκεῖν ἔδωκε.

17 *μάλιστα δ' ἠνώχλησαν αὐτὸν Σαλασσοί τε καὶ Ἰάποδες* 49
οἱ πέραν Ἄλπεων καὶ Σεγεστανοὶ καὶ Δαλμάται καὶ
Δαίσιοί τε καὶ Παίονες, ὄντες ἑκὰς τοῖς Σαλασσοῖς,
οἳ κορυφὰς οἰκοῦσι τῶν Ἄλπεων, ὄρη δύσβατα, καὶ
στενὴ δίοδός ἐστιν ἐπ' αὐτὰ καὶ δυσχερής· δι' ἃ καὶ
ἦσαν αὐτόνομοι καὶ τέλη τοὺς παροδεύοντας ᾔτουν.
τούτοις Οὐέτερ ἐμπεσὼν ἀδοκήτως τὰ στενὰ προὔλαβε 50
δι' ἐνέδρας καὶ ἐπὶ διετὲς αὐτοὺς ἐπολιόρκει. οἳ δὲ 35. 34 a.C.
ἁλῶν ἀπορίᾳ, ὧν εἰσι μάλιστα ἐν χρείᾳ, φρουρὰς ἐδέξαν-
το. καὶ Οὐέτερος ἀποστάντος τὰς φρουρὰς ἐξέβαλον
εὐθὺς καὶ τὰ στενὰ κρατυνάμενοι τοὺς ἐπιπεμπομένους
σφίσιν ὑπὸ τοῦ Καίσαρος διέπαιζον, οὐδὲν δρᾶν μέγα

---

1 *Κορκυρηνούς* (incolas Corcyrae Nigrae) Schw., *κορκυηνούς* O, *Corcyreos* C 6 *Μονετῖνοι* vel *Μονητῖνοι* maluit Schw., cf. Krahe p. 28; Fluss, RE 16 p. 119 v. Monetium *αὐενδεάται* O 7 *αὐρουπινοὶ* VL, *αὐρουπηινοὶ* B, *Ἀρουπῖνοι* Schw., sed cf. Krahe p. 81 11 *ἀπέδωκεν* ci. Mend. 13 *καὶ* post *Δαλμάται* om. L 14 *δαίσιοί τε* BV, *δέσιοί τε* L, *Δαισιτιᾶται* Schw., sed cf. Dobias p. 208. 292; Vulić, Journ. of Rom. Stud. 24 (1934) p. 166 *τοῖς Σαλ.*] aut genetivum reponi voluit Schw. aut corruptelam statui, *qui Salassiis sponte adhaeserant* C 'h. e. *συμβάντες ἑκόντες* vel similiter' (Mend.) 21 *Οὐέτερος ἀποστάντος* vel ⟨*ἀποχωρήσαντος τοῦ*⟩ *Οὐέτερος ἀποστάντες* Schw., *οὐέτερος ἀποστάντες* OC *ἐξέβαλλον* BL

Βησσοί, cf. Boiss. ad Cass. Dion. vol. 2 p. 228, 12 1 *Μελιτ.*] cf. Fluss, RE 15 p. 547 n. 16 18 C. Antistius Vetus, cf. Groag, Prosopogr. imp. Rom.[2] 1 p. 146 n. 770

51 ἔχοντας. ὅθεν αὐτοῖς ὁ Καῖσαρ, προσδοκωμένου τοῦ
πρὸς Ἀντώνιον πολέμου, συνέθετο αὐτονόμους ἐάσειν
καὶ ἀκολάστους τῶν ἐπὶ Οὐέτερι πραχθέντων. οἱ δ',
ἅτε ἐν ὑποψίᾳ ταῦτ' ἔχοντες, ἅλας πολλοὺς ἐσώρευον
καὶ τὴν Ῥωμαίων κατέθεον, μέχρι Μεσσάλας Κορουῖνος
αὐτοῖς ἐπιπεμφθεὶς λιμῷ παρεστήσατο.
52 καὶ Σαλασσοὶ μὲν οὕτως ἐλήφθησαν, Ἰάποδες δὲ οἱ 18
πέραν Ἄλπεων, ἔθνος ἰσχυρόν τε καὶ ἄγριον, δὶς μὲν
ἀπεώσαντο Ῥωμαίους, ἔτεσί που ἀγχοῦ εἴκοσιν, Ἀκυ-
□ ληίαν δ' ἐπέδραμον καὶ Τεργηστόν, Ῥωμαίων ἄποικον,
35 a.C. ἐσκύλευσαν. ἐπιόντος δ' αὐτοῖς τοῦ Καίσαρος ὁδὸν
ἀνάντη καὶ τραχεῖαν, οἵδε ἔτι μᾶλλον αὐτὴν ἐδυσχέραι-
53 νον αὐτῷ, τὰ δένδρα κόπτοντες. ὡς δὲ ἀνῆλθεν, ἐς τὴν
ἄλλην ὕλην αὐτοὶ συνέφυγον καὶ προσιόντα ἐλόχων.
ὁ δὲ (ὑπώπτευε γὰρ αἰεί τι τοιοῦτον) ἐς τὰς ἀκρω-
ρείας τινὰς ἔπεμπεν, οἳ ἑκατέρωθεν αὐτῷ συνέθεον,
προβαίνοντι διὰ τοῦ χθαμαλοῦ καὶ κόπτοντι τὴν ὕλην.
οἱ δὲ Ἰάποδες ἐπεξέθεον μὲν ἐκ τῶν ἐνεδρῶν καὶ πολ-
λοὺς ἐτίτρωσκον, ὑπὸ δὲ τῶν ἐν τοῖς ἄκροις ἐπιτρεχόν-
των κατεκόπτοντο οἱ πλείους. οἱ δὲ λοιποὶ πάλιν ἐς τὰ
λάσια συνέφευγον, τὴν πόλιν ἐκλιπόντες, ᾗ ὄνομα
Τέρπωνος. καὶ αὐτὴν ὁ Καῖσαρ ἑλὼν οὐκ ἐνέπρησεν,
54 ἐλπίσας καὶ τούσδε ἐνδώσειν· καὶ ἐνέδωκαν. ἐπὶ δ' 19
ἑτέραν πόλιν ἐχώρει, Μετοῦλον, ἣ τῶν Ἰαπόδων ἐστὶ
κεφαλή, κεῖται δ' ἐν ὄρει σφόδρα ὑλώδει ἐπὶ δύο λόφων,

3 *ἐπὶ Οὐέτερος* Hoeschel 5 *μεσάλας κορούινος* BV, *μεσσάλας κορούιος* L 10 *τεργιτὸν* BL, *τοργιτὸν* V, *Torgium* C, corr. Schw. 12 *οἵδε*] *σοὶ δὲ* (sic) O, corr. Schw. 14 *ὕλην ἔφυγον* V, *cum deinde ad aliam siluam diuertisset Caesar in fugam abeunt* C 15 *ἀεί* L 18 *ὑπεξέθεον* V 20 *κατέκοπτον* L 24 *Metulium* C et Grad., cf. Krabe p. 28 25 *κεφαλή*] cf. Hering (v. ad p. 34, 2) p. 24

5 M. Valerius Messalla Corvinus, cf. Ganter, Die Provinzialverwaltung der Triumvirn (Diss. Straßburg. 1892) p. 69 11 sqq. cf. W. Schmid, 15. Bericht (1923/24) der röm.-german. Kommission p. 178 sqq. 22 *Τέρπ.*] cf. Kromayer-Veith, Schlachten-Atlas, Röm. Abt., Bl. 24 24 *Μετοῦλον*] cf. Fluss, RE 15 p. 1503

οὓς διαιρεῖ χαράδρα στενή. καὶ ἡ νεότης ἦν ἀμφὶ τοὺς 35 a.C.
τρισχιλίους μαχίμους τε καὶ σφόδρα εὐόπλους, οἳ Ῥω-
μαίους τὰ τείχη σφῶν περιστάντας εὐκόλως ἀπεκρούοντο.
οἱ δὲ χῶμα ἤγειρον· καὶ οἱ Μετοῦλοι τό τε χῶμα νυκτὸς
καὶ ἡμέρας ἐκτρέχοντες ἠνώχλουν καὶ τοὺς ἄνδρας ἀπὸ
τοῦ τείχους μηχαναῖς κατεπόνουν, ἃς ἐσχήκεσαν ἐκ τοῦ
πολέμου, ὃν Δέκμος Βροῦτος ἐνταῦθα ἐπολέμησεν 43 a.C.
Ἀντωνίῳ τε καὶ τῷ Σεβαστῷ. πονοῦντος δὲ κἀκείνοις 55
ἤδη τοῦ τείχους οἳδ' ὑπετείχισαν ἔνδοθεν καὶ τὸ
κεκμηκὸς ἐκλιπόντες μετεπήδησαν ἐς τὸ νεότευκτον. οἱ
δὲ Ῥωμαῖοι τὸ μὲν ἐκλειφθὲν λαβόντες ἐνέπρησαν, κατὰ
δὲ τοῦ ἄλλου δύο χώματα ἔχουν καὶ ἀπ' αὐτῶν γεφύρας
τέσσαρας ἐξέτειναν ἐς τὸ τεῖχος. γενομένων δὲ τούτων
ὁ Καῖσαρ περιέπεμψέ τινας ἐς τὰ ὀπίσθια τῆς πόλεως,
περισπᾶν τοὺς Μετούλους, τοῖς δ' ἄλλοις προσέταξε
περᾶν ἐς τὰ τείχη διὰ τῶν γεφυρῶν. καὶ αὐτὸς ἐς
20 ὑψηλὸν πύργον ἀναβὰς ἑώρα. οἱ βάρβαροι δὲ τοῖς 56
περῶσιν ὑπήντων τε ἐκ μετώπου κατὰ τὸ τεῖχος καὶ
ὑφεδρεύοντες ἕτεροι τὰς γεφύρας μακροῖς δόρασιν
ὑπεκέντουν μᾶλλόν τε ἐθάρρησαν μιᾶς γεφύρας καὶ
δευτέρας ἐπ' ἐκείνῃ πεσούσης. ὡς δὲ καὶ ἡ τρίτη συνέπεσε,
φόβος ἤδη παντελὴς τοὺς Ῥωμαίους ἐπεῖχε, καὶ οὐδεὶς
τῆς τετάρτης ἐπέβαινεν, ἕως ὁ Καῖσαρ ἐκ τοῦ πύργου
καταθορὼν ὠνείδιζεν αὐτούς. ἀλλὰ καὶ ὣς οὐκ ἐρεθιζομέ-
νων αὐτός, ἀσπίδα λαβών, ἐπὶ τὴν γέφυραν ἵετο δρόμῳ.
συνέθεον δ' αὐτῷ τῶν ἡγεμόνων Ἀγρίππας τε καὶ 57
Ἱέρων καὶ ὁ σωματοφύλαξ Λοῦτος καὶ Οὐόλας, τέσσαρες

---

7 *δέκιμος* V, *δέκμος* BL (ita App. in Emph.), om. C 9 *ἤδη* om. V 13 *ἐξέτειναν* VL, *ἐξέτεινον* B 17 *ἐφεώρα* ci. Mend., cf. Loesch, Progr. p. 6 27 *Νέρων* ci. Schw., cf. Münzer, RE 8 p. 1515 n. 19 *ὁ* om. L *σωμ. αὐτοῦ Σκαιόλας* vel *σωμ. Λούκιος* (vel *Μούτιος*) *Σκαιόλας* ci. Schw., 'sed quattuor praeter ipsum Augustum fuere' (Mend.), *Luciusque ex corporis custodibus Iolas* C, *ἰόλας*, *ου* suprascr. a m. 1, V

---

7 cf. Münzer, RE Suppl. 5 p. 384

33 a.C. οἵδε μόνοι, καὶ τῶν ὑπασπιστῶν ὀλίγοι. ἤδη δ' αὐτοῦ τὴν γέφυραν περῶντος ἐν αἰδοῖ γενόμενος ὁ στρατὸς ἀνεπήδησεν ἄθρους. καὶ πάλιν ἡ γέφυρα βαρυνθεῖσα καταπίπτει, καὶ οἱ ἄνδρες ὑπ' αὐτῆς ἀθρόοι κατεχώννυντο, καὶ οἳ μὲν ἀπέθανον αὐτῶν, οἳ δὲ συντριβέντες
58 ἐφέροντο. ὁ δὲ Καῖσαρ ἐπλήγη μὲν τὸ σκέλος τὸ δεξιὸν καὶ τοὺς βραχίονας ἄμφω, ἀνέδραμε δ' ὅμως εὐθὺς ἐπὶ τὸν πύργον μετὰ τῶν συμβόλων καὶ ἑαυτὸν ἔδειξεν ἐρρωμένον, μή τις ὡς ἀποθανόντος γένοιτο θόρυβος. ἵνα δὲ μηδ' οἱ πολέμιοι νομίσειαν αὐτὸν ἐνδώσειν ἀναχωρήσαντα, εὐθὺς ἑτέρας ἐπήγνυτο γεφύρας. ὃ καὶ μάλιστα κατέπληξε τοὺς Μετούλους, ὡς ὑπὸ γνώμης
59 ἀμάχου πολεμουμένους. καὶ τῆς ἐπιούσης πρεσβευσάμε- 21
νοι πρὸς αὐτὸν ὁμήρους τε πεντήκοντα ἔδοσαν, οὓς ὁ Καῖσαρ ἐπελέξατο, καὶ φρουρὰν ὑποσχόμενοι δέξασθαι τὸν ὑψηλότερον λόφον τοῖς φρουροῖς ἀπέλιπον, αὐτοὶ δὲ μετεχώρουν ἐς τὸν ἕτερον. ἐπεὶ δὲ ἐσελθοῦσα ἡ φρουρὰ τὰ ὅπλα αὐτοὺς ἐκέλευεν ἀποθέσθαι, οἵδε ἠγανάκτησάν τε καὶ τὰ γύναια σφῶν καὶ τοὺς παῖδας ἐς τὸ βουλευτήριον συγκλείσαντες καὶ φυλακὴν ἐπιστήσαντες, οἷς εἴρητο, εἴ τι ἀηδὲς γίγνοιτο περὶ αὐτούς, ἐμπρῆσαι τὸ βουλευτήριον, ἐπεχείρουν τοῖς Ῥωμαίοις αὐτοὶ μετ'
60 ἀπονοίας. οἷα δ' ὑψηλοτέροις ἐπιχειροῦντες ἐκ ταπεινοῦ, συνεχώσθησαν ἀθρόοι, καὶ οἱ φύλακες τὸ βουλευτήριον κατέπρησαν, πολλαί τε τῶν γυναικῶν ἑαυτάς τε καὶ τὰ τέκνα διεχρῶντο, αἳ δὲ καὶ ζῶντα ἔτι φέρουσαι ἐς τὸ πῦρ ἐνήλαντο, ὡς ἀπολέσθαι τῶν Μετούλων τήν τε νεότητα πᾶσαν ἐν τῇ μάχῃ καὶ τῶν ἀχρείων τὸ πλέον
61 τῷ πυρί. συγκατεφλέγη δὲ αὐτοῖς καὶ ἡ πόλις, καὶ οὐδὲν ἦν ἴχνος μεγίστης ἐκεῖθι γενομένης. Μετούλου

1 ὑπερασπιστῶν L 3 βαρυνθεῖσα V, βαρηθεῖσα B, idem, corr. ex βαρηνθεῖσα, L 4 sq. κατεχωνοῦντο L 15 ὑπελέξατο L δέξεσθαι scr. Mend. 17 ἐλθοῦσα L 22 αὐτοὶ om. L 24 συνεχώθησαν L, συνεκόπησαν ci. Mend. 29 αὐτοῖς om. L 30 ⟨τῆς⟩ μεγίστης Nauck

35 a. C.

δ' ἁλούσης οἱ λοιποὶ τῶν Ἰαπόδων καταπλαγέντες
ἑαυτοὺς ἐπέτρεψαν τῷ Καίσαρι.
Ἰάποδες μὲν οὖν οἱ πέραν Ἄλπεων τότε πρῶτον Ῥω-
μαίων ὑπήκουσαν· καὶ αὐτῶν Ποσηνούς, ἀποχωρήσαντος
τοῦ Καίσαρος, ἀποστάντας, ἐπιπεμφθεὶς αὐτοῖς Μᾶρκος
Ἕλβιος εἷλεν καὶ τοὺς μὲν αἰτίους ἔκτεινε, τοὺς δὲ
22 λοιποὺς ἀπέδοτο. ἐς δὲ την Σεγεστικὴν γῆν οἱ Ῥωμαῖοι, 62
δὶς πρότερον ἐμβαλόντες, οὔτε ὅμηρον οὔτε ἄλλο τι εἰ-
λήφεσαν· ὅθεν ἦσαν ἐπὶ φρονήματος οἱ Σεγεστανοί.
ὁ δὲ Καῖσαρ αὐτοῖς ἐπῄει διὰ τῆς Παιόνων γῆς, οὔπω
Ῥωμαίοις οὐδὲ τῆσδε ὑπηκόου γενομένης. ὑλώδης δέ 63
ἐστιν ἡ Παιόνων καὶ ἐπιμήκης ἐξ Ἰαπόδων ἐπὶ Δαρδά-
νους. καὶ οὐ πόλεις ᾤκουν οἱ Παίονες οἵδε, ἀλλ' ἀγροὺς
ἢ κώμας κατὰ συγγένειαν· οὐδ' εἰς βουλευτήρια κοινὰ
συνῄεσαν, οὐδ' ἄρχοντες αὐτοῖς ἦσαν ἐπὶ πᾶσιν. οἱ δ'
ἐν ἡλικίᾳ μάχης ἐς δέκα μυριάδας συνετέλουν· ἀλλ'
οὐδ' οὗτοι συνῄεσαν ἀθρόοι δι' ἀναρχίαν. προσιόντος δ' 64
αὐτοῖς τοῦ Καίσαρος ἐς τὰς ὕλας ὑποφυγόντες τοὺς ἀπο-
σκιδναμένους τῶν στρατιωτῶν ἀνῄρουν. ὁ δὲ Καῖσαρ,
ἕως μὲν ἤλπιζεν αὐτοὺς ἀφίξεσθαι πρὸς αὐτόν, οὔτε
τὰς κώμας οὔτε τοὺς ἀγροὺς ἐλυμαίνετο, οὐκ ἀπαντών- 65
των δὲ πάντα ἐνεπίμπρη καὶ ἔκειρεν ἐπὶ ἡμέρας ὀκτώ,
ἐς ὃ διῆλθεν ἐς τὴν Σεγεστανῶν, καὶ τήνδε Παιόνων
οὖσαν, ἐπὶ τοῦ Σάου ποταμοῦ, ἐν ᾧ καὶ πόλις ἔστιν
ἐχυρά, τῷ τε ποταμῷ καὶ τάφρῳ μεγίστῃ διειλημμένη,
διὸ καὶ μάλιστα αὐτῆς ἔχρῃζεν ὁ Καῖσαρ, ὡς ταμιείῳ
χρησόμενος ἐς τὸν Δακῶν καὶ Βαστερνῶν πόλεμον, οἳ
πέραν εἰσὶ τοῦ Ἴστρου, λεγομένου μὲν ἐνταῦθα Δανου-
βίου, γιγνομένου δὲ μετ' ὀλίγον Ἴστρου. ἐμβάλλει δ' ὁ 66
Σάος ἐς τὸν Ἴστρον· καὶ αἱ νῆες ἐν τῷ Σάῳ Καίσαρι

---

4 *Posseni* C 8 ἄλλο τι V, ἄλλον BL 26 ταμιείω L, ταμείω BV (sed p. 346, 6 ταμιείω VL)

---

8 δὶς πρότερον] cf. Zippel p. 135 24 πόλις] Σεγέστη, Siscia, cf. Kromayer-Veith (v. ad p. 342, 22) Bl. 24

35 a.C. ἐγίγνοντο, αἳ ἐς τὸν Δανούβιον αὐτῷ τὴν ἀγορὰν διοίσειν
ἔμελλον.
67 διὰ μὲν δὴ ταῦτα τῆς Σεγέστης ἔχρῃζεν ὁ Καῖσαρ· 23
προσιόντι δ' αὐτῷ οἱ Σεγεστανοὶ προσέπεμψαν, πυν-
θανόμενοι, τίνος χρῄζει. ὁ δὲ φρουρὰν ἐσαγαγεῖν ἔφη
καὶ ὁμήρους ἑκατὸν λαβεῖν, ἵν' ἀσφαλῶς ταμιείῳ τῇ
πόλει χρῷτο ἐπὶ Δᾶκας. ᾔτει δὲ καὶ σῖτον, ὅσον δύναιντο
φέρειν· ταῦθ' οἱ μὲν πρωτεύοντες ἠξίουν δοῦναι· ὁ δὲ
δῆμος ἐξαγριαίνων τὰ μὲν ὅμηρα διδόμενα περιεῖδεν,
ὅτι ἴσως οὐ παρὰ σφῶν, ἀλλὰ τῶν πρωτευόντων παῖδες
68 ἦσαν, προσιούσης δὲ τῆς φρουρᾶς τὴν ὄψιν οὐκ ἐνεγκόν-
τες ὁρμῇ μανιώδει τὰς πύλας αὖθις ἀπέκλειον καὶ
αὐτοὺς τοῖς τείχεσιν ἐπέστησαν. ὁ οὖν Καῖσαρ τόν τε
ποταμὸν ἐγεφύρου καὶ χάρακας καὶ τάφρους πάντοθεν
ἐποιεῖτο, ἀποτειχίσας δ' αὐτοὺς δύο χώματα ἔχου. οἷς
ἐπέδραμον μὲν οἱ Σεγεστανοὶ πολλάκις, οὐ δυνηθέντες
δ' ἑλεῖν λαμπάδας καὶ πῦρ πολὺ ἄνωθεν ἐπέβαλλον.
προσιούσης δ' αὐτοῖς Παιόνων ἑτέρων βοηθείας ὁ
Καῖσαρ ὑπαντήσας ἐνήδρευσεν αὐτήν· καὶ οἳ μὲν
ἀνῃρέθησαν, οἳ δ' ἔφυγον, καὶ οὐδεὶς ἔτι Παιόνων
69 ἐβοήθει. οἱ Σεγεστανοὶ δέ, πᾶσαν πολιορκίαν ὑποστάν- 24
τες, ἡμέρᾳ τριακοστῇ κατὰ κράτος ἐλήφθησαν καὶ τότε
πρῶτον ἤρξαντο ἱκετεύειν. καὶ αὐτοὺς ὁ Καῖσαρ ἐπαίνῳ τε
τῆς ἀρετῆς καὶ ἐλέῳ τῆς ἱκεσίας οὔτε ἔκτεινεν οὔτε
ἀνέστησεν, ἀλλὰ χρήμασιν ἐζημίωσε καὶ τῆς πόλεως μέρος
διατειχίσας ἐσήγαγεν ἐς αὐτὸ φρουρὰν πέντε καὶ εἴκοσι
70 σπειρῶν. καὶ ὁ μὲν τάδε ἐργασάμενος ἐς Ῥώμην ἀνέζευ-
ξεν, ὡς ἦρος ἐπανήξων ἐς τὴν Ἰλλυρίδα. φήμης δ' ἐπι-
δραμούσης, ὅτι τὴν φρουρὰν οἱ Σεγεστανοὶ διέφθειραν,
34 a.C. ἐξέθορε χειμῶνος, καὶ τὸ μὲν τέλος τῆς φήμης ψευδὲς
εὗρε, τὴν δὲ αἰτίαν ἀληθῆ. γεγόνεσαν γὰρ ἐν κινδύνῳ,

7 δάκας O 8 πρωτεύοντες — 9 τὰ μὲν om. L 9 οὐ περιεῖδεν L 10 ἴσως ὅτι ci. Nauck 28 ἦρος ἐπανήξων Musgr., προσεπανήξων O, *denuo rediturus* C 30 τέλος om. L

Ma. C.

τῶν Σεγεστανῶν αὐτοὺς ἄφνω περιστάντων, καὶ πολλοὺς τὸ αἰφνίδιον ἀπωλωλέκει, τῆς δ' ἐπιούσης προελθόντες □ ἐκράτουν τῶν Σεγεστανῶν. ὁ οὖν Καῖσαρ ἐπὶ Δαλμάτας 71 μετήει, γένος ἕτερον Ἰλλυριῶν, Ταυλαντίοις ὅμορον.

25 οἱ Δαλμάται δ', ἐξ οὗ τὰς ὑπὸ Γαβινίῳ πέντε τάξεις ἀνῃρήκεσαν καὶ τὰ σημεῖα εἰλήφεσαν, ἐπαρθέντες ἐπὶ τῷδε τὰ ὅπλα οὐκ ἀπετέθειντο ἔτεσιν ἤδη δέκα, ἀλλὰ καὶ τοῦ Καίσαρος ἐπιόντος αὐτοῖς συμμαχήσειν ἀλλήλοις συνετίθεντο. καὶ ἦσαν οἱ μαχιμώτατοι μυρίων καὶ 72 δισχιλίων πλείους, ὧν στρατηγὸν Οὐέρσον αἱροῦνται. ὁ δὲ Πρωμόναν αὖθις, τὴν τῶν Λιβυρνῶν πόλιν, καταλαβὼν ὠχύρου, καὶ τἄλλα οὖσαν ἐκφυῶς ὀχυρωτάτην· ὄρειον γάρ ἐστι τὸ χωρίον, καὶ αὐτῷ περίκεινται λόφοι πάντοθεν ὀξεῖς οἷα πρίονες. ἐν μὲν δὴ τῇ πόλει τὸ πλέον ἦν, ἐν δὲ τοῖς λόφοις διέθηκε Οὐέρσος φρούρια· καὶ πάντες ἐφεώρων τὰ Ῥωμαίων ἀφ' ὑψηλοῦ. ὁ δὲ Καῖσαρ 73 ἐς μὲν τὸ φανερὸν πάντας ἀπετείχιζε, λάθρᾳ δὲ τοὺς εὐτολμωτάτους ἔπεμπε ζητεῖν ἄνοδον ἐς τὸν ἀκρότατον τῶν λόφων. καὶ οἳ μὲν τῆς ὕλης αὐτοὺς ἐπικαλυπτούσης νυκτὸς ἐμπίπτουσι τοῖς φύλαξιν εὐναζομένοις καὶ κτείνουσιν αὐτοὺς καὶ τῷ Καίσαρι κατέσεισαν ὑπὸ λύγῃ· ὁ δὲ τῆς τε πόλεως ἐς πεῖραν ᾔει τῷ πλέονι στρατῷ καὶ ἐς τὸ εἰλημμένον ἄκρον ἑτέρους ἐφ' ἑτέροις ἔπεμπεν, οἳ τοῖς ἄλλοις λόφοις ἐπικατῄεσαν. φόβος τε καὶ θόρυβος 74 ἦν τοῖς βαρβάροις ὁμοῦ πᾶσιν ἐπιχειρουμένοις πάντοθεν·

---

2 ἀπωλωλέκει L, ἀπολωλέκει BV προελθόντες V, προσελθόντες BL 5 τὰς—τάξεις aut corrupta aut manca esse putavit Schw. 6 κατειλήφεσαν, m. 1 corr. ex εἰλήφεσαν (s. spir.), V 8 συμμαχήσειν αὐτοῖς V 9 μαχιμώτατοι] μάχιμοι αὐτῶν ci. Mend., sed cf. Zippel, Lit. Zentralbl. 1880 p. 757 13 ὀρεινὸν Nauck 15 οὐέρσος L² in mg. et Grad., σούαρος BVL, om. C 16 ἀφεώρων V 18 τὸν editio Didot., τὸ O 21 λύγην Hoeschel, αὐγῇ Lobeck, Pathol. proleg. p. 306, 3, 'remque Caesari nondum liquido mane signis ex composito ostendunt' Schw.

---

5 sq. cf. § 36 11 *Πρωμόναν*] cf. Kromayer-Veith (v. ad p. 342, 22), Bl. 24

348 C. μάλιστα δὲ οἱ ἐν τοῖς λόφοις ἔδεισαν διὰ τὸ ἄνυδρον, μὴ τῶν διόδων ἀφαιρεθῶσι. καὶ συμφεύγουσιν ἐς τὴν Προμόναν. ὁ δὲ Καῖσαρ αὐτήν τε καὶ δύο λόφους, οἳ 26 ἔτι ἐκρατοῦντο ὑπὸ τῶν πολεμίων, ὁμοῦ περιετείχιζε,
75 τεσσαράκοντα σταδίων περίμετρον. κἂν τούτῳ Τέστιμον Δαλμάτην, στρατὸν ἕτερον ἄγοντα τοῖς ἐν Προμόνῃ σύμμαχον, ὑπαντήσας ἐδίωκεν ἐς τὰ ὄρη καὶ ἐφορῶντος ἔτι τοῦ Τεστίμου τὴν Προμόναν εἷλεν, οὔπω τῆς περιτειχίσεως τετελεσμένης. ἐκδραμόντων γὰρ τῶν ἔνδον καὶ συνελαυνομένων ὀξέως οἱ Ῥωμαῖοι φεύγουσιν αὐτοῖς εἰς τὴν πόλιν συνεισέπεσον καὶ τὸ τρίτον τούτων ἔνδον
76 ἔκτειναν· οἱ λοιποὶ δ' εἰς τὴν ἄκραν ἀνέδραμον. καὶ σπεῖρα Ῥωμαίων ἐφύλασσεν αὐτοὺς ἐπὶ τῶν πυλῶν. οἷς προσπίπτουσιν οἱ βάρβαροι νυκτὸς τετάρτης, καὶ ἐξέλιπεν ἡ σπεῖρα τὰς πύλας ὑπὸ δέους. ὁ δὲ Καῖσαρ τοὺς μὲν πολεμίους ἀνέκοψε τῆς ὁρμῆς καὶ τῆς ἐπιούσης εἷλε, παραδόντας ἑαυτούς· τὴν δὲ σπεῖραν, ἣ τὸ φυλάκιον ἐξέλιπε, διακληρώσας ἐζημίωσε θανάτῳ τὸν δέκατον καὶ λοχαγοὺς ἐπὶ τῷ δεκάτῳ δύο. καὶ τοῖς λοιποῖς ἐκέλευεν ἐκείνου τοῦ θέρους κριθὴν ἀντὶ σίτου τραφῆναι δίδοσθαι.

77 οὕτω μὲν ἑάλω Προμόνα, Τέστιμος δ' ὁρῶν διεσκέδασε τὸν στρατὸν ἑαυτοῦ, φεύγειν ἄλλους ἀλλαχοῦ· 27 ὅθεν αὐτοὺς οὐκ ἐδύναντο οἱ Ῥωμαῖοι διώκειν ἐς πολὺ τήν τε διαίρεσιν σφῶν τὴν ἐς πολλὰ δείσαντες καὶ τὴν ἀπειρίαν τῶν ὁδῶν καὶ τὰ ἴχνη τῆς φυγῆς

---

5 τέστιμον, 8 τεστίμου O, *Teutinum* C, qui in mg.: *Teutinus, alibi Testinus*; cf. ad l. 22 7 ἐφορῶντος] φεύγοντος ci. Nauck, sed cf. Zippel (v. ad p. 347, 9) p. 767 11 συνέπεσον L 14 οἷς L[2] in mg., οἳ BL, ἡ V, *his* C 16 μὲν om. V 18 τὸν Roos, τὸ O 19 sq. ἐκέλευσεν L 20 τραφῆναι] τροφὴν Herw. p. 63 22 τέστιμος L, τεύτιμος BV, *Teutinus* C; cf. ad l. 5 δ' ὁρῶν] *Teutinus exercitum per montes fugientem in uarias partes effuderat* C 'h. e. δὲ διὰ τῶν ὀρῶν' (Mend.)

18—21 cf. A. Müller, N. Jahrb. f. d. kl. Alt. 17 (1906) p. 556. 560

34 a.C.

συγκεχυμένα. Συνόδιον δ' αἱροῦσι πόλιν ἐν ἀρχῇ τῆς 78 ὕλης, ἐν ᾗ τὸν Γαβινίου στρατὸν ἐνήδρευσαν οἱ Δαλμάται περὶ φάραγγι βαθείᾳ καὶ ἐπιμήκει καὶ μέσῃ δύο ὀρῶν, ἔνθα καὶ τὸν Καίσαρα ἐνήδρευον. ὁ δὲ τό τε Συνόδιον ἐνέπρησε καὶ ἐς τὰ ὄρη περιπέμψας ἄνω στρατόν, ἑκατέρωθεν αὐτῷ συμπαρομαρτεῖν, αὐτὸς ᾔει διὰ τῆς φάραγγος, κόπτων τὴν ὕλην καὶ τὰς πόλεις αἱρῶν καὶ πάντα ἐμπιπράς, ὅσα κατὰ τὴν ὁδὸν ᾕρει. πολιορ- 79 κουμένης δὲ πόλεως Σετουΐας ἐπῄει τις αὐτοῖς συμμαχία βαρβάρων, ἣν ὁ Καῖσαρ ὑπαντήσας ἐκώλυσεν ἐσδραμεῖν ἐς τὴν Σετουΐαν· κἀν τῷ πόνῳ τῷδε ἐπλήγη λίθῳ τὸ γόνυ καὶ ἐς πολλὰς ἡμέρας ἐθεραπεύετο. ῥαΐσας δὲ ἐς Ῥώμην ἐπανῆλθεν, ὑπατεύσων σὺν Βολκατίῳ Τύλλῳ, Στατίλιον Ταῦρον ἐς τὰ λοιπὰ τοῦ πολέμου

28 καταλιπών. νουμηνίᾳ δ' ἔτους ἀρξάμενος ὑπατεύειν καὶ 80 τὴν ἀρχὴν αὐτῆς ἡμέρας παραδοὺς Αὐτρωνίῳ Παίτῳ 33 a.C. εὐθὺς ἐξέθορεν αὖθις ἐπὶ τοὺς Δαλμάτας, ἄρχων ἔτι τὴν τῶν τριῶν ἀρχήν· δύο γὰρ ἔλειπεν ἔτη τῇ δευτέρᾳ πενταετίᾳ τῆσδε τῆς ἀρχῆς, ἣν ἐπὶ τῇ προτέρᾳ σφίσιν αὐτοῖς ἐψηφίσαντο καὶ ὁ δῆμος ἐπικεκυρώκει. οἱ Δαλ- 81 μάται δ' ἤδη κάμνοντες ὑπὸ λιμοῦ, τῶν ἔξωθεν ἀγορῶν ἀποκεκλεισμένοι, ἐρχομένῳ τῷ Καίσαρι ὑπήντων καὶ σφᾶς παρέδοσαν σὺν ἱκετηρίᾳ, ὅμηρά τε δόντες ἑπτακοσίους παῖδας, οὓς καὶ ὁ Καῖσαρ ᾔτει, καὶ τὰ Ῥωμαϊκὰ σημεῖα τὰ Γαβινίου· τὸν δὲ φόρον τὸν ἀπὸ Γαΐου Καί-

---

1 δ' αἱροῦσι V, διαιροῦσι BL 6 sq. δι' αὐτῆς φάραγγος L 9 σετουΐας, σ suprascr. a. m. 1, V et C, ἐτουΐας BL 11 ἐτουΐαν L 13 βολβακίῳ O, Barbatio C, ex Gradio corr. Schw. 14 τύλω V στατύλιον VC, στατύλλιον BL, ex Gradio corr. Schw. 15 ὑπατεύει L 16 ἀντρωνίῳ L, Antonio C πέτρῳ O, om. C, ex Gradio corr. Schw. 24 ἔτι τε ᾔτει V, unde ᾐτήκει ci. Nauck 25 τοῦ Γαβ. LV

---

1 Συνόδιον] cf. Gribaudi, Riv. di filol. N. S. 3 (1925) p. 413; Fluss, RE, 2. Reihe, 4 p. 1414 17—20 cf. Wilcken, Sitz.-Ber. d. preuß. Akad. d. Wiss. 1925 p. 70 sqq.

33 a.C. σαρος ἐκλειφθέντα ἀποδώσειν ὑποστάντες εὐπειθεῖς εἰς

82 τὸ ἔπειτα ἐγένοντο. τὰ σημεῖα δὲ ὁ Καῖσαρ ἀπέθηκεν ἐν τῇ στοᾷ τῇ Ὀκταουίᾳ λεγομένῃ. Δαλματῶν δ' ἁλόντων καὶ Δερβανοὶ προσιόντα τὸν Καίσαρα συγγνώμην ᾔτουν σὺν ἱκετηρίᾳ καὶ ὁμήρους ἔδοσαν καὶ τοὺς ἐκλειφθέντας φόρους ὑπέστησαν ἀποδώσειν. τῶν δὲ ... οἷς μὲν ὁ Καῖσαρ ἐπλησίασε, ⟨καὶ συνέθεντο⟩ καὶ ὁμήρους ἐπὶ ταῖς συνθήκαις ἔδοσαν· ὅσοις δ' οὐκ ἐπλησίασε διὰ νόσον, οὔτ' ἔδοσαν οὔτε συνέθεντο. φαίνονται δὲ καὶ οἵδε ὕστερον ὑπαχθέντες.

83 οὕτω πᾶσαν ὁ Καῖσαρ τὴν Ἰλλυρίδα γῆν, ὅση τε ἀφειστήκει Ῥωμαίων καὶ τὴν οὐ πρότερον ὑπακούσασαν αὐτοῖς, ἐκρατύνατο. καὶ αὐτῷ ἡ βουλὴ θρίαμβον Ἰλλυρικὸν ἔδωκε θριαμβεῦσαι, ὃν ἐθριάμβευσεν ὕστερον ἅμα

13. Aug. 29 a.C. τοῖς κατ' Ἀντωνίου.

84 λοιποὶ δ' εἰσὶ τῆς ὑπὸ Ῥωμαίων νομιζομένης Ἰλ- 29
λυρίδος εἶναι πρὸ μὲν Παιόνων Ῥαιτοὶ καὶ Νωρικοί, μετὰ Παίονας δὲ Μυσοὶ ἕως ἐπὶ τὸν Εὔξεινον Πόντον. Ῥαιτοὺς μὲν οὖν καὶ Νωρικοὺς ἡγοῦμαι Γάιον Καίσαρα, πολεμοῦντα Κελτοῖς, ἐπιλαβεῖν ἢ τὸν Σεβαστόν, χειρούμενον Παίονας· ἐν μέσῳ γάρ εἰσιν ἀμφοτέρων, καὶ οὐδὲν εὗρον ἴδιον εἰς Ῥαιτοὺς ἢ Νωρικοὺς γενόμενον· ὅθεν μοι δοκοῦσι τοῖς ἑτέροις τῶν γειτόνων συναλῶναι.

85 Μυσοὺς δὲ Μᾶρκος μὲν Λεύκολλος, ὁ ἀδελφὸς Λικινίου 30

72.71 a.C.

---

2 ἀνέθηκεν ci. Nauck 6 post τῶν δὲ nomen gentis intercidisse videtur, ⟨Παιόνων⟩ add. Dobias p. 208, ⟨λοιπῶν⟩ Zippel p. 234; sic haec redintegravit Schw.: *ἀποδώσειν. συνέθεντο δὲ καὶ τῶν ἄλλων ὅσοις μὲν κτλ.* 7 ⟨καὶ συνέθεντο⟩ add. Roos 16 λοιπαὶ B ῥωμαίοις O, corr. Mend. 18 δὲ Schw., καὶ OC 24 et p. 351, 1 λεύκολος, λευκόλου V λικινίου VL, λικιννίου B

---

4 Δερβ.] cf. Dobias p. 208. 292 14 sq. cf. Mommsen, Res gest. D. Aug.[2] p. 10 21 sq. οὐδὲν εὗρον] cf. Espersen p. 15 24 sqq. cf. Zippel p. 165, Patsch (v. ad p. 323,18) p. 86 M. Terentius Varro Lucullus, cf. Münzer, RE 13 p. 414 n. 109

Λευκόλλου, τοῦ Μιθριδάτῃ πολεμήσαντος, κατέδραμε, καὶ ἐς τὸν ποταμὸν ἐμβαλών, ἔνθα εἰσὶν Ἑλληνίδες ἓξ πόλεις Μυσοῖς πάροικοι, Ἴστρος τε ⟨καὶ Καλλατὶς⟩ καὶ Διονυσόπολις καὶ Ὀδησσὸς καὶ Μεσημβρία ⟨καὶ Ἀπολλωνία⟩, ἐξ ἧς ἐν Ῥώμῃ [ἐκ Καλατίδος] μετήνεγκε τὸν μέγαν Ἀπόλλωνα, τὸν ἀνακείμενον ἐν τῷ Παλατίῳ. καὶ 86 πλεῖον οὐδὲν εὗρον ἐπὶ τῆς Ῥωμαίων δημοκρατίας ἐς Μυσοὺς γενόμενον, οὐδ' ἐς φόρον ὑπαχθέντας οὐδ' ἐπὶ τοῦ Σεβαστοῦ· ὑπήχθησαν δὲ ὑπὸ Τιβερίου, τοῦ μετὰ τὸν Σεβαστὸν τοῖς Ῥωμαίοις αὐτοκράτορος γενομένου. ἀλλά μοι τὰ μὲν πρὸ ἁλώσεως Αἰγύπτου πάντα, ὑπὸ 87 νεύματι τοῦ δήμου γενόμενα, ἐφ' ἑαυτῶν συγγέγραπται, ἃ δὲ μετ' Αἴγυπτον οἱ αὐτοκράτορες οἵδε ἐκρατύναντο ἢ προσέλαβον ὡς ἴδια αὐτῶν ἔργα, μετὰ τὰ κοινὰ εἰρήσεται· ἔνθα καὶ περὶ Μυσῶν ἐρῶ πλέονα. νῦν δ', ἐπεὶ τοὺς 88 Μυσούς τε οἱ Ῥωμαῖοι τῆς Ἰλλυρίδος ἡγοῦνται καὶ τὸ σύγγραμμά μοι τοῦτο Ἰλλυρικόν ἐστιν, ὡς ἂν εἴη τὸ σύγγραμμα ἐντελές, ἐδόκει προειπεῖν, ὅτι καὶ Μυσοὺς Λεύκολλός τε, τῷ δήμῳ στρατηγῶν, ἐπέδραμε καὶ Τιβέριος εἷλε κατὰ τὴν μόναρχον ἐξουσίαν.

---

1 τοῦ λευκ. V 2 ἐς τὸν ποταμὸν ⟨τὸν Ἴστρον⟩ ci. Roos, coll. Eutrop. 6, 10 *usque Danuvium penetravit*, Ruf. Fest. 9, 3; ἐς τὸν πόντον Pick, Die ant. Münzen Nordgriechenl. 1 p. 64 adn. 2 ἓξ] *quattuor* C 3 ⟨καὶ Καλλ.⟩ et 4 ⟨καὶ Ἀπ.⟩ add. Roos duce Wesselingio ad Antonini Itinerar. p. 228, qui confert Strab. 7, 6, 1 p. 319; Plin. N. H. 4, 13, 92; Apollonia, non Callatide, signum Apollinis abstulit Lucullus 4 ὀδησσὸς V, ὀδησὸς (υ suprascripto super η) B, ὀδυσσὸς L 5 ἐς Ῥώμην ci. Schw.; an ἐν Ῥώμῃ delendum? (Roos) ἐκ Καλ. del. Wesseling; an ἔργον Καλάμιδος scribendum? cf. Strab. 7, 6, 1 (Roos) 6 τῷ V, om. BL 11 sq. ὑπ' ὀνεύματι B, ὑπονεύματι L, ὑπ' ὀνόματι V subscriptio Ῥωμαϊκῶν ἰλλυρικὴ + ιθ + B, ἀππιανοῦ ῥωμαϊκῶν ἰλλυρική V Ἀππιανὸς ἐν Ἰλλυρίδι Σισίνου καὶ Σισίνην φησίν Anecd. Bekk. p. 173, 33, sed recte Ἐμφυλίων ε' et Σισίνῃ pro Σισίνην rescripsisse videtur Schw. t. 3 p. 18

---

6 Ἀπόλλωνα] cf. Pick, Jahrb. d. D. arch. Inst. 13 (1898) p. 167; Die ant. Münzen Nordgriechenl. 1 p. 64; Lippold, RE 10 p. 1534 ἐν τῷ Παλατίῳ] in Capitolio secundum Strab. et Plin. l. c. 9 ὑπὸ Τιβ.] cf. Ritterling, RE 12 p. 1219; Patsch (v. ad p. 328, 18) p. 127

ΣΥΡΙΑΚΗ

1 *Ἀντίοχος, ὁ Σελεύκου τοῦ Ἀντιόχου, Σύρων καὶ Βαβυ-* 1
λωνίων καὶ ἑτέρων ἐθνῶν βασιλεύς, ἔκτος δὲ ἀπὸ Σε-
λεύκου τοῦ μετὰ Ἀλέξανδρον Ἀσίας τῆς περὶ Εὐφράτην
βεβασιλευκότος, ἐσβαλὼν ἐς Μηδίαν τε καὶ Παρθυηνὴν
220 sqq. a. C. *καὶ ἕτερα ἔθνη ἀφιστάμενα ἔτι πρὸ αὐτοῦ καὶ πολλὰ καὶ*
μεγάλα δράσας καὶ Μέγας Ἀντίοχος ἀπὸ τοῦδε κλη-
θείς, ἐπαιρόμενος τοῖς γεγονόσι καὶ τῇ δι' αὐτὰ προσω-
νυμίᾳ, Συρίαν τε τὴν Κοίλην καὶ Κιλικίας ἔστιν ἃ Πτολε-
μαίου τοῦ Φιλοπάτορος, Αἰγύπτου βασιλέως, ἔτι παιδὸς
2 *ὄντος, ἐπιδραμὼν περιέσπασε καὶ μικρὸν οὐδὲν ἐνθυ-*
196 a. C. *μούμενος Ἑλλησποντίους ἐπῄει καὶ Αἰολέας καὶ Ἴωνας*
ὡς οἷ προσήκοντας, ἄρχοντι τῆς Ἀσίας· ὅτι καὶ πάλαι
3 *τῶν τῆς Ἀσίας βασιλέων ὑπήκουον. ἔς τε τὴν Εὐρώπην*
διαπλεύσας Θρᾴκην ὑπήγετο καὶ τὰ ἀπειθοῦντα ἐβιάζετο
Χερρόνησόν τε ὠχύρου καὶ Λυσιμάχειαν ᾤκιζεν, ἣν Λυσί-
μαχος μὲν ὁ Θρᾴκης ἐπὶ Ἀλεξάνδρῳ βασιλεύσας ἔκτισεν
ἐπιτείχισμα τοῖς Θρᾳξὶν εἶναι, οἱ Θρᾷκες δ' ἀποθα-
4 *νόντος τοῦ Λυσιμάχου καθῃρήκεσαν. καὶ ὁ Ἀντίοχος*
συνῴκιζε, τούς τε φεύγοντας τῶν Λυσιμαχέων κατα-
καλῶν καί, εἴ τινες αὐτῶν αἰχμάλωτοι γεγονότες ἐδού-
λευον, ὠνούμενος καὶ ἑτέρους προσκαταλέγων καὶ βοῦς

---

1 inscriptio in O haec est: *ἀππιανοῦ ῥωμαϊκῶν ἱστοριῶν συριακή* 6 *ἀφιστάμενα* susp. Schw. (t. 3 p. 528 ad l. 5), *ἀφεστηκότα* P(letho), cf. ad p. 186, 11 6 sq. *καὶ μεγάλα* om. Oi, ex P add. Schw., *cum plurima strenue gessisset* C 7 *ἀντίοχος ἐπικληθεὶς* i, *καὶ Μέγας ἀπὸ τοῦδε ἐπικληθεὶς* maluit cum Schw. Mend. 16 *ἀνῴκιζεν* exspectaveris cum Mend. et Cobet, Mnem. 9 (1881) p. 359 20 *denuo eam condidit* C 'i. e. *ἀνῴκιζε*' (Mend.), prob. Cobet l. c. 21 *εἴ τινες* V, *οἵ τινες* BPi

---

10 *Φιλοπάτορος*] immo Epiphanis, item p. 309, 21; 354, 4; 355, 6 17 *ἔκτισεν*] c. a. 309 a. C. 18 sq. *ἀποθανόντος τοῦ Λυσιμάχου*] immo brevi ante Antiochi ad Europam accessum; cf. Wilhelm, Hermes 61 (1926) p. 466

καὶ πρόβατα καὶ σίδηρον ἐς γεωργίαν ἐπιδιδοὺς καὶ 196 a.C.
οὐδὲν ἐλλείπων ἐς ταχεῖαν ἐπιτειχίσματος ὁρμήν· πάνυ
γὰρ αὐτῷ τὸ χωρίον ἐφαίνετο λαμπρῶς ἔχειν ἐπὶ ὅλῃ
Θρᾴκῃ καὶ ταμιεῖον εὔκαιρον ἐς τὰ λοιπὰ ὧν ἐπενόει
πάντων ἔσεσθαι.

2 *ταῦτα ⟨δ'⟩ αὐτῷ διαφορᾶς φανερᾶς καὶ πρὸς Ῥω-* 5
μαίους ἦρξεν. ὡς γὰρ δὴ μετῄει τὰς τῇδε Ἑλληνίδας
πόλεις, οἱ μὲν πλέονες αὐτῷ προσετίθεντο καὶ φρουρὰς
ἐσεδέχοντο δέει τῷ τῆς ἁλώσεως, Σμυρναῖοι δὲ καὶ
Λαμψακηνοὶ καὶ ἕτεροι ἔτι ἀντέχοντες ἐπρεσβεύοντο
ἐς Φλαμινῖνον, τὸν Ῥωμαίων στρατηγόν, ἄρτι Φιλίππου τοῦ 197 a.C.
Μακεδόνος μεγάλῃ μάχῃ περὶ Θετταλίαν κεκρατηκότα·
ἐγίγνετο γὰρ δὴ καὶ τὰ Μακεδόνων καὶ τὰ Ἑλλήνων
ἐπίμικτα ἀλλήλοις ἀνὰ μέρη καὶ χρόνους, ὥς μοι ἐν τῇ
Ἑλληνικῇ γραφῇ δεδήλωται. καὶ γίγνονταί τινες Ἀντιόχῳ 6
καὶ Φλαμινίνῳ διαπρεσβεύσεις τε εἰς ἀλλήλους καὶ ἀπό- 196 a.C.
πειραι ἀτελεῖς. ἐκ πολλοῦ δὲ οἱ Ῥωμαῖοι καὶ ὁ Ἀντίοχος 7
ὑπόπτως εἶχον ἀλλήλοις, οἱ μὲν οὐκ ἀτρεμήσειν ὑπολαμ-
βάνοντες Ἀντίοχον, ἐπαιρόμενον ἀρχῆς τε μεγέθει καὶ
εὐπραξίας ἀκμῇ, ὁ δὲ Ῥωμαίους οἱ μόνους αὐξομένῳ

---

2 *ἐπιτείχισιν ὁρμῆς* ci. Schw., *ἐπιτειχισμοῦ* Mend., multo probabilius *ἐπιτειχίσματος οἰκοδομήν* — mavult Vk. *ἀνοικοδομήν* — Wilhelm (v. ad p. 352, 18 sq.) p. 465 sq. 5 *πάντων ἔσεσθαι* susp. Mend., sed collocatione verborum intricata hiatum App. vitavit (Zerdik p. 55) et *ἐς τὰ λοιπὰ* (l. 4) est 'in futurum' 6 *ταῦτα* — 8 *πόλεις* om. OCi, ex P add. Schw. ⟨*δ'*⟩ add. Schw. 7 *τῇδε* Schw., *ταύτῃ* P, ubique sc. hoc pronomine usus 8 *δὴ* post *μὲν* add. Oi 9 *δέει τῷ τῆς ἁλώσεως* Oi, *δέει τῆς δυνάμεως* P, *timore adducti* C, *τῷ τῆς* delendum ci. Mend. 10 *καί τινες ἕτεροι* P 11 *φλαμμίνιον* vel *φλαμίνιον* OCiP, const., cf. Schw. t. 3 p. 510 ad l. 85, de Boor, Exc. de legat. p. XX 15 sq. *καὶ γίγνονταί τινες ἀντιόχῳ καὶ φλαμινίῳ διαπρεσβεύσεις* ex i rec. Mend. — et sic C quoque legisse videtur —, *καὶ γίγνονται λόγοι τῷ ἀντιόχῳ καὶ φλαμμινίῳ διὰ πρέσβεων* O, *καὶ γίγνονταί τινες φλαμινίῳ καὶ ἀντιόχῳ διαπρεσβεῖαι* P 16 *τε* add. Mend. ex P, om. Oi 17 *ἐκ πολλοῦ* PCi, *ἑκάτεροι* O *ὁ* Pi, om. O 20 *ὁ*] *οἱ* B

---

10 sq. cf. Ditt. Syll.[3] n. 591, Bickermann, Philol. 87 (1932) p. 277 sqq.

196 a.C. μάλιστα ἐμποδὼν ἔσεσθαι καὶ κωλύσειν ἐς τὴν Εὐρώπην
8 περαιούμενον. οὐδενὸς δέ πω φανεροῦ γεγονότος αὐτοῖς
203/2 a.C. εἰς ἔχθραν ἀφίκοντο πρέσβεις εἰς Ῥώμην παρὰ Πτολε-
μαίου τοῦ Φιλοπάτορος, αἰτιωμένου Συρίαν τε καὶ Κι-
9 λικίαν Ἀντίοχον αὐτὸν ὑφελέσθαι. καὶ οἱ Ῥωμαῖοι τῆς
ἀφορμῆς ἐπέβαινον ἄσμενοι κατὰ καιρὸν σφίσι γενο-
196 a.C. μένης καὶ πρέσβεις ἐς τὸν Ἀντίοχον ἔστελλον, οἳ λόγῳ
μὲν ἔμελλον συναλλάξειν Πτολεμαῖον Ἀντιόχῳ, ἔργῳ δὲ
κατασκέψεσθαι τὴν ὁρμὴν Ἀντιόχου καὶ κωλύσειν, ὅσα
10 δύναιντο. τούτων δὴ τῶν πρέσβεων Γναῖος ἡγούμενος
ἠξίου τὸν Ἀντίοχον Πτολεμαίῳ μέν, ὄντι Ῥωμαίων φίλῳ,
συγχωρεῖν ἄρχειν, ὅσων ὁ πατὴρ αὐτῷ κατέλιπε, τὰς
δ᾽ ἐν Ἀσίᾳ πόλεις, ὧν Φίλιππος ὁ Μακεδὼν ἦρχεν,
αὐτονόμους ἐᾶν· οὐ γὰρ εἶναι δίκαιον Ἀντίοχον κρατεῖν,
11 ὧν Φίλιππον ἀφείλοντο Ῥωμαῖοι. ὅλως δ᾽ ἀπορεῖν ἔφη,
τί τοσοῦτον στόλον ὁ Ἀντίοχος καὶ τοσαύτην στρατιὰν
ἄγων ἄνωθεν ἐκ Μήδων ἔλθοι τῆς Ἀσίας ἐπὶ θάλασσαν
ἔς τε τὴν Εὐρώπην ἐσβάλοι καὶ πόλεις ἐν αὐτῇ κατα-
σκευάζοιτο καὶ Θρᾴκην ὑπάγοιτο, εἰ μὴ ταῦτά ἐστιν
12 ἑτέρου πολέμου θεμέλια. ὁ δ᾽ ἀπεκρίνατο Θρᾴκην μέν,
τῶν προγόνων αὐτοῦ γενομένην τε καὶ δι᾽ ἀσχολίας ἐκπε-
σοῦσαν, αὐτὸς ἐπὶ σχολῆς ὢν ἀναλαμβάνειν καὶ Λυσιμά-
χειαν ἀνεγείρειν οἰκητήριον Σελεύκῳ τῷ παιδὶ εἶναι, τὰς
δ᾽ ἐν Ἀσίᾳ πόλεις αὐτονόμους ἐάσειν, εἰ τὴν χάριν οὐ
13 Ῥωμαίοις, ἀλλ᾽ ἑαυτῷ μέλλοιεν ἕξειν. "Πτολεμαίῳ δ᾽,"
ἔφη, "καὶ συγγενής εἰμι καὶ ὅσον οὔπω καὶ κηδεστὴς

5 ἀφελέσθαι Pi 6 σφίσι P, *ipsis* C, om. Oi 9 κατα-σκέψασθαι V 19 ὑπάγοιτο P, ἐπάγοιτο Oi 20 θεμέλιοι P 21 δι᾽ ἀσχολίαν ci. Mend. 23 ἀνεγείρειν cum P Cobet (v. ad p. 352, 16) p. 369, ἐγείρειν Oi 24 τὴν om. Oi, hab. P 26 καὶ ante κηδεστὴς om. Oi, hab. P

8 de hac legatione, quam anno 203/2 tribuit, cf. Holleaux, Rome, la Grèce et les monarchies hellénist. (1921) p. 50 adn. 3; 71 sq. 4 Φιλοπάτορος] cf. ad p. 352, 10 10 Γναῖος] immo Lucius sc. Cornelius, cf. Pol. 18, 49, 2 H., Liv. 33, 39. 41

196 a.C.
ἔσομαι καὶ χάριν ὑμῖν αὐτὸν ὁμολογεῖν παρασκευάσω.
ἀπορῶ δὲ κἀγώ, τίνι Ῥωμαῖοι δικαίῳ τὴν Ἀσίαν πολυ-
πραγμονοῦσιν, ἐμοῦ τὴν Ἰταλίαν οὐ πολυπραγμονοῦντος."
οὕτω μὲν ἀπ' ἀλλήλων ἄπρακτοι διεκρίθησαν, ἀπορ- 14
4 ρηγνύντες ἤδη τὰς ἀπειλὰς ἐς τὸ φανερώτερον· λόγου
δὲ καὶ δόξης ἐμπεσούσης, ὅτι Πτολεμαῖος ὁ Φιλοπάτωρ
ἀποθάνοι, κατὰ σπουδὴν ὁ Ἀντίοχος ἀπήει ὡς Αἴγυπτον
ἔρημον ἄρχοντος ἁρπασόμενος. καὶ αὐτῷ κατὰ Ἔφεσον 15
Ἀννίβας ὁ Καρχηδόνιος ξυμβάλλει, φεύγων τὴν πατρίδα
δι' ἐχθρῶν διαβολάς, οἳ Ῥωμαίοις αὐτὸν ἔφασκον εἶναι
δύσεριν τε καὶ φιλοπόλεμον καὶ οὔποτε εἰρηνεύειν δυνά-
μενον. τότε δ' ἦν, ὅτε Καρχηδόνιοι Ῥωμαίοις ὑπήκουον
ἔνσπονδοι. Ἀννίβαν μὲν δή, διώνυμον ἐπὶ στρατηγίαις 16
ὄντα, ὁ Ἀντίοχος ὑπεδέχετο λαμπρῶς καὶ εἶχεν ἀμφ'
αὐτόν· περὶ δὲ τὴν Λυκίαν Πτολεμαῖον περιεῖναι μαθὼν
Αἰγύπτου μὲν ἀπέγνω, Κύπρον δ' ἐλπίσας αἱρήσειν ἀντὶ
Αἰγύπτου διέπλει κατὰ τάχος ἐπ' αὐτήν. χειμῶνι δ' 17
ἀμφὶ τὸν Σάρον ποταμὸν συμπεσὼν καὶ πολλὰς τῶν
νεῶν ἀποβαλών, ἐνίας δὲ αὐτοῖς ἀνδράσι καὶ φίλοις, ἐς
Σελεύκειαν τῆς Συρίας κατέπλευσε καὶ τὸν στόλον κατ- 196/5 a.C.
εσκεύαζε πεπονημένον. γάμους τε τῶν παίδων ἔθυεν,
5 Ἀντιόχου καὶ Λαοδίκης, ἀλλήλοις συναρμόζων. ἤδη δὲ 18
τὸν πρὸς Ῥωμαίους πόλεμον ἐγνωκὼς ἀποκαλύπτειν
ἐπιγαμίαις τοὺς ἐγγὺς βασιλέας προκατελάμβανε καὶ
Πτολεμαίῳ μὲν εἰς Αἴγυπτον ἔστελλε Κλεοπάτραν τὴν

---

5 καὶ ἀπειλὰς ci. Schw., καὶ ἐς τὸ φανερώτερον τὰς ἀπειλὰς P 7 ἐπήει V ὡς Pi et in mg. A, ἐπ' O, ἐπ' Αἴγυπτον ὡς ci. Schw. 11 καὶ ⟨ἄλλως⟩ φιλοπόλεμον P 12 *haec acta sunt* C, 'h. e. τόδε δ' ἦν, quod nescio an praestet' (Mend.) 15 τὴν om. O, in mg. A additum 17 ἐπ' P, ἐς O, om. i 20 sq. ἐπεσκεύαζε ci. Mend., bene

---

6 Φιλοπάτωρ] v. ad p. 352, 10 8 sqq. Hannibal a. 195 e patria fugit (cf. Holleaux, Herm. 43 (1908) p. 296 sq.) eodemque convenit Antiochum (Liv. 33, 49) 25 sqq. hae nuptiae hieme a. 193 demum factae sunt (Liv. 35, 13, 4)

196/95 a.C. Σύραν ἐπίκλησιν, προῖκα Συρίαν τὴν Κοίλην ἐπιδιδούς,
ἣν αὐτὸς ἀφῄρητο τοῦ Πτολεμαίου, θεραπεύων ἤδη τὸ
μειράκιον, ἵν' ἐν τῷ πολέμῳ τῷ πρὸς Ῥωμαίους ἀτρεμῇ·
Ἀντιοχίδα δ' ἔπεμπεν Ἀριαράθῃ, τῷ Καππαδοκῶν βασι-
λεῖ, καὶ τὴν ἔτι λοιπὴν Εὐμένει, τῷ Περγάμου βασιλεῖ.
19 ὁ δέ (ἑώρα γὰρ αὐτὸν ἤδη Ῥωμαίοις τε πολεμησείοντα
καὶ πρὸς τήνδε τὴν χρείαν τὸ κῆδος αὐτῷ συναπτόμενον)
ἠρνήσατο καὶ τοῖς ἀδελφοῖς Ἀττάλῳ τε καὶ Φιλεταίρῳ
θαυμάζουσιν, ὅτι κῆδος βασιλέως τοσοῦδε καὶ γείτονος,
αὐτοῦ τε κατάρχοντος καὶ δεομένου, παραιτοῖτο, ἐπεδείκνυ
τὸν ἐσόμενον πόλεμον ἐν μὲν ἀρχῇ τι παρ' ἀμφοῖν ἕξειν
ἰσοπαλές, σὺν χρόνῳ δ' ὑπεροίσειν τὰ Ῥωμαίων δι'
20 εὐψυχίαν καὶ ταλαιπωρίαν. "ἐγὼ δ'," ἔφη, "Ῥωμαίων
μὲν ἐπικρατούντων βεβαίως τῆς ἀρχῆς τῆς ἐμῆς ἄρξω,
Ἀντιόχου δὲ νικῶντος ἐλπὶς μὲν ἀφαιρεθήσεσθαι πάντα
πρὸς γείτονος, ἐλπὶς δὲ καὶ ἔχοντα βασιλεύσειν βασι-
λευόμενον ὑπ' ἐκείνου."
21 ὁ μὲν δὴ τοιοῖσδε λογισμοῖς τοὺς γάμους ἀπεώσατο,
195 a.C. ὁ δ' Ἀντίοχος αὖθις ἐφ' Ἑλλησπόντου κατῄει καὶ περι- 6
πλεύσας ἐς Χερρόνησον πολλὰ καὶ τότε τῆς Θρᾴκης
22 ὑπήγετό τε καὶ κατεστρέφετο. Ἕλληνας δ', ὅσοι τοῖς
195 sq. a.C. Θραξὶν ὑπήκουον, ἠλευθέρου καὶ Βυζαντίοις ἐχαρίζετο
πολλά, ὡς ἐπίκαιρον ἐπὶ τοῦ στόματος πόλιν ἔχουσιν.
Γαλάτας δὲ δώροις καὶ καταπλήξει τῆς παρασκευῆς ἐς
συμμαχίαν ὑπήγετο, ἀξιομάχους ἡγούμενος ἔσεσθαί οἱ
23 διὰ τὰ μεγέθη τῶν σωμάτων. μετὰ δὲ τοῦτο εἰς Ἔφεσον
193 a.C. κατῆρεν καὶ πρέσβεις ἐς Ῥώμην ἔπεμπε Λυσίαν τε καὶ
Ἡγησιάνακτα καὶ Μένιππον, οἳ τῷ μὲν ἔργῳ τῆς βουλῆς

15 *ἀφαιρεθήσεσθαι* cum P scr. Mend., *ἀφαιρεθῆναι* Oi, quod retinet Loesch, Rec. p. 561, sed cf. deinceps *βασιλεύσειν* 23 *ἐπὶ τοῦ Πόντου τοῦ στόματος* ci. Herw. p. 64 coll. p. 418, 11, *ἐπὶ τοῦ στόμ. τοῦ Π.* praetulerit Vk. 24 *δὲ* V, *τὲ*, sed *τ* in ras., B, *τε* Pi, vulgo 25 *ὑπήγετο* BPi, *ὑπηγάγετο* V *ἀξιομάχους* susp. Mend., sed cf. Mithr. § 115, Emph. V § 574 etc.

28 *Ἡγησιάναξ Διογένους Ἀλεξανδρεὺς ἐκ τᾶς Τρωιάδος* Ditt. Syll.[3] 2 n. 585, 43 sq.

193 a.C.

ἀποπειράσειν ἔμελλον, τῷ λόγῳ δ' ὁ Μένιππος ἔφη τὸν
βασιλέα περὶ τὴν Ῥωμαίων φιλίαν ἐσπουδακότα καὶ
βουλόμενον αὐτοῖς εἶναι καὶ σύμμαχον, ἂν ἀξιῶσι, θαυ-
μάζειν, ὅτι κελεύουσι τῶν ἐν Ἰωνίᾳ πόλεων ἀφίστασθαι
καὶ φόρους τισὶν ἀφιέναι καὶ τῆς Ἀσίας ἔνια μὴ πολυ-
πραγμονεῖν καὶ Θρᾴκην ἐᾶν, ἀεὶ τῶν προγόνων αὐτοῦ
γενομένην· ἅπερ οὐ τοῖς φίλοις, ἀλλὰ τοῖς ἡττημένοις
τοὺς κεκρατηκότας ἐπικελεύειν. οἱ δὲ τῆς πρεσβείας 24
συνιέντες ἐπὶ διαπείρᾳ σφῶν ἀφιγμένης διὰ βραχέος
ἀπεκρίναντο αὐτοῖς, ἐὰν Ἀντίοχος αὐτονόμους τοὺς
Ἕλληνας ἐᾷ τοὺς ἐν Ἀσίᾳ καὶ τῆς Εὐρώπης ἀπέχηται,
Ῥωμαίοις αὐτὸν ἔσεσθαι φίλον, ἂν θέλῃ.

τοσάδε μὲν ἀπεκρίναντο Ῥωμαῖοι καὶ τὰς αἰτίας ταῖς 25
7 ἀποκρίσεσιν οὐκ ἐπέθεσαν· ὁ δ' Ἀντίοχος, ἐς πρώτην
ἐπινοῶν τὴν Ἑλλάδα εἰσβαλεῖν κἀκεῖθεν ἄρξασθαι τοῦ
πρὸς Ῥωμαίους πολέμου, ὑπετίθετο τὴν γνώμην τῷ Καρ-
χηδονίῳ Ἀννίβᾳ. ὁ δ' ἔφη τὴν μὲν Ἑλλάδα ἐκ πολλοῦ 26
τετρυμένην ἔργον εὐχείρωτον εἶναι, τοὺς δὲ πολέμους
ἅπασι χαλεποὺς μὲν οἴκοι διὰ λιμὸν τὸν ἐπιγιγνόμενον, ἔξω
δὲ κουφοτέρους· καὶ τὰ Ῥωμαίων οὔποτε Ἀντίοχον ἐν
τῇ Ἑλλάδι καθαιρήσειν, ἀγορᾶς τε οἰκείας καὶ παρα-
σκευῆς ἱκανῆς εὐπορούντων. ἐκέλευεν οὖν τι προλαβεῖν 27
τῆς Ἰταλίας καὶ πολεμεῖν ἐκεῖθεν ὁρμώμενον, ἵνα Ῥω-
μαίοις ἀσθενέστερα ᾖ καὶ τὰ οἴκοι καὶ τὰ ἔξω. "ἔχω δ' 28
ἐμπείρως," ἔφη, "τῆς Ἰταλίας καὶ μυρίοις ἀνδράσι δύ-
ναμαι καταλαβεῖν αὐτῆς τὰ ἐπίκαιρα ἔς τε Καρχηδόνα
τοῖς φίλοις ἐπιστεῖλαι τὸν δῆμον εἰς ἀπόστασιν ἐγεῖραι,
δυσφοροῦντα τέως ἐφ' ἑαυτοῦ καὶ πρὸς Ῥωμαίους ἀπί-
στως ἔχοντα τόλμης τε καὶ ἐλπίδος ἐμπλησόμενον,

---

2 sq. καὶ βουλ. καὶ σύμμ. αὐτοῖς εἶναι i, καὶ βουλ. ⟨φίλον⟩ αὐτοῖς εἶναι καὶ σύμμαχον P, collocatio verborum incerta   5 ἐφιέναι O   7 ⟨φίλους⟩ τοῖς φίλοις ci. Schw.   9 συνέντες P διὰ βραχέων ci. Schw., sed cf. ad Emph. III § 215   10 sq. ἐᾷ τοὺς ἕλληνας V   18 τετρυμένην Bk., τετρυχωμένην V, τετρυμμένην Pi, τετριμμένην B

193 a.C.
29 εἰ πύθοιντό με πορθοῦντα τὴν Ἰταλίαν αὖθις." ὁ δ',
ἄσμενος ἀκούσας τοῦ λόγου καὶ μέγα, ὥσπερ ἦν, εἰς τὸν
πόλεμον ἡγούμενος Καρχηδόνα προσλαβεῖν, αὐτίκα αὐτὸν
ἐπιστέλλειν τοῖς φίλοις ἐκέλευεν.
30 ὁ δὲ οὐκ ἐπέστειλε μέν (οὐ γὰρ ἀσφαλὲς ἡγεῖτό πω, 8
Ῥωμαίων τε πάντ' ἀνερευνωμένων καὶ τοῦ πολέμου μή
πω φανεροῦ γεγονότος καὶ πολλῶν οἱ διαφερομένων ἐν
Καρχηδόνι καὶ τῆς πολιτείας οὐδὲν βέβαιον οὐδ' εὐσταθὲς
ἐχούσης, ἃ καὶ μετ' ὀλίγον ἀνέτρεψε τὴν Καρχηδόνα),
Ἀρίστωνα δ', ἔμπορον Τύριον, ἐπὶ προφάσει τῆς ἐμπορίας
ἔπεμπε πρὸς τοὺς φίλους, ἀξιῶν, ὅταν αὐτὸς ἐς τὴν Ἰταλίαν ἐμβάλῃ, τότε ἐκείνους τὴν Καρχηδόνα ἐς ἄμυναν
31 ὧν ἐπεπόνθεσαν, ἐγείρειν. καὶ ὁ μὲν Ἀρίστων οὕτως
ἔπραξεν, οἱ δὲ τοῦ Ἀννίβου ἐχθροί, αἰσθόμενοι τῆς Ἀρίστωνος ἐπιδημίας, ἐθορύβουν ὡς ἐπὶ νεωτέροις ἔργοις
32 καὶ τὸν Ἀρίστωνα ἐζήτουν περιιόντες. ὁ δέ, ἵνα τὴν διαβολὴν μὴ ἐξαίρετον ἔχοιεν οἱ Ἀννίβου φίλοι, προύθηκε
νυκτὸς λαθὼν γράμματα πρὸ τοῦ βουλευτηρίου, ὅτι πάντας ὁ Ἀννίβας τοὺς βουλευτὰς παρακαλοίη τῇ πατρίδι
συνάρασθαι μετ' Ἀντιόχου, καὶ τοῦτο πράξας ἀπέπλευ-
33 σεν. ἅμα δ' ἡμέρᾳ τὸ μὲν δέος ἐξῄρητο τῶν Ἀννίβου
φίλων ἐκ τῆς Ἀρίστωνος ἐπινοίας, ὡς πρὸς ἅπασαν τὴν
γερουσίαν ἀπεσταλμένου, ἡ δὲ πόλις ἐπεπλήρωτο θορύβου ποικίλου, δυσμενῶς μὲν ἔχουσα Ῥωμαίοις, λήσεσθαι δ' οὐ προσδοκῶσα.
34 καὶ τὰ μὲν Καρχηδονίων ὧδε εἶχε, Ῥωμαίων δὲ πρέσ- 9
192 a.C. βεις, ἕτεροί τε καὶ Σκιπίων, ὁ Καρχηδονίους ἀφελόμενος
τὴν ἡγεμονίαν, ἐς ὁμοίαν πεμφθέντες Ἀντιόχου τῆς
τε γνώμης ἀπόπειραν καὶ τῆς παρασκευῆς κατάσκεψιν, ἐπεὶ τὸν βασιλέα εὗρον οἰχόμενον εἰς Πισίδας,

1 πύθοιντο cum V scr. Mend., πύθοιτο reliqui 2 ἀκοῦσαι V, ἀκούσας reliqui 4 τοῖς φίλοις ἐπιστέλλειν P 7 φανερῶς i 9 ὃ ci. Berg, Diss. p. 59, sent. controv. 1 22 ἐκ] ὑπὸ P 24 μὲν om. V 27 σκηπίων OPi, const. 29 τε om. i

192 a.C.

ἐν Ἐφέσῳ περιέμενον, ἔνθα συνήεσαν θαμινὰ ἐς λόγους 35
τῷ Ἀννίβᾳ, Καρχηδόνος τε σφίσιν ἔτι οὔσης ἐνσπόνδου
καὶ οὔπω φανερῶς Ἀντιόχου πολεμίου, καταμεμφόμενοι
τὸν Ἀννίβαν, ὅτι τὴν πατρίδα φύγοι, Ῥωμαίων οὐδὲν
οὔτε ἐς αὐτὸν οὔτε ἐς τοὺς ἄλλους Καρχηδονίους ἐπὶ
ταῖς συνθήκαις ἁμαρτόντων. ἔπρασσον δὲ ταῦθ' ὕποπτον 36
ἐργαζόμενοι γενέσθαι τῷ βασιλεῖ τὸν Ἀννίβαν ἐκ τῆς
συνεχοῦς σφῶν ὁμιλίας τε καὶ συνόδου. καὶ τοῦθ' ὁ μὲν 37
στρατηγικώτατος Ἀννίβας οὐχ ὑπενόησεν, ὁ δὲ βασιλεὺς
πυθόμενος ὑπώπτευσε καὶ ἀμβλύτερος ἦν τὸ ἀπὸ τοῦδε
πιστεύειν ἔτι τῷ Ἀννίβᾳ· καὶ γάρ τι καὶ ζήλου προϋπῆν
ἐς αὐτὸν ἤδη καὶ φθόνου, μὴ τῶν γιγνομένων τὸν ἔπαινον Ἀννίβας ἀποφέροιτο.

10 λέγεται δ' ἐν ταῖσδε ταῖς διατριβαῖς ἐν τῷ γυμνασίῳ 38 □
λεσχηνεῦσαί ποτε πρὸς ἀλλήλους Σκιπίωνα καὶ Ἀννίβαν
περὶ στρατηγίας πολλῶν ἐφεστώτων καὶ τοῦ Σκιπίωνος
ἐρομένου, τίς οἱ δοκοίη στρατηγὸς ἄριστος γενέσθαι, τὸν
Ἀννίβαν εἰπεῖν· "ὁ Μακεδὼν Ἀλέξανδρος." Σκιπίωνα 39
δ' ἡσυχάσαι μὲν ἐπὶ τῷδ', ἐξιστάμενον ἄρα Ἀλεξάνδρῳ,
ἐπανερέσθαι δέ, τίς εἴη δεύτερος μετὰ Ἀλέξανδρον. καὶ
τὸν φάναι· "Πύρρος ὁ Ἠπειρώτης," τὴν ἀρετὴν ἄρα
τὴν στρατηγικὴν ἐν τόλμῃ τιθέμενον· οὐ γάρ ἐστιν
εὑρεῖν μεγαλοτολμοτέρους τῶνδε τῶν βασιλέων. δακνό- 40
μενον δ' ἤδη τὸν Σκιπίωνα ὅμως ἐπανερέσθαι ἔτι, τίνι
διδοίη τὰ τρίτα, πάγχυ γοῦν ἐλπίζοντα ἕξειν τὰ τρίτα.
τὸν δὲ "ἐμαυτῷ" φάναι· "νέος γὰρ ὢν ἔτι Ἰβηρίας τε

---

8 alterum καὶ om. i, ut videtur 10 τὸ om. Oi, hab. P 12 γενησομένων ci. Mend., sed cf. Berg, Diss. p. 44, Loesch, Rec. p. 520, Bitsch. p. 444 14 ταῖσδε om. V 17 οἱ δοκοίη Zerdik p. 73, οἱ om O, αὐτῷ δοκοίη P, δοκεῖ οἱ b, δοκοίη οἱ Schw. 22 μεγαλοτολμότερον τοῦδε τοῦ βασιλέως legisse videtur C 24 ἔτι ex P add. Schw., om. Oi 25 πάγχυ ci. Wyttenbach (v. ad p. 2, 9) p. 100, quod recepit Vk. monente Zerdik p. 28, ταχὺ OPi, τάχα Gelen. 26 νέος τε γὰρ V

---

§ 38 sqq. de hac narratiuncula v. Ihne 3 p. 75 adn. 2

193 a. C. *ἐκράτησα καὶ στρατῷ τὰ Ἄλπεια ὄρη μεθ' Ἡρακλέα
πρῶτος ὑπερῆλθον ἔς τε τὴν Ἰταλίαν, ὑμῶν οὐδενός πω
θαρροῦντος, ἐμβαλὼν τετρακόσια ἀνέστησα ἄστη καὶ περὶ
τῇ πόλει τὸν ἀγῶνα πολλάκις ὑμῖν ἐπέστησα, οὔτε μοι
χρημάτων οὔτε στρατιᾶς ἐπιπεμπομένης ἐκ Καρχηδό-*
41 *νος." ὡς δὲ αὐτὸν ὁ Σκιπίων εἶδεν ἀπομηκύνοντα τὴν
σεμνολογίαν, ἔφη γελάσας· "ποῦ δ' ἂν ἑαυτὸν ἔταττες,
ὦ Ἀννίβα, μὴ νενικημένος ὑπ' ἐμοῦ;" τὸν δέ φασιν,
αἰσθανόμενον ἤδη τῆς ζηλοτυπίας, εἰπεῖν, ὅτι "ἔγωγε*
42 *ἔταξα ἂν ἐμαυτὸν πρὸ Ἀλεξάνδρου." οὕτω μὲν ὁ Ἀννίβας
ἐπέμεινέ τε τῇ σεμνολογίᾳ καὶ τὸν Σκιπίωνα λαθὼν
ἐθεράπευσεν ὡς καθελόντα τὸν ἀμείνονα Ἀλεξάνδρου·
διαλυομένης δὲ τῆς συνόδου Σκιπίωνα μὲν ὁ Ἀννίβας ἐπὶ* 11
*ξένια ἐκάλει, Σκιπίων δὲ ἐλθεῖν ἂν ἔφη μάλα προθύμως,
"εἰ μὴ συνῆσθα νῦν Ἀντιόχῳ πρὸς Ῥωμαίους ὑπόπτως
ἔχοντι."*

43 *ὧδε μὲν ἐκεῖνοι τῆς στρατηγίας ἀξίως τὴν ἔχθραν ὡρί-
ζοντο τοῖς πολεμίοις, Φλαμινῖνος δ' ἀνομοίως. ἡττηθέντος
γὰρ ὕστερον Ἀντιόχου φεύγοντα τὸν Ἀννίβαν καὶ ἀλώ-
μενον περὶ Βιθυνίαν, πρεσβεύων ἐφ' ἕτερα πρὸς Πρου-
σίαν, οὔτε τι πρὸς τοῦ Ἀννίβου προπαθών, οὔτε Ῥω-
μαίων ἐντειλαμένων, οὔτε φοβερὸν ἔτι αὐτοῖς γενέσθαι*
183(?) a. C. *δυνάμενον Καρχηδόνος κατεστραμμένης, ἔκτεινε διὰ τοῦ*
44 *Προυσίου φαρμάκῳ, λεγόμενον μὲν ἐσχηκέναι ποτὲ
χρησμὸν ὧδε ἔχοντα· "Λίβυσσα κρύψει βῶλος Ἀννίβου*

---

2 sq. *nulloque ex vobis obstare auso* C, unde aut κωλύειν pro πω scribendum aut verba ὑμῶν—θαρροῦντος post ὑπερῆλθον collocanda ci. Schw.; ἐλπίζοντος pro θαρροῦντος hab. P, προσδοκῶντος vel sim. sub πω θαρροῦντος latere ci. Mend.; res incerta 14 ξένια Mend. (cf. La Roche, Wien. Stud. 21 (1899) p. 27 sq., v. etiam ad Emph. I § 510), ξενία O, ξενίαν i 25 Ἀννίβα Tzetzes Chil. I 798 (apud Diod. ed. Dind. t. 4 p. 352 et Arr. ed. Roos t. 2 p. 221, 65)

---

23 de anno mortis Hannibalis cf. Corn. Nep. v. Hann. c. 13
25 sq. de situ Libyssae cf. Hülsen, Berl. phil. Wochenschr. 1896 p. 28 sqq.

δέμας", καὶ οἰόμενον ἐν Λιβύῃ τεθνήξεσθαι, ποταμὸς δ' ἔστι Λίβυσσος ἐν τῇ Βιθυνίᾳ καὶ πεδίον ἐκ τοῦ ποταμοῦ Λίβυσσα.

καὶ τάδε μὲν ἐς ὑπόμνησιν τῆς Ἀννίβου καὶ Σκιπίω- 45
νος μεγαλονοίας καὶ Φλαμινίνου σμικρότητος παρεθέμην·

12 ὁ δ' Ἀντίοχος ἐκ Πισιδῶν ἐς τὴν Ἔφεσον ἐπανήει 192 a. C.
καὶ χρηματίσας τοῖς Ῥωμαίων πρέσβεσι Ῥοδίους μὲν καὶ Βυζαντίους καὶ Κυζικηνοὺς καὶ ὅσοι ἄλλοι περὶ τὴν Ἀσίαν εἰσὶν Ἕλληνες, αὐτονόμους ἐπηγγείλατο ἐάσειν, εἰ γίγνοιντο αὐτῷ συνθῆκαι πρὸς Ῥωμαίους, Αἰολέας δὲ καὶ Ἴωνας οὐ συνεχώρει, ὡς ἐκ πολλοῦ καὶ τοῖς βαρβάροις βασιλεῦσι τῆς Ἀσίας εἰθισμένους ὑπακούειν. οἱ 46
μὲν δὴ Ῥωμαίων πρέσβεις, ἐς οὐδὲν αὐτῷ συμβαίνοντες, (οὐ γὰρ ἐπ' ἔργῳ συμβάσεων ἐληλύθεσαν, ἀλλ' ἐς ἀπόπειραν) ᾤχοντο ἐς Ῥώμην· Ἀντιόχῳ δ' ἧκον Αἰτωλῶν πρέσβεις, ὧν Θόας ἦρχεν, αὐτοκράτορά τε στρατηγὸν Αἰτωλῶν Ἀντίοχον ἀποφαίνοντες καὶ διαπλεῖν ἐς τὴν Ἑλλάδα ἤδη παρακαλοῦντες ὡς ἐπὶ ἔργον ἕτοιμον. οὐδὲ 47
εἴων ἀναμένειν τὴν στρατιὰν ἀπὸ τῆς Ἀσίας τῆς ἄνω κατιοῦσαν, ἀλλὰ τὰ Αἰτωλῶν ὑπερεπαίροντες καὶ Λακεδαιμονίους ἐπαγγελλόμενοι σφίσι καὶ Φίλιππον ἐπὶ τοῖς Λακεδαιμονίοις τὸν Μακεδόνα, Ῥωμαίοις μηνίοντα, συμμαχήσειν ἐπέσπερχον ἐς τὴν διάβασιν. ὁ δ' ἠρεθίζετο 48
μάλα κουφόνως καὶ οὐδὲ τοῦ παιδὸς αὐτῷ προσαγγελθέντος ἐν Συρίᾳ τεθνάναι τῆς ὁρμῆς τι ἐνδοὺς διέπλει μετὰ μυρίων, ὧν τότε εἶχε μόνων, ἐς Εὔβοιαν. καὶ τήνδε 49

---

2 πεδίον] χωρίον ci. Schw., πολίχνιον Mend., κώμη τις μεγάλη hab. Plut. v. Flaminini c. 20, φρούριον Steph. Byz. s. v. Λίβυσσα 3 ὅπου ἐτεθνήκει post Λίβυσσα add. P et tale quid desideravit Schw. 4 ὑπόμνησιν ex V revocavit Vk. ὑπομνήματα Bi, ὑπόμνημα Bk. et Mend. 7 ῥωμαίων P et, corr., ut videtur, ex ῥωμαίοις, V, ῥωμαίοις B, ῥοδίοις Ci 9 ἐπηγγέλλετο P 13 ἐς om. O 16 ἦρχεν] ἡγεῖτο P 19 ⟨τὴν⟩ ἀπὸ ci. Mend., sed cf. Loesch, Rec. p. 515 20 ὑπερεπαίροντες P, ὑπεραίροντες Oi, cf. Goetzeler p. 57 25 ἐνδιδοὺς P

192 a.C.
μὲν αὐτὸς παρεστήσατο ἅπασαν, ἐνδοῦσαν ὑπὸ ἐκπλή-
ξεως· Μικυθίων δέ, αὐτοῦ στρατηγός, τοῖς περὶ Δήλιον
Ῥωμαίοις ἐπιπεσὼν (ἱερὸν δ' ἐστὶ τὸ χωρίον Ἀπόλλωνος)
□ 50 τοὺς μὲν αὐτῶν ἔκτεινε, τοὺς δ' ἐζώγρησεν. Ἀμύνανδρός 13
τε, ὁ Ἀθαμάνων βασιλεύς, ἐς συμμαχίαν Ἀντιόχῳ συνῆλ-
θε διὰ τοιᾶσδε προφάσεως· τῶν τις Μακεδόνων Ἀλέξαν-
δρος, ἐν Μεγάλῃ πόλει τραφεὶς καὶ τῆς αὐτόθι πολι-
τείας ἀξιωθείς, ἐτερατεύετο γένος Ἀλεξάνδρῳ τῷ Φι-
λίππου προσήκειν γενομένους τέ οἱ παῖδας ὠνόμασεν ἐς
πίστιν, ὧν ἐλογοποίει, Φίλιππόν τε καὶ Ἀλέξανδρον καὶ
51 Ἀπάμαν, ἣν Ἀμυνάνδρῳ πρὸς γάμον ἐνηγγύησεν. ἀγα-
γὼν δ' αὐτὴν Φίλιππος ὁ ἀδελφὸς ἐς τὸν γάμον, ἐπεὶ
τὸν Ἀμύνανδρον εἶδεν ἀσθενῆ καὶ πραγμάτων ἄπειρον,
52 παρέμενε, τὴν ἀρχὴν διὰ τὸ κῆδος διοικῶν. τοῦτον οὖν
τὸν Φίλιππον ὁ Ἀντίοχος τότε ἐπελπίζων ἐς τὴν Μακε-
δόνων ἀρχὴν ὡς οἰκείαν οἱ κατάξειν προσέλαβε τοὺς
Ἀθαμᾶνας ἐς τὴν συμμαχίαν, ἐπὶ δ' αὐτοῖς καὶ Θη-
βαίους, αὐτὸς ἐς Θήβας παρελθών τε καὶ δημηγορήσας.
53 ὁ μὲν δὴ Θηβαίοις τε καὶ Ἀμυνάνδρῳ καὶ Αἰτωλοῖς
ἐπὶ τοσῷδε πολέμῳ μάλα ματαίως ἐθάρρει καὶ ἐς Θεσ-
σαλίαν ἐσκόπει, πότερον εὐθὺς ἢ μετὰ χειμῶνα δέοι στρα-
τεύειν· Ἀννίβαν δ', ἐπὶ τῇ σκέψει τῇδε ἡσυχάζοντα,
54 ἐκέλευε γνώμην πρῶτον ἐσενεγκεῖν. ὁ δ' ἔφη· "Θεσσα- 14
λοὺς μὲν οὐ δυσχερές, εἴτε νῦν εἴτε μετὰ χειμῶνα ἐθέλοις,
ὑπάγεσθαι· τὸ γὰρ ἔθνος ἐκ πολλοῦ πεπονηκὸς ἔς τε σὲ
νῦν καὶ ἐς Ῥωμαίους αὖ, εἴ τι γίγνοιτο νεώτερον, μετα-
55 βαλεῖται. ἤλθομεν δ' ἄνευ τῆς οἰκείας δυνάμεως, Αἰτω-

2 Μικυθίων Gronovius ad Liv. 35, 38, μικιθίων Ci, μηκυθίων OP Δήλιον Schw., δῆλον OPCi 11 ἐνηγγύησεν] cf. ad p. 89, 26 sq. 15 τότε ὁ ἀντίοχος V, quod fort. praeferendum ἐλπίζων B 16 ἐς ante οἰκείαν add. OP 26 αὖ om. Oi, hab. P

2 Μικυθίων Μικυλίωνος Χαλκιδεύς (Ditt. Syll.[3] 2 n. 585, 235 sq.) Romanis amicus fuit, dux autem Antiochi fuit Menippus (v. Liv. 35, 50, 10 sq.; 51, 4); cf. Stähelin, RE 15 p. 1561 11 Apamia vocatur a Liv. 35, 47, 5

λοῖς ἐπάγουσι πεισθέντες, ὅτι καὶ Λακεδαιμόνιοι καὶ 192 a. C.
Φίλιππος ἡμῖν συμμαχήσουσιν· ὧν Λακεδαιμονίους μὲν
καὶ πολεμεῖν ἡμῖν ἀκούω μετὰ Ἀχαιῶν, Φίλιππον δὲ οὐχ
ὁρῶ σοι παρόντα, δυνατὸν ἐν τῷδε τῷ πολέμῳ ῥοπήν,
ὁποτέρωσε προσθοῖτο, ποιῆσαι. τῆς δὲ γνώμης ἔχομαι 56
τῆς αὐτῆς, τὴν στρατιὰν ἀπὸ τῆς Ἀσίας καλεῖν ὅτι τάχι-
στα καὶ μὴ ἐν Ἀμυνάνδρῳ καὶ Αἰτωλοῖς τὰς ἐλπίδας
ἔχειν, ὅταν δ' ἀφίκηται, τὴν Ἰταλίαν πορθεῖν, ἵνα τοῖς
οἰκείοις κακοῖς περισπώμενοι τὰ σὰ λυπῶσιν ἥκιστα καὶ
περὶ τῶν σφετέρων δεδιότες μηδαμοῦ προΐωσιν. ὁ δὲ 57
τρόπος οὐκέθ' ὅμοιος ᾧ προύλεγον, ἀλλὰ χρὴ τὸ μὲν
ἥμισυ τῶν νεῶν τὰ παράλια τῆς Ἰταλίας πορθεῖν, τὸ
δὲ ἥμισυ ναυλοχεῖν, ἐφεδρεῦον ἐς τὰ συμφερόμενα, αὐτὸν
δὲ σὲ τῷ πεζῷ παντὶ προκαθήμενον τῆς Ἑλλάδος, ἀγχοῦ
τῆς Ἰταλίας, δόξαν ἐμποιεῖν ἐσβολῆς καί, εἰ δύναιό ποτε,
καὶ ἐσβαλεῖν. Φίλιππον δὲ πειρᾶσθαι μὲν προσάγεσθαι 58
μηχανῇ πάσῃ, πλεῖστον ἐς ἑκατέρους ἐν τῷδε τῷ πο-
λέμῳ δυνάμενον· ἢν δ' ἀπειθῇ, τὸν σὸν υἱὸν αὐτῷ Σέ-
λευκον ἐπιπέμπειν διὰ Θρᾴκης, ἵνα καὶ ὅδε, περισπώμενος
οἰκείοις κακοῖς, μηδὲν ᾖ τοῖς πολεμίοις χρήσιμος."
τοσάδε μὲν ὁ Ἀννίβας εἶπε, καὶ ἦν ἄριστα πάντων· 59
ὑπὸ δὲ φθόνου τῆς τε δόξης αὐτοῦ καὶ συνέσεως οἵ τε
ἄλλοι καὶ αὐτὸς οὐχ ἧττον ὁ βασιλεύς, ἵνα μὴ δοκοίη
σφῶν ὁ Ἀννίβας τῇ στρατηγίᾳ προφέρειν μηδὲ ἡ δόξα
τῶν ἐσομένων ἐκείνου γένοιτο, μεθῆκαν ἅπαντα, πλὴν
ὅτι Πολυξενίδας ἐπὶ τὴν στρατιὰν ἐς τὴν Ἀσίαν ἐπέμφθη.
15 Ῥωμαῖοι δ', ἐπεὶ τῆς ἐσβολῆς τῆς ἐς τὴν Ἑλλάδα Ἀντιόχου 60
καὶ τῶν ἐπὶ Δηλίου Ῥωμαίων ἀναιρέσεώς τε καὶ
αἰχμαλωσίας ἐπύθοντο, πολεμεῖν ἐψηφίσαντο. οὕτω μὲν 61

---

4 ῥοπὴν ⟨ἂν⟩ P 9 περισπώμενον O (corr. in περισπώμενοι?) 10 μηδαμόσε P, μηδαμοῖ ci. Mend. 12 ἡμίσει V 17 πλεῖστον ⟨ἂν⟩ P 21 ἄριστον ci. Musgr. 24 σφῶν P, σφᾶς Oi προφέρειν] προύχειν P 27 ἐμβολῆς i 28 δήλου OPCi, corr. Schw., cf. p. 362, 2

192 a. C. ὁ Ἀντιόχου τε καὶ Ῥωμαίων πόλεμος, ἐκ πολλοῦ δι' ὑποψίας ἀλλήλοις γενόμενος, τότε πρῶτον ἀπερρήγνυτο ἐς ἔργον· οἷα δ' Ἀντιόχου τῆς τε Ἀσίας τῆς ἄνω πολλῶν καὶ μεγάλων ἐθνῶν καὶ τῆς ἐπὶ θαλάσσῃ, χωρὶς ὀλίγων, ὅλης ἐπικρατοῦντος ἔς τε τὴν Εὐρώπην διαβεβηκότος ἤδη καὶ δόξαν ἐπίφοβον καὶ παρασκευὴν ἱκανὴν ἔχοντος πολλά τε ἄλλα καθ' ἑτέρων ἐξειργασμένου λαμπρά, δι' ἃ καὶ Μέγας ἦν ἐπώνυμον αὐτῷ, τὸν πόλεμον οἱ Ῥωμαῖοι χρόνιον
62 σφίσι καὶ μέγαν ἔσεσθαι προσεδόκων. Φίλιππόν τε τὸν Μακεδόνα δι' ὑποψίας εἶχον, ἄρτι ὑπὸ σφῶν καταπεπολεμημένον, καὶ Καρχηδονίους, μὴ οὐ πιστοὶ σφίσιν ὦσιν
63 ἐπὶ ταῖς συνθήκαις, Ἀννίβου συνόντος Ἀντιόχῳ. τούς τε ἄλλους σφῶν ὑπηκόους ὑπονοοῦντες, μὴ καὶ παρὰ τούτων τι νεώτερον ἐς τὴν Ἀντιόχου δόξαν γένοιτο, στρατιὰν ἐς ἅπαντας, ἐφεδρεύειν εἰρηνικῶς αὐτοῖς, καὶ στρατηγοὺς ἐπὶ τῇ στρατιᾷ περιέπεμπον, οὓς αὐτοὶ καλοῦσιν ἑξαπελέκεας, ὅτι τῶν ὑπάτων δυώδεκα πελέκεσι καὶ δυώδεκα ῥάβδοις, ὥσπερ οἱ πάλαι βασιλεῖς, χρωμένων τὸ ἥμισυ τῆς ἀξιώσεως ἔστι τοῖσδε τοῖς στρατηγοῖς καὶ τὰ
64 ἡμίσεα παράσημα. ὡς δ' ἐν μεγάλῳ φόβῳ, καὶ περὶ τῆς Ἰταλίας ἐδείμαινον, μὴ οὐδ' αὐτὴ σφίσιν ᾖ πιστὴ ἢ βέβαιος ἐπ' Ἀντιόχῳ. πεζὸν δὴ πολὺν ἐς Τάραντα διέπεμπον, ἐφεδρεύειν τοῖς ἐπιοῦσι, καὶ νεῶν στόλος τὴν παράλιον περιέπλει. τοσόσδε φόβος ἦν Ἀντιόχου τὰ πρῶτα.
65 ὡς δὲ αὐτοῖς τὰ ἐς τὴν ἀρχὴν συνετετάχατο πάντα, ἐπ' αὐτὸν Ἀντίοχον ἤδη κατέλεγον ἀπὸ μὲν σφῶν αὐτῶν ἐς δισμυρίους ἄνδρας, ἀπὸ δὲ τῶν συμμάχων τὸ διπλάσιον, ὡς ἅμα τῷ ἦρι τὸν Ἰόνιον διαβαλοῦντες.

---

1 τε om. V 2 ἀνερρήγνυτο ci. Musgr. 5 διαβεβηκότος cum P scr. Mend., ἐπιβεβηκότος Oi 7 sq. δι' ἃ — αὐτῷ susp. Nauck 8 χρόνιόν τε P, haud male 17 sq. δυόδεκα bis Vi, διώδεκα bis B 21 πιστὴ Musgr., πιστὸς OPi, quod tenere maluit Schw. t. 3 p. 641 sq. 22 ἐπ' Ἀντίοχον ci. Musgr. 23 ἐποῦσι ci. Schw. coll. p. 162, 2, inut. 26 κατέλεγον πάντα ἀπὸ V

192 a. C.
καὶ οἱ μὲν τὸν χειμῶνα ὅλον ἐν τούτῳ παρασκευῆς ἦσαν, 66
16 ὁ δ' Ἀντίοχος ἤλαυνεν ἐπὶ Θετταλοὺς καὶ γενόμενος ἐν
Κυνὸς κεφαλαῖς, ἔνθα τὸ πταῖσμα τοῖς Μακεδόσιν ὑπὸ
Ῥωμαίων γεγένητο, τὰ λείψανα τῶν τότε πεσόντων, ἄταφα
ἔτι ὄντα, μεγαλοπρεπῶς ἔθαπτε, δημοκοπῶν ἐς Μακεδόνας
καὶ Φίλιππον αὐτοῖς διαβάλλων, οὐ θάψαντα τοὺς ὑπὲρ
αὐτοῦ πεσόντας. ὧν πυθόμενος ὁ Φίλιππος, ἐνδοιάζων 67
ἔτι καὶ περισκοπῶν, ὁποτέρωσε προσθοῖτο, αὐτίκα εἵλετο
τὰ Ῥωμαίων Βαίβιόν τε στρατηγὸν αὐτῶν, ἄρχοντά τινος
πλησίον στρατοῦ, καλέσας ἐλθεῖν ἔς τι χωρίον πίστεις
αὖθις ἐδίδου Ῥωμαίοις ἀδόλως συμμαχήσειν κατ' Ἀν-
τιόχου. ἐφ' οἷς αὐτὸν ὁ Βαίβιος ἐπῄνει καὶ θαρρήσας 68
αὐτίκα ἔπεμπε διὰ τῆς Μακεδονίας Ἄππιον Κλαύδιον
μετὰ δισχιλίων πεζῶν ἐς Θεσσαλίαν. καὶ ὁ Ἄππιος ἀπὸ
τῶν Τεμπῶν Ἀντίοχον Λαρίσσῃ παρακαθήμενον ἰδὼν
πῦρ πολὺ ἤγειρεν, ἐπικρύπτων τὴν ὀλιγότητα. καὶ ὁ 69
Ἀντίοχος, ὡς Βαιβίου καὶ Φιλίππου παρόντων διαταρα-
χθείς, ἐξέλιπε τὴν πολιορκίαν, πρόφασιν τὸν χειμῶνα 192/1 a. C.
ποιούμενος, καὶ ἐς Χαλκίδα παρῆλθεν, ἔνθα κόρης
εὐπρεποῦς ἔρωτι ἁλούς, ὑπὲρ ἔτη πεντήκοντα γεγονὼς
καὶ τοσόνδε πόλεμον διαφέρων, ἔθυε γάμους καὶ πανη-
γύρεις ἦγε καὶ τὴν δύναμιν ἐς πᾶσαν ἀργίαν καὶ τρυφὴν
ἐπὶ τὸν χειμῶνα ὅλον ἀνῆκεν. ἀρχομένου δ' ἦρος ἐμ- 70
βαλὼν ἐς Ἀκαρνανίαν ᾔσθετο μὲν τῆς ἀργίας τοῦ στρα- 191 a. C.
τοῦ, δυσέργου πρὸς ἅπαντα ὄντος, καὶ τότε τῶν γάμων
αὐτῷ καὶ τῆς πανηγύρεως μετέμελεν· ὑπαγαγόμενος
δ' ὅμως τινὰ τῆς Ἀκαρνανίας καὶ τὰ λοιπὰ πολιορκῶν,

---

5 ὄντα ἔτι O 6 ⟨ὡς⟩ οὐ ci. Mend., contra Loesch, Rec. p. 515 9 βέβιον Oi, const., corr. Schw. 11 αὖθις om. C, αὐτοῖς a, αὐτῷ ci. Mend., male ob hiatum, sed recte ex Appiani narratione αὖθις intellegi posse negat 15 τὸν ἀντίοχον i Λαρίσσῃ] cf. ad Emph. II § 343 16 πυρὰ πολλὰ P, *ignes ingentes* C 22 πᾶσαν ἐς ἀργίαν P 24 τῆς ἀργίας susp. Nauck 26 τῶν πανηγύρεων ci. Nauck, bene κατέμελεν B et, corr. in μετέμελεν, A

191 a. C. ἐπεὶ τάχιστα Ῥωμαίους ἐπύθετο περᾶν τὸν Ἰόνιον, ἐς Χαλ-
κίδα ἀνεζεύγνυ.
71 Ῥωμαῖοι δ' ὑπὸ σπουδῆς τοῖς τότε ἑτοίμοις ἱππεῦσι 17
δισχιλίοις καὶ πεζοῖς δισμυρίοις καὶ ἐλέφασί τισιν, ἡγου-
μένου σφῶν Ἀκιλίου Μανίου Γλαβρίωνος, ἐς Ἀπολλω-
νίαν ἐκ Βρεντεσίου διαβαλόντες ἐπὶ Θετταλίας ἐβάδιζον
καὶ τὰς πόλεις ἐξέλυον τῶν πολιορκιῶν, ἐν ὅσαις δ' ἦσαν
72 ἤδη Ἀθαμάνων φρουραί, τὰς φρουρὰς ἐξέβαλλον. καὶ τὸν
Μεγαλοπολίτην Φίλιππον αἰχμάλωτον ἔλαβον, ἐλπίζοντα
ἔτι τὴν Μακεδόνων ἀρχήν. εἷλον δὲ καὶ τῶν Ἀντιοχείων ἐς
73 τρισχιλίους. ἅμα δὲ ταῦτα ὁ Μάνιος εἰργάζετο, καὶ ὁ Φί-
λιππος, ἐς Ἀθαμανίαν ἐμβαλών, πᾶσαν αὐτὴν ὑπήκοον
74 ἔλαβεν Ἀμυνάνδρου φυγόντος εἰς Ἀμβρακίαν. ὧν ὁ Ἀντίοχος
αἰσθανόμενός τε καὶ τὴν ὀξύτητα τῶν γιγνομένων κατα-
πλαγεὶς ἔδεισεν ὡς ἐπὶ αἰφνιδίῳ καὶ ταχείᾳ μεταβολῇ
καὶ τῆς εὐβουλίας Ἀννίβου τότε ᾔσθετο ἔς τε τὴν Ἀσίαν
ἄλλους ἐπ' ἄλλοις ἔπεμπεν ἐπισπέρχειν Πολυξενίδαν ἐς
τὴν διάβασιν, αὐτὸς δ', ὅσους εἶχε, πανταχόθεν συνε-
75 κάλει. γενομένων δ' αὐτῷ τῶν μὲν οἰκείων πεζῶν μυ-
ρίων καὶ ἱππέων πεντακοσίων, ἐπὶ δὲ τούτοις καί τινων
συμμάχων Θερμοπύλας κατέλαβεν, ὡς τὴν δυσχωρίαν
προβαλούμενος τοῖς πολεμίοις καὶ τὸν στρατὸν ἐκ τῆς
76 Ἀσίας ἀναμενῶν. δίοδος δ' ἐστὶν αἱ Θερμοπύλαι στενὴ
καὶ ἐπιμήκης, καὶ αὐτὴν περιέχει τῇ μὲν θάλασσα τρα-
χεῖα καὶ ἀλίμενος, τῇ δὲ ἕλος ἄβατόν τε καὶ βαραθρῶδες.
77 κορυφαί τέ εἰσιν ἐν αὐτῇ δύο δρῶν ἀπόκρημνοι, καὶ τού-
των τὴν μὲν Τειχιοῦντα καλοῦσι, τὴν δὲ Καλλίδρομον.
ἔχει δ' ὁ τόπος θερμῶν ὑδάτων πηγάς, καὶ Θερμοπύλαι
ἀπὸ τοῦδ' ἐπικλήζονται.

---

5 ἀκινίου OPCi 8 'Ἀθαμάνων, monente iam Gel., Schw., μακεδόνων OPCi ἐξέβαλον O 14 γενομένων V 17 ἐπισπέρχων i 19 αὐτῶν Pi 20 δὲ om. P καί τινων O, διά τινῶν Pi 26 ἐπ' αὐτῇ P

191 a. C.

18 τεῖχος οὖν ἐνταῦθα διπλοῦν ὁ Ἀντίοχος ᾠκοδομήσατο 78 καὶ τὰς μηχανὰς ἐπὶ τὸ τεῖχος ἐπέθηκεν· ἔς τε τὰς κορυφὰς τῶν ὀρῶν Αἰτωλοὺς ἀνέπεμψε, μή τις λάθοι κατὰ τὴν λεγομένην ἀτραπὸν περιελθών, ᾗ δὴ καὶ Λακεδαιμονίοις τοῖς ἀμφὶ Λεωνίδαν Ξέρξης ἐπέθετο, ἀφυλάκτων τότε τῶν ὀρῶν ὄντων. Αἰτωλοὶ δὲ χιλίους μὲν ἑκατέρῳ 79 τῶνδε τῶν ἄκρων ἐπέστησαν, τοῖς δὲ λοιποῖς ἐστρατοπέδευον ἐφ' ἑαυτῶν περὶ πόλιν Ἡράκλειαν. ὁ δὲ Μάνιος, 80 ἐπεὶ κατεῖδε τὴν τῶν πολεμίων παρασκευήν, σημεῖον ἔδωκεν ἐς ἕω μάχης· καὶ δύο τῶν χιλιάρχων, Μᾶρκον Κάτωνα καὶ Λεύκιον Οὐαλέριον, ἐκέλευσε νυκτός, ἐπιλεξαμένους ἑκάτερον, ὁπόσους ἐθέλοι, τὰ ὄρη περιελθεῖν καὶ τοὺς Αἰτωλοὺς ἀπὸ τῶν ἄκρων, ὅπῃ δύναιντο, βιάσασθαι. τούτων ὁ μὲν Λεύκιος ἀπεκρούσθη τοῦ Τειχιοῦντος, 81 ἀγαθῶν ἐνταῦθα τῶν Αἰτωλῶν γενομένων· ὁ δὲ Κάτων τῷ Καλλιδρόμῳ παραστρατοπεδεύσας κοιμωμένοις ἔτι τοῖς ἐχθροῖς ἐπέπεσε περὶ ἐσχάτην φυλακήν, καὶ πολὺς ἀμφ' αὐτὸν ἐγίγνετο ἀγών, βιαζόμενον ἐς ὑψηλὰ καὶ ἀπόκρημνα κωλυόντων τῶν πολεμίων. ἤδη δὲ 82 καὶ Μάνιος ἐπῆγε τὴν στρατιὰν Ἀντιόχῳ κατὰ μέτωπον, ἐς λόχους ὀρθίους διῃρημένην· ὧδε γὰρ μόνως ἐν στενοῖς ἐδύνατο. καὶ ὁ βασιλεὺς τοὺς μὲν ψιλοὺς καὶ πελτα- 83 στὰς προμάχεσθαι τῆς φάλαγγος ἐκέλευσεν, αὐτὴν δ' ἔστησε πρὸ τοῦ στρατοπέδου, ἐπὶ δεξιὰ δ' αὐτῆς τοὺς σφενδονήτας καὶ τοξότας ἐπὶ τῶν ὑπωρειῶν, τοὺς δ' ἐλέφαντας ἐν ἀριστερᾷ καὶ τὸ στῖφος, ὃ μετ' αὐτῶν

---

3 λάθη V 8 μάννιος h. l. B 13 δύνωνται V 14 sq. τειχοῦντος B et, ab altera m. ι suprascr., A 16 παραστρατοπεδεύσας bene habet, *a Callidromo insultans* C, παρεσκηνήσας ci. Schw., παρὰ τὴν ἀτραπὸν ἐφεδρεύσας vel ἐφορμήσας Mend. 18 βιαζομένων O, sed in A ο ab altera m. supra ω add. 19 δὲ om. B 24 ἐπὶ δεξιὰ et 26 ἐν ἀριστερᾷ locum inter se commutare voluit Schw. coll. Liv. 36, 18, sed videtur Appiani error

---

§ 78—89 cf. Kromayer 2 p. 149 sqq.

191 a.C.
84 αἰεὶ συνετάσσετο, παρὰ τῇ θαλάσσῃ. γενομένης δ' ἐν 19
χερσὶ τῆς μάχης τὰ μὲν πρῶτα τὸν Μάνιον οἱ ψιλοὶ παν-
ταχόθεν περιτρέχοντες ἐλύπουν· ἐπεὶ δὲ αὐτοὺς φιλο-
πόνως δεχόμενός τε καὶ ἀναχωρῶν καὶ αὖθις ἐπιὼν
ἐτρέψατο, τοὺς μὲν ψιλοὺς ἡ φάλαγξ ἡ τῶν Μακεδόνων
διαστᾶσα ἐς αὐτὴν ἐδέξατο καὶ συνελθοῦσα ἐκάλυψε,
καὶ τὰς σαρίσσας ἐν τάξει πυκνὰς προυβάλοντο, ᾧ δὴ
μάλιστα οἱ Μακεδόνες ἐξ Ἀλεξάνδρου καὶ Φιλίππου
κατεπλήσσοντο τοὺς πολεμίους, ἀντίοις δόρασι πολλοῖς
85 καὶ μακροῖς οὐ τολμῶντας πελάζειν. αἰφνίδιον δ' ὤφθη
τῶν Αἰτωλῶν ἐκ τοῦ Καλλιδρόμου φυγὴ καὶ βοή, καθαλ-
86 λομένων ἐς τὸ Ἀντιόχου στρατόπεδον. τὸ μὲν δὴ πρῶτον
ἑκατέροις ἄγνοιά τε τοῦ γιγνομένου καὶ θόρυβος ἦν ὡς
ἐν ἀγνοίᾳ· ὡς δὲ ὁ Κάτων ἐπεφαίνετο διώκων αὐτοὺς μετὰ
πολλῆς βοῆς καὶ ὑπὲρ τὸ στρατόπεδον ἐγίγνετο ἤδη τὸ
Ἀντιόχου, ἔδεισαν οἱ τοῦ βασιλέως, περί τε τῆς Ῥωμαίων
μάχης ἐπιφόβως ἐκ πολλοῦ πυνθανόμενοι καὶ σφᾶς εἰ-
δότες ὑπὸ ἀργίας καὶ τρυφῆς δι' ὅλου τοῦ χειμῶνος ἐς
87 δυσεργίαν διεφθαρμένους. τούς τε σὺν τῷ Κάτωνι σαφῶς
μὲν οὐ καθορῶντες, ὁπόσοι τινὲς εἶεν, ὑπὸ δὲ τοῦ φόβου
πλείους νομίζοντες εἶναι καὶ περὶ τῷ στρατοπέδῳ δεί-
σαντες ἀκόσμως ἐς αὐτὸ κατέφευγον ὡς ἀπ' αὐτοῦ τοὺς
88 πολεμίους ἀμυνούμενοι. Ῥωμαῖοι δ' αὐτοῖς παραθέοντες
συνεσέπεσον ἐς τὸ στρατόπεδον, καὶ ἦν ἄλλη φυγὴ τῶν
89 Ἀντιοχείων ἐκεῖθεν ἄκοσμος. ὁ δὲ Μάνιος μέχρι μὲν ἐπὶ
Σκάρφειαν ἐδίωκεν αὐτοὺς κτείνων τε καὶ ζωγρῶν, ἀπὸ
δὲ τῆς Σκαρφείας ἐπανιὼν διήρπαζε τὸ στρατόπεδον

---

1 *παρὰ τὴν θάλασσαν* ci. Mend., contra Schenkl p. 174 coll. Xen. Anab. 7, 2, 25 3 *περιτρέχοντες* O, *discurrentes* C, *ἐπιτρέχοντες* Pi 5 *ἡ* ante *τῶν Μακ.*, ut videtur, om. V 8 *ἐξ Ἀλεξάνδρου καὶ Φιλίππου* om. P 11 *βοὴ καὶ φυγὴ* V 13 V *τε* omisisse per errorem dixit Mend. 13 sq. *ὡς ἐν ἀγνοίᾳ*] cf. p. 257, 24 22 *κατέφυγον* scr. Mend., sed cf. Loesch, Rec. p. 517 24 *συνεσέπεσον* Schw., dubitans tamen (v. t. 3 p. 615), *συνέπεσον* OPi; cf. p. 456, 23

---

5 sqq. cf. Kromayer, Hermes 35 (1900) p. 231 sq.; v. etiam § 178

101 a. C.

τοῦ βασιλέως καὶ τοὺς Αἰτωλούς, ἐπιδραμόντας τῷ Ῥω-
μαίων χάρακι παρὰ τὴν ἀπουσίαν αὐτῶν, ἐξήλασεν ἐπι-
φανείς.

20 ἀπέθανον δ' ἐν τῇ μάχῃ καὶ τῇ διώξει Ῥωμαίων μὲν 90
ἀμφὶ τοὺς διακοσίους, Ἀντιόχου δέ, σὺν τοῖς ληφθεῖσιν,
ἀμφὶ τοὺς μυρίους. αὐτὸς δ' ὁ βασιλεὺς ἀπὸ μὲν τῆς πρώ- 91
της τροπῆς μετὰ πεντακοσίων ἱππέων εἰς Ἐλάτειαν
ἀμεταστρεπτὶ διέδραμεν, ἀπὸ δ' Ἐλατείας εἰς Χαλκίδα
καὶ ἐς Ἔφεσον μετ' Εὐβοίας τῆς νεογάμου (τοῦτο γὰρ
αὐτὴν ὠνόμαζεν) ἐπὶ τῶν νεῶν ἔφευγεν, οὐδὲ τούτων
ἁπασῶν· ἀγορὰν γάρ τινας αὐτῶν διαφερούσας ὁ Ῥωμαίων
ναύαρχος ἐπαναχθεὶς διεφθάρκει. οἱ δ' ἐν ἄστει Ῥωμαῖοι, 92
τῆς νίκης πυθόμενοι, ταχείας τε οὕτω σφίσι καὶ εὐχεροῦς
φανείσης, ἔθυον, ἐκ φοβερᾶς τῆς Ἀντιόχου δόξης τὴν
πρώτην πεῖραν ἀσπασάμενοι· Φίλιππόν τε τῆς συμ-
μαχίας ἀμειβόμενοι τὸν υἱὸν αὐτῷ Δημήτριον, ὁμηρεύοντα
ἔτι παρὰ σφίσιν, ἔπεμψαν.

21 καὶ τάδε μὲν ἦν ἐν ἄστει, Μάνιος δὲ Φωκέας μὲν καὶ 93
Χαλκιδέας καὶ ὅσοι ἄλλοι τῷ Ἀντιόχῳ συνεπεπράχεσαν,
δεομένους ἀπέλυσε τοῦ δέους, τὴν δ' Αἰτωλίαν αὐτός τε
καὶ Φίλιππος ἐδῄουν καὶ τὰς πόλεις ἐπολιόρκουν. Δα- 94
μόκριτόν τε τὸν στρατηγὸν τῶν Αἰτωλῶν ἐνταῦθα ὁ
Μάνιος ἔλαβε κρυπτόμενον, ὃς Φλαμινίνῳ παρὰ τὸν
Τίβεριν ἠπείλει στρατοπεδεύσειν. ὁ μὲν δὴ Μάνιος ἐπὶ 95
Καλλιπόλεως διώδευε τὸ ὄρος, ὃ καλοῦσι Κόρακα, ὑψηλό-
τατόν τε ὀρῶν καὶ δυσόδευτον καὶ ἀπόκρημνον, μετὰ
στρατοῦ βαρυτάτου τε καὶ λαφύρων καταγόμου· πολλοὶ
δ' ἐξέπιπτον ὑπὸ τῆς δυσοδίας ἐς τὰ ἀπόκρημνα καὶ

---

9 εὐβίας Ci 10 ἔφυγεν scr. Mend., sed cf. Loesch, Rec. p. 517 12 οἱ δ' ἐν ἄστει 'P.] cf. ad p. 146, 11 13 καὶ εὐχεροῦς σφίσι Pi 16 αὐτῷ Schw., αὐτοῦ OPCi 24 ἠπειλήκει ci. Mend., sed cf. ad p. 173, 27 στρατοπεδεύσειν cum P et Steph. Mend., στρατοπεδεύειν Oi; cf. Loesch, Rec. p. 521 26 καὶ ἀπόκρημνον καὶ δυσόδευτον P 27 sq. πολλοί τ' ci. Schw., bene

---

11 sq. ὁ 'Ρωμ. ναύαρχος] A. Atilius Serranus, cf. Liv. 35, 20, 8

191 a. C.
96 σκεύεσιν αὐτοῖς καὶ ὅπλοις κατεφέροντο. καὶ αὐτοὺς
δυνηθέντες ἂν οἱ Αἰτωλοὶ συνταράξαι οὐδὲ ὤφθησαν,
97 ἀλλ' ἐς Ῥώμην περὶ εἰρήνης ἐπρέσβευον. Ἀντίοχος δὲ τὴν
στρατιὰν ἀπὸ τῶν ἄνω σατραπειῶν κατὰ σπουδὴν ἐπὶ
θάλασσαν ἐκάλει καὶ τὰς ναῦς ἐπεσκεύαζε, ναυαρχοῦντος
98 αὐτῷ Πολυξενίδου Ῥοδίου φυγάδος. ἔς τε Χερρόνησον
διαπλεύσας πάλιν αὐτὴν ὠχύρου καὶ Σηστὸν καὶ Ἄβυδον
ἐκρατύνετο, δι' ὧν ἔδει τὴν φάλαγγα τὴν Ῥωμαίων ἐς
99 τὴν Ἀσίαν ὁδεῦσαί τε καὶ περᾶσαι. Λυσιμάχειαν δὲ ταμιεῖον
τῷδε τῷ πολέμῳ ποιούμενος ὅπλα καὶ σῖτον πολὺν
ἐς αὐτὴν συνέφερεν, ἡγούμενος αὐτίκα οἱ Ῥωμαίους πεζῷ
100 τε πολλῷ καὶ ναυσὶν ἐπιθήσεσθαι. οἱ δὲ Μανίῳ μὲν αἱ-
ροῦνται διάδοχον ἐπὶ τὴν στρατηγίαν Λεύκιον Σκιπίωνα,
ὃς τότε αὐτοῖς ὕπατος ἦν, ἀπράκτῳ δ' ὄντι καὶ ἀπειροπολέμῳ
σύμβουλον αἱροῦνται τὸν ἀδελφὸν Πούπλιον Σκιπίωνα, τὸν
Καρχηδονίους ἀφελόμενον τὴν ἡγεμονίαν καὶ πρῶτον
ὀνομασθέντα Ἀφρικανόν.

101 καὶ οἱ μὲν Σκιπίωνες ἔτι ἦσαν ἐν παρασκευῇ, Λίβιος 22
δ', ὁ φύλαξ τῆς Ἰταλίας, ἐπὶ τὴν ναυαρχίαν αἱρεθεὶς
Ἀτιλίῳ διάδοχος, αὐτίκα ταῖς τε ἰδίαις ναυσίν, αἷς τὴν
Ἰταλίαν περιέπλει, καὶ παρὰ Καρχηδονίων αὐτῷ τισι
δοθείσαις καὶ συμμαχίσιν ἄλλαις ἐς Πειραιᾶ κατήχθη
καὶ τὸν ὑπ' Ἀτιλίῳ στόλον παραλαβὼν ἔπλει καταφράκτοις
ὀγδοήκοντα καὶ μιᾷ, ἑπομένου καὶ Εὐμένους
πεντήκοντα ἰδίαις· καὶ ἦν κατάφρακτον καὶ τῶνδε τὸ
102 ἥμισυ. ἔς τε Φώκαιαν, ὑπήκοον μὲν Ἀντιόχου, ὑπὸ

---

3 ἐπρεσβεύοντο P 6 χερρόνησον V, et ita saepius; fluctuant codices inter χερρόνησος, χερόννησος, χερρόννησος 13 σκηπίωνα V, const.; ut videtur, etiam Bi 15 αἱροῦνται] διδόασι vel sim. ci. Mend., inut. πόπλιον V 18 λίβιος OPi, const., Δίουιος scr. Bk. et Mend. 20 αἷς i, ἐς OC (*in Italiam delatus*), om. P 23 ἀπέπλει an ⟨ἐς Δῆλον⟩ ἔπλει (cf. Liv. 36, 42, 8)? (Vk.) 26 Φώκαιαν Schw. (cf. Liv. 36, 43, 8. 12), φωκίδα OPCi

---

13 *Λεύκιον Σκιπίωνα*] v. ad p. 84, 10 18 C. Livius Salinator, cf. Liv. 36, 2, 6

191 a.C.
δ' ἐκπλήξεως αὐτοὺς δεχομένην, κατήγοντο καὶ τῆς
ἐπιούσης ἐς ναυμαχίαν ἀνέπλεον. ἀντανήγετο δ' αὐτοῖς ὁ 103
ναύαρχος ὁ Ἀντιόχου Πολυξενίδας διακοσίαις ναυσί, κου-
φοτέραις τῶν πολεμίων παρὰ πολύ· ᾧ δὴ καὶ μάλιστα
προὔλαβε τοῦ πελάγους ἔτι Ῥωμαίων ἀναπειρωμένων.
καὶ δύο τῶν Καρχηδονίων ναῦς ἰδὼν προπλεούσας, τρεῖς τῶν 104
ἰδίων ἐπιπέμψας εἷλε τὰς δύο κενάς, ἐξαλομένων τῶν
Λιβύων ἐς τὸ πέλαγος. Λίβιος δ' ἐπὶ τὰς τρεῖς ἐφέρετο 105
πρῶτος ὑπὸ ὀργῆς τῇ στρατηγίδι νηί, πολὺ προύχων
τοῦ στόλου· αἱ δ', ὡς μιᾷ, σὺν καταφρονήσει . . . χεῖράς
τε σιδηρᾶς ἐπέβαλον, καὶ συνεστηκότων τῶν σκαφῶν ὁ
ἀγὼν ἦν ὥσπερ ἐν γῇ. πολὺ δὲ κρείσσους ὄντες οἱ Ῥωμαῖοι 106
ταῖς εὐτολμίαις, ἐπιβάντες ἐς τὰς ἀλλοτρίας ἐκράτουν καὶ
μιᾷ νηὶ δύο ὁμοῦ φέροντες ἐπανῄεσαν. καὶ τόδε μὲν τῆς 107
ναυμαχίας προαγώνισμα ἦν· ἐπεὶ δὲ οἱ στόλοι συνέπεσον
ἀλλήλοις, ἰσχύι μὲν καὶ προθυμίᾳ τὰ Ῥωμαίων ἐπεκράτει, διὰ
δὲ βαρύτητα τῶν σκαφῶν τοὺς ἐχθροὺς οὐκ ἐδύναντο κατα-
λαμβάνειν, κούφαις ναυσὶν ὑποφεύγοντας, ἕως οἱ μὲν ἐς
τὴν Ἔφεσον ὀξέως κατέφυγον, οἱ δ' ἐς Χίον ἀπῆραν,
ἔνθα αὐτοῖς Ῥοδίων νῆες συμμαχίδες ἦλθον ἑπτὰ καὶ
εἴκοσιν. Ἀντίοχος δὲ περὶ τῆσδε τῆς ναυμαχίας πυθό- 108
μενος Ἀννίβαν ἔστελλεν ἐπὶ Συρίας εἰς νεῶν ἄλλων ἔκ τε
Φοινίκης καὶ Κιλικίας παρασκευήν.

καὶ τόνδε μὲν ἐπανιόντα Ῥόδιοι κατέκλεισαν ἐς Παμ- 109
φυλίαν καί τινας αὐτοῦ τῶν νεῶν εἷλον καὶ τὰς λοιπὰς ἐφε-
23 δρεύοντες ἐφύλασσον· Πούπλιος δὲ Σκιπίων, ἀφικόμενος 190 a.C.

---

2 ἀνέπλεον Wyttenbach (v. ad p. 2, 9) p. 101, ἐπέπλεον OP, ἀπέπλεον i 3 ναύαρχος τοῦ ἀντιόχου i 5 Ῥωμαίων ἔτι ci. Mend., contra Kratt p. 67 6 καὶ δύο — 15 προαγώνισμα ἦν om. P 8 λίβυος (sic) B, λίβιος ceteri 10 sq. τε susp. Schw. (sed v. t. 3 p. 546) et post καταφρονήσει addendum putabat ἐπέπλευσαν vel sim., ⟨ἐπέπλευσαν. ὁ δὲ Λίουιος⟩ χεῖρας αὐταῖς σιδηρᾶς ἐπέβαλε ci. Mend. coll. Liv. 36, 44, 8 sq. 11 ἐπέβαλλον i 16 τῶν ante Ῥωμαίων add. i 18 'impedita admodum et fortasse mutila sententiae conformatio' (Mend.) 26 πόπλιος V

190 a. C.
ἐς Αἰτωλίαν μετὰ τοῦ ὑπάτου καὶ τὸν Μανίου στρατὸν
παραλαβών, τὰς μὲν ἐν Αἰτωλίᾳ πολιορκίας ὑπερεῖδεν ὡς
μικρὸν ἔργον καὶ τοῖς Αἰτωλοῖς δεομένοις ἐπέτρεψεν αὖθις
ἐς Ῥώμην πρεσβεῦσαι περὶ σφῶν, ἐπὶ δὲ τὸν Ἀντίοχον
110 ἠπείγετο, πρὶν ἐκβῆναι τῷ ἀδελφῷ τὴν στρατηγίαν. διὰ
δὲ Μακεδόνων ὥδευε καὶ Θρᾳκῶν ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον,
δυσχερῆ καὶ χαλεπὴν ὁδὸν αὐτῷ γενομένην ἄν, εἰ μὴ Φίλιπ-
πος ὁ Μακεδὼν ὡδοποίει καὶ ὑπεδέχετο καὶ παρέπεμπεν
ἐζευγμένοις τε ποταμοῖς ἐκ πολλοῦ καὶ ἀγοραῖς ἑτοίμοις·
ἐφ' οἷς αὐτὸν οἱ Σκιπίωνες αὐτίκα τῶν ὑπολοίπων χρη-
μάτων ἀπέλυσαν, ἐπιτετραμμένοι τοῦθ' ὑπὸ τῆς βουλῆς,
111 εἰ πρόθυμον εὕροιεν. ἐπέστελλον δὲ καὶ ἐς Προυσίαν,
τὸν Βιθυνῶν βασιλέα, καταλέγοντες, ὅσοις βασιλεῦσι Ῥω-
μαίοις συμμαχήσασι τὰς ἀρχὰς ἐπηύξησαν· Φίλιππον δέ,
φασί, τὸν Μακεδόνα, καὶ πολέμῳ κρατήσαντες ἄρχειν ἐῶσι,
"καὶ τὸν παῖδα αὐτῷ τῆς ὁμηρείας ἀπελύσαμεν καὶ τὸ
ἔτι ὄφλημα τῶν χρημάτων." οἷς ὁ Προυσίας ἡσθεὶς συνέ-
θετο συμμαχήσειν ἐπ' Ἀντίοχον.
112 Λίβιος δ' ὁ ναύαρχος, ἐπεὶ τῆς ὁδοιπορίας τῶν
Σκιπιώνων ἐπύθετο, Πανσίμαχον μὲν τὸν Ῥόδιον μετὰ
τῶν Ῥοδίων νεῶν ἐν τῇ Αἰολίδι κατέλιπε καὶ μέρος τι
τοῦ ἰδίου στόλου, ταῖς δὲ πλείοσιν ἐς τὸν Ἑλλήσποντον
113 ἔπλει τὸν στρατὸν ὑποδεξόμενος. καὶ Σηστὸς μὲν αὐτῷ
καὶ Ῥοίτειον καὶ ὁ Ἀχαιῶν λιμὴν καί τινα ἄλλα προσ-
114 έθετο, Ἄβυδον δὲ ἀπειθοῦσαν ἐπολιόρκει. Πανσίμαχος
δ' οἰχομένου Λιβίου πείρας τε πυκνὰς καὶ μελέτας τῶν
ἰδίων ἐποιεῖτο καὶ μηχανὰς ποικίλας συνεπήγνυτο πυρφόρα

6 δὲ om. B, δὴ maluit Schw. t. 3 p. 547, καὶ δια μακ. P 10 σκηπί (in fine l.) αὐτίκα V 13 τὸν] τῶν i 13 sq. ῥωμαίοις scr. Vk. cum O, ῥωμαῖοι i, vulgo 16 ἀπέλυσαν P et Musgr. 18 ἀντίοχος (sic) V 23 στρατὸν Schw. coll. Liv. 37, 9, 6, στρατηγὸν OPCi 24 ῥοίτιον V 27 μηχαναὶ ποικίλαι συνεπήγνυντο V

20 Πανσίμαχον] Pausistratum nominant Pol. 21, 7 H. et Liv. 36, 45, 5; 37, 9, 5 etc.

190 a. C.

τε ἀγγεῖα σιδήρεα ἐξῆπτε κοντῶν μακρῶν, αἰωρεῖσθαι
τὸ πῦρ ἐς τὸ πέλαγος, ἵνα τῶν μὲν ἰδίων σκαφῶν πολὺ
προύχῃ, τοῖς δὲ πολεμίοις προσιοῦσιν ἐμπίπτῃ. καὶ αὐτὸν 115
τάδε φιλοπονούμενον Πολυξενίδας, ὁ Ἀντιόχου ναύαρχος,
Ῥόδιός τε ὢν καὶ ὅδε καί τισιν αἰτίαις ἐκπεσὼν τῆς
πατρίδος, ἐνήδρευεν, ὑπισχνούμενος τὸν Ἀντιόχου στόλον
ἐγχειριεῖν, εἰ συνθοῖτο συμπράξειν ἐς κάθοδον αὐτῷ.
ὁ δὲ ὑπώπτευε μὲν ἐπίκλοπον ἄνδρα καὶ πανοῦργον καὶ 116
ἐς πολὺ καλῶς ἐφυλάσσετο· γράψαντος δ' αὐτῷ τοῦ
Πολυξενίδου περὶ τῆς προδοσίας ἐπιστολὴν αὐτόγραφον
καὶ ἐπ' αὐτῇ καὶ ἀναζεύξαντος ἀπὸ τῆς Ἐφέσου καὶ
τὴν στρατιὰν ὑποκριθέντος ἐς χορτολογίαν περιπέμπειν
ὁ Παυσίμαχος, τήν τε ἀνάζευξιν ὁρῶν καὶ οὐκ ἐλπίσας
ἄν τινα περὶ προδοσίας ἐπιστολὴν αὐτόγραφον οὐκ
ἀληθεύοντα πέμψαι, πάγχυ πιστεύσας ἐξέλυσε τὰς
φυλακὰς καὶ ἐς σιτολογίαν καὶ αὐτὸς περιέπεμπεν. ὁ δὲ 117
Πολυξενίδας, ἐπεὶ κατεῖδεν αὐτὸν ἐνηδρευμένον, αὐτίκα
τὴν παρασκευὴν συνῆγε καὶ Νίκανδρον τὸν πειρατὴν σὺν
ὀλίγοις ἐς τὴν Σάμον περιέπεμπε, κατὰ τὴν γῆν ὄπισθεν
τοῦ Παυσιμάχου θορυβοποιεῖν. ἐκ δὲ μέσων νυκτῶν αὐτὸς 118
ἐπέπλει καὶ περὶ τὴν ἑωθινὴν φυλακὴν ἐπέπιπτεν ἔτι κοιμωμένῳ.
ὁ δὲ ἐν αἰφνιδίῳ κακῷ καὶ ἀδοκήτῳ τοὺς στρατιώτας
ἐκέλευε, τὰς ναῦς ἐκλιπόντας, ἀπὸ τῆς γῆς ἀμύνεσθαι
τοὺς πολεμίους. προσπεσόντος δ' ὄπισθεν αὐτῷ τοῦ 119
Νικάνδρου, νομίσας καὶ τὴν γῆν προειλῆφθαι οὐχ ὑπὸ
τῶν ἑωραμένων μόνων, ἀλλ', ὡς ἐν νυκτί, πολὺ πλειόνων,
πάλιν ἐς τὰς ναῦς ἐνέβαινε θορυβούμενος πρῶτός τε ἐς

---

1 sq. τὸ πῦρ ἐς τὸ πέλαγος αἰωρούντων P 3 πολεμΐοῦσιν προσΐοῦσΐν V 5 τε deleri maluit Mend. καὶ ⟨ἐπὶ⟩ τισιν ci. Mend., sed cf. ad Emph. I § 86 8 ὃ δὲ—p. 374, 2 ἀπώλοντο partim omisit, partim valde contraxit P ⟨ὡς⟩ ἐπίκλοπον ⟨τὸν⟩ ἄνδρα ci. Nauck, sed satis est addere ⟨ὡς⟩ 11 alterum καὶ om. V 12 in Sitologiam (sic) C, 'nec valde apta χορτολογία' (Mend.) 15 πάνυ maluit Mend., sed cf. Krebs, Präpositionsadv. 1 p. 11 adn. et Zerdik p. 27 16 αὐτὰς (sic) V 26 ἐν om. i πολλῶ V

190 a.C. μάχην ἀνήγετο καὶ πρῶτος ἔπιπτε λαμπρῶς ἀγωνιζόμενος. τῶν δ' ἄλλων οἳ μὲν ἐλήφθησαν, οἳ δ' ἀπώλοντο.
120 καὶ τῶν νεῶν ἑπτὰ μέν, αἳ τὸ πῦρ ἔφερον, οὐδενὸς αὐταῖς διὰ τὴν φλόγα προσιόντος ἔφευγον, τὰς δὲ λοιπὰς εἴκοσιν ὁ Πολυξενίδας ἀναδησάμενος ἐς τὴν Ἔφεσον κατήχθη.

121 καὶ ἐπὶ τῇδε τῇ νίκῃ Φώκαια αὖθις καὶ Σάμος καὶ 25 Κύμη πρὸς Ἀντίοχον μετετίθεντο. δείσας δ' ὁ Λίβιος περὶ τῶν σφετέρων νεῶν, ἃς ἐν τῇ Αἰολίδι καταλελοίπει, κατὰ σπουδὴν ἐς αὐτὰς ἐπανῄει. καὶ Εὐμένης πρὸς αὐτὸν ἠπείγετο, Ῥόδιοί τε Ῥωμαίοις ναῦς ἑτέρας εἴκοσιν
122 ἔπεμπον. μικρὸν δὲ διαλιπόντες ἅπαντες ἀνεθάρρησαν καὶ ἐπὶ τὴν Ἔφεσον ἔπλεον ἐς ναυμαχίαν ἐσκευασμένοι. οὐδενὸς δ' αὐτοῖς ἀντεπιπλέοντος τὸ μὲν ἥμισυ τῶν νεῶν εἰς ἐπίδειξιν ἔστησαν ἐν μέσῃ τῇ θαλάσσῃ μέχρι πολλοῦ, ταῖς δ' ὑπολοίποις ἐς τὴν πολεμίαν καταχθέντες ἐπόρθουν, μέχρι Νίκανδρος αὐτοῖς ἐκ τῆς μεσογαίας ἐπιπεσὼν τήν τε λείαν ἀφείλετο καὶ ἐς τὰς ναῦς κατεδίωξεν.

123 οἳ μὲν δὴ πάλιν ἐς Σάμον ἀνήγοντο, καὶ ὁ χρόνος ἔληγε Λιβίῳ τῆς ναυαρχίας· τοῦ δ' αὐτοῦ χρόνου 26 Σέλευκος ὁ Ἀντιόχου τὴν Εὐμένους γῆν ἐδῄου καὶ Περγάμῳ παρεκάθητο, τοὺς ἄνδρας ἐς τὴν πόλιν κατα-
124 κλείσας. ὅθεν ὁ Εὐμένης ἐς Ἐλαίαν, τὸ τῆς ἀρχῆς ἐπίνειον, διέπλει κατὰ σπουδὴν καὶ σὺν αὐτῷ Λεύκιος Αἰμίλιος Ῥηγίλλος, ὁ Λιβίου τὴν ναυαρχίαν παρα-
125 δεδεγμένος. ἧκον δὲ καὶ παρὰ τῶν Ἀχαιῶν Εὐμένει σύμμαχοι χίλιοι πεζοὶ καὶ ἱππεῖς ἑκατὸν ἐπίλεκτοι, ὧν Διοφάνης ὁ στρατηγός, ἀπὸ τοῦ τείχους ἰδὼν τοὺς

---

4 ἔφυγον scr. Mend. 7 μετετίθεντο Schw., *ad Antiochum rediere* C, μετετίθετο OPi 11 ἀνεθάρρησάν τε P 13 ἀντεπιπλέοντος Pi, ἀντιπλέοντος O 16 ἐπόρθουν Schw., ἐπολιόρκουν OPCi Νίκανδρος error aut Appiani aut librarii, debebat Ἀνδρόνικος, cf. Liv. 37, 18, 9 αὐτοὺς i 19 κατήγοντο ci. Musgr., inut. 25 Ῥηγίλλος Gelenius, ῥηγοῦλος OPCi 25 sq. διαδεδεγμένος P, bene

190 a. C.

Σελευκείους παίζοντάς τε καὶ μεθύοντας ἐκ καταφρο-
νήσεως, ἔπειθε τοὺς Περγαμηνοὺς ἑαυτῷ συνεκδραμεῖν
ἐπὶ τοὺς πολεμίους. οὐχ ὑφισταμένων δ' ἐκείνων ὥπλισε 126
τοὺς ἰδίους χιλίους καὶ τοὺς ἑκατὸν ἱππέας καὶ προαγα-
γὼν ὑπὸ τὸ τεῖχος ἔστησεν ἀτρεμεῖν, ὑπερορώντων
αὐτοὺς ἐς πολὺ τῶν πολεμίων ὡς ὀλίγους τε καὶ οὐ
τολμῶντας ἐς χεῖρας ἐλθεῖν. ὁ δ' ἀριστοποιουμένοις 127
ἐπιδραμὼν ἐθορύβησέ τε καὶ ἐτρέψατο τοὺς προφύλακας,
τῶν δ' ἄλλων ἐπὶ τὰ ὅπλα ἀναπηδώντων καὶ τοὺς ἵππους
περιχαλινούντων ἢ φεύγοντας διωκόντων ἢ δυσχερῶς
ἀναβαινόντων οὐκ εὐσταθοῦντας ἐκράτει πάνυ λαμπρῶς,
ἐπιβοώντων ἄνωθεν ἀπὸ τοῦ τείχους τῶν Περγαμηνῶν
καὶ οὐδὲ τότε προελθεῖν ὑφισταμένων. κτείνας δ' ὅσους 128
ἐδύνατο ὡς ἐν ἐπιδείξει ταχείᾳ καί τινας αἰχμαλώτους
ἑλὼν ἄνδρας τε καὶ ἵππους ἐπανῄει κατὰ σπουδήν. καὶ 129
τῆς ἐπιούσης αὖθις ἵστη τοὺς Ἀχαιοὺς ὑπὸ τὸ τεῖχος,
οὐδὲ τότε τῶν Περγαμηνῶν αὐτῷ συνεξιόντων· Σέλευκος
δ' ἱππεῦσι πολλοῖς αὐτῷ προσεπέλαζε προκαλούμενος.
ὁ δὲ τότε μὲν οὐκ ἐπεξῄει, παρ' αὐτὸ τὸ τεῖχος ἑστώς, 130
ἀλλ' ἐφυλάττετο· ἐπεὶ δ' ὁ Σέλευκος παραμείνας ἐς
μεσημβρίαν, καμνόντων ἤδη τῶν ἱππέων, ἐπέστρεφε καὶ
ἐπανῄει, τοῖς τελευταίοις αὐτῶν ὁ Διοφάνης ἐπιθέμενος
καὶ θορυβοποιήσας καὶ βλάψας, ὅσα καὶ τότε δυνατὸς
ἦν, εὐθὺς ἐπανῄει πάλιν ὑπὸ τὸ τεῖχος. καὶ τόνδε τὸν 131
τρόπον συνεχῶς ἔν τε χορτολογίαις καὶ ξυλείαις ἐνεδρεύων
καὶ ἀεί τι ἐνοχλῶν ἀπό τε Περγάμου τὸν Σέλευκον
ἀνέστησε καὶ ἀπὸ τῆς ἄλλης Εὐμένους χώρας ἐξήλασε.

---

4 *χιλίους* <*πεζοὺς*> ci. Nauck, *χιλίους—ἱππέας* fort. inducenda esse ci. Mend.; incertum, an omnia sana 11 <*ἐκ*'> *οὐκ εὐσταθοῦντας* P 14 *ἐν ἐπιθέσει* ci. Berg, Diss. p. 59 sent. controv. 2, non recte, *insecutione* C, i. e. *ἐν ἐπιδιώξει*, sed verte 'in celeri ostentatione' 19 *ἀντεπεξῄει* P 21 *οἱ* ante *ἤδη* add. P, sed cf. Zerdik p. 56 22 *αὐτῶν*, quod legit C, recepit Vk., *αὐτοῦ* O P i, vulgo, cf. Zerdik p. 76 25 *ξυλίαις* V 26 *καὶ ἀεί τι* P, *ἀεί τι καὶ* O i, *καὶ ἀεί τι καὶ* ci. Schw., fort. recte

190 a.C.
132 Πολυξενίδᾳ δὲ καὶ Ῥωμαίοις μετ' οὐ πολὺ γίνεται 27
ναυμαχία περὶ Μυόννησον, εἰς ἣν συνῄεσαν Πολυξενίδας
μὲν ναυσὶν ἐνενήκοντα καταφράκτοις, Λεύκιος δ', ὁ
Ῥωμαίων ναύαρχος, ὀγδοήκοντα καὶ τρισί· τούτων ἦσαν
133 ἐκ Ῥόδου πέντε καὶ εἴκοσιν. ὧν ὁ στρατηγὸς Εὔδωρος
ἐτέτακτο μὲν ἐπὶ τοῦ λαιοῦ κέρως, ἰδὼν δὲ ἐπὶ θάτερα
Πολυξενίδαν πολὺ προύχοντα Ῥωμαίων ἔδεισέ τε, μὴ
κυκλωθεῖεν, καὶ περιπλεύσας ὀξέως ἅτε κούφαις ναυσὶ
καὶ ἐρέταις ἐμπείροις θαλάσσης τὰς ναῦς τὰς πυρφόρους
τῷ Πολυξενίδᾳ πρώτας ἐπῆγε, λαμπομένας τῷ πυρὶ πάν-
134 τοθεν. οἱ δ' ἐμβαλεῖν μὲν αὐταῖς οὐκ ἐτόλμων διὰ τὸ
πῦρ, κύκλῳ δ' αὐτὰς περιπλέοντες ἐνέκλινόν τε καὶ
θαλάσσης ἐπίμπλαντο καὶ ἐς τὰς ἐπωτίδας ἐτύπτοντο,
μέχρι Ῥοδίας νεὼς ἐς Σιδονίαν ἐμβαλούσης καὶ τῆς
πληγῆς εὐτόνου γενομένης ἄγκυρα ἐκπίπτουσα τῆς
Σιδονίας ἐς τὴν Ῥοδίαν ἐπάγη τε καὶ συνέδησεν ἄμφω
πρὸς ἀλλήλας, ὅθεν ἦν ὁ ἀγὼν ἀτρεμούντων τῶν σκαφῶν
135 τοῖς ἐπιβάταις ὥσπερ ἐν γῇ. καὶ προσιουσῶν ἄλλων ἐς
ἐπικουρίαν ἑκατέρᾳ πολλῶν φιλονεικία τε παρ' ἀμφοῖν
ἐγίγνετο λαμπρά, καὶ τὸ μέσον τῶν Ἀντιόχου νεῶν
ἔρημον ἐκ τούτου γενόμενον αἱ Ῥωμαίων νῆες διέπλεον
136 καὶ τοὺς πολεμίους, ἔτι ἀγνοοῦντας, ἐκύκλουν. ὡς δ'
ἔμαθόν ποτε, ἐγίγνετο φυγὴ καὶ τροπή, καὶ διεφθάρησαν
Ἀντιόχου νῆες μιᾶς δέουσαι τριάκοντα, ὧν τρισκαίδεκα
αὐτοῖς ἀνδράσιν ἐλήφθησαν. Ῥωμαίων δ' ἀπώλοντο μόναι

4 καὶ hab. OPi, etiam B τούτων O, καὶ τούτων Pi 6 ἐτέτακτο—23 φυγὴ καὶ τροπὴ om. P 13 καὶ ἐς τὰς ἐπωτίδας ἐτύπτοντο (Liv. 37, 30, 4: 'obliquas se ipsae ad ictus praebebant') καὶ θαλάσσης ἐπίμπλαντο ci. Schw. C vertit tanquam esset ἐπίμπλασαν et ἔτυπτον, verba tradita defendit Dillenius, sed sunt suspecta 14. 16 σιδωνίαν, -ίας O 15 ἐμπίπτουσα i 22 ἀγνοοῦντας ἔτι i 24 pro ὧν cum Schw. καὶ scribendum, sed incertum, Appiani an librarii error sit, cf. Liv. 37, 30, 7 sq., Nissen, Krit. Untersuchungen p. 191, sed v. etiam Fahland, Progr. Greiffenberg a. 1872 p. 15 sq.

5 Εὔδωρος] Εὔδημος sec. Pol. 21, 10, 5 H., Eudamus sec. Liv. 37, 12, 9; 23, 9 etc.

δύο. καὶ ὁ Πολυξενίδας τὴν Ῥοδίαν ναῦν ἐπαγόμενος ἐς 190 a. C
τὴν Ἔφεσον κατήχθη.
28 τοῦτο μὲν δὴ τῇ ναυμαχίᾳ τῇ περὶ Μυόννησον ἦν 137
τέλος· οὔπω δ' αὐτῆς ὁ Ἀντίοχος αἰσθόμενος Χερρόνησόν
τε καὶ Λυσιμάχειαν ἐπιμελῶς ὠχύρου, μέγα, ὥσπερ ἦν,
τὸ ἔργον ἡγούμενος ἐπὶ Ῥωμαίοις, ὅπου γε καὶ τὴν
ἄλλην Θρᾴκην διελθεῖν στρατοπέδῳ δυσόδευτον αὐτοῖς
ἂν ἐγένετο καὶ δύσβατον, εἰ μὴ Φίλιππος διέφερεν. ἀλλ' 138
ὁ Ἀντίοχος, ὢν καὶ τὰ ἄλλα κουφόνους ἀεὶ καὶ ταχὺς ἐς
μεταβολήν, ἐπεὶ τῆς ἥσσης ἐπύθετο τῆς περὶ Μυόννησον,
πάμπαν ἐξεπλάγη, [καὶ] νομίσας αὐτῷ τὸ δαιμόνιον
ἐπιβουλεύειν· παρὰ γὰρ λόγον ἕκαστα χωρεῖν, Ῥωμαίων
μὲν ἐν τῇ θαλάσσῃ κρατούντων, ἐν ᾗ πολὺ προύχειν
αὐτὸς ἐνόμιζε, Ῥοδίων δ' Ἀννίβαν ἐς Παμφυλίαν κατα-
κεκλεικότων, Φιλίππου δὲ Ῥωμαίους παραπέμποντος
ἀβάτους ὁδούς, ὃν μάλιστα μνησικακήσειν αὐτοῖς ὧν
ἔπαθεν, ὑπελάμβανεν. ὑπὸ δὴ τῶνδε πάντων ἐκταρασσό- 139
μενός τε καὶ θεοῦ βλάπτοντος ἤδη τοὺς λογισμούς, ὅπερ
ἅπασι προσιόντων ἀτυχημάτων ἐπιγίνεται, Χερρόνησον
ἐξέλιπεν ἀλογίστως, πρὶν καὶ ἐς ὄψιν ἐλθεῖν τοῖς πολε-
μίοις, οὔτε μετενεγκών, ὅσος ἦν ἐν αὐτῇ σῖτος σεσωρευ-
μένος πολὺς ἢ ὅπλα ἢ χρήματα ἢ μηχαναί, οὔτε ἐμπρήσας,
ἀλλ' ὑγιεῖς ἀφορμὰς τοσάσδε τοῖς πολεμίοις καταλιπών.
Λυσιμαχέας τε αὐτῷ καθάπερ ἐκ πολιορκίας συμφεύ- 140
γοντας μετ' οἰμωγῆς ἅμα γυναιξὶ καὶ παιδίοις ὑπερεώρα,
μόνου τοῦ διάπλου τοῦ περὶ Ἄβυδον εἶρξαι τοὺς πολεμίους
ἐπινοῶν καὶ τὴν λοιπὴν ἔτι ἐλπίδα τοῦ πολέμου πᾶσαν
ἐν τούτῳ τιθέμενος. οὐ μὴν οὔτε τὸν διάπλουν ἐφύλαξεν 141
ὑπὸ θεοβλαβείας, ἀλλ' ἐς τὸ μεσόγαιον ἠπείχθη ἐπανελ-

---

3 τὴν ante μυόννησον add. Bi 6 ἐπὶ ῥωμαίους i 11 καὶ del. Musgr. τὸ δαιμόνιον B, τι δαιμόνιον VPi 12 ἕκαστα P, ἕκαστον Oi 22 μηχαναὶ VP, μηχανὴ vel μηχανὴ Bi 26 ῥωμαίους, sed in mg. a 1 m. additum: γρ(άφε) πολεμίους, V 29 ἠπείχθη] ὑπόχθη (sic) B

190 a.C. θεῖν, φθάσων τοὺς πολεμίους, οὔτε τινὰ φυλακὴν ἐν
τῷ διάπλῳ κατέλιπεν.
142 οἱ δὲ Σκιπίωνες, ἐπεὶ τῆς ἀναχωρήσεως αὐτοῦ ἐπύ- 29
θοντο, Λυσιμάχειάν τε δρόμῳ κατέλαβον καὶ τῶν ἐν
Χερρονήσῳ θησαυρῶν τε καὶ ὅπλων κρατήσαντες τὸν
Ἑλλήσποντον, ἔρημον ὄντα φυλακῆς, εὐθὺς ἐπέρων μετὰ
σπουδῆς ἔφθασάν τε Ἀντίοχον ἔτι ἀγνοοῦντα ἐν Σάρδεσι
143 γενόμενοι. ὁ δ' ἐκπλαγεὶς ἐβαρυθύμει καὶ τὰ ἴδια αὐτοῦ
ἁμαρτήματα ἐς τὸ δαιμόνιον ἀνατιθεὶς Ἡρακλείδην τὸν
Βυζάντιον ἔπεμπεν ἐς τοὺς Σκιπίωνας ἐπὶ διαλύσει τοῦ
πολέμου, Σμύρναν τε καὶ Ἀλεξάνδρειαν αὐτοῖς διδοὺς
τὴν ἐπὶ Γρανίκῳ καὶ Λάμψακον, δι' ἃς ἦρξεν αὐτοῖς ὁ
πόλεμος, καὶ τὸ ἥμισυ τῆς δαπάνης τοῦδε τοῦ πολέμου.
144 ἐνετέλλετο δέ, εἰ δέοι, καὶ τῶν Ἰάδων πόλεων δοῦναι καὶ
τῶν Αἰολίδων, ὅσαι τὰ Ῥωμαίων ἐν τῷδε τῷ ἀγῶνι
145 εἵλοντο, καὶ εἴ τι ἄλλο αἰτοῖεν οἱ Σκιπίωνες. ταῦτα μὲν
εἶχεν ἐς τὸ φανερὸν λέγειν ὁ Ἡρακλείδης, ἰδίᾳ δὲ πρὸς
Πούπλιον Σκιπίωνα ἔφερε παρ' Ἀντιόχου χρημάτων τε
146 πολλῶν ὑποσχέσεις καὶ τοῦ παιδὸς ἀφέσεως. ᾑρήκει
γὰρ αὐτὸν ἐν τῇ Ἑλλάδι ὁ Ἀντίοχος, ἐς Δημητριάδα ἐκ
Χαλκίδος διαπλέοντα· καὶ ἦν ὁ παῖς Σκιπίων, ὁ Καρχηδόνα
ὕστερον ἑλών τε καὶ κατασκάψας καὶ δεύτερος ἐπὶ τῷδε

1 οὔτε Bk., οὐδὲ OPi in φυλακὴν terminatur P 7 sq. φθάσαι τὸν Ἀντίοχον ἔτι ἀγνοοῦντα ἐν Σάρδεσι ἐπειγόμενοι ci. Wyttenbach (v. ad p. 2, 9) p. 102, prob. Dübner in ed. Didot. et Bk., ἔφθασαν Ἀντίοχον ἔτι ἀγνοοῦντα καὶ ἐν Σάρδεσιν παριέντα τοὺς καιρούς, ἐν Ἀσίᾳ παραγενόμενοι Schw. t. 3 p. 552 sq., ἔφθασάν τε ⟨ἐν ἀσφαλεῖ⟩ γενόμενοι Ἀντιόχου ἔτι ἀγνοοῦντος καὶ ἐν Σάρδεσι⟨ν ἀργοῦντος vel ἀτρεμοῦντος vel sim.⟩ ci. Mend. coll. Pol. 21, 13 (10), 1: παριεὶς τοὺς καιροὺς καταμέλλων 10 ἐπὶ σκιπίωνας i διαλύσεσι cum O Mend., quod fort. tenendum, cf. Zurborg ad Xen. de redit. p. 27 13 τοῦ πολέμου τοῦδε V 19 ἀφέσεως ci. Herw. p. 64, *liberationem* C, ἀφέσεις Oi, vulgo

9 sq. de Heraclide Byzantino cf. Otto, RE 8 p. 464 n. 31 16 καὶ εἴ τι ἄλλο αἰτοῖεν οἱ Σκιπίωνες] cf. Mommsen, Röm. Forsch. 2 p. 518 21 sqq. error Appiani: non est Aemilianus, sed germanus filius Africani maioris

190 a. C.
τῷ Σκιπίωνι Ἀφρικανὸς ὀνομασθείς, Παύλου μὲν υἱὸς
ὤν, τοῦ Περσέα τὸν Μακεδόνα ἑλόντος, Σκιπίωνος δὲ
τῷ γένει θυγατριδοῦς καὶ θέσει παῖς. κοινῇ μὲν οὖν 147
οἱ Σκιπίωνες τῷ Ἡρακλείδῃ τήνδε ἔδοσαν τὴν ἀπόκρισιν·
ἐὰν ὁ Ἀντίοχος εἰρήνης δέηται, μὴ τῶν Ἰάδων μηδὲ τῶν
Αἰολίδων αὐτὸν ἐκστῆναι πόλεων, ἀλλὰ πάσης τῆς ἐπὶ
τάδε Ταύρου καὶ τὴν δαπάνην τοῦ πολέμου πᾶσαν
ἐσενεγκεῖν, δι' αὐτὸν γενομένου. ἰδίᾳ δὲ ὁ Πούπλιος ἔφη 148
τῷ Ἡρακλείδῃ Ῥωμαίους, εἰ μὲν ἔτι Χερρονήσου καὶ
Λυσιμαχείας κρατῶν ὁ Ἀντίοχος ταῦτα προύτεινεν, ἀσμέ-
νως ἂν λαβεῖν, τάχα δ', εἰ καὶ μόνον ἔτι τοῦ Ἑλλησπόντου
τὸν διάπλουν ἐφύλασσε· νῦν δ' αὐτοὺς ἤδη περάσαντάς
τε καὶ ἐν ἀσφαλεῖ γενομένους καὶ τὸν χαλινόν, φασίν,
ἐνθέντας καὶ ἐπὶ τῷ χαλινῷ τὸν ἵππον ἀναβάντας οὐκ
ἀνέξεσθαι διαλύσεων ἐπ' ὀλίγοις. αὐτὸς δὲ χάριν εἰδέναι 149
τῷ βασιλεῖ τῆς προαιρέσεως καὶ μᾶλλον εἴσεσθαι λαβὼν
τὸν υἱόν· ἀμείβεσθαι δ' αὐτὸν ἤδη καὶ συμβουλεύειν
δέχεσθαι τὰ προτεινόμενα, πρὶν ἐς πεῖραν ἐλθεῖν μειζόνων
ἐπιταγμάτων.

30 ὁ μὲν δὴ Πούπλιος ταῦτα εἰπὼν ἐς Ἐλαίαν νοσηλευό- 150
μενος ὑπεχώρει, σύμβουλον τῷ ἀδελφῷ Γναῖον Δομίτιον
καταλιπών· ὁ δ' Ἀντίοχος, οἷόν τι καὶ Φίλιππος ὁ Μακεδών,
οἰηθεὶς τῶνδε τῶν ἐπιταγμάτων πλέον οὐδὲν αὐτοῦ τὸν
πόλεμον ἀφαιρήσεσθαι, συνέτασσε τὴν στρατιὰν περὶ τὸ
πεδίον τὸ Θυατείρων, οὐ μακρὰν ἀπὸ τῶν πολεμίων, καὶ

---

2 ὢν om. i 6 πάσης ⟨Ἀσίας⟩ τῆς maluit Mend., sed cf. Pol. 3, 3, 4 11 sq. τὸν ἑλλησπόντου διάπλουν i 14 τῷ χαλινῷ del. v. Herw. p. 64, possis delere etiam ἐπὶ 20 πόπλιος V

---

6 sq. ἐπὶ τάδε Ταύρου] cf. Viereck, Klio 9 (1909) p. 373, et Cardinali, ibid. 10 (1910) p. 249 sq. (cf. Mithr. § 253) contra Mommsen, Röm. Forsch. 2 p. 527 sq.; v. etiam Holleaux, Rev. d. Études grecq. 44 (1931) p. 304 sqq.; 45 (1932) p. 7 sqq., qui iure impugnat Kahrstedt, Nachr. d. Ges. d. Wiss. zu Gött., phil.-hist. Kl. 1923 p. 93 sqq. 13 sq. Stesichorus ap. Aristot. Rhetor. 2, 20 (Spengel)

190 a.C.

151 Σκιπίωνι τὸν υἱὸν ἀπέπεμπεν εἰς Ἐλαίαν. ὁ δὲ τοῖς ἄγουσι
συνεβούλευε μὴ μάχεσθαι τὸν Ἀντίοχον, ἕως αὐτὸς
ἐπανέλθοι. καὶ τῷδε πεισθεὶς ὁ Ἀντίοχος μετεστρατοπέδευσεν
ἀμφὶ τὸ ὄρος τὸ Σίπυλον τεῖχός τε καρτερὸν
τῷ στρατοπέδῳ περιετείχιζε καὶ τὸν Φρύγιον ποταμὸν
ἐν προβολῇ τοῖς πολεμίοις ἐτίθετο, ἵνα μηδ' ἄκων
152 ἀναγκάζοιτο πολεμεῖν. Δομίτιος δέ, φιλοτιμούμενος τὸν
πόλεμον ἐφ' ἑαυτοῦ κριθῆναι, τὸν ποταμὸν ἐπέρα μάλα
θρασέως καὶ σταδίους εἴκοσιν ἀπ' Ἀντιόχου διασχὼν
153 ἐστρατοπέδευσε. τέτταρσί τε ἡμέραις ἐφεξῆς ἐξέτασσον
ἑκάτεροι παρὰ τὸν χάρακα τὸν ἑαυτῶν καὶ μάχης οὐ
154 κατῆρχον. τῇ πέμπτῃ δὲ ὁ Δομίτιος ἐξέτασσεν αὖθις
155 καὶ ἐπέβαινε σοβαρῶς. οὐκ ἀντεπιόντος δὲ τοῦ Ἀντιόχου
τότε μὲν ἐγγυτέρω μετεστρατοπέδευε, μίαν δὲ ἄλλην
διαλιπὼν ἐκήρυσσεν ἐς ἐπήκοον τῶν πολεμίων ἐς αὔριον
156 Ἀντιόχῳ καὶ ἄκοντι πολεμήσειν. ὁ δὲ συνταραχθεὶς αὖθις
μεθίει τὰ δόξαντα καὶ δυνηθεὶς ἂν ἑστάναι μόνον ὑπὸ
τὸ τεῖχος ἢ καλῶς αὐτὸν ἀπὸ τοῦ τείχους ἀπομάχεσθαι,
μέχρι ῥαΐσειεν ὁ Πούπλιος, αἰσχρὸν ἡγεῖτο μετὰ πλειόνων
φυγομαχεῖν· ὅθεν εἰς μάχην παρέτασσε.

157 καὶ ἐξῆγον ἔτι νυκτὸς ἄμφω περὶ ἐσχάτην φυλακήν, 31
διεκόσμει δ' αὐτῶν ἑκάτερος ὧδε· τὸ μὲν λαιὸν εἶχον
ὁπλῖται Ῥωμαίων μύριοι παρὰ τὸν ποταμὸν αὐτόν· καὶ
μετ' ἐκείνους ἦσαν Ἰταλῶν ἕτεροι μύριοι, τρεῖς ἑκατέρων
τάξεις ἐπὶ βάθος. ἐπὶ δὲ τοῖς Ἰταλοῖς ὁ Εὐμένους στρατὸς
158 ἐτάσσετο καὶ Ἀχαιῶν πελτασταὶ περὶ τρισχιλίους. ὧδε
μὲν εἶχε τὸ λαιόν, τὸ δεξιὸν δ' ἦν ἱππεῖς, οἵ τε Ῥωμαίων

---

4 κρατερὸν i 6 τοῖς πολεμίοις delendum ci. Mend., non recte 14 μετεστρατοπέδευσε i 22 τῶν μὲν τὸ λαιὸν ci. Mend. 23 ὁπλῖται μύριοι ῥωμαίων V 25 τάξεις om. O i, add. Schw. ex C: *in tres divisi turmas*

---

§ 157 sqq. cf. de pugna ad Magnesiam ad Sipylum facta Kromayer 2 p. 179 sqq.

190 a.C.

*καὶ Ἰταλῶν καὶ Εὐμένους, οὐ πλείους οὐδ' οὗτοι τρισχιλίων·
ἀναμεμίχατο δ' ἅπασι ψιλοί τε καὶ τοξόται πολλοί, καὶ
ἀμφὶ τὸν Δομίτιον αὐτὸν ἦσαν ἱππέων ἴλαι τέσσαρες.
οὕτω μὲν ἐγίνοντο πάντες ἐς τρισμυρίους, ἐπεστάτει δὲ* 159
*τοῦ μὲν δεξιοῦ Δομίτιος αὐτὸς καὶ ἐς τὸ μέσον αὐτὸν
ἵστη τὸν ὕπατον, τὸ δὲ λαιὸν ἔδωκεν Εὐμένει. τῶν δ'* 160
*ἐλεφάντων, οὓς εἶχεν ἐκ Λιβύης, οὐδένα νομίζων ἔσεσθαι
χρήσιμον, ὀλιγωτέρων τε ὄντων καὶ βραχυτέρων οἷα
Λιβύων (δεδίασι δ' οἱ σμικρότεροι τοὺς μείζονας),
ἔστησεν ὀπίσω πάντας.*

32 *ὧδε μὲν δὴ διετετάχατο Ῥωμαῖοι, Ἀντιόχῳ δ' ἦν μὲν* 161
*ὁ στρατὸς ἅπας ἑπτακισμύριοι, καὶ τούτων τὸ κράτιστον
ἦν ἡ φάλαγξ ἡ Μακεδόνων, ἄνδρες ἑξακισχίλιοι καὶ μύριοι,
ἐς τὸν Ἀλεξάνδρου καὶ Φιλίππου τρόπον ἔτι κοσμούμενοι.
ἵστη δ' αὐτοὺς ἐν μέσῳ, διελὼν ἀνὰ χιλίους καὶ ἑξακοσίους* 162
*εἰς δέκα μέρη, καὶ τούτων ἑκάστου μέρους ἦσαν ἐπὶ μὲν
τοῦ μετώπου πεντήκοντα ἄνδρες, ἐς δὲ τὸ βάθος δύο καὶ
τριάκοντα, ἐς δὲ τὰ πλευρὰ ἑκάστου μέρους ἐλέφαντες
δύο καὶ εἴκοσιν. ἡ δ' ὄψις ἦν τῆς μὲν φάλαγγος οἷα τείχους,
τῶν δ' ἐλεφάντων οἷον πύργων. τοιοῦτον μὲν ἦν τὸ πεζὸν* 163
*Ἀντιόχῳ, ἱππεῖς δ' ἑκατέρωθεν αὐτοῦ παρατετάχατο
Γαλάται τε κατάφρακτοι καὶ τὸ λεγόμενον ἄγημα τῶν
Μακεδόνων· εἰσὶ δὲ καὶ οἵδε ἱππεῖς ἐπίλεκτοι, καὶ παρ'
αὐτὸ ἄγημα λέγεται. τάδε μὲν ἐξ ἴσου τῆς φάλαγγος ἦν* 164
ἑκατέρωθεν· ἐπὶ δ' αὐτοῖς τὰ κέρατα κατεῖχον ἐν μὲν

---

3 *equitum cohortes tres* C 5 *αὐτὸν* O b d, *αὐτῶν* a f, *αὐτὸν* veram lectionem esse Schw. suspicatus est, sed Vk. mavult deleri 7 ⟨*οἱ*⟩ *νομίζων* vel *νομίζων* ⟨*οἱ*⟩ ci. Mend., sed cave hiatum 8 *ὀλιγοτέρων* B 9 *δ'*] *γὰρ*? 11 *διετετάχατο* V, *διατετάχατο* ceteri *οἱ ῥωμαῖοι* a 14 *ἐπικοσμούμενοι* O i, corr. Musgr. 16 *τούτων* delendum ci. Mend. 18 sq. *μέρους*, ⟨*ἀνὰ δύο, διῃρέθησαν*⟩ *ἐλέφαντες* ci. Schw., *ἑκάστου μέρους* et *καὶ εἴκοσιν* deleri maluit Mend.; an *ἐλέφαντες* ⟨*δύο, οἱ πάντες*⟩ *δύο καὶ εἴκοσιν*? cf. Liv. 37, 40, 1 sq. (Vk.) 20 *οἷα* B 25 *εἶχον*, *κατ* a m. 1 suprascr., V

---

5 *τοῦ μὲν λαιοῦ* et 6 *τὸ δὲ δεξιὸν* scribere debuit App. sec. Kromayer 2 p. 181 adn. 1

190 a.C.
□ δεξιᾷ ψιλοί τέ τινες καὶ ἕτεροι ἱππεῖς ἀργυράσπιδες καὶ
ἱπποτοξόται διακόσιοι, τὸ δὲ λαιὸν Γαλατῶν τ' ἔθνη,
Τεκτοσάγαι τε καὶ Τρόκμοι καὶ Τολιστόβιοι, καὶ Καππα-
δόκαι τινές, οὓς ἔπεμψεν Ἀριαράθης, καὶ μιγάδες ἄλλοι
ξένοι κατάφρακτός τε ἵππος ἐπὶ τοῖσδε ἑτέρα καὶ ἣν
165 ἐκάλουν ἵππον ἑταιρικήν, ὡπλισμένη κούφως. ὧδε μὲν
καὶ ὁ Ἀντίοχος ἐξέτασσε. καὶ δοκεῖ τὴν ἐλπίδα λαβεῖν
ἐν τοῖς ἱππεῦσιν, οὓς πολλοὺς ἔστησεν ἐπὶ τοῦ μετώπου,
τὴν δὲ φάλαγγα πυκνὴν ἐς ὀλίγον συναγαγεῖν ἀπειρο-
πολέμως, ᾗ δὴ καὶ μάλιστα ἔδει θαρρεῖν πάνυ ἠσκημένῃ.
166 πολὺ δὲ καὶ ἄλλο πλῆθος ἦν λιθοβόλων τε καὶ τοξοτῶν
καὶ ἀκοντιστῶν καὶ πελταστῶν, Φρυγῶν τε καὶ Λυκίων
καὶ Παμφύλων καὶ Πισιδῶν Κρητῶν τε καὶ Τραλλιανῶν
καὶ Κιλίκων ἐς τὸν Κρητῶν τρόπον ἐσκευασμένων.
167 ἱπποτοξόται τε ἐπὶ τοῖσδε ἕτεροι, Δᾶαι καὶ Μυσοὶ καὶ
Ἐλυμαῖοι καὶ Ἄραβες, οἳ καμήλους ὀξυτάτας ἐπικαθή-
μενοι τοξεύουσί τε εὐμαρῶς ἀφ' ὑψηλοῦ καὶ μαχαίραις,
168 ὅτε πλησιάζοιεν, ἐπιμήκεσι καὶ στεναῖς χρῶνται. δρε-
πανηφόρα τε ἅρματα ἐν τῷ μεταιχμίῳ, προπολεμεῖν τοῦ
μετώπου, τετάχατο· καὶ εἴρητο αὐτοῖς μετὰ τὴν πρώτην
169 πεῖραν ὑποχωρεῖν. ὄψις τε ἦν ὥσπερ δύο στρατῶν, τοῦ 33
μὲν ἀρχομένου πολεμεῖν, τοῦ δ' ἐφεδρεύοντος· ἑκάτερος
δ' αὐτῶν ἐς κατάπληξιν ἐσκεύαστο δεινῶς πλήθει τε
170 καὶ κόσμῳ. ἐφειστήκει δὲ τοῖς μὲν δεξιοῖς ἱππεῦσιν
Ἀντίοχος αὐτός, τοῖς δ' ἐπὶ θάτερα Σέλευκος, ὁ υἱὸς
Ἀντιόχου, τῇ δὲ φάλαγγι Φίλιππος ὁ ἐλεφαντάρχης καὶ
τοῖς προμάχοις Μύνδις τε καὶ Ζεῦξις.
171 ἀχλυώδους δὲ καὶ ζοφερᾶς τῆς ἡμέρας γενομένης ἥ
τε ὄψις ἔσβεστο τῆς ἐπιδείξεως, καὶ τὰ τοξεύματα πάντα

---

2 ⟨χίλιοι καὶ⟩ διακόσιοι ci. Schw. coll. Liv. l. c. τ' om. V
6 ὡπλισμένην V 13 Τράλλων ci. Sigonius ad Liv. 37, 39, 10
15 τοῖσδε O, τούτοις i δάκες O, δάκαι i, corr. Gel. et Schw.
16 καμήλοις ὀξυτάταις ci. Mend., inut. 27 μένδις i, Minnio Liv. 37, 41, 1

---

3 Τολιστόβιοι] de formis nominis v. Ditt. Syll.[3] n. 591 adn. 12

190 a.C.

ἀμβλύτερα ἦν ὡς ἐν ἀέρι ὑγρῷ καὶ σκοτεινῷ. ὅπερ ἐπεὶ 172
κατεῖδεν Εὐμένης, τῶν μὲν ἄλλων κατεφρόνησε, τὴν δὲ
ῥύμην τῶν ἁρμάτων τεταμένην ἐφ᾽ ἑαυτὸν μάλιστα
δείσας, ὅσοι ἦσαν αὐτῷ σφενδονῆται καὶ ἀκοντισταὶ καὶ
ἕτεροι κοῦφοι, συναγαγὼν προσέταξε, τὰ ἅρματα
περιθέοντας, ἐς τοὺς ἵππους ἀκοντίζειν ἀντὶ τῶν ἐπι-
βατῶν· ἵππου γὰρ ἐν ἅρματι ζυγομαχοῦντος ἀχρεῖον τὸ
λοιπὸν ἅρμα γίνεται, καὶ πολλὰ καὶ τῆς ἄλλης εὐταξίας
παραλύεται, τὰ δρέπανα τῶν φιλίων δεδιότων. ὃ καὶ τότε 173
συνηνέχθη γενέσθαι· πληγέντων γὰρ τῶν ἵππων ἀθρόως
καὶ τὰ ἅρματα ἐς τοὺς φίλους περιφερόντων αἵ τε κάμηλοι
πρῶται τῆς ἀταξίας ᾐσθάνοντο, πλησίον τοῖς ἅρμασι
παρατεταγμέναι, καὶ μετὰ ταύτας ἡ κατάφρακτος ἵππος,
οὐ ῥᾳδίως ὑπὸ τοῦ βάρους τὰ δρέπανα ἐκφεύγειν δυνα-
μένη. θόρυβός τε ἦν ἤδη πολὺς καὶ τάραχος ποικίλος, 174
ἀρξάμενος μὲν ἀπὸ τῶνδε μάλιστα, χωρῶν δὲ ἐπὶ ὅλον
τὸ μεταίχμιον, καὶ μείζων ὑπόνοια τοῦ ἀκριβοῦς· ὡς
γὰρ ἐν διαστήματι μακρῷ καὶ πλήθει πυκνῷ καὶ βοῇ
ποικίλῃ καὶ φόβῳ πολλῷ τὸ μὲν ἀκριβὲς οὐδὲ τοῖς ἀγχοῦ
τῶν πασχόντων καταληπτὸν ἦν, τὴν δὲ ὑπόνοιαν μειζόνως
ἐς τοὺς ἑξῆς ἕκαστοι μετέφερον.

34 ὁ δ᾽ Εὐμένης, ἐπεὶ τὰ πρῶτα καλῶς ἐπέπρακτο αὐτῷ 175
καὶ τὸ μεταίχμιον, ὅσον αἵ τε κάμηλοι καὶ τὰ ἅρματα
ἐπεῖχεν, ἐγεγύμνωτο, τοὺς ἰδίους ἱππέας καὶ ὅσοι
Ῥωμαίων αὐτῷ καὶ Ἰταλῶν παρατετάχατο, ἐπῆγεν ἐπὶ
τοὺς ἀντικρὺ Γαλάτας τε καὶ Καππαδόκας καὶ τὴν
ἄλλην σύνοδον τῶν ξένων, μέγα κεκραγὼς καὶ παρα-
καλῶν ἐπὶ ἄνδρας ἀπείρους τε μάχης καὶ γεγυμνωμένους
τῶν προπολεμούντων. οἱ δ᾽ ἐπείθοντο καὶ βαρείας σφῶν 176

---

3 τεταμένην V, τεταμένων B, τεταγμένην i, *curruum in ordinem dispositorum* C 11 τε deleri voluit Mend. 13 μετὰ ταύτας B, μετὰ ταῦτα V, μετ᾽ αὐτὰς i 16 sq. ἐπὶ τὸ ὅλον τὸ μεταίχμιον B 24 ἐπεῖχον ci. Mend. 25 αὐτῷ i, *penes se habuit* C, αὐτῶν O 27 μέγα i, μάλα O

190 a.C. τῆς ἐμβολῆς γενομένης τρέπονται τούτους τε καὶ τοὺς
παρεζευγμένους αὐτοῖς ἱππέας τε καὶ καταφράκτους,
ἐκ πολλοῦ ταρασσομένους διὰ τὰ ἅρματα· οὓς δὴ καὶ
μάλιστα, διὰ τὸ βάρος ὑποφεύγειν ἢ ἀναστρέφειν εὐμαρῶς
οὐ δυναμένους, κατελάμβανόν τε καὶ συνέκοπτον.
177 καὶ τάδε μὲν ἦν περὶ τὸ λαιὸν τῆς φάλαγγος τῶν
Μακεδόνων· ἐν δεξιᾷ δέ, ᾗπερ αὐτὸς ὁ Ἀντίοχος ἐτέτακτο,
διακόψας τὸ σύνταγμα τῆς Ῥωμαίων φάλαγγος ἀπέσπασεν,
178 ἐπὶ πολὺ διώκων. καὶ ἡ φάλαγξ ἡ τῶν Μακεδόνων, 35
τεταγμένη μὲν ὡς μεθ' ἱππέων ἐπὶ στενοῦ τε καὶ τετρα-
γώνου, γεγυμνωμένη δὲ τῶν ἱππέων ἑκατέρωθεν, τοὺς
μὲν ψιλούς, τοὺς ἐπὶ τοῦ μετώπου σφῶν ἔτι προπολε-
μοῦντας, διαστᾶσα ἐς αὑτὴν ἐδέξατο καὶ πάλιν συνῄει,
Δομιτίου δ' αὐτὴν ἱππεῦσι πολλοῖς καὶ ψιλοῖς εὐμαρῶς
οἷα πλινθίον πυκνὸν κυκλώσαντος, οὔτε ἐκδραμεῖν ἔτι
ἔχουσα οὔτε ἐξελίξαι βάθος οὕτω πολύ, μάλα καρτερῶς
179 ἐκακοπάθει. καὶ ἠγανάκτουν αὐτοὶ μὲν ταῖς ἐμπειρίαις
οὐδὲν ἔχοντες ἔτι χρῆσθαι, τοῖς δὲ πολεμίοις εὔβλητοι
180 καὶ ἐπιτυχεῖς πανταχόθεν ὄντες. ὅμως δὲ τὰς σαρίσσας
ἐκ τετραγώνου προβαλλόμενοι πυκνὰς προυκαλοῦντο
Ῥωμαίους ἐς χεῖρας ἐλθεῖν καὶ δόξαν ἐπιβαινόντων αἰεὶ
181 παρεῖχον. οὐ μήν τι προεπήδων, πεζοί τε καὶ βαρεῖς
ὄντες ὑπὸ τῶν ὅπλων καὶ τοὺς πολεμίους ἐπὶ ἵππων
ὁρῶντες, μάλιστα δέ, ἵνα μὴ τὸ τῆς τάξεως πυκνὸν
ἐκλύσειαν· μετατάξασθαι γὰρ ἑτέρως οὐκ ἔφθανον.
182 Ῥωμαῖοι δ' αὐτοῖς οὐ προσεπέλαζον μὲν οὐδ' ἐς χεῖρας
ᾖεσαν, δεδιότες ἀνδρῶν ἠσκημένων ἐμπειρίαν τε καὶ
πυκνότητα καὶ ἀπόγνωσιν, περιθέοντες δὲ ἐσηκόντιζόν

---

1 τε om. V 2 ⟨ἑταιρικοὺς⟩ καὶ? cf. p. 382, 6 (Vk.), τε καὶ deleri voluit Mend. coll. Liv. 37, 42, 1 13 ἐσεδέξατο O, cf. p. 368, 6 18 εὔβλητοι] εὔλυτοι V 21 ἐπιόντων ci. Nauck 22 οὐ μήν τι bene habet, sine causa susp. Reiske et Nauck 23 τῶν om. O 25 ἑτέρως deleri voluit Mend.

---

11 sqq. cf. ad p. 368, 5 sqq.

τε καὶ ἐσετόξευον· καὶ οὐδὲν ἦν ἀχρεῖον ὡς ἐν ὀλίγῳ 190 a. C.
πολλῶν συνεστώτων· οὐ γὰρ εἶχον οὔτε ἐκκλῖναι τὰ
βαλλόμενα οὔτε φερομένοις διαστῆναι. ὅθεν ἤδη πολλὰ 183
κάμνοντες ἐνεδίδοσαν ὑπὸ τῆς ἀπορίας καὶ βάδην ὑπεχώ-
ρουν σὺν ἀπειλῇ πάνυ εὐσταθῶς καὶ Ῥωμαίοις ἐπιφόβως·
οὐδὲ γὰρ τότε προσπελάζειν αὐτοῖς ἐτόλμων, ἀλλὰ
περιθέοντες ἔβλαπτον, μέχρι τῶν ἐλεφάντων ἐν τῇ Μακε-
δόνων φάλαγγι συνταραχθέντων τε καὶ οὐχ ὑπακουόντων
ἔτι τοῖς ἐπιβάταις ὁ κόσμος ὁ τῆς φυγῆς συνεχεῖτο.

36 καὶ ταύτῃ μὲν ὁ Δομίτιος ἐκράτει· καὶ ἐπὶ τὸ στρατό- 184
πεδον τοῦ Ἀντιόχου φθάσας ἐβιάζετο τοὺς ἐν αὐτῷ
φυλάσσοντας· ὁ δὲ, Ἀντίοχος, ἐς πολὺ διώκων παρ' οὓς
ἐκ τῆς Ῥωμαϊκῆς φάλαγγος ἐτέτακτο, οὐδενὸς οὐδ'
ἐκείνοις ἱππέων ἢ ψιλοῦ παρόντος ἐς ἐπικουρίαν (οὐ γὰρ
παρετετάχει Δομίτιος, ἡγούμενος οὐ δεήσεσθαι διὰ τὸν
ποταμόν), μέχρι τοῦ Ῥωμαίων χάρακος ἦλθεν. ἐπεὶ δὲ 185
αὐτὸν ὅ τε χιλίαρχος, ὁ τοῦ χάρακος φύλαξ, ἀκμῆσι τοῖς
φύλαξιν ὑπαντιάσας ἐπέσχε τῆς ὁρμῆς καὶ οἱ φεύγοντες
τοῖς ἀναμιχθεῖσι θαρροῦντες ἐπεστρέφοντο, ἐπανῄει
σοβαρὸς ὁ Ἀντίοχος ὡς ἐπὶ νίκῃ, οὐδενὸς τῶν ἐπὶ θάτερα
πεπυσμένος. Ἄτταλος δ' αὐτόν, ὁ Εὐμένους ἀδελφός, 186
ἱππεῦσι πολλοῖς ὑπαντιάζει· καὶ τούσδε μὲν εὐμαρῶς ὁ
Ἀντίοχος διακόψας διέδραμε καὶ παρατρεχόντων ἔτι καὶ
μικρὰ λυπούντων οὐκ ἐφρόντιζεν· ὡς δὲ κατεῖδε τὴν
ἧτταν καὶ τὸ πεδίον ἅπαν νεκρῶν ἰδίων πλῆρες, ἀνδρῶν
τε καὶ ἵππων καὶ ἐλεφάντων, τό τε στρατόπεδον εἰλημ-
μένον ἤδη κατὰ κράτος, τότε δὴ καὶ ὁ Ἀντίοχος ἔφευγεν

---

1 οὐδὲν ⟨βέλος⟩ ci. Mend., sed cf. Bitsch. p. 444 sq. et Kratt p. 3   3 ἤδη] δὴ ci. Nauck   4 καμόντες ci. Mend., inut. τῆς delendum ci. Mend.   6 οὐδὲ Bk., οὔτε Oi   12 καθ' οὓς ci. Herw. p. 64, non recte, ut videtur   14 ἱππέως ci. Mend. ἐπηκουρίαν (sic) B   20 σοβαρῶς a   23 κατακόψας i   27 ἔφυγεν scr. Mend., sed cf. Loesch p. 517

---

4 sq. βάδην ὑπεχώρουν] pedem referebant   17 ὅ τε χιλίαρχος] M. Aemilius, M. Aemilii Lepidi f. (cf. Liv. 37, 43, 1, Iustin. 31, 8, 6)

190 a.C.
□ ἀμεταστρεπτὶ καὶ μέχρι μέσων νυκτῶν ἐς Σάρδεις
187 παρῆλθε. παρῆλθε δὲ καὶ ἀπὸ Σάρδεων ἐς Κελαινάς, ἣν
Ἀπάμειαν καλοῦσιν, οἷ τὸν υἱὸν ἐπυνθάνετο συμφεύγειν.
τῆς δ' ἐπιούσης ἐς Συρίαν ἐκ Κελαινῶν ἀνεζεύγνυ, τοὺς
στρατηγοὺς ἐν Κελαιναῖς καταλιπὼν ὑποδέχεσθαί τε καὶ
188 ἀθροίζειν τοὺς διαφυγόντας. περί τε καταλύσεως τοῦ
πολέμου πρέσβεις ἔπεμπε πρὸς τὸν ὕπατον. ὁ δὲ τὰ οἰκεῖα
ἔθαπτε καὶ ἐσκύλευε τοὺς πολεμίους καὶ τὰ αἰχμάλωτα
συνῆγεν. ἐφάνησαν δὲ νεκροὶ Ῥωμαίων μὲν τῶν ἐξ ἄστεος
ἱππεῖς εἴκοσι καὶ τέσσαρες καὶ πεζοὶ τριακόσιοι μάλιστα,
οὓς ὁ Ἀντίοχος ἔκτεινεν, Εὐμένους δὲ πεντεκαίδεκα
189 ἱππεῖς μόνοι. Ἀντιόχου δὲ σὺν τοῖς αἰχμαλώτοις εἰκάζοντο
ἀπολέσθαι περὶ πεντακισμυρίους· οὐ γὰρ εὐμαρὲς ἦν
ἀριθμῆσαι διὰ τὸ πλῆθος. καὶ τῶν ἐλεφάντων οἳ μὲν
ἀνῄρηντο, πεντεκαίδεκα δ' αἰχμάλωτοι γεγένηντο.
190 ὡς δ' ἐπὶ νίκῃ λαμπροτάτῃ καὶ παραλόγως τισὶ 37
δοκούσῃ γενέσθαι (οὐ γὰρ εἰκὸς ἐνόμιζον ὀλιγωτέρους
πολὺ πλειόνων ἐν ἀλλοτρίᾳ γῇ παρὰ τοσόνδε κρατῆσαι,
καὶ μάλιστα φάλαγγος Μακεδόνων, εὖ γεγυμνασμένης
καὶ εὐανδρούσης τότε μάλιστα καὶ δόξαν ἄμαχόν τε καὶ
φοβερὰν ἐχούσης), οἱ μὲν Ἀντιόχου φίλοι τὴν προπέτειαν
αὐτοῦ τῆς εἰς Ῥωμαίους διαφορᾶς καὶ τὴν ἐξ ἀρχῆς
ἀπειρίαν τε καὶ ἀβουλίαν ἐπεμέμφοντο, Χερρόνησόν τε
καὶ Λυσιμάχειαν αὐτοῖς ὅπλοις καὶ τοσῇδε παρασκευῇ
μεθέντος ἐκ χειρῶν, πρὶν καὶ ἐς πεῖραν ἐλθεῖν τοῖς πολεμίοις, καὶ τὴν τοῦ Ἑλλησπόντου φυλακὴν ἐκλιπόντος,
Ῥωμαίων οὐκ ἂν εὐμαρῶς ἐλπισθέντων βιάσασθαι τὴν

---

1 aut *καὶ* aut *μέχρι* deleri voluit Mend., hoc prob. Krebs, Praepositionsadv. 2 p. 18 3 *συμφυγεῖν* scr. Mend., sed intellege: 'in fuga esse' 4 *ἐς Συρίαν* om. B, *ἐκ Κελαινῶν ἐς Συρίαν* mavult Vk. 6 *τοῦ* om. i 11 sq. *ἱππεῖς πεντεκαίδεκα* i 23 *διεμέμφοντο, ἐπ* a m. 1 suprascr., V 27 *ἐλπισάντων* Mend., cf. Reiske apud. Schw. t. 3 p. 557; *ἐλπισθέντων* passive accipiendum cum Schw.

---

9 sqq. cf. Klotz, Rhein. Mus. 83 (1934) p. 251 sqq.

190 a. C.
διάβασιν. κατεμέμφοντο δ' αὐτοῦ καὶ τὴν τελευταίαν 191
ἀφροσύνην, ἀχρεῖον ἐν στενῷ τὸ κράτιστον τοῦ στρατοῦ
πεποιηκότος καὶ τὴν ἐλπίδα θεμένου ἐν πλήθει συγκλύδων
ἀνδρῶν ἀρτιπολέμων μᾶλλον ἢ ἐν ἀνδράσι διὰ μελέτην
καὶ χρόνον ἐργάταις τε οὖσι πολέμου καὶ ἐκ τοσῶνδε
πολέμων τὸ φρόνημα ἐς εὐτολμίαν καὶ θάρσος ηὐξημένοις.
τοιαῦτα μὲν ἦν τὰ περὶ Ἀντιόχου λογοποιούμενα, Ῥωμαίοις 192
δ' ἐπῆρτο τὰ φρονήματα, καὶ οὐδὲν ἔτι σφίσιν ἡγοῦντο
εἶναι δυσεργὲς ὑπό τε ἀρετῆς καὶ θεῶν ἐπικουρίας· καὶ
γὰρ δὴ καὶ ἐς δόξαν εὐτυχίας ἔφερεν, ὅτι οὕτω γε ὀλίγοι τε
[πολλῶν] καὶ ἐξ ἐφόδου καὶ ἐν πρώτῃ μάχῃ καὶ ἐν ἀλλοτρίᾳ
γῇ τοσῶνδε ἐθνῶν καὶ παρασκευῆς βασιλικῆς καὶ μισθο-
φόρων ἀρετῆς καὶ δόξης Μακεδόνων καὶ βασιλέως αὐτοῦ,
μεγίστην τε ἀρχὴν κεκτημένου καὶ ἐπίκλησιν Μεγάλου,
κεκρατηκότες ἦσαν ἡμέρᾳ μιᾷ, πολύ τε σφισιν ἦν τὸ
ἔπος ἐν τοῖς λόγοις· "ἦν βασιλεὺς Ἀντίοχος ὁ Μέγας."
38 τοιάδε μὲν δὴ καὶ Ῥωμαῖοι περὶ σφῶν ἐμεγαλαύχουν· 193
ὁ δὲ ὕπατος, ἐπεὶ αὐτῷ ῥαΐσας ὁ ἀδελφὸς Πούπλιος ἦλθεν
ἀπὸ τῆς Ἐλαίας, ἐχρημάτιζε τοῖς Ἀντιόχου πρέσβεσιν.
οἳ μὲν δὴ μαθεῖν ἠξίουν, ὅ τι ποιῶν ὁ βασιλεὺς Ἀντίοχος
ἔσται Ῥωμαίοις φίλος· ὁ δὲ Πούπλιος αὐτοῖς ὧδε ἀπεκρί-
νατο· "αἴτιος μὲν αὐτῷ διὰ πλεονεξίαν Ἀντίοχος καὶ 194
τῶν νῦν καὶ τῶν πρότερον γεγονότων, ὃς ἀρχὴν μεγίστην
ἔχων τε καὶ Ῥωμαίων αὐτὸν ἐώντων ἔχειν Πτολεμαίου
συγγενοῦς ἰδίου καὶ Ῥωμαίοις φίλου Συρίαν τὴν Κοίλην
ἀφείλετο καὶ ἐς τὴν Εὐρώπην οὐδὲν αὐτῷ προσήκουσαν
ἐμβαλὼν Θρᾴκην κατεστρέφετο καὶ Χερρόνησον ὤχυρου
καὶ Λυσιμάχειαν ἤγειρεν ἔς τε τὴν Ἑλλάδα διελθὼν ἐδου-

---

4 *ἀπειροπολέμων* ci. Nauck, sed v. Goetzeler p. 46 6 *πολέμων* B, *πόλεων* V, *πολλῶν* iC 9 *δυσεργὲς* i, *δυσχερὲς* B, *ἐργῶδες* V 10 sq. *ὀλίγοι τε πολλῶν καὶ* Oi, *cum adeo numero inferiores*, *πολλῶν* omisso, C, quod prob. Schw., coniciens etiam: *ὀλιγώτεροι πολλῷ καὶ* 16 *ἦν* ante *βασιλεὺς* om. OC 18. 21 *πόπλιος* V 19 *τοῖς πρέσβεσιν ἐχρημάτιζε* Lex. Vindob. p. 190, 8 N. et Suid. v. *χρηματίζει* (*ἐχρημάτισε* cod. A)

190 a. C.
λοῦτο τοὺς Ἕλληνας ὑπὸ Ῥωμαίων ἄρτι αὐτονόμους
195 ἀφειμένους, μέχρι περὶ Θερμοπύλας ἡττήθη μάχῃ· καὶ
φυγὼν οὐδ' ὣς ἔληξε τῆς πλεονεξίας, ἀλλὰ κἀν τῇ
θαλάττῃ πολλάκις ἐλαττωθεὶς σπονδῶν μέν, ἄρτι τὸν
Ἑλλήσποντον ἡμῶν πεπερακότων, ἐδεήθη, διὰ δὲ ὑπερ-
οψίαν τὰ προτεινόμενα ὑπερεῖδε καὶ στράτευμα αὖθις
πολὺ καὶ παρασκευὴν ἄπειρον ἐφ' ἡμᾶς συναγαγὼν
ἐπολέμει, βιαζόμενος ἐς πεῖραν ἐλθεῖν τοῖς ἀμείνοσι,
196 μέχρι συνηνέχθη μεγάλῳ κακῷ. ἡμᾶς δὲ εἰκὸς μὲν ἦν
αὐτῷ μείζονα τὴν ζημίαν ἐπιθεῖναι, βιασαμένῳ πολλάκις
Ῥωμαίοις ἐς χεῖρας ἐλθεῖν· ἀλλ' οὐχ ὑβρίζομεν ταῖς
εὐπραξίαις οὐδ' ἐπιβαροῦμεν τοῖς ἑτέρων ἀτυχήμασι.
197 δίδομεν δέ, ὅσα καὶ πρότερον αὐτῷ προυτείνομεν, μικρὰ
ἄττα προσθέντες, ὅσα καὶ ἡμῖν ἔσται χρήσιμα καὶ αὐτῷ
λυσιτελῆ πρὸς τὸ μέλλον ἐς ἀσφάλειαν, ἀπέχεσθαι μὲν
αὐτὸν τῆς Εὐρώπης ὅλης καὶ Ἀσίας τῆς ἐπὶ τάδε τοῦ
198 Ταύρου (καὶ τούτοις ὅροι τεθήσονται), παραδοῦναι δ'
ἐλέφαντας, ὅσους ἔχει, καὶ ναῦς, ὅσας ἂν ἐπιτάξωμεν, ἔς
τε λοιπὸν ἐλέφαντας μὲν οὐκ ἔχειν, ναῦς δέ, ὅσας ἂν
ὁρίσωμεν, δοῦναι δὲ καὶ εἴκοσιν ὅμηρα, ἃ ἂν ὁ στρατηγὸς
ἐπιγράψῃ, καὶ χρήματα ἐς τὴν τοῦδε τοῦ πολέμου δα-
πάνην, δι' αὐτὸν γενομένου, τάλαντα Εὐβοϊκὰ αὐτίκα
μὲν ἤδη πεντακόσια καί, ὅταν τάσδε τὰς σπονδὰς ἡ
σύγκλητος ἐπιψηφίσῃ, δισχίλια καὶ πεντακόσια, δώδεκα
δ' ἔτεσιν ἄλλοις ἕτερα μύρια καὶ δισχίλια, τὸ μέρος
199 ἑκάστου ἔτους ἀναφέροντα ἐς Ῥώμην· ἀποδοῦναι δ' ἡμῖν
αἰχμάλωτα καὶ αὐτόμολα πάντα καὶ Εὐμένει, ὅσα λοιπὰ

---

11 *Ῥωμαίους* ci. Steph., sed cf. v. 8 sq. *ὑβρίζομεν ⟨ἐν⟩ ταῖς* ci. Steph., sed cf. Kratt p. 14 (Thuc. 1, 84, 2) et Loesch, Progr. p. 13 14 sq. *αὐτῷ λυσιτελῆ* post *ἀσφάλειαν* poni maluit Mend. 16 *τῆς* post *Ἀσίας* ci. Mend., Jahrb. f. class. Philol. 133 (1886) p. 398, *τῶν* Oi, vulgo 18 sq. *ἐς δὲ λοιπὸν* i 25 sq. *ἑκάστου τὸ μέρος ἔτους* ci. Zerdik p. 58 (cf. p. 313, 17 sq.) 27 sq. *ὅσα—ἔχει* susp. viri docti, *ὅσα παρὰ τὰς — συνθήκας ἔχει* ci. Nauck, *ὅσ' ἀλογῶν τῆς — συνθήκης ἔχει* Herw. p. 64, sed videntur omnia sana

τῆς πρὸς Ἄτταλον, τὸν Εὐμένους πατέρα, συνθήκης ἔχει. ταῦτα Ἀντιόχῳ πράττοντι ἀδόλως δίδομεν εἰρήνην τε καὶ φιλίαν, ὅταν ἡ σύγκλητος ἐπιψηφίσῃ.” 190 a. C.

39 τοσάδε προύτεινεν ὁ Σκιπίων, καὶ πάντα ἐδέχοντο οἱ πρέσβεις. τό τε μέρος αὐτίκα τῶν χρημάτων καὶ τὰ εἴκοσιν ὅμηρα ἐκομίζετο, καὶ ἦν αὐτῶν Ἀντίοχος ὁ νεώτερος υἱὸς Ἀντιόχου. ἐς δὲ τὴν Ῥώμην οἵ τε Σκιπίωνες καὶ ὁ Ἀντίοχος πρέσβεις ἔπεμπον, καὶ ἡ βουλὴ τοῖς ἐγνωσμένοις συνετίθεντο. καὶ ἐγράφοντο συνθῆκαι τοὺς Σκιπίωνος λόγους βεβαιοῦσαί τε καὶ περὶ τῶν ἀορίστων ἐπιλέγουσαι καὶ βραχέα ἄττα προσεπιλαμβάνουσαι, ὅρον μὲν Ἀντιόχῳ τῆς ἀρχῆς εἶναι δύο ἄκρας, Καλύκαδνόν τε καὶ Σαρπηδόνιον, καὶ τάσδε μὴ παραπλεῖν Ἀντίοχον ἐπὶ πολέμῳ, ναῦς δὲ καταφράκτους ἔχειν δυώδεκα μόνας, αἷς ἐς τοὺς ὑπηκόους πολέμου κατάρχειν· πολεμούμενον δὲ καὶ πλέοσι χρῆσθαι· μηδένα δ' ἐκ τῆς Ῥωμαίων ξενολογεῖν μηδὲ φυγάδας ἐξ αὐτῆς ὑποδέχεσθαι καὶ τὰ ὅμηρα διὰ τριετίας ἐναλλάσσειν, χωρίς γε τοῦ παιδὸς Ἀντιόχου. ταῦτα συγγραψάμενοί τε καὶ ἐς τὸ Καπιτώλιον ἐς δέλτους χαλκᾶς ἀναθέντες, οὗ καὶ τὰς ἄλλας συνθήκας ἀνατιθέασιν, ἔπεμπον ἀντίγραφα Μαλλίῳ Βούλσωνι τῷ διαδεδεγμένῳ τὴν Σκιπίωνος στρατηγίαν. ὁ δ' ὤμνυ τοῖς Ἀντιόχου πρέσβεσι περὶ Ἀπάμειαν τῆς Φρυγίας καὶ ὁ Ἀντίοχος ἐπὶ τοῦτο πεμφθέντι Θέρμῳ χιλιάρχῳ. ◻

(marginal section numbers: 200 at "οἱ πρέσβεις", 201 at "τοὺς Σκιπίωνος", 202 at "ἐκ τῆς Ῥωμαίων", 203 at "ἐς τὸ Καπιτώλιον", 189 a. C. at "ἐς δέλτους", 204 at "ὁ δ' ὤμνυ τοῖς")

9 συνετίθετο ci. Schw. ἔγραφον τὸ σύνθημα O 10 τε om. V 11 προσεπιβάλλουσα ci. Musgr. 12 καλυδνόν τε (sic) V 13 σαρπηδόνειον O 15 sq. 'pariter ac Polyb. 21, 45, 13 sq. H. et Liv. 38, 38, 8 penitus corrupta' Mend. 21 μανίῳ O Ci, corr. Schw., Μανλίῳ Gronovius, Observ. l. IV c. 20 ed. Frotscher (1831) p. 498 Οὐούλσωνι scr. Bk. et Mend. 24 ἐπὶ τοῦτο Musgr., ⟨τῷ⟩ ἐπὶ τοῦτο Schw., ἐπὶ τούτῳ O i

§ 201 sq. de condicionibus pacis cf. Holleaux (v. ad p. 379, 6 sq.) 12 sq. δύο ἄκρας Κ. τε καὶ Σ.] cf. Ed. Meyer, Rhein. Mus. 36 (1881) p. 125 sq. contra Mommsen, Röm. Forsch. 2 p. 535 sq. 24 Θέρμῳ] v. ad p. 91, 16

189 a.C.
□ 205 τοῦτο μὲν δὴ Ἀντιόχῳ τῷ Μεγάλῳ τοῦ πρὸς Ῥωμαίους
πολέμου τέλος ἦν. καὶ ἐδόκει μέχρι τοῦδε προελθεῖν
187 a.C. μόνου διὰ χάριν τὴν ἐς τὸν παῖδα τὸν Σκιπίωνος Ἀντιόχῳ
γενομένην, καί τινες τὸν Σκιπίωνα ἐπανελθόντα διέβαλλον 40
ἐπὶ τῷδε, καὶ δήμαρχοι δύο δωροδοκίας αὐτὸν ἐγράψαντο
206 καὶ προδοσίας. ὁ δὲ ἀδοξῶν καὶ ὑπερορῶν τοῦ ἐγκλή-
ματος, ἐπεὶ συνῆλθε τὸ δικαστήριον, ἧς ἡμέρας ποτὲ
Καρχηδόνα παρεστήσατο, θυσίαν προύπεμψεν ἐς τὸ
Καπιτώλιον καὶ ἐς τὸ δικαστήριον αὐτὸς παρῆλθεν ἐπὶ
λαμπροῦ σχήματος ἀντὶ οἰκτροῦ καὶ ταπεινοῦ τῶν
ὑπευθύνων, ὡς εὐθὺς ἐπὶ τῷδε πάντας ἐκπλῆξαί τε καὶ
ἐς εὔνοιαν, ὡς ἐπὶ χρηστῷ δὴ συνειδότι μεγαλοφρονού-
207 μενον, προσαγαγέσθαι. λέγειν δὲ ἀρξάμενος τῆς μὲν
κατηγορίας οὐδ' ἐπεμνήσθη, τὸν δὲ βίον ἑαυτοῦ καὶ
ἐπιτηδεύματα καὶ ἔργα πάντα ἐπεξῄει καὶ πολέμους, ὅσους
ἐπολέμησεν ὑπὲρ τῆς πατρίδος, καὶ ἕκαστον αὐτῶν, ὡς
ἐπολέμησεν ὁσάκις τε ἐνίκησεν, ὡς ἐγγενέσθαι τοῖς ἀκροω-
208 μένοις τι καὶ ἡδονῆς διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς σεμνολογίας. ἐπεὶ
δέ ποτε προῆλθεν ἐπὶ Καρχηδόνα, ἐξάρας ἐς φαντασίαν τάδε
μάλιστα καὶ ὁρμῆς αὐτός τε ἐμπλησθεὶς καὶ τὸ πλῆθος
ἐμπλήσας εἶπεν, ὅτι "τῆσδε τῆς ἡμέρας ἐγὼ τάδε ἐνίκων
καὶ Καρχηδόνα ὑμῖν, ὦ πολῖται, περιεποίουν, τὴν τέως
209 ἡμῖν ἐπιφοβωτάτην. ἄπειμι δὴ θύσων τῆς ἡμέρας ἐς τὸ
Καπιτώλιον· καὶ ὑμῶν ὅσοι φιλοπόλιδες, τῆς θυσίας μοι,
γιγνομένης ὑπὲρ ὑμῶν, συνάψασθε." ταῦτα ἔφη καὶ ἐς
210 τὸ Καπιτώλιον ἔθει, μηδὲν τῆς δίκης φροντίσας. εἵπετο
δ' αὐτῷ τὸ πλῆθος καὶ οἱ πλέονες τῶν δικαστῶν σὺν
211 εὐφήμῳ βοῇ καὶ θύοντι ὅμοια ἐπεφώνουν. οἱ κατήγοροι

---

3 διὰ ⟨τὴν⟩ χάριν ci. Mend. τοῦ σκιπίωνος i 4 διέβαλον V 7 τὸ δικαστήριον αὐτὸς παρῆλθεν ἧς ἡμέρας V 9 αὐτὸς om. V 12 δὴ om. V 13 προσάγεσθαι i 22 ἡμῖν a 23 ἡμῖν BC, ὑμῖν V i, vulgo τῆς ⟨αὐτῆς⟩ ἡμέρας vel τῇ σήμερον ci. Reiske, αὐτῆς ἡμέρας maluit Mend., fort. ⟨τῆσδε⟩ τῆς ἡ. scribendum (Vk.) 26 ἔθει haud ita aptum videtur, *gressus movit* vertit C, ἔβη a 27 τὸ om. V

187 a.C.
δὲ ἠποροῦντο καὶ οὔτε αὐτῷ τὴν δίκην αὖθις ὡς ἀτέ-
λεστον ἐτόλμησαν ἐπιγράψαι οὔτε μέμψασθαι δημοκο-
πίας, δυνατώτερον αὐτοῦ τὸν βίον εἰδότες ὑπονοίας τε καὶ
διαβολῆς.

41 ὁ μὲν δὴ Σκιπίων ὧδε ἐγκλήματος ἀναξίου τῶν 212
βεβιωμένων οἱ κατεφρόνησεν, σοφώτερον, ἐμοὶ δοκεῖν,
Ἀριστείδου περὶ κλοπῆς καὶ Σωκράτους περὶ ὧν ἐνε- 399 a.C.
καλεῖτο, οὐδὲν εἰπόντων ὑπὸ ἀδοξίας ὁμοίας, ἢ Σωκράτους
εἰπόντος, ἃ δοκεῖ Πλάτωνι, μεγαλοφρονέστερον δὲ ἄρα
καὶ Ἐπαμεινώνδου, ὃς ἐβοιωτάρχει μὲν ἅμα Πελοπίδᾳ
καὶ ἑτέρῳ, ἐξέπεμψαν δὲ αὐτοὺς οἱ Θηβαῖοι, στρατὸν 213
ἑκάστῳ δόντες, ἐπικουρεῖν Ἀρκάσι καὶ Μεσσηνίοις πολε- 369 a.C.
μουμένοις ὑπὸ Λακώνων, οὔπω δ᾽, ὅσα ἐπενόουν, ἐργασα-
μένους ἐπὶ διαβολῇ μετεκάλουν. οἱ δὲ τοῖς διαδόχοις 214
σφῶν τὴν ἀρχὴν ἐπὶ μῆνας ἓξ οὐ μεθῆκαν, ἕως τὰ Λακε-
δαιμονίων φρούρια καθεῖλον καὶ ἐπέστησαν αὖθις ἕτερα
τῶν Ἀρκάδων, Ἐπαμεινώνδου τοὺς συστρατήγους ἐς
τοῦτο ἀναγκάζοντός τε καὶ ὑποδεχομένου τὸ ἔργον αὐτοῖς
ἀζήμιον ἔσεσθαι. ἐπεὶ δὲ αὐτοῖς ἐπανελθοῦσιν οἱ κατήγοροι, 215
καθ᾽ ἕνα διώκοντες, ἐτιμῶντο θανάτου (θανάτῳ γὰρ ὁ
νόμος ἐζημίου τὸν ἐκ βίας ἀρχὴν ἄρξαντα ἀλλοτρίαν), οἱ
μὲν ἕτεροι διέφυγον οἴκτῳ τε χρώμενοι καὶ λόγοις πλείοσι
καὶ τὴν αἰτίαν ἐς τὸν Ἐπαμεινώνδαν ἀναφέροντες, αὐτὸν
οὕτω λέγειν ὑποθέμενον αὐτοῖς καὶ λέγουσιν ἐπιμαρτυ-
ροῦντα· ὁ δέ, κρινόμενος τελευταῖος, "ὁμολογῶ", ἔφη, 216
"παρανόμως ἄρξαι τόνδε τὸν χρόνον καὶ οὓς ἀπελύσατε
νῦν, ἐγὼ συναναγκάσαι· καὶ οὐ παραιτοῦμαι τὸν θάνατον
παρανομήσας. αἰτῶ δ᾽ ὑμᾶς ἀντὶ τῶν προβεβιωμένων μοι 217

---

3 *intuentes* C, h. e. ἰδόντες (Mend.)   10 ἐπαμινώνδου i   16 αὖθις] αὐτοῖς ci. Mend., coll. Plut. Pyrrh. c. 16: τοῖς Ῥωμαίοις — ἐπέστησε φυλακήν   20 θανάτου] θανάτῳ O   21 γε ante τὸν add. i

---

7 Ἀριστείδου περὶ κλοπῆς] v. Plut. Arist. c. 4   10 sqq. de causa Epaminondae cf. Roos, Donum natalicium Schrijnen (1929) p. 681 sqq.

369 a. C. κατὰ τὸν τάφον ἐπιγράψαι "οὗτός ἐστιν ὁ περὶ Λεῦκτρα
νικήσας καὶ τὴν πατρίδα, τοὺς ἐχθροὺς οὐχ ὑπομένουσαν
οὐδ', εἴ τις ξένος ἔχοι Λακωνικὸν πῖλον, ἐπὶ τὴν Σπάρτην
αὐτὴν προαγαγών. οὗτος ὑπὸ τῆς πατρίδος ἀνῄρηται,
218 παρανομήσας ἐπὶ συμφέροντι τῆς πατρίδος." ταῦτ' εἰπὼν
κατέβη τε τοῦ βήματος καὶ παρεδίδου τὸ σῶμα τοῖς
ἐθέλουσιν ἀπαγαγεῖν. οἱ δικασταὶ δὲ τῷ τε ὀνείδει τοῦ
λόγου καὶ θαύματι τῆς ἀπολογίας καὶ αἰδοῖ τοῦ ἀνδρὸς
ἀπολογουμένου, τὰς ψήφους οὐχ ὑποστάντες λαβεῖν,
ἐξέδραμον ἐκ τοῦ δικαστηρίου.

219 τάδε μὲν δή τις, ὡς ἐθέλοι, συγκρίνειν ἔχει· Μάλλιος 42
189 a. C. δέ, ὁ τοῦ Σκιπίωνος διάδοχος, τὴν ἀφαιρεθεῖσαν Ἀντιόχου
γῆν ἐπιὼν καθίστατο καὶ Γαλατῶν τῶν Ἀντιόχῳ συμ-
μαχησάντων Τολιστοβίους, ἀναφυγόντας ἐς τὸν Μύσιον
Ὄλυμπον, ἐπιμόχθως τοῦ ὄρους ἐπιβὰς ἐτρέπετο φεύγοντας,
ἕως ἔκτεινε καὶ κατεκρήμνισεν, ὅσους ἀριθμήσασθαι διὰ
220 τὸ πλῆθος οὐκ ἐγένετο· αἰχμαλώτους δ' ἔλαβεν ἐς
τετρακισμυρίους, ὧν τὰ μὲν ὅπλα κατέκαυσε, τὰ δὲ
σώματα, οὐ δυνάμενος τοσόνδε πλῆθος ἐν πολέμοις
221 περιάγεσθαι, τοῖς ἐγγὺς βαρβάροις ἀπέδοτο. ἐν δὲ
Τεκτοσάγαις τε καὶ Τρόκμοις ἐκινδύνευσε μὲν ἐξ ἐνέδρας
καὶ ἔφυγεν· ἐπανελθὼν δὲ ἐς αὐλιζομένους τε καὶ βε-
βυσμένους ὑπὸ πλήθους περιέστησε τοὺς ψιλοὺς αὐτοῖς
καὶ περιτρέχων ἐκέλευεν ἐσακοντίζειν μήτε προσπλεκο-
222 μένους μήτε πλησιάζοντας. οὐδενὸς δὲ βέλους ἀτυχοῦντος
διὰ τὴν πυκνότητα τῶν πολεμίων ἔκτεινεν ἐς ὀκτακισ-
χιλίους καὶ ἐδίωξε τοὺς λοιποὺς ὑπὲρ Ἅλυν ποταμόν.
223 Ἀριαράθου δέ, τοῦ Καππαδοκῶν βασιλέως, καὶ τοῦδε
συμμάχους πέμψαντος Ἀντιόχῳ δεδιότος τε καὶ δεο-

2 ⟨ἰδεῖν⟩ τοὺς ἐχθροὺς ci. Mend. 4 προσαγαγών ci. Mend. 9 ἀπολογουμένου susp. Mend. 11 μάνιος O C i, const., corr. Schw. (v. ad p. 389, 21) 15 ἐτρέψαντο (sic) a b, ἐτρέψατο Car. Steph. 22 ἀλιζομενούς τε (sic) V 24 ἐκέλευσεν i 26 ἔκτεινεν ⟨αὐ-τῶν⟩ ci. Mend. 28 τῶν καππαδοκῶν i

μένου καὶ διακόσια τάλαντα πέμψαντος ἐπὶ τῇ δεήσει 189 a.C.
τὴν χώραν οὐκ ἐπέδραμεν, ἀλλ᾽ ἐς τὸν Ἑλλήσποντον
ἐπανῆλθε σὺν γάζῃ τε πολλῇ καὶ χρήμασιν ἀπείροις καὶ
λείᾳ βαρυτάτῃ καὶ στρατῷ καταγόμῳ.

43 τάδε μὲν καλῶς ἐπέπρακτο τῷ Μαλλίῳ· τὸ δ᾽ ἐν- 224 □
τεῦθεν ἀλόγως πάμπαν ὥρᾳ θέρους πλεῦσαι μὲν ὑπερ- 188 a.C.
εῖδεν, οὔτε τὸ βάρος ὧν ἐπήγετο ποιησάμενος ἐνθύμιον
οὔτ᾽ ἐπειγόμενος διαπονεῖν ἢ γυμνάζειν ὁδοιπορίαις ἔτι
τὸν στρατόν, οὐκ ἐς πόλεμον ὁρμῶντα, ἀλλ᾽ ἐς οἰκείαν
μετὰ λαφύρων ἐπανιόντα, διὰ δὲ Θρᾴκης ὥδευε στενὴν 225
καὶ μακρὰν καὶ δύσβατον ὁδὸν πνίγους ὥρᾳ, οὔτ᾽ ἐς
Μακεδονίαν Φιλίππῳ προεπιστείλας ἀπαντᾶν, ἵνα παρα-
πέμψειεν αὐτόν, οὔτε τὸν στρατὸν ἐς μέρη πολλὰ διελών,
ἵνα κουφότερον βαδίζοι καὶ τὰ χρήσιμα εὐμαρέστερα
ἔχοι, οὔτε τὰ σκευοφόρα συντάξας ἐς λόχους ὀρθίους,
ἵνα εὐφυλακτότερα ᾖ. ἀλλ᾽ ἀθρόως ἦγεν ἅπαντας ἐπὶ 226
μῆκος πολὺ καὶ τὰ σκευοφόρα εἶχεν ἐν μέσῳ, μήτε τῶν
πρόσθεν αὐτοῖς δυναμένων ἐπικουρεῖν μήτε τῶν ὄπισθεν
ὀξέως διὰ μῆκος ὁμοῦ καὶ στενότητα τῆς ὁδοῦ. ὅθεν 227
αὐτῷ πανταχόθεν ἐς τὰ πλάγια τῶν Θρᾳκῶν ἐπικει-
μένων πολὺ μέρος ἀπώλεσε τῆς τε λείας καὶ τῶν δη-
μοσίων χρημάτων καὶ αὐτοῦ δὴ τοῦ στρατοῦ. μετὰ δὲ
τῶν ὑπολοίπων ἐς Μακεδονίαν διεσώθη. ᾧ δὴ καὶ
μάλιστα ἐγένετο καταφανές, ὅσον ὤνησε παραπέμπων
τοὺς Σκιπίωνας ὁ Φίλιππος καὶ ὅσον ἥμαρτεν Ἀντίοχος
ἐκλιπὼν Χερρόνησον. ὁ δὲ Μάλλιος, ἔκ τε Μακεδονίας ἐς 228
Θεσσαλίαν διελθὼν καὶ ἐκ Θεσσαλίας ἐς Ἤπειρον, ἐς

---

4 ⟨λαφύρων⟩ καταγόμῳ vel sim. ci. Schw. (cf. p. 369, 27), sed cf. Pol. 9, 43, 6, H., Diod. 3, 34, 2; 5, 35, 4   5 ⟨καὶ⟩ τάδε ci. Schw.   9 τὸν per errorem om. Mend.   ἐς ⟨τὴν⟩ οἰκείαν ci. Reiske   14 βαδίζῃ Vi, sed in V corr. a m. 1 ex βαδίζοι   15 ἔχῃ Vi   16 sq. ἐς μῆκος i   18 δυναμένων αὐτοῖς i   22 δὴ om. O   24 ἐγίνετο i   26 τὴν ante Χερρόνησον add. i   26 sq. ἐς ante Θεσσαλίαν et ἐς ante Ἤπειρον del. Bk. (hoc cum A)

---

1 sescenta talenta sec. Pol. 21, 43, 7 H. et Liv. 38, 37, 6

188 a.C. Βρεντέσιον ἐπέρα καὶ τὴν λοιπὴν στρατιὰν ἐς τὰ οἰκεῖα
διαφεὶς ἐπανῆλθεν εἰς Ῥώμην.
229 Ῥόδιοι δὲ καὶ Εὐμένης, ὁ Περγάμου βασιλεύς, μέγα 44
φρονοῦντες ἐπὶ τῇ κατὰ Ἀντιόχου συμμαχίᾳ, Εὐμένης
μὲν αὐτὸς ἐς Ῥώμην ἐστέλλετο, Ῥόδιοι δὲ πρέσβεις
230 ἔπεμπον. ἡ βουλὴ δὲ Ῥοδίοις μὲν ἔδωκε Λυκίους τε καὶ
Κᾶρας, οὓς οὐ πολὺ ὕστερον ἀπέστησεν αὐτῶν, ὡς
Περσεῖ τῷ Μακεδόνι μᾶλλον ἢ σφίσι πολεμοῦσι τῷ
Περσεῖ προθυμοτέρων γενομένων, Εὐμένει δὲ παρέσχον,
ὅσα λοιπὰ ἀφῄρηντο Ἀντίοχον, χωρὶς Ἑλλήνων τῶν ἐν
231 αὐτοῖς. τούτων δὲ ὅσοι μὲν Ἀττάλῳ, τῷ πατρὶ Εὐμένους,
ἐτέλουν φόρους, ἐκέλευσαν Εὐμένει συμφέρειν, ὅσοι δ'
Ἀντιόχῳ πρῶτον ἐτέλουν, ἀπέλυσαν τῶν φόρων καὶ
αὐτονόμους ἀφῆκαν.
232 ὧδε μὲν Ῥωμαῖοι διέθεντο τὰ δορίκτητα, Ἀντιόχου 45
187/6 a.C. δ' ὕστερον τοῦ μεγάλου βασιλέως τελευτήσαντος γίνε-
ται Σέλευκος ὁ υἱὸς διάδοχος. καὶ τὸν ἀδελφὸν ὅδε
Ἀντίοχον ἐξέλυσε τῆς ὑπὸ Ῥωμαίοις ὁμηρείας, ἀντιδοὺς
□ 233 τὸν ἑαυτοῦ παῖδα Δημήτριον. Ἀντιόχου δὲ ἐπανιόντος
ἐκ τῆς ὁμηρείας καὶ ὄντος ἔτι περὶ Ἀθήνας ὁ μὲν Σέλευκος
ἐξ ἐπιβουλῆς Ἡλιοδώρου τινὸς τῶν περὶ τὴν αὐλὴν
175 a.C. ἀποθνήσκει, τὸν δ' Ἡλιόδωρον Εὐμένης καὶ Ἄτταλος ἐς
τὴν ἀρχὴν βιαζόμενον ἐκβάλλουσι καὶ τὸν Ἀντίοχον ἐς
αὐτὴν κατάγουσιν, ἑταιριζόμενοι τὸν ἄνδρα· ἀπὸ γάρ
τινων προσκρουμάτων ἤδη καὶ οἵδε Ῥωμαίους ὑπεβλέποντο.
234 οὕτω μὲν Ἀντίοχος ὁ Ἀντιόχου τοῦ Μεγάλου Συρίας
ἐπεκράτησεν· ὅτῳ παρὰ τῶν Σύρων ἐπώνυμον ἦν Ἐπι-
φανής, ὅτι τῆς ἀρχῆς ἁρπαζομένης ὑπὸ ἀλλοτρίων
235 βασιλεὺς οἰκεῖος ὤφθη. συνθέμενος δὲ φιλίαν καὶ συμ-
μαχίαν Εὐμένει Συρίας καὶ τῶν περὶ αὐτὴν ἐθνῶν

---

1 βρεντήσιον V 2 ἐπανῆκεν i 6 ἡ δὲ βουλὴ i 10 τὸν ἀντίοχον i 11 ἀτάλω B 16 βασιλέως delendum ci. Mend. 18 ὑπὸ] παρὰ ci. Mend. coll. p. 396, 10 25 προσκρουσμάτων i 27 ὅτῳ] ᾧ mavult Vk. 29 ὤφθη] 'exspectabas ἐπεφάνη vel ἐφάνη' (Mend.)

ἐγκρατῶς ἦρχε, σατράπην μὲν ἔχων ἐν Βαβυλῶνι
Τίμαρχον, ἐπὶ δὲ ταῖς προσόδοις Ἡρακλείδην, ἀδελφὼ
μὲν ἀλλήλοιν, ἄμφω δὲ αὐτοῦ γενομένω παιδικά. ἐστρά- 236
46 τευσε δὲ καὶ ἐπὶ Ἀρταξίαν, τὸν Ἀρμενίων βασιλέα, καὶ 166/5 a. C.
αὐτὸν ἑλὼν ἐτελεύτησεν, ἐνναετὲς παιδίον ἀπολιπών, 165/4 a. C.
Ἀντίοχον, ᾧ προσέθηκαν ὄνομα Εὐπάτωρ οἱ Σύροι διὰ
τὴν τοῦ πατρὸς ἀρετήν. καὶ τὸ παιδίον ἔτρεφε Λυσίας.
ἡ δὲ σύγκλητος ἥσθη φανέντος ἐν ὀλίγῳ τοῦ Ἀντιόχου 237
γεννικοῦ καὶ ταχέως ἀποθανόντος. Δημήτριόν τε, τὸν 238
Σελεύκου μὲν υἱόν, Ἀντιόχου δὲ τοῦ Ἐπιφανοῦς ἀδελφιδοῦν,
υἱωνὸν δὲ τοῦ μεγάλου Ἀντιόχου, ἀνεψιὸν ὄντα τῷδε τῷ
παιδίῳ, ὁμηρεύοντα ἔτι ἐν Ῥώμῃ καὶ ἔτος ἄγοντα τρίτον
ἐπὶ τοῖς εἴκοσιν, ἐς τὴν βασιλείαν καταχθῆναι παρα-
καλοῦντα ὡς αὐτῷ μᾶλλον προσήκουσαν, οὐ κατῆγον,
οὐ συμφέρειν σφίσιν ἡγούμενοι τελειότερον ἄρχειν Σύρων
ἀντὶ παιδὸς ἀτελοῦς. πυνθανόμενοι δ' ἐν Συρίᾳ στρατόν τ' 239
ἐλεφάντων εἶναι καὶ ναῦς πλείονας τῶν ὡρισμένων Ἀντιόχῳ 162 a. C.
πρέσβεις ἔπεμπον, οἳ τοὺς ἐλέφαντας συγκόψειν ἔμελλον
καὶ τὰς ναῦς ἐμπρήσειν. οἰκτρὰ δὲ ἡ ὄψις ἦν ἀναιρουμένων 240
θηρίων ἡμέρων τε καὶ σπανίων καὶ νεῶν ἐμπιπραμένων·
καί τις ἐν Λαοδικείᾳ Λεπτίνης, τὴν ὄψιν οὐκ ἐνεγκών,
Γναῖον Ὀκτάουιον, τὸν τῶνδε τῶν πρέσβεων ἡγεμόνα,
ἀλειφόμενον ἐν τῷ γυμνασίῳ, διεχρήσατο. καὶ τὸν μὲν 241
47 Ὀκτάουιον ἔθαπτεν ὁ Λυσίας, Δημήτριος δὲ αὖθις ἐς
τὴν σύγκλητον ἐσελθὼν ἐδεῖτο τῆς γοῦν ὁμηρείας μόνης

---

2 ἐπὶ δὲ a b, *autem* C, ἐπί τε O d   3 παιδικὼ i   8 sq. ἐπ' ὀλίγον ci. Mend., ἐν ὀλίγοις, καὶ ante ταχέως deleto, Herw. p. 64   9 γενικοῦ B   καὶ ταχέως αὐτοῦ ἀποθανόντος Schenkl p. 178, sed tradita ferri posse videntur   τε] δὲ mavult Vk.   12 ἐν τῇ ῥώμῃ i   19 διαπρήσειν vel διαπρίσειν i   20 σπανίων] πρᾴων ci. F. W. Schmidt, Verisimilia (Progr. Gymn. Neu-Strelitz 1886) p. 20   22 τῶν om. V   25 ἐδεῖτο O, ἐζήτει i

---

2 de Timarcho et Heraclide cf. Otto, RE 8 p. 465 n. 32 (v. etiam p. 464 n. 31)   5 ἐνναετὲς παιδίον] cf. Niese 3 p. 219 adn. 2   7 de Lysia cf. Obst, RE 13 p. 2532 n. 9   12 sq. τότε δὲ κατὰ τὴν ἡλικίαν ὑπάρχειν ἐτῶν εἴκοσι καὶ τριῶν Pol. 31, 12, 5 H.

162 a.C. ἀπολυθῆναι, ὡς Ἀντιόχου μὲν ἀντιδοθείς, Ἀντιόχου δ'
242 ἀποθανόντος. ἐπεὶ δ' οὐκ ἐτύγχανεν οὐδὲ τοῦδε, λαθὼν ἐξέπλευσε καὶ δεξαμένων αὐτὸν ἀσμένως τῶν Σύρων
161 sq. a.C. ἦρχε, τόν τε Λυσίαν καὶ τὸ παιδίον ἐπ' αὐτῷ διαφθείρας καὶ Ἡρακλείδην ἐκβαλὼν καὶ Τίμαρχον ἐπανιστάμενον ἀνελών, καὶ τἆλλα πονήρως τῆς Βαβυλῶνος ἡγούμενον· ἐφ' ᾧ καὶ Σωτήρ, ἀρξαμένων τῶν Βαβυλωνίων, ὠνομάσθη.
243 κρατυνάμενος δὲ τὴν ἀρχὴν ὁ Δημήτριος στέφανόν τε
160 a.C. Ῥωμαίοις ἀπὸ χρυσῶν μυρίων, χαριστήριον τῆς ποτε παρ' αὐτοῖς ὁμηρείας, ἔπεμψεν καὶ Λεπτίνην, τὸν ἀνδροφόνον Ὀκταουίου. οἱ δὲ τὸν μὲν στέφανον ἐδέχοντο, Λεπτίνην δ' οὐκ ἔλαβον, ὡς δή τι τοῦτ' ἔγκλημα τοῖς
244 Σύροις ταμιευόμενοι. Δημήτριος δὲ καὶ ἐκ τῆς Καπ-
158 a.C. παδοκῶν ἀρχῆς Ἀριαράθην ἐκβαλὼν Ὀλοφέρνην ἐπὶ χιλίοις ταλάντοις ἀντ' αὐτοῦ κατήγαγεν, ἀδελφὸν εἶναι
245 δοκοῦντα Ἀριαράθου. καὶ Ῥωμαίοις ἐδόκει μὲν ὡς ἀδελ-
157 a.C. φοὺς Ἀριαράθην καὶ Ὀλοφέρνην βασιλεύειν ὁμοῦ, ἐκ- 48
πεσόντων δὲ καὶ τῶνδε καὶ Ἀριοβαρζάνου μετ' αὐτοὺς οὐ πολὺ ὕστερον ὑπὸ Μιθριδάτου, τοῦ Ποντικοῦ βασιλέως,
88 a.C. ὁ Μιθριδάτειος πόλεμος ἐπὶ τῷδε καὶ ἐφ' ἑτέροις ἤρξατο συνίστασθαι, μέγιστός τε καὶ πολυτροπώτατος ἔθνεσι πολλοῖς γενόμενος καὶ παρατείνας ἐς ἔτη μάλιστα τεσσαράκοντα, ἐν οἷς πολλαὶ μὲν ἀρχαὶ Σύροις ἐκ τοῦ βασιλείου γένους ὀλιγοχρόνιοι πάμπαν ἐγένοντο, πολλαὶ
246 δὲ τροπαὶ καὶ ἐπαναστάσεις ἐπὶ τὰ βασίλεια. Παρθυαῖοί τε, προαποστάντες ἀπὸ τῆς τῶν Σελευκιδῶν ἀρχῆς, Μεσοποταμίαν ἐς ἑαυτοὺς περιέσπασαν, ἣ τοῖς Σελευκίδαις

---

4 ἦρξε ci. Mend., sed cf. Loesch, Rec. p. 517; v. etiam ad Emph. I § 285 18 sq. *decedentibus his et Ariobarzane — devicto* C, unde ἡττηθέντος addere possis post βασιλέως 22 ἔτη ἐς μάλιστα (sic) V 26 ἀπὸ Steph., ἐπὶ OCi

---

14 Ὀλοφέρνην] Orophernem nominant Pol. 32, 24, 4 H. et Iustin. 35, 1, 2; ceterum cf. Hicks, Journ. of Hell. Stud. 6 (1885) p. 270 sq. 18 Ariobarzanes saepius e regno expulsus est, cf. Niese, RE 1 p. 833

ὑπήκουε. καὶ βασιλεὺς Ἀρμενίας Τιγράνης ὁ Τιγράνους, 247
ἔθνη πολλὰ τῶν περιοίκων, ἰδίοις δυνάσταις χρώμενα,
ἑλών, βασιλεὺς ἀπὸ τοῦδε βασιλέων ἡγεῖτο εἶναι καὶ τοῖς 83 a.C.
Σελευκίδαις ἐπεστράτευεν, οὐκ ἐθέλουσιν ὑπακούειν. οὐχ 248
ὑποστάντος δ' αὐτὸν Ἀντιόχου τοῦ Εὐσεβοῦς, ὁ Τιγράνης
ἦρχε Συρίας τῆς μετ' Εὐφράτην, ὅσα γένη Σύρων μέχρις
Αἰγύπτου. ἦρχε δὲ ὁμοῦ καὶ Κιλικίας (καὶ γὰρ ἥδε τοῖς
Σελευκίδαις ὑπήκουε), Βαγαδάτην στρατηγὸν ἐπιτάξας
49 ἅπασιν, ἐπὶ ἔτη τεσσαρεσκαίδεκα. Λευκόλλου δέ, τοῦ 249
Ῥωμαίων στρατηγοῦ, Μιθριδάτην διώκοντος, ἐς τὸν Τιγρά- 69 a.C.
νην ὑποφεύγοντα, ὁ Βαγαδάτης ᾔει μετὰ τοῦ στρατοῦ
Τιγράνῃ βοηθήσων, καὶ ἐν τῷδε παραδὺς ἐς τὴν Συρίαν
Ἀντίοχος ὁ Ἀντιόχου τοῦ Εὐσεβοῦς ἦρχε τῶν Σύρων
ἑκόντων. καὶ αὐτῷ Λεύκολλος μέν, ὁ Τιγράνῃ πρῶτός τε 250
πολεμήσας καὶ τῆς ἐπικτήτου γῆς αὐτὸν ἐξελάσας, οὐκ
ἐφθόνησεν ἀρχῆς πατρῴας· Πομπήιος δέ, ὁ ἐπὶ Λευκόλλῳ 66 a.C.
Μιθριδάτην ἐξελών, Τιγράνῃ μὲν Ἀρμενίας συνεχώρησεν
ἄρχειν, Ἀντίοχον δ' ἐξέβαλε τῆς Σύρων ἀρχῆς, οὐδὲν ἐς 64 a.C.
Ῥωμαίους ἁμαρτόντα, ἔργῳ μέν, ὅτι ἦν εὔκολον αὐτῷ,
στρατιὰν ἔχοντι, πολλὴν ἀρχὴν ἄνοπλον ἀφελέσθαι, λόγῳ □
δέ, ὅτι τοὺς Σελευκίδας, ὑπὸ Τιγράνους ἐκπεσόντας, οὐκ
εἰκὸς ἦν ἔτι Συρίας ἄρχειν μᾶλλον ἢ Ῥωμαίους, Τιγράνην
νενικηκότας.

50 οὕτω μὲν δὴ Κιλικίας τε καὶ Συρίας τῆς τε μεσογαίου 251
καὶ Κοίλης καὶ Φοινίκης καὶ Παλαιστίνης, καὶ ὅσα ἄλλα

2 πολλὰ O, τινὰ iC 4 οὐ θέλουσιν i 6. 18 ἦρξε ci. Mend. (cf. ad p. 396, 4) 8. 11 μαγαδάτην, -της i, vulgo, *Megadatem* C (v. Spiegel, Erânische Altertumskunde 3 p. 89 adn. 1) 8 ἐπιτάξας] ἐπιστήσας ci. Mend. 11 ὑποφυγόντα ci. Mend., cf. ad p. 186, 11 τοῦ om. V 24 alterum τε om. i

1 sqq. cf. Bouché-Leclercq p. 430; ceterum non Τιγράνους, sed Ἀρταξίου, cf. Babelon, p. CCI 6 Syria, quae Parthis ἡ μετ' Εὐφράτην est, nobis est Ciseuphratensis 7 ἦρχε — καὶ Κιλικίας] cf. Bouché-Leclercq p. 431 adn. 1 13 est Antiochus XIII Asiaticus 24 Cilicia iam a. 67 a Pompeio in provinciae formam redacta est

64 a.C. Συρίας ἀπὸ Εὐφράτου μέχρις Αἰγύπτου καὶ μέχρι
252 θαλάσσης ὀνόματα, ἀμαχεὶ Ῥωμαῖοι κατέσχον. ἓν δὲ
63 a.C. γένος ἔτι, τὸ Ἰουδαίων, ἐνιστάμενον ὁ Πομπήιος ἐξεῖλε
κατὰ κράτος καὶ τὸν βασιλέα Ἀριστόβουλον ἔπεμψεν ἐς
Ῥώμην καὶ τὴν μεγίστην πόλιν Ἱεροσόλυμα καὶ ἁγιωτάτην
305 (!) a.C. αὐτοῖς κατέσκαψεν, ἣν δὴ καὶ Πτολεμαῖος, ὁ πρῶτος
70 p.C. Αἰγύπτου βασιλεύς, καθῃρήκει καὶ Οὐεσπασιανὸς αὖθις
135 p.C. οἰκισθεῖσαν κατέσκαψε καὶ Ἀδριανὸς αὖθις ἐπ' ἐμοῦ.
253 καὶ διὰ ταῦτ' ἐστὶν Ἰουδαίοις ἅπασιν ὁ φόρος τῶν σω-
□ μάτων βαρύτερος τῆς ἄλλης περιουσίας. ἔστι δὲ καὶ
Σύροις καὶ Κίλιξιν ἐτήσιος, ἑκατοστὴ τοῦ τιμήματος
254 ἑκάστῳ. Πομπήιος μὲν οὖν τῶνδε τῶν ὑπὸ τοῖς Σελευ-
64 sq. a.C. κίδαις γενομένων ἐθνῶν τοῖς μὲν ... ἐπέστησεν οἰκείους
βασιλέας ἢ δυνάστας, καθὰ καὶ Γαλατῶν τῶν ἐν Ἀσίᾳ
τοῖς τέσσαρσι δυνάσταις ἐβεβαίωσε τὰς τετραδαρχίας,
συμμαχήσασίν οἱ κατὰ Μιθριδάτου. καὶ οὐ πολὺ ὕστερον
30 sq. a.C. καὶ τάδε περιῆλθεν ἐς Ῥωμαίους, ἐπὶ Καίσαρος μάλιστα
τοῦ Σεβαστοῦ, κατὰ μέρη.

255 Συρίας δ' εὐθὺς ὁ Πομπήιος Σκαῦρον, τὸν ἐν τοῖς 51
63 a.C. πολέμοις ἑαυτῷ γενόμενον ταμίαν, ἔταξεν ἡγεῖσθαι, καὶ
61 a.C. ἡ βουλὴ Φίλιππον ἐπὶ Σκαύρῳ τὸν Μάρκιον καὶ Μαρκελ-

---

5 sq. τὴν μεγίστην καὶ ἁγιωτάτην αὐτοῖς πόλιν Ἱεροσόλυμα maluit Mend. 10 scribe vel intellege ⟨τοῦ⟩ τῆς ἄλλης περιουσίας; cf. infra 12 οὖν om. V 13 sq. aut post τοῖς μὲν aut post 14 δυνάστας lacunam statuendam esse ci. Schw.: τοῖς μὲν ⟨ἐδίδου αὐτονόμους εἶναι, τοῖς δὲ⟩ ἐπέστησεν aut δυνάστας, ⟨τοῖς δὲ τοὺς πρότερον γεγονότας ἐβεβαίωσε,⟩ 21 φίλιππον τὸν μάρκιον ἐπὶ σκαύρῳ i, ἐπὶ Σκαύρῳ Φίλιππον Μάρκιον ci. Nauck. An τὸν Μάρκιον delendum? (Vk.) 21 sq. μαρκελῖνον V

---

3. 6 ἐξεῖλε, κατέσκαψεν] immo εἷλεν, cf. p. 515, 21 7 καθῃρήκει] immo ᾑρήκει, ceterum annus incertus, cf. Willrich, Juden u. Griechen p. 23 immo Titus, ad quem Vesp. obsidionem detulerat 9 sqq. cf. Wilcken, Griech. Ostr. I p. 247 adn. 1, non recte Wilamowitz, Hermes 35 (1900) p. 546 sq. 15 τοῖς τέσσαρσι] debebat τοῖς τρισί, cf. Mommsen, Hermes 19 (1884) p. 317 adn. 5 19 est M. Aemilius Scaurus, cf. Klebs, RE 1 p. 588 n. 141 21 fuit L. Marcius Philippus, cf. Münzer, RE 14 p. 1568 n. 76 21 sq. fuit Cn. Cornelius Lentulus Marcellinus, cf. Münzer, RE 4 p. 1389 n. 228

λῖνον Λέντλον ἐπὶ τῷ Φιλίππῳ, ἄμφω στρατηγικοὺς κατ' 59 a.C.
ἀξίωσιν. ἀλλὰ τῶνδε μὲν ἑκατέρῳ διετὴς ἐτρίφθη χρόνος, 256
τοὺς γείτονας ἐνοχλοῦντας Ἄραβας ἀμυνομένῳ. καὶ τοῦδε
χάριν ἐς τὸ ἔπειτα ἐγένοντο Συρίας στρατηγοὶ τῶν τὰ
ἐπώνυμα ἀρξάντων ἐν ἄστει, ἵνα ἔχοιεν ἐξουσίαν κατα-
λόγου τε στρατιᾶς καὶ πολέμου οἷα ὕπατοι. καὶ πρῶτος 257
ἐκ τῶνδε ἐπέμφθη Γαβίνιος μετὰ στρατιᾶς. καὶ πολεμεῖν 57 a.C.
αὐτὸν ὁρμῶντα Μιθριδάτης μέν, ὁ Παρθυαίων βασιλεύς,
ἐξελαυνόμενος τῆς ἀρχῆς ὑπὸ Ὑρώδου τοῦ ἀδελφοῦ,
μετῆγεν ἐξ Ἀράβων ἐπὶ Παρθυαίους, Πτολεμαῖος δὲ 55 a.C.
αὐτόν, ὁ ἑνδέκατος Αἰγύπτου βασιλεύς, ἐκπεσὼν καὶ
ὅδε τῆς ἀρχῆς, μετέπεισε χρήμασι πολλοῖς ἀντὶ Παρ-
θυαίων ἐπὶ Ἀλεξανδρέας ὁρμῆσαι. καὶ κατήγαγε μὲν τὸν 258
Πτολεμαῖον ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ὁ Γαβίνιος, Ἀλεξανδρεῦσι
πολεμήσας, ὑπὸ δὲ τῆς Ῥωμαίων βουλῆς ἔφυγεν ἐπὶ τῷ 54 a.C.
ἄνευ ψηφίσματος ἐς Αἴγυπτον ἐμβαλεῖν ἐπὶ πολέμῳ
Ῥωμαίοις ἀπαισίῳ νομιζομένῳ· ἦν γάρ τι Σιβύλλειον
αὐτοῖς ἀπαγορεῦον. ἐπὶ δὲ Γαβινίῳ μοι δοκεῖ Κράσσος 259
ἄρξαι Σύρων, ὅτῳ πολεμοῦντι Παρθυαίοις ἡ μεγάλη 53 a.C.

---

7 *πολεμεῖν* sc. *τοῖς Ἄραψι* (cf. l. 3), quod addere non opus, ὃν *ἐπὶ τοὺς Ἄραβας ὁρμῶντα* compilator libri Parthici ed. Schw. t. 3 p. 21, 3. 9 *Ὑρώδου*] *ὑ ῥρώδου* (sic) B, *ἡρώδου* C et, corruptum, ut videtur, ex *ὑρώδου*, V, etiam in Parth. V const. hab. *ἡρώδης*, sed B *ὀρώδης*, initio saepius corr. in *ὑρώδης*, *Ἡρώδης* Polyaen. 7, 41; *ὑρώδης* (raro *ἡρώδης*) Plut. codd.; est indigenarum *Hyraodha*, cf. Gutschmid, Gesch. Irans p. 86 (v. Boissevain ed. Cass. D. 1 p. 496 ad l. 17), *Ὀρώδου* vulgo 10 *ἀρράβων* V 11 *ὁ* om. i 13 *ἐπὶ τοὺς Ἀλεξανδρέας* Parth. *ὁρμῆσαι* ex Parth. add. Schw., om. Oi, *ut in Alexandrinos se converteret* C 15 *τῆς τῶν Ῥωμαίων* i 15 sq. *ἔφυγεν ἄνευ ψηφίσματος ἐμβαλὼν ἐς Αἴγυπτον* Parth. 18 *κράσος* V, sed hoc solo loco

---

1 sq. *στρατηγικοὺς κατ' ἀξίωσιν*] cf. Mommsen, R. Staatsr. 2, 1[3] p. 96 adn. 1 2 *διετὴς*] sed cf. Drumann-Groebe 2 p. 341 adn. 4 5 sq. *ἵνα ἔχοιεν — οἷα ὕπατοι*] cf. Mommsen, R. Staatsr. 2, 1[3] p. 96 et contra eum Willems 2 p. 467 adn. 2 15 sq. cf. Willems 2 p. 315

51 a.C. συμφορὰ γίγνεται. καὶ ἐπὶ Λευκίου Βύβλου μετὰ Κράσσον
στρατηγοῦντος Συρίας ἐς τὴν Συρίαν ἐσέβαλον οἱ Παρ-
41 a.C. θυαῖοι. Σάξα δὲ μετὰ Βύβλον ἡγουμένου καὶ μέχρις
40 a.C. Ἰωνίας ἐπέδραμον, ἀσχολουμένων Ῥωμαίων ἐς τὰ ἐπ' ἀλλήλους ἐμφύλια.

260 ἀλλὰ τάδε μὲν ἐντελῶς ἐν τῇ Παρθικῇ συγγραφῇ
λέξω· τῆς δὲ βίβλου τῆσδε οὔσης Συριακῆς, ὅπως μὲν 52
ἔσχον Συρίαν Ῥωμαῖοι καὶ συνέστησαν ἐς τὰ νῦν ὄντα, εἴρηται, οὐκ ἀπεικὸς δὲ [οὖσαν Συριακὴν] τὰ Μακεδόνων ἐπιδραμεῖν, οἳ πρὸ Ῥωμαίων Συρίας ἐβασίλευον.

261 Ἀλέξανδρος μὲν δὴ βασιλεὺς ἦν ἐπὶ Πέρσαις Σύρων,
ὁ καὶ πάντων βασιλεύς, ὅσων εἶδεν· Ἀλεξάνδρου δ'
323 a.C. ἀποθανόντος ἐπὶ παισὶ τῷ μὲν βραχεῖ πάνυ, τῷ δὲ ἔτι κυϊσκομένῳ, οἱ μὲν Μακεδόνες πόθῳ τοῦ Φιλιππείου γένους εἵλοντο σφῶν βασιλεύειν Ἀρριδαῖον, τὸν ἀδελφὸν Ἀλεξάνδρου, καίπερ οὐκ ἔμφρονα νομιζόμενον εἶναι, μετονομάσαντες δὴ Φίλιππον ἀντὶ Ἀρριδαίου, τρεφομένων ἔτι τῶν παίδων Ἀλεξάνδρου (ἐφύλαξαν γὰρ δὴ
262 καὶ τὴν κύουσαν), οἱ φίλοι δ' ἐς σατραπείας ἐνείμαντο τὰ ἔθνη, Περδίκκου διανέμοντος αὐτοῖς ὑπὸ τῷ βασιλεῖ Φιλίππῳ· καὶ οὐ πολὺ ὕστερον τῶν βασιλέων ἀποθανόν-
263 των βασιλεῖς ἐγένοντο οἱ σατράπαι. Σύρων δὴ πρῶτος γίγνεται σατράπης Λαομέδων ὁ Μιτυληναῖος ἔκ τε Περδίκκου καὶ ἐξ Ἀντιπάτρου, τοῦ μετὰ τὸν Περδίκκαν
264 προστατεύσαντος τῶν βασιλέων. Λαομέδοντα δ' ἐπι-
320 a.C. πλεύσας Πτολεμαῖος, ὁ τῆς Αἰγύπτου σατράπης, ἔπειθε πολλοῖς χρήμασιν ἐγχειρίσαι οἱ τὴν Συρίαν, προβολήν τε

---

1 sq. ἐπὶ λευκίω βύβλω—στρατηγοῦντι O i Parth., corr. Schw. 4 ἀσχολουμένων ἔτι Parth. 9 οὖσαν Συριακὴν del. Nauck 11 rursum incipiunt Excerpta Plethonis 12 βασιλεύσας ci. Nauck, sed cf. Berg, Diss. p. 34 sq., v. etiam ad Emph. I § 296 15. 17 ἀριδαῖον, -αίου i 17 δὴ] δὲ i 27 ἐγχειρῆσαί οἱ V

---

1 immo fuit M. Bibulus, cf. ad Emph. II § 34 3 Σάξα] cf. ad Emph. IV § 368 25 annus paulum incertus, v. Stähelin, RE 12 p. 755

320 a.C.
οὖσαν Αἰγύπτου καὶ ἐπιχείρημα κατὰ Κύπρου. καὶ οὐ 265
πειθόμενον συλλαμβάνει· ὁ δὲ τοὺς φύλακας διαφθείρας
πρὸς Ἀλκέταν ἔφυγεν ἐς Καρίαν. καί τινα χρόνον ὁ
Πτολεμαῖος ἦρχε Συρίας καὶ φρουρὰς ἐν ταῖς πόλεσι 320-312 a.C.
καταλιπὼν ἐς Αἴγυπτον ἀπέπλει.

63 Ἀντίγονος δ' ἦν Φρυγίας μὲν καὶ Λυκίας καὶ Παμ- 266
φυλίας σατράπης, ἐπίσκοπος δ' εἶναι τῆς ὅλης Ἀσίας
ἐξ Ἀντιπάτρου, περῶντος ἐς τὴν Εὐρώπην, ἀπολελειμ- 321 a.C.
μένος, Εὐμένη, τὸν Καππαδοκίας σατράπην, ψηφι-
σαμένων εἶναι πολέμιον τῶν Μακεδόνων, ἐπολιόρκει.
ὁ δὲ αὐτὸν ἐκφεύγει καὶ τὴν Μηδικὴν ἐκρατύνετο ἑαυτῷ. 267
ἀλλ' Εὐμένη μὲν κτείνει καταλαβὼν ὁ Ἀντίγονος καὶ 316 a.C.
ἐπανιὼν ὑπεδέχθη λαμπρῶς ὑπὸ Σελεύκου σατραπεύοντος
ἐν Βαβυλῶνι. ὑβρίσαντος δέ τινα τῶν ἡγεμόνων τοῦ 268
Σελεύκου καὶ οὐ κοινώσαντος Ἀντιγόνῳ παρόντι χαλε-
πήνας ὁ Ἀντίγονος ᾔτει λογισμοὺς χρημάτων τε καὶ
κτημάτων. ὁ δέ, ἀσθενέστερος ὢν Ἀντιγόνου, πρὸς Πτολε-
μαῖον ἐς Αἴγυπτον ὑπεχώρει. καὶ ὁ Ἀντίγονος εὐθὺς ἐπὶ 269
τῇ φυγῇ τοῦ Σελεύκου Βλίτορά τε, Μεσοποταμίας
ἡγούμενον, παρέλυσε τῆς ἀρχῆς, ὅτι Σέλευκον μεθῆκεν
ἀπιόντα, καὶ τὴν Βαβυλωνίαν καὶ τὴν Μεσοποταμίαν
καὶ ὅσα ἄλλα ἐκ Μήδων ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον ἔθνη,
καθίστατο ἑαυτῷ, ἤδη καὶ Ἀντιπάτρου τεθνεῶτος.
ἐπίφθονός τε εὐθὺς ἐκ τῶνδε τοῖς ἄλλοις σατράπαις
ἐγίγνετο, γῆς ἄρχων τοσῆσδε. διὸ καὶ μάλιστα τῷ 270
Σελεύκῳ παρακαλοῦντι συνέθεντο Πτολεμαῖός τε καὶ 315 a.C.
Λυσίμαχος, ὁ Θρᾴκης σατράπης, καὶ Κάσανδρος ὁ
Ἀντιπάτρου, Μακεδόνων ἐπὶ τῷ πατρὶ ἡγούμενος· καὶ
ὁμοῦ πρεσβευσάμενοι τὸν Ἀντίγονον ἠξίουν τὴν ἐπίκτητον

---

15 κοινωσαμένου P 16 sq. κτημάτων τε καὶ χρημάτων i
18 ἀνεχώρει a b 19 βίλτορά τε B 24 τε] δ' ci. Mend.
27 κάσσανδρος PC

---

23 Ἀντιπάτρου τεθνεῶτος] anno a. C. 319

315 a.C. αὐτῷ γενομένην γῆν τε καὶ χρήματα πρός τε σφᾶς
νείμασθαι καὶ πρὸς ἑτέρους Μακεδόνας, οἳ τῶν σατρα-
271 πειῶν ἐκπεπτώκεσαν. ἐπιχλευάσαντος δὲ αὐτοὺς τοῦ
Ἀντιγόνου οἳ μὲν ἐς πόλεμον καθίσταντο κοινόν, ὁ δὲ
ἀντιπαρεσκευάζετο καὶ ἐξέβαλλε τὰς φρουράς, ὅσαι ἔτι
ἦσαν ἐν τῇ Συρίᾳ Πτολεμαίου, καὶ Φοινίκης τε καὶ τῆς
λεγομένης Κοίλης τὰ ἔτι ὑπήκοα τοῦ Πτολεμαίου πρὸς
272 ἑαυτὸν ἀθρόως περιέσπα. χωρῶν δ' ὑπὲρ τὰς Κιλικίους 54
312 a.C. πύλας Δημήτριον τὸν υἱόν, ἀμφὶ δύο καὶ εἴκοσιν ἔτη
γεγονότα, ἐν Γάζῃ μετὰ τοῦ στρατοῦ καταλείπει πρὸς
τὰς ὁρμὰς Πτολεμαίου τὰς ἀπ' Αἰγύπτου. τοῦτον ὁ
Πτολεμαῖος ἐνίκα περὶ τὴν Γάζαν μάχῃ λαμπρῶς, καὶ
273 τὸ μειράκιον ἐς τὸν πατέρα ἐχώρει. Πτολεμαῖος δ' αὐτίκα
τὸν Σέλευκον ἐς τὴν Βαβυλῶνα πέμπει, τὴν ἀρχὴν
ἀναληψόμενον· καὶ πεζοὺς ἐς τοῦτο ἔδωκεν αὐτῷ χιλίους
274 καὶ τριακοσίους ἱππέας. καὶ σὺν οὕτως ὀλίγοις ὁ Σέλευκος
□ τήν τε Βαβυλωνίαν, προθύμως αὐτὸν ἅμα τῶν ἀνδρῶν
ἐκδεχομένων, ἀνέλαβε καὶ τὴν ἀρχὴν μετ' οὐ πολὺ ἐς
275 μέγα προήγαγεν. ὁ δ' Ἀντίγονος Πτολεμαῖον ἠμύνετο
306 a.C. καὶ ναυμαχίᾳ περὶ Κύπρον ἐνίκα περιφανεῖ, Δημητρίου
τοῦ παιδὸς στρατηγοῦντος· ἐφ' ὅτῳ λαμπροτάτῳ γενο-
μένῳ ὁ στρατὸς ἀνεῖπεν ἄμφω βασιλέας, Ἀντίγονόν τε
καὶ Δημήτριον, ἤδη καὶ τῶν βασιλέων τεθνεώτων,
Ἀρριδαίου τε τοῦ Φιλίππου καὶ Ὀλυμπιάδος καὶ τῶν υἱῶν
276 Ἀλεξάνδρου. ἀνεῖπε δὲ καὶ Πτολεμαῖον ὁ οἰκεῖος αὐτοῦ
306/5 a.C.

---

2 πρὸς ⟨τοὺς⟩ ἑτέρους ci. Mend., cf. ad Emph. I § 532
3 αὐτοῖς i 5 ἐξέβαλλε Pb, ἐξέβαλε Oa 6 καὶ ante Φοινίκης add. P, om. Oi 8 sq. Κιλικίους πύλας] cf. ad p. 2, 22
10 τοῦ om. P, μετὰ ⟨μέρους⟩ τοῦ στρατοῦ ci. Mend. coll. Diod. 19, 69 11 ὁρμὰς τοῦ Πτολεμαίου V 12 λαμπρᾷ ci. Reiske
17 ἅμα αὐτὸν B, ἄρα αὐτὸν ci. Mend., μάλα αὐτὸν Vk.
24 ἀριδαίου V (cf. p. 400, 15. 17)

---

6 sq. τῆς λεγομένης Κοίλης] cf. W. Otto, Abhandl. d. Bayer. Akad. d. Wiss., Philos.-philol. u. hist. Kl. 24 (1928) 1. Abh. p. 35 sqq.
13 ἐς τὸν πατέρα ἐχώρει] dubitat Droysen[2] 2, 2 p. 48 adn. 3

στρατὸς βασιλέα, ὡς μή τι διὰ τὴν ἧσσαν μειονεκτοίη 306 a.C.
τῶν νενικηκότων. τοῖσδε μὲν δὴ τυχεῖν ὁμοίων συνηνέχθη 277
κατ' ἐναντίας αἰτίας, εἵποντο δ' αὐτοῖς εὐθὺς οἱ λοιποί,
καὶ βασιλεῖς ἅπαντες ἐκ σατραπῶν ἐγίγνοντο.

55 οὕτω δὴ καὶ ὁ Σέλευκος ἐβασίλευσε τῆς Βαβυλωνίας. 278
ἐβασίλευσε δὲ καὶ Μηδίας, Νικάνορα κτείνας αὐτὸς ἐν 312 a.C.
τῇ μάχῃ, τὸν ὑπ' Ἀντιγόνου Μηδίας σατραπεύειν ἀπο-
λελειμμένον. πολέμους δ' ἐπολέμησε πολλοὺς Μακεδόσι 279
καὶ βαρβάροις, καὶ τούτων Μακεδόσι μὲν δύο μεγί-
στους, τὸν μὲν ὕστερον Λυσιμάχῳ βασιλεύοντι Θρᾴκης, 281 a.C.
τὸν δὲ πρότερον Ἀντιγόνῳ περὶ Ἶψον τῆς Φρυγίας, αὐτῷ 301 a.C.
στρατηγοῦντι καὶ αὐτῷ μαχομένῳ, καίπερ ὑπὲρ ὀγδοήκοντα
ἔτη γεγονότι. πεσόντος δ' Ἀντιγόνου κατὰ τὴν μάχην, 280
ὅσοι βασιλεῖς τὸν Ἀντίγονον ἅμα τῷ Σελεύκῳ καθη-
ρήκεσαν, τὴν Ἀντιγόνου γῆν διενέμοντο. καὶ ὁ Σέλευκος
τότε τῆς μετ' Εὐφράτην Συρίας ἐπὶ θαλάσσῃ καὶ Φρυγίας
τῆς ἀνὰ τὸ μεσόγαιον ἄρχειν διέλαχεν. ἐφεδρεύων δὲ 281
ἀεὶ τοῖς ἐγγὺς ἔθνεσι καὶ δυνατὸς ὢν βιάσασθαι καὶ
πιθανὸς προσαγαγέσθαι ἦρξε Μεσοποταμίας καὶ Ἀρμενίας
καὶ Καππαδοκίας τῆς Σελευκίδος λεγομένης καὶ Περσῶν
καὶ Παρθυαίων καὶ Βακτρίων καὶ Ἀράβων καὶ Ταπύρων
καὶ τῆς Σογδιανῆς καὶ Ἀραχωσίας καὶ Ὑρκανίας καὶ
ὅσα ἄλλα ὅμορα ἔθνη μέχρις Ἰνδοῦ ποταμοῦ Ἀλεξάνδρῳ
γεγένητο δορίληπτα, ὡς ὡρίσθαι τῷδε μάλιστα μετὰ
Ἀλέξανδρον τῆς Ἀσίας τὸ πλέον· ἀπὸ γὰρ Φρυγίας ἐπὶ
ποταμὸν Ἰνδὸν ἄνω πάντα Σελεύκῳ κατήκουε. καὶ τὸν 282

1 τι om. i 3 εἵποντο P, ἕσποντο Oi εὐθὺς αὐτοῖς BP. vulgo 6 νικάνορα Mend. ex PV, νικάτορα BCi 12 καίπερ P, καὶ Oi 21 βακτρίων PV, βακτρείων i, βακτηρίων B Ἀράβων Mend., ἀραβίων codd., Ἀρείων ci. Schwabe, Jahrb. f. class. Philol. 155 (1897) p. 242, bene, nisi Appiani est error, cf. Tomaschek, RE 2 p. 619 καὶ Ταπύρων om. P 22 σογδιανῆς P, σουγδιανῆς ceteri 23 ἄλλα τούτοις ὅμορα P 26 σελεύκου P et Musgr., de dativo v. Stein ad Herod. 3, 88, 1

10 cf. § 329 sq. 14 sqq. cf. Beloch 4, 2 p. 354 16 cf. ad p. 397, 6
20 Καππαδοκίας τῆς Σελ. λεγομένης] cf. Niese 1 p. 351 adn. 6

305-304
a.C. Ἰνδὸν περάσας ἐπολέμησεν Ἀνδροκόττῳ, βασιλεῖ τῶν περὶ
303 a.C. αὐτὸν Ἰνδῶν, μέχρι φιλίαν αὐτῷ καὶ κῆδος συνέθετο. καὶ
τῶνδε τὰ μὲν πρὸ τῆς Ἀντιγόνου τελευτῆς, τὰ δὲ μετ'
Ἀντίγονον ἐποίησε.
283 λέγεται δ' αὐτῷ, στρατιώτῃ τοῦ βασιλέως ἔτι ὄντι καὶ 56
334 a.C. ἐπὶ Πέρσας ἑπομένῳ, χρησμὸν ἐν Διδυμέως γενέσθαι
πυνθανομένῳ περὶ τῆς εἰς Μακεδονίαν ἐπανόδου· "μὴ
□ 284 σπεῦδ' Εὐρώπηνδ'· Ἀσίη τοι πολλὸν ἀμείνων." καὶ ἐν
Μακεδονίᾳ τὴν ἑστίαν αὐτῷ τὴν πατρῴαν, οὐδενὸς
ἅψαντος, ἐκλάμψαι πῦρ μέγα καὶ ὄναρ αὐτοῦ τὴν μητέρα
ἰδεῖν, ὃν ἂν εὕροι δακτύλιον, δοῦναι φόρημα Σελεύκῳ,
285 τὸν δὲ βασιλεύσειν, ἔνθα ἂν ὁ δακτύλιος ἐκπέσῃ. καὶ ἡ
μὲν εὗρεν ἄγκυραν ἐν σιδήρῳ κεχαραγμένην, ὁ δὲ τὴν
286 σφραγῖδα τήνδε ἀπώλεσε κατὰ τὸν Εὐφράτην. λέγεται καὶ
εἰς τὴν Βαβυλωνίαν ἀπιόντα ὕστερον προσκόψαι [πρὸς]
λίθῳ καὶ τὸν λίθον ἀνασκαφέντα ἄγκυραν ὀφθῆναι·
θορυβουμένων δὲ τῶν μάντεων ὡς ἐπὶ συμβόλῳ κατοχῆς
Πτολεμαῖον τὸν Λάγου παραπέμποντα εἰπεῖν ἀσφαλείας
287 τὴν ἄγκυραν, οὐ κατοχῆς εἶναι σύμβολον. καὶ Σελεύκῳ
μὲν διὰ τοῦτο ἄρα καὶ βασιλεύσαντι ἡ σφραγὶς ἄγκυρα
ἦν, δοκεῖ δέ τισι καὶ περιόντος ἔτι Ἀλεξάνδρου καὶ
323 a.C. ἐφορῶντος ἕτερον τῷ Σελεύκῳ σημεῖον περὶ τῆς ἀρχῆς
288 τοιόνδε γενέσθαι. Ἀλεξάνδρῳ γὰρ ἐξ Ἰνδῶν ἐς Βαβυλῶνα ἐπανελθόντι καὶ τὰς ἐν αὐτῇ τῇ Βαβυλωνίᾳ λίμνας

---

5 τοῦ add. P, om. Oi 6 ἐν διδύμοις P 8 εὐρώπηνδ' P, εὐρώπην Oi, cf. p. 411, 22 sq. 9 αὐτῷ i, αὐτοῦ O, om. P 11 εὕρῃ ci. Nauck 12 βασιλεύσειν PC et Steph. de coniectura, βασιλεύειν Oi (v. ad p. 415, 11) ἐκπέσοι Pi 14 λέγεται δὲ καὶ P 15 πρὸς del. Mend., πρὸς λίθω OP, πρὸς λίθον i 16 καὶ τοῦ λίθου ἀνασκαφέντος Pi, *quo evulso* C 18 παραπέμποντα i. e. 'contemnentem' 24 Βαβυλωνίᾳ Schw., *babyloniae paludes* C, βαβυλῶνι OPi

1 Ἀνδροκόττῳ vel Σανδροκόττῳ: cf. Roos ad Arr. Anab. 5, 6, 2; Ziegler, Rhein Mus. 84 (1935) p. 383 5 sqq. hoc oraculum re vera a. 281 editum esse dicit Haussoullier, Rev. de philol. 24 (1900) p. 243 sqq., spurium censet Wilamowitz, Gött. Gel. Anz. 1914 p. 83 adn. 4 10 μητέρα] sc. Λαοδίκην, v. § 295

323 a. C.
ἐπὶ χρείᾳ τοῦ τὸν Εὐφράτην τὴν Ἀσσυρίδα γῆν ἀρδεύειν
περιπλέοντι ἄνεμος ἐμπεσὼν ἥρπασε τὸ διάδημα, καὶ
φερόμενον ἐκρεμάσθη δόνακος ἐν τάφῳ τινὸς ἀρχαίου
βασιλέως. καὶ ἐσήμαινε μὲν ἐς τὴν τελευτὴν τοῦ βασιλέως 289
καὶ τόδε, ναύτην δέ φασιν ἐκκολυμβήσαντα περιθέσθαι
τῇ κεφαλῇ τὸ διάδημα καὶ ἐνεγκεῖν ἄβροχον Ἀλεξάνδρῳ
καὶ λαβεῖν τῆς προθυμίας αὐτίκα δωρεὰν παρὰ τοῦ
βασιλέως τάλαντον ἀργυρίου. τῶν δὲ μάντεων αὐτὸν 290
ἀναιρεῖν κελευόντων οἳ μὲν πεισθῆναι τὸν Ἀλέξανδρον
αὐτοῖς, οἳ δὲ ἀντειπεῖν. εἰσὶ δὲ οἳ τάδε πάντα ὑπερελ-
θόντες οὐ ναύτην ὅλως φασίν, ἀλλὰ Σέλευκον ἐπὶ τὸ
διάδημα τοῦ βασιλεώς ἐκκολυμβῆσαι καὶ περιθέσθαι
Σέλευκον αὐτὸ τῇ κεφαλῇ, ἵνα ἄβροχον εἴη. καὶ τὰ σημεῖα 291
ἐς τέλος ἀμφοῖν ἀπαντῆσαι· Ἀλέξανδρόν τε γὰρ ἐν
Βαβυλῶνι μεταστῆναι τοῦ βίου καὶ Σέλευκον τῆς Ἀλε-
ξάνδρου γῆς, ὅτι πλείστης μάλιστα τόνδε τῶν Ἀλεξάνδρου
διαδόχων, βασιλεῦσαι.

57 τοσαῦτα μὲν δὴ περὶ τῶν Σελεύκῳ προμαντευθέντων 292
ἐπυθόμην· γίγνεται δ' εὐθὺς Ἀλεξάνδρου μεταστάντος
ἡγεμὼν τῆς ἵππου τῆς ἑταιρικῆς, ἧς δὴ καὶ Ἡφαιστίων
ἡγήσατο Ἀλεξάνδρῳ καὶ ἐπὶ Ἡφαιστίωνι Περδίκκας, 321 a. C.
μετὰ δὲ τὴν ἵππον σατράπης τε τῆς Βαβυλωνίας καὶ
βασιλεὺς ἐπὶ τῇ σατραπείᾳ. γενομένῳ δὲ αὐτῷ τὰ 293
ἐς πολέμους ἐπιτυχεστάτῳ Νικάτωρ ἐπώνυμον γίγνεται· 306 a. C.
τῷδε γὰρ ἀρέσκομαι μᾶλλον τοῦ Νικάνορα κτεῖναι.
καὶ τὸ σῶμα ὄντι εὐρώστῳ τε καὶ μεγάλῳ καὶ ταῦρον 294
ἄγριον ἐν Ἀλεξάνδρου θυσίᾳ ποτὲ ἐκθορόντα τῶν δεσ-
μῶν ὑποστάντι μόνῳ καὶ ταῖς χερσὶ μόναις κατειργασ-

---

1 συρίδα i, *syriam terram* C 9 μέν ⟨φασι⟩ vel sim. opus esse videtur (Vk.) 13 Σέλευκον del. Nauck 14 ⟨μετ' οὐ πολὺ⟩ post γὰρ inserit P, haud male 18 τῶν σελεύκω O, τῶν τῷ σελεύκῳ P, τῷ σελεύκῳ i 22 ἱππαρχίαν maluit Schw. 25 μᾶλλον ἢ τῷ νικ. P νικάνορα P et, corr. a m. 1 ex νικάτορα, V, νικάτορα ceteri

μένῳ προστιθέασιν ἐς τοὺς ἀνδριάντας ἐπὶ τῷδε κέρατα.
295 πόλεις δὲ ᾤκισεν ἐπὶ τὸ μῆκος τῆς ἀρχῆς ὅλης ἑκκαίδεκα
μὲν Ἀντιοχείας ἐπὶ τῷ πατρί, πέντε δὲ ἐπὶ τῇ μητρὶ
Λαοδικείας, ἐννέα δ' ἐπωνύμους ἑαυτῷ, τέσσαρας δ'
ἐπὶ ταῖς γυναιξί, τρεῖς Ἀπαμείας καὶ Στρατονίκειαν μίαν.
296 καί εἰσιν αὐτῶν ἐπιφανέσταται καὶ νῦν Σελεύκειαι μὲν
ἥ τε ἐπὶ τῇ θαλάσσῃ καὶ ἡ ἐπὶ τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ,
Λαοδίκεια δὲ ἡ ἐν τῇ Φοινίκῃ καὶ Ἀντιόχεια ἡ ὑπὸ τῷ
297 Λιβάνῳ ὄρει καὶ ἡ τῆς Συρίας Ἀπάμεια. τὰς δὲ ἄλλας ἐκ
τῆς Ἑλλάδος ἢ Μακεδονίας ὠνόμαζεν ἢ ἐπὶ ἔργοις ἑαυτοῦ
τισιν ἢ ἐς τιμὴν Ἀλεξάνδρου τοῦ βασιλέως· ὅθεν ἐστὶν
ἐν τῇ Συρίᾳ καὶ τοῖς ὑπὲρ αὐτὴν ἄνω βαρβάροις πολλὰ
μὲν Ἑλληνικῶν, πολλὰ δὲ Μακεδονικῶν πολισμάτων
298 ὀνόματα, Βέρροια, Ἔδεσσα, Πέρινθος, Μαρώνεια, Καλλί-
πολις, Ἀχαΐα, Πέλλα, Ὠρωπός, Ἀμφίπολις, Ἀρέθουσα,
Ἀστακός, Τεγέα, Χαλκίς, Λάρισσα, Ἥραια, Ἀπολλωνία,
ἐν δὲ τῇ Παρθυηνῇ Σώτειρα, Καλλιόπη, Χάρις, Ἑκατόμ-
πυλος, Ἀχαΐα, ἐν δὲ Ἰνδοῖς Ἀλεξανδρόπολις, ἐν δὲ Σκύθαις
Ἀλεξανδρέσχατα. καὶ ἐπὶ ταῖς αὐτοῦ Σελεύκου νίκαις
ἐστὶ Νικηφόριόν τε ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ καὶ Νικόπολις ἐν
Ἀρμενίᾳ, τῇ ἀγχοτάτω μάλιστα Καππαδοκίας.
299 φασὶ δὲ αὐτῷ τὰς Σελευκείας οἰκίζοντι, τὴν μὲν ἐπὶ 58
300 a. C. τῇ θαλάσσῃ, διοσημίαν ἡγήσασθαι κεραυνοῦ, καὶ διὰ

---

4 ἑαυτοῦ BP   7 ἐπὶ θαλάσσῃ i   13 ἑλληνικῶν P, ἑλλή-νων Oi   16 Λάρισα Bk. et Mend. (cf. ad Emph. II § 343)   17 sq. ἑκατόμπυλος P, ἑκατόμπολις OCi   21 τῇ ἀγχ. PC, τῆς ἀγχ. Oi   ἀγχυτάτω B   22 c. 58 om. P   23 τῇ om. i   διοση-μειαν O, διοσημίαν i

---

2 sqq. cf. Niese 1 p. 393 sqq.   15 Πέλλα] cf. Schürer, Gesch. d. jüd. Volkes[4] 2 p. 176 adn. 335; Beloch, Arch. f. Papyrusforsch. 2 p. 232 sq.   Ὠρωπός] immo Εὐρωπός (cf. Niese 1 p. 393 et F. Cumont, Fouilles de Doura-Europos [1926] p. XVII), sed videtur esse Appiani error   16 Χαλκίς] cf. Bentzinger, RE 3 p. 2091 n. 14   17 Χάρις non Parthyenae, sed Ariae oppidum (v. Gutschmid, Gesch. Irans p. 48 adn. 3)

τοῦτο θεὸν αὐτοῖς κεραυνὸν ἔθετο, καὶ θρησκεύουσι καὶ
ὑμνοῦσι καὶ νῦν κεραυνόν. ἐς δὲ τὴν ἐπὶ τοῦ Τίγρητος 300
ἡμέραν ἐπιλέξασθαι τοὺς μάγους κελευομένους καὶ τῆς brevi post
ἡμέρας ὥραν, ᾗ τῶν θεμελίων ἄρξασθαι τῆς ὀρυχῆς ἔδει, 311 a. C.
ψεύσασθαι τὴν ὥραν τοὺς μάγους, οὐκ ἐθέλοντας ἐπι-
τείχισμα τοιόνδε σφίσι γενέσθαι. καὶ Σέλευκος μὲν ἐν 301
τῇ σκηνῇ τὴν δεδομένην ὥραν ἀνέμενεν, ὁ δὲ στρατὸς ἐς
τὸ ἔργον ἕτοιμος, ἀτρεμῶν, ἔστε σημήνειεν ὁ Σέλευκος,
ἄφνω κατὰ τὴν αἰσιωτέραν ὥραν δόξαντές τινα κελεύειν
ἐπὶ τὸ ἔργον ἀνεπήδησαν, ὡς μηδὲ τῶν κηρύκων ἐρυ-
κόντων ἔτι ἀνασχέσθαι. τὸ μὲν δὴ ἔργον ἐξετετέλεστο, 302
Σελεύκῳ δέ, ἀθύμως ἔχοντι καὶ τοὺς μάγους αὖθις
ἀνακρίνοντι περὶ τῆς πόλεως, ἄδειαν αἰτήσαντες ἔλεγον
οἱ μάγοι· "τὴν πεπρωμένην, ὦ βασιλεῦ, μοῖραν, χείρονά
τε καὶ κρείσσονα, οὐκ ἔστιν οὔτε ἀνδρὸς οὔτε πόλεως
ἐναλλάξαι. μοῖρα δέ τις καὶ πόλεών ἐστιν ὥσπερ ἀνδρῶν.
καὶ τήνδε χρονιωτάτην μὲν ἐδόκει τοῖς θεοῖς γενέσθαι, 303
ἀρχομένην ἐκ τῆσδε τῆς ὥρας, ἧς ἐγένετο· δειμαίνοντες
δ' ἡμεῖς ὡς ἐπιτείχισμα ἡμῖν ἐσομένην παρεφέρομεν τὸ
πεπρωμένον. τὸ δὲ κρεῖσσον ἦν καὶ μάγων πανουργούντων 304
καὶ βασιλέως ἀγνοοῦντος αὐτό. τοιγάρτοι τὸ δαιμόνιον
τὰ αἰσιώτερα τῷ στρατῷ προσέταξε. καὶ τοῦτο ἔνι σοι 305
καταμαθεῖν ὧδε, ἵνα μή τι καὶ νῦν ἡμᾶς ἔτι τεχνάζειν
ὑπονοῇς· αὐτός τε γὰρ ὁ βασιλεὺς σὺ τῷ στρατῷ παρε-
κάθησο καὶ τὸ κέλευσμα αὐτὸς ἐδεδώκεις ἀναμένειν· καὶ
ὅ, εὐπειθέστατος ὢν σοι πρὸς κινδύνους καὶ πόνους, οὐκ
ἠνέσχετο νῦν οὐδὲ ἀναπαύσεως ἐπιτάγματος, ἀλλ' ἀν-
έθορεν, οὐδὲ ἀνὰ μέρος, ἀλλὰ ἀθρόως, ἐπιστάταις αὐτοῖς,

---

1 Κεραύνιον ci. Schw., cf. Hesych. v. Κεραύνιος· ἐμβρόντιστος. καὶ Ζεὺς ἐν Σελευκίᾳ, at cf. Usener, Theol. Abhandl. C. v. Weiszäcker gewidmet (1892) p. 208 5 τοὺς μάγους molesta putabat Mend. 5 sq. ἐπιτείχισμα σφίσι τοιοῦτον i 11 ἐξετετέλεστο O, ἐξετέλεστο, ut videtur, i, ἐξετελεῖτο ci. Musgr. 14 οἱ μάγοι delendum ci. Mend. 26 ὃ Bk., ὁ Oi, ὃς ci. Steph.

brevi post 311 a. C. καὶ ἐνόμιζε κεκελεῦσθαι. καὶ κεκέλευστο δή· διόπερ
306 οὐδὲ σοῦ κατερύκοντος αὐτοὺς ἔτι ἐπείθοντο. τί ἂν οὖν
βασιλέως ἐν ἀνθρώποις εἴη καρτερώτερον ἄλλο θεοῦ;
ὃς τῆς σῆς γνώμης ἐπεκράτησε καὶ ἡγεμόνευσέ σοι τῆς
πόλεως ἀντὶ ἡμῶν, δυσμεναίνων ἡμῖν τε καὶ γένει παντὶ
307 τῷ περιοίκῳ. ποῦ γὰρ ἔτι τὰ ἡμέτερα ἰσχύσει δυνατω-
τέρου γένους παρῳκισμένου; ἡ μὲν δὴ πόλις σοι γέγονε
σὺν τύχῃ καὶ μεγιστεύσει καὶ χρόνιος ἔσται· σὺ δὲ
ἡμῖν, ἐξαμαρτοῦσιν ὑπὸ δέους οἰκείων ἀγαθῶν ἀφαιρέσεως,
τὴν συγγνώμην βεβαίου.” ταῦτα τῶν μάγων εἰπόντων ὁ
βασιλεὺς ἥσθη καὶ συνέγνω.

308 τοιάδε μὲν ἐπυθόμην περὶ Σελευκείας· ὁ δὲ Σέλευκος 59
293 a. C. τὸν υἱὸν Ἀντίοχον, περιὼν ἔτι, τῆς ἄνω γῆς βασιλεύειν
ἀπέφηνεν ἀνθ᾽ ἑαυτοῦ. καὶ εἴ τῳ μεγαλόφρον εἶναι τόδε
φαίνεται καὶ βασιλικόν, μεγαλοφρονέστερον ἔτι καὶ σοφώτε-
ρον ἤνεγκε τὸν ἔρωτα τοῦ παιδὸς καὶ τὴν ἐς τὸ πάθος αὐτοῦ
309 σωφροσύνην. ἤρα μὲν γὰρ ὁ Ἀντίοχος Στρατονίκης, τῆς
αὐτοῦ Σελεύκου γυναικός, μητρυιᾶς οἱ γενομένης καὶ παῖδα
ἤδη τῷ Σελεύκῳ πεποιημένης, συγγινώσκων δὲ τὴν ἀθεμι-
στίαν τοῦ πάθους οὔτε ἐπεχείρει τῷ κακῷ οὔτε προύφερεν,
ἀλλ᾽ ἐνόσει καὶ παρεῖτο καὶ ἑκὼν ἐς τὸν θάνατον συνήργει.
310 οὐδ᾽ ὁ περιώνυμος ἰατρὸς Ἐρασίστρατος, ἐπὶ μεγίσταις
συντάξεσι Σελεύκῳ συνών, εἶχε τεκμήρασθαι τοῦ πάθους,
□ μέχρι φυλάξας καθαρὸν ἐκ πάντων τὸ σῶμα εἴκασεν
εἶναι τῆς ψυχῆς τὴν νόσον, ᾗ δὴ καὶ ἐρρωμένῃ καὶ νοσούσῃ
τὸ σῶμα συναίσθεται. λύπας μὲν οὖν καὶ ὀργὰς καὶ
ἐπιθυμίας ἄλλας ὁμολογεῖσθαι, ἔρωτα δ᾽ ἐπικρύπτεσθαι

---

8 θεοῦ] ἢ θεός cum Steph. mavult Vk. 9 ⟨τῆς⟩ οἰκείων maluit Steph. 12 c. 59—61 in brevissimam epitomen redegit P 16 παιδὸς om. V αὐτοῦ] αὐτὸ a 20 οὔτε τω προύφερεν B 23 τεκμήρασθαι τοῦ πάθους hab. Anecd. Bekk. p. 176, 11 24 ἐκ susp. Herw. p. 128, certe usitatum καθαρὸς ἀπό 26 συναίσθεται Vi, συνέσθεται B, συναισθέσθαι cum Musgr. Schw., *laboraret* C 27 ἐπιθυμίας O, ἐπιμελείας i, *cogitationes* C

---

22 de Erasistrato cf. Wellmann, RE 6 p. 333 n. 2

293 a. C.
πρὸς τῶν σωφρόνων. οὐδὲν δὲ οὐδ' ὡς τοῦ Ἀντιόχου 311
φράζοντος αὐτῷ, λιπαροῦντι μαθεῖν ἐν ἀπορρήτῳ, παρ-
εκαθέζετο καὶ ἐφύλασσε τὰς τοῦ σώματος μεταβολάς,
ὅπως ἔχοι πρὸς ἕκαστον τῶν εἰσιόντων. ὡς δὲ εὗρεν 312
ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων σβεννύμενον αἰεὶ τὸ σῶμα καὶ μαραινό-
μενον ὁμαλῶς, ὅτε δὲ ἡ Στρατονίκη παρίοι πρὸς αὐτὸν
ἐπισκεψομένη, τὴν μὲν γνώμην ὑπ' αἰδοῦς καὶ συνει-
δότος τότε μάλιστα αὐτὸν ἐνοχλούμενον καὶ σιωπῶντα,
τὸ δὲ σῶμα καὶ ἄκοντος αὐτοῦ θαλερώτερόν τε γινό-
μενον αὐτῷ καὶ ζωτικώτερον καὶ αὖθις ἀπιούσης ἀσθε-
νέστερον, ἔφη τῷ Σελεύκῳ τὸν υἱὸν ἀνιάτως ἔχειν αὐτῷ.
ὑπεραλγήσαντος δὲ τοῦ βασιλέως καὶ ἐκβοήσαντος εἶπεν· 313
"ἔρως ἐστὶ τὸ πάθος, καὶ ἔρως γυναικός, ἀλλ' ἀδύνατος."
60 Σελεύκου δὲ θαυμάσαντος, εἴ τινα μὴ δύναιτο πεῖσαι 314
Σέλευκος, ὁ τῆς Ἀσίας βασιλεύς, ἐπὶ γάμῳ τοιοῦδε
παιδός, ἱκεσίᾳ τε καὶ χρήμασι καὶ δωρεαῖς καὶ ὅλῃ τῇ
τοσῇδε βασιλείᾳ, περιούσῃ μὲν ἐς τόνδε τὸν κάμνοντα
βασιλέα, δοθησομένῃ δὲ καὶ νῦν ἀντὶ τῆς σωτηρίας, εἰ
ἤδη τις ἐθέλοι, καὶ μόνον ἀξιοῦντος μαθεῖν, τίς ἔστι τὸ
γύναιον, ὁ Ἐρασίστρατος ἔφη· "τῆς ἐμῆς γυναικὸς ἐρᾷ."
καὶ ὁ Σέλευκος "εἶτ', ὦ 'γαθέ", ἔφη, "φιλίας μὲν οὕτω καὶ 315
χαρίτων ἔχων ἐφ' ἡμῖν, ἀρετῆς δὲ καὶ σοφίας ἐν ὀλίγοις,
οὐ σώσεις μοι νέον ἄνδρα καὶ βασιλικόν, φίλου καὶ
βασιλέως υἱόν, ἀτυχοῦντα καὶ σωφρονοῦντα καὶ τὸ κακὸν
ἐπικρύπτοντα καὶ προτιμώμενον αὐτῷ θανάτου, ἀλλ'
ὑπερόψει μὲν οὕτως Ἀντίοχον, ὑπερόψει δ' ἐπ' αὐτῷ καὶ
Σέλευκον;" ὁ δ' ἀπομαχόμενος εἶπε λόγον ὡς ἄφυκτον, 316
ὅτι "μηδ' ἂν σύ, καίπερ ὢν πατήρ, τῆς σῆς Ἀντίοχος εἰ
ἤρα γυναικός, μεθῆκας ἂν αὐτῷ τὴν γυναῖκα." ἔνθα δὴ 317
πάντας ὤμνυ τοὺς βασιλείους θεοὺς ὁ Σέλευκος, ἦ μὴν

---

17 τόδε (sic) V 19 τίς Vi, τί B et, ex corr. a m. 1, V 22 ἐν ἡμῖν ci. Mend. 25 αὐτῷ corr. in αὐτῇ (sic) B 27 ὡς deleri voluit Musgr. 30 μὴν O, μὲν i

293 a. C.
*ἑκὼν ἂν καὶ χαίρων μεθεῖναι καὶ διήγημα γενέσθαι καλὸν
εὐνοίας ἀγαθοῦ πατρὸς ἐς παῖδα σώφρονα καὶ ἐγκρατῆ*
318 *τοῦ κακοῦ καὶ ἀνάξιον τῆς συμφορᾶς. πολλά τε ὅμοια
ἐπενεγκὼν ἤρξατο ἄχθεσθαι, ὅτι μὴ αὐτὸς αὐτῷ γίνοιτο
ἰατρὸς ἀτυχοῦντι, ἀλλὰ καὶ ἐς ταῦτα δέοιτο Ἐρασιστράτου.*
319 *ὁ δ', ἐπεὶ κατεῖδε τὴν ὁρμὴν τοῦ βασιλέως ἔργον ὑποφαί-* 61
νουσαν, οὐχ ὑπόκρισιν, ἀνεκάλυπτε τὸ πάθος καί, ὅπως
320 *αὐτὸ εὕροι κρυπτόμενον, διηγεῖτο. Σελεύκῳ δὲ ἡσθέντι
ἔργον μὲν ἐγένετο πεῖσαι τὸν υἱόν, ἔργον δ' ἐπ' ἐκείνῳ
τὴν γυναῖκα· ὡς δ' ἔπεισε, τὴν στρατιὰν συναγαγών,
αἰσθομένην ἴσως ἤδη τι τούτων, κατελογίζετο μὲν αὐτοῖς
τὰ ἔργα τὰ ἑαυτοῦ καὶ τὴν ἀρχὴν ὅτι δὴ μάλιστα τῶν
Ἀλεξάνδρου διαδόχων ἐπὶ μήκιστον προαγάγοι· διὸ καὶ*
321 *γηρῶντι ἤδη δυσκράτητον εἶναι διὰ τὸ μέγεθος. "ἐθέλω
δέ", ἔφη, "διελεῖν τὸ μέγεθος ἐς τὴν ὑμετέραν τοῦ
μέλλοντος ἀμεριμνίαν καὶ τὸ μέρος ἤδη δοῦναι τοῖς*
322 *ἐμοῖς φιλτάτοις. δίκαιοι δ' ἐστέ μοι πάντες ἐς πάντα
συνεργεῖν, οἳ ἐς τοσοῦτον ἀρχῆς καὶ δυνάμεως ηὐξήθητε*
323 *ὑπ' ἐμοῦ μετὰ Ἀλέξανδρον. φίλτατοι δ' εἰσί μοι καὶ
ἀρχῆς ἄξιοι τῶν τε παίδων ὁ τέλειος ἤδη καὶ ἡ γυνή.
ἤδη δ' αὐτοῖς καὶ παῖδες ὡς νέοις γένοιντο ταχέως, καὶ*
324 *πλέονες φύλακες ὑμῖν τῆς ἡγεμονίας εἶεν. ἁρμόζω σφίσιν
ἀλλήλους ἐφ' ὑμῶν καὶ πέμπω βασιλέας εἶναι τῶν ἐθνῶν*
325 *ἤδη τῶν ἄνω. καὶ οὐ Περσῶν ὑμῖν ἔθη καὶ ἑτέρων ἐθνῶν
μᾶλλον ἢ τόνδε τὸν κοινὸν ἅπασιν ἐπιθήσω νόμον, ἀεὶ*
326 *δίκαιον εἶναι τὸ πρὸς βασιλέως ὁριζόμενον." ὁ μὲν δὴ
οὕτως εἶπεν, ἡ στρατιὰ δὲ ὡς βασιλέα τε τῶν ἐπὶ Ἀλεξ-*

---

1 *διήγημα*] *δεῖγμα* ci. Reiske recepitque ed. Didot. 6 *ὁρμὴν* i, *γνώμην* OC (*mentem*) 8 *πεισθέντι* V 12 sq. iunge *καὶ τὴν ἀρχὴν* cum *προαγάγοι* 13 *διὸ δὴ καὶ* V 15 *δὲ*] *δὴ* ci. Mend., '*ἐθέλω*' *δὲ ἔφη* '*διελεῖν*' praefert Nauck 17 *ἐμοῖς*] *ἐμοὶ* ci. Reiske 20 *τε* delendum? (Vk.) 21 ⟨*ἂν*⟩ *αὐτοῖς* ci. Nauck 22 *ἁρμόζω* ⟨*δὴ*⟩ ci. Nauck 22 sq. *σφᾶς ἀλλήλοις*? (Vk.) 25 *ἀεὶ* deleri voluit Mend. 26 *δίκαιον*] *κύριον* ci. Nauck *ὑμῖν ὁριζόμενον* i, *iustum semper id esse uobis* C

293 a.C.
ἀνδρῷ μέγιστον καὶ πατέρα ἄριστον εὐφήμει. καὶ ὁ 327
Σέλευκος Στρατονίκῃ καὶ τῷ παιδὶ τὰ αὐτὰ προστάξας
ἐζεύγνυ τὸν γάμον καὶ ἐπὶ τὴν βασιλείαν ἐξέπεμψεν, ἔργον
ἀοίδιμον τόδε καὶ δυνατώτερον τῶν ἐν πολέμοις αὐτῷ
γενομένων ἐργασάμενος.

62 σατραπεῖαι δὲ ἦσαν ὑπ' αὐτῷ δύο καὶ ἑβδομήκοντα· 328
τοσαύτης ἐβασίλευε γῆς. καὶ τὴν πλείονα τῷ παιδὶ παρα-
δοὺς ἦρχε τῶν ἀπὸ θαλάσσης ἐπὶ Εὐφράτην μόνων. καὶ 329
πόλεμον τελευταῖον Λυσιμάχῳ περὶ Φρυγίαν τὴν ἐφ' 281/80 a.C.
Ἑλλησπόντῳ πολεμῶν Λυσιμάχου μὲν ἐκράτει, πεσόντος
ἐν τῇ μάχῃ, αὐτὸς δὲ τὸν Ἑλλήσποντον ἐπέρα. καὶ ἐς
Λυσιμάχειαν ἀναβαίνων κτείνεται. Πτολεμαῖος δ' αὐτὸν 330
ἑπόμενος ἔκτεινεν, ὅτῳ Κεραυνὸς ἐπίκλησις. υἱὸς δ' ἦν ὁ 280 a.C.
Κεραυνὸς ὅδε Πτολεμαίου τοῦ Σωτῆρος καὶ Εὐρυδίκης τῆς
Ἀντιπάτρου· καὶ αὐτὸν ἐκπεσόντα Αἰγύπτου διὰ δέος, ὅτι
νεωτάτῳ παιδὶ ὁ Πτολεμαῖος τὴν ἀρχὴν ἐπενόει δοῦναι,
ὁ Σέλευκος οἷα φίλου παῖδα ἀτυχοῦντα ὑπεδέξατο καὶ
ἔφερβε καὶ περιήγετο πάντῃ φονέα ἑαυτοῦ. □

63 καὶ Σέλευκος μὲν οὕτω τελευτᾷ, τρία καὶ ἑβδομήκοντα 331
ἔτη βιώσας καὶ βασιλεύσας αὐτῶν δύο καὶ τεσσαράκοντα.
καί μοι δοκεῖ καὶ ἐς τοῦτο αὐτῷ συνενεχθῆναι τὸ αὐτὸ
λόγιον· "μὴ σπεῦδ' Εὐρώπηνδ'· Ἀσίη τοι πολλὸν ἀμεί-
νων." ἡ γὰρ Λυσιμάχεια τῆς Εὐρώπης ἐστί, καὶ τότε

---

3 ἐξέπεμπεν i 7 ἐβασίλευσε P 7 sq. παραδοὺς τῷ παιδὶ V 8 θαλάττης V ⟨μέχρι⟩ (melius μέχρις) ἐπὶ ci. Krebs, Praepositionsadv. 1 p. 40, sed cf. Zerdik p. 54 adn. 1 13 δ' om. i 16 ⟨τῷ⟩ νεωτάτῳ maluit Mend., inut., cf. e. g. l. 17 18 περιήγετο B. Keil (per litt.), ἐπήγετο OPi, natum sec. Keil ex π̊ήγετο 21 sq. δοκεῖ ἐς αὐτὸ τοῦτο αὐτῷ συνενεχθῆναι τὸ λόγιον ci. Mend., fort. αὐτῷ quoque delendum ratus 22 εὐρώπηνδ' P, εὐρώπην O i, cf. p. 404, 8

---

9 περὶ Φρυγίαν] at cf. B. Keil, Rev. de philol. 26 (1902) p. 260 sq. 19 τρία καὶ ἑβδομήκοντα] septuaginta quinque sec. Porphyr. (Euseb. Arm. 1 p. 249 Sch.), septuaginta septem sec. Iustin. 17, 1, 10 20 τεσσαράκοντα] immo τριάκοντα, cf. Reuss, Hieronymus von Kardia p. 69, Droysen[2] 3, 2 p. 374 sq. 22 sq. cf. ad p. 404, 5 sqq.

281 a.C.
πρῶτον ἀπὸ τῆς Ἀλεξάνδρου στρατείας ἐς τὴν Εὐρώπην
332 διεπέρα. λέγεται δὲ καὶ περὶ αὐτοῦ τοῦ θανάτου ποτὲ αὐ-
τῷ χρωμένῳ λόγιον προαγορευθῆναι· "Ἄργος ἀλευόμενος
τὸ πεπρωμένον εἰς ἔτος ἥξεις· εἰ δ' Ἄργει πελάσαις, τότε
333 κεν παρὰ μοῖραν ὄλοιο." ὁ μὲν δὴ Ἄργος τὸ Πελοποννήσιον
καὶ Ἄργος τὸ Ἀμφιλοχικὸν καὶ Ἄργος τὸ ἐν Ὀρεστείᾳ
[ὅθεν οἱ Ἀργεάδαι Μακεδόνες] καὶ τὸ ἐν τῷ Ἰονίῳ λεγό-
μενον οἰκίσαι Διομήδην ἀλώμενον καὶ εἴ τί που γῆς ἄλλο
334 Ἄργος ἐκαλεῖτο, πάντα ἀνεζήτει καὶ ἐφυλάσσετο. ἀνα-
βαίνοντι δ' ἐς τὴν Λυσιμάχειαν αὐτῷ ἀπὸ τοῦ Ἑλλησπόντου
βωμὸς ἦν ἐν ὄψει μέγας τε καὶ περιφανής, καὶ πυθό-
μενος αὐτὸν ἢ τοὺς Ἀργοναύτας στήσασθαι, παραπλέοντας
ἐς Κόλχους, ἢ τοὺς Ἀχαιούς, ἐπὶ Ἴλιον στρατεύοντας, καὶ
διὰ τοῦτο ἔτι τὸν βωμὸν τοὺς περιχώρους Ἄργος καλεῖν,
ἢ διὰ τὴν ναῦν διαφθείροντας τὸ ὄνομα ἢ διὰ τὴν πατρίδα
τῶν Ἀτρειδῶν, κτείνεται, ταῦτα ἔτι μανθάνων, ὑπὸ τοῦ
Πτολεμαίου, προσπεσόντος ὄπισθεν.
335 καὶ Σέλευκον μὲν ἔκαιε Φιλέταιρος, ὁ Περγάμου
δυναστεύσας, πολλῶν χρημάτων τὸ σῶμα τὸν Κεραυνὸν
αἰτήσας, καὶ τὰ λείψανα ἔπεμπεν Ἀντιόχῳ τῷ παιδὶ
336 αὐτοῦ. ὁ δ' ἐν Σελευκείᾳ τῇ πρὸς θαλάσσῃ ἀπέθετο καὶ
νεὼν αὐτῷ ἐπέστησε καὶ τέμενος περιέθηκε· καὶ τὸ
337 τέμενος Νικατόρειον ἐπικλήζεται. Λυσίμαχον δὲ πυνθά- 64
νομαι, τῶν ὑπασπιστῶν ὄντα τῶν Ἀλεξάνδρου, παρα-
τροχάσαι ποτὲ ἐπὶ πλεῖστον αὐτῷ καὶ καμόντα, τῆς οὐρᾶς
τοῦ βασιλέως ἵππου λαβόμενον, ἔτι συντρέχειν, πληγέντα
δὲ ἐς τὸ μέτωπον ἐπὶ τὴν φλέβα τῷ τέλει τοῦ βασιλείου δό-

4 ἔτος] τέλος ci. Cobet (v. ad p. 352, 16) p. 302, inut. 7 ὅθεν — Μακεδόνες susp. Schw., del. Bk. et Mend. 7 sq. λεγόμενον] ὃ λέγουσιν maluit Schw., sed illud fuerit Appiani 12 στήσασθαι] εἵσασθαι P 15 διαφθείρας V 19 δυναστεύων ci. Mend., δυναστεύσας defendunt Loesch p. 520 et Berg, Diss. p. 34 21 ἀπέθετο] ἀπεθήκατο I. G. 14, 1974 23 ἔτι κλήζεται ci. Mend. 24 sq. παρατροχάσαι ἐπὶ πλεῖστον αὐτῷ hab. Anecd. Bekk. p. 170, 24 27 τέλει] πέρατι P, βέλει ci. Schw., *hastae cuspide vulneravit* Iustin. 15, 3, 13

ρατος αἱμορροεῖν· τὸν δὲ Ἀλέξανδρον, ἀπορίᾳ τελαμῶνος, 338
τῷ διαδήματι αὐτοῦ τὸ τραῦμα περιδῆσαι καὶ ἐμπλησθῆναι μὲν αἵματος τὸ διάδημα, τὸν δὲ Ἀλεξάνδρου μάντιν Ἀρίστανδρον φερομένῳ τῷ Λυσιμάχῳ καὶ ὧδε ἔχοντι ἐπειπεῖν, ὅτι βασιλεύσει μὲν οὗτος ὁ ἀνήρ, βασιλεύσει δ' ἐπιπόνως. ὁ μὲν δὴ καὶ ἐβασίλευσε τεσσαράκοντα ἔτη 339
μάλιστα σὺν οἷς ἐσατράπευσε, καὶ ἐπιπόνως ἐβασίλευσε καὶ ἑβδομηκοντούτης ὢν στρατευόμενος καὶ μαχόμενος 281 a.C.
ἔπεσεν. εὐθὺς δ' ἐπαναιρεθέντος αὐτῷ τοῦ Σελεύκου 340
κείμενον τὸ σῶμα τοῦ Λυσιμάχου κύων οἰκεῖος, ἐς πολὺ ὑπερμαχῶν, ἀλύμαντον ἐξ ὀρνέων καὶ θηρίων διεφύλασσε, μέχρι Θώραξ ὁ Φαρσάλιος εὑρὼν ἔθαψεν. οἱ δὲ Ἀλέξ- 341
ανδρόν φασι θάψαι, τὸν αὐτοῦ Λυσιμάχου παῖδα, φυγόντα μὲν ὑπὸ δέους πρὸς Σέλευκον, ὅτε Λυσίμαχος Ἀγαθοκλέα, τὸν ἕτερον αὐτοῦ παῖδα, ἀνεῖλεν, ἐρευνησάμενον δὲ ἐν τῷ τότε τὸ σῶμα καὶ ἐκ τοῦ κυνὸς μάλιστα ἀνευρόντα ἤδη διεφθαρμένον. τὰ δὲ ὀστᾶ τοὺς Λυσιμαχέας ἐνθέσθαι τῷ σφετέρῳ ἱερῷ καὶ τὸ ἱερὸν Λυσιμάχειον προσαγορεῦσαι.

τοιόνδε μὲν δὴ τέλος ἑκατέρῳ τῶνδε τῶν βασιλέων 342
συνηνέχθη, ἀνδρειοτάτων τε καὶ τὰ σώματα μεγίστων γενομένων, τοῦ μὲν ἐς ἑβδομήκοντα ἔτη, τοῦ δὲ ἐς πλέονα τούτων ἔτι ἄλλα τρία, μεμαχημένων ἐκ χειρὸς οἰκείας
65 ἀεὶ μέχρι τοῦ θανάτου. Σελεύκου δ' ἀποθανόντος διάδοχοι, 343
παῖς παρὰ πατρὸς ἐκδεχόμενοι τὴν Σύρων ἀρχήν, ἐγένοντο οἵδε· Ἀντίοχος μὲν πρῶτος, ὅδε ὁ τῆς μητρυιᾶς ἐρασθείς, 280–261 a.C.
ὃς καὶ Σωτὴρ ἐπεκλήθη, Γαλάτας ἐκ τῆς Εὐρώπης ἐς c. 275 a.C.

5 ὁ om. OP 6 ἐβασίλευε hic, l. 7, p. 414, 19; 415, 1, item ἐσατράπευε l. 7 maluit Mend. 9 sq. εὐθὺς—Σελεύκου om. C, ἔπεσεν, εὐθὺς ἐπαναιρεθέντος αὐτοῦ τοῦ Σελεύκου. κείμενον δὲ τὸ σῶμα κτλ. Schw., sed ne sic quidem placet 15 possis etiam αὑτοῦ 24 παῖς VPd, παῖδες ab, om. B Σύρων susp. Nauck (cf. Herod. 1, 7 extr., Arr. Anab. 6, 29, 7), sed cf. ad Emph. I § 476)

9 εὐθὺς] septem mensibus post Lysimachum sec. Iustin. 17, 2 12 μέχρι Θώραξ—ἔθαψεν] cf. Plut. Demetr. c. 29 26 Σωτὴρ] cf. Haussoullier (v. ad p. 404, 5 sqq.) p. 328 sqq. contra Niese 2 p. 71 adn. 1; p. 80 adn. 5; v. etiam Beloch² 4, 1 p. 592 adn. 1

344 τὴν Ἀσίαν ἐσβαλόντας, ἐξελάσας, δεύτερος δὲ Ἀντίοχος
261-246 a.C. ἕτερος, ἐκ τῶνδε τῶν γάμων γενόμενος, ὅτῳ Θεὸς ἐπώνυμον ὑπὸ Μιλησίων γίνεται πρῶτον, ὅτι αὐτοῖς
c. 255 a.C. Τίμαρχον τύραννον καθεῖλεν. ἀλλὰ τόνδε μὲν τὸν Θεὸν
□ 345 ἔκτεινεν ἡ γυνὴ φαρμάκῳ. δύο δὲ εἶχε, Λαοδίκην καὶ Βερενίκην, ἐξ ἔρωτός τε καὶ ἐγγύης, . . . Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου θυγατέρα. καὶ αὐτὸν ἔκτεινε Λαοδίκη καὶ ἐπ' ἐκείνῳ Βερενίκην τε καὶ τὸ Βερενίκης βρέφος.
346 καὶ Πτολεμαῖος ὁ τοῦ Φιλαδέλφου, ταῦτα τιννύμενος, Λαοδίκην τε ἔκτεινε καὶ ἐς Συρίαν ἐνέβαλε καὶ ἐς Βαβυλῶνα ἤλασε. καὶ Παρθυαῖοι τῆς ἀποστάσεως τότε ἦρξαν ὡς τεταραγμένης τῆς τῶν Σελευκιδῶν ἀρχῆς.
347 ἐπὶ δὲ τῷ Θεῷ βασιλεὺς γίνεται Συρίας Σέλευκος, 66
246-226 a.C. υἱὸς τοῦ Θεοῦ τε καὶ Λαοδίκης, ᾧ Καλλίνικος ἐπώνυμον, ἐπὶ δὲ Σελεύκῳ δύο παῖδες αὐτοῦ Σελεύκου, καθ' ἡλικίαν
348 ἑκάτερος αὐτῶν, Σέλευκός τε καὶ Ἀντίοχος. Σελεύκῳ μὲν δή, ἀσθενεῖ τε ὄντι καὶ πενομένῳ καὶ δυσπειθῆ τὸν στρατὸν ἔχοντι, ἐπεβούλευσαν οἱ φίλοι διὰ φαρμάκων, καὶ
226-223 a.C. ἐς ἔτη δύο μόνα ἐβασίλευσεν· ὁ δὲ Ἀντίοχος ὅδε ἐστὶν ὁ Μέγας ἐπίκλην, περὶ οὗ μοι πάλαι εἴρηται Ῥωμαίοις

---

1 ἐμβαλόντας i 3 πρώτων aut πρώτῳ aut ὅτε maluit Mend. 6 lacunam statuit Palmerius p. 155 explerique voluit ita ex Polyaeno 8, 50: τὴν μὲν ὁμοπάτριον ἀδελφήν, τὴν δὲ Πτολεμαίου, at debuit: τὴν μὲν Ἀχαιοῦ, τὴν δὲ Πτολ. (Mend.); cf. Jacoby, Fragm. d. griech. Hist. Teil 2 D p. 870, et Droysen[2] 3, 1 p. 349 adn. 1 7 θυγατέρας O P i, corr. Palmerius l. c. C totum locum pervertit 9 τινύμενος scr. Mend., sed cf. Solmsen, Kuhns Zeitschr. f. vergl. Sprachforsch. 29 (1888) p. 75 11 sq. ἦρξαν ⟨Ἀρσάκου αὐτοῖς τῆς ἀποστάσεως ἡγησαμένου⟩ ὡς P, 'sententia quidem perbona' (Mend.) 14 ᾧ P, om. O C i 15 Σελεύκου, quod susp. Nauck, fort. delendum (Vk.) 17 καὶ πενομένῳ om. C 19 in ἐβασίλευσεν terminatur haec particula a Plethone excerpta sequiturque ipsum libri principium 20 πάλαι εἴρηται] aut προείρηται aut πολλὰ εἴρηται ci. Zerdik p. 53

---

1 ἐξελάσας] annus incertus 2 Θεὸς] cf. Niese 2 p. 134 adn. 1 4 Τίμαρχον] cf. Beloch[2] 4, 1 p. 599 § 347 sqq. cf. Niese, Hermes 35 (1900) p. 491 sqq., Beloch[2] 4, 2 p. 190 sqq. 16 est Seleucus cognomine Κεραυνός 20 πάλαι εἴρηται] § 1 sqq.

πεπολεμηκότος. ἐβασίλευσε δὲ ἔτη ἑπτὰ καὶ τριάκοντα. 223-187 a.C.
καὶ αὐτοῦ περὶ τοῖν παίδοιν προεῖπον ἀμφοῖν βεβασιλευ- 349
κότοιν, Σελεύκου τε καὶ Ἀντιόχου, Σελεύκου μὲν ἔτεσι δώ- 187-175 a.C.
δεκα, ἀπράκτως ἅμα καὶ ἀσθενῶς διὰ τὴν τοῦ πατρὸς συμ-
φοράν, Ἀντιόχου δὲ δώδεκα οὐ πλήρεσιν, ἐν οἷς Ἀρταξίαν 175—164 a.C.
τὸν Ἀρμένιον εἷλε καὶ ἐς Αἴγυπτον ἐστράτευσεν ἐπὶ 166/5 a.C.
ἕκτον Πτολεμαῖον, ὀρφανευόμενον μετὰ ἀδελφοῦ. καὶ 350
αὐτῷ στρατοπεδεύοντι περὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν Ποπίλιος 168 a.C.
παρὰ Ῥωμαίων πρεσβευτὴς ἧκε φέρων δέλτον, ἐν ᾗ τάδε
ἐγέγραπτο, μὴ πολεμεῖν Πτολεμαίοις Ἀντίοχον. ἀναγνόντι 351
δὲ αὐτῷ καὶ λέγοντι βουλεύσεσθαι, κύκλον τῇ ῥάβδῳ
περιέγραψεν ὁ Ποπίλιος καὶ εἶπεν "ἐνταῦθα βουλεύου."
ὁ μὲν δὴ καταπλαγεὶς ἀνέζευξε καὶ τὸ τῆς Ἐλυμαίας 352 □
Ἀφροδίτης ἱερὸν ἐσύλησε καὶ φθίνων ἐτελεύτησε, παιδίον 165/4 a.C.
ἐνναετὲς ἀπολιπών, Ἀντίοχον τὸν Εὐπάτορα, ὥς μοι καὶ 164—162 a.C.
περὶ τοῦδε εἴρηται.

67 *εἴρηται δὲ καὶ περὶ Δημητρίου τοῦ μετ' αὐτόν, ὃς* 353
ὡμήρευεν ἐν Ῥώμῃ καὶ τῆς ὁμηρείας ἐκφυγὼν ἐβασίλευσε, 162—150 a.C.
Σωτὴρ καὶ ὅδε πρὸς τῶν Σύρων, δεύτερος ἐπὶ τῷ Σελεύκου
τοῦ Νικάτορος παιδί, ὀνομασθείς. ἐπανίσταται δὲ αὐτῷ 354
τις Ἀλέξανδρος, ψευδόμενος εἶναι τοῦ Σελευκείου γένους· 152 a.C.
καὶ Πτολεμαῖος, ὁ τῆς Αἰγύπτου βασιλεύς, κατὰ μῖσος
Δημητρίου συνελάμβανεν Ἀλεξάνδρῳ. καὶ Δημήτριος μὲν 355
διὰ Πτολεμαῖον ἐξέπεσε τῆς ἀρχῆς καὶ ἐτελεύτησε· τὸν 150 a.C.
δὲ Ἀλέξανδρον ἐξέβαλε Δημήτριος, ὁ Δημητρίου τοῦδε 146/5 a.C.
τοῦ Σωτῆρος υἱός, καὶ ἐπὶ τῷδε, ὡς νόθον τοῦ γένους
ἄνδρα νικήσας, Νικάτωρ ὑπὸ τῶν Σύρων ὠνομάσθη,

---

5 *δώδεκα* Palmerius p. 155 sq., *δύο* OCi *οἷς* Ci, *ἧ* O 8 *ποπίλλιος* Bi 11 *βουλεύσεσθαι* d et Steph. de coniectura, *βουλεύεσθαι* ceteri, quod frustra defendit Loesch, Rec. p. 521 15 *τὸν* om. i 19 sq. *σελεύκου τοῦ* Ci, *σελεύκῳ τῷ* O 20 *παιδί* Schw., *παιδίῳ* Vi, *παιδίων*, *ν* postea insertum, B

---

2 *προεῖπον*] § 232 sqq. 13 sq. *τῆς Ἐλυμαιας Ἀφροδίτης*] cf. Jessen, RE 5 p. 2458 14 sq. *παιδίον ἐνναετὲς*] cf. ad p. 395, 5 16 *εἴρηται*] § 236 sq. 17 *εἴρηται*] § 238 sqq. 21 Alexander Balas, qui Antiochi Epiphanis filium se esse simulabat

356 δεύτερος καὶ ὅδε μετὰ Σέλευκον. ἐπί τε Παρθυαίους καὶ
140/39 a.C. ὅδε μετὰ Σέλευκον ἐστράτευσε καὶ γενόμενος αἰχμάλωτος
δίαιταν εἶχεν ἐν Φραάτου βασιλέως, καὶ Ῥοδογούνην
ἔζευξεν αὐτῷ τὴν ἀδελφὴν ὁ βασιλεύς.
357 παρὰ δὲ τὴν ἀναρχίαν τήνδε δοῦλος τῶν βασιλέων 68
145/4 a.C. Διόδοτος παιδίον Ἀλέξανδρον, ἐξ Ἀλεξάνδρου τοῦ νόθου
καὶ τῆς Πτολεμαίου θυγατρός, ἐπὶ τὴν βασιλείαν ἤγαγε.
143/2 a.C. καὶ τὸ παιδίον κτείνας αὐτὸς ἐπετόλμησε τῇ ἀρχῇ,
358 Τρύφων ἀφ' ἑαυτοῦ μετονομασθείς. ἀλλὰ αὐτὸν Ἀντίοχος,
ὁ ἀδελφὸς Δημητρίου τοῦ αἰχμαλώτου, πυθόμενος ἐν
137 a.C. Ῥόδῳ περὶ τῆς αἰχμαλωσίας, κτείνει, κατιὼν ἐς τὰ πατρῷα
359 σὺν πόνῳ πολλῷ. καὶ στρατεύει καὶ ὅδε ἐπὶ τὸν Φραάτην,
130 a.C. τὸν ἀδελφὸν αἰτῶν. ὁ μὲν δὴ Φραάτης αὐτὸν ἔδεισε καὶ
129 a.C. τὸν Δημήτριον ἐξέπεμψεν· ὁ δ' Ἀντίοχος καὶ ὡς συνέβαλέ
360 τε τοῖς Παρθυαίοις καὶ ἡσσώμενος ἑαυτὸν ἔκτεινεν. ἔκτεινε
126 a.C. δὲ καὶ Δημήτριον, ἐς τὴν βασιλείαν ἐπανελθόντα, ἡ γυνὴ
Κλεοπάτρα, δολοφονήσασα διὰ ζῆλον τοῦ γάμου Ῥοδο-
138 a.C. γούνης, δι' ὃν δὴ καὶ Ἀντιόχῳ, τῷ ἀδελφῷ τοῦ Δημητρίου,
361 προγεγάμητο. καὶ παῖδες ἦσαν αὐτῇ δύο μὲν ἐκ Δημητρίου,
Σέλευκός τε καὶ Ἀντίοχος, ὅτῳ Γρυπὸς ἐπίκλησις, ἐκ δὲ
Ἀντιόχου Ἀντίοχος, ὅτῳ Κυζικηνὸς ἐπώνυμον. τούτων τὸν
μὲν Γρυπὸν ἐς Ἀθήνας, τὸν δὲ Κυζικηνὸν ἐς Κύζικον
362 ἐπεπόμφει τρέφεσθαι. Σέλευκον δ', εὐθὺς ἐπὶ τῷ πατρὶ τῷ 69
125 a.C. Δημητρίῳ τὸ διάδημα ἐπιθέμενον, ἐπιτοξεύσασα ἔκτεινεν,

---

1 ἐπὶ δὲ i 9 ἀφ' i, ἐφ' Θ, *sua sponte* C, ὑφ' ci. Mend. 13 αἰτῶν C i, αὐτῶν O 14 συνέβαλλε i 21 ὅτῳ] cf. ad p. 394, 27 23 ἐκπεπόμφει B 24 ἐπιτοξεύσασα] ἐπιβουλεύσασα ci. Mend. coll. Euseb. (t. 2 p. 257 Sch.), qui Posidonium, intercedente quidem Porphyrio, secutus matris calumniis (ἐκ διαβολῆς τῆς μητρὸς) Seleucum mortem obisse tradit. Bouché-Leclerq admonet de ultione Berenices apud Val. Max. 9, 10, Ext. 1

---

3 Φραάτου] immo Arsacides (VI Mithridates) sec. Iustin. 38, 9, 3 6 Ἀλέξανδρον] immo fuit Antiochus VI Epiphanes Dionysus (v. Niese 3 p. 277 sq.) 9 est Antiochus Sidetes 11 Tryphon se ipse interfecit, cf. Niese 3 p. 293 § 360—367 cf. Kuhn, Beiträge z. Gesch. d. Seleukiden v. Tode Antiochos VII Sidetes bis

εἴτε δείσασα περὶ τῆς τοῦ πατρὸς δολοφονήσεως, εἴτε *125 a.C.* καὶ μανιώδει πρὸς πάντας μίσει. μετὰ δὲ Σέλευκον ὁ 363 Γρυπὸς ἐγένετο βασιλεὺς καὶ τὴν μητέρα οἱ φάρμακον κεράσασαν πιεῖν ἠνάγκασεν. ἡ μὲν δὴ δίκην ποτὲ ἔδωκεν, 364 ἄξιος δὲ ἄρα τῆς μητρὸς ἦν καὶ Γρυπός· ἐπεβούλευε γὰρ *121 a.C.* τῷ Κυζικηνῷ καίπερ ὄντι ὁμομητρίῳ. ὁ δὲ μαθὼν ἐπολέμησέ τε αὐτῷ καὶ τῆς ἀρχῆς αὐτὸν ἐξήλασε καὶ *114/3 a.C.* βασιλεὺς ἀντ᾽ ἐκείνου τοῖς Σύροις ἐγένετο. ἀλλὰ καὶ τόνδε 365 Σέλευκος, ὁ Ἀντιόχου τοῦ Γρυποῦ παῖς, ἐπιστρατεύσας *96 a.C.* ὄντι περ θείῳ, παρείλετο τὴν ἀρχήν. βίαιος δὲ καὶ τυραννικώτατος ὢν ἐν Ἑστίᾳ Μόψου τῆς Κιλικίας κατεπρήσθη *95 a.C.* κατὰ τὸ γυμνάσιον. καὶ αὐτὸν διεδέξατο Ἀντίοχος, ὁ υἱὸς 366 τοῦ Κυζικηνοῦ· ὃν ἐπιβουλευόμενον ὑπὸ Σελεύκου τοῦ ἀνεψιοῦ οἱ μὲν Σύροι νομίζουσι περισωθῆναι δι᾽ εὐσέβειαν, καὶ διὰ τοῦτο Εὐσεβῆ παρωνόμασαν (ἑταίρα δ᾽ αὐτὸν ἔσωσεν, ἐρασθεῖσα τοῦ κάλλους), ἐμοὶ δὲ δοκοῦσιν ἐπὶ γέλωτι αὐτῷ ποιήσασθαι τὸ ὄνομα οἱ Σύροι· ἔγημε γὰρ οὗτος ὁ Εὐσεβὴς Σελήνην, ἣ καὶ τῷ πατρὶ αὐτοῦ γεγάμητο τῷ Κυζικηνῷ καὶ τῷ Γρυπῷ θείῳ γενομένῳ. τοιγάρτοι αὐτὸν θεοῦ μετιόντος ἐξήλασε τῆς ἀρχῆς Τιγράνης. καὶ 367 τὸν υἱὸν ἐκείνου, τὸν ἐκ τῆς Σελήνης αὐτῷ γενόμενον, *83 a.C.* ἐν Ἀσίᾳ τε τραφέντα καὶ ἀπὸ τοῦδε Ἀσιατικὸν ἐπίκλην Πομπήιος ἀφείλετο τὴν Σύρων ἀρχήν, ὥς μοι λέλεκται, *64 a.C.* ὄντα μὲν ἑπτακαιδέκατον ἐκ Σελεύκου Σύρων βασιλέα (ἐξαίρω γὰρ Ἀλέξανδρόν τε καὶ τὸν Ἀλεξάνδρου παῖδα ὡς νόθους καὶ τὸν δοῦλον αὐτῶν Διόδοτον), βασιλεύσαντα ⟨δ᾽⟩ ἐν ταῖς ἀσχολίαις ταῖς Πομπηίου ἐπὶ ἓν μόνον

---

4 κεράσας O 8 τοῖς om. O 11 Μόψου Ἑστίᾳ ci. Nauck, μόμψου V κατεπρήσθη VC, κατεπρήθη B, κατεπρίσθη i 13 ἐπιβουλευούμενον (sic) B 15 παρωνομάσθαι ci. Mend., inut. 16 δὲ C et Steph., om. O i 17 τὸ ὄνομα αὐτῷ ποιήσασθαι V 27 δ᾽ add. Schw.

---

auf Ant. XIII. Asiatikos 129—64 v. C. Beilage z. Progr. d. Gymn. zu Altkirch i. E. 1891 9 est Seleucus Epiphanes 15 sqq. cf. Kuhn l. c. p. 33 adn. 4 23 λέλεκται] p. 397, 18 25 τὸν Ἀ. παῖδα] est Alexander Zabinas

368 ἔτος. ἡ δὲ ἀρχὴ τῶν Σελευκιδῶν ἐς τριάκοντα ἐπὶ διακοσίοις ἐνιαυτοὺς ἀνίκετο· καί, εἴ τις ἐπισκοποίη τὸν ἐς Ῥωμαίους χρόνον ἀπ' Ἀλεξάνδρου, προσθετέον ἐπὶ τοῖς διακοσίοις τριάκοντα ἔτεσι τὰ Τιγράνου τεσσαρεσκαίδεκα.

369 τοσάδε μὲν δὴ καὶ περὶ Μακεδόνων τῶν Συρίας βεβασιλευκότων εἶχον εἰπεῖν ὡς ἐν ἀλλοτρίᾳ συγγραφῇ.

ΜΙΘΡΙΔΑΤΕΙΟΣ [Bithynorum origo

1 Θρᾷκας Ἕλληνες ἡγοῦνται τοὺς ἐς Ἴλιον μετὰ Ῥήσου 1 στρατεύσαντας, Ῥήσου [γὰρ] νυκτὸς ὑπὸ Διομήδους ἀναιρεθέντος ὃν τρόπον Ὅμηρος ἐν τοῖς ἔπεσι φράζει, φεύγοντας ἐπὶ τοῦ Πόντου τὸ στόμα, ᾗ στενώτατός ἐστιν ἐς Θρᾴκην ὁ διάπλους, οἳ μὲν οὐκ ἐπιτυχόντας πλοίων τῇδε καταμεῖναι καὶ τῆς γῆς κρατῆσαι Βεβρυκίας λεγο-
2 μένης, οἳ δὲ περάσαντας ὑπὲρ τὸ Βυζάντιον ἐς τὴν Θρᾳκῶν τῶν Βιθυνῶν λεγομένων παρὰ Βιθύαν ποταμὸν οἰκῆσαι καὶ λιμῷ πιεσθέντας ἐς Βεβρυκίαν αὖθις ἐπανελθεῖν καὶ Βιθυνίαν ἀντὶ Βεβρυκίας ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ, παρ' ὃν ᾤκουν, ὀνομάσαι ἢ καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῖς ἀλόγως σὺν χρόνῳ παρατραπῆναι, οὐκ ἐς πολὺ τῆς Βιθυνίας παρὰ τὴν Βεβρυκίαν διαφερούσης. ὧδε μὲν ἔνιοι νομίζουσιν, ἕτεροι

---

1. 4 τριάκοντα Scaliger, Animadv. in Euseb. p. 150 ed. a. 1658, ἑβδομήκοντα libri 2 προίκετο i 3 ab Alexandro usque C, ἀπ' Reiske et Musgr., ἐξ Schw., praepositionem om. O i 4 Τιγράνους scr. Mend.

7 τοῦ αὐτοῦ ἀππιανοῦ ῥωμαϊκῶν μιθριδάτειος ιγ̄ O 8 capita 118 et 119, in codicibus in ipso libri exordio posita, post cap. 117 collocavit Schw. 9 γὰρ del. Schw. 11 φυγόντας Nauck, cf. Berg, Diss. p. 30 στενότατος i 12 ἐπιτυχόντες O i, corr. Schw., itemque 14 περάσαντες et 16 πιεσθέντες

---

8 ad § 1 sq. cf. Ed. Meyer, RE 3 p. 510 sq. 10 Il. X 470 sqq. 13 Βεβρυκ.] cf. Tomaschek, Sitzungsber. d. Wien. Akad., phil.-hist. Kl., Bd. 128 (1893) Abh. 4 p. 85 20 ἕτεροι] designat fortasse Arrianum, cf. Arr. Bith. fr. 13 R.

δὲ Βῖθυν ἄρξαι πρῶτον αὐτῶν, παῖδα Διός τε καὶ Θρᾴκης,
οὓς ἐπωνύμους ἑκατέρᾳ γῇ γενέσθαι.
2 τάδε μὲν οὖν μοι προλελέχθω περὶ Βιθυνίας· τῶν δὲ 3
πρὸ Ῥωμαίων αὐτῆς βασιλέων, ἐννέα καὶ τεσσαράκοντα
ἐφεξῆς γενομένων, ὅτου μοι μάλιστα μνημονεῦσαι προσήκει
τὰ Ῥωμαίων συγγράφοντι, Προυσίας ἦν, ὁ Κυνηγὸς 182–149 a.C.
ἐπίκλησιν, ᾧ Περσεύς, ὁ Μακεδόνων βασιλεύς, τὴν ἀδελφὴν
ἐνηγγύησε. καὶ οὐ πολὺ ὕστερον Περσέως καὶ Ῥωμαίων 4
ἐς χεῖρας ἐπ' ἀλλήλους ἰόντων ὁ Προυσίας οὐδετέροις συν- 171 a.C.
εμάχει. Περσέως δ' ἁλόντος ἀπήντησε τοῖς Ῥωμαίων στρα- 168 a.C.
τηγοῖς εἱμά τε Ῥωμαϊκὸν ἀμπεχόμενος, ὃ καλοῦσι τήβεννον, καὶ ὑποδήματα ἔχων Ἰταλικά, τὴν κεφαλὴν ἐξυρημένος καὶ πῖλον ἐπικείμενος, ᾧ τρόπῳ τινὲς προΐασι τῶν ἐν διαθήκαις ἐλευθερωθέντων, αἰσχρὸς ὢν καὶ τἆλλα ὀφθῆναι
καὶ βραχύς. ἐντυχὼν δ' αὐτοῖς ἔφη ῥωμαϊστὶ τῷ ῥήματι· 5
"Ῥωμαίων εἰμὶ λίβερτος", ὅπερ ἐστὶν ἀπελεύθερος. γέλωτα δὲ παρασχὼν ἐς Ῥώμην ἐπέμφθη καὶ φανεὶς κἀνταῦθα
3 γελοῖος ἔτυχε συγγνώμης. χρόνῳ δ' ὕστερον Ἀττάλῳ τι 6
χαλεπήνας, τῷ βασιλεῖ τῆς Ἀσίας τῆς περὶ τὸ Πέργαμον,
τὴν γῆν ἐδῄου τὴν Ἀσιάδα. μαθοῦσα δ' ἡ Ῥωμαίων βουλὴ 156 a.C.
προσέπεμπε τῷ Προυσίᾳ μὴ πολεμεῖν Ἀττάλῳ, φίλῳ Ῥωμαίων ὄντι καὶ συμμάχῳ. καὶ δυσπειθῶς ἔτι ἔχοντι οἱ πρέσβεις μετ' ἀνατάσεως προσέτασσον πείθεσθαι τοῖς ὑπὸ τῆς συγκλήτου λεγομένοις καὶ ἥκειν μετὰ χιλίων ἱππέων ἔς τι μεθόριον ἐπὶ συνθήκαις, ἔνθα καὶ τὸν
Ἄτταλον ἔφασαν περιμένειν μετὰ τοσῶνδε ἑτέρων. ὃ δ' 7

---

4 καὶ τεσσαράκοντα del. Palmerius p. 156, annorum a novem regibus dominando expletorum numerum sub corruptela latere putavit Mend. 5 οὕτω Oi, corr. Schw. 6 ἦν] ἐστὶν maluit Schw. 8 ἐνηγγύησε B, ἐνηγγύησ(αι) V, ἠγγύησεν Bk., v. ad p. 89, 26 sq. 10 ῥωμαίοις in ῥωμαίων corr. B 12 τὴν ⟨δὲ⟩ ci. Nauck

---

1 Βῖθυν] de nomine cf. Tomaschek, l. c. Bd. 131 (1894) Abh. 1 p. 13 sq. 9 sq. cf. De Sanctis 4, 1 p. 362, adn. 325

156 a.C. *ὡς ὀλίγων τῶν σὺν Ἀττάλῳ καταφρονήσας καὶ ἐλπίσας αὐτὸν ἐνεδρεύσειν, προύπεμπε τοὺς πρέσβεις ὡς μετὰ χιλίων ἑπόμενος, πάντα δ' ἀναστήσας τὸν στρατὸν ἦγεν ὡς ἐς μάχην. Ἀττάλου δὲ καὶ τῶν πρέσβεων αἰσθομένων τε καὶ διαφυγόντων, ᾗ δυνατὸς αὐτὸς ἐγίγνετο ἕκαστος, ὁ δὲ καὶ τῶν σκευοφόρων τῶν Ῥωμαϊκῶν ὑπολειφθέντων ἥπτετο καὶ χωρίον τι Νικηφόριον ἐξελὼν κατέσκαπτε καὶ τοὺς ἐν αὐτῷ νεὼς ἐνεπίμπρη Ἄτταλόν τε ἐς τὸ Πέργαμον*
8 *συμφυγόντα ἐπολιόρκει, μέχρι καὶ τῶνδε οἱ Ῥωμαῖοι πυθόμενοι πρέσβεις ἑτέρους ἔπεμπον, οἳ τὸν Προυσίαν ἐκέλευον Ἀττάλῳ τὰς βλάβας ἀποτῖσαι. τότε οὖν κατα-* 154 a.C. *πλαγεὶς ὁ Προυσίας ὑπήκουσε καὶ ἀνεχώρει. ποινὴν δὲ τῶν πρέσβεων ὁρισάντων αὐτὸν ἐσενεγκεῖν Ἀττάλῳ ναῦς καταφράκτους εἴκοσιν αὐτίκα καὶ ἀργυρίου σὺν χρόνῳ τάλαντα πεντακόσια τάς τε ναῦς ἔδωκε καὶ τὰ χρήματα ἐν τῷ χρόνῳ συνέφερεν.*
9 *ὄντι δ' αὐτῷ διὰ μίσους τοῖς ὑπηκόοις ἐπὶ ὠμότητι* 4 *χαλεπῇ Νικομήδης υἱὸς ἦν, πάνυ τοῖς Βιθυνοῖς ἀρέσκων· ὅπερ ὁ Προυσίας ὑφορώμενος ἐς Ῥώμην αὐτὸν βιοῦν μετεστήσατο. καὶ μαθὼν εὐδοκιμοῦντα κἀκεῖ, προσέταξε τῆς βουλῆς δεηθῆναι τῶν ἔτι ὀφειλομένων Ἀττάλῳ* c. 150 a.C. *χρημάτων αὐτὸν ἀπολῦσαι Μηνᾶν τε αὐτῷ συμπρεσβεύ-*
10 *σοντα ἔπεμπε· καὶ εἴρητο τῷ Μηνᾷ, εἰ μὲν ἐπιτύχοι τῆς ἀφέσεως τῶν χρημάτων, ἔτι φείδεσθαι τοῦ Νικομήδους, εἰ δὲ ἀποτύχοι, κτείνειν αὐτὸν ἐν Ῥώμῃ, κερκούρους τέ τινας ἐς τοῦτο συνέπεμψεν αὐτῷ καὶ δισχιλίους στρατιώτας.*
11 *ὁ δέ, τῆς μὲν ζημίας οὐκ ἀφεθείσης τῷ Προυσίᾳ (Ἀνδρόνικος γὰρ ἐπιπεμφθεὶς ἐς ἀντιλογίαν ὑπὸ Ἀττάλου τὴν*

3 *παρεσόμενος* Reiske, *ἑψόμενος* ci. Mend., cf. Berg, Diss. p. 45
4 ⟨*ἐσκευασμένον*⟩ vel ⟨*παρεσκευασμένον*⟩ (hoc in exemplari suo) *ὡς* ci. Mend. 5 *αὐτὸς* reposuit Roos ex O, *αὐτῶν* vulg.
13 *αὐτῷ* ci. Mend., sed cf. Zerdik p. 62 16 *τῷ* om. V 23 *ἐπιτύχη* O 25 *αὐτὸν*] *αὐτίκα* ci. Mend., cf. Loesch, Progr. p. 15

27 sq. *'Ανδρόνικος*] cf. Wilcken, RE 1 p. 2163 n. 16

c. 150 a.C.

ζημίαν ἀπέφαινεν ἐλάττονα τῆς ἁρπαγῆς), τὸν δὲ Νικομήδη
λόγου καὶ σπουδῆς ἄξιον ὁρῶν, ἠπόρητο καὶ οὔτε κτείνειν
αὐτὸν ὑφίστατο οὔτε αὐτὸς ἐς Βιθυνίαν ἐπανιέναι διὰ
δέος. ὅμως δ' αὐτῷ βραδύνοντι συνεὶς ὁ νεανίσκος ἐς
λόγους ἦλθεν, ἐθέλοντι κἀκείνῳ. συνθέμενοι δ' ἐπι- 12
βουλεῦσαι τῷ Προυσίᾳ, τὸν Ἀττάλου πρεσβευτὴν Ἀνδρό-
νικον ἐς τὸ ἔργον προσέλαβον, ἵνα τὸν Ἄτταλον πείσειε
τὸν Νικομήδη καταγαγεῖν ἐς Βιθυνίαν. ἀναμείναντες δ'
ἀλλήλους ἐν τῇ Βερνίκῃ, πολισματίῳ τινὶ τῆς Ἠπείρου,
νυκτὸς ἐσβάντες ἐς ναῦν, ἅ τε δέοι ποιεῖν, συνετίθεντο καὶ
διελύθησαν ἔτι νυκτός. ἅμα δ' ἡμέρᾳ Νικομήδης μὲν 13
ἐξέβαινε τῆς νεώς, πορφύραν τε βασιλικὴν ἠμφιεσμένος
καὶ διάδημα ἐπικείμενος, Ἀνδρόνικος δ' αὐτὸν ὑπαντιάσας
τότε καὶ βασιλέα προσειπὼν παρέπεμπε μετὰ στρατιω-
τῶν ὧν εἶχε πεντακοσίων. Μηνᾶς δὲ ὑποκρινάμενος
τότε πρῶτον ᾐσθῆσθαι Νικομήδους παρόντος, ἐς τοὺς δισ-
χιλίους διαδραμών, ἐδυσφόρει. προϊὼν δὲ τῷ λόγῳ "δύο", 14
ἔφη, "βασιλέοιν, τοῦ μὲν ὄντος ἐν τῇ χώρᾳ, τοῦ δ' ἐπιόντος,
ἀναγκαῖον ἡμῖν τὸ σφέτερον εὖ διατίθεσθαι καὶ τοῦ
γενησομένου καλῶς τεκμαίρεσθαι, ὡς ἐν τῷδε τῆς
ἡμετέρας σωτηρίας βεβαιουμένης, ἣν καλῶς προϊδώμεθα,
πότερος αὐτῶν ἐπικρατήσει. ὁ μὲν δὴ γέρων ἐστίν, ὁ δὲ 15
νέος, καὶ Βιθυνοὶ τὸν μὲν ἀποστρέφονται, τὸν δὲ αἱροῦνται,
Ῥωμαίων τε οἱ δυνατοὶ τὸν νεανίαν ἀγαπῶσι, καὶ Ἀνδρό-
νικος αὐτὸν ἤδη δορυφορῶν ὑποδείκνυσι τὴν Ἀττάλου
συμμαχίαν, ἀρχήν τε μεγάλην ἔχοντος καὶ Βιθυνοῖς
γειτονεύοντος καὶ ἐκ πολλοῦ τῷ Προυσίᾳ πεπολεμωμένου."
λέγων δὲ ταῦθ' ἅμα καὶ τὴν ὠμότητα τοῦ Προυσίου 16
παρεγύμνου καὶ ὅσα πονηρὰ πράξειεν ἐς ἅπαντας, καὶ
τὸ κοινὸν ἐπὶ τοῖσδε Βιθυνῶν ἐς αὐτὸν ἔχθος. ὡς δὲ

2 ἠπορεῖτο ci. Mend., quam coniecturam delevit in exemplari suo; cf. Kratt p. 26 4 ὅμως δ'] ὅλως δ' vel ἕως ci. Schw., οὕτω δ' ci. Mend. 14 τότε V, τε ceteri ⟨πρῶτος⟩ προσειπὼν ci. Mend., sed cf. Loesch, Progr. p. 16 15 ὑποκρινόμενος i

c. 150 a.C. κἀκείνους εἶδε τὴν Προυσίου μοχθηρίαν ἀποστρεφο-
μένους, ἦγεν αὐτοὺς ἐς τὸν Νικομήδην αὐτίκα καὶ προσει-
πὼν καὶ ὧδε βασιλέα δεύτερος ἐπὶ Ἀνδρονίκῳ, μετὰ τῶν
17 δισχιλίων ἐδορυφόρει. Ἄτταλός τε τὸν νεανίαν προθύμως 6
ὑπεδέχετο καὶ τὸν Προυσίαν ἐκέλευσε τῷ παιδὶ πόλεις
τέ τινας ἐς ἐνοίκησιν καὶ χώραν ἐς ἐφόδια δοῦναι. ὁ δ'
αὐτίκα δώσειν ἔφη τὴν Ἀττάλου βασιλείαν ἅπασαν,
ἣν δὴ καὶ πρότερον Νικομήδει περιποιῶν ἐς Ἀσίαν ἐσβαλεῖν.
ταῦτα δ' εἰπὼν ἔπεμπεν ἐς Ῥώμην τοὺς Νικομήδους καὶ
Ἀττάλου κατηγορήσοντάς τε καὶ προκαλεσομένους ἐς
18 κρίσιν. οἱ δ' ἀμφὶ τὸν Ἄτταλον εὐθὺς ἐχώρουν ἐς τὴν
Βιθυνίαν, καὶ προσιοῦσιν αὐτοῖς οἱ Βιθυνοὶ κατ' ὀλίγους
προσετίθεντο. Προυσίας δ', ἅπασιν ἀπιστῶν καὶ Ῥωμαίους
ἐλπίζων αὐτὸν ἐξαιρήσεσθαι τῆς ἐπιβουλῆς, Διήγυλιν
τὸν Θρᾷκα, κηδεστὴν ὄντα οἱ, πεντακοσίους Θρᾷκας
αἰτήσας καὶ λαβών, τοῖσδε μόνοις τὸ σῶμα ἐπέτρεψεν,
19 ἐς τὴν ἀκρόπολιν τὴν ἐν Νικαίᾳ καταφυγών. ὁ δὲ Ῥωμαίων
στρατηγὸς ἐν ἄστει οὔτε αὐτίκα ἐπῆγεν ἐπὶ τὴν βουλὴν
τοὺς τοῦ Προυσίου πρέσβεις, χαριζόμενος Ἀττάλῳ,
ἐπαγαγών τέ ποτε, ψηφισαμένης τῆς βουλῆς τὸν στρατηγὸν
αὐτὸν ἑλέσθαι τε καὶ πέμψαι πρέσβεις, οἳ διαλύσουσι τὸν
20 πόλεμον, εἵλετο τρεῖς ἄνδρας, ὧν ὁ μὲν τὴν κεφαλήν ποτε
λίθῳ πληγεὶς ἀσχήμονας ἐπέκειτο ὠτειλάς, ὁ δὲ τοὺς
πόδας διέφθαρτο ὑπὸ ῥεύματος, ὁ δ' ἠλιθιώτατος ἐνομίζετο
εἶναι, ὥστε Κάτωνα τὴν πρεσβείαν ἐπισκώπτοντα εἰπεῖν
τὴν πρεσβείαν ταύτην μήτε νοῦν ἔχειν μήτε πόδας μήτε
21 κεφαλήν. οἱ μὲν δὴ πρέσβεις ἐς Βιθυνίαν ἀφίκοντο καὶ 7
προσέτασσον αὐτοῖς τὸν πόλεμον ἐκλῦσαι. Νικομήδους
δὲ καὶ Ἀττάλου συγχωρεῖν ὑποκρινομένων οἱ Βιθυνοὶ

---

1 οἶδε V 8 νικομήδει V, -δη B 18 ⟨ὁ⟩ ἐν ἄστει ci. Mend.; cf. Magie (v. ad p. 32, 17) p. 82 25 τὴν πρεσβείαν delendum ci. Mend.

---

26 sq. cf. Pol. 36, 14, 5 B.W.; Diod. 32, 20; Liv. Epit. 50; Plut. Cato Maior 9, 1

διδαχθέντες ἔλεγον οὐκ εἶναι δυνατοὶ φέρειν ἔτι τὴν c. 160 a.C.
ὠμότητα τὴν Προυσίου, φανεροὶ μάλιστα αὐτῷ γενό-
μενοι δυσχεραίνοντες. οἱ μὲν δὴ πρέσβεις, ὡς οὔπω Ῥω- 22
μαίων τάδε πυθομένων, ἐπανῄεσαν ἄπρακτοι· Προυσίας
δ' ἐπεὶ καὶ τὰ Ῥωμαίων ἀπέγνω, οἷς μάλιστα πιστεύων
οὐδενὸς ἐς ἄμυναν ἐπεφροντίκει, μετῆλθεν ἐς Νικομήδειαν
ὡς κρατυνούμενος τὴν πόλιν καὶ τοῖς ἐπιοῦσι πολεμήσων.
οἱ δέ, προδιδόντες αὐτόν, τὰς πύλας ἀνέῳξαν, καὶ ὁ μὲν
Νικομήδης ἐσῄει μετὰ τοῦ στρατοῦ, τὸν δὲ Προυσίαν
ἐς ἱερὸν Διὸς καταφυγόντα συνεκέντησάν τινες ἐπιπεμφ-
θέντες ἐκ τοῦ Νικομήδους. οὕτω Νικομήδης ἀντὶ Προυσίου 23
Βιθυνῶν ἐβασίλευε, καὶ αὐτὸν χρόνῳ τελευτήσαντα 149 a.C.
Νικομήδης ὁ υἱός, ᾧ Φιλοπάτωρ ἐπίκλησις ἦν, διεδέξατο, c. 127 a.C.
Ῥωμαίων αὐτῷ τὴν ἀρχὴν ὡς πατρῴαν ψηφισαμένων. τὰ
μὲν δὴ Βιθυνῶν ὧδε εἶχε· καὶ εἴ τῳ σπουδὴ πάντα
προμαθεῖν, υἱωνὸς τοῦδε, ἕτερος Νικομήδης, Ῥωμαίοις
τὴν ἀρχὴν ἐν διαθήκαις ἀπέλιπε. 74 a.C.

8 *Καππαδοκίας δὲ πρὸ μὲν Μακεδόνων οἵτινες ἦρχον,* 24
οὐκ ἔχω σαφῶς εἰπεῖν, εἴτε ἰδίαν ἀρχήν, εἴτε Δαρείου
κατήκουον· Ἀλέξανδρος δέ μοι δοκεῖ τοὺς ἄρχοντας τῶνδε
τῶν ἐθνῶν ἐπὶ φόρῳ καταλιπεῖν, ἐπειγόμενος ἐπὶ Δαρεῖον.
φαίνεται γὰρ καὶ Ἀμισόν, ἐν Πόντῳ πόλιν Ἀττικοῦ γένους,
ἐπὶ δημοκρατίαν, ὡς πάτριόν σφισι πολιτείαν, ἀγαγών.
Ἱερώνυμος δὲ οὐδ' ἐπιψαῦσαι τῶν ἐθνῶν ὅλως, ἀλλ' 25

---

1 *δυνατὸν* V 2 *τὴν* B, *τοῦ* Vi 6 *οὐδενὸς* ⟨*τῶν*⟩ Reiske, cf. Kratt p. 21 8 *αὐτοὶ* V, *protinus* C 'h. e. *αὐτίκα*' (Schw.) 22 *ἀμινσὸν* V, constanter 23 *ἀναγαγὼν* Schw. 24 ⟨*τῶνδε*⟩ *τῶν* ci. Schw., *nec has quidem gentes* C

---

11 *Νικομήδης*, sc. *Ἐπιφανής* 13 *Φιλοπάτωρ*] immo *Εὐεργέτης*, cf. Th. Reinach, L'hist. par les monnaies p. 167 sqq.; Wilhelm, Jahresh. d. öst. arch. Instit. 11 (1908) p. 75 sqq.; Roussel, Revue épigraph. 1 (1913) p. 31 sqq.; Durrbach, Choix d'inscr. de Délos 1 p. 171 n. 101 16 *τοῦδε*] Nicomedis Epiphanis sc. *ἕτερος Νικ.*] sc. *Φιλοπάτωρ* 22 *Ἀττ. γένους*] cf. Head, Hist. numm.^{2} p. 496; Hirschfeld, RE 1 p. 1839 24 Hieron. fr. 3 Jac.

ἀνὰ τὴν παράλιον τῆς Παμφυλίας καὶ Κιλικίας ἑτέραν ὁδὸν ἐπὶ τὸν Δαρεῖον τραπέσθαι. Περδίκκας δέ, ὃς ἐπὶ Ἀλεξάνδρῳ τῆς Μακεδόνων ἦρχεν, Ἀριαράθην, Καππαδοκίας ἡγούμενον, εἴτε ἀφιστάμενον εἴτε τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ
322 a.C. *περιποιούμενος Μακεδόσιν, εἷλε καὶ ἐκρέμασε καὶ*
26 *ἐπέστησε τοῖς ἔθνεσιν Εὐμένη τὸν Καρδιανόν. Εὐμένους δὲ ἀναιρεθέντος, ὅτε αὐτὸν οἱ Μακεδόνες εἵλοντο εἶναι πολέμιον, Ἀντίπατρος, ἐπὶ τῷ Περδίκκᾳ τῆς ὑπὸ Ἀλεξάνδρῳ γενομένης γῆς ἐπιτροπεύων, Νικάνορα ἔπεμψε Καππα-*
27 *δοκῶν σατραπεύειν. Μακεδόνων δὲ οὐ πολὺ ὕστερον ἐς ἀλλήλους στασιασάντων Ἀντίγονος μὲν ἦρχε Συρίας, Λαομέδοντα ἐκβαλών, Μιθριδάτης δ' αὐτῷ συνῆν, ἀνὴρ γένους βασιλείου Περσικοῦ. καὶ ὁ Ἀντίγονος ἐνύπνιον ἔδοξε πεδίον σπεῖραι χρυσίῳ καὶ τὸ χρυσίον ἐκθερίσαντα*
28 *τὸν Μιθριδάτην ἐς τὸν Πόντον οἴχεσθαι. καὶ ὁ μὲν αὐτὸν ἐπὶ τῷδε συλλαβὼν ἐβούλευεν ἀποκτεῖναι, ὁ δ' ἐξέφυγε σὺν ἱππεῦσιν ἓξ καὶ φραξάμενός τι χωρίον τῆς Καππαδοκίας, πολλῶν οἱ προσιόντων ἐν τῇδε τῇ Μακεδόνων ἀσχολίᾳ, Καππαδοκίας τε αὐτῆς καὶ τῶν ὁμόρων περὶ τὸν Πόντον ἐθνῶν κατέσχεν ἐπί τε μέγα τὴν ἀρχὴν*
29 *προαγαγὼν παισὶ παρέδωκεν. οἱ δ' ἦρχον, ἕτερος μεθ' ἕτερον, ἕως ἐπὶ τὸν ἕκτον ἀπὸ τοῦ πρώτου Μιθριδάτην, ὃς Ῥωμαίοις ἐπολέμησε. τούτου δὲ τοῦ γένους ὄντες οἱ Καππαδοκίας τε καὶ Πόντου βασιλεῖς ἔσθ' ὅτε μοι*

---

2 τραπέσθαι ⟨ἔφη⟩ Rühl, N. Jahrb. f. cl. Philol. 127 (1883) p. 739; cf. Kratt p. 36 3 τῆς] τῶν Reiske 7 εἶναι om. i 8 πόλεμον B 11 ἦρξε ci. Mend., sed cf. Loesch, Rec. p. 517 16 ἐβούλετο i, *conatus est* C 22 ἀπὸ τοῦ πρώτου ἐπὶ τὸν ἕκτον V

6—10 Eumenes a. 316 interfectus, Nicanor (de quo cf. Droysen, Gesch. d. Hellenismus[2] 2, 1 p. 145 adn. 2) iam a. 321 in Cappadociam missus est 11 sq. Ptolemaeus, non Antigonus, Laomedontem e Syria expulit (ita recte App. Syr. § 264 sq.), cf. Beloch, Gr. Gesch.[2] 4, 1 p. 99 12 Μιθρ. ὁ κτίστης, cf. Geyer, RE 15 p. 2158 n. 7 19 sq. cf. Ed. Meyer, Gesch. des Königreichs Pontos p. 37 sq. 22 ἕκτον] v. ad p. 522, 4

δοκοῦσι διελεῖν τὴν ἀρχήν, καὶ οἱ μὲν τὴν Πόντου κατασχεῖν, οἱ δὲ Καππαδοκίας.

10 ὅ γέ τοι Ῥωμαίοις πρῶτος ἐν φιλίᾳ γενόμενος καὶ 30
ναῦς τινας ἐπὶ Καρχηδονίους καὶ συμμαχίαν ὀλίγην
παρασχὼν βασιλεὺς Πόντου, Μιθριδάτης, ὁ Εὐεργέτης c. 150-120 a. C.
ἐπίκλησιν, ὡς ἀλλοτρίαν τὴν Καππαδοκίαν ἐπέδραμεν.
καὶ διαδέχεται Μιθριδάτης υἱός, ᾧ Διόνυσος καὶ Εὐπάτωρ c. 120-63 a. C.
ἐπώνυμα ἦν. Ῥωμαῖοι δ' αὐτὸν ἐκστῆναι Καππαδοκίας 31
ἐκέλευσαν Ἀριοβαρζάνῃ, καταφυγόντι τε ἐς αὐτοὺς καὶ 93 a. C.
δόξαντι ἄρα γνησιωτέρῳ τοῦ Μιθριδάτου πρὸς τὴν
Καππαδοκῶν ἀρχήν, ἢ καὶ τὸ μέγεθος τῆς ἀρχῆς τοῦ
Μιθριδάτου πολλῆς οὔσης ὑφορώμενοί τε καὶ ἐς πλέονα
διαιροῦντες ἀφανῶς. ὁ δὲ τοῦτο μὲν ἤνεγκε, Νικομήδει 32
δὲ τῷ Νικομήδους τοῦ Προυσίου, Βιθυνίας ὡς πατρῴας
ὑπὸ Ῥωμαίων ἀποδειχθέντι βασιλεύειν, Σωκράτη τὸν
ἀδελφὸν αὐτοῦ Νικομήδους, ὅτῳ Χρηστὸς ἐπώνυμον ἦν,
μετὰ στρατιᾶς ⟨ἐπ⟩έπεμψε· καὶ τὴν Βιθυνῶν ἀρχὴν ὁ 91 a. C.
Σωκράτης ἐς αὐτὸν περιέσπασε. τοῦ δ' αὐτοῦ χρόνου 33
Μιθράος καὶ Βαγώας, Ἀριοβαρζάνη, τόνδε τὸν ὑπὸ Ῥωμαίων
κατηγμένον ἐς τὴν Καππαδοκίαν, ἐκβαλόντες, Ἀριαράθην 90 a. C.

11 κατήγαγον ἐς αὐτήν. Ῥωμαῖοι δὲ Νικομήδην ὁμοῦ καὶ
Ἀριοβαρζάνην ἐπανῆγον ἐς τὴν οἰκείαν ἑκάτερον πρέσβεις 89 a. C.
τέ τινας αὐτοῖς ἐς τοῦτο συνέπεμψαν, ὧν Μάνιος Ἀκύλιος

---

1 τὴν Πόντου Loesch, Progr. p. 25, τοῦ πόντου Oi, ⟨τὴν⟩ τοῦ Π. Musgr. 17 ἐπεμψε Oi, corr. Schw. 19 μιθράος (sic) O, μιθράως a, μισθράως b, *Mistralus* C, fortasse scribendum *Μιθραῖος*, cf. Justi, Iran. Namenb. p. 213 s. v.

---

5 Μιθρ. ὁ Εὐεργέτης] cf. Geyer, RE 15 p. 2162 n. 11 7 Μιθρ. υἱός] de hoc Mithridate egit Th. Reinach, Mithradates Eupator. König von Pontos. Deutsch von A. Goetz. 1895; v. praeterea Geyer, RE 15 p. 2163 n. 12 9 Ariobarzanes I Philoromaios, cf. Niese, RE 2 p. 833 n. 5 13 *Νικομήδει*] Philopatori sc. (c. 94—74 a. C.), qui Nicomedis Epiphanis, filii Prusiae II, non filius, sed nepos fuit, v. ad § 23 20 *Ἀριαράθην*] Mithridatis filius, qui et *Ἀρκαθίας*, v. ad p. 432, 13 et cf. Niese, RE 2 p. 820 n. 9 23 Μ'. Aquilius, cf. Klebs, RE 2 p. 324 n. 11

89 a. C.

34 ἡγεῖτο, καὶ συλλαβεῖν ἐς τὴν κάθοδον ἐπέστειλαν Λουκίῳ τε Κασσίῳ, τῆς περὶ τὸ Πέργαμον Ἀσίας ἡγουμένῳ, στρατιὰν ἔχοντι ὀλίγην, καὶ τῷδε τῷ Εὐπάτορι Μιθριδάτῃ. ἀλλ᾽ ὁ μὲν αὐτῆς τε Καππαδοκίας οὕνεκα Ῥωμαίοις ἐπιμεμφόμενος καὶ Φρυγίαν ἔναγχος ὑπ᾽ αὐτῶν ἀφῃρημένος, ὡς διὰ τῆς Ἑλληνικῆς γραφῆς δεδήλωται, οὐ
35 συνέπραττε· Κάσσιος δὲ καὶ Μάνιος τῷ τε Κασσίου στρατῷ, καὶ πολὺν ἄλλον ἀγείραντες Γαλατῶν καὶ Φρυγῶν, Νικομήδη κατήγαγον ἐς Βιθυνίαν καὶ Ἀριοβαρζάνην ἐς Καππαδοκίαν, εὐθύς τε ἀνέπειθον ἄμφω, γείτονας ὄντας Μιθριδάτου, τὴν γῆν τὴν Μιθριδάτου κατατρέχειν καὶ ἐς πόλεμον ἐρεθίζειν, ὡς Ῥωμαίων αὐτοῖς
36 πολεμοῦσι συμμαχησόντων. οἱ δὲ ὤκνουν μὲν ὁμοίως ἑκάτερος γείτονος τοσοῦδε πολέμου κατάρξαι, τὴν Μιθριδάτου δύναμιν δεδιότες· ἐγκειμένων δὲ τῶν πρέσβεων ὁ Νικομήδης, πολλὰ μὲν ὑπὲρ τῆς ἐπικουρίας τοῖς στρατηγοῖς καὶ τοις πρέσβεσιν ὡμολογηκὼς χρήματα δώσειν καὶ ἔτι ὀφείλων, πολλὰ δ᾽ ἄλλα παρὰ τῶν ἑπομένων
37 Ῥωμαίων δεδανεισμένος καὶ ὀχλούμενος, ἄκων ἐσέβαλεν ἐς τὴν Μιθριδάτου γῆν καὶ ἐλεηλάτησεν ἐπὶ πόλιν Ἄμαστριν, οὐδενὸς οὔτε κωλύοντος αὐτὸν οὔτε ἀπαντῶντος. ὁ γάρ τοι Μιθριδάτης ἑτοίμην ἔχων δύναμιν ὅμως ὑπεχώρει, πολλὰ καὶ δίκαια διδοὺς ἐγκλήματα τῷ πολέμῳ γενέσθαι.

---

2 ⟨τῷ⟩ τῆς ci. Mend.   4 ἕνεκα V   7 κάσιος, -σίου V, etiam in sequentibus   9 Νικομ. τε i   12 ⟨αὐτὸν⟩ ἐρεθ. ci. Mend., contra Loesch, Progr. p. 33 coll. Emph. II § 11 extr., IV § 74   13 ὁμοίως] *tamen* C 'h. e. ὅμως' (Mend.)   14 ἑκάτεροι V   πολέμου τοσοῦδε V   18 ὄφλων O i, corr. Bk.   20 ἕως ἐπὶ i, quod probat Krebs, Präpositionsadverbien 1 p. 39   23 διδοὺς i, δοὺς O, *praeparans* C

---

1 *Λουκίῳ*] ita App. ubique; verum praenomen Gaius fuit, cf. Münzer, RE 3 p. 1680 n. 10   5 *ἔναγχος*] a. 116, cf. Reinach p. 38; Ditt., Or. gr. inscr. 2 n. 436   6 *Ἑλλην. γρ.*] cf. p. 353, 14 sq.; Schw. t. 3 p. 889 sq.

89 a.C.
12 ἀναζεύξαντος δὲ τοῦ Νικομήδους μετὰ πολλῶν λαφύρων 38
Πελοπίδαν ὁ Μιθριδάτης ἔπεμπεν ἐς τοὺς Ῥωμαίων
στρατηγούς τε καὶ πρέσβεις, οὐκ ἀγνοῶν μὲν αὐτοὺς
πολεμησείοντας αὐτῷ καὶ τῆσδε τῆς ἐσβολῆς αἰτίους
γεγονότας, ὑποκρινόμενος δὲ καὶ πλείονας ὁμοῦ καὶ
εὐπρεπεστέρας αἰτίας τοῦ γενησομένου πολέμου πορίζων
ἀνεμίμνησκε φιλίας καὶ συμμαχίας ἰδίας τε καὶ πατρῴας.
ἀνθ' ὧν αὐτὸν ὁ Πελοπίδας ἔφη Φρυγίαν ἀφῃρῆσθαι καὶ 39
Καππαδοκίαν, τὴν μὲν ἀεὶ τῶν προγόνων αὐτοῦ γενομένην
καὶ ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἀναληφθεῖσαν, Φρυγίαν δὲ ἐπινίκιον
ἐπὶ Ἀριστονίκῳ παρὰ τοῦ ὑμετέρου στρατηγοῦ δοθεῖσάν
τε καὶ οὐχ ἧσσον παρὰ τοῦ αὐτοῦ στρατηγοῦ πολλῶν
χρημάτων ἐωνημένην. "νῦν δ'", ἔφη, "καὶ Νικομήδη 40
τὸ στόμα τοῦ Πόντου διακλείοντα περιορᾶτε καὶ τὴν
γῆν μέχρις Ἀμάστριδος ἐπιτρέχοντα καὶ λείαν ἄγοντα,
ὅσην ἴστε ἀκριβῶς, οὐκ ἀσθενῶς οὐδ' ἀνετοίμως ἔχοντος
πρὸς ἄμυναν τοῦ ἐμοῦ βασιλέως, ἀλλ' ἀναμένοντος ὑμᾶς
ἐν ὄψει μάρτυρας τῶν γιγνομένων γενέσθαι. ἐπειδὴ δὲ 41
ἐγένεσθέ τε καὶ εἴδετε, παρακαλεῖ Μιθριδάτης, φίλος
ὢν ὑμῖν καὶ σύμμαχος, φίλους ὄντας ὑμᾶς καὶ συμμάχους
(ὧδε γὰρ αἱ συνθῆκαι λέγουσιν) ἐπικουρεῖν ἡμῖν ἀδικου-
μένοις ὑπὸ Νικομήδους ἢ κωλύειν αὐτὸν ἀδικοῦντα."
13 ὁ μὲν τοιαῦτα εἶπε, Νικομήδους δὲ πρέσβεις εἰς 42
ἀντιλογίαν αὐτῷ παρόντες ἔφασαν· "Νικομήδει μὲν ἐκ
πολλοῦ Μιθριδάτης ἐπιβουλεύων Σωκράτη μετὰ στρατιᾶς
ἐπὶ τὴν βασιλείαν ἐπῆγεν, ἡσυχάζοντα καὶ δικαιοῦντα τὸν
πρεσβύτερον ἄρχειν. καὶ ὧδε Μιθριδάτης ἐς Νικομήδην 43
ἔπραξεν, ὃν ὑμεῖς, ὦ Ῥωμαῖοι, Βιθυνῶν ἐστήσασθε

2 Πελοπίδαν Schw., *Pelopidam* C, πελοπίδην Oi 5 δὲ] δ' ἔτι i, fort. recte 6 sq. πορίζων. ἀνεμ. ⟨δὲ⟩ ci. Nauck 8 ἀφηρῆσθαι (sic) B, ἀφαιρεῖσθαι V 28 ἐστήσασθε] κατεστήσατε vel ἐψηφίσασθε ci. Nauck

11 τοῦ ὑμετ. στρατ.] M'. Aquilius, cos. a. 129, cf. Klebs, RE 2 p. 323 n. 10; Reinach p. 37

89 a. C. βασιλεύειν· ὃ καὶ δῆλόν ἐστιν οὐκ ἐς ἡμᾶς μᾶλλον ἢ ἐς ὑμᾶς γεγονέναι. τῷ δ' αὐτῷ λόγῳ κεκελευκότων ὑμῶν τοῖς ἐν Ἀσίᾳ βασιλεῦσι τῆς Εὐρώπης μηδὲ ἐπιβαίνειν, τὰ πολλὰ Χερρονήσου περιέσπασε. καὶ τάδε μὲν ἔστω τῆς ἐς ὑμᾶς ὕβρεώς τε καὶ δυσμενείας αὐτοῦ καὶ ἀπειθείας
44 ἔργα· ἡ παρασκευὴ δὲ ὅση, καὶ πᾶσα ἕτοιμος ὡς ἐπὶ μέγαν δὴ καὶ ἐγνωσμένον πόλεμον ἤδη, τοῦ τε ἰδίου στρατοῦ καὶ συμμάχων Θρᾳκῶν καὶ Σκυθῶν ὅσα τε ἄλλα πλησίον ἔθνη. ἐς δὲ τὸν Ἀρμένιον αὐτῷ καὶ ἐπιγαμία γέγονε, καὶ ἐς Αἴγυπτον καὶ Συρίαν περιπέμπει, προσεταιριζόμενος τοὺς βασιλέας, νῆές τέ εἰσιν αὐτῷ κατάφρακτοι τριακόσιαι, καὶ ἑτέρας προσαπεργάζεται ἐπί τε πρῳρέας καὶ κυβερνήτας ἐς Φοινίκην καὶ ἐς Αἴγυπτον περιέπεμψεν.
45 ἅπερ οὐκ ἐπὶ Νικομήδει που, τοσάδε ὄντα, ἀλλ' ἐφ' ὑμῖν, ὦ Ῥωμαῖοι, Μιθριδάτης ἐργάζεται, δυσμεναίνων μὲν ἐξ οὗ Φρυγίαν αὐτὸν πανούργως πριάμενον καὶ δεκάσαντα τῶν ὑμετέρων τινὰ στρατηγῶν ἀποθέσθαι προσετάξατε, τῆς οὐ δικαίας κτήσεως καταγνόντες, χαλεπαίνων δ' ἐπὶ Καππαδοκίᾳ, δεδομένῃ καὶ τῇδε πρὸς ὑμῶν Ἀριοβαρζάνῃ, δεδιὼς δ' αὐξομένους ὑμᾶς καὶ παρασκευαζόμενος ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς προφάσει καὶ ὑμῖν, εἰ δύναιτο, ἐπιθέσθαι.
46 σωφρόνων δ' ἐστὶ μὴ περιμένειν, ὅτε πολεμεῖν ὑμῖν ὁμολογήσει, ἀλλ' ἐς τὰ ἔργα αὐτοῦ μᾶλλον ἢ τοὺς λόγους ἀφορᾶν μηδὲ φιλίας ὄνομα ἐπίπλαστον ὑποκρινομένῳ τοὺς ἀληθεῖς καὶ βεβαίους ἐκδοῦναι φίλους μηδὲ τὴν σφετέραν περὶ τῆς ἡμετέρας βασιλείας κρίσιν ὑπεριδεῖν ἀκυρουμένην ὑπ' ἀνδρὸς ὁμοίως ἡμῖν τε καὶ ὑμῖν ἐχθροῦ."

47 ὧδε μὲν καὶ οἱ Νικομήδους ἔλεξαν· ἐπελθὼν δὲ αὖθις 14 ὁ Πελοπίδας ἐς τὸ τῶν Ῥωμαίων συνέδριον περὶ μὲν τῶν

---

10 πέμπει V 20 αὐξομένους, m. 1 corr. ex -ανομένους, B 21 καθ' ἡμῶν ci. Mend. 22 ὅτε] ἕως malit Roos 28 ἐχθροῦ, corr. ex ἐχθρῶν, B 30 ἐς] ἐπὶ ci. Mend.

πάλαι γεγονότων, εἴ τι Νικομήδης ἐπιμέμφοιτο, δικάσαι 89 a. C.
Ῥωμαίους ἠξίου, τὰ δὲ νῦν (ἐν ὄψει γὰρ ὑμῶν γέγονε,
τῆς τε γῆς τῆς Μιθριδάτου δηουμένης καὶ τῆς θαλάττης
ἀποκεκλεισμένης καὶ λείας τοσῆσδε ἐλαυνομένης) οὐ λόγων
ἔφη χρῄζειν οὐδὲ κρίσεως, "ἀλλ' αὖθις ὑμᾶς παρακαλοῦμεν 48
ἢ κωλύειν τὰ γιγνόμενα ἢ Μιθριδάτῃ συμμαχεῖν ἀδι-
κουμένῳ ἢ τελευταῖον, ὦ ἄνδρες Ῥωμαῖοι, μηδὲ κωλύειν
ἀμυνόμενον, ἀλλ' ἀμφοῖν ἐκστῆναι τοῦ πόνου." τοσαῦτα
τοῦ Πελοπίδου παλιλλογήσαντος ἔγνωστο μὲν ἐκ πολλοῦ
τοῖς Ῥωμαίων στρατηγοῖς ἐπικουρεῖν Νικομήδει, καὶ
εἰς ὑπόκρισιν τῆς ἀντιλογίας ἠκροῶντο· τὰ δὲ εἰρημένα 49
ὅμως ὑπὸ τοῦ Πελοπίδου καὶ τὴν τοῦ Μιθριδάτου φιλίαν,
ἐνσύνθηκον ἔτι οὖσαν, αἰδούμενοι ἠπόρουν ἀποκρίσεως
ἐπὶ πολύ, μέχρις ἐπιστήσαντες μετὰ σοφίας ὧδε ἀπεκρί-
ναντο· "οὔτε Μιθριδάτην ἄν τι βουλοίμεθα πάσχειν ἄχαρι
πρὸς Νικομήδους, οὔτε Νικομήδους ἀνεξόμεθα πολεμου-
μένου· οὐ γὰρ ἡγούμεθα Ῥωμαίοις συμφέρειν βλάπτεσθαι
Νικομήδη." ταῦτα δ' εἰπόντες τὸν Πελοπίδαν, βουλόμενον
διελέγχειν τῆς ἀποκρίσεως τὴν ἀπορίαν, ἀπέπεμψαν ἐκ τοῦ
συνεδρίου.

15 Μιθριδάτης μὲν οὖν, ὡς ἐμφανῶς ἤδη πρὸς Ῥωμαίων 50
ἀδικούμενος, ἔπεμπε σὺν πολλῇ χειρὶ τὸν υἱὸν Ἀριαράθην
βασιλεύειν Καππαδοκίας, καὶ εὐθὺς ἦρχεν αὐτῆς ὁ
Ἀριαράθης, Ἀριοβαρζάνην ἐκβαλών. Πελοπίδας δὲ ἐς
τοὺς Ῥωμαίων στρατηγοὺς αὖθις ἐλθὼν ἔλεγεν ὧδε·
"ἃ μὲν ἠδικημένος πρὸς ὑμῶν, ὦ Ῥωμαῖοι, βασιλεὺς 51
Μιθριδάτης ἔφερε, Φρυγίαν τε καὶ Καππαδοκίαν ἀφῃρη-
μένος ἔναγχος, ἠκούσατε· ἃ δὲ Νικομήδης αὐτὸν ἔβλαπτεν,
ὁρῶντες ὑπερείδετε, φιλίαν τε καὶ συμμαχίαν ἡμῖν

3 δηουμένης OC, μειουμένης i 7 μηδὲ O, μὴ i 9 παλιλλογήσαντος V corr. ex παλλιλογήσαντος (ita B) 12 alterum τοῦ om. i 23 ἦρξεν ci. Mend., cf. ad p. 424, 11 25 συνελθὼν i 29 τε] δὲ ci. Nauck, cf. Kratt p. 57

22 Ἀριαρ.] v. ad p. 425, 20

89 a. C.
προφέρουσιν, ὥσπερ οὐκ ἐγκαλοῦσιν, ἀλλ' ἐγκαλουμένοις
ἀπεκρίνασθε μὴ νομίζειν συμφέρειν τοῖς Ῥωμαίων
πράγμασι βλάπτεσθαι Νικομήδη, οἷά περ αὐτὸν ἀδικού-
52 μενον. ὑμεῖς οὖν αἴτιοι τῷ κοινῷ Ῥωμαίων τοῦδε τοῦ περὶ
Καππαδοκίαν γεγονότος· διὰ γὰρ ὑμᾶς, ὧδε μὲν ἡμᾶς
ὑπερορῶντας, ὧδε δὲ σοφίζοντας ἐν ταῖς ἀποκρίσεσιν,
οὕτως ἔπραξεν ὁ Μιθριδάτης. καὶ πρεσβεύσεται καθ'
ὑμῶν εἰς τὴν ὑμετέραν βουλήν, ἐφ' ἣν ὑμῖν ἀπολογησο-
μένοις ἐπαγγέλλει παρεῖναι, φθάνειν δὲ μηδὲν μηδ'
ἐξάρχειν ἄνευ τοῦ κοινοῦ τῶν Ῥωμαίων τοσοῦδε πολέμου,
53 ἐνθυμουμένους, ὅτι Μιθριδάτης μὲν βασιλεύει τῆς πατρῴας
ἀρχῆς, ἣ δισμυρίων ἐστὶ σταδίων τὸ μῆκος, προσκέκτηται
δὲ πολλὰ περίχωρα καὶ Κόλχους, ἔθνος ἀρειμανές, Ἑλλήνων
τε τοὺς ἐπὶ τοῦ Πόντου κατῳκισμένους καὶ βαρβάρων
τοὺς ὄντας ὑπὲρ αὐτούς. φίλοις δ' ἐς πᾶν τὸ κελευόμενον
ἑτοίμοις χρῆται Σκύθαις τε καὶ Ταύροις καὶ Βαστάρναις
καὶ Θρᾳξὶ καὶ Σαρμάταις καὶ πᾶσι τοῖς ἀμφὶ Τάναΐν
54 τε καὶ Ἴστρον καὶ τὴν λίμνην ἔτι τὴν Μαιώτιδα. Τιγράνης
δ' ὁ Ἀρμένιος αὐτῷ κηδεστής ἐστι καὶ Ἀρσάκης ὁ
Παρθυαῖος φίλος, νεῶν τε πλῆθος ἔχει, τὸ μὲν ἕτοιμον,
τὸ δὲ γιγνόμενον ἔτι, καὶ παρασκευὴν ἐς πάντα ἀξιόλογον.
55 οὐκ ἐψεύσαντο δ' ὑμῖν ἔναγχος οἱ Βιθυνοὶ καὶ περὶ τῶν 16
ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Συρίᾳ βασιλέων· οὓς οὐ μόνον εἰκός ἐστιν
ἡμῖν, εἰ πόλεμος γένοιτο, προσθήσεσθαι, ἀλλὰ καὶ τὴν
νεόκτητον ὑμῖν Ἀσίαν καὶ Ἑλλάδα καὶ Λιβύην καὶ πολλὰ
καὶ αὐτῆς Ἰταλίας, ὅσα τὴν ὑμετέραν πλεονεξίαν οὐ
56 φέροντα πολεμεῖ νῦν ὑμῖν πόλεμον ἄσπειστον. ὃν οὔπω

---

11 *βασιλεύει μὲν* Bk., cf. Kratt p. 66 16 *βαστάρναις* V, *βαστέρνοις* B, *βαστέρναις* a, cf. Boiss. ad Cass. Dion. 51, 23, 3 22 *minime ementiti sunt uobis quamquam calumniantes Bithynii de* C, 'h. e. *καίπερ διαβάλλοντες περὶ*' (Mend.) 23 *μόνους* ci. Schw., *μόνον* ⟨*αὐτοὺς*⟩ Mend., cf. Kratt p. 50 25 *ἡμῖν* B 27 *ἄπιστον* (sic a) a m. 1 corr. in *ἄσπειστον* (ita ceteri) B

---

16 *Βαστ.*] cf. A. J. Reinach (v. ad p. 315, 25 sq.) p. 303 sqq.; Patsch (v. ad p. 323, 18) p. 30 sqq.

διαθέσθαι δυνηθέντες ἐπιχειρεῖτε Μιθριδάτῃ, Νικομήδην αὐτῷ καὶ Ἀριοβαρζάνην παρὰ μέρος ἐπιπέμποντες· καί φατε μὲν εἶναι φίλοι καὶ σύμμαχοι καὶ ὑποκρίνεσθε οὕτω, χρῆσθε δὲ ὡς πολεμίῳ. φέρετε οὖν, καὶ νῦν, εἴ τι πρὸς τῶν 57 γεγονότων εἰς μετάνοιαν ἠρέθισθε, ἢ Νικομήδη κωλύσατε τοὺς ὑμετέρους ἀδικεῖν φίλους (καὶ τάδε πράξασιν ὑμῖν ὑπέχομαι συμμαχήσειν ἐπὶ τοὺς Ἰταλοὺς βασιλέα Μιθριδάτην) ἢ τὴν δοκοῦσαν ἐς ἡμᾶς φιλίαν λύσατε ἢ ἐς Ῥώμην ἐπὶ κρίσιν ἴωμεν.''

ὁ μὲν δὴ Πελοπίδας ὧδε ἔλεξεν, οἱ δέ, φορτικώτερον 58 αὐτὸν εἰπεῖν ἡγούμενοι, Μιθριδάτην μὲν ἐκέλευον ἀπέχεσθαι Νικομήδους καὶ Καππαδοκίας (αὐτοὶ γὰρ αὖθις Ἀριοβαρζάνην ἐς αὐτὴν κατάξειν), Πελοπίδαν δ' εὐθὺς ἐξιέναι τοῦ στρατοπέδου καὶ μηκέτι πρεσβεύειν ἐς αὐτούς, εἰ μὴ τοῖς κελευομένοις ὁ βασιλεὺς ἐμμένοι.

οὕτω μὲν ἀπεκρίναντο καὶ ἀπιόντι φυλακὴν συνέπεμψαν, 59
17 ἵνα μή τινας ἐπιτρίψειε παροδεύων. ταῦτα δὲ εἰπόντες καὶ οὐκ ἀναμείναντες περὶ τοσοῦδε πολέμου τὴν βουλὴν ἢ τὸν δῆμον ἐπιγνώμονα γενέσθαι στρατιὰν ἤγειρον ἔκ τε Βιθυνίας καὶ Καππαδοκίας καὶ Παφλαγονίας καὶ Γαλατῶν τῶν ἐν Ἀσίᾳ. ὡς δὲ αὐτοῖς ὅ τε ἴδιος στρατός, 60 ὅσον εἶχε Λούκιος Κάσσιος, ὁ τῆς Ἀσίας ἡγούμενος, ἕτοιμος ἦν ἤδη καὶ τὰ συμμαχικὰ πάντα συνεληλύθει, διελόμενοι τὸ πλῆθος ἐστρατοπέδευον, Κάσσιος μὲν ἐν μέσῳ Βιθυνίας τε καὶ Γαλατίας, Μάνιος δέ, ᾗ διαβατὸν ἦν ἐς Βιθυνίαν τῷ Μιθριδάτῃ, Ὄππιος δέ, ἕτερος στρατηγός, ἐπὶ τῶν ὅρων τῶν Καππαδοκίας, ἱππέας ἔχων ἕκαστος αὐτῶν

---

5 νικομήδην V 7 ὑπέχομαι B, ὑπόσχομαι V i, ὑπίσχομαι Steph. 18 καὶ add. Roos ex O, om. vulg. 22 ὅσον] ὃν i 25 τε om. i διαβατέον Musgr. 26 Ὄππιος Gel., ἄππιος libri (sed ὄππιος § 78. 79. 544) 27 ὅρων Gel., ὀρῶν libri τῆς καππ. V

---

22 Λούκιος] v. ad p. 426, 1 26 Q. Oppius, pro praetore prov. Ciliciae, cf. Junge, De Cilicia Rom. prov., diss. Berol. 1869, p. 13 sq.; Laffranchi, Historia 9 (1935) p. 39 sqq.

89 a.C. *⟨τετρακισχιλίους⟩ καὶ πεζοὺς ἀμφὶ τοὺς τετρακισμυρίους.*
61 *ἦν δὲ καὶ νεῶν στόλος αὐτοῖς, οὗ περὶ Βυζάντιον Μινούκιός*
τε Ῥοῦφος καὶ Γάιος Ποπίλιος ἡγοῦντο, τὸ στόμα τοῦ
Πόντου φυλάσσοντες. παρῆν δὲ αὐτοῖς καὶ Νικομήδης,
ἄρχων [τε] ἑτέρων πεντακισμυρίων πεζῶν καὶ ἱππέων
ἑξακισχιλίων. τοσόσδε μὲν αὐτοῖς ἀθρόως στρατὸς
62 *ἀγήγερτο. Μιθριδάτῃ δὲ τὸ μὲν οἰκεῖον ἦν μυριάδες*
πεζῶν πέντε καὶ εἴκοσιν καὶ ἱππεῖς τετρακισμύριοι καὶ
νῆες κατάφρακτοι τριακόσιαι, δίκροτα δὲ ἑκατόν, καὶ ἡ
ἄλλη παρασκευὴ τούτων κατὰ λόγον, στρατηγοὶ δὲ
Νεοπτόλεμός τε καὶ Ἀρχέλαος, ἀλλήλων ἀδελφώ, καὶ
63 *τοῖς πλείστοις αὐτὸς βασιλεὺς παρεγίγνετο. συμμαχικὰ*
δὲ ἦγον αὐτῷ Ἀρκαθίας μέν, αὐτοῦ Μιθριδάτου παῖς,
ἐκ τῆς Βραχυτέρας Ἀρμενίας μυρίους ἱππέας καὶ Δορύλαος
... ἐν φάλαγγι ταττομένους, Κρατερὸς δ' ἑκατὸν καὶ
τριάκοντα ἅρματα.

64 *τοσαύτη μὲν ἦν ἑκατέροις ἡ παρασκευή, ὅτε πρῶτον*
88 a.C. *ἦεσαν ἐς ἀλλήλους Ῥωμαῖοί τε καὶ Μιθριδάτης, ἀμφὶ*
τὰς ἑκατὸν καὶ ἑβδομήκοντα ⟨τρεῖς⟩ ὀλυμπιάδας· ἐν δὲ 18
πεδίῳ πλατεῖ παρὰ τὸν Ἀμνειὸν ποταμὸν κατιδόντες
ἀλλήλους ὅ τε Νικομήδης καὶ οἱ τοῦ Μιθριδάτου στρατηγοὶ
παρέταττον ἐς μάχην, Νικομήδης μὲν ἅπαντας τοὺς
ἑαυτοῦ, Νεοπτόλεμος δὲ καὶ Ἀρχέλαος τοὺς εὐζώνους
μόνους καὶ οὓς Ἀρκαθίας εἶχεν ἱππέας καί τινα τῶν

---

1 *⟨τετρακισχιλίους⟩* add. Schw. e p. 434, 16 3 *πόπλιος* V 5 [*τε*] del. Schw. 7 *ἐγήγερτο* Vb 12 *βασιλεὺς* om. Ca 15 lacunam indicavit Schw., *⟨ἑξακισχιλίους⟩* add. Reinach p. 116 adn. 1, coll. Strab. 7, 3, 17 18 *ἐς*] *ἐπ'* ci. Herw. p. 64 19 *⟨τρεῖς⟩* add. Musgr., Reiske, Schw. e p. 465, 20 24 *εἶχεν* O, *ἦγεν* iC

---

2 sq. *Μιν. Ῥοῦφος*] cf. Münzer, RE 15 p. 1957 n. 49 9 de numero navium cf. Kromayer, Philol. 56 (1897) p. 470 sqq.
13 *Ἀρκαθίας* etiam § 64 sqq. 137. 156, sed *Ἀριαράθης* § 38. 50; Plut. Sull. 11, 4; Pomp. 37, 2; cf. Niese, RE 2 p. 820 n. 9
14 *Δορύλαος*] cf. Durrbach (v. ad p. 423, 13) p. 220 ad n. 136 f
20 *Ἀμνειός* etiam Suid. s. v.; *Ἀμνίας* Strab. 12, 3, 40, p. 562

88 a. C.

ἁρμάτων· ἡ γὰρ φάλαγξ ἔτι προσῄει. ἐς δέ τινα γήλοφον 65
τοῦ πεδίου πετρώδη προλαβόντες ἀνέπεμψαν ὀλίγους, ἵνα
μὴ κυκλωθεῖεν ὑπὸ τῶν Βιθυνῶν, πολὺ πλειόνων ὄντων.
ὡς δὲ ἐξωθουμένους εἶδον αὐτοὺς ἐκ τοῦ γηλόφου, δείσας
ὁ Νεοπτόλεμος περὶ τῇ κυκλώσει προσεβοήθει μετὰ
σπουδῆς, καλῶν ἅμα καὶ τὸν Ἀρκαθίαν. Νικομήδης δ' 66
ὁρῶν ἀντιπαρῄει· καὶ γίνεται πολὺς ἐνταῦθ' ἀγὼν καὶ
φόνος. βιασαμένου δὲ τοῦ Νικομήδους ἔφευγον οἱ Μιθρι-
δάτειοι, ἕως ὁ Ἀρχέλαος, ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ μετελθών,
ἐνέβαλεν ἐς τοὺς διώκοντας· οἱ δ' ἐς αὐτὸν ἐπεστράφησαν.
ὁ δ' ὑπεχώρει κατ' ὀλίγον, ἵν' ἔχοιεν ἐκ τῆς φυγῆς
ἐπανελθεῖν οἱ περὶ Νεοπτόλεμον· ὡς δὲ εἴκασεν αὐτάρκως
ἔχειν, ἐπέστρεφε, καὶ τοῖς Βιθυνοῖς τὰ δρεπανηφόρα
ἅρματα ἐμπίπτοντα μετὰ ῥύμης διέκοπτε καὶ διέτεμνε
τοὺς μὲν ἀθρόως ἐς δύο, τοὺς δ' ἐς μέρη πολλά. τό τε 67
γιγνόμενον ἐξέπληττε τὴν στρατιὰν τοῦ Νικομήδους, ὅτε
ἴδοιεν ἡμιτόμους ἄνδρας ἔτι ἐμπνόους ἢ ἐς πολλὰ διερριμ-
μένους ἢ τῶν δρεπάνων ἀπηρτημένους, ἀηδίᾳ τε μᾶλλον
ὄψεως ἢ μάχης ἥσσῃ τὴν τάξιν ὑπὸ φόβου συνέχεαν.
ταραχθεῖσι δ' αὐτοῖς ὁ μὲν Ἀρχέλαος ἐκ τοῦ μετώπου, 68
Νεοπτόλεμος δὲ καὶ Ἀρκαθίας ἐκ τῆς φυγῆς ἀναστρέφοντες
ἐπέκειντο ὄπισθεν. οἱ δ' ἐπὶ πολὺ μὲν ἠμύνοντο ἐς ἑκατέρους
ἐπιστρεφόμενοι· ὡς δὲ τὸ πλεῖστον ἐπεπτώκει, Νικο-
μήδης μὲν ἔφευγε μετὰ τῶν ὑπολοίπων ἐς Παφλαγονίαν,
οὐδ' ἐς χεῖρας ἐλθούσης πω τῆς Μιθριδατείου φάλαγγος,
ἑάλω δ' αὐτοῦ τὸ χαράκωμα καὶ τὰ χρήματα, πολλὰ ὄντα,
καὶ πλῆθος αἰχμαλώτων. οὓς πάντας ὁ Μιθριδάτης 69
φιλανθρωπευσάμενός τε καὶ ἐφόδια δοὺς ἀπέλυσεν ἐς τὰ
οἰκεῖα ἀπιέναι, δόξαν ἐμποιῶν τοῖς πολεμίοις φιλαν-
θρωπίας.

---

4 sq. *quos cum intueretur Neoptolemus, veritus ne* C, 'h. e. εἶδεν' (Mend.) 17 ἔμπνους Mend. 18 δρεπανηφόρων i 19 ὑπὸ φόβου delendum ci. Mend., cf. ad Emph. III § 249 23 ἐπεπεπτώκει B 27 ὁ om. i 28 φιλανθρωπευσάμενος in ras., ex -εύσας (ut videtur) a m. 1 corr., B

88 a.C.

70 ἔργον δὴ τόδε πρῶτον τοῦ Μιθριδατείου πολέμου, καὶ 19
οἱ στρατηγοὶ τῶν Ῥωμαίων κατεπεπλήγεσαν, ὡς οὐκ
εὐβουλίᾳ μᾶλλον ἢ προπετῶς, ἄνευ τοῦ κοινοῦ, τοσόνδε
πόλεμον ἅψαντες. ὀλίγοι τε γὰρ πολὺ πλειόνων ἐκεκρατή-
κεσαν, καὶ οὐδεμιᾷ συντυχίᾳ χωρίων ἢ πολεμίου σφάλ-
ματος, ἀλλ' ἀρετῇ στρατηγῶν καὶ ἀνδρείᾳ στρατοῦ.
71 Νικομήδης μὲν οὖν Μανίῳ παρεστρατοπέδευε, Μιθριδάτης
δ' ἐπὶ τὸ Σκορόβαν ὄρος ἀνῄει, ὃ τέλος ἐστὶ Βιθυνῶν
καὶ τῆς Ποντικῆς χώρας. πρόδρομοί τε αὐτοῦ, Σαυροματῶν
ἑκατὸν ἱππεῖς, ὀκτακοσίοις ἱππεῦσι τοῦ Νικομήδους
ἐντυχόντες, αἱροῦσι καὶ τούτων τινάς· οὓς πάλιν ὁ Μιθρι-
δάτης σὺν ἐφοδίοις μεθῆκεν ἐς τὰς πατρίδας ἀπιέναι.
72 Μάνιον δ' ὑποφεύγοντα Νεοπτόλεμός τε καὶ Νεμάνης ὁ
Ἀρμένιος, ἀμφὶ τὸ Πρῶτον Παχίον χωρίον ἑβδόμης
ὥρας καταλαβόντες, οἰχομένου πρὸς Κάσσιον Νικομήδους,
ἠνάγκασαν ἐς μάχην ἱππέας ἔχοντα τετρακισχιλίους καὶ
πεζοὺς ἔτι τούτων δεκαπλασίονας, κτείναντες δ' αὐτοῦ
73 περὶ μυρίους ἐζώγρησαν ἐς τριακοσίους· οὓς ὁμοίως ὁ
Μιθριδάτης ἐς αὐτὸν ἀναχθέντας ἀπέλυσε, καταδημο-
κοπῶν τοὺς πολεμίους. Μανίου δ' ἐλήφθη καὶ τὸ στρατό-
πεδον, καὶ φεύγων αὐτὸς ἐπὶ τὸν Σαγγάριον ποταμὸν
νυκτὸς γενομένης ἐπέρασέ τε καὶ ἐς Πέργαμον ἐσώθη.
74 Κάσσιος δὲ καὶ Νικομήδης καὶ ὅσοι ἄλλοι Ῥωμαίων
πρέσβεις παρῆσαν, ἐς Λεόντων κεφαλήν, ὃ τῆς Φρυγίας
ἐστὶν ὀχυρώτατον χωρίον, μετεστρατοπέδευον· καὶ τὸ
πλῆθος, ὅσον εἶχον, οὐ πάλαι συνειλεγμένον, χειροτεχνῶν
ἢ γεωργῶν ἢ ἰδιωτῶν, ἐγύμναζον καὶ τοὺς Φρύγας αὐτοῖς

---

4 *ἀνάψαντες* ci. Reiske, *συνάψαντες* Nauck 5 *πολεμίων* ci. Mend. 6 *ἀνδρία* O 17 *κτείναν* (sic) B 21 *αὐτὸς* om. V *σαγάριον* V 23 sq. *πρέσβεις ῥωμ.* V 25 *κατεστρατοπέδευον* B

---

13 *Ναιμάνης* Ditt., Or. gr. inscr. 1 n. 375, 5; *Μηνοφάνης* Memnon c. 31, 2 (Fragm. Hist. Gr. 3 p. 541) 14 *Πρῶτον Παχίον*] cf. *Πρωτομάκραι*, Bebrycum oppidum in Bithynia, Ptolem. 5, 1, 13 24 *Λεόντ. κεφ.*] cf. Ruge, RE 12 p. 2052

88 a. C.

προσκατέλεγον. ὀκνούντων δὲ ἑκατέρων ἀπέγνωσαν 75
πολεμεῖν ἀνδράσιν ἀπολέμοις καὶ διαλύσαντες αὐτοὺς ἀνεχώρουν, Κάσσιος μὲν ἐς Ἀπάμειαν σὺν τῷ ἑαυτοῦ στρατῷ, Νικομήδης δὲ ἐς Πέργαμον, Μαγκῖνος δὲ ἐπὶ □ *Ῥόδου. ὧν, ὅσοι τὸ στόμα τοῦ Πόντου κατεῖχον, πυθόμενοι διελύθησαν καὶ [Νικομήδης] τάς τε κλεῖς τοῦ Πόντου καὶ ναῦς, ὅσας εἶχον, τῷ Μιθριδάτῃ παρέδοσαν.*

20 *ὁ δὲ ὁρμῇ τῇδε μιᾷ τὴν ἀρχὴν ὅλην τοῦ Νικομήδους* 76
ὑπολαβὼν ἐπῄει καὶ καθίστατο τὰς πόλεις. ἐμβαλὼν δὲ καὶ ἐς Φρυγίαν, εἰς τὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου πανδοκεῖον κατέλυσεν, αἰσιούμενος ἄρα, ἔνθαπερ Ἀλέξανδρος ἀνεπαύσατο, καὶ Μιθριδάτην σταθμεῦσαι. ὁ μὲν δὴ καὶ Φρυγίας 77
τὰ λοιπὰ καὶ Μυσίαν καὶ Ἀσίαν, ἃ Ῥωμαίοις νεόκτητα ἦν, ἐπέτρεχε καὶ ἐς τὰ περίοικα περιπέμπων ὑπηγάγετο Λυκίαν τε καὶ Παμφυλίαν καὶ τὰ μέχρις Ἰωνίας. Λαοδι- 78
κεῦσι δὲ ἔτι ἀντέχουσι, τοῖς περὶ τὸν Λύκον ποταμόν, (Ῥωμαίων γάρ τις στρατηγὸς Κόιντος Ὄππιος, ἱππέας ἔχων καὶ μισθοφόρους τινάς, ἐς τὴν πόλιν ἐσδραμών, ἐφύλαττεν αὐτήν) κήρυκα ἐπιπέμψας ἐπὶ τὰ τείχη λέγειν ἐκέλευσεν, ὅτι βασιλεὺς Μιθριδάτης ὑπέχεται Λαοδικεῦσιν ἄδειαν, εἰ τὸν Ὄππιον αὐτῷ προσαγάγοιεν. οἱ δ' ἐπὶ τῷ 79
κηρύγματι τοὺς μὲν μισθοφόρους Ὀππίου μεθῆκαν ἀπαθεῖς ἀπιέναι, αὐτὸν δ' ἤγαγον τῷ Μιθριδάτῃ τὸν Ὄππιον, ἡγουμένων αὐτῷ τῶν ῥαβδοφόρων ἐπὶ γέλωτι. καὶ αὐτὸν ὁ Μιθριδάτης, οὐδὲν διαθείς, ἐπήγετο πανταχοῦ

---

2 *πολεμεῖν ἀ. ἀπολέμοις* O, *ἐνοχλεῖν ἀ. εὐπολέμοις* iC 4 *Μάνιος* Gel., non recte, cf. Reinach p. 110 adn. 1; Münzer, RE 14 p. 1190 n. 59. 61 6 [*Νικομήδης*] del. Schw. 7 *nauesque quas a Nicomede acceperant* C; legitne: *ναῦς, ὅσας Νικομήδους εἶχον*? (Roos) 9 *ἀπολαβὼν* ci. Musgr. 11 *ἔνθα* i 16 *λύκιον* libri, corr. Schw. 20 *αὐτοῖς* post *βασιλεὺς* add. in V 24 *αὐτῷ*] *αὐτοῦ* B 25 *οὐδὲν* ⟨*δεινὸν*⟩ *διαθεὶς* ci. Schw., *nihil immoratus* C

---

10 *τὸ τοῦ Ἀλ. πανδ.*] cf. Radet, De coloniis a Macedonibus in Asiam cis Taurum deductis, diss. Paris. 1892, p. 40 15 sq. *Λαοδικεῦσι*] cf. Dessau, Inscr. lat. sel. 33

88 a.C.

λελυμένον, ἐπιδεικνύμενος ἄρα Ῥωμαίων αἰχμάλωτον
80 στρατηγόν. μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ Μάνιον Ἀκύλιον, τὸν 21
τῆσδε τῆς πρεσβείας καὶ τοῦδε τοῦ πολέμου μάλιστα
αἴτιον, ἑλὼν δεδεμένον ἐπὶ ὄνου περιήγετο, κηρύσσων
τοῖς ὁρῶσιν, ὅτι Μάνιος εἴη, μέχρις ἐν Περγάμῳ τοῦ
στόματος αὐτοῦ κατεχώνευσε χρυσίον, δωροδοκίαν ἄρα
81 Ῥωμαίοις ὀνειδίζων. σατράπας δὲ τοῖς ἔθνεσιν ἐπιστήσας
ἐς Μαγνησίαν καὶ Ἔφεσον καὶ Μιτυλήνην παρῆλθεν,
ἀσμένως αὐτὸν ἁπάντων δεχομένων, Ἐφεσίων δὲ καὶ
τὰς Ῥωμαίων εἰκόνας τὰς παρὰ σφίσι καθαιρούντων, ἐφ'
82 ᾧ δίκην ἔδοσαν οὐ πολὺ ὕστερον. ἐπανιὼν δὲ ἐκ τῆς Ἰωνίας
Στρατονίκειαν εἷλε καὶ ἐζημίωσε χρήμασι καὶ φρουρὰν ἐς τὴν
πόλιν ἐσήγαγε. παρθένον τε εὔμορφον ἰδὼν ἐς τὰς γυναῖκας
ἀνεδέξατο· καὶ εἴ τῳ σπουδὴ καὶ τὸ ὄνομα πυθέσθαι,
Μονίμη Φιλοποίμενος ἦν. Μάγνησι δὲ καὶ Παφλαγόσι
καὶ Λυκίοις, ἔτι ἀντέχουσι, διὰ τῶν στρατηγῶν ἐπολέμει.

83 καὶ τάδε μὲν ἦν ἀμφὶ τὸν Μιθριδάτην· Ῥωμαῖοι δ', ἐξ 22
οὗ τῆς πρώτης αὐτοῦ ὁρμῆς τε καὶ ἐς τὴν Ἀσίαν ἐσβολῆς
ἐπύθοντο, στρατεύειν ἐπ' αὐτὸν ἐψηφίσαντο, καίπερ
ἀσχολούμενοι στάσεσιν ἀτρύτοις ἐν τῇ πόλει καὶ οἰκείῳ
πολέμῳ χαλεπῷ, τῆς Ἰταλίας ἀφισταμένης σχεδὸν
84 ἁπάσης ἀνὰ μέρος. κληρουμένων δὲ τῶν ὑπάτων ἔλαχε
μὲν Κορνήλιος Σύλλας ἄρχειν τῆς Ἀσίας καὶ πολεμεῖν
τῷ Μιθριδάτῃ, χρήματα δ' οὐκ ἔχοντες αὐτῷ εἰσενεγκεῖν
ἐψηφίσαντο πραθῆναι, ὅσα Νουμᾶς Πομπίλιος βασιλεὺς

---

1 *ἄρα* Schw., *ἅμα* Oi, om. C 4 *κηρύσσων* Roos, *κηρύσσοντα* Oi, *praecedente tibicine qui intuentibus annunciaret* C 5 *μέχρι* B 5 sq. *τοῦ—χρυσίον* hab. Bekk. Anecd. p. 154, 15 6 *ἄρα*] *ἅμα* i 21 *ἀφισταμένης*] cf. Berg, Diss. p. 23 23 *σύλας* V, constanter 24 *αὐτῷ*] *αὐτοὶ* Reiske, *ἀφ' αὐτῶν* Musgr.

---

1 *λελυμ.*] aliter Posidonius apud Athen. 5 p. 213 a (fr. 36 Jac.) 6 cf. Reinach p. 121 adn. 3 8 *Μαγνησίαν* ad Maeandrum 12 *Στρατ.*] cf. senatusconsultum de Stratonicensibus, Ditt. Or. gr. inscr. 2 n. 441 15 *Μάγνησι* ad Sipylum, cf. Reinach p. 122 adn. 2 25 *πραθῆναι*] cf. Oros. 5, 18, 27

88 a. C.

ἐς θυσίας θεῶν διετέτακτο. τοσήδε μὲν ἦν τότε πάντων ἀπορία καὶ ἐς πάντα φιλοτιμία. καί τινα αὐτῶν ἔφθασε πραθῆναι καὶ συνενεγκεῖν χρυσίου λίτρας ἐνακισχιλίας, ἃς μόνας ἐς τηλικοῦτον πόλεμον ἔδοσαν.
Σύλλαν μὲν οὖν ἐς πολὺ αἱ στάσεις κατέσχον, ὡς ἐν 85
τοῖς Ἐμφυλίοις συγγέγραπται· ἐν τούτῳ δ' ὁ Μιθριδάτης ἐπί τε Ῥοδίους ναῦς πλείονας συνεπήγνυτο καὶ σατράπαις ἅπασι καὶ πόλεων ἄρχουσι δι' ἀπορρήτων ἔγραφε, τριακοστὴν ἡμέραν φυλάξαντας ὁμοῦ πάντας ἐπιθέσθαι τοῖς παρὰ σφίσι Ῥωμαίοις καὶ Ἰταλοῖς, αὐτοῖς τε καὶ γυναιξὶν αὐτῶν καὶ παισὶ καὶ ἀπελευθέροις, ὅσοι γένους Ἰταλικοῦ, κτείναντάς τε ἀτάφους ἀπορρῖψαι καὶ τὰ ὄντα αὐτοῖς μερίσασθαι πρὸς βασιλέα Μιθριδάτην. ἐπεκήρυξε 86
δὲ καὶ ζημίαν τοῖς καταθάπτουσιν αὐτοὺς ἢ ἐπικρύπτουσι καὶ μήνυτρα τοῖς ἐλέγχουσιν ἢ τοὺς κρυπτομένους ἀναιροῦσι, θεράπουσι μὲν ἐπὶ δεσπότας ἐλευθερίαν, χρήσταις δ' ἐπὶ δανειστὰς ἥμισυ τοῦ χρέους. τάδε μὲν 87
δὴ δι' ἀπορρήτων ὁ Μιθριδάτης ἐπέστελλεν ἅπασιν ὁμοῦ, καὶ τῆς ἡμέρας ἐπελθούσης συμφορῶν ἰδέαι ποικίλαι κατὰ τὴν Ἀσίαν ἦσαν, ὧν ἔνια τοιάδε ἦν.
23 Ἐφέσιοι τοὺς ἐς τὸ Ἀρτεμίσιον καταφυγόντας, συμπλεκο- 88
μένους τοῖς ἀγάλμασιν, ἐξέλκοντες ἔκτεινον. Περγαμηνοὶ τοὺς ἐς τὸ Ἀσκληπιεῖον συμφυγόντας, οὐκ ἀφισταμένους, ἐτόξευον τοῖς ξοάνοις συμπλεκομένους. Ἀδραμυττηνοὶ τοὺς ἐκνέοντας, ἐσβαίνοντες ἐς τὴν θάλασσαν, ἀνῄρουν καὶ τὰ βρέφη κατεπόντουν. Καύνιοι, Ῥοδίοις ὑποτελεῖς ἐπὶ 89

---

1 μὲν del. Bk. τότε BC, om. Vi πάντων ⟨τ'⟩ ci. Mend. 6 γέγραπται i 11 ἐλευθέροις libri, corr. Schw. 16 sq. ἐπὶ δεσπόταις et ἐπὶ δανεισταῖς maluit Mend. 17 ἥμισυ] ἄνεσιν Nauck 18 δὴ om. i

---

6 Emph. I § 241—286 8 δι' ἀπορρήτων] cf. Durrbach (v. ad p. 423, 13) p. 220 ad n. 136 e 21 τοὺς—καταφυγ.] cf. Ditt. Syll.³ 2 n. 741, 30 26 sq. ὑποτελεῖς—γενόμενοι] c. 190 a. C. secundum Holleaux, Bull. d. corr. hell. 17 (1893) p. 68; c. 240 a. C. secundum H. van Gelder, Gesch. d. alten Rhodier (1900) p. 202 sq.

88 a. C.

*τῷ Ἀντιόχου πολέμῳ γενόμενοι καὶ ὑπὸ Ῥωμαίων
ἀφεθέντες οὐ πρὸ πολλοῦ, τοὺς Ἰταλοὺς ἐς τὴν βουλαίαν
Ἑστίαν καταφυγόντας ἕλκοντες ἀπὸ τῆς Ἑστίας, τὰ
βρέφη σφῶν πρῶτα ἔκτεινον ἐν ὄψει τῶν μητέρων αὐτάς*
90 *τε καὶ τοὺς ἄνδρας ἐπ᾽ ἐκείνοις. Τραλλιανοὶ δ᾽, αὐθένται
τοῦ κακοῦ φυλαξάμενοι γενέσθαι, Παφλαγόνα Θεόφιλον,
ἄγριον ἄνδρα, ἐς τὸ ἔργον ἐμισθώσαντο, καὶ ὁ Θεόφιλος
αὐτοὺς συναγαγὼν ἐπὶ τὸν τῆς Ὁμονοίας νεὼν ἥπτετο τοῦ
φόνου καὶ τινῶν τοῖς ἀγάλμασι συμπλεκομένων τὰς*
91 *χεῖρας ἀπέκοπτε. τοιαύταις μὲν τύχαις οἱ περὶ τὴν
Ἀσίαν ὄντες Ἰταλοὶ καὶ Ῥωμαῖοι συνεφέροντο, ἄνδρες τε
ὁμοῦ καὶ βρέφη καὶ γυναῖκες καὶ ἐξελεύθεροι καὶ θερά-
ποντες αὐτῶν, ὅσοι γένους Ἰταλικοῦ. ᾧ καὶ μάλιστα
δῆλον ἐγένετο τὴν Ἀσίαν οὐ φόβῳ Μιθριδάτου μᾶλλον
ἢ μίσει Ῥωμαίων τοιάδε ἐς αὐτοὺς ἐργάσασθαι.*
92 *ἀλλ᾽ οὗτοι μὲν δίκην ἔδοσαν διπλῆν, αὐτοῦ τε Μιθριδάτου
μετ᾽ ὀλίγον ἀπίστως ἐξυβρίσαντος ἐς αὐτοὺς καὶ ὕστερον
Κορνηλίῳ Σύλλᾳ· Μιθριδάτης δὲ ἐς μὲν Κῶ κατέπλευσε,*
93 *Κῴων αὐτὸν ἀσμένως δεχομένων, καὶ τὸν Ἀλεξάνδρου
παῖδα, τοῦ βασιλεύοντος Αἰγύπτου, σὺν χρήμασι πολλοῖς
ὑπὸ τῆς μάμμης Κλεοπάτρας ἐν Κῷ καταλελειμμένον,
παραλαβὼν ἔτρεφε βασιλικῶς ἔκ τε τῶν Κλεοπάτρας
θησαυρῶν γάζαν πολλὴν καὶ τέχνην καὶ λίθους καὶ
κόσμους γυναικείους καὶ χρήματα πολλὰ ἐς τὸν Πόντον
ἔπεμψεν.*

---

5 τε] *δὲ* Bk., cf. Kratt p. 57 12 *καὶ γυν. καὶ βρέφη* mavult Nauck, cf. Loesch, Progr. p. 17 19 *ἀσμένων* a *καὶ* ⟨*Ἀλέξανδρον*⟩ E. Bandelin, De rebus inter Aegyptios et Romanos intercedentibus usque ad bellum Alexandrinum a Caesare gestum (Diss. Halens. 1893) p. 35 sq., probabiliter 20 *βασιλεύσαντος* Ci, quod probat Berg, Diss. p. 34

---

2 *ἀφεθέντες*] 166 a. C. 18 sqq. cf. Paton and Hicks, The inscr. of Cos p. XXXVII sq. 19 sq. *τὸν Ἀλ. παῖδα*] Alexandrum regis Ptolemaei XI Alexandri I filium, cf. ad Emph. I § 476

88 a. C

24 ἐν δὲ τούτῳ Ῥόδιοι τά τε τείχη σφῶν καὶ τοὺς λιμένας 94 ἐκρατύναντο καὶ μηχανὰς ἅπασιν ἐφίστανον· καί τινες αὐτοῖς Τελμισέων τε καὶ Λυκίων συνεμάχουν. ὅσοι τε □ ἐξ Ἀσίας Ἰταλοὶ διεπεφεύγεσαν, ἐς Ῥόδον ἅπαντες ἐχώρουν, καὶ σὺν αὐτοῖς Λούκιος Κάσσιος, ὁ τῆς Ἀσίας ἀνθύπατος. ἐπιπλέοντος δὲ τοῦ Μιθριδάτου τὰ προάστεια καθῄρουν, 95 ἵνα μηδὲν εἴη χρήσιμα τοῖς πολεμίοις, καὶ ἐπὶ ναυμαχίαν ἀνήγοντο, ταῖς μὲν ἐκ μετώπου, ταῖς δὲ πλαγίοις. ὁ δὲ 96 βασιλεύς, ἐπὶ πεντήρους περιπλέων, ἐκέλευε τοὺς ἰδίους ἐς τὸ πέλαγος ἀνάγειν ἐπὶ κέρως καὶ τὴν εἰρεσίαν ἐπιταχύναντας περικυκλοῦσθαι τοὺς πολεμίους, ὀλιγωτέρους ὄντας. μέχρι δείσαντες οἱ Ῥόδιοι περὶ τῇ κυκλώσει ὑπεχώρουν κατ' ὀλίγον· εἶτ' ἐπιστρέψαντες εἰς τὸν λιμένα κατέφυγον καὶ κλείθροις αὐτὸν διαλαβόντες ἀπὸ τῶν τειχῶν τὸν Μιθριδάτην ἀπεμάχοντο. ὁ δέ, τῇ πόλει παραστρατοπεδεύων 97 καὶ συνεχῶς τῶν λιμένων πειρώμενος καὶ ἀποτυγχάνων, ἀνέμενε τὸ πεζὸν ἐκ τῆς Ἀσίας οἱ παραγενέσθαι. κἀν τούτῳ βραχεῖαι καὶ συνεχεῖς ἐγίνοντο 98 ἀψιμαχίαι τῶν ἐφεδρευόντων τοῖς τείχεσιν, ἐν αἷς οἱ Ῥόδιοι πλεονεκτοῦντες ἀνεθάρσουν κατ' ὀλίγον καὶ τὰς ναῦς διὰ χειρὸς εἶχον, ὡς, εἴ πῃ καιρὸν εὕροιεν, ἐπιθησόμενοι τοῖς πολεμίοις.

25 ὁλκάδος δὲ βασιλικῆς ἱστίῳ παραπλεούσης 99 Ῥοδία δίκροτος ἐπ' αὐτὴν ἀνήχθη· καὶ ταῖσδε κατὰ σπουδὴν ἑκατέρων ἐπιβοηθούντων ναυμαχία γίγνεται καρτερά, Μιθριδάτου μὲν ἐπιβαρύνοντος ὀργῇ καὶ πλήθεσι

---

3 τελμισσέων i, Τελμησσέων Bk., cf. Ruge, RE, 2. Reihe, 5 p. 410 n. 2   3 sq. ὅσοι τε ἰταλοὶ ἐξ ἀσίας i, ἐξ Ἀσίας delendum ci. Kallenberg, Philol. 49 (1891) p. 533   7 χρήσιμον legisse videtur C   8 πλαγίοις, suprascripto αι, V   22 ἱστίῳ] πλησιστίου ci. Reiske

---

1 ad cap. 24—27 cf. Van Gelder (v. ad p. 437. 26 sq.) p. 162 sqq. 3 Τελμισέων τε καὶ Λυκίων] cf. Holleaux, Rev. de philol. 17 (1893) p. 183 adn. 1; Bull. de corr. hell. 18 (1894) p. 399 adn. 1   5 Λούκιος] v. ad p. 426, 1   7 sq. ἐπὶ ναυμ. ἀνήγοντο] usque ad Myndum, cf. Emph. IV § 300

88 a.C.

νεῶν, Ῥοδίων δ' αὐτοῦ τὰ σκάφη σὺν ἐμπειρίᾳ περιπλεόντων τε καὶ ἀνατιτρώντων, ὥστε καὶ τριήρη αὐτοῖς ἀνδράσιν ἀναδησάμενοι καὶ ἀκροστόλια πολλὰ καὶ σκῦλα ἐς τὸν λιμένα φέροντες ἐπανελθεῖν.

100 πεντήρους δὲ σφῶν εἰλημμένης ὑπὸ τῶν πολεμίων, ἀγνοοῦντες οἱ Ῥόδιοι ἐπὶ ζήτησιν αὐτῆς ἓξ ταῖς μάλιστα ταχυναυτούσαις ἀνέπλεον, καὶ Δαμαγόρας ἐπ' αὐταῖς ὁ ναύαρχος ἐπέπλει. πέντε δ' αὐτῷ καὶ εἴκοσιν ἐπιπέμψαντος τοῦ Μιθριδάτου, μέχρι μὲν ἐς δύσιν ὁ Δαμαγόρας ὑπεχώρει, συσκοτάζοντος δ' ἤδη ταῖς βασιλικαῖς, ἐς ἀπόπλουν ἐπιστρεφομέναις, ἐμβαλὼν δύο κατεπόντωσε, δύο δ' ἄλλας εἰς Λυκίαν συνεδίωξε καὶ τὴν νύκτα πελαγίσας ἐπανῆλθε.

101 τοῦτο Ῥοδίοις καὶ Μιθριδάτῃ τέλος ἦν τῆς ναυμαχίας, παρὰ δόξαν Ῥοδίοις τε διὰ τὴν ὀλιγότητα καὶ Μιθριδάτῃ διὰ τὸ πλῆθος γενόμενον. ἐν δὲ τῷ ἔργῳ περιπλέοντι τῷ βασιλεῖ καὶ τοὺς οἰκείους ἐπισπέρχοντι Χία συμμαχὶς ἐμβαλοῦσα ἐκ θορύβου κατέσεισε· καὶ ὁ βασιλεὺς οὐδὲν ὑποκρινάμενος τὸν κυβερνήτην ὕστερον ἐκόλασε καὶ τὸν πρῳρέα καὶ Χίοις ἐμήνισε πᾶσι.

102 τῶν δ' αὐτῶν ἡμερῶν τοῦ πεζοῦ τῷ Μιθριδάτῃ παραπλέοντος ἐπὶ ὁλκάδων καὶ τριήρων πνεῦμα Καυνικόν, ἐμπεσὸν ἐς αὐτάς, ἐς Ῥόδον παρήνεγκε· καὶ οἱ Ῥόδιοι τάχιστα ἐπαναχθέντες, ἐνοχλουμέναις ὑπὸ τοῦ κλύδωνος ἔτι καὶ διεσπαρμέναις ἐμβαλόντες, ἀνεδήσαντό τινας καὶ

---

7 *ἐπ' αὐταῖς* Roos, *ἐς αὐτὰς* Oi, *inter has* C, *αὐταῖς* ci. Schw., *ἐπ' αὐτῶν* Mend *ἐπέπλει*, *ἐν* sup. *ἐπ* a m. 1, V, *ἐνεπέπλει* (sic) Bb, *ἐνέπλει* ad, *ferebatur* C 10 *ἐς ἀπόπλουν* om. V 11 *δύο* ⟨*μὲν*⟩ *κατ.* maluit Mend. *ἄλλαις* B 14 *τε* om. V 17 sq. *tum nihil videre simulans* C, *οὐδὲν* ⟨*φροντίζειν*⟩ *ὑποκρ.* Musgr., *οὐδὲν* ⟨*ἰδεῖν*⟩ *ὑποκρ.* Kratt p. 54, 3, *τότε* quoque necessarium putat Mend. 20 sq. *παρ(ε)απλέοντος* (sic) V 22 prius *ἐς* delendum ci. Mend.

---

7 *Δαμαγόρας*] idem qui nominatur I. G. 12, 1 n. 41, cf. Holleaux, Rev. de philol. 17 (1893) p. 175 sqq.; Van Gelder (v. ad p. 437, 26 sq.) p. 162 adn. 2

88 a.C.

διέτρησαν ἑτέρας καὶ ἐνέπρησαν ἄλλας καὶ ἄνδρας αἰχμαλώ-
τους εἷλον ἐς τετρακοσίους. ἐφ' οἷς ὁ Μιθριδάτης ἐς 103
ἑτέραν ναυμαχίαν ὁμοῦ καὶ πολιορκίαν ἡτοιμάζετο,
σαμβύκην δέ τινα, μηχάνημα μέγιστον ἐπὶ δύο νεῶν
φερόμενον, ἐποίει. αὐτομόλων δ' αὐτῷ λόφον ὑποδειξάν-
των ἐπίβατον, ᾗ Ἀταβυρίου Διὸς ἱερὸν ἦν καὶ κολοβὸν
τειχίον ἐπ' αὐτοῦ, τὴν στρατιὰν ἐς τὰς ναῦς νυκτὸς
ἐπέβησε καὶ ἑτέροις ἀναδοὺς κλίμακας ἐκέλευσε χωρεῖν
ἑκατέρους μετὰ σιωπῆς, μέχρι τινὲς αὐτοῖς πυρσεύσειαν
ἐκ τοῦ Ἀταβυρίου, καὶ τότε ἀθρόως μετὰ βοῆς ὅτι
μάλιστα μεγάλης τοὺς μὲν τοῖς λιμέσιν ἐμπίπτειν, τοὺς
δὲ τὰ τείχη βιάζεσθαι. οἱ μὲν δὴ μετὰ σιγῆς βαθείας 104
προσεπέλαζον, Ῥοδίων δ' οἱ προφύλακες αἰσθόμενοι τῶν
γιγνομένων ἐπύρσευσαν, καὶ ἡ στρατιὰ τοῦ Μιθριδάτου,
νομίσασα τοῦτον εἶναι τὸν ἐκ τοῦ Ἀταβυρίου πυρσόν,
ἐκ βαθείας σιωπῆς ἠλάλαξαν ὁμοῦ πάντες, οἵ τε κλιμακο-
φόροι καὶ ὁ στόλος ὁ νηίτης. Ῥοδίων δ' αὐτοῖς ἀκα-
ταπλήκτως ἀντανακραγόντων καὶ ἀθρόως ἀναδραμόντων
ἐς τὰ τείχη, οἱ βασιλικοὶ νυκτὸς μὲν οὐδὲ ἐπεχείρουν,
27 ἡμέρας δ' ἀπεκρούσθησαν. ἡ σαμβύκη δ' ἐπαχθεῖσα τοῦ 105
τείχους ᾗ τὸ τῆς Ἴσιδος ἱερόν ἐστιν, ἐφόβει μάλιστα, βέλη
τε πολλὰ ὁμοῦ καὶ κριοὺς καὶ ἀκόντια ἀφιεῖσα, στρατιῶταί
τε σκάφεσι πολλοῖς αὐτῇ μετὰ κλιμάκων παρέθεον ὡς
ἀναβησόμενοι δι' αὐτῆς ἐπὶ τὰ τείχη. οἱ δὲ Ῥόδιοι καὶ
τάδε εὐσταθῶς ὑπέμενον, ἕως τό τε μηχάνημα ὑπὸ βάρους
ἐνεδίδου καὶ φάσμα τῆς Ἴσιδος ἔδοξε πῦρ ἀφιέναι πολὺ
κατ' αὐτοῦ. καὶ ὁ Μιθριδάτης ἀπογνοὺς καὶ τῆσδε τῆς 106

---

6. 10. 15 ταβυρίου libri, corr. Wesseling ad Diod. 5, 59 15 τοῦτον, quod ci. Mend. pro vulg. τοῦτο, hab. O ἐκ τοῦ Ἀταβ. Schw., ἐκ ταβ. Oi 19 οὐδὲν ἐπεχ. iC 23 αὐτῇ om. i παρέπλεον maluit Mend.

---

4 σαμβ.] cf. Fiebiger, RE, 2. Reihe, 1 p. 2125 n. 2 4 sq. ἐπὶ δύο νεῶν φερ.] cf. Köster (v. ad p. 8, 1 sq.) p. 34 6 Ἀταβ. Διὸς ἱερὸν] cf. Van Gelder (v. ad p. 437, 26 sq.) p. 298 sqq.

88 a. C. πείρας ἀνεζεύγνυεν ἐκ τῆς Ῥόδου, Πατάροις δὲ τὴν
στρατιὰν περιστήσας ἔκοπτε Λητοῦς ἄλσος ἱερὸν ἐς
μηχανάς, μέχρι φοβήσαντος αὐτὸν ἐνυπνίου τῆς τε ὕλης
ἐφείσατο καὶ Πελοπίδαν Λυκίοις πολεμεῖν ἐπιστήσας
Ἀρχέλαον ἐς τὴν Ἑλλάδα ἔπεμπε, προσεταιρισόμενον ἢ
107 βιασόμενον αὐτῆς ὅσα δύναιτο. αὐτὸς δ' ἀπὸ τοῦδε τοῖς
στρατηγοῖς τὰ πολλὰ μεθεὶς ἐστρατολόγει καὶ ὡπλοποίει
καὶ τῇ Στρατονικίδι γυναικὶ διετέρπετο καὶ δίκας ἐδίκαζε
τοῖς ἐπιβουλεύειν ἐς τὸ σῶμα αὐτοῦ λεγομένοις ἢ νεω-
τερίζουσιν ἢ ὅλως ῥωμαΐζουσι.
□ 108 καὶ ὁ μὲν ἐπὶ τοῖσδε ἦν, κατὰ δὲ τὴν Ἑλλάδα τοιάδε 28
ἐγίγνετο. Ἀρχέλαος ἐπιπλεύσας καὶ σίτῳ καὶ στόλῳ
πολλῷ Δῆλόν τε ἀφισταμένην ἀπὸ Ἀθηναίων καὶ ἄλλα
χωρία ἐχειρώσατο βίᾳ καὶ κράτει, κτείνας δ' ἐν αὐτοῖς
δισμυρίους ἄνδρας, ὧν οἱ πλέονες ἦσαν Ἰταλοί, τὰ χωρία
προσεποιεῖτο τοῖς Ἀθηναίοις· καὶ ἀπὸ τοῦδε αὐτούς,
καὶ τὰ ἄλλα κομπάζων περὶ τοῦ Μιθριδάτου καὶ ἐς μέγα
109 ἐπαίρων, ἐς φιλίαν ὑπηγάγετο. τά τε χρήματα αὐτοῖς τὰ
ἱερὰ ἔπεμπεν ἐκ Δήλου δι' Ἀριστίωνος ἀνδρὸς Ἀθηναίου,
συμπέμψας φυλακὴν τῶν χρημάτων ἐς δισχιλίους ἄνδρας.
οἷς ὁ Ἀριστίων συγχρώμενος ἐτυράννησε τῆς πατρίδος
καὶ τῶν Ἀθηναίων τοὺς μὲν εὐθὺς ἔκτεινε ὡς ῥωμαΐ-
ζοντας, τοὺς δ' ἀνέπεμψεν ἐς Μιθριδάτην, καὶ ταῦτα

---

5 προσεταιριούμενον Mend. 6 sq. *ipse cum caeteris ducibus temulentus et uino madens* C, 'quasi ⟨σὺν⟩ τοῖς στρ. et μεθυσθείς, non μεθείς, invenerit' (Mend.) 16 προσεποίει aut περιεποιεῖτο maluit Mend.

---

12 sq. στόλῳ πολλῷ] 70 vel 80 navium secundum Kromayer (v. ad p. 432, 9) p. 473 13 Δῆλόν τε ἀφισταμ.] cf. P. Roussel, Délos colonie athénienne, diss. Paris. 1916, p. 317 sqq. 18 ἐς φιλίαν ὑπηγ.] cf. R. Weil, Mitt. d. Deutsch. arch. Inst. in Athen 6 (1881) p. 315 sqq. 19 Aristionem nonnulli eundem fuisse putant atque Athenionem, de quo multus est Posidonius apud Athen. 5, 47—53, p. 211 D sqq. (fr. 36 Jac.), cf. Reinach p. 133 adn. 2; Geyer, RE 15 p. 2171, sed vide Ferguson, Hellenistic Athens p. 447 adn. 1; Wilamowitz, Sitzungsber. d. preuß. Akad. 1923 p. 39; Jacoby, Fragm. d. griech. Hist. Teil 2 C p. 185

88 a. C.
μέντοι σοφίαν τὴν Ἐπικούρειον ἠσκηκώς. ἀλλὰ γὰρ 110
οὐχ ὅδε μόνος Ἀθήνησιν, οὐδὲ Κριτίας ἔτι πρὸ τούτου
καὶ ὅσοι τῷ Κριτίᾳ συμφιλοσοφοῦντες ἐτυράννησαν, ἀλλὰ
καὶ ἐν Ἰταλίᾳ τῶν πυθαγορισάντων καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ
Ἑλλάδι τῶν ἑπτὰ σοφῶν λεγομένων ὅσοι πραγμάτων
ἐλάβοντο, ἐδυνάστευσάν τε καὶ ἐτυράννευσαν ὠμότερον
τῶν ἰδιωτικῶν τυράννων, ὥστε καὶ περὶ τῶν ἄλλων
φιλοσόφων ἄπορον ποιῆσαι καὶ ὕποπτον, εἴτε δι' ἀρετήν,
εἴτε πενίας καὶ ἀπραξίας τὴν σοφίαν ἔθεντο παραμύθιον.
ὧν γε καὶ νῦν πολλοὶ ἰδιωτεύοντες καὶ πενόμενοι καὶ τὴν 111
ἀναγκαίαν ἐκ τῶνδε σοφίαν περικείμενοι τοῖς πλουτοῦσιν
ἢ ἄρχουσι λοιδοροῦνται πικρῶς, οὐχ ὑπεροψίας πλούτου
καὶ ἀρχῆς δόξαν σφίσι μᾶλλον ἢ ζηλοτυπίας ἐς αὐτὰ
προφέροντες. ὑπερορῶσι δ' αὐτῶν οἱ βλασφημούμενοι
πολὺ σοφώτερον.

ταῦτα μὲν οὖν ἡγήσαιτο ἄν τις ἐς Ἀριστίωνα τὸν 112
φιλόσοφον εἰρημένα, αὐτὸν αἴτιον τῆς ἐκβολῆς τῷ λόγῳ
29 γενόμενον· Ἀρχελάῳ δ' Ἀχαιοὶ καὶ Λάκωνες προσετίθεντο
καὶ Βοιωτία πᾶσα χωρίς γε Θεσπιέων, οὓς περικαθή-
μενος ἐπολιόρκει. τοῦ δ' αὐτοῦ χρόνου Μητροφάνης, 113
ἐπιπεμφθεὶς ὑπὸ Μιθριδάτου μεθ' ἑτέρας στρατιᾶς,
Εὔβοιαν καὶ Δημητριάδα καὶ Μαγνησίαν, οὐκ ἐνδεχομένας
τὰ Μιθριδάτεια, ἐλεηλάτει· καὶ Βρύττιος, ἐκ Μακεδονίας

---

4 πυθαγορησάντων B 8 εἴτε δὴ ἀρετὴν ⟨ἐζήλωσαν⟩ ci. Nauck, possis etiam εἴτε δι' ἀρ. ⟨ἐφιλοσόφησαν⟩ 9 εἴτε πενίας] εἰ πεν. B 12 ὑπεροψίαν i 13 δόξαν δὲ σφίσι V 14 προσφέροντες ci. Musgr.; an σφίσι cum Mend. delendum? (Roos)

17 ἐκβολῆς, a m. 1 corr. ex εἰσβ., B, ἐσβολῆς V τῷ λόγῳ i et C (qui τῆς ἐκβ. non vertit), om. O, τοῦ λόγου ci. Schw. coll. Thuc. 1, 97, 2 19 γε om. V 21 ὑποπεμφθεὶς i 23 Βρέττιος Mend. ubique (ita Plut. Sull. 11, 6. 8)

---

1 sqq. ad § 110 sq. cf. G. Kramer, Theologumena Appiani (Diss. Vratisl. 1889) p. 14 sqq. 23 Q. Braetius Sura, cf. Klebs, RE 3 p. 915 n. 10; Münzer, RE Suppl. 3 p. 218 n. 10; Drumann-Groebe 2 p. 559

88 a.C. ἐπελθὼν σὺν ὀλίγῳ στρατῷ, διεναυμάχησέ τε αὐτῷ καὶ καταποντώσας τι πλοῖον καὶ ἡμιολίαν ἔκτεινε πάντας
114 τοὺς ἐν αὐτοῖς, ἐφορῶντος τοῦ Μητροφάνους. ὁ δὲ καταπλαγεὶς ἔφευγε, καὶ αὐτόν, αἰσίῳ ἀνέμῳ χρώμενον, ὁ Βρύττιος οὐ καταλαβὼν Σκίαθον ἐξεῖλεν, ἣ τῆς λείας τοῖς βαρβάροις ταμιεῖον ἦν, καὶ δούλους τινὰς αὐτῶν ἐκρέμασε καὶ ἐλευθέρων ἀπέτεμε τὰς χεῖρας ἐπί τε Βοιωτίαν τραπείς, ἑτέρων οἱ χιλίων ἱππέων καὶ πεζῶν ἐκ Μακεδονίας ἐπελθόντων, ἀμφὶ Χαιρώνειαν Ἀρχελάῳ καὶ Ἀριστίωνι τρισὶν ἡμέραις συνεπλέκετο, ἴσου καὶ ἀγχωμάλου παρ' ὅλον τὸν ἀγῶνα τοῦ ἔργου γιγνομένου.
115 Λακώνων δὲ καὶ Ἀχαιῶν ἐς συμμαχίαν Ἀρχελάῳ καὶ Ἀριστίωνι προσιόντων ὁ Βρύττιος, ἅπασιν ὁμοῦ γενομένοις οὐχ ἡγούμενος ἀξιόμαχος ἔτι ἔσεσθαι, ἀνεζεύγνυεν ἐς τὸν Πειραιᾶ, μέχρι καὶ τοῦδε Ἀρχέλαος ἐπιπλεύσας κατέσχε.

116 Σύλλας δ', ὁ τοῦ Μιθριδατείου πολέμου στρατηγὸς ὑπὸ Ῥωμαίων αἱρεθεὶς εἶναι, τότε πρῶτον ἐξ Ἰταλίας σὺν τέλεσι πέντε καὶ σπείραις τισὶ καὶ ἴλαις εἰς τὴν Ἑλλάδα 30
87 a.C. περαιωθεὶς χρήματα μὲν αὐτίκα καὶ συμμάχους καὶ ἀγορὰν ἔκ τε Αἰτωλίας καὶ Θεσσαλίας συνέλεγεν, ὡς δ' ἀποχρώντως ἔχειν ἐδόκει, διέβαινεν ἐς τὴν Ἀττικὴν ἐπὶ
117 τὸν Ἀρχέλαον. παροδεύοντι δὲ αὐτῷ Βοιωτία τε ἀθρόως μετεχώρει χωρὶς ὀλίγων καὶ τὸ μέγα ἄστυ αἱ Θῆβαι, μάλα κουφόνως ἀντὶ Ῥωμαίων ἑλόμενοι τὰ Μιθριδάτεια, ὀξύτερον ἔτι, πρὶν εἰς πεῖραν ἐλθεῖν, ἀπὸ Ἀρχελάου πρὸς
118 Σύλλαν μετετίθετο. ὁ δ' ἐπὶ τὴν Ἀττικὴν ἐχώρει καὶ μέρος τι στρατοῦ ἐς τὸ ἄστυ περιπέμψας Ἀριστίωνα

---

1 διεν. τε αὐτῷ om. V 9 sq. ἀριστίωνι καὶ ἀρχελάῳ i 27 μετετίθεντο Schw.

---

14 sq. ἐς τὸν Πειρ.] cf. Reinach p. 149 adn. 1; Kromayer, Ant. Schlachtf. 2 p. 364 adn. 4 17 an cap. 30—58 fluxerint e Sullae commentariis, inquirit C. Vitelli, Studi italiani di filol. class. 6 (1898) p. 384 sqq.

πολιορκεῖν αὐτός, ἔνθαπερ ἦν Ἀρχέλαος, ἐπὶ τὸν Πειραιᾶ 87 a.C.
κατῆλθε, κατακεκλεισμένων ἐς τὰ τείχη τῶν πολεμίων.
ὕψος δ' ἦν τὰ τείχη πήχεων τεσσαράκοντα μάλιστα καὶ 119
εἴργαστο ἐκ λίθου μεγάλου τε καὶ τετραγώνου, Περίκλειον
ἔργον, ὅτε τοῖς Ἀθηναίοις ἐπὶ Πελοποννησίους στρατηγῶν
καὶ τὴν ἐλπίδα τῆς νίκης ἐν τῷ Πειραιεῖ τιθέμενος μᾶλλον
αὐτὸν ἐκρατύνατο. Σύλλας δὲ καὶ τοιοῖσδε οὖσι τοῖς 120
τείχεσιν εὐθὺς ἐπῆγε τὰς κλίμακας καὶ πολλὰ μὲν ἔδρα,
πολλὰ δ' ἀντέπασχεν, ἰσχυρῶς τῶν Καππαδοκῶν αὐτὸν
ἀμυνομένων, ἔστε κάμνων ἐς Ἐλευσῖνα καὶ Μέγαρα
ἀνεχώρει καὶ μηχανὰς ἐπὶ τὸν Πειραιᾶ συνεπήγνυτο καὶ
χῶμα αὐτῷ προσχοῦν ἐπενόει. τέχναι μὲν δὴ καὶ παρασκευὴ 121
πᾶσα αὐτῷ καὶ σίδηρος καὶ καταπέλται καὶ εἴ τι τοιουτό-
τροπον ἄλλο, ἐκ Θηβῶν ἐκομίζετο, ὕλην δὲ τῆς Ἀκαδημίας
ἔκοπτε καὶ μηχανὰς εἰργάζετο μεγίστας· τά τε μακρὰ
σκέλη καθῄρει, λίθους καὶ ξύλα καὶ γῆν ἐς τὸ χῶμα
31 μεταβάλλων. δύο δ' ἐκ τοῦ Πειραιῶς Ἀττικοὶ θερά- 122
ποντες, αἱρούμενοι τὰ Ῥωμαίων ἢ σφίσιν αὐτοῖς καταφυγήν,
εἴ τι γίγνοιτο, προορώμενοι, πεσσοῖς ἐκ μολύβδου
πεποιημένοις ἐγγράφοντες αἰεὶ τὸ γιγνόμενον ἐς τοὺς
Ῥωμαίους ἠφίεσαν ἀπὸ σφενδόνης. καὶ τοῦδε γιγνομένου 123
τε συνεχῶς καὶ ἐς γνῶσιν ἐλθόντος Σύλλας, τοῖς ἐσφεν-
δονημένοις προσέχων, εὗρε γεγραμμένον ὅτι "τῆς ἐπιούσης
ἐκ μετώπου πεζοὶ κατὰ τοὺς ἐργαζομένους ἐκδραμοῦνται
καὶ ἱππεῖς ἑκατέρωθεν ἐς τὰ πλάγια Ῥωμαίων ἐμβαλοῦσιν."
κρύψας οὖν τινα στρατιὰν ἀποχρῶσαν, ὡς ἐγένετο τῶν
πολεμίων ἡ ἐκδρομή, δόξασα δὴ μάλιστα αἰφνίδιος
εἶναι, ὃ δὲ αἰφνιδιώτερον αὐτοῖς τοὺς κεκρυμμένους

---

3 τεσσαράκοντα] τεσσαρωνκαίδεκα Ross, Arch. Aufs. 1 p 239, cf. Judeich, Topogr. von Athen² p. 148 adn. 3   7 ἐκρατύνετο B   12 τεχνῖται vel χειροτέχναι ci. Schw., improbat Mend. coll. Plut. Ages. 26, 8   14 ⟨ἐκ⟩ τῆς Ἀκ. Reiske   19 μολύβδου, sed λυ in ras., B, μολίβδου V   20 τὸ ἀεὶ γιγνόμενον? Mend., cf. ad Emph. I § 406

87 a. C.
ἐπαφεὶς ἔκτεινε πολλοὺς καὶ ἐς τὴν θάλασσαν ἑτέρους
124 περιέωσε. καὶ τοῦτο μὲν τῆς πείρας ἐκείνης τέλος ἦν,
αἰρομένοις δὲ ἐπὶ μέγα ἄνω τοῖς χώμασι πύργους ὁ
Ἀρχέλαος ἀντεμηχανᾶτο καὶ πλεῖστα ἐπ' αὐτοῖς ὄργανα
ἐτίθει τάς τε δυνάμεις ἐκ Χαλκίδος καὶ τῶν ἄλλων νήσων
μετεπέμπετο καὶ τοὺς ἐρέτας καθώπλιζεν, ὡς ὄντος οἱ
125 τοῦ κινδύνου περὶ τῶν ὅλων. ἐγίγνετο μὲν δὴ πλείων
οὖσα τῆς Σύλλα στρατιᾶς ἡ Ἀρχελάου καὶ ἐκ τῶνδε πολὺ
πλείων, νυκτὸς δὲ μέσης ὁ μὲν Ἀρχέλαος ἐκθορὼν μετὰ
λαμπτήρων ἐνέπρησε τὴν ἑτέραν τῶν χελωνῶν καὶ τὰ
ἐπ' αὐτῇ μηχανήματα, ἡμέραις δὲ δέκα μάλιστα ἄλλα
ὁ Σύλλας ἐργασάμενος ἐπέστησεν αὖθις, ἔνθα καὶ τὰ
πρότερα ἦν. καὶ τούτοις ὁ Ἀρχέλαος πύργον ἀνθίστη κατὰ
τὸ τεῖχος.
126 καταπλευσάσης δ' αὐτῷ παρὰ Μιθριδάτου στρατιᾶς 32
ἑτέρας, ἧς ἡγεῖτο Δρομιχαίτης, ἐξῆγεν ἅπαντας ἐς
μάχην. ἀναμίξας δ' αὐτοῖς σφενδονήτας καὶ τοξότας ὑπὸ
τὸ τεῖχος αὐτὸ παρέταττεν, ἵνα καὶ οἱ τειχοφύλακες
ἐφικνοῖντο τῶν πολεμίων· ἕτεροι δ' ὑπὸ ταῖς πύλαις
127 αὐτῷ πυρφόροι καιρὸν ἐκδρομῆς ἐπετήρουν. ἀγχωμάλου
δ' ἐς πολὺ τῆς μάχης οὔσης ἐνέκλινον ἑκάτεροι παρὰ
μέρος, πρῶτον μὲν οἱ βάρβαροι, μέχρις Ἀρχέλαος αὐτοὺς
ἐπισχὼν ἐπανήγαγεν ἐς τὴν μάχην. ᾧ δὴ καὶ μάλιστα
καταπλαγέντες οἱ Ῥωμαῖοι μετ' αὐτοὺς ἔφευγον, ἔστε
128 καὶ τούσδε Μουρήνας ὑπαντήσας ἐπέστρεφεν. ἄλλο. δ'
ἀπὸ ξυλείας τέλος ἐπανιὸν καὶ σὺν αὐτοῖς οἱ ἄτιμοι,
σπουδῇ τὸν ἀγῶνα εὑρόντες, ἐπέπιπτον τοῖς Μιθριδατείοις
πάνυ καρτερῶς, μέχρι κτεῖναι μὲν αὐτῶν ἐς δισχιλίους,

---

2 περιέσωσε Oa, περιώρισε b, περιέωσε ceteri 5 χαλκηδόνος i 8 καὶ ⟨πρὶν⟩, ἐκ ci. Mend. 11 ἄλλα V, ἄλλαι B, ἄλλας i 12 ὁ σύλλας om. i 25 ὑπαντιάσας i ὑπέστρεφεν O 27 εὑρόντες i. e. καταλαβόντες, cf. Emph. III 317; IV 255 28 πάνυ] μάλα i

---

25 L. Licinius Murena, cf. Münzer, RE 13 p. 444 n. 122 26 οἱ ἄτιμοι] cf. Reinach p. 153 adn. 1

87 a.C.
τοὺς δὲ λοιποὺς ἐς τὰ τείχη συνελάσαι. Ἀρχέλαος δ', 129
αὐτοὺς ἐπιστρέφων αὖθις καὶ τῷ ἀγῶνι διὰ τὴν προθυμίαν
ἐς πολὺ παραμένων καὶ ἀποκλεισθείς, ἀνιμήθη διὰ
καλῳδίων. ὁ δὲ Σύλλας τοὺς μὲν ἀτίμους περιφανῶς
ἀγωνισαμένους ἐξέλυσε τῆς ἀτιμίας, τοὺς δ' ἄλλους
ἐδωρήσατο πολλοῖς.
33 καὶ χειμῶνος ἐπιόντος ἤδη στρατόπεδον ἐν Ἐλευσῖνι 130
θέμενος τάφρον ἄνωθεν ἐπὶ θάλατταν ἔτεμνε βαθεῖαν
τοῦ μὴ τοὺς πολεμίους ἱππέας εὐμαρῶς ἐπιτρέχειν οἱ.
καὶ τάδε αὐτῷ πονουμένῳ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐγίγνοντό
τινες ἀγῶνες, οἳ μὲν ἀμφὶ τὴν τάφρον, οἳ δὲ παρὰ τοῖς
τείχεσιν, ἐπεξιόντων θαμινὰ τῶν πολεμίων καὶ λίθοις
καὶ βέλεσι καὶ μολυβδαίναις χρωμένων. ὁ δὲ Σύλλας, 131
νεῶν δεόμενος, μετεπέμψατο μὲν ἐκ Ῥόδου καὶ Ῥοδίων 86 a.C.
οὐ δυνηθέντων διαπλεῦσαι θαλασσοκρατοῦντος τοῦ Μιθρι-
δάτου Λούκουλλον, ἄνδρα Ῥωμαῖον περιφανῆ καὶ τοῦδε
τοῦ πολέμου στρατηγὸν ἐπὶ Σύλλᾳ γενόμενον, ἐκέλευεν
ἐς Ἀλεξάνδρειαν καὶ Συρίαν λαθόντα διαπλεῦσαι παρά
τε τῶν βασιλέων καὶ πόλεων, ὅσαι ναυτικαί, στόλον τινὰ
ἀγείραντα τὸ Ῥοδίων ναυτικὸν παραπέμψαι. ὁ μὲν δὴ 132
πολεμίας οὔσης τῆς θαλάττης, οὐδὲν ἐνδοιάσας, ἐς
κελήτιον ἐνέβη καὶ ναῦν ἐκ νεώς, ἵνα λάθοι, διαμείβων ἐπ'
34 Ἀλεξανδρείας ἐφέρετο· οἱ δὲ προδιδόντες ἀπὸ τῶν τειχῶν,
πεσσοῖς πάλιν ἐγγράψαντες, ὅτι πέμψει τῆσδε τῆς νυκτὸς
Ἀρχέλαος ἐς τὸ τῶν Ἀθηναίων ἄστυ, λιμῷ πιεζόμενον,
πυροὺς ὑπὸ στρατιωτῶν φερομένους, ἐσφενδόνησαν, καὶ
ὁ Σύλλας ἐνεδρεύσας ἐκράτησε τοῦ τε σίτου καὶ τῶν
φερόντων. τῆς δ' αὐτῆς ἡμέρας αὐτῷ καὶ Μουνάτιος, 133

---

7 sq. στρατόπεδον—θέμενος] cf. Hering (v. ad p. 34, 2) p. 32
11 παρὰ] περὶ ci. A. Wifstrand, ΕΙΚΟΤΑ 3 (Lund 1934) p. 7
13 μολιβδαίναις V 18 ἐλθόντα V 20 ἐγείραντα, corr. in ἀγείρ., ut videtur, B 22 κελλήτιον O ἀνέβη i λάθη V
24 πέμψοι O

---

16 L. Licinius Lucullus, cf. Gelzer, RE 13 p. 376 n. 104
28 L. Munatius Plancus, cf. Münzer, RE 16 p. 544 n. 28

86 a. C.

περὶ Χαλκίδα Νεοπτόλεμον, ἕτερον στρατηγόν, κατατρώσας ἔκτεινε μὲν ἐς χιλίους καὶ πεντακοσίους, ἔλαβε δὲ αἰχμαλώτους ἔτι πλείονας. οὐ πολὺ δὲ ὕστερον ἐν τῷ Πειραιεῖ νυκτός, ἔτι κοιμωμένων τῶν τειχοφυλάκων, Ῥωμαῖοι, διὰ τῶν ἐγγὺς μηχανῶν κλίμακας ἐπενεγκόντες, ἐπὶ τὸ τεῖχος ἐπέβησαν καὶ τοὺς φύλακας τοὺς ἐγγὺς
134 ἔκτειναν. ἐφ' ᾧ τῶν βαρβάρων οἱ μὲν εὐθὺς ἀπεπήδων ἐς τὸν Πειραιᾶ, τὸ τεῖχος καταλιπόντες ὡς εἰλημμένον ἅπαν, οἱ δ', ἐς ἀλκὴν τραπέντες, ἔκτεινάν τε τὸν ἡγεμόνα τῶν ἐπιβάντων καὶ τοὺς λοιποὺς ἔξω κατεκρήμνισαν. οἱ δὲ καί, διὰ τῶν πυλῶν ἐκδραμόντες, ὀλίγου τὸν ἕτερον τῶν Ῥωμαϊκῶν πύργων ἐνέπρησαν, εἰ μὴ Σύλλας, ἐπιδραμὼν ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου νυκτός τε ὅλης καὶ δι' ἡμέρας ἐπιπόνως ἀγωνισάμενος, περιέσωσε. καὶ τότε μὲν ὑπεχώ-
135 ρουν οἱ βάρβαροι, τοῦ δ' Ἀρχελάου πύργον ἕτερον μέγαν ἐπὶ τὸ τεῖχος ἄντικρυς τοῦ Ῥωμαϊκοῦ πύργου στήσαντος ἐπυργομάχουν πρὸς ἀλλήλους, ἑκατέρωθεν πυκνὰ καὶ θαμινὰ πάντα ἀφιέντες, ἕως ὁ Σύλλας ἐκ καταπελτῶν, ἀνὰ εἴκοσιν ὁμοῦ μολυβδαίνας βαρυτάτας ἀφιέντων, ἔκτεινέ τε πολλοὺς καὶ τὸν πύργον Ἀρχελάου κατέσεισε καὶ δυσάρμοστον ἐποίησεν, ὡς εὐθὺς αὐτὸν ὑπὸ Ἀρχελάου διὰ δέος ὀπίσω κατὰ τάχος ὑπαχθῆναι.

136 πιεζομένων δ' ἔτι μᾶλλον ὑπὸ τοῦ λιμοῦ τῶν ἐν ἄστει 35
πεσσοὶ πάλιν ἐμήνυον, ὅτι πέμψει νυκτὸς ἐς τὸ ἄστυ τροφάς. καὶ ὁ Ἀρχέλαος, ὑπονοῶν τι περὶ τὸν σῖτον γίγνεσθαι μήνυμα καὶ προδοσίαν, ἅμα τὸν σῖτον ἔπεμπε καί τινας ἐφίστη ταῖς πύλαις μετὰ πυρὸς ἐς τοὺς Ῥωμαίους ἐκδραμουμένους, εἰ Σύλλας γίγνοιτο περὶ τὸν σῖτον. καὶ

---

1 ⟨τὸν⟩ ἕτερον ci. Mend. coll. § 62, cf. ad Emph. I § 532 2 ἐν del. Mend. 4 τειχοφυλάκων i, φυλάκων OC 8 καταλείποντες i 12 ῥωμαίων i 17 πρὸς i, ἐς V, om. B 18 πάντας V 20 τε om. i 22 κατὰ τεῖχος iC 23 τοῦ om. i 24 πέμψει i, πέμψει (οι) B, πέμψοι V

86 a. C.

συνέπεσεν ἄμφω, Σύλλᾳ μὲν ἑλεῖν τοὺς σιταγωγοῦντας, Ἀρχελάῳ δ' ἐμπρῆσαί τινα τῶν μηχανημάτων.

τοῦ δ' αὐτοῦ χρόνου καὶ Ἀρκαθίας, ὁ Μιθριδάτου υἱός, 137
μεθ' ἑτέρας στρατιᾶς ἐς Μακεδονίαν ἐμβαλών, οὐ
δυσχερῶς ὀλίγων τῶν ὄντων ἐκεῖ Ῥωμαίων ἐκράτησε καὶ
Μακεδονίαν πᾶσαν ὑπηγάγετο καὶ σατράπαις ἐπιτρέψας
αὐτὸς ἐπὶ τὸν Σύλλαν ἐχώρει, μέχρι νοσήσας περὶ τὸ
Τίσαιον ἐτελεύτησεν.

ἐν δὲ τῇ Ἀττικῇ τῷ μὲν ἄστει, πονουμένῳ σφόδρα ὑπὸ 138
λιμοῦ, πολλὰ ὁ Σύλλας ἐπετείχιζε φρούρια, τοῦ μὴ διαδιδράσκειν, ἀλλ' ἐμμένοντας ὑπὸ τοῦ πλήθους μᾶλλον
36 ἐνοχλεῖσθαι, τῷ δὲ Πειραιεῖ, τὸ χῶμα ἐς ὕψος ἐγείρας, τὰ μηχανήματα ἐπῆγεν. Ἀρχελάου δὲ τὸ χῶμα ὑπορύττοντος καὶ τὴν γῆν ὑποφέροντός τε καὶ ἐς πολὺ δια-
λανθάνοντος τὸ χῶμα ὑφίζανεν ἄφνω· καὶ ταχείας 139
αἰσθήσεως γενομένης οἱ Ῥωμαῖοι τὰ μηχανήματα ὑφεῖλκον καὶ τὸ χῶμα ἀνεπλήρουν. τῷ δ' αὐτῷ τρόπῳ καὶ αὐτοὶ τὴν γῆν, ἐς τὰ τείχη τεκμαιρόμενοι, διώρυττον ἀλλήλοις τε συμπίπτοντες κάτω ξίφεσι καὶ δόρασιν ἐκ χειρός, ὡς
δυνατὸν ἦν ἐν σκότῳ, διεμάχοντο. ὁμοῦ δὲ ταῦτα ἐγίγνετο, 140
καὶ ὁ Σύλλας ἀπὸ τῶν χωμάτων μηχανήμασι πολλοῖς τὸ τεῖχος ἐκριοκόπει, μέχρι μέρος αὐτοῦ καταβαλὼν καὶ τὸν πλησιάζοντα πύργον ἐπειγόμενος ἐμπρῆσαι πολλὰ μὲν ἠφίει πυρφόρα τοξεύματα ἐς αὐτόν, τοὺς δὲ εὐτολμοτά-
τους ἀνέπεμπεν ἐπὶ κλιμάκων. σπουδῆς δὲ πολλῆς γιγνο- 141
μένης ἑκατέρωθεν ὅ τε πύργος ἐνεπίμπρατο, καὶ μέρος τι τοῦ τείχους ὀλίγον ὁ Σύλλας καταβαλὼν εὐθὺς ἐπέστησε φυλακεῖον τά τε ὑπορωρυγμένα τοῦ τείχους θεμέλια,

---

5 τῶν ὄντων] ὄντων τῶν Bk. 8 Τίσαιον Schw. ad Polyb. t. 6 p. 685, τίδαιον libri 9 sq. ὑπὸ ⟨τοῦ⟩ λιμοῦ ci. Mend., cf. Loesch Progr. p. 18 12 ἀγείρας B 25 ἔπεμπεν i 25 sq. γενομένης a, cf. Berg, Diss. p. 20 et Loesch, Rec. p. 519 26 ἐπίμπρατο i 28 ὑπορωρυγμένου V

---

8 Ἀρκαθίας] v. ad p. 432, 13 8 ἐτελεύτησεν] cf. Plut. Pomp. 37, 2

86 a.C. ξύλοις ἀνηρτημένα καὶ θείου καὶ στυππίου καὶ πίσσης 142 γέμοντα, αὐτίκα πάντα ἐνεπίμπρη. τῶν δ' ἄλλο παρ' ἄλλο κατέπιπτε καὶ τοὺς ἐφεστῶτας αὐτοῖς συγκατέφερεν. ὅ τε θόρυβος οὗτος δὴ μάλιστα αἰφνίδιος καὶ πολὺς ὢν πάντῃ τοὺς τειχοφύλακας ἐτάραττεν, ὡς καὶ τὸ ὑπὸ 143 σφίσιν αὐτίκα πεσούμενον· ὅθεν εἰς πάντα συνεχῶς ἐπιστρεφόμενοι τήν τε γνώμην ὕποπτον εἶχον ὑπὸ τοῦ δέους καὶ ἀσθενῶς τοὺς πολεμίους ἀπεμάχοντο. καὶ ὁ 37 Σύλλας, αὐτοῖς ὧδε ἔχουσιν ἐπικείμενος ἀπαύστως καὶ τῶν ἰδίων τὸ αἰεὶ πονοῦν ἐναλλάσσων, ἑτέρους ἐφ' ἑτέροις ἀκμῆτας ἐπῆγε σὺν κλίμαξι καὶ βοῇ καὶ παρακελεύσει, προτρέπων ἅμα καὶ ἀπειλῶν καὶ παρακαλῶν, ὡς ἐν τῷδε 144 τῷ βραχεῖ τοῦ παντὸς αὐτοῖς κριθησομένου. ἀντεπῆγε δὲ καὶ ὁ Ἀρχέλαος ἑτέρους ἀντὶ τῶν τεθορυβημένων, ἀνακαινίζων καὶ ὅδε τὸ ἔργον ἀεὶ καὶ παρακαλῶν ἅμα καὶ ἐποτρύνων ἅπαντας, ὡς ἐν ὀλίγῳ σφίσιν ἔτι τῆς 145 σωτηρίας οὔσης. πολλῆς δὲ σπουδῆς καὶ προθυμίας ἑκατέρωθεν αὖθις ἅπασιν ἐγγενομένης φερεπονώτατος ἦν καὶ ὁ φόνος ⟨καὶ⟩ ἴσος καὶ ὅμοιος ἐξ ἑκατέρων, ἕως ὁ Σύλλας, ἔξωθεν ἐπιὼν καὶ μᾶλλόν τι κάμνων, ἀνεκάλει τῇ σάλπιγγι τὴν στρατιὰν καὶ θαυμάσας πολλοὺς ἀπῆγεν. 146 ὁ δ' Ἀρχέλαος αὐτίκα νυκτὸς τὰ πεπτωκότα τοῦ τείχους ᾠκοδόμει, μηνοειδῆ αὐτοῖς πολλὰ περιθεὶς ἔνδοθεν. οἷς ἔτι νεοδμήτοις ὁ Σύλλας αὖθις ἐπεχείρει παντὶ τῷ στρατῷ, νομίσας ἀσθενῆ καὶ ὑγρὰ ἔτι ὄντα ῥᾳδίως κατερείψειν. κάμνων δὲ ὡς ἐν στενῷ καὶ βαλλόμενος

---

1 στυππίου (ι ex ε corr.) B, στυππείου V 5 πάνυ V, πάντας vertit C 18 sq. ⟨καὶ⟩ add. Roos, φερεπονωτάτης, ἦν καὶ ὁ φόνος ἴσος ci. Musgr., φερεπονώτατος ἦν ⟨ὁ ἀγὼν⟩ καὶ ὁ φόνος ἴσος Schw., φερεπονώτατος ἦν καὶ ἴσος ὁ φόνος Vk., *laboris tolerantia caedesque inter utrosque par similisque uisebatur* C 'h. e. ἥ τε φερεπονία ἦν καὶ ὁ φόνος' (Mend.) 20 καμὼν ci. Mend. 21 θαυμάσας πολλοὺς] τραυματίας π. ci. Musgr. et Schw. (an τραυμ. π. ⟨ἔχων⟩? Roos), ἀπολέσας π. Emperius, θαυμάσας τοὺς πολεμίους Reiske ἐπῆγεν i 24 νεοδομήτοις B

86 a. C.
ἄνωθεν ἔκ τε μετώπου καὶ τῶν κεραιῶν ὡς ἐν μηνοειδέσι
χωρίοις τοῦ μὲν ἐπιχειρεῖν ἔτι τῷ Πειραιεῖ πάμπαν
ἀπεῖχε τῇ γνώμῃ καὶ ἐς πολιορκίαν, ὡς λιμῷ παραστησό-
38 μενος αὐτούς, καθίστατο. αἰσθόμενος δὲ τοὺς ἐν ἄστει 147
μᾶλλόν τι πεπιεσμένους καὶ κτήνη πάντα καταθύσαντας
δέρματά τε καὶ βύρσας ἕψοντας καὶ λιχμωμένους τὸ
γιγνόμενον ἐξ αὐτῶν, τινὰς δὲ καὶ τῶν ἀποθνησκόντων
ἁπτομένους, ἐκέλευσε τῷ στρατῷ τὴν πόλιν περιταφρεύειν,
ἵνα μηδὲ καθ᾽ ἕνα τις ἐκφεύγοι λανθάνων. ὡς δὲ καὶ 148
τοῦτο ἐξείργαστο αὐτῷ, κλίμακας ἐπῆγεν ὁμοῦ καὶ τὸ
τεῖχος διώρυττε. τροπῆς δ᾽ ὡς ἐν ἀσθενέσιν ἀνδράσιν αὐτίκα
γενομένης ἐσέπεσεν ἐς τὴν πόλιν, καὶ εὐθὺς ἐν Ἀθήναις
σφαγὴ πολλὴ ἦν καὶ ἀνηλεής· οὔτε γὰρ ὑποφεύγειν
ἐδύναντο δι᾽ ἀτροφίαν, οὔτε παιδίων ἢ γυναικῶν ἔλεος
ἦν, τοῦ Σύλλα τὸν ἐν ποσὶν ἀναιρεῖν κελεύοντος ὑπὸ
ὀργῆς ὡς ἐπὶ ταχείᾳ δὴ καὶ ἐς βαρβάρους ἀλόγῳ μεταβολῇ
καὶ πρὸς αὐτὸν ἀκράτῳ φιλονεικίᾳ. ὅθεν οἱ πλέονες, 149
αἰσθανόμενοι τοῦ κηρύγματος, ἑαυτοὺς τοῖς σφαγεῦσιν
ὑπερρίπτουν ἐς τὸ ἔργον. ὀλίγων δ᾽ ἦν ἀσθενὴς ἐς τὴν
ἀκρόπολιν δρόμος· καὶ Ἀριστίων αὐτοῖς συνέφευγεν,
ἐμπρήσας τὸ ᾠδεῖον, ἵνα μὴ ἑτοίμοις ξύλοις αὐτίκα ὁ
Σύλλας ἔχοι τὴν ἀκρόπολιν ἐνοχλεῖν. ὁ δ᾽ ἐμπιπράναι μὲν 150
τὴν πόλιν ἀπεῖπε, διαρπάσαι δὲ ἔδωκε τῷ στρατῷ· καὶ
ἕτοιμοι σάρκες ἀνθρώπων ἐς τροφὴν ἐν πολλοῖς οἰκήμασιν
εὑρέθησαν. τῇ δὲ ἑξῆς ὁ Σύλλας τοὺς μὲν δούλους ἀπέδοτο,
τοῖς δὲ ἐλευθέροις, ὅσοι νυκτὸς ἐπιλαβούσης οὐκ ἔφθασαν
ἀναιρεθῆναι, πάμπαν οὖσιν ὀλίγοις, τὴν μὲν ἐλευθερίαν ἔφη
διδόναι, ψῆφον δὲ καὶ χειροτονίαν τῶνδε μὲν ὡς οἷ πεπολε-
μηκότων ἀφαιρεῖσθαι, τοῖς δ᾽ ἐκγόνοις καὶ ταῦτα διδόναι.

---

1 κερῶν ci. Bk. 11 ἐν om. V 13 ἦν post εὐθὺς (l. 12) ponit Zerdik p. 75 coll. p. 118, 4 17 φειλονεικία B 22 ἔχῃ V 27 ὀλίγοις οὖσιν i

---

12 ἐσέπεσεν ἐς τ. π.] kal. Martiis 86 a. Chr., cf. Plut. Sull. 14, 10
22 sq. cf. Judeich (v. ad p. 445, 3) p. 96 adn. 2

86 a.C.
151 ὧδε μὲν ἄδην εἶχον αἱ Ἀθῆναι κακῶν· ὁ δὲ Σύλλας 39
τῇ μὲν ἀκροπόλει φρουρὰν ἐπέστησεν, ᾗ τὸν Ἀριστίωνα καὶ τοὺς συμπεφευγότας, λιμῷ καὶ δίψει πιεσθέντας, ἐξεῖλεν οὐ μετὰ πολύ. καὶ αὐτῶν ὁ Σύλλας Ἀριστίωνα μὲν καὶ τοὺς ἐκείνῳ δορυφορήσαντας ἢ ἀρχήν τινα ἄρξαντας ἢ ὁτιοῦν ἄλλο πράξαντας παρ' ἃ πρότερον ἁλούσης τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ Ῥωμαίων αὐτοῖς διετέτακτο, ἐκόλασε
152 θανάτῳ, τοῖς δὲ ἄλλοις συνέγνω καὶ νόμους ἔθηκεν ἅπασιν ἀγχοῦ τῶν πρόσθεν αὐτοῖς ὑπὸ Ῥωμαίων ὁρισθέντων. συνηνέχθη δ' ἐκ τῆς ἀκροπόλεως χρυσίου μὲν ἐς τεσσαράκοντα λίτρας μάλιστα, ἀργύρου δὲ ἐς ἑξακοσίας.
153 καὶ τάδε μὲν ἀμφὶ τὴν ἀκρόπολιν ὀλίγον ὕστερον
ἐγίγνετο· ὁ δὲ Σύλλας, αὐτίκα τοῦ ἄστεος ληφθέντος οὐ 40
περιμένων ἔτι τὸν Πειραιᾶ διὰ πολιορκίας ἐξελεῖν, κριοὺς ὁμοῦ καὶ βέλη καὶ ἀκόντια ἐπῆγεν ἄνδρας τε πολλούς, οἳ διώρυσσον ὑπὸ χελώναις τὰ τείχη, καὶ σπείρας, αἳ τοὺς ἐπὶ τῶν τειχῶν ἀκοντίζουσαί τε καὶ τοξεύουσαι θαμινὰ
154 ἀνέκοπτον. καὶ κατήρειψέ τι τοῦ μηνοειδοῦς, ὑγροτέρου καὶ ἀσθενεστέρου ἔτι ὄντος ἅτε νεοδμήτου. ὑπιδομένου δὲ τοῦτο ἔτι πρότερον Ἀρχελάου καὶ προοικοδομήσαντος ἔνδοθεν ὅμοια πολλὰ τὸ μὲν ἔργον ἦν τῷ Σύλλᾳ διηνεκές, ἐμπίπτοντι εἰς ἕτερον ὅμοιον ἐξ ἑτέρου, ὁρμῇ δ' ἀπαύστῳ καὶ στρατοῦ μεταβολῇ πυκνῇ χρώμενος καὶ περιθέων αὐτὸς καὶ παρακαλῶν ἐπὶ τὸ ἔργον, ὡς ἐν τῷδε ἔτι λοιπῷ τῆς ὅλης ἐλπίδος καὶ κέρδους τῶν προ-

---

1 ἄδδην O αἱ om. i 2 ᾗ] ἢ maluit Schw., ⟨ἐν⟩ ᾗ ci Reiske 3 ἐξεῖλον V 7 αὐτοῖς del. Mend. 13 ἐγένετο i, cf. Berg, Diss. p. 21 adn. 16—18 σπείραις — ἀνέκοπτεν i, in σπείρας machinarum obsidionalium nomen latere suspic. Mend., sine causa; σπεῖραι sunt cohortes 19 νεοδομήτου B 20 ἔτι om. i 23 sq. verbum finitum desideravit Schw. 24 αὐτὸς Nauck et Cobet, Mnemos. 9 (1881) p. 354, αὐτοὺς libri

---

8 νόμους] cf. Ferguson, Klio 9 (1909) p. 323 sqq.; Hellenistic Athens p. 455 9 πρόσθεν] cf. Ferguson, Klio 4 (1904) p. 1 sqq.; Hellen. Athens p. 428

86 a.C.
πεπονημένων ὄντος· οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ τῷ ὄντι τοῦτο σφίσιν 155
ἡγούμενοι τέλος εἶναι πόνων καὶ ἐς τὸ ἔργον αὐτό, ὡς
μέγα δὴ καὶ λαμπρὸν τοιῶνδε τειχῶν κρατῆσαι, φιλο-
τιμούμενοι προσέκειντο βιαίως, μέχρι καταπλαγεὶς αὐτῶν
τὴν ὁρμὴν ὁ Ἀρχέλαος ὡς μανιώδη καὶ ἄλογον ἐξέλιπεν
αὐτοῖς τὰ τείχη, ἐς δέ τι τοῦ Πειραιῶς ἀνέδραμεν ὀχυρώ-
τατόν τε καὶ θαλάσσῃ περίκλυστον, ᾧ ναῦς οὐκ ἔχων ὁ
Σύλλας οὐδ' ἐπιχειρεῖν ἐδύνατο.

41 ἐντεῦθεν ὁ μὲν Ἀρχέλαος ἐπὶ Θεσσαλίαν διὰ Βοιωτῶν 156
ἀνεζεύγνυε καὶ συνῆγεν ἐς Θερμοπύλας τὰ λοιπὰ τοῦ
τε ἰδίου στρατοῦ παντός, ὃν ἔχων ἦλθε, καὶ τοῦ σὺν
Δρομιχαίτῃ παραγεγονότος. συνῆγε δὲ καὶ τὸ σὺν
Ἀρκαθίᾳ, τῷ παιδὶ τοῦ βασιλέως, ἐς Μακεδονίαν ἐμβαλόν,
ἀκραιφνέστατον δὴ καὶ πλῆρες ὂν τόδε μάλιστα, καὶ οὓς
αὐτίκα ἄλλους ὁ Μιθριδάτης ἀπέστειλεν· οὐ γὰρ διέλιπεν
ἐπιπέμπων. ὁ μὲν δὴ ταῦτα σὺν ἐπείξει συνῆγεν, ὁ δὲ 157
Σύλλας τὸν Πειραιᾶ, τοῦ ἄστεος μᾶλλον ἐνοχλήσαντά οἱ,
κατεπίμπρη, φειδόμενος οὔτε τῆς ὁπλοθήκης οὔτε τῶν
νεωσοίκων οὔτε τινὸς ἄλλου τῶν ἀοιδίμων. καὶ μετὰ
τοῦτ' ἐπὶ τὸν Ἀρχέλαον ᾔει διὰ τῆς Βοιωτίας καὶ ὅδε.
ὡς δ' ἐπλησίασαν ἀλλήλοις, οἱ μὲν ἐκ Θερμοπυλῶν ἄρτι 158
μετεχώρουν εἰς τὴν Φωκίδα, Θρᾷκές τε ὄντες καὶ ἀπὸ
τοῦ Πόντου καὶ Σκύθαι καὶ Καππαδόκαι Βιθυνοί τε καὶ
Γαλάται καὶ Φρύγες καὶ ὅσα ἄλλα τῷ Μιθριδάτῃ νεόκτητα
γένοιτο, πάντες ἐς δυώδεκα μυριάδας ἀνδρῶν· καὶ 159
στρατηγοὶ αὐτῶν ἦσαν μὲν καὶ κατὰ μέρος ἑκάστων,

---

3 λαμπρὸν ⟨ὂν⟩ Reiske 6 αὐτὸς Musgr. 11 τε] γε V 13 ἐμβαλὸν] ἐλθὸν i 15 διέλειπεν ci. Mend. 23 καὶ post Πόντου om. Ci 25 μυριάνδρες V 26 αὐτῶν] αὐτοῖς ci. Mend., contra Zerdik p. 47 coll. Thuc. 1, 46, 2 ἑκάστων Zerdik p. 47 coll. Herodot. 7, 204; Thuc. 1, 46, 2; 2, 83, 4, ἑκάστω Oi, ἑκάστοις Nauck, ἕτεροι ci. Mend. coll. Emph. I § 181

---

6 sq. ἐς δέ τι — ὀχυρώτατον] Munychiam sc., cf. Plut. Sull. 15, 1 9 διὰ Βοιωτῶν] sed cf. Kromayer 2 p. 357 adn. 1 13 Ἀρκαθίᾳ] v. ad p. 432, 13 25 de numero cf. Reinach p. 162 adn. 4; Kromayer 2 p. 391

86 a.C. αὐτοκράτωρ δ' Ἀρχέλαος ἐπὶ πᾶσι. Σύλλας δ' ἦγεν
Ἰταλιώτας καὶ Ἑλλήνων ἢ Μακεδόνων, ὅσοι ἄρτι πρὸς
αὐτὸν ἀπὸ Ἀρχελάου μετετίθεντο, ἢ εἴ τι ἄλλο περίοικον,
οὐδ' ἐς τριτημόριον τὰ πάντα τῶν πολεμίων.
160 ἀντικαταστάντες δ' ἀλλήλοις, ὁ μὲν Ἀρχέλαος ἐξέταττεν, 42
ἐς μάχην αἰεὶ προκαλούμενος, ὁ δὲ Σύλλας ἐβράδυνε, τὰ
χωρία καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐχθρῶν περισκοπούμενος.
ἀναχωροῦντι δ' ἐς Χαλκίδα τῷ Ἀρχελάῳ παρακολουθῶν
161 καιρὸν ἐπετήρει καὶ τόπον. ὡς δὲ αὐτὸν εἶδε περὶ Χαιρώ-
νειαν ἐν ἀποκρήμνοις στρατοπεδευόμενον, ἔνθα μὴ
κρατοῦσιν ἀποχώρησις οὐδεμία ἦν, πεδίον αὐτὸς εὐρὺ
πλησίον καταλαβὼν εὐθὺς ἐπῆγεν, ὡς καὶ ἄκοντα βιασό-
μενος ἐς μάχην Ἀρχέλαον· ἐν ᾧ σφίσι μὲν ὕπτιον καὶ
εὐπετὲς ἐς δίωξιν καὶ ἀναχώρησιν ἦν πεδίον, Ἀρχελάῳ
δὲ κρημνοὶ περιέκειντο, οἳ τὸ ἔργον οὐκ εἴων ἐν οὐδενὶ
κοινὸν ὅλου τοῦ στρατοῦ γενέσθαι, συστῆναι διὰ τὴν
ἀνωμαλίαν οὐκ ἔχοντος, τραπεῖσί τε αὐτοῖς ἄπορος διὰ
162 τῶν κρημνῶν ἐγίγνετο ἡ φυγή. ὃ μὲν δὴ τοιοῖσδε λογισμοῖς,
τῇ δυσχωρίᾳ μάλιστα πιστεύων, ἐπῄει, ὡς οὐδὲν ἐσομένου
χρησίμου τοῦ πλήθους Ἀρχελάῳ. ὃ δ' οὐκ ἐγνώκει μὲν
αὐτῷ τότε συμπλέκεσθαι, διὸ καὶ ἀμελῶς ἐστρατο-
πέδευσεν, ἐπιόντος δὲ ἤδη τῆς δυσχωρίας ὀψὲ καὶ μόγις
ᾐσθάνετο καὶ προὔπεμπέ τινας ἱππέας ἐς κώλυσιν αὐτοῦ.
163 τραπέντων δ' ἐκείνων καὶ ἐς τοὺς κρημνοὺς καταρριφθέν-
των ἑξήκοντα αὖθις ἔπεμψεν ἅρματα, εἰ δύναιτο μετὰ
ῥύμης κόψαι καὶ διαρρῆξαι τὴν φάλαγγα τῶν πολεμίων.
164 διαστάντων δὲ τῶν Ῥωμαίων τὰ μὲν ἅρματα ὑπὸ τῆς
φορᾶς ἐς τοὺς ὀπίσω παρενεχθέντα τε καὶ δυσεπίστροφα

3 μετέθεντο ci. Nauck 4 οὐδ' ἐς] οὐδὲ i 5 ἀντικαταστάντες Schw., ἀντικαθιστάντες Oi, *cum aduersi inter se stetissent* C 11 μηδεμία i 19 ἐπῄει V, ἐποίει B 24 sq. καταρριφέντων i

9 sq. περὶ Χαιρ.] de proelio ad Chaeroneam commisso cf. Kromayer 2 p. 370 sqq. (de Appiani narratione p. 394); Hammond, Klio 31 (1938) p. 188 sqq.

86 a.C.

ὄντα πρὸς τῶν ὑστάτων, περιστάντων αὐτὰ καὶ ἐσακοντι-
43 ζόντων, διεφθείρετο. ὁ δ' Ἀρχέλαος, δυνηθεὶς ἂν καὶ ὡς
ἀπὸ τοῦ χάρακος εὐσταθῶς ἀπομάχεσθαι, τάχα οἱ καὶ
τῶν κρημνῶν ἐς τοῦτο συλλαμβανόντων, ἐξῆγε σὺν
ἐπείξει καὶ διέτασσε μετὰ σπουδῆς τοσόνδε πλῆθος οὐ
προεγνωκότων ἀνδρῶν, ἐν στενωτάτῳ μάλιστα γεγονὼς
διὰ τὸν Σύλλαν, ἤδη πλησιάζοντα. τοὺς δ' ἱππέας πρώτους 165
ἐπαγαγὼν μετὰ δρόμου πολλοῦ διέτεμε τὴν φάλαγγα
Ῥωμαίων ἐς δύο καὶ εὐμαρῶς ἑκατέρους ἐκυκλοῦτο διὰ
τὴν ὀλιγότητα. οἱ δ' ἀπεμάχοντο μὲν ἐγκρατῶς, ἐς πάντας
ἐπιστρεφόμενοι, μάλιστα δ' ἐπόνουν οἱ περὶ Γάλβαν τε 166
καὶ Ὁρτήσιον, καθ' οὓς αὐτὸς ὁ Ἀρχέλαος ἐτέτακτο, τῶν
βαρβάρων ὡς ἐν ὄψει στρατηγοῦ σὺν προθυμίᾳ σφοδρᾷ
ἐπικειμένων, μέχρι τοῦ Σύλλα μεταχωροῦντος ἐς αὐτοὺς 167
σὺν ἱππεῦσι πολλοῖς ὁ Ἀρχέλαος, ἀπὸ τῶν σημείων,
στρατηγικῶν ὄντων, καὶ τοῦ κονιορτοῦ, πλείονος αἰρο-
μένου, τεκμηράμενος εἶναι Σύλλαν τὸν ἐπιόντα, λύσας
τὴν κύκλωσιν, ἐς τάξιν ἀνεχώρει. ὁ δὲ τῶν τε ἱππέων 168
τὸ ἄριστον ἄγων καὶ δύο νεαλεῖς σπείρας ἐν τῇ προόδῳ
προσλαβών, αἳ ἐτετάχατο ἐφεδρεύειν, οὔπω τὸν κύκλον
τοῖς πολεμίοις ἐξελίξασιν οὐδ' εἰς μέτωπον εὐσταθῶς
διατεταγμένοις ἐνέβαλε καὶ θορυβήσας ἔκοψέ τε καὶ
εἰς φυγὴν τραπέντας ἐδίωκεν. ἀρξαμένης δ' ἐνταῦθα τῆς 169
νίκης οὐδὲ Μουρήνας ἠλίνυεν, ἐπὶ τοῦ λαιοῦ τεταγμένος,
ἀλλ' ὀνειδίσας τοῖς ἀμφ' αὐτὸν καὶ γενναίως ἐμπεσὼν
44 ἐδίωκε κἀκεῖνος. τρεπομένων δ' ἤδη τῶν Ἀρχελάου
κερῶν οὐδ' οἱ μέσοι τὴν τάξιν ἐφύλασσον, ἀλλ' ἀθρόα
πάντων ἐγίγνετο φυγή. ἔνθα δὴ πάντα, ὅσα εἴκασεν ὁ 170
Σύλλας, ἐνέπιπτεν τοῖς πολεμίοις· οὐ γὰρ ἔχοντες

9 ἑκατέρους om. B 17 τεκμαιρόμενος i 18 ἐχώρει i τε om. V 24 ἠλίνυεν O λαοῦ B 25 ὑφ' αὐτὸν i

11 Ser. Sulpicius Galba, cf. Münzer, RE, 2. Reihe, 4 p. 768 n. 60 12 L. Hortensius, cf. Münzer, RE 8 p. 2466 n. 6 24 Μουρή-νας] v. ad p. 446, 25

86 a.C. ἀναστροφὴν εὐρύχωρον οὐδὲ πεδίον ἐς φυγὴν ἐπὶ τοὺς
κρημνοὺς ὑπὸ τῶν διωκόντων ἐωθοῦντο, καὶ αὐτῶν οἱ
μὲν ἐξέπιπτον πρὸς αὐτόν, οἱ δ' εὐβουλότερον ἐς τὸ
171 στρατόπεδον ἐφέροντο. Ἀρχέλαος δ' αὐτοὺς προλαβών,
ἀπειρότατα δὴ τότε μάλιστα συμφορῶν πολεμικῶν,
ἀπέκλειε καὶ ἐπιστρέφειν ἐς τοὺς πολεμίους ἐκέλευεν.
οἱ δ' ἀνέστρεφον μὲν ἐκ προθυμίας, οὔτε δὲ στρατηγῶν
ἢ ἐπιστατῶν ἐς διάταξιν ἔτι σφίσι παρόντων, οὔτε τὰ
σημεῖα ἕκαστοι τὰ ἑαυτῶν ἐπιγινώσκοντες ὡς ἐν ἀκόσμῳ
τροπῇ διερριμμένοι, χωρίου τε καὶ ἐς φυγὴν καὶ εἰς
μάχην ἀποροῦντες, στενωτάτου τότε μάλιστα αὐτοῖς διὰ
172 τὴν δίωξιν γενομένου, ἐκτείνοντο μετὰ ἀργίας, οἱ μὲν
ὑπὸ τῶν πολεμίων, οὐδὲν ἀντιδρᾶσαι φθάνοντες, οἱ δὲ
ὑπὸ σφῶν αὐτῶν, ὡς ἐν πλήθει καὶ στενοχωρίᾳ θορυβού-
μενοι. πάλιν τε κατέφυγον ἐπὶ τὰς πύλας καὶ εἰλοῦντο
173 περὶ αὐτὰς ἐπιμεμφόμενοι τοῖς ἀποκλείουσι θεούς τε
πατρίους αὐτοῖς καὶ τὴν ἄλλην οἰκειότητα σὺν ὀνείδει
προύφερον, ὡς οὐχ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν μᾶλλον ἢ τῶνδε
ὑπερορώντων αὐτοὺς ἀναιρούμενοι, ἔστε μόλις αὐτοῖς ὁ
Ἀρχέλαος, ὀψὲ τῆς χρείας, ἀνεῴγνυ τὰς πύλας καὶ
174 ὑπεδέχετο μετὰ ἀταξίας ἐστρέχοντας. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι, ταῦτα
συνιδόντες καὶ παρακαλέσαντες τότε μάλιστα ἀλλήλους,
δρόμῳ τοῖς φεύγουσι συνέπιπτον ἐς τὸ στρατόπεδον καὶ
τὴν νίκην ἐς τέλος ἐξειργάσαντο. Ἀρχέλαος δὲ καὶ ὅσοι 45
ἄλλοι κατὰ μέρος ἐξέφυγον, ἐς Χαλκίδα συνελέγοντο,
οὐ πολὺ πλείους μυρίων ἐκ δυώδεκα μυριάδων γενό-
μενοι. Ῥωμαίων δ' ἔδοξαν μὲν ἀποθανεῖν πεντεκαίδεκα
ἄνδρες, δύο δ' αὐτῶν ἐπανῆλθον.

---

3 ἐξέπιπτον] i. e. διεξέπιπτον, cf. Arr. Anab. 1, 8, 7; 5, 24, 3 πρὸς αὐτόν] i. e. contra Sullam? (Vk.), *eo in loco* C (legitne αὐτοῦ pro πρὸς αὐτόν?), πρὸς αὐτῶν Hirschwälder, Jahrb. f. class. Philol. 125 (1882) p. 528, πρὸς αὐτόν del. et ἐς τοὺς κρημνοὺς add. Kratt p. 63 adn. 1 10 διερριμμένων i 14 ἐν del. Nauck 23 συνεσέπιπτον Schw.

---

27 sq. cf. Plut. Sull. 19, 8 (e Sullae commentariis, cf. Peter, Hist. Rom. Rel. 1² p. 201)

86 a.C.

τοῦτο μὲν δὴ Σύλλᾳ καὶ Ἀρχελάῳ, τῷ Μιθριδάτου 175 στρατηγῷ, τῆς περὶ Χαιρώνειαν μάχης τέλος ἦν, δι' εὐβουλίαν δὴ μάλιστα Σύλλα καὶ δι' ἀφροσύνην Ἀρχελάου τοιόνδε ἑκατέρῳ γενόμενον. Σύλλας δέ, πολλῶν μὲν 176 αἰχμαλώτων, πολλῶν δ' ὅπλων καὶ λείας κρατῶν, τὰ μὲν ἀχρεῖα σωρευθέντα διαζωσάμενος, ὡς ἔθος ἐστὶ Ῥωμαίοις, αὐτὸς ἐνέπρησε τοῖς ἐνυαλίοις θεοῖς, ἀναπαύσας δὲ τὴν στρατιὰν ἐπ' ὀλίγον ἐς τὸν Εὔριπον σὺν εὐζώνοις ἐπὶ τὸν Ἀρχέλαον ἠπείγετο. Ῥωμαίων δὲ ναῦς οὐκ ἐχόντων ἀδεῶς τὰς νήσους περιέπλει, τὰ παράλια πορθῶν. □ Ζακύνθῳ δ' ἐκβὰς παρεστρατοπέδευσε καὶ τινῶν Ῥωμαίων, οἳ ἐπεδήμουν, νυκτὸς ἐπιθεμένων αὐτῷ κατὰ τάχος ἐσβὰς αὖθις ἀνήγετο ἐς Χαλκίδα, λῃστεύοντι μᾶλλον ἢ πολεμοῦντι ἐοικώς.

46 Μιθριδάτης δ', ἐπεὶ τοσῆσδε ἥττης ἐπύθετο, κατεπλάγη 177 μὲν αὐτίκα καὶ ἔδεισεν ὡς ἐπὶ ἔργῳ τοσούτῳ, στρατιὰν δ' ὅμως ἄλλην ἀπὸ τῶν ὑπ' αὐτὸν ἐθνῶν ἁπάντων κατὰ σπουδὴν συνέλεγε. νομίσας δ' ἄν τινας αὐτῷ διὰ τὴν ἧτταν, ἢ νῦν ἢ εἴ τινα καιρὸν ἄλλον εὕροιεν, ἐπιθήσεσθαι, τοὺς ὑπόπτους οἱ πάντας, πρὶν ὀξύτερον γενέσθαι τὸν πόλεμον, ἀνελέγετο. καὶ πρῶτα μὲν τοὺς Γαλατῶν τε- 178 τράρχας, ὅσοι τε αὐτῷ συνῆσαν ὡς φίλοι καὶ ὅσοι μὴ κατήκουον αὐτοῦ, πάντας ἔκτεινε μετὰ παίδων καὶ γυναικῶν χωρὶς τριῶν τῶν διαφυγόντων, τοῖς μὲν ἐνέδρας ἐπιπέμψας, τοὺς δ' ἐπὶ διαίτῃ μιᾶς νυκτός, οὐχ ἡγούμενος αὐτῶν οὐδένα οἱ βέβαιον, εἰ πλησιάσοι Σύλλας, ἔσεσθαι.

---

3 δὴ om. i   5 κρατήσας ci. Mend., sed cf. Berg, Diss. p. 28   9 sq. ⟨ὁ⟩ δὲ Ῥωμ. ναῦς vel τὰς νήσους ⟨ὁ Ἀρχέλαος⟩ περιέπλει ci. Schw., ἀδεῶς ⟨Ἀρχέλαος⟩ Mend.   12 ἐκβὰς i, ἐμβὰς Reiske et Musgr.   18 sq. δ' ἄν τινας] δέ τινας ci. Mend., δ' ἄν τινας—ἐπιθέσθαι Nauck   22 μὴ delendum ci. Mend.   26 πλησιάσει V

---

23 sqq. cf. Plut. De virtut. mul. 23   24 τριῶν] de numero dubitat Niese, Rhein. Mus. 38 (1883) p. 585 adn. 3, sed cf. Judeich, Caesar im Orient (1885) p. 151

86a. C.

179 σφετερισάμενος δ' αὐτῶν τὰς περιουσίας φρουρὰς εἰσῆγεν
ἐς τὰς πόλεις καὶ σατράπην ἐς τὸ ἔθνος Εὔμαχον ἔπεμψεν,
ὃν αὐτίκα τῶν τετραρχῶν οἱ διαφυγόντες, στρατιὰν
ἀγείραντες ἀπὸ τῶν ἀγρῶν, ἐξέβαλον αὐταῖς φρουραῖς
διώκοντες ἐκ Γαλατίας· καὶ Μιθριδάτῃ περιῆν Γαλατῶν
180 ἔχειν τὰ χρήματα μόνα. Χίοις δὲ μηνίων, ἐξ οὗ τις αὐτῶν
ναῦς ἐς τὴν βασιλικὴν ἐν τῇ περὶ Ῥόδον ναυμαχίᾳ λαθοῦσα
ἐνέβαλε, πρῶτα μὲν ἐδήμευσε τὰ ὄντα Χίοις· τοῖς ἐς
Σύλλαν φυγοῦσιν, ἑξῆς δ' ἔπεμπε τοὺς τὰ Ῥωμαίων
181 ἐρευνησομένους ἐν Χίῳ. καὶ τρίτον Ζηνόβιος, στρατιὰν
ἄγων ὡς ἐς τὴν Ἑλλάδα διαβαλῶν, τὰ τείχη τῶν Χίων καὶ
ὅσα ἄλλα ἐρυμνὰ χωρία, τῆς νυκτὸς κατέλαβε καὶ ταῖς
πύλαις φρουρὰν ἐπιστήσας ἐκήρυσσε τοὺς μὲν ξένους
ἀτρεμεῖν, Χίους δὲ ἐς ἐκκλησίαν συνελθεῖν, ὡς διαλεξό-
182 μενος αὐτοῖς τι παρὰ τοῦ βασιλέως. ἐπεὶ δὲ συνῆλθον,
ἔλεξεν ὅτι "βασιλεὺς ὕποπτον ἔχει τὴν πόλιν διὰ τοὺς
ῥωμαΐζοντας, παύσεται δέ, ἐὰν τά τε ὅπλα παραδῶτε
καὶ ὅμηρα τῶν παίδων τοὺς ἀρίστους." οἱ μὲν δὴ κατειλημ-
μένην σφῶν τὴν πόλιν ὁρῶντες ἔδοσαν ἄμφω, καὶ Ζηνόβιος
αὐτὰ ἐς Ἐρυθρὰς ἐξέπεμψεν, ὡς αὐτίκα τοῖς Χίοις γράψοντος
183 τοῦ βασιλέως. ἐπιστολὴ δὲ ἧκε Μιθριδάτου τάδε λέγουσα· 47
"εὖνοι καὶ νῦν ἐστε Ῥωμαίοις, ὧν ἔτι πολλοὶ παρ' ἐκείνοις
εἰσί, καὶ τὰ ἐγκτήματα Ῥωμαίων καρποῦσθε, ἡμῖν οὐκ
ἀναφέροντες, ἔς τε τὴν ἐμὴν ναῦν ἐν τῇ περὶ Ῥόδον
ναυμαχίᾳ τριήρης ὑμετέρα ἐνέβαλέ τε καὶ κατέσεισεν.
ὃ ἐγὼ περιέφερον ἑκὼν ἐς μόνους τοὺς κυβερνήτας, εἰ
184 δύναισθε σώζεσθαι καὶ ἀγαπᾶν. λανθάνοντες δὲ καὶ νῦν
τοὺς ἀρίστους ὑμῶν ἐς Σύλλαν διεπέμψατε καὶ οὐδένα

---

2 *ἔπεμψεν* V, *ἔπεμψεν* (π superscr.) B, *ἔπεμπεν* i 11 *ἐς* om. B 15 *παρὰ*] *περὶ* i 20 *ἐς*] *ὡς* V 21 *μιθριδάτου ἧκε λέγουσα* i 22 *παρ' ὑμῖν* Reiske, perperam, cf. Kratt p. 68, qui *ὧν* refert ad (*ὑμεῖς*) *ἐστε* et *ἐκείνοις* ad *Ῥωμαίοις* (cf. p. 249, 3) 23 *ἐγκτήματα* Schw., *ἐνστήματα* O i 27 *δύνασθε* B

---

6 sqq. cf. § 101 10 *Ζηνόβιος*] Dorylaum nominat Memnon 33 (Fr. Hist. Gr. 3 p. 542)

80 a. C.

αὐτῶν, ὡς οὐκ ἀπὸ τοῦ κοινοῦ ταῦτα πράττοντα, ἐνεδεί-
ξατε οὐδ' ἐμηνύσατε, ὃ τῶν οὐ συμπεπραχότων ἔργον ἦν.
τοὺς οὖν ἐπιβουλεύοντας μὲν τῇ ἐμῇ ἀρχῇ, ἐπιβουλεύ-
σαντας δὲ καὶ τῷ σώματι, οἱ μὲν ἐμοὶ φίλοι ἐδικαίουν
ἀποθανεῖν, ἐγὼ δ' ὑμῖν τιμῶμαι δισχιλίων ταλάντων."
τοσαῦτα μὲν ἡ ἐπιστολὴ περιεῖχεν, οἳ δ' ἐβούλοντο μὲν 185
ἐς αὐτὸν πρεσβεῦσαι, Ζηνοβίου δὲ κατακωλύοντος ὅπλων
τε ἀφῃρημένοι καὶ παίδων σφίσι τῶν ἀρίστων ἐχομένων
στρατιᾶς τε βαρβαρικῆς τοσαύτης ἐφεστώσης οἰμώζοντες
ἔκ τε ἱερῶν κόσμους καὶ τὰ τῶν γυναικῶν πάντα ἐς
τὸ πλήρωμα τῶν δισχιλίων ταλάντων συνέφερον. ὡς 186
δὲ καὶ ταῦτ' ἐπεπλήρωτο, αἰτιασάμενος τὸν σταθμὸν
ἐνδεῖν ὁ Ζηνόβιος ἐς τὸ θέατρον αὐτοὺς συνεκάλει καὶ
τὴν στρατιὰν περιστήσας μετὰ γυμνῶν ξιφῶν ἀμφί τε
τὸ θέατρον αὐτὸ καὶ τὰς ἀπ' αὐτοῦ μέχρι τῆς θαλάσσης
ὁδοὺς ἦγε τοὺς Χίους, ἀνιστὰς ἕκαστον ἐκ τοῦ θεάτρου,
καὶ ἐνετίθετο ἐς τὰς ναῦς, ἑτέρωθι μὲν τοὺς ἄνδρας,
ἑτέρωθι δ' αὐτῶν τὰ γύναια καὶ τὰ παιδία, βαρβαρικῶς
ὑπὸ τῶν ἀγόντων ὑβριζόμενα. ἀνάσπαστοι δ' ἐντεῦθεν
ἐς Μιθριδάτην γενόμενοι διεπέμφθησαν ἐς τὸν Εὔξεινον.
48 καὶ Χῖοι μὲν ὧδ' ἐπεπράγεσαν, Ζηνόβιον δὲ Ἐφέσιοι 187
μετὰ στρατιωτῶν προσιόντα ἐκέλευον ἐξοπλίσασθαί τε
παρὰ ταῖς πύλαις καὶ σὺν ὀλίγοις ἐσελθεῖν. ὁ δ' ὑπέστη
μὲν ταῦτα καὶ ἐσῆλθε πρὸς Φιλοποίμενα, τὸν πατέρα
Μονίμης, τῆς ἐρωμένης Μιθριδάτου, ἐπίσκοπον Ἐφεσίων
ἐκ Μιθριδάτου καθεστηκότα, καὶ συνελθεῖν οἱ τοὺς
Ἐφεσίους ἐς ἐκκλησίαν ἐκήρυσσεν. οἳ δὲ οὐδὲν χρηστὸν 188
ἔσεσθαι παρ' αὐτοῦ προσδοκῶντες ἐς τὴν ἐπιοῦσαν ἀν-
έθεντο καὶ νυκτὸς ἀλλήλους ἀγείραντές τε καὶ παρα-

---

11 τὸ delendum ci. Mend. 16 ἀπῆγε ci. Mend. τοὺς χιλίους B 21 ἐπεπράχεσαν Oi, corr. Herw. p. 128 29 ἐγείραντες ci. Mend.

---

16 sqq. cf. Ditt. Syll.³ 2 n. 785, 13 sq. 19 ἀνάσπαστοι] cf. Posidon. fr. 38 Jac.

86 a.C.
καλέσαντες Ζηνόβιον μὲν ἐς τὸ δεσμωτήριον ἐμβα-
λόντες ἔκτειναν καὶ τὰ τείχη κατεῖχον καὶ τὸ πλῆθος
συνελόχιζον καὶ τὰ ἐκ τῶν ἀγρῶν συνέλεγον καὶ τὴν
189 πόλιν ὅλως διὰ χειρὸς εἶχον. ὧν πυνθανόμενοι Τραλ-
λιανοὶ καὶ Ὑπαιπηνοὶ καὶ Μεσοπολῖται καί τινες ἄλλοι,
τὰ Χίων πάθη δεδιότες, ὅμοια τοῖς Ἐφεσίοις ἔδρων. Μι-
θριδάτης δ' ἐπὶ μὲν τὰ ἀφεστηκότα στρατιὰν ἐξέπεμπε
καὶ πολλὰ καὶ δεινὰ τοὺς λαμβανομένους ἔδρα, δείσας δὲ
περὶ τοῖς λοιποῖς τὰς πόλεις τὰς Ἑλληνίδας ἠλευθέρου
καὶ χρεῶν ἀποκοπὰς αὐτοῖς ἐκήρυσσε καὶ τοὺς ἐν ἑκάστῃ
μετοίκους πολίτας αὐτῶν ἐποίει καὶ τοὺς θεράποντας
190 ἐλευθέρους, ἐλπίσας (ὅπερ δὴ καὶ συνηνέχθη) τοὺς κατά-
χρεως καὶ μετοίκους καὶ θεράποντας, ἡγουμένους ἐν
τῇ Μιθριδάτου ἀρχῇ βεβαίως τὰ δοθέντα αὐτοῖς ἕξειν,
191 εὔνους αὐτῷ γενήσεσθαι. Μυννίων δὲ καὶ Φιλότιμος οἱ
Σμυρναῖοι καὶ Κλεισθένης καὶ Ἀσκληπιόδοτος οἱ Λέσβιοι,
βασιλεῖ γνώριμοι πάντες, ὁ δὲ Ἀσκληπιόδοτος αὐτὸν καὶ
ξεναγήσας ποτέ, ἐπιβουλὴν ἐπὶ τὸν Μιθριδάτην συνετί-
θεσαν· ἧς αὐτὸς ὁ Ἀσκληπιόδοτος μηνυτὴς ἐγένετο καὶ
ἐς πίστιν ὑπὸ κλίνῃ τινὶ παρεσκεύασεν ἀκοῦσαι τοῦ
192 Μυννίωνος. ἁλούσης δὲ τῆς ἐπιβουλῆς οἳ μὲν αἰκισθέντες
ἐκολάσθησαν, ὑποψία δ' ἐς τὰ ὅμοια πολλοὺς κατεῖχεν.
ὡς δὴ καὶ Περγαμηνῶν τὰ αὐτὰ βουλεύοντες ὀγδοήκοντα
ἄνδρες ἑάλωσαν καὶ ἐν ἄλλαις πόλεσιν ἕτεροι, ζητητὰς
ὁ Μιθριδάτης πανταχοῦ περιέπεμπεν, οἳ τοὺς ἐχθροὺς
ἐνδεικνύντων ἑκάστων ἔκτειναν ἀμφὶ τοὺς χιλίους καὶ
193 ἑξακοσίους ἄνδρας. ὧν οἱ κατηγορήσαντες οὐ πολὺ ὕστε-

---

5 *Μητροπολῖται* ci. Schw., *Μεσοτιμωλῖται* Mend.; cf. Keil, RE 15 p. 1105 8 *καὶ* post *πολλὰ* om. i 14 *οὐ βεβαίως* Ci 15. 21 *μυνίων* (*-ωνος*) V, *Mynion et Neoptolemus* C 17 *αὐτὸν*] *αὐτῷ* Ci 20 *τινὶ*] *τινὰ* ci. Bk. 22 *εἶχεν* i 23 *δὴ* V, *δὲ* ceteri *ex Pergamenis eadem meditantibus* C 23 sq. *ὀγδοήκ. ἄνδρες* om. V

---

2 sqq. cf. Ditt. Syll.³ 2 n. 742 26 sq. *χιλ. καὶ ἑξακ.*] cf. Oros. 6, 2, 8

80 a. C.

ϱον οἱ μὲν ὑπὸ Σύλλα ληφθέντες διεφθάρησαν, οἱ δὲ προανεῖλον ἑαυτούς, οἱ δ' εἰς τὸν Πόντον αὐτῷ Μιθριδάτῃ συνέφευγον.

49 γιγνομένων δὲ τῶνδε περὶ τὴν Ἀσίαν ὀκτὼ μυριάδων 194
στρατὸς ἤθροιστο τῷ Μιθριδάτῃ, καὶ αὐτὸν Δορύλαος πρὸς Ἀρχέλαον ἦγεν ἐς τὴν Ἑλλάδα, ἔχοντα τῶν προτέρων ἔτι μυρίους. ὁ δὲ Σύλλας ἀντεστρατοπέδευε μὲν Ἀρχελάῳ περὶ Ὀρχομενόν, ὡς δὲ εἶδε τῆς ἐπελθούσης ἵππου τὸ πλῆθος, ὤρυσσε τάφρους πολλὰς ἀνὰ τὸ πεδίον, εὖρος δέκα πόδας, καὶ ἐπιόντος αὐτῷ τοῦ Ἀρχελάου ἀντιπαρέταξεν. ἀσθενῶς δὲ τῶν Ῥωμαίων διὰ δέος τῆς 195
ἵππου μαχομένων, ἐς πολὺ μὲν αὐτοὺς παριππεύων παρεκάλει καὶ ἐπέσπερχε σὺν ἀπειλῇ, οὐκ ἐπιστρέφων δ' αὐτοὺς ἐς τὸ ἔργον οὐδ' ὥς, ἐξήλατο τοῦ ἵππου καὶ σημεῖον ἁρπάσας ἀνὰ τὸ μεταίχμιον ἔθει μετὰ τῶν ὑπασπιστῶν, κεκραγώς· "εἴ τις ὑμῶν, ὦ Ῥωμαῖοι, πύθοιτο, ποῦ Σύλλαν τὸν στρατηγὸν ὑμῶν αὐτῶν προυδώκατε, λέγειν· ἐν Ὀρχομενῷ μαχόμενον." οἱ δ' ἡγεμόνες αὐτῷ 196
κινδυνεύοντι συνεξέθεον ἐκ τῶν ἰδίων τάξεων, συνεξέθεον δὲ καὶ ἡ ἄλλη πληθὺς αἰδουμένη παλίωξίν τε εἰργάσαντο. καὶ τῆς νίκης ἀρχομένης ἀναθορὼν αὖθις ἐπὶ τὸν ἵππον ἐπῄει τὸν στρατὸν περιιὼν καὶ ἐπέσπερχεν, ἕως τέλεον αὐτοῖς τὸ ἔργον ἐξετελέσθη. καὶ τῶν πολε- 197
μίων ἀπώλοντο μὲν ἀμφὶ τοὺς μυρίους καὶ πεντακισχι-

---

1 ληφθέντες om. i 5 Δορύλαος C et Schw., δορύαλος O i 6 πρὸς Ἀρχέλαον ἦγεν ἐς τὴν Ἑλλάδα] ἐς τὴν Ἑλλ. πρὸς Ἀρχ. ἦγεν i 11 διὰ δέος] διὰ τὸ πλῆθος i C 14 τοῦ Schw. (cf. l. 22, τοῦ Plut. Sull. 21, 3), τῆς O i 17 προδεδώκατε Plut. Sull. l. c. (e quo ἀπολελοίπατε Exc. Planudeum 39, cf. Cass. Dion. t. 1 p. CXXII ed. Boiss.) 23 τέλεον—ἐξετελέσθη] τέλεον delendum vel ἐξειργάσθη scribendum ci. Mend., sed cf. Emph. V § 155 24 δισμυρίους vertit C

---

4 ὀκτὼ μυρ.] cf. Reinach p. 180 adn. 1 10 sqq. cf. Plut. Sull. 21, 3 (e quo Polyaen. 8, 9, 2); Frontin. 2, 8, 12; Amm. Marcell. 16, 12, 41

86 a.C. λίους, καὶ τούτων ἦσαν οἱ μύριοι ἱππεῖς μάλιστα, καὶ
σὺν αὐτοῖς ὁ παῖς Ἀρχελάου Διογένης· οἱ πεζοὶ δ' ἐς τὸ
στρατόπεδον συνέφυγον.
198 καὶ δείσας ὁ Σύλλας, μὴ πάλιν αὐτὸν ὁ Ἀρχέλαος, οὐκ
ἔχοντα ναῦς, ἐς Χαλκίδα ὡς πρότερον διαφύγοι, τὸ πεδίον
ἐκ διαστημάτων ἐνυκτοφυλάκει. καὶ μεθ' ἡμέραν, στάδιον
οὐχ ὅλον ἀποσχὼν τοῦ Ἀρχελάου, τάφρον αὐτῷ περιώρυσ-
199 σεν οὐκ ἐπεξιόντι. καὶ παρεκάλει τότε μάλιστα τὴν ἑαυ-
τοῦ στρατιὰν ἐκπονῆσαι τοῦ παντὸς πολέμου τὸ ἔτι λείψα-
νον, ὡς τῶν πολεμίων αὐτὸν οὐδ' ὑφισταμένων, καὶ ἐπῆγεν
αὐτὴν ἐπὶ τὸ χαράκωμα τοῦ Ἀρχελάου. ὅμοια δ' ἐκ μετα-
βολῆς ἐγίγνετο καὶ παρὰ τοῖς πολεμίοις ὑπὸ ἀνάγκης,
τῶν ἡγεμόνων αὐτοὺς περιθεόντων καὶ τὸν παρόντα
κίνδυνον προφερόντων τε καὶ ὀνειδιζόντων, εἰ μηδ' ἀπὸ
χάρακος ἀπομαχέσονται τοὺς ἐχθρούς, ὀλιγωτέρους ὄντας.
200 ὁρμῆς δὲ καὶ βοῆς ἑκατέρωθεν γενομένης πολλὰ μὲν ἐγί-
γνετ' ἐπ' ἀμφοῖν ἔργα πολέμου, γωνίαν δέ τινα τοῦ χαρα-
κώματος οἱ Ῥωμαῖοι, τὰς ἀσπίδας σφῶν ὑπερσχόντες, ἤδη
διέσπων, καὶ οἱ βάρβαροι καταθορόντες ἀπὸ τοῦ χαρα-
κώματος εἴσω τῆς γωνίας περιέστησαν αὐτήν, ὡς τοῖς
201 ξίφεσιν ἀμυνούμενοι τοὺς ἐστρέχοντας. οὐδέ τις ἐτόλμα,
μέχρι Βάσιλλος, ὁ τοῦ τέλους ταξίαρχος, ἐσήλατο πρῶτος
καὶ τὸν ὑπαντήσαντα ἔκτεινε. τότε δ' αὐτῷ συνεισέπιπτεν
ὁ στρατὸς ἅπας, καὶ φυγὴ τῶν βαρβάρων ἐγίγνετο καὶ
φόνος, τῶν μὲν καταλαμβανομένων, τῶν δὲ ἐς τὴν ἐγγὺς
λίμνην ὠθουμένων τε καὶ νεῖν οὐκ ἐπισταμένων, ἀξύνετα

---

1 οἱ μὲν ἦσαν ἱππεῖς i, *quorum maior pars equites fuere* C, οἱ μύριοι μάλιστα ἱππεῖς ἦσαν Zerdik p. 77 2 *Diogenes Mithridatis filius* C 10 αὐτὸν] αὐτοὺς vel αὐτὴν ci. Schw., *hostibus haud longe distantibus* C 17 ἐπ' om. a, probantibus Schw., qui praeterea ἐξ vel ὑπ' ἀμφοῖν ci., et Mend.; 'ἐπ' ἀμφοῖν dictum est pro ἐφ' ἑκατέρας τάξεως' (Zerdik p. 54 adn. 2) 21 ἀμυνόμενοι B 22 ὁ — ταξ.] tribunus militum legionis eius, quae vallum aggrediebatur; iniuria haec in dubium vocat Mend.

---

2 παῖς] ὁ τῆς Ἀρχελάου γυναικὸς υἱὸς Plut. Sull. 21, 6

86 a.C.
βαρβαριστὶ τοὺς κτενοῦντας παρακαλούντων. Ἀρχέλαος 202
δ' ἐν ἕλει τινὶ ἐκρύφθη καὶ σκάφους ἐπιτυχὼν ἐς Χαλ-
κίδα διέπλευσε. καὶ εἴ τις ἦν ἄλλη Μιθριδάτου στρατιὰ
κατὰ μέρος ποι διατεταγμένη, πάντας αὐτοὺς ἐκάλει
κατὰ σπουδήν.

51 ὁ δὲ Σύλλας τῆς ἐπιούσης τόν τε ταξίαρχον ἐστεφάνου 203
καὶ τοῖς ἄλλοις ἀριστεῖα ἐδίδου. καὶ τὴν Βοιωτίαν, συν-
εχῶς μετατιθεμένην, διήρπαζε καὶ ἐς Θεσσαλίαν ἐλθὼν
ἐχείμαζε, τὰς ναῦς τὰς μετὰ Λουκούλλου περιμένων. 86/85 a.C.
ἀγνοῶν δ', ὅπῃ ὁ Λούκουλλος εἴη, ἐναυπηγεῖτο ἑτέρας, 204
καὶ ταῦτα μέντοι Κορνηλίου τε Κίννα καὶ Γαΐου Μαρίου
τῶν ἐχθρῶν αὐτὸν ἐν Ῥώμῃ ἐψηφισμένων εἶναι Ῥωμαίων
πολέμιον καὶ τὴν οἰκίαν αὐτοῦ καὶ τὰς ἐπαύλεις καθῃ-
ρηκότων καὶ τοὺς φίλους ἀνελόντων. ὁ δὲ οὐδὲν οὐδ' ὡς
καθῄρει τῆς ἐξουσίας, τὸν στρατὸν ἔχων εὐπειθῆ καὶ
πρόθυμον. Κίννας δὲ Φλάκκον ἑλόμενός οἱ συνάρχειν τὴν 205
ὕπατον ἀρχὴν ἔπεμπεν ἐς τὴν Ἀσίαν μετὰ δύο τελῶν, 86 a.C.
ἀντὶ τοῦ Σύλλα, ὡς ἤδη πολεμίου γεγονότος, τῆς τε
Ἀσίας ἄρχειν καὶ πολεμεῖν τῷ Μιθριδάτῃ. ἀπειροπολέμῳ
δ' ὄντι τῷ Φλάκκῳ συνεξῆλθεν ἑκὼν ἀπὸ τῆς βουλῆς
ἀνὴρ πιθανὸς ἐς στρατηγίαν, ὄνομα Φιμβρίας. τούτοις 206
ἐκ Βρεντεσίου διαπλέουσιν αἱ πολλαὶ τῶν νεῶν ὑπὸ χει-
μῶνος διελύθησαν, καὶ τὰς πρόπλους αὐτῶν ἐνέπρησε
στρατὸς ἄλλος ἐπιπεμφθεὶς ἐκ Μιθριδάτου. μοχθηρὸν
δ' ὄντα τὸν Φλάκκον καὶ σκαιὸν ἐν ταῖς κολάσεσι καὶ
φιλοκερδῆ ὁ στρατὸς ἅπας ἀπεστρέφετο, καὶ μέρος αὐτῶν
τι, προπεμφθὲν ἐς Θεσσαλίαν, εἰς τὸν Σύλλαν μετεστρατεύ-

1 κτανόντας i 4 που i 7 διεδίδου ci. Mend., v. ad p. 118, 19 11. 16 κίνα (-ας) V 12 αὐτὸν Roos, αὐτοῦ (sic) B, αὐτοῦ V i ψηφισαμένων Schw. coll. p. 401, 9 sq. et Emph. I § 390, probante Zerdik p. 64 16 φλάκον V, constanter 22 ὑπὸ Schw., ἀπὸ O i

16 L. Valerius Flaccus m. Ianuario a. 86 in locum C. Marii demortui consul suffectus, cf. Drumann² 2 p. 384 21 C. Flavius Fimbria, cf. Münzer, RE 6 p. 2599 n. 88

86 a.C.
207 σαντο. τοὺς δὲ ὑπολοίπους ὁ Φιμβρίας, στρατηγικώτε-
ρος τοῦ Φλάκκου φαινόμενος αὐτοῖς καὶ φιλανθρωπότε-
ρος, κατεῖχε μὴ μεταθέσθαι. ὡς δ' ἔν τινι καταγωγῇ 52
περὶ ξενίας ἔριδος αὐτῷ καὶ τῷ ταμίᾳ γενομένης
ὁ Φλάκκος διαιτῶν οὐδὲν ἐς τιμὴν ἐπεσήμηνε τοῦ
Φιμβρίου, χαλεπήνας ὁ Φιμβρίας ἠπείλησεν ἐς Ῥώ-
208 μην ἐπανελεύσεσθαι. καὶ τοῦ Φλάκκου δόντος αὐτῷ διά-
δοχον εἰς ἃ τότε διῴκει, φυλάξας αὐτὸν ὁ Φιμβρίας ἐς
Χαλκηδόνα διαπλέοντα, πρῶτα μὲν Θέρμον τὰς ῥάβδους
ἀφείλετο, τὸν ἀντιστράτηγον ὑπὸ τοῦ Φλάκκου καταλε-
λειμμένον, ὡς οἱ τοῦ στρατοῦ τὴν στρατηγίαν περιθέντος,
εἶτα Φλάκκον αὐτὸν σὺν ὀργῇ μετ' ὀλίγον ἐπανιόντα
209 ἐδίωκεν, ἕως ὁ μὲν Φλάκκος εἴς τινα οἰκίαν καταφυγὼν
καὶ νυκτὸς τὸ τεῖχος ὑπερελθὼν ἐς Χαλκηδόνα πρῶτον
καὶ ἀπ' αὐτῆς ἐς Νικομήδειαν ἔφυγεν καὶ τὰς πύλας
85 a.C. m. Ian. ἀπέκλεισεν. ὁ δὲ Φιμβρίας αὐτὸν ἐπελθὼν ἔκτεινεν ἐν
φρέατι κρυπτόμενον, ὕπατόν τε ὄντα Ῥωμαίων καὶ στρα-
τηγὸν τοῦδε τοῦ πολέμου, ἰδιώτης αὐτὸς ὢν καὶ ὡς φίλῳ
210 κελεύοντι συνεληλυθώς. ἐκτεμών τε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ
μεθῆκεν ἐς θάλασσαν καὶ τὸ λοιπὸν ἄταφον ἐκρίψας
αὐτὸν αὐτοκράτορα ἀπέφηνε τοῦ στρατοῦ. καὶ μάχας
τινὰς οὐκ ἀγεννῶς ἠγωνίσατο τῷ παιδὶ τῷ Μιθριδάτου
αὐτόν τε βασιλέα συνεδίωξεν ἐς τὸ Πέργαμον καὶ ἐς Πιτά-
νην ἐκ τοῦ Περγάμου διαφυγόντα ἐπελθὼν ἀπετάφρευεν,
ἕως ὁ μὲν βασιλεὺς ἐπὶ νεῶν ἔφυγεν ἐς Μιτυλήνην. ὁ δὲ 53
Φιμβρίας, ἐπιὼν τὴν Ἀσίαν, ἐκόλασε τοὺς καππαδοκί-
σαντας καὶ τῶν οὐ δεχομένων αὐτὸν τὴν χώραν ἐλεηλάτει.
211 Ἰλιεῖς δέ, πολιορκούμενοι πρὸς αὐτοῦ, κατέφυγον μὲν ἐπὶ

---

5 ὑπεσήμηνε i   12 μετ' ὀλίγων ci. Reiske   15 ἀνέφυγε i   16 ἐσελθὼν ci. Mend.   22 τῷ Μιθρ.] τοῦ μιθρ. i   26 ἐκόλαζε i

---

9 Q. Minucius Thermus, cf. Münzer, RE 15 p. 1971 n. 66   22 τῷ παιδὶ τῷ Μιθρ.] cui et ipsi Mithridatis nomen fuit, cf. Geyer, RE 15 p. 2205 n. 14

85 a.C.

Σύλλαν, Σύλλα δὲ φήσαντος αὐτοῖς ἥξειν καὶ κελεύσαντος
ἐν τοσῷδε Φιμβρίᾳ φράζειν, ὅτι σφᾶς ἐπιτετρόφασι τῷ
Σύλλᾳ, πυθόμενος ὁ Φιμβρίας ἐπήνεσε μὲν ὡς ἤδη Ῥω-
μαίων φίλους, ἐκέλευσε δὲ καὶ αὐτόν, ὄντα Ῥωμαῖον, εἴσω
δέχεσθαι, κατειρωνευσάμενός τι καὶ τῆς συγγενείας τῆς
οὔσης ἐς Ῥωμαίους Ἰλιεῦσιν. ἐσελθὼν δὲ τοὺς ἐν ποσὶ 212
πάντας ἔκτεινε καὶ πάντα ἐνεπίμπρη καὶ τοὺς πρεσβεύ-
σαντας ἐς τὸν Σύλλαν ἐλυμαίνετο ποικίλως, οὔτε τῶν
ἱερῶν φειδόμενος οὔτε τῶν ἐς τὸν νεὼν τῆς Ἀθηνᾶς κατα-
φυγόντων, οὓς αὐτῷ νεῷ κατέπρησε. κατέσκαπτε δὲ καὶ
τὰ τείχη καὶ τῆς ἐπιούσης ἠρεύνα περιιών, μή τι συνέστηκε
τῆς πόλεως ἔτι. ἡ μὲν δή, χείρονα τῶν ἐπὶ Ἀγαμέμνονος 213
παθοῦσα, ὑπὸ συγγενοῦς διωλώλει, καὶ οἰκόπεδον οὐδὲν
αὐτῆς οὐδ' ἱερὸν οὐδ' ἄγαλμα ἔτι ἦν· τὸ δὲ τῆς Ἀθηνᾶς
ἕδος, ὃ Παλλάδιον καλοῦσι καὶ διοπετὲς ἡγοῦνται, νομί-
ζουσί τινες εὑρεθῆναι τότε ἄθραυστον, τῶν ἐπιπεσόντων
τειχέων αὐτὸ περικαλυψάντων, εἰ μὴ Διομήδης αὐτὸ καὶ
Ὀδυσσεὺς ἐν τῷ Τρωϊκῷ ἔργῳ μετήνεγκαν ἐξ Ἰλίου.

τάδε μὲν δὴ Φιμβρίας ἐς Ἴλιον εἰργάζετο, ληγούσης ἄρτι 214
τῆς τρίτης <καὶ ἑβδομηκοστῆς> καὶ ἑκατοστῆς Ὀλυμπιάδος.
καί τινες ἡγοῦνται τὸ πάθος αὐτῇ τόδε μετὰ Ἀγαμέμνονα
54 χιλίοις καὶ πεντήκοντα ἔτεσι γενέσθαι μάλιστα. ὁ δὲ 215
Μιθριδάτης, ἐπεὶ καὶ τῆς περὶ Ὀρχομενὸν ἥττης ἐπύθετο,
διαλογιζόμενος τὸ πλῆθος, ὅσον ἐξ ἀρχῆς ἐς τὴν Ἑλλάδα
πεπόμφει, καὶ τὴν συνεχῆ καὶ ταχεῖαν αὐτοῦ φθοράν,
ἐπέστελλεν Ἀρχελάῳ διαλύσεις, ὡς δύναιτο εὐπρεπῶς,
ἐργάσασθαι. ὁ δὲ Σύλλᾳ συνελθὼν ἐς λόγους εἶπε· "φίλος 216

---

12 ἀγαμέμνονι Oi, corr. Schw. 13 διολώλει O 20 <καὶ ἑβδομηκοστῆς> add. Palmerius p. 158, cf. § 64 22 πεντήκοντα] ἑκατὸν ci. R. Jordan, De font. App. in bell. Mithr. (Diss. Gotting. 1872) p. 50 adn. 3 26 εὐπρεπεῖς i C

---

19 sq. ληγούσης—Ὀλυμπ.] annum quartum olympiados 173ae (a. 88/87—85/84 a. Chr.) intellege; Ilium captum est aestate a. 85, cf. Reinach p. 197 adn. 1 27 συνελθὼν] ad Delium, cf. Plut. Sull. 22, 4

85 a.C. ὢν ὑμῖν πατρῷος, ὦ Σύλλα, Μιθριδάτης ὁ βασιλεὺς ἐπο-
λέμησε μὲν διὰ στρατηγῶν ἑτέρων πλεονεξίαν, διαλύσεται
217 δὲ διὰ τὴν σὴν ἀρετήν, ἢν τὰ δίκαια προστάσσῃς." καὶ ὁ
Σύλλας ἀπορίᾳ τε νεῶν καὶ χρήματα οὐκ ἐπιπεμπόντων
οὐδ' ἄλλο οὐδὲν οἴκοθεν αὐτῷ τῶν ἐχθρῶν ὡς πολεμίῳ,
ἀψάμενος ἤδη τῶν ἐν Πυθοῖ καὶ Ὀλυμπίᾳ καὶ Ἐπιδαύρῳ
χρημάτων καὶ ἀντιδοὺς πρὸς λόγον τοῖς ἱεροῖς τὸ ἥμισυ
τῆς Θηβαίων γῆς, πολλάκις ἀποστάντων, ἔς τε τὴν στάσιν
αὐτὴν τῶν ἐχθρῶν ἐπειγόμενος ἀκραιφνῆ καὶ ἀπαθῆ τὸν
στρατὸν μεταγαγεῖν, ἐνεδίδου πρὸς τὰς διαλύσεις καὶ
218 εἶπεν· "ἀδικουμένου μὲν ἦν, ὦ Ἀρχέλαε, Μιθριδάτου περὶ
ὧν ἠδικεῖτο, πρεσβεύειν, ἀδικοῦντος δὲ γῆν τοσήνδε ἀλ-
λοτρίαν ἐπιδραμεῖν καὶ κτεῖναι πολὺ πλῆθος ἀνδρῶν τά
τε κοινὰ καὶ ἱερὰ τῶν πόλεων καὶ τὰ ἴδια τῶν ἀνῃρημέ-
νων σφετερίσασθαι. τῷ δ' αὐτῷ λόγῳ καὶ ἐς τοὺς ἰδίους
φίλους, ᾧ περὶ ἡμᾶς, ἄπιστος γενόμενος ἔκτεινε καὶ
τῶνδε πολλοὺς καὶ τῶν τετραρχῶν, οὓς ὁμοδιαίτους εἶχε,
νυκτὸς μιᾶς μετὰ γυναικῶν καὶ παίδων τῶν οὐ πεπολεμη-
219 κότων. ἐπὶ δὲ ἡμῖν καὶ φύσεως ἔχθραν μᾶλλον ἢ πολέ-
μου χρείαν ἐπεδείξατο, παντοίαις ἰδέαις κακῶν τοὺς περὶ
τὴν Ἀσίαν Ἰταλιώτας σὺν γυναιξὶ καὶ παισὶ καὶ θεράπουσι,
τοῖς οὖσι γένους Ἰταλικοῦ, λυμηνάμενός τε καὶ κτείνας.
τοσοῦτον ἐξήνεγκεν εἰς τὴν Ἰταλίαν μῖσος ὁ νῦν ἡμῖν ὑπο-
κρινόμενος φιλίαν πατρῴαν, ἧς οὐ πρὶν ἑκκαίδεκα μυ-
220 ριάδας ὑμῶν ὑπ' ἐμοῦ συγκοπῆναι ἐμνημονεύετε. ἀνθ' ὧν 55
δίκαιον μὲν ἦν ἄσπειστα αὐτῷ τὰ παρ' ἡμῶν γενέσθαι,
σοῦ δὲ χάριν ὑποδέχομαι συγγνώμης αὐτὸν τεύξεσθαι
παρὰ Ῥωμαίων, ἂν τῷ ὄντι μεταγινώσκῃ. εἰ δὲ ὑπο-

---

8 ⟨τῶν⟩ πολλάκις ci. Nauck σύστασιν b 9 αὐτὴν] αὐτῶν i 11 ἀδικου (sic, in fine lineae) V 18 τῶν ⟨οἱ⟩ οὐ ci. Mend., cf. Zerdik p. 73 19 ἐπεὶ O 20 ἀπεδείξατο a b 26 μὲν om. V ἄσπειστα Reiske et Schw., ἄπιστα libri

---

7 sq. cf. quae Sulla aedi Amphiarai in oppido Oropo tribuit, Ditt. Syll.[3] 2 n. 747, 42 sqq.

85 a.C.

κρίνοιτο καὶ νῦν, ὥρα σοι τὸ σαυτοῦ σκοπεῖν, ὦ Ἀρχέλαε,
ἐνθυμουμένῳ μέν, ὅπως ἔχει τὰ παρόντα σοί τε κἀκείνῳ,
σκοποῦντι δ', ὅν τινα τρόπον ἐκεῖνός τε ἑτέροις κέχρηται
φίλοις καὶ ἡμεῖς Εὐμένει καὶ Μασανάσσῃ." ὁ δ' ἔτι 221
λέγοντος αὐτοῦ τὴν πεῖραν ἀπεσείετο καὶ δυσχεράνας
ἔφη τὸν ἐγχειρίσαντά οἱ τὴν στρατηγίαν οὔ ποτε προ-
δώσειν· "ἐλπίζω δέ σοι διαλλάξειν, ἢν μέτρια προστάσ-
σῃς." διαλιπὼν οὖν ὁ Σύλλας ὀλίγον εἶπεν· "ἐὰν τὸν 222
στόλον ἡμῖν, ὃν ἔχεις, ὦ Ἀρχέλαε, παραδιδῷ πάντα
Μιθριδάτης, ἀποδῷ δὲ καὶ στρατηγοὺς ἡμῖν ἢ πρέσβεις
ἢ αἰχμαλώτους ἢ αὐτομόλους ἢ ἀνδράποδα ἀποδράντα
καὶ Χίους ἐπὶ τοῖσδε καὶ ὅσους ἄλλους ἀνασπάστους ἐς
τὸν Πόντον ἐποιήσατο, μεθῇ, ἐξαγάγῃ δὲ καὶ τὰς φρουρὰς 223
ἐκ πάντων φρουρίων χωρὶς ὧν ἐκράτει πρὸ τῆσδε τῆς
παρασπονδήσεως, ἐσενέγκῃ δὲ καὶ τὴν δαπάνην τοῦδε τοῦ
πολέμου τὴν δι' αὐτὸν γενομένην καὶ στέργῃ μόνης
ἄρχων τῆς πατρῴας δυναστείας, ἐλπίζω πείσειν Ῥωμαίους
αὐτῷ μηδὲν ἐπιμηνῖσαι τῶν γεγονότων."

ὁ μὲν δὴ τοσάδε εἶπεν, ὁ δ' Ἀρχέλαος τὰς μὲν φρουρὰς 224
αὐτίκα πανταχόθεν ἐξῆγε, περὶ δὲ τῶν ἄλλων ἐπέστελλε
τῷ βασιλεῖ. καὶ Σύλλας, τὴν ἐν τοσῷδε ἀργίαν διατιθέ-
μενος, Ἐνετοὺς καὶ Δαρδανέας καὶ Σιντούς, περίοικα Μα-
κεδόνων ἔθνη, συνεχῶς ἐς Μακεδονίαν ἐμβάλλοντα, ἐπιὼν
ἐπόρθει καὶ τὸν στρατὸν ἐγύμναζε καὶ ἐχρηματίζετο
56 ὁμοῦ. ἐλθόντων δὲ τῶν Μιθριδάτου πρέσβεων, οἳ τοῖς 225
μὲν ἄλλοις συνετίθεντο, μόνην δ' ἐξαιρούμενοι Παφλα-
γονίαν ἐπεῖπον, ὅτι πλεόνων ἂν ἔτυχε Μιθριδάτης, εἰ πρὸς
τὸν ἕτερον ὑμῶν στρατηγὸν διελύετο, Φιμβρίαν, δυσχε-

---

4 μασσανάσῃ V, cf. ad p. 81, 4 9 παραδῷ Nauck 10 μιθριδάτην B 15 sq. *belli praeterea impensam eius caussa a nobis gesti* C, cf. Loesch, Progr. p. 21 sq. 17 πατρῴας om. B 20 ἐπέστειλε (ἀπ. b) i 22 Σιντούς Palmerius p. 158, εἰντούς Bi, ἴντους V, cf. Oberhummer, RE, 2. Reihe, 3 p. 258

---

22 Ἐνετοὺς] cf. Nissen, Ital. Landesk. 1 p. 490 adn. 3; Reinach p. 196 adn. 1

85 a.C. *ράνας ὁ Σύλλας τῇ παραβολῇ καὶ Φιμβρίαν ἔφη δώσειν*
δίκην καὶ αὐτὸς ἐν Ἀσίᾳ γενόμενος αἰσθέσθαι, πότερα
226 *συνθηκῶν ἢ πολέμου δεῖται Μιθριδάτης. ὧδε δ᾽ εἰπὼν*
ἤλαυνεν ἐπὶ Κύψελλα διὰ Θρᾴκης, Λούκουλλον ἐς Ἄβυδον
προπέμψας· ἤδη γὰρ αὐτῷ καὶ ὅδε ἀφῖκτο, κινδυνεύσας
μὲν ὑπὸ ληστῶν ἁλῶναι πολλάκις, στόλον δέ τινα νεῶν
ἀγείρας ἀπό τε Κύπρου καὶ Φοινίκης καὶ Ῥόδου καὶ
Παμφυλίας καὶ πολλὰ δῃώσας τῆς πολεμίας καὶ τῶν Μι-
227 *θριδάτου νεῶν ἀποπειράσας ἐν παράπλῳ. Σύλλας μὲν*
οὖν ἀπὸ Κυψέλλων καὶ Μιθριδάτης ἐκ Περγάμου συνή-
εσαν αὖθις ἐς λόγους καὶ κατέβαινον εἰς πεδίον ἄμφω
228 *σὺν ὀλίγοις, ἐφορώντων τῶν στρατῶν ἑκατέρωθεν. ἦσαν*
δ᾽ οἱ λόγοι Μιθριδάτου μὲν ὑπόμνησις φιλίας καὶ συμ-
μαχίας ἰδίας καὶ πατρῴας καὶ ἐπὶ τοῖς Ῥωμαίων πρέσβεσι
καὶ προβούλοις καὶ στρατηγοῖς κατηγορία ὧν ἐς αὐτὸν
ἐπεπράχεσαν ἀδίκως, Ἀριοβαρζάνην τε κατάγοντες ἐς
Καππαδοκίαν καὶ Φρυγίας αὐτὸν ἀφαιρούμενοι καὶ Νικο-
229 *μήδη περιορῶντες ἀδικοῦντα. "καὶ τάδε", ἔφη, "πάντα*
ἔπραξαν ἐπὶ χρήμασι, παραλλὰξ παρ᾽ ἐμοῦ τε καὶ παρ᾽
ἐκείνων λαμβάνοντες· ὃ γὰρ δὴ μάλιστ᾽ ἄν τις ὑμῶν, ὦ
Ῥωμαῖοι, τοῖς πλείοσιν ἐπικαλέσειεν, ἔστιν ἡ φιλοκερδία.
ἀναρραγέντος δὲ ὑπὸ τῶν ὑμετέρων στρατηγῶν τοῦ πο-
λέμου πάντα, ὅσα ἀμυνόμενος ἔπραττον, ἀνάγκῃ μᾶλλον
230 *ἢ κατὰ γνώμην ἐγίγνετο." ὁ μὲν δὴ Μιθριδάτης ὧδε* 57
εἰπὼν ἐπαύσατο, ὁ δὲ Σύλλας ὑπολαβὼν ἀπεκρίνατο· „ἐφ᾽
ἕτερα μὲν ἡμᾶς ἐκάλεις, ὡς τὰ προτεινόμενα ἀγαπήσων, οὐ
231 *μὴν ὀκνήσω καὶ περὶ τῶνδε διὰ βραχέος εἰπεῖν. ἐς μὲν Καπ-*

---

2 *αἰσθέσθαι*] *εἴσεσθαι* Schw., cf. Kratt p. 27 4. 10 *Κύψελα* (*-έλων*) Mend. et edd. ante Schw., cf. Oberhummer; RE 12 p. 117 8 sq. *τῶν τοῦ μιθρ.* i 13 sq. *amicitiae recordationes propriae et societatis paternae* C 27 *διαβραχέος* V, *διαβραχέως* B i, *διὰ βραχέων* Bk.

---

10 sq. *συνήεσαν ἐς λόγους*] Dardani Troadis, cf. Plut. Sull. 24, 1; de tempore cf. Reinach p. 199 adn. 2 15 *προβούλοις*] consules intellege, cf. § 284; Magie (v. ad p. 32, 17) p. 75

850 C.

παδοκίαν ἐγὼ κατήγαγον Ἀριοβαρζάνην, Κιλικίας ἄρχων, □ ὧδε Ῥωμαίων ψηφισαμένων· καὶ σὺ κατήκουες ἡμῶν, δέον ἀντιλέγειν καὶ [μὴ] μεταδιδάσκειν ἢ μηκέτι τοῖς ἐγνωσμένοις ἀντιτιθέναι. Φρυγίαν δέ σοι Μάνιος ἔδωκεν ἐπὶ δωροδοκίᾳ, ὃ κοινόν ἐστιν ἀμφοῖν ἀδίκημα. καὶ τῷδε μάλιστα αὐτὴν ὁμολογεῖς οὐ δικαίως λαβεῖν, ⟨λαβὼν⟩ ἐκ δωροδοκίας. ὅ τε Μάνιος καὶ τὰ ἄλλα ἠλέγχθη παρ' ἡμῖν ἐπὶ χρήμασι πράξας, καὶ πάντα ἀνέλυσεν ἡ βουλή. ᾧ λόγῳ 232 καὶ Φρυγίαν ἀδίκως σοι δοθεῖσαν οὐχ ἑαυτῇ συντελεῖν ἐπέταξεν ἐς τοὺς φόρους, ἀλλ' αὐτόνομον μεθῆκεν. ὧν δὲ ἡμεῖς οἱ πολέμῳ λαβόντες οὐκ ἀξιοῦμεν ἄρχειν, τίνι λόγῳ σὺ καθέξεις; Νικομήδης δὲ αἰτιᾶται μέν σε καὶ Ἀλέξανδρον αὐτῷ τὸν τὸ σῶμα τρώσοντα ἐπιπέμψαι καὶ Σωκράτη τὸν Χρηστὸν ἐπὶ τὴν ἀρχήν, καὶ τάδε αὐτὸς ἀμυνόμενος ἐς τὴν σὴν ἐμβαλεῖν. εἰ δέ τι ὅμως ἠδικοῦ, 233 ἐς Ῥώμην πρεσβεύειν ἔδει καὶ τὰς ἀποκρίσεις ἀναμένειν. εἰ δὲ καὶ θᾶττον ἠμύνου Νικομήδη, πῶς καὶ Ἀριοβαρζάνην ἀπήλαυνες οὐδὲν ἀδικοῦντα; ἐκβαλὼν δ' ἀνάγκην ἐπέθηκας τοῖς παροῦσι Ῥωμαίων κατάγειν αὐτὸν καὶ καταγόμενον κωλύων σὺ τὸν πόλεμον ἐξῆψας, ἐγνωκὼς μὲν οὕτω πρὸ 234 πολλοῦ καὶ ἐν ἐλπίδι ἔχων γῆς ἄρξειν ἁπάσης, εἰ Ῥωμαίων κρατήσειας, προφάσεις δ' ἐπὶ τῇ γνώμῃ τάσδε ποιούμενος. καὶ τούτου τεκμήριον, ὅτι καὶ Θρᾷκας καὶ Σκύθας καὶ Σαυρομάτας, οὔπω τινὶ πολεμῶν, ἐς συμμαχίαν ὑπήγου καὶ ἐς τοὺς ἀγχοῦ βασιλέας περιέπεμπες ναῦς τε
58 ἐποιοῦ καὶ πρωρέας καὶ κυβερνήτας συνεκάλεις. μάλιστα 235

---

3 [μὴ] del. Schw., ἢ pro μὴ Bk. 4 ἀντιτεῖναι Emperius 6 sq. ⟨λαβὼν⟩ ἐκ δωρ. Roos, ⟨ὅτι⟩ ἐκ δωρ. vel ἐκ δωρ. ⟨λαβὼν⟩ ci. Schw. 11 ὑμεῖς O 13 τρώσοντα B, τρώσαντα ceteri 15 τι] τις B 21 ἄρχειν i 23 τούτου Musgr., *cuius rei argumentum* C, τοῦτο Oi 24 sq. ἐπήγου i

---

4 *Μάνιος*] cf. ad p. 427, 11 10 αὐτόνομον] cf. W. Henze, De civitatibus liberis quae fuerunt in provinciis populi Romani (Diss. Berol. 1892) p. 47 sq.

85 a.C. δ' ὁ καιρὸς ἐλέγχει σε τῆς ἐπιβουλῆς. ὅτε γὰρ τὴν Ἰταλίαν
ἀφισταμένην ἡμῶν ᾐσθάνου, τὴν ἀσχολίαν τήνδε ἡμῶν
φυλάξας ἐπέθου μὲν Ἀριοβαρζάνῃ καὶ Νικομήδει καὶ
Γαλάταις καὶ Παφλαγονίᾳ, ἐπέθου δὲ Ἀσίᾳ, τῷ ἡμετέρῳ
236 χωρίῳ. καὶ λαβὼν οἷα δέδρακας ἢ τὰς πόλεις, αἷς τοὺς
θεράποντας καὶ χρήστας ἐπέστησας, ἐλευθερίαις καὶ
χρεῶν ἀποκοπαῖς ἢ τοὺς Ἕλληνας, ὧν μιᾷ προφάσει χιλίους
καὶ ἑξακοσίους διέφθειρας, ἢ Γαλατῶν τοὺς τετράρχας, οὓς
ὁμοδιαίτους ἔχων ἀπέκτεινας, ἢ τὸ τῶν Ἰταλιωτῶν γένος,
οὓς μιᾶς ἡμέρας σὺν βρέφεσι καὶ μητράσιν ἔκτεινάς τε
καὶ κατεπόντωσας, οὐκ ἀποσχόμενος οὐδὲ τῶν ἐς τὰ
237 ἱερὰ συμφυγόντων. ὃ πόσην μὲν ὠμότητά σου, πόσην δὲ
ἀσέβειαν καὶ ὑπερβολὴν μίσους ἐς ἡμᾶς προενήνοχε;
σφετερισάμενος δ' ἁπάντων τὰ χρήματα ἐς τὴν Εὐρώπην
ἐπέρας μεγάλοις στρατοῖς, ἡμῶν ἀπειπόντων ἅπασι τοῖς
Ἀσίας βασιλεῦσι τῆς Εὐρώπης μηδὲ ἐπιβαίνειν. διαπλεύ-
σας δὲ Μακεδονίαν τε, ἡμετέραν οὖσαν, ἐπέτρεχες καὶ τοὺς
238 Ἕλληνας τὴν ἐλευθερίαν ἀφῃροῦ. οὐ πρίν τε ἤρξω μετα-
νοεῖν οὐδ' Ἀρχέλαος ὑπὲρ σοῦ παρακαλεῖν, ἢ Μακεδο-
νίαν μέν με ἀνασώσασθαι, τὴν δὲ Ἑλλάδα τῆς σῆς ἐκλῦ-
σαι βίας, ἑκκαίδεκα δὲ μυριάδας τοῦ σοῦ στρατοῦ κατα-
κόψαι καὶ τὰ στρατόπεδά σου λαβεῖν αὐταῖς παρασκευαῖς.
239 ὃ καὶ θαυμάζω σου δικαιολογουμένου νῦν ἐφ' οἷς δι'
Ἀρχελάου παρεκάλεις. ἢ πόρρω μὲν ὄντα με ἐδεδοίκεις,
ἀγχοῦ δὲ γενόμενον ἐπὶ δίκην ἐληλυθέναι νομίζεις; ἧς ὁ
καιρὸς ἀνάλωται, σοῦ τε πολεμήσαντος ἡμῖν καὶ ἡμῶν
ἀμυναμένων ἤδη καρτερῶς καὶ ἀμυνουμένων ἐς τέλος."
240 τοσαῦτα τοῦ Σύλλα μετ' ὀργῆς ἔτι λέγοντος μετέπιπτεν
ὁ βασιλεὺς καὶ ἐδεδοίκει καὶ ἐς τὰς δι' Ἀρχελάου γενο-

1 ⟨ὁ⟩ τῆς ἐπιβ. ci. Mend., sed cf. Kratt p. 20 5 ποῖα Nauck 6 ἐλευθερώσεσι ci. Mend. 11 ἀπεχόμενος ci. Mend., cf. Berg, Diss. p. 38 13 προσενήνοχε V 27 ⟨σε⟩ ἤδη ci. Mend.

18 cf. Mommsen, Röm. Staatsr. 3 p. 727 adn. 1

85 a.C.

μένας συνθήκας ἐνεδίδου τάς τε ναῦς καὶ τὰ ἄλλα πάντα παραδοὺς ἐς τὸν Πόντον ἐπὶ τὴν πατρῴαν ἀρχὴν ἐπανῄει μόνην. ὧδε μὲν ὁ πρῶτος Μιθριδάτου καὶ Ῥωμαίων πόλεμος κατεπαύετο.

59 Σύλλας δέ, Φιμβρίου δύο σταδίους ἀποσχών, ἐκέλευε 241
παραδοῦναί οἱ τὸν στρατόν, οὐ παρανόμως ἄρχοι. ὁ δ' ἀντεπέσκωπτε μέν, ὡς οὐδ' ἐκεῖνος ἐννόμως ἔτι ἄρχοι, περιταφρεύοντος δ' αὐτὸν τοῦ Σύλλα καὶ πολλῶν οὐκ ἀφανῶς ἀποδιδρασκόντων ἐς ἐκκλησίαν τοὺς λοιποὺς ὁ Φιμβρίας συναγαγὼν παρεκάλει παραμένειν. οὐ φαμένων 242
δὲ πολεμήσειν πολίταις, καταρρήξας τὸν χιτωνίσκον ἑκάστοις προσέπιπτεν. ὡς δὲ καὶ τοῦτ' ἀπεστρέφοντο καὶ πλείους ἐγίγνοντο αἱ αὐτομολίαι, τὰς σκηνὰς τῶν ἡγεμόνων περιῄει καί τινας αὐτῶν χρήμασι διαφθείρας ἐς ἐκκλησίαν αὖθις συνεκάλει καὶ συνόμνυσθαί οἱ προσέτασσεν. ἐκβοησάντων δὲ τῶν ἐνετῶν, ὅτι δέοι καλεῖν ἐπὶ τὸν ὅρκον 243
ἐξ ὀνόματος, ὁ μὲν ἐκήρυττεν τοὺς εὖ τι παθόντας ὑφ' ἑαυτοῦ καὶ Νώνιον πρῶτον ἐκάλει, κοινωνόν οἱ πάντων γεγονότα. οὐκ ὀμνύντος δὲ οὐδ' ἐκείνου, τὸ ξίφος ἐπισπάσας ἠπείλει κτείνειν αὐτόν, μέχρι βοῆς ἐκ πάντων γενομένης καταπλαγεὶς καὶ τοῦδ' ἐπαύσατο. θεράποντα δὲ 244
χρήμασι καὶ ἐλπίσιν ἐλευθερίας ἀναπείσας ἔπεμψεν ὡς αὐτόμολον ἐπιχειρεῖν τῷ Σύλλα σώματι. ὁ δέ, τῷ ἔργῳ πλησιάζων καὶ ταρασσόμενος καὶ ἐκ τοῦδε ὕποπτος γενόμενος, συνελήφθη τε καὶ ὡμολόγησε. καὶ ὁ στρατὸς 245
ὁ τοῦ Σύλλα, σὺν ὀργῇ καὶ καταφρονήσει περιστάντες τὸ τοῦ Φιμβρίου χαράκωμα, κατελοιδόρουν αὐτὸν καὶ Ἀθηνίωνα ἐκάλουν, ὃς δραπετῶν τῶν ἐν Σικελίᾳ ποτὲ ἀπο-

3 τε καὶ i   7 ἔτι ἐννόμως i   13 αἱ om. i   17 μὲν δὴ i   20 ἐπηπείλει i   κτενεῖν Mend., at cf. ad p. 197, 16   22 ἐλπίδι ci. Vk.   27 αὐτὸν] αὐτοῦ ci. Mend., at cf. Goetzeler p. 56

27 sq. Ἀθηνίωνα ἐκάλουν] sicut Cicero Sextum Clodium, cf. Cic. ad Att. 2, 12, 2; de hoc Athenione cf. Klebs, RE 2 p. 2039 n. 6

85 a.C. στάντων ὀλιγήμερος γεγένητο βασιλεύς. ἐφ' οἷς ὁ Φιμ- 60
βρίας, πάντα ἀπογνούς, ἐπὶ τὴν τάφρον προῆλθε καὶ Σύλ-
246 λαν αὐτῷ παρεκάλει συνελθεῖν ἐς λόγους. ὁ δὲ ἀνθ' αὐτοῦ Ῥουτίλιον ἔπεμπε· καὶ τόδε πρῶτον ἐλύπει τὸν Φιμβρίαν οὐδὲ συνόδου, διδομένης καὶ τοῖς πολεμίοις, ἀξιωθέντα. δεομένῳ δ' αὐτῷ συγγνώμης τυχεῖν, εἴ τι νέος ὢν ἐξήμαρτεν, ὁ Ῥουτίλιος ὑπέστη Σύλλαν ἀφήσειν ἐπὶ θάλασσαν ἀπαθῆ διελθεῖν, εἰ μέλλοι τῆς Ἀσίας, ἧς ἐστιν ὁ
247 Σύλλας ἀνθύπατος, ἀποπλευσεῖσθαι. ὁ δέ, εἰπὼν ἑτέραν ὁδὸν ἔχειν κρείττονα, ἐπανῆλθεν ἐς Πέργαμον καὶ ἐς τὸ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἱερὸν παρελθὼν ἐχρήσατο τῷ ξίφει. οὐ καιρίου δ' αὐτῷ τῆς πληγῆς γενομένης ἐκέλευσε τὸν παῖδα ἐπερεῖσαι. ὁ δὲ καὶ τὸν δεσπότην ἔκτεινε καὶ αὑτὸν ἐπὶ τῷ δεσπότῃ.

248 οὕτω μὲν καὶ Φιμβρίας ἀπέθανε, πολλὰ τὴν Ἀσίαν ἐπὶ Μιθριδάτῃ λελυμασμένος. καὶ αὐτὸν ὁ Σύλλας ἐφῆκε τοῖς ἀπελευθέροις θάψαι καὶ ἐπεῖπεν οὐ μιμεῖσθαι Κίνναν καὶ Μάριον, ἐν Ῥώμῃ θάνατόν τε πολλῶν καὶ ἀταφίαν
249 ἐπὶ τῷ θανάτῳ καταγνόντας. τὸν δὲ στρατὸν τοῦ Φιμβρίου προσιόντα οἱ δεξιωσάμενός τε καὶ τῷ σφετέρῳ συναγαγὼν Κουρίωνι προσέταξε Νικομήδην ἐς Βιθυνίαν καὶ Ἀριοβαρζάνην ἐς Καππαδοκίαν καταγαγεῖν τῇ τε βουλῇ περὶ πάντων ἐπέστελλεν, οὐχ ὑποκρινόμενος ἐψηφίσθαι πολέμιος.

250 αὐτὴν δὲ τὴν Ἀσίαν καθιστάμενος Ἰλιέας μὲν καὶ 61
□ Χίους καὶ Λυκίους καὶ Ῥοδίους καὶ Μαγνησίαν καί τινας ἄλλους, ἢ συμμαχίας ἀμειβόμενος ἢ ὧν διὰ προθυμίαν

7 ἀφήσειν] *permissurum* C 'h. e. ἐφήσειν' (Mend.) 17 μιμήσεσθαι ci. Mend., cf. ad p. 197, 16 23 οὐχ ὑποκρ.] 'dissimulans' (Schw.)

4 P. Rutilius Rufus, cf. Münzer, RE, 2. Reihe, 1 p. 1276 10 ἐς Πέργαμον] aliter Plut. Sull. 25, 1—3; Oros. 6, 2, 11 *(apud Thyatiram)* 21 C. Scribonius Curio, cf. Münzer, RE, 2. Reihe, 2 p. 862 n. 10 25—p. 473, 2 cf. Henze (v. ad p. 469, 10) p. 37 sqq. 26 Λυκίους] cf. Dessau, Inscr. lat. sel. 31 26 sq. τινας ἄλλους] cf. Reinach p. 204 adn. 2

ἐπεπόνθεσαν οὗ ἕνεκα, ἐλευθέρους ἠφίει καὶ Ῥωμαίων 86 a.C.
ἀνέγραφε φίλους, ἐς δὲ τὰ λοιπὰ πάντα στρατιὰν περι-
έπεμπε. καὶ τοὺς θεράποντας, οἷς ἐλευθερίαν ἐδεδώκει 251
Μιθριδάτης, ἐκήρυττεν αὐτίκα ἐς τοὺς δεσπότας ἐπανιέναι.
πολλῶν δὲ ἀπειθούντων καὶ πόλεων τινῶν ἀφισταμένων
ἐγίγνοντο σφαγαὶ κατὰ πλῆθος ἐλευθέρων τε καὶ θερα-
πόντων ἐπὶ ποικίλαις προφάσεσι, τείχη τε πολλῶν
καθῃρεῖτο, καὶ συχνὰ τῆς Ἀσίας ἠνδραποδίζετο καὶ διηρ-
πάζετο. οἵ τε καππαδοκίσαντες ἄνδρες ἢ πόλεις ἐκολά- 252
ζοντο πικρῶς, καὶ μάλιστα αὐτῶν Ἐφέσιοι, σὺν αἰσχρᾷ
κολακείᾳ ἐς τὰ Ῥωμαίων ἀναθήματα ὑβρίσαντες. ἐπὶ δὲ
τοῖσδε καὶ κήρυγμα περιῄει, τοὺς ἐν ἀξιώσει κατὰ πόλιν
ἐς ἡμέραν ῥητὴν πρὸς τὸν Σύλλαν ἀπαντᾶν ἐς Ἔφεσον.
καὶ συνελθοῦσιν αὐτοῖς ἐπὶ βήματος ἐδημηγόρησεν οὕτως·

62 "ἡμεῖς στρατῷ πρῶτον ἐς Ἀσίαν παρήλθομεν Ἀντιόχου 253
τοῦ Σύρων βασιλέως πορθοῦντος ὑμᾶς. ἐξελάσαντες δ'
αὐτὸν καὶ τὸν Ἅλυν καὶ Ταῦρον αὐτῷ θέμενοι τῆς ἀρχῆς
ὅρον οὐ κατέσχομεν ὑμῶν, ἡμετέρων ἐξ ἐκείνου γενο-
μένων, ἀλλὰ μεθήκαμεν αὐτονόμους, πλὴν εἴ τινας Εὐ-
μένει καὶ Ῥοδίοις συμμαχήσασιν ἡμῖν ἔδομεν, οὐχ ὑπο-
τελεῖς, ἀλλ' ἐπὶ προστάταις εἶναι. τεκμήριον δ', ὅτι Λυ- 254
κίους, αἰτιωμένους τι Ῥοδίων, ἀπεστήσαμεν. ἡμεῖς μὲν δὴ
τοιοίδε περὶ ὑμᾶς γεγόναμεν· ὑμεῖς δέ, Ἀττάλου τοῦ Φι-
λομήτορος τὴν ἀρχὴν ἡμῖν ἐν διαθήκαις καταλιπόντος, 133 a.C.
Ἀριστονίκῳ καθ' ἡμῶν τέτταρσιν ἔτεσι συνεμαχεῖτε,
μέχρι καὶ Ἀριστόνικος ἑάλω καὶ ὑμῶν οἱ πλείους ἐς 130 a.C.
ἀνάγκην καὶ φόβον περιήλθετε. καὶ ὧδε πράσσοντες 255
ὅμως, ἔτεσιν εἴκοσι καὶ τέτταρσιν ἐς μέγα περιουσίας
καὶ κάλλους κατασκευῆς ἰδιωτικῆς τε καὶ δημοσίας προ-
ελθόντες, ὑπὸ εἰρήνης καὶ τρυφῆς ἐξυβρίσατε αὖθις καὶ

9 ἢ] καὶ i 11 ἐνυβρίσαντες i 13 τὸν om. V 18 ὅριον V 23 sq. *Attalo Philopatro* C 26 ἐς om. V 28 εἴκοσι καὶ τέτταρσιν] 'immo τετταράκοντα' (Mend.)

17 τὸν Ἅλυν καὶ Ταῦρον] cf. ad p. 379, 6 sq.

85 a.C. τὴν ἀσχολίαν ἡμῶν τὴν ἀμφὶ τὴν Ἰταλίαν φυλάξαντες οἱ
256 μὲν ἐπηγάγεσθε Μιθριδάτην, οἱ δ' ἐλθόντι συνέθεσθε. ὃ
δ' ἐστὶ πάντων μιαρώτατον, ὑπέστητε αὐτῷ μιᾶς ἡμέρας
τοὺς Ἰταλιώτας ἅπαντας αὐτοῖς παισὶ καὶ μητράσιν
ἀναιρήσειν καὶ οὐδὲ τῶν ἐς τὰ ἱερὰ συμφυγόντων διὰ τοὺς
257 ὑμετέρους θεοὺς ἐφείσασθε. ἐφ' οἷς ἔδοτε μέν τινα καὶ
αὐτῷ Μιθριδάτῃ δίκην, ἀπίστῳ τε ἐς ὑμᾶς γενομένῳ καὶ
φόνου καὶ δημεύσεων ἐμπλήσαντι ὑμᾶς καὶ γῆς ἀναδασμοὺς ἐργασαμένῳ καὶ χρεῶν ἀποκοπὰς καὶ δούλων
ἐλευθερώσεις καὶ τυράννους ἐπ' ἐνίοις καὶ ληστήρια πολλὰ
ἀνά τε γῆν καὶ θάλασσαν, ὡς εὐθὺς ὑμᾶς ἔχειν ἐν πείρᾳ
καὶ παραβολῇ, οἵους ἀνθ' οἵων προστάτας ἐπελέγεσθε.
258 ἔδοσαν δέ τινα καὶ ἡμῖν δίκην οἱ τῶνδε ἄρξαντες. ἀλλὰ δεῖ
καὶ κοινὴν ὑμῖν ἐπιτεθῆναι, τοιάδε ἐργασαμένοις· ἣν εἰκὸς
μὲν ἦν ὁμοίαν οἷς ἐδράσατε, γενέσθαι, μήποτε δὲ Ῥωμαῖοι σφαγὰς ἀσεβεῖς ἢ δημεύσεις ἀβούλους ἢ δούλων
ἐπαναστάσεις ἢ ὅσα ἄλλα βαρβαρικὰ μηδ' ἐπὶ νοῦν λάβοιεν.
259 φειδοῖ δὲ γένους ἔτι καὶ ὀνόματος Ἑλληνικοῦ καὶ
δόξης τῆς ἐπὶ τῇ Ἀσίᾳ καὶ τῆς φιλτάτης Ῥωμαίοις
εὐφημίας οὕνεκα μόνους ὑμῖν ἐπιγράφω πέντε ἐτῶν
φόρους ἐσενεγκεῖν αὐτίκα καὶ τὴν τοῦ πολέμου δαπάνην,
ὅση τε γέγονέ μοι καὶ ἔσται καθισταμένῳ τὰ ὑπόλοιπα.
260 διαιρήσω δὲ ταῦθ' ἑκάστοις ἐγὼ καὶ κατὰ πόλεις καὶ τάξω
προθεσμίαν ταῖς ἐσφοραῖς καὶ τοῖς οὐ φυλάξασιν ἐπιθήσω δίκην ὡς πολεμίοις." τοσάδε εἰπὼν ἐπιδιῄρει τοῖς 63
πρέσβεσι τὴν ζημίαν καὶ ἐπὶ τὰ χρήματα ἔπεμπεν. 26

261 85 et 84 a.C. αἱ δὲ πόλεις, ἀποροῦσαί τε καὶ δανειζόμεναι μεγάλων
τόκων, αἱ μὲν τὰ θέατρα τοῖς δανείζουσιν, αἱ δὲ τὰ γυμνάσια ἢ τεῖχος ἢ λιμένας ἢ ⟨εἴ⟩ τι δημόσιον ἄλλο, σὺν
ὕβρει στρατιωτῶν ἐπειγόντων ὑπετίθεντο. τὰ μὲν δὴ
χρήματα ὧδε τῷ Σύλλᾳ συνεκομίζετο, καὶ κακῶν ἅδην

7 τε καὶ ἐς b d 10 ἐπ'] ἐπιστήσαντι ci. Mend. 20 εὐφημίας om. V 23 καὶ κατὰ O, καὶ vulgo omissum cum i 29 τείχη ci. Mend., cf. Zerdik p. 55 ⟨εἴ⟩ add. Mend.

85 et 84 a.C.

εἶχεν ἡ Ἀσία. ἐπέπλει δ' αὐτὴν καὶ ληστήρια πολύανδρα 262 φανερῶς, στόλοις ἐοικότα μᾶλλον ἢ λησταῖς, Μιθριδάτου μὲν αὐτὰ πρώτου καθέντος ἐς τὴν θάλασσαν, ὅτε πάνθ' ὡς οὐκ ἐς πολὺ καθέξων ἐλυμαίνετο, πλεονάσαντα δ' ἐς τότε μάλιστα, καὶ οὐ τοῖς πλέουσι μόνοις, ἀλλὰ καὶ λιμέσι καὶ χωρίοις καὶ πόλεσιν ἐπιχειροῦντα φανερῶς. Ἰασσός γέ 263 τοι καὶ Σάμος καὶ Κλαζομεναὶ καὶ Σαμοθρᾴκη Σύλλα παρόντος ἐλήφθησαν, καὶ τὸ ἱερὸν ἐσυλήθη τὸ Σαμοθρᾴκιον χιλίων ταλάντων κόσμον, ὡς ἐνομίζετο. ὁ δέ, εἴτε ἑκὼν ὡς ἁμαρτόντας ἐνυβρίζεσθαι καταλιπών, εἴτ' ἐπὶ τὴν ἐς Ῥώμην στάσιν ἐπειγόμενος, ἐς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἀπ' αὐτῆς ἐς τὴν Ἰταλίαν μετὰ τοῦ πλείονος στρατοῦ διέπλει. 84 a.C.

64 καὶ τὰ μὲν ἀμφὶ Σύλλαν ἐν τοῖς Ἐμφυλίοις ἀναγέγραπται, ἄρχεται δ' ὁ δεύτερος Ῥωμαίων τε καὶ Μιθριδάτου πόλεμος ἐνθένδε. 264 83 a.C.

Μουρήνας μὲν ὑπὸ Σύλλα σὺν δύο τέλεσι τοῖς Φιμβρίου καθίστασθαι τὰ λοιπὰ τῆς Ἀσίας ὑπελέλειπτο καὶ πολέμων ἀφορμὰς ἠρεσχέλει δι' ἐπιθυμίαν θριάμβου. 265 Μιθριδάτης δ' ἐς τὸν Πόντον ἐσπλεύσας Κόλχοις καὶ Βοσποριανοῖς ἀφισταμένοις ἐπολέμει. ὧν Κόλχοι τὸν υἱὸν 266 παρ' αὐτοῦ, Μιθριδάτην, βασιλέα σφίσιν ᾐτοῦντο δοθῆναι καὶ λαβόντες αὐτίκα ὑπήκουσαν. ὑποπτεύσας δ' ὁ βασιλεὺς τόδε πρὸς τοῦ παιδὸς αὐτοῦ βασιλείας ἐπιθυμοῦντος γενέσθαι, καλέσας αὐτὸν ἔδησεν ἐν πέδαις χρυσαῖς καὶ μετ' οὐ πολὺ ἀπέκτεινε, πολλὰ χρήσιμόν οἱ περὶ τὴν Ἀσίαν ἐν τοῖς πρὸς Φιμβρίαν ἀγῶσι γενόμενον. ἐπὶ δὲ Βοσποριανοὺς ναῦς τε συνεπήγνυτο καὶ στρατὸν 267 ἡτοιμάζετο πολύν. ὡς τὸ μέγεθος αὐτοῦ τῆς παρασκευῆς δόξαν ἐγεῖραι ταχεῖαν οὐκ ἐπὶ Βοσποριανοῖς, ἀλλ' ἐπὶ

---

6 Ἰασός cum inscriptionibus ubique ponendum putat Hicks, Journ. of Hell. stud. 7 (1887) p. 83 sqq. 11 ἐν Ῥώμῃ Musgr., sed cf. Bitschofsky p. 445 16 τοῖς] τοῦ V 18 ἐρεσχήλει B 28 αὐτῷ i

---

13 sq. ἀναγέγρ.] Emph. I § 379—490 16 Μουρήνας] cf. ad p. 446, 25

83 a. C. Ῥωμαίοις τάδε συλλέγεσθαι. οὐ γάρ πω οὐδ' Ἀριοβαρ-
ζάνῃ πᾶσαν ἐβεβαίου Καππαδοκίαν, ἀλλ' ἔστιν αὐτῆς,
268 ἃ καὶ τότε κατεῖχεν. Ἀρχέλαόν τε ἐν ὑποψίαις ἐτίθετο, ὡς
πολλὰ πέρα τοῦ δέοντος κατὰ τὴν Ἑλλάδα ἐν ταῖς διαλύ-
σεσιν ἐπιχωρήσαντα τῷ Σύλλᾳ. ὧν ὁ Ἀρχέλαος αἰσθανό-
μενός τε καὶ δείσας ἐς Μουρήναν ἔφευγε καὶ παροξύνας
269 αὐτὸν ἔπεισε Μιθριδάτῃ προεπιχειρεῖν. Μουρήνας μὲν
δὴ διὰ Καππαδοκίας αὐτίκα ἐσβαλὼν ἐς Κόμανα, κώμην
ὑπὸ τῷ Μιθριδάτῃ μεγίστην, σεβάσμιον ἱερὸν καὶ πλού-
σιον ἔχουσαν, ἱππέας τινὰς ἔκτεινε τοῦ Μιθριδάτου καὶ
πρέσβεσιν αὐτοῦ, τὰς συνθήκας προτείνουσιν, οὐκ ἔφη συν-
θήκας ὁρᾶν· οὐ γὰρ συνεγέγραπτο Σύλλας, ἀλλ' ἔργῳ τὰ
270 λεχθέντα βεβαιώσας ἀπήλλακτο. ταῦτα δ' εἰπὼν ὁ Μου-
ρήνας εὐθέως ἐλεηλάτει καὶ οὐδὲ τῶν ἱερῶν χρημάτων
83/82 a. C. ἀποσχόμενος ἐχείμαζεν ἐν Καππαδοκίᾳ. Μιθριδάτης δ' 65
ἐς Ῥώμην ἔπεμπε πρός τε τὴν βουλὴν καὶ πρὸς Σύλλαν,
271 αἰτιώμενος, ἃ ποιεῖ Μουρήνας. ὁ δ' ἐν τούτῳ τὸν Ἅλυν
ποταμὸν περάσας, μέγαν τε ὄντα καὶ δύσπορον τότε μά-
λιστα αὐτῷ γενόμενον ὑπὸ ὄμβρων, τετρακοσίας τοῦ Μι-
θριδάτου κώμας ἐπέτρεχεν, οὐκ ἀπαντῶντος ἐς οὐδὲν
αὐτῷ τοῦ βασιλέως, ἀλλὰ τὴν πρεσβείαν ἀναμένοντος.
272 λείας δὲ πολλῆς καταγέμων ἐς Φρυγίαν καὶ Γαλατίαν
ἐπανῄει, ἔνθα αὐτῷ Καλίδιος, ἐπὶ ταῖς Μιθριδάτου μέμ-
ψεσι πεμφθεὶς ἀπὸ Ῥώμης, ψήφισμα μὲν οὐδὲν ἐπέδωκεν,
ἔφη δ' ἐς ἐπήκοον ἐν μέσῳ τὴν βουλὴν αὐτῷ κελεύειν
273 φείδεσθαι τοῦ βασιλέως, ὄντος ἐνσπόνδου. ταῦτα δ' εἰπὼν

---

3 ὑποψίᾳ i 8 κόμανα (ο corr. ex ω) B, κόμμανα V κώ-μην] πόλιν i C 9 ⟨τῶν⟩ ὑπὸ ci. Mend., cf. Kratt p. 21 23 κανίδιος V 24 ἐνέδωκεν V 25 verborum ἐς ἐπήκοον et ἐν μέσῳ alterutrum delendum ci. Vk. αὐτὸν i

---

8 Κόμανα] Ponti, non Cappadociae 9 ἱερὸν] Bellonae, cf. Reinach p. 238 sq.; Drexler apud Roscher, Mythol. Lex. 2 p. 2215 sqq. 23 fortasse Q. Calidius, qui 99 a. C. tribunus plebis fuit, cf. Münzer, RE 3 p. 1354 n. 5

82 a. C.

ὤφθη διαλεγόμενος αὐτῷ μόνῳ, καὶ ὁ Μουρήνας οὐδὲν
ἀνεὶς τῆς ὁρμῆς καὶ τότε τὴν γῆν ἐπῄει τὴν τοῦ Μιθρι-
δάτου. ὁ δὲ σαφῶς ὑπὸ Ῥωμαίων ἡγούμενος πολεμεῖσθαι
Γόρδιον ἐς τὰς κώμας ἐσβαλεῖν ἐκέλευσε. καὶ αὐτίκα 274
ὁ Γόρδιος ὑποζύγιά τε πολλὰ καὶ σκευοφόρα καὶ ἀνθρώ-
πους, ἰδιώτας τε καὶ στρατιώτας, συνήρπαζε καὶ αὐτῷ
Μουρήνᾳ, μέσον λαβὼν ποταμόν, ἀντεκαθέζετο. μάχης δ'
οὐδέτερος ἦρχεν, ἕως ἀφίκετο Μιθριδάτης σὺν τῷ πλείονι
στρατῷ. καὶ εὐθὺς ἀμφὶ τῷ ποταμῷ μάχη γίγνεται καρ- 275
τερά. καὶ βιασάμενος ὁ Μιθριδάτης ἐπέρα τὸν ποταμόν,
καὶ τἄλλα πολὺ κρείττων τοῦ Μουρήνα γενόμενος. ὁ δ' ἐς
λόφον καρτερὸν ἀναφυγών, ἐπιχειροῦντος αὐτῷ βασιλέως,
πολλοὺς ἀποβαλὼν ἔφευγε διὰ τῶν ὀρεινῶν ἐπὶ Φρυγίας,
66 ὁδὸν ἀτριβῆ, βαλλόμενός τε καὶ χαλεπῶς. ἥ τε νίκη, λαμ- 276
πρὰ καὶ ὀξεῖα ἐξ ἐφόδου γενομένη, ταχὺ διέπτη καὶ πολ-
λοὺς ἐς τὸν Μιθριδάτην μετέβαλεν. ὃ δέ, καὶ τὰ ἐν Καππα-
δοκίᾳ φρούρια τοῦ Μουρήνα πάντα ἐπιδραμών τε καὶ ἐξ-
ελάσας, ἔθυε τῷ Στρατίῳ Διὶ πάτριον θυσίαν ἐπὶ ὄρους
ὑψηλοῦ, κορυφὴν μείζονα ἄλλην ἀπὸ ξύλων ἐπιτιθείς. πρῶ- 277
τοι δ' ἐς αὐτὴν οἱ βασιλεῖς ξυλοφοροῦσι καὶ περιθέντες
ἑτέραν ἐν κύκλῳ βραχυτέραν τῇ μὲν ἄνω γάλα καὶ μέλι
καὶ οἶνον καὶ ἔλαιον καὶ θυμιάματα πάντα ἐπιφοροῦσι,
τῇ δ' ἐπιπέδῳ σῖτόν τε καὶ ὄψον ἐς ἄριστον τοῖς παροῦσιν
ἐπιτιθέντες, οἷόν τι καὶ ἐν Πασαργάδαις ἐστὶ τοῖς Περ-
σῶν βασιλεῦσι θυσίας γένος, ἅπτουσι τὴν ὕλην. ἡ δ' αἰθο- 278
μένη διὰ τὸ μέγεθος τηλοῦ τε χιλίων σταδίων γίγνεται
τοῖς πλέουσι καταφανής, καὶ πελάσαι φασὶν ἐς πολλὰς
ἡμέρας, αἰθομένου τοῦ ἀέρος, οὐ δυνατὸν εἶναι.

---

4 *ἐς τὰς κώμας*] 'deest aliquid velut *πέραν*' (Mend.) *ἐμβαλεῖν* i 12 *βασιλέως*] *τοῦ βασιλέως* i 19 ⟨*sic enim sacra instituunt*⟩. *Primi* C 20 *αὐτὸν* i 24 *ἐστὶ*] *ἦν* ci. Mend. 25 *γένος θυσίας* i 26 *τηλοῦ ἐκ χιλ.* ci. Schw.

---

18 *Στρατίῳ Διὶ*] cf. Cumont, Studia Pontica p. 173 sqq.

83 a. C.
279 ὁ μὲν δὴ τὴν θυσίαν ἦγε πατρίῳ νόμῳ· Σύλλα δ' οὐκ
ἀξιοῦντος Μιθριδάτην ἔνσπονδον πολεμεῖσθαι Αὖλος
Γαβίνιος ἐπέμφθη Μουρήνᾳ μὲν ἀληθῆ τήνδε προαγό-
ρευσιν ἐρῶν, μὴ πολεμεῖν Μιθριδάτῃ, Μιθριδάτην δὲ καὶ
280 Ἀριοβαρζάνην ἀλλήλοις συναλλάξων. ὁ δὲ Μιθριδάτης, ἐν
τῇδε τῇ συνόδῳ παιδίον τετραετὲς ἐγγυήσας τῷ Ἀριοβαρ-
ζάνῃ καὶ ἐπὶ τῇδε τῇ προφάσει λαβὼν ἔχειν Καππαδοκίας
ὅσα τε εἶχε, καὶ ἕτερα ἐπ' ἐκείνοις, εἱστία πάντας καὶ
χρυσίον ἐπί τε τῇ κύλικι καὶ τῇ τροφῇ καὶ ἐπὶ σκώμ-
μασι καὶ ἐπὶ ᾠδῇ καὶ πᾶσιν, ὥσπερ εἰώθει, προυτίθει·
οὗ μόνος Γαβίνιος οὐχ ἥψατο.
281 ὁ μὲν δὴ δεύτερος Μιθριδάτῃ καὶ Ῥωμαίοις πόλεμος τρίτῳ
81 a. C. μάλιστα ἔτει ἐς τοῦτο διελύετο. καὶ σχολὴν ἄγων ὁ Μι- 67
θριδάτης Βόσπορον ἐχειροῦτο καὶ βασιλέα αὐτοῖς τῶν
282 υἱέων ἕνα ἀπεδείκνυε, Μαχάρην. ἐς δ' Ἀχαιοὺς τοὺς ὑπὲρ
Κόλχους ἐσβαλών, οἳ δοκοῦσιν εἶναι τῶν ἐκ Τροίας κατὰ
τὴν ἐπάνοδον πλανηθέντων, δύο μέρη τοῦ στρατοῦ πολέμῳ
τε καὶ κρύει καὶ ἐνέδραις ἀποβαλὼν ἐπανῆλθε καὶ ἐς Ῥώ-
283 μην ἔπεμπε τοὺς συγγραψομένους τὰ συγκείμενα. ἔπεμπε
79 a. C. δὲ καὶ Ἀριοβαρζάνης, εἴθ' ἑκών, εἴτε πρός τινων ἐνοχλού-
μενος, οὐκ ἀπολαμβάνειν Καππαδοκίαν, ἀλλὰ τὸ πλέον
αὐτῆς ἔτι Μιθριδάτην ἀφαιρεῖσθαι. Μιθριδάτης μὲν οὖν,
Σύλλα κελεύοντος αὐτῷ μεθεῖναι Καππαδοκίαν, μεθῆκε
καὶ ἑτέραν πρεσβείαν ἐπέπεμπεν ἐπὶ τὰς τῶν συνθηκῶν
284 συγγραφάς· ἤδη δὲ Σύλλα τεθνεῶτος, οὐκ ἐπαγόντων
78 a. C. αὐτὴν ὡς ἐν ἀσχολίᾳ τῶν προβούλων ἐπὶ τὸ κοινόν, Τιγρά-
νῃ τὸν γαμβρὸν Μιθριδάτης ἔπεισεν ἐς Καππαδοκίαν

---

7 τῇ add. Roos ex O, om. vulg. λαβὼν] cf. Herw. p. 64 10 καὶ ante πᾶσιν del. Schw. 24 ἔπεμπεν i 27 ἔπεισεν] ἔπεμπεν i C

---

2 sq. A. Gabinius distinguendus a Gabinio, qui 48 a. C. in Illyrico occubuit, v. ad p. 337, 11 et cf. Münzer, RE 7 p. 424 n. 10
6 τῷ Ἀριοβ.] immo Ariobarzanis filio, cf. Th. Reinach, Trois royaumes d'Asie mineure p. 68 16 sq. cf. ad p. 511, 8 sqq.
26 sq. de Tigranis rebus gestis cf. Eckhardt, Klio 9 (1909) p. 408 sqq.

77 a.C.

ἐμβαλεῖν ὥσπερ ἀφ' ἑαυτοῦ. καὶ τὸ μὲν σόφισμα οὐκ ἔλαθε Ῥωμαίους, ὁ δ' Ἀρμένιος, Καππαδοκίαν σαγηνεύσας, ἐς τριάκοντα μυριάδας ἀνθρώπων ἀνασπάστους ἐς Ἀρμενίαν ἐποίησε καὶ συνῴκιζεν αὐτοὺς μεθ' ἑτέρων ἔς τι χωρίον, ἔνθα πρῶτον Ἀρμενίας τὸ διάδημα αὐτὸς περιεθήκατο καὶ Τιγρανόκερτα ἀφ' ἑαυτοῦ προσεῖπε· δύναται δ' εἶναι Τιγρανόπολις. 285

68 *καὶ τάδε μὲν ἦν ἐν Ἀσίᾳ. Σερτώριος δ', Ἰβηρίας ἡγούμενος, αὐτήν τε Ἰβηρίαν καὶ τὰ περίοικα πάντα ἐπὶ Ῥωμαίους ἀνίστη καὶ βουλὴν ἐκ τῶν οἱ συνόντων, ἐς μίμημα τῆς συγκλήτου, κατέλεγε. δύο δ' αὐτοῦ τῶν στασιωτῶν, Λούκιοι Μάγιός τε καὶ Φάννιος, Μιθριδάτην ἔπειθον συμμαχῆσαι τῷ Σερτωρίῳ, πολλὰ περὶ τῆς Ἀσίας αὐτὸν καὶ τῶν ἐγγὺς ἐθνῶν ἐπελπίζοντες. ὁ μὲν δὴ πεισθεὶς ἐς τὸν Σερτώριον ἔπεμψεν· ὁ δὲ τοὺς πρέσβεις ἐς τὴν ἑαυτοῦ σύγκλητον παραγαγὼν τε καὶ μεγαλοφρονησάμενος, ὅτι τὸ κλέος αὐτοῦ καὶ ἐς τὸν Πόντον διίκετο καὶ Ῥωμαίους ἕξοι πολιορκεῖν ἀπό τε δύσεως καὶ ἐξ ἀνατολῆς, συνετίθετο τῷ Μιθριδάτῃ δώσειν Ἀσίαν τε καὶ Βιθυνίαν καὶ Παφλαγονίαν καὶ Καππαδοκίαν καὶ Γαλατίαν, στρατηγόν τε αὐτῷ Μᾶρκον Οὐάριον καὶ συμβούλους τοὺς Λουκίους,* 286 287 288 75 a.C.

---

6 *τιγρανόκερταν* Oi, corr. Schw. propter p. 495, 3. 15, 'possis *Τιγρανοκέρταν*' (Mend.); ad nominis formam cf. Nöldeke, Zeitschr. d. D. morgenländ. Ges. 33 (1879) p. 143 sq. 12 *λούκιος* B *Μάγιος* Fabricius ad Oros. 6, 2, *μάγνιος* Oi, etiam in sequentibus, *Manius* C *φάνιος* V, etiam in sequentibus 13 *τῆς* om. i 17 *καὶ* ante *ἐς* om. V 21 *μάρκιον* libri, corr. Steph. *οὐάριον* B, *οὔαρον* VC const.; est M. Marius, cf. Münzer, RE 14 p. 1816 n. 23

---

6 de situ Tigranocertae cf. Lehmann-Haupt, Armenien einst u. jetzt 1 (1910) p. 381 sqq., 501 sqq.; Holmes, Journ. of Rom. Stud. 7 (1917) p. 120 sqq., The Roman Republic 1 (1923) p. 409 sqq. 12 *Μάγιος*] cf. Münzer, RE 14 p. 439 n. 6 *Φάννιος*] cf. Münzer, RE 6 p. 1992 n. 12 19 Asiam errore posuit Appianus, cf. Reinach p. 312 adn. 1; Gelzer, Philol. Wochenschr. 1932 p. 1129 sqq. (= Festschr. zu F. Polands 75. Geburtstag p. 185 sqq.); aliter Berve, Hermes 64 (1929) p. 199 sqq.

289 *Μάγιόν τε καὶ Φάννιον, ἔπεμψε. μεθ' ὧν ὁ Μιθριδάτης*
74–65 a. C. *ἐξέφαινε τὸν τρίτον καὶ τελευταῖόν οἱ γενόμενον ἐς Ῥω-*
μαίους πόλεμον, ἐν ᾧ πᾶσαν ἀπώλεσε τὴν ἀρχήν, Σερτω-
290 *ρίου μὲν ἀποθανόντος ἐν Ἰβηρίᾳ, ἐπιπεμφθέντων δὲ οἱ*
στρατηγῶν ἀπὸ Ῥώμης, προτέρου Λουκούλλου τοῦδε τοῦ
νεναυαρχηκότος Σύλλᾳ, ὑστέρου δὲ Πομπηίου, ἐφ' ὅτου
πάντα, ὅσα ἦν Μιθριδάτου καὶ ὅσα αὐτοῖς γειτονεύοντα,
μέχρις ἐπὶ ποταμὸν Εὐφράτην, προφάσει καὶ ὁρμῇ τοῦ
Μιθριδατείου πολέμου ἐς Ῥωμαίους ἅπαντα περιηνέχθη.
291 *Μιθριδάτης μὲν οὖν, οἷα Ῥωμαίων πολλάκις ἐς πεῖ-* 69
ραν ἐλθὼν καὶ τόνδε μάλιστα τὸν πόλεμον ἡγούμενος,
ἀπροφασίστως δὴ καὶ ὀξέως γενόμενον, ἄσπειστον ἕξειν,
πᾶσαν ἐπενόει παρασκευήν, ὡς ἄρτι δὴ κριθησόμενος περὶ
292 *ἁπάντων. καὶ τὸ λοιπὸν τοῦ θέρους καὶ τὸν χειμῶνα ὅλον*
ὑλοτομῶν ἐπήγνυτο ναῦς καὶ ὅπλα καὶ σίτου διακοσίας
μεδίμνων μυριάδας ἐπὶ θαλάσσῃ διετίθει. σύμμαχοί τε
αὐτῷ προσεγίγνοντο, χωρὶς τῆς προτέρας δυνάμεως, Χά-
λυβες, Ἀρμένιοι, Σκύθαι, Ταῦροι, Ἀχαιοί, Ἡνίοχοι,
Λευκόσυροι καὶ ὅσοι περὶ Θερμώδοντα ποταμὸν γῆν
293 *ἔχουσι, τὴν Ἀμαζόνων λεγομένην. τοσαῦτα μὲν ἐπὶ τοῖς*
προτέροις αὐτῷ περὶ τὴν Ἀσίαν προσεγίγνετο, περάσαντι
δ' ἐς τὴν Εὐρώπην Σαυροματῶν οἵ τε Βασίλειοι καὶ Ἰάζυ-
γες καὶ Κόραλλοι καὶ Θρᾳκῶν ὅσα γένη παρὰ τὸν Ἴστρον
ἢ Ῥοδόπην ἢ τὸν Αἷμον οἰκοῦσι, καὶ ἐπὶ τοῖσδε Βα-
294 *στέρναι, τὸ ἀλκιμώτατον αὐτῶν γένος. τοσάδε μὲν δὴ καὶ*
τῆς Εὐρώπης τότε προσελάμβανεν ὁ Μιθριδάτης. καὶ
μυριάδες ἐκ πάντων ἐς τὸ μάχιμον αὐτῷ συνελέγοντο τεσ-
σαρεσκαίδεκα μάλιστα πεζῶν καὶ ἱππεῖς ἐπὶ μυρίοις ἑξα-
κισχίλιοι. πολὺς δὲ καὶ ἄλλος ὅμιλος ὁδοποιῶν καὶ σκευ-
οφόρων εἵπετο καὶ ἐμπόρων.

---

1 *Μάγιον—Φάννιον* delendum ci. Mend., at cf. Bitschofsky p. 448
5 *προτέρου ⟨μὲν⟩* ci. Mend. 18 *ἡνίοχοι* V, *ἡνίοχοι* BC

---

15 *ναῦς*] de earum numero cf. Kromayer (v. ad p. 482, 9) p. 474 sqq. 24 sq. *Βαστέρναι*] cf. ad p. 430, 16

74 a. C.
70 ἀρχομένου δ' ἦρος ἀπόπειραν τοῦ ναυτικοῦ ποιησά- 295
μενος ἔθυε τῷ Στρατίῳ Διὶ τὴν συνήθη θυσίαν καὶ Πο-
σειδῶνι λευκῶν ἵππων ἅρμα καθεὶς ἐς τὸ πέλαγος ἐπὶ
Παφλαγονίας ἠπείγετο, στρατηγούντων αὐτῷ Ταξίλου τε
καὶ Ἑρμοκράτους. ὡς δ' ἀφίκετο, ἐδημηγόρησε τῷ στρατῷ 296
περί τε τῶν προγόνων μάλα σεμνολόγως καὶ περὶ αὐτοῦ
μεγαληγόρως, ὅτι τὴν ἀρχὴν ἐκ βραχέος ἐπὶ πλεῖστον
προαγαγὼν οὔποτε Ῥωμαίων ἡττηθείη παρών. εἶτα κατη-
γόρησεν αὐτῶν ἐς πλεονεξίαν καὶ ἀμετρίαν, ὑφ' ἧς, ἔφη,
καὶ τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν πατρίδα αὐτὴν δεδούλωνται. καὶ 297
τὰς γενομένας οἱ τελευταίας συνθήκας ἐπέφερεν ὡς οὐκ
ἐθέλουσιν ἀναγράψασθαι, καιροφυλακοῦντες αὖθις ἐπι-
θέσθαι. καὶ τοῦτο αἴτιον τοῦ πολέμου τιθέμενος ἐπῆγε
τὴν ἑαυτοῦ στρατιὰν ὅλην καὶ παρασκευὴν καὶ Ῥωμαίων
ἀσχολίαν, πολεμουμένων ὑπὸ Σερτωρίου κατὰ κράτος ἐν
Ἰβηρίᾳ καὶ στασιαζόντων ἐς ἀλλήλους ἀνὰ τὴν Ἰταλίαν.
"διὸ καὶ τῆς θαλάσσης", ἔφη, "καταφρονοῦσι ληστευο- 298
μένης πολὺν ἤδη χρόνον, καὶ σύμμαχος αὐτοῖς οὐδείς
ἐστιν οὐδ' ὑπήκοος ἑκούσιος ἔτι. οὐχ ὁρᾶτε δ' αὐτῶν",
ἔφη, "καὶ τοὺς ἀρίστους", ἐπιδεικνὺς Οὐάριόν τε καὶ τοὺς
Λουκίους, "πολεμίους μὲν ὄντας τῇ πατρίδι, συμμάχους
δ' ἡμῖν";
71 ταῦτ' εἰπὼν καὶ τὸν στρατὸν ἐρεθίσας ἐνέβαλεν ἐς 299
Βιθυνίαν, Νικομήδους ἄρτι τεθνεῶτος ἄπαιδος καὶ τὴν □

---

4 *Taxillo* C 5 εὐμοκράτους iC 8 παραγαγὼν Oi, corr. Nauck 20 *Οὐάριον*] v. ad p. 479, 21

---

1 cf. de temporum ratione Reinach p. 317 adn. 1; H. Bernhardt, Chronologie der Mithridatischen Kriege (Diss. Marburg 1896); Drumann[2] 4 p. 142 adn. 15; Holmes, The Rom. Republic 1 p. 398 sqq. 5 Ἑρμοκράτους] an idem quem Ἑρμαῖον nominat Memnon 40, 3 (Fr. Hist. Gr. 3 p. 546)? cf. Plut. Luc. 17, 4; Ditt., Or. Gr. inscr. 1 n. 373 24 *Νικομ. ἄρτι τεθν.*] Nicomedes Philopator mortuus est 74 a. Chr., inter menses Oct. et Dec., cf. Reinach p. 318 adn. 5

73 a.C. ἀρχὴν Ῥωμαίοις ἀπολιπόντος. Κόττας δ', ἡγούμενος αὐτῆς, ἀσθενὴς τὰ πολέμια πάμπαν, ἔφυγεν ἐς Χαλκηδόνα μεθ'
300 ἧς εἶχε δυνάμεως. καὶ Βιθυνία μὲν ἦν αὖθις ὑπὸ τῷ Μιθριδάτῃ, τῶν πανταχοῦ Ῥωμαίων ἐς Χαλκηδόνα πρὸς Κότταν συνθεόντων. ἐπιόντος δὲ καὶ τῇ Χαλκηδόνι τοῦ Μιθριδάτου Κόττας μὲν ὑπὸ ἀπραξίας οὐ προῄει, Νοῦδος δέ, ὁ ναύαρχος αὐτοῦ, σὺν μέρει τινὶ στρατοῦ τὰ ὀχυρώτατα τοῦ πεδίου καταλαβὼν καὶ ἐξελαθείς, ἔφυγεν ἐπὶ τὰς πύλας τῆς Χαλκηδόνος διὰ θριγκίων πολλῶν πάνυ δυσχερῶς·
301 ἀμφί τε τὰς πύλας ὠθισμὸς ἦν ἐσπηδώντων ὁμοῦ· ὅθεν οὐδὲν τοῖς διώκουσιν αὐτοὺς βέλος ἠτύχει. ὡς δὲ καὶ περὶ τῶν πυλῶν δείσαντες οἱ φύλακες τὰ κλεῖθρα καθῆκαν ἐς
302 αὐτὰς ἀπὸ μηχανῆς, Νοῦδον μὲν καὶ τῶν ἄλλων ἡγεμόνων τινὰς [ὑπὸ] καλῳδίοις ἀνιμήσαντο, οἱ δὲ λοιποὶ μεταξὺ τῶν τε φίλων καὶ πολεμίων ἀπώλλυντο, τὰς χεῖρας ἐς ἑκα-
303 τέρους ὀρέγοντες. ὅ τε Μιθριδάτης τῇ φορᾷ τῆς εὐτυχίας χρώμενος ἐπῆγεν αὐτῆς ἡμέρας ἐπὶ τὸν λιμένα τὰς ναῦς καὶ τὸ κλεῖθρον, ἁλύσει χαλκῇ δεδεμένον, ἀπορρήξας τέσσαρας μὲν ἐνέπρησε τῶν πολεμίων, τὰς δὲ λοιπὰς ἑξή-
304 κοντα ἀνεδήσατο, οὐδὲν οὔτε Νούδου κωλύοντος ἔτι οὔτε Κόττα, ἀλλ' ἐς τὰ τείχη συγκεκλεισμένων. ἀπέθανον δὲ Ῥωμαίων μὲν ἐς τρισχιλίους, καὶ Λούκιος Μάλλιος, ἀνὴρ ἀπὸ βουλῆς, Μιθριδάτου δὲ Βαστερνῶν τῶν πρώτων ἐσπεσόντων ἐς τὸν λιμένα εἴκοσι.

305 Λούκιος δὲ Λούκουλλος, ὑπατεύειν καὶ στρατηγεῖν αἱρε- 72
θεὶς τοῦδε τοῦ πολέμου, τέλος μέν τι στρατιωτῶν ἦγεν ἐκ Ῥώμης, δύο δ' ἄλλα, τὰ Φιμβρίου, καὶ ἐπ' αὐτοῖς ἕτερα δύο προσλαβών, σύμπαντας ἔχων πεζοὺς τρισμυρίους καὶ

---

14 [ὑπὸ] susp. Schw., del. Mend. 15 καὶ τῶν πολεμίων i 19 ναῦς, quo Graeca carent, vertit C 20 κωλύσαντος V 22 μάλιος V 23 βασταρνῶν VC

---

1 M. Aurelius Cotta, cf. Klebs, RE 2 p. 2487 n. 107 6 P. Rutilius Nudus, cf. Münzer, RE, 2. Reihe, 1 p. 1268 n. 30 22 L. Mallius sive Manlius, cf. Münzer, RE 14 p. 910 n. 8

73 a.C.

ἱππέας ἐς χιλίους ἐπὶ ἑξακοσίοις, παρεστρατοπέδευε τῷ Μιθριδάτῃ περὶ Κύζικον. καὶ δι' αὐτομόλων ἐπιγνοὺς 306
εἶναι τῷ βασιλεῖ στρατιὰν μὲν ἀνδρῶν ἀμφὶ μυριάδας τριάκοντα, ἀγορὰν δέ, εἴ τι σιτολογοῦντες ἢ ἐκ θαλάσσης λάβοιεν, ἔφη πρὸς τοὺς ἀμφ' αὐτὸν ἀμαχεὶ λήψεσθαι τοὺς πολεμίους αὐτίκα καὶ τοῦ ἐπαγγέλματος αὐτοῖς ἐνεκελεύετο μνημονεύειν. ὄρος δὲ ἰδὼν εὔκαιρον ἐς στρατοπεδείαν, 307
ὅθεν αὐτὸς μὲν εὐπορήσειν ἔμελλεν ἀγορᾶς, τοὺς δὲ πολεμίους ἀποκλείσειν, ἐπεχείρει καταλαβεῖν, ὡς ἐν τῷδε τὴν νίκην ἀκίνδυνον ἕξων. μιᾶς δ' οὔσης ἐς αὐτὸ διόδου στενῆς ὁ Μιθριδάτης αὐτὴν ἐφύλαττεν ἐγκρατῶς, ὧδε καὶ Ταξίλου καὶ τῶν ἄλλων ἡγεμόνων αὐτῷ παραινούντων. Λούκιος δὲ Μάγιος, ὁ Σερτωρίῳ καὶ Μιθριδάτῃ τὰ ἐς ἀλ- 308
λήλους διαιτήσας, ἀνῃρημένου τοῦ Σερτωρίου πρὸς Λούκουλλον ἐπεπόμφει κρύφα καὶ πίστιν λαβὼν μετέπειθε τὸν Μιθριδάτην ὑπεριδεῖν Ῥωμαίων παροδευόντων τε καὶ στρατοπεδευόντων, ὅπῃ θελήσειαν. τὰ γὰρ [Σερτωρίου] 309
ὑπὸ Φιμβρίᾳ γενόμενα δύο τέλη βουλεύειν αὐτομολίαν καὶ αὐτίκα τῷ βασιλεῖ προσέσεσθαι· τί οὖν χρῄζειν αὐτὸν ἀγῶνος καὶ φόνου, δυνάμενον ἀμαχεὶ κρατῆσαι τῶν πολεμίων; οἷς ὁ Μιθριδάτης συνθέμενος ἀνοήτως μάλα καὶ 310
ἀνυπόπτως περιεῖδε Ῥωμαίους διὰ στενοῦ παροδεύοντας ἀδεῶς καὶ ἐπιτειχίζοντας αὐτῷ μέγα ὄρος, οὗ κρατοῦντες αὐτοὶ μὲν ὄπισθεν ἔμελλον ἀγορὰν ἀδεῶς ἐπάξεσθαι, Μι- 311
θριδάτην δὲ λίμνῃ καὶ ὄρεσι καὶ ποταμοῖς ἀποκλείσειν τῶν κατὰ γῆν ἁπάντων, ὅ τι μὴ γλίσχρως ποτὲ λάβοι, οὔτε ἐξόδους εὐρείας ἔτι ἔχοντα οὔτε βιάζεσθαι δυνάμενον ἔτι Λούκουλλον ὑπὸ τῆς δυσχωρίας, ἧς κρατῶν κατεφρόνησεν. ὅ τε χειμών, ἤδη πλησιάζων, ἔμελλε καὶ τῶν ἀπὸ 312
τῆς θαλάσσης αὐτὸν ἐν ἀπορίᾳ καταστήσειν. ἃ θεωρῶν ὁ

1 ἐς om. V 8 ἔμελλεν εὐπορήσειν i 12 Taxillus C 13 Μάγιος] v. ad p. 479, 12 17 [Σερτωρίου] del. Schw. 23 κρατεῖν Musgr.

2 de Cyzico cf. Hasluck, Cyzicus (1910)

73 a.C.
Λούκουλλος τοὺς φίλους ἀνεμίμνησκε τῆς ὑποσχέσεως
καὶ τὸ ἐπαγγελθὲν ὡς παρὸν ἐδείκνυεν.
313 ὁ δὲ Μιθριδάτης, δυνηθεὶς ἂν ἴσως καὶ τότε διὰ τὸ πλῆθος 73
διὰ μέσων ὤσασθαι τῶν πολεμίων, τούτου μὲν ὑπερεῖδε,
Κυζίκῳ δὲ οἷς παρεσκεύασε πρὸς πολιορκίαν, ἐπετίθετο,
νομίσας ἐν τῷδε διορθώσειν τὴν δυσχωρίαν ὁμοῦ καὶ τὴν
ἀπορίαν. οἷα δὲ εὐπορῶν στρατοῦ πολλοῦ πᾶσιν ἔργοις
ἐπεχείρει, τόν τε σταθμὸν ἀποτειχίζων τείχει διπλῷ καὶ
314 τὰ λοιπὰ τῆς πόλεως ἀποταφρεύων. χώματά τε πολλὰ
ἤγειρε καὶ μηχανὰς ἐπήγνυτο, πύργους καὶ χελώνας
κριοφόρους ἑλέπολίν τε ἑκατὸν πήχεων, ἐξ ἧς ἕτερος πύρ-
γος ἐπῆρτο, καταπέλταις καὶ λίθους καὶ βέλη ποικίλα ἀφιείς.
315 κατὰ δὲ τοὺς λιμένας δύο πεντήρεις ἐζευγμέναι πύργον
ἕτερον ἔφερον, ἐξ οὗ γέφυρα, ὁπότε προσπελάσειαν ἐς τὸ
τεῖχος, ὑπὸ μηχανῆς ἐξήλλετο. ὡς δ' ἕτοιμα αὐτῷ πάντα
γεγένητο, πρῶτα μὲν τρισχιλίους αἰχμαλώτους Κυζικη-
316 νοὺς ἐπὶ νεῶν τῇ πόλει προσῆγεν, οἳ χεῖρας ἐς τὸ τεῖχος
ὀρέγοντες ἐδέοντο σφῶν κινδυνευόντων φείσασθαι τοὺς
πολίτας, μέχρι Πεισίστρατος αὐτοῖς, ὁ στρατηγὸς ὁ τῶν
Κυζικηνῶν, ἀπὸ τοῦ τείχους ἐκήρυξε φέρειν τὸ συμβαῖνον
ἐγκρατῶς, αἰχμαλώτους γεγονότας.
317 ὁ δὲ Μιθριδάτης, ὡς ἀπέγνω τῆσδε τῆς πείρας, ἐπῆγε 74
τὴν ἐπὶ τῶν νεῶν μηχανήν· καὶ ἥ τε γέφυρα ἐς τὸ τεῖχος
ἐξήλατο ἄφνω, καὶ τέσσαρες ἀπ' αὐτῆς ἄνδρες ἐξέδραμον.
318 ᾧ δὴ καὶ μάλιστα καινοτρόπῳ φανέντι καταπλαγέντες
οἱ Κυζικηνοὶ ἐπὶ μέν τι ὑπεχώρησαν, οὐκ ὀξέως δὲ ἑτέρων
ἐπιδραμόντων ἀνεθάρρησάν τε καὶ τοὺς τέσσαρας κατέω-
σαν ἐς τὸ ἔξω, ταῖς τε ναυσὶ πῦρ καὶ πίσσαν ἐπιχέαντες
ἠνάγκασαν πρύμναν τε κρούσασθαι καὶ ὑποχωρεῖν ὀπίσω
319 μετὰ τοῦ μηχανήματος. ὧδε μὲν δὴ τῶν κατὰ θάλατταν

---

2 διὰ om. a 8 σταθμὸν] ἰσθμὸν vel ναύσταθμον Reiske
9 sq. ἤγειρε πολλὰ V 11 ἐξ] ἐφ' Musgr. 12 καταπέλταις
Zeiss, καταπέλτας libri 25 καὶ om. V 27 sq. ἐξέωσαν i

---

13 δύο πεντ. ἐζευγμ.] cf. Köster (v. ad p. 8, 1 sq.) p. 34

ἐπενεχθέντων ἐκράτουν οἱ Κυζικηνοί· τρίτα δ' αὐτοῖς 73 a. C.
ἐπήγετο τῆς αὐτῆς ἡμέρας τὰ ἐν τῇ γῇ μηχανήματα ὁμοῦ
πάντα, πονουμένοις τε καὶ μεταθέουσιν ἐς τὸ ἀεὶ βιαζό-
μενον. τοὺς μὲν οὖν κριοὺς λίθοις ἀπεκαύλιζον ἢ βρόχοις 320
ἀνέκλων ἢ φορμοῖς ἐρίων τῆς βίας ἐξέλυον, τῶν δὲ
βελῶν τοῖς μὲν πυρφόροις ὑπήντων ὕδατι καὶ ὄξει, τὰ
δ' ἄλλα προβολαῖς ἱματίων ἢ ὀθόναις κεχαλασμέναις τῆς
φορᾶς ἀνέλυον ὅλως τε οὐδὲν προθυμίας ἀνδρὶ δυνατῆς
ἐξέλιπον. καὶ τάδε αὐτοῖς φερεπονώτατα δὴ κακοπαθοῦσιν 321
ὅμως γε τοῦ τείχους ἐκαύθη τι καὶ συνέπεσεν ἐς ἑσπέραν.
οὐ μὴν ἔφθασέ τις ἐσαλάμενος ἔτι θερμόν, ἀλλ' αὐτὸ
νυκτὸς αὐτίκα περιῳκοδόμησαν οἱ Κυζικηνοί. τῶν δὲ 322
αὐτῶν ἡμερῶν πνεῦμα σφοδρὸν ἐπιγενόμενον περιέκλασε
τὰ λοιπὰ τῶν μηχανημάτων τοῦ βασιλέως.

75 λέγεται δ' ἡ πόλις ἐμπροίκιον ὑπὸ Διὸς τῇ Κόρῃ δο- 323
θῆναι, καὶ σέβουσιν αὐτὴν οἱ Κυζικηνοὶ μάλιστα θεῶν.
ἐπελθούσης δὲ τῆς ἑορτῆς, ἐν ᾗ θύουσι βοῦν μέλαιναν,
οἳ μὲν οὐκ ἔχοντες ἔπλαττον ἀπὸ σίτου, μέλαινα δὲ βοῦς
ἐκ πελάγους πρὸς αὐτοὺς διενήχετο καὶ τὸ κλεῖθρον τοῦ
στόματος ὑποδῦσά τε καὶ ἐς τὴν πόλιν ἐσδραμοῦσα
ὥδευσεν ἀφ' ἑαυτῆς ἐς τὸ ἱερὸν καὶ τοῖς βωμοῖς παρέστη.
ταύτην μὲν οὖν οἱ Κυζικηνοὶ μετὰ χρηστῆς ἐλπίδος ἔθυον, 324
οἱ δὲ φίλοι τῷ Μιθριδάτῃ συνεβούλευον ὡς ἱερᾶς τῆς πό-
λεως ἀποπλεῦσαι. ὁ δ' οὐ πεισθεὶς ἐπὶ τὸ Δίνδυμον ὄρος
ὑπερκείμενον ἀνῄει καὶ χῶμα ἀπ' αὐτοῦ ἐς τὴν πόλιν
ἔχου πύργους τε ἐφίστη καὶ ὑπονόμοις τὸ τεῖχος ἀνεκρή-
μνη. τοὺς δ' ἵππους, ἀχρείους οἱ τότε ὄντας καὶ ἀσθενεῖς 325
δι' ἀτροφίαν καὶ χωλεύοντας ἐξ ὑποτριβῆς, ἐς Βιθυνίαν
περιέπεμπεν. οἷς ὁ Λούκουλλος περῶσι τὸν Ῥύνδακον

---

3 τε om. i   6 ὄξει καὶ ὕδατι i   9 ἐξέλειπον Steph.
11 θερμὸν ⟨ὂν⟩ Nauck   15 ἐμπροίκιος ci. Vk. coll. Emph. I § 39, Rev. d. ét. gr. 5 (1892) p. 321, 36   19 ὑπενήχετο V
21 ὥδευεν B   26 sq. ἀνεκρήμνει V

---

17 τῆς τῶν Φερεφαττίων ἑορτῆς, cf. Plut. Luc. 10, 1.

73 a.C.
ἐπιπεσὼν ἔκτεινε πολλοὺς καὶ αἰχμαλώτους ἔλαβεν ἄνδρας
μὲν ἐς μυρίους καὶ πεντακισχιλίους, ἵππους δ' ἐς ἑξακισ-
χιλίους καὶ σκευοφόρα πολλά.
326 καὶ τάδε μὲν ἦν περὶ Κύζικον· τῷ δ' αὐτῷ χρόνῳ
Φρυγίαν Εὔμαχος, Μιθριδάτου στρατηγός, ἐπιτρέχων
ἔκτεινε Ῥωμαίων πολλοὺς μετὰ παίδων καὶ γυναικῶν Πι-
σίδας τε καὶ Ἰσαύρους ὑπήγετο καὶ Κιλικίαν, μέχρι τῶν
τις Γαλατικῶν τετραρχῶν Δηιόταρος ἐπιπολάζοντα αὐτὸν
συνεδίωξε καὶ πολλοὺς διέφθειρε.
327 καὶ περὶ μὲν Φρυγίαν τοιάδε ἐγίγνετο, Μιθριδάτου δὲ 76
χειμὼν ἐπιγενόμενος ἀφῄρητο καὶ τὴν ἐκ τῆς θαλάσσης
ἀγοράν, εἴ τις ἦν, ὥστε πάμπαν ὁ στρατὸς ἐλίμωττε καὶ
πολλοὶ μὲν ἀπέθνησκον, εἰσὶ δ' οἳ καὶ σπλάγχνων ἐγεύοντο
328 βαρβαρικῶς· οἱ δ' ἄλλοι ποηφαγοῦντες ἐνόσουν. καὶ τὰ
νεκρὰ σφῶν ἀγχοῦ ἄταφα ῥιπτούμενα λοιμὸν ἐπῆγεν ἐπὶ
τῷ λιμῷ. διεκαρτέρει δ' ὅμως ὁ Μιθριδάτης, ἐλπίζων
ἔτι τὴν Κύζικον αἱρήσειν τοῖς χώμασι τοῖς ἀπὸ τοῦ Δίν-
δύμου. ὡς δὲ καὶ ταῦθ' ὑπεσύροντο οἱ Κυζικηνοὶ καὶ τὰς
ἐπ' αὐτῶν μηχανὰς ἐπίμπρασαν καὶ αἰσθήσει τοῦ λιμοῦ
πολλάκις ἐπεκθέοντες τοῖς πολεμίοις, ἀσθενεστάτοις γε-
γονόσιν, ἐπετίθεντο, δρασμὸν ὁ Μιθριδάτης ἐβούλευε·
329 καὶ ἔφευγε νυκτός, αὐτὸς μὲν ἐπὶ τῶν νεῶν ἐς Πάριον, ὁ
δὲ στρατὸς αὐτοῦ κατὰ γῆν ἐς Λάμψακον. περῶντας δ'
αὐτοὺς τὸν Αἴσηπον ὅ τε ποταμὸς τότε μάλιστα ἀρθεὶς
μέγας καὶ ἐπὶ τῷ ποταμῷ Λούκουλλος ἐπιδραμὼν
ἔφθειρεν.
330 ὧδε μὲν οἱ Κυζικηνοὶ πολλὴν βασιλέως παρασκευὴν
διέφυγον, αὐτοί τε γενναίως ἀγωνισάμενοι καὶ λιμῷ πιε-
σθέντος ὑπὸ Λουκούλλου. ἀγῶνά τε αὐτῷ θέμενοι μέχρι
331 νῦν τελοῦσι, τὰ Λουκούλλεια καλούμενα. Μιθριδάτης δὲ

---

2 δ' ἐς] δὲ V, ἐς in ras. B   11 τῆς om. i   13 σπλάγχνων] ἀνθρωπείων ci. Mend., cf. Plut. Luc. 11, 2   20 ὑπεκθέοντες i   25 μέγας] μέγιστος i   27 ⟨τὴν⟩ πολλὴν Reiske   29 ὑπὸ τοῦ λουκούλου V

τοὺς μὲν ἐς Λάμψακον ἐσφυγόντας, ἔτι τοῦ Λουκούλλου 73 a. C.
περικαθημένου, ναῦς ἐπιπέμψας ἐξεκόμισε σὺν αὐτοῖς
Λαμψακηνοῖς· μυρίους δ' ἐπιλέκτους ἐπὶ νεῶν πεντήκοντα 332
Οὐαρίῳ, πεμφθέντι οἱ στρατηγεῖν ὑπὸ Σερτωρίου, καὶ
Ἀλεξάνδρῳ τῷ Παφλαγόνι καὶ Διονυσίῳ τῷ εὐνούχῳ
καταλιπών, ταῖς πλέοσιν αὐτῶν ἐς Νικομήδειαν ἔπλει. καὶ
χειμὼν ἐπιγενόμενος πολλὰς ἑκατέρων διέφθειρε.
77 Λούκουλλος δ', ἐπεὶ τὸ κατὰ γῆν εἴργαστο διὰ τοῦ λιμοῦ, 333
ναῦς ἐκ τῆς Ἀσίας ἀγείρας διέδωκε τοῖς ἀμφ' αὐτὸν στρα- 72 a. C.
τηγοῦσι. καὶ Τριάριος μὲν Ἀπάμειαν εἷλεν ἐπιπλεύσας, καὶ
πολλὴ τῶν Ἀπαμέων, συμφυγόντων ἐς τὰ ἱερά, ἐγίγνετο
σφαγή· Βάρβας δὲ Προυσιάδα εἷλε τὴν πρὸς τῷ ὄρει καὶ 334
Νίκαιαν ἔλαβε, τῶν Μιθριδάτου φρουρῶν ἐκφυγόντων.
Λούκουλλος δὲ περὶ τὸν Ἀχαιῶν λιμένα τρισκαίδεκα ναῦς
εἷλε τῶν πολεμίων. Οὐάριον δὲ καὶ Ἀλέξανδρον καὶ Διο- 335
νύσιον περὶ Λῆμνον ἐν ἐρήμῃ νήσῳ καταλαβών, ἔνθα
δείκνυται βωμὸς Φιλοκτήτου καὶ χάλκεος ὄφις καὶ τόξα
καὶ θώραξ ταινίαις περίδετος, μίμημα τῆς ἐκείνου πάθης,
ἐπέπλει μὲν αὐτοῖς ῥοθίῳ τε πολλῷ καὶ μετὰ κατα- 336
φρονήσεως, εὐσταθῶς δ' ἐκείνων ὑπομενόντων ἔστησε τὴν
εἰρεσίαν καὶ κατὰ δύο ναῦς ἐπιπέμπων ἠρέθιζεν ἐς ἐκ-

---

1 μὲν om. i ἐκφυγόντας ci. Vk. 2 παρακαθημένου i 6 αὐτὸς vertit C 8 ἐπεὶ ⟨οἱ⟩ ci. Mend. τὸ om. V 11 ἐγένετο V 12 πρὸς ⟨Ὀλύμπῳ⟩ ci. H. Valesius, Emendationum libri V (Amstelod. 1740) p. 49, probabiliter, cf. tamen Palmerius p. 159 14 τὸν] τῶν V, sed ω in ο corr. a m. 1 15 Οὐάριον] cf. ad p. 479, 21 16 ἐρήμῃ O (sed alterum η in ras. B), ἐρήμῳ i 18 μίμημα] *monimentum* C, e quo μνῆμα Schw., qui tamen postea μίμημα praetulit

---

10 C. Valerius Triarius, cf. Ditt., Or. Gr. inscr. 2 n. 447; Reinach p. 330 adn. 2 Ἀπάμειαν] antiquam Μύρλειαν, cf. Sölch, Klio 19 (1925) p. 154 sq. 12 Βάρβας] cf. Drumann[2] 4 p. 148 adn. 8 Προυσιάδα τὴν ἐπιθαλάσσιον, antiquam Κίον (cf. Sölch l. c. p. 148 sqq.), et Προῦσαν τὴν ἐπὶ τῷ Ὀλύμπῳ τῷ Μυσίῳ (cf. Sölch l. c. p. 156 sqq.) confudit Appianus, cf. Oros. 6, 2, 23; Memnon. 41, 1 sq.; Drumann[2] 4 p. 148 adn. 6 et 7; nisi mavis Προυσιάδα εἷλε ⟨καὶ Προῦσαν⟩ (Roos)

71 a.C.
πλουν. οὐ σαλευόντων δ' ἐκείνων, ἀλλ' ἀπὸ γῆς ἀμυνο-
μένων, περιέπλευσε τὴν νῆσον ἑτέραις ναυσὶ καὶ πεζοὺς ἐς
αὐτὴν ἐκβιβάσας συνήλασε τοὺς ἐχθροὺς ἐπὶ τὰς ναῦς.
337 *οἱ δ' ἐς μὲν τὸ πέλαγος οὐκ ἠφίεσαν, τὸν Λουκούλλου*
στρατὸν δεδιότες, παρὰ δὲ τὴν γῆν πλέοντες ἔκ τε τῆς γῆς
καὶ τῆς θαλάσσης ἀμφίβολοι γιγνόμενοι κατετιτρώ-
338 *σκοντο, καὶ φόνος πολὺς ἦν αὐτῶν καὶ φυγή. ἐλήφθησαν*
δ' ἐν σπηλαίῳ κρυπτόμενοι Οὐάριός τε καὶ Ἀλέξανδρος
καὶ Διονύσιος ὁ εὐνοῦχος. καὶ αὐτῶν ὁ μὲν Διονύσιος,
πιὼν ὅπερ ἤγετο φάρμακον, αὐτίκα ἀπέθανεν, Οὐάριον
δὲ ἀναιρεθῆναι προσέταξε Λούκουλλος· οὐ γὰρ ἐδόκει
Ῥωμαῖον ἄνδρα βουλευτὴν θριαμβεύειν. Ἀλέξανδρος δὲ
339 *ἐς τὴν πομπὴν ἐφυλάσσετο. καὶ Λούκουλλος περὶ τῶνδε*
Ῥωμαίοις ἐπέστελλε, τὰ γράμματα δάφνῃ περιβαλών, ὡς
ἔθος ἐστὶν ἐπὶ νίκαις· αὐτὸς δὲ ἠπείγετο ἐς Βιθυνίαν.
340 *Μιθριδάτῃ δ' ἐς ⟨τὸν⟩ Πόντον ἐσπλέοντι χειμὼν ἐς* 78
δὶς ἐπιγίγνεται, καὶ τῶν ἀνδρῶν ἀμφὶ τοὺς μυρίους καὶ
νῆες ἀμφὶ τὰς ἑξήκοντα διεφθάρησαν· αἱ δὲ λοιπαὶ διερ-
341 *ρίφησαν, ὡς ἑκάστην ὁ χειμὼν ἐξήνεγκεν. αὐτὸς δὲ ῥηγνυ-*
μένης τῆς στρατηγίδος ἐς λῃστῶν σκάφος, ἀπαγορευόν-
των τῶν φίλων, ὅμως ἐνέβη· καὶ ἐς Σινώπην αὐτὸν οἱ
342 *λῃσταὶ διέσωσαν. ὅθεν ὁ μέν, εἰς Ἀμισὸν ἀπὸ κάλω διαπλέων,*
πρός τε τὸν κηδεστὴν Τιγράνην τὸν Ἀρμένιον καὶ ἐς Μα-
χάρην τὸν υἱόν, ἄρχοντα Βοσπόρου, περιέπεμπεν, ἐπι-
κουρεῖν ἐπείγων ἑκάτερον. εἴς τε Σκύθας τοὺς ὁμόρους
343 *χρυσὸν καὶ δῶρα πολλὰ Διοκλέα φέρειν ἐκέλευεν. ἀλλ'*
ὁ μὲν αὐτοῖς τε δώροις καὶ αὐτῷ χρυσίῳ πρὸς Λούκουλλον
ηὐτομόλησε, Λούκουλλος δ' ἐπὶ τῇ νίκῃ θρασέως προϊὼν
ἐς τὸ πρόσθεν καὶ τὰ ἐν ποσὶν ἅπαντα χειρούμενος πρου-
344 *νόμευεν. οἷα δ' εὐδαίμονος χώρας καὶ πολὺν χρόνον ἀπο-*

---

5 *στρατὸν*] *στόλον* ci. Schw. 8. 10 *Οὐάριος, Οὐάριον*] v. ad p. 479, 21 16 ⟨*τὸν*⟩ add. Loesch, Progr. p.23 22 *Ἀμισὸν*] cf. ad p. 423, 22 *ἀπὸ κάλω*] cf. Thuc. 4, 25, 5 25 *ὁμήρους* i C

λεμήτου τὸ μὲν ἀνδράποδον τεττάρων δραχμῶν αὐτίκα 72 a.C.
ἐγίγνετο, ὁ δὲ βοῦς μιᾶς, αἶγες δὲ καὶ πρόβατα καὶ ἐσθὴς
καὶ τὰ λοιπὰ τούτων κατὰ λόγον. Λούκουλλος δ' Ἀμισόν τε 345
καὶ Εὐπατορίαν, ἥν τινα τῇ Ἀμισῷ παρῳκοδόμησεν ὁ Μιθρι-
δάτης Εὐπατορίαν τε ὠνόμαζεν ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ βασίλεια
ἡγεῖτο, περικαθήμενος ἐπολιόρκει καὶ ἑτέρῳ στρατῷ Θεμί-
σκυραν, ἣ τῶν Ἀμαζόνων τινὸς ἐπώνυμος οὖσα παρὰ τὸν
Θερμώδοντα ποταμόν ἐστι. τούτων δ' οἱ μὲν τοῖς Θεμι- 346
σκυρίοις ἐπικαθήμενοι πύργους ἐπῆγον αὐτοῖς καὶ χώ-
ματα ἐχώννυον καὶ ὑπονόμους ὤρυττον οὕτω δή τι μεγά-
λους, ὡς ἐν αὐτοῖς ὑπὸ τὴν γῆν ἀλλήλοις κατὰ πλῆθος
ἐπιχειρεῖν· καὶ οἱ Θεμισκύριοι ὀπὰς ἄνωθεν ἐς αὐτοὺς
ὀρύττοντες ἄρκτους τε καὶ θηρία ἕτερα καὶ σμήνη
μελιττῶν ἐς τοὺς ἐργαζομένους ἐνέβαλλον. οἱ δ' ἀμφὶ τὴν 347
Ἀμισὸν ἕτερον τρόπον ἐμόχθουν, ἀπομαχομένων αὐτοὺς
τῶν Ἀμισέων καὶ πολλάκις ἐκθεόντων καὶ ἐς μονομαχίας
προκαλουμένων. Μιθριδάτης δ' αὐτοῖς πολλὴν ἀγορὰν 348
καὶ ὅπλα καὶ στρατιὰν ἔπεμπεν ἐκ Καβείρων, ἔνθα χειμά-
ζων στρατὸν ἄλλον συνέλεγε. καὶ συνῆλθον αὐτῷ πεζοὶ
μὲν ἐς τετρακισμυρίους, ἱππεῖς δὲ ἐς τετρακισχιλίους.

79 ἱσταμένου δ' ἔαρος ὁ μὲν Λούκουλλος διὰ τῶν ὀρῶν 349
ἐπὶ τὸν Μιθριδάτην ἐχώρει. προφυλακαὶ δ' ἦσαν ἐκείνῳ 71 a.C.
κωλύειν τε Λούκουλλον καὶ διαπυρσεύειν οἱ συνεχῶς, εἴ
τι γίγνοιτο. καὶ ἦρχε τῆσδε τῆς φυλακῆς ἐκ Μιθριδάτου
τις ἀνὴρ τοῦ βασιλείου γένους, ὄνομα Φοῖνιξ· ὅς, ἐπεὶ 350
Λούκουλλος ἐπέλαζε, Μιθριδάτῃ μὲν διεπύρσευεν, ἐς δὲ
Λούκουλλον ηὐτομόλησε μετὰ τῆς δυνάμεως. καὶ ὁ Λού-

5 ἀφ' ἑ (omisso αυτοῦ) V in fine lineae 6 παρακαθήμενος i 9 περικαθήμενοι V, παρακ. Schw. 10 δή τοι Va 15 ἀμισσὸν h. l. B. ⟨καρτερῶς⟩ ἀπομαχ. vel sim. ci. Mend. 20 *tria milia* C, cf. Plut. Luc. 15, 1 26 μὲν ⟨οὐ⟩ Reiske διεπύρσευσεν a

6 de temporum ratione et de itineribus, quibus Lucullus usus est, cf. Holmes (v. ad p. 481, 1) p. 404 sqq.; Ormerod, Cambridge Anc. History 9 p. 397 sq.

71 a.C.
κουλλος, ἀδεῶς ἤδη τὰ ὄρη διεξελθών, ἐς Κάβειρα κατέβη.
351 *γενομένης δ' αὐτῷ τε καὶ Μιθριδάτῃ τινὸς ἱππομαχίας,*
ἡττώμενος αὖθις ἐς τὸ ὄρος ἀνέθορεν. ὁ δὲ ἵππαρχος αὐτοῦ
Πομπώνιος ἐς Μιθριδάτην τετρωμένος ἀνήχθη· καὶ
πυθομένῳ βασιλεῖ, τίνα χάριν οἱ περισωθεὶς δύναιτο ἀπο-
352 *δοῦναι, "εἰ μέν", ἔφη, "σὺ φίλος γένοιο Λουκούλλῳ, πάνυ*
πολλοῦ ἀξίαν· εἰ δ' ἐχθρὸς εἴης, οὐδὲ βουλεύσομαι." ὧδε
μὲν ὁ Πομπώνιος ἀπεκρίνατο· καὶ αὐτὸν τῶν βαρβάρων
κτείνειν ἀξιούντων ὁ βασιλεὺς εἶπεν οὐκ ἐξυβρίσειν ἐς
ἀτυχοῦσαν ἀρετήν. ἐκτάσσων δὲ συνεχῶς, οὐ κατιόντος ἐς
μάχην τοῦ Λουκούλλου, περιιὼν ἀνάβασιν ἐπ' αὐτὸν
353 *ἐζήτει. καί τις ἀνὴρ ἐν τούτῳ Σκύθης, ὄνομα Ὀλκάβας,*
αὐτόμολος ὢν ἐς Λούκουλλον ἐκ πολλοῦ καὶ παρὰ τήνδε
τὴν ἱππομαχίαν πολλοὺς περισώσας καὶ δι' αὐτὸ παρὰ τοῦ
Λουκούλλου τραπέζης τε καὶ γνώμης καὶ ἀπορρήτων
ἀξιούμενος, ἧκεν ἐπὶ τὴν σκηνὴν αὐτοῦ περὶ μεσημβρίαν
ἀναπαυομένου καὶ ἐσελθεῖν ἐβιάζετο, βραχὺ καὶ σύνηθες
354 *ἐπὶ τοῦ ζωστῆρος ἐγχειρίδιον περικείμενος. κωλυόμενος*
δ' ἠγανάκτει καὶ χρείαν τινὰ ἐπείγειν ἔλεγεν ἐξαναστῆσαι
τὸν στρατηγόν. τῶν δὲ θεραπευτήρων οὐδὲν εἰπόντων
χρησιμώτερον εἶναι Λουκούλλῳ τῆς σωτηρίας ἐπέβη τὸν
ἵππον αὐτίκα καὶ ἐς τὸν Μιθριδάτην ἐξήλασεν, εἴτ' ἐπι-
βουλεύων καὶ δόξας ὑποπτεύεσθαι, εἴτε σὺν ὀργῇ περι-
355 *υβρίσθαι νομίζων. ἕτερόν τε Σκύθην, ὄνομα Σοβάδακον,*
ἐνέφηνε τῷ Μιθριδάτῃ βουλεύειν ἐς Λούκουλλον αὐτο-
356 *μολίαν. Σοβάδακος μὲν δὴ συνελαμβάνετο, Λούκουλλος* 80

---

2 *τε* om. i 4. 8 *Pomponius* C, *πόμπηιος* Oi, cf. Plut. Luc. 15, 2 6 *λουκούλλου* i 12 *ὀλκάβας* V, cf. *Ὀλθακός* Plut. Luc. 16, 1; *Adathas* Frontin. 2, 5, 30 17 *καὶ σύνηθες* om. C 19 *ἔλεξεν* V *ἐξαναστήσειν* a m. 2 corr in *-ῆσαι* V 21 sq. *ἐπέβη τὸν ἵππον*] *τοῦ ἵππου* vel ⟨*ἐπὶ*⟩ *τὸν ἵππον* vel *ἀνέβη τὸν ἵππον* Schw. 22 sq. *ἐπιβουλεύσας καὶ δοκῶν* ci. Mend., at cf. Loesch, Rec. p. 519 23 sq. *περιυβρίζεσθαι* i 25 sq. *αὐτομολίαν ἐς Λούκουλλον* i 26 *Sobodacus* C, *Σαβώδακος* inscriptio Tanaitica apud Latyschev, Inscr. ant. orae septentr. Ponti Euxini 2 n. 451 l. 17

δέ, τὴν κάθοδον τὴν ἐς τὸ πεδίον ἱπποκρατούντων τῶν 71 a. C.
πολεμίων ἐκτρεπόμενος καὶ περίοδον ἑτέραν οὐχ ὁρῶν, εὗρεν
ἐν σπηλαίῳ κυνηγὸν ὀρείων ἀτραπῶν ἐπιστήμονα, ᾧ χρώ-
μενος ἡγεμόνι κατὰ ὁδοὺς ἀτριβεῖς περιῆλθεν ὑπὲρ κε-
φαλῆς τοῦ Μιθριδάτου καὶ κατῄει μὲν ἐκκλίνας καὶ τότε 357
τὸ πεδίον διὰ τοὺς ἵππους, χαράδραν δὲ ὕδατος ἐν προ-
βολῇ θέμενος ἐστρατοπέδευσεν. ἀπορῶν δ' ἀγορᾶς ἐς
Καππαδοκίαν ἔπεμπεν ἐπὶ σῖτον καὶ ἐς τοὺς πολεμίους
ἠκροβολίζετο, μέχρι φευγόντων ποτὲ τῶν βασιλικῶν ὁ 358
Μιθριδάτης ἀπὸ τοῦ χάρακος ἐπιδραμὼν καὶ ἐπιπλήξας
ἐπέστρεφεν αὐτοὺς καὶ Ῥωμαίους οὕτω κατεφόβησεν, ὡς
ἄνω διὰ τῶν ὀρῶν φεύγοντας οὐδ' ἀποστάντων αἰσθέσθαι
τῶν πολεμίων ἐς πολύ, ἀλλ' ἕκαστον ἡγεῖσθαι τὸν συμ-
φεύγοντά οἱ καὶ ἐπιόντα ὄπισθεν εἶναι πολέμιον· οὕτω
πάνυ κατεπεπλήγεσαν. καὶ ὁ Μιθριδάτης περὶ τῆσδε τῆς 359
νίκης πανταχοῦ γράφων περιέπεμπε. τῶν δ' ἱππέων πολὺ
μέρος, καὶ μάλιστα δὴ τὸ μαχιμώτατον, ἐφεδρεύειν ἔταξε
τοῖς ἐκ τῆς Καππαδοκίας τὴν ἀγορὰν τῷ Λουκούλλῳ
φέρουσιν, ἐλπίζων ἐν ἀπορίᾳ τροφῶν αὐτὸν γενόμενον
81 πείσεσθαι, οἷον αὐτὸς ἔπαθε περὶ Κύζικον. καὶ τὸ μὲν 360
ἐνθύμημα μέγα ἦν, ἀποκλεῖσαι τροφῶν Λούκουλλον, ἐκ
μόνης ἔχοντα Καππαδοκίας· οἱ δ' ἱππεῖς οἱ βασιλέως, τοῖς
προδρόμοις τῶν σιτοφόρων ἐν στενῷ περιτυχόντες καὶ
οὐκ ἀναμείναντες ἐς εὐρυχωρίαν προελθεῖν, ἀχρεῖον ὡς ἐν
στενῷ σφίσι τὴν ἵππον ἐποίησαν. ἐν ᾧ καὶ Ῥωμαῖοι, φθά- 361
σαντες ἐξ ὁδοιπορίας ἐς μάχην παρασκευάσασθαι, τοὺς
μὲν ἔκτειναν τῶν βασιλικῶν, βοηθούσης οἷα πεζοῖς τῆς
δυσχωρίας, τοὺς δὲ ἐς τὰς πέτρας κατήραξαν, τοὺς δὲ
διέρριψαν ὑποφεύγοντας. ὀλίγοι δέ, νυκτὸς ἐς τὸ στρατόπεδον 362
διαδραμόντες τε καὶ μόνοι περιγενέσθαι λέγοντες, μέγα ὂν

---

2 πάροδον i 3 ὀρείων Schw. et Gel., θηρίων libri 6 ἵππους] ἱππέας ci. Mend., *cum campos ab equitibus obsessos declinasset* C 14 ὄπισθεν om. i 18 τῆς om. i 22 οἱ βασ.] τοῦ βασ. i

71 a. C.
σφίσι τὸ συμβὰν μειζόνως διεθρόησαν. Μιθριδάτης δ', αὐτὸ πρὸ τοῦ Λουκούλλου πυθόμενός τε καὶ Λούκουλλον ἐλπίσας ἐπὶ τοσῇδε ἱππέων ἀπωλείᾳ αὐτίκα οἱ προσπεσεῖσθαι, φυγὴν ὑπ' ἐκπλήξεως ἐπενόει καὶ τόδε τοῖς φίλοις
363 *εὐθὺς ἐξέφερεν ἐν τῇ σκηνῇ. οἱ δέ, πρίν τι γενέσθαι παράγγελμα, νυκτὸς ἔτι σπουδῇ τὰ ἴδια ἕκαστος ἐξέπεμπεν ἐκ τοῦ στρατοπέδου· καὶ ὠθουμένων περὶ τὰς πύλας*
364 *σκευοφόρων πολὺ πλῆθος ἦν. ὅπερ ἡ στρατιὰ θεωμένη καὶ τοὺς φέροντας ἐπιγινώσκουσα καὶ τοπάζουσα πολλὰ ἀτοπώτερα, σὺν δέει καὶ ἀγανακτήσει τοῦ μηδὲν αὐτοῖς ἐπηγγέλθαι, τὸν χάρακα σφῶν ἐπιδραμόντες ἔλυον καὶ διέφευγον ὡς ἐκ πεδίου πάντοθεν ἀκόσμως, ὅπῃ δύναιτο ἕκαστος αὐτῶν, ἄνευ στρατηγοῦ καὶ ἐπιστάτου παραγγέλ-*
365 *ματος. ὧν ὁ Μιθριδάτης ὀξύτερόν τε καὶ σὺν ἀταξίᾳ γιγνομένων αἰσθόμενος ἐξέδραμεν ἐκ τῆς σκηνῆς ἐς αὐτοὺς καὶ λέγειν τι ἐπεχείρει, οὐδενὸς δ' ἐσακούοντος ἔτι συνθλιβεὶς ὡς ἐν πλήθει κατέπεσε καὶ ἐς τὸν ἵππον ἀναβληθεὶς ἐς τὰ ὄρη σὺν ὀλίγοις ἐφέρετο.*
366 *Λούκουλλος δέ, τῆς περὶ τὴν ἀγορὰν εὐπραγίας πυθό-* 82
μενος καὶ τὴν φυγὴν τῶν πολεμίων ἰδών, ἐπὶ μὲν τοὺς ἐκφυγόντας ἔπεμπε διώκειν ἱππέας πολλούς, τοῖς δὲ συσκευαζομένοις ἔτι κατὰ τὸ στρατόπεδον τοὺς πεζοὺς περιστήσας ἐκέλευε μὴ διαρπάζειν ἐν τῷ τότε μηδέν, ἀλλὰ
367 *κτείνειν ἀφειδῶς. οἱ δὲ σκεύη τε χρύσεα καὶ ἀργύρεα πολλὰ καὶ ἐσθῆτας πολυτελεῖς θεώμενοι ἐξέστησαν τοῦ παραγγέλματος. αὐτόν τε τὸν Μιθριδάτην οἱ καταλαμβάνοντες, ἡμίονόν τινα τῶν χρυσοφόρων ἐς τὸ σάγμα πατά-*

---

1 *σφίσι*] *φύσει* B i, *plerisque ex se* C *διεθρόησε*, a m. 2 corr. in *-σαν*, V 4 *ὑπενόει* V 8 *πολὺ τὸ πλῆθος* b 9 sq. *πολλὰ καὶ ἄτοπα* ci. Mend. 12 *πάντοθεν*] *πάντοσε* ci. Mend.; cf. ad p. 294, 20 13 *καὶ ἐπιστάτου*] *aut praefectis* C 'h. e. *ἢ ἐπιστατῶν*' (Mend.) 18 *ἐς τὸ ὄρος* V 26 *τὸν* om. i 26 sq. *καταλαβόντες* ci. Mend.

---

26 sqq. cf. Cic., De imp. Cn. Pompei 9, 22

71 a.C.
ξαντες, προπεσόντος τοῦ χρυσίου, περὶ τόδε γενόμενοι,
διαφυγεῖν ἐς Κόμανα περιεῖδον· ὅθεν ἐς Τιγράνην ἔφυγε 368
σὺν ἱππεῦσι δισχιλίοις. ὁ δὲ αὐτὸν εἰς ὄψιν οὐ προσέμενος ἐν
χωρίοις ἐκέλευσε διαίτης βασιλικῆς ἀξιοῦσθαι, ὅτε δὴ
καὶ μάλιστα τῆς ἀρχῆς ἀπογνοὺς ὁ Μιθριδάτης Βάκχον
εὐνοῦχον ἔπεμπεν ἐς τὰ βασίλεια, τὰς ἀδελφὰς αὐτοῦ καὶ τὰς
γυναῖκας καὶ παλλακάς, ὅπῃ δύναιτο, ἀνελοῦντα. αἱ μὲν δὴ 369
διεφθείροντο ξίφεσι καὶ φαρμάκοις καὶ βρόχοις, δεινὰ ποι-
οῦσαι· ταῦτα δ' ὁρῶντες οἱ φρούραρχοι τοῦ Μιθριδάτου
ἀθρόως ἐς τὸν Λούκουλλον μετετίθεντο χωρὶς ὀλίγων.
καὶ ὁ Λούκουλλος αὐτοὺς ἐπιὼν καθίστατο καὶ τὰς ἐπὶ
τοῦ Πόντου πόλεις περιπλέων ᾕρει, Ἄμαστρίν τε καὶ 70 a.C.
Ἡράκλειαν καὶ ἑτέρας.

83 Σινώπη δ' ἀντεῖχεν ἔτι καρτερῶς καὶ διεναυμάχησεν 370
οὐ κακῶς. πολιορκούμενοι δὲ τὰς ναῦς τὰς βαρυτέρας
σφῶν διέπρησαν καὶ ἐς τὰς κουφοτέρας ἐμβάντες ἀπέδρα-
σαν. Λούκουλλος δὲ τὴν πόλιν εὐθὺς ἐλευθέραν ἠφίει δι'
ἐνύπνιον, ὃ τοιόνδε ἦν· Αὐτόλυκόν φασιν ἐπὶ τὰς Ἀμα- 371
ζόνας Ἡρακλεῖ συστρατεύοντα ὑπὸ χειμῶνος ἐς Σινώπην
καταχθῆναι καὶ τῆς πόλεως κρατῆσαι· ἀνδριάς τε σεβά-
σμιος τοῖς Σινωπεῦσιν ἔχρα, ὃν οἱ μὲν Σινωπεῖς, οὐ
φθάσαντες ἐς φυγὴν ἐπαγαγέσθαι, ὀθόναις καὶ καλῳδίοις
περιέδησαν· οὐδὲν δ' ὁ Λούκουλλος εἰδὼς οὐδὲ προ- 372
μαθὼν ἔδοξεν ὑπ' αὐτοῦ κληθεὶς ὁρᾶν αὐτὸν καὶ τῆς
ἐπιούσης τὸν ἀνδριάντα τινῶν περιβεβλημένον παρα-
φερόντων ἐκλῦσαι κελεύσας ἰδεῖν, οἷον ἔδοξε νυκτὸς
ἑωρακέναι. τὸ μὲν δὴ ἐνύπνιον τοιόνδε ἦν, Λούκουλλος 373

---

3 *cum tribus equitum millibus* C   4 ὅτε] ὅθεν ci. Vk.   8 sq. δεινὰ ποιοῦσαι] cf. Stein ad Herodot. 2, 121 ε; οὐδαμὰ vel tale quid excidisse susp. Mend. coll. Plut. Luc. 18, 5 sqq., sine causa idonea   20 ⟨τούτου⟩ ἀνδριάς τις σεβ. ci. Reiske, improbavit Zerdik p. 80   23 ⟨τούτων⟩ εἰδὼς ci. Mend.   26 ἰδεῖν] εἶδεν Bk.

---

5 Βακχίδης Plut. Luc. 18, 2 sqq.; Strab. 12, 3, 11 p. 546   20 ἀνδριάς] opus Sthennidos Olynthii, cf. Lippold, RE, 2. Reihe, 3 p. 2479

70 a.C. δὲ καὶ Ἀμισὸν ἐπὶ τῇ Σινώπῃ συνῴκιζεν, ἐκφυγόντων
μὲν ὁμοίως τῶν Ἀμισέων διὰ θαλάσσης, πυνθανόμενος
δ' ὑπ' Ἀθηναίων αὐτοὺς θαλασσοκρατούντων συνῳκί-
σθαι καί, δημοκρατίᾳ χρησαμένους ἐπὶ πολύ, τοῖς Περσι-
374 κοῖς βασιλεῦσιν ὑπακοῦσαι, ἀναγαγόντος δ' αὐτοὺς ἐς τὴν δη-
μοκρατίαν ἐκ προστάγματος Ἀλεξάνδρου πάλιν δουλεῦσαι
τοῖς Ποντικοῖς. ἐφ' οἷς ἄρα συμπαθὴς ὁ Λούκουλλος γενό-
μενός τε καὶ φιλοτιμούμενός γε καὶ ὅδε ἐπὶ Ἀλεξάνδρῳ
περὶ γένος Ἀττικὸν αὐτόνομον ἠφίει τὴν πόλιν καὶ τοὺς
Ἀμισέας κατὰ τάχος συνεκάλει.
375 ὧδε μὲν δὴ Σινώπην καὶ Ἀμισὸν Λούκουλλος ἐπόρθει
τε καὶ συνῴκιζε καὶ Μαχάρῃ, τῷ παιδὶ τῷ Μιθριδάτου,
Βοσπόρου τε βασιλεύοντι καὶ στέφανόν οἱ πέμψαντι ἀπὸ
χρυσοῦ, φιλίαν συνέθετο, Μιθριδάτην δ' ἐξῄτει παρὰ
□ 376 Τιγράνους. καὶ ἐς τὴν Ἀσίαν αὐτὸς ἐπανελθών, ὀφείλου-
σαν ἔτι τῶν Συλλείων ἐπιβολῶν, τέταρτα μὲν ἐπὶ τοῖς
καρποῖς, τέλη δ' ἐπὶ τοῖς θεράπουσι καὶ ταῖς οἰκίαις
ὥριζε. καὶ ἐπινίκια ἔθυεν ὡς δὴ τὸν πόλεμον κατωρ-
377 θωκώς. ἐπὶ δὲ ταῖς θυσίαις ἐπὶ τὸν Τιγράνους οὐκ ἐκδι- 84
69 a.C. δόντα οἱ τὸν Μιθριδάτην, ἐστράτευε σὺν δύο τέλεσιν ἐπι-
λέκτοις καὶ ἱππεῦσι πεντακοσίοις. καὶ τὸν Εὐφράτην
περάσας μόνα τὰ χρήσιμα τοὺς βαρβάρους αἰτῶν διώ-
δευεν· οἱ γὰρ ἄνδρες οὐκ ἐπολέμουν οὐδ' ἠξίουν τι πάσχειν,
ἔστε Λούκουλλον καὶ Τιγράνην ἐπὶ ἀλλήλοις διακρι-
378 θῆναι. Τιγράνῃ δ' οὐδεὶς ἐμήνυεν ἐπιόντα Λούκουλλον·
ὁ γάρ τοι πρῶτος εἰπὼν κεκρέμαστο ὑπ' αὐτοῦ, συντα-

5 ἀναγαγόντος Schw., συναγαγόντος O i 9 περὶ] ἐπί, a m. 1 suprascripto περί, V 10 Ἀμισέας Schw., σινωπέας O i, Amisinos C ἀνεκάλει ci. Mend. 12 τοῦ μιθρ. i 14 συνετίθετο i ἐξῄτει Schw., ἐζήτει libri 15 sq. ὄφλουσαν O i, corr. Bk. 16 ἔτι ⟨πάμπολλα ἐκ⟩ τῶν vel sim. ci. Mend. 17 ἐπὶ ταῖς οἰκ. καὶ τοῖς θεράπ. i C 22 τὰ χρήματα i C

5 sq. cf. p. 423, 23 sq. 19—p. 498, 18 de rebus a Lucullo in Armenia gestis cf. Eckhardt, Klio 10 (1910) p. 72 sqq., 192 sqq.; Guse, Klio 20 (1926) p. 382 sqq. 20 σὺν δύο τέλεσιν] cf. Holmes (v. ad p. 481, 1) p. 408

69a.C.
ράσσειν αὐτὸν τὰς πόλεις νομίσαντος. ὡς δέ ποτε ᾔσθετο,
Μιθροβαρζάνην προύπεμπε μετὰ δισχιλίων ἱππέων, Λού-
κουλλον ἐπισχεῖν τοῦ δρόμου. Μαγκαίῳ δὲ Τιγρανόκερτα 379
φυλάττειν ἐπέτρεψεν, ἥν τινα πόλιν, ὥς μοι προείρηται, ἐπὶ
τιμῇ τῇ ἑαυτοῦ, ⟨διὰ τὸ⟩ βασιλεὺς ἐν ἐκείνῳ γενέσθαι τῷ
χωρίῳ, συνῴκιζε καὶ τοὺς ἀρίστους ἐς αὐτὴν συν-
εκάλει, ζημίαν ἐπιτιθείς, ὅσα μὴ μεταφέροιεν, δεδημεῦ-
σθαι. τείχη τε αὐτοῖς περιέβαλε πεντηκονταπήχη τὸ ὕψος, 380
ἱπποστασίων ἐν τῷ βάθει γέμοντα, καὶ βασίλεια καὶ
παραδείσους κατὰ τὸ προάστειον ἐποίει μακροὺς καὶ
κυνηγέσια πολλὰ καὶ λίμνας· ἀγχοῦ δὲ καὶ φρούριον
ἀνίστη καρτερόν. καὶ πάντα τότε Μαγκαίῳ ταῦτ᾽ ἐπι-
τρέψας περιῄει στρατιὰν ἀγείρων. Μιθροβαρζάνην μὲν 381
οὖν ὁ Λούκουλλος εὐθὺς ἐκ τῆς πρώτης συμβολῆς τρεψά-
μενος ἐδίωκε, Μαγκαῖον δὲ Σεξτίλιος ἐς Τιγρανόκερτα
κατακλείσας τὰ μὲν βασίλεια αὐτίκα, ἀτείχιστα ὄντα,
διήρπασε, τὴν δὲ πόλιν καὶ τὸ φρούριον ἀπετάφρευε καὶ
μηχανὰς ἐφίστη καὶ ὑπονόμοις ἀνεκρήμνη τὸ τεῖχος. καὶ 382
85 *Σεξτίλιος μὲν ἀμφὶ ταῦτα ἐγίγνετο, Τιγράνης δέ, πεζῶν*
ἐς πέντε καὶ εἴκοσι μυριάδας ἀγείρας καὶ ἱππέας ἐς πεντα-
κισμυρίους, προύπεμψεν αὐτῶν ἐς Τιγρανόκερτα περὶ
ἑξακισχιλίους, οἳ διὰ μέσων Ῥωμαίων ἐς τὸ φρούριον
ὠσάμενοί τε καὶ τὰς παλλακὰς τοῦ βασιλέως ἐξαρπά-
σαντες ἐπανῆλθον. τῷ δὲ λοιπῷ στρατῷ Τιγράνης αὐτὸς 383

---

2 et 18 *μιθροβαρζάνην* V, *μιθροβουζάνην* Bi, *Metrobarzanem* C, cf. Plut. Luc. 25, 2. 5 3 *μαγγαίῳ* i, *Mazeo* C (item l. 12. 15), nomen suspectavit Drumann[2] 4 p. 161 adn. 2 4 sq. *ἐπὶ τῇ τιμῇ τῇ* i 5 *⟨διὰ τὸ⟩* add. Roos, *⟨ὅτι ἔτυχε⟩ βασιλεὺς* Reiske, 'an *βασιλεύσας*, deleto *γενέσθαι*? an *βασιλεὺς* et *γενέσθαι* interpolata e p. 479, 5 sq.?' Mend. 8 *αὐτοῖς* B, *αὐτῇ*, a m. 2 corr. in *αὐτοῖς*, V, *αὐτοῦ* i *πεντηκοντάπηχυ* V 15 *τιγρανόκερταν* i 18 *ἀνεκρήμνει* V, idem, sed *η* a m. 1 suprascripto, B 21 *τιγρανόπετραν* i 22 *ἐς τὸ φρούριον* om. iC

---

4 *προείρηται*] p. 479, 5 sq. 15 cf. Münzer, RE, 2. Reihe, 2 p. 2034 n. 2 et 3

69 a.C. ἤλαυνεν ἐπὶ Λούκουλλον. καὶ αὐτῷ τότε πρῶτον Μιθρι-
δάτης ἐς ὄψιν ἐλθὼν συνεβούλευε μὴ συμπλέκεσθαι Ῥω-
μαίοις, ἀλλὰ τῷ ἱππικῷ μόνῳ περιτρέχοντα καὶ τὴν γῆν
λυμαινόμενον ἐς λιμὸν αὐτούς, εἰ δύναιτο, περικλεῖσαι,
ᾧ τρόπῳ καὶ αὐτὸς ὑπὸ Λουκούλλου περὶ Κύζικον ἀμα-
384 χεὶ κάμνων τὸν στρατὸν ἀπολέσαι. ὁ δὲ γελάσας αὐτοῦ
τὴν στρατηγίαν προῄει συνεσκευασμένος ἐς μάχην· καὶ
τὴν Ῥωμαίων ὀλιγότητα ἰδὼν ἐπέσκωψεν οὕτως· "εἰ μὲν
πρέσβεις εἰσὶν οἵδε, πολλοί, εἰ δὲ πολέμιοι, πάμπαν ὀλί-
385 γοι." Λούκουλλος δὲ λόφον εὔκαιρον ἰδὼν ὄπισθεν τοῦ
Τιγράνους, τοὺς μὲν ἱππέας ἐκ μετώπου προσέτασσεν
ἐνοχλεῖν αὐτῷ καὶ περισπᾶν ἐφ' ἑαυτοὺς καὶ ὑποχωρεῖν
ἑκόντας, ἵνα τῶν βαρβάρων διωκόντων ἡ τάξις παρα-
λυθείη· τοῖς δὲ πεζοῖς αὐτὸς ἐς τὸν λόφον περιοδεύσας
386 ἀνῄει λαθών. καὶ ὡς εἶδε τοὺς πολεμίους ὑπὸ τῆς διώ-
ξεως οἷα νικῶντας ἐς πολλὰ διεσκεδασμένους, τὰ δὲ
σκευοφόρα αὐτῶν πάντα ὑποκείμενα, ἀνεβόησε· "νικῶμεν,
ὦ ἄνδρες", καὶ ἐπὶ τὰ σκευοφόρα πρῶτος ἵετο δρόμῳ. τὰ
δὲ αὐτίκα σὺν θορύβῳ φεύγοντα τοῖς πεζοῖς ἐνέπιπτε καὶ
387 τοῖς ἱππεῦσιν οἱ πεζοί. τροπή τε ἦν εὐθὺς ὁλοσχερής·
οἵ τε γὰρ ἐν τῇ διώξει μακρὰν ἀπεσπασμένοι τῶν Ῥωμαϊ-
κῶν ἱππέων ἐπιστρεψάντων εἰς αὐτοὺς ἀπώλλυντο, καὶ
τὰ σκευοφόρα τοῖς ἄλλοις ἐνέπιπτεν ὡς ἐνοχλούμενα.
388 πάντων τε ὡς ἐν τοσῷδε πλήθει θλιβομένων καὶ τὸ ἀκρι-
βὲς οὐκ εἰδότων, ὁπόθεν ἡ ἧσσα αὐτοῖς ἄρχοιτο, πολὺς
ἦν φόνος, οὐδενὸς σκυλεύοντος οὐδέν· ἀπηγόρευτο γὰρ
ἐκ Λουκούλλου μετὰ ἀπειλῆς, ὥστε καὶ ψέλλια καὶ περι-
αυχένια παροδεύοντες ἔκτεινον ἐπὶ σταδίους ἑκατὸν καὶ

---

4 περικλείσειν Oi, corr. Steph. 13 sq. παρυθείη (sic) V
21 ἀπεσκαμένοι B 22 ἐπιτρεψάντων B

---

10 sqq. de hac pugna cf. Eckhardt (v. ad p. 494, 19) p. 95 sqq.; Lehmann-Haupt (v. ad p. 479, 6) p. 401 sqq.; Holmes (v. ad p. 481, 1) p. 422 sqq.

69 a.C.

εἴκοσιν, ἔστε νὺξ ἐπελάβετο. τότε δ' ἀναστρέφοντες ἐσκύ-
λευον· ἐδίδου γὰρ ὁ Λούκουλλος ἤδη.
86 γιγνομένην δὲ τὴν ἧτταν ὁ Μαγκαῖος ἐφορῶν ἀπὸ 389
Τιγρανοκέρτων τοὺς Ἕλληνας, οἳ ἐμισθοφόρουν αὐτῷ,
πάντας ἐξώπλισεν ὑποπτεύων· οἱ σύλληψιν δεδιότες,
ἀθρόοι σκυτάλας ἔχοντες, ἐβάδιζόν τε καὶ ηὐλίζοντο.
Μαγκαίου δὲ τοὺς βαρβάρους ἐπάγοντος αὐτοῖς ὡπλισμέ- 390
νους, διαδησάμενοι τὰ ἱμάτια ταῖς λαιαῖς ἀντὶ ἀσπίδων,
μετὰ τόλμης ἐσέδραμον ἐς αὐτούς· καὶ ὅσους ἀνέλοιεν,
εὐθὺς ἐμερίζοντο τὰ ὅπλα. ὡς δὲ ἐκ τῶν δυνατῶν εἶχον 391
αὐτάρκως, μεσοπύργιά τινα κατέλαβον καὶ Ῥωμαίους
ἔξωθεν ἐκάλουν τε καὶ ἀναβαίνοντας ἐσεδέχοντο.
οὕτω μὲν ἑάλω Τιγρανόκερτα, καὶ πλοῦτος διηρπάζετο 392
πολύς, οἷα πόλεως νεοκατασκεύου, φιλοτίμως συνῳκισ-
87 μένης· Τιγράνης δὲ καὶ Μιθριδάτης στρατὸν ἄλλον
ἤθροιζον περιιόντες, οὗ τὴν στρατηγίαν ἐπετέτραπτο
Μιθριδάτης, ἡγουμένου Τιγράνους αὐτῷ γεγονέναι τὰ
παθήματα διδάγματα. ἔπεμπον δὲ καὶ ἐς τὸν Παρθυαῖον, 393
ἐπικουρεῖν σφίσι παρακαλοῦντες. ἀντιπρεσβεύοντος δὲ
Λουκούλλου καὶ ἀξιοῦντος ἢ οἱ συμμαχῆσαι ἢ ἀμφοτέροις
ἐκστῆναι τοῦ ἀγῶνος, ὁ μὲν κρύφα συντιθέμενος ἑκατέ-
ροις οὐκ ἔφθασεν οὐδετέροις ἀμῦναι, ὁ δὲ Μιθριδάτης 394
ὅπλα τε εἰργάζετο κατὰ πόλιν ἑκάστην καὶ ἐστρατολόγει
σχεδὸν ἅπαντας Ἀρμενίους. ἐπιλεξάμενος δ' αὐτῶν τοὺς
ἀρίστους, ἐς ἑπτακισμυρίους πεζοὺς καὶ ἱππέας ἡμίσεας,
τοὺς μὲν ἄλλους ἀπέλυσε, τοὺς δ' ἐς ἴλας τε καὶ σπείρας
ἀγχοτάτω τῆς Ἰταλικῆς συντάξεως καταλέγων Ποντι-
κοῖς ἀνδράσι γυμνάζειν παρεδίδου. προσιόντος δ' αὐτοῖς 395

68 a.C.

---

1 ἐπέλαβε Mend. 4 τοὺς—αὐτῷ hab. Anecd. Bekk. p. 158, 7
12 ἔξω i ἐδέχοντο O 20 συμμαχήσειν O 21 συνθέμενοι
ci. Mend., cf. Berg, Diss. p. 32 adn. 1

---

18 τὸν Παρθ.] regem Phraatem III; de hac legatione cf. Eckhardt (v. ad p. 494, 19) p. 192 sqq.; Dobias, Archiv Orientální 3 (1931) p. 228 sqq.

68 a. C. τοῦ Λουκούλλου ὁ μὲν Μιθριδάτης τὸ πεζὸν ἅπαν καὶ
μέρος τι τῶν ἱππέων ἐπὶ λόφου συνεῖχε, τῇ λοιπῇ δ' ἵππῳ
Τιγράνης τοῖς σιτολογοῦσι Ῥωμαίοις περιπεσὼν ἡσσᾶτο.
καὶ μᾶλλον ἀδεῶς ἀπὸ τοῦδε οἱ Ῥωμαῖοι πλησίον αὐτοῦ
396 Μιθριδάτου ἐσιτολόγουν τε καὶ ἐστρατοπέδευον. κο-
νιορτὸς δ' αὖθις ἠγείρετο πολύς, ὡς ἐπιόντος τοῦ Τιγρά-
νους· καὶ τὸ ἐνθύμημα ἦν ἐν μέσῳ Λούκουλλον ἀμφοῖν
γενέσθαι. ὁ δ' αἰσθόμενος τοὺς μὲν ἀρίστους τῶν ἱππέων
προύπεμψε πορρωτάτω συμπλέκεσθαι τῷ Τιγράνῃ καὶ
κωλύειν αὐτὸν ἐξ ὁδοιπορίας εἰς τάξιν καθίστασθαι,
397 αὐτὸς δὲ τὸν Μιθριδάτην προκαλούμενος ἐς μάχην καὶ
περιταφρεύων οὐκ ἠρέθιζεν, ἕως χειμὼν ἐπιπεσὼν δι-
67 a. C. έλυσε τὸ ἔργον ἅπασι. καὶ Τιγράνης μὲν ἐξ ὅλης Ἀρμε- 88
νίας ἐς τὰ ἐντὸς ἀνεζεύγνυεν, ὁ δὲ Μιθριδάτης ἐς τὸν
Πόντον ἐπὶ τὰ λοιπὰ τῆς ἰδίας ἀρχῆς ἠπείγετο, τετρακισ-
χιλίους οἰκείους ἔχων καὶ τοσούσδε ἑτέρους παρὰ Τιγρά-
398 νους λαβών. ἐφείπετο δ' αὐτῷ καὶ ὁ Λούκουλλος, ἀνα-
ζευγνὺς καὶ ὅδε διὰ τὴν ἀπορίαν. φθάσας δ' αὐτὸν ὁ
Μιθριδάτης ἐπέθετο Φαβίῳ, τῷ δεῦρο ἐκ Λουκούλλου
στρατηγεῖν ὑπολελειμμένῳ, καὶ τρεψάμενος αὐτὸν ἔκτεινε
399 πεντακοσίους. ἐλευθερώσαντος δὲ τοῦ Φαβίου θεράπον-
τας, ὅσοι ἦσαν ἐν τῷ στρατοπέδῳ, καὶ δι' ὅλης ἡμέρας
αὖθις ἀγωνιζομένου παλίντροπος ἦν ὁ ἀγών, μέχρι τὸν
Μιθριδάτην, πληγέντα λίθῳ τε ἐς τὸ γόνυ καὶ ὑπὸ τὸν

2 λόφον B 3 ἐπιπεσὼν Nauck 6 'post ὡς lacuna?' (Mend.) 6 sq. τιγράνου V 9 τιγράνει O 11 post μάχην lacunam statuit Schw., sine causa idonea 12 οὐκ ἠρέθιζεν ἕως] *nec ante ab incepto destitit quam* C, unde ἠρέμιζεν pro ἠρέθιζεν ci. Herw. p. 64, inut.; verte: Mithridatem ad pugnam pellicere non potuit χειμὼν V, λιμὸς, sed a m. 1 quae videtur suprascripto χειμών, B, λιμὸς a C 13 ἐξ ὅλης Ἀρμ. om. C, ἐκ τῆς ἄλλης Ἀρμ. ci. Schw. 16 οἰκείους] ἰδίους i 17 ὑφείπετο i

19 M. Fabius Hadrianus, cf. Münzer, RE 6 p. 1771 n. 83; de Mithridatis contra Fabium et Triarium expeditione cf. Holmes (v. ad p. 481, 1) p. 425

ὀφθαλμὸν βέλει, κατὰ σπουδὴν ἀποκομισθῆναι καὶ πολ- 67 a.C.
λὰς ἡμέρας τοὺς μὲν φόβῳ τοῦ βασιλέως τῆς σωτηρίας,
τοὺς δὲ ὑπὸ πλήθους τραυμάτων ἠρεμῆσαι. Μιθρι- 400
δάτην μὲν οὖν ἐθεράπευον Ἄγαροι, Σκυθικὸν ἔθνος, ἰοῖς
ὄφεων ἐς τὰς θεραπείας χρώμενοι καὶ ἐπὶ τῷδε ἀεὶ βασι-
λεῖ συνόντες· Φαβίῳ δὲ Τριάριος, ἕτερος Λουκούλλου
στρατηγός, ἐπελθὼν μετ' οἰκείου στρατοῦ, τήν τε ἀρχὴν
παρὰ τοῦ Φαβίου καὶ τὸ ἀξίωμα παρελάμβανε. καὶ μετ' 401
οὐ πολὺ χωρούντων ἐς μάχην αὐτοῦ τε καὶ Μιθριδάτου
πνεῦμα, οἷον οὐκ ἐμνημονεύετο γενέσθαι, τάς τε σκηνὰς
ἀμφοτέρων διέρριψε καὶ τὰ ὑποζύγια παρέσυρε καὶ τῶν
ἀνδρῶν ἔστιν οὓς κατεκρήμνισεν. καὶ τότε μὲν ἀνεχώ- 402
89 ρουν ἑκάτεροι, ἀπαγγελλομένου δὲ Λουκούλλου προσ-
ιέναι προλαβεῖν τὸ ἔργον ὁ Τριάριος ἐπειγόμενος ἔτι
νυκτὸς ἐπεχείρει ταῖς Μιθριδάτου προφυλακαῖς. ἰσο- 403
μάχου δὲ ἐς πολὺ τοῦ ἀγῶνος ὄντος ὁ βασιλεὺς ἐς τὸ
καθ' αὑτὸν μέρος ἐπιβαρήσας ἔκρινε τὴν μάχην καὶ δια-
σπάσας τοὺς πολεμίους τὸ πεζὸν αὐτῶν κατέκλεισεν ἐς
διώρυχα πηλοῦ, ἔνθα διεφθείροντο, στῆναι μὴ δυνάμενοι.
τοὺς δ' ἱππέας ἀνὰ τὸ πεδίον ἐδίωκεν, ἐκθύμως τῇ φορᾷ 404
τῆς εὐτυχίας καταχρώμενος, ἔστε τις αὐτὸν Ῥωμαῖος
λοχαγός, οἷα θεράπων αὐτῷ συντροχάζων, ἐς τὸν μηρὸν
ἐπάταξε ξίφει πληγὴν βαθεῖαν, οὐκ ἐλπίσας ἐς τὰ νῶτα
διὰ τοῦ θώρακος ἐφίξεσθαι. καὶ τόνδε μὲν εὐθὺς οἱ πλη- 405
σίον συνέκοπτον, ὁ δὲ Μιθριδάτης ἀπεφέρετο ὀπίσω, καὶ
οἱ φίλοι τὴν στρατιὰν ἀπὸ νίκης λαμπρᾶς ἀνεκάλουν σὺν
ἐπείξει βαρείᾳ. ἐνέπιπτε δὲ τοῖς μαχομένοις ἐπὶ τῷ παρα- 406
λόγῳ τῆς ἀνακλήσεως θόρυβός τε καὶ ἀπορία, μή τι δει-
νὸν ἑτέρωθεν εἴη, μέχρι μαθόντες εὐθὺς ἐν τῷ πεδίῳ
τὸ σῶμα περιίσταντο καὶ ἐθορύβουν, ἕως Τιμόθεος αὐ-

---

3 τραυματιῶν ci. Mend. 7 ἀρχὴν] στρατιὰν ci. Schw. 8 καὶ τάξίωμα V 19 διώρυχα i, διώρυγα O 21 χρώμενος i 23 βαθεῖαν O, βαρεῖαν i 27 βαρείᾳ Reiske, βαθείᾳ O i

---

6 Τριάριος] v. ad p. 487, 10

67 a.C. τοῖς ὁ ἰατρός, ἐπισχὼν τὸ αἷμα, ἐπέδειξεν αὐτὸν ἐκ με-
407 τεώρου, οἷόν τι καὶ Μακεδόσιν ἐν Ἰνδοῖς, ὑπὲρ Ἀλεξάν-
δρου δεδιόσιν, ὁ Ἀλέξανδρος αὐτὸν ἐπὶ νεὼς θεραπευό-
μενον ἐπέδειξεν. ὁ δὲ Μιθριδάτης ὡς ἀνήνεγκεν, αὐτίκα
τοῖς ἀνακαλέσασιν ἐκ τῆς μάχης κατεμέμφετο καὶ τὸν
στρατὸν αὐτῆς ἡμέρας ἦγεν αὖθις ἐπὶ τὸ Ῥωμαίων στρα-
τόπεδον. οἱ δὲ καὶ ἐκ τοῦδε ἐπεφεύγεσαν ἤδη σὺν δέει.
408 σκυλευομένων δὲ τῶν νεκρῶν ἐφαίνοντο χιλίαρχοι μὲν
εἴκοσι καὶ τέσσαρες, ἑκατόνταρχοι δὲ πεντήκοντα καὶ
ἑκατόν, ὅσον ἡγεμόνων πλῆθος οὐ ῥᾳδίως συνέπεσε Ῥω-
μαίοις ἐν ἥττῃ μιᾷ.
409 ὁ δὲ Μιθριδάτης ἐς Ἀρμενίαν, ἣν δὴ νῦν Ῥωμαῖοι 90
Βραχυτέραν Ἀρμενίαν καλοῦσιν, ἀνεζεύγνυε, τὰ μὲν εὐ-
κόμιστα πάντα σιτολογῶν, τὰ δὲ δυσχερῆ διαφθείρων τε καὶ
410 Λούκουλλον ἐπιόντα προαφαιρούμενος. καί τις ἀνὴρ Ῥω-
μαῖος ἀπὸ βουλῆς, Ἀττίδιος ὄνομα, διὰ δίκην φυγὼν ἐκ
τῆς πατρίδος ἐς Μιθριδάτην πρὸ πολλοῦ καὶ φιλίας
ἀξιούμενος, ἑάλω τότε ἐπιβουλεύων αὐτῷ. καὶ τόνδε μὲν
ὁ βασιλεύς, οὐ δικαιῶν βασανίσαι Ῥωμαίων ποτὲ βουλευ-
τὴν γενόμενον, ἔκτεινε, τοὺς δὲ συναμαρτόντας ᾐκίσατο
411 δεινῶς. ἀπελεύθεροι δ᾽, ὅσοι τῷ Ἀττιδίῳ συνεγνώκεσαν,
ἀπαθεῖς ἀφῆκεν ὡς δεσπότῃ διακονησαμένους. Λουκούλ-
λου δ᾽ ἤδη τῷ Μιθριδάτῃ παραστρατοπεδεύοντος ὁ τῆς
Ἀσίας στρατηγὸς περιπέμπων ἐκήρυσσε Ῥωμαίους ἐπι-
καλεῖν Λουκούλλῳ πέρα τοῦ δέοντος πολεμοῦντι καὶ τοὺς
ὑπ᾽ αὐτῷ τῆς στρατείας ἀφιέναι καὶ τῶν οὐ πειθομένων

---

9 τέσσαρες καὶ εἴκοσι i   10 πλῆθος] πάθος Cobet, Mnemos. N. S. 9 (1881) p. 359   ἔπεσε ci. Mend.   12 νῦν om. i C   16. 21 *Attilius* C   17 πρὸ om. V   19 ῥωμαῖον i, *hominem Romanum senatoriumque* C   26 ὑφ᾽ αὐτῷ O i, corr. Reiske

---

2 sqq. cf. Arr. Anab. 6, 13, 1   8 sq. cf. Plut. Lucull. 35, 2   23 sq. ὁ τῆς Ἀσίας στρατηγὸς] error Appiani, agitur de M'. Acilio Glabrione, consule a. 67, qui lege Gabinia Bithyniam et Pontum provincias obtinuerat, cf. Gelzer, RE 13 p. 404; aliter Drumann² 4 p. 174 adn. 1   26 τῆς στρατείας ἀφιέναι] cf. Plut. Luc. 33, 6; 35, 4

67 a.C. τὰ ὄντα δημεύσειν. ὧν ἐξαγγελθέντων ὁ στρατὸς αὐτίκα 412 διελύετο, χωρὶς ὀλίγων, ὅσοι, πάνυ πένητες ὄντες καὶ τὴν ζημίαν οὐ δεδιότες, τῷ Λουκούλλῳ παρέμενον.

91 ὧδε μὲν δὴ καὶ ὁ Λουκούλλου πρὸς Μιθριδάτην πό- 413 λεμος ἐς οὐδὲν βέβαιον οὐδὲ κεκριμένον τέλος ἔληξεν· ἀφισταμένης γὰρ τῆς Ἰταλίας ἐνοχλούμενοι καὶ ληστευομένης τῆς θαλάσσης λιμῷ πιεζόμενοι οὐκ ἐν καιρῷ σφίσιν ἡγοῦντο πολεμεῖν ἄλλον τοσόνδε πόλεμον, πρὶν τὰ ἐνοχλοῦντα διαθέσθαι. ὧν καὶ ὁ Μιθριδάτης αἰσθανό- 414 μενος ἐς Καππαδοκίαν ἐσέβαλε καὶ τὴν ἰδίαν ἀρχὴν ὠχύρου. καὶ τάδε αὐτὸν πράσσοντα οἱ Ῥωμαῖοι περιεώρων, ἐφ' ὅσον αὐτοῖς ἡ θάλασσα ἐκαθαίρετο. ὡς δ' ἐκεκάθαρτο καὶ ὁ καθήρας Πομπήιος ἔτι ἦν ἐν Ἀσίᾳ, τὸν Μιθριδάτειον πόλεμον ἀνελάμβανον αὐτίκα καὶ ἐπέστελλον 66 a.C. καὶ τοῦδε τῷ Πομπηίῳ στρατηγῆσαι. διό μοι δοκεῖ μέρος 415 ὄντα τῆς Πομπηίου στρατείας τὰ περὶ τὴν θάλασσαν αὐτῷ πρὸ Μιθριδάτου κατειργασμένα καὶ ἐς οὐδεμίαν συγγραφὴν οἰκείαν ἄλλην ἀπαντῶντα ἐς τόδε τὸ μέρος συναγαγεῖν τε καὶ ἐπιδραμεῖν, ὡς ἐγένετο.

92 Μιθριδάτης, ὅτε πρῶτον Ῥωμαίοις ἐπολέμει καὶ τῆς 416 Ἀσίας ἐκράτει, Σύλλα περὶ τὴν Ἑλλάδα πονουμένου, 88–85 a.C. ἡγούμενος οὐκ ἐς πολὺ καθέξειν τῆς Ἀσίας, τά τε ἄλλα, ὥς μοι προείρηται, πάντα ἐλυμαίνετο καὶ ἐς τὴν θάλασσαν πειρατὰς καθῆκεν, οἳ τὸ μὲν πρῶτον ὀλίγοις σκάφεσι καὶ μικροῖς οἷα λῃσταὶ περιπλέοντες ἐλύπουν, ὡς δὲ ὁ πόλεμος ἐμηκύνετο, πλέονες ἐγίγνοντο καὶ ναυσὶ μεγάλαις ἐπέπλεον. γευσάμενοι δὲ κερδῶν μεγάλων, οὐδ' ἡττωμένου 417 καὶ σπενδομένου τοῦ Μιθριδάτου καὶ ἀναχωροῦντος ἔτι ἐπαύοντο· οἱ γὰρ βίου καὶ πατρίδων διὰ τὸν πόλεμον

---

23 ἐλυμαίνετο πάντα i   27 δὲ καὶ κερδῶν V   28 καὶ σπενδ. καὶ ἀναχ. τοῦ μιθρ. i

---

6 ἀφισταμένης γὰρ τῆς Ἰταλίας] error Appiani   23 προείρηται] § 177—193   24 πειρατὰς καθῆκεν] cf. § 262 sq.

86–85 a. C.
ἀφῃρημένοι καὶ ἐς ἀπορίαν ἐμπεσόντες ἀθρόαν ἀντὶ τῆς
γῆς ἐκαρποῦντο τὴν θάλασσαν, μυοπάρωσι πρῶτον καὶ
ἡμιολίαις, εἶτα δικρότοις καὶ τριήρεσι κατὰ μέρη περι-
πλέοντες, ἡγουμένων λῃσταρχῶν οἷα πολέμου στρατη-
418 γῶν. ἔς τε ἀτειχίστους πόλεις ἐμπίπτοντες καὶ ἑτέρων τὰ
τείχη διορύττοντες ἢ κόπτοντες ἢ πολιορκίᾳ λαμβάνοντες
ἐσύλων· καὶ τοὺς ἄνδρας, οἷς τι πλέον εἴη, ἐς ναυλοχίαν
ἐπὶ λύτροις ἀπῆγον. καὶ τάδε τὰ λήμματα, ἀδοξοῦντες
ἤδη τὸ τῶν λῃστῶν ὄνομα, μισθοὺς ἐκάλουν στρατιω-
419 τικούς. χειροτέχνας τε εἶχον ἐπ' ἔργοις δεδεμένους καὶ
ὕλην ξύλου καὶ χαλκοῦ καὶ σιδήρου συμφέροντες οὔποτε
ἐπαύοντο· ἐπαιρόμενοι γὰρ ὑπὸ τοῦ κέρδους καὶ τὸ λῃστεύ-
ειν οὐκ ἐγνωκότες ἔτι μεθεῖναι, βασιλεῦσι δ' ἤδη καὶ τυ-
ράννοις ἢ στρατοπέδοις μεγάλοις ἑαυτοὺς ὁμοιοῦντες καὶ
νομίζοντες, ὅτε συνέλθοιεν ἐς τὸ αὐτὸ πάντες, ἄμαχοι
420 γενήσεσθαι, ναῦς τε καὶ ὅπλα πάντα ἐτεκταίνοντο, μά-
λιστα περὶ τὴν Τραχεῖαν λεγομένην Κιλικίαν, ἣν κοινὸν
σφῶν ὕφορμον ἢ στρατόπεδον ἐτίθεντο εἶναι, φρούρια
μὲν καὶ ἄκρας καὶ νήσους ἐρήμους καὶ ναυλοχίας ἔχοντες
πολλαχοῦ, κυριωτάτας δὲ ἀφέσεις ἡγούμενοι τὰς περὶ
τὴν Κιλικίαν, τραχεῖάν τε καὶ ἀλίμενον οὖσαν καὶ κορυ-
421 φαῖς μεγάλαις ἐξέχουσαν. ὅθεν δὴ καὶ πάντες ὀνόματι
κοινῷ Κίλικες ἐκαλοῦντο, ἀρξαμένου μὲν ἴσως τοῦ κακοῦ
παρὰ τῶν Τραχεωτῶν Κιλίκων, συνεπιλαβόντων δὲ Σύρων
τε καὶ Κυπρίων καὶ Παμφύλων καὶ τῶν Ποντικῶν καὶ σχε-
422 δὸν ἁπάντων τῶν ἑῴων ἐθνῶν, οἳ πολλοῦ καὶ χρονίου σφίσιν
ὄντος τοῦ Μιθριδατείου πολέμου δρᾶν τι μᾶλλον ἢ πάσχειν
αἱρούμενοι τὴν θάλασσαν ἀντὶ τῆς γῆς ἐπελέγοντο, ὥστε 93
πολλαὶ τάχιστα αὐτῶν μυριάδες ἦσαν, καὶ οὐ μόνης ἔτι τῆς
ἑῴας θαλάσσης ἐκράτουν, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐντὸς Ἡρα-
423 κλείων στηλῶν ἁπάσης· καὶ γάρ τινας ἤδη Ῥωμαίων

2 θάλασσαν — p. 503, 8 θάλασσαν om. V   9 τῶν delendum ci. Mend.   18 καὶ] ἢ B   20 καιριωτάτας Emperius   24 τραχινίων libri, corr. Schw.

στρατηγοὺς ναυμαχίᾳ νενικήκεσαν, ἄλλους τε καὶ τὸν τῆς 88–85 a.C.
Σικελίας περὶ αὐτῇ Σικελίᾳ. ἄπλωτά τε ἤδη πάντα ἦν,
καὶ ἡ γῆ τῶν ἔργων ἐνδεὴς διὰ τὴν ἀνεπιμιξίαν. ἥ τε πό- 424
λις ἡ Ῥωμαίων ᾔσθετο μάλιστα τοῦ κακοῦ, τῶν τε ὑπη-
κόων σφίσι καμνόντων καὶ αὐτοὶ διὰ πλῆθος ἴδιον ἐπι-
πόνως λιμώττοντες. τὸ δ' ἔργον αὐτοῖς ἐφαίνετο μέγα καὶ 425
δυσχερές, ἐξελεῖν τοσάδε στρατόπεδα ἀνδρῶν ναυτικῶν,
μεμερισμένα μὲν ἐς πᾶσαν ἐν κύκλῳ γῆν καὶ θάλασσαν,
κοῦφα δὲ ταῖς κατασκευαῖς ἐς τὸ ὑποφεύγειν, οὐκ ἐκ
πατρίδων ἢ φανερᾶς χώρας ὁρμώμενα οὐδ' οἰκεῖον οὐδὲν
ἢ ἴδιον, ἀλλ' ἀεὶ τὸ προστυχὸν ἔχοντα. ὥστε πολὺς ὢν ὁ 426
τοῦδε τοῦ πολέμου παράλογος, ἔννομον οὐδὲν ἔχοντος
οὐδὲ βέβαιον οὐδὲ φανερόν, ἀμηχανίαν ὁμοῦ καὶ φόβον
εἰργάζετο. Μουρήνας τε ἐγχειρήσας αὐτοῖς οὐδὲν ἐξείρ- 84 a.C.
γαστο μέγα, ἀλλ' οὐδὲ Σερουίλιος Ἰσαυρικὸς ἐπὶ τῷ Μου- 78–74 a.C.
ρήνᾳ, ἀλλ' ἤδη καὶ τῆς γῆς τῆς Ἰταλικῆς τοῖς παραλίοις ἀμφί 427
τε τὸ Βρεντέσιον καὶ τὴν Τυρρηνίαν ἐπέβαινον οἱ λῃσταὶ
σὺν καταφρονήσει καὶ γύναια παροδεύοντα τῶν εὐπατρι-
δῶν καὶ δύο στρατηγοὺς αὐτοῖς σημείοις συνηρπάκεσαν.
94 ὧν οὔτε τὴν βλάβην οὔτε τὴν αἰσχύνην ἔτι φέροντες οἱ 428
Ῥωμαῖοι τὸν τότε σφῶν ἐπὶ δόξης ὄντα μεγίστης Γναῖον
Πομπήιον αἱροῦνται νόμῳ στρατηγὸν ἐπὶ τριετὲς αὐτο- 67 a.C. m. Ian.

2 ἔργων] ἐργατῶν Nauck   7 ἀνδρῶν καὶ ναυτ. i C   9 καὶ οὐκ ἐκ i   14 ἐγχειρίσας B   17 βρεντήσιον V   18 περιοδεύοντα B   19 στρατηγοὺς Heraldus (cf. Toll. ad h. l.), στρατοὺς libri   21 γναῖον om. i C

14 L. Licinius Murena, cf. Münzer, RE 13 p. 444 n. 122   15 P. Servilius Vatia Isauricus, cf. Münzer, RE, 2. Reihe, 2 p. 1812 n. 93; de eius contra piratas expeditione cf. Ormerod, Journ. of Rom. Stud. 12 (1922) p. 35 sqq.   18 γύναια] innuit Antoniam M. Antonii oratoris filiam, cf. Plut. Pomp. 24, 10   19 innuit Sextilium et Bellienum praetores, cf. Plut. Pomp. 24, 9; Cic. de imp. Cn. Pomp. 12, 32; 17, 53   22 νόμῳ] lege Gabinia, cf. Drumann² 4 p. 415 sqq.; Groebe, Klio 10 (1910) p. 374 sqq., cuius legis versionem graecam servatam esse in inscriptione Delphica (Supplem. epigraph. graec. 3 n. 378; Fouilles de Delphes t. 4 fasc. 4 p. 34) suspicatus est Cuq, Comptes rendus de l'Acad. des inscr. 1923

7a.C. κράτορα εἶναι θαλάσσης τε ἁπάσης, ἣ στηλῶν Ἡρακλείων
ἐντός ἐστι, καὶ γῆς ἀπὸ θαλάσσης ἐπὶ σταδίους τετρακο-
429 σίους ἄνω. βασιλεῦσί τε καὶ δυνάσταις καὶ ἔθνεσι καὶ πόλεσι
πάσαις ἐπέστελλον ἐς πάντα συλλαμβάνειν τῷ Πομπηίῳ
καὶ αὐτῷ στρατιὰν καταλέγειν ἔδοσαν καὶ χρήματα ἀγεί-
430 ρειν. συνέπεμψαν δὲ καὶ παρὰ σφῶν στρατὸν πολὺν ἐκ
καταλόγου καὶ ναῦς, ὅσας εἶχον, καὶ χρημάτων ἐς ἑξα-
κισχίλια τάλαντα Ἀττικά. οὕτω μέγα καὶ δυσεργὲς ἡγοῦντο
εἶναι τοσῶνδε κρατῆσαι στρατοπέδων, ἐν τοσῇδε θαλάσσῃ
καὶ μυχοῖς τοσοῖσδε διαλανθανόντων τε εὐμαρῶς καὶ ὑποχω-
431 ρούντων ῥᾳδίως καὶ ἐμπιπτόντων αὖθις ἀφανῶς. ἀνήρ τε
οὐδείς πω πρὸ τοῦ Πομπηίου ἐπὶ τοσήνδε ἀρχὴν αἱρεθεὶς
ὑπὸ Ῥωμαίων ἐξέπλευσεν, ᾧ στρατιὰ μὲν αὐτίκα ἦν ἐν
δώδεκα μυριάσι πεζῶν καὶ ἱππεῖς τετρακισχίλιοι, νῆες δὲ
σὺν ἡμιολίαις ἑβδομήκοντα καὶ διακόσιαι, ὑπηρέται δ'
1 ἀπὸ τῆς βουλῆς, οὓς καλοῦσι πρεσβευτάς, πέντε καὶ εἴκο-
432 σιν· οἷς ὁ Πομπήιος ἐπιδιῄρει τὴν θάλασσαν καὶ ναῦς ἐδί-
δου καὶ ἱππέας ἑκάστῳ καὶ στρατὸν πεζὸν καὶ στρατη-
γίας σημεῖα περικεῖσθαι, ἵνα αὐτοκράτωρ ἐντελὴς οὗ πι-
433 στεύοιτο μέρους ἕκαστος ὑπάρχοι, αὐτὸς δ' οἷα δὴ βασι-
λεὺς βασιλέων αὐτοὺς περιθέοι καὶ ἐφορῴη μένοντας ἐφ'
ὧν ἐτάχθησαν, μηδὲ μεταδιώκων τοὺς λῃστὰς περιφέ-
ροιτο ἐξ ἔργων ἀτελῶν ἔτι ὄντων εἰς ἕτερα, ἀλλ' εἶεν οἱ
πανταχόθεν αὐτοῖς ἀπαντῶντές τε καὶ τὰς ἐς ἀλλήλους
διαδρομὰς ἀποκλείοντες.

---

13 sq. ἦν δώδεκα μυριάδες ci. Mend., *uiginti millia peditum* C, ἐς δώδεκα μυριάδας Nauck   14 τετρακισχιλίων B   19 sq. ἕκαστος οὗ πιστεύοιτο μέρους V   20 ὑπάρχῃ V

---

p. 129 sqq., 1924 p. 284 sqq., sed cf. Stuart Jones, Journ. of Rom. Stud. 16 (1926) p. 155 sqq.; Carcopino, Mélanges Glotz 1 (1932) p. 117 sqq.   13 sqq. cf. Drumann[2] 4 p. 419 adn. 3; Kromayer (v. ad p. 432, 9) p. 429   16 πρεσβευτάς] legatos pro praetore, cf. Mommsen, Röm. Staatsr. 2[3] p. 656 adn. 2; Th. Reinach, Rev. de phil. N. S. 14 (1890) p. 150

67 a. C.

95 οὕτω διαθεὶς ὁ Πομπήιος ἅπαντα ἐπέστησεν Ἰβηρίᾳ μὲν 434
καὶ ταῖς Ἡρακλείοις στήλαις Τιβέριον Νέρωνα καὶ Μάλ-
λιον Τορκουᾶτον, ἀμφὶ δὲ τὴν Λιγυστίνην τε καὶ Κελτικὴν
θάλασσαν Μᾶρκον Πομπώνιον, Λιβύῃ δὲ καὶ Σαρδόνι καὶ
Κύρνῳ καὶ ὅσαι πλησίον νῆσοι, Λέντουλόν τε Μαρκελ-
λῖνον καὶ Πούπλιον Ἀτίλιον, περὶ δὲ αὐτὴν Ἰταλίαν Λού-
κιον Γέλλιον καὶ Γναῖον Λέντουλον. Σικελίαν δὲ καὶ τὸν 435
Ἰόνιον ἐφύλασσον αὐτῷ Πλώτιός τε Οὐᾶρος καὶ Τερέντιος
Οὐάρρων μέχρι Ἀκαρνανίας, Πελοπόννησον δὲ καὶ τὴν
Ἀττικήν, ἔτι δ' Εὔβοιαν καὶ Θεσσαλίαν καὶ Μακεδονίαν
καὶ Βοιωτίαν Λούκιος Σισιννᾶς, τὰς δὲ νήσους καὶ τὸ 436
Αἰγαῖον ἅπαν καὶ τὸν Ἑλλήσποντον ἐπ' ἐκείνῳ Λούκιος
Λόλλιος, Βιθυνίαν δὲ καὶ Θρᾴκην καὶ τὴν Προποντίδα
καὶ τὸ τοῦ Πόντου στόμα Πούπιος Πείσων, Λυκίαν δὲ
καὶ Παμφυλίαν καὶ Κύπρον καὶ Φοινίκην Μέτελλος Νέ-
πως. ὧδε μὲν αὐτῷ διετετάχατο οἱ στρατηγοὶ ἐπιχειρεῖν 437

---

1 ἅπαντα Gel. et Steph., *sic omnibus dispositis* C, ἅπαντας Oi 2 sq. μάλιον V 3 τουρκουάτον O λιγυστικὴν V 5 sq. λέτουλόν τε μαρκελῖνον V, λέτουλλόν τε μακελλῖνον B 8 τε om. V Οὔαρος Gel., βάρων V, βάρρων Bi, om. C, del. Drumann² 4 p. 421 adn. 7 9 οὐάρων V, βάρρων B 11 σισιντᾶς B, σισινᾶς V, σιννᾶς i, *L. Cinna* C 13 λόλλιος B, λόλιος V, κούλλιος iC 14 Πούπιος Borghesi, Œuvres 6 p. 401, κούκλιος (πόπλιος V, omisso πείσων) libri 15 καὶ Φοινίκην om. V

---

1 ad § 434—436 cf. Drumann² 4 p. 420 sqq.; Groebe (v. ad p. 503, 22) p. 378 sqq.; Ormerod, Annals of archaeology and anthropol. (University of Liverpool) 10 (1923) p. 46 sqq. 2 Ti. Claudius Nero, cf. Münzer, RE 3 p. 2777 n. 253 2 sq. L. Manlius L. f. Torquatus (de quo cf. Münzer, RE 14 p. 1199 n. 79) secundum Drumann² 4 p. 422 adn. 2, sed A. Manlius Torquatus secundum Münzer, RE 14 p. 1194 n. 76 5 Cn. Cornelius Lentulus Marcellinus, cf. Münzer, RE 4 p. 1389 n. 228 6 sq. L. Gellius Poplicola, cf. Münzer, RE 7 p. 1001 n. 17 7 Cn. Cornelius Lentulus Clodianus, cf. Münzer, RE 4 p. 1380 n. 216 8 A. Plautius, cf. Groebe (v. ad p. 503, 22) p. 381 8 sq. M. Terentius Varro doctus ille, cf. Drumann² 4 p. 421 adn. 9 11 L. Cornelius Sisenna, rerum scriptor, cf. Peter, Histor. Rom. reliq. 1 p. CCCXXXVIII 14 M. Pupius Piso Frugi, cf. Drumann² 4 p. 422 adn. 11 15 sq. Q. Caecilius Metellus Nepos, cf. Münzer, RE 3 p. 1216 n. 96

67 a.C. τε καὶ ἀμύνεσθαι καὶ φυλάσσειν τὰ τεταγμένα καὶ τοὺς παρ' ἀλλήλων ἐκφεύγοντας ὑπολαμβάνειν, ἵνα μὴ διώκοντες ἀφίσταιντο μακρὰν μηδὲ ὡς ἐν δρόμῳ περιφέροιντο
438 καὶ χρόνιον εἴη τὸ ἔργον. αὐτὸς δ' ἅπαντας ἐπέπλει. καὶ τὰ ἐς δύσιν πρῶτα ἡμέραις τεσσαράκοντα ἐπιδὼν ἐς Ῥώμην παρῆλθεν. ὅθεν ἐς Βρεντέσιον καὶ ἐκ Βρεντεσίου τοσῷδε διαστήματι τὴν ἕω περιπλεύσας ἐξέπληξεν ἅπαντας τάχει τε ἐπίπλου καὶ μεγέθει παρασκευῆς καὶ φόβῳ δόξης,
439 ὥστε τοὺς λῃστάς, ἐλπίσαντας αὐτῷ προεπιχειρήσειν ἢ οὐκ εὐμαρές γε τὸ κατὰ σφῶν ἔργον ἀποδείξειν, δείσαντας εὐθὺς τῶν τε πόλεων, ἃς ἐπολιόρκουν, ἐξαναχθῆναι καὶ ἐς
440 τὰς συνήθεις ἄκρας καὶ ναυλοχίας ὑποφεύγειν καὶ Πομπηίῳ τὴν μὲν θάλασσαν αὐτίκα ἀμαχεὶ κεκαθάρθαι, τοὺς δὲ λῃστὰς ὑπὸ τῶν στρατηγῶν ἁλίσκεσθαι πανταχοῦ κατὰ μέρη.

441 αὐτὸς δὲ ἐς Κιλικίαν ἠπείγετο μετὰ ποικίλου στρατοῦ 96
καὶ μηχανημάτων πολλῶν, ἐλπίσας παντοίας μάχης καὶ πολιορκίας αὐτῷ δεήσειν ἐπὶ ἄκρας ἀποκρήμνους. οὐδενὸς δὲ ἐδέησε· τὸ γὰρ κλέος αὐτοῦ καὶ τὴν παρασκευὴν οἱ λῃσταὶ καταπλαγέντες καὶ ἐλπίσαντες, εἰ μὴ διὰ μάχης
442 ἔλθοιεν, τεύξεσθαι φιλανθρώπου, πρῶτοι μέν, οἳ Κράγον καὶ Ἀντίκραγον εἶχον, φρούρια μέγιστα, μετὰ δ' ἐκείνους οἱ ὄρειοι Κίλικες καὶ ἐφεξῆς ἅπαντες ἑαυτοὺς ἐνεχείρισαν ὅπλα τε ὁμοῦ πολλά, τὰ μὲν ἕτοιμα, τὰ δὲ χαλκευόμενα, παρέδωκαν καὶ ναῦς, τὰς μὲν ἔτι πηγνυμένας, τὰς δ' ἤδη πλεούσας, χαλκόν τε καὶ σίδηρον ἐς ταῦτα συνενηνεγμένον καὶ ὀθόνας καὶ κάλως καὶ ὕλην ποικίλην αἰχμαλώτων τε πλῆθος, τῶν μὲν ἐπὶ λύτροις, τῶν δὲ ἐπὶ ἔργοις δεδεμένων.
443 ὧν ὁ Πομπήιος τὴν μὲν ὕλην ἐνέπρησε, τὰς δὲ ναῦς ἀπήγαγε, τοὺς δ' αἰχμαλώτους ἐς τὰς πατρίδας ἀφῆκε· καὶ πολλοὶ κενοτάφια σφῶν κατέλαβον ὡς ἐπὶ νεκροῖς γενό-

---

2 ἄλλων ci. Mend. 5 πρῶτα] πάντα i 18 αὐτῷ delendum ci. Mend. 21 πρῶτον i

67 a.C.

μενα. τοὺς δὲ πειρατάς, οἳ μάλιστα ἐδόκουν οὐχ ὑπὸ μοχθηρίας, ἀλλ' ἀπορίᾳ βίου διὰ τὸν πόλεμον ἐπὶ ταῦτα ἐλθεῖν, 444 ἐς Μαλλὸν καὶ Ἄδανα καὶ Ἐπιφάνειαν ἢ εἴ τι ἄλλο πόλισμα ἔρημον ἢ ὀλιγάνθρωπον ἦν τῆσδε τῆς Τραχείας Κιλικίας, συνῴκιζε· τοὺς δέ τινας αὐτῶν καὶ ἐς Δύμην τῆς Ἀχαΐας ἐξέπεμπεν.

ὧδε μὲν ὁ λῃστρικὸς πόλεμος, χαλεπώτατος ἔσεσθαι νομισθείς, ὀλιγήμερος ἐγένετο τῷ Πομπηίῳ· καὶ ναῦς 445 ἔλαβε τὰς μὲν ἁλούσας μίαν καὶ ἑβδομήκοντα, τὰς δὲ ὑπ' αὐτῶν παραδοθείσας ἓξ καὶ τριακοσίας, πόλεις δὲ καὶ φρούρια καὶ ὁρμητήρια ἄλλα αὐτῶν ἐς εἴκοσι καὶ ἑκατόν, λῃσταὶ δ' ἀνῃρέθησαν ἐν ταῖς μάχαις ἀμφὶ τοὺς μυρίους.

97 ἐπὶ δὴ τούτοις ὀξέως τε οὕτω καὶ παραδόξως γενομένοις οἱ Ῥωμαῖοι τὸν Πομπήιον ἐπὶ μέγα ἐπαίροντες, ἔτι 446 ὄντα περὶ Κιλικίαν, εἵλοντο τοῦ πρὸς Μιθριδάτην πολέμου 66 a.C. στρατηγὸν ἐπὶ τῆς ὁμοίας ἐξουσίας, αὐτοκράτορα ὄντα, ὅπῃ θέλοι, συντίθεσθαί τε καὶ πολεμεῖν καὶ φίλους ἢ πολεμίους Ῥωμαίοις, οὓς δοκιμάσειε, ποιεῖσθαι στρατιᾶς 447 τε πάσης, ὅση πέραν ἐστὶ τῆς Ἰταλίας, ἄρχειν ἔδωκαν. ἅπερ οὐδενί πω παντάπασι πρὸ τοῦδε ὁμοῦ πάντα ἐδόθη. καὶ ἴσως αὐτὸν καὶ διὰ τάδε Μέγαν [στρατηγὸν] ὀνομάζουσιν. 448 ὁ γάρ τοι πόλεμος ὁ τοῦ Μιθριδάτου καὶ ὑπὸ τῶν προτέρων στρατηγῶν ἐξήνυστο ἤδη.

Πομπήιος μὲν οὖν εὐθὺς ἐκ τῆς Ἀσίας στρατὸν ἀγείρας 449 μετεστρατοπέδευεν ἐπὶ τοὺς ὅρους τοῦ Μιθριδάτου· Μιθρι-

---

8 μᾶλλον O 9 δύο καὶ ἑβδ. i, *partim duobus et septuaginta diebus captas* C 13 ἐπὶ δὴ] ἐπειδὴ B 14 ἐπὶ om. i, seclusit Mend., sed cf. Emph. I § 368 17 θέλει V 21 [στρατηγὸν] del. Mend. 25 μετεστρατοπέδευσεν V

---

15 εἵλοντο] lege Manilia, cf. Drumann[2] 4 p. 430 sqq. 24 § 449—467] de rebus a Pompeio contra Mithridatem gestis cf. Holmes (v. ad p. 481, 1) p. 428 sqq.; Anderson, Journ. of Rom. Stud. 12 (1922) p. 99 sqq.; Guse, Klio 20 (1926) p. 337 sqq.; Appiani relationem cum ceteris fontibus componit W. Fabricius, Theophanes von Mytilene (Diss. Straßb. 1888) p. 96 sqq.

66 a.C. δάτῃ δὲ ἦν ἐπίλεκτος οἰκεῖος στρατός, τρισμύριοι πεζοὶ καὶ
450 ἱππεῖς τρισχίλιοι, καὶ προυκάθητο τῆς χώρας. ἄρτι δ' αὐτὴν
Λουκούλλου διεφθαρκότος ἀπόρως εἶχεν ἀγορᾶς· ὅθεν αὐτο-
μολίαις ἐπετίθεντο πολλοί. καὶ τούσδε μὲν ὁ Μιθριδάτης
ἐρευνώμενος ἐκρήμνη καὶ ὀφθαλμοὺς ἀνώρυττε καὶ ἔκαιε.
451 καὶ τὰ μὲν τῶν αὐτομολιῶν ἧσσον ἠνώχλει διὰ φόβον τῶν
κολάσεων, ἐπέτριβε δ' ἡ ἀπορία. πρέσβεις οὖν ἐς Πομ- 98
πήιον πέμψας ἠξίου μαθεῖν, τίς ἂν εἴη τοῦ πολέμου διά-
452 λυσις. ὁ δὲ "ἂν τοὺς αὐτομόλους ἡμῖν παραδῷς", ἔφη, "καὶ
σεαυτὸν ἡμῖν ἐπιτρέψῃς." ὧν ὁ Μιθριδάτης πυθόμενος
τοῖς αὐτομόλοις τὸ περὶ αὐτῶν ἔφρασε καὶ δεδιότας ὁρῶν
ὤμοσεν, ὅτι οἱ τὰ πρὸς Ῥωμαίους ἐστὶν ἄσπονδα διὰ τὴν
πλεονεξίαν αὐτῶν καὶ οὐκ ἐκδώσει τινὰ οὐδὲ πράξει ποτέ,
453 ὃ μὴ κοινῇ πᾶσι συνοίσει. ὁ μὲν δὴ ὧδε εἶπεν, ὁ δὲ Πομ-
πήιος, ἐνέδραν ποι καθεὶς ἱππέων, ἑτέρους ἔπεμπεν ἐκ φα-
νεροῦ τοῖς προφύλαξι τοῦ βασιλέως ἐνοχλεῖν· καὶ εἴρητο
αὐτοῖς ἐρεθίζειν καὶ ὑποφεύγειν ὥσπερ ἡττωμένους, ἔστε
454 περ οἱ ἐκ τῆς ἐνέδρας περιλαβόντες αὐτοὺς ἐτρέψαντο. καὶ
φεύγουσι τάχ' ἂν καὶ ἐς τὸ στρατόπεδον συνεισεπήδησαν,
εἰ μὴ δείσας ὁ βασιλεὺς προήγαγε τὸ πεζόν. οἳ δ' ἀπεχώ-
ρουν. καὶ τέλος ἦν τοῦτο τῇ πρώτῃ Πομπηίου καὶ Μιθρι-
δάτου πείρᾳ ἐς ἀλλήλους καὶ ἱππομαχίᾳ.

455 ἐνοχλούμενος δ' ὑπὸ τῆς ἀπορίας ὁ βασιλεὺς ἄκων 99
ὑπεχώρει καὶ ἐσεδέχετο Πομπήιον εἰς τὴν ἑαυτοῦ, ἐλπί-
ζων καθήμενον ἐν τῇδε τῇ διεφθαρμένῃ κακοπαθήσειν.
ὁ δὲ ἀγορὰν μὲν ἐπακτὸν ἐκ τῶν ὄπισθεν εἶχε, περιελθὼν
δὲ τὰ πρὸς ἕω τοῦ Μιθριδάτου καὶ φρούρια αὐτῷ καὶ στρα-
τόπεδα πολλὰ ἐς ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα σταδίους περιθεὶς

---

5 *ἐκρήμνει* V, idem, sed η a m. 1 suprascr., B 7 *ἐπετρίβετο* O i, corr. Schw. ex C: *inedia et egestas stimulabat* 9 *δὲ ἂν* V, *δ' ἐὰν* ceteri 17 lacunam post *αὐτοῖς* significavit Bk., post *ἡττωμένους* Musgr. et Schw., sed negligentia sermonis ipsius Appiani videtur; cf. Frontin. 2, 5, 33; Cass. Dion. 36, 47, 4 23 *ἑκὼν* ci. Schw. 25 *ἐν τῇδε τῇ*] *ἐν γῇ* ci. Mend.

66 a. C.
ἀπετάφρευε τοῦ μὴ σιτολογεῖν αὐτὸν ἔτι εὐμαρῶς. καὶ ὁ 456
βασιλεὺς ἀποταφρεύοντι μὲν οὐκ ἐπετίθετο, εἴθ' ὑπὸ
δέους, εἴθ' ὑπ' ἀνοίας, ἣ πᾶσιν ἐγγίνεται πλησιαζόντων
τῶν κακῶν, κάμνων δ' αὖθις ἐξ ἀπορίας τὰ ὑποζύγια, ὅσα
εἶχε, κατέκοπτε, τοὺς ἵππους μόνους περιποιούμενος, ἔστε 457
μόλις ἐς πεντήκοντα διαρκέσας ἡμέρας νυκτὸς ἀπεδίδρασκε
σὺν σιωπῇ βαθείᾳ διὰ ὁδῶν δυσχερῶν. ὡς δὲ αὐτὸν μόλις
ἡμέρας ὁ Πομπήιος καταλαβὼν εἴχετο τῶν ὑστάτων, ὁ
μὲν καὶ τότε τῶν φίλων ἐκτάξαι κελευόντων οὐκ ἐμάχε-
το, ἀλλὰ τοῖς ἱππεῦσι μόνοις τοὺς πλησιάζοντας ἀνακόπτων
ἑσπέρας ἐν ὕλαις ηὐλίσατο πυκναῖς. τῇ δ' ἐπιούσῃ χωρίον 458
κατέλαβε περίκρημνον, οὗ μία ἐς αὐτὸ ἄνοδος ἦν, καὶ τέσ-
σαρες αὐτὴν σπεῖραι προυφύλασσον. ἀντεφύλασσον δὲ καὶ
100 Ῥωμαῖοι μὴ διαφυγεῖν Μιθριδάτην. ἅμα δ' ἡμέρᾳ τὸν μὲν
στρατὸν αὐτῶν ὥπλιζεν ἑκάτερος, οἱ προφύλακες δ' ἀλ-
λήλων κατὰ τὸ πρανὲς ἀπεπειρῶντο· καί τινες ἱππεῖς τοῦ 459
Μιθριδάτου χωρίς τε τῶν ἵππων καὶ χωρὶς ἐπαγγέλματος
ἐβοήθουν τοῖς σφετέροις προφύλαξι. πλειόνων δὲ σφίσι
Ῥωμαίων ἱππέων ἐπιόντων οἱ ἄνιπποι τῶν Μιθριδατείων
οἵδε ἀθρόως ἐς τὸ στρατόπεδον ἀνεπήδων, ἀναβησόμενοί
τε τοὺς ἵππους καὶ ἐξ ἴσου τοῖς ἐπιοῦσι Ῥωμαίοις συνοισό-
μενοι. κατιδόντες δ' αὐτοὺς οἱ ἄνω, ἔτι ὁπλιζόμενοι, σὺν 460
δρόμῳ καὶ βοῇ προσθέοντας καὶ τὸ γιγνόμενον οὐκ εἰ-
δότες, ἀλλὰ φεύγειν αὐτοὺς ὑπολαβόντες, ὡς εἰλημμένου
σφῶν ἤδη καθ' ἑκάτερα τοῦ στρατοπέδου, τὰ ὅπλα μεθέν-
τες ἔφευγον. ἀδιεξόδου δ' ὄντος τοῦ χωρίου προσέπταιον 461
ἀλλήλοις ἀναστρεφόμενοι, μέχρι καθήλαντο κατὰ τῶν
κρημνῶν. οὕτω μὲν ἡ στρατιὰ τῷ Μιθριδάτῃ διὰ προπέ-
τειαν τῶν ἄνευ προστάγματος τοῖς προμάχοις ἐπικουρεῖν
ἑλομένων θορυβηθεῖσα διέφθαρτο, καὶ τὸ λοιπὸν ἔργον 462
εὔκολον ἦν τῷ Πομπηίῳ, κτείνοντι καὶ συλλαμβάνοντι

---

3 *ἀγνοίας* Wesseling ad Diodor. 13, 31 p. 566   15 *αὐτῶν* susp. Nauck   23 *προθέοντας* i, *hinc inde palantes* C 'hoc est *περιθέοντας*' (Schw.)

66 a. C. ἀνόπλους ἔτι καὶ ἐν περικρήμνῳ συγκεκλεισμένους. καὶ
ἀνῃρέθησαν ἐς μυρίους, καὶ τὸ στρατόπεδον ὅλῃ τῇ παρα-
σκευῇ κατελήφθη.
463 Μιθριδάτης δὲ μετὰ τῶν ὑπασπιστῶν μόνων ὠσάμενος 101
ἐς τὰ κατάκρημνα καὶ διαφυγὼν ἐνέτυχέ τισιν ἱππεῦσι
μισθοφόροις καὶ πεζοῖς ὡς τρισχιλίοις, οἳ εὐθὺς αὐτῷ
συνείποντο ἐς Σινόρηγα φρούριον, ἔνθα αὐτῷ χρήματα
πολλὰ σεσώρευτο· καὶ δωρεὰν καὶ μισθὸν ἐνιαυτοῦ τοῖς
464 συμφυγοῦσι διέδωκε. φέρων δ' ἐς ἑξακισχίλια τάλαντα ἐπὶ
τὰς τοῦ Εὐφράτου πηγὰς ἠπείγετο, ὡς ἐκεῖθεν ἐς Κόλ-
χους περάσων. δρόμῳ δ' ἀπαύστῳ χρώμενος τὸν μὲν
Εὐφράτην ὑπερῆλθεν ἡμέρᾳ μάλιστα τετάρτῃ, τρισὶ δ' ἄλ-
λαις καθιστάμενος καὶ ὁπλίζων τοὺς συνόντας ἢ προσιόν-
465 τας ἐς τὴν Χωτηνὴν Ἀρμενίαν ἐνέβαλεν, ἔνθα Χωτηνοὺς
μὲν καὶ Ἴβηρας, κωλύοντας αὐτὸν βέλεσι καὶ σφενδόναις,
466 ἐλαύνων διῆλθεν ἐπὶ τὸν Ἄψαρον ποταμόν. Ἴβηρας δὲ τοὺς
ἐν Ἀσίᾳ οἳ μὲν προγόνους, οἳ δ' ἀποίκους ἡγοῦνται τῶν Εὐ-
ρωπαίων Ἰβήρων, οἳ δὲ μόνον ὁμωνύμους· ἔθος γὰρ οὐδὲν
467 ἦν ὅμοιον ἢ γλῶσσα. Μιθριδάτης δὲ ἐν Διοσκούροις χει-
66/65 a. C. μάζων, ἣν τινα πόλιν οἱ Κόλχοι σύμβολον ἡγοῦνται τῆς
Διοσκούρων σὺν Ἀργοναύταις ἐπιδημίας, οὐδὲν σμικρὸν
οὐδ' οἷον ἐν φυγῇ διενοεῖτο, ἀλλὰ τὸν Πόντον ὅλον ἐν
κύκλῳ καὶ Σκύθας ἐπὶ τῷ Πόντῳ καὶ τὴν Μαιώτιδα λίμ-
468 νην ὑπερελθὼν ἐς Βόσπορον ἐμβαλεῖν τήν τε Μαχάρους
τοῦ παιδὸς ἀρχήν, ἀχαρίστου περὶ αὐτὸν γενομένου, παρα-
λαβὼν αὖθις ἐκ μετώπου Ῥωμαίοις γενέσθαι καὶ πολεμεῖν
ἐκ τῆς Εὐρώπης οὖσιν ἐν τῇ Ἀσίᾳ, τὸν πόρον ἐν μέσῳ

---

7 *Σινόρηγα*] 'debebat *Σινορίαν*' (Mend.); cf. Boiss. ad Cass. Dion. 37, 7, 5; Honigmann, RE, 2. Reihe, 3 p. 255   8 *καὶ* alterum delendum ci. Mend.   14 *Τωχηνὴν* et *Τωχηνοὺς* W. Fabricius (v. ad p. 507, 24) p. 116 coll. *Τάοχοι* apud Xen. Anab. 4, 6, 5. 7, 1; idem vel *Χορζηνή* et *Χορζηνοὺς* Tomaschek, RE 3 p. 2445
16 *Ἄψαρον*] 'immo Acampsin' (Mend.), sine causa idonea   19 *ἢ*] ⟨*οὐδὲ*⟩ *ἡ* Nauck   *ἐν Διοσκούροις*] 'immo *ἐν Διοσκουριάδι*' (Mend.)   21 *οὐθὲν* V

θέμενος, ὃν κληθῆναι νομίζουσι Βόσπορον Ἰοῦς διανηξα-
μένης, ὅτε βοῦς γενομένη κατὰ ζηλοτυπίαν Ἥρας ἔφευγεν.
102 ἐς τοσοῦτον παραδοξολογίας ἐπειγόμενος ὁ Μιθριδάτης 469
ἐφικέσθαι ὅμως ἐπενόει καὶ διώδευεν ἔθνη Σκυθικὰ καὶ 66 a.C.
πολεμικὰ καὶ ἀλλότρια, πείθων ἢ βιαζόμενος· οὕτω καὶ 470
φεύγων καὶ ἀτυχῶν αἰδέσιμος ἔτι καὶ φοβερὸς ἦν. Ἡνιό-
χους μὲν οὖν δεχομένους αὐτὸν παρώδευεν, Ἀχαιοὺς δὲ
ἐτρέψατο διώκων· οὓς ἀπὸ Τροίας ἐπανιόντας φασὶν ἐς
τὸν Πόντον ὑπὸ χειμῶνος ἐκπεσεῖν καὶ πολλὰ παθεῖν ὡς
Ἕλληνας ὑπὸ βαρβάρων, πέμψαντας δ' ἐπὶ ναῦς ἐς τὰς 471
πατρίδας καὶ ὑπεροφθέντας μηνῖσαι τῷ Ἑλληνικῷ γένει
καὶ σκυθικῶς, ὅσους ἕλοιεν Ἑλλήνων, καταθύειν, πρῶτα
μὲν ἅπαντας ὑπὸ ὀργῆς, σὺν χρόνῳ δὲ τοὺς καλλίστους
αὐτῶν μόνους, μετὰ δὲ τοὺς κληρουμένους. καὶ τάδε μὲν 472
περὶ Ἀχαιῶν τῶν Σκυθικῶν. ὁ δὲ Μιθριδάτης ἐς τὴν
Μαιῶτιν ἐμβαλών, ἧς εἰσι πολλοὶ δυνάσται, πάντων αὐτὸν
κατὰ κλέος ἔργων τε καὶ ἀρχῆς καὶ δυνάμεως ἔτι οἱ παρ-
ούσης ἀξιολόγου δεχομένων τε καὶ παραπεμπόντων καὶ
δῶρα πολλὰ φερόντων καὶ κομιζομένων ἕτερα, ὃ δὲ καὶ 473
συμμαχίαν αὐτοῖς ἐτίθετο, ἐπινοῶν ἕτερα καινότερα, διὰ
Θρᾴκης ἐς Μακεδονίαν καὶ διὰ Μακεδόνων ἐς Παίονας
ἐμβαλὼν ὑπερελθεῖν ἐς τὴν Ἰταλίαν τὰ Ἄλπεια ὄρη· γά- 474
μους τε θυγατέρων ἐπὶ τῇδε τῇ συμμαχίᾳ τοῖς δυνατωτέ-
ροις αὐτῶν ἐνηγγύα. Μαχάρης δ' αὐτὸν ὁ παῖς πυνθανό-
μενος ὁδόν τε τοσαύτην ὀλίγῳ χρόνῳ καὶ ἄγρια ἔθνη καὶ
τὰ καλούμενα Κλεῖθρα Σκυθῶν, οὐδενί πω γεγονότα πε-
ρατά, διοδεῦσαι πρέσβεις μέν τινας ἐς αὐτὸν ἔπεμπεν ἀπο- 475
λογησομένους, ὡς ἀνάγκῃ θεραπεύσειε Ῥωμαίους, ὀργὴν

---

1 κληθῆναί τινες i C   3 παραδοξίας ci. Vk.   12 σκυθικῶς om. V   24 ἠγγύα Bk.

---

1 Ἰοῦς διαν.] cf. Arr. Bithyn. fr. 36 R.   8 sqq. cf. Kretschmer, Glotta 21 (1933) p. 242 sqq.; Sommer, Ahhijavâfrage u. Sprachwissenschaft (Abh. d. Bayer. Ak. d. Wiss., Philos.-hist. Abt., N.F. 9, 1934) p. 60 sqq.

65 a. C. δὲ ἄκρον εἰδὼς ἔφευγεν ἐς τὴν ἐν τῷ Πόντῳ Χερρόνησον, τὰς ναῦς διαπρήσας, ἵνα μὴ διώξειεν αὐτὸν ὁ πατήρ. ἑτέρας δ' ἐπιπέμψαντος ἐκείνου προλαβὼν ἑαυτὸν ἔκτεινεν.
476 ὁ δὲ Μιθριδάτης αὐτοῦ τῶν φίλων, οὓς μὲν αὐτὸς ἐς τὴν ἀρχὴν ἀπιόντι ἐδεδώκει, πάντας ἔκτεινε, τοὺς δὲ τοῦ παιδὸς ἀπαθεῖς ὡς ὑπηρέτας ἰδίου φίλου γενομένους ἀφῆκε.
477 καὶ τάδε μὲν ἦν ἀμφὶ τὸν Μιθριδάτην, ὁ δὲ Πομπήιος 103 αὐτὸν εὐθὺς μὲν ἐπὶ τῇ φυγῇ μέχρι Κόλχων ἐδίωξε, μετὰ δὲ τοὺς Κόλχους οὐδαμοῦ δόξας αὐτὸν οὔτε τὸν Πόντον οὔτε τὴν Μαιώτιδα λίμνην περιελεύσεσθαι οὐδὲ μεγάλοις
478 ἔτι πράγμασιν ἐγχειρήσειν ἐκπεσόντα, τοὺς Κόλχους ἐπῄει καθ' ἱστορίαν τῆς Ἀργοναυτῶν καὶ Διοσκούρων καὶ Ἡρακλέους ἐπιδημίας, τό πάθος μάλιστα ἰδεῖν ἐθέλων, ὃ Προμηθεῖ φασι γενέσθαι περὶ τὸ Καύκασον ὄρος.
479 χρυσοφοροῦσι δ' ἐκ τοῦ Καυκάσου πηγαὶ πολλαὶ ψῆγμα ἀφανές· καὶ οἱ περίοικοι, κῴδια τιθέντες ἐς τὸ ῥεῦμα βαθύμαλλα, τὸ ψῆγμα ἐνισχόμενον αὐτοῖς ἐκλέγουσι. καὶ
480 τοιοῦτον ἦν ἴσως καὶ τὸ χρυσόμαλλον Αἰήτου δέρος. τὸν οὖν Πομπήιον ἐπὶ τῇ ἱστορίᾳ ἀνιόντα οἱ μὲν ἄλλοι παρέπεμπον, ὅσα ἔθνη γείτονα· Ὀροίζης δ', ὁ τῶν Ἀλβανῶν βασιλεύς, καὶ Ἀρτώκης, ὁ Ἰβήρων, ἑπτὰ μυριάσιν ἐλόχων ἀμφὶ τὸν Κύρνον ποταμόν, ὃς δυώδεκα στόμασι πλωτοῖς ἐς τὴν Κασπίαν θάλασσαν ἐρεύγεται, πολλῶν ἐς αὐτὸν ἐμβαλλόντων ποταμῶν καὶ μεγίστου πάντων Ἀράξου.

---

2 *αὐτὸς* i 8 *εὐθὺς μὲν* om. i C 9 *τοὺς Κόλχους* del. Mend. *οὐδαμᾶ* i, *οὐδαμὰ* Bk. 12 *καθ' ἱστορίαν* om. V 13 *τὸ πάθος* — 14 *ὄρος* om. C 15 *πολλαὶ πηγαὶ* i 16 *θέντες* i 20 *Orazes* C, cf. Boiss. ad Cass. Dion. 36, 54, 1 21 *ὄτωκος* O i, *Tocus* C, sed p. 528, 4 sq *ἀρτώκης* libri, quod hic restituit Graevius ad Flor. 1, 40 (3, 5) 28; cf. Boiss. ad Cass. Dion. 37, 1, 2 22 *Κύρνον* Mend., *κύρτον* O i, *Cirtum* C, *Κῦρον* Gel., cf. Boiss. ad Cass. Dion. 36, 53, 5 24 *ἐμβαλλόντων* pro *ἐμβαλόντων* ex O reposuit Roos

---

22 *πλωτοῖς*] error Appiani, cf. K. J. Neumann, Jahrb. f. class. Philol., Supplementbd. 13 (1884) p. 346; Fabricius (v. ad p. 507, 24) p. 188

66 a. C.
αἰσθόμενος δὲ τῆς ἐνέδρας ὁ Πομπήιος τὸν ποταμὸν 481
ἐζεύγνυ καὶ τοὺς βαρβάρους συνελάσας ἐς λόχμην βα-
θεῖαν (ὑλομαχῆσαι δέ εἰσι δεινοί, κρυπτόμενοί τε καὶ
ἐπιόντες ἀφανῶς) αὐτῇ λόχμῃ, τὸν στρατὸν περιστήσας,
ἐνέπρησε καὶ τοὺς ἐκφεύγοντας ἐδίωκεν, ἕως ἅπαντες
ὁμηρά τε καὶ δῶρα ἤνεγκαν. καὶ ἐθριάμβευσεν ἐς Ῥώμην 482
καὶ ἀπὸ τῶνδε. πολλαὶ δὲ ἔν τε τοῖς ὁμήροις καὶ τοῖς αἰχμα-
λώτοις εὑρέθησαν γυναῖκες, οὐ μείονα τῶν ἀνδρῶν τραύ-
ματα ἔχουσαι· καὶ ἐδόκουν Ἀμαζόνες εἶναι, εἴτε τι ἔθνος 483
ἐστὶν αὐτοῖς γειτονεῦον αἱ Ἀμαζόνες, ἐπίκλητοι τότε ἐς
συμμαχίαν γενόμεναι, εἴτε τινὰς πολεμικὰς ὅλως γυναῖκας
οἱ τῇδε βάρβαροι καλοῦσιν Ἀμαζόνας.
104 ἐπανιὼν δ' ἐντεῦθεν ὁ Πομπήιος ἐστράτευσεν ἐς Ἀρμε- 484
νίαν, ἔγκλημα ἐς Τιγράνη τιθέμενος, ὅτι συνεμάχει Μι- 64 a. C.
θριδάτῃ· καὶ ἦν ἤδη περὶ Ἀρτάξατα τὸ βασίλειον. Τιγράνῃ 485
δὲ οὐκ ἔγνωστο μὲν πολεμεῖν ἔτι, παῖδες δ' ἐκ τῆς Μιθρι-
δάτου θυγατρὸς αὐτῷ ⟨τρεῖς⟩ γεγένηντο, ὧν δύο μὲν
αὐτὸς ὁ Τιγράνης ἀνῃρήκει, τὸν μὲν ἐν μάχῃ, πολεμοῦντά
οἱ, τὸν δ' ἐν κυνηγεσίοις, αὐτοῦ πεσόντος ἀμελήσαντα καὶ
τὸ διάδημα περιθέμενον ἔτι κειμένου. ὁ δὲ τρίτος, Τιγρά- 486
νης, ἐν μὲν τοῖς κυνηγεσίοις ὑπεραλγήσας τοῦ πατρὸς
ἐστεφάνωτο ὑπ' αὐτοῦ, μικρὸν δὲ διαλιπὼν ἀπέστη καὶ
ὅδε καὶ πολεμῶν τῷ πατρὶ καὶ ἡττώμενος ἐς Φραάτην
ἐπεφεύγει, τὸν Παρθυαίων βασιλέα, ἄρτι τὴν Σιντρίκου
τοῦ πατρὸς ἀρχὴν διαδεδεγμένον. πλησιάσαντος δὲ τοῦ Πομ- 487
πηίου κοινωσάμενος Φραάτῃ συγχωροῦντός τε κἀκείνου

---

2 ἀνεζεύγνυ O 5 ἅπαντες Bk. et Emperius, ἂν πάντες Oi 6 ἐν Ῥώμῃ ci. Mend., cf. Zerdik p. 32 13 ἐστράτευεν i 15 τὸ ci. Mend. (coll. Plut. Luc. 31, 3 ἐπ' Ἀρτάξατα τὸ Τιγράνου βασίλειον), τὴν Oi 17 ⟨τρεῖς⟩ add. Nauck 21 ὑπεραθλήσας Reiske 24 Σιντρίκου om. C 25 πλησιάζοντος a 26 τε Reiske et Musgr., τι Oi

---

9—12 cf. Arr. Anab. 7, 13, 4—6 24 est Sinatruces, qui ab a. 77 ad a. 70/69 a. C. Parthorum rex fuit, cf. Stähelin, RE, 2. Reihe, 3 p. 222

64a.C. καὶ φιλίαν ἰδίαν ἐς τὸν Πομπήιον μνωμένου κατέφευγεν
ὁ παῖς ἱκέτης ἐς τὸν Πομπήιον, καὶ ταῦτα ὢν Μιθριδάτου
488 θυγατριδοῦς. ἀλλὰ μέγα δικαιοσύνης καὶ πίστεως κλέος
ἦν τοῦ Πομπηίου παρὰ τοῖς βαρβάροις, ᾧ δὴ πίσυνος καὶ
ὁ πατὴρ Τιγράνης οὐδ᾽ ἐπικηρυκευσάμενος ᾔει, τά τε
ἄλλα πάντα ἑαυτὸν ἐπιτρέψων ἐς τὰ δίκαια Πομπηίῳ καὶ
489 κατηγορήσων τοῦ παιδὸς ἐπὶ Πομπηίου. χιλιάρχους δὲ
αὐτῷ καὶ ἱππάρχους ἐπὶ τιμῇ κελεύσαντος ὑπαντᾶν τοῦ
Πομπηίου, οἱ μὲν ὄντες ἀμφὶ τὸν Τιγράνη, τὸ ἀκήρυκτον
τῆς ὁδοῦ δεδιότες, ἔφευγον ὀπίσω, ὁ δὲ Τιγράνης ἦλθε καὶ
τὸν Πομπήιον ὡς κρείττονα βαρβαρικῶς προσεκύνησεν.
490 εἰσὶ δ᾽ οἳ λέγουσιν ὑπὸ ῥαβδούχοις αὐτὸν ἀχθῆναι, μετάπεμπτον ὑπὸ τοῦ Πομπηίου γενόμενον. ὁποτέρως δ᾽ ἦλθεν, ἐξελογεῖτο περὶ τῶν γεγονότων καὶ ἐδίδου Πομπηίῳ
μὲν αὐτῷ τάλαντα ἑξακισχίλια, τῇ στρατιᾷ δὲ δραχμὰς
πεντήκοντα ἑκάστῳ καὶ λοχαγῷ χιλίας καὶ χιλιάρχῳ μυ-
491 ρίας. καὶ ὁ Πομπήιος αὐτῷ συνεγίνωσκε τῶν γεγονότων 105
καὶ συνήλλασσε τῷ παιδὶ καὶ διῄτησε τὸν μὲν υἱὸν ἄρχειν τῆς Σωφηνῆς καὶ Γορδυηνῆς, αἳ νῦν ἄρα εἰσὶν Ἀρμενία
Βραχυτέρα, τὸν δὲ πατέρα τῆς ἄλλης Ἀρμενίας ἐπὶ τῷδε
τῷ παιδὶ κληρονόμῳ. τὴν δὲ ἐπίκτητον αὐτὸν ἀρχὴν
492 ἐκέλευεν ἤδη μεθεῖναι. καὶ μεθίει Συρίαν τὴν ἀπ᾽ Εὐφράτου μέχρι τῆς θαλάσσης· εἶχε γὰρ δὴ καὶ τήνδε καὶ Κιλικίας τινὰ ὁ Τιγράνης, Ἀντίοχον ἐκβαλὼν τὸν Εὐσεβῆ
493 προσαγορευθέντα. Ἀρμενίων δ᾽ ὅσοι τὸν Τιγράνη πρὸς
Πομπήιον ὁδεύοντα ἐγκαταλελοίπεσαν, ἐν ὑποψίᾳ τοῦτ᾽
ἔχοντες, τὸν παῖδα αὐτοῦ, παρὰ τῷ Πομπηίῳ ἔτι ὄντα,

---

1 ἰδίαν φιλίαν a   κατέφυγεν a   3 θυγατριδοῦς om. V   δικαιοσύνης <πέρι> ci. Mend.   6 ἐπιτρέψων ci. Mend., ἐπιτρέψας Oi   14 ἀπελογεῖτο Reiske   16 χιλίας om. C   19 σοφηνῆς καὶ γορδυνῆς i, item p. 515, 8   ἄρα om. i   26 ἐγκαταλελοίπασι, a m. 1 εσαν suprascr., V

---

24 est Antiochus X Eusebes, qui ab a. 94 ad a. 88 regnavit, cf. Wilcken, RE 1 p. 2484 n. 33

64 a.C.

πείθουσιν ἐπιθέσθαι τῷ πατρί. καὶ ὃ μὲν ἐλήφθη καὶ 494
ἐδέθη καὶ μεταξὺ Παρθυαίους ἐρεθίζων ἐπὶ Πομπήιον
ἐθριαμβεύθη καὶ ἀνῃρέθη. ὁ δὲ Πομπήιος, ἐκτετελέσθαι
οἱ τὸν πάντα πόλεμον ἡγούμενος, ᾤκιζε πόλιν, ἔνθα τὴν
μάχην ἐνίκα Μιθριδάτην, ἣ ἀπὸ τοῦ ἔργου Νικόπολις
κλῄζεται, καὶ ἔστιν Ἀρμενίας τῆς Βραχυτέρας λεγομένης.
Ἀριοβαρζάνῃ δ' ἀπεδίδου βασιλεύειν Καππαδοκίας καὶ 495
προσεπέδωκε Σωφηνὴν καὶ Γορδυηνήν, ἃ τῷ παιδὶ μεμέ-
ριστο τῷ Τιγράνους· καὶ στρατηγεῖται νῦν ἅμα τῇ Καππα-
δοκίᾳ καὶ τάδε. ἔδωκε δὲ καὶ τῆς Κιλικίας πόλιν Καστά- 496
βαλα καὶ ἄλλας. Ἀριοβαρζάνης μὲν οὖν τὴν βασιλείαν
ὅλην τῷ παιδὶ περιὼν ἐνεχείρισε. καὶ πολλαὶ μεταβολαὶ
μέχρι Καίσαρος ἐγένοντο τοῦ Σεβαστοῦ, ἐφ' οὗ, καθάπερ
τὰ λοιπά, καὶ ἥδε ἡ βασιλεία περιῆλθεν ἐς στρατηγίαν.

106 *ὁ δὲ Πομπήιος καὶ τὸν Ταῦρον ὑπερελθὼν ἐπολέμησεν* 497
Ἀντιόχῳ τῷ Κομμαγηνῷ, ἕως ἐς φιλίαν ὁ Ἀντίοχος αὐτῷ
συνῆλθεν, ἐπολέμησε δὲ καὶ Δαρείῳ τῷ Μήδῳ, μέχρις
ἔφυγεν, εἴτε Ἀντιόχῳ συμμαχῶν εἴτε Τιγράνῃ πρότερον.
ἐπολέμησε δὲ καὶ Ἄραψι τοῖς Ναβαταίοις, Ἀρέτα βασι- 498
λεύοντος αὐτῶν, καὶ Ἰουδαίοις, Ἀριστοβούλου τοῦ βασι- 63 a.C.
λέως ἀποστάντος, ἕως εἷλεν Ἱεροσόλυμα, τὴν ἁγιωτάτην
αὐτοῖς πόλιν. καὶ Κιλικίας δέ, ὅσα οὔπω Ῥωμαίοις ὑπή- 499
κουε, καὶ τὴν ἄλλην Συρίαν, ὅση τε περὶ Εὐφράτην ἐστὶ
καὶ Κοίλη καὶ Φοινίκη καὶ Παλαιστίνη λέγεται, καὶ τὴν
Ἰδουμαίων καὶ Ἰτουραίων καὶ ὅσα ἄλλα ὀνόματα Συρίας,
ἐπιὼν ἀμαχεὶ Ῥωμαίοις καθίστατο, ἔγκλημα μὲν οὐδὲν 500
ἔχων ἐς Ἀντίοχον τὸν Εὐσεβῆ, παρόντα καὶ δεόμενον ὑπὲρ

---

8 sq. *μεμέρισται* V 9 *τιγράνη* V 10 sq. *κάβαλα* i 15 *ἐπολέμησε* ⟨*μὲν*⟩ Bk. 19 *ναυαταίοις* V *ἀρέθα* V 20 *ἀριστοβόλου* B 21 *καθεῖλεν* iC 23 *ὅσα* i 27 *τὸν Εὐσεβοῦς* Schw.; 'at ipsius scriptoris videtur peccatum' (Mend.)

---

3 *ἐθριαμβ. καὶ ἀνῃρ.*] cf. p. 528, 16 sq. 12 *τῷ παιδὶ*] Ariobarzani II Philopatori (63/2–52/1 a. C.) 13 *ἐφ' οὗ*] immo sub Tiberio, cf. Marquardt, Röm. Staatsverw. 1² p. 365 16 *Ἀντ. τῷ Κομμαγ.*] cf. Mommsen, Ges. Schr. 4 p. 84 sq. 21 sq. cf. Syr. § 252 27 est Antiochus XIII Asiaticus, cf. Wilcken, RE 1 p. 2485 n. 36

63 a. C. ἀρχῆς πατρῴας, ἡγούμενος δέ, Τιγράνη, τὸν κρατήσαντα τοῦ Ἀντιόχου, τῆς γῆς ἀπελάσας, Ῥωμαίοις αὐτὴν κατὰ
501 τόδε προσεκτῆσθαι. ταῦτα δ' αὐτῷ διοικουμένῳ πρέσβεις ἀφίκοντο Φραάτου καὶ Τιγράνους ἐς πόλεμον ἀλλήλοις συμπεσόντων, οἱ μὲν Τιγράνους ὡς φίλῳ συμμαχεῖν τὸν Πομπήιον ἀξιοῦντες, οἱ δὲ τοῦ Παρθυαίου φιλίαν αὐτῷ πρὸς Ῥωμαίους τιθέμενοι. καὶ ὁ Πομπήιος, οὐκ ἀξιῶν Παρθυαίοις πολεμεῖν ἄνευ Ῥωμαίων ψηφίσματος, ἔπεμψεν ἀμφοτέροις διαλλακτάς.

502 καὶ ὁ μὲν ἀμφὶ ταῦτα ἦν, Μιθριδάτῃ δὲ ἡ περίοδος 107
ἤνυστο τοῦ Πόντου· καὶ Παντικάπαιον, ἐμπόριον Εὐρωπαῖον ἐπὶ τῆς ἐκβολῆς τοῦ Πόντου, καταλαβὼν κτείνει τῶν υἱέων Ξιφάρην ἐπὶ τοῦ πόρου διὰ μητρὸς ἁμάρτημα
503 τοιόνδε. φρούριον ἦν τι Μιθριδάτῃ, ἔνθα λανθάνοντες ὑπόγαιοι θησαυροὶ πολλῶν σιδηροδέτων χαλκείων πολλὰ χρήματα ἔκρυπτον. Στρατονίκη δέ, μία τῶν Μιθριδάτου παλλακῶν ἢ γυναικῶν, ἣ τοῦδε τοῦ φρουρίου τὴν ἐπιστή-
504 μην καὶ φυλακὴν ἐπετέτραπτο, περιόντος ἔτι τὸν Πόντον τοῦ Μιθριδάτου τὸ φρούριον ἐνεχείρισε τῷ Πομπηίῳ καὶ τοὺς θησαυροὺς ἀγνοουμένους ἐμήνυσεν, ἐπὶ συνθήκῃ μόνῃ τῇδε, ὅτι οἱ τὸν υἱὸν Ξιφάρην ὁ Πομπήιος, εἰ λάβοι,
505 περισώσει. καὶ ὁ μέν, τοῖς χρήμασιν ἐπιτυχών, ὑπέσχητο αὐτῇ τὸν Ξιφάρην καὶ ἐδεδώκει φέρεσθαι καὶ τὰ ἴδια· αἰσθόμενος δὲ τῶν γεγονότων ὁ Μιθριδάτης κτείνει τὸν

---

1 Τιγράνη om. i 3 προσκεκτῆσθαι Mend. 11 sq. εὐρωπαῖον i (i. e. in Bospori Cimmerii ora occidentali, Europaea sc., situm), εὐρωπαίων O 13 Ξιφόδρην Zangemeister in Orosii editione (Vindob. 1882) p. 733 adn. 1, coll. Oros. 6, 5, 3; Pherecyde ap. Clem. Alexandr., Strom. 5, 8, 44 p. 355, 13 Stähl. διὰ ⟨τῆς⟩ ci. Mend., sed cf. Loesch, Rec. p. 515 15 πολῶν B, πυλῶν V χαλκείων Reiske et Schw., χαλκέων Oi, καλπίδων Musgr., πολλὰ σιδηρόδετα χαλκεῖα χρημάτων πλέα ἔκρυπτον ci. Mend.

---

1 sqq. cf. p. 397, 20 sqq. 14 φρούριον] Σινορία, v. ad p. 510, 7
16 Στρατονίκη] cf. Geyer, RE, 2. Reihe, 4 p. 322 n. 12

63 a.C.

Ξιφάρην ἐπὶ τοῦ πόρου, ἐφορώσης τῆς μητρὸς πέραθεν, καὶ ἐξέρριψεν ἄταφον. καὶ ὃ μὲν υἱοῦ κατεφρόνησεν ἐς 506 ἀνίαν τῆς ἁμαρτούσης καὶ πρέσβεις ἐς τὸν Πομπήιον, ἔτι περὶ Συρίαν ὄντα καὶ οὐκ αἰσθανόμενον αὐτοῦ περιόντος, ἔπεμπεν, οἳ τῆς πατρῴας ἀρχῆς αὐτὸν Ῥωμαίοις τελέσειν φόρους ὑπισχνοῦντο· Πομπηίου δ' αὐτὸν ἐλθόντα δεῖσθαι 507 τὸν Μιθριδάτην κελεύοντος, καθὰ καὶ Τιγράνης ἀφίκετο, τοῦτο μὲν οὐκ ἔφη ποτὲ ὑποστήσεσθαι, Μιθριδάτης γε ὤν, πέμψειν δὲ τῶν παίδων τινὰς καὶ φίλους. ἅμα δὲ ταῦτ' 508 ἔλεγε καὶ στρατιὰν ἀθρόως κατέλεγεν ἐλευθέρων τε καὶ δούλων ὅπλα τε πολλὰ καὶ βέλη καὶ μηχανὰς ἐπήγνυ, φειδόμενος οὔτε τινὸς ὕλης οὔτε βοῶν ἀροτήρων εἰς τὰ νεῦρα, εἰσφοράς τε πᾶσιν εἰς τὰ βραχύτατα τῆς περιουσίας ἐπέγραφεν. οἱ δὲ ὑπηρέται τούτου πολλοὺς ἐνύβριζον, 509 οὐκ αἰσθανομένου τοῦ Μιθριδάτου· νόσον γάρ τινα ἑλκώδη τοῦ προσώπου νοσῶν ὑπὸ τριῶν εὐνούχων ἐθεραπεύετο καὶ ἑωρᾶτο.

108 ὡς δ' ἔληγε τὸ πάθος καὶ ὁ στρατὸς αὐτῷ ἀγήγερτο 510 ἤδη, ἐπίλεκτοι μὲν ἑξήκοντα σπεῖραι ἀνὰ ἑξακοσίους ἄνδρας, πολὺς δὲ καὶ ἄλλος ὅμιλος καὶ νῆες καὶ χωρία, ὅσα οἱ στρατηγοὶ παρὰ τὴν νόσον ᾑρήκεσαν, ἑτέρα τοῦ στρατοῦ μέρος ἐς Φαναγόρειαν, ἕτερον ἐμπόριον ἐπὶ τοῦ στόματος, ὡς ἑκατέρωθεν ἕξων τὰς ἐσβολάς, ἔτι Πομπηίου περὶ Συρίαν ὄντος. Κάστωρ δὲ Φαναγορεύς, ᾐκισμένος 511

---

4 περιόντος Gel., παρόντος libri 11 πολλὰ om. V 14 τούτους V πολλοῖς ci. Mend. 15 αἰσθανομένου a (quod probat Berg, Diss. p. 24 adn. 1), αἰσθομένου ceteri 17 ἑωρᾶτο ⟨μόνων⟩ ci. Schw.

---

1 πέραθεν] ex Asiatica Bospori Cimmerii ora; Stratonice igitur dedito castello ad Mithridatem, qui Xipharen secum habebat, profecta erat 24 Κάστωρ δὲ Φαναγορεὺς] distinguendus a Castore Rhodio chronographo, quocum eum confundit Suidas s. v.; nostrum eundem fuisse atque Castora, qui Galatarum tetrarcha fuit, cum aliis putat Drumann[2] 4 p. 477, sed cf. Jacoby, Fragm. d. gr. Hist. 2 D p. 817

63 a. C. ποτὲ ὑπὸ Τρύφωνος, εὐνούχου βασιλικοῦ, τὸν Τρύφωνα
εἰσιόντα κτείνει προσπεσὼν καὶ τὸ πλῆθος ἐς ἐλευθερίαν
512 συνεκάλει. οἱ δέ, καίπερ ἤδη τῆς ἀκροπόλεως ἐχομένης
ὑπὸ Ἀρταφέρνους τε καὶ ἑτέρων υἱέων τοῦ Μιθριδάτου,
ξύλα περιθέντες τὴν ἄκραν ἐνεπίμπρασαν, ἕως ὁ μὲν Ἀρτα-
φέρνης καὶ Δαρεῖος καὶ Ξέρξης καὶ Ὀξάθρης καὶ Εὐπάτρα,
παῖδες τοῦ Μιθριδάτου, δείσαντες ἐπὶ τῷ πυρί, παρέδοσαν
513 ἑαυτοὺς ἄγεσθαι. καὶ ἦν αὐτῶν Ἀρταφέρνης ἀμφὶ τεσσαρά-
κοντα ἔτη μόνος, οἱ δὲ λοιποὶ παῖδες εὔμορφοι. Κλεοπάτρα
δὲ ἀντεῖχεν, ἑτέρα παῖς τοῦ Μιθριδάτου· καὶ αὐτὴν ὁ πα-
τὴρ ἀγάμενος τῆς εὐψυχίας, δίκροτα πολλὰ ἐπιπέμψας,
514 ἐξήρπασεν. ὅσα δὲ ἐγγὺς ἦν φρούρια, ἀρτίληπτα τῷ Μι-
θριδάτῃ γενόμενα, πρὸς τὴν θερμουργίαν τῶν Φαναγο-
ρέων ἀφίστατο τοῦ Μιθριδάτου, Χερρόνησός τε καὶ Θευ-
δοσία καὶ Νύμφαιον, καὶ ὅσα ἄλλα περὶ τὸν Πόντον ἐστὶν
515 εὔκαιρα ἐς πόλεμον. ὁ δέ, τὰς ἀποστάσεις ὁρῶν πυκνὰς καὶ
τὸν στρατὸν ἐν ὑποψίᾳ ἔχων, μὴ οὐ βέβαιος ᾖ διὰ τὴν
ἀνάγκην τῆς στρατείας καὶ δι' εἰσφορῶν βαρύτητα καὶ τὴν
516 ἀεὶ τοῖς στρατοῖς ἐς ἡγεμόνας ἀτυχοῦντας ἀπιστίαν, ἔπεμ-
πεν ἐς τοὺς Σκύθας δι' εὐνούχων τοῖς δυνάσταις τὰς θυγα-
τέρας ἐς γάμους, αἰτῶν στρατιὰν κατὰ τάχος ἤδη οἱ παρ-
εῖναι. πεντακόσιοι δ' αὐτὰς ἀπὸ τοῦ στρατοῦ παρέπεμ-
πον ἄνδρες, οἳ Μιθριδάτου βραχὺ διασχόντες ἔκτεινάν τε
τοὺς ἄγοντας εὐνούχους, ἀεὶ πρὸς εὐνούχους, κρατοῦντας
τοῦ Μιθριδάτου, πεπολεμωμένοι, καὶ τὰς κόρας ἐς τὸν
Πομπήιον ἀπήγαγον.
517 ὁ δέ, καὶ τέκνων τοσῶνδε καὶ φρουρίων καὶ τῆς ἀρχῆς 109
ὅλης ἀφῃρημένος καὶ ἐς οὐδὲν ἀξιόμαχος ἔτι ὢν οὐδὲ τῆς
Σκυθῶν συμμαχίας ἡγούμενος ἂν τυχεῖν, ὅμως οὐδὲν οὐδὲ

6 ὀξάθρης B, ὀξάρθης V 17 ἔχων ἐν ὑποψίᾳ ci. Zerdik p. 65, ob hiatum 21 ἤδη κατὰ τάχος Zerdik p. 65, ob hiatum 24 ἀεὶ πρὸς εὐνούχους om. V

9 Κλεοπάτρα] an eadem, quae Tigrani regi nupserat? cf. Stähelin, RE 11 p. 788 n. 27

63 a.C.
τότε ἢ ταπεινὸν ἢ συμφορῶν ἄξιον ἐνεθυμεῖτο, ἀλλ' ἐς 518
Κελτούς, ἐκ πολλοῦ φίλους ἐπὶ τῷδέ οἱ γεγονότας, ἐπενόει
διελθὼν ἐς τὴν Ἰταλίαν σὺν ἐκείνοις ἐμβαλεῖν, ἐλπίζων οἱ
πολλὰ καὶ τῆς Ἰταλίας αὐτῆς ἔχθει Ῥωμαίων προσέσεσθαι,
πυνθανόμενος ὧδε καὶ Ἀννίβαν πρᾶξαι, πολεμούμενον ἐν 519
Ἰβηρίᾳ, καὶ ἐπιφοβώτατον ἐκ τοῦδε Ῥωμαίοις γενέσθαι.
ᾔδει δὲ καὶ ἔναγχος τὴν Ἰταλίαν σχεδὸν ἅπασαν ἀπὸ Ῥω-
μαίων ἀποστᾶσαν ὑπὸ ἔχθους καὶ ἐπὶ πλεῖστον αὐτοῖς
πεπολεμηκυῖαν Σπαρτάκῳ τε μονομάχῳ συστᾶσαν ἐπ' 520
αὐτούς, ἀνδρὶ ἐπ' οὐδεμιᾶς ἀξιώσεως ὄντι. ταῦτα ἐνθυ-
μούμενος ἐς Κελτοὺς ἠπείγετο. τοῦ δὲ τολμήματος ἂν αὐτῷ
λαμπροτάτου γενομένου ὁ στρατὸς ὤκνει δι' αὐτὸ μάλιστα
τῆς τόλμης τὸ μέγεθος, ἐπί τε χρόνιον στρατείαν καὶ ἐς ἀλ-
λοτρίαν γῆν ἀγόμενοι καὶ ἐπὶ ἄνδρας, ὧν οὐδ' ἐν τῇ σφετέρᾳ
κρατοῦσιν, αὐτόν τε τὸν Μιθριδάτην ἡγούμενοι, πάντων 521
ἀπογινώσκοντα, βούλεσθαί τι δρῶντα καὶ βασιλιζόμενον
μᾶλλον ἢ δι' ἀργίας ἀποθανεῖν ὅμως ἐνεκαρτέρουν καὶ
ἡσύχαζον. οὐ γάρ τι σμικρὸς οὐδ' εὐκαταφρόνητος ἦν βα-
σιλεὺς οὐδ' ἐν ταῖς συμφοραῖς.

110 ὧδε δὲ ἐχόντων ἁπάντων Φαρνάκης, ὁ τῶν παίδων 522
αὐτῷ τιμιώτατός τε καὶ πολλάκις ὑπ' αὐτοῦ τῆς ἀρχῆς
ἀποδεδειγμένος ἔσεσθαι διάδοχος, εἴτε δείσας περὶ τοῦδε 523
τοῦ στόλου καὶ τῆς ἀρχῆς, ὡς νῦν μὲν ἔτι συγγνωσομένων
τι Ῥωμαίων, ἀπολουμένης δὲ πάμπαν ὁλοκλήρως, εἰ ἐπὶ
τὴν Ἰταλίαν ὁ πατὴρ στρατεύσειεν, εἴθ' ἑτέραις αἰτίαις
καὶ λογισμῶν ἐπιθυμίαις, ἐπεβούλευε τῷ πατρί. ληφθέν- 524
των δὲ τῶν συνεγνωκότων αὐτῷ καὶ ἐς βασάνους ἀγο-
μένων Μηνοφάνης μετέπεισε τὸν Μιθριδάτην, ὡς οὐ δέον,
ἀποπλέοντα ἤδη, τὸν ἔτι οἱ τιμιώτατον υἱὸν ἀνελεῖν.

---

7 ᾔδει] ἤδη V   17 ἀποθανεῖν. ὅμως ⟨δ'⟩ ci. Mend.   18 τι] τοι a   24 τι del. Nauck   26 ἐνθυμίαις Reiske, ἐπινοίαις Nauck, λογισμοῖς, deleto ἐπιθυμίαις, ci. Mend.

---

2 Κελτούς] cf. Patsch (v. ad p. 323, 18) p. 33   9 Σπαρτάκῳ] de hoc nomine cf. Tomaschek (v. ad p. 418, 13) p. 44

63 a.C.

525 εἶναι δ' ἔφη τὰς τοιαύτας τροπὰς ἔργα πολέμων, ὧν παυ-
σαμένων καὶ τάδε καθίστασθαι. ὁ μὲν δὴ πεισθεὶς προὔτει-
526 νε τῷ παιδὶ συγγνώμην· ὁ δέ, δείσας τι μήνιμα καὶ τὸν
στρατὸν εἰδὼς κατοκνοῦντα τὴν στρατείαν, νυκτὸς ἐς
πρώτους τοὺς Ῥωμαίων αὐτομόλους, ἀγχοτάτω τοῦ Μι-
527 θριδάτου στρατοπεδεύοντας, ἐσῆλθε καὶ τὸν κίνδυνον αὐ-
τοῖς ἰοῦσιν ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν, ὅσος εἴη, σαφῶς εἰδόσιν ὑπερ-
επαίρων, πολλὰ δὲ μένουσιν ἐπελπίσας ἔσεσθαι παρ'
528 ἑαυτοῦ, προήγαγεν ἐς ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ πατρός. ὡς δ'
ἐπείσθησαν οἵδε, τῆς αὐτῆς νυκτὸς ἐς τὰ ἐγγὺς ἄλλα στρα-
τόπεδα ἔπεμπεν ὁ Φαρνάκης. συνθεμένων δὲ κἀκείνων
πρῶτοι μὲν ἅμα ἕῳ ἠλάλαξαν οἱ αὐτόμολοι, ἐπὶ δὲ ἐκεί-
529 νοις οἱ ἀεὶ πλησίον τὴν βοὴν μετελάμβανον, καὶ τὸ ναυ-
τικὸν αὐτοῖς ἐπήχησεν, οὐ προειδότες μὲν ἅπαντες ἴσως,
ὀξύρροποι δ' ὄντες ἐς μεταβολὰς καὶ τὸ δυστυχοῦν ὑπερ-
ορῶντες, ἐν δὲ τῷ καινῷ τὸ εὔελπι ἀεὶ τιθέμενοι. οἳ δὲ καὶ
ἀγνοίᾳ τῶν συνεγνωκότων, ἡγούμενοι πάντας διεφθάρθαι
καὶ μόνοι ἔτι ὄντες ἔσεσθαι τοῖς πλείοσιν εὐκαταφρόνητοι,
φόβῳ καὶ ἀνάγκῃ μᾶλλον ἢ ἑκουσίῳ γνώμῃ συνεπήχουν.
530 Μιθριδάτης δ', ἐγρόμενος ὑπὸ τῆς βοῆς, ἔπεμπέ τινας ἐρη-
σομένους, ὅ τι χρῄζοιεν οἱ βοῶντες. οἳ δ' οὐκ ἐγκαλυψά-
μενοι "τὸν υἱόν", ἔφασαν, "βασιλεύειν, νέον ἀντὶ γέροντος
εὐνούχοις τε ἐκδεδομένου καὶ κτείναντος ἤδη πολλοὺς
531 υἱέας τε καὶ ἡγεμόνας καὶ φίλους." ὧν ὁ Μιθριδάτης πυ- 111
θόμενος ἐξῄει διαλεξόμενος αὐτοῖς, καί τι πλῆθος ἐκ φρου-
532 ρίου τοῖς αὐτομόλοις συνέτρεχεν. οἳ δ' οὐκ ἔφασαν αὐτοὺς
προσήσεσθαι, πρίν τι ἀνήκεστον ἐς πίστιν ἐργάσασθαι,
δεικνύντες ὁμοῦ τὸν Μιθριδάτην. οἳ μὲν δὴ τὸν ἵππον
ἔφθασαν αὐτοῦ κτεῖναι φυγόντος καὶ τὸν Φαρνάκην ὡς ἤδη
533 κρατοῦντες ἀνεῖπον βασιλέα· καὶ βύβλον τις πλατεῖαν φέ-

---

4 εἰδὼς] *cum cerneret* C 'h. e. ἰδὼν' (Mend.)   5 τοὺς] τῶν V   7 sq. ὑπεραίρων i, cf. ad p. 361, 20   12 ἅμα ἕῳ πρῶτοι μὲν Zerdik p. 80 sq., ob hiatum   29 φεύγοντος ci. Mend., sed cf. Loesch, Rec. p. 620

ρων ἐξ ἱεροῦ ἐστεφάνωσεν αὐτὸν ἀντὶ διαδήματος. ἅπερ 63 a.C.
ἄνωθεν ἐκ περιπάτου θεώμενος ἔπεμπεν ἐς τὸν Φαρνάκην
ἄλλον ἐπ᾽ ἄλλῳ, φυγὴν αἰτῶν ἀσφαλῆ. οὐδενὸς δὲ τῶν 634
πεμπομένων ἐπανιόντος δείσας, μὴ Ῥωμαίοις ἐκδοθείη,
τοὺς μὲν σωματοφύλακας αὐτοῦ καὶ φίλους, ἔτι οἱ παρα-
μένοντας, ἐπαινέσας ἔπεμψεν ἐς τὸν νέον βασιλέα, καὶ αὐ- 635
τῶν τινας προσιόντας ἔκτεινεν ἡ στρατιὰ παραλόγως,
αὐτὸς δὲ παραλύσας, ὃ περὶ τῷ ξίφει φάρμακον ἀεὶ περι-
έκειτο, ἐκίρνη. δύο δ᾽ αὐτῷ θυγατέρες ἔτι κόραι συντρεφό- 636
μεναι, Μιθριδατίς τε καὶ Νύσσα, τοῖς Αἰγύπτου καὶ
Κύπρου βασιλεῦσιν ἐνηγγυημέναι, προλαβεῖν τοῦ φαρμά-
κου παρεκάλουν καὶ σφόδρα εἴχοντο καὶ πίνοντα κατεκώ-
λυον, ἕως ἔπιον λαβοῦσαι. καὶ τῶν μὲν αὐτίκα τὸ φάρμακον 637
ἥπτετο, τοῦ δὲ Μιθριδάτου, καίτοι συντόνως ἐξεπίτηδες
βαδίζοντος, οὐκ ἐφικνεῖτο διὰ ἔθος καὶ συντροφίαν ἑτέρων
φαρμάκων, οἷς ἐς ἄμυναν δηλητηρίων ἐχρῆτο συνεχῶς· καὶ
νῦν ἔτι φάρμακα Μιθριδάτεια λέγεται. Βίτοιτον οὖν τινα 638
ἰδών, ἡγεμόνα Κελτῶν, "πολλὰ μὲν ἐκ τῆς σῆς", ἔφη, "δε-
ξιᾶς ἐς πολεμίους ὠνάμην, ὀνήσομαι δὲ μέγιστον, εἰ νῦν με
κατεργάσαιο, κινδυνεύοντα ἐς πομπὴν ἀπαχθῆναι θριάμβου,
τὸν μέχρι πολλοῦ τοσῆσδε ἀρχῆς αὐτοκράτορα καὶ βασι-
λέα, ἀδυνατοῦντα ἐκ φαρμάκων ἀποθανεῖν δι᾽ εὐήθη προ-
φυλακὴν ἑτέρων φαρμάκων· τὸ γὰρ δὴ χαλεπώτατον καὶ 639
σύνοικον ἀεὶ βασιλεῦσι φάρμακον, ἀπιστίαν στρατοῦ καὶ
παίδων καὶ φίλων, οὐ προειδόμην ὁ τὰ ἐπὶ τῇ διαίτῃ πάν-

---

2 subiectum desideravit Mend., inut. 5 ⟨τοὺς⟩ ἔτι ci. Mend. 7 *παρανόμως* ci. Mend., vix recte 8 *περὶ* delendum ci. Mend., *παρὰ τῷ—παρέκειτο* Naber, Mnem. 1 (1873) p. 320, 'bene, si *παρὰ* deleatur' (Mend.) 10 *μιθριδάτις* V, *-άτης* B 16 *ἐκέχρητο* ci. Mend. 17 *βίτοιτον* B, *βίτιτον* V, *Bittitum* C, 'fort. *Βιτόιτον*' (Mend.); p. 522,1 *βίτοιτος* corr. ex *βίτιτος* B, *βίτιτος* V, *Bittitus* C; *Bitocus* Liv. Per. 102; *Bithocus* Lib. de vir. illustr. 76, 8; cf. Holder, Altkelt. Sprachsch. 1 p. 433 18 *πολλὰ μὲν ἔφη ἐκ* V 19 *πολέμους* V

---

10 sq. *τοῖς—ἐνηγγυημέναι*] cf. Ormerod, Cambridge Anc. History 9 p. 357 adn. 1

63 a.C.
540 *τα προϊδὼν καὶ φυλαξάμενος.” ὁ μὲν δὴ Βίτοιτος ἐπικλασ-*
θεὶς ἐπεκούρησε χρῄζοντι τῷ βασιλεῖ, καὶ ὁ Μιθριδάτης 112
ἀπέθνησκεν, ἑκκαιδέκατος ὢν ἐκ Δαρείου τοῦ Ὑστάσπου,
Περσῶν βασιλέως, ὄγδοος δ᾽ ἀπὸ Μιθριδάτου, τοῦ Μακε-
δόνων ἀποστάντος τε καὶ κτησαμένου τὴν Ποντικὴν ἀρχήν.
541 *ἐβίω δ᾽ ὀκτὼ ἢ ἐννέα ἐπὶ τοῖς ἑξήκοντα ἔτεσι καὶ τού-*
121–63 a.C. *των ἑπτὰ καὶ πεντήκοντα ἔτεσιν ἐβασίλευσεν· ἐς γὰρ*
542 *ὀρφανὸν ὄντα περιῆλθεν ἡ ἀρχή. ἐχειρώσατο δὲ τὰ περίοικα*
τῶν βαρβάρων καὶ Σκυθῶν ὑπηγάγετο πολλοὺς καὶ Ῥω-
μαίοις τεσσαρακοντούτῃ πόλεμον ἐγκρατῶς ἐπολέμησεν,
ἐν ᾧ Βιθυνίας ἐκράτησε πολλάκις καὶ Καππαδοκίας Ἀσίαν
τε ἐπέδραμε καὶ Φρυγίαν καὶ Παφλαγονίαν καὶ Γαλατίαν
καὶ Μακεδόνας ἔς τε τὴν Ἑλλάδα ἐμβαλὼν πολλὰ καὶ με-
γάλα ἔδρασε καὶ τῆς θαλάσσης ἀπὸ Κιλικίας ἐπὶ τὸν
543 *Ἰόνιον ἦρξε, μέχρι Σύλλας αὐτὸν αὖθις ἐς τὴν πατρῴαν*
ἀρχὴν συνέκλεισεν, ἑκκαίδεκα στρατοῦ μυριάδας ἀπο-
βαλόντα. καὶ τοσῷδε πταίσματι συμπεσὼν ὅμως ἀνεκίνησε
544 *τὸν πόλεμον εὐμαρῶς. στρατηγοῖς τε συνενεχθεὶς ἐς*
μάχας τοῖς ἀρίστοις Σύλλα μὲν ἡττᾶτο καὶ Λουκούλλου
καὶ Πομπηίου, πολλὰ καὶ τῶνδε πλεονεκτήσας πολλάκις,
Λούκιον δὲ Κάσσιον καὶ Ὄππιον Κόιντον καὶ Μάνιον Ἀκύ-
λιον αἰχμαλώτους ἑλὼν περιήγετο, μέχρι τὸν μὲν ἔκτεινεν,
αἴτιον τοῦ πολέμου γενόμενον, τοὺς δὲ ἀπέδωκε τῷ Σύλλᾳ.

---

1 sq. *his igitur permotus Bittitus ille illachrymansque* C ‘h. e. *καὶ ἐπικλαύσας*’ (Mend.), sed cf. Bitschofsky p. 445 3 *ἑκκαιδέκατος*] *ἐνκαιδέκατος* (sic) Vaillant, v. apud Schw. t. 3 p. 652 *Ὑστάσπου*] *ὑστάτου* iC 5 *κτισαμένου* Gel. et Palm. p. 161, ‘debebant *κτίσαντος*’ (Schw.) 7 *ἔτεσιν* delendum ci. Mend. *ἐβασίλευεν* maluit Mend. 13 *μακεδονίαν* a 21 *κάσιον καὶ ὅπιον* V

---

4 *ὄγδοος*] *ἕκτος* Palmerius p. 161 coll. p. 424, 22, sed cf. Plut. Demetr. 4, 5, et v. Th. Reinach, Trois royaumes d'Asie mineure p. 180 sqq.; Rostovtzeff, Cambridge Anc. History 9 p. 218; ‘an § 29 pro *ἕκτον* scribendum *ὄγδοον*’? (Schw.) 21 *Λούκιον δὲ Κάσσιον*] v. ad p. 426, 1 *Ὄππιον*] v. ad p. 431, 26 21 sq. *Ἀκύλιον*] v. ad p. 425, 23 22 *τὸν μὲν ἔκτεινεν*] *Μάνιον Ἀκύλιον*, cf. § 80

63 a.C.
ἐνίκα δὲ καὶ Φιμβρίαν καὶ Μουρήναν καὶ Κότταν ὕπατον 545
καὶ Φάβιον καὶ Τριάριον. τὸ φρόνημα δ' ἦν ἀεί, κἀν ταῖς 546
συμφοραῖς, μέγας καὶ φερέπονος. οὐδεμίαν γέ τοι κατὰ
Ῥωμαίων ὁδὸν ἐς ἐπιχείρησιν, οὐδ' ἡττώμενος, παρέλειπεν,
ὃς καὶ Σαυνίταις καὶ Κελτοῖς συνετίθετο καὶ ἐς Σερτώ-
ριον ἔπεμπεν ἐς Ἰβηρίαν. τρωθείς τε τὸ σῶμα πολλάκις 547
ὑπὸ πολεμίων καὶ ἑτέρων κατ' ἐπιβουλὰς οὐκ ἀπέστη
τινὸς οὐδὲ ὥς, καίπερ ὢν πρεσβύτης. οὐ μὴν οὐδὲ τῶν 548
ἐπιβουλῶν τις αὐτὸν ἔλαθεν, οὐδ' ἡ τελευταία, ἀλλ' ἑκὼν
ταύτης ὑπεριδὼν ἀπώλετο δι' αὐτήν. οὕτως ἀχάριστον ἡ
πονηρία, συγγνώμης τυγχάνουσα. φονικὸς δὲ καὶ ὠμὸς ἐς 549
πάντας ἦν καὶ τὴν μητέρα ἔκτεινε καὶ τὸν ἀδελφὸν καὶ τῶν
παίδων τρεῖς υἱοὺς καὶ τρεῖς θυγατέρας. τὸ σῶμα δ' ἦν
μέγας μέν, ὡς ὑποδεικνύουσιν ὅσα ὅπλα αὐτὸς ἔπεμψεν
ἐς Νεμέαν τε καὶ Δελφούς, εὔρωστος δέ, ὡς μέχρι τέλους 550
ἱππεῦσαί τε καὶ ἀκοντίσαι καὶ χίλια στάδια τῆς ἡμέρας,
περιμενόντων αὐτὸν ἐκ διαστημάτων ἵππων, δραμεῖν. καὶ
ἅρμα ἤλαυνεν ἑκκαίδεκα ἵππων ὁμοῦ. καὶ παιδείας ἐπεμέ-
λετο Ἑλληνικῆς, διὸ καὶ τῶν ἱερῶν ἥσθετο τῶν Ἑλληνικῶν
καὶ μουσικὴν ἠγάπα. καὶ σώφρων ἐς πολλὰ καὶ φερέπονος
ὢν περὶ μόνας ἡττᾶτο τὰς τῶν γυναικῶν ἡδονάς.

113 ὁ μὲν δὴ Εὐπάτωρ τε καὶ Διόνυσος ἐπικληθεὶς Μιθρι- 551
δάτης ὧδε ἐτελεύτα, καὶ Ῥωμαῖοι μαθόντες ἑώρταζον ὡς
ἐχθροῦ δυσχεροῦς ἀπηλλαγμένοι· Φαρνάκης δὲ Πομπηίῳ 552
τὸν νέκυν τοῦ πατρὸς ἐς Σινώπην ἐπὶ τριήρους ἔπεμπε
καὶ τοὺς Μάνιον ἑλόντας ὁμηρά τε πολλά, ὅσα ἦν Ἑλληνικά

---

4 ὁδὸν ⟨ὅσον⟩ Reiske   παρέλιπεν i   5 Σαυνίταις Schw.: εὐανίταις libri   7 'possis ἑταίρων' (Mend.)   8 τινὸς ⟨ἐγχειρήματος⟩ vel sim. ci. Reiske   11sq. ἐς πάντα i   14 ὑποδείκνυσιν ci. Mend.   αὐτὸς] αὐτοῦ ci. Roos   15 ἀδελφοὺς B   17 ἐκ διαστήματος Bi   19 ἥσθετο] ἥπτετο ci. Schw.   22 τε om. i   26 ὅσα ἦν susp. Mend., sine causa

---

1 Φιμβρίαν] v. ad p. 463, 21   Μουρήναν] v. ad p. 446, 25   Κότταν] v. ad p. 482, 1   2 Φάβιον] v. ad p. 498, 19   Τριάριον] v. ad p. 487, 10

63 a.C. τε καὶ βαρβαρικά, δεόμενος ἢ τῆς πατρῴας ἀρχῆς ἢ Βοσπόρου γε βασιλεύειν μόνου, ἥν τινα καὶ Μαχάρης ὁ ἀδελ-
553 φὸς αὐτοῦ βασιλείαν παρὰ Μιθριδάτου παρειλήφει. Πομπήιος δ' ἐς μὲν τὸ σῶμα τοῦ Μιθριδάτου χορηγίαν ἔδωκε καὶ θάψαι βασιλείῳ ταφῇ τοῖς θεραπευτῆρσιν αὐτοῦ προσέταξε καὶ ἐν Σινώπῃ τοῖς βασιλείοις ἐνθέσθαι τάφοις,
554 ἀγάμενος αὐτὸν τῆς μεγαλουργίας ὡς τῶν καθ' αὐτὸν βασιλέων ἄριστον· Φαρνάκην δέ, ἀπαλλάξαντα πόνου πολλοῦ τὴν Ἰταλίαν, φίλον καὶ σύμμαχον Ῥωμαίοις ἐποιήσατο
555 καὶ βασιλεύειν ἔδωκεν αὐτῷ Βοσπόρου χωρὶς Φαναγορέων, οὓς ἐλευθέρους καὶ αὐτονόμους ἀφῆκεν, ὅτι πρῶτοι μάλιστα οἶδε ἀναρρωννυμένῳ τῷ Μιθριδάτῃ, καὶ ναῦς καὶ στρατὸν ἄλλον καὶ ὁρμητήρια ἔχοντι, ἐπεχείρησαν ἡγεμόνες τε τοῖς ἄλλοις ἀποστάσεως ἐγένοντο καὶ Μιθριδάτῃ καταλύσεως αἴτιοι.

556 αὐτὸς δέ, ἐνὶ τῷδε πολέμῳ τά τε ληστήρια καθήρας καὶ 114
βασιλέα καθελὼν μέγιστον καὶ συνενεχθεὶς ἐς μάχας, ἄνευ τοῦ Ποντικοῦ πολέμου, Κόλχοις τε καὶ Ἀλβανοῖς καὶ Ἴβηρσι καὶ Ἀρμενίοις καὶ Μήδοις καὶ Ἄραψι καὶ Ἰουδαίοις καὶ ἑτέροις ἔθνεσιν ἑῴοις, τὴν ἀρχὴν ὡρίσατο Ῥωμαίοις μέχρις
557 Αἰγύπτου. ἐς δὲ Αἴγυπτον αὐτὴν οὐ παρῆλθε, καίτοι στασιάζουσαν ἐς τὸν βασιλέα καὶ καλοῦντος αὐτὸν αὐτοῦ βασιλέως καὶ πέμψαντος αὐτῷ δῶρα καὶ χρήματα καὶ ἐσθῆτας ἐς τὸν στρατὸν ἅπαντα, εἴτε δείσας μέγεθος ἀρχῆς ἔτι εὐτυχούσης, εἴτε φυλαξάμενος ἐχθρῶν φθόνον ἢ χρησμῶν ἀπαγόρευσιν, εἴτε ἑτέροις λογισμοῖς, οὓς ἐξοίσω κατὰ τὰ
558 Αἰγύπτια. τῶν δὲ εἰλημμένων ἐθνῶν τὰ μὲν αὐτόνομα ἠφίει συμμαχίας οὕνεκα, τὰ δὲ ὑπὸ Ῥωμαίοις εὐθὺς ἐγίγνετο, τὰ δ' εἰς βασίλεια διεδίδου, Τιγράνει μὲν Ἀρμενίαν

---

9 Ῥωμαίων ci. Mend. 13 ὁρμητήριον V 22 αὐτοῦ ⟨τοῦ⟩ βασ. ci. Vk. 26 οἷς i 29 ἐς βασιλέας Schw., qui tamen ipse confert p. 396, 25 ἐπαναστάσεις ἐπὶ τὰ βασίλεια τιγράνη corr. in -νει V

---

22 βασιλέα] est Ptolemaeus Auletes

63 a.C.

*καὶ Φαρνάκῃ Βόσπορον καὶ Ἀριοβαρζάνῃ Καππαδοκίαν
καὶ ὅσα προεῖπον ἕτερα. Ἀντιόχῳ δὲ τῷ Κομμαγηνῷ Σε-* 559
*λεύκειαν ἐπέτρεψε καὶ ὅσα τῆς Μεσοποταμίας ἄλλα κατ-
έδραμεν. ἐποίει δὲ καὶ τετράρχας, Γαλλογραικῶν μέν, οἳ* 560
*νῦν εἰσι Γαλάται Καππαδόκαις ὅμοροι, Δηιόταρον καὶ
ἑτέρους, Παφλαγονίας δὲ Ἄτταλον καὶ Κόλχων Ἀρίσταρ-
χον δυνάστην. ἀπέφηνε δὲ καὶ τῆς ἐν Κομάνοις θεᾶς Ἀρχέ-
λαον ἱερέα, ὅπερ ἐστὶ δυναστεία βασιλική, καὶ τὸν Φανα-
γορέα Κάστορα Ῥωμαίων φίλον. πολλὴν δὲ καὶ ἑτέροις χώ-* 561
115 *ραν τε καὶ χρήματα ἔδωκε. καὶ πόλεις ᾤκισεν ἐν μὲν Ἀρ-
μενίᾳ τῇ Βραχυτέρᾳ Νικόπολιν ἐπὶ τῇ νίκῃ, ἐν δὲ Πόντῳ
Εὐπατορίαν, ἣν αὐτὸς μὲν ὁ Εὐπάτωρ Μιθριδάτης ἔκτισε
καὶ Εὐπατορίαν ὠνόμασεν ἀφ' ἑαυτοῦ, ὑποδεξαμένην δὲ
Ῥωμαίους καθῃρήκει καὶ ὁ Πομπήιος ἐγείρας Μαγνό-
πολιν ἐκάλει. ἐν δὲ Καππαδοκίᾳ Μάζακα, ὑπὸ τοῦ πολέ-* 562
*μου λελυμασμένην ἐς τέλος, ἤγειρεν αὖθις. καὶ ἑτέρας
πολλαχοῦ κατενεχθείσας ἢ βεβλαμμένας διωρθοῦτο περί
τε τὸν Πόντον καὶ Παλαιστίνην καὶ Κοίλην Συρίαν καὶ
Κιλικίαν, ἐν ᾗ δὴ καὶ μάλιστα τοὺς λῃστὰς συνῴκιζε, καὶ
ἡ πόλις ἡ πάλαι Σόλοι νῦν Πομπηιούπολίς ἐστι. ἐν δὲ Τα-* 563
λαύροις, ἥν τινα πόλιν ὁ Μιθριδάτης εἶχε ταμιεῖον τῆς

---

1 *φαρνάκῃ* corr. in *-κει* V, *φαρνάκει* B 7 *Κομανοῖς* (sic) Palmerius p. 161, *κομμαγηνοῖς* libri 9 *μάστορα* a C *multis praeterea aliis* C 19 *δὴ μάλιστα* i 20 *Πομπηιούπολις*] ita O, *πομπηιόπολις* i, illud etiam Steph. Byz. s. v. *Σόλοι*, Eustath. ad Dionys. Per. 875; *Πομπηιόπολις* Strab. 14, 3, 1 p. 664; 14, 5, 8 p. 671; *Πομπηιοπολῖται* Inscr. Gr. ad res Rom. pertinentes 3 n. 869, 5; 871, 5

---

2 sq. *Σελεύκειαν*] *τὴν ἐπὶ τοῦ Ζεύγματος*, cf. Honigmann, RE, 2. Reihe, 2 p. 1203 n. 4 5 Deiotarum, qui iam tetrarcha fuit (cf. p. 486, 7 sq.), regem fecit Pompeius, cf. Strab. 12, 3, 13 p. 547 6 sq. *Ἀρίσταρχον*] cf. Head, Hist. nummorum[2] p. 496 7 sq. *Ἀρχέλαον*] filium sc. Archelai, qui dux fuerat Mithridatis, cf. Wilcken, RE 2 p. 450 n. 13 9 *Ῥωμαίων φίλον*] amicum populi Romani; de Castore v. ad § 517, 24 20 sq. in nummis *Ταύλαρα*, cf. Th. Reinach, L'histoire par les monnaies p. 139 sqq.; Ruge, RE, 2. Reihe, 4 p. 2529 sq.

63 a.C. κατασκευῆς, δισχίλια μὲν ἐκπώματα λίθου τῆς ὀνυχίτιδος λεγομένης εὑρέθη χρυσοκόλλητα καὶ φιάλαι καὶ ψυκτῆρες πολλοὶ καὶ ῥυτὰ καὶ κλῖναι καὶ θρόνοι κατάκοσμοι καὶ ἵππων χαλινοὶ καὶ προστερνίδια καὶ ἐπωμίδια, πάντα ὁμοίως
564 διάλιθα καὶ κατάχρυσα, ὧν ἡ παράδοσις διὰ τὸ πλῆθος ἐς τριάκοντα ἡμέρας παρέτεινεν. καὶ ἦν τὰ μὲν ἐκ Δαρείου τοῦ Ὑστάσπου, τὰ δὲ ἐκ τῆς Πτολεμαίων ἀρχῆς, ὅσα Κλεοπάτρα Κῴοις παρέθετο καὶ Κῷοι Μιθριδάτῃ δεδώκεσαν· τὰ δὲ καὶ ὑπ' αὐτοῦ Μιθριδάτου κατεσκεύαστο καὶ συνείλεκτο, φιλοκάλου καὶ περὶ κατασκευὴν γενομένου.

565 λήγοντος δὲ τοῦ χειμῶνος διέδωκεν ὁ Πομπήιος ἀριστεῖα 116
62 a.C. τῷ στρατῷ, καθ' ἕκαστον ἄνδρα χιλίας πεντακοσίας Ἀττικὰς καὶ τοῖς ἡγουμένοις αὐτῶν ἀνὰ λόγον· καί φασι γε-
566 νέσθαι τάλαντα μύρια καὶ ἑξακισχίλια. αὐτὸς δ' ἐς Ἔφεσον καταβὰς διέπλευσεν ἐς τὴν Ἰταλίαν καὶ ἐς Ῥώμην ἠπείγετο, διαφεὶς ἐν Βρεντεσίῳ τὸν στρατὸν ἐς τὰ οἰκεῖα· ἐφ'
567 ὅτῳ μάλιστα ὡς δημοτικῷ τοὺς Ῥωμαίους ἐξέπληξεν. καὶ αὐτῷ προσιόντι ἀπήντων κατὰ μέρος, πορρωτάτω μὲν οἱ νέοι, ἑξῆς δέ, ὡς ἐδύναντο καθ' ἡλικίαν ἕκαστοι, καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἡ βουλή, θαυμάζουσα τῶν γεγονότων· οὐ γάρ πώ τις ἐχθρὸν τηλικοῦτον ἑλὼν τοσάδε ὁμοῦ καὶ μέγιστα ἔθνη προσειλήφει καὶ τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν ἐπὶ τὸν Εὐφρά-
568 την ὡρίκει. ὁ δὲ ἐθριάμβευσεν ἐπὶ λαμπροτάτης καὶ ἧς
61 a.C. οὔτις πρὸ τοῦ δόξης, ἔτη ἔχων πέντε καὶ τριάκοντα, δύο ἐφεξῆς ἡμέραις, ἐπὶ πολλοῖς ἔθνεσιν ἀπό τε τοῦ Πόντου καὶ Ἀρμενίας καὶ Καππαδοκίας καὶ Κιλικίας καὶ Συρίας ὅλης καὶ Ἀλβανῶν καὶ Ἡνιόχων καὶ Ἀχαιῶν τῶν ἐν Σκύ-

---

7 τοῦ ὑστάτου vertit C   8 sq. παρέδοσαν i   14 ἀνάλογον Oi, corr. Mend.   15 καὶ om. i   17 βρεντησίου V   καὶ τὰ οἰκεῖα iC   25 ἔτη πέντε ἔχων Zerdik p. 65   26 ἡμέρας i

---

8 Κλεοπάτρα] cf. § 93   14 sq. cf. Groebe, Klio 10 (1910) p. 383 adn. 7; Kromayer, Neue Jahrb. f. d. klass. Alt. 33 (1914) p. 160 adn. 5

61 a.C.
θαις καὶ Ἰβηρίας τῆς ἑῴας. καὶ παρῆγεν ἐς μὲν τοὺς λιμέ- 69
νας ἑπτακοσίας ναῦς ἐντελεῖς, ἐς δὲ τὴν πομπὴν τοῦ θριάμ-
βου ζεύγη καὶ φορεῖα χρυσοφόρα καὶ ἕτερα κόσμου ποι-
κίλου καὶ τὴν Δαρείου τοῦ Ὑστάσπου κλίνην καὶ τὸν τοῦ 570
Εὐπάτορος αὐτοῦ θρόνον καὶ σκῆπτρον αὐτοῦ καὶ εἰκόνα
ὀκτάπηχυν ἀπὸ στερεοῦ χρυσίου παρῆγε καὶ ἐπισήμου
ἀργυρίου μυριάδας ἑπτακισχιλίας καὶ πεντακοσίας καὶ
δέκα, ἁμάξας δὲ ὅπλων ἀπείρους τὸ πλῆθος καὶ νεῶν ἔμ-
βολα καὶ πλῆθος αἰχμαλώτων τε καὶ λῃστῶν, οὐδένα δε-
117 δεμένον, ἀλλ' ἐς τὰ πάτρια ἐσταλμένους. αὐτοῦ δὲ τοῦ 571
Πομπηίου προῆγον, ὅσοι τῶν πεπολεμημένων βασιλέων
ἡγεμόνες ἢ παῖδες ἢ στρατηγοὶ ἦσαν, οἳ μὲν αἰχμάλωτοι
ὄντες, οἳ δὲ ἐς ὁμηρείαν δεδομένοι, τριακόσιοι μάλιστα καὶ
εἴκοσι καὶ τέσσαρες. ἔνθα δὴ καὶ ὁ Τιγράνους ἦν παῖς 572
Τιγράνης καὶ πέντε Μιθριδάτου, Ἀρταφέρνης τε καὶ Κῦρος
καὶ Ὀξάθρης καὶ Δαρεῖος καὶ Ξέρξης, καὶ θυγατέρες Ὀρ-
σάβαρίς τε καὶ Εὐπάτρα. παρήγετο δὲ καὶ ὁ Κόλχων 573
σκηπτοῦχος Ὀλθάκης καὶ Ἰουδαίων βασιλεὺς Ἀριστόβουλος
καὶ οἱ Κιλίκων τύραννοι καὶ Σκυθῶν βασίλειοι γυναῖκες
καὶ ἡγεμόνες τρεῖς Ἰβήρων καὶ Ἀλβανῶν δύο καὶ Μέ-
νανδρος ὁ Λαοδικεύς, ἱππάρχης τοῦ Μιθριδάτου γενό-
μενος. τῶν δὲ οὐκ ἀφικομένων εἰκόνες παρεφέροντο, Τι- 574
γράνους καὶ Μιθριδάτου, μαχομένων τε καὶ νικωμένων
καὶ φευγόντων. Μιθριδάτου δὲ καὶ ἡ πολιορκία καὶ ἡ
νύξ, ὅτε ἔφευγεν, εἴκαστο καὶ ἡ σιωπή. ἐπὶ τέλει δὲ ἐδείχθη 575
καί, ὡς ἀπέθανεν, αἵ τε παρθένοι αἱ συναποθανεῖν αὐτῷ
ἑλόμεναι παρεζωγράφηντο, καὶ τῶν προαποθανόντων
υἱέων καὶ θυγατέρων ἦσαν γραφαὶ θεῶν τε βαρβαρικῶν
εἰκόνες καὶ κόσμοι πάτριοι. παρεφέρετο δὲ καὶ πίναξ ἐγ- 576

---

3 χρυσόφορα ci. Reiske 6 στερεοῦ] στέρνου i C 15 *Cyr-tus* C 18 *Athalces* C 21 ἵππαρχος Mend. ex a 25 σιωπή] Σινώπη Reiske et Emperius, Σινόρηξ Bruins (v. ad p. 320, 5) p. 101 coll. § 463

---

16 sq. Ὀρσόβαρις in nummis, cf. Justi, Iran. Namenbuch s. v.

61 a.C. *γεγραμμένων τῶνδε· "νῆες ἑάλωσαν χαλκέμβολοι ὀκτακόσιαι. πόλεις ἐκτίσθησαν Καππαδοκῶν ὀκτώ, Κιλίκων δὲ καὶ Κοίλης Συρίας εἴκοσι, Παλαιστίνης δὲ ἡ νῦν Σελευκίς. βασιλεῖς ἐνικήθησαν Τιγράνης Ἀρμένιος, Ἀρτώκης Ἴβηρ, Ὀροίζης Ἀλβανός, Δαρεῖος Μῆδος, Ἀρέτας Να-*
577 *βαταῖος, Ἀντίοχος Κομμαγηνός." τοσαῦτα μὲν ἐδήλου τὸ διάγραμμα, αὐτὸς δὲ ὁ Πομπήιος ἐπὶ ἅρματος ἦν, καὶ τοῦδε λιθοκολλήτου, χλαμύδα ἔχων, ὥς φασιν, Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος, εἴ τῳ πιστόν ἐστιν· ἔοικε δ' αὐτὴν εὑρεῖν ἐν Μιθριδάτου, Κῴων παρὰ Κλεοπάτρας λαβόντων.*
578 *εἵποντο δὲ αὐτῷ μετὰ τὸ ἅρμα οἱ συστρατευσάμενοι τῶν ἡγεμόνων, οἳ μὲν ἐπὶ ἵππων, οἳ δὲ πεζοί. παρελθὼν δ' ἐς τὸ Καπιτώλιον οὐδένα τῶν αἰχμαλώτων ἔκτεινεν ὡς ἕτεροι τῶν θριάμβους παραγαγόντων, ἀλλ' εἰς τὰς πατρίδας ἔπεμψε δημοσίοις δαπανήμασι, χωρὶς τῶν βασιλικῶν· καὶ τούτων μόνος Ἀριστόβουλος εὐθὺς ἀνῃρέθη καὶ Τιγράνης ὕστερον. ὁ μὲν δὴ θρίαμβος ἦν τοιόσδε.*

579 *ὧδε μὲν Ῥωμαῖοι Βιθυνοὺς καὶ Καππάδοκας ὅσα τε* 118
αὐτοῖς ὅμορα ἔθνη ἐπὶ τὸν Πόντον κατοικεῖ τὸν Εὔξεινον, βασιλέα Μιθριδάτην τεσσαράκοντα δύο ἔτεσι μάλιστα καθ-
580 *ελόντες, ὑπηγάγοντο σφίσιν ὑπήκοα εἶναι. τῷ δὲ αὐτῷ πολέμῳ καὶ Κιλικίας τὰ μήπω σφίσι κατήκοα καὶ Συρίας τήν τε Φοινίκην καὶ Κοίλην καὶ Παλαιστίνην καὶ τὴν ἐς τὸ μεσόγαιον ἐπὶ ποταμὸν Εὐφράτην, οὐδὲν τῷ Μιθριδάτῃ*

---

3 sq. *ἡ νῦν Σελευκίς* corrupta 4 *τιγρ. ὁ ἀρμ.* i 4 sq. *'Αρτώκης*] cf. ad p. 512, 21 5 *ἀρέθας* V 5 sq. *ναυαταῖος* O 14 *παραγαγόντων* V a, *παραγόντων* ceteri 16 *ἀριστόβολος* B 17 post *τοιόσδε* lacunam cum Nauck sumpsit Mend. 18 — p. 530, 6 capita 118 et 119 ex libri principio huc transtulit Schw., cf. ad p. 418, 8 19 *ἐπὶ*] *περὶ* Nauck, fort. recte 21 sq. *ὑπήκοα—σφίσι* om. O, hab. i C

---

1 *χαλκέμβολοι* error Appiani, cf. Kromayer (v. ad p. 482, 9) p. 431 adn. 11, et de numero navium captarum eundem p. 430 adn. 10 2 *ὀκτώ*] de hoc numero cf. Niese, Rhein. Mus. 38 (1883) p. 581 sq. 16 *'Αριστ. εὐθὺς ἀνῃρέθη*] error Appiani, cf. Wilcken, RE 2 p. 907 n. 6

προσήκοντα, ῥώμῃ τῇσδε τῆς νίκης προσέλαβον καὶ φό- 581
ρους τοῖς μὲν αὐτίκα, τοῖς δὲ ὕστερον ἔταξαν. Παφλαγο-
νίαν τε καὶ Γαλατίαν καὶ Φρυγίαν καὶ τὴν ὅμορον τῇ Φρυ-
γίᾳ Μυσίαν καὶ ἐπὶ τοῖσδε Λυδίαν καὶ Καρίαν καὶ Ἰωνίαν
καὶ ὅσα ἄλλα Ἀσίας τῆς περὶ τὸ Πέργαμόν ἐστι, καὶ τὴν
ἀρχαίαν Ἑλλάδα καὶ Μακεδονίαν, Μιθριδάτου περισπά-
σαντος, ὀξέως ἀνελάβοντο· καὶ τοῖς πολλοῖς αὐτῶν, οὔπω 582
σφίσιν ὑποτελέσιν οὖσιν, ἐπέθηκαν φόρους. δι' ἃ μοι καὶ
μάλιστα δοκοῦσι τόνδε τὸν πόλεμον ἡγεῖσθαι μέγαν καὶ
τὴν ἐπ' αὐτῷ νίκην μεγάλην νίκην καλεῖν καὶ τὸν στρατη-
γήσαντα Πομπήιον Μέγαν τῇ ἰδίᾳ φωνῇ μέχρι νῦν ἐπονο-
μάζειν, ἐθνῶν τε πλήθους ἕνεκα, ὧν ἀνέλαβον ἢ προσέλα- 583
βον, καὶ χρόνου μήκους, τεσσαρακονταετοῦς γενομένου,
τόλμης τε αὐτοῦ Μιθριδάτου καὶ φερεπονίας, δυνατοῦ
119 σφίσιν ἐς ἅπαντα ὀφθέντος, ᾧ νῆες μὲν ἦσαν οἰκεῖαι πολ- 584
λάκις πλείους τετρακοσίων, ἱππεῖς δ' ἔστιν ὅτε πεντακισ-
μύριοι καὶ πεζῶν μυριάδες πέντε καὶ εἴκοσι καὶ μηχαναὶ
καὶ βέλη κατὰ λόγον, συνεμάχουν δὲ βασιλεῖς καὶ δυνά-
σται ὅ τε Ἀρμένιος καὶ Σκυθῶν τῶν περὶ τὸν Πόντον,
ἐπί τε Μαιώτιδα λίμνην καὶ ἀπ' ἐκείνης ἐπὶ τὸν Θρᾴκιον
Βόσπορον περιπλέοντι. ἔς τε τοὺς Ῥωμαίων δυνατούς, 585
στασιάζοντας ἀλλήλοις τότε μάλιστα καὶ Ἰβηρίαν ἀνιστάν-
τας ἐπὶ Ῥωμαίους, περιέπεμπε καὶ Κελτοῖς φιλίαν ἐτί-
θετο, ὡς καὶ τῇδε ἐσβαλῶν ἐς τὴν Ἰταλίαν, λῃστῶν τε 586
ἐνεπίμπλη τὴν θάλασσαν ἀπὸ Κιλικίας ἐπὶ στήλας Ἡρα-
κλέους, οἳ πάντα ἄμικτα καὶ ἄπλωτα ταῖς πόλεσιν ἐς ἀλ-
λήλους ἐποίουν καὶ λιμὸν ἐπίπονον ἐξειργάσαντο ἐπὶ
πλεῖστον. ὅλως τε οὐδὲν ἀνδρὶ δυνατὸν ἐξέλιπεν ἢ πράτ- 587
των ἢ διανοούμενος, ὡς μέγιστον δὴ τόδε τὸ κίνημα ἐξ
ἀνατολῆς ἐπὶ δύσιν γενόμενον ἐνοχλῆσαι πᾶσιν ὡς ἔπος
εἰπεῖν, ἢ πολεμουμένοις ἢ συμμαχοῦσιν ἢ λῃστευομένοις

---

10 νίκην alterum om. iC 15 ὀφθέντος] cf. Hering (v. ad p. 34, 2) p. 26 sq. 15 sq. πολλάκις om. iC 21 τοὺς om. i 28 ταῖς πόλεσιν] τοῖς πλέουσιν ci. Mend. 29 τὸ om. Vi

588 ἢ γειτονεύουσι. τοσόσδε εἷς οὗτος πόλεμος καὶ ποικίλος
ἐγένετο καὶ ἐς τὰ μάλιστα λήγων συνήνεγκε Ῥωμαίοις.
ὡρίσαντο γὰρ ἐπὶ τῷδε τὴν ἡγεμονίαν ἐκ δύσεως ἐπὶ πο-
589 ταμὸν Εὐφράτην. διελεῖν δ᾽ αὐτὰ κατὰ ἔθνος οὐκ ἦν, ὁμοῦ
τε πραχθέντα καὶ ἀλλήλοις ἀναπεπλεγμένα. ἃ δὲ καὶ ὡς
ἐδύνατο αὐτῶν κεχωρίσθαι, κατὰ μέρη τέτακται.

590 Φαρνάκης δ᾽ ἐπολιόρκει Φαναγορέας καὶ τὰ περίοικα 120
61 a.C. τοῦ Βοσπόρου, μέχρι τῶν Φαναγορέων, διὰ λιμὸν ἐς μά-
χην προελθόντων, ἐκράτει τῇ μάχῃ καὶ βλάψας οὐδέν,
ἀλλὰ φίλους ποιησάμενος καὶ λαβὼν ὅμηρα ἀνεχώρει.
591 μετ᾽ οὐ πολὺ δὲ καὶ Σινώπην εἷλε καὶ Ἀμισὸν ἐνθυμιζό-
48 a.C. μενος καὶ Καλουϊσίῳ στρατηγοῦντι ἐπολέμησεν, ᾧ χρόνῳ
Πομπήιος καὶ Καῖσαρ ἐς ἀλλήλους ἦσαν, ἕως αὐτὸν Ἄσαν-
δρος, ἐχθρὸς ἴδιος, Ῥωμαίων οὐ σχολαζόντων, ἐξήλασε τῆς
592 Ἀσίας. ἐπολέμησε δὲ καὶ αὐτῷ Καίσαρι καθελόντι Πομ-
47 a.C. πήιον, ἐπανιόντι ἀπ᾽ Αἰγύπτου, περὶ τὸ Σκότιον ὄρος,
ἔνθα ὁ πατὴρ αὐτοῦ Ῥωμαίων τῶν ἀμφὶ Τριάριον ἐκεκρα-
593 τήκει· καὶ ἡττηθεὶς ἔφευγε σὺν χιλίοις ἱππεῦσιν ἐς Σινώ-
πην. Καίσαρος δ᾽ αὐτὸν ὑπ᾽ ἀσχολίας οὐ διώξαντος, ἀλλ᾽
ἐπιπέμψαντος αὐτῷ Δομίτιον, παραδοὺς τὴν Σινώπην Δο-
594 μιτίῳ ὑπόσπονδος ἀφείθη μετὰ τῶν ἱππέων. καὶ τοὺς ἵπ-
πους ἔκτεινε πολλὰ δυσχεραινόντων τῶν ἱππέων, ναυσὶ
δ᾽ ἐπιβὰς ἐς τὸν Πόντον ἔφυγε καὶ Σκυθῶν τινας καὶ
Σαυροματῶν συναγαγὼν Θευδοσίαν καὶ Παντικάπαιον κατ-
595 έλαβεν. ἐπιθεμένου δ᾽ αὖθις αὐτῷ κατὰ τὸ ἔχθος Ἀσάν-
δρου οἱ μὲν ἱππεῖς ἀπορίᾳ τε ἵππων καὶ ἀμαθίᾳ πεζο-

---

1 *γειτονεύουσι*] *λιμαίνουσιν* ci. Schw *καὶ* ⟨*ὧδε*⟩ vel ⟨*οὕτω*⟩ *ποικίλος* Reiske 2 *μάλιστα*] *μέγιστα* B *λόγων* B 8 *λοιμὸν* V 9 *οὐδέν*] *neminem* C 11 sq. *ἐνθυμιζόμενος*] *ἐναυλισάμενος* Emperius, sed cf. Cass. Dion. 42, 46, 3 12 *Καλουίνῳ* Schw., auctorem corrigens *ἐπολέμησεν*] *πολεμήσειν* O 13 *ᾗσαν* Mend., *ἦσαν* O i 16 *circa Scorobam montem* C 20 *αὐτὸν* i 23 *Πόντον*] *Βόσπορον* ci. Schw.

---

12 est Cn. Domitius Calvinus, cf. Münzer, RE 5 p. 1419 n. 43 13 sq. *Ἄσανδρος*] cf. Latyschev (v. ad p. 490, 26) 2 p. XXXV sqq.; Minns, Scythians and Greeks p. 591 sqq.; Rostovtzeff, Journ. of Hellen. Stud. 39 (1919) p. 88 sqq. 20 *Δομίτιον*] v. supra ad l. 12

μαχίας ἐνικῶντο, αὐτὸς δὲ ὁ Φαρνάκης μόνος ἠγωνίζετο 47 a.C.
καλῶς, μέχρι κατατρωθεὶς ἀπέθανε, πεντηκοντούτης ὢν
καὶ βασιλεὺς Βοσπόρου πεντεκαίδεκα ἔτεσιν.

121 ὧδε μὲν δὴ καὶ Φαρνάκης ἐξέπεσε τῆς ἀρχῆς, καὶ αὐτοῦ 596
τὴν βασιλείαν Γάιος μὲν Καῖσαρ ἔδωκε Μιθριδάτῃ τῷ
Περγαμηνῷ, συμμαχήσαντί οἱ προθύμως ἐν Αἰγύπτῳ· νῦν
δ᾽ εἰσὶν οἰκεῖοι, Πόντου δὲ καὶ Βιθυνίας πέμπεταί τις
ἀπὸ τῆς βουλῆς στρατηγὸς ἐτήσιος. τὰ δ᾽ ἑτέροις ὑπὸ τοῦ 597
Πομπηίου δεδομένα ὁ μὲν Γάιος ἐπιμεμψάμενος τοῖς
ἔχουσιν, ὅτι Πομπηίῳ κατ᾽ αὐτοῦ συνεμάχουν, ὅμως ἐφύλαξε πλὴν τῆς ἐν Κομάνοις ἱερωσύνης, ἣν ἐς Λυκομήδην
μετήνεγκεν ἀπὸ Ἀρχελάου· πάντα δὲ οὐ πολὺ ὕστερον, 598
καὶ τάδε καὶ ὅσα Γάιος Καῖσαρ ἢ Μᾶρκος Ἀντώνιος ἔχειν
ἑτέροις ἐδεδώκεσαν, ἐς στρατηγίας Ῥωμαίων περιῆλθεν ἀπὸ
τοῦ Σεβαστοῦ Καίσαρος, ἑλόντος Αἴγυπτον, ὀλίγης ἔτι Ῥωμαίων προφάσεως ἐς ἑκάστους δεομένων. ὅθεν αὐτοῖς τῆς 599
ἡγεμονίας ἐπὶ τῷδε τῷ Μιθριδατείῳ πολέμῳ προελθούσης ἔς τε τὸν Πόντον τὸν Εὔξεινον καὶ ἐπὶ ψάμμον τὴν
πρὸ Αἰγύπτου καὶ ἐς ποταμὸν Εὐφράτην ἀπὸ Ἰβήρων τῶν
παρὰ στήλαις Ἡρακλείοις εἰκότως ἥ τε νίκη μεγάλη καὶ
ὁ στρατηγήσας Πομπήιος Μέγας ἐκλήθη. ἔχουσι δ᾽ αὐτοῖς 600
καὶ Λιβύην, ὅση μέχρι Κυρήνης (Κυρήνην γὰρ αὐτὴν Ἀπίων
βασιλεὺς τοῦ Λαγιδῶν γένους νόθος ἐν διαθήκαις ἀπέλιπεν), Αἴγυπτος ἐς περίοδον τῆς ἐντὸς θαλάσσης ἔτι ἔλειπεν. 96 a.C.

---

3 *βασιλεύσας* ci. Reiske, sed v. ad p. 400, 12 6 *συμμαχήσαντα* V 8 *ἀπὸ τῆς βουλῆς* om. iC 10 *καθ᾽ αὐτοῦ* Mend. 11 *ἐν κομμαγηνοῖς* O *Λυκομήδην*] *νικομήδην* iC, cf. Cass. Dion. 51, 2, 2; Strab. 12, 3, 35 p. 558 25 *ἔλιπεν* i subscriptio: *ῥωμαϊκῶν μιθριδάτειος. ιγ* B, *ἀππιανοῦ μιθριδάτειος* V

---

5 sq. *Μιθριδ. τῷ Περγαμ.*] cf. Minns (v. ad p. 530, 13 sq.) p. 589 sqq.; Geyer, RE 15 p. 2205 n. 15 7 *οἰκεῖοι*] pacati, sc. incolae regionis, quae olim sub Mithridate fuerat. 8 *στρατηγὸς*] cf. Marquardt, Röm. Staatsverw. 1^2 p. 351 sqq. 12 *Ἀρχελάου*] est filius Archelai, quem Pompeius (v. p. 525, 7 sq.) Comanis praefecerat, cf. Wilcken, RE 2 p. 450 n. 14

FRAGMENTA

1. Fragmentum 1 Mend. in hac editione est Bas. fr. 1[a], vol. I p. 14, 21—p. 17, 3.

2. *ἀνεζεύγνυ· ἀνέστρεφεν. Ἀππιανός· ὁ δὲ μετὰ πολλῆς λείας ἀνεζεύγνυ.* Suid. v. *ἀνεζεύγνυ.*

3. *ἐγχρόνων· οὐ πρὸ πολλοῦ χρόνου συντεθεισῶν. Ἀππιανός· κατεφρόνουν τῶν σπονδῶν ἔτι ἐγχρόνων οὐσῶν.* Suid. v. *ἐγχρόνων.*

4. *ἐδοκίμαζεν· ἔκρινε . . . Ἀππιανός· ὁ δὲ ἐπὶ τὰς οἰκίας χωρῶν συνελάμβανεν, ὅσους ἐδοκίμαζεν. ἀντὶ τοῦ ἔκρινεν ἐτάσεως εἶναι ἀξίους.* Suid. v. *ἐδοκίμαζεν.*

5. *ἐπαφρόδιτος· ἐπίχαρις, ἡδύς. Ἀππιανός· καὶ τὴν ἐν πᾶσιν ἐπαφροδισίαν ὑπεραίρων ἐσεμνολόγει περὶ ἑαυτοῦ.* Suid. v. *ἐπαφρόδιτος.*

6. *θησαυρούς. Ἀππιανός· ὅπλα τε πολλὰ καὶ σῖτον ἡτοιμάζετο καὶ θησαυροὺς ἐποίει.* Suid. v. *θησαυρούς.*

7. *ἱλαρός· εὔχαρις, ἀστεῖος, ἡδύς. Ἀππιανός· σὺν βοῇ ἱλαρᾷ καὶ θορύβῳ χρηστῷ παρέπεμπον αὐτὸν καὶ θαρρεῖν ἐκέλευον.* Suid. v. *ἱλαρός,*

---

4 fragmenta Suidiana, utpote ex excerptis Constantinianis desumpta (cf. Praef. p. XVII), ad libros novem priores referenda sunt, cf. Praef. p. VI 9 ὁ δὲ] ad Pyrrhum iuventutem Tarentinam ad militiam conquirentem cogentemque coll. Samn. fr. 8, 2 sq. dubitanter rettulit Schw. t. 3 p. 901, ut haec ex libro Samnitico excerpta sint 13 ὑπερεπαίρων ci. Schw. ἑαυτοῦ] αὐτοῦ A

8. οἷ· περισπωμένως ἀντὶ τοῦ ἑαυτῷ... Ἀππιανός· ἐπεὶ δὲ ἦν οἷ τὸ κακὸν τέχνης κρεῖττον καὶ μέντοι καὶ ἐπικουρίας τῆς ἐκ θνητῶν συμμάχων δυνατώτερον. Suid. v. οἷ.

9. οἰστρεῖ· ἐρεθίζει, ἐκμαίνει. Ἀππιανός· τῷ ὄντι πᾶσιν οἰστρώδης ἐνέπιπτεν ὁρμὴ καὶ προθυμία κατὰ τῶν βαρβάρων. Suid. v. οἰστρεῖ.

10. πιθανούς. Ἀππιανός· ἕνα δ' αὐτῶν πιστὸν καὶ πιθανὸν εἰς τὸ ἔργον, ἐντυχόντα τοῖς ὑπάτοις ἐν ἀπορρήτῳ, πίστιν αἰτῆσαι. Suid. v. πιθανούς.

11. πρόσριζα· σὺν ταῖς ῥίζαις. Ἀππιανός· τὰ δένδρα ἔκοπτε πρόσριζα, τοῦ μὴ πάλιν φῦναι. Suid. v. πρόσριζα.

12. ὤσατο ἑαυτόν· κατέβαλεν ἀπὸ τοῦ ἵππου. Ἀππιανός· οὐ μὴν ἔφθασε τρῶσαι, συναρπασάντων αὐτὸν τῶν ὑπασπιστῶν. ἢ παρενέβαλεν εἰς κίνδυνον ἑαυτόν. Suid. v. ὤσατο ἑαυτόν.

13. χρηματίζων· ὁ αὐτὸς (i. e. Ἀππιανὸς) δευτέρῳ Αἰγυπτιακῶν· πρεσβείαις ὁ Καῖσαρ ἐχρημάτισεν. Anecd. Bekk. p. 179, 21.

14. ἐπισκήπτω... ἐπὶ δὲ τοῦ παρακαλεῖν πρὸς αἰτιατικήν. Ἀππιανὸς τρίτῳ Αἰγυπτιακῶν· ἐπισκήπτω σε τῆς ἀξιώσεως. Anecd. Bekk. p. 139, 29.

---

1 Aeliani hoc fragmentum esse putat Bernh. t. 2, 2 p. 1257, Appiano certe non convenire Mend., inter Aelianea (fr. 41, vol. 2 p. 202, 28) edidit Hercher; res incerta, cf. de Boor, Byz. Zeitschr. 21 (1912) p. 419 2 κρεῖττον τέχνης V 11 ἔκοπταν V, ἔκοπτον ci. Bernh. πρόρριζα ci. Nauck 12 ἑαυτόν] Ἀππιανός· ὤσατο ἑαυτὸν καί, omisso postea Ἀππιανός, ci. Toup 17 cf. τοῖς πρέσβεσιν ἐχρημάτιζε Lex. Vindob. p. 190, 8 ed. Nauck et Suid. v. χρηματίζει (ἐχρημάτισε ibi cod. A), quae non huc, sed ad Emph. V § 556 pertinere vidit Mend. p. 1187 adn. (ad Syr. § 193 ea rettulerat p. 409 adn.); cf. Vk. ad Emph. l. c.; de Boor, Byz. Zeitschr. 23 (1914—1919) p. 29 adn. 1 20 ἀππίωνος cod. αἴγυπτος cod.

15. χρῶμαι· τὸ κατὰ χρῆσίν τι λαβεῖν, αἰτιατικῇ. Ἀππιανὸς κ'· ἃς δὲ ἐχρησάμην παρὰ Ἀντωνίου ναῦς. Anecd. Bekk. p. 179, 19.

16. συνηδόμενοι· γενικῇ. Ἀππιανὸς τετάρτῳ Αἰγυπτιακῶν· συνηδόμενοι τῶν γεγονότων. Anecd. Bekk. p. 174, 14.

17. τούτου δὲ τοῦ χρησμοῦ μέμνηται καὶ Ἀππιανὸς ἐν τῷ εἰκοστῷ δευτέρῳ λόγῳ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἱστορίας αὐτοῦ. Zonar. 11, 16, t. 3 p. 50, 15 ed. Dind.

18. (Τραϊανὸς) ἐστράτευσε μέντοι ἐπὶ Δᾶκας, ἢ Δακοὺς κατὰ Ἴωνας, ὥς ὁ Ἀππιανὸς ἐν τῷ εἰκοστῷ τρίτῳ λόγῳ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἱστορίας φησί. Zonar. 11, 21, t. 3 p. 65, 27 ed. Dind.

19. περὶ Ἀράβων μαντείας. Ἀππιανός φησι τῷ τέλει τοῦ κδ' βιβλίου. φεύγοντί μοί ποτε τοὺς Ἰουδαίους ἀνὰ τὸν πόλεμον τὸν ἐν Αἰγύπτῳ γενόμενον καὶ ἰόντι διὰ τῆς Πετραίας Ἀραβίας ἐπὶ ποταμόν, ἔνθα με σκάφος περι-

---

1 sq. Ἀππιανὸς κ' Schw., 'Aegypt. l. 1 intellegens, cum potius sit tertius' (Mend.), ἀππιανὸς ἕκτῳ cod. 4 sq. αἰγυπτίων cod. 5 συνηδ. — γεγονότων] cf. ad p. 323, l. 2 6 'agitur de oraculo, quo secundum Iosephum (Bell. Iud. 3 § 399—402; 4 § 623) Vespasiano imperium orbis portendebatur' (Mend.); ceterum cf. Ad. Schmidt apud Zonar. ed. Dind. t. 6 p. XLVII sq., de Boor, Byz. Zeitschr. 1 (1892) p. 30 6 sq. ἐν τῷ εἰκοστῷ δευτέρῳ λόγῳ] cf. Praef. p. V adn. 3 9 cf. Schmidt l. c. p. XLVI; de Boor l. c. Δάκας (ita codd.) App. Illyr. § 67, sed δακοὺς Prooem. § 15, δακῶν Illyr. § 65 10 ἐν τῷ εἰκοστῷ τρίτῳ λόγῳ] cf. Praef. p. V adn. 4 13 primus e codice non indicato edidit E. Miller, Revue arch. N. S. 19, 1869, p. 102 sqq. (cf. eundem l. c. 25, 1873, p. 41 sqq., unde repetivit C. Mueller, Fragm. Hist. Graec. 5, 1 p. LXV; e cod. Parisino Suppl. Gr. 607 A edidit M. Treu, Progr. des Gymn. in Ohlau, 1880, p. 37 sq., quem fere secutus est Roos 14 τοῦ κδ' βιβλίου] cf. Praef. p. V adn. 5 15 τὸν πόλεμον] de hoc bello (a. 115—117), quod Appianus tangit Emph. II § 380, cf. Paribeni, Optimus princeps 2 (1927) p. 196 sqq. et Wilcken, Die Bremer Papyri (Abh. d. preuß. Akad. d. Wiss. 1936, phil.-hist. Kl. Nr. 2) p. 14 sqq. et commentationes ibi citatas

μένον ἔμελλε διοίσειν ἐς Πηλούσιον, Ἄραψ ἀνὴρ δ' ἡγεῖτό μοι τῆς ὁδοῦ νυκτός, οἰομένῳ πλησίον εἶναι τοῦ σκάφους κρωζούσης ἄρτι πρὸς ἕω κορώνης ἔφη συνταραχθείς· "πεπλανήμεθα". καὶ κρωζούσης αὖθις εἶπεν· "ἄγαν πεπλανήμεθα". θορυβουμένῳ δέ μοι καὶ σκοποῦντι, εἴ 2 τις ὁδοιπόρος ὀφθήσεται, καὶ οὐδένα ὁρῶντι ὡς ἐν ὄρθρῳ ἔτι πολλῷ καὶ γῇ πολεμουμένῃ, τὸ τρίτον ὁ Ἄραψ τοῦ ὀρνέου πυθόμενος εἶπεν ἡσθείς· "ἐπὶ συμφέροντι πεπλανήμεθα καὶ ἐχόμεθα τῆς ὁδοῦ." ἐγὼ δὲ ἐγέλων μέν, εἰ καὶ 3 νῦν ἑξόμεθα τῆς πλανώσης, καὶ ἀπεγίνωσκον ἐμαυτοῦ, πάντων πολεμίων ὄντων, οὐκ ὂν μοι δυνατὸν οὐδ' ἀναστρέψαι διὰ τοὺς ὄπισθεν, οὓς δὴ καὶ φεύγων ἠρχόμην, ὑπὸ δ' ἀπορίας εἰπόμην ἐκδοὺς ἐμαυτὸν τῷ μαντεύματι. οὕτω δὲ ἔχοντί μοι παρὰ δόξαν ἕτερος ποταμὸς ἐκφαίνε- 4 ται, ὁ ἀγχοτάτω μάλιστα τοῦ Πηλουσίου, καὶ τριήρης ἐς τὸ Πηλούσιον παραπλέουσα, ἧς ἐπιβὰς διεσῳζόμην· τὸ σκάφος δέ, ὅ με ἐν τῷ ἑτέρῳ ποταμῷ ὑπέμεινεν, ὑπὸ Ἰουδαίων ἐλήφθη. τοσοῦτον ὠνάμην τῆς τύχης καὶ τοσοῦτον ἐθαύμασα τοῦ μαντεύματος.

οὗτοι μὲν οὖν εἰσι θρησκευτικοί, μαντικοί, γεωργοί, 5 φαρμάκων ἐπιστήμονες, οὓς εἰκὸς ἐν Αἰγύπτῳ γῆν εὑρόντας ἀγαθὴν οἷα γεωργοὺς καὶ ἔθνος ὁμοίως θεοσεβές τε καὶ μαντικὸν καὶ φαρμάκων οὐκ ἄπειρον οὐδ' ἄστρων ἐμμεῖναι χαίροντας ὡς παρ' ὁμοίοις.

---

1 δ' ἡγεῖτο Mend., διηγεῖτο codd., quod h. l. eodem sensu usurpari, quo vulgo dicitur ἡγεῖτο, putat Mueller, vix recte 2 οἰομένῳ ⟨δ' ἤδη⟩ ci. Mueller (qui διηγεῖτο retinet) 9 ἑξόμεθα ci. Nauck 9 sq. ἐγὼ δὲ διετέλουν μὲν ⟨δεδοικώς, μὴ⟩ ἑξόμεθα vel ἐγὼ δὲ ἐγέλων μέν, εἰ καὶ ⟨δεδοικώς, μὴ⟩ ἑξόμ. ci. Mueller 10 νῦν om. Miller πλανωμένης cod. Milleri 11 πάντῃ Mend. 14 sq. ἐπιφαίνεται ci. Mend. 17 με Mend., μὲν codd. ὑπέμενεν ci. Mend. 18 τοσοῦτον—τύχης cod. Milleri, τοσούτου ὠνάμην, omisso τῆς τύχης, cod. Treuii 20 γεωργοί] θεουργοί vel τερατουργοί ci. Herw. p. 76, aut γεωργοί transponendum esse et legendum: εἰσὶ γεωργοὶ θρησκευτικοί, μαντικοί etc. 21 sq. εἰκὼς et εὑρόντες codd., corr. Miller 22 οἷα γεωργοὺς del. Mend.

20. *ἄρχω. γενικῇ ... Ἀππιανὸς δὲ δοτικῇ· διεχρήσατο Νέρων, ὅτε ἦρχε Ῥωμαίοις.* Anecd. Bekk. p. 120, 24.

21. *ἀμελητέα. γενικῇ τὸ πρᾶγμα ... Ἀππιανός· ἀλλήλων ἠμέλουν.* Anecd. Bekk. p. 129, 26.

22. *ἐξέδραμεν. γενικῇ. Ἀππιανός· ἐξέδραμε τοῦ δανειστοῦ.* Anecd. Bekk. p. 146, 5.

23. *κουφίζω καὶ ἐπικουφίζω. γενικῇ. Ἀππιανός· ὅσα δὲ ὅμως ἐπικουφιεῖ τῆς ἀνίας, αἰτεῖτε καὶ λαμβάνετε προσιόντες.* Anecd. Bekk. p. 154, 17.

24. *συμπλεκόμενος. δοτικῇ. ὁ αὐτός* (i. e. *Ἀππιανός*)*· συμπλεκόμενος αὐτῇ.* Anecd. Bekk. p. 174, 9.

---

n. 20—24 incertae sedis fragmenta   8 *προσλαμβάνετε* in Appiano edidit Bekk., quod errori tribuendum esse recte videtur opinari Mend.

APPIANI AD FRONTONEM EPISTULA

Παρὰ Ἀππιανοῦ Φρόντωνι. οὐδὲ σήμερον ἐδυνήθην σε ἰδεῖν, διὰ τὴν γαστέρα νυκτὸς ἐνοχλοῦσαν ἕως ἄρτι κοιμηθείς. ἃ δὲ ἀγρυπνῶν ἠπόρουν, οὐ κατέσχον οὐδ' ἀνεβαλόμην, ἀλλ' ἐκ πολλῶν ὀλίγα σοι γέγραφα. σὺ δέ, εἰ μὲν δίκαιά ἐστιν, ὡς δικαίοις, εἰ δὲ σχολαστικά, ὡς ἁπλοῖς, εἰ δὲ μή, ἀλλ' ἔμοιγε ὡς λυπουμένῳ καὶ παρακαλοῦντι πείσθητι καὶ εἶξον.

εἰκὸς ἕπεσθαι τοῖς κοινοῖς τὰ ἰδιωτικά· εὐθύνομεν γοῦν 2
τὰ ἴδια πρὸς ἐκεῖνα, καὶ ὁ νόμος οὕτω κελεύει. πῶς οὖν
αἱ μὲν πόλεις οὐκ ὀκνοῦσι λαμβάνουσαι παρὰ τῶν διδόν-
των ἀναθήματά τε καὶ χρήματα καὶ ἀργύριον αὐτὸ πολι-
τῶν τε καὶ ξένων, ἤδη δέ τινας καὶ αὐτούς πως ὑποδι-
δόντας, φίλος δὲ δὴ παρὰ φίλου λαβεῖν ὀκνεῖ παρακαλοῦν-
τος; καὶ οἱ θεοὶ δὲ τῷ νόμῳ τῶν πόλεων προσίενται 3
ταῦτα παρὰ τῶν ἀνδρῶν, καὶ δεικνύουσιν οἱ θησαυροὶ
τῶν θεῶν. καὶ οἱ φίλοι δὲ ἐκ τῶν διαθηκῶν λαμβάνειν
οὐκ ὀκνοῦσιν. καὶ διὰ τί οὖν ἐκ μὲν διαθήκης ἄν τις 4
λάβοι, παρὰ δὲ τῶν περιόντων οὐ λάβοι, ὅποτε καὶ μεῖζον
ταῦτ' ἔχει τὸ δεῖγμα τῆς προθυμίας; οἱ μὲν γὰρ ἄλλον
ἄλλου προτιθέασιν, οἱ δὲ περιόντες ἑαυτῶν τοὺς φίλους

---

1 epistula servata inter epistulas Frontonis, p. 244 ed. Naber; vol. 1 p. 264 ed. Haines, quem fere secutus est Roos. Appianum Frontoni duo mancipia dono obtulisse, quae hunc recusasse, apparet ex epistula, quam Fronto Appiano rescripsit, p. 246 ed. Naber; vol. 1 p. 268 ed. Haines. Scriptae sunt hae epistulae inter annos circiter 157 et 161 p. C. De Appiani cum Frontone familiaritate cf. huius epistulam ad Antoninum Pium Augustum, p. 170 ed. Naber; vol. 1 p. 262 ed. Haines 15 προσθεῖναι cod., corr. Heindorf 16 ἀνδρῶν] ἀνθρώπων ci. Jacobs 17 φίλιοι cod., corr. Naber 20 ταῦτ'] τοῦτ' ci. Naber

προτιθέασιν. καὶ ἥδιον παρὰ τοῦ περιόντος λαβεῖν, ὅτι
καὶ μαρτυρῆσαι περιόντι δυνατόν ἐστι καὶ ἀμείψασθαι.
πάλιν ξένιον μὲν οὔτε θεοῖς οὔτε πόλει πέμπεται, τὰ
5 σεμνότερα δ' ἀεὶ τοῖς σεμνοτέροις. ἀλλ' οὐκ εἰσὶ ταῦτα
βαρύτερα λαμβάνειν; τί γάρ ἐστι φιλίας καὶ τιμῆς βαρύ-
τερον, ὧν οὐδ' ἴσως γ' ἄρειον οὐδέν ἐστιν; τί δὲ καὶ
βαρὺ ἦν ὅλως ἢ τί ἂν ἐγὼ βαρὺ ἔχοιμι; οὐδ' ἂν μὲν
ἐργασαίμην οὐδὲν οὐδὲ πριαίμην οὐδέποτε, † δέον τινὰ
6 μισθὸν ἴσον † ἐξ οἴκου, φασίν, ἐς οἶκον μετελθεῖν. ἐν-
νόησον δὲ κἀκεῖνο, ὅση μὲν ἡδονὴ τῷ πέμψαντι ληφθέν-
των, ὅση δὲ λύπη μὴ ληφθέντων ἐπιγίγνεται. εἰ τὸ καθα-
ρὸν . . . καὶ μετὰ πολὺ προσιέναι σοι. πιστεύοις δὲ δίκαιον
εἶναι τὸν νόμον τῶν τε πόλεων καὶ θεῶν καὶ φίλων . . .
φίλων δὲ οὐ τοσοῦτον ἐπιδεικνύντων θράσος εὐνοίας,
ἀλλὰ κρυπτόντων ὑπὸ δέους, ἔπεμψα τὸ πρὶν ἐπιτρέψῃς.
σὺ δὲ μὴ δεύτερον ἀποπέμψῃς, ᾧ γε ἔδει μηδ' ἅπαξ.

---

6 ἴσος cod., corr. Studemund 8 sq. δέον — ἴσον dedit Haines, δέον τινὰ μισθὸν λιτὸν ci. Naber, μεοι . . αμεχηνειχον e cod. descripsit Du Rieu 12 evanuerunt litterae 12 13 evanuerunt litterae circiter 18 14 οὐ τοσοῦτον ci. Naber, οὐχ ὡς τοῦτον dedit Mai 15 κρυπτόντων ci. Jacobs, ναιτοντων cod. secundum Du Rieu ὑπὸ δέους ci. Jacobs, ὑποδέουσι cod. 16 ἀποπέμψῃς ci. Niebuhr, μηδὲ τιμη . . . dedit Mai

ADDENDA ET CORRIGENDA

p. XII Maas, p. 144, qui stemma codicum confecit, adfirmat contra opinionem editorum, quod ad Appiani prooemium attineat, Candidi interpretationem et codicum O prooemium ad Vat. 141 redire.

p. XX Maas, p. 144, dolet quod nihil ab editoribus dictum sit de cognatione Mss. Photii cum Mss. textus Appiani nihilque ad textum Appiani emendandum Plethonis eclogas prodesse putat: cf. addenda ad p. 353, 6—8.

p. 5, 9 σώζειν] αὔξειν, quod omnes codd. tradunt, defendit Engers, p. 117.

p. 6, 10 αὐτῶν corr. Maas, p. 145.

p. 7, 5 ὅτε πλείστη θάλασσα ἦ⟨ν⟩ ci. Maas, p. 145.

p. 7, 19 de equis in exercitu Lagidum cf. M. Rostovtzeff, A large estate in Egypt in the third century B. C., Madison 1922, pp. 167—168.

p. 8, 4 cf. Cl. Préaux, L'économie royale des Lagides, Bruxelles 1939, p. 426; Rostovtzeff, II p. 1152.

p. 10, 3 καταμαθεῖν] textum traditum def. Castiglioni, p. 291.

p. 12, 8sq. cf. A. Stein, Der röm. Ritterstand, München 1927, p. 134 et adn. 1; H. G. Pflaum, Les procurateurs équestres sous le haut-empire romain, Paris 1950, pp. 200—205; Wickert, PIR I², p. 182, nr. 943.

p. 16, 5 παῖδα⟨ς⟩ ci. Castiglioni, Decisa, p. 47.

p. 21, 1 suppl. supervacaneum putat Castiglioni, p. 291.

p. 28, 28 M. Pomponius trib. pl. fuit a. 361 a. C.: cf. Broughton, I p. 118.

p. 30, 3 καὶ ⟨ἐν μνήμῃ⟩ τὴν πεῖραν add. Castiglioni, Decisa, pp. 48—49.

p. 30, 14 [μὴ δεῖν] del. Castiglioni, Decisa, pp. 48—49.

p. 35, 14sqq. ad frr. 7—11 cf. Lévêque, p. 67. Κορνήλιος] cf. Broughton, I p. 190, adn. 1.

p. 38, 11 ἀποστάσεως] ἀκολασίας ci. Engers, p. 117.

p. 38, 15sqq. ad frr. 10—11 cf. Lévêque, pp. 349—350, 364—368.

p. 41, 24 cf. Lévêque, p. 553, adn. 1.

p. 42, 8sqq. ad primam Cineae legationem haec narratio pertinet: cf. Lévêque, p. 347, adn. 2.

p. 42, 20 correctionem Niebuhrii probat Lévêque, pp. 455—456.

p. 46, 13 *Παύλῳ τῷ Κλαυδίῳ*] cf. Klotz, p. 8.
p. 48, 18 *ἀνίστασθαι*] *ἀφίστασθαι* ci. dubitanter Castiglioni, Decisa, pp. 49—50.
p. 50, 15—17 *αἰδεσθέντων* post *τὴν εὐσέβειαν* transponendum et *καὶ τὴν ὄψιν* fortasse scribendum putat Castiglioni, Decisa, p. 50.
p. 50, 19 *Κάσσιος*] *Καύσιος* lectionem P def. Klotz, p. 8, qui de Claudio Quadrigario cogitat.
p. 66, 19 cf. Klotz, p. 12sqq., W. Hoffmann, Rh. Museum 94 (1951) p. 69sqq., H. H. Scullard, ibidem 95 (1952) p. 209sqq., J. Carcopino, Rev. d. Étud. Anc. 55 (1953) p. 258sqq.
p. 69, 1 *Τορβολήτας*] cf. A. Schulten, Fontes Hispaniae Antiquae 3, 1935, p. 28.
p. 71, 10 cf. Schulten, Fontes Hispaniae Antiquae 3, 1935, p. 41.
p. 72, 17 de Cn. Cornelio Scipione cf. Broughton, I p. 239 et adn. 11.
p. 73, 28 *Ὀρσῶνι*] *Λόρκωνι* corr. Schulten, Fontes Hispaniae Antiquae 3, 1935, p. 92, quod probat Klotz, p. 71, adn. 2.
p. 77, 23—26 textum traditum defendere conatus est Engers, p. 117.
p. 80, 16—17 *Λεργητῶν* i. e. *Ἰλεργητῶν* (Ilercavones) corr. Schulten, Fontes Hispaniae Antiquae 3, 1935, p. 127.
p. 82, 2 [*Σκιπίων*] del. Castiglioni, Decisa, p. 50.
p. 85, 18 [*αὐτὸν*] del. Castiglioni, Decisa, p. 50.
p. 86, 15 cf. Klotz, p. 83.
p. 95, 1—17 cf. Schulten, Fontes Hispaniae Antiquae 4, 1937, pp. 7—8.
p. 95, 10 *⟨συ⟩στρατεύεσθαι* ci. Engers, p. 117.
p. 99, 20 P. Cornelius Scipio Aemilianus trib. mil. erat: Liv. per. 48, cf. Broughton, I p. 455 et adn. 1.
p. 103, 25 M'. Manilius praetor fuit a. 155 a. C., L. Calpurnius a. 154: cf. Broughton, I p. 448, p. 450 et adn. 1.
p. 103, 26 *⟨ἑς⟩ ἑξακισχιλίους* suppl. Castiglioni, Decisa, p. 52.
p. 105, 12 *Ὀξθράκαι*] cf. Schulten, Fontes Hisp. Ant. 4, 1937, p. 100.
p. 107, 16 cf. Broughton, I p. 465 adn. 1.
p. 111, 8 *ἀγωνισάμενος* ci. Castiglioni, Decisa, p. 52.
p. 111, 19 *Κοϊντίῳ*] Quinctius, praetor Hisp. Citerioris a. 143: cf. A. Schulten, Neue Jahrbb. 39 (1917) p. 222, quem secutus est Broughton, I p. 474, adn. 3. Cf. Iber. 68, 291.
p. 113, 3 C. Fannium, M. f., Laelii generum, cos. a. 122, alium esse ac rerum scriptorem nunc ostendit P. Fraccaro, Opuscula II, Pavia 1957, p. 103sqq., 119sqq. Cf. et Broughton, I p. 479, adn. 1 et p. 519, adn. 2.
p. 113, 26 Q. Pompeium praetorem fuisse Hisp. Ulterioris a. 144 prorogatumque ei imperium insequenti anno ostendit A. Schulten, Neue Jahrbb. 39 (1917) p. 222, quod probat Broughton, I p. 473.

p. 119, 5 Ἀρουακῶν] Οὐακκαίων lectionem codd. tuendam confirmat Schulten, Fontes Hisp. Ant. 4, 1937, p. 32.

p. 121, 5 de Oppio cf. Broughton, I p. 476, adn. 4.

p. 121, 9—10 cf. E. Cavaignac, Rev. Philologie 25 (1951) pp. 169 u. ad 177 (non recte).

p. 123, 14 proconsul fuit M. Aemilius Lepidus Porcina in Hispania: Liv. per. 56, cf. Broughton, I p. 487.

p. 125, 9 cf. Broughton, I p. 488, adn. 4.

p. 126, 2 quod Viereck (= Vk.) ci. non probat Castiglioni, p. 291.

p. 126, 11 isdem error in Plut. Mar. 12, 1.

p. 126, 22 cf. A. Passerini, Le coorti pretorie, Roma 1939, p. 20sqq., R. Tullio, Riv. Fil. Istr. Class. n. s. 20 (1942) pp. 54—61.

p. 139, 12 C. Valerius Flaccus proconsul fuit a. 93: cf. Broughton, II p. 18, 19, adn. 7.

p. 141, 1sqq. ad singula capita Libri Hannibalis Klotz est adeundus (at cf. A. Passerini, Boll. di Filologia Classica 44 (1937) p. 133sqq.).

p. 143, 20 cf. P. Frassinetti, Giornale Ital. di Filologia 3 (1950) pp. 200—205.

p. 144, 9 [καὶ ὅδε] del. Engers, p. 117.

p. 148, 24 [ἤδη] del. Castiglioni, Decisa, p. 52

p. 153, 3—4 textum traditum def. Castiglioni, p. 291.

p. 162, 15 de Peteliae obsidione cf. Klotz, p. 46sqq.

p. 169, 5 cf. Klotz, p. 54.

p. 175, 19 αὐτῷ ci. Engers, p. 117.

p. 176, 1 [ἐς] ὅλην del. Castiglioni, Decisa, p. 53.

p. 177, 6 Αὐλωνίαν] cf. Klotz, p. 62 et adn. 1.

p. 183, 8—9 [ὑπὸ Σκιπίωνος] del. Castiglioni, Decisa, p. 50.

p. 187, 18 ⟨ἐς⟩ διακοσίας suppl. Castiglioni, Decisa, pp. 53—54.

p. 189, 20sqq. ad capita 6—67 Libri Libyci conferendus est Klotz.

p. 192, 27 locum corruptum putat Maas, p. 145.

p. 195, 20sqq. cf. Gsell, Histoire anc. de l'Afrique du Nord III, p. 217, adn. 3 (Maas).

p. 204, 4sqq. Σοφωνίβα cum μετέθηκε iungendum censet Maas, p. 145, cum φιλόπατρις — βούλεται interclusionem continuationi sermonis intervenientem putet. Vix recte.

p. 214, 5 quod Vk. add. non probat Castiglioni, p. 291.

p. 223, 12 μεταβολὰς ⟨ἐνθυμουμένους τὰς ὑμετέρας τύχας⟩ suppl. censet Castiglioni, Decisa, pp. 54—55.

p. 225, 18 Φοινικίδων τάφρων] cf. Klotz, p. 108sqq.

p. 239, 24 μὴ ⟨ἐὰν⟩ εἶναι ci. Castiglioni, p. 290, at isdem postea reiecit. Decisa, pp. 46—47, cf. Maas, p. 145.

p. 241, 1 cf. Broughton, I p. 457 et adn. 2.

p. 241, 13 post πάντα fortasse Ἱσπανία suppl. censet Maas, p. 145.

p. 241, 26 [ἐν τῷ Τρωϊκῷ] fortasse del. ut glossema censet Maas, p. 145.

p. 255, 8 textum traditum def. Castiglioni, p. 290.
p. 259, 20 ἐς Ῥώμην. ⟨δ⟩ καὶ ci. Castiglioni, Decisa, p. 55.
p. 272, 29 ⟨δεῖν⟩ χρῆσθαι ci. Castiglioni, p. 290.
p. 279, 13 de L. Hostilio Mancino cf. Broughton, I p. 462 et adn. 3.
p. 280, 20 τὸν νομιζόμ. υἱὸν] Andriscus, qui § 643 nominatur: Maas, p. 145.
p. 282, 8—9 cf. Magie, I p. 117, II p. 968, adn. 92.
p. 304, 10 διανεχῆ; ci. Maas, p. 145.
p. 307, 5sqq. omnia Libri Macedonici fragmenta iuxta ordinem huius editionis docte et accurate examinavit P. Meloni, Il valore storico e le fonti del Libro Macedonico di Appiano, Annali Fac. Lettere Cagliari 23 (1955), de quo cf. E. Gabba, Riv. Storica Ital. 68 (1956) pp. 100—106, M. Gelzer, Bibliotheca Orientalis 14 (1957) pp. 55—57, P. Lévèque, Rev. Études Grecques 69 (1956) pp. 490—493, H. H. Scullard, Gnomon 28 (1956) pp. 231—233.
p. 308, 7 sqq. cf. H. H. Schmitt, Rom und Rhodos, München 1957, pp. 56—57, 204—211.
p. 309, 10sqq. cf. E. J. Bickerman, Classical Quarterly 40 (1945), pp. 137—148.
p. 309, 15 cf. A. H. McDonald, Journal of Roman Studies 27 (1937) p. 197, adn. 119; Walbank, p. 131, adn. 3.
p. 309, 22 Κυρήνην] Καρίαν ci. V. Costanzi, Klio 11 (1911), p. 282, adn. 2, conl. Polyb. III 2, 8.
p. 309, 23sqq. cf. Walbank, pp. 310—312.
p. 310, 20sqq. cf. A. Aymard, Les premiers rapports de Rome et de la Confédération achaienne, Paris 1938, p. 95, adn. 58.
p. 314, 7 cf. E. Badian, Journal of Roman Studies 42 (1952) pp. 76—80, qui foedus inter Romanos et Achaeos ad annos 192—191 refert.
p. 314, 17sqq. cf. Meloni, Libro Mac., p. 107.
p. 315, 16 ἀσθενοποιοῦντες] verbum ad excerptorem refert Maas, p. 145.
p. 315, 22 cf. Meloni, Perseo, p. 85; isdem, Libro Mac., p. 121sqq.; L. Bivona, Kokalos (Palermo) 3 (1957), pp. 129—135.
p. 316, 14 μέγα ⟨πρὸς πόλεμον⟩ ὁρμητήριον suppl. Castiglioni, Decisa, p. 55.
p. 316, 24 [ἐν ὀλίγῳ] del. Castiglioni, Decisa, p. 52.
p. 318, 23sqq. cf. Meloni, Perseo, p. 62 et adn. 2.
p. 323, 1sqq. cf. Meloni, Perseo, pp. 316—318.
p. 326, 12sqq. cf. Gabba, Appiano, p. 215sqq.
p. 328, 15—330, 17 cf. M. Segre, Historia (Milano) 3 (1929), pp. 633—641.
p. 329, 21sqq. cf. Broughton, II p. 58; p. 59, adn. 2.
p. 331, 11sqq. cf. Lévèque, p. 174.
p. 333, 16 καὶ δεύτεραι ⟨τότε αἵδε⟩ ci. Castiglioni, Decisa, p. 55.

p. 337, 3 [πολλοῦ] del. Castiglioni, Decisa, p. 51.
p. 338, 24sqq. capita 14—18 ex Augusti Commentariis fluxisse demonstravit A. Migheli, Annali Fac. Lettere Cagliari 21 (1953), I pp. 197—217.
p. 342, 10 de Tergeste Rom. colonia anno 35 a. Chr. n. cf. A. Degrassi, Il confine nord-orientale dell' Italia Romana, Bernae 1954, pp. 50—51.
p. 347, 2 ἀπολωλέκει quod BV exhibent def. Engers, p. 117.
p. 350, 12 ὑπακούουσαν ci. Castiglioni, Decisa, p. 56.
p. 350, 24sqq. cf. Rostovtzeff, II pp. 985—986.
p. 352, 1sqq. de Libro Syriaco cf. Gabba, Rendiconti Acc. Lincei, Cl. Scienze Morali, ser. VIII, 12 (1957), pp. 339—351.
p. 353, 6—8 ταῦτα — πόλεις a Plethone interpolata censet Maas, p. 144.
p. 356, 19sqq. cf. Walbank, p. 189, adn. 5.
p. 359, 14sqq. cf. Gabba, Libro Sir., pp. 341, 343—344.
p. 361, 6sqq. cf. E. Badian, Classical Philology 54 (1959), p. 98, adn. 78.
p. 362, 4sqq. cf. W. W. Tarn, The Greeks in Bactria and India², Cambridge 1951, pp. 446—447.
p. 365, 11 αὖθις] αὐτὸς ci. Castiglioni, Decisa, p. 56.
p. 372, 13—14 Ῥωμαῖοι def. Castiglioni, p. 291, iure, ut videtur.
p. 379, 14 ἐπὶ τῷ⟨δε⟩ [χαλινῷ] ci. Castiglioni, Decisa, p. 51.
p. 379, 20sqq. cf. Gabba, Libro Sir., pp. 342—343, 344.
p. 381, 7 οὐδὲν οἱ νομίζων ci. Castiglioni, Decisa, p. 56.
p. 381, 11 διατετάχατο def. Engers, p. 116.
p. 382, 1 ἀργυράσπιδες ⟨καλούμενοι⟩ suppl. Castiglioni, Decisa, p. 57, vix recte.
p. 386, 1 μέχρι καὶ ci. Castiglioni, Decisa, p. 57, invertito ordine verborum.
p. 387, 11 textum traditum def. Castiglioni, Decisa, p. 57.
p. 389, 24 χιλιάρχῳ] error Appiani: cf. Broughton, I p. 363 et adn. 7.
p. 390, 1sqq. cf. Gabba, Libro Sir., p. 340.
p. 393, 5sqq. cf. Gabba, Libro Sir., pp. 345—346.
p. 394, 19sqq. cf. Meloni, Perseo, p. 126; A. Aymard, Historia 2 (1953) pp. 49—73 et Rev. Études Anciennes 57 (1955) p. 100 et adn. 3. De Heliodoro cf. E. Bikerman, Annuaire Institut Philologie Histoire Or. Slaves (Univ. Libre Bruxelles) 7 (1939—1944) pp. 5—40.
p. 397, 20 comma post πολλὴν transponendum censet Castiglioni, p. 291, recte.
p. 398, 10 περιουσίας] περιοικίας quod Musgrave coniecerat legitur in editione Loebiana, II p. 198, cura J. D. Denniston, τῶν ἄλλων ἐκ περιουσίας ci. Wilamowitz, Hermes 35 (1900), pp. 546—547, τῆς ἄλλης περὶ οὐσίας ci. F. M. Heichelheim apud T. Frank, An

econ. survey of anc. Rome, Baltimore IV 1938, p. 231, inepte quidem, ⟨ἡ⟩ τῆς ἄλλης περιουσίας οἱ. Castiglioni, Decisa, p. 58. Correctionem Musgravii probavit A. Momigliano, Annali Scuola Normale Superiore Pisa, ser. II, 3, 1934, pp. 209—213, qui de toto loco acutissime disseruit. J. Juster, Les Juifs dans l'Empire Romain, II, Paris 1914, p. 280, adn. 1, correct. Wilam. laudavit, interpretationem quam Wilcken proposuerat increpavit. Conferendus quoque est H. Willrich, Urkundenfälschung in der hell.-jüdischen Literatur, Göttingen 1924, p. 81 sq.

p. 402, 17 vel [ἅμα] delendum vel sic scribendum προθύμων αὐτὸν ἁπάντων [ἀνδρῶν] censet Castiglioni, Decisa, p. 58.

p. 404, 8 Εὐρώπην quod hic et p. 411, 22 codd. exhibent def. Maas, p. 145 contra Plethonis erratam coniecturam.

p. 408, 24 textum traditum def. Castiglioni, Decisa, p. 58, qui ἐκ πάντων adverbi significationem obtinere putat, conl. B. C. III 13, 47 et III 89, 367.

p. 411, 18 ἐπήγετο quod codd. exhibent def. Maas, p. 145, conl. Lib. 28, 116.

p. 412, 4 ἔτος] τέλος ci. Cobet, quod probat Maas, p. 145.

p. 414, 5sqq. Λαοδίκην καὶ Βερ.—θυγατέρας] error Appiani, quem in textu servandum putat Maas, p. 145.

p. 415, 13 cf. Rostovtzeff, II p. 696, III p. 1489, adn. 115; Tarn, The Greeks in Bactria and India[2], Cambridge 1951, pp. 463—466.

p. 431, 21 cf. Magie, II p. 1101, adn. 26.

p. 435, 4 Μαγκῖνος] cf. Broughton, II p. 39, adn. 19.

p. 436, 4 κηρύσσων] κηρύσσοντα Oi quod def. Engers, p. 117.

p. 438, 16sqq. cf. Rostovtzeff, III p. 1560, adn. 16.

p. 439, 3 cf. Magie, II p. 1371, adn. 4; p. 1382, adn. 35.

p. 442, 11sqq. cf. J. Day, An Economic History of Athens under Roman Domination, New York 1942, pp. 73—74

p. 443, 10sqq. cf. A. Peretti, Luciano, Firenze 1946, pp. 47—48, 101–102; Gabba, Appiano, pp. 4, adn. 1; 103.

p. 443, 13—14 textum traditum def. Castiglioni, Decisa, p. 58.

p. 457, 10 ἀδεῶς ⟨οὗτος⟩ ci. Castiglioni, Decisa, p. 59.

p. 462, 22 L. (Minucius) Basilus cf. Broughton, II p. 55.

p. 469, 1 Sulla proconsul Ciliciae fuit a. 96—95 a. Chr. n.: cf. E. Badian, Athenaeum, n. s. 37 (1959), pp. 279—303; Magie, II pp. 1163—1164, adn. 14.

p. 471, 6 de duobus Fimbrianis legionibus (cf. 64, 265; 72, 305; 90, 411—412) cf. R. E. Smith, Service in post-Marian Roman army, Manchester 1958, pp. 38—39.

p. 471, 22 ἐλπίσιν] ἐλπίδι ci. Vk., quod non probat Castiglioni, p. 291.

p. 472, 26 cf. Magie, I p. 527; II p. 1385, adn. 42.

p. 473, 15sqq. de Sullae sermone cf. Rostovtzeff, II p. 825–826, 944; III p. 1560, adn. 17.
p. 473, 19–22 cf. H. H. Schmitt, Rom und Rhodos, München 1957, p. 109, adn. 2.
p. 477, 14 *βαλλόμενός τε καὶ χαλεπῶς*] verba sunt Thuc. I 63, 1: Syme apud Maas, p. 145; cf. Lib. 103, 485.
p. 479, 8sqq. cf. J. Van Ooteghem, Lucius Licinius Lucullus, Bruxelles 1959, pp. 50–51.
p. 481, 24sqq. de mense mortis Nicomedis cf. Magie, II p. 1201, adn. 49.
p. 482, 26sqq. de legionibus Luculli cf. Magie, II p. 1176, adn. 32.
p. 494, 15sqq. cf. Rostovtzeff, II p. 954, III p. 1563, adn. 28.
p. 504, 16 cf. Broughton, II pp. 148–149 et adn. 15.
p. 505, 8 de Plotio cf. R. E. Smith, Classical Quarterly n. s. 7 (1957) p. 85.
p. 506, 21–22 cf. Magie, II p. 1180, adn. 41.
p. 510, 7 *Σινόρηγα*] de forma nominis cf. Magie, II p. 1224, adn. 9.
p. 510, 16–18 *ἐλαύνων — Ἰβήρων*] ad hunc locum refert C. Bradford Welles, Trans. Am. Phil. Association 70 (1939) pp. 208–212 fragmenta quaedam papyri: Dura Pap. 84; cf. etiam Dura Pap. 91. (cf. nunc The Excavations at Dura-Europos, Final Report V, Part I, The Parchments and Papyri, New Haven 1959, pp. 70–71).
p. 534, 13sqq. cf. L. Motta, Aegyptus 32 (1952), pp. 474–490.
p. 537, 1sqq. Appiani ad Frontonem epistula nunc legi potest inter M. Cornelii Frontonis Epistulas quas edidit M. P. Van den Hout, Lugduni Batavorum, I, 1954, pp. 227–228.

Pisis (Italiae)

Emilio Gabba